

תלמוד בבלי

מסכת סוטה

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מַסְכַּת סוּטָה

תְּלִמוד בְּבִלִי – מְנוקָד

עִם פִּירוּשׁ רַש"י וְתוֹסְפוֹת מְנוקָדִים
עֵין מִשְׁפָּט, מְסוֹרֶת הַש"ס
וּמִפְרָשֵׁי הַש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש"י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) · ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא · מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי · תשפ"ז

תוכן הפְּרָקִים

4	דף ב.	פְּרָק ראשון – המקנָא
28	דף יד.	פְּרָק שני – הָיָה מִבִּיא
38	דף יט.	פְּרָק שלישי – הָיָה נוטל
47	דף כג:	פְּרָק רביעי – אָרוּסָה
55	דף כז:	פְּרָק חמישי – כָּשֶׁם שְׁהִמִּים
62	דף לא.	פְּרָק שישי – מִי שְׁקִינָא
64	דף לב.	פְּרָק שביעי – אֱלוֹ נַאֲמָרִין
84	דף מב.	פְּרָק שמיני – מְשֻׁחַ מְלַחְמָה
89	דף מד:	פְּרָק תשיעי – עֲגָלָה עֲרוּפָה

מְפָרָשִׁים בְּסוֹף הַסֵּפֶר

100	חדושי הַלְכוֹת – מֵהֶרֶשׁ"א
112	חדושי אַגְדוֹת – מֵהֶרֶשׁ"א
132	מֵהֶרֶשׁ"ל – חֻכְמַת שְׁלֵמָה
138	רֶשׁ"ש

מסורת הש"ס
א מסכת סופרים; בבא קמא עה;; במדבר רבה; סנהדרין פח. ב לקמן ה;; שיר השירים רבה ג יבמות יא. ד ברכות טג. ה ויקרא רבה; סנהדרין כב. ו מועד קטן יח: ז לקמן לא;; ספרי במדבר; במדבר רבה
תורה אור השלם

[במדבר ה]

[במדבר יח]

[במדבר ו]

[תהילים קכא, ג]

[תהילים טו, ז]

[שיעורים במנהיגות; מהדורה

עברית, בשלח; ארבעה מודלים

של מנהיגות יא]

[במדבר ה, יג]

[דברים יט, יו]

מתנַי' ה**מְקַנָּא** ל**אַשְׁתּוֹ** לְשָׁנָא דקִּרָא נְקַט וקִנָּא חַת אֲשֶׁתּוֹ (בַּמִּקְדָּר ה':י"ז) וּלְקַמֵּן בְּגַמ' מִפְּרָשׁ מֵאִי לְשׁוֹן קִנּוּי וּבִמְתַּנִּיתוּן מִפְּרָשׁ פִּיצַד מְקַנָּא לֵה אֹמֶר לֵה אַל תִּסְתַּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי: מְקַנָּא לֵה ע"פ שְׁנִים אִם בָּא לְהִשְׁקוּתָה צְרִיךְ לְהִבִּיא שְׁנֵי עֲדִים שְׂאֵמֶר לֵה בְּפִנְיָהֶם אַל תִּסְתַּרִי עִמּוֹ וְאִם לֹא קִנָּא לֵה בְּפִנְי שְׁנִים אִינֵה נֶאֱסַרְתָּ עֲלָיו בְּסִתְרִיתָה וְאִינוּ מִשְׁקָה: וּמִשְׁקָה ע"פ עַד א' או ע"פ עֲצֻמוֹ וְאִפִּי' אִין עֲדִים שְׁנִסְתַּרְתָּה אֲלֵא עַד אֶחָד אוּ הוּא עֲצֻמוֹ אֹמֶר רֵאִיתִיָּה שְׁנִסְתַּרְתָּ אַחֵר שְׁקִנְאִתִי לֵה נֶאֱסַרְתָּ בְּסִתְרָה עַד שְׁתַּשְׁתָּה וּלְקַמֵּן יִלְפִינוּ מִקְרָאִי שְׁסִתְרִיתָה אוֹסְרִיתָה עֲלָיו מִסְפֵּק: ר' יְהוֹשֻׁעַ אֹמֶר צְרִיךְ ב' עֲדִים אֲף לְסִתְרִיתָה: וְדַבָּרָה עִמּוֹ שֶׁלֹא בְּמִקּוּם סֵתֶר: עֲזִינוּ מִתַּרְתָּ לְבִיתָה לְשִׁמֶשׁ עִם בַּעֲלָהּ: וּמִתַּרְתָּ בְּתַרּוּמָה אִם אֲשֶׁת כֹּהֵן הִיא: כְּדִי טַמְאָה כְּדִי הִעֲרָאָה: אֲסוּרָה לְבִיתָה מִסְפֵּק כִּדְּלִפְטִינוּ לְקַמֵּן (סוּטָה ד' כח). שְׁלֵשָׁה וּנְטִמָאָה אֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה וקִנָּא אֶת אֲשֶׁתּוֹ וְהִיא נְטִמָאָה וְנִסְתַּרְתָּה וְהִיא נְטִמָאָה תַּחַת אִישָׁה וּנְטִמָאָה אֶחָד שְׂאִסוּרָה לְבַעַל וְאֶחָד שְׂאִסוּרָה לְבֹעֵעַל אִם יָמוּת בַּעֲלָהּ אוּ יִגְרַשְׁנָה וְאֶחָד שְׂאִסוּרָה לְתַרּוּמָה: וְאִם מֵת קִדָּם שֶׁהִשְׁקָה וְאִין לוֹ בָּנִים וְהִיא זִקוּקָה לְיָבִם: חוֹלְצַת לְשָׂאֵל לְשׁוּק וְלֹא מִתְּבַדַּמַת וּבִגְמִירָא יִלְיָף לֵה: גַּמ' מִכְּדִי תִנָּא מַנְזִיר קֹא כְּלִיק בֶּן סָדֵר הַמַּשְׁנֵה סוּטָה אַחֵר גִּזְרִי: מֵאִי תִנָּא דְתִנָּא סוּטָה מֵאִי תִנָּא בְּגִזְרִית דְּדָמִי לְסוּטָה דְתִנָּא סוּטָה בְּתַרְתָּה: בְּקִלְקוּלָה בְּגִזְוּלָהּ וּבִבְשָׁתָה שְׁמַנְוָלִין אוֹתָהּ כְּדַקְתַּנִּי מִתַּנִּי' (לְקַמֵּן סוּטָה ד' ז:). קוֹשֶׁר חֻבֵּל לַמַּעֲלָה מַדְדִּיהָ: גִּזְרִי עֲצֻמוֹ מִן הַיּוֹן שֶׁהָיוּ מִבִּיא לִיזִי קָלוּת רֹאשׁ וְהוּא גֵרֵם לֵה: וּלְתַנִּי סוּטָה וַהֲדַר גִּזְרִי שְׁדָךְ הִיא סְמִיכַת פְּרָשְׁתֵּיהּ: וְתִנָּא הַמַּזִּיר פֶּרֶק הוּא בְּכַתְּבוֹת הַמַּזִּיר אֶת אֲשֶׁתּוֹ וְאִיזִידִי דְאִירִי בְּגִזְרִי' תִנָּא גִזְרִים אַחֵר כְּתוּבִי' וְאִזִּידִי דְתִנָּא גִזְרִים תִנָּא גִזְרִי בְּתַרְתָּה שְׂאֵף הַגִּזְרִית בָּאָה עַל וְזִי גִזֵּר וַהֲדַר תִנָּא סוּטָה בְּתַרְתָּה: לְכַתְּחֻלָּה לֹא מְדַלֵּא תַנִּי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֶר מְקַנָּא אֶדָם לְאַשְׁתּוֹ עַל פִּי שְׁנִים: אֲסוּר לְקַנְאוֹת שְׁמִבִּיא עֲצֻמוֹ לִיזִי תִנָּר וְאֶת אֲשֶׁתּוֹ לִיזִי גִוּוֹל וְאִפִּי' הִיא טְהוֹרָה: כִּי שִׁתַּח בְּשָׂהִיָּה בָּא לְגֵרֵשׁ בְּפִרְשַׁת סוּטָה: מְזוּנָיוֹן אִשָּׁה לְפִי מַעֲשָׂיו צְנוּעָה לְצִדִּיק וּפְרֻצָּה לְרָשָׁע: כִּי לֹא יָנוּחַ שָׂבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לֹא יִחַדְּנוּ מִמֶּשְׁלַת רָשָׁע בְּגוֹרֵל צִדִּיק: וְקָשִׁין לְפָנֵי הַמִּקּוּם: לְזוּנָם הֵנָּה דְלָפִי

מַעֲשָׂיו: בְּקַרְיַעִית יִם סוּף שְׁנִשְׁתַּנּוּ סָדְרִי בְּרֵאשִׁית: מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָה אֶדָם יְחִיד וְאִשָּׁה יְחִידָה וְהוּא מְזוּנָם יַחַד וּמַעֲשֵׂב מֵהֶם בֵּית: מוֹצִיא אֲסוּרִים בְּפוֹשְׁרוֹת הַיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּחֻלָּשׁ בָּשָׁר לֹא חֲמָה וְלֹא צָנָה מִקִּישׁ זְוִנָּה וְיְחִידִים לִיצִיאַת מִצְרַיִם: אִינִי מִי הָיוּ זְוִנָּה לְפִי רָשָׁע חֻכּוֹת וְהָא מִקִּדָּם יִצְרִיתָם שְׂאִין נוֹדַע רָשָׁעוֹ חֻכּוֹתָיו מִכְרִיצִין אֶת זְוִנָּה וְאִם תֵּאֵמֶר הִכַּל גָּלוּי לְפָנָיו הִכַּל בִּיזִי מִקִּישׁ חוֹן מִירָאֵת שְׁמִים בְּדִאֲמֶר בְּמִסְכַּת נִגְהָ (ד' טז:) מִלֵּאךְ הַמִּמְנָה עַל הַהֲרִיוֹן נוֹטֵל טַפָּה וּמִבִּיאָהּ לְפָנֵי הַמִּקּוּם וְאֹמֶר לְפָנָיו טַפָּה זוּ מָה תֵּהֵא עֲלֶיהָ גְבוּר אוּ חָלָשׁ חֲסָם אוּ טַפֵּשׁ עֲשִׂיר אוּ עִנִּי אֲבָל צִדִּיק וְרָשָׁע לֹא קֵאֵמֶר לִיה דְאִין זֶה בִּיזִי שְׁמִים: זְוִנָּה רֵאשׁוֹן לְפִי הַמֵּל: זְוִנָּה שְׁנִי לְפִי מַעֲשָׂיו וְהִשָּׁה לְזוּנָן לְפִי שְׂאִינָה בַּת זְוִנָּה: עַד בָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְּקִנּוּי וּסְתִירָה כְּלוּמֶר עַד בָּאֵן לֹא שְׂמַעְנוּ מִפְּלִגְתִּיהּ דְּבַשְׁעִין שְׁנֵי עֲדִים אֲלֵא בְּקִנּוּי לר"א וּבְסִתְרָה לר' יְהוֹשֻׁעַ: אֲבָל בְּטַמְאָה אִם יֵשׁ עֲדִים בְּקִנּוּי וּסְתִירָה וְיֵשׁ עַד אֶחָד שְׁקִלְקֵלָה בְּסִתְרִיתָה נֶאֱמָן וְאִינֵה שׁוֹתָה אֲלֵא יוֹצֵאָה בְּלֵא כְּתָבָה וְאֲסוּרָה לְבַעַל וְלַבֹּעֵעַל וְלְתַרּוּמָה: שְׁנִטְמֵאֵת בְּאוֹתָהּ סְתִירָה: מְנַלָּן דְּמַהִימָן עַד אֶחָד בְּטַמְאָה שֶׁל סְתִירָה אַחֵר קִנּוּי: וְעַד אִין בָּהּ שְׁנִינִים הַכְּתוּב מַדְבַּר וְקֵאֵמֶר עֲדִים שְׁנִים אִין בְּטַמְאָה זוּ אֲלֵא עַד א' וְקִרָא בְּטַמְאָה קִמְשַׁתְּעִי וְשָׂכַב אִישׁ אֶתָּה שְׂכַבְתָּ זָרַע וְעֲדִים שְׁנִים אִין בָּהּ אֲלֵא א' וְהִיא לֹא נִתְּפָשָׁה לֹא נֶאֱנָסָה וּמִמְלֵא שְׁמַעִינוּ דְּמַהִימָן מִדְּכַתִּיב וְהִיא לֹא נִתְּפָשָׁה לְהַחֲמִיר עֲלֶיהָ בָּא הַכְּתוּב לְדוּנָה בְּמִזְיָה וּמִרְיָשָׁא דְקִרָא נִמִּי שְׁמַעַת דְּמַהִימָן דְּקֵאֵמֶר וּמַעֲלָה בּוּ מַעַל וְשָׂכַב אִישׁ אוֹתָהּ וְאִין מַעֲד בְּדָבָר אֲלֵא זֶה וּלְקַמֵּן (סוּטָה ד' ג). מִפְּרָשׁ דִּהֲאִי קִרָא בְּתַר קִנּוּי כְּתִיב דְּכַתִּיב בְּתַרָּה וְעִבְר עֲלָיו רוּחַ קִנָּאָה וְגו' וְדִרְשִׁינוּ לִיה לְקַמֵּן שְׂכָבָר עֲבַר: אוּ אִינוּ אֲלֵא אֶחָד דְּקֵאֵמֶר קִרָא דְאִפִּילוּ עַד אֶחָד אִין בָּהּ וּלְקַמֵּן פְּרִיךְ אֲלֵא בְּמֵאִי מִתְּסַרָא דְקֵאֵמֶר קִרָא וְהִיא לֹא נִתְּפָשָׁה אֲלֵמָא פְּשִׁיטָא דְּנִטְמֵאֵת מִדְּמַהֲדַר בְּתַר אֲנָם וְרָצוּן: ת"ל לֹא יָקוּם עַד א' וְגו' מֵהֲאִי קִרָא שְׁמַעִינוּ דְּכָל עַד הַאֲמוֹר בְּתוֹרָה שְׁנִים הֵם כְּדִמְפְּרָשׁ וְאִזְלוּ:

המקנא פרק ראשון סוטה

מתנַי' ה**מְקַנָּא**. אִיזִידִי דְתִנָּא גִזְרִים תִנָּא נְמִי גִזְרִי דְדִמְנָא לְגִזְרִים תַּמָּה וְהָא

לְאַשְׁתּוֹ, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר

אֹמֶר: מְקַנָּא לֵה עַל פִּי שְׁנִים, וּמִשְׁקָה עַל פִּי עַד אֶחָד, או עַל פִּי עֲצֻמוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֶר: מְקַנָּא לֵה עַל פִּי שְׁנִים, וּמִשְׁקָה עַל פִּי שְׁנִים.[[]^{דרב]} כִּיצַד מְקַנָּא לֵה? אֹמֶר לֵה בְּפִנְי שְׁנִים: "אַל תִּדְבָּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי", וְדַבָּרָה עִמּוֹ — עֲזִינוּ הִיא מוֹתַרְתָּ לְבִיתָהּ וּמוֹתַרְתָּ לְאַכּוֹל בְּתַרּוּמָּה.[[]^{דרב]} נִכְנָסָה עִמּוֹ לְבִית חֶסֶתֶר וְשִׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדִי טוּמְאָה — אֲסוּרָה לְבִיתָה, וְאֲסוּרָה לְאַכּוֹל בְּתַרּוּמָּה. וְאִם מֵת — חוֹלְצַת וְלֹא מִתִּיבָמַת. גַּמְי' מִכְּדִי תִנָּא מַנְזִיר סְלִיק, מֵאִי תִנָּא דְקָא תִנָּא סוּטָה? ^(י)כְּדַרְבִּי. דְתַנַּיָא, רַבִּי אֹמֶר: לְמָה נִסְמְכָה פְּרִשַׁת גִּזְרִי לְפִרְשַׁת סוּטָה, לוֹמֵר לֵה: שְׂכַל הָרוּאָה סוּטָה בְּקִלְקוּלָהּ — גִּזְרִי עֲצֻמוֹ מִן הַיּוֹן. וְלִיתַנִּי סוּטָה, וְהִדַּר לִיתַנִּי גִזְרִי! אִיזִידִי דְתַנָּא כְּתוּבוֹת וְתַנָּא "הַמְדִיר", תִנָּא גִזְרִים. וְאִיזִידִי דְתַנָּא גִזְרִים — תִנָּא גִזְרִי, דְדָמִי לְגִזְרִים. וְקַתַּנִּי סוּטָה, כְּדַרְבִּי. "הַמְקַנָּא", דִיעֲבַד — אִין, לְכַתְּחִילָה — לֹא. קִסְכַּר תִנָּא דִידָן: אֲסוּר לְקַנְאוֹת. ^(י)אֶמֶר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: כִּי הָיָה פֶתַח רִישׁ לְקִישׁ בְּסוּטָה, אֶמֶר הֵכִי: אִין מְזוּנָגִין לוֹ לְאֶדָם אִשָּׁה אֲלֵא לְפִי מַעֲשָׂיו, שְׁנַאֲמַר: "כִּי לֹא יָנוּחַ שְׂכַט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים". אֶמֶר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֶמֶר רַבִּי יוֹחָנָן: וְקָשִׁין לְזוּנָגוּן בְּקַרְיַעִת יִם סוּף, שְׁנַאֲמַר: "אַלֵּהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָה מוֹצִיא אֲסוּרִים בְּכוֹשְׁרוֹת". ^(י)אִינִי? וְהָא אֶמֶר רַב יְהוּדָה אֶמֶר רַב: אֲרַבְעִים יוֹם קוֹדָם יִצִּירַת הַיֹּלָד בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמַרְת: בַּת פְּלוֹנִי לְפִלוֹנִי, בֵּית פְּלוֹנִי לְפִלוֹנִי, שְׂדֵה פְלוֹנִי לְפִלוֹנִי! לֹא קָשִׁיא: הָא — בְּזוּג רֵאשׁוֹן, הָא — בְּזוּג שְׁנִי. "רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֶר: מְקַנָּא לֵה עַל פִּי שְׁנִים וְכוּ'. עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְּקִינּוּי וּסְתִירָה, אֲבָל בְּטוּמְאָה — עַד אֶחָד מְהִימָן. וְתַנָּן נְמִי: עַד אֶחָד אֹמֶר "אִנִּי רֵאִיתִי שְׁנִיטְמֵאֵת" — לֹא הִיתָה שׁוֹתָה. ^(י)מְדֹאוּרִייתָא מְנַלָּן דְּמַהִימָן עַד אֶחָד? דְתַנּוּ רַבְּנָן: "וְעַד אִין בָּהּ", בְּשְׁנִים הַכְּתוּב מַדְבַּר. אוּ אִינוּ אֲלֵא אֶפִּילוּ בְּאֶחָד? תִּלְמוּד לוֹמֵר: "לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ".

מִמְשַׁמַּע

כְּרִישׁ מִסְכַּת גִּזְרִי (ד' ב). אֶמֶר דָּלֵא תִנָּא לִיה אֲלֵא אֲגַב סוּטָה כְּדַרְבִּי וי"ל דָּלֵא קְבָעָה בְּסָדֵר נְשִׂים אֲלֵא אֲגַב סוּטָה וּמַשּׁוּם דְּקַמִּיא לְגִזְרִים קְבָעָה בְּתַר גִּזְרִים מ"ר. וְתַמָּה אֲמַאי לֹא קְבָעָה אֲגַב גִּזְרִים דְּהָא כפ"ד [דְּגִזְרִי] תִנָּא מַשְׁנִיּוֹת טוּבֵא דְמִזְרִי בְּגִזְרִי נְשִׂים וּבִהְפַרְתָּ בַּעַל וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּעִדִּיפֵא לִיה לְמִימֶר מַשּׁוּם סוּטָה דְּפִרְשָׁיוֹת נְמִי נִסְמְכוּ וּבְרִישׁ מִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (ד' ב:). דִּיןק נְמִי בַכּה"ג: **הַמְקַנָּא דִיעֲבַד** אִין וּא"ת וְכִי כָל הִכָּא דְתַנִּי ה"א בְּתַחלָּתָן לְשׁוֹן דִיעֲבַד הוּא וְהָא קַתַּנִּי בְּסוּף אֲלֵו עוֹבְדִין (פְּסָחִים ד' מט.) הַהוּלָךְ לְשַׁחוּט אֶת פֶּסַחוֹ וּבַעֲבוּדָה זָרָה פֶּרֶק הַשּׁוֹכֵר (ד' סט.) הַמַּנִּיחַ עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּחִנוּתוֹ דְּמַסִּיק בְּשַׁמְעָתָא קַמִּיתָא דְשַׁחֲטֵת חֲלוּן (ד' ג.) דְּמִזְרִי לְכַתְּחֻלָּה וּבְפֶרֶק ב' דְשַׁחֲטֵת חֲלוּן (ד' לו.) הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמִּסְכָּנָת וּבְפֶרֶק קַמָא דְבִיצָה (ד' ו:) הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתַּרְנַנְגֶּלַת וּמַצָּא בָּהּ בִּיצִים גְּמוּרוֹת וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּכָל הִכָּא דְאִיבָא לְמִתְּלִי בְּלִשְׁנָא דִיןק הֵכִי בְּגוֹן דְּכָא וּבְרִישׁ פ"ב דְשַׁחֲטֵת חֲלוּן (ד' כז.) וְהֵתֵם נְמִי בְּפ' קַמָא (ד' טו:). הַשּׁוֹחֵט בְּמַגֵּל יָד וּבְפ' קַמָא דְבִיצָה (ד' יז:) הַשּׁוֹחֵט תִּיהָ וְעוֹף יַחְפֹּר בְּדָקֶר וּבְפ' חֻבִּית (שְׂבַת ד' קמ.) הָרוֹחוֹן בְּמִי מַעֲרָה אוּ בְּמִי טְבָרִיא וְתַמָּה הֵכִי דִיןק מֵהִכָּא דְאֲסוּר לְקַנְאוֹת אֲמַאי לֹא מִתַּרְן הַמְקַנָּא שְׂבֵא כְּדַמְתַּרְן כפ"ק דְבִיצָה (ד' יז:) וְעַל פֶּרֶקְךָ אִית לָן לְמִימֶר דְּהִכָּא מִמַּשְׁנֵה וַתִּירָא דִיןק כְּדַפְרֵשׁ"י: **קִדָּם יִצִּירַת הַיֹּלָד** נִרְאֵה לְרַבִּי קָדָם יִצִּירַת הַזָּכָר בִּין אִם לֹא נוֹלָדָה הַנְּקֵבָה עֲזִינוּ בִין אִם נוֹלָדָה: **הָא בְּזוּג רֵאשׁוֹן** הָא **בְּזוּג שְׁנִי** תַּמָּה בְּפ' וְאֲלֵו מְנַלְחִין (מו"ק ד' יח:) דְאֵמֶר שְׁמוּאֵל מִתַּר לֶאֱרֵם בְּחֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד שְׁמַא יִקְדַּמְנוּ אַחֵר קַפְרִיךְ לִיה מֵהִכָּא אֲרַבְעִים יוֹם קָדָם יִצִּירַת הַיֹּלָד אֲמַאי לֹא מוּקִי הֵתֵם מִלֵּתָה דְשְׁמוּאֵל בְּזוּג שְׁנִי: **אֲבָל בְּטַמְאָה עַד אֶחָד** מְהִימָן תַּמָּה אֲדַרְבָּה אִכָּא לְמִימֶר אִיפְכָא אֲבָל בְּטַמְאָה בַּשְׁעִין בִּי תַרִּי וּמַשּׁוּם דְאוֹסְרִיתָה אֲסוּר עוֹלָם וְאִי לֹאוּ מִמְתַּנִּי דְמִיתִי מֵהִכָּא פְּשִׁיטָא לִיה לְמִימֶר הֵכִי וי"ל דְּעִדִּיפֵא לִיה טַמְאָה מִקִּנּוּי וּסְתִירָה אֲף עַל גַּב דְאוֹסְרִיתָה אֲסוּר עוֹלָם מַשּׁוּם דְּרַגְלִים לְדָבָר:

מַעֲשָׂיו: בְּקַרְיַעִית יִם סוּף שְׁנִשְׁתַּנּוּ סָדְרִי בְּרֵאשִׁית: מוֹשִׁיב יְחִידִים בֵּיתָה אֶדָם יְחִיד וְאִשָּׁה יְחִידָה וְהוּא מְזוּנָם יַחַד וּמַעֲשֵׂב מֵהֶם בֵּית: מוֹצִיא אֲסוּרִים בְּפוֹשְׁרוֹת הַיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּחֻלָּשׁ בָּשָׁר לֹא חֲמָה וְלֹא צָנָה מִקִּישׁ זְוִנָּה וְיְחִידִים לִיצִיאַת מִצְרַיִם: אִינִי מִי הָיוּ זְוִנָּה לְפִי רָשָׁע חֻכּוֹת וְהָא מִקִּדָּם יִצְרִיתָם שְׂאִין נוֹדַע רָשָׁעוֹ חֻכּוֹתָיו מִכְרִיצִין אֶת זְוִנָּה וְאִם תֵּאֵמֶר הִכַּל גָּלוּי לְפָנָיו הִכַּל בִּיזִי מִקִּישׁ חוֹן מִירָאֵת שְׁמִים בְּדִאֲמֶר בְּמִסְכַּת נִגְהָ (ד' טז:) מִלֵּאךְ הַמִּמְנָה עַל הַהֲרִיוֹן נוֹטֵל טַפָּה וּמִבִּיאָהּ לְפָנֵי הַמִּקּוּם וְאֹמֶר לְפָנָיו טַפָּה זוּ מָה תֵּהֵא עֲלֶיהָ גְבוּר אוּ חָלָשׁ חֲסָם אוּ טַפֵּשׁ עֲשִׂיר אוּ עִנִּי אֲבָל צִדִּיק וְרָשָׁע לֹא קֵאֵמֶר לִיה דְאִין זֶה בִּיזִי שְׁמִים: זְוִנָּה רֵאשׁוֹן לְפִי הַמֵּל: זְוִנָּה שְׁנִי לְפִי מַעֲשָׂיו וְהִשָּׁה לְזוּנָן לְפִי שְׂאִינָה בַּת זְוִנָּה: עַד בָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְּקִנּוּי וּסְתִירָה כְּלוּמֶר עַד בָּאֵן לֹא שְׂמַעְנוּ מִפְּלִגְתִּיהּ דְּבַשְׁעִין שְׁנֵי עֲדִים אֲלֵא בְּקִנּוּי לר"א וּבְסִתְרָה לר' יְהוֹשֻׁעַ: אֲבָל בְּטַמְאָה אִם יֵשׁ עֲדִים בְּקִנּוּי וּסְתִירָה וְיֵשׁ עַד אֶחָד שְׁקִלְקֵלָה בְּסִתְרִיתָה נֶאֱמָן וְאִינֵה שׁוֹתָה אֲלֵא יוֹצֵאָה בְּלֵא כְּתָבָה וְאֲסוּרָה לְבַעַל וְלַבֹּעֵעַל וְלְתַרּוּמָה: שְׁנִטְמֵאֵת בְּאוֹתָהּ סְתִירָה: מְנַלָּן דְּמַהִימָן עַד אֶחָד בְּטַמְאָה שֶׁל סְתִירָה אַחֵר קִנּוּי: וְעַד אִין בָּהּ שְׁנִינִים הַכְּתוּב מַדְבַּר וְקֵאֵמֶר עֲדִים שְׁנִים אִ

ערן משפּט גר מצוה

א סושי"ע אה"ע סי' קעח סעי' ז:

בַּנֶּפֶשׁ (בַּמִּדְבָּר לה) מוּנָה לֵה בִּפְרִק אֶחָד דִּינִי מַמוֹנוֹת (סִנְהֶדְרִין דף לד.) בְּדְרִישָׁה מִן הַתְּלָמוּדִים וְלֹא יוֹמֵת עַל פִּי עַד אֶחָד (דְּבָרִים ו:) דְּרָשִׁין בִּפְרִק רֵאשׁוֹן דְּמִכּוֹת (דף ו:): לַעֲדוּת מִיחֶדֶת לְאַפּוּקֵי אֶחָד רֹאשֶׁה מַחֲלוֹן זֶה וְאֶחָד רֹאשֶׁה מַחֲלוֹן זֶה אֶבֶל קָשִׁיָּא דְגַבִּי שְׂבוּעַת הַעֲדוּת כְּתִיב וְהוּא עַד (וַיִּקְרָא ה) וּמִחוּבֵּין אֲפֹלוּ אֶחָד בְּדַתָּן (שְׂבוּעוֹת דף לא:): כִּפּוּר אֶחָד וְהוֹדָה אֶחָד הַכּוֹפֵר חַיִּב וי"ל דְּשְׂבוּעַת הַעֲדוּת לֹא חֻבְּהָ תוֹרָה אֲלֵא בַּתְּבִיעָה בְּדִילִפְיֵן הָתָם מוֹקְרֵי הִלְכָּךְ כָּל הִכָּא דְמַפְסִילוּ מִמּוֹן מַחֲיב דְּהֶפְסֹד מִמּוֹן תְּלִיל מִלְתָּא: **מאי** טַעמָא דר' יְהוֹשֻׁעַ בְּיִרוּשָׁלַיִם מַפִּיק לִיה מֵהֵנּוּ קִרְאֵי מֵאי טַעמָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מֵצֵא בֵּה עֲרֻת דָּבָר עָרְוָה זֶה הַסְתֵּרָה דָּבָר זֶה הַקִּנּוּי וְיִלְפִינן דָּבָר דָּבָר מַה דָּבָר הָאִמּוּר לֵהֲלֹן עַל פִּי שְׁנַיִם אִף כֹּאן ע"פ שְׁנַיִם תְּנִי רַבִּי יוֹסִי בַר' יְהוֹדָה וכו' מַשְׁקָה ע"פ שְׁנַיִם גָּאֵר כִּי מֵצֵא וְאִין מֵצִיאַה בְּכָל מָקוֹם אֲלֵא עַל פִּי עַדִּים מַה מָּקוֹם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּבָר דָּבָר שְׁהוּא מְקַיֵּיל לְבָא לִידי עֲרֻה עוֹד בְּיִרוּשָׁלַיִם כְּתִיב וְעִבֵּר עָלָיו רוּחַ קִנְיָה וְגו' שְׁלֹא יִקְנֶא לֵה מִתּוֹךְ שְׁחוּק וְלֹא מִתּוֹךְ קְלוּת רֵאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ גִּילּוּת אֲלֵא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל חֵימָה עִבֵּר וְקִנְיָא לֵה מִחֲמַת הַדְּבָרִים הֶלְלוּ מַה אֶת אֲמַרְתָּ לְמַצֵּה אוּ לַעֲכּוֹב אִם תֵּאמַר לְמַצֵּה קִנּוּי קִנּוּי אִם תֵּאמַר לַעֲכּוֹב אִין קִנּוּי קִנּוּי אִמַּר רַבִּי מִנָּה אֲתֵיָא בְּהֵאָל כָּל מָקוֹם שְׁנָאֵר חֻקָּה תוֹרָה מַעֲבָב:

כָּל מָקוֹם שְׁנָאֵר עַד הָרִי כָּאן שְׁנַיִם וְאֶחָד דְּכְתִיב גַּבִּי וְעַד אֶחָד לֹא יַעֲבֶה

⁽ⁿ⁾**מִמַּשְׁמַע שְׁנָאֵר** "לֹא יָקוּם עַד בְּאִישׁ", אִינִי יוֹדַע שֶׁהוּא אֶחָד? מַה תִּלְמוּד לוֹמַר "אֶחָד"? זֶה בְּנֶה אָב: כָּל מָקוֹם שְׁנָאֵר "עִיד" — הָרִי כָּאן שְׁנַיִם, עַד שִׁיפְרוּט לָךְ הַכְּתוּב "אֶחָד". וְאָמַר רַחֲמָנָא: תְּרִי לִית בַּה אֲלֵא חַד, "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׁה" — אַסּוּרָה. אֲלֵא טַעמָא דְּכְתִיב "לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ", הָא לֹאוּ הָכִי הָוָה אַמֵּינָא "עִיד" דְּסוּטָה חַד הוּא. וְאִי אֲפִילוּ חַד לִיכָא, אֲלֵא בְּמֵאי מִיתְסָרָא? אִיצְטְרִיה, סִלְקָא דַּעְתָּה אַמֵּינָא: "עִיד אִין בַּה" — אִין גָּאֲמִן בַּה. אִין גָּאֲמִן בַּה?! וְאֲלֵא מֵאי בְּעִי — עַד דְּאִיכָא תִרִּי? לִישְׁתּוּק קָרָא מִיָּנִיָּה. דְּאֵתְיָא "דְּבָרִי" "דְּבָרִי" מִמָּמוֹן. וְאֵנָּא יַדְעָנָא, מִיָּדִי דִּהּוּה אֶכֶּל עֲדִיוֹת שְׁבַתוֹרָה! אִיצְטְרִיה, סִלְקָא דַּעְתָּה אַמֵּינָא: סוּטָה שְׂאנִי, דְּרַגְלִים לְדָבָר, שְׁהָרִי קִינָא לָה וּבִסְתָרָה — לִיתְהִימֵן בַּה עַד אֶחָד. וּמִי מַצִּית אֲמַרְתָּ דְּאִין גָּאֲמֵן בַּה וְשִׁרְיָא? וְהָא מִדְּכְתִיב "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׁה" — מִכְּלָל דְּאַסּוּרָה! אִיצְטְרִיה, סִלְקָא דַּעְתָּה אַמֵּינָא: אִין גָּאֲמֵן בַּה — עַד דְּאִיכָא תִרִּי, וּבַתְרִי נָמִי "הִיא דְּלֹא נִתְפָּשָׁה", קָא מַשְׁמַע לֵן. ^(a)רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: מְקַנָּא לָה עַל פִּי שְׁנַיִם וכו'. מֵאי טַעמָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? אָמַר קָרָא: "בַּה" — בַּה וְלֹא בְּקִינּוּי, "בַּה" — וְלֹא בִּסְתִירָה. וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר: "בַּה" — וְלֹא בְּקִינּוּי. ^(b)וְאִימָא: "בַּה" וְלֹא בִּסְתִירָה! סְתִירָה אִיתְקַשׁ לְטוּמְאָה, דְּכְתִיב: "וּבִסְתָרָה וְהִיא נִטְמָאָה". קִינּוּי נָמִי אִיתְקַשׁ לְטוּמְאָה, דְּכְתִיב: "וְקִנְיָא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נִטְמָאָה"! הָא מֵיַעַט רַחֲמָנָא "בַּה". וּמַה רְאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא סְתִירָה עֲדִיפָא, שְׁכַּן אוֹסְרְתָּה כְּטוּמְאָה. אַדְרַבָּה: קִינּוּי עֲדִיר, שְׁכַּן עֵיקַר גֵּרָם לָה. אִי לֹאוּ סְתִירָה, קִינּוּי מִי אִיכָא? וְאִי לֹאוּ קִינּוּי, סְתִירָה מֵאי אֲהִנִּי? אֲפִילוּ הָכִי, סְתִירָה עֲדִיפָא, דְּאֵתְחִלְתָּא דְּטוּמְאָה הִיא. ^(c)מִתְנִיתִין דְּלָא כִּי הֵאי תִנָּא. דִּתְנִיָּא, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: הַמְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ — מְקַנָּא עַל פִּי עַד אֶחָד אוּ עַל פִּי עֲצָמוֹ, וּמַשְׁקָה לָה עַל פִּי שְׁנַיִם. הִשְׁיִבּוּ חֲכָמַיִם: לְדָבָרִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אִין לְדָבָר סוּף. מֵאי טַעמָא דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה? אָמַר קָרָא "בַּה" — בַּה וְלֹא בִּסְתִירָה. וְאִימָא: "בַּה" וְלֹא בְּקִינּוּי? קִינּוּי אִיתְקַשׁ לְטוּמְאָה, דְּכְתִיב: "וְקִנְיָא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נִטְמָאָה". סְתִירָה נָמִי אִיתְקַשׁ לְטוּמְאָה, דְּכְתִיב: "וּבִסְתָרָה וְהִיא נִטְמָאָה"! הֵהוּא, לְכַמָּה שִׁיעוּר סְתִירָה — כְּדִי טוּמְאָה, הוּא דְּאֵתָא. הִשְׁיִבּוּ חֲכָמַיִם: לְדָבָרִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אִין לְדָבָר סוּף. מֵאי נִיהוּ? דְּזַמְנִין דְּלֹא קָנִי וְאָמַר "קִנְיָא". הָא לְמַשְׁנַתִּינוּ יֵשׁ לְדָבָר סוּף? זַמְנִין דְּלֹא אִיסְתַּתַּר וְאָמַר "אִיסְתַּתַּר"! אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף לְדָבָרִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אִין לְדָבָר סוּף. אַף לְדָבָרִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא מִיבְּעִיָא לְמַשְׁנַתִּינוּ? אַדְרַבָּה: לְמַשְׁנַתִּינוּ אִיכָא עֵיקַר, הָתָם לִיכָא עֵיקַר! אֲלֵא אִי אִיתַמַּר — הָכִי אִיתַמַּר, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדָבָרִי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אַף לְמַשְׁנַתִּינוּ אִין לְדָבָר סוּף. "אָמַר רַב חֲנִינָא מְסוּרָא: לֹא לִימָא אִינִישׁ לְאִיתְתִּיָּה בְּזַמַּן הַזֶּה "לֹא תִיסְתְּרִי בַּהֲדִי כְּלוּנִי", דִּילְמָא קִיַּימָא לֵן בְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר קִינּוּי עַל פִּי עֲצָמוֹ, וּמִיסְתַּתְרָא, וְלִיכָא הֵאִידִנָּא מִי סוּטָה לְמִיבְדָּקָה, וְקֹאסֵר לָה עֵילּוּיָה אִיסוּרָא דְּלַעוּלָם. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מַה לְשׁוֹן "קִינּוּי" — דָּבָר הַמְטִיל קִנְיָה בִּינָה לְבִין אַחֲרִים. אֲלֵמָא קִסְבַּר קִינּוּי עַל פִּי עֲצָמוֹ, וְכוּלֵּי עֲלֵמָא לֹא יַדְעִי דְקִנֵּי לָה, וְאֲמַרִי: מֵאי דְקִמָּא דְקָא בְּדִלָּה, וְאֵתוּ לְמֵיעֵבַד קִנְיָה בַּהֲדָה. וְרַב יִימַר בַּר רַבִּי שְׁלֵמְיָא מִשְׁמִיָּה דְאַבְרִי אָמַר: דָּבָר הַמְטִיל קִנְיָה בִּינוּ לְבִינָה. אֲלֵמָא קִסְבַּר קִינּוּי עַל פִּי שְׁנַיִם עַדִּים, וְכוּלֵּי עֲלֵמָא יַדְעִי דְקִנֵּי לָה, וְאִיהוּ הוּא דְאֵתִי לְמֵיעֵבַד קִנְיָה בַּהֲדָה.

אֲלֵמָא

המקנא פרק ראשון סוטה

אֶחָד שְׂמַע מִנֶּה דְּעַד שְׁנַיִם מַשְׁמַע דְּלִינּוּ אֲלֵא מִדְּאֲטְרִין לְמַכְתַּב אֲלֵא לְשׁוֹן עֲדוּת וְסִתָּם עֲדוּת שְׁנַיִם: וְאָמַר רַחֲמָנָא תְּרִי לִית בַּה לְעִיל חָזִי לְפָרוּשֵׁי מִשְׁקָלָא דְּמִלְתָּה הִכִּי מְדַרִּישׁ וְעַד אִין בַּה: אֲלֵא טַעמָא כּוֹי קוּשְׁיָא הִיא כְּלוּמַר טַעמָא דְּכְתִיב לֹא יָקוּם עַד אֶחָד דְּהִיא מוּכַח לָךְ דְּהִיא וְעַד אִין בַּה בְּתַרִּי קֹאמַר הֵא לֹאוּ הָכִי הֵוָה אַמֵּינָא עַד דְּכְתִיב הָכֵא בְּסוּטָה חַד הוּא וְקֹאמְרִין אֲפֹלוּ אֶחָד אִין בַּה: אֲטְרִין, לֹא יָקוּם עַד אֶחָד לְגַלּוּי עֲלִיָּה דְּהִיא וְלֹאשְׁמַעִין חַד מֵהִימֵן דְּאִי לֹאוּ הָכִי הֵוָה אַמֵּינָא כָּל סִתָּם עַד אֶחָד הוּא וּבְסוּטָה לֹא הֵוָה אַמֵּינָא דְּמַתְסָרָא וְאַפְרִי בְּעַד א' וְכָל שְׁכַן בְּלֹא עַד וְהָכִי הֵוָה דְּרָשִׁין לִיה וְעַד אִין בַּה דְּקָא אָמַר רַחֲמָנָא הָכִי קֹאמַר וְעַד אֶחָד אִין גָּאֲמֵן בַּה אֲלֵא שְׁנַיִם: וּפְרַכִּינֵן אִין גָּאֲמֵן בַּה בְּתַמִּיָּה: אֲלֵא מֵאי בְּעִי קִרָּא עַד דְּאִיכָא תְּרִי בְּתַמִּיָּה אֲמַאי אֲתֵיָא קִרָּא לֵהֲאי לְשַׁחוּק קִרָּא מִנֶּה כּוֹי: דָּבָר דָּבָר מִמּוֹנוֹן כְּתִיב בְּנוֹאֲפֵת כִּי מֵצֵא בֵּה עֲרֻת דָּבָר (דְּבָרִים כ"ד:ד"א') וְכְתִיב כְּדִינִי מַמוֹנוֹת ע"פ שְׁנֵי עַדִּים וְקוֹם דָּבָר (שֵׁם יט): אֲטְרִין, לֹא יָקוּם לְגַלּוּי עֲלִיָּה דְּהִיא עַד דְּבִשְׁנַיִם הַכְּתוּב מְדַבֵּר דְּאִי לֹא גַלִּי עֲלִיָּה הֵוָה אַמֵּינָא עַד חַד מַשְׁמַע וְאִין גָּאֲמֵן בַּה קֹאשְׁיָא קִרָּא לֹאשְׁמַעִינן וְקַשְׁיָא לָךְ לְמַה לִּי קִרָּא סִלְקָא דַּעְתָּךְ אַמֵּינָא סוּטָה שְׁאֲחַר קִנּוּי וְסְתִירָה בָּא עַד אֶחָד וְהַעִיד שְׁנִטְמָאָה בְּאוֹתָהּ סְתִירָה שְׁאֵנִי וְרֹאזִי לְהֵאֲמִינוּ כֹּאן שְׁהָרִי רַגְלִים לְדָבָר: וּמִי מַצִּית אֲמַרְתָּ דְּאִי לֹא גַלִּי רַחֲמָנָא דְּכָל עַד שְׁנַיִם הֵם דְּלֵיָּא אַמֵּינָא דְּהִיא עַד אִין בַּה אִין גָּאֲמֵן בַּה קֹאמַר א"כ בָּא הַכְּתוּב לְהַקֵּל עֲלֵיָּה: וְהָא מַדְכְּתִיב וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׁה מִכְּלָל דְּפִשְׁטִיט לָךְ דְּנוֹטְמָאָה וְהִכִּי קֹאמַר וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׁה אֲנַעַד אִין בַּה נְהִי דְרִישָׁא דְקִרָּא אֲכָא לְמִימַר ע"י שְׁנַיִם עַדִּים וְשַׁכַּב אִישׁ אוֹתָהּ בְּעַדִּים וְעַד אֶחָד אִין גָּאֲמֵן בַּה אֲלֵא וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׁה הִכִּי חָזִי אֲאִין גָּאֲמֵן בַּה הֵא אֲמַרְתָּ דְּלֹא מַחוּזִין לֵה בְּנִבְעֻלָּת: בַּה בְּטַמְאָה חָזִי דְּהֵא מִנֶּה סְלִין וְהִיא גְטַמְאָה וְעַד אִין בַּה וְדְרָשִׁין אִין בַּה תְּרִי אֲלֵא חַד: בַּה עַד אֶחָד גָּאֲמֵן וְלֹא בְּקִנּוּי: סְתִירָה גְּדִיפָא לְאַחֲמוּרִי בַּה: שְׁכַן אוֹסְרְתָּה עַל הַבַּעַל וְעַל הַבּוֹעֵל מַסְפֵּק: בְּטַמְאָה וְגִילּוּת בְּדַדְרָשִׁין לְקַמַּן מַנִּיד לָךְ הַכְּתִיב שְׁעַל הַסֵּפֶק אֲסוּרָה בִּפְרִק כַּשֵּׁם שְׁהֵימִם בּוֹדֵקִין (דף כח:). שְׁכַן עָקַר גֵּרָם לֵה שַׁע"י הַקִּנּוּי סְתִירְתָּה אוֹסְרְתָּה: מִתְּנִי' דְקִתְנִי לר"א קִנּוּי בִּשְׁנַיִם וְסְתִירָה עַל פִּי עֲצָמוֹ: דְּלֹא כִי הֵאי תִנָּא דְקִתְנִי לר"א סְתִירָה בִּשְׁנַיִם וְקִנּוּי עַל פִּי עֲצָמוֹ: לְדָבָרִי ר"י בַר' יְהוֹדָה אִין לְדָבָרִי ר' אֲלִיעֶזֶר סוּף וְלִקְמוֹן מִפְרָשׁ לֵה: מֵאי נִיָּהוּ אִין לְדָבָר סוּף דְקֹאמַרִי: וְאָמַר קוּשְׁיָא לֵה מִכְּלוּנִי וּמַבִּיא עֲלֵיָּה אוֹמַר קוּשְׁיָתִי לֵה מִכְּלוּנִי וּמַבִּיא עַדִּים שְׁנִסְתַּרְתָּה עִמּוֹ סְתִירָה כָּל שְׁהוּא דְכִינֵן דְּלֹא קִנָּא לֵה לֹא מְזַהֵרָה כּוֹי: הֵא לְמַשְׁנַתִּנוּ יֵשׁ סוּף לְדָבָרִי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּתַמִּיָּה: וְהָא זַמְנִין דְּלֹא אֲסַתַּתַּר וְאוֹמַר רִאִיתִיהּ שְׁנִסְתַּרְתָּה: וְלֹא מַשְׁפִּיא לְמַשְׁנַתִּנוּ

בְּתַמִּיָּה: אִיכָּא עָקַר שְׁפָרַר הַתְּחִיל בְּעַדִּים שְׁלֹא ע"י כַּשֵּׁם: הָכֵא לִיכָּא עָקַר וְלִכְשִׁיכָעִם נִקַּל לוֹמַר קוּשְׁיָתִי וְהוּא יִמְצֵא לֵה סְתִירוֹת הַכְּפָה: לֹא לִימָא אִינִישׁ אֲפֹלוּ כִּינֵי לְבִינָה: וּמַסְתַּתְרָא וּבִסְתַּתְרָת וְנִאֲסַרְתָּ עָלָיו: קִנְיָה כַּשֵּׁם כִּמּוֹ הֵם קוּשְׁאִין בְּלֹא אֵל (דְּבָרִים ל"ב:כ"א) כִּי קִנְיָה חֲמַת גְּבַר (מִשְׁלֵי ו' י"ז:ד') מֵאי דְקֹאמַר מַה יֵּשׁ לְכִינּוּי מַה אֲרַע עֲבָשׁוּ שׁוֹ בּוֹדְלָת מִן הַאֲנָשִׁים: וְכָלִי עֲלֵמָא יַדְעִי דְקִנֵּי לֵה שְׁהַעֲדִים מַנְלִין הַדָּבָר וְאִין שׁוּנְאִין אוֹתָהּ: וְאִיָּהוּ דְאֵתִי לְמַעֲבַד קִנְיָה בְּהַדָּה שׁוֹ מַקְנִיטִיתוּ עַל שְׁחוּשָׁהָ:

א מנחות גנן; סנהדרין ל; ספרי במדבר
ב לקמן ג:
ג לקמן לא;; במדבר רבה
ד יומא ט.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה כל מקום כו' אבל קשיא וכו'. עיין רש"י ב"ק דף נו ע"א ד"ה אם לא יגיד וצ"ע:
תורה אור השלם

לא-יקום עד אחד באיש לְלַעֲוֹן ולקל-חשאת בְּכִלְ-חֹטֵא אֲשֶׁר יִחָטֵא עַל-פִּי שְׁנֵי עֲדִים אוּ עַל-פִּי שְׁלֹשָׁה-עֲדִים יָקוּם דָּבָר [דברים יט, טו]

כִּי-יָקוּם אִישׁ אִשָּׁה וּבָעִלָּהּ וְהָיָה אִם-לֹא תִמְצָא-חֵן בְּעֵינָיו כִּי-טָעָא בַּה עֲרוּת דָּבָר וְכָפַד לָה סַפֵּר כְּרִיתָת וְנָתַן כְּנִדָּה וּשְׁלָחָה מִבֵּיתוֹ [דברים כד, א]

וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת-זִנְעָה וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וּנְסִתְּרָה וְהָיָא נְטַמְאָה וְעַד אִין בַּה וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה [במדבר ה, יג]

וְעִבֵּר עָלָיו רוּחַ-קִנְיָנָה וְקִנְיָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָא רוּחַ-קִנְיָנָה וְקִנְיָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָא לֹא נְטַמְאָה [במדבר ה, יד]

המקנא פרק ראשון סוטה

אַלמָא קסָבְּרִי דְאַסּוּר לְקנָאוֹת פֿינן דאָמרי גֶסוּן הַטֹּלֶת קנָאָה הוּא אַלמָא

אַלמָא קסָבְּרִי דְאַסּוּר לְקנָאוֹת. ^(sk)וּמָאן דְאָמַר מוּתֵר לְקנָאוֹת, מַהוּ לְשׁוֹן "קִינּוּי"? אָמַר רַב נַחֲמָן פֿר יִצְחָק: אִין "קִינּוּי" אָלָא לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, וְכֵן הוּא אוֹמַר: "וַיִּקְנֵא הִי לְאַרְצוֹ". תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אָדָם עוֹבֵר עֲבִירָה בְּסִתֵּר וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַרְזֵי עָלָיו בְּגִלּוּי, שְׁנֵאמַר: "וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה", וְאִין עֲבִירָה אָלָא לְשׁוֹן הַכְרָזָה, שְׁנֵאמַר: "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה". רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: אִין אָדָם עוֹבֵר עֲבִירָה אָלָא אִם פֶּן נִכְנָס בּוֹ רוּחַ שָׂטוֹת, שְׁנֵאמַר: "אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׁטֵחַ אִשְׁתּוֹ", "תִּשָּׁטֵחַ" כְּתִיב. תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: מִפְּנֵי מַה הָאֻמִּינָה תוֹרָה עַד אַחַד בְּסוּטָה — שֶׁרְגָלִים לְדָבָר, שְׁהָרִי קִינָא לָהּ, וְנִסְתָּרָה, וְעַד אַחַד מַעֲיָדָה שֶׁהִיא טְמֵאָה. אָמַר לִיהִי רַב פֶּפֶא לְאַבְי: וְהָא כִּי כְּתִיבָה קִינּוּי, בְּתַר סְתִירָה וְטוּמְאָה הוּא דְכְּתִיבָה! אָמַר לִיהִי: "וְעֹבֵר" — וּכְבֵּר עֹבֵר. אָלָא מַעֲתָה: "וְעֹבֵר לָכֶם כָּל חִלּוּץ", הֲכִי נִמְי? הֵתָם, מִדְּכְתִּיב "וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי הִי וְאַחַר תִּשָּׁבוּ" — מִשְׁמַע דְּלִהְבָּא. אָלָא הֲכָא, אִי סָלְקָא דַּעְתָּה כְּדְכְּתִיבִי, "וְעֹבֵר" בְּתַר טוּמְאָה וְסְתִירָה — קִינּוּי לְמַה לִּי? תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: אִין אָדָם מְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ אָלָא אִם פֶּן נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ, שְׁנֵאמַר: "וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ". מֵאִי רוּחַ? רַבְּנָן אָמְרִי: רוּחַ טוּמְאָה. רַב אָשִׁי אָמַר: רוּחַ טְהֵרָה. ^(a)וּמִסְתַּבְּרָא כְּמָאן דְאָמַר רוּחַ טְהֵרָה. דִּתְנִינָא: "וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ" — רָשׁוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא רוּחַ טְהֵרָה — שְׁפִיר, אָלָא אִי אָמַרְתָּ רוּחַ טוּמְאָה, רָשׁוֹת וְחוּבָה לְעִיּוּלֵי לְאִינִישׁ רוּחַ טוּמְאָה בְּנַפְשִׁיהָ? ^(b)גּוּפָא: "וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ" — רָשׁוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. "לָהּ יִטְמֵא" — רָשׁוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. ^(c)וְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. אָמַר לִיהִי רַב פֶּפֶא לְאַבְי, וְאָמְרִי לָהּ רַב מִשְׁרָשִׁיא לְרַבָּא: לִימָא רַבִּי יִשְׁמַעְעָל וְרַבִּי עֲקִיבָא בְּכָל הַתּוֹרָה פּוֹלָה הֲכִי פְּלִיגִי, דְמָר אָמַר רָשׁוֹת וּמָר אָמַר חוּבָה? אָמַר לִיהִי: הֲכָא בְּקֶרְאִי פְּלִיגִי. "וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ" — רָשׁוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל — סָבַר לָהּ כִּי הָאִי תַנָּא, דִּתְנִינָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: כָּלפִּי שְׁאִמְרָה תוֹרָה "לֹא תִשָּׁנָא אֶת אַחִיהַ בְּלִבְבָּהּ", יְכוּל כְּגוֹן זֶה? תִּלְמוּד לומַר: "וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ". וְרַבִּי עֲקִיבָא: קִינּוּי אַחֲרִינָא כְּתִיב. ^(d)וְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל? אֵיידִי דְבַעֲי לְמִיכְתֵּב "וְהִיא נְטִמְאָה" "וְהִיא לֹא נְטִמְאָה" — כְּתִיב נִמִי "וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ". ^(e)לְכֹדֶתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. דִּתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל: כָּל פֶּרֶשָׁה שְׁנֵאמְרָה וְנִישְׁנִית — לֹא נִישְׁנִית אָלָא בְּשִׁבִּיל דְבָר שְׁנִתְחַדַּשׁ בָּהּ. "לָהּ יִטְמֵא" — רָשׁוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוּבָה. ^(f)מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל — אֵיידִי דְכְּתִיב: "אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְנַפֵּשׁ לֹא יִטְמֵא בַעֲמִיו", אֵיצְטְרִיקָא לְמִיכְתֵּב "לָהּ יִטְמֵא". וְרַבִּי עֲקִיבָא מ"כִּי אִם לְשֹׁארוֹי נִפְקָא, "לָהּ יִטְמֵא" לְמַה לִּי — לַחוּבָה. "וְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל: לָהּ מִיטְמֵא, וְאִין מִיטְמֵא לְאִיבְרִיָּהּ.

וְרַבִּי

מְכוּת (דף כג:) שֶׁשׁ מֵאוֹת וי"ג מִצְוֹת נִאֲמָרוּ לַמֶּשֶׁה מִסִּינִי וְכִי לְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל דְאָמַר רָשׁוֹת בְּצַר לָהּ אוֹ לִר' עֲקִיבָא טַפִּי לָהּ וְנִרְאֶה דְבִשְׂאֵר מִצְוֹת דְּמַפְיֹק ר' יִשְׁמַעְעָל מִקְרָא עֲבִיד לִיהִ ר' עֲקִיבָא אִסְמַכְתָּא וְדָרִישׁ לִיהִ לְדַרְשָׁה אַחֲרֵיתִי בִּירוּשָׁלַיִם אֲמַר' דַּר' אֲלִיעֶזֶר אֲמַר חוּבָה וְאִין לִהְקִשּׁוֹת הָא אֲמַרִינן לְעִיל הַמְקַנָּא דִיעֲבַד אִין אַלמָא קסָבַר אָסוּר לְקנָאוֹת דִּתְנָא דִידֵן דִּנְקָא דְתַנִּי כִּי הָךְ לְשִׁנָּא סְבִירָא לָהּ הֲכִי אָבַל ר' אֲלִיעֶזֶר לֹא סְבִירָא לָהּ הֲכִי וְהֲכִי נִמִי אֲמַר' בְּפ' קַמָא דְקַדוּשִׁין (דף כא.) וְנִבֵּאל אֶת מִמְכֵּר אֲחִיו ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר חוּבָה וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹלֵם (גטין דף לח:) נִמִי אֲמַרִינן לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבִדוּ חוּבָה וְאִין לִהְקִשּׁוֹת נִמִי מִפ'ב דְּמְכוּת (דף יב.) דְאָמַר ר' עֲקִיבָא וְרַצַּח גּוֹאֵל הֵדֵם רָשׁוֹת מִי כְּתִיב וְרַצַּח וְהָכָא אֲמַרִינן וְקַנָּא חוּבָה גְּשֹׁאֵי הָכָא מִשּׁוּם דְּכְתִיב תְּרִי קוּנְיִין אָבַל קָשִׁיא מִירוּשָׁלַיִם דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר הֵתָם רָשׁוֹת וּמִפְּרָשׁ טַעְמָא אֲתֵירָא דַּר' יְהוֹשֻׁעַ כְּבִית הֵלַל דְּבִית הֵלַל אוֹמְרִים אֲפִי הַקִּיּוּסָה תַבְשִׁילוֹ לְפּוֹם כֵּן הוּא אֲמַר רָשׁוֹת רָצָה לְקַנָּא וְקַנָּא רָצָה לְגַרֵּשׁ יְגַרֵּשׁ וְהָא ר' עֲקִיבָא מְקַל הֵתָם טַפִּי מִבֵּית הֵלַל וְאָמַר הֵתָם חָפְלוּ מִצָּא אַחֲרַת נָאָה הִימְנָה מְנַרְשָׁה וְאֲפִי' הֲכִי אֲמַר חוּבָה וְהֵתָם בִּירוּשָׁלַיִם פְּלַג רַבִּי אֲלִיעֶזֶר עָלֶה דַּר' יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר חוּבָה וְאָמַר אֲתֵירָא דַּר' אֲלִיעֶזֶר כְּבִית שְׁמַאי כְּבִית שְׁמַאי אֲמַרִים לֹא יְגַרֵּשׁ אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ אֲלֹא א"כ מִצָּא בָּהּ עֲרֹנָת דְבָר מִצָּא בָּהּ דְּבָרִים כְּעוּרִים לְגַרְשָׁה אִינוּ יְכוּל שְׁלֹא מִצָּא בָּהּ עֲרֹנָה לְקִיּוּסָה אִינוּ יְכוּל שְׁמַצָּא בָּהּ דְּבָרִים כְּעוּרִים לְפּוֹם כֵּן הוּא אֲמַר חוּבָה וְהָא תַנְיָא מִשּׁוּם בֵּית שְׁמַאי אִין לִי אֲלֵאל הַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם עֲרֹנָה מִנּוּן הַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם דְּרֹאשָׁה פְּרוּעַ וְנִרְדָּהִי מִפְּרָמִין חֲרוּעוּתִיהָ חִלּוּצֹת ת"ל כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרֹנָת דְבָר אֲמַר רַבִּי מְנָא קִימַת בָּאן כְּעָדִים וְכֹאן שְׁלֹא כְּעָדִים וְתַמָּה לְכִי הִירוּשָׁלַיִם פֿינן דִּתְלִיא קוּנִי בְּגִרְוִשִׁין הִנֵּה לִי לְמַתְנִי סוּטָה בְּתַר גָּטִין וּבְתַר סוּטָה גִזִּיר בְּסֻדָּר פְּרָשִׁית וּבְתַר גִּזִּיר גִּדְרִים וּבְתַר גִּדְרִים כְּתִבּוּת: **לֹא נִישְׁנִית אָלָא בְּשִׁבִּיל דְבָר שְׁנִתְחַדַּשׁ** דְאָמַר גְּבִי קַל וְחִמֵּר מִלְּתָא דִּלְתֵירָא מְקַל וְחִמֵּר טַרַח וְכַתֵּב לָהּ קֶרֶא וְאֲפֹלוּ הֲכִי הִיכָא דְאִיבָא לְמַדְרֵשׁ דְרָשִׁינן וְכֵן בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה (פְּסָחִים דף פז:) כָּל הִיכָא דְאִיבָא לְמַדְרֵשׁ לֹא מוֹקְמִינן לִיהִ בְּזֵלָאִי יִתִּירִי:

לָהּ יִטְמֵא מִצּוּהַ ונ"מ לְעוֹסֵק בְּמִצְוָה כְּדִלְאֲמַרִינן בְּסוּף פֶּרֶק מִשּׁוּחַ מִלְחָמָה (לְקַמֵּן סוּטָה דף מה.) וְלִטְמֵאוֹתוֹ בְּעַל כְּרוּחַ אִם לֹא יִרְצֶה לְטְמֵאוֹת כְּדִלְאֲמַר' בְּפֶרֶק טָבול יוֹם (נְזָחִים ק.) מַעֲשֶׂה בַּיּוֹסֵף הִכְּהֵן וכו':

עֵין מִשְׁפָּט נַר מִצּוּהַ
--

א טור אה"ע ס' קעח:

ב מו"י פד' מהל' סוטה הל' יח,

ש"ע אה"ע ס' קעח סעי' כא:

ג טור יו"ד ס' שעג:

ד מו"י פב' מהל' אבל הל' ו, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, ש"ע יו"ד ס' שעג סעי' ג:

ה טור יו"ד ס' רסז:

ו מו"י פט' מהל' עבדים הל' ו, ש"ע יו"ד ס' רסז סעי' עט:

ז טור יו"ד ס' שעג:

ח מו"י פב' מהל' אבל הל' יד, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, ש"ע יו"ד ס' שעג סעי' ט:

מסורת הש"ס

א במדבר רב

ב מנחות י.

ג בבא קמא סד; שבועות יט.

ד ספרא שמיני פרק ד ח

גליון הש"ס

גמ' מפני מה האמינה וכו'. עיין מרדכי פרק הגוזל קמא ס' קל"ח:

תורה אור השלם

וּקְנָא וְהָיָה לְאֶרְצוֹ וַיַּחַמֵּל עַל־עַמּוֹ [יואל ב, יח]

וַיָּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לְאֹמֶר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל־עַשְׂרֵה־עוֹד וגו' (שמות לו, ו)

דָּבָר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשָּׁטֵחַ אִשְׁתּוֹ וגו' (במדבר ה, יב)

וְשָׂכַב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת־זָוָע וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִשְׁתּוֹ וְנִסְתָּרָה וְהִיא וגו' (במדבר ה, יג-יד)

וְעֹבֵר לָכֶם כָּל־חִלּוּץ אֶת־הַפָּדֹן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוּ אֶת־אֲבֹבֵיו וגו' (במדבר לב, כא)

וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תִּשָּׁבוּ וְהָיִיתֶם נָקִים מִיָּתוֹהּ וגו' (במדבר לב, כב)

וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ־קִנְיָה וְקַנָּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עֹבֵר עָלָיו וגו' (במדבר ה, יד)

וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְרוּבָה אֵלָיו אָשֶׁר לֹא־הִיָּתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמֵא [ויקרא כא, ג]

וְהַתְּנַחֲלֶתֶם אִתָּם לְכָל־אֶחָד אֶחָדָה לְעַלְמָה בָּהֶם תַּעֲבִדוּ וגו' [ויקרא כה, מו]

לֹא־תִשָּׁנָא אֶת־אִחִיהַ בְּלִבְבָּהּ הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתָהּ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא [ויקרא יט, יז]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וגו' [ויקרא כא, א]

כִּי אִם־לִשְׁאָרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבִנּוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאִחֵיו [ויקרא כא, ב]

אָסוּר: וְלִמָּ"ד מִתֵּר לְקנָאוֹת מֵאִי לְשׁוֹן קוּנִי: וַיִּקְנֵא הִי' לְאַרְצוֹ הִתְרָה בְּיִלָּק וַיְסִיל וַיָּנֹס שְׁלֹא יִשְׁחִיתוּ עוֹד אֶת אֲרָצוֹ דְּבִשְׁלֹחַ גּוֹבֵאִי מִשְׁתַּעֵי פֶקֶדָה לְעִיל לְאַרְצוֹ עַל אֲרָצוֹ כְּמוֹ וַיִּשְׁאַלְנוּ אֲנַשֵּׁי הַמְּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ (בְּרַאשִׁית כ"ז:)' עַל אִשְׁתּוֹ הֵאָתֵם תְּרִיבּוֹן לְבַעַל (שׁוֹפְטִים ו':ל"ח): אָדָם עוֹבֵר עֲבִרָה כְּגוֹן אִשָּׁה פְּרוּצָה עוֹבֶרֶת בְּסִתֵּר: וְהַכ"ה מְכַרְזֵי בְּגִלּוּי שְׁנוֹתַן בְּלִב בְּעָלָה לְקנָאוֹת לָהּ וְהַדָּבָר מִתְּפַרְסֵם בְּגִלּוּי: וְאִין עֲבִרָה גְרָסִינוּ: לְשׁוֹן הַכְרָזָה הַכ"ה מִתְּבַנֵּן לְהַעֲבִיר קוֹל: רַגְלִים לְדָבָר שְׁנִטְמַמְתָּ: וְהָא כִּי כְּתִיב קוּנִי בְּתַר סְתִירָה וְטְמֵאָה דְלֹאֲתִימִין בָּהּ עַד אַחַד כְּתִיב וְנִסְתָּרָה וְהִיא נְטִמְאָה וְעַד אִין בָּהּ וְגו' וְסַמֵּךְ לָהּ וְעֹבֵר עָלָיו וְגו' אַלמָא בְּלֹא קוּנִי נִמִי עַד אַחַד מִהִימֵן בְּטְמֵאָה: וְעֹבֵר לָכֶם כָּל חִלּוּן בְּבִי גַד וּבְבִי רֹאדוֹבן כְּתִיב שְׂהִיָּה מַשָּׁה מְצִיָּה אוֹתָם לְעֹבֵר עִם יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַיַּרְדֵּן: תַּשׁוּבוּ מוֹכִיחַ דְּלִהְבָּא הוּא: נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ מִמְרוֹם וְלִקְחָן מִפְּרָשׁ רוּחַ טְהָרָה אוֹ רוּחַ טְמֵאָה ע"י שְׁטֵן הַבָּא לְהַטְוִיאוֹ לְהַקְטִיט אֶת אִשְׁתּוֹ: רַבְּנָן דְּבִי רַב אָשִׁי אֲמַרִי רוּחַ טְמֵאָה: רוּחַ טְהָרָה שְׁשׁוֹנָא אֶת הַפְּרִיעִית: וּמִסְתַּבְּרָא כמ"ד דְרוּחַ דְּקאָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל טְהָרָה הִיא: דִּתְנִינָא דְקאָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל רָשׁוֹת פְּלוּגְתָּא דַּר' יִשְׁמַעְעָל וְר' עֲקִיבָא לְקַמֵּן מִפְּרָשׁ טַעמֵיהוּ: שְׁפִיר אִי רָשׁוֹת אִי חוּבָה: ר' עֲקִיבָא אוֹמַר חוּבָה שְׁאָסוּר לְשַׁחֲרַר עֲבָדוֹ: בְּכָל הַתּוֹרָה בְּכָל עֲשֶׂה שְׁבִיתוֹרָה א"כ אִין לָךְ מִצְוֹת עֲשֶׂה לְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל חוּבָה: דִּתְנִינָא לֹא גְרָסִינוּ אֲלֵאל הֲדַר וְנִקַּט לְמַלְתֵּיהּ לְפִרּוּשֵׁי כָל חֲדָא בְּאֲפִי נִפְשָׁה: כָּלפִּי כְּמוֹ אַחֲרֵי שְׁאִמְרָה תּוֹרָה שְׁאָסוּר לְהִבִּיא עֲצֻמוֹ לִיזִי שְׁנָאָה וְתַנַּר: יְכוּל אָף זֶה פֶן שִׁדְרָאָה אֶת אִשְׁתּוֹ עוֹבֶרֶת עַל דַּת יְהוּדִית נִסְתַּרְתָּ עִם שְׂכִינָּה לֹא וְקַנָּא לָהּ. כָּלפִּי לְשׁוֹן כְּנַגֵּד: תִּלְמוּד לומַר וְקַנָּא אִם רָצָה לְקַנָּא הַרְשִׁית בְּיָדוֹ וּמִשּׁוּם דְאִי לֹא כְּתִיב קֶרֶא הִנֵּה אֲמִינָא דְאָסוּר הוּא דא"ר יִשְׁמַעְעָל הֲכָא רָשׁוֹת אָבַל בְּכָל מִצְוֹת עֲשֶׂה שְׁבִיתוֹרָה לֹא אֲמַר הֲכִי: קוּנִי אַחֲרִינָא כְּתִיב וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נְטִמְאָה חַד לְרָשׁוֹת וְחַד לַחוּבָה: וְרַבִּי יִשְׁמַעְעָל אֲמַר לָךְ אֲזִידִי דְבַעֲי לְמַכְתֵּב וְהִיא נְטִמְאָה וְהִיא לֹא נְטִמְאָה שְׁסַפֵּק הוּא בְּיָדֵינוּ וְאֵעפ"כ אִסְרָה הַכְּתִיב מִסַּפֵּק כְּתִב נִמִי וְקַנָּא אַחֲרִינָא וְאָף ע"ג דְּמִצְוֹ לְמַכְתֵּב הֲכִי וְעֹבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נְטִמְאָה אוֹ לֹא נְטִמְאָה אֲפֹלוּ הֲכִי אֲוֹרְחָה דְקֶרֶא לְחֹזֵר וּלְשׁוֹנֹת אֶת הַאֲמוּר מִפְּנֵי דְבָר אַחַר הַמַּתְחַדֵּשׁ בְּכַפִּילָתוֹ: אֲנַטְרִיךְ לְמַכְתֵּב לָהּ יִטְמֵא לומר שְׁתֵּר לְטְמֵא לְקוֹרְבוֹים הֵלְלוּ: מִכִּי אִם לְשֹׁאֲרוֹ נִפְקָא לְנִפְשׁ לֹא יִטְמֵא בַעֲמִיו כִּי אִם לְשֹׁאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְגו' וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה וּמִמִּילָא שְׁמַיעִין דְּמִטְמֵא לְאַלּוֹ: לָהּ יִטְ

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מוי' פט' מהל' עבדים הלי' ג, סוג עשין רב:

וִרְבִּי עֲקִיבָא א"כ לכתב לה תמה לרב חקדא דאמר בפֿרק שלשה מינין (נזיר דף אס פו דלאו לחוכה אתא אלא להך דרשא: לכתוב רחמנא לה וּלְשִׁתּוּק דַּמְשַׁמַּע לִנְפֶשׁ לא יטמא בעמיו כי אם לשארו וגו' וּלְאֲחוּתוֹ הַבְּתוּלָה לֹא בְלוּמַר לְנִפְסָה שֶׁלֹּם וְלֹא לְאִיבָרִיּוֹ: לְמִיזָה לֹא אֲרָטְרִיךְ לֹה לְאִיבָרִים מֵאִי הֵי דְרִישׁ בְּלֹה וְטִמְא וְנָשׁ לומר הוה דריש לחוכה כדדפי עקיבא ואידי דכתב וטמא כתב לה: לְמִשְׁרֵי אֶחָד מִכָּל הָאֻמוֹת מִהֲכֹא נִפְקֹא וְלֹ דְבִאֲמוֹת הֵלךְ אַחֵר הַזִּכָּר: **פתיב** נמי (ובאחיכם) לְכַדְתָּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּח"ת הא ארטריך דזרשינן בפֿרק אחיו נשך (פ"מ דף עג:) מנין אם ראיתו נוהג שלא בשורה שאתה רשאי להשתעבד בו וכי' וי"ל אסמכתא בעלמא הוא והנם חכמים הוא כזי ליסקן: **ת"ל** ועד איז בה כל שיש בה תמה בינו והוא קנא לה ונסתרה והשתא אחי עד א' דטמאה מסתמא בעל שתיק וְלֹא מְכַחֵשׁ לִיה א"כ מאי צריך קרא דעד אחד נאמן אפילו טמאה בעלמא בלא קנוי וסתירה כזי האי גונא הוה מסימן בדאיתא בפֿרק האומר (קדושין דף סג.) אשתו זנתה בעד אחד וכי' תינח לרבא דאמר התם הוה דבר שבערנה אלא לאפני דאמר מסימן מאי אכא למימר אלא ע"כ אית לן למימר דלאפני לא ארטריך קרא אלא היבא דמכחיש אע"ג דקנא לה: **מה** עדות אחרונה שאוסרתה אסור עולם תמה דהוה מצי למפריך מה לעדות האחרונה שכן רגלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה: **נאמר** כאן דבר ונאמר להלן דבר תמה למא לי נ"ש אפלו בלא נ"ש מהיבא תיתי ליה דלית הימן פה עד אחד מעדות אחרונה ליבא למילף דאיבא פרכא:

וִרְבִּי עֲקִיבָא א"כ לכתב לה תמה לרב חקדא דאמר בפֿרק שלשה מינין (נזיר דף

וִרְבִּי עֲקִיבָא — אם כן, לִיכְתוֹב רַחֲמָנָא "לָהּ" וְלִישְׁתּוּק, "יִטְמָא" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינָּה. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אֵיידִי דְכַתֵּב "לָהּ", כַּתֵּב נָמִי "יִטְמָא". לְכַדְתָּנִי דְבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְתִנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל פֶּרֶשָׁה שְׁנֵאמְרָה וְנִישְׁנִית, לֹא נִישְׁנִית אֱלָא בְשָׁבִיל דְּבַר שְׁנַתְחַדֵּשׁ בָּהּ. "לְעֵלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" — רְשׁוּת, דְּבַרִּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: חוֹכָה.^(ט) מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל — אֵיידִי דְכָתִיב "לֹא תַחֲיֶה כָּל נֶשְׁמָה", אִיצְטְרִיגָה נָמִי לְמִיכְתֵּב "לְעֵלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ", לְמִישְׁרֵי אֶחָד מִכָּל הָאוּמוֹת שֶׁבָּא עַל הַכְּנַעֲנִית וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה כּוֹ, שְׁאַתָּה רִשְׁאִי לְקַנוֹתוֹ. "דְתִנָּא: מִנֵּין לְאַחַד מִן הָאוּמוֹת שֶׁבָּא עַל הַכְּנַעֲנִית וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה כּוֹ, שְׁאַתָּה רִשְׁאִי לְקַנוֹתוֹ בְּעֶבֶד, תִּלְמוּד לומר: "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מִהֶם תִּקְנוּ".^(כ) יִכּוֹל אִף הַכְּנַעֲנִי שֶׁבָּא עַל אַחַת מִן הָאוּמוֹת וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה כּוֹ, שְׁאַתָּה רִשְׁאִי לְקַנוֹתוֹ בְּעֶבֶד, תִּלְמוּד לומר: "אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצָכֶם", מִן הַנּוֹלָדִים בְּאַרְצָכֶם, וְלֹא מִן הַגֵּרִים בְּאַרְצָכֶם. וְרַבִּי עֲקִיבָא מ"מֶהֶם תִּקְנוּ" נִפְקָא, "לְעֵלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" לָמָּה לִי — לְחוֹכָה. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "בָּהֶם" — וְלֹא בְּאַחֵיכֶם. וְרַבִּי עֲקִיבָא: בְּאַחֵיכֶם — מְסִיפָא דְקָרָא נִפְקָא: "וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאַחִיו לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בַּפֶּה". וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אֵיידִי דְכָתִיב "וּבְאַחֵיכֶם", כַּתִּיב נָמִי "בָּהֶם". לְכַדְתָּנִי דְבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְתִנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל פֶּרֶשָׁה שְׁנֵאמְרָה וְנִישְׁנִית, לֹא נִישְׁנִית אֱלָא בְשָׁבִיל דְּבַר שְׁנַתְחַדֵּשׁ בָּהּ. אָמַר רַב חֲסֵדָא: זְנוּתָא בְּבִיתָא כִּי קָרִיא לְשׁוּמְשָׁמָא. וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: תּוֹקְפָא בְּבִיתָא כִּי קָרִיא לְשׁוּמְשָׁמָא. אֵידִי וְאֵידִי בְּאִיתְתָּא, אֲבָל בְּגִבְרָא לִית לָן בָּהּ.^(ט) וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: בְּתַחֲיִלָּה, קוּדָם שְׁחָטָאוּ יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה שְׂכִינָּה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שְׁנֵאמַר: "כִּי ה' אֱלֹהֶיהָ מִתְחַלֶּה בְּקִרְבִּי מִחֲנֶה". כִּיּוֹן שְׁחָטָאוּ נְסַתְלָקָה שְׂכִינָּה מִהֶם, שְׁנֵאמַר: "וְלֹא יֵרָאֶה בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיהָ".^(י) אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הַעוֹשֶׂה מִצְוַת אַחַת בְּעוֹלָם הָזֶה — מְקַדְּמָתוֹ וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵיו לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר: "וְחַלְּלָה לִפְנֵיהָ צִדְקָה". וְכָל הַעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת בְּעוֹלָם הָזֶה — מְלַפְּפָתוֹ וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵיו לְיוֹם הַדִּין, שְׁנֵאמַר: "יִלְפָתוּ אֲרָחוֹת דִּרְכָם יַעֲלוּ בַתְּחוּ וַיֵּאבְדוּ".^(י) רַבִּי אֱלֶעָזָר אוֹמַר: קְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֹלֵב, שְׁנֵאמַר: "וְלֹא שָׁמַע אֱלִיָּה לְשֹׁכֵב אֲצִלָּה לְהִיּוֹת עִמָּה". "לְשֹׁכֵב אֲצִלָּה" — בְּעוֹלָם הָזֶה, "לְהִיּוֹת עִמָּה" — לְעוֹלָם הַבָּא. תַּנּוּ הֵתָם, שְׁהֵיָה בְּדִין: ^(י) וּמָה עֲדוּת הָרָאוּשׁוּנָה, שְׂאִין אוֹסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — אֵינָה מְתַקְּיַמַּת בְּפָחוֹת מְשֻׁנָּם, עֲדוּת הָאַחֲרוּנָה, שְׂאוּסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — אֵינּוּ דִין שְׁלֹא תִתְקַיֵּים בְּפָחוֹת מְשֻׁנָּם? תִּלְמוּד לומר: "וְעַד אֵין בָּהּ", כֹּל שֵׁישׁ בָּהּ. וְכָל וְחוֹמֵר לְעֲדוּת הָרָאוּשׁוּנָה מַעֲתָה: וּמָה עֲדוּת הָאַחֲרוּנָה, שְׂאוּסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — מְתַקְּיַמַּת בְּעַד אֶחָד, עֲדוּת הָרָאוּשׁוּנָה, שְׂאִין אוֹסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — אֵינּוּ דִין שֶׁתִּתְקַיֵּים בְּעַד אֶחָד? ^(י) תִּלְמוּד לומר: "כִּי מֵצֵא בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר", וְיִלְחָלֶן הוּא אוֹמַר "עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יָקוּם דְּבַר". מָה "דְּבַר" הָאִמּוֹר לְחָלֶן — עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים, אִף כָּאֵן — עַל פִּי שְׁנַיִם.^(נ) הֵאִי מ"כִּי מֵצֵא בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר" נִפְקָא? מ"בָּהּ" נִפְקָא: בָּהּ — וְלֹא בְקִינוּי, בָּהּ — וְלֹא בְקִינוּי, בָּהּ — וְלֹא בְקִינוּי, בָּהּ — וְלֹא בְסִתְרָה. ^(ט) וְטוּמְאָה בְּעֶלְמָא בְּלֹא קִינוּי וּבְלֹא סִתְרָה, דְּלֹא מְהִימֵן עַד אֶחָד, מְגַלֵּז? נֵאמַר כָּאֵן: "כִּי מֵצֵא בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר", וְנֵאמַר לְחָלֶן: "עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יָקוּם דְּבַר". מָה "דְּבַר" הָאִמּוֹר לְחָלֶן — עֲדִים שְׁנַיִם, אִף כָּאֵן — עֲדִים שְׁנַיִם.^(ו) תַּנּוּ רַבְּנַן: אֵי זֶה הִיא עֲדוּת הָרָאוּשׁוּנָה — זֶה עֲדוּת סִתְרָה, עֲדוּת אַחֲרוּנָה — זֶה עֲדוּת טוּמְאָה.

ויכפא

המקנא פרק ראשון סוטה

וְרַבִּי עֲקִיבָא א"כ לכתוב רחמנא לה וּלְשִׁתּוּק דַּמְשַׁמַּע לִנְפֶשׁ לא יטמא בעמיו כי אם לשארו וגו' וּלְאֲחוּתוֹ הַבְּתוּלָה לֹא בְלוּמַר לְנִפְסָה שֶׁלֹּם וְלֹא לְאִיבָרִיּוֹ: לְמִיזָה לֹא תַחֲיֶה כָּל נֶשְׁמָה בְשִׁבְעָה אַמוֹת כַּתִּיב הַחֲתִי וְהַרְגָשִׁי וְהֶאֱמַרִי וְהַכְנַעֲנִי וְהַפְרֹזִי וְהַיְבוֹסִי: לְמַשְׁכִּי אֶחָד מִן הָאֻמוֹת מִשְׁאֵר שִׁבְעִים אַמוֹת: שָׂבֹא עַל הַכְּנַעֲנִית כָּל ז' אַמוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם כְּנַעַן: וְהַלִּיד כּוֹן דְּהֵלַךְ אַחֵר הָאֵב וַיִּמָּר לְהַחְיֹתוֹ לָךְ לַעֲבֹד: דְתִנָּא דְלִהְיִי אִתָּא קְרָא: בְּעֶבֶד גֵּרָסִי בְבִי"ת: וְגַם מְבַנֵּי הַתּוֹשְׁבִים וְגו' לַעֲלוּ מִנֶּה כַּתִּיב מַחַת הַנוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹכֶם מִהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאִמָּה אֲשֶׁר סָבִיבוֹת אֲרָצְכֶם וְלֹא מְבַנֵּי אֲרָצְכֶם דִּשְׁבַּעַה אַמוֹת וְגַם מְבַנֵּי הַתּוֹשְׁבִים כָּל תּוֹשֵׁב הֵינּוּ שָׂבֹא מִמָּקוֹם אַחֵר וְנִתְעַשֵּׂב כְּאֵן וְהֶאֱמַר קְרָא שְׁמָר לַקְּנוֹת מְבַנֶּיהֶם אֲשֶׁר יִהְיוּ לָסֵם מִבְּנוֹת אֲרָצְךָ: מִן הַנוֹלָדִים בְּאַרְצָכֶם בְּנוִים הַנוֹלָדִים בְּאַרְצְכֶם וְהֶם בְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים דְּהֵינּוּ אַחֲרִים שְׁנֵשְׁאוּ בְּאַרְצְכֶם נָשִׁים אִתָּהּ רִשְׁאִי לַקְּנוֹת: וְלֹא מִן הַגֵּרִים בְּאַרְצְכֶם וְלֹא מִן הַבְּנִים הַנוֹלָדִים לְבְנֵי אֲרָצְכֶם בְּמָקוֹם אַחֵר מִבְּנוֹת שְׂאֵר אַמוֹת וְהַיִּאוּם לְבַנֶּיהֶם לְגוֹר שָׁם: וְלֹא בְּאַחֵיכֶם עֲבוֹמַת עֶבֶד: הִינֵי וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֵידִי דְכַתִּיב וּבְאַחֵיכֶם כַּתִּיב נָמִי בָּהֶם דְּמִתְנַחֵא כּוֹ: קָרִיא תּוֹלַעַת שֶׁל שְׂמִשְׁמִין הַאֲוֹכְלָתָן כֹּךְ הַזֵּנוּת מַחְרַבַּת אֶת הַבַּיִת: תִּקְפֹּא כַּעֲם: אֵידִי וְאֵידִי תִקְפֹּא חֲזוּתָא דְאִמְרִינן דְּמַחְרַבַּת אֶת הַבַּיִת: בְּאַתְרָא כְּשֶׁהֲאֵשָׁה מְזוּנָה אוֹ כַּעֲסִינַת לְפִי שֶׁהֲאֵשָׁה מִתַּעֲסָקַת בְּזַנוּיָּהּ וְאִינֶה עוֹשֶׂה מְלַאכְתָּהּ וְלֹא מְשַׁמְרַת בֵּיתָהּ וּמַפְקַרַת אֶת שֶׁל בַּעֲלָהּ לְמַנְאִים: קִדָּם שְׁחָטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעִרְוִית: עַם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבִיתוֹ: נִסְתַּמְלָקָה מִהֶם מְלֵבָא לְבִיתָם דְּאִינוּ יְכוּל לִרְאוֹת בְּעִבְרִית שְׁבָבִיתוֹ: מְקַדְּמָתוֹ לְפָנֵי מִיתָתוֹ מַכְרִזָּת לְפָנָיו: מְלַפְּפָתוֹ כּוֹרַכְתּוֹ: תַּנּוּ הֵתָם בְּפִי מִי שְׁקִנָּא (לְקַמֵּן סוּטָה לא.) אִמְרִי דְקַתְנִי אָמַר עַד אֶחָד רְאִיתִיָּה שְׁנִטְמָאָה לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה: שְׁהֵיָה בְּדִין שֶׁלֹּא לְהֶאֱמִינוּ אִי לֹא דְכַתִּיב קְרָא: הִרְאִשוּנָה סְתִירָה: אֵין אוֹסְרָתָהּ אִסּוּר עוֹלָם שְׂאֵם תִּשְׁתָּה וְתִמְצֹא טְהוֹרָה מִתַּרְתּ לַבַּעֲלָהּ וְלִתְרוּמָה: אֵין מְתַקְּיַמַּת בְּפָחוֹת מְשֻׁנָּם כְּדָבָעִין לְמַעַר דְּבַר דְּבַר מִמּוּן: הָאֲחֲרוּנָה טְמֵאָה שְׂהִיא אַחֵר הַסְתִּירָה: כָּל שֵׁישׁ בָּהּ כָּל עֲדוּת שֵׁישׁ בָּהּ נֶאֱמָן כְּדַדְרָשִׁין לַעֲלוּ וְעַד אֵין בָּהּ תְּגִי אֱלָא חַד וְקָא אָמַר אִסּוּרָה וְאִטְמָאָה קִרְיָ דְהֵא מִנֶּה סָלִיק וְהִיא נְטִמְאָה וְעַד אֵין בָּהּ: קָל וְחִמֵּר שְׁתַּתְקִים בְּעַד אַחֵר: תִּלְמוּד לומר בְּאֵשָׁה מְקַלְקֶלֶת כִּי מֵצֵא בָּהּ עֲרוֹת דְּבַר וְלַהֵן כּוֹ: וּפְרָכִינן לָמָּה לִי לְמַכְתֵּב לְמַלְפָּה בְּגוֹרָה שׁוּה: בָּהּ וְלֹא בְּקִינוּי כּוֹ מְבַעֲי לֹה דְכִינן דְּכַתִּיב בָּהּ מַעֲטָא הוּא וְלֹא גִמְרִי שְׂאֵר עֲדוּיַת דְּאֵשָׁה מִנֶּה וְקִמּוּ לָהּ בְּמַלְתִּיָּה: כָּכֹל עֲדוּיַת שְׁבַתְוָרָה: הִכִּי נָמִי קֶאֱמַר וּגְזַרָה שׁוּה לְמַלְתָּא אַחֲרִיתִי נִקַּט וּמִתְגִּיתִין חֲסוּרִי מַחֲסָרָא וְהִכִּי תִגָּל לִיה ת"ל בָּהּ וְלֹא בְקִינוּי וְסִתְרָה וְגוֹרָה שׁוּה לְטַמְאָת אֵשָׁה דְּעֶלְמָא שֶׁלֹּא קִנָּא לֹה בַּעֲלָהּ וּבֹא עַד אֶחָד וְאָמַר אֵנִי רְאִיתִיָּה שְׁנִטְמָאָה

דְּלֹא מְהִימֵן וְהֵכֹא הוּא דְמְהִימֵן מִשּׁוּם דְּרַגְלִים לְדָבַר:

מסורת הש"ס

א בימות עח;; קידושין סז:
ב ספרא בהר פרשה ו ד
ג במדבר רבה
ד עבודה זרה ה.
ה בראשית רבה
ו לקמן לא; משנה סוטה
ז תענית ד; גיטין פט; ספרא
ח לעיל ב:
ט גיטין צ.
י תוספתא סוטה

גליון הש"ס

גמ' לכדתני דבי ר"י. ב"ק סד ע"ב שבועות יט ע"א מנחות י ע"א:
--

תורה אור השלם

והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו וגו' [ויקרא כה, מו]

רק טעמי העמים האלה אשר יהנה אלהיה נתן לך וגו' [דברים כ, טז]

וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר וגו' [ויקרא כה, מה]

כי יהנה אלהיה מתהלך בקרב מחנך להצליף ולתת אוביד וגו' [דברים כג, טו]

אז יבצע בשחר אורף וארבתך מהרה תצמח הולד לפניך וגו' [שעזיהו נח, ח]

ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו [איוב ו, יח]

ויהי כדברה אל־יוסף יום יום ולא־שמע אליה לשכב אצלה להיות וגו' [בראשית לט, י]

ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא וגו' [במדבר ה, יג]

כל־האזנח יעשה־בכה את־אלהה להקריב אשה ר־יס־ניחם ליהנה [במדבר טו, יג]

כי־ניחם איש אשה ובעלה ויהי אס־לא תמצא־חן בעיניו כי־מצא וגו' [דברים כד, א]

לא־יָקוּם עַד אֶחָד באיש כל־עֶוֹן וּלְכֹל־חַטָּאת בְּכֹל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחַטָּא וגו' [דברים יט, טו]

המקנא פרק ראשון סוטה

כדי טומאה ומהו כדי טומאה כדי ביאה מקום וכמה שעורה כדי הקפת דקל שיוכל האדם לילך סביבות הדקל ולקמן מפרש למה לי למתני כולהון: **כדי מציגת כוס** למנונו כמים וסתם כוס רביעית ולקמן אמרי' כל אחד ואחד מן הסכמים הללו בעצמו שער כמה שהוא שוהה בהערכתו: **לטול קיסם** מפין שניה: ואף ע"פ שאין ראיה גמורה לכבר דקרא לאו האטטת יד לסל כעב בה יש זכר ורמז מקצת דהקשה אשה זונה לכבר לחס: וכל הני למה לי למתני ברישא לתני שעור סתירה כדי טומאה כדי הקפת דקל: דאי תנא כדי טומאה הוה אמינא בכל שעור הצריך לכל לזדי כך דהינו טמאה וארעותה שפיתה אותה וידבר על לפה עד שתמצה: קמ"ל דמאי טמאה ביאה לחודה דאיכא למימר קדם הסתירה נתרצת לו: קמ"ל כדי הערכה דק"ל בפרק הבא על זבמתו (ובמות נד.) הערכה כגמר ביאה לכל העריית: ואי תנא כדי הערכה ולא תנא ברישא כדי טמאה הוה אמינא כדי הערכה וארעותה ואפי' תנא כדי ביאה כדי הערכה לא הוה ממעיט ארעותה דאנא אמינא הערכה למעוטי גמר ביאה ומהיו ארעותה בעינן דהכי הוי משמע כמה שעור סתירה כדי ביאה ואנא אמינא כל גרבי ביאה דהינו ארעותה ונמר ביאה והדר מפרש מה היא ביאה הערכה אפתי ארעותה לא אמעיט הלכך תנא ברישא כדי טמאה דמשמע טמאה וארעותה והדר פריש ומה היא טמאה כדי ביאה ועל ברחוק אמעיט ארעותה דהא ביאה בלה גמר ביאה משמע ולא מעט אלא ארעותה והדר תנא ומה היא ביאה הערכה למעוטי דלא בעינן גמר ביאה וממילא שמעי' מנה נמי (דאי) לא תנא כדי ביאה אפתי לא הוה ממעטא ארעותה דכדי טמאה גמר ביאה וארעותה משמע והערכה דפריש בתרה לא ממעטא אלא גמר ביאה הלכך אצטריכו בלה: וכמה הוא שעור הערכה לחודה כדי הקפת דקל והא ליכא לאקשויי הוואל וסוף סוף שעורא כדי הקפת דקל הוא לתני כמה שעור סתירה כדי הקפת דקל דאבעי ליה לתנא לפרושי אסור סתירה משום מאי או גמר ביאה או הערכה משום הכי תנא כדי טמאה כדי ביאה בדפרשיתי: כדי תורת דקל קס"ד השתא דהינו הקפה: ברוח שהרוח דוחפתו להעגף והוא חוזר למקומו: קאי בדכפתה נח מנענעו: אימא כדי למנח

כמה שעור סתירה פירוש'נימי כל אלן שעורין אחר [הפרת סינר]:

בן עזאי אומר האי דמקדים בן עזאי לרבי עקיבא אע"ג דרבי עקיבא היה רבו בלואמר בפרק הרוקה (ברכות סב.) בן עזאי עד כאן העזת פניך ברכך משום דצליה קודמת לגמיעה והאי דמקדים ליה באידך ברישא משום דמסיק שעורין דשניי בכוס אבל תמה אמאי מקדים רבי ישמעאל למלתיהו דרבי אליעזר ורבי יהושע מיהו י"ל דסדר אכילה ושתייה סמיון: **א"י** הכי הינו רבי אליעזר ה"ה דהנה מצו למימר אי הכי הינו בן עזאי אלא ברישא קמיימא נקט א"י יתרו דבן עזאי כדי למנח ולשתותו: **אם** בן הינו בן עזאי ה"ה דהנה מצו למימר הינו רבי יהודה בן בתורא אלא ברישא קמיימא נקט: **דמרחק** או דמקרב בתורת דקל לא קמבעי ליה בגדול או בקטן משום דקדע שעורה דהינו כדי מציגת הכוס וכן בצלית ביצה במדורה גדולה או קטנה משום דפי' כבד דהינו כדי שתיית הכוס אבל בהקפת דקל תמה אמאי לא קמבעי ליה:

^(א)**וכמה שיעור סתירה?** כדי טומאה, כדי ביאה, כדי העראה. **כדי הקפת דקל**, דברי רבי ישמעאל. **רבי אליעזר** אומר: **כדי מציגת הכוס**. **רבי יהושע** אומר: **כדי לשתותו**. ^(ב)**בן עזאי** אומר: **כדי לצלות ביצה**. **רבי עקיבא** אומר: **כדי לגמוע שלש ביצים** זו אחר זו. **רבי אלעזר בן ירמיה** אומר: **כדי לקשור גרדי נימא**. ^(ג)**חנין בן פנחס** אומר: **כדי שתושיט ידה לתוף פיה ליטול קיסם**. **פלימו** אומר: **כדי שתושיט ידה לסל ליטול כפר**. אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר: **"פי בעד אשה זונה עד כפר לחם"**. וכל הני למה לי? **צריכי**, דאי תנא כדי טומאה, הוה אמינא: כדי טומאתה וארצותה, קא משמע לן **כדי ביאה**. ואי תנא **כדי ביאה**, הוה אמינא: **כדי גמר ביאה**, קא משמע לן **כדי העראה**. ואי אשמעינן **כדי העראה**, הוה אמינא: **כדי העראה וארצותה**, קא משמע לן **כדי טומאה**. וכמה **כדי [העראה]** — כדי הקפת דקל. ורמינהי **"ונסתרה"**, וכמה שיעור סתירה לא שמענו. כשהוא אומר **"והיא נטמאה"**, הוי אומר — **כדי טומאה, כדי ביאה, כדי העראה, כדי חזרת דקל**, דברי רבי אליעזר. **רבי יהושע** אומר: **כדי מציגת הכוס**. **בן עזאי** אומר: **כדי לשתותו**. **רבי עקיבא** אומר: **כדי לצלות ביצה**. **רבי יהודה** בן בתירא אומר: **כדי לגומעה**. קא סלקא דעתין: היינו הקפת דקל, היינו חזרת דקל. התם אמר רבי ישמעאל: **כדי הקפת דקל**, ופליג רבי אליעזר עליה. הכא אמר רבי אליעזר **כדי חזרת דקל! אמר אביי: הקפה ברגל, חזרה ברוח**. בעי רב אשי: חזרה ברוח כי היכי דאזיל וחדר אתי, או דילמא כי היכי דאזיל ואתי וחדר קאי בדוכתיה. תיקו. התם אמר רבי אליעזר: **כדי מציגת הכוס**, הכא: **כדי חזרת דקל! אידי ואידי חד שיעורא הוא**. התם אמר רבי יהושע: **כדי לשתותו**, הכא אמר: **כדי מציגת הכוס! אימא כדי למזוג ולשתות**. ולימא: **אידי ואידי חד שיעורא הוא! אם בן, היינו רבי אליעזר**. התם אמר בן עזאי: **כדי לצלות ביצה**, הכא אמר: **כדי לשתותו**. אידי ואידי חד שיעורא הוא. התם אמר רבי עקיבא: **כדי לגומעה**, הכא אמר: **כדי לצלות ביצה! אימא כדי לצלות ביצה** ולגומעה. ולימא: אידי ואידי חד שיעורא הוא! אם בן, היינו בן עזאי. התם אמר רבי יהודה בן בתירא: **כדי לגמוע שלש ביצים** זו אחר זו, הכא אמר: **כדי לגומעה! לדבריו דרבי עקיבא** קאמר, דקאמר משערין בצליאה ובגמיעה: אימא שיעור גמיעה לחודה **כדי לגמע שלש ביצים** זו אחר זו, דהיינו צליאה וגמיעה. רבי אלעזר בן ירמיה אומר: **כדי שיקשור גרדי נימא**. בעי רב אשי: דמרחק, או דמקרב? תיקו. **חנין בן פנחס** אומר: **כדי שתושיט ידה לתוף פיה ליטול קיסם**. בעי רב אשי: דמהדק או דלא מהדק? תיקו. **פלימו** אומר: **כדי שתושיט ידה לסל ליטול כפר**. בעי רב אשי: דמהדק או דלא מהדק? בחדתא או בעתיקא? בחמימא או בקריא?

בדחשי

ולשתות והאי כדי לשותו דקאמר לעיל אמוניה דקאמר רבי אליעזר קא מוסיף ר' יהושע ואמר שתיה נמי בעינן עם המוניה וכדי מציגה דתנא הבא בבתרימא מציגה ושתייה קאמר דסתם מציגה למשתיה מיד הוא שאחר שמתנו מתקלקל אם משהה אותו: א"כ הינו **רבי אליעזר** דהא ר' אליעזר דבקהיימא כדי מציגת הכוס קאמר וקא פליג ר' יהושע ואמר כדי לשותותו ובבתרימא (נמי) אמר רבי אליעזר חזרת דקל ואוקמנא דהינו כדי מציגה דקאמר ר' יהושע בתרה בלא שתיה קאמר הינו רבי אליעזר: הבא אמר **כדי לשותותו** לכוס: חד שעורא הוא וליכא לאקשויי א"כ הינו ר' יהושע דבקמיתא אמר כדי לשותותו לכוס ואמר בן עזאי בתרה כדי לצלות ביצה דהוא כדי שתיה לאו קושא הוא דהא אוקימנא כדי לשותותו דר' יהושע כדי למנח ולשתות וקאמר ליה בן עזאי כדי לצלות ביצה דהוא כדי שתיה דכוס: אימא **כדי לצלות ולגומעה** גמיעה דקאמר ר"ע דקמיימא אצליה דבן עזאי דלעיל מנה קא מוסיף לה ובבתרימא דקאמר כדי לצלות ביצה ולגמיעה דקאמר דסתם צליה גמיעה בתרה שגומעו חס עלא יצטון: לדבריו דר"ע קאמר לה דאמר לצלות ולגמע לדידך אדקמשערת בצליה וגמיעה בחדא (שפיר) בגמיעה דשלש דהוא בצליאה וגמיעה בחדא: דמרחק דעי ראשי הנימא הנפסקות מרחקות זה מזה דאיכא שהיה טפי: דמהדק הדיקס בלחך בין השנים: דמהדק הכפר בלחך בתוך הסל: בחדתא או בעתיקא סל ישן חלק הוא ונוח להשתמש מן הדגש שהחדש יוצאין לתוכו ראשי קיסמין של חרינה: בקריא או בחמימא לחם חם נמשך ונשטמ מן היד וצריך להוציאו בנחת ושוקה בהוצאתו:

עין משפט נר מצוה
--

א טור אה"ע סי' קעח:

ב מיו' פא' מהל' סוטה הל' ב, סמג עשין נו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ד:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א טור או"ח סי' קפא:

ב מו"י פו' מהל' ברכות הל' יט, סמג עשין נו, ש"ע או"ח סי' קנח סעי' ט:

ג מו"י פו' מהל' ברכות הל' טז, ש"ע או"ח סי' קפא סעי' ה:

ד טור או"ח סי' קנח:

ה מו"י פו' מהל' ברכות הל' כ, סמג עשין נו, ש"ע או"ח סי' קנח סעי' יב:

ו מו"י פב' מהל' דעות הל' ג:

נַעֲקָר מן העולם תמה לר"י לפי רש"י דפי' דעובר על דברי חכמים חוב בדיחטי או בדשערי של חטין חלק ונשמט יותר משל שעורים: רביבא נשמט יותר מחוקשא: רביבא שכלשה העסה רפה: כל אחד ואחד מן התנאים הללו: בעצמו שער כמה שיהי שוה בביאתו: והאבא בן עזאי דלא נסב בדאמר ביבמות (דף סג:) אכל מה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפטר לעולם שיתקנס ע"י אחרים בפרק הבא על ובמתו: פי בעד אשה זונה וגוי השתא דריש ליה מסיפא לרישה בשביל כפר לחם אדם מתחוב בענש של אשה זונה: במלתא דרבא גרסי' בעד כפר לחם עד אשה זונה מבצי לה דמשמע בשביל כפר לחם רב הענש עד כדי ענש אשה זונה וה"ה גמי אי הוה כתיב עד אשה זונה בעד כפר לחם לא הוה קשיא לרבא מידי דנזחי מסיפא לרישה מדריש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי כפר לחם הוה ליה למכתב בעד וגבי אשה זונה הוה ליה למכתב עד: המגזל שאוכל תמיד בלא גטילת ידים: געובר על דברי חכמים חוב מיתה דכתיב ופרן גזר ישכנו נחש (קהלת י"ח): מים ראשונים שלפני המזון: שגיגיה גזיו ראשי אצבעותיו שיהו המים משפיעין לצד זרועותיו ולקמן מפרש טעמא: שמא יצאו מים חזן לשכר ויחזרו ויטמאו את הידים כדתנן במסכת ידים (פ"ב מ"ג) שצריך לתן המים על גזיו שני פעמים הראשונים מטעמין את הידים והשניים מטעמין את המים הטופחים על גזיו שנטמאו בתחלה מחמת ידים ותנן היום טמאות ומטהרות עד הפרק כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה ומטהרות בגטילה עד הפרק שער הפרק צריך גטילה נטל את הראשונים ואת השניים עד הפרק וחרזו ליד טהורים שהרי טהרו השניים את הראשונים נטל את הראשונים חזן לשכר ואת השניים עד הפרק וחרזו ליד טמאה כלומר יצאו הראשונים חזן לשכר ועל השניים לא הקפיד לטל עד מקום שיצאו הראשונים אלא עד הפרק כמשפטם וחרזו הראשונים ליד טמאה שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים והשניים לא טהרו את היוצאים הלכה צריך שגיגיה ראשי אצבעותיו למעלה שמא יצאו מים הראשונים ויחזרו ויטמאו את הידים: אחרונים של אחר

נעקרו מן העולם תמה לר"י לפי רש"י דפי' דעובר על דברי חכמים חוב

בדחטי או בדשערי? ברכיבא או באקושא? תיקו. אמר רב יצחק בר רב יוסף אמר רבי יוחנן: כל אחד ואחד — בעצמו שיער. והאיבא בן עזאי דלא נסיב? איבעית אימא: נסיב ופירש הוה. ואיבעית אימא: מרביה שמיע ליה. ואיבעית אימא: "סוד הי ליראיו". דרש רב עזירא, זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי, וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי: כל האוכל לחם בלא גטילת ידים — כאילו בא על אשה זונה. שנאמר: "כי בעד אשה זונה עד כפר לחם". אמר רבא: האי "בעד אשה זונה עד כפר לחם" — "בעד כפר לחם עד אשה זונה" מיבעי ליה! אלא אמר רבא: כל הבא על אשה זונה, לסוף מבקש כפר לחם. ^(א) אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר: כל המגזל בגטילת ידים נעקר מן העולם. אמר רב חייה בר אשי אמר רב: מים ראשונים — צריה שיגיביה ידיו למעלה, מים אחרונים — צריה שישפיל ידיו למטה. תנאי גמי הכי: הנוטל ידיו — צריה שיגיביה ידיו למעלה, שמא יצאו המים חוץ לפרק, ויחזרו ויטמאו את הידים. "אמר רבי אבהו: כל האוכל פת בלא גיגוב ידים — כאילו אוכל לחם טמא, שנאמר: "ויאמר ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא וגו'". ומאי "ואשת איש נפש יקרה תצוד"? אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: כל אדם שיש בו גסות הרוח — לבסוף נכשל באשת איש, שנאמר: "ואשת איש נפש יקרה תצוד". אמר רבא: האי "נפש יקרה" — "נפש גבוהה" מיבעי ליה. ועוד: "היא תצוד" מיבעי ליה! אלא אמר רבא: כל הבא על אשת איש, אפילו למד תורה דכתיב בה "יקרה היא מפנינים", מכהן גדול שובנס לפני ולפנים, "היא תצודנו" — לדינה של גיהנם. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל אדם שיש בו גסות הרוח — כאילו עובד עבודה זרה. כתיב הכא: "תועבת ה' כל גבה לב", וכתיב התם: "ולא תביא תועבה אל ביתה". 'ורבי יוחנן דידיה אמר: כאילו כפר בעיקר, שנאמר: "ורם לבבה ושכחת את ה' אלהיה וגו'". רבי חמא בר חנינא אמר: כאילו בא על כל העריות. כתיב הכא: "תועבת ה' כל גבה לב", וכתיב התם: "כי את כל התועבות האל וגו'". ^(א) עולא אמר: כאילו בנה במה, שנאמר: "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" — אל תיקרי "במה", אלא "במה". ^(ב) מאי "יד ליד לא ינקה"? אמר רב: כל הבא על אשת איש, אפילו הקנהו להקדוש ברוך הוא שמים וארץ כאברהם אבינו, דכתיב ביה: "הרימתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ" — לא ינקה מדינה של גיהנם. קשיא להו לדבי רבי שילא: האי "יד ליד לא ינקה", "ידי מיבעי ליה! אלא אמרי דבי רבי שילא: אפילו חיבל תורה כמשה רבינו, דכתיב ביה "מימינו איש דת למו" — לא ינקה מדינה של גיהנם. קשיא ליה לרבי יוחנן: האי "יד ליד", "יד מיד" מיבעיא ליה! אלא אמר רבי יוחנן:

אפילו הסעודה שחיבו חכמים מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים: צריך להשפיל גזיו למטה כדי שתרד ההמא של תבשיל שבידיו שהרי להעביר ההמא הן: כל האוכל בלי גגוב ידים דבר מאוס הוא וחסוב כטמאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא אלמא דבר מאוס קרי טמאה: מאי ואשת איש וגוי' סיפה דקרא דלעיל הוא פי בעד אשה זונה עד כפר לחם: נכש לאשת איש והכי קאמר בעד אשה זונה עד כפר לחם ואשת איש זונה נפש היקרה הגבוהה היא תצודנה רודף אחריה וצר אותה ומגיעה: היא תצוד מבשי לה כיון דמסיפא לרישה הקדשת ליה הכי אבשי ליה למכתב ואשת איש נפש יקרה היא תצוד אותה אכל השתא משמע שאשת איש צרה את הנפש היקרה: מכהן גדול דאפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכהן עם הארץ לפתח ראשון ולגדר ראשון ומאחי קרא ולפינן ליה בהוריות (דף יג.). ורם לבדך מעלה אני עליך באלו שכחתו: פי את כל התועבת גבי עריות כתיב: במה עבדות פוכבים: אשר נשמה באפו שמחזיק עצמו כבעל נפש דהינו באנה שחשובה נפשו בעיניו: מאי יד ליד לא ינקה סיפה דקרא דאורי בה לעיל הוא תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה: ה"ג כל שיש בו גסות הרוח אפלו הקנהו כו' ול"ג כל הבא על אשת איש דלא משתעי קרא אלא גבסי הרוח: הקנהו להקב"ה כו' השליטו בשבחו על הכל באברהם שקראהו קונה שמים וארץ והינו יד ליד אפלו דומה לאברהם שאמר הרימותי ידי: קשיא להו לגבי רבי שלא אהך דרשה דרב: הכי גרסינן האי יד ליד גזי לא ינקה מבשי לה: אפלו הוא במשה שקבל מיד הקדוש ברוך הוא לידו תורה: יד מיד מבשי לה דהא קרא במקבל מוקמינן ליה ולא בנותן ונהו ליה למכתב יד מיד לא ינקה יד שקבלה מיד אף הוא לא ינקה:

המקנא פרק ראשון סוטה

יותר מחוקשא: רביבא שכלשה העסה רפה: כל אחד ואחד מן התנאים הללו: בעצמו שער כמה שיהי שוה בביאתו: והאבא בן עזאי דלא נסב בדאמר ביבמות (דף סג:) אכל מה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפטר לעולם שיתקנס ע"י אחרים בפרק הבא על ובמתו: פי בעד אשה זונה וגוי השתא דריש ליה מסיפא לרישה בשביל כפר לחם אדם מתחוב בענש של אשה זונה: במלתא דרבא גרסי' בעד כפר לחם עד אשה זונה מבצי לה דמשמע בשביל כפר לחם רב הענש עד כדי ענש אשה זונה וה"ה גמי אי הוה כתיב עד אשה זונה בעד כפר לחם לא הוה קשיא לרבא מידי דנזחי מסיפא לרישה מדריש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי כפר לחם הוה ליה למכתב בעד וגבי אשה זונה הוה ליה למכתב עד:

המגזל שאוכל תמיד בלא גטילת ידים: געובר על דברי חכמים חוב מיתה דכתיב ופרן גזר ישכנו נחש (קהלת י"ח): מים ראשונים שלפני המזון: שגיגיה גזיו ראשי אצבעותיו שיהו המים משפיעין לצד זרועותיו ולקמן מפרש טעמא: שמא יצאו מים חזן לשכר ויחזרו ויטמאו את הידים כדתנן במסכת ידים (פ"ב מ"ג) שצריך לתן המים על גזיו שני פעמים הראשונים מטעמין את הידים והשניים מטעמין את המים הטופחים על גזיו שנטמאו בתחלה מחמת ידים ותנן היום טמאות ומטהרות עד הפרק כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה ומטהרות בגטילה עד הפרק שער הפרק צריך גטילה נטל את הראשונים ואת השניים עד הפרק וחרזו ליד טהורים שהרי טהרו השניים את הראשונים נטל את הראשונים חזן לשכר ועל השניים לא הקפיד לטל עד מקום שיצאו הראשונים אלא עד הפרק כמשפטם וחרזו הראשונים ליד טמאה שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים והשניים לא טהרו את היוצאים הלכה צריך שגיגיה ראשי אצבעותיו למעלה שמא יצאו מים הראשונים ויחזרו ויטמאו את הידים: אחרונים של אחר

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א אוצר מדרשים מכתב ר יוחנן בן זכאי מירושלם: אסתר רבה; ברכות יד; בראשית רבה

ב אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא א ל; ברכות סא.

	גליון הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

גמ' ואיבעית אימא מרבי' שמיע ליה. לקמן דף י ע"א:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

סוד יהנה ליכאיו זכריותו להודיעם (תהילים כה, יד)

כי בעד־אשה זונה עד־כפר־לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד [משלי ו, כו]

ויאמר יהנה ככה יאכלו בני ישראל את־לחמם טמא בגוים אשר אדחים שם [יחזקאל ד, יג] יקרה היא (מפניים) [מפנינים] וכל־חפציה לא ישוּר־בה [משלי ג, טו]

תועבת יהנה כל־גבה־יד יד ליד לא ינקה [משלי טו, ה]

ולא־תביא תועבה אל־ביתך והיית חכם כמהו שְׂעוֹ תִשְׁקֹצֶנּוּ ותעב תתעבֶנּוּ מִי־חכם הוא [דברים ז, כו]

ורם לִבְכֹּךְ ושַׁכַּחַת את־יהוה אלהיך המוציאֶךָ מארץ מצרים מבית עֲבָדִים [דברים ח, יד]

כי את־קל־תועבת האל עשו אנש־הארץ אשר למניכם ותטמא הארץ [ויקרא יח, כז]

חדלו לכם מן־הָאָדָם אשר נִשְׁמָה באפו מִי־במה נחשב הוא [ישעיהו ב, כב]

ויאמר אבנם אל־מֶלֶךְ סדם הרמתי נְדִי אל־יהוה אל עליון קנה שָׁמַיִם ואָרֶץ [בראשית יד, כב]

ויאמר יהנה משיני בא זרנח משעיר למו הופיע מהר פֶּאֶרְן ואַתָּה מרבבת קִדְשׁ מימינו (אשדת) [אש דת] למו [דברים לג, ב]

מסורת הש"ס
א ברכות לב. ב מנחות לו; עירובין צו. ג אוצר מדרשים מדרש לעולם ד תנא דבי אליהו רבה ה יומא פו; סוכה מו; יומא עה; ברכות מ; ברכות ה; ברכות י; עירובין יט; שבת קכז; מגילה טו; עירובין נד; פסחים קט. ו ערכין טו:
גליון הש"ס
תוס' ד"ה אדם שאין בו וכו' עד סופו. כי לוג הוא ב' ליטרין וליטרא הוא מאה זוז ביהודה כדאית' בירושלמי הובא בר"ש מ"י דתרומות מ"ח נמצא לוג הוא שני מאות זוז שהם מאה סלעים בגליל ורביעית הלוג הוא כ"ה סלעים. (ברית שלום על התורה כ' מ' תשא):
תורה אור השלם

[משלי כא, יד]

[דברים לג, ב]

[ירמיהו יג, טו]

[דברים ח, יד]

[דברים ח, יא]

[ירמיהו ח, יד]

[איוב כד, כד]

[בראשית כד, א]

[בראשית כז, לג]

[בראשית לג, יא]

[ישעיהו נז, טו]

[שמות ג, ב]

[ישעיהו י, לג]

[דברים ה, ח]

[ישעיהו כז, יט]

[תהילים קלח, ו]

[שופטים ח]

[שמות יט, ז]

[תהילים קא, ה]

[ישעיהו נז, ב]

[משלי ט, ה]

[ישעיהו סו, כג]

[ויקרא יג, יח]

[ויקרא יג, ט]

[ויקרא יג, ב]

אֶפְלֹו עוֹשֶׂה צָדִיקָה בַּסֵּתֶר שְׁנוֹתָן מִיָּדוּ לִידוּ סָל

לא וינקה: דְּכִתִּיב בַּה מִתָּן בַּסֵּתֶר כּוֹי לֹא דִשָּׁן. האִי קִרָא בְּקִרָא דְלַעֲלִי אֱלָא רְכוּתָא הִיא שְׂאֵע"פ שְׁמִכְפָּה אָף וַחֲמָה לֵאִינוּ מִכְפֵּר עַל גְּסוּת הָרוּחַ: אִיזְהִרָה שְׁלֹא וְהָא גַם רוּחַ: וְרַם לְבָבְךָ וְשִׁכְחַת אֱלֹמָא מִכְפָּה לֵב בָּא לִידי שְׁכִיחָה שְׁשׁוּכַח אֶת בּוֹרְאוֹ וּבְשִׁכְחָה הוּא מוֹזֵר הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח: מִתְמַשֵּׁט מִחֲשִׁיבוֹתוֹ: רוּמוּ מַעֲט בִּינוֹן שְׂרוּמוּ מִתְמַשֵּׁט: יָשֵׁנו בְּעוֹלָם מִתְקַנֵּס: וְהוּמְכוּ וְאִם חוֹר וְנִשְׁעָה עָנְיוּ שְׁמוּיָךְ אֶת עֲצֵמוֹ: כִּכְל כְּאוֹתָן שְׁנֵאֲמֵר בְּדוּ כֵל: וְקִפְצוּן מִן הָעוֹלָם יִמוּתוֹ מוּת' יִשְׁרִיס אֲבִרְהֶס כְּתִיב בַּה וְה' בִּרְךְ, אֶת אֲבִרְהֶס כִּכְל וַחֲמָךְ כְּתִיב בַּה וְאוּכַל כִּכְל וַעֲקֵב כְּתִיב בַּה כִּי חֲנִנִי אֶלְהִיס וְכִי יֵשׁ לִי כֵל וְהִכִּי מִפְרָשׁ בְּהִדְלֹא בְּבִרְאשִׁית רַבֵּה (דְּבַשְׁלֵמָא כִּכְל אֲבַל וְכַל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי מִלְּתָא בְּעֵלְמָא הוּא דְקֵאֲמֵר): כִּסְאִסְא דְשַׁבְלֵמָא גְבוּהַ עַל שְׁבֻלַת שְׁקוּרין וְזָן הַשְׁבֻּלַת וְהוּא נִשְׁבֵּר וְנוֹפֵל מֵחַלְיוֹ: גְּבוּהַ גְּבוּהַ הוּא מִלְּקַט וְהִינוּ וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת שְׂרָאשָׁה נִרְאִית לְמַעֲלָה מִחִבְרוּתֶיהָ: אֲחִי דְכָא אֲנִי מְגִידוּ עַד שְׁשׁוּכוּ אֲנִלִּי וְהִינוּ אֲשַׁכּוּן אֶת דְּכָא: אֲנִי אֶת דְּכָא אֲנִי מִרְכוּן שְׁכִינְתִּי אֲנִלִּי: וְלִמַּד אֱלֹס מַשְׁעֵת קוּנוּ וְלֵאבָה אֶת הַגְּמוּיָכוּת: כֵּל הָרִיס וּגְבָעוֹת כְּנוֹן תְּכוּר וְכִרְמֵל שְׁבָאוּ סַס כְּדִכְתִּיב לְמוֹה תִרְצִדְנוּ הָרִיס וְגִבְעוּס (תְּהֵלִיס סח): בִּשְׂאִיכְרָה וַיַּעַד וַיִּשְׂרַשׁ אֶחָרִיקַי בִּשְׂאִיכְרָה שְׁצִירָךְ גִּדּוּעַ אֶחָרִיקַי כְּדִכְתִּיב וְאִבְדָּתָם אֶת שְׁמֵס (דְּבָרִיס יב): נִנְגַּר מִקוּין בְּתַחוּת' הַמַּתִּיס: שְׁכָבִי בַּעֲפֹר לֹא נֵאֲמֵר דְּלוּשְׁתַּמַּע עַל כֵּל הַמַּתִּיס: שְׁכַן לַעֲפֹר מִשְׁפִּיל עֲצֵמוּ לַעֲפֹר: מַעֲלָלַת מִקוּנְנַת: וְגִבּוּהַ מִמְּרַחֵק וַיַּעַד רִישָׁה דְקִרָא כִי רַם ה' וְשִׁפֵּל וְרָאָה וְגִבּוּהַ הַשְׁבֻּחַ מִמְּרַחֵק וְהִינוּ מִמְּרַחֵק מִקְדָּס מִקְדָּס שְׁתַּבָּא עָלָיו פּוֹרְעָנוּת וְיָמִיס רַבִּיס וַיַּעַד שְׁכִינָה מִתְאוּנְנַת וּמִשְׁתַּבַּרַת עָלָיו כְּמוֹ וַיַּעַד אֱלִמְנוּתִיו (וְחוּקָל יט) וַיַּעַד בְּהַס אֲנָשִׁי סָכוּת (שׁוֹפְטִיס ח) וַיַּעַד כְּמִבְיֹא לְמַעֲלָה (תְּהֵלִיס עז) לָשׁוֹן שְׁבֵר: רוּאָה אֶת הַגְּבוּהַ לְקַרְבּוּ וְלַהֲשַׁתַּעַל עִמּוֹ וְחָשִׁיב בְּעִינוּי כְּמוֹ (הוֹשַׁע טו) כִּכְכוּרָה בְּתֵאנָה בְּרָאשִׁיתָה רִאִיתִי אֶת אֲבוּתוּכֶס וְנָתַתי עֵינִי לְקִרְבֶּס וְלַחֲצִבָּס: וְאִיכָא דְמַתְנִי לַה אֲמַסְפֵּרִי לָשׁוֹן הָדַע מִשׁוֹס רִישָׁא דְקִרָא מִלְּשָׁנִי בַּסֵּתֶר רַעֲהוּ וְנוֹ': רוּחַ קִמְעָא עוֹכְרֵתוּ פּוֹרְעָנוּת קֵלָה טוֹרְכֵתוּ וּמֵאֲבָדֵתוּ: וְהַרְשָׁעִיס גָּסִי

הָרוּחַ דְקִרְאִי דְלַעֲלִי מַשְׁתַּעִי בַּשְּׁפִלִיס וְנִדְבָאִיס לְהַחֲיוּת רוּחַ שְׁפִלִיס וְנוֹ' כִּי לֹא לְעוֹלָם אֲרִיב עִם אוֹתָן שְׁפִלִיס בְּשַׁעוֹן בְּרַעַו וְנוֹ' דְּרָכִיו רִאִיתִי וְנוֹ' בּוֹרָא גִיב שְׁפִתִּיס וְנוֹ' אֲבַל הַרְשָׁעִיס שְׁאִינֶן שְׁפִלִיס וְנִדְבָאִיס כִּיִּס נִגְרַשׁ כִּיִּס הַמְנַרְשׁ וּמַשְׁלִיךְ רָפֵשׁ וְטוּיט לַשְׁפִּתִּיו סְבִיבּוּי: בְּמָה רַבִּיעִיּוּת לְגַי מִיִּס אֲנוּ רוּאִיס שְׂרוּחַ קִמְעָא עוֹכְרֵתוּ עוֹבְרַת אֶת מִימּוּי: אֲלֵס שְׁאִין בּוֹ אֱלָא רַבִּיעִיּוּת אַחַת שְׁבִרְבִּיעִיּוּת דַּס הוּא מִתְקַנֵּס שְׁעוֹר וְהַלְבָּה לְמַשָּׁה מַסִּינוּ שְׁבִרְבִּיעִיּוּת דַּס מֵת מִטְמֵא בְּאֲהֵל מַפְנִי שְׁהִיא נִפְשׁ וְקָרִינָא בַּה עַל כֵּל נִפְשַׁת מֵת לֹא יִבֹּא: אַחַד מַשְׁמוּנָה בְּשִׁמְיִית מַשְׁקַל קָטָן הוּא וְהִינוּ עוֹכְלָא כְּלוּמַר צָרִיךְ

המקנא פרק ראשון סוטה

פסוקים מפרשין את המקנא

כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ אִין עֲפָרוּ נִנְגַּר

אֶפְּלִיו עוֹשֶׂה צָדִיקָה בַּסֵּתֶר, דְּכִתִּיב: "מִתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֹּה אָף וְגוֹ" — לֹא יִנָּקֵה מַדִּינָה שְׁל גִּיהֶנָּם.^(ט) אִזְהִרָה לְגָסִי הָרוּחַ מִנִּין? אָמֵר רַבָּא אָמֵר זְעִירִי: "שְׁמַעוּ וְהֵאָזִינוּ אַל תִּגְבְּהוּ". רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמֵר, מִהֲכָא: "וְרַם לְבָבְךָ וְשִׁכְחַת" וּכְתִיב: "הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ".^(ט) וּכְדִרְבִּי אֲבִין אָמֵר רַבִּי אִילְעָא. דְּאָמֵר רַבִּי אֲבִין אָמֵר רַבִּי אִילְעָא: כֵּל מְקוּם שְׁנֵאֲמֵר "הַשְׁמֵר" "פֶּן" וְ"אַל" — אִינוּ אֱלָא בְּלֹא תַעֲשֶׂה. דְּרַשׁ רַב עוּרִידָא, זְמַנִּין אָמֵר לַה מַשְׁמִייה דְרַב אָסִי וְזְמַנִּין אָמֵר לַה מַשְׁמִייה דְרַב אָמִי: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ לְסוּף מִתְמַעֲט, שְׁנֵאָמֵר: "רוּמוּ מַעֲט". וְשַׁמָּא תֵאֲמֵר יִשְׁנוּ בְּעוֹלָם, תִּלְמוּד לומר: "וְאִינְגוּ". וְאִם חוֹזֵר בּוֹ — נֶאֱסָף בְּזִמְנָו כְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ, שְׁנֵאָמֵר: "וְהִמְכוּ כִכְל יִקְפְּצוּן".

כְּאַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב דְּכִתִּיב בַּהוּ: "כִּכְל", "מִכְל", "כִּל". וְאִם לֹא — "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת יְמִלּוּ". מָאי "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת"? רַב הוּנָא וְרַב חֲסִדָּא, חַד אָמֵר: כִּי סֵאסָא דְשִׁיבְלֵתָא, וְחַד אָמֵר: כְּשִׁיבּוּלַת עֲצָמָה. בְּשַׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמֵר כִּי סֵאסָא דְשִׁיבְלֵתָא — הֵיִינוּ דְכִתִּיב: "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת", אֱלָא לְמֵאן דְּאָמֵר כִּי שׁוּיבְלֵתָא עֲצָמָה, מָאי "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת"? אָמֵר רַב אָסִי, וְכוּן תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: מִשְׁל לְאָדָם שְׁנַכְנֵס לְתוֹךְ שִׁדְּהוּ — גְּבוּהַה גְּבוּהַה הוּא מְלָקֵט. "וְאֵת דְּכָא וְשִׁפֵּל רוּחַ". רַב הוּנָא וְרַב חֲסִדָּא, חַד אָמֵר: אֲתִי דְכָא, וְחַד אָמֵר: אֲנִי אֶת דְּכָא. וּמִסְתַּבְּרָא כְּמֵאן דְּאָמֵר אֲנִי אֶת דְּכָא, שְׁהָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיִּנִּיחַ כֵּל הָרִיס וּגְבָעוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינִי וְלֹא גְבוּהַ הַר סִינִי לְמַעְלָה.^(ט) אָמֵר רַב יוֹסֵף: לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם מִדַּעַת קוּנוּ, שְׁהָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיִּנִּיחַ כֵּל הָרִיס וּגְבָעוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינִי. וְהַיִּנִּיחַ כֵּל אֵילָנוֹת טוֹבוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בַּסֶּנֶה. אָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזֵר: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ רְאוּי לְגִידְעוּ כְּאַשִׁירָה. כְּתִיב הָכָא: "וְרַמִּי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים", וּכְתִיב הַתָּם: "וְאַשִׁירֵיהֶם תִּגְדַּעוּן".^(ט) וְאָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזֵר: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ — אִין עֲפָרוּ נִנְגַּר, שְׁנֵאָמֵר: "הַקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שְׁכִנִּי עֲפָר", "שְׁכָבִי בַּעֲפֹר" לֹא נֵאֲמֵר, אֱלָא "שְׁכָנִי עֲפָר" — מִי שְׁנַעֲשֶׂה שְׁכָן לְעֲפָר בְּחִדְיוֹ. וְאָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזֵר: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ, שְׁכִינָה מִיִּלְלַת עָלָיו, שְׁנֵאָמֵר: "וְגִבְהַ מִמְּרַחֵק יִידַע".^(ט) דְּרַשׁ רַב עוּרִידָא, וְאִיתִימָא רַבִּי אֱלֵעָזֵר: בֹּא וּרְאֵה שְׁלֹא כְּמִדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדַּת כְּשֵׁר וְדָם. מִדַּת כְּשֵׁר וְדָם — גְּבוּהַ רוּאָה אֶת הַגְּבוּהַ, וְאִין גְּבוּהַ רוּאָה אֶת הַשְּׁפֵל. אֲבַל מִדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אִינוּ כֵּן, הוּא גְּבוּהַ וְרוּאָה אֶת הַשְּׁפֵל, שְׁנֵאָמֵר: "כִּי רַם ה' וְשִׁפֵּל יִרְאֶה".^(ט) אָמֵר רַב חֲסִדָּא, וְאִיתִימָא מֶר עוֹקְבָא: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ, אָמֵר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם, שְׁנֵאָמֵר: "מְלִשְׁנִי בַּסֵּתֶר רַעֲהוּ אוֹתוֹ אֲצִמִּית גְּבוּהַ עֵינַיִם וְרַחֵב לִבִּב אֹתוֹ לֹא אוּכַל". אַל תִּקְרִי "אֹתוֹ", אֱלָא "אֹתוֹ לֹא אוּכַל". אִיכָא דְמַתְנִי לַה אֲמַסְפֵּרִי לָשׁוֹן הָדַע, שְׁנֵאָמֵר: "מְלִשְׁנִי בַּסֵּתֶר רַעֲהוּ אוֹתוֹ אֲצִמִּית". אָמֵר רַבִּי אֱלָכְסַנְדְּרִי: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ, אֶפְּלִיו רוּחַ קִימְעָא עוֹכְרַתוּ, שְׁנֵאָמֵר: "וְהַרְשָׁעִיס כִּיִּס נִגְרַשׁ", וּמָה יָם שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּמָה רַבִּיעִיּוֹת — רוּחַ קִימְעָא עוֹכְרַתוּ, אָדָם שְׂאִין בּוֹ אֱלָא רַבִּיעִיּוּת אַחַת — עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה. "אָמֵר רַב חֲזִיָא בַר אֲשִׁי אָמֵר רַב: תִּלְמִיד חֲכָם צָרִיךְ שְׂיָהָא בּוֹ אַחַד מַשְׁמוּנָה בְּשִׁמְיִנִית. אָמֵר רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְרַב יְהוֹשָׁע: וּמַעֲטָרָא לִיָּה כִּי סֵאסָא לְשׁוּיבְלֵתָא. אָמֵר רַבָּא: בְּשִׁמְתָא דְאִית בִּיָּה, וּבְשִׁמְתָא דְלִית בִּיָּה. "אָמֵר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: לֹא מִינָּה וְלֹא מִקְצַתָּה, מִי זוּטֵר דְּכְתִיב בִּיָּה "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבוּהַ לִב" — אָמֵר חִזְקִיָּה: אִין תִּפְּלָתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֱלָא אִם כֵּן מִשִּׁים לְבוֹ כְּבִשָּׁר, שְׁנֵאָמֵר: "וְהָיָה מִדִּי חֲדָשׁ בְּחֻדְשׁוֹ [וְגו'] יָבֹא כָּל כְּשֵׁר לְהַשְׁתַּחוּוֹת וְגו'". אָמֵר רַבִּי יוֹרָא: "כְּשֵׁר" כְּתִיב בִּיָּה "וְנִרְפָּא", "אָדָם" לֹא כְּתִיב בִּיָּה "וְנִרְפָּא". אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, אָדָם: אֲפֹר, דָּם, מָרָה. כְּשֵׁר: בּוּשָׁה, סְרוּחָה, רִמָּה. אִיכָא דְאָמְרִי: שְׂאוּל, דְּכִתִּיב בְּשִׁין. אָמֵר רַב אֲשִׁי: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ לְסוּף נִפְחַת, שְׁנֵאָמֵר:

"וְלִשְׁאֵת

תַּמָּה אֲמַאי לֹא תָשִׁיב הִאִי כְּמַשְׁנַת חֲלָק וְהָא דְאִמֵּר כְּרִק בְּתִרָא דְּכַתְּבוֹת (דף קיא). מַתִּיס שְׁכַחוּ"ל חֵין חַיִּיס וְתַנּוּ גְרָסִין דְהַתָּס ע"ה חֵין חַיִּיס חֹא"כ וְהַנּוּ תַלְמוּדִי חֲקִמִיס וּמַלְיוּ רַבִּיּוֹת מַעֲנוּ בַּחֲגָדָה שְׁאִין חַיִּיס לְעוֹלָם הַבָּא. תַּנּוּס' ר"י: **אָדָם** שְׂאִין בּוֹ אֱלָא רַבִּיעִיּוּת דָּם כַּר"ח הוּא דָּם הַצָּלוּל שְׁמַמְנוּ מַשְׁתַּיַת הַלֵּב חֵין בּוֹ אֱלָא מַשְׁקַל כ"ה סָלְעִיס שְׁהִיא רַבִּיעִיּוּת הַלּוֹנ:

אֶפְּלִיו עוֹשֶׂה צָדִיקָה בַּסֵּתֶר, דְּכִתִּיב: "מִתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֹּה אָף וְגוֹ" — לֹא יִנָּקֵה מַדִּינָה שְׁל גִּיהֶנָּם.^(ט) אִזְהִרָה לְגָסִי הָרוּחַ מִנִּין? אָמֵר רַבָּא אָמֵר זְעִירִי: "שְׁמַעוּ וְהֵאָזִינוּ אַל תִּגְבְּהוּ". רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמֵר, מִהֲכָא: "וְרַם לְבָבְךָ וְשִׁכְחַת" וּכְתִיב: "הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ".^(ט) וּכְדִרְבִּי אֲבִין אָמֵר רַבִּי אִילְעָא. דְּאָמֵר רַבִּי אֲבִין אָמֵר רַבִּי אִילְעָא: כְּל מְקוּם שְׁנֵאֲמֵר "הַשְׁמֵר" "פֶּן" וְ"אַל" — אִינוּ אֱלָא בְּלֹא תַעֲשֶׂה. דְּרַשׁ רַב עוּרִידָא, זְמַנִּין אָמֵר לַה מַשְׁמִייה דְרַב אָסִי וְזְמַנִּין אָמֵר לַה מַשְׁמִייה דְרַב אָמִי: כָּל אָדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּסוּת הָרוּחַ לְסוּף מִתְמַעֲט, שְׁנֵאָמֵר: "רוּמוּ מַעֲט". וְשַׁמָּא תֵאֲמֵר יִשְׁנוּ בְּעוֹלָם, תִּלְמוּד לומר: "וְאִינְגוּ". וְאִם חוֹזֵר בּוֹ — נֶאֱסָף בְּזִמְנָו כְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ, שְׁנֵאָמֵר: "וְהִמְכוּ כִכְל יִקְפְּצוּן". כְּאַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב דְּכִתִּיב בַּהוּ: "כִּכְל", "מִכְל", "כִּל". וְאִם לֹא — "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת יְמִלּוּ". מָאי "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת"? רַב הוּנָא וְרַב חֲסִדָּא, חַד אָמֵר: כִּי סֵאסָא דְשִׁיבְלֵתָא, וְחַד אָמֵר: כְּשִׁיבּוּלַת עֲצָמָה. בְּשַׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמֵר כִּי סֵאסָא דְשִׁיבְלֵתָא — הֵיִינוּ דְכִתִּיב: "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת", אֱלָא לְמֵאן דְּאָמֵר כִּי שׁוּיבְלֵתָא עֲצָמָה, מָאי "וּכְרָאשׁ שְׁבֻלַת"? אָמֵר רַב אָסִי, וְכוּן תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: מִשְׁל לְאָדָם שְׁנַכְנֵס לְתוֹךְ שִׁדְּהוּ — גְּבוּהַה גְּבוּהַה הוּא מְלָקֵט. "וְאֵת דְּכָא וְשִׁפֵּל רוּחַ". רַב הוּנָא וְרַב חֲסִדָּא, חַד אָמֵר: אֲתִי דְכָא, וְחַד אָמֵר: אֲנִי אֶת דְּכָא. וּמִסְתַּבְּרָא כְּמֵאן דְּאָמֵר אֲנִי אֶת דְּכָא, שְׁהָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיִּנִּיחַ כֵּל הָרִיס וּגְבָעוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינִי וְלֹא גְבוּהַ הַר סִינִי לְמַעְלָה.^(ט) אָמֵר רַב יוֹסֵף: לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם מִדַּעַת קוּנוּ, שְׁהָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיִּנִּיחַ כֵּל הָרִיס וּגְבָעוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינִי. וְהַיִּנִּיחַ כֵּל אֵילָנוֹת טוֹבוֹת, וְהַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בַּסֶּנֶ

ה:

	עין משפט גזר מצווה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פא' מהל' דעות הל' ד:

ב טור אה"ע סי' קעה:

ג מו"י פא' מהל' סוטה הל' ד:

ד מו"י פא' מהל' סוטה הל' ה, סמג עשין נו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ו:

הָא גופא קושׁיא תמא לרבי אמאי לא נקט דבא לשנא דריש מס' מכות (דף

ב.) פיצר העלים נעשים זוממין פיצר אין העדים נעשים זוממין מבשי לה הכא נמי הנה ליה למימר הכי פיצר מקנא לה פיצר אין מקנא לה מבשי לה וסתם מתרן שפיר אכל הכא אפילו לפי התרין הנה ליה למתני פיצר אין מקנא לה ונראה דלכדי לא פריך הכא משום דמצי למימר אל תדברי דרישא פרושו סתירה דהינן קנוי גמור ואתי שפיר לשנא דביצר מקנא לה ולא קשיא מידי אלא רישא לסיפא וה"פ הכא אלמא פרוש דמתני' דדבור סתירה הוא מדקתני פיצר מקנא ולשון נקי הוא דתתן בפרק קמא דכתבות (דף יג.) ראוה מדברת ומפרש בגמ' מאי מדברת נסתרה א"כ תקשי סיפא דקתני דברה עדין מתרת לביתה ואי פרוש דדבור דמתניתין סתירה אמאי מתרת אלא דבור ממש הוא ולפי הירושלמי משמע דבעי לתרוצי דדבור דרישא סתירה אלא דנקט לשון נקי ודכי איתא דתם סוף דבר שתדבר עמו דא אם נסתרה עמו ולא דברה אין סתירתה כלום פרוש בתמיה דבורה אתא מימר לך אפי' דברה עמו ולא נסתרה עדין מתרת לביתה לשון נקי הוא מתני' פי' דבור דרישא לשון נקי מיהו דסיפא אית לן למימר

על כרחק דבור ממש: **לְאַחַר** וְלֹא לִיבָם אין להקשות מפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתבות דף פא.) בשמעתין גשומת ויבם דפריך דתם והא בעינן לבשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אמר רב אשי ויבם כמו אחר דמי דלענין לשון תנאי ב"ד שניה בآخر אכל בآخر דקרא אין האח בכלל ודכי נמי משמע בפרק אין מקדישין (ערכין דף כה:.) דקתני אם מכר את השדה לאיש אחר לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח בשהוא אומר איש הרי אח אמור דא מה חני מקום לאחר לאחר ולא לבן דמשמע טעמא דכתיב איש הא לאו דכי לא הוי אח בכלל אחר וכ"ס גבי יבם דבא מבח נשואי אחיו דלאו אחר הוא ודכי אמרינן נמי בפ"ק קדושין (דף יג:) אמר קרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקף לה רב שישא ברה דרב אידי אימא מאן אחר ויבם ומשיי דויבם לא מקרי אחר אכל קשיא מפרק האומר (קדושין דף סז:.) דנפקא לן מהכא בפרק האומר דלא תפסי קדושין בפחות

אשה אימר דאצטריך קרא דוקא ליבם משום דרמיא עליה ליבומי בדאמרי' בשמעתין ואכתיו לחות אשה מנלן ועוד תקשה דהכא אע"נ דכתיב איש אחר ממעטינן ויבם ובערכין מרבינן ויבם מאיש וממעטינן בן מאחר וא"ת מאיש ממעטינהו בפ' האומר (ג"ו עס) קרובים ומלאחר ויבם סוף סוף ואיש אחר יקחנה מאי דרשת בה: **לְאַחַר** וְלֹא לִיבָם אי קשיא והא האי קרא בסוטה נדאי ע"י עדים כתיב דולפינן דבר דבר מממון בסוף מסכת גטין (דף ג.) וסוטה נדאי אמר בפ"ק דיבמות (דף יא:) דפטורה בלא חליצה משום

דכתיב בה טמאה בעריות תרן דלאחר לא אצטריך למכתב אלא ליוצאת משום סתירה פיון דנפקא לן סוטה נדאית מטמאה דכתיב בה: **אֵלּוּ** אֵיתָהּ לְבַעַל מִי לֹא בְּעִיא גַּם הִקְשָׁה רַבִּי בְּשֵׁם ר' אבדהם בר מרדכי ו"ל והא סוטה נדאית ואילונית היכא דהפיר בה ואשת סרים דבעו גט מפעל היכא דאיתה ואפ"ה פטורות מייבם בלא חליצה ויש לתרן סוטה נדאית לא דמיא להכא פיון דטמאה סתם דרי היא כערוה גמורה דגזרת הכתוב הוא דפטורות ואשת סרים ואילונית היכא דאיתה לבעל שרו ליה ואפ"ה אמעוט בפ"ק דיבמות מדיון ויבם דלא צריך בהו בכלל אכל סוטה ספק לא אמעוט אלא גבי אסורא דבעל וקמשמע לן קרא פיון דבא מבח נשואי אחיו דרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אכל חליצה בעיאל: **דְּלֹא** לִסְתֵּרָהּ לְבֵיתָהּ וְאֵת אִמֶּרֶת תַּתִּיבָּם נָמִי יְבוּמִי רבנו חננאל הטעים דבריו ופרש ורחמנא אמר אשר לא יבנה לבנות ולא לסתור:

המקנא פרק ראשון סוטה

וְלִשְׁאֵת וּלְסַפְּחַת עַל יְדֵי שְׁמִנְשָׁא

יִיִּלְשָׁאֵת וּלְסַפְּחַת", וְאִין "שָׂאֵת" אֱלֹא לְשׁוֹן גְּבוּהָ, שְׁנֶאֱמַר: "וְעַל [כָּל] הַהָרִים הָרָמִים וְעַל [כָּל] הַגְּבָעוֹת הַנִּשְׂאוֹת", וְאִין "סַפְּחַת" אֱלֹא טְפִילָּה, שְׁנֶאֱמַר: "סַפְּחִנִּי נָא אֶל אַחַת הַכְּהֻנוֹת לֵאכֹל פֶּת לֶחֶם". ^(א)**אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גְדוּלִים נְמוּכֵי הָרוּחַ לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבִשְׂעָה שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים אָדָם מַקְרִיב עוֹלָה — שֹׂכֵר עוֹלָה בִּידּוֹ. מִנְחָה — שֹׂכֵר מִנְחָה בִּידּוֹ. אֲבָל מִי שִׁדְעָתוֹ שְׁפִלָּה, מַעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב כִּאִילוֹ הַקְרִיב כָּל הַקִּרְבָּנוֹת כּוֹלֶם, שְׁנֶאֱמַר: "זִכְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה". וְלֹא עוֹד, אֱלֹא שְׂאִין תַּפְּלוֹתוֹ נִמְאָסֵת, שְׁנֶאֱמַר: "לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְּכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה".** ^(א)**וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: כָּל הַשָּׁם אוֹרְחוֹתָיו בְּעוֹלָם הָזֶה — זֹכָה וּרְוָאָה בִּישׁוּעָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֶאֱמַר: "וְשֵׁם דְּרָךְ אֲרָאֲנוּ בִּישׁוּעַ אֱלֹהִים", אֵל תִּקְרִי "וְשֵׁם", אֱלֹא "וְשֵׁם אִמֶּרֶת, אָמַר לָהּ בַּפִּנִּי שְׁנִים אֵל תִּדְבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוּנִי זֶה, אֲלֵמָא דְּבוּר סְתִירָה הוּא, וְהָדַר תְּנִי: דִּיבְּרָה עִמּוֹ — עַדִּין מוֹתֶרֶת לְבֵיתָהּ וּמוֹתֶרֶת לְאַכּוּל בְּתֵרוּמָה, אֲלֵמָא דְּבוּר לֹא כָלוּם הוּא! "** ^(י)**אָמַר אַבְיִי, הֵכִי קְאָמַר: "אֵל תִּדְבְּרִי" וּדְבָרָה, "אֵל תִּדְבְּרִי" וְנִסְתֶּרָה — וְלֹא כָלוּם. "אֵל תִּסְתַּרִּי" וּדְבָרָה עִמּוֹ — עַדִּין מוֹתֶרֶת לְבֵיתָהּ וּמוֹתֶרֶת לְאַכּוּל בְּתֵרוּמָה. נִכְנָסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֶר וְשִׁתְּתָה כְּדִי טוּמְאָה, אָסוּרָה לְבֵיתָהּ וְאָסוּרָה לְאַכּוּל בְּתֵרוּמָה. וְאִם מֵת חוֹלְצָת. אַמַּאי? תַּתִּיבָּם נָמִי יְבוּמִי? אָמַר רַב יוֹסֵף, אָמַר קָרָא: "וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָּה וְהִיתָה לְאִישׁ אַחֵר". לְאִישׁ אַחֵר, וְלֹא לִיבָם. אָמַר לִיה אַבְיִי: אֱלֹא מַעֲתָה — חֲלִיצָה נָמִי לֹא תִיבְעִי! אָמַר לִיה: אִילוֹ אִיתִיהּ לְבַעַל, מִי לֹא בְּעִיא גִט? הַשְׁתָּא נָמִי תִיבְעִי חֲלִיצָה. וְאִית דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף: רַחֲמָנָא אָמַר "וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָּה וְהִיתָה לְאִישׁ אַחֵר" — דְּלֹא לִיסְתַּרְיָהּ לְבֵיתִיהּ, וְאֵת אִמֶּרֶת תַּתִּיבָּם נָמִי יְבוּמִי!? אָמַר לִיה אַבְיִי: אֱלֹא מַעֲתָה, לְאַחֵר לֹא תִינָשָׂא, דְּלֹא תִיסְתַּרְיָהּ לְבֵיתִיהּ! אָמַר לִיה:**

מִי

נִסְפַּח וְטַפְּל: טַפְּלָה דְּבַר שְׂאִינוּ חֲשׁוּב בְּעִצְמוֹ אֲלֹא נִטְפַּל בְּאַחֲרִים: סַפְּחִנִּי נָא אֶסְפְּנִי נָא בְּנִבּוּאָת בֵּית עַלִּי מִשְׁתַּעִי קָרָא אַעֲמִיד כְּהֵינִס גְּדוּלִים אַחֲרִים שְׁיוּצִאוּ אֵת כְּהֵנִי זֶרַעַךְ מִגְדֻלָּתָם וַיַּטְרַכּוּ לְבִקֵּשׁ מִהֶם לְאַסְפֵּם וּלְקַלְטֵם אַרְגָּס: אֵל אַחַת הַכְּהֻנוֹי בְּאֶח' מִן הַמַּשְׁמְרוֹת: שֹׂכֵר עוֹלָה בִּידּוֹ וְלֹא שֹׂכֵר קִרְבָּן אַחֵר: זִכְחֵי כָּל הַזְּבָחִים בַּמִּשְׁמַע: הַשָּׁם אוֹרְחוֹתָיו מַחֲשֵׁב הַפֶּסֶם מַצֵּה כְּנָגַד שְׂכָרָה: דֹּא גּוּפָא קָשִׁיא אִמֶּרֶת בִּיצַר מִקְנָא לָהּ אָמַר לָהּ בַּפִּנִּי שְׁנִים כּו' קס"ד אָמַר לָהּ כּו' הֵינּוּ פְרוּשָׁא דְּבִיצַר מִקְנָא לָהּ אָמַר לָהּ בַּפִּנִּי שְׁנִים כּו' וְאִשְׁמוּעִינן דְּזֵהוּ הַקְנוּי: אֲלֵמָא דְּבוּר סְתִירָה הִיא אַפִּי' מַדְבֵּרַת עִמּוֹ בַּשּׁוּק סְתִירָה חֲסִיב לָהּ מַדְקָאמַר זֶה הַקְנוּי דְּאי לֹאוּ דְסְתִירָה הוּא וְלֹא מִתְסַרָא בַּהּ מֵאי קְנוּי אוּכָא וְלָמָּה לִי דְמַתְרָה בַּהּ: וְהָדַר תְּנִי דְכִי עֲבָרָה עַל הַתְּרָאָתוֹ וְדְבָרָה עִמּוֹ מִתְרַת לְבֵיתָהּ: עַדִּין מִתְרַת לְבֵיתָהּ לְשִׁמֶשׁ בֵּיתָהּ לִשְׁוֹן תַּשְׁמִישׁ הוּא: אָמַר אַבְיִי הֵכִי קְאָמַר אָמַר לָהּ לֹאוּ פְרוּשָׁא דְּבִיצַר מִקְנָא לָהּ הוּא אֲלֵא תַרְפִּי קַתְנִי וּה"ק אָמַר לָהּ אֵל תִּדְבְּרִי וְנִסְתֶּרָה אוּ דְבָרָה אַע"פ שֶׁעֲבָרָה עַל קְנוּיִי אֲרַל דְּבוּר אוּ אִם דְּבָרָה עִמּוֹ אַחֵר קְנוּי גָּמוּר דֹּאֵל תַּסְתִּיר עַדִּין בְּאַחַת מִשְׁתֵּי אֲלוּ מִתְרַת לְבַעַלָּהּ אֲבָל עֲבָרָה עַל קְנוּיִי אֲרַל סְתִירָה בְּגוּן שְׂאָמַר לָהּ אֵל תַּסְתִּיר וְנִכְנָסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֶר כּו': אָסוּרָה לְבֵיתָהּ וְאָסוּרָה לְאַכֹּל בְּתֵרוּמָה עַד שֶׁתַּשְׁתַּה וּלְקַמֵּן בַּפ' בְּשֵׁם שְׁהֵינִס בּוֹדְקִין (סוֹטָה דף כח.) וְלִיף מוֹנִטְמָאָה וְנִטְמָאָה שִׁלָּשׁ פְּעֻמִּים אֶחָד לְבַעַל וְאֶחָד לְבוּעַל וְאֶחָד לְתֵרוּמָה: וְאִם מֵת בְּלֹא פְנִים עַד שֶׁלֹּא הִסָּקָה: חוֹלְצָת וְלֹא מַתְבַּשְׁמַת בְּגִמְרָא מִפְּרֵשׁ טַעֲמָא: וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ לְעִיל מִנָּה כְּתִיב כִּי מִצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר וְגו' וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ וְגו' לְאִישׁ אַחֵר לָמָּה לִי לִמְכַתֵּב אי לְמַשְׁכִּיָּה לְאַנְסוּבָא עַל יְדֵי גַט כְּרִיתוֹת לְכַתֵּב וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִתָּה לְאִישׁ לָמָּה לִי לִמְכַתֵּב לְאַחֵר אֲלֵא לְמַעוּטִי וַיְבָמָה הִכָּא דְלֹא גִרְשָׁה בַּעַל אַחֵר שְׁמַצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר וְהִי מִשְׁתַּמְעִי קִרְאִי כִי מִצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר וַיִּגְרְשָׁה בְּסַפֵּר כְּרִיתוֹת וַיִּצְאָה מִבֵּיתוֹ כְּלוּמַר וַיְכַל צַד שְׁתַּצָּא מִבֵּיתוֹ בִּין ע"י גִּירוּשִׁין בִּין ע"י מִיתָה אִם בָּאת לְנִשָּׂא לְאִישׁ אַחֵר תִּנָּשָׂא וְלֹא לִיבָם שְׂאִינוּ אַחֵר אֲרַל נְשׁוּאִין

שֶׁל זֶז שְׁמַכַּח נְשׁוּאִי רֵאשׁוֹן הִיא נִקְקַת לוֹ: אי דְכִי חֲלִיצָה נָמִי לֹא תַבְשִׁי דִּהָא פִּטְרָה רַחֲמֵנָא וְשָׂרְיָה לְאִישׁ אַחֵר בְּכַל עֵינִן שְׁתַּצָּא מִבֵּיתוֹ אַחֵר שְׁמַצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר: אֲלוּ אִיתָהּ לְבַעַל מִי מִשְׁתַּרְיָא בְּלֹא גִט דֹּא כְּתִיב וְכַתִּב לָהּ סִפֵּר כְּרִיתָת אַפִּי' מִצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר כְּרִיתוֹת בְּעִיא הַשְׁתָּא נָמִי בְּעִי' חֲלִיצָה דְּיִבָּם בְּמָקוֹם בַּעַל קָרָא: אִית דְּאָמְרִי דְּהִכִּי שְׂנִי רַב יוֹסֵף לְעִיל רַחֲמָנָא אָמַר כּו' צוּה לְבַעַלָּהּ לְגַרְשׁ' מִבֵּיתוֹ בְּשְׁמַצָּא בַּהּ עֲרוֹת דְּבַר כִּי הִכִּי דְלֹא תַסְתַּרִּי' לְבֵיתָהּ כִּדְאָמַר לְעִיל זְנוּתָא בְּבִיתָא כִּי קִרְיָא לְשִׁמְשָׁמָא:

דְּכְתִיב בַּה טְמָאָה בַּעֲרִיּוֹת תַרְן דְּלֹאֲחֵר לֹא אֲצַטְרִיךְ לִמְכַתֵּב אֲלֹא לִיוּצָאת מִשׁוּם סְתִירָה פִיון דְּנִפְקָא לָן סוֹטָה וְנִדְאִית מִטְמָאָה דְּכְתִיב בַּה: **אֵלּוּ** אֵיתָהּ לְבַעַל מִי לֹא בְּעִיא גַּם הִקְשָׁה רַבִּי בְּשֵׁם ר' אבדהם בר מרדכי ו"ל והא סוטה נדאית ואילונית היכא דהפיר בה ואשת סרים דבעו גט מפעל היכא דאיתה ואפ"ה פטורות מייבם בלא חליצה ויש לתרן סוטה נדאית לא דמיא להכא פיון דטמאה סתם דרי היא כערוה גמורה דגזרת הכתוב הוא דפטורות ואשת סרים ואילונית היכא דאיתה לבעל שרו ליה ואפ"ה אמעוט בפ"ק דיבמות מדיון ויבם דלא צריך בהו בכלל אכל סוטה ספק לא אמעוט אלא גבי אסורא דבעל וקמשמע לן קרא פיון דבא מבח נשואי אחיו דרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אכל חליצה בעיאל: **דְּלֹא** לִסְתֵּרָהּ לְבֵיתָהּ וְאֵת אִמֶּרֶת תַּתִּיבָּם נָמִי יְבוּמִי רבנו חננאל הטעים דבריו ופרש ורחמנא אמר אשר לא יבנה לבנות ולא לסתור:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א שבועות ו:

ב תנא דבי אליהו רבה; סנהדרין מגן; אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא לא

ג מועד קטן ה.

ד יבמות יא.; במדבר רבה; משנה סוטה; לעיל ג.

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

והנה פל"הנותר בביתך יבוא להשפחות לו לאגרות כסף וכפר' לחם ואמר ספחני נא אל-אחת הכהנות לאכל פת-לחם [שמואל א ב, יז]

ולשאת ולשפחת ולקברת [ויקרא יד, יז]

ועל פל"ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות [ישעיהו ב, יז]

זכחי אלהים רוח נשפחה לב- נשבר ונדכה אלהים לא תבזה [תהילים טז, יט]

יבם תודה יבדדני ושם דרד ארצנו בנשע אלהים [תהילים ג, כג]

ויצאה מביתו והלקה [והיתה לאיש-אחר [דברים כד, ב]

כי-יזבח איש אשה ובעלה וזניה אם-לא תמצא-חן בעיניו פי-קוצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות [נמו כנדה ושלחה מביתו [דברים כד, א]

המקנא פרק ראשון סוטה

ו.

מסורת הש"ס
א במדבר רבה; גיטין ז':
ב יבמות פד'; משנה יבמות
ג משנה סוטה; לקמן כג'; לקמן כד.
ד משנה סוטה; ספרי במדבר; במדבר רבה
ה לקמן כב:

גליון הש"ס
גמ' אמר רב עמרם הא מילתא. יבמות דף נו ע"א:
תוס' ד"ה אשת כהן וכו'. אבל יש לתמוה. עיין יבמות פד ע"ב תוס' ד"ה שויר:
תורה אור השלם

וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלָּכָה וְהִיטְהָ לְאִישׁ־אֲחֵר [דברים כד, ב] וַיִּשָּׁבֵב אִישׁ אֶתָּה שְׁכֶבֶת־זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינַי אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְטָאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה [במדבר ה, יג]

והביא האיש את־אשתו אל־הכהן והביא את־קרבנה עליה עשירת האִיפָה קִמַּח שְׁעִירִים לֹא־יִצַק עָלָיו שָׁמֶן וּלְאִי־תוֹן עָלָיו לִבְנֹה כִּי־מִנְחַת קִנְיָנָהּ הוּא מִנְחַת זָכוֹן מִזְבֵּחַת עוֹן [במדבר ה, טו]

מי קא רמינן עליה למנסכה בעל פרחיה דאלו ליבס אחריען ליה מענת יבוס
מי קא רמינן עליה בעל פרחיה דכא הנה מצו למסרה בדפרין לבסוף דאמר אלף מעתה נשאת לאחר ומת בלא בנים לא תנעבם דלף נסתרה לביתה:
אַשְׁתּ כְּהֵן שְׂאֵנָסָה וא"ת אמאי לא תני לה בפרק יש חסורות (יבמות דף פד.) גבי חסורות לבעליהן ומסרות ליבמיהן יש לומר הא תני ליה חבי לאון חו מחיבי לאון דאמר בפרק דכא על ובמתו (יבמות דף נו:) הכל היו בכלל אחרי אשר הטמאה וגו' והכי מתוך התם דפרין מפעוע דכא אלב יש לתמא אמאי לא פריך דכא וישראל שגשג בשרה ונעשה פעוע דכא ויש לו אח בשר דדמי למתני' מאי הוי ליה לתרוצי:
האומרת טמאה אני דף אי קשיא בשלמי מס' גדרים (דף י:) דפליגי רבה ורב ששת באומרת טמאה אני לך דרב ששת אומר איבלת בתרומה וכו' תרן דהכא מירי אחר קנוי וסמיר' דרגלים לדבר אפילו רב ששת מודה והכי מפרש לה בירושלמי:
וּשְׂבָאוּ לה עדים ואמרו שנטמאה מספקא לרבי אי דוקא נקט עדים שנים אלב עד אחד לא מהימן דמוקמינן ליה בגמרא דמורי לאחר ששתה דדוקא קדם ששתה האמינה תורה לעד אחד ורב ששת דאמר בגמרא סוטה שיש לה עדים במדינת הים דלון המים בודקין אותה דוקא עדים נקט ולא עד א' או דלמא ביון דהאמינה תורה לעד אחד אחר קנוי וסמירה ליבא חלוק בין אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה לעד אחד בדעלף דאמר בפרק מי שאלמר (לקמן סוטה דף לא:) כל מקום דהאמינה תורה עד אחד דרי בלא שנים:
אם אתה אומר זכות תולה מדחה את המים וא"ת לרב ששת דאמר בין לרבי בין לרבנן מתנונא א"כ דהיבא קאי ר"ש דאמר מדחה אפה וכלא יראו דמתנונגת והיאך יוכלו להוציא שם רע על הטוהרות ששמו בשלא יתנונו יש לומר הנשים העומדות משום וסור ולא יהא גבר לאלתר בשעומדת בשורה נתנונה יוציא שם רע והבועל יגיד להם שקלקל עמה ולא ידעי שזז מתנוגת אי נמי לא יתלו גוונונה במים המרים וכן היא לא תתלה במים המרים אלף בחלי אחר:

מי קא רמינן לה עליה בעל פרחיה?
וְאִיכָא דְאָמְרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף: הַפְּתוּב קָרְאוּ "אֲחֵר", שְׂאִין בֶּן זֹוגוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן. שְׂוָה הוֹצִיא רְשָׁעָה מִבֵּיתוֹ, וְזֶה הַכֵּנִיס רְשָׁעָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֵת אֲמֶרֶת תַּתִּיבָם נָמִי יְבוּמִי?! אָמַר לִיה אֲבִי: אֵלָּא מַעַתָּה, נִשְׂאֵת לְאַחֵר וּמֵת בְּלֹא בָּנִים — לֹא תַתִּיבָם, דְּהַפְּתוּב קָרְאוּ "אֲחֵר"! גְּבִיָּה דְהָאִי מִיָּהָא בְּשֵׁם טוֹב הָיָה קְרִימָא. רַבָּא אָמַר, קַל וְחוֹמֵר: אִם נֶאֱסָרָה בְּמוֹתֵר לָהּ — בָּאֶסוּר לָהּ לֹא כָּל שָׁכֵן?! נֶאֱסָרָה?! הָא אֶסְיָא וְקַיִימָא! מוֹתֵר לָהּ?! אֶסוּר לָהּ הוּא! אֵלָּא: אֲשֶׁת כְּהֵן שְׂאֵנָסָה וּמֵת, וְיֵשׁ לֹו אַח חָלָל — לֹא תַתִּיבָם. אִם נֶאֱסָרָה בְּמוֹתֵר לָהּ — בָּאֶסוּר לָהּ לֹא כָּל שָׁכֵן?! "אוֹנֶס בִּישְׁרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל שָׂרִי, וְגַבִּי דְהָאִי מִיָּהָא לִיבָא אִיסוּרָא. לְהַ"מִּתְנִי וְאֵלּוֹ אֶסוּרוֹת מִלְּאַכּוּל בְּתֵרוּמָה: הָאוּמֶרֶת "טְמֵאָה אָנִי לְךָ", וְשְׂבָאוּ עֲדִים שְׂהִיא טְמֵאָה, וְהָאוּמֶרֶת "אִינִי שׁוֹתֶהָ", וְשִׁבְעָלָה אִינוּ רּוֹצֶה לְהִשְׁקוּתָהּ, וְשִׁבְעָלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. גְּמִי אָמַר רַב עֲמֶרֶם: הָא מִיִּלְתָּא אָמַר לֵן רַב שְׁשֵׁת, וְאִנְהֵר לֵן עֵינָיִן מִמִּתְנִיתִין: סוּטָה שְׂיֵשׁ לָהּ עֲדִים בְּמִדִּינַת הָיִם — אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. מַאי טַעְמָא? דְאָמַר קָרָא "וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ", דְּלִיבָא דִידַע בָּהּ. לְאַפּוֹקִי הָא, דְּהָא אִיכָא דִידַע בָּהּ. וְאִנְהֵר לֵן עֵינָיִן מִמִּתְנִיתִין, דְּקִתְנִי: וְשְׂבָאוּ לָהּ עֲדִים שְׂהִיא טְמֵאָה. דְּאֵתוּ עֲדִים אִימַת? אִי נִימָא מִקְמִי דְתִשְׁתִּי — זֹנָה הִיא! אֵלָּא לְבִתֵּר דְשִׁתָּאִי. אִי אֲמַרְתְּ בְּשִׁלְמָא אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ — שְׁפִיר. אֵלָּא אִי אֲמַרְתְּ מַיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ — תִּיגְלִי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע דְסִהְדִי שְׁקָרִי נִינְהוּ! ^(א)אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף: לְעוֹלָם אִימָא לָךְ מַיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, וְהָא — אִימּוֹר זְכוּת תּוֹלָה לָהּ. ^(ב)בְּמַאי קְמִיפְלָגי — בְּמִתְנוּנָה דְרַבִּי. דִּתְנוּ, רַבִּי אוֹמַר: זְכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים, וְאִינָה יוֹלְדַת וְאִינָה מְשַׁבַּחַת, אֵלָּא מִתְנוּנָה וְהוֹלְכַת, לְסוּף שְׂהִיא מֵתָה בְּאוֹתָהּ מִיתָה. רַב שְׁשֵׁת סָבַר: בֵּין לְרַבִּי וּבֵין לְרַבְּנָן הוּיָא מִתְנוּנָה. וְרַב יוֹסֵף סָבַר: לְרַבִּי הוּיָא מִתְנוּנָה, לְרַבְּנָן לֹא הוּיָא מִתְנוּנָה. מִתִּיב רַב שִׁימִי בַר אֲשִׁי, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: אֵין זְכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים. וְאִם אֲתָה אוֹמֵר זְכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים — מְדַחָה אֲתָה אֶת הַמַּיִם בְּפָנֵי כָּל הַנָּשִׁים הַשׁוֹתוֹת. וְאֲתָה מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַטְּהוֹרוֹת שְׁשֵׁתוֹ, וְהֵן אוֹמְרִים: טְמֵאוֹת הִיוּ, אֵלָּא שְׁתַּלָּה לָהֶן זְכוּת. וְאִם אִיתָא יֵשׁ לָהּ עֲדִים בְּמִדִּינַת הָיִם נָמִי: אֲתָה מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַטְּהוֹרוֹת שְׁשֵׁתוֹ, וְהֵן אוֹמְרִים: טְמֵאוֹת הִיוּ, אֵלָּא שְׂיֵשׁ לָהֶן עֲדִים בְּמִדִּינַת הָיִם! לְרַבִּי שְׁמַעוֹן קְאָמַרְתָּ? לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִדּוֹכּוֹת לֹא תִלְיָא — עֲדִים נָמִי לֹא תִלוּ. מִתִּיב רַב: וְאֵלּוֹ שְׁמַנְחוּתִיהֶן נִשְׂרָפוֹת, הָאוּמֶרֶת

מעתה נשאת לאחר ומת בלא בנים לא תנעבם דלף נסתרה לביתה:
אַשְׁתּ כְּהֵן שְׂאֵנָסָה וא"ת אמאי לא תני לה בפרק יש חסורות (יבמות דף פד.) גבי חסורות לבעליהן ומסרות ליבמיהן יש לומר הא תני ליה חבי לאון חו מחיבי לאון דאמר בפרק דכא על ובמתו (יבמות דף נו:) הכל היו בכלל אחרי אשר הטמאה וגו' והכי מתוך התם דפרין מפעוע דכא אלב יש לתמא אמאי לא פריך דכא וישראל שגשג בשרה ונעשה פעוע דכא ויש לו אח בשר דדמי למתני' מאי הוי ליה לתרוצי:
האומרת טמאה אני דף אי קשיא בשלמי מס' גדרים (דף י:) דפליגי רבה ורב ששת באומרת טמאה אני לך דרב ששת אומר איבלת בתרומה וכו' תרן דהכא מירי אחר קנוי וסמיר' דרגלים לדבר אפילו רב ששת מודה והכי מפרש לה בירושלמי:
וּשְׂבָאוּ לה עדים ואמרו שנטמאה מספקא לרבי אי דוקא נקט עדים שנים אלב עד אחד לא מהימן דמוקמינן ליה בגמרא דמורי לאחר ששתה דדוקא קדם ששתה האמינה תורה לעד אחד ורב ששת דאמר בגמרא סוטה שיש לה עדים במדינת הים דלון המים בודקין אותה דוקא עדים נקט ולא עד א' או דלמא ביון דהאמינה תורה לעד אחד אחר קנוי וסמירה ליבא חלוק בין אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה לעד אחד בדעלף דאמר בפרק מי שאלמר (לקמן סוטה דף לא:) כל מקום דהאמינה תורה עד אחד דרי בלא שנים:
אם אתה אומר זכות תולה מדחה את המים וא"ת לרב ששת דאמר בין לרבי בין לרבנן מתנונא א"כ דהיבא קאי ר"ש דאמר מדחה אפה וכלא יראו דמתנונגת והיאך יוכלו להוציא שם רע על הטוהרות ששמו בשלא יתנונו יש לומר הנשים העומדות משום וסור ולא יהא גבר לאלתר בשעומדת בשורה נתנונה יוציא שם רע והבועל יגיד להם שקלקל עמה ולא ידעי שזז מתנוגת אי נמי לא יתלו גוונונה במים המרים וכן היא לא תתלה במים המרים אלף בחלי אחר:

מנקה שלא בא עליה מאחר שגאסרה עליו אז האשה ההיא תשא את עונה אין האיש מנקה מעון אין המים בודקין את אשתו:
גַּמ' וְאִנְהֵר לֵן עֵינָיִן דְּהִבִּי לֵנו רָחִיָּה לְדַבְרֵי מִמִּתְנִיתִין: סוּטָה שְׂיֵשׁ לָהּ עֲדִים בְּמִדִּינַת הָיִם שְׂרָאוּ שְׁנַטְמָאָה מִזָּה: וְעַד אֵין בָּהּ אַע"נ דְּדַרְשֵׁינָן לְעִיל לְעַד אֶחָד נִלְאֵמַן בְּסוּטָה וְלִסְנוּטָה וְדֹאִית שְׁלֹא תִשְׁתָּה עוֹד אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּדִּי בְּסוּטָו וְדַרְשֵׁינָן לִיה נְמִי דְּכִי וְעַד אֵין בָּהּ הוּא דְאָמַר וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְכָל הַפְּרָשָׁה הָא יֵשׁ בָּהּ עַד אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ: וְאִנְהֵרִינְהוּ לְעֵינָיִן מִשּׁוּם דְּקָרָא לֹא רָחִיָּה הוּא כָּל כֵּךְ דְּהָא דַרְשִׁינְהּ לְסוּטָה וְדֹאִית שְׂיֵשׁ בָּהּ עַד אֶחָד לְפָנֵינוּ וְלִלְמַד שְׁלֹא תִשְׁתָּה: זֹנָה הִיא וּפְשִׁיטָא דְאֶסְרָה בְּתֵרוּמָה דְּהָא תֵּנָא לִיה הָאוּמֶרֶת טְמֵאָה אָנִי: אֵלָּא לְבִתֵּר דְשִׁתָּאִי וְאֶחְטִירֵךְ לֹאשְׁמוּעִיעֵךְ דְּלֹא מַחְזִיקֶיךָ לְהוֹ בְּשִׁקְרִי עַל אֲשֶׁר לֹא בְּדַחֶה הַמַּיִם: שְׁפִיר וּמִשּׁוּם דְּכִי לֹא מַחְזִיקִי' לְהוֹ בְּשִׁקְרִי דְּמִשּׁוּם דְּהוּוּ יָדַעִי בָּהּ לֹא בְּדַקִּי לֵה מִיָּא: זְכוּת תִּלְיָא לָהּ דְאָמַר לְקַמֵּן (סוּטָה דף כ.) זְכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים: וְקַמְפְּלָגי רַב שְׁשֵׁת וְרַב יוֹסֵף: בְּמִתְנוּנָה דְקָאֲמַר לְקַמֵּן (סוּטָה דף כב:) גְּבִי אִשָּׁה שְׁתִּלָּה לֵה זְכוּת: זְכוּת תּוֹלָה שְׁלֹא יִצְבֵּה בְּטָנָה מִיַּד אִלְנָה וְיִלְדַת לְעוֹלָם וְאִינָה מְשַׁבַּחַת: אֵלָּא מִתְנוּנָה וְהוֹלְכַת מִכְּחַשְׁתּ וְהוֹלְכַת: בְּאוֹתָהּ מִיָּתָה צַבִּי בְּטָנָה וּנְפּוּל יָרֵךְ: רַב שְׁשֵׁת סָבַר לֹא פְלִיגִי רַבְּנָן עַלָּה דְרַבִּי אֵלָּא שְׁסוּף שְׁהִיא מֵתָה בְּאוֹתָהּ מִיָּתָה לְחוּד אֲלַב בְּמִתְנוּנָה לֹא אִפְלִגוּ דְּכָל מִי שְׂזָכוּת תּוֹלָה לָּהּ מִעֻנָּה הִיא חוּ הוֹאִיל וְלֹא נִתְנוּנָה לֹא תִלָּה לָּהּ זְכוּת אֵלָּא שְׂחִינָה רָחוּיָה לְבָדֵךְ כָּלָל מִשּׁוּם עֲדִים: וְרַב יוֹסֵף סָבַר רָחוּיָה לְבָדֵךְ הִיא אֵלָּא זְכוּת תּוֹלָה לָּהּ וְאִי מִשּׁוּם דְּלֹא נִתְנוּנָה הִיא מִנִּי רַבְּנָן הִיא דְאָמַר לְקַמֵּן זְכוּת תּוֹלָה לָּהּ דְקַסְבְּרִי לֹא הוּיָא מִתְנוּנָה כָּלָל: מְדַחָה אֲתָה כַּח הַמַּיִם בְּפָנֵי הַנָּשִׁים שְׁלֹא יְהוּ וְרָאוּת מִהֶם לְהוֹדוֹת שְׂהִיא טְמֵאָה וְלֹא יִמְחָה שֵׁם הַקְּלוֹשׁ עַל הַמַּיִם: וְאִי אִיתָא דְיֵשׁ לָּהּ עֲדִים לֹא מְדַחֶה הַשְׂתָּא נְמִי עַל יָדִי וְזֹ נְמִי אוֹיבָא לְעוֹ עַל הַטְּהוֹרוֹת שְׁשֵׁתוֹ כו': מִדּוֹכּוֹת לֹא תִלְיָא מִשּׁוּם הִיא טְמֵאָה דְחֹשׁ הוּא לְלַעַז עַל הַטְּהוֹרוֹת עֲדִים נְמִי לֹא תִלּוּ: שְׁמַנְחוּתִיהֶן נִשְׂרָפוֹת מִנְחוֹת קִנְאוֹת שְׁלָהּ עֲשִׂירַת הָאִיפָה קִמַּח שְׁעִירִים נִשְׂרָפוֹת לְמִטָּה עַל בֵּית הַדָּשָׁן שְׂאִין רָחוּיָת לְקַרֵּב וְלֹא לְפָדוֹת וְלִיצֵא לְחֻלּוֹן:

עין משפט גר מצוה
--

א טור אה"ע סי' קיט:

ב מיי' פי' מהל' גירושין הל' כב, סמג עשין ג, ש"ע אה"ע סי' קיט

ה: סעי' ה:

ג טור אה"ע סי' ו:

ד מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ח, סמג לאוין קכא, סמג עשין מה, ש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא:

ה מיי' פח' מהל' תרומות הל' טו: ו מיי' פי' מהל' סוטה הל' כג:

עין משפט גור מצוה

א מוי' פד' מהל' סוטה הל' יד:

ב מוי' פד' מהל' סוטה הל' טו:

כִּי קדוש מעקרא שפיר קדוש משום הכי נשרפת קטיר פון דהוא דִּיה מביא מנחתו עליה אמאי נשרפת מאי קטיר מהא דתנן בפרק ל' במסכת נזיר (דף כד:): האשה שנזרה בגזיר והפרישה את בהמטה בגזיר והפר לה בעלה אם שלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעזר ואם שלה היתה הבהמה חטאת תמות ואע"ג דבעשת הקדש הנות בת מקדש דקי"ל דבעל מנז גזר ואפ"ה אמר פון דמשלו היתה תצא ותרעה בעזר דנפקא לחליו וקנו גמי התם בפרק בית שמאי (נזיר דף לב.) מי שנזר בגזיר והלך להביא בהמתו אם עד שלא ננגבה בהמה נזר הרי הוא נזיר ואם משננגבה בהמה נזר אינו נזיר והכי גמי הוו עדים בעולם הקם הקדש ולא אדעתא דהכי הקדש ועוד אמאי נשרפת פון דקי"ל בבית הלל דאמרי בפרק יש נוטלין (ב"ב דף קכ:) ובפרק ב"ש במסכת נזיר (דף לא:) דגם שאלה להקדש למה אינו נשאל עליה ותצא לחליו: **דכי** קדוש מעקרא בטעות קדוש ואין להקשות והא אשם תלוי אע"ג דכי קדוש מעקרא בטעות קדוש דלא חזי לכפר ממי היכא דלא חטא ואפ"ה תנו בפרק בתרא דבריתות (דף כג:) המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא ירעה עד שספחא דהא מפרש התם טעמא

משום דלבו נוקפו גמר ומקדש: **גִּזְרָה שְׁמָא** יאמרו מוציאין מפלי שרת לחליו ואי תקשה כל הני דתנו תצא ותרעה בעזר נגזור שמה יאמרו מוציאין מקדשת הגוף לחליו תרין התם לא מוכחא מלתא וליכא הפירא בין קדשת פה לקדשת הגוף ויאמר קדשת הפה היה חבל הכא איכא הפירא בין קדשת הפה לקדשת פלי שרת ונ"ע בפרק שפי מלות (מנחות דף ג.) ובפרק הפועה (מנחות דף עט:): **קָרַב** הקומץ ולא הספיק בו נראה שהוא הדין אם קרב הקמן ובאו עדים שנטמאה דאמר גמי בפרה ספקה דהכי אמר בפרק בתרא דבריתות (דף כו:): גבי חטאת העוף הבא על הספק אם משמעה

כִּי קדוש מעקרא קטיר פון דהוא דִּיה

האומרת "טמאה אני", ו**שָׂבֵאוּ** לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טמאה. **דָּאָתוּ** עֲדִים אִימַת? אִילִימָא מַקְמִי דַּתְקָדוּשׁ — תיפוק לחולין. אָלֵא לְבַתֵּר דְּקָדוּשׁ. אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא מִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ — אֵלֵמָא בֵּית מִקְדָּשׁ וּמִקְרָב הִיא, וְכִי קָדוּשׁ מַעֲיָקְרָא — שְׁפִיר קָדוּשׁ, וּמִשּׁוּם הָכִי מִנְחָתָהּ נִשְׂרָפֶת. אָלֵא אִי אָמַרְתָּ אִין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, תִּיגְלִי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע דְּכִי קָדוּשׁ מַעֲיָקְרָא — בְּטָעוֹת קָדוּשׁ, וְתִיפּוּק לַחֲוּלִין! אָמַר רַב יְהוּדָה מְדִיסְקָרְתָּא: כְּגוֹן שְׂוִינְתָּהּ בְּעֻזָּהּ, דְּכִי קָדוּשׁ מַעֲיָקְרָא — שְׁפִיר קָדוּשׁ. מִתְקִיף לָהּ רַב מְשַׁרְשֵׁיא: וְהֵלֵא פִירְחִי כְּהוֹנֵה מְלוּין אוֹתָהּ! שְׂוִינְתָּהּ מִפִּירְחִי כְּהוֹנֵה עֶצְמָן. רַב אֲשִׁי אָמַר: כְּגוֹן שְׂנַצְרָכָה לְנִקְבִיָּהּ, דְּאִטּוּ פִירְחִי כְּהוֹנֵה בְכִיפָה תְּלִי לָהּ? ^(ט)רַב פִּפְּא אָמַר: לְעוֹלָם בְּדֹאמְרִינוּ מַעֲיָקְרָא, וּדְקֹאמְרִת תִּיפּוּק לַחֲוּלִין — מְדַרְבְּנָן, גְּזִירָה שְׁמָא יֵאמְרוּ: מוֹצִיאִין מִפְּלִי שְׁרֵת לַחֹל. ^(י)מִתִּיב רַב מְרִי: נִטְמַאת מִנְחָתָהּ עַד שְׁלֵא קִדְּשָׁה בְּכָלִי — הָרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחוֹת, וְתִפְדָּה. מְשַׁקְדְּשָׁה בְּכָלִי — הָרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחוֹת, וְתִשְׁרָף. "קָדוּשׁ הַקּוֹמֵץ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבּוּ עַד שְׁמֵת הוּא אוֹ עַד שְׁמִתָּה הִיא — הָרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחוֹת, וְתִשְׁרָף. קָרַב הַקּוֹמֵץ וְלֹא הִסְפִּיק לְאַכּוֹל שִׁירִים עַד שְׁמֵת הוּא אוֹ עַד שְׁמִתָּה הִיא — הָרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחוֹת, וְתִאָכַל. שְׁעַל הַסֶּפֶק בָּאת מִתְחִילָה, כִּיפָּרָה סְפִיקָה וְהִלְכָה לָהּ. יָבֵאוּ לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טְמֵאָה — מִנְחָתָהּ נִשְׂרָפֶת. נִמְצְאוּ עֲדִיָּה זוֹמָמִין — מִנְחָתָהּ חוּלִין. עֲדִים זוֹמָמִין קֹאמְרִת? עֲדִים זוֹמָמִין קָלָא אִית לָהּ. תִּנְיָא כּוֹוֹתִיה דְּרַב שֵׁשֶׁת, וְלֹא מִטְעֲמִיהּ. "טְהוֹרָה" — וְלֹא שֵׁישׁ לָהּ עֲדִים בְּמִדֵּינַת הָיִם. "וִטְהוֹרָה" — וְלֹא שְׁתַּלְתָּהּ לָהּ זִכּוֹת. "הִיא" — וְלֹא שִׁישָׁאוּ וַיִּתְּנוּ בָּהּ מוֹזָרוֹת בְּלִבְנָהּ. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, גְּהִי דִיןּוּ לָא דְרִישׁ, וְהֵא אִיכָא

ש

האומרת טמאה אני שהודתה לבית דין על הקהילה שהיו מאמינן עליה בדתני מתני':

מקמי דתקדוש בכלי שרת: תפוק לחליו בפדיון שלא היה קדשת הגוף אלא קדשת פה וכל המנחות נפדות כל זמן שלא קדשו בכלי: אלא לבתר דקדוש דכלי שרת מקדשין את הראוי להם שלא לצאת עוד לחליו בדתנן כל הנגע בהם יקדש ולקרב אינה ראויה שהרי אינה באה אלא להפיר עונה של זו שתבדק וברי היא בדוקה ועומדת ולנזבה גמי לא חזיא להקריבה דמנחת שעורים אינה פשעה אלא לסוטה ולעמר: אי אמרת בשלמא מים בודקין אותה אם שתתה עד שלא באו עדים אלמא בשעה שנתנה בכלי ראויה היתה לכלי שרת דהויא שעתא בת מקדשא ומקרב היא מספק כשאר מנחת סוטה הלכך כי קדיש בכלי שפיר קדיש ומשום הכי פי אתו עדים אפסלא מהקרבא מכאן וליכא ולא נפקא לחליו ונשרפת: אלא אי אמרת אין המים בודקין אותה הויאילי ולא לבדק עומדת ולא ראויה היא למנחה: תפלי מלתא למפרע דלא היתה ראויה לכלי ואין פלי שרת מקדשין אלא הראוי להם בדאמר בוצחים (דף פג.): ותפוק לחליו בלא פדיון שקדשת פה שלה וקדשת פלי שלה הפל בטעוית שהיינו סבורים שהיא טעונה מנחה ואינו בן והקדש טעוית אינו הקדש: שגתה בעצרה לאחר שקדשה בכלי ועל זנות זה באו העדים ולא על טמאה של סתירה ראשונה הלכך כי קדשה בכלי בת מקדש ומקרב הווי דלא הוו לה עדים: שגצרכה לנקביה והניחוה והלכה וזנתה: דאטו פרחי בהנה בכפה של ראשה תלויים לה שלא תשמט מזגס: לעולם בדאמרין מעקרא דדהנה סלקא דעתא דרישא שעל טמאת סתירה ראשונה באו ואפלו הכי לא קטירא לרב ששת דהא דקאמר דכיון דלא חזיא לקדוש תפוק לחליו אין הכי גמי מדאורייתא יצאת לחליו ומדרבנן היא נשרפת לפי שאין הכל דקיאין בהלכות לדע שבשבייל שהיו לה עדים לא היתה ראויה לקדש ואתו למימר מוציאין

דבר שקדש בכלי שרת לחליו: הרי היא בכל המנחות שנטמאו עד שלא קדשו בכלי ותפדה ויביא דמייה את המנחה: קדש הקמן שקמצה ונתן הקמן בכלי שרת קדש בקדשת קמן שהמנחה טעונה ארבע עבודות כנגד ארבע עבודות של דם וזבים קמייה מתוך פלי שרת כנגד שחיטה שהספין של פלי שרת מקדש את הדם ומתן פלי להקדיש הקמן בכלי שרת שני כנגד קבלת דם הולכה כנגד הולכה והקטרת הקמן כנגד זריקת הדם: שמת הוא נשוב אינה שותה דאמאן בעינן למשריה: הרי היא בכל המנחות שארע בהן פסול בין קמייה להקטרה ומשרף למטה: ולא הספיק בהן לאכל את השירים: בפרה מנחה זו את ספקה האי בפרה לאו בפרת עון הוא ולא הצברת עון אלא בפרה הראויה לה הקאמינון שעשתה מנחה זו בשעת הקטרת קמצה כל מה שגש עליה לעשות שהרי בהבשר קרבה ובר גשקה אותה ותבדק ובינו דבהבשר קרבה שצירה גאכלין כל זמן שלא ארע בהן פסול בגופן: באו לה עדים שהיא טמאה אמעקרא קאי הקם הקטרה: נמצאו עדיה זוממין עדי סתירתה שעל

ידיהם באה לכוך: מנחתה חליו לא קדשת פה ולא קדשת פלי ואין מועלין בה דבטעוית הנה אלמא לא אמרינן תשרף מדרבנן פי נמצאו עדיה זוממין שמה יאמרו מוציאין מפלי שרת לחל וש"מ כי קתני באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת מדאורייתא קאמר דבת מקדש הוואי: קלא אית להו הפל יודעין שהקדישה טעוית: פנתה דרב ששת דאין המים בודקין סוטה שגש לה עדים: ולא מטעמה דנשד אין בה דההוא לאו לספק סוטה מדריש אלא לסוטה ודאית בעד אחד אלא מקרא אחרינא נפקא: טהורה ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא ונקתה ונקרעה זרע והנה ליה למכתב ואם לא נטמאה ונקתה וגו' וטהורה היא לגרשה למדרש הכי טהורה נקרעה זרע ולא שנצלת מן המים מפני שהיו עדים בטמאתה: וטהורה וי"ו ותיכר למעוטי שתלתה לה זכות דבהא לא אמר קרא ונקרעה זרע: היא ולא הנצלת מן המים על ידי שהיה להקהלה מפרסם לכל שבבר היו נוסאות ונותנות בה לדבר בה: מוזרות בלבנה נשים טונת בלבנה: ופרכינן ורבי שמעון דאמר אין זכות תולה נהי דני"ו לא דריש מיהו יש לה עדים נפקא מקרא קטירא דאתה מוציא שם רע על הטהורות ויאמרו עדים היו להם:

המקנא פרק ראשון סוטה

מסורת הש"ס
א מנחות עט: ב תוספתא סוטה; תוספתא כריתות; לקמן כב:
גליון הש"ס
גמ' קדש הקומץ וכו'. ע"י לקמן דף כב ע"ב תד"ה אלו: תוס' ד"ה כי קדוש בו ועוד כו'. עיין מל"מ פו"א ה"ד מהל' מעה"ק:
תורה אור השלם
ואם ילא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונקרעה זרע [במדבר י, כח]

המקנא פרק ראשון סוטה

לֹא שְׂכִיחָא וְלֹא מַסְקִי אִינְשִׁי אֲדַעְתִּיהוּ לְמַחֲשֵׁדֵיהוּ לְטֹארוֹת בְּהָכִי וְהָא דְשָׁנִי לְעִיל

יֵשׁ לָהּ עַדִּים בְּמַדִּינַת הַיָּם לֹא שְׂכִיחָא
וה"ה פֵּא עֲלִיָּה בַּעֲלָה בַּדֶּרֶךְ נָמִי לֹא שְׂכִיחַ:

יֵשׁ לָהּ עַדִּים בְּמַדִּינַת הַיָּם! לֹא שְׂכִיחָא.
מִתְנַיִי בִּיצֵד עוֹשֶׂה לָּהּ? מוֹלִיכָה לְבֵית דִּין שְׂפָאוֹתוֹ מְקוֹם, וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁמָא יָבֵא עֲלֶיהָ בַּדֶּרֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ.
גָּמְי' תָּרִי וְאִיהוּ — הָא תִּלְתָּא. לֵימָא מְסִייעַ לִיהַ לָּרֵב. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּעִיר, אֲבָל בַּדֶּרֶה — עַד דְּאִיפָּא שְׁלִשָּׁה, שְׁמָא יִצְטַרֵּה אֶחָד מֵהֶן לְנִזְקֵבּוֹ, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן מַתִּיבִּחַד עִם הָעֲרֻהָ. לֹא: הֵכָא הֵיִינוּ טַעֲמָא פִּי הֵיכִי דְלִיהוּוּ עֲלֶיהָ סִדְדִי.

^(א)**תַּלְמִידֵי חֲכָמִים — אִין, כּוּלֵּי עֲלָמָא — לֹא. לֵימָא מְסִייעַ לִיהַ לְאִידֵיהּ דָּרֵב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּשָׂרִין, אֲבָל פְּרוּצִין, אֲפִילוּ עֲשָׂרָה נָמִי לֹא. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהוֹצִיאֻהָ עֲשָׂרָה בְּמִטָּה. לֹא, הֵכָא הֵיִינוּ טַעֲמָא — דִּידְעִי לְאַתְרוּנִי בֵּיה. ^(ב)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעֲלָה וְכוּ'. תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, בַּעֲלָה נֶאֱמָן מִקַּל וְחוֹמֵר: וּמָה נִדָּה שְׁהִיא בְּכֶרֶת — בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ, סוּטָה שְׁהִיא בָּלָאוּ — לֹא כָּל שָׂפוֹ?! וְרַבְּנָן, הִיא הַנוֹתַנָּת: נִדָּה דְכֶרֶת — חֲמִירָא לִיהַ וּמְהִימָן. סוּטָה דְלָאוּ — לֹא חֲמִירָא לִיהַ, וְלֹא מְהִימָן. וְרַבִּי יְהוּדָה מִקַּל וְחוֹמֵר מִיִּיתִי לָּהּ? וְהָא רַבִּי יְהוּדָה מִקְרָאִי מִיִּיתִי לָּהּ! דְּתַנָּי: "וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן". מִן הַתּוֹרָה הָאִישׁ מִבִּיא אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁמָא יָבֵא עֲלֶיהָ בַּדֶּרֶה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ מִקַּל וְחוֹמֵר: וּמָה נִדָּה שְׁהִיא בְּכֶרֶת — בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ, סוּטָה שְׁהִיא בָּלָאוּ — לֹא כָּל שָׂפוֹ?! "אָמְרוּ לוֹ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּנִדָּה — שָׂפוֹ יֵשׁ לָּהּ הֵיתֵר, תֹּאמַר בְּסוּטָה — שְׂאִין לָּהּ הֵיתֵר, וְאוֹמֵר: "מִים גְּנוּבִים יִמְתְּקוּ וְגוּי". ^(ג)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִן הַתּוֹרָה הָאִישׁ מִבִּיא אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן, שְׁנֵאמַר: "וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ!" אָמַר לָהּ קַל וְחוֹמֵר בְּרִישָׁא וּפְרֻכּוּהָ, וְהָדָר אָמַר לָהּ קָרָא. רַבִּי יְהוּדָה הֵיִינוּ תַנָּא קַמָּא! אִיפָּא בִּינְיָהּוּ "אֲבָל אָמְרוּ". ^(ד)**מִתְנַיִי הָיוּ מַעֲלִין אוֹתָהּ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שְׁפִירוּשְׁלִים, וּמֵאִיִּימִין עֲלֶיהָ בַּדֶּרֶה שְׁמֵאִיִּימִין עַל עַדִּי נִפְשׁוֹת. ^(ה)וְאוֹמֵר לָּהּ: בַּתִּי, הֲרֵבָה יִין עוֹשָׂה, הֲרֵבָה שַׁחֲוָק עוֹשָׂה, הֲרֵבָה יִלְדוֹת עוֹשָׂה, הֲרֵבָה שְׂכָנִים הִרְעִים עוֹשִׂין. עֲשִׂי לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתַּב בְּקִדּוּשָׁה שְׁלֹא יִמָּחֶה עַל הַמִּים. וְאוֹמֵר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שְׂאִינָם כְּדִי לְשׁוּמְעָן, הִיא וְכָל מִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ. אִם אָמְרָה "טַמְאָה אָנִי" — שׁוֹכֶרֶת כְּתוּבָתָהּ וְיוֹצֵאתָ. ^(ו)וְאִם אָמְרָה "טְהוֹרָה אָנִי" — מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעַר הַמְּזֻרָח שֶׁעַל פֶּתַח שַׁעַר נִקְנוֹר, שְׁשָׁם מִשְׁקִין אֶת הַסּוּטוֹת, וּמִטְהַרִּין אֶת הַיּוֹלְדוֹת, וּמִטְהַרִּין אֶת הַמְּצוֹרְעִין. ^(ז)וְכֵהֶן אוֹחִזוּ בַּבְּגָדֶיהָ. אִם נִקְרָעוּ — נִקְרָעוּ. וְאִם נִפְרְמוּ — נִפְרְמוּ. עַד שֶׁהוּא מְגַלָּה אֶת לְבָבָהּ. וְסוֹתֵר אֶת שַׁעְרָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה לְבָבָהּ נָאָה — לֹא הָיָה מְגַלָּהּ, וְאִם הָיָה שַׁעְרָהּ נָאָה — לֹא הָיָה סוֹתֵר. ^(ח)הֵיתֵה מִתְכַּסֶּה בְּלִבָּנִים — מְכַסֶּה בְּשַׁחוּרִים. הָיָה עֲלֶיהָ כְּלִי זָהָב וְקַטְלִיאֹת.****

כִּי הֵיכִי דִידְעִי לְאַתְרוּנִי בֵּיה וְהָכִי אָמְרִינן נָמִי בְּפ' אֲלוֹ הֵן הַגּוֹלִין (מִכּוֹת דף ט:)
גְּבִי גּוֹלִין לְעִיר מִקְלָט וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁמָא יִהְיֶהנּוּ בַּדֶּרֶךְ וְדִינָן בְּגַמְרָא מֵאִי לֹאוּ דְאַתְרוּ בֵּיה דְאִי קוּטֹל כּר קוּטֹל הָאֵל אֲלֵמָא גְּבִי הַתְּרָאָה בְּעִינן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים:

נִדָּה שְׁהִיא בְּכֶרֶת בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ תַּמָּה דְּמַשְׁמַע בַּדֶּרֶךְ אִין מַשְׁמַדִּין (ע"ז דף לו:)
דְּיוֹחוֹד דְּשַׁרְיֹת דְּאִזְרֻקְתָּא אִם כֵּן יַחוּד דְּנִגְדָה מַנְלָן דְּשַׁרְי וְיֵשׁ לוֹמַר זֻקָא יַחוּד דְּשַׁרְיֹת דְּלֹאן לָאן הֶסֶר זְמוּנָא דָּבָן עִם אִמּוֹ אֲסָרָה תּוֹרָה אֲבָל נִגְדָה לֹא: **הִיא הַנוֹתַנָּת**
הָאִי הִיא הַנוֹתַנָּת לֹא דְמִי כָּלָל לִהְיֹא דְפֶרֶךְ קַמָּא דְעִירוּבִין (דף י:): **וְאוֹמֵר מִים גְּנוּבִים**

נִקְרָא דְהָאִי וְאוֹמַר פְּרוּשׁוֹ הָכִי כְּלוּמַר מֵאִי תַלִּי בְּהָכִי שְׂאִין הֶסֶר לֵאסוּרָה חֲזָא דִּיצְרֵי תוֹקֶפוֹ מֵאַחַר שְׂאִין הֶסֶר לֵאסוּרָה אִין מִתָּן בַּדְּבָר אִם לֹא עֲבָשׁוּ אִימִיתִי וּא"ת לֹא יִתְקַפְּנוּ יִצְרֵי עַל אִשְׁתּוֹ הֵאִיל וּבַעֲלָה כְּכַר מִיִּם גְּנוּבִים וּמִתְּקוּ: **אָמַר לָהּ ק"ו וּפְרֻכּוּהָ יֵשׁ**

לוֹמַר זֻקָא בַּפֶּרֶכָא שָׂבֹן יֵשׁ הֶסֶר לֵאסוּרָה פְּרֻכּוּהוּ אֲבָל בְּהִיא הַנוֹתַנָּת לֹא פְרֻכּוּהוּ וְלִכְךָ הַעֲרָבָה לְפֶרֶכָא אַחֲרִיתִי דְאֲשַׁכְּסוּ דְּזִכּוּתִי כַּנִּיאִין דְּחִמִּיקָא לָּהּ לֹאִינְשִׁי עֲבָרָה קִלָּה וּמִסְתַּכְּפוּ מִנָּה טַפִּי מַעֲבָרָה חֲמוּרָה כְּגוֹן כַּפ"ק דְּכַתְּבוֹת (דף ד:): דְּחִמִּיקָא לָּהּ אֲבַלּוּת דְּלֹא הָיוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מִגְּדָה שְׁהִיא בְּכֶרֶת וּבְכ' הַטָּקוּן (גטין דף נד.) בְּחֻתְרָה דְּרַבִּי יְהוֹזֶה מְמִירָא לָּהּ שְׂבִיעִית דְּלִפְּא אֲלֵא לֹאוּ מַשְׁבַּת סְהוּא בְּסָקוּלָה וּבְרִישׁ פ"ק דְּבִיצָע (דף ב:): אָמַר הָאִי דְּקוּיל צִיץ הַרְחֵקָה טוֹפִי דְאָמַר מ"ש גְּבִי שְׂבַת דְּסַתִּם לֵן תַּנָּא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְגַבִּי יוֹם טוֹב כְּרַבִּי יְהוֹזֶה שְׂבַת דְּחִמִּיר סַתִּם לֵן כַּר"ש י"ט דְּקוּיל סַתִּם לֵן כְּרַבִּי יְהוֹזֶה אֲלֵמָא זְמַנָּן כְּדִילִי מִקְלָתָא טוֹפִי מִחֲמִיקְתָּא וְזְמַנָּן אִיפְכָא וְהִסְתָּא צִיץ לִישָׁב הַצְרִיתָא לְפִי הִירוּשָׁלַיִם וְהִתּוּסְפִּתָּא דְּהָכִי מִתְנַיָא בְּתוּסְפִתָּא (פ"א) ר' יְהוֹזֶה אוֹמַר נֶאֱמָן עֲלֶיהָ בַּעֲלָה מִקַּל וְחוֹמֵר וּמָה נִגְדָה שְׁחִיבַּ עַל בִּיאָתָה כְּרַת וְכוּ' ר' יוֹסִי אוֹמַר הַכְּתוּב הָאִימִינוּ שְׁנֵא' וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְגוּ' וּבִירוּשָׁלַיִם מִתְנַיָא הָכִי רַבִּי יְהוֹזֶה אוֹמַר בַּעֲלָה נֶאֱמָן וְכוּ' אָמְרוּ לוֹ לֹא אִם אֶמְרַת בַּנִּגְדָה שֵׁשׁ לֵה הֶסֶר וְכוּ' אָמַר לֵהִם רַבִּי יְהוֹזֶה גִּזְרַת הַכְּתוּב הִיא וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְגוּ' אָמְרוּ לוֹ וּבִלְבָד בַּעֲדִים וְהִסְתָּא אִית לֵן לְמוּמַר דְּבִהֵיא תוּסְפִתָּא פְּרֻכּוּהוּ וְהָדָר אָמַר לָּהּ קִרָא כְּהִיא דִּירוּשָׁלַיִם אֲבָל מְדַרְבֵּי יוֹסִי אִיפָּא לְתַמָּה דְּמַעַקְרָא אָמַר לָּהּ קִרָא וְהָדָר אָמַר לָּהּ קַל וְחֹמֵר: **שְׁשָׁם מַשְׁחִין אֶת הַסּוּטוֹת**
בְּתוּסְפִתָּא (פ"א) שְׁנֵא' (מְלָכִים א ח':ל"ח) אֶת אֲשֶׁר יִחְטֹא אִישׁ לְרַעְהוּ וְנָשָׂא בּוֹ

אֲלֵה לִהְאֵלְתּוֹ וְיֵאֵל אֲלֵה לְפָנֵי מַזְבֵּחַךְ בְּבִית הָאֵל וְכוּ' לִהְדַּשִׁיעַ דְּשַׁע וְצִבְתָּהּ בְּטוֹנָה וְלִהְצַדִּיק צִדִּיק [לְתַת לוֹ כְּצִדְקָתּוֹ שְׁאֵלָמַר וְאִם לֹא נְטַמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהִירָה הִיא] וְנִקְתָּה וְנִקְרָעָה זָרַע הִיא עוֹמֶדֶת מִבְּפָנִים וְהַכֶּהן עוֹמֵד מִבְּחוּץ שְׁנֵאֵלָמַר וְהִעֲמִיד הַכֶּהן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנֵי ה' הָאִשָּׁה לְפָנֵי ה' וְאִין כֶּהן לְפָנֵי ה':

אִם נִקְרָעוּ אִינוֹ חוּשֵׁשׁ: וְאִם נִפְרְמוּ אִינוֹ חוּשֵׁשׁ פְּרִימָה גְּדוּלָה מְקַרִּיעָה שְׁנִקְרָעָה לְקַרְעִים הַרְבֵּה דְּמִינַצִּי"ר (דִּימִינַצִּי"ר: לַחֲתוֹךְ לַחֲתִיכוֹת דְּקוּוֹת, לְקַרַע לְגִזְרִים) בַּעֲלָה"ו כִּמּוֹ הָאִי דְּפָרִים סִלְקָא (שְׂבַת דף עד:): **עַד שֶׁמְגַלָּה אֶת לְבָבָהּ וְלִקְמָן וְלִיף לָּהּ מִקְרָא: וְסוֹתֵר אֶת שַׁעְרָהּ**
מְקוּלְעֵתוֹ וְלִקְמָן וְלִיף לָּהּ:

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב קידושין פא.
ג קידושין פג; עבודה זרה כה;
ד ספרי במדבר; לקמן כה.
ה תוספתא סוטה
ו ויקרא רבה
ז במדבר רבה
ח ספרי במדבר; במדבר רבה
ט תוספתא סוטה
י תוספתא סוטה; ספרי במדבר; משנה מכות; מכות כב; סנהדרין מה.
תורה אור השלם

וּאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁקֹב אֶת־אִשְׁהָ דָּוָה וְגַלְיָה אֶת־עֲרוֹתֶיהָ אֶת־מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא וְגו' [ויקרא ב, יח]

וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִבִּיא אֶת־קָרְבָּנָה עֲלֶיהָ עֲשִׂירַת הָאִפִּיקָה וְגו' [במדבר ה, טו]

טִים־גְּנוּבִים יִמְתְּקוּ וְלֹחֵם סִתְרִים יִנָּעֵם [משלי ט, יז]

וּבַמְלָאָה יִמִּי טְהוֹרָה לָבֹן אוּ לְבַת תַּבִּיא כְּבֹשׁ בּוֹ־שָׁנָתוֹ וְגו' [ויקרא יב, ו-ח]

וּבָיִים הַשְּׁמַיִם יִקַּח שְׁנֵי־כַבָּשִׁים תַּמִּימִם (כַּבֶּשֶׂה אֶסֶת בַּת־שָׁנָתָה תַּמִּימָהּ וְגו' [ויקרא יד, י-כ]

לִר' שְׁמַעוֹן מִזְכּוּכֹת לֹא תִלָּה עַדִּים נָמִי לֹא תִלָּנוּ מִשּׁוֹם דְּאִפְתִּי לֹא הָיָה קוּמָא לֵן דְּרָשָׁא דְהָאִי קִרָא: מִתְנַיִי שְׁמָא יָבֵא עֲלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ שְׁצַרִּין לִהְשָׁקוּתָהּ בִּירוּשָׁלַיִם כַּב"ד הַגָּדוֹל כְּדִלְקָמֵן: נֶאֱמָן עֲלֶיהָ שְׁלֹא יָבֵא: גַּמ' לֹא שָׁנוּ הָא דְתַנָּן בְּקִדּוּשִׁין אֲבָל אִשָּׁה מִתְנַקֶּדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים: שְׁמָא יִצְטַרֵּךְ כּוּ' הֵכָא נָמִי הוֹאִיל וְשִׁנְיָהִם אֲסוּרִין בֵּיה לֹא כְּגִי בְּמִירָ שְׁמָא יִצְטַרֵּךְ הַבַּעַל אוּ שְׁלִים ב"ד לְנִקְבִיו כּוּ': דְּלֵהִי עֲלֶיהָ סְהָדִי אִם יָבֵא עֲלֶיהָ וְעִידוּ עֲלֵיוּ לַב"ד הַגָּדוֹל וְלֹא יִסְקוּ: לִי"ש דְּאִשָּׁה מִתְנַקֶּדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים: וְהוֹצִיאֻהָ עֲשָׂרָה לְאִשְׁתּוֹ אִישׁ חוּץ לְעִיר בְּמִטָּה בַּחוּצָת מִתָּה לְקַלְקֵל עַמָּה: דִּידְעִי לְאַתְרוּנִי בֵּיה וְלוֹמַר לוֹ מִן הַתּוֹרָה כְּשִׂאִין הָאִישׁ מִנְהָה מַעֲוֹן שְׂבֹא עֲלֶיהָ מִשְׁנִאֲסָרָה עֲלִיוּ אִין הַמִּים בּוֹדְקוּן אֶת אִשְׁתּוֹ: בַּעֲלָה נֶאֱמָן עֲלֶיהָ וְאִין צִיץ לִהְעֲמִיד עַדִּים אֲצֵלוֹ: סוּטָה שְׁהִיא בָּלָאוּ דְלֹא יוּכַל בַּעֲלָה הִרְאִשׁוּן וְגו' דְאָמְרִינן בִּיבְכוּת כַּפ"ק (דף יא:): מָה אִנִּי מְקוֹם אַחֲרִי אֲשֶׁר הַטְּמֵאָה לְרַבּוֹת סוּטָה שְׁנִסְתַּרְתָּה: וְהִיא הַנוֹתַנָּת הַמְּדָה זֹאת שְׁהַבֵּאת לָרִאִי לְדַבְּרִיךְ הִיא הַנוֹתַנָּת אֶת הַדִּין שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים שְׁצַרִּין עַדִּים: נִגְדָה שְׁהִיא בְּכֶרֶת חֲמוּרָה עֲלִיוּ וְאִינוּ בֹא עֲלֶיהָ: שָׂבֹן יֵשׁ לָּהּ הֶסֶר לְכַשְׁתַּטְהֵר לְפִיכָךְ אִין יִצְרֵי תוֹקֶפוֹ שְׁמַבְטַח הִיא לְאַחַר זְמַן: שְׂאִין לָּהּ הֶסֶר אִם תַּמְצָא טַמְאָה וְלַפִּיכָךְ לָבוּ רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ: גְּנוּבִים כְּלוּמַר דְּכַר הָאֲסוּר לוֹ יִצְרֵי רוֹדֵף אַחֲרָיו: וּפְרֻכּוּהָ כְּדָאמַר שָׂבֹן יֵשׁ לָּהּ הֶסֶר: הֵינִי ת"ק דְּבִרְיָתָא: אֲבָל אָמְרוּ לִר' יְהוֹזֶה לִית לָּהּ: מִתְנַיִי וּמֵאִימִין עֲלֶיהָ סְתֵאֵל מִנְהָה: עַל עַדִּי נְפִשׁוֹת כְּדָאמְרִינן בְּסִנְהֶדְרִין הָיוּ יוֹדְעִין שְׁלֹא כְּדִינִי מְמוּנוֹת דִּינִי נְפִשׁוֹת כּוּ' בַּדֶּרֶךְ אֶחָד דִּינִי מְמוּנוֹת (סִנְהֶדְרִין דף לו:): הַרְבֵּה וְלָמוֹת עוֹשָׂה וְגוֹרֵם לְנַעֲרָה וְלִגְדָה שְׁתַּבֵּא לִיבִי קִלְקוּל וְשְׁמָא אֶמְת דְּהִכַּר אֵל תַּבִּיאִי עֲצֻמָךְ לִיבִי מִיתָה מְגֻלָּת זו: שְׂכָנִים רָעִים יוֹדְעִים לְפִתּוֹת וּמַצֵּן לָּהּ תַּמִּיד: שְׂאִינָה כְּדָאִי לְשׁוּמְעָן אִינְיָה רִאיוֹנָה לָּהּ שְׂאוּמַר לְפָנֶיהָ דְּבָרֵי הַזְקָאוֹת צִדִּיקִים הִרְאִשׁוּנִי' אֲלֵא כְּדִי שְׁתוֹדָה עַל קִלְקוּלָהּ כְּדָאמְרִי' לְקַמָּן יְהוֹזֶה הוֹדָה וְלֹא בּוּשׁ: שׁוֹכֶרֶת כְּתַבְתָּהּ כּוֹתֶבֶת שׁוֹכֵר עַל כְּתַבְתָּהּ זְנוּתִי וְהַסְכַּדְתִּי כְּתַבְתִּי וְנוֹתַנָּת כִּיד בַּעֲלָה שְׁלֹא תַתְּבַעֲנִי לְאַחַר זְמַן וְאִישִׁי הִתְרַנַּת שְׁלֹא הִתְרִי בֵּיה עַדִּים בַּשְּׁעַת מַעֲשֶׂה: לְשַׁעַר מִזְרַח שַׁעַר חֲצִיצוֹן שָׂבוּ נִכְנָסוּן לִהַר הַבַּיִת וּמִשָּׁם לְשַׁעַר נִקְנוֹר הִיא שַׁעַר הַעֲלִיָּן שְׁבַחוּמָה שְׂבִין עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל לְעֹזֶרֶת נָשִׁים: שְׁשָׁם מִשְׁקִין אֶת הַסּוּטוֹת מִפְּנֵי שְׁלֹא נִתְקַדַּשׁ בְּקִדְשֶׁת עֲזָרָה עַבִּי כָּלָל אוֹתוֹ הַשַּׁעַר מִפְּנֵי הַמַּצְרָעִין שְׁמַכְנִיסוּן דְּזִיבָן לְבַהֲנוֹת לָבוּן מִזִּם הָאֲשָׁם עַל בָּהֶן יָלוּ וּמִחֶסֶר פְּטוּרִים שְׁנִכְנִם לְעֹזָרָה בְּכֶרֶת לְפִיכָךְ לֹא קִדְשׁוּ שׁוּיָבֵל לַעֲמִד בַּחֲלָל

הַשַּׁעַר שְׂאִם הָיָה כֶּהֵן מוֹצִיא אֶת דִּם הָאֲשָׁם חוּץ לְעֹזָרָה הָרִי הִיא נִפְסָל כִּיּוּצָא לְפִיכָךְ צִיץ לִהְכָּנִים יְדוּ לְתוֹךְ חֲלָל הַעֲזָרָה וּבִיאַת מִקְצַת שְׂרָא רַחֲמָנָא: נִקְנוֹר אֲשָׁם גְּדוֹל הָיָה וְהִבִּיא דְלִתּוֹת נְחֶשֶׁת מֵאֲלָכְסַנְדְּרִיא שֵׁל מַצְרַיִם לְאוֹתוֹ שַׁעַר וְנַעֲשׂוּ בּוֹ נָסִים כְּדַתָּן כְּסֻדָר יוּמָא (דף לו:): וְנִקְרָאוּ עַל שְׁמוֹ: שְׁשָׁם מִשְׁקִין סוּטוֹת דְּבַעֲשִׁין לְפָנֵי ה' כְּדִלְיִף לְקַמָּן: וּמִטְהַרִּין אֶת הַיּוֹלְדוֹת לְקַמָּן מְכַרֵּשׁ מֵאִי הִיא: אוֹחִזוּ בַּבְּגָדֶיהָ בְּבִית הַעֲזָרָא

שְׁלָה: אִם נִקְרָעוּ אִינוֹ חוּשֵׁשׁ: וְאִם

עין משפט גור מצוה

א מו"י פג' מהל' סוטה הל' ד', סמג עשין נו:

ג מו"י פג' מהל' סוטה הל' יא:

ד מו"י פג' מהל' סוטה הל' ה:

ה מו"י פד' מהל' סוטה הל' ה, סמג עשין נו:

ו מו"י פד' מהל' סוטה הל' ה, סמג עשין נו:

ז מו"י פג' מהל' סוטה הל' ב:

ח טור או"ח סי' תרז:

ט מו"י פב' מהל' תשובה הל' ה, ש"ע או"ח סי' תרז סעי' ב:

וְאַחַר כּוּה מביא חבֿל המצרי צירושלמי מפרש חבֿל המצרי וכפיפה המצרית כּאן וְחֲטָלִיאוֹת תּכַּשִּׁיט הוא כּמין חצי מִשְׁגִּיר הַלֵּשֶׁכָּה כחומת העיר ומגדליה וְלֹא יִדְעֶנָּה אי סוגר שְ�נַחֲנֵן צו וסוף שְׁנֶהֱרַג צו חֲלָמְרִינן פֿרק עגמר דעין (סנהדרין דף מג.) דבֿאין מִשָּׁל צבֿור אי פֿרושו נמי מִשְׁגִּיר הַלֵּשֶׁכָּה כּי הכא: מָה לַחֲלוֹן בְּשִׁבְעִים וְאַחַד תּמָה חמאי לא תני להו לסוטה חקון ממרחא בפ"ק דסנהדרין (דף ב.) בְּהָזִי הֵי דָהּוּ צב"ד שָׁל שְׂבָעִים וְאַחַד וי"ל משום דגמר שָׁל סוטה חקון ממרחא לא היה בבית דין שָׁל שְׂבָעִים וְאַחַד: מָה לַחֲלוֹן בְּבֵית דִּין שָׁל שְׂבָעִים וְאַחַד קִשִּׁי פֿינן דַּיִלְפִינן מַחֲוּ ממרחא אית לָן לְמִימַר גַּבִּי סוטה שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם כִּמוּ גַבִּי זָקן ממרחא וּלְכַךּ הִיּוּ מַעֲלִין אוֹתָהּ לְלִשְׁכַּת הַגּוֹזֵית א"כ פֿסקוּ הַמֵּינִס הַמֵּרִיס מִיּוֹם שְׁנִלְתָה סְנֵהֲדְרִין וְהִשְׁכָּה לָהּ בַּחֲנוּת כּדלֵאמַר בְּפֶרֶק הִיּוּ בּוֹדֵקִין (סנהדרין דף מח.) חֲמִרִינן דְּרָבִן יוֹחָנָן בֶּן זַבְּאִי הַכְּסִיחִין וְקִדְּם גִּלּוּת סְנֵהֲדְרִין אוֹמַר בְּפֶרֶק הִיּוּ בּוֹדֵקִין (סנהדרין מח.) דְּרָבִן יוֹחָנָן בֶּן זַבְּאִי תַלְמִיד יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ הִיּה וְלֹא מַחְרִי רַבִּין וְנִרְחַא דְּאִיִּים לא היה מעבֿב ואם לא הִיּוּ חֲמִימִין כָּלֵל אַעפ"כ הִיתָה שׁוֹתָה הַלֵּכֶךְ הִיתָה נוֹהֶגֶת רַפִּי' לֹא אַחַר גִּלּוּת: לֹא עֲבַר זֶר בַּחוּכֶם פֿרשׁ ר"י בַּשֵּׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל הִינוּ בַּחֲלָקֶת יַחֲזִקֵאל שְׁקֵרֻאבִין וְהִיאָה שְׁכֵנִיס: **שְׂמֻעָת** מִנֶּה בּוֹתְבִין שׁוֹכֵר תּמָה וְהֹא הכָּא לא אִפְשָׁר כָּלֵל שׁוֹכֵר אִם הִיא אוֹמַרְת אֲבָדָה פֿתַּבְתּוּ בָּמָה וְכוּף אוֹתָהּ לַהֲחִזִּיר פֿתַּבְתָּה בַּשְּׁלֵמָא לֹה בַּעֲלָמָא מַעֲבַב הַפֿרעון עד שֶׁחֲזִיר מִלֵּה אֵת הַשְּׁטֵר חָבֵל כּאן אִין פֿרעון שְׁהִרִי כּאן אֲבָדָה פֿתַּבְתָּה וְהִכָּא דִּלֹּא אִפְשָׁר דְּבִירי הַכֵּל כּוֹתְבִין וי"ל שְׁהִיּה יָכוֹל לַעֲבַב אֵת הַגֵּט חָצְלו עד שֶׁתַּחֲזִיר לוֹ הַכֶּתֶּבָּה חָבֵל תּמָה לְפִיּוֹם מֵאִי דְּמַסִּיחַ בְּמָקוֹם שֶׁאִין כּוֹתְבִין כֶּתֶבָּה כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר לָמָּה לִי לִמְכַתֵּב שׁוֹכֵר יִקְרַע הַגֵּט וְיִכְתֹּב עָלָיו גִּטָּא דֵּן דִּקְרַעְנִיהּ לֹא מִשׁוּם דְּגִטָּא פֿסוּלָא הוּא אֵלֶּא דִּלֹּא תַּהֲדַר וְתַעֲבִי בַּה זְמַנָּא חֲחִרְתִּי כְּדִלְחִרִינן בְּפ' הכּוֹתֵב (פֿתַּבְתּוֹת דף פט:.) וּבְפֶרֶק חֲמָא דְּבָבֹא מַעֲנֵעֹא (דף יח.) וי"ל דִּהְכָּא מִיִּירִי מִן הַסִּפְּנֵה וְחִילָךְ דִּלְאִמַּר בְּפֶרֶק הכּוֹתֵב (פֿתַּבְתּוֹת דף פט:) דְּנוּכָה בַּעֲדִי גֵרוּשִׁין חֲפִילוֹ כָּלֵל גֵּט: **אָמַר** רַבָּא בְּמָקוֹם שֶׁאִין בּוֹתְבִין כֶּתֶבָּה עֲסָקִינוּ מַקְשִׁים הֹא בְּמָקוֹם שְׁכּוֹתְבִין אִין כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר וּבִגֵּט פֿשוּט (ב"ב ד' קעא:) אִמַּר ה"נ מִסְתַּבְּרָא כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר דְּאִי אִין כּוֹתְבִין יֵאכֵל הֵלֶּה וְחִזִּי א"ל חֲבִי' אֵלֶּא מֵאִי כּוֹתְבִין אֲבַד שׁוֹכֵר יֵאכֵל הֵלֶּה וְחִזִּי א"ל רַבָּא אִין עֲבַד לֹה לֹאִש מִלֵּה אֵלְמָא דְּחָבֵל אוֹתָהּ סָבְרָא כּוֹתְבִין וְנִרְחַא דְּרַבָּא ס"ל כּוֹתְבִין חָבֵל הִכָּא דְּחִיה בַּעֲלָמָא הוּא דְּלִיפֹא לְמַשְׁמַע מֵהִכָּא כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר:

וְחֲטָלִיאוֹת תּכַּשִּׁיט האו כּמין חצי

”וְיִקְטְלִיאוֹת, נְזֻמִּים וְטַבְעוֹת — מַעֲבִירִין מִמֶּנָּה, כְּדִי לְנוּוֹלָהּ. וְאַחַר כֵּךְ מִבִּיא חֲבֵל מִצְרִי וּקוֹשְׁרוֹ לְמַעֲלָה מִדְּדִיָּה, ”וְכָל הַרוּצָה לְרֵאוֹת בָּא לְרֵאוֹת, חוּץ מִעֲבִדִּיהָ וְשִׁפְחוֹתֶיהָ, מִפְּנֵי שְׁלֵכָּה גַם בָּהֶן. וְכָל הַנָּשִׁים מוֹתֵרוֹת לְרֵאוֹתָהּ, שְׁנֵאָמַר: ”וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשִׂינָה כּוֹמֶתִכְנָה”.^(K) גַּמְ' מִנְּהֵנִי מִיִּלְּי? אָמַר רַבִּי חֲזִיַּא בֶּר גַּמְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אֲתֵיא ”תּוֹרָה” ”תּוֹרָה”. כְּתִיב הֵכָּא: ”וַעֲשֶׂה לָּהּ הַכֶּהֱן אֶת כָּל הַתּוֹרָה”, וְכִתִּיב הַתָּם: ”עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ”, מָה לַחֲלוֹן בְּשִׁבְעִים וְאַחַד — אֵיךְ כָּאן בְּשִׁבְעִים וְאַחַד. ”וּמֵאַיִמִּין עֲלֶיהָ וְכוּ'. וּרְמִינָהּ: כְּדִרְךָ שְׂמֵאִיִּמִּין עֲלֶיהָ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה כֵּךְ מֵאַיִמִּין עֲלֶיהָ שִׁתְּשִׁתָּה. אוֹמְרִים לָהּ: בַּתִּי, אִם בְּרוּר לָךְ הַדְּבַר שִׁטְהוּרָה אֶת עַמְדִּי עַל בּוֹרֵייהּ, וּשְׁתִּי. לְפִי שֶׁאִין מִיָּם הַמְּרִים דּוֹמִין אֵלָּא לִסֵּם יְבִשׁ שְׁמוּנָה עַל בִּשְׁר חִי. אִם יֵשׁ שָׁם מָכָה — מַחֲלַחַל וְיוֹרֵד, אִין שָׁם מָכָה — אִינוּ מוֹעִיל כָּלוּם. 'לֹא קִשְׂיָא: כָּאן — קוֹדֵם שְׁנִמְחָקָה מְגִילָה. כָּאן — לְאַחַר שְׁנִמְחָקָה מְגִילָה. 'וְאוֹמַר לְפָנֶיהָ וְכוּ'. תְּנוּ רַבְּנָן: אוֹמַר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שָׁל הַגָּדָה, וּמַעֲשִׂים שֶׁאִירְעוּ בַּכְּתוּבִים הָרִאשׁוֹנִים, כַּגּוֹן: ”אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כַּחֲדוּ מֵאַבּוֹתֵם”. יְהוּדָה הוֹדָה וְלֹא בּוֹשׁ, מָה הָיָה סוּפוֹ — נִחַל חֲזִי הָעוֹלָם הַבָּא. רֵאוּבֵן הוֹדָה וְלֹא בּוֹשׁ, מָה הָיָה סוּפוֹ — נִחַל חֲזִי הָעוֹלָם הַבָּא. וּמָה שְׁכָרְו? מָה שְׁכָרְו?! כְּדָקָא אֲמַרִּינוּ! אֵלָּא: מָה שְׁכָרְו בַּעוֹלָם הַזֶּה, ”לָהֶם לְבָדֶם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עֲבַר זֶר בַּחוּכֶם”. בַּשְּׁלֵמָא בִּיהוּדָה אֲשַׁכְּחוּ דְּאוּדִי, דְּכַתִּיב: ”וַיֹּכֵר יְהוּדָה וַיֵּאמֶר צֹדֵקָה מִמֶּנִּי”, אֵלָּא רֵאוּבֵן מְנַלֵּן דְּאוּדִי? ⁽²⁾ דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאִי דְּכַתִּיב ”יְיָחִי רֵאוּבֵן וְאֵל יִמֵּת”, ”וְזֹאת לִיהוּדָה”? ⁽³⁾ כָּל אוֹתָן שְׁנִים שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר, הִיוּ עַצְמוֹתָיו שָׁל יְהוּדָה מְגוּלְגָלִין בְּאֶרֶז, עַד שֶׁעָמַד מִשֶּׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם, מִי גָרַם לְרֵאוּבֵן שִׁהוּדָה — יְהוּדָה: ”וְזֹאת לִיהוּדָה”?! מִיָּד: ”שְׁמַע הִי קוֹל יְהוּדָה”, עַל אִיבִרְיָה לְשַׁפֵּא. וְלֹא הָוָה קָא מַעֲיִילִין לִיָּה לְמַתִּיבְתָּא דְּרִקִּיעָא, ”וְאֵל עֲמוֹ תְּבִיאֲנוּ”. וְלֹא הָוָה קָא יָדַע מִשְׁקַל וּמִטָּרַח בְּשִׁמְעָתָא בַּהֲדִי רַבְּבִין, ”יָדִיו רַב לוֹ”. לֹא הָוָה קָא סָלְקָא לִיָּה שְׁמַעְתָּא אֲלִיבָא דְּהִילְכְּתָא, ”וַעֲזֹר מִצְרָיו תַּהֲיָה”. ⁽⁴⁾ בַּשְּׁלֵמָא יְהוּדָה דְּאוּדִי, כִּי הִיכִי דִּלֹּא תִישְׁרֹף תִּמָּר. אֵלָּא רֵאוּבֵן, לָמָּה לִיָּה דְּאוּדִי? וְהָאִמַּר רַב שִׁשִּׁת: חֲצִיף עָלִי דִּמְפָרִיט חֲטָאִיָּה? כִּי הִיכִי דִּלֹּא לִיחֲשָׁדוּ אַחוּהִי. אִם אֲמַרָה ”טַמְאָה אָנִי” וְכוּ'. שְׁמַעְתָּ מִינָּה כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר. אָמַר אֲבִירִי, תְּנִי: ”מְקַרַּעַת”. אָמַר לִיָּה רַבָּא: וְהֹא ”שׁוֹבְרַתִּי קִתְּנִי! אֵלָּא אָמַר רַבָּא: בְּמָקוֹם שֶׁאִין כּוֹתְבִין כֶּתוּבָה עֲסָקִינוּ. וְאִם אֲמַרָה ”טְהוּרָה אָנִי” מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעֲרֵי מִזְרַח. מַעֲלִין אוֹתָהּ!?

הַתָּם

עגול פתוח וסוגרת צו אֵת חֲלָקָה ומקוּף אֵת גְּרוּסָה מן הצדדִין: **חבֿל** הַמִּצְרִי עֲשׂוי מִצְרִי דָקֵל מְסִיב הַגָּזֵל סָבִיב הַדָּקֵל וְכִרְוֵן עָלָיו: וְקוֹשֶׁר לְמַעֲלָה מִדְּדִיָּה כְּדִי שָׁלֹא יִשְׁמַטּוּ בְּנִדְיָה לֵארוֹן: **שְׁלֵכָּה** גַּם בַּהּ כְּשֶׁאֵדָם רוֹחֵא בְּנִי בֵּיתוֹ דַּעְתּוֹ מִתְּעַבֶּרֶת עָלָיו וְלֹא תִירָא וְלֹא תוֹדָה וְאִינוּ מְבַקֶּשִׁין שְׁתַּנְּהָה וְלֹא יִמָּחָה שֵׁם הַקֹּדֶשׁ עַל הַמֵּינִס: וְכָל הַנָּשִׁים מִתְּרוֹת לְרֵאוֹתָהּ לְקוֹמֶן פֶּרִיךְ וְהֹא תִנָּא רִישָׁא כָּל הַרוּצָה לְרֵאוֹת בַּהּ רוֹחֵא וְחֲפִילוֹ אֲנָשִׁים: וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים מִקֶּרָא הוּא בִּיחֻזְקָאֵל: גַּמְ' מְנָא הֵנִי מְלִי דְּכַעֲיָא ב"ד הַגָּדוֹל נְהִי דְּבִירוּשָׁלַיִם בַּעֲיִין לַהֲשִׁקוּתָהּ בְּדַכְתִּיב וְהַעֲמִיד הַכֶּהֱן אֵת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' חָבֵל ב"ד הַגָּדוֹל דְּהִינוּ שְׂבָעִים וְאַחַד מַנְלֵן דִּלֹּא יִתְבַּשְׁרוּ בַּה אֶחָד מִשְׁנֵי בְּתִי דִּינִין שְׁהִיו שֵׁם שָׁל עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה אֶחָד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת וְאַחַד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הָעִירָה כְּדֵלְאִמַּר בְּסִנְהֶדְרִין (דף פו:.) מַה לִּהְלֵן בְּזָקוֹן מִמַּחֲא: בְּשִׁבְעִים וְאַחַד דְּכַתִּיב (דְּבָרִים י"ז:.) מִן הַמָּקוֹם הַהוּא מָקוֹם מִיָּחַד דְּהִינוּ לִשְׁכַּת הַגּוֹזֵית שְׁחַבְּלוּ מַצָּאן אֲבִי פְנִי וְהִמָּחָה עָלֶיהָ וְלִפְנֵין מִנֶּה דְּאִין הַמַּחֲרָתוּ הַמִּרְחָא (סְנֵהֲדְרִין דף יד:.) עַמְדִּי עַל בְּרִיךְ הַסְּמִיכִי עַל הַיְיחֲתִי: קִדְּם שְׁנִמְחָקָה מְגִלָּה כְּדִי שָׁלֹא יִמָּחָה הַשֵּׁם מִחִימִין שָׁלֹא לְשִׁתּוּת וְלֹאֲחַר שְׁנִמְחָקָה אוֹמְרִים לָהּ דְּבִירִי תַנְחִימִין לְשִׁתּוּת אִם נִקְוִיָּה הִיא כְּדִי לַהֲתִירָה לְבַעֲלָהּ שָׁלֹא תִירָא מִן הַמֵּינִס וְחֵלְאִמַּר טַמְאָה אָנִי וְהִיא טְהוּרָה וְתוֹצֵא לַעֲזוֹ עַל עֲצָמָה וְעַל בְּרִיָּה: בַּפֿתַּבְתּוֹס הָרִאשׁוֹנִים בְּדְבָרִים הַכּוֹתְבִים בַּתּוֹרָה שְׁנַעֲשׂוּ בַּיּוֹמִים הָרִאשׁוֹנִים כַּגּוֹן הַגָּדָה זֹו דְּלֵאשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְיוֹדוּ עַל חֲטָאִם וְלֹא כַּחֲדוּ עוֹנִים מֵאַבּוֹתֵיהֶם וּמִי הֵם רֵאוּבֵן בַּמַּעֲשֶׂה בְּלָהָה כְּדִלְקַמֵּן וְהִיאָה בַּמַּעֲשֶׂה תִמַּר צִדְקָה מִמֶּנִּי: לָהֶם לְבָדֶם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְהִיאָה זָכָה לְמַלְכוּת בַּחוּסְפֶּת' דְּבִרְכוּת (פ"ד) רֵאוּבֵן נָטַל חֵלֶק תְּחִלָּה בְּאָרֶץ בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן: וְלֹא עֲבַר זֶר בַּחוּכֶם דְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא חִימְתִּי לֹא עֲבַר זֶר בַּחוּכֶם כְּשֶׁבִּא מִשָּׁה לְבִרְכָן: יְחִי רֵאוּבֵן וְחַת לִיִּיאָה אִין לָךְ בְּבִרְכַּת כָּל הַשְּׂבָטִים מִתְּחִלַּת וְחַת חוּן מִזֹּו: עַצְמוֹתָיו שָׁל יְהִיאָה מִתְּנַלְגָּלִין בְּאֶרֶז עַצְמוֹת כָּל הַשְּׂבָטִים הַעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וְהוּא שְׁאִמַּר יוֹסֵף וְהַעֲלִיתָם אֵת עַצְמוֹתִי מִזֶּה אֶתְכֶם (שְׁמוֹת י"ג:ט"ט) עִם עַצְמוֹתֵיכֶם וְהִיוּ עַצְמוֹת כָּל הַשְּׂבָטִים שְׁלָזֵן הַיְּקִמַת וְיִהִיאָה אִיבִרְיוּ מִתְּפַרְקוּן וּמִתְּנַלְגָּלִין בְּאֶרֶזוֹ מִפְּנֵי שְׁנֵהָ אֵת עַצְמוֹ בַּעֲרִבּוּנוֹ שָׁל בְּנִימִין וְחִטְרַתִּי לָךְ כָּל הַיּוֹמִים (בִּרְאשִׁית מ"ג:ט') אֲפִי' לַעוֹלָם הִכָּא וּמֵהִכָּא נִפְקָא לָן (מַכּוֹת דף יא:) נָדִיּוּ שָׁל חֲכֶם אֲפִילוֹ עַל תְּנַאי הוּא בָּא: מִי גָרַם לְרֵאוּבֵן שְׁיִירָה בַּמַּעֲשֶׂה יַעֲשִׂי אֲבִיו: יְהִיאָה שְׁהוּדָה בַּמַּעֲשֶׂה תִמַּר וְכֹן הִיָּה מִסְכַּת צִידִיָּהִם וּמִדְּרַשׁ אֲנָה דַר' תַנְחוּמָא כְּשֶׁאִמַּר יְהִיאָה צִדְקָה מִמֶּנִּי עַמַּד רֵאוּבֵן וְחֵלְאִמַּר בְּלַבְלָתִי יַעֲשִׂי אֲבִי וְעַכְשָׁו יְחִי רֵאוּבֵן שְׁלִדוּ קְוִימַת כָּאֵלוֹ הוּא חִי וְחַת לִיִּיאָה שְׁהוּא מִתְּנַלְגָּל: לְשַׁפֵּא לְמָקוֹם שְׁתַּקּוּ מִשָּׁם כִּמוֹ דְּשָׁף מַדְכַּתָּה (חֲלִין דף מב:.) לְמַתִּיבְתָּא לֵשֶׁא וְלַתָּן עַם שָׂאֵר הַחֲבָמִים: לְמַשְׁתַּל וּמִטָּרַח לֵשֶׁא וְלַתָּן: יָדִיו רַב לוֹ וְהֹא לוֹ נַחֲחוֹן לְרִיב רִיבּוֹ וְהֹאִי דְּכַתִּיב יָדָיו לִשְׁוֹן מַלְחָמָה הוּא מַלְחָמָתָה שָׁל תּוֹרָה: חֲלָבֹא דְּהֵילְכְּתָא לֹא הִיָּה זֹכָה לוֹמַר דְּבַר הַמִּתְקַבֵּל:

מֵאִין דְּמַפְרַט חֲטָאִיָּה לְרַבִּים נִרְחַא שְׁאִינוּ נָכֵלִם בְּדְבָר: דִּלֹּא לִיחֲשָׁדוּ אַחוּהִי שָׁלֹא יְהִי שָׂאֵר אַחִיו נִחְשָׁדִין מֵאַבְיָהִים: שְׁמַע מִנֶּה כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר וְכַלְקֶתָא דְּרַבִּי יְהִיאָה וְרַבִּי יוֹסִי הִיא בְּבָבֹא בְּתִרָא (דף קע:.) דְּקֵאִמַּר רַבִּי יְהִיאָה אִין כּוֹתְבִין שׁוֹכֵר אֵלֶּא יִקְרַעוּ אֵת הַשְּׁטֵר דֹּאם כֵּן גְּרִיץ זֶה לְשִׁמּוֹר שׁוֹכֵר:ו מִן הַעֲבָדִים: תְּנִי מַקְרַעִית שְׁטֵר כֶּתַבְתָּה: בְּמָקוֹם שֶׁאִין כּוֹתְבִין כֶּתַבָּה אֵלֶּא סוּמְכִין עַל תְּנַאי בַּיִת דִּין שְׁתַּקּוּנוֹ לְבִתּוּלָהּ מֵאִתָּם וְלֹאֲלִמְנָה מִנֶּה וּבְשִׁתְּנָלְמִנָה מִבִּיאָה עַדִּי מִיתָה וְגוֹבָה וְהֵתָם כִּינן דִּלֹּא אִפְשָׁר מוֹדִי רַבִּי יְהִיאָה שְׁכּוֹתְבִין שׁוֹכֵר דְּטוֹב לוֹ שִׁיאָה בְּדִלּוֹ קִצַּת רִחִיָּה שְׁפָרַע כְּדִי שָׁלֹא תַחֲזוּר וְתַבִּיא עַדִּי מִיתָה אַחֲרִים בְּבֵית דִּין אַחַר וְתַתְּעִינוּ:

המקנא פרק ראשון סוטה

מסורת הש"ס

א מגילה כו; לקמן יז:

ב מכות יא;: בבא קמא צב.

ג שמות רבה

גליון הש"ס

גמ' ורמינהו בדרך שמאיימין עליה. עיין לקמן דף יד ע"ב תד"ה אי משום:

תורה אור השלם

[יחזקאל כג, מח]

[במדבר ה, ל]

[דברים יז, יא]

[איוב יח, יח]

[איוב טו, יט]

[בראשית לח, כו]

[דברים לג, ו]

[בראשית לה, כב]

[דברים לג]

[דברים לג, ז]

מסורת הש"ס

א סנהדרין לב: ב משנה תענית ג תוספתא סוטה; יומא מב;; תוספתא נגעים; נדרים עג. ד כתובות כד; גיטין מו; ברכות יז: ה סנהדרין מה. ו סנהדרין מה. ז פסחים יא; ביצה כט; בבורות לד; מנחות סח; בבא בתרא ל; עירובין כב.

גליון הש"ס
גמ' אין משקין שתי סוסות. עיין נדרים דף עג ע"א: שם דר"י אדר"י לא קשיא. פסחים יח ע"א כתובות כד ע"א: רש"י ד"ה אותה והשביע אותה הכהן. בנדרים דף עג ע"א איתא בהך ברייתא משום שטאמר והשקה אותה לבדה (ובקרא לא כתיב אותה) ופי' הר"ן שם כיוון דכתיב והשקה במפיק ה' הוי כאילו כתיב אותה וא"כ הכא נמי במה דאמרינן אמר קרא אותה היינו על ידי מפיק ה' דוהשקה. אבל ברא"ש שם וכן בפ"י המכונה בשם רש"י איתא משום שטאמר והשקה לבדה והיינו מדכתיב במפיק ה' וא"כ י"ל דדחיק לומר דקורא הש"ס זה בלשון אמר קרא אותה מש"ה פי' רש"י הכא דהיינו קרא והשביע אותה והוי הכא ברייתא אחריתא וברמב"ם איתא שטאמר והעמיד אותה הכהן והיינו ע"כ מדכתיב והעמידה במפיק ה"א הוי כאילו כתיב אותה וקשה אמאי נטה ממאי דמפורש בברייתא שטאמר והשקה. ובשו"י כנה"ג א"ח בסוף הספר בלשונותיו על הרמב"ם כתב דצ"ל ברמב"ם והקריב אותה. וא"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל דבברייתא דהכא דנקט אמר קרא אותה היינו קרא דוהקריב אותה:

תורה אור השלם
[ויקרא יד, יא] [במדבר ה, טז] [במדבר י, ט] [דברים כא] [שמות כא, ו] [במדבר ה, יח]

הַתֵּם הוּמָא בְּלִשְׁכַּת הַנְּזִית בְּדַקְאִמְרַת שְׂאִימּוּ עֲלֵיהּ ב"ד הַגְּדוֹל וּלְשַׁכַּת הַנְּזִית בְּעֻזְרָה דְּיוּמָא פִּרְק שְׁנֵי (דף כה.): וּמַחְמִינוּ לָהּ מְכַל הַר הַבְּזִית לְאַחַר שְׂאִימּוּ עֲלֵיהּ: בְּדֵי לִיגְעָה וְתִדְאָג מִן הַמַּיִם וְתוּדָה בְּשִׁתְרָאָה בְּגֵרְתָּהּ: מַסִּיעִין הֵיוּ אֶת הָעֵדִים שְׁמַעֲיָדִים עֲדוּת נִפְשׁוֹת וּכְשִׁבּוּדִיקוּן אוֹתוֹן הָיוּ מַסִּיעִין אוֹתוֹן מַפְנֶה לְפָנֶה וּמַלְשָׁכָה לְלִשְׁכָּה: לְפָנֵי ה' וְהוּא הִפְתַּח שְׂבּוּ דָרָךְ בְּיַסָּה וַיַּעֲיָה לְכָל בְּאִי עֲזָרָה: לְאִקְרַבְנֵיהּ בְּשִׁמְקִרְיָבִים אֶת קֶרְבֵּן הַקֵּיָסָה לְטָרְסָם בְּאִכִּילַת קִדָּשִׁים וּמַצָּה עַל הָאֵלֶם שְׁעֵמֵד וַיִּשְׁמַר עַל קֶרְבְּנוּ וַנִּפְקֹא לֵן בְּסַפְרֵי מִתְּשֻׁמְרוֹ לְהַקְרִיב לִי בְּמַעֲלּוֹ (בְּמִדְבָּר כ"ח:ב') וַיִּמּוּ שְׂיִכּוֹל לְכַנֵּס בְּעֻזְרָה נִכְנֵס וְחָלוּ שְׁלֹא הָיוּ יֹכֻלּוֹת מַפְנֵי שְׁהִיוּ מִחֲסָרוֹת בְּפָרָה עוֹמְדוֹת בְּחֻלָּל שַׁעַר נִקְנֹנֹר שְׁלֹא נִתְקַזַּשׁ: זָבִין וְזָבוֹת נָמִי בְּשִׁמְקִרְיָבִין קֶרְבַּעֲנֵיהֶם הֵן מִחֲסָרֵי בְּפָרָה וְאִינוּן וְכוּלִין לְכַנֵּס: שְׁלֹא יִהְיֶה לְבָה גַם בְּחִבְרָתָהּ שְׁמֹא הֶאֱחַת עוֹמְדַת עַל בְּרִיהּ וְאִינֶה מוֹדָה לוֹמַר מַמָּאָה חָטִי וּחִבְרָתָהּ שְׁהִיא מַמָּאָה רוּאָה אֶת זֹו שְׂאִינֶה מוֹדָה וְסוּבָלַת אֶת בְּשִׁתָּהּ וּלְבָה מִתְּנַפֵּר עֲלֵיהּ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ זֹו וְאִינֶה מוֹדָה: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה לֹא זֶהוּ הֵטַעַם שְׁאִמְרַת הַעֶקֶר הַנִּלְאָמַר בְּדָבָר: אוֹתָהּ וְהַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַכֹּהֵן: ר"ש וַיְהִי טַעַמִּי לִקְרָאִי כב"מ (דף קטו.) דְּקֹא חֲמַר לֹא תַחֲבֹל בְּגַד חִלְמֶנָה בְּעֵינֶיהּ נִלְאָמַר וְלֹא בְּעִשְׂרִיהּ דְּטַעַם הַמִּקְרָא שְׁאִם אֶתָּה מִמַּשְׁכְּנָה וְאֶתָּה חַיִּב לְהַחֲזִיר לָהּ וְאֶתָּה נִכְנֵס שְׁחֲרִית לְטָלוּ וְעַרְבִית לְהַחֲזִירוּ מַשְׁאִלָּה שֶׁס רַע בְּשִׁכְנוּמֵיהּ: מֵאִי בְּיַנְיָהּוּ בִּין רַבִּי יְהוֹדָה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִי מִשּׁוּם לְבָה גַם בָּהּ וְאִי מִשּׁוּם גְּזֵרַת הַכְּתוּב: אֲכָא בְּיַנְיָהּוּ אֲשֶׁה שְׁאֵנוּ רוּאִים בָּהּ שְׁהִיא רוֹתַמַּת מֵאִימַת הַמַּיִם וְאִינֶה מוֹדָה לָמ"ד שְׁלֹא יִהְיֶה לְבָה גַם בָּהּ זֹו אֲנוּ רוּאִין שְׁאִין לְבָה גַם בָּהּ וְלִמָּאן דְּלֹא דְרִישׁ טַעַמָא דְּקֹרָא אֵלֹא גְזֵרַת הַכְּתוּב אִין מַשְׁקִין עֲמָה אֲחֻרַת: וְרוֹתַמַּת מִי מַשְׁקִין עֲמָה אֲחֻרַת נְהִי דְאִין לְבָה גַם בָּהּ הֵאִירָא מִשּׁוּם עֲשִׂית מַצּוֹת חֻבִּילוֹת בְּדַתְנִיא כו':

חֻבִּילוֹת חֻבִּילוֹת שְׁחֲרִית לְטָלוּ וְעַרְבִית לְהַחֲזִירוּ לְמַשְׁאוּי וּמַמְהַר לְפִרְק מַשְׁאוּ: בְּכֵהֵן אֲחַד הָיוּ חֻבִּילוֹת וְכֵן לְגַבִּי עֲבָדִים כב"ד אֲחַד וּבְאֲדוֹן אֲחַד: וּפְרַע בְּכָל מַקּוֹם לִשְׁוֹן גִּלּוּי הוּא: גּוּפָה מַעִין בְּדַתְנֹן מְנַלָּה אֶת לְבָה: סוּמַר אֶת שְׁעָרָה מַרְבָּה בְּגִלְמֵיהּ שְׁסוּמַר קִלְעֵתָהּ: חִישׁ לְהַרְהוּקָא שְׁלֹא יִתְּנוּ הַרוּאִין אֶת לָבָס בָּהּ: הֵאִישׁ מְכַסִּים אוֹתוֹ בְּשִׁנְסִקְל: פִּרְק אֲחַד חֲמִיבַת בְּגַד מְלַפְנֵי וְהֶאֱר כָּל גּוּפוֹ עָרֵס: שְׁבָלָה עָרְנָה אֲחוּרִיָּהּ וּפְנִיָּה שְׂבִית הַבְּשֵׁת נִרְאָה מַשְׁנֵי גַדְדִין: הֵבֵא הֵינוּ טַעַמָא דְר' יְהוֹדָה שְׁמֹא תַצֵּא מַב"ר זָבָאָה שְׁטִיהוּרָה תַּמְצֵא וְלֹא יְבַדְקוּהּ הַמַּיִם וַיִּתְּגֵרוּ

בָּהּ וַיְהִיו רוֹדֵפִים אֲחֻרֶיהָ כָּל יְמֵיהּ: פִּרְחִי בְּהֵנָה נִקַּט עַל שֵׁם שְׁהִיו מַצִּין בְּעֻזְרָה יוֹתֵר מַשְׁאֵר הָעַם: וְכִי פְּיֹאמָא אֶתִּי לְאֲגֵרוּנִי בְּאֲחֻרְנִיתָא עַל יְדֵי שְׁרָאָו אֶת זֹו עֲרוּמָה מִתְּגַרְסָה יַצֵּרֵס בְּנָשִׁים אֲחֻרוֹת: גְּמִירִי מְסַכֵּת בְּיָדִי מַרְבּוּמִי: דְּרַבְּנֹן אֲדַרְבֵּנּוּ לֹא תִשְׂאִי בְּתַמִּיָּה דְשִׁנִּית רַבִּי יְהוֹדָה וְלֹא חִשְׁתָּ לְשִׁנִּי דְרַבְּנֹן:

אֶת רֹאשׁ הָאֲשֶׁה סָדִין שֶׁל בּוֹן פּוֹרֵשׁ בֵּינוּ לְבִין הָעָם כֵּהֵן פּוֹנֶה לְאֲחוּרָיו וּפּוֹרְקֵהּ כְּדִי לְכַסֵּם בָּהּ מַצּוֹת פְּרִיעָה וּלְרַבִּי יְהוֹדָה נִמִּי נֶעֱשֶׂה כֹךְ וַי"ל לר' יְהוֹדָה אִם הָיוּ פּוֹרְסִין סָדִין בְּיַנְיָהּ לְבִין הַאֲנָשִׁים לֹא הָיָה נוֹוֹל כָּל כֹךְ בְּפִנֵּי הַנָּשִׁים כְּמוֹ בְּאֲנָשִׁים שְׁאִין אֲשֶׁה בּוֹשֶׁה מַפְנֵי חֻבְרוּמֶיהָ וְלֹא יִסְרוּ: **גְּמִירִי** אִין יִצָּר הֲרַע שׁוֹלֵט אֲלֵא בְּמָה שְׁעִינִיו רוּאוֹת מִקַּשׁ' מִפְּרָק אִין דוֹקֶשִׁין (תְּנִיגָה יא): דְּאִמַר עֲרִיֹות בִּין בְּפִנִּי בִּין שְׁלֹא בְּפִנִּי נָפִישׁ יַצְרִיהּ וְלֹא תִשְׂאִי מִיִּדִי דְהֶסֶת ה"פ מֵאֲחַר שְׁרָאָה הַעֲרָנָה פַּעַם אֲחַת שׁוֹב מִהַרְהַר אֲחֻרֶיהָ לְעוֹלָם אִפִּי' שְׁלֹא בְּפִנִּיָּה אֲבָל מִחֲמַת שְׁרָאָה הַנִּסְקֶלַת עֲרוּמָה אִינוּ מִהַרְהַר אֲחַר אֲחֻרַת:

המקנא פרק ראשון סוטה

הַתֵּם הוּמָא בְּלִשְׁכַּת הַנְּזִית בְּדַקְאִמְרַת שְׂאִימּוּ עֲלֵיהּ ב"ד הַגְּדוֹל וּלְשַׁכַּת הַנְּזִית בְּעֻזְרָה

הַתֵּם קְיִימָא! דְּמַסְקִינוּ לָהּ וּמַחְמִינוּ לָהּ כְּדִי לִיַּיְגְעָה. דְּתַנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: בֵּית דִּין מַסִּיעִין אֶת הָעֵדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּדִי שְׁתַּטְרֹף דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶן וַיַּחֲזִרוּ בֵּהֶן. שְׁשָׁם מַשְׁקִין אֶת הַסּוֹטוֹת וְכו'. בְּשִׁלְמָא סוֹטוֹת, דְּכֻתִּיב: ”וַהֲעַמִּיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה'", מִצּוֹרְעִין נָמִי, דְּכֻתִּיב: ”וַהֲעַמִּיד הַכֹּהֵן הַמִּטְהַר וְגו'", אֲלֹא יוֹלְדַת מֵאִי טַעַמָּא?^(א)‏ **אֵילִימָא** מִשּׁוּם דְּאֲתִינִין וְקִיִּימִין אַקוּרְבַּנְיֵיהּ, דְּתַנְיָא: אִין קֶרְבְּנוּ שְׁל אָדָם קָרַב אֲלֵא אִם בֶּן עוֹמֵד עַל גְּבִיו. אִי הָכִי — זָבִין וְזָבוֹת נָמִי! אִין הָכִי נָמִי, וְתַנָּא חֲדָא מִיַּנְיָהּוּ נָקַט. ^(א)‏תַּנוּ רַבְּנֹן: אִין מַשְׁקִין שְׁתֵּי סוֹטוֹת בְּאַחַת, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה לְבָה גַם בְּחִבְרָתָהּ. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֲלֵא אֲמַר קָרָא: ”אתָה” — לְבִדְהָ. וְתַנָּא קַמָּא, הַכְּתִיב ”אתָה”? **תַּנָּא קַמָּא** — רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, דְּדַרְיִישׁ טַעַם דְּקָרָא, וּמָה טַעַם קֶאֱמַר: מָה טַעַם ”אוֹתָהּ” לְבִדְהָ — כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה לְבָה גַם בְּחִבְרָתָהּ. מֵאִי בְּיַנְיָהּוּ? אֵיכָא בְּיַנְיָהּוּ רוֹתַתַּת. וְרוֹתַתַּת מִי מַשְׁקִין? וְהָא אִין עוֹשִׂין מַצּוֹת חֻבִּילוֹת חֻבִּילוֹת. ”דְּתַנּוּ: אִין מַשְׁקִין שְׁתֵּי סוֹטוֹת בְּאַחַת, וְאִין מַטְהֲרִין שְׁנֵי מִצּוֹרְעִין בְּאַחַת, וְאִין רוֹצְעִין שְׁנֵי עֲבָדִים בְּאַחַת, וְאִין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עֲגֻלוֹת בְּאַחַת, לְפִי שְׂאִין עוֹשִׂין מַצּוֹת חֻבִּילוֹת חֻבִּילוֹת. אֲמַר אַבְיִי, וְאִיתִימָא רַב כְּהֵנָא, לֹא קִשְׂיָא: כָּאן בְּכֵהֵן אֲחַד, כָּאן בְּשְׁנֵי כְּהֵנִים. וְהַכֵּהֵן אוֹחוּ בְּבִגְדֵיהָ. תַּנוּ רַבְּנֹן: ”וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה”, אִין לִי אֲלֵא רֹאשָׁהּ. גּוּפָה מַצִּין — תַּלְמוּד לוֹמַר: ”הָאִשָּׁה”. אִם בֶּן מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ”וּפְרַע אֶת רֹאשָׁהּ” — מְלַמֵּד שֶׁהַכֵּהֵן סוּמַר אֶת שְׁעָרָה. ^(א)‏רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר: אִם הָיָה לְבָה וְכו'. לְמִימָרָא דְרַבִּי יְהוֹדָה חִיִּישׁ לְהַרְהוּרָא, וְרַבְּנֹן לֹא חִיִּישִׁי? ^(א)‏וְהָא אֵיפְכָא שְׁמַעִינוּ לָהּ, דְּתַנְיָא: הָאִישׁ, מְכַסִּין אוֹתוֹ פִּרְק אֲחַד מְלַפְנִיו, וְהָאִשָּׁה, שְׁנֵי פִרְקִים — אֲחַד מְלַפְנֶיהָ וְאֲחַד מְלֻאחֲרֶיהָ, מַפְנֵי שְׁכוּלָה עָרוּהָ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. וּחֲכָמִים אוֹמְרִים: הָאִישׁ נִסְקֵל עָרוּם, וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקֵלַת עָרוּמָה! ^(א)‏אֲמַר רַבְּהּ: הֵכָא טַעַמָא מֵאִי — שְׁמָא תַצֵּא מִבֵּית דִּין זַפְאִית, וַיִּתְּגֵרוּ בָּהּ פִּרְחִי כְּהוּנָה. הַתֵּם — הָא מְסַתְּלָקָא. וְכִי תִימָא: אֲתִי לְאִיגְרוּיִי בְּאֲחֻרְנִיתָא — הָאֲמַר רַבָּא: גְּמִירִי דְאִין יִצָּר הֲרַע שׁוֹלֵט אֲלֵא בְּמָה שְׁעִינִיו רוּאוֹת. ^(א)‏אֲמַר רַבָּא: דְּרַבִּי יְהוֹדָה אֲדַרְבִּי יְהוֹדָה חֲשִׂיא, דְּרַבְּנֹן אֲדַרְבֵּנּוּ לֹא קִשְׂיָא? אֲלֵא אֲמַר רַבָּא: דְּרַבִּי יְהוֹדָה אֲדַרְבִּי יְהוֹדָה לֹא קִשְׂיָא, כְּדִשְׁנִין.

דְּרַבְּנֹן

דְּרַבְּנֹן אֲדַרְבֵּנּוּ בִּינוּ דְּלֹא חִישְׁנוּ לְהַרְהוּרִים הָיָה לָנוּ לְנֻלָּם מִשּׁוּם יסור:

וַיִּתְּגֵרוּ בַּהּ פִּרְחִי כְּהוּנָה תַמָּה בִּינוּ דְלֹא חוּבָה לְאֲנָשִׁים לְרֹאוּתָהּ יַתְלוּ סָדִין שֶׁל בּוֹן בְּיַנְיָהּ לְבִין הַאֲנָשִׁים וַיִּסְתַּר שְׁעָרָה בְּדֹאמַר קֹרָא וְאִי מִשּׁוּם כֵּהֵן הַמַּשְׁקָה אוֹתָהּ יִהְיֶךְ פְּנִיו לְצַד אֲחַר וְהָכִי תַנִּי בְּסַפְרֵי בְּהִלְזִיא וּפְרַע

אֲחַת לְהַשְׁקוֹתוֹן אַע"פ שְׁאִין שׁוֹתוֹת בְּאַחַת וְכֵן רַצְעָה וּבִתּוּסְפַתָּא דְּפָרָה (פ"ג) תַּנָּא נָמִי אִין שְׁתֵּי פְרוֹת נֶעֱשִׂית בְּאַחַת מִשְׁנַעֲשִׂית אֲפֹר מְבִיא אֲחֻרַת נְשׁוּרְפָּה עַל גְּבָהּ וְתַמָּה וְכִי הָיָה אוֹסַר כַּכּה"ג לְשַׁחַט שְׁנֵי זָבָחִים כְּאֲחַד כְּגוֹן שְׁנֵי עוֹלוֹת אוֹ שְׁנֵי חֻטְאוֹת שְׁנַעֲמִיד שְׁנֵיהֶן בְּעֻזְרָה וַיִּשְׁחַט א' וְאֲחַר כֹךְ יִשְׁחַט הַשְּׁנִי וְהָא דְאִמַר'י כפ"ב לְשַׁחֲטַת חֲלִין (דף כט: נָשָׁם) תַּזְבָּחֶהּ שְׁלֹא יִהְיֶה א' שׁוּחַט שְׁנֵי זָבָחִים מִיִּרַי שְׁיַחְתֵּךְ שְׁנֵי גְוֹאֲרִין כְּאֲחַד דְּאִירָא אֲסוּר דְּאוּרְקִיתָא אֲבָל כַּכּה"ג לֹא מִיִּרַי הַתֵּם וּבָכ' נַעֲרָה הַמֵּאֲרָקָה (נָגִירִים עג.) בְּנָגִירִים בְּעֵי מַהוּ שְׁפִיר אָדָם לְשַׁתִּי נָשִׁיו כְּאֲחַד אוֹתָהּ דְּוָקָא אוֹ לֹא דְוָקָא וּפְשִׁיט לָהּ

מַהֲכָא: **אֲכָא** בְּיַנְיָהּוּ רוֹתַתַּת נִרְאָה דְהֵנָּה מַעַי לְמִימַר אֲכָא בְּיַנְיָהּוּ אֲשֶׁה אֲחֻרַת שְׂאִינָה סוּטָה לר' שְׁמַעוֹן מִתַּר לר' יְהוֹדָה אֲסוּר לְהַעֲמִיד אֲרָלָה שׁוּם אֲשֶׁה בְּשַׁעַר נִקְנֹנֹר דְּאִמַר בְּפִרְק טָרַף בְּקֻלְפִי (יומא דף מב:) דְּפִלְגִי נָמִי הָכִי רַבִּי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּקֹרָא דְנוֹחוּצִיא אוֹתָהּ דְּכֻתִּיב גְּבִי פָרָה וְאִמַר אֲכָא בְּיַנְיָהּוּ חֲמוּר דְלַרְבִּי דְאִמַר אוֹתָהּ לְבָדָה אֲסוּר

לְהוּצִיא עֲמָה חֲמוּר: וְהָא אִין עוֹשִׂין מַצּוֹת חֻבִּילוֹת תַּמָּה מֵאִי פְרִיךְ וְהֵלֵא אִין עוֹשִׂין מַצּוֹת חֻבִּילוֹת לִיבָא אֵלֹא אֲסוּר מִדְּרַבְּנֹן מִשּׁוּם דְּמַחְזִי עֲלֵיהּ כְּמַשָּׂא וְאִינוּהוּ פְלִיגִי

בְּקֹרָאִי: **כָּאן בְּשְׁנֵי כְּהֵנִים** רַשִׁי פִרַשׁ וְכֵן גְּבִי עָבַד כב"ד אֲחַד וְאֲדוֹן אֲחַד וְתַמָּה וְהָא טָהַרַת ב' מַצְרַעִין דְּמִי לִשְׁנֵי עֲבָדִים שֶׁל שְׁנֵי

בְּנֵי אָדָם: וְהַכֵּהֵן אוֹחוּ בְּבִגְדֵיהָ בְּפִרְק חֹלוּ הֵן הַלּוֹקִין (מִכּוֹת דף כב:) תַּנָּיִא נָמִי הָכִי תַחַן הַכְּנָסַת אוֹחוּ בְּבִגְדִיו כּו' וְנִרְאָה מִשּׁוּם דְּכֻתִּיב בּוּ וְנִקְלָה מַצָּה לְנוּלוּ בִּתּוּסְפַתָּא (פ"א) כְּהֵנִים מְטוּלִים גּוֹרְלוֹת וְכָל מִי שְׁעִלָּה גּוֹרְלוּ אֲפֹלו כ"ג יוֹצֵא וְעוֹמֵד בְּצַד סוּטָה וְאִחוּחַ בְּבִגְדֵיהּ: **אִם** הָיָה לְבָה נָאָה אַע"ג דְּגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא עָב וְאֵל תַּעֲשֶׂה לֹא מַעֲהַר הוּא בְּדֹאִיתָא פ' הָאֲשֶׁה רַבָּה (וְזָמוּת

ג): **הָאִישׁ** נִסְקֵל עָרוּם וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקֵלַת עָרְמָה תַמָּה מֵאִי תִשְׂאִי דְרַבְּנֹן אֲדַרְבֵּנּוּ וְהָא מִפְרַשׁ טַעַמָא בְּפִרְק נִגְמַר הֲדִין (סְנֵהֲדִרִין דף מה.) מִשּׁוּם דְּכֻתִּיב אוֹתוֹ בְּלֹא כְסוּתוֹ וְאִין אוֹתָהּ בְּלֹא כְסוּתָהּ א"כ לָמָּה הָיָה לָנוּ לְנוּלָה מֵאֲחַר שֶׁהַכְּתוּב אוֹמַר שְׁלֹא לְנוּלָה אִם הֵיינוּ מְנַלִּין אוֹתָהּ א"כ אֲנוּ עוֹקְרִין הַכְּתוּב בְּזִידִים וַי"ל בִּין לר' יְהוֹדָה בִּין לְרַבְּנֹן דְאִוּתוֹ לֹא בָּא אֵלֹא לְמַעַט עַל הַכְּסוּת שֶׁלּוּ הַלְכָךְ לְרַבְּנֹן לֹא שְׁמַעְנוּ מִן הַתּוֹרָה מַה דִּינָּהּ וְהַרְשִׁית בְּדִי בֵית דִּין לַעֲשׂוֹת בָּמָה שְׁיַרְצוּ וּבְגִמְרָא מִפְרַשׁ בְּמֵאִי פְלִיגִי לְהָכִי תִשְׂאִי

דְּרַבְּנֹן אֲדַרְבֵּנּוּ בִּינוּ דְּלֹא חִישְׁנוּ לְהַרְהוּרִים הָיָה לָנוּ לְנֻלָּם מִשּׁוּם יסור:

וַיִּתְּגֵרוּ בַּהּ פִּרְחִי כְּהוּנָה תַמָּה בִּינוּ דְלֹא חוּבָה לְאֲנָשִׁים לְרֹאוּתָהּ יַתְלוּ סָדִין שֶׁל בּוֹן בְּיַנְיָהּ לְבִין הַאֲנָשִׁים וַיִּסְתַּר שְׁעָרָה בְּדֹאמַר קֹרָא וְאִי מִשּׁוּם כֵּהֵן הַמַּשְׁקָה אוֹתָהּ יִהְיֶךְ פְּנִיו לְצַד אֲחַר וְהָכִי תַנִּי בְּסַפְרֵי בְּהִלְזִיא וּפְרַע

אֲחַת לְהַשְׁקוֹתוֹן אַע"פ שְׁאִין שׁוֹתוֹת בְּאַחַת וְכֵן רַצְעָה וּבִתּוּסְפַתָּא דְּפָרָה (פ"ג) תַּנָּא נָמִי אִין שְׁתֵּי פְ

ח:

	עין משפט גזר מצווה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פג' מהל' סוטה הל' ד':

ב מו"י פג' מהל' סוטה הל' יא, סמג עשין נז:

ג מו"י פג' מהל' סוטה הל' יא, סמג עשין נז:

ד מו"י פג' מהל' סוטה הל' ה:

תַּנְיָנָא ואחר כך מביא חבל המצרי ולא ידענא מאי פשיט מהכא טפי מהא דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא. הכא טעמא מאי? משום דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא. התם — אין לה ייסור גדול מזה.[[]^{כ]} וכי תימא לעביד בה תרתי — אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוחא, אמר קרא: "וְאַהֲבַת לְרַעָה כְּמוֹהִי" — ברור לו מיתה יפה.[[]^{כא]} לִימָא דרב נחמן תנאי היא? לא, דכולי עלמא אית להו דרב נחמן. והכא בהא קמיפלגי, מר סבר: בזיוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה, ומר סבר: צערא דגופיה עדיף ליה טפי מבזיוניה. "היתה מכוסה לבגים וכו'. תנא, אם היו שחורים נאים לה — מכסין אותה בגדים מכוערים. היו עליה כלי זהב וכו'. פשיטא, השתא נוולי מנוויל לה, הני מיפעיא? מהו דתימא: בהני אית לה בזיון טפי, כדאמרי אינשי: שְׁלִיחַ עֲרִטִיל וְסִיִּים מְסֻאֲנִי. קא משמע לן.[[]^{כב]} ואחר כך מביא חבל וכו'. בעא מיניה רבי אבא מרב הונא: חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה? משום שלא ישמטו בגדיה מעליה הוא, ובצלצול קטן נמי סגי, או דילמא משום דאמר מר "היא חגרה לו בצלצול, לפיכה כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדידה" — מעכב? אמר ליה, תניתוה: ואחר כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדידה, כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה. וכל הרוצה לראות בה יראה וכו'. הא גופא קשיא. אמרת: כל הרוצה לראות בה רואה, אלמא לא שנא גברי ולא שנא נשי, וחדר תני: כל הנשים מותרות לראותה: נשים — אין, אנשים — לא. אמר אביי: תרגמה אנשים. אמר ליה רבא: והא "כל הרוצה לראות בה רואה" קתני! אלא אמר רבא: כל הרוצה לראות בה רואה, לא שנא גברי ולא שנא נשי. ונשים חייבות לראותה, שנאמר: "וַיּוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשִׂינָה כְּזִמְתִּכְנָה".[[]^{כג]} מתני' במדה שאדם מודד — בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעבירה — המקום נוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה — המקום גלה עליה. ביהר התחילה בעבירה תחילה ואחר כך הפטן — לפיכה תלקה הירה תחילה ואחר כך הפטן, ושאר כל הגוף לא פלט. גמ' אמר רב יוסף: אף על גב דמדה בטילה, במדה לא בטיל.[[]^{כד]} דאמר רב יוסף, וכן תני רבי חייא: מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שבטלה סנהדרין — ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו!? אלא: דין ארבע מיתות לא בטלו. "מי שנתחייב סקילה — או נופל מן הגג, או חיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה — או נופל בדליקה, או נחש מבישו. מי שנתחייב הריגה — או נמסר למלכות, או ליסטין פאין עליו. מי שנתחייב חניקה — או טובע בנהר, או מת בסרוגכי. תנאי, היה רבי אומר: מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו — שנאמר: "בסאסאה בשלחה תריבנה".[[]^{כה]} אין לי אלא סאה, מנין לרבות תרקב וחצי תרקב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, תומן ועובלא, מנין — תלמוד לומר: "כי כל סאון סאן ברעשי". ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול — תלמוד לומר: "אחת לאחת למצא חשבון".

וכן מצינו בסוטה, שבמדה שמדדה — בה מדדו לה: היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו — לפיכה כהן מעמידה על שער נקנור ומראה קלונה לכל. היא פרסה לו סודרין נאין על ראשה — לפיכה כהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פגיה — לפיכה

הכא טעמא מאי אמרי רבנן שמצנה לבגשה ואפילו היא טהורה משום וננסרו

כל הנשים שלא יביאו עצמן לידי חשד ותהייה צנועות: הקם שהיא נסקלת אין לך יסור גדול מזה לאחרות: תרתי מיתה ובגשה: מר סבר בזיונא עדיף ליה חשוב על האדם ונני לו טפי מצערא דגופה הלכך מיתה יפה היא לו לסקל לבגש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממחר למות ולא לסקל ערס ויתבזה. ורבי יהודה סבר צערא דגופא עדיף ליה חזו היא מיתה יפה לו לסקל ערס ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבשו וימשך צערו: בהני אית לה בזיון טפי שהיא ערומה עד לבשה וראשה פרוע ויתן עליה תכשיטיו זהב ונאי הוא לה שדרך בני אדם להתלוצץ באדם ערס ומנעלו ברגליו ואמר' שליח ערטיל וסין מסאני שליח מפשט כדמתרגמינן ופשט וישלח ערטיל ערס: משום דאמר מר לקמן במדה שאדם מודד בה מודדין לו: היא חגרה לו חגרה את עצמה בצלצול נאה להתנאות בפניו צלצול בנדי"ל (בינדי"ל: אגד, חנוכה, סרט) בלע"ז: תנייתוה דעקר הבאתו אינו אלא כדי שלא ישמטו: תקומה לרישא דקתני כל הרוצה לחנשים: תקומה פרש אותה: מתני' ירך התחיל בעברה תחלה דרךך תשמיש הדרך נהנה תחלה בקרוב בשר לפיכך תלקה ירך תחלה לקבל אותה דכתיב בתת ה' את ורכך נפלת ואת בטנג צבה (במדבר ה' כ"א): גמ' ואע"ג דמדה עצמה בטלה שפסקו ארבע מיתות בית דין: במדה לא בטיל שמודדין להם לעובדי עברה במדה שמתחייבים בה ומתים בצגמת אותה מיתה: דאמר רב יוסף הגמרא קאמר דאמר רב יוסף גמי בעלמא וכן תני כו': דין ארבע מיתות דין שמים שהיא דגמתו: נופל מן הגג דומיא דסקילה דתנן (סנהדרין דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות אחד מן העצים בל ודכפו כו': חיה דורסתו חרי דורסו בצפרקיו ומפילו לארץ וגם זה דומה לנסקל: נחש מבישו והאדם שורפו: נמסר למלכות ומיתת מלכות מתחין את ראשו בסוף וסרג גמי סוף הוא כדאמרין בסנהדרין (דף נב:): סרוגכי בומנל"ט והוא חלי בגרונו: בסאסאה בתוך אותה סאה עצמה בשאתה משלחה לאבדון תרבנה: ואין לי אלא סאה עברה גדולה: תרקב חצי סאה תרי וקב דהינו ג' קבין: תמן ועובלל משקלית קטנים הן ושמורו בבבא בתרא בהמוכר את הספינה (בבא בתרא דף ט.) ומנין שכל פרוטה ופרוטה וכו' ואע"פ שלא נפרעו ממנו פעם ראשונה ושניה לא ותריו לו עליהם אלא מצטרפין לו אותו לקשבון: לראות לו: פרסה לו כנגדו: פפה צעיר:

המקנא פרק ראשון סוטה

מסורת הש"ס
א יבמות טז; סנהדרין נב; בבא קמא נא; כתובות לו; סנהדרין מה.
ב יומא כד; יומא נח; בבא מציעא פב; בבא קמא צ; שבועות מד:
ג תוספתא סוטה; במדבר רבה
ד תוספתא סוטה; במדבר רבה
ה סנהדרין מה; במדבר רבה; כתובות ל; סנהדרין לו:
ו פסחים יא; בכורות לד; מנחות סח.
ז תוספתא בבא בתרא; בבא בתרא פט:

גליון הש"ס
מתני' במדה שאדם מודד. עיין סנהדרין דף ז ע"א:

תורה אור השלם
והשבתי זמח מיר"הארץ וננסרו כלי־הנשים ולא תעשינה כזמתכנה [יחזקאל כג מח]
לא־יתקם ולא־יתטר אִתְּבְּגִי עִפְדִּי וְאַהֲבַת לְרַעָה כְּמוֹהִי אֵינִי וְתוֹה [ויקרא יט, יח]
בסאסאה בשלחה תריבנה חנה ברוחו תקשה ביום קדים [ישעיהו כז, ח]
כי כלי־סאון סאן ברעש ושמלה מגולגלה בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש [ישעיהו ט, ד]
ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון [קהלת י, כז]

מסורת הש"ס
א יבמות טז; סנהדרין נב; בבא קמא נא; כתובות לו; סנהדרין מה.
ב יומא כד; יומא נח; בבא מציעא פב; בבא קמא צ; שבועות מד:
ג תוספתא סוטה; במדבר רבה
ד תוספתא סוטה; במדבר רבה
ה סנהדרין מה; במדבר רבה; כתובות ל; סנהדרין לו:
ו פסחים יא; בכורות לד; מנחות סח.
ז תוספתא בבא בתרא; בבא בתרא פט:

גליון הש"ס
מתני' במדה שאדם מודד. עיין סנהדרין דף ז ע"א:

תורה אור השלם
והשבתי זמח מיר"הארץ וננסרו כלי־הנשים ולא תעשינה כזמתכנה [יחזקאל כג מח]
לא־יתקם ולא־יתטר אִתְּבְּגִי עִפְדִּי וְאַהֲבַת לְרַעָה כְּמוֹהִי אֵינִי וְתוֹה [ויקרא יט, יח]
בסאסאה בשלחה תריבנה חנה ברוחו תקשה ביום קדים [ישעיהו כז, ח]
כי כלי־סאון סאן ברעש ושמלה מגולגלה בדמים והיתה לשרפה מאכלת אש [ישעיהו ט, ד]
ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון [קהלת י, כז]

מסורת הש"ס
א יבמות עח; תוספתא קידושין; יבמות עז; ברכות כח. ב תוספתא סוטה ג תוספתא סוטה; בראשית רבה
תורה אור השלם

ישב בסתר עליון בצל שדי ותלונן [תהילים זא, א]

ועין גאון שְמֵרָה־נֶשֶׁף לאמר לא־תשורני עין וסתר פנים ושים [איוב כד, טו]

תכסה שָׁנָה במִשְׁאוֹן תגלה רצונו בקהל [משלי כו, כז]

כי כְּלִי־סֹאן סֹאן ברעש ושמלה מוגלגלה בדםים וסיתה לשרפה וגו' [ישעיהו ט, ד]

ואה זה מַצָּאתי אַמְרָה קהלת אחת לאחת למצא חִשְׁבוֹן [קהלת ז, כז]

וכוס פרעה בְּדִי וְאַקְחָ אֶת־הַעֲנָבִים וְאַשְׁחֹט אֹתָם אֶל־כּוּס פרעה וגו' [בראשית מ, יא-יג]

למערים עַל־חֵיל פרעה נכו מלך מצרים אֲשֶׁר־הָיָה עַל־תֵּרֶסְר־פֶּרֶת בכרכמש וגו' [ירמיהו מו, ב]

וכוס פרעה בְּדִי וְאַקְחָ אֶת־הַעֲנָבִים וְאַשְׁחֹט אֹתָם אֶל־כּוּס פרעה וגו' [בראשית מ, יא]

לא־תתעב אָדָמִי כִּי אֲחִיד הוּא לא־תתעב מצרי כִּי־גֵר הָיִיתָ וגו' [דברים כג, ח-ט]

בסאסאה בשלחה תריבנה הנה ברוחו הקשה ביום קדום [ישעיהו כז, ח]

כי אָני וְהָנָה לא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּגִי־יַעֲקֹב לא כְּלִיתֶם [מלאכי ג, ו] אספה עֲלֵינוּ רְעוּת חֲצִי אֲכַלֶּהָ בָּם [דברים לב, כג]

במלאות שִׁפְקו יָצָר לוֹ כְּלִי־ד עַמִּל תבאנו [איוב כ, כב]

רַגְנִי צְדִיקִים בְּיָהוּה לְשׁוּרִים נֶאֱמָה תהלה [תהילים לג, א]

טבעו בארץ שְׁעִירָה אֲבֹד וּשְׁבֵר בְּרִיחִיה מַלְכָּה וְשׁוֹרִים בְּגוֹיִם וגו' [איכה ב, ט]

פְּנִיָּה מוֹרִיכוֹת הָכִי תָנִי לָחֶמֶן. חִינָּה מִסְפֶּקֶת לְשָׁמוֹת עַד שְׁפָנִיָּה מוֹרִיכוֹת וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת: הִרְאֵתָה לוֹ בְּאַצְבָּעוֹתֶיהָ רִמְתָּה לוֹ לְבֹא חֲצֵלָה: מֵאֶכָּל בְּהֵמָה שְׁעוּרִים: בְּמַקְדָּה שֶׁל חֶרֶשׁ בַּחוּמָה וּמִנְהָה שֶׁבַכּוֹסוֹת: שֶׁסָּפַּה פָּנִים פָּנָיו לִפְרַע מִמֶּנָּה וְשִׁמְתִּי חָנִי אֶת פָּנֵי (וַיִּקְרָא כ':ה') וְנִתְּתִי (אֶת) פָּנֵי (שֶׁס יז) בָּלֵן לָשׁוֹן פּוֹנָה חָנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסְקִנִי בָּהֶן: תִּכְסֶּה שָׁנָא בְּמִשְׁאֹן (שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִשְׁאֹן) הַמְכַסֶּה דָבָר הַשְּׁנִי לְמָקוֹם בְּמִשְׁאֹן בַּחֲשָׁךְ כִּמוֹ שִׁזָּאָה (אִיוב ל) שְׁעוּשָׁה מַעֲשִׂיו בַּחֲשָׁךְ: כִּי בָּל סֹאן שָׂבֹא לְלַמְדֵּנו שְׂאֵף עֲבֹדוֹת קוֹטְנוֹת נִפְרָעוֹת הִימָנו: לָמָּה לִּי מֵאֶחָת לֵאחֶת נִפְתָּח: לְכַמְתָּה שֶׁבַמְדָּה שְׁמוּדָר מוֹדָדִין לוֹ הַפְרָעוֹן מִשְׁיֵן הַחֲטָא: שְׁלוֹמָה אֲבוּמָה מִן הָעוֹלָם: ג' כּוֹסוֹת בְּחִלּוֹמוֹ שֶׁל שָׂר הַמִּשְׁקִים: בִּימֵי פְרַעֲה נָכַה לְבֹא גְבוּכְדֶנֶצֶר מִלֶּךְ בָּבֶל לְהַכּוֹת אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם: עַם חֲבֵרוֹתִיָּה לִימוֹת הַמִּשְׁחָה אֶלְמָא לֹא נִטְרָדָה בְּמַכָּה רֹאשׁוֹנָה: וְכִי תִימָא הֵךְ אֲדֹדוּ הֶרֶאשׁוּנִים כָּלָו בָּלֵן וְאֵלֹו מֵאֻמוֹת אַחֲרוֹת הִיוּ שְׁתַּנְשֵׁבוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: מִצְרִי רֹאשׁוֹן הוּא עֲרֵמוֹ וְנִתְנַר: אֲשִׁיא לִבִּי מִצְרִית שְׁנִיָּה בַת מִצְרַית נִיֶּרֶת וְגַר מִצְרִי שְׁתֵּהָ הִיא שְׁנִיָּה לְגֵרוֹת כְּדִי שְׁיֵהָ בֶן בְּנֵי שְׁלִישִׁי וְחֹאדִי לִשָּׂא בַת יִשְׂרָאֵל דְּכַתִּיב (דְּכָרִים כ"ג:ט') בָּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי בֹא לָהֶם בְּקֹהֶל ה' שְׂאֵס הִיִּיתוּ מִשִּׁיא לִבִּי מִצְרִית רֹאשׁוֹנָה הִיא בֶן בְּנֵי שְׁנֵי מִצַּד הָאֵס דְּאָמַר בִּיבְמוֹת (דף עח.) וּבְקִדּוּשֵׁין (דף סז.) [בָּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ] לָהֶם הֵלֵךְ אַחֵר פְּסוּלֵן אֶלְמָא עֲדוּן מִצְרַיִם הֵם אֲדֹלוּ שְׂאֵר אֻמוֹת מִמֶּרְיִן לְבֹא בְּקֹהֶל מִנֵּד מִנְּמִינֵן לִית לָהּ הָא דְאָמַר בְּבִרְכוֹת (דף כח.) שְׁהַעֲמוּנִים וְהַמִּצְרַיִם מִמֶּרְיִן לְבֹא בְּקֹהֶל שֶׁכְּבַר עָלָה סִנְחֵרִיב וּבִלְבָּל אֶת כָּל הָאֻמוֹת וְהָכִי גַמִּי קִתְּנִי בְּתַר דְּהָךְ מִלְתָּא בְּתוֹסַפְתָּא דְּקִדּוּשֵׁין אָמַר לוֹ ר"ע מִנְּמִינֵן טְעִית שֶׁכְּבַר עָלָה סִנְחֵרִיב וּבִלְבָּל כּו': אֵהָא מִן הַמַּקְרָא הָא: חֲצִי בָּלִים מְכּוּמִי כְּלוּת: בְּמִלְאוֹת שִׁפְקו כָּל רַעֲיוֹ: יִצְר לוֹ תְּבוּאָתוֹ נָרָה: אֵלָּא הֵנָּה תִּהְיֶה עַל עֶסְקִי הֵנָּה בְּתִים שֶׁכְּנֹו וְהִלְלוּהָ: שְׁלֹא שְׁלָטוֹ שׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂה וְזִיהֶם לְהוֹיֹת נְהִיִּם מִהֶם: דּוֹד דְּכַתִּיב טִבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעִרִיָּה לְעִיל מִנְּה בְּתִיב חֶשֶׁב ה' לְהַשְׁחִית חוּמֵת בַּת צִיּוֹן וְעָלָה בְּתִיב טִבְעוּ בְּאֶרֶץ וּמַעֲדַת צִיּוֹן הִיא עִיר דּוֹד וּבִיתוֹ בְּדַכְתִּיב בְּסַפֵּר שְׁמוּאֵל (פָּה) וּכְפָשָׂא צִרִים בִּימֵי גְדָהוּהוֹ טִבְעוּ הַשְּׁעִרִים גְּלִיתָהּ הַשְּׁעִרִים שְׁהִיו שֶׁל נַחֲשֶׁת אוֹ שֶׁל זָבֵב כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁאֹס אוֹיְבִים וְעַיִס לֹא נִשְׂאוּ אִתָּם: מַה שֶׁבִּקְשָׁה לֹא נָתַן לָהּ שְׂאֵסוּרָה לְפִעוּעַל: וּמַה שֶׁבְּדָה נִטְלוּ הִימָנָה אֵס שׁוֹמָה מִיִּם מִתָּה וְאֵס הַזִּקְתָּה נֶאֱסָרָה לְבַעֲלָהּ וְהַפְסִידָה בְּתַבְתָּה:

המקנא פרק ראשון סוטה

פְּנִיָּה מוֹרִיכוֹת הָכִי תָנִי לָחֶמֶן. חִינָּה מִסְפֶּקֶת לְשָׁמוֹת עַד שְׁפָנִיָּה מוֹרִיכוֹת וְעֵינֶיהָ מַנְיָמִין גַּר הַמִּצְרִי וְכו' מַקְשִׁים מִפְּרָק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (בְּבִרְכוֹת דף כח.) דְּאָמַר בּוֹ

צִיּוֹם עֲמִד וְהַזְדָּה גַּר עֲמוּנִי לְפָנֶיהֶם בְּבִית הַמִּדְרָשׁ וְאָמַר לָהֶם מַה חָנִי לְבֹא בְּקֹהֶל אָמַר לוֹ ר"ג אֲסוּר אֶתָּה א"ל ר' יוֹהָנָנִעַ מִתַּר אֶתָּה א"ל ר"ג וְהֵלֵא בְּתִיב לֹא יִבֹּא עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי אָמַר לוֹ ר"י וְכִי עֲמוּן וּמוֹאֲב בְּמִקוּמָם הֵן יוֹשְׁבִין וְהֵלֵא בְּכַר עָלָה סִנְחֵרִיב מִלֶּךְ אֲשׁוּר וּבִלְבָּל אֶת כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ א"כ אֲפִילוּ מִנְּמִינֵן הִיא מִתַּר לְבֹא בְּקֹהֶל וְעוֹד מַקְשִׁינן אֵהָיָא דְתַפִּלַּת הַשַּׁחַר דְּאָמַר פ"ק דְּמַנְהֵלָה (דף יב:) זִיל לְגַבִּי עֲמוּן וּמוֹאֲב דִּיתְבִּי אֲרַבְתִּיָּהוּ בַּחֲמִירָא אֲרַבְרָזִיא שֶׁנֶּאֱמַר שְׂאֵן מוֹאֲב מוֹנַעוּרִיו וְגו' מִיָּהוּ הֵכָא בְּשִׁמְעָתוֹן לֹא קִשְׁיָא מִיָּדִי כִּמוֹ שִׁפְרַש"י דְּמִנְּמִינֵן הִיא טוֹעִיה וְסָבּוּר שְׁלֹא נִתְבַּלְבְּלוּ בְּדִקְדָּתִנִי סִיפֵא בְּתוֹסַפְתָּא דְּפ' בְּתַרָא דְּקִדּוּשֵׁין אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא מִנְּמִינֵן טְעִית הִלְכָּה בְּכַר עָלָה סִנְחֵרִיב וּבִלְבָּל אֶת הָאֻמוֹת לֹא מִצְרַיִם בְּמִקוּמָם וְלֹא עֲמוּנִים וּמוֹאֲבִים בְּמִקוּמָם אֵלָּא עֲמוּן נוֹשָׂא מִצְרִית וּמִצְרִי נוֹשָׂא עֲמוּנִית וְאֲחִיד מִן אֵלֹו מִתַּר בְּכָל מַשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְאֲחִיד מִכָּל מַשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה נוֹשָׂא אֶת אֵלֹו וְהֵכָא הָכִי פְרוּשָׁא עַד בָּאן ל"פ אֵלָּא אֵס נִתְבַּלְבְּלוּ אִי לֹא אֲבָל כְּדִי עֲלְמָא מוּדוֹ דִּישָׁנָן בַּעוֹלָם אֲבָל הֵיאֵא דְמַנְהֵלָה תַּקְשָׁה וּפַר"ת דְּסִנְחֵרִיב אַע"פ שֶׁבִלְבָּל אֶת כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ אֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא בִלְבָּל בְּדַכְתִּיב (מְלָכִים ב כד) בְּפִרְעָה נָכַה וְלֹא הִסִּיף עוֹד מִלֶּךְ מִצְרַיִם לַעֲזֹא מֵאֶרֶץ כִּי לָקַח מִלֶּךְ בָּבֶל מִנְּחַל מִצְרַיִם עַד נִהַר פָּרַת אֶלְמָא סִנְחֵרִיב לֹא בִלְבָּל וְהָכִי תִנָּא בְּסַדֵּר עוֹלָם מִיּוֹם שְׁעָלָה מִלֶּךְ בָּבֶל עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם עוֹד לֹא וְקָפַה רֹאשׁ אֲבָל עֲמוּן (וּמוֹאֲב) בִלְבָּל דָּכַל הִנְהוּ לֹא אֲשַׁכְּחוּ בְּהִדְיָא שְׁלֹא בִלְבָּן בְּדַכְתִּיב (יִשְׁעִיָּהוּ לו) מִי בָבֶל אֱלֹהֵי הָאֶרֶצוֹת וגו' וּבְמִצְרַיִם אֲשַׁכְּחוּ בְּהִדְיָא שְׁלֹא בִלְבָּן אֵלָּא שְׁטַפֵּן בְּהִלָּמְרִי בְּסַדֵּר עוֹלָם בְּשֶׁהֵלֵךְ לְתַרְהַקָּה מִלֶּךְ כּוּשׁ וְעַל אֻמָּתָה שְׁעָה אָמַר בְּתוֹסַפְתָּא אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא מִנְּמִינֵן טְעִית וְכו' וְנִמְרָא שְׁלֵנוּ לֹא חֵשׁ לְהַזְכִּיר לְפִי שְׁלֹא הִיָּה בְּבוֹשׁ גְּמוּר אֵלָּא בְּשִׁטְיַפַת שֶׁכְּנָא וְסִיעֵתוֹ וְגַם מוֹאֲב שְׁטַף בְּדִאֲמִרֵינן בְּסַדֵּר עוֹלָם שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְנִקְלָה בְּבוֹד מוֹאֲב (יִשְׁעִיָּהוּ טז) שֶׁסִּנְחֵרִיב שְׁטַפֵּן אֲבָל בְּבוֹשׁ וּבִלְבּוֹל לֹא הִיא וּבְמוֹאֲב אֲשַׁכְּחוּ בְּהִדְיָא דָּלֹא בִלְבָּל בְּדַכְתִּיב שְׂאֵן מוֹאֲב מוֹנַעוּרִיו וְכִי אָמַר וּקְרִמְיָה לְהֵאִי קִרָא הִנָּה שְׂאֵן מִכָּלֵל דָּלֹא בִלְבָּל וּבְמַנְהֵלָה גְרַסִינן זִיל גַּבִּי מוֹאֲב דִּיתְיַב אֲרַבְתָּהּ וּל"ג עֲמוּן דַּעֲמוּן לֹא יִתְבִּי אֲרַבְתִּיָּהוּ [וּבְבִרְכוֹת (דף כח.) אֲמַרִינן] וְכִי עֲמוּן וּמוֹאֲב בְּמִקוּמָן הֵן יוֹשְׁבִין ל"ג וּמוֹאֲב וְחִרְבֵן גְּבוּכְדֶנֶצֶר לֹא חֲשִׁיב בִּלְבּוֹל דְּכִי הִיא מִחֲרִיב גְּבוּכְדֶנֶצֶר הִיא מִשִּׁיחַ דָּלַת הָאֶרֶץ בְּמִקוּמָם אֲבָל סִנְחֵרִיב הִיא מַעֲבִיר לֹאֶרֶץ וּמִבִּלְבָּלוֹ וְהָכִי אֲמַרִינן דְּפ' בְּתַרָא (לָקַחְנָן סוּטָה מו:) גַּבִּי לֹא הִיא לֹא שְׁלֹא בִלְבָּלָה סִנְחֵרִיב וְלֹא הִחֲרִיבָהּ גְּבוּכְדֶנֶצֶר וְאֵף

מִלְאֵךְ הַמֵּנוֹת אִין לוֹ רָשׁוּת לְעַבֵּר שֶׁסּ וּבַכ"מ תּוֹלָה בִּלְבּוֹל בְּסִנְחֵרִיב וְחִרְבֵן גְּבוּכְדֶנֶצֶר וּלְכּוּס רְהִיטָא גֵרָם עֲמוּן בְּהָדִי מוֹאֲב וְלִיתָא בְּדַפְרָשִׁית וְתוּ לֹא מִדִּי ע"כ פְּרוּשׁוֹ וְקָשָׁה לְפִירוּשׁוֹ מִן הַתּוֹסַפְתָּא דְּקִתְּנִי לֹא מִצְרַיִם בְּמִקוּמָם הֵם יוֹשְׁבִין וַיֵּשׁ לָנוּ לְשַׁבֵּשׁ כִּמוֹ כֵּן לְפִירוּשׁוֹ הָא דְקִתְּנִי לֹא מוֹאֲבִים בְּמִקוּמָם וְאִי ל"ג מוֹאֲבִים בְּתוֹסַפְתָּא וְעֲמוּן בְּמַנְהֵלָה לֹא קִשְׁיָא מִיָּדִי: **ל"א** הַפִּיתִי לְאַמָּה וְשִׁנִּיתִי ה"ה דְּלֹאֵהָ הִנָּה מִצֵּי לַמַּפְרָךְ הָא דְקִרְבָא וְהָא דְּמִנְּמִינֵן וְתַמָּה מֵאִי הִנָּה מִצֵּי לַתְּרִין דָּלֹא הִיוּ מִצֵּי לַתְּרִין לְמַלְךְ שֶׁל אִמָּה מִדְּקִיאָמַר וְאִתָּם בְּנֵי יַעֲקֹב דְּמַשְׁמַע אֲכָל בְּנֵי יַעֲקֹב:

פְּנִיָּה מוֹרִיכוֹת. הִיא כְּחָלָה לוֹ עֵינֶיהָ — לְפִיכָּה עֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת. הִיא קָלְעָה לוֹ אֶת שְׁעָרָה — לְפִיכָּה כְּהֵן סוֹתַר אֶת שְׁעָרָה. הִיא הִרְאֵתָה לוֹ בְּאַצְבַּע — לְפִיכָּה צִיפּוֹרְנֶיהָ נוֹשְׁרוֹת. הִיא חֲגָרָה לוֹ בְּצִילְצוֹל — לְפִיכָּה כְּהֵן מִבִּיא חֲבָל הַמִּצְרִי וְקוֹשֶׁר לָהּ לְמַעַלָּה מִדְּדִיָּה. הִיא פָּשְׂטָה לוֹ אֶת יְרִיכָה — לְפִיכָּה יְרִיכָה נוֹפְלָת. הִיא קִיבְּלָתוֹ עַל כְּרִיסָה — לְפִיכָּה בְּטָנָה צָבָה. הִיא הֶאֱכִילָתוֹ מַעֲדֵי עוֹלָם — לְפִיכָּה קִרְבָּנָה מֵאֶכָּל בְּהֵמָה. הִיא הִשְׁקַתָּהּוּ יִינ מִשׁוֹבָכַח בְּכוֹסוֹת מִשׁוֹבָחִים — לְפִיכָּה כְּהֵן מִשְׁקָה מִיַּם הַמָּרִים בְּמִקְיָדָה שֶׁל חֶרֶשׁ. הִיא עֲשֵׂתָה בִּסְתֵר — "יּוֹשֵׁב בְּסִתֵּר עֲלִיוֹן" שֶׁם בָּהּ פָּנִים, שְׁנֶאֱמַר: "וְעִין נֹאף שְׁמֶרָה נִשְׁף לְאֹמֶר לֹא תִשׁוּרְנִי עֵין וגו'". דְּבָר אַחֵר: הִיא עֲשֵׂתָה בִּסְתֵר — הַמָּקוֹם פִּירְסָמָה בְּגִילִי, שְׁנֶאֱמַר: "תִּכְפֹּסָה שְׁנָאָה בְּמִשְׁאוֹן תִּגְלָה רָצַתוֹ בְּקֹהֶל (וגו')". וּמֵאֲחֵר דְּנִפְקָא לִיה מ"אֲחַת לְאֲחַת לְמִצָּא חִשְׁבוֹן", "כִּי כָּל סֹאן סֹאן בְּרַעַשׁ" לָמָּה לִּי? לְכַמְדָּה. וּמֵאֲחֵר דְּנִפְקָא לִיה מ"פִּי כָּל סֹאן סֹאן בְּרַעַשׁ", "בְּסַאסָּאָה בְּשִׁלְחָה תִרְיַבְנָה" לָמָּה לִּי? לְכַדְרַב חִינָנָא בַר פֶּפְּא. דְּאָמַר רַב חִינָנָא בַר פֶּפְּא: אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאוּמָה עַד שְׁעַת שִׁילּוּחָהּ, שְׁנֶאֱמַר: "בְּסַאסָּאָה בְּשִׁלְחָה וגו'". אֵינִי? וְהָאָמַר רַבָּא: שְׁלֹשׁ(ה) כּוֹסוֹת הָאֻמוֹרוֹת בְּמִצְרַיִם, לָמָּה? אַחַת שְׁשֵׁתָת בִּימֵי מִשָּׁה, וְאַחַת שְׁשֵׁתָת בִּימֵי פְרַעֲה נָכַה, וְאַחַת שְׁעִתִּידָה לְשָׁתוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ! ^(א) וְכִי תִימָא הִנָּה אֲדוֹדוֹ וְהָנִי אַחֲרִינִי נִינְהוּ — וְהַתְנַנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַנְיָמִין גַּר הַמִּצְרִי הִיָּה לִי חֲבֵר מִתְלַמִּידֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר מַנְיָמִין גַּר הַמִּצְרִי: אָנִי מִצְרִי רֹאשׁוֹן, וְנִשְׂאֲתִי מִצְרִית רֹאשׁוֹנָה, אֲשִׁיא לִבִּי מִצְרִית שְׁנִיָּה כְּדִי שְׁיֵהָ בֶן בְּנֵי מוּתָר לְבֹא בְּקֹהֶל! אֵלָּא אִי אִיתְמַר הָכִי אִיתְמַר: אָמַר רַב חִינָנָא בַר פֶּפְּא: אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הַמַּלְאָךְ עַד שְׁעַת שִׁילּוּחוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "בְּסַאסָּאָה בְּשִׁלְחָה תִרְיַבְנָה וגו'". אַמִּירָא מִתְנִי לָהּ אֲדַרְב חִינָנָא בַר פֶּפְּא אָהָא, מֵאִי דְכַתִּיב: "כִּי אָנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם"? "אָנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי" — לֹא הַפִּיתִי לְאוּמָה וְשְׁנִיתִי לָהּ. "וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּלִיתֶם" — הִיִּינוּ דְכַתִּיב: "חֲצִי אֲכָלָה בָּם". חֲצִי כָלִיו, וְהֵן אִינֵן כָּלִיו. אָמַר רַב הַמְנוּבָא: אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאֲדָם עַד שְׁתַּתְמָלָא סָאָתוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "בְּמִלְאוֹת שִׁפְקו יַצָּר לוֹ וגו'". דָּרַשׁ רַב חִינָנָא בַר פֶּפְּא, מֵאִי דְכַתִּיב: "רַגְנֹו צְדִיקִים בְּה' לִישְׁרִים נֶאֱוָה תִּהְלָה"? אַל תִּקְרִי "נֶאֱוָה תִּהְלָה", אֵלָּא "נִיָּוה תִּהְלָה", זֶה מִשָּׁה וְדוֹד, שְׁלֹא שְׁלָטוֹ שׁוֹנְאִיָּהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם. ^(א) דָּוִד — דְּכַתִּיב: "טִבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעִרִיָּה". מִשָּׁה — דְּאָמַר מַר: מִשְׁנַבְנָה מְקֻדָּשׁ רֹאשׁוֹן גִּגְזוּ אֲהֵל מוֹעֵד, קִרְשִׁיו וּבְרִיחִיו וְעִמּוּדָיו וְאַדְנָיו. הִיכָא? אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אַבִּימִי: תַּחַת מְחִילוֹת שֶׁל הֵיכָל. ^(א) תָּנוּ רַבָּנֵן: סוּטָה נִתְּנָה עֵינֶיהָ בְּמִי שְׂאִינוּ רֹאוּי לָהּ, מָה שִׁבְיַקְשָׁה — לֹא נִיתֵן לָהּ, וּמַה שִׁבְיָדָה — נִטְלוּהוּ מִמֶּנָּה. שְׁכָּל הַנוֹתֵן עֵינָיו בְּמַה שְׂאִינוּ שְׁלוֹ — מַה שְׁמַבְקֵשׁ אִין נוֹתֵנִין לוֹ, וּמַה שִׁבְיָדוֹ — נוֹטְלִין הִימָנוּ.

וְכוּ

ט.

ט:

עין משפט
גור מצוה

א מו"ח פני מהל' סוטה הל' טו, סמג עשין כו:

מְרִיבִים המתינה למשה שעה אחת לאו דוקא בתוספתא מזה טובה מרבה ממדת פרענות על אחת חסום מאות רבכל קשיא לרבי והא במרבגלים גפרע מהס יוס לשנה יוס לשנה אם כן היתה מרבה מדת פרענות ממזה טובה של מרים ועוד כפ"ק דחגיגה (דף ה:) דדרש רבי יוחנן איתי יוס יוס יזרשון שכל העוסק בתורה רפלו יוס אחד קאלו עוסק כל השנה בלא וכן במדת פורענות כתיב (במדבר י"ז:ל"ד) במספר הימים אשר תרמס את הארץ מ' יוס וגו' אלמא דכי הדדי נביה:

נקט שעה אלא שלש שעה או רביע דקמעי

וכן מצינו בנחש הקדמוני, שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו — מה שביקש לא נתנו לו, ומה שבידו נטלוהו ממנו. אמר הקדוש ברוך הוא: אני אמרתי והא מלה על כל בהמה וחייה, ועכשיו "ארור הוא מפל הבהמה ומפל חית השדה". אני אמרתי והלה בקומה וקופה, עכשיו — "על גחונו ילה". אני אמרתי והא מאכלו מאכל אדם, עכשיו — "עפר יאכל". הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את חיה, עכשיו — "איבה אשית בינה ובין האשה ובין זרעה ובין זרעה". וכן מצינו בקזן וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי ואבשלום ואדוניהו ועוזיהו והמן — שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם. מה שביקשו — לא ניתן להם, ומה שבידם — נטלוהו מהם. ביער התחילה בעבירה וכו'. מנא הני מילי? אילימא משום דכתיב: "בתת ה' את ירבה נופלת ואת בטנה צבה" — והכתיב: "וצבתה בטנה ונפלה ירכה"‏‏^[א] אמר אביי: פי לייט — לייט תחילה ירה, והדר בטן לייט, ומיא פי בדיק — פי אורחיהו בדיק, בטן ברישא והדר ירה. בקללה נמי כתיב: "לצבות בטן ולנפל ברה"י ההוא דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירה, שלא להוציא לצו על מים המרים. מתנני שמשון הלה אחר עיניו — לפיכה נקרו פלשתים את עיניו, שנאמר: "ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו". ^[א] אבשלום נתגאה בשערו — לפיכה נתלה בשערו. ולפי שבה על עשר פלגשי אביו — לפיכה נתנו בו עשר לונכיות, שנאמר: "ויסבו עשרה אנשים נושא כלי יואב". ולפי שגנב שלש גנבות: לב אביו, ולב בית דין, ולב ישראל, שנאמר: "ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל" — לפיכה נתקעו בו שלשה שבטים, שנאמר: "ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום". ^[א] וכן לענין הטובה: מרים המתינה למשה שעה אחת, שנאמר: "ותתצב אחותו מרחוק" — לפיכה נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר, שנאמר: "והעם לא נסע עד האסף מרים". יוסף זכה לקבור את אביו, ואין באחיו גדול ממנו, שנאמר: "ויצל יוסף לקבר את אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים". מי לנו גדול מיוסף, שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף, ואין בישראל גדול ממנו, שנאמר: "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" — מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר: "ויקבר אותו בגי". לא על משה בלבד אמרו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר: "והלה לפניך צדקה כבוד ה' יאספה". ^[א] גמי' תנו רבנן: שמשון בעיניו מרה, שנאמר: "ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי פי היא ישרה בעיניי" — לפיכה נקרו פלשתים את עיניו, שנאמר: "ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו". איני? והכתיב: "ואביו ואמו לא ידעו כי מהי היא". כי אזל מיהא — בתר ישרותיה אזל. תניא, רבי אומר: תחילת קלקולו בעוה, לפיכה לקה בעוה. תחילת קלקולו בעוה, דכתיב: "וילה שמשון עזתה וירא שם אשה זונה וגו'", לפיכה לקה בעוה דכתיב: "ויורידו אותו עזתה". והכתיב: "וירד שמשון תמנתה"? תחלת קלקולו מיהא בעוה הנה. ^[א] ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שרק ושמה דלילה". תניא, רבי אומר: אילמלא לא נקרא שמה "דלילה" — ראויה היתה שתקרא דלילה: דילדלה את כחו, דילדלה את לבו, דילדלה את מעשיו. דילדלה את כחו — דכתיב: "ויסר כחו מעליו". דילדלה את לבו — דכתיב: "ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו". דילדלה את מעשיו — דאיסתלק שכינה מיניה, דכתיב: "והוא לא ידע כי ה' סר מעליו". "ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו". מנא ידעה? אמר רבי חנינ אמר רב: ניכרין דברי אמת. אביי אמר: ידעה בו באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבטלה. כיון דאמר גזיר אלהים אנני, אמרה: השתא ודאי קושטא קאמר. ויהי פי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו. מאי "ותאלצהו"? אמר רבי יצחק דבי רבי אמי: בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו. "ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא". מאי "כל טמא"? ותו: עד השתא דברים טמאים קאכלה!? אמר רבי יצחק דבי רבי אמי: דברים האסורים בגזיר. "ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחיי". אמר רבי יצחק דבי רבי אמי: הוא איוה לדבר טמא — לפיכה נתלו חייו בדרך טמא. "ותחל רוח ה' וגו'". אמר רבי חמא ברבי חנינא: חלתה נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב: "יהי דן נחש עלי דרה". "לפעמו במחנה דו", אמר רבי יצחק דבי רבי אמי: מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כזוג. כתיב הכא: "לפעמו במחנה דו", וכתיב התם: "פעמן ורמן". ביין צרעה ובין אשתאול", אמר רבי אסי: צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו, וערקו שמשון ויטבחו זה בזה. "והוא יחל להושיע את ישראל", אמר רבי חמא ברבי חנינא:

הוחל

המקנא פרק ראשון סוטה

נחש הסדמוני נתן עיניו בחנה ובא עליה והינו דכתיב (בראשית ג'י"ג) הנחש השיאני לשון משמים ונשאין הוא: נטלו הימנו קומה וקופה: והא מלה שלכן עשאו ערם מבל: ואי אמרתי והלה בקומה וקופה מקללתו אתה למד וכן כל אלה אתה למד מקללתן: קון נתן עיניו בתאומה ותרה שנולדה עס רבל ששתי תאומות נולדו עמו והינו דכתיב (בראשית ל"ב') את אחיי את רבל שני אחים שני רבויים: קרח על הכהנה ונדלע: בלעם בממונו של בלק לקלל את ישראל ונהרג במדיו שהלה לטול שכר עשרים וחרבעה אלף שנפלו מישראל בעצתו: חולא אביר הרועים ונדול שבתלמידים היה ונתקנא בדוד שקאסו בכוין דבר ואיש תאר ומרסא פניס בהלכה כדכתיב (שמואל א ט"זי"ח) הגה קאיתי בן לשי בית הלחמי וגו' ואמר באגדה חלקו (דף צג:) דכל הפסוק הזה לואג אמרו בלשון רע: ואחיתפל נתן עיניו במלכה כדאמר במלך (דף קא:) קאה אש יוצא מאמתו ובסבור שעמיר למלך. ומה שקיזו נטלו הימנו לא יחזו וימיהם: גחזי בממונו של נעמן ונצטרע: ואלויה בלביב ונהרג: ונעיה בכהנה והצרעת זרחה על מצחו (דברי הימים ב כ"י:י"ט): פי גיט כוי וקללה היא תחלת הפורענות: מיהו פי בדיק מייא פי אורחיהו בדיק שבמעיס נכנסו תחלה ומקלקלות אותו ואח"כ נופלות לירד: שלא להוציא לעז שיאמרו לא עשו בסדר האלה ואין פרענות זו על זון: מתני' שמשון הלך אחר עיניו כדילוף לקמן: על עשר פלגשי אביו כדכתיב בספר שמואל (ב טו) ויצא עשר נשים פלגשים לשמר הבית: לנכיות חניניות: לב אביו ולב כ"ד דכתיב (סס) אלכה נא ונאשלמה את נדרי וגו' וכתיב את אבשלום הלכו מאתים איש קרואים והולכים לתמם ואמריון בסוטה דירושלמי קרואים מזוד שעל זוי מצנת דוד הלכו עמו אמר לו כתוב לי שילכו עמי אותן שנים שאבחר וכתב לו והיה מרסא חותמתו של דוד לשנים והולכים אחריי וכן לשנים אחרים עד שפגם מאתים וכלן ראשי סנהדראות רבי לב אביו ולב כ"ד ולב אנשי ישראל דכתיב בקרב איש להסתמות וגו' דכתיב מי ימנני שפט בארץ וכתוב ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל: ואין באחיו גדול ממנו שהיה מלך רבי מזה שמד שנקבר אביו בגדולים וכו' במזה מדדו לו שנקבר הוא בגדולים: מי לנו לענין כבוד קבורה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה שהוא גדול משראל ואין בשראל גדול ממנו רבי שמדמה שמד לקבר את יוסף ע"י גדול כה מדדו לו שאין גדול בכבודו קבור ממשה שלא נתעסק בו אלא הכה"ה: גמי' בעיניו מרד ע"י עיניו מרד בבוראיו: פי מהי הוא שחשק באותה אשה כפי להתגרות בפלגתים: והכתיב וירד שמשון תמנתה וירא שם אשה מקנות פלגתים ותיטב בעיני שמשון ומעשה של זו שבתמנת קודם למעשה של זו שבעיה: תחלת קלקולו מיהא בעוה הנה דההיא דתמנת לאו חלקול הוא כלי האי שלקחה לו לאשה ולא בא עליה בזנות: שדלדלה עקרה כמו אבני הר שגדלדלו: מנא ידעה הלא כמה כזבים אמר לה קדם לכן ומצאתו שחרו: נכרין דברי אמת מתקבלין ומשכיין וכדורים על אופניהם קאתה שערן גדול ולא הנה שותה יין והבימה שהדברים האחרונים שאמר לה שבדבר הזה היה כחו גדול אמת הן: ויתאלצהו לשון דחק ומעקה: בשעת גמר ביאה תאנות האדם מרבה: דברים האסורים לגזיר משרת ענבים כגון גזיר שרקע ענבים במים וגם בהם טעם יין דלא נפקא מכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר י"ד'): מכתש מקום קביעות השן: אינה לדבר טמא לשא בת אל נכר: בדבר טמא

מסורת הש"ס

א במדבר רבה; לקמן כח.

ב תוספתא סוטה; במדבר רבה;

ג ספרי במדבר

ד בראשית רבה

ה בראשית רבה

 תורה אור השלם

[בראשית ג, א-טו]

[בראשית ג, יד]

[בראשית ב, טו]

[שמואל ב, טז]

[במדבר יז]

[שמואל א-כא-כב]

[בראשית ד]

[מלכים ב, ה]

[שמואל ב, טו]

[במדבר כב]

[מלכים א, א]

[דברי הימים ב, כו]

[אסתר ג, יג]

[במדבר ה, כא]

[במדבר ה, כז]

[במדבר ה, כב]

[שמואל ב, יח, טו]

[שמואל ב, טו, ו]

[שמואל ב, יח, יד]

[שמואל ב, טו, יז]

[שמואל ב, טז, כב]

[שמות ב, ד]

[במדבר יב, טו]

[בראשית ג, יז]

[שמות יג, יט]

[דברים לד, ו]

[ישעיהו נח, ח]

[שופטים יד, ג]

[שופטים טז, כא]

[שופטים יד, ד]

[שופטים טז, א]

[שופטים יד, א]

[שופטים טז, ד]

[שופטים טז, יט]

[שופטים טז, יח]

[שופטים טז, כ]

[שופטים טז, יז]

[שופטים טז, יז]

[שופטים יג, ד]

[שופטים טו, יט]

[שופטים יג, כה]

[בראשית מט, יז]

[שמות כח, לד]

[שמות לט, כו]

[שופטים יג]

[שופטים יג, ה]

לחי הסמור שאלמלא הוא היה מת בצמא: רוח ה' רוח גבוהה ששרתה על יעקב: מקשקשת לפניו ללוותו: באשר הולך:

מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים מדרשים על חנוכה מעשה חנוכה נוסח ב ד; אוצר מדרשים יעקב אבינו לקח טוב על ברכת יעקב אבינו עה יח ב אוצר מדרשים אלדד הדני ספר אלדד הדני ספור א ז ג סנהדרין קה. ד במדבר רבה; סנהדרין מח:
גליון הש"ס
גמ' ווא"ד מרביה. לעיל דף ד ע"ב: רש"י ד"ה יתומה אני ב' שמשת ששים ליעקב. ט"ס וצ"ל חמשים:
תורה אור השלם

[בראשית כא, כג]

[שופטים יג]

[שופטים יג, כד]

[שופטים טז, כח]

[שופטים טז, לא]

[שופטים טז, ד]

[שופטים טז, ג]

[שופטים טז, כא]

[איוב לא, י]

[איוב לא, ט]

[בראשית מט, טז]

[תהילים פד, יב]

[במדבר כג, ג]

[בראשית מט, יז]

[שמואל א ט, ב]

[שופטים טז, יט]

[שמואל א לא, ד]

[מלכים ב כה, ז]

[מלכים א טו, כג]

[תהילים כה, ד]

[מלכים א טו, כב]

[דברים בד, ה]

[שופטים יד, א]

[בראשית לח, יג]

[בראשית לח, יד]

[יהושע טו, לד]

[בראשית כא, לג]

[דניאל יא, מה]

הוחל שְׂבוּעָתוֹ שֶׁל אַבְימֶלֶךְ בְּטֹלָה לְשׁוֹן לֹא הִשְׁכּוּעָה תַּחֲלֵה: בְּמָה בָּרַכּוּ כָּל בְּרָכָה שֶׁמִּמָּרְכָּל לְשׁוֹן רַבּוּי הוּא דָּבַר הַמַּרְכָּה וּמִצִּיּוּ כּוּ שָׁבַע כּוּיִישׁ"ן (כּוּיִשׁוּ"ן: שָׁבַע) בְּלַע"ז וּמָה בְּרָכָה נִמְצָא כּוּ לֹא מִצִּיּוּ עֶשֶׂר בְּשִׁמְשׁוֹן: שֶׁבָּרַכּוּ בְּאִמְתּוֹ לְהִיּוֹת זָרְעוֹ כְּנִחַל שׁוֹטֵף לָמָּה שֶׁנִּתְאַנָּה נִתְבָּרָךְ: נֶקֶם אַחַת מִשְׁמִי עֵינִי שֶׁכָּר אַחַת מִעֵינִי כֵּן לִי כִּנְקָמָה זֶו וְשִׁכָּר הַחֲקָרָת לַעֲוֹלָם הִבָּא: שְׁחַתֵּר לְאַחֲרָיו כְּשֶׁצִּיּוּן אִיתּוֹ אִיּוֹ (מַרְחִיק) לְבַרַּח אֶלָּא חֹתֵר עֵקֶלְקֻלוֹת: עַל כִּתְּפָיו כִּשְׁעוֹר כִּתְּפָיו: שָׁעַר הַעִיר בְּעוֹה מִשְׁתַּעֵי קָרָא: קָמִי לְשִׁמִּי חֲמָרָא חֲמָרָא לִפְנֵי כָּל אֲדָם מִבִּיאִין מָה שֶׁהוּא רְגִיל כּוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵי יוֹן מִבִּיאִין יוֹן: קָמִי כּפּוֹקָא גִּרְגִּיא דְּבָלָא לִפְנֵי עוֹבֵד אֲדָמָה וְחוּפֵר בְּגוּיַת דְּרַגִּיל לְאֶכַל זֶרֶק מִבִּיאִין כָּל מָלָא זֶרֶק דּוֹבֵיל מִיּוֹן זֶרֶק הוּא: קֹאֲרִי וּבּוֹצִיעֵי מִיּוֹן אֲחָד הוּא אֶלָּא שְׁאֵלו גְּדוּלִים וְאֵלו קִטְנוֹס כְּלוּמַר בְּמָה שֶׁהוּא עוֹסֵק הִיא עֲסוּקָה: כִּיֶּאֱחָד פִּיחֵלוֹ שֶׁל עוֹלָם כִּמְשַׁפְט צָרִי: שְׁמַשׁ לְשׁוֹן חוּמָה כִּמּוֹ וּשְׁמִיתִי כִּדְכַד שְׁמִיתֵנוּךְ (וְשַׁעִיָּהוּ נ"ו:י"ב:כ): עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה מִשְׁמַע שֶׁכָּנָסוּ בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה מִמֶּשֶׁ: מַעֲזִין שְׁמוֹ שְׁאִין שְׁמַשׁ שֶׁסּ מִמֶּשׁ אֶלָּא מִנּוּן וּמִצִּיל: שְׁפִי אֶשְׁלוּיִישׁ"ס כִּמּוֹ דְּשַׁף מִדְּקַתָּה (חֲלוּן דָּף מֵב): שְׁפִיפּוֹן שְׂכִיָּה כִּסּוּלָה: מַעֲזִין גִּמְמָא כּוּ' נִשְׁתַּנוּ מִן הַתַּחְמוּנִים לַתַּפְאֲרָת: וְיִסָּר כַּחוֹ לֹא מִיּוֹמִי רִאִיָּה אֶלָּא דְּכָלֵן לָקוּ: שְׁאֵלוֹ בְּצִיֵּאֲרִי וּנִיבַּס מִכָּל הָעָם מִשְׁכֵּמוֹ (שְׁמוּאֵל א י"ב:ג): וַיִּפֹּל עָלֶיהָ מְקוֹס שְׁהוּרְגִינוּ בְּחֶרֶב וְהִינוּ צִיֵּאֲר: צִרְקִיָּה בְּעִיּוּי לֹא יִזְעָנָא מִנָּלֵן דְּנִשְׁתַּנָּה לְשִׁבְחָ וְכֵן אָסָא בְּרַגְלָיו אֶלָּא בֵּן שְׁמַע מִרְבּוֹ: פּוֹדָגְרָא (צִיַּת (שְׁגֵרוֹן אוֹ שְׁגֵלוֹן בְּרַגְלָיִים)) שֶׁס חֲלִי הוּא שְׁאוּמֹחַ בְּרַגְלִים וְקוֹרָא לוֹ פּוֹדָגְרָא: נַעֲנֵשׁ אָסָא לַחֲלוּת: אֲנַגְרִיא עֲבוּדַת הַמֶּלֶךְ: הַשְׁמִיעַ אֶת כָּל יְהוּדָה הִזְעִיקוֹן וַיִּשְׁאוּ אֶת אֲבִנֵי הַרְמָה שְׁהִיָּה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בּוֹנִה עָלֶיהָ בְּרֶךְ לְבִלְתִּי תַת יוֹצֵא וְכֹא לְאָסָא: חֲמוֹ כְּפִתּוֹב כּוּ נָקִי יְהִיָּה לְבִיתוֹ וְגו' (דְּבָרִים כ"ד:ה'): כְּפִתּוֹב יִירַד שְׁמִשׁוֹן תַּמְנָתָה אֶלְמָא תַּמְנַת בִּירִידָה וּכְפִתּוֹב עוֹלָה תַּמְנָתָה אֶלְמָא עָלֶיהָ הִיא נִשְׁמִשׁוֹן וַיְהוּדָה תַּרְנוּוּהוּ בִּזְרָקוֹן יִשְׂרָאֵל הוּו: שְׁנַתְּנָה בַּהּ שֶׁנֶּשֶׂא מַבְנוּת פִּלְשְׁתִּים הַאֶסְכוּרֹת לוֹ: וַיְהוּדָה נִתְעַנָּה שְׁמַשֶּׁס נוֹלְדוּ בְּרֶךְ וְזַרַח שְׁהַשְׁמִיּו מַלְכוּס וּנְבִיאִים בִּיִּשְׂרָאֵל: דְּאִמִּי מַהֲאִי גִיסָא שְׁהִיָּתָה מִיִּשְׁבֶּת בְּאִחְצַע שְׁפּוּעַ הַהָר הִבָּא לָּהּ מִרָאשׁ הַהָר יוֹרַד הִבָּא לָּהּ מִרְגְּלֵי הַהָר עוֹלָה: כְּגוֹן וְרָדָּי וּבִי בִּאֲרִי וְנָרַשׁ עֲרִירוֹת הֵן הִיוֹשְׁבוֹת בְּשַׁפּוּעַ הַהָרִים: מַצְפּוֹת לְרִאֲוִיתוֹ שְׁהִי רְגִילוֹן לְהַתְקַבֵּל שֶׁס וְלָלוֹן וְהִיָּה חִבִּיב עָלֶיהֶם: שְׁנַתְּנָה עֵינַיִס לְבִדְרִיָּה דְּגִמְמָא וַיַּתַּח הַסַּר נִתְּנָה לַעֲצֻמָּה שְׁאִין עֲבָרָה בְּדָבָר: גִּיּוֹרֵת אִיּוֹ וְאִיּוֹ עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים וְרִאֲוִיָּה לָךְ: פְּנוּיָה אִיּוֹ וּמִתְרַת לְכָל אֲדָם: יְתוּמָה אִיּוֹ וְהִיִּיתִי קִטְנָה וְהַשִּׁיאוּנִי אִמִּי וְאִחִי וְאִין נִשְׁוֹאִין לַעֲר וְאִוֵּן כְּלוּס לְאַסָר עָלִיו מִשׁוּם כְּלָתוֹ וְאִין זְכוּת לֹאֵס וּלְאַחִים לְהַשִּׁיא קִטְנָה אֶלָּא הִבָּא זֹכֶה בַּהּ כְּדִכְתִּיב אֶת בְּתִי נִתְּנִי לְאִישׁ הִזֶּה (דְּבָרִים כ"ב:ט"ז) וְלָהֶךְ סִבְכָּא לֹאז בְּתוֹ שֶׁל שֶׁס הִיָּתָה שְׁמַשְׁנַת שְׁשִׁים לַיִּשְׁרָאֵל כְּלוֹ שְׁנוּתָיו שֶׁל שֶׁס וַיַּעֲקֹב כִּבְר הִיָּה יוֹתֵר מִכּוּן מֵאָה וַעֲשָׂר: מְהִירָה אִיּוֹ מַנְדָּה: וְנִטַּע כּוּ לְהַנְנוֹת עוֹבְדִים וְשָׂבִים: פִּגְזָק לָלוֹן שֶׁס אוֹרְחִים וְלִשׁוֹן אֶשׁ"ל נוֹטְרִיקוֹן הוּא אֶחָלָה שְׁתִּיָּה לְוִיָּה שְׁהִיָּה מִאֲכִילוֹן וּמִשְׁקוֹן וְאִח"כ מְלִיָּה אֲחִוָּת: וַיִּטַּע אֶחָלִי אֶפְדֵּנוּ כְּסוּיָה הוּא בְּדִנְיָאֵל עַל אֲחָד מֵהַמֶּלְכִּים:

יַחַל דְּבָרֵיו (בְּמִדְבָּר ל) לְפִי שְׁהַס עֲבָרוּ עַל

הוּחַל שְׂבוּעָתוֹ שֶׁל אַבְימֶלֶךְ, דְּכַתִּיב: "אִם תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵּי". "וַיִּגְדֵּל הַנָּעַר וַיִּבְרַכְהוּ ה'". בְּמָה בָּרַכּוּ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שֶׁבָּרַכּוּ בְּאִמְתּוֹ: אִמְתּוֹ כִּכְנִי אָדָם, וְזָרְעוֹ כְּנִחַל שׁוֹטֵף.^(ט)"וַיִּקְרָא שְׁמִשׁוֹן אֵל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים זָכְרָנִי נָא וְחִזְקָנִי נָא אֶךְ הַפַּעַם הַזֶּה וְאִנְקָמָה נָקַם אַחַת מִשְׁמִי עֵינִי מִפְּלִשְׁתִּים". אָמַר רַב: אָמַר שְׁמִשׁוֹן לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, זָכוֹר לִי עֲשָׂרִים וּשְׁתִּים שָׁנָה שִׁשְׁפֻּטָּתִי אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אִמְרָתִי לְאַחַד מֵהֶם הִעֲבִיר לִי מִקָּל מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. "וַיִּלְךָ שְׁמִשׁוֹן וַיִּלְכַּד שְׁלֹשׁ מְאוֹת שׁוּעִלִים". מֵאִי שָׁנָא שׁוּעִלִים? אָמַר רַבִּי אִיבּוֹ בַּר נַגְדִי אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַּר אָבָא: אָמַר שְׁמִשׁוֹן, יָבֵא מִי שְׁחֹזֵר לְאַחֲרָיו, וַיִּפְרַע מִפְּלִשְׁתִּים שְׁחֹזְרוּ בְּשׁוּבָעָתָ. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד: בִּין כְּתִיפָיו שֶׁל שְׁמִשׁוֹן שְׁשִׁים אֲמָה הָיָה, שְׁנֶאָמַר: "וַיִּשְׁכַּב שְׁמִשׁוֹן עַד חֲצִי הַלַּיְלָה וַיָּקָם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֵּאָחֵז בַּדְּלָתוֹת שֶׁעַר הָעִיר וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַיִּסָּעַם עִם הַבָּרִיחַ וַיִּשָּׁם עַל כְּתִיפָיו", וּגְמִירִי דְאִין דְּלָתוֹת עֲזָה פְּחוּתוֹת מִשְׁשִׁים אֲמָה.^(י)"וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִין טַחֲיָנָה אֶלָּא לְשׁוֹן עֲבִירָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "תִּתְּסֵחַן לְאַחַר אֲשֶׁתִּי". מְלַמֵּד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הִבִּיא לוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ לְבֵית הָאֲסוּרִים כְּדִי שֶׁתַּעֲבֹר הֵימָנוּ. אָמַר רַב פֶּפָּא: הֵיינו דְאָמְרִי אִינְשִׁי: קָמִי דְשִׁתִּי חֲמָרָא — חֲמָרָא, קָמִי רַבּוֹקָא (גְּרִידָא — דּוּבְלָא). וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְּזוּנָה — אִשְׁתּוֹ (מְזוּנָת) [מְזוּנָה] עָלָיו, שְׁנֶאָמַר: "אִם נִפְתָּה לְבִי עַל אִשָּׁה וְעַל פֶּתַח רְעִי אֲרַבְתִּי", וּכְתִיב: "תִּתְּסֵחַן לְאַחַר אִשְׁתִּי וְעַלְיָה יִכְרַעוּ אַחֲרָיו", וְהֵיינו דְאָמְרִי אִינְשִׁי: אִיהוּ בִי קֵאֲרִי, וְאִיתְתִּיָּה בִי בּוֹצִיעִי. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁמִשׁוֹן דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאֲבִיהֶם שִׁבְשֻׁמִּים, שְׁנֶאָמַר: "דָּן דִּין עֲמוֹ כְּאֶחָד וְגו'". וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁמִשׁוֹן עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא, שְׁנֶאָמַר: "כִּי שְׁמִי וּמִגֵּן ה' אֱלֹהִים וְגו'". אֶלָּא מַעֲתָה, לֹא יִמָּחֶה! אֶלָּא: מַעֲזִין שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַגִּין עַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ — אִף שְׁמִשׁוֹן מַגִּין בְּדוֹרוֹ עַל יִשְׂרָאֵל.^(י)וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּלָעָם חִיגַר בְּרַגְלֹו אַחַת הָיָה, שְׁנֶאָמַר "וַיִּלְךָ שְׁפִי". שְׁמִשׁוֹן חִיגַר בְּשִׁתִּי רַגְלִיו הָיָה, שְׁנֶאָמַר: "שְׁפִיפֵן עָלִי אֲרַח". תַּנּוּ רַבְּנֵי: חֲמִשָּׁה נִבְרָאוּ מַעֲזִין דּוֹגְמָא שֶׁל מַעֲלָה, וְכוּלְוֹן לָקוּ בָּהֶן. שְׁמִשׁוֹן בְּכַחוֹ, שְׁאוּל בְּצוּאָרוֹ, אֲבִשְׁלוֹם בְּשַׁעְרוֹ, צְדָקָהָ בְּעִינָיו, אָסָא בְּרַגְלָיו. שְׁמִשׁוֹן בְּכַחוֹ, דְּכַתִּיב: "וַיִּסָּר כַּחוֹ מַעֲלָיו". שְׁאוּל בְּצוּאָרוֹ, דְּכַתִּיב: "וַיִּקַּח שְׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ". אֲבִשְׁלוֹם בְּשַׁעְרוֹ, כְּדִכְעִינוּ לְמִימַר קַמּוּ. צְדָקָהָ בְּעִינָיו, דְּכַתִּיב: "וְאֵת עֵינֵי צְדָקָהָ עוֹר".^(י)אָסָא בְּרַגְלָיו, דְּכַתִּיב: "רַק לָעַת וְקָנְתָו חֲלָה אֶת רַגְלָיו", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁאֲחֻזָּתוֹ פְּדָגְרָא. אָמַר לִיָּה מַר זוטְרָא בְּרִיָּה דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן: הִיכִי דְמִי פְּדָגְרָא? אָמַר לִיָּה: כְּמַחַט בְּכֶשֶׁר חֲחִי. מָנָא דַּע? אִיכָא דְאָמְרִי: מִיחַשׁ הָוָה חֵשׁ בִּיָּה. וְאִיכָא דְאָמְרִי: מִרְבִּיָּה שְׁמַע לִיָּה. וְאִיכָא דְאָמְרִי: "סוּד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֶם". דָּרַשׁ רַבָּא: מִפְּנֵי מָה נַעֲנֵשׁ אָסָא — מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה אֲנַגְרִיא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁנֶאָמַר: "וְהַמֶּלֶךְ אָסָא הִשְׁמִיעַ אֶת כָּל יְהוּדָה אִין נָקִי". מֵאִי "אִין נָקִי"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֶפְּלִיו חֲתוּן מִחֲדָרוֹ וְכָלָה מִחוּפְתָּהָ. כְּתִיב: "וַיִּירַד שְׁמִשׁוֹן תַּמְנָתָה", וּכְתִיב: "הִנֵּה חֲמִיָּה עָלָה תַּמְנָתָה". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁמִשׁוֹן שְׁנַתְּנָה בַּהּ — כְּתִיב בִּיָּה יִרְיָדָה. יְהוּדָה שְׁנוּתַעֲלָה בַּהּ — כְּתִיב בִּיָּה עָלֶיהָ. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: שְׁתֵּי תַּמְנָאוֹת הָיוּ, חֲדָא בִּירִידָה, וְחֲדָא בְּעָלְיָה. רַב פֶּפָּא אָמַר: חֲדָא תַּמְנָה הָוּא, דְּאִתִּי מַהֲאִי גִיסָא — יִרְיָדָה, וְדְאִתִּי מַהֲאִי גִיסָא — עָלֶיהָ. כְּגוֹן וַרְדּוּנְיָא וּבִי בְּאֲרִי וְשׁוּקָא דְנָרַשׁ. "וּתִשָּׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם". אָמַר רַבִּי אֶלְכָּסְנָדְרִי: מְלַמֵּד שֶׁהִלְכָּה וַיִּשְׁכַּח לָּהּ בְּפֶתַחוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אֲבִינּוּ, מְקוֹם שֶׁכָּל עֵינַיִם צוּפוֹת לְרִאוֹתָו. רַבִּי חֲנִין אָמַר רַב: מְקוֹם הוּא שְׁשֻׁמוֹ עֵינַים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "תַּפּוּחַ וְהַעֵינָם". רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: שְׁנַתְּנָה עֵינַים לְדְבָרִיָּה. כִּשְׁתַּבְּעָה אָמַר לָּהּ: שְׁמָא נִבְרִית אַתָּ? אֲמָרָה לִיָּה: גִּיּוֹרֵת אָנִי. שְׁמָא אִשְׁת אִיש אַתָּ? אֲמָרָה לִיָּה: פְּנוּיָה אָנִי. שְׁמָא קִיבֵּל בַּךְ אֲבִיָּה קִידוּשִׁין? אֲמָרָה לִיָּה: יְתוּמָה אָנִי. שְׁמָא טַמְאָה אַתָּ? אֲמָרָה לִיָּה: טְהוֹרָה אָנִי. "וַיִּטַּע אֶשֶׁל בְּבֶאֱר שְׁבַע", אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה פְּרָדַס, וְנִטַּע כּוּ כָּל מִינֵי מִגְדִּים. רַבִּי יְהוּדָה וּרְבִי נַחְמִיָּה, חַד אָמַר: פְּרָדַס, וְחַד אָמַר: פּוּדְקָ. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְאָמַר פְּרָדַס, הֵיינו דְּכַתִּיב "וַיִּטַּע". אֶלָּא לְמָאן דְאָמַר פּוּדְקָ, מֵאִי "וַיִּטַּע"? כְּדַכְתִּיב: "וַיִּטַּע אַחְלִי אֶפְדֵּנוּ וְגו'". "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם". אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: אֵל תִּיקְרִי "וַיִּקְרָא",

אֶלָּא

המקנא פרק ראשון סוטה

הַמְּנוּנָא מִשְׁמָה דְּעֵלָא אָסוּר לְאָדָם שְׁיַתָּא שְׁלוֹס לַחֲבָרֵי בְּבֵית הַמַּרְקָן מִשׁוּם דְּשֶׁס גּוּפָה אֲקָרִי שְׁלוֹס כְּדַכְתִּיב וַיִּקְרָא לוֹ ה' שְׁלוֹס וְלֹא קָא חָשִׁיב לָּהּ בְּמַס' סוּפְרִים (פ"ד) בְּצִדֵּי שְׁמוֹת שְׁאִין נִמְחָקוּן וְנִקְרָא דַּתְנָא וְשָׁנַר וְעִדִּיף מַחֲנוּן וּרְחוּס דְאָמַר בְּפִרְקָא שְׂבוּעַת הָעֵדוּת (שְׂבוּעוֹת דָּף ל.ה). דִּנְמַחֵק דִּלָּא אֶשְׁכַּחַן שְׁקָרָא הַקַּב"ה שְׁמוֹ כֶּךְ חֲנוּן וְהִבָּא כְּרִיךְ אִהָא דְקֵאֲמַר עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה נִקְרָא מִשְׁמַע דְּשִׁמוֹ נִקְרָא כֶּךְ וְהִינוּ דְקָא דְחִי אֶלָּא מַעֲזִין שְׁמוֹ כְּמוֹ חֲנוּן עַל שֶׁס שְׁהוּא חֲנוּן וּמִרְחַס עַל כְּרִיִּיתָיו:

י

 עין משפט גור מצורה
א מוּי' פוּי מהל' דעות הל' ח:

גוּחַ לוי לאדם שִׁפּוּיל את עצמו לתוך כִּבְשׁוֹ הַיּוֹדָרין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מניהו המלכין פני חברו ברבים ואומר נמי (שם נט.). גוּחַ לו לאדם שִׁיבַעל ספק אֶשֶׁת אישׁ ואל ילביץ פני חברו ברבים מנלן מקור ונקראה האי דלָא חָשִׁיב ליה (פסחים דף כה.) בַּהֲדִי ג' עברות שֶׁאֵין עוֹמְמִים בְּפָנֵי פָקוּחַ נֶפֶשׁ עֲבוֹת כּוֹכָבִים וְגַלְוֵי עֲרִיית וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים מִשּׁוֹם דַּעֲבַרְת הַלְבַּנָּת פָּנִים חֲיִנָּה מִפְּקָשֶׁת בַּחוּרָה וְלֹא

נִקַּט אֶלָּא עֲבֻרוֹת הַמִּפְרָשׁוֹת: **יִצְאָת בַּת** קוֹל וְאִמְרָה מִמֶּנִּי יֵצְאוּ כְּבוֹשִׁים בְּשִׁלְהִי מִסִּמָּת מִכּוֹת (דף כג:) מסיק דַּהֲכִי גְמִירִי לָהּ: **דְּקָרַב רִישָׁא** לְגַבִּי גּוּפָה תִּמְנָה רַבִּי מֵאִיר דְּאִמַר בְּחֵלֶק (סנהדרין דף קג:) אֲבִשָּׁלוֹם אֵין לו חֵלֶק לַעֲוֹלָם הֵבֵא א"כ סְבִירָא לֵה דְקָרַב רִישָׁה לְגַבִּי גּוּפָה וְלֹא סְבִירָא לֵה דְאִוְתִּיגָה לַעֲלֵמָא דְאִתִּי מִכּל מְקוֹם אִסְקָה מִשְׁבַּעַה מְדוּרֵי דְגִיּוּהֶגֶם וְאִם כּוֹן אִמְרִי לֹא חָשִׁיב לִיָּה בַּהֲדִי אִחֻז וְאִחוּזִיה דְּאִמַר (שם קג.) לֹא חִיּוּן וְלֹא מְדוּנִין וַיִּלְ

דָּלָא חָשִׁיב אֶלָּא מְלָכִים: **דְּאִיְתִּיָּה** לַעֲלֵמָא דְאִתִּי וְאִי קִשְׁיָא הָא אִמְרו בְּחֵלֶק (סנהדרין דף קד.) בָּרָא מַזְבִּי אֲבָא אֲבָא לֹא מַזְבִּי בָרָא בְּדַבְתִּיב וְאֵין מַזְבִּי מַעֲלֵ אֵין אֲבָרְהָם מַעֲלֵ אֶת יִשְׁמַעֲל וְלֹא יִצְחָק אֶת עִשָׂו אֲבָל הֲבֹן מַעֲלֵ אֶת הָאֵב כְּגוֹן יֹאשִׁיָּהוּ שְׁלֹא מִנּוּ אֶת אִמּוֹן וַיִּלְ מִשּׁוֹם דְּאֲבִשָּׁלוֹם נָטַל אֶת שְׁלוֹ בַּעֲוֹלָם הָאָה שְׁנִיבְרַג בְּמִיתָה מִשְׁנָה הוֹעִילָה לו תַּפְלָת אֲבִיו דְּוּמִיָּא דִּיהוּיָקִים דְּאִמַר הֵתִם שְׁהִיָּה כְּתוּב עַל גְּלַגְלָתוֹ זֹאת וְעוֹד אַחֲרָת וְנִפְרַע מִמֶּנּוּ לֹאֲחַר מִיתָה לֹא מִנּוּ אוֹתוֹ וְעוֹד אֲבִשָּׁלוֹם לֹא עֲבַד עֲבוֹת כּוֹכָבִים א"נ מַנִּי לְמִימַר הָא דְאִמַר אֲבָא לֹא מַזְבִּי בָרָא הִינּוּ מִשּׁוֹם כְּבוֹד הָאֵב אֵין מוּנָעִין מִלְּמַנְתּוֹ עַם רָשָׁעִים בְּלֹא תַּפְלָה אֲבָל תַּפְלָה מוּעֵלָת וְזוֹ הַתַּפְלָה עַל אֲבִשָּׁלוֹם:

גוּחַ לוי לאדם שִׁפּוּיל את עצמו לתוך כִּבְשׁוֹ הַיּוֹדָרין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מניהו המלכין פני חברו ברבים ואומר נמי (שם נט.). גוּחַ לו לאדם שִׁיבַעל ספק אֶשֶׁת אישׁ ואל ילביץ פני חברו ברבים מנלן מקור ונקראה האי דלָא חָשִׁיב ליה (פסחים דף כה.) בַּהֲדִי ג' עברות שֶׁאֵין עוֹמְמִים בְּפָנֵי פָקוּחַ נֶפֶשׁ עֲבוֹת כּוֹכָבִים וְגַלְוֵי עֲרִיית וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים מִשּׁוֹם דַּעֲבַרְת הַלְבַּנָּת פָּנִים חֲיִנָּה מִפְּקָשֶׁת בַּחוּרָה וְלֹא

אֶלָּא "וַיִּקְרִיא". מְלַמֵּד שֶׁהִקְרִיא אֲבָרְהָם אֲבִינוּ לְשִׁמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּפֶּה כָּל עוֹבֵר וְשׁוֹב. בִּיצַד? לְאַחַר שְׁאֵכְלוּ וְשָׁתוּ, עָמְדוּ לְבָרְכוּ. אָמַר לָהֶם: וְכִי מִשְׁלִי אֶכְלֶתֶם? מִשָּׁל אֱלֹהֵי עוֹלָם אֶכְלֶתֶם! הוֹדוּ וְשִׁבְחוּ וּבָרְכוּ לְמִי שְׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. "וַיִּרְאֶה יְהוּדָה וַיַּחֲשֹׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסֶּתָה פָּנֶיהָ". מִשּׁוֹם דְּכִסֶּתָה פָּנֶיהָ, חֲשִׁבָהּ לְזוֹנָה? אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: שְׁכַסְתָּהּ פָּנֶיהָ בְּבֵית חֲמִיָּה. דָּאִמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל פֶּלֶא שֶׁהִיא צְנוּעָה בְּבֵית חֲמִיָּה — זוֹכָה וַיּוֹצֵאֶין מִמֶּנָּה מְלָכִים וְנַבִּיאִים. מְנַלָּן — מִתְמַר. נַבִּיאִים — דְּכַתִּיב: "חִזְיוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּצִי". מְלָכִים — מְדוּד. וְאָמַר רַבִּי לִוִּי: דְּבַר זֶה מְסוּרָת בְּיַדֵּינוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ: אֲמוּצִי וְאֲמַצְיָה — אֲחִים הֵווּ. "הִיא מוּצֵאתָ". "הִיא מִיתוּצֵאתָ" מִיַּבְעֵי לִיָּה! אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: לְאַחַר שְׁנִמְצָאוּ סִימְנֶיהָ בָּא סְמָאֵל וְרִיחָקוֹ, בָּא גְבַרִיאֵל וְזִרְיָכוֹ. הִיִּינוּ דְּכַתִּיב: "לְמַנְצֵחַ עַל יוֹנָת אֱלֹם רְחוּקִים לְדוּד מִכֶּתֶם", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשְׁעָה שְׁנַתְרַחְקוּ סִימְנֶיהָ נַעֲשִׂית פִּיוֹנָה אֵילָמָת. "לְדוּד מִכֶּתֶם". שְׁיֵצֵא מִמֶּנָּה דוּד, שְׁהִיָּה מָה וְתִם לַכַּל. דְּבַר אַחֵר: "מִכֶּתֶם" — שְׁהִיתָהּ מִכָּתוּ תַמָּה, שְׁנוּלִיד כְּשֶׁהוּא מַהוּל. דְּבַר אַחֵר: "מִכֶּתֶם" — כְּשֶׁם שְׁבִקְטָנוּתוֹ הַקְטִין עֲצָמוֹ אֲצֵל מִי שְׁגָדוּל מִמֶּנּוּ לְלִמּוּד תוֹרָה, כֶּה בְּגִדוּלָתוֹ. ^[מקור חסר]וְהִיא שְׁלָחָה אֵל חֲמִיָּה לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָה לוֹ אֹנְכִי הִרָח". וְתִימָא לִיָּה מִיָּמְר! אָמַר רַב זוּטְרָא בַר טוֹבִיָּה אָמַר רַב, וְאָמְרִי לֵה אָמַר רַב חֲנָא בַר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: גוּחַ לוֹ לְאָדָם שִׁיִּפִּיל עֲצָמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשׁוֹ הָאֵשׁ, וְאֵל זַלְפִּין פָּנֵי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים. מְנַלָּן — מִתְמַר. "הֵפֵר נָא". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּ"הֵפֵר" בִּישְׁרָ לְאֲבִיו — בְּ"הֵפֵר" בִּישְׁרוּהוּ. בְּ"הֵפֵר" בִּישְׁרָ: "הֵפֵר נָא הַתַּנָּת בְּנָה הִיא". בְּ"הֵפֵר" בִּישְׁרוּהוּ: "הֵפֵר נָא לְמִי". נָא". אֵין "נָא" אֵלָא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה. אִמְרָה לִיָּה: בְּבִקְשָׁה מִמָּה, הֵפֵר פָּנֵי בּוֹרְאָה וְאֵל תַּעֲלִים עֵינֶיהָ מִמֶּנִּי. ^[מקור חסר]וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי". הִיִּינוּ דְאָמַר רַב חֲנִין בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא: יוֹסֵף שְׁקַדֵּשׁ שָׁם שְׁמִים בַּסֵּתֵר — זָכָה וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב: "עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ". יְהוּדָה שְׁקַדֵּשׁ שָׁם שְׁמִים בַּפְּרָהֲסִיא — זָכָה וְנִקְרָא כּוּלּוֹ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּינּוּ שֶׁהוּדָה וְאָמַר "צִדְקָה מִמֶּנִּי", יִצְתָּה בַת קוֹל וְאִמְרָה: אַתָּה הַצִּלָּת תִּמָּר וְשָׁנִי בְּנִיָּה מִן הָאוּר — חֲיִיָּה שְׁאֲנִי מַצִּיל בְּזִכּוּתָהּ שְׁלִשָּׁה מִבְּנֵיהָ מִן הָאוּר. מֵאֵן נִינָהוּ — חֲנַנְיָה מִישְׁאֵל וְעִזְרִיָּה. "צִדְקָה מִמֶּנִּי". מִנָּא יַדַּע? יִצְתָּה בַת קוֹל וְאִמְרָה: מִמֶּנִּי יֵצְאוּ כְּבוֹשִׁים. "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעְתָּה". אָמַר שְׁמוּאֵל סָבָא חֲמוּהָ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲמִי מִשְׁמִיָּה דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲמִי: כִּינּוּ שְׁיַדְעָה — שׁוֹב לֹא פָסַק מִמֶּנָּה. כְּתִיב חֲכָא: "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעְתָּה", וְכַתִּיב הֵתִם: "קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסֵּף". ^[מקור חסר]וְאֲבִשָּׁלוֹם נִתְגָּאָה בַשְּׁעָרוֹ וכו'. תָּנוּ רַבָּנָן: אֲבִשָּׁלוֹם בַּשְּׁעָרוֹ מֵרַד, שְׁנֹאמַר: "וּכְאֲבִשָּׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפָה וָגוֹ'. וּבִגְלַחוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לְיָמִים אֲשֶׁר יִגְלַח כִּי כְּבַד עָלָיו וּגְלַחוֹ וְשָׁקַל אֶת שַׁעַר רֹאשׁוֹ מֵאֲתָיִם שְׁקָלִים בְּאַבֹן הַמֶּלֶךְ". תָּנָא: אֲבֹן שְׁאֲנָשִי טַבְּרִיא וְאַנְשִי צִיפּוּרִי שׁוֹקָלִים בָּהּ. ^[מקור חסר]לְפִיכָה נִתְלָה בַשְּׁעָרוֹ, שְׁנֹאמַר: "וַיִּקְרָא אֲבִשָּׁלוֹם לְפָנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאֲבִשָּׁלוֹם רַכֵּב עַל הַפֶּרֶד וַיָּבֵא הַפֶּרֶד תַּחַת שׁוֹכָה הָאֵלָה הַגְּדוּלָּה וַיַּחֲזֹק רֹאשׁוֹ בְּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וַהֲפֶרֶד אֲשֶׁר תַּחֲתָיו עָבָר". שָׁקַל סַפְסִירָא בָּעָא לְמִיפְסָקִיָּה. תָּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִבְקַע שְׂאוּל מִתַּחֲתָיו. ^[מקור חסר]וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל עֲלִיתָה הַשְּׁעָר וַיִּבֶךְ וַיָּכָה אָמַר בְּלָכְתּוּ בְּנֵי אֲבִשָּׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי אֲבִשָּׁלוֹם מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי תַחֲתֶיהָ אֲבִשָּׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי. וְהַמֶּלֶךְ לֹאֵט אֶת פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גְּדוֹל בְּנֵי אֲבִשָּׁלוֹם אֲבִשָּׁלוֹם בְּנֵי בְנִי". הִנִּי תַמְנֵיָא "בְּנִי" לָמָּה? שְׁבַעַה דְאִסְקִיָּה מִשְׁבַּעַה מְדוּרֵי גִיּוּהֶגֶם, וְאִידָהּ, אֵיכָא דְאָמְרִי: דְּקָרִיב רִישִׁיָּה לְגַבִּי גּוּפָיָה, וְאֵיכָא דְאָמְרִי: דְּאִיְתִיָּה לַעֲלֵמָא דְאִתִּי. "וְאֲבִשָּׁלוֹם לָקַח וַיַּצֵּב לוֹ בַּחֲיִיו". מֵאִי "לָקַח"? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: שְׁלָקַח מִקַּח רַע לַעֲצָמוֹ. "אַת מַצְבֵּית אֲשֶׁר בְּעַמֻּק הַמֶּלֶךְ וְגוֹ", אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּאָ: בָּעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל מְלָכוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּכַתִּיב:

המקנא פרק ראשון סוטה

לֹא יוֹקִירִיא לְמַד לַפְרִיית לַקְרוֹת סָם בְּשָׁם ה' אֵל עוֹלָם: בִּיצַד לְאַחַר שְׁאֵכְלוּ וְשָׁתוּ מִשְׁלוֹ הֵיוּ עוֹמְמִין לְבָרְכוּ לְאֲבָרְהָם וְהוּא אוֹמַר לָהֶם וְכִי מִשְׁלִי אֶכְלֶתֶם: שְׁכַסְתָּה פָּנֶיהָ בְּבֵית חֲמִיָּה וְלֹא רָחַה אוֹתָהּ כָּל הַיָּמִים שְׁנָגְלָה בְּבִיתוֹ לְפִיכָךְ לֹא הִכִּיר בָּהּ: אִמּוֹן אֲבִיו שֶׁל יִשְׁעִיָּהוּ וְאֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲחִים הֵווּ וְאֲמַצְיָה מָזַרַע זוֹד הָיָה וְאִמּוֹן אֲחִיו נָבִיא הָיָה אֶלְמָא נְבִיאִים נִפְק מִנָּה: הִיא מִיתוּצֵאת הֵיוּ מִשְׁמַע לְשׁוֹן הוֹצָאָה בַּעַל כְּרָחָה הִיא מוּצֵאת מִשְׁמַע לְשׁוֹן מַעֲיָאָה: סִימְנֶיהָ חוֹתְמוֹ וּפְתִילִים וּמִטָּה שְׂבָא סְמָאֵל שְׁהוּא שַׂר שֶׁל אֲלוֹם וְרַחֲקוֹן גְּדִי שְׁתַּשְׁרַף וְלֹא יָגַא זוֹר מִמֶּנָּה הַמְכָּה אֶת אֲלוֹם בְּגִיא מְלַח: יוֹנָת אֱלֹם רְחוּקִים עַל עַסְקֵי הַרְחָקָה שְׁנַעֲשׂוּ סִימְנֶיהָ רְחוּקִים: לְזוֹד מִכֶּתֶם לְאוֹתָהּ שְׁהִיתָה רֹאשׁוֹה וְעוֹמְמָת לְצַאת מִמֶּנָּה זוֹד: וְתִם תְּמִים בַּדְרָכֵיו: שְׁהוּא מָךְ עֵינָיו מִכָּתוּ תַמָּה מְקוֹם מִילָה שְׁהוּא רֹאשׁוֹ לְמַכָּה הָיָה תִם וְשֵׁלִם שְׁלֹא הֲצַרְךְ לַחֲסֵר: דִּיאָ בְּשָׁם שְׁבִקְטָנוּתוֹ הֵקֵם שְׁמֵלָךְ: כֶּךְ בְּגִדְלָתוֹ לְאַחַר שְׁמֵלָךְ וְלִשְׁוֹן מִכֶּתֶם שְׁהִיתָה תַמָּה מַכָּתוּ מִתַּחֲלָתוֹ וַעַד סוּפּוֹ לֹא נִחְסַר עֲנֻתָנוּתוֹ וְלֹא נִשְׁתַּנִּית: וְהִיא שְׁלָחָה וָגו' לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָה לוֹ וְלֹא שְׁלָחָה לוֹ לְאִמַר מִמֶּךְ אֲנִי הָרָה וְהָרִי סִימְנִין שְׁלָךְ: וְתִימָא לִיָּה מִימַר לְשִׁלַּח אִמַר לוֹ שְׁמַמְנּוּ אֲנִי הָרָה וְאֵלוּ סִימְנִין: וְאֵל יִלְבִּץ כּוֹ' אָף זוֹ גוּחַ הָיָה לָהּ לִשְׁרַף וְאֵל תַּלְפִּין פָּנָיו לְפִיכָךְ שְׁלָחָה לוֹ אִם יוֹדָה וַיִּגְלָה הוּא עֲצָמוֹ אֶת הַדְּבַר וַיִּגְלָה וְאִם לֹא תַשְׁרַף וְלֹא תַגְלָה הִיא אֶת הַדְּבַר: בְּהַפֵּר בִּשְׁרָ אֵל אֲבִיו דְּבַר שְׁנַעֲטַעַר בּוֹ וּבְהַפֵּר בַּשְּׁרוּהוּ: מִנָּא יַדַּע שְׁמַמְנּוּ הִיא מַעֲבַרְת שְׁמָא אָף אֲחֵרִים בָּאוּ עֲלֶיהָ: וַיֹּאמֶר בַּת קוֹל אִמְרָה: כְּבוֹשִׁים דְּבָרִים עֲלוּמִים שְׁנַגְזְרוּ מִלְּפָנֵי שְׁיַצָּאוּ מִזוֹ מְלָכִים וְאִי אִפְשָׁר לְצַאת אֶלָּא מִיַּהוּדָה דְּכַתִּיב (בְּרָאשִׁית מ"ט:ט') גוּר אֲרִיָּה יְהוּדָה כְּבוֹשִׁים דְּבָרֵי סֵתֵר גְּזָרַת הַמֶּלֶךְ כְּמוֹ בַּהֲדִי בְּכַשִּׁי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמָה לָךְ בְּבִרְכּוֹת (דף י.) גַּבִּי חֲזַקְיָה: כִּינּוּ שְׁנִדְעָה שְׁנִדַּע בָּהּ שְׁהִיא צַדִּיקָת וְלִשָׁם שְׁמִים נִתְבַּנְּיָה: מִקַּן יָמִים לְיָמִים מִשְׁנָה לְשָׁנָה שְׁנִזִּיר עוֹלָם הָיָה וּמַנְלַח אַחַת לִי"ב חֻדָּשׁ: דְּקָרַב רִישָׁה לְגַבִּי גּוּפָה שְׁהִיָּה רֹאשׁוֹ מִשְׁלָךְ רְחוּק מְנוּפּוֹ וּמִקְרָבוֹ: שְׁלַחַח מִקַּח רַע לַעֲצָמוֹ וְהָכִי הָאִמַר קָרָא וְאֲבִשָּׁלוֹם לָקַח לוֹ אֶת הַמַּעֲבָה הַזֹּאת בְּחִיּוֹ וַיַּצֵּב לוֹ אֶת מַעֲבַת אֲשֶׁר בְּעַמֻּק הַמֶּלֶךְ: עֲצָה שְׁמַקָּה שֶׁל הַקַּב"ה שְׁהוּא מֶלֶךְ עוֹלָם שְׁנִזִּיר עַל זוֹר כֶּן בְּמַעֲשֵׂה בַת שָׂבַע:

מסורת הש"ס
א בבא מציעא נט.; ברכות מג.; כתובות סז; ב לקמן לו; ג תוספתא סוטה; במדבר רבה
ד במדבר רבה
ה פרקי דרבי אליעזר
גליון הש"ס
גמ' בהכר בשרוהו. כעין זה לקמן דף יג ע"ב: שם יוסף שקדש ש"ש. לקמן דף לו ע"ב: רש"י ד"ה מקץ ימים כ' אחת ליל"ב חדש. נויר דף ד ע"א:
תורה אור השלם
[בראשית לח, טו] [ישעיהו א, א] [בראשית לח, כה] [בראשית לח, יח] [תהילים א, א] [בראשית לו, לב] [תהילים פא, ו] [דניאל ג] [בראשית לח, כו] [דברים ה, יח] [דברים ה, יח] [שמואל ב יד, כה-כו] [שמואל ב יד, כה] [שמואל ב יח, ט] [שמואל ב יט, א] [שמואל ב יט, ה] [שמואל ב יח, יח]

מסורת הש"ס
א פסחים מה: ב שמות רבה ג שמות רבה; עירובין נג. ד שמות רבה ה שיר השירים רבה
ו תוספתא תענית; פסיקתא דרב כהנא; בראשית רבה; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ז סנהדרין סט.
ח אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; סנהדרין קו.
ט שמות רבה
י לקמן מב:
תורה אור השלם

[שמואל ב יב, יא]

[בראשית לו, יד]

[בראשית טו, יג]

[שמואל ב יח, יח]

[שמואל ב יד, כז]

[שמואל ב יד, ל]

[שמואל א ג, י]

[שמואל א ב, ג]

[ירמיהו לא, ג]

[שופטים ו, כד]

[שמות ב, ד]

[משלי ז, ד]

[דברים י, יב]

[עמוס ג, ז]

[שופטים ו, כג]

[ירמיהו לא, ב]

[שמות ג, י]

[שמות א, ח]

[שמות א, ט]

[שמות ז, כט]

[ישעיהו טו, טז]

[ישעיהו טו, טז]

[במדבר כב, כג]

[ישעיהו נד, ט]

[ישעיהו יד, א]

[שמות יד, כז]

[שמות יח, יא]

[בראשית כה, כט]

[פירוש רד"צ הופמן על שמות יחיא, ב]

[שמות יח:א-ב, כג]

[דברי הימים א ב, נה]

[שופטים א, טז]

[דברי הימים א ב, כב]

[במדבר לא, ח]

[שמות א, י]

[שמות א, יא]

[שמות א, יב]

הגני מקים וגו' העיב אֲבֻשָׁלוֹם אותה עצה לעולם ה' דָּבָרָךְ נָצַב (תהלים קי"ט:ט"ב) ויִקְרָא לַמַּנְעֶבֶת על שמו נָרַם לֹאֲתָה רָעָה שֶׁתִּקְרָא על שְׁמוֹ וַיִּקְרָא לָהּ יָד אֲבֻשָׁלֹם כִּן הָיָה נִקְרָאת: וַיִּשְׁלַחֶהּ מִשְׁמַח חֲבֵרוֹן בְּיוֹסֵף מִשְׁתַּעֲי קָרָא בְּשֶׁשְׁלֹחוֹ יַעֲקֹב אֶלֹּאֲחִיו וְהוּא תַחֲלַת סֶבֶת יְרִיצַת יִשְׂרָאֵל לַמַּצְרִיִּם: שֶׁל אוֹתוֹ צִיּוֹן שֶׁקִּבּוֹר בְּחֲבֵרוֹן אֲבָרָהָם: אֵינּוּ כֵּן דְּיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהוּא מוֹדֵעַ מוֹדֵעִים לוֹ: דְּבֹאֲוֹתָהּ מִזֶּה דְּגָמָא מַעֲיָן אוֹתוֹ עָנָן וּמִיָּהוּ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁעָשָׂה מִשְׁתַּלֵּם דְּמִזֶּה טוֹבָה מְרַבָּה בְּתַשְׁלִימוֹן מַמְדַּת פּוֹרְעָנוּת: אֲמִר לַחֲכָמָה שֶׁהָיָה אֶלֵּל הַקֹּב"ה וּמַפְיֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' יַתָּן חֲכָמָה מִפְּיֹ דַעַת וּתְבוּנָהּ (משלי כ':ו'): קָלָא בְּתִיב וַיִּמַּת מֶלֶךְ מַצְרַיִם וַיִּמְלֹךְ, תַּחֲפִיּוֹ אֲחֵר: וְנִתְחַפֵּס לְמוֹשִׁיעַן לְבָקֶשׁ לָנוּ חֲכָמָה כְּנִגְדּוֹ: בְּמָה נִדְּוִסם שֶׁלָּא יִיכַל לָדֹן אוֹתוֹנוּ בּוֹ שֶׁמַּעֲנֵנוּ מִדְּרָבּוֹ שֶׁמַּד מִזֶּה כְּנִגְדַּ מִזֶּה לְדוֹר הַמַּבּוּל וְלֹאֲנָשִׁי קְדוֹם: כִּי בִּאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט וְכֵן יוֹשִׁיב לָנוּ נִמּוּל: שֶׁבִשְׁלוֹ לִשׁוֹן וַיִּזַּד וַיַּעֲקֹב נִזִּיד (פִּרְאשִׁית כ"ה:כ"ט): בֹּאוֹתָהּ עצֶה דְּנִתְחַכְמָה לוֹ: יוֹשְׁבֵי יַעֲבֹד תַּלְמִידִי יַעֲבֹד אֶלֶם גְּדוּל בְּתוֹרָה הִיָּה בְּדַכְתִּיב (דְּכָרִי הַיָּמִים א ד':י') וַיִּקְרָא יַעֲבֹד לֹאֲחֵי יִשְׂרָאֵל אִם בֶּרֶךְ תִּבְרַכֵּי בְּתוֹרָה וְהַכְּבִית אֶת גְּבוּלֵי בְּתַלְמִידִים וגו' וַיִּבָּא אֱלֹהִים אֶת אֲשֶׁר שָׁאֵל (תְּמוֹרָה טו:). תַּרְעֻתִים מְפָרֵשׁ בְּסִפְרֵי שֶׁשְׁמַעוּ תַרְעֻעָה בָּהֶר סִינֵי ל"א תַרְעֻתִים על שֵׁם שֶׁהָיָו יוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם: שֶׁמַּעֲתִים שֶׁשְׁמַעוּ מַצֵּית אֲבִיהֶם דְּבִכְנֵי יוֹנָב בֶּן רָכָב מִשְׁתַּעֲי קָרָא וְהֵם הָיוּ מַכְנֵי בָּנָיו שֶׁל יִתְרוֹ כְּדִמְפָּרֵשׁ וְאֵלֹל הֵמָּה הַקָּנִים: סוֹכְתִים על שֵׁם שֶׁהָיָו יוֹשְׁבִים בְּסֻכּוֹת בְּדַכְתִּיב (וִרְמִיָּהוּ ל"ה:י') וְנָשַׁב בִּאֲהֻלִּים וְקָרִי לָהֶם מִשְׁפַּחַת סוֹכְרִים דְּהֵינּוּ סְנֵהֲדָרִין וְכֵן תַרְעֻתִים זְקֵנִי שַׁעַר: וְעֲלִינוּ מִן הָאָרֶץ מַעֲשֵׂי לָהּ וְנִרְשׁוּנוּ מִן הָאָרֶץ מֵאִי וְעָלָה הַלְוִאי שֶׁנֶּאֱלָא שׁוֹנְאִיהֶם מִחֲרָצִם הוֹאִיל וַיִּכְרִים מַפְנִיעֶם: מִלְּבָן כְּמִין דְּפִים שֶׁבוּ עוֹשִׂין הַלְבָּנִים שֶׁמִּמֶּלֶאֲחִין אוֹתוֹ טִיט וּמִחֲלִיקִין אוֹתוֹ וְהָיָה הַלְבָּנָה: וְתָגוּ לוֹ לְפִרְעָה דְּעָלָה קֹאִי קֹרָא וּמִנֶּסֶ סִלִּיק וַיֹּאמֶר אֵל עֲמֹ וגו' הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ וגו' וַיִּשְׁמִיו עָלָיו שָׂרֵי מַסִּים: אִסְטָנִים מִפְּנֵךְ וְאֵינוּ יִכּוּל לַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָה: שָׂרֵי מַסִּים דְּכָר שֶׁמַּשִּׁים רְדוּי שֶׁל שׁוּמָה שֶׁמְרַנְגִּילִין וּמִשְׁמִיּוֹן לַעֲבֹדָה אוֹתוֹ מִלְּבָן שֶׁתָּגוּ לוֹ הִיָּה לְיִשְׂרָאֵל רְדוּי שֶׁל הַשְׁמָה: לְמַשָּׁן עֲנִיתוּ לְפִרְעָה בְּשִׁבִּיל סְבֻלָּתָם דְּיִשְׂרָאֵל שִׁנְטוּ שֶׁכֶּס לִסְפֵּל: שֶׁמַּסְבָּנוֹת אֶת עֲבֹדָה נִסְתַּבְּנוּ מַצְרַיִם לַעֲבֹדַע בָּנִים: שֶׁמַּסְבָּנוֹת מַזְלָלוֹת בְּדַכְתִּיב וַיִּנְעִלוּ אֶת מַצְרַיִם וּבְשִׁבִּיל עֲבֹדָה זֹו אֲרַע לָהֶן וְלֵהִאי לִשְׁאֵל לֹא נִרְסִינָן דְּאִמֵּר מֵר כָּל הַעוֹסֵק בְּכִנָּן מִתְמַסְבֵּן וּמֵאֹל דְּנָרִים לָהּ מִתְרַמְיִין לַהֲךְ דְּרַב וְשִׁמוּאֵל נָמִי אֲבָל בְּנִינִים שֶׁל כָּל אֶלֶם מַסְבָּנוֹת פְּעֻמִּים שׁוֹפֵל מִהַכְּנִין וּמַת מַסְבָּנוֹת שֶׁמַּבִּיר אֶת הָאֶלֶם לִיזִי עֲנִיית דְּאִמֵּר מֵר כָּל הַעוֹסֵק בְּכִנָּן מִתְמַסְבֵּן: רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִתְרוֹסֵם כְּשֶׁהָיָו בּוֹנִין חֲגַת הִיָּה מִתְרוֹסֵם וְנוֹפֵל וְחוֹזְרִין וּבּוֹנִין וְהוּא נוֹפֵל: כִּי הִתְהוּם בּוֹלְעוּ נִבְלַע בִּזְרָקָן: רוּחַ הַקָּדָשׁ מִבְּשַׁרְתָּן לְיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לַמַּצְרַיִם אֵין מוֹעִיל לָכֶם כֵּן יִרְבֶּה תַמִּיד וְכֵן יִפְרָךְ: וַיַּחַצֵּי הִיָּה דוּמָה לָאֵן כֹּאלוֹ עֵינֵיהֶם וְנוֹנֶסֶ מִלֵּאִים קוֹנִים בְּרֹאיתָם אֶת יִשְׂרָאֵל פְּרִים וְרַבִּים:

וְקוּמָה מַנְעֶבֶת דְּכָרִיו שֶׁל הַקֹּב"ה כְּדַכְתִּיב

וְלַעוֹלָם מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה מִמְדַּת פְּרַעְנוּת

דַּכְתִּיב: "הַגָּנִי מַקִּים עֲלֶיהָ רָעָה מִבִּיתָהּ". כִּיּוֹצֵא בְּדָכָר אֶתָּה אוֹמֵר: "וַיִּשְׁלַחֶהוּ מִעֲמֻק חֲבֵרוֹן", אֲמֵר רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְא: בְּעֶצֶה עֲמוּקָה שֶׁל אוֹתוֹ צִדִּיק שֶׁקִּבּוֹר בְּחֲבֵרוֹן, דַּכְתִּיב: "יִדַּע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זָרְעָה". כִּי אֲמֵר אֵין לִי כּוֹ". וְלֹא הוּוּ לִיָּה בְּנִי? וְהַכְּתִיב: "וַיּוֹלְדוּ לְאֲבֻשָׁלוֹם שְׁלֹשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת!" אֲמֵר רַב יִצְחָק בַר אֲבָדִימִי: שְׁלֹא הָיָה לוֹ בֶּן הַגּוֹן לְמַלְכוּת. רַב חֲסֵדָא אֲמַר, גְּמִירִי: כָּל הַשּׁוֹרֵף תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, אֵינּוּ מְנִיחַ בֶּן לְיוֹרְשׁוֹ. וְאִיְהוּ קַלְיָיָה לְדִיוֹאָב, דַּכְתִּיב: "וַיֹּאמֶר אֵל עֲבָדָיו רֹאוּ חֲלָקַת יוֹאָב אֵל יָדִי וְלוֹ שָׁם שְׁעָרִים לָכוּ וְהַצִּיתוּהָ בְּאֵשׁ וַיַּצִּיתוּ עֲבָדֵי אֲבֻשָׁלוֹם אֶת הַחֲלָקָה בְּאֵשׁ".^(ט) וְכֵן לַעֲנִין הַטּוֹבָה מְרִים וְכוּ'. מִי דְמִי? הֵתָם — חֲדָא שְׁעָתָא, הָכָא — שְׁבַעָה יוֹמִי! אֲמַר אֲבִי, אֵימָא: וְלַעֲנִין הַטּוֹבָה אֵינּוּ כּוֹ. אֲמַר לִיָּה רַבָּא: הָא "וְכֵן לַעֲנִין הַטּוֹבָה" קִתְנִי! אֵלָּא אֲמַר רַבָּא, הִכִּי קִתְנִי: וְכֵן לַעֲנִין הַטּוֹבָה, דְּבֹאֲוֹתָהּ מִדָּה, וְלַעוֹלָם מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה מִמְדַּת פּוֹרְעָנוּת.^(י) וַיִּתְתַּצַּב אַחֲוֹתוֹ מֶרְחֹק", אֲמַר רַבִּי יִצְחָק: פִּסּוּק זֶה כּוּלוֹ עַל שָׁם שְׁכִינָה נֶאֱמַר: "וַתִּתַּצֵּב" — דַּכְתִּיב: "וַיֹּאֲב ה' וַיִּתְּצֵב וגו'". "אַחֲוֹתוֹ" — דַּכְתִּיב: "אֲמַר לַחֲכָמָה אַחֲוִית אֶת". "מֶרְחֹק" — דַּכְתִּיב: "מֶרְחֹק ה' נִרְאָה לִי". "לְדַעַת" — דַּכְתִּיב: "כִּי אֵל דַּעוֹת הִי". "מָה" — דַּכְתִּיב: "מָה ה' אֱלֹהֶיהָ שֶׁאֵל מַעֲמָה". "יַעֲשֶׂה" — דַּכְתִּיב: "כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דְּכָר". "לוֹ" — דַּכְתִּיב: "וַיֹּאמֶר לוֹ ה' שְׁלוֹם".^(י) וַיִּנָּקֶם מֶלֶךְ חֲדָשׁ וגו'". רַב וְשִׁמוּאֵל, חֵד אֲמַר: חֲדָשׁ מַמָּשׁ, וְחֵד אֲמַר: שְׁנַתְחַדְּשׁוּ גְזִירוֹתָיו. מֵאֵן דְּאֲמַר חֲדָשׁ מַמָּשׁ — דַּכְתִּיב "חֲדָשׁ", וּמֵאֵן דְּאֲמַר שְׁנַתְחַדְּשׁוּ גְזִירוֹתָיו, דְּלֹא כְּתִיב "וַיִּמַּת וַיִּמְלֹךְ". "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף", דִּהְוָה דְּמִי כְּמֵאֵן דְּלֹא יָדַע לִיָּה כָּלָל.^(י) וַיֹּאמֶר אֵל עֲמֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". תִּנָּא: הוּא הַתַּחֲיִל בְּעֶצֶה תַּחֲיִלָּה לְפִיכָךְ לָקַח תַּחֲיִלָּה. הוּא הַתַּחֲיִל בְּעֶצֶה תַּחֲיִלָּה — דַּכְתִּיב: "וַיֹּאמֶר אֵל עֲמֹ", לְפִיכָךְ לָקַח תַּחֲיִלָּה — בְּדַכְתִּיב: "וּבִכָּה וּבְעַמָּה וּבְכָל עֲבָדֶיהָ". "הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ". "לְהָם" מִיבַעֲי לִיָּה! אֲמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בֹּאוּ וְנַחֲכֶם לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל — ^(י) בְּמָה נְדוֹנָם? נְדוֹנָם בְּאֵשׁ — כְּתִיב: "כִּי הִנֵּה ה' בְּאֵשׁ יִבֵּא", וּכְתִיב: "כִּי בְּאֵשׁ הִי נִשְׁפָּט וגו'". בְּחֶרֶב — כְּתִיב: "[וּבַחֲרָבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר]."^(י) אֵלָּא בּוֹאוּ וְנְדוֹנָם בְּמִים, שֶׁכְּכָר נִשְׁבַּע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאִינוּ מַבִּיא מִבּוּל לַעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר: "כִּי מִי נָח זֹאת לִי וגו'". וְהֵן אֵינּוּ יוֹדְעִין שְׁעַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ אֵינוּ מַבִּיא, אֲבָל עַל אוּמָה אַחַת הוּא מַבִּיא.^(י) אִי נָמִי: הוּא אֵינוּ מַבִּיא, אֲבָל הֵן כְּאֵין וְנוֹפְלִין בְּתוֹכוֹ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וּמַצְרַיִם נָסִים לִקְרֹאתוֹ". וְהֵינּוּ דְּאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מֵאִי דַכְתִּיב "כִּי בְּדָכָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם" — בְּקִדְיָה שְׁבִישְׁלוֹ, כִּהַ נִתְבַּשְׁלוֹ. מֵאִי מִשְׁמַע דְּהֵאִי "זָדוּ" לִישְׁנָא דְּקִדְיָה הוּא — דַּכְתִּיב: "וַיִּזְדַּד יַעֲקֹב נְזִיד".^(י) אֲמַר רַבִּי חֵיָּיא בַר אֲבָא אֲמַר רַבִּי סִימַאי: שְׁלֹשָׁה הָיוּ בֹאוֹתָהּ עֲצָה: בְּלָעָם, וְאִיּוֹב, וַיִּתְרוֹ. בְּלָעָם שְׂעִיעַץ — נִהְרַג, אִיּוֹב שְׁשִׁיתָק — גִּידוֹן בְּיִסּוּרִין. יִתְרוֹ שְׁכַרַח — זָכוּ מִכְּנֵי בָּנָיו שְׂשִׁיבּוּ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית, שְׁנֶאֱמַר: "וּמִשְׁפַּחוֹת סוֹפְרִים יוֹשְׁבֵי יַעֲבֹץ תַרְעֻתִים שֶׁמַּעֲתִים שׁוֹכְתִים הֵמָּה הַקִּנִּים הַבָּאִים מִחַמַּת אָבִי בֵית רַכָּב", וּכְתִיב: "וּבְנֵי קִינִי חֲתָן מִלְּשָׁה וגו'". "וְנוֹלַחַם כְּנֹו וְעָלָה מִן הָאָרֶץ", "וְעֲלִינוּ" מִיבַעֲי לִיָּה! אֲמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא: כְּאֵדָם שֶׁמִּקְלָל אֶת עֲצָמוֹ, וְתוֹלָה קַלְלָתוֹ בְּחֲבִירוֹ.^(י) וַיִּשְׁשִׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מַסִּים", "עֲלִיָּהֶם" מִיבַעֲי לִיָּה! תִּנָּא דְּבִי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: מְלַמֵּד שֶׁהַבִּיאוּ מִלְּבָן וְתָלוּ לוֹ לְפִרְעָה בְּצוּאָרוֹ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֲמַר לָהֶם אִיסְטָנִים אֲנִי, אֲמָרוּ לוֹ: כָּלוּם אִיסְטָנִים אַתָּה יוֹתֵר מִפְּרַעַה? "שָׂרֵי מַסִּים", דְּכָר שְׁמִשִּׁים (לְכַנִּים). "לְמַעַן עֲנֹותוֹ בְּסִבְלוֹתָם", "[עֲנֹותָם" מִיבַעֲי לִיָּה! לְמַעַן עֲנֹותוֹ לְפִרְעָה בְּסִבְלוֹתָם דִּישְׂרָאֵל. "וַיִּכֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפִרְעָה", רַב וְשִׁמוּאֵל, חֵד אֲמַר: שְׁמַסְכְּנוֹת אֶת בְּעֲלִיָּהוּ. וְחֵד אֲמַר: שְׁמַמַסְכְּנוֹת אֶת בְּעֲלִיָּהוּ, דְּאֲמַר מֵר: כָּל הָעוֹסֵק בְּכִנָּן מִתְמַסְכֵּן.^(י) אֵאת פִּיתוּם וְאֶת רַעַמְסֵס". רַב וְשִׁמוּאֵל, חֵד אֲמַר: פִּיתוּם שְׁמָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה רַעַמְסֵס — שְׂרַאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִתְרוֹסֵס. וְחֵד אֲמַר: רַעַמְסֵס שְׁמָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה פִּיתוּם — שְׂרַאשׁוֹן רֵאשׁוֹן פִּי תַהוּם בּוֹלְעוֹ. "וְכֹאֲשֶׁר יַעֲנוּ אוֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרוּץ". "כֵּן רַבּוּ וְכֵן פָּרֻצוּ" מִיבַעֲי לִיָּה! אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ: רוּחַ הַקְּדָשׁ מְבַשְׂרָתָן: "כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרוּץ". "וַיַּקְצוּ מִכְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", מְלַמֵּד שְׁהָיוּ דוּמִין בְּעֵינֵיהֶם כְּקוֹצִים. "וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפִרְהָ",

המקנא פרק ראשון סוטה

יא.

טוֹבָה דַּכְתִּיב אִיכָה וְדַלָף אֶחָד אֶלָף וְשָׁנִים וַיִּנָּסוּ רַבְּבָה (דְּכָרִים ל"ב:ל') גְּצִי מַזַּת פְּרַעְנוּת וְגַצִּי מַזָּה טוֹבָה כְּתִיב וְקִדְפוּ מִכֶּם חֲמָשָׁה מֵאָה (וַיִּקְרָא כ"ו:נח') וי"ל דַּעֲזִין גְּצִי מַזַּת פְּרַעְנוּת מִזִּירִי קְדִיפָה וְלֹא הָרִינָה אֲבָל הִכָּא דַּכְתִּיב וְקִדְפוּ מִכֶּם חֲמָשָׁה סִיפָא דִּקְרָא וְנָפְלוּ אִינְיֻכִים לְפָנֵיכֶם לַחֲרָב. מַסְפֵּר הַנָּשָׂר:

י"א:

שְׁהִיְתָה פּוּעָה לְהֹלֵד פֶּרֶשׁ רַבֵּנוּ חֲנִנְיָאֵל לוחֶשֶׁת לַחִישָׁה וַיּוֹצֵא הַנֶּלֶד כְּמוֹ שְׁעוּסִים אֵלּוּ עֲכָשָׁו בְּאֻזְנֵי הָאִמָּה:

המקנא פרק ראשון סוטה

בְּפֶרֶה בָּפָה רַךְ מַשְׁכּוּס בְּדָבָרִים וּבְשֹׁכֵר עַד שֶׁהֲרִיגִילוּס לַעֲבֹדָה: בַּפְרִיכָה בְּשִׁכְרוֹן גּוֹף

וּמִתְנַסּוּ וְחִזְקָה: ה"ג בְּעֲבֹדָה קָשָׁה אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר ר' יוֹנָתָן שֶׁהָיוּ מַחֲלִיפִין וְכוּ' וְזוֹ הִיא קָשָׁה שֶׁלֹּא הָיוּ רְגִילִים בָּהָּ: וְלִמָּאן דְּאָמַר בְּפֶרֶה קָמָא בָּפָה רַךְ הָאִי בְּפֶרֶה בְּתַרָא וְדָאִי פְרִיכָה הִיא דְּהִכְתִּיב וַיִּמְכְּרוּ: וְשׁוֹפְתוֹת כְּשִׁמוֹשִׁיבִין הִסִּיר עַל גְּבִי פִירָה קָרִי לָהּ שְׁפִיתָה: אַחַת

שֶׁל חֲמִין לַחֲזוֹן רְגֵלִי בַּעֲלִיָּהּ בַּשָּׂדֶה: בִּין שְׁפִתִּים בִּין מַצְרֵי הַשְּׁלֹת מְקוּמוֹת צְנוּעִין מִצַּר גָּבֹל הַשָּׂדֶה גְּבוּסָה מִבָּחוּל וְחִבְרוּ מִבָּחוּל וְחָרִין בְּאֶמְצַע: יוֹנָה יִשְׁכָּחַל שְׁנֶאֱמַר יוֹנָתָן תַּמְתִּי (שִׁיר ו'): עוֹרֶרְתֶּיךָ לְצֹאת מִמַּעַי אֶמְךָ: חִבְלָתָהּ לֶשׁוֹן חֲבָלִי וְלֵלָהּ (הַשֹּׁעֵי יג'): מִנְּקֹר מִנְּקָה: מִשְׁפָּר כְּמוֹ שְׁעוּשִׁין לְתִינוּקוֹת לִישָׁב אֶת אִיבְרֵיהֶם וְלִתְקַנָּן שְׁנִתְקוּן מִצַּעַר הַלֵּהָ (בֶּרֶשׁ"י בְּשַׁעוֹן יַעֲקֹב מוֹפִיעַ בָּחוּל הַלְעוּ: אוֹיְנוּמִילוּנִי"ר, שְׁפִירוֹשׁוֹ: לַחֲתָל) : לֹא בָרַת שָׁרָךְ לֹא הִיָּה לָךְ מִנְּלֵתָה לַחֲתָךְ טוֹבֵר הַנֶּלֶד: לְמַשְׁעִי לְהַחֲלִיךְ בְּשָׁר כְּמוֹ חֲלָקֶת צִחָרְיוֹ (בֶּרֶאשִׁית כ"ז:ט"ו) שְׁעִיעוֹת: עֲגָלִין כְּעִין כֶּכֶר עֲגַל: וַעֲשֵׂה לָהֶן נֹס: רַבְּבָה בְּצִמְחַ הַשָּׂדֶה גְדִילִים מִן הָאֶרֶץ בְּצִמְח הַשָּׂדֶה: וְתַבְאִי לְבֵית אֲבִיךָ: הֵם הַפִּירוּהוּ שָׂרְאוּ שְׂכִינָתוֹ בְּבֶרֶ: זֶה אֵלֵי שְׂרָאִיתִי בְּבֶרֶ: אֵלֵישָׁבַע בַּת עֵמִינָדָב אֲשֶׁתוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן: שְׁהִיְתָה פּוּעָה לְהֹלֵד מִשְׁעֲשַׁעַת אוֹתוֹ בְּדָרָךְ שְׁמִשְׁחָקִים לְתִינוּקוֹת בְּדָבָרִים עֲרָבִים לְשַׁעֲשַׁעוּ: פּוּעָה צֹעֵקֶת כְּמוֹ בִּילְגָה אֶקְשֶׁה (וְשַׁעֲיָהוּ מֵב): ה"ג וְרָאִיתָן עַל הָאֲבָנִים אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן סִימָן גָּדוֹל מִסַּר לָהֶן בְּשָׂעָה שְׂכוּרַעַת לָלֵד וְיִרְיוּתֶיהָ מִצְטַנְנוֹת בְּאֲבָנִים ד"א עַל הָאֲבָנִים בְּדַכְתִּיב וְאֶרֶד בֵּית הַיּוֹצֵר

וְגו' מַה יּוֹצֵר זֶה יִרְךָ מִבָּחוּל כו': סִימָן גָּדוֹל שֶׁלֹּא תִטְּלֵנוּ הָאֵם וְתַחֲבִיאֵנוּ וְתֹאמַר נָפַל הִיָּה זֶה לָכֶם הַסִּימָן שֶׁל לָגָה וְאִזּוֹ תַטְלוּהוּ וְתַהַרְגוּהוּ ד"א לְהַכִּי קָרִי לֵה לֵשׁ לְמַשְׁבֵּר שֶׁל אִשָּׁה אֲבָנִים בְּדַכְתִּיב גְּבִי יוֹצֵר כְּלִי חֶקֶם אֲבָנִים וְאִשָּׁה נָמִי לַיּוֹצֵר דְּמִיָּא: סָזָן עַן עַב שַׁעֲלִיו יוֹשֵׁב וּמִנְּגַלָּל הַבָּעִס לַעֲשׂוֹת בְּדַפּוּם הַכְּלִי לְפִי גָּדִלוֹ וְקַטְנוֹ: סִימָן גָּדוֹל מִסַּר לָהֶם וְרָאִיתָן עַל הָאֲבָנִים אִם בֵּן הוּא שָׁם אֲתָן וְכוּלֹת לְרֹאוֹת מִזֵּד אִם בֵּן הוּא בְּלֹא שׁוּם הַנִּבְרָה: בֵּן פָּנָיו לְמַטָּה בְּדָרָךְ תַּשְׁמִישׁוֹ: בַּת פָּנֶיהָ לְמַעְלָה בְּדָרָךְ תַּשְׁמִשְׁתָּה וְהָכִי מִפְּרֶשׁ בְּמַסְכַּת נָהָה (דף נא.ל): אֲלִיָּהּ מִשְׁמַע עַל עַסְקִי בִּיאָה לֶשׁוֹן וַיְבֹא אֲלֶיהָ (בֶּרֶאשִׁית כט): וְתַחֲסִין הִנֵּה לִיָּה לְמַכְתָּב וְלֹא הִמִּיתוּ הַיְלָדִים וְתַחֲסִין מִשְׁמַע שֶׁהָיוּ מַסִּיעִין לְהַחֲסִיתָן שֶׁהָיוּ טוֹמְנוֹת אוֹתָן בְּבִתְיָהן וּמִנְּגַלוֹת אוֹתָם: אִי יִמָּא חִוִּית מִמַּשׁ מִיְלָלוֹת: בְּתִיָּה נִמְשָׁלָה וְחִוִּית הַשָּׂדֶה אִרְסָה צְרִיכָה לְמוֹלָלָת: דְּכַתִּיב בַּשׁ כְּתִיב בַּשׁ מִי שְׁכָתוֹב בּוֹ שְׁתַּקְרָא בְּשֵׁם בְּהֵמָה וְחִוִּיה דְּרִי כְּתִיב בּוֹ נִשְׁאִין כְּתִיב בּוֹ דְּרִי כְּתִיב בְּכָל כְּנָסְיָתָן יַחַד מַה אֶמְךָ לְבִיא בִּין אֲרִוּיֹת רַבָּהּ אֶמְךָ כְּנָסֶת יִשְׁכָּחַל בְּלָה נִקְרָאת לְבִיאָה: אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה שְׁנִיָּאוּ מִיִּיבָבָד: וְתַמַּת עֲזוּבָה אֲשֶׁת בְּלָב וְהִיא מְרִיס וְלִקְטָן מִפְּרֶשׁ לְמַה נִּקְרָאת שְׁמָה עֲזוּבָה וְהָאִי וְתַמַּת שְׁנַעֲטָרְשָׁה: וַיִּסַּח לוֹ בְּלָב אֶת אֶפְרַת לְאַחַר שְׁתַּנְּקָפֶאת חֲזֹר וְלִקְחָהּ לוֹ אֲלִמָּא אֶפְרַת קָרִי מְרִיס וְכַתִּיב בְּדָוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי: וְכָלֵב בֶּן חֲצִרֹן פָּסוּק הוּא בְּדַבְרֵי הַיָּמִים: בֶּן יַפְנָה בֶּן שְׁנִפְנָה מַעֲצָה מַחְגָּלִים תִּירוּצָא הוּא דְקָא מִתְבָּן לַעֲנֹלָם בֶּן חֲצִרֹן הוּא וְלָמָּה נִקְרָא בֶּן יַפְנָה עַל שֵׁם מַעֲשִׂיו: ה"ג וְאֶבְרַתִּי בֶּן קִנְזִי הוּא: חוּרְגוֹ דְקִנְזִי בֶּן אֲשֶׁתוֹ שֶׁל קִנְזִי הִיָּה כָלֵב וְנִמְצָא עֲתִנְיָאֵל בֶּן קִנְזִי אֲחִי כָלֵב"!‏ אָמַר רַבָּא: חוּרְגוֹ דְקִנְזִי תְהִי.

דִּיקָא

מִסוּרַת הַשִּׁ"ם

א שמות רבה

ב אוצר מדרשים מדרש מנון

ג ספרי במדבר; קוהלת רבה

ד שמות רבה

ה שמות רבה

ו סנהדרין טט; שמות רבה; ספרי במדבר

תורה אור השלם

[שמות א, יג]

[שמות א, יב]

[שמות א, יד]

[תהילים סח, יד]

[שיר השירים ח, ה]

[יחזקאל טז, ד]

[דברים לב, יג]

[תהילים מט, ג]

[יחזקאל טז, ז]

[שמות טו, ב]

[שמות א, טו]

[שמות א, טז]

[ירמיהו יח, ג]

[שמות א, יז]

[בראשית כט, כג]

[שמות א, יח]

[בראשית מט, ט]

[בראשית מט, כז]

[דברים לג, יז]

[בראשית מט, יד]

[בראשית מט, יז]

[בראשית ה, יז]

[בראשית ה, כא]

[יחזקאל יט, ב]

[שמואל א, יז, יב]

[דברי הימים א, ב, יט]

[שמות א, כא]

[דברי הימים א, ב, יח]

[במדבר יג, ו]

[שופטים א, יג]

מסורת הש"ס
א מסכת דרך דרך ארץ זוטא; קידושין ע.
ב שמות רבה
ג שמות רבה
ד מגילת תענית אדר ח
ה בבא בתרא קכ.
ו בבא בתרא קכג; בבא בתרא קיט:
ז שמות רבה
ח אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירת מרעה ח
ט שמות רבה

גליון הש"ס
רש"י ד"ה ששיבב את עצמו כו' וה"נ קרי ליה מרד. דה"א ד יח:
תורה אור השלם

[יהושע יד, ו]
[דברי הימים א ב, יח]
[דברי הימים א ד, ח]
[דברי הימים א ד, ז]
[שמות א, טז]
[שמות א, כב]
[איוב כב, כח]
[תהילים קיג, ט]
[שמות ב, א]
[מירושין רד"צ הופמן על שמות בוא, ה]
[במדבר כו, נט]
[בראשית מו, טו]
[שמות ב, ב]
[בראשית ג, טז]
[בראשית א, ד]
[שמות ב, ג]
[שיר השירים ב, טו]

זִיקָא נְמִי דְכְּתִיב קרא אחרֵינא כי מִשְׁתַּעֲי אֶלָּא הִקְנִי מֵאֲנָשִׁי בִּיתִי וּמַגְמֻלָּיו שֶׁל קִנְי:

עֲזוּבָה שְׂהֵכַל עֲזוּבָה שְׁמַתְחֵלָה חוֹלֵנִית הִיתָה כְּדִקְרִי לָהּ הֶבְא וִירֵיעוּת וְלִקְמֹן קָרִי לָהּ נְמִי חֲלָאָה וְעֲזוּבָה שְׁעֻבָּה כָּל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל מְלַשָּׁא לֹאִתָּה: וְהָא מִמֶּכּ נִסְבָּה כְּדִכְתִּיב וְתַמַּת עֲזוּבָה וַיִּקַּח לוֹ וְגו' אֶלְמָא אֶתְתָּה הִנְאִי: לָשֵׁם שְׁמַיִם כְּגוֹן זֹו שְׁהִיתָה חוֹלָה

וְנִשְׁאָה לָשֵׁם שְׁמַיִם שְׂבָדָה בְּאִחִיָּה אֶרְבִּן וּמִשָּׁה וְקָלָה אֹתָם צְדִיקִים וְרַב בְּנִים דּוּמִין לְאִחִי הָאֵם כַּ"ב בִּישׁ נִשְׁלִין (כ"ב דף קו:). לִירֵיעוּת כְּלִי תֹאֵר אֶרְמֻמִּית מִחֻמַּמַּת חֲלִיָּה הִיתָה וְרַחֲקָתָ: בּוּנְיָה אֵלֹו שְׁמוֹת בַּעֲלָה שְׂבָנְיָה וְנִשְׁאָה מְבֵנָה כְּשֶׁאֵר גָּסִים כְּנִשְׁאִין וְכֵינִים יִשָּׁר וְשׂוֹכְבַּ וְאֶקְדּוּן: שְׁיִישֵׁר אֵת עַצְמוּ מִלְּטוּעוֹת אֵת טְעוּת הַמְרַגְלִים:

שְׂשֻׁבב אֵת עַצְמוּ מִעֲצָנָן לִשׁוֹן הַבַּת הַשׁוֹכְבָה יוֹצֵאנִית וּמוֹרְכָת וְהָכִי נְמִי קָרִי לָהּ מִרְדּ בַּקְרָא אַחֲרֵינָא עַל שֵׁם שְׁמַרְדּ בַּעֲצַת מְרַגְלִים: שְׂרָדָה בְּיָצְרוּ שְׁהִיָּה מִסִּיתֹו לטעות עִמָּהּ: שְׂהִשְׁחִרוּ כְּפִי שְׂקָבַל עֲלָיו טַעֲנִינִית הַרְבֵּה שְׁיֻנָּעַל מַעֲצַת מְרַגְלִים: שְׁנַעֲשֶׂה לָהּ כְּאֵב לְהַתְעַסֵּק בַּהּ כְּרַפּוּאוֹת וּמוּוֹנוֹת הַעֲרִיכִין לְחוֹלָה: שְׁתַּקַּע אֵת לְבֹו לְאִבּוֹ שְׂבַשְׁמִים שְׁלֹא לְהִיֵּת בַּעֲצַת מְרַגְלִים: חֲלָאָה חֲלִי: וְלִבְסוּף נַעֲרָה שְׁתַּמְרַפָּאָה מַחֲלִיָּה וְחוּרָה כְּתֹאֵר בְּנִים כְּנַעֲרָה: וְכַּיִּי חֲלָאָה וּכְנִינִי חֲלָאָה שְׂבָנְיָת וְתַמְרַפַּת מַשְׁחִין הִי לְהִיֵּת צָרַת וָעַר וְאֶתָּן: צָרָה לְחַבְרֻתִיָּה מַתְקַנְאוֹת בְּיָקִיָּה: מוּלִיָּךְ אֶתָּן לְאִשְׁתִּי שְׁהִיָּה מַתְאֵלָה לְמַשְׁכַּב גָּסִים: אָף עַל עִמּוּ גֹוֹר דְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא יוֹם שְׁנוֹלַל מִשָּׁה אֶמְרוּ אֶרְמַגְנִינִי הִיִּים נוֹלַל מוֹשִׁיעִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִין אֵנוּ יוֹקֵעִים אִם מַצְרִי הוּא אִו יְהוּדִי וְעַמְד וְקָבַן כָּל עִמּוּ וּבִקֵּשׁ מִזֵּן לִפְתּוּ לוֹ הַנּוֹלָדִים כּוּ בָּיִם וְגֹוֹר אָף עַל עִמּוּ: בַּתְחֵלָה וְהַמָּתָן אוֹתֹו לֹא הוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים אֶלָּא סַמָּךְ עַל הַמְּיֻלּוֹת: תַּשְׁלִיכוּהוּ שְׁהוֹשִׁיב שׁוֹמְרִין וְקַסְדּוֹרִין לְדַכָּר: וְלִבְסוּף עַל עִמּוּ כְּדַפְרָשִׁית וְכִינֹן שְׁעֵבֵר הִיִּים וְעַזִּין רוֹאִין אֶרְמַגְנִינִי שְׁלֹא לָקַה הַעֲמִיד הַגּוֹרָה עַד יוֹם שְׁהַשְׁלֵךְ לִיאֹוֹר: גְּדוֹל הַיּוֹר הִיָּה וְהִיִּי הַכֹּל נִשְׁמַעִין לְדַכְרִי: עַל הַזְכָּרִים וְעַל הַזְּקָנוּת

שְׁלֹא יוֹלִידוּ לֹא זָכָר וְלֹא נָקֵבָה: אֶלָּא בַּעֲנוּלָם הָיָה שְׁנוֹלָדִים וּמִתִּים וְחוּרִים וְחוּיִים הֵן לַעוּה"ב אֶתָּה גֹוֹרַת בַּעֲנוּלָם הָיָה וּבַעֲנוּלָם הֶבֶא שְׁכִין שְׁאִינָם נּוֹלָדִים אִינָן בְּאִין לַעֲנוּלָם הֶבֶא: בַּת מֵאָה וּשְׁלָשִׁים כְּדַמְפְּרַשׁ וְאִלַּן שְׁנוֹלָדָה בִּירֵיָתָן לְמַצְרִים וְיִשְׂרָאֵל עִמּוּהוּ שֵׁם ר"י שְׁנָה וּמִשְׁנוֹלַל מִשָּׁה לֹא נִתְעַבְכוּ אֶלָּא פ' שָׁנִים כְּדִכְתִּיב וּמִשָּׁה כּוּן שְׁמַיִם שְׂנָה וְגו' כְּדַבְרָם אֵל פְּרַעֲה (שְׁמוֹת ז) וְאוֹתָהּ שְׁנָה יִגְאֹו מַצְרָא שְׁעֲבָרוּ מִירֵיָתָם עַד שְׁנוֹלַל מִשָּׁה ק"ל שְׁנָה וּכְשֶׁהַחַיִּיר עִמָּרָם אֵת יוֹכְבָד הִיתָה מַשְׁבָּרַת מִמִּשָּׁה כְּלִמְרִיעִין לְקַמֵּן בַּשְּׁמַעֲתִין: דְּאֶמַר רַבִּי חֲמַא בִּישׁ נִשְׁלִין: זֹו יוֹכְבָד כְּפִרְטָן שֶׁל יוֹרְדֵי מַצְרַיִם אֶתָּה מוֹצֵא שְׂבָעִים חֹסֵר אַחַת וּבִכְלָלָן אֶתָּה אֹמֵר הֶבְאָה מַצְרַיִמָה שְׂבָעִים זֹו יוֹכְבָד שְׁהַשְׁלִימָה מִינֵין כְּכִינִסְתָן לַעִיר: סִימְנִי נַעֲרֹות חוּרָה לִימִי עֲלוּמִיָּה בְּאֶרְחַ בְּגָסִים וּכְתֹאֵר בְּנִים וּפְשָׁטוֹ הַקְּמַטִּים: וְהִיא הֵנָּה מַשְׁבָּרָא בַּהּ תֵּלְתָא יִרְחִי מַשְׁקָרָא מַקְמִי דְאֶהֱדַרָה כְּדַלְקָמִן: מַקִּישׁ לְקַתָּה וְכו' לֹא נִתְבַּר הָרִיין זֶה אֶלָּא לְדַרְשׁ כִּךְ: בַּתְקַתָּה שֶׁל חוּהַ כְּגֹוֹר

כְּכָלָב לֹא קָרִיָּה כּוּן קִנְי כְּדִכְתִּיב כְּעַתִּינְאֵל

דִּיקָא נְמִי דְכְּתִיב "הִקְנִי". שְׁמַע מִיבָּה.^(ט) "עֲזוּבָה" — זֹו מְרִיָם, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה עֲזוּבָה — שְׁהַכֹּל עֲזוּבָה מִתְחִילָתָה. "הוֹלִיד" — וְהָלֹא מִינְסַב הָוָה נְסִיב לָהּ! אֶמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם שְׁמַיִם — מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵילוּ יִלְדָּה. "ירֵיעוּת" — שְׁהִי פְּנִיָּה דּוּמִין לִירֵיעוּת. "וְאֶלָּה בְּנִיָּה" — אֵל תִּקְרִי בְּנִיָּה אֶלָּא "בּוּנְיָה", "יִישָׁר" — שְׁיִישָׁר אֵת עַצְמוּ. "שׁוֹכְבַ" — שְׁשִׁיבַב אֵת יִצְרוֹ, "וְאֶרְדּוּן" — שְׂרָדָה אֵת יִצְרוֹ, וְאִיכָא דְאָמְרִי: עַל שְׁהִי פְּנִיָּה דּוּמִין לְוֹרַד. "וְלֹאֲשׁוּר אָבִי תְקוּעַ הִי שְׁתֵּי נְשִׁים חֲלָאָה וְנַעֲרָה". "אֲשׁוּרוֹר" — זֶה כָּלָב, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוּ "אֲשׁוּרוֹר" — שְׁהוֹשְׁחִרוּ פָּנָיו בַּתְעֲנִיּוֹת. "אָבִי" — שְׁנַעֲשֶׂה לָּהּ כְּאָב, "תְּקוּעַ" — שְׁתַּקַּע אֵת לְבֹו לְאִבּוֹ שְׂבַשְׁמַיִם. "הִי שְׁתֵּי נְשִׁיִם" — נַעֲשֶׂה מְרִיָם כְּשְׁתֵּי נְשִׁיִם. "חֲלָאָה וְנַעֲרָה" — לֹא חֲלָאָה וְנַעֲרָה הוּא, אֶלָּא בַּתְחִילָה חֲלָאָה, וְלִבְסוּף נַעֲרָה. "וּבְנִי חֲלָאָה צָרַת וָעַר וְאֶתָּן." "צָרַת" — שְׁנַעֲשִׂית צָרָה לְחַבְרוּתִיָּה. "צָהֵר" — שְׁהִי פְּנִיָּה דּוּמִין כַּצָּהָרִים, "אֶתָּנָן" — שְׂכָל הַרוּאָה אוֹתָהּ מוּלִיָּךְ אֶתָּנָן לְאִשְׁתּוֹ. "וַיִּצְוּ פְּרַעֲה לְכָל עַמּוּ", אֶמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אָף עַל עַמּוּ גֹוֹר. וְאֶמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: שְׁלַשׁ גְּזִירוֹת גֹוֹר: בַּתְחִילָה "אִם כּוּן הוּא וְהַמָּתָן אוֹתוֹ", וְלִבְסוּף "כָּל הַכּוּן הַיֹּלִיד הִיאֲרָה תַשְׁלִיכָהּ", וְלִבְסוּף אָף עַל עַמּוּ גֹוֹר.^(כ) "וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לוֹי". לְהִיכֵן הֵלֵךְ? אֶמַר רַב יְהוּדָה בַּר יִבְנִינָא: שְׁהֵלֵךְ בַּעֲצַת בַּתוֹ.^(כ) תֵּנָא: עַמָּרָם גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה. כִּינֹן שְׂרָאָה שְׂאֶמַר פְּרַעֲה הִרְשָׁע "כָּל הַכּוּן הַיֹּלִיד הִיאֲרָה תַשְׁלִיכָהּ", אֶמַר: לִשְׁוֹא אֲנוּ עַמְלִין, עַמְד וְגִירֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ. עַמְדוּ כּוּלָן וְגִירֵשוּ אֵת נִשְׁוֹתִיָּהן.^(כ) אֶמָּרָה לוֹ בַּת: אָבֹא, קִשָּׁה גְזִירָתָךְ יוֹתֵר מִשָּׁל פְּרַעֲה. שְׁפַרְעָה לֹא גֹוֹר אֶלָּא עַל הַזְכָּרִים, וְאֶתָּה גְזֹרַת עַל הַזְּכָרִים וְעַל הַנְּקִיבוֹת. פְּרַעֲה לֹא גֹוֹר אֶלָּא בַּעֲוֹלָם הָיָה, וְאֶתָּה בַּעֲוֹלָם הָיָה וְלַעֲוֹלָם הַכָּא. פְּרַעֲה הִרְשָׁע — סָפַק מַתְקַיִימָת גְזִירָתוֹ, סָפַק אֵינָה מַתְקַיִימָת. אֶתָּה צְדִיק, בְּוֹדֹאֵי שְׁגִזִּירָתָךְ מַתְקַיִימָת, שְׁנַאָמַר: "וּתִגְזֹר אוֹמֵר וְיָקָם לָךְ". עַמְד וְהַחֲזִיר אֵת אִשְׁתּוֹ, עַמְדוּ כּוּלָן וְהַחֲזִירוּ אֵת נִשְׁוֹתִיָּהן.^(כ) "וַיִּיקַח". "וַיַּחֲזִיר" מִיבְעִי לִיָּה! אֶמַר רַב יְהוּדָה בַּר יִבְנִינָא: שְׁעֲשֶׂה לוֹ מַעֲשֶׂה לִיקּוּחִין — הוֹשִׁיבָה בְּאַפְרִיזוֹ, וְאֶהְרֹן וּמְרִיָם מְרַקְדִין לְפָנֶיהָ, וּמִלֵּאכִי הַשָּׂרַת אֶמְרוּ "אִם הַבָּנִים שְׁמַחֲהּ".^(כ) "אֵת בַּת לוֹי". אֶפְשָׁר בַּת מֵאָה וּשְׁלָשִׁים שָׁנָה הוּא וְקָרִי לָהּ "בַּת", דְּאֶמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא: זֹו יוֹכְבָד, שְׁהוֹרְתָה בְּדָרָה וְלִידָתָה בֵּין חַחוּמוֹת, שְׁנַאָמַר: "אֲשֵׁר יִלְדָּה אוֹתָהּ לָלוֹי בְּמַצְרַיִם" — לִידָתָה בְּמַצְרַיִם, וְאִין הוֹרְתָה בְּמַצְרַיִם. אֶמַר רַבִּי יְהוּדָה: שְׁנוֹלְדוּ כֹּה סִימְנִי נַעֲרוֹת.^(כ) "וּתַהֲרֵה הָאִשָּׁה וּתְלִד כּוּן". וְהָא הֵנָּה מֵיעֲבָרָא בִּיהַ תְּלַתָּא יִרְחִי מַעֲיָקְרָא! אֶמַר רַב יְהוּדָה בַּר יִבְנִינָא: מַקִּישׁ לִידָתָה לְהוֹרְתָה: מָה הוֹרְתָה שְׁלֹא בַּצָּעַר — אָף לִידָתָה שְׁלֹא בַּצָּעַר. מִכָּאן לְנָשִׁים צְדִקְנִיּוֹת שְׁלֹא הִיּוּ בַפִּיתְקָה שֶׁל חוּהַ.^(כ) "וּתִרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא". תִּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: "טוֹב" שְׁמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: "טוֹבִיָּה" שְׁמוֹ. רַבִּי נְחֻמִּיָּה אוֹמַר: הַגּוֹן לְנְבִיאוֹת. אַחֲרִים אוֹמְרִים: נוֹלַד כְּשֶׁהוּא מְהוּל. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: בְּשַׁעֲה שְׁנוֹלַד מִשָּׁה, נִתְמַלָּא הַבֵּית כּוּלּוֹ אוֹר. כְּתִיב הָכָא: "וּתִרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא", וּכְתִיב הֵתָם: "וַיִּרָא אֱלֹהִים אֵת הָאוֹר כִּי טוֹב". "וּתַצְפְּנָהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים" — דְּלֹא מְנֹו מַצְרַיִם אֶלָּא מִשַּׁעֲה דְאֶהֱדַרָה, וְהִיא הֵנָּה מֵיעֲבָרָא בִּיהַ תְּלַתָּא יִרְחִי מַעֲיָקְרָא. "וְלֹא יִכְלָה עוֹד הַצְּפִינוּ". אַמַּאי? תַּצְפְּנִיָּה וְתִיזִיל! אֶלָּא, כָּל הִיכָא דְהוּוּ שְׁמַעִי מַצְרָאִי דְּמַתִּילִיד יְנוּקָא, מִמָּטוּ יְנוּקִי הֵתָם כִּי הִיכִי דְלִישְׁמַעֲיָנָהּ וּמַעֲזִי בְּהִדְיָהּ, דְּכְתִיב: "אֲחִזּוּ לָנוּ שׁוּעָלִים שׁוּעָלִים קִטְנִים וְגו'". "וּתַשַּׁח לוֹ תַבַּת גִּמָּא". מַאי שְׁנָא גּוּמָא? אֶמַר רַבִּי אֶלְעָזַר: מִיכָן לְצְדִיקִים שְׁמַמוּנָם חָבִיב עֲלֵיהֶן יוֹתֵר מִגּוּפָן. וְכָל כֹּה לָמָּה — לְפִי שְׁאִין פּוֹשְׁטִין דִּידֵיהֶן בְּגָזַל.^(כ) רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נְחֻמִּי אָמַר: דְּבַר רַה, שְׁיִכּוּל לַעֲמוּד בְּפָנֵי דְבַר רַה וּבְפָנֵי דְבַר קִשָּׁה. "וּתַחֲמָרָה בַּחֲמַר וּבִזְאֶת", תֵּנָא חֲמַר מִבְּפָנִים וְזָפַת מִבְּחוּץ, כְּדִי שְׁלֹא יִרְיַח אוֹתוֹ צְדִיק רִיחַ רַע. "וּתַשֵּׁם כֹּה אֵת הַיֹּלַד וְתַשֵּׁם בַּסּוּף", רַבִּי אֶלְעָזַר אוֹמַר: יָם סוּף. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נְחֻמִּי אָמַר:

אַגַּם,

המקנא פרק ראשון סוטה

אַחֲרִיִּים אוֹמְרִים נוֹלַד כְּשֶׁהוּא מְהוּל וּמַקְשִׁים מִדְּקֹאמַר ר"מ טוֹב שְׁמוּ מִכְּלָל דְאֶחָרִים לֹאוּ הֵינּוּ ר"מ וּבְשִׁלְהִי הוֹרִינִית (דף יג:.) אֶמַר דְאֶסְקוּהַ לר"מ אַחֲרִים וּבפ"ק דְּכַרְכוֹת (דף ט:.) בְּגִמְרָא מֵאִמְתִּי קוֹרִין שְׁמַע בַּשְּׁחִרִית אֶפְלִיגוּ ר"מ וְאַחֲרִים וא"ר שְׂרָאָה בְּקוּיְגוֹרָם צְרַפַּת שְׁמוּעוֹת שְׂקָבַל מֵחֲלִישַׁע כּוּן אֲבוּיָה קִבְעוּם בָּשֵׁם אַחֲרִים מִפְּנֵי שְׁהִיָּה שְׁמוּ אַחַר אֶבֶל שְׂאֵר שְׁמוּעוֹת קִבְעוּם בְּשְׁמוּ וְלֹא מִסְתַּבְּרָא דְהָא לְרַבִּי גֵתוּן אֶסְקוּ יֵשׁ אוֹמְרִים וְאִית לָךְ שְׂכָל שְׁמוּעוֹתֵיו קִבְעוּ כִךְ וּלר"מ נְמִי עָשׂוּ בִּיצָא כּוּ אֶלָּא נִרְאָה דְלֹאֲחַר דְאֶסְקוּיָהוּ אַחֲרִים חוּזַר כּוּ וְאֶמַר נוֹלַד כְּשֶׁהוּא מְהוּל וְכוּן בְּפ' קמ"א

דְּכַרְכוֹת: **חֲמַר** מִבְּחוּץ וְזָפַת מִבְּפָנִים פֶּרַשׁ

רַבִּי בָּשֵׁם ר"ש בַּר כְּלוּיְנִימוּס זֶה וְזֶה בְּתוֹךְ

הַתַּפְּסָה וְהַחֲמַר הִיָּה מִכְסָּה אֵת הַזָּפַת אֶבֶל

מִבְּחוּץ לֹא זָפַפָה שְׁלֹא יִקְנִישׁוּ כִּי הַגִּמָּא

דּוּמָה לְקָנָה הִיאֹוֹר וְלֹא יִכְחִינּוּ הַתַּפְּסָה בְּתוֹךְ

קָנָה הִיאֹוֹר:

יב.

הַגּוֹן לְנְבִיאוֹת רִאֲתָה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שַׁעֲתִיד [לַהֲיוֹת הַגּוֹן] לְנִבְיָאָה: וּתַצְפְּנָהוּ שְׁלָשָׁה יָרְחִים שְׁלָשָׁה חֳדָשִׁים וְכָלָה לְהַצְפִּינוּ שְׁלֹא הֵלְכוּ הַמַּצְרַיִם לְבַדִּחַ אַחֲרֶיהָ אֶלָּא לְסוּף תַּשַּׁעַה חֳדָשִׁים מִשְׁהַחֲזִירָהּ וְהִיא הֵיָּה מַעֲבָרָא בַּהּ תֵּלְתָא יִרְחִי מַעֲקָרָא וּמִהֶבֶא וְנִקְבָּא לָן: אַמַּאי תַּצְפְּנִיָּה וְתִיזִיל מֵאֲחַר שְׁצַפּוֹן בַּמַּסְתַּרִּים הִיָּה כְּדִכְתִּיב וּתַצְפְּנָהוּ מָה יֵשׁ לָהּ: וּמַעֲזִי הֵתָם וְנַעֲשֶׂךְ סָם וְזָרַךְ תִּינּוּק לַעֲגוּת כְּשֶׁשׁוּמַעַע קוּל תִּינּוּק חֲבָרִי: אֲחִזּוּ לָנוּ שׁוּעָלִים בַּת קוּל אוֹמַר לָמִי הִיִּם אֲחִזּוּ לָנוּ שׁוּעָלִים הַקְטָנוּים הַמְחַבְלִים אֵת הַכְּרַמִּים בְּהִיּוֹתָם סְמִדַר הַפְּרִי קוּטוּ: **שְׂחִיבַב** עֲלֵיהֶן מִמוּנָן שְׁדַמּוּ מוּטְעוּן וְאָף עַל פִּי שְׁהִיָּה מַשְׁתַּמַּר גּוּבּוּ יוֹתֵר בְּשָׁל עַצִּים שְׂקָשִׁים וְחוּזָקִים: **דְּבַר רַה** בְּזָה הוּא מַשְׁתַּמַּר וְכֹּה מִן הַכֹּל לְפִי שְׁהַדְבַר הַקָּשָׁה כְּשֶׁהַמַּיִם מוּלִיכִין אוֹתוֹ בַּחֲזָקָה הוּא נִתְקַל וְהִיא נִשּׁוּף וּנְשָׁכַר אֶבֶל דְּבַר קַל נִתְקַל וְנִזְקַק בְּאֶבֶן לְאֶחָרֵיו: רִיחַ רַע שֶׁל זָפַת:

יב:

בְּשִׁבְלִי נִצַּלְתֶּם בְּלָכֶם תמא אֶרְכָּה בִּשְׂבִילוֹ נִגְזְרוּ הַגְּזֵרוֹת שְׂרָאוֹ אֶצְטַנְגִּינִי פִּקְעֵה יֵשׁ

לומר הוא הִיז הראשון המִשְׁלָךְ לִיאֹזר וְגִזְרָה ראשונה אִם בֶּן הוא נְהַמְתָּן אִתּוֹ לֹא בִּשְׂבִילוֹ הִימָה אֵלָּא מִשּׁוֹם וְנִלְחַם בְּנֹו וְזָרָךְ אֲנָשִׁים לְהִלָּחַס:

המקנא פרק ראשון סוטה

אָגַם שֶׁל עַצִּי עֲרֵכָה וְקִנִּים דָּקִין וְהִיא קָנָה וְסוּף דִּקְרָא קָנָה קִנִּים סוּף עֲרֵכָה דָּקָה: לָרַחַן לְטַבֵּל עָס לְגַם גְּרוּת: וְכֵן הִיא אוֹמֵר וְכוּ'

שֶׁהֶשֶׁב וּמִתְנַקֶּה מַעֲוֹנוֹ קָרִי רַחוּן: לָשׁוֹן מִימָה בְּדַמְפָּרֶשׁ וְאִזֹּל שְׂהִי מִמַּחוּת בְּזָהָה הֶעֱלֵנוּ שֶׁל צִיָּיק: דְּאִמֵּר מֵר גְּבִי שְׂרָבִיט הִזָּהָב דְּאִחַסְנוּרִישׁ בְּמַסָּכַת מְנֵלָה: בְּשִׁנִּי לְשָׁעִים דְּעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן בְּמַסָּכַת בְּרָכוּת בַּתְחַלַּת פָּרָק הָרוּאָה: שְׂרַבְבַּתָּה לָשׁוֹן דְּאִישְׁתַּרְבּוּבִי: שְׂרָאָתָה עִמּוֹ שְׂכִינָה וְחָא אֶת לָשׁוֹן עִם כְּמוֹ לֹא שִׁלַּח יַעֲקֹב אֶת אֶחָיו (בְּרַאשִׁית מ"ב:ד'): נִעֲרָ גָּלוּל מִשְׁמַע: בְּעַל מוֹם וְהִיא לִי וְנִבְסָל בְּקוֹל לַעֲבֹדַת הַשִּׁיר:

וְאִין אַחֵר נוֹפֵל לִיאֹזר שְׂאוּתוֹ הַיּוֹם בְּטָלוֹ גִּזְרָתָס: וְכִי יֵאמְרוּ אֱלִיבָס הַעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּרָשׁוּ בְּמוֹתָנִי אֵל הָאוֹבוֹת: הַמַּצְפָּצִים וְהַמֵּהָגִים נָבִיא קָרִי לָשׁוֹן גָּנְאִי שֶׁהִס מַצְפָּצִין בְּעִגּוּרִים וּמִהָנִים כִּינִים מוֹצִיאִין קוֹל בְּגִירוּס וְאִין יוֹדְעִין מַה אוֹמְרִים כֶּךָ דָּרָךְ אֶצְטַנְגִּינִין אִינֶן רוֹאִין אֵלָּא סִימָן אֲבָל לֹא פִּרוּשׁוֹ שֶׁל כָּל דְּבָר: רָאוּ אֶצְטַנְגִּינִי פִּקְעֵה: שְׁמוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כּוּ' וְהָךְ מִלְּתָא לֹא ר' אֱלֵעָזָר קָאָמֵר לֶה דִּקְרָא לֹא אִמְצָרִים קָאִי אֵלָּא גְּמָרָא קָאָמֵר לֶה וְקָאִי אֶהָא דְאִמְרִינֶן לַעֲלוּ וְאִין אַחֵר נוֹפֵל וְכַדְרָבִי אֱלֵעָזָר דְאִמֵּר שְׂאִין יוֹדְעִים מַה הוֹנִין הַלָּכָךְ רָאוּ הַמַּצָּרִים וְלֹא יָדְעוּ מַה רָאוּ: בִּינֶן דְּשִׁדְיָה לְמַשֶּׁה בְּמוֹס כָּל זְמַן שֶׁהִיז בְּאוֹר אִין לָהוּת גִּלוּלָה מוֹז וּבְטָלָה סִימָן שֶׁל לָקִיָּה: רַגְלֵי בִּשְׂבִילֵי כְּמוֹ וַיִּבְרָךְ ה' אֶתָךְ לְרַגְלֵי (בְּרַאשִׁית ל"ו:): בִּשְׂבִילֵי נִצַּלְתֶּם שְׂבָטֹלוֹ מַצָּרִים אֶת גִּזְרָתָס: שִׁירָה עַל הַיָּם כַּכ"א

בְּנִיסָן גְּאֻמְרָה כְּדַתְנִיא בְּסָקֵר עוֹלָם מַרְעַמָּס לְסָפוֹת וּמַסָּפוֹת לְאִיתָס וּמִאִתָּס לְפִנִּי פִי הַחֲרוּת דְּרִי ג' בְּרַבִּיעִי וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מַצָּרִים כִּי בָרַח הָעָם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי דְרָפּוּ מַצָּרִים אוֹר שְׂבִיעִי יָרְדוּ לִים שְׁנַאֲמֵר וַיֹּאֵר אֶת הַלְוִיָּה לְשַׁחֲרִית אֶמְרוּ שִׁירָה וַיּוֹם שְׂבִיעִי הָיָה וַיִּו"ט אֶחָרֹון שֶׁל פֶּסַח הָיָה: דְּאִמֵּר מֵר בִּשְׂבָעָה בְּאֶזְרַ מֵת מִשֶּׁה כַּכ"ק דְּקַדוּשָׁין (דף לח.) וְלִפְיָן לֶה מִקְרָאִי דְּכַתִּיב וַיִּבְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בַּעֲרֶבְתּ מוֹאֵב שְׁלָשִׁים יוֹם וּכְתִיב מֹשֶׁה עֲבָדִי מֵת וַעֲתָה קוּם עֲבֹר וּכְתִיב כִּי בַּעֲדִי שְׁלֶשֶׁת יָמִים אָתָם עֲבָרִים אֶת הַיָּרְדֵּן וְגו' וּכְתִיב וַהֲעָם עָלוּ מִן הַיָּרְדֵּן בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן צֹא מִהֵן ל"ג לְמַפְרֵעַ תִּמְצֹא שְׂבַשְׂבָּעָה בְּאֶזְרַ מֵת מִשֶּׁה וּמִנֶּן שְׂבַשְׂבָּעָה בְּאֶזְרַ נוֹלַד שְׁנַאֲמֵר וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהֶס בֶּן מֵאָה וָעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנִכִּי הַיּוֹם וְגו' מַה ת"ל הַיּוֹם הַיּוֹם מְלֹאוֹ יְמִי וַשְּׁנוֹתַי: שְׁלֹשֶׁה יָרְחֵי הִיּוּ וְהֵן ג' קַדָּשִׁים שְׁהַפְּיַנְתּוּ: רָבּוּ שֶׁל רִאשׁוֹן לֹא חָסֵר אֵלָּא ז' יָמִים וְרָבּוּ שֶׁל ג' דְּהִינּוּ נִיסָן וְאִמְצִיעִי שְׁלֹס אֶזְרַ הַשְּׁנִי שְׁלֹס: מֵאִי שָׁנָא מִן הַעֲבָרִיּוֹת דְּקִאֻמְרָה לֶה מַכְלָל דְּמַצָּרִיּוֹת לֹא יִחָא לֶה: דְּבָר טִמְאָ זוּ שְׂאֲכִילְתָּה דְּבָרִים טִמְאִים וְהַיְטִינוּךְ טוֹעַם בְּחֻלְבָּה כָּל מַה שֶּׁתֵּאֱכַל בְּהִיאמְרִי בְּיוֹמָא (דף עה:) גְּבִי לָשָׁד הַשְּׁמֹן: אֶת מִי יוֹרָה דְּשִׂה לְמִי לְמַד הַקב"ה תּוֹרָה לְמִי שְׁנַגְמַל וְהַפְרִישׁ עֲצֻמוֹ מִחֻלָּב טִמְא וְנִשְׁתַּקֵּן מִן הַשָּׂדִים הַטִּמְאִים כְּמוֹ וַיִּשְׁתַּקֵּן מִשֶּׁם (בְּרַאשִׁית יב:) שְׁהִלָּבָה בְּזִרְחִיוֹת כְּעֻלְמָה שְׂכַל כְּחָה עֲלִיָּה כְּמוֹ חֲזַק וְאִמֵּן (דְּבָרִים לא) תַּקִּיף וָעָלַם: שְׁהַעֲלִימָה אֶת דְּבָרָיָה שְׁלֹא אִמְרָה שֶׁהִיא לְחוּתוֹ וְשֶׁהִיא מְבִיאָה אֶת אִמּוֹ: הַעֲלִיכִי אֶת הַיַּלָּד דְּרִי לִיךְ עֲלִיךְ: שְׁהִימָה מִתְנַבָּאָה בְּשֶׁהִיא לְחוּת אֶהָרֵן עַד שְׁלֹא נוֹלַד מִשֶּׁה וְהִינּוּ הַנְּבִיאָה לְחוּת אֶהָרֵן:

אָגַם שֶׁל עַצִּי עֲרֵכָה וְקִנִּים דָּקִין וְהִיא קָנָה וְסוּף דִּקְרָא קָנָה קִנִּים סוּף עֲרֵכָה דָּקָה: לָרַחַח עַל הַיָּאֵר", אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: מְלַמֵּד שְׂיִרְדָּה לְרַחוּץ מְגִלוּלִי [בִּית] אַבִּיָּה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אִם רַחֵץ ה' אֶת צוֹאת בְּנוֹת צִיּוֹן וְגו'". "וְנַעֲרַתֶּיהָ הוֹלְכוֹת וְגו'", אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן: אִין הַלִּיכָה זֹו אֵלָּא לְשׁוֹן מִיתָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הִנֵּה אֲנִכִּי הוֹלֶךְ לְמוֹת". "וַיִּתְּרָא אֶת הַתִּיכָה בַּתוֹךְ הַסּוּף", בִּינִין דִּחְזוּ דְקָא בְּעוֹ לְאַצּוּלִי לְמִשָּׁה, אָמְרוּ לָהּ: גְּבִירַתְנוּ, מִנְּהִגוֹ שֶׁל עוֹלָם מְלָךְ בִּשְׁוֹר וְדָם גּוֹזֵר גּוֹזִירָה, אִם כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ אִין מְקַיֵּימִין אוֹתָהּ — בְּנִיּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ מְקַיֵּימִין אוֹתָהּ, וְאֵת עוֹבְרַת עַל גּוֹזִירַת אַבִּיָּה? בָּא גְּבִירֵיאֵל וַחֲבָטָן בַּקֶּרְמֶע. "וַיַּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּה וַתִּקְחָהּ". רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה, חַד אָמֵר: דָּדָה, וְחַד אָמֵר: שִׁפְחָתָה. מֵאֵן דְּאָמֵר דָּדָה — דְּכַתִּיב "אֶמְתָּה". וּמֵאֵן דְּאָמֵר שִׁפְחָתָה — מְדֻלָּא כַּתִּיב "דָּדָה". וּלְמֵאֵן דְּאָמֵר שִׁפְחָתָה, הָא אֶמְרַת בָּא גְּבִירֵיאֵל וַחֲבָטָן בַּקֶּרְמֶע! דְּשִׁיר לָהּ חָדָא, דְּלֹאֹ אוֹרְחָה דְּבַת מְלָכָא לְמִיקָם לְחוּדָה.^[n] וּלְמֵאֵן דְּאָמֵר דָּדָה, לִיכְתוּב "דָּדָה"! הָא קָא מִשְׁמַע לֹן דְּאִישְׁתַּרְבֵּב אִישְׁתַּרְבּוּבִי. דְּאָמֵר מֶר: וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַמְתָּה שֶׁל בַּת פִּרְעָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּשִׁנֵּי רְשָׁעִים, דְּכַתִּיב: "שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבְרָתָ", וְאָמֵר רִישׁ לְקִישׁ: אֵל תִּיקְרִי "שִׁבְרָתָ", אֵלָּא "שְׂרִיבְכָתָה".^[n] וַיַּתְפַּתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֶת הַיָּלָדָה.

"וַתִּרְאֵ" מִיבְּעִי לִיהּ! אָמֵר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: שְׂרָאָתָה שְׂכִינָה עִמּוֹ. "וְהִנֵּה נָעַר בְּכָה". קָרִי לִיהּ "יָלָד", וְקָרִי לִיהּ "נָעַר". תִּנָּא: הוּא יָלָד וְקוֹלוֹ כְּנָעַר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמֵר לוֹ רַבִּי נַחֲמִיָּה: אִם כֵּן, עֲשִׂיתוּ לְמִשָּׁה רַבִּינוּ בַּעַל מוֹם. אֵלָּא, מְלַמֵּד שֶׁעֲשִׂתָהּ לוֹ אִמּוֹ חוֹפַת נַעֲוָרִים בַּתִּיכָה, אֶמְרָה: שְׁמָא לֹא אֲזַכָּה לְחוֹפַתּוֹ. "וַיַּתְחַמֵּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִים זֶה". מִנָּא יִדְעָה? אָמֵר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: שְׂרָאָתָה אוֹתוֹ מֵהוּל. "זֶה". אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן: מְלַמֵּד שֶׁנִּתְנַבָּאָה שְׁלֹא מִדְּעָתָה — זֶה נוֹפֵל, וְאִין אַחֵר נוֹפֵל. וְהִיִּינוּ דְאָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזָר, מֵאִי דְכַתִּיב: "וְכִי יֹאמְרוּ אֱלִיכָם דְּרָשׁוּ אֵל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיִּדְּעָנִים הַמַּצְפָּצִים וְהַמֵּהָגִים": צוּפִין וְאִינָם יוֹדְעִין מַה צוּפִין, מֵהָגִים וְאִינָן יוֹדְעִים מַה מֵהָגִים.^[n] רָאוּ שְׁמוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִים הוּא לוֹקָה, עָמְדוּ וְגִזְרוּ: "כָּל הַבֶּן הַיּוֹלֵד הַיָּאֶרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ". בִּינִין דְּשִׁדְיָוִה לְמִשָּׁה, אָמְרוּ: תּוֹ לֹא חֲזִינָן כִּי הָהוּא סִימְנָא, בְּטַלוּ לְגִזְרַתֶּיהוּ. וְהִם אִינָן יוֹדְעִין שֶׁעַל מִי מְרִיכָה הוּא לוֹקָה. וְהִיִּינוּ דְאָמֵר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מֵאִי דְכַתִּיב "הִמָּה מִי מְרִיכָה אֲשֶׁר רָבּוּ" — הִמָּה שְׂרָאוּ אִיצְטַנְגִּינִי פִּרְעָה וְטָעוּ. וְהִיִּינוּ דְקִאָמֵר מִשָּׁה: "שִׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי רַגְלֵי וְגו'", אָמֵר לְהֵן מִשָּׁה לִישְׂרָאֵל: בְּשִׁבְלִי נִצַּלְתֶּם כּוֹלְכֶם. רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְא אָמֵר: אוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִיסָן הָיָה, אָמְרוּ מְלֹאכִי הַשָּׂרַת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעָתִיד לוֹמֵר שִׁירָה עַל הַיָּם בַּיּוֹם זֶה — יִלְקָה בַּיּוֹם זֶה? רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא אָמֵר: אוֹתוֹ הַיּוֹם שִׁשָּׁה בְּסִינֹן הָיָה, אָמְרוּ מְלֹאכִי הַשָּׂרַת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל תּוֹרָה מִהַר סִינֵי בַּיּוֹם זֶה — יִלְקָה בַּיּוֹם זֶה? בִּשְׁלָמָא לְמֵאֵן דְּאָמֵר בְּשִׁשָּׁה בְּסִינֹן, מִשְׁפַּחַת לָהּ תִּלְתָּא יָרַחִי. דְּאָמֵר מֶר: בְּשִׁבְעָה בְּאֶדֶר מֵת, וּבִשְׂבָעָה בְּאֶדֶר נוֹלָד מִשָּׁה, וּמִשְׂבָּעָה בְּאֶדֶר וַעַד שִׁשָּׁה בְּסִינֹן תִּלְתָּא יָרַחִי. אֵלָּא לְמֵאֵן דְּאָמֵר בְּעֲשָׂרִים וְאַחַד בְּנִיסָן, הִיכִי מִשְׁפַּחַת לָהּ? אוֹתָהּ שָׁנָה מַעֲוִבַּת הָיְתָה: רוּבּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, וְרוּבּוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן, וְאִמְצָעִי שְׁלָם.^[n] וַיַּתֹּאמֶר אַחוּתוֹ אֵל בַּת פִּרְעָה הֵאלֶּה וְקִרְאֵתִי לָהּ אִשָּׁה מִיַּנְקַת מִן הָעֶבְרִיּוֹת". וּמֵאִי שָׁנָא מַעֲבְרִיּוֹת? ^[n] מְלַמֵּד שֶׁהַחֲזִירוּהוּ לְמִשָּׁה עַל כָּל הַמַּצָּרִיּוֹת כּוֹלָן, וְלֹא יָנַק, אָמֵר: פֶּה שֶׁעָתִיד לְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה יִינַק דְּבַר טִמְאָ? וְהִיִּינוּ דְכַתִּיב: "אֶת מִי יוֹרָה דָּעָה וְגו'". לְמִי יוֹרָה דָּעָה וְלְמִי יָבִין שְׁמוּעָה — "לְגִמְלוּלֵי מַחְלָב וּלְעַתִּיקֵי מִשְׁדִּים". וַיַּתֹּאמֶר לָהּ בַת פִּרְעָה לְכִי וְגו'". אָמֵר רַבִּי אֱלֵעָזָר: מְלַמֵּד שֶׁהִלָּכָה בְּזִרְיוֹת כְּעֻלְמָה. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַר נַחֲמִנִי אָמֵר: "הָעֻלְמָה" — שֶׁהָעֻלְמָה אֶת דְּבָרֶיהָ. "וַיַּתֹּאמֶר לָהּ בַת פִּרְעָה הִילִיכִי אֶת הַיָּלָד הַזֶּה". אָמֵר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מִתְנַבָּאָה וְאִינָה יוֹדַעַת מַה מִתְנַבָּאָה, "הַיִּלִּיכִי" — הָא שְׁלִיכִי. "וְאִנִּי אֲתוֹן אֶת שְׂכָרָה". אָמֵר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: לֹא דִיִּין לְצַדִּיקִים שְׁמַחֲזִירִין לְהֹן אַבִּידָתּוֹ, אֵלָּא שְׁנוֹתָנִין לְהֹן שְׂכָרָן.^[n] וַיַּתְחַק מַרְיָם הַנְּבִיאָה אַחוּת אַהֲרֹן וְגו'". אַחוּת אַהֲרֹן וְלֹא אַחוּת מִשָּׁה? אָמֵר רַב עֲמֶרָם אָמֵר רַב, וְאָמְרִי לָהּ, אָמֵר רַב נַחְמָן אָמֵר רַב: מְלַמֵּד שֶׁהִימָה מִתְנַבָּאָה כְּשֶׁהִיא אַחוּת אַהֲרֹן,

וְאוֹמְרַת:

מסורת הש"ס
א מגילה יג.
ב שמות רבה
ג ברכות נד; מגילה טו:
ד שמות רבה
ה סנהדרין קא:
ו אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דברי הימים למשה רבינו ד
ז אוצר מדרשים ספר חנוך; אוצר מדרשים גן עדן; גיהנם סדר גן עדן ט; שמות רבה
ח מגילה יד; אוצר מדרשים מדרש שלשה וארבעה
תורה אור השלם
[ישעיהו יט, ו]
[ישעיהו ד, ד]
[שמות ג, ה]
[פירוש רד"צ הופמן על שמות ביה, ב]
[בראשית כה, לב]
[תהילים ג, ח]
[שמות ג, ו]
[ישעיהו ח, ט]
[שמות א, כב]
[במדבר כ]
[פירוש רד"צ הופמן על שמות א:כב, ג]
[במדבר כ, יג]
[במדבר יא, כא]
[בראשית ל, ל]
[שמות ג, ז]
[ישעיהו כה, ט]
[שמות ג, ח]
[שמות ג, ט]
[שמות טו, כ]

יג:

סַמְלִיּוֹן אומר פי' ר"ח אית דאמרי מלאך, ואית דאמרי טס חכם. ערוך:

קיים זה מה שכתוב בזה אנדה זו מפרשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה כתיב

בזה אנכי וכתוב בזה התחת אלהים אנכי כתיב בזה לא יהיה לך וכתוב בזה האלהים אני ורא לא תשא חו פרעה זכור את יום השבת ומבוח טבח וזבח ואין זה אלא יום השבת וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו וכן כל עשרת הדברות לא תשגא את אחיו בלבבך לא תקם ולא תגור וחי אחיו עמוך. ואי לא אעסק בה משה וכו' כלומר היאך הניחו וישראל למשה להתעסק בו לבדו וכי לא חשו לשבועה ואם לא נתעסק בו משה לא היו הם מתעסקין: **הכתוב וכו'** אלמא לאחר שנפטר משה בערכות מואב נתעסקו בן ישראל והעבירים את הנדב: ונתו אי לא הוו מתעסקי בה ישאל לאחר שנפטר משה בניו מי לא הוו מיעסקי בה והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו והכתוב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה וגו' אלמא בנחלתם הקריבו דחביב היה עליהן: אמרו בניו בעצמם הניחו לו שיתעסקו בו כל ישראל: **כבודו במרבים יותר ממועטין וישאל אמרו בעצמם בעור משה** קום הניחו ויתעסק בו משה לבדו כבודו בגדולים יותר מבקטנים: **משכם** בגדוהו כדכתיב וישלחו מעמך חקרון ויבא שקמה ושם היו רועין ודעתו אינה מקום והאי דכתיב (שם) ויאמר האיש נסעו מזה וגו' כך אמר לו אתה אומר את אחי אנכי מבקש סעו מן האחזה הזאת ואין מחזיקין עצמן פאחין לך כי שמעתי אמרים ילכה ונבקש דמות וזינן היאך להמיתו אם יבא חלנו: **הבא כתיב ויקח משה** ולא שאר העם: **אף מורידין אותו מגזלתו** מן השמים למתחיל ואינו גומר אלא אם כן נאנס כמשה שמת בעבר הנדב: **[ויכד יהודה שהוא התחיל בהצלת יוסף עשארמר מה בצע ולא גמר]:** נקחא יוסף עצמותו בחייו שגאמר והעלתם את עצמתי מזה ועודנו חיי: **שהוריד אצטנניי פרעה** מגזלתו כשפטר את החלום והם לא געוו לפתרו: **לעצמו למשכב זכור** מתוך רפיו: **פרעו** הינו סרוס ויורא: בל גבריאל וסרסו לא גרם: **ברב בשר** את בני מחלקותו רב לכס בני לוי והקב"ה מתקדק עם הצדיקים כחוט השערה ונגנש באותה מדה: **רב יש לך** הגיע מלכותו של יהושע ואין לך מלכות נוגעת בהכרתה: **ד"א רב לך** די לך אל תרבה בבקשה שלא יאמרו הרב כמה קשה שאינו שומע לתלמיד ותלמיד כמה סרבן מפצר ולשון חכמים הוא כך היו מסרבין בו לשא את פת לחותו בגדרים (ר' סג) היו מסרבין בו שיאכל עמו בשבועות (דף כג): לפוס גמלא שקנא לפי כח הגמל מקבין במשאו אף באל לפי צדקתו מתקדק אחריו: **היום מלאו ביום זה** נולדתו: **לא נס לחה** לא ברח לקלוחית כחו: **זיו זוגי** שני זוגות שני חברים היו בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע: **בבנפי השכינה** בבנף לבנה הודו: **מי יקום לי עם** מרעים להוכיחם לשמי: **פשר דבר** שהיה יודע לעשות פשרה ביני ובין בני: **ממליון טס חכם**: סימן דתון סימן כלומר סימנים הרבה באלן מואב בגיא מול בית פעור ואעפ"כ לא געו וגו':

המקנא פרק ראשון סוטה

מסורת הש"ס
א שמות רבה; דברים רבה; בראשית רבה ב ברכות נה. ג ראש השנה יא; סדר עולם רבה
ד אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירת מרעה י; אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו פטירת משה רבינו עה נוסחא א י
ה אוצר מדרשים השכם מדרש השכם לה; סנהדרין קט.
גליון הש"ס
גמ' ברב בישר. בעין זה לעיל דף ע"ב:
גמ' אלמלא מקרא כתוב. ר"ה דף יז ע"ב מגילה ד' כ"א ע"ב: שם צדקת ה' עשה. עיין מנחות דף ל ע"א תד"ה מכאן ואילך:
תורה אור השלם

[יהושע כד, לב]

[בראשית לו, יב-כח]

[בראשית לו, יב]

[שמות יג, טו]

[בראשית לח, א]

[בראשית לו, כו]

[בראשית לח, יב]

[בראשית מו, יב]

[בראשית מז, כד]

[בראשית, כה]

[בראשית מג, חח]

[בראשית מד, לא]

[בראשית לט, א]

[בראשית מא, מה]

[במדבר טו, ג]

[דברים ג, כו]

[במדבר טו, ז]

[דברים לא, ב]

[שמות כג, כו]

[דברים לד, ז]

[דברים לד, א]

[דברים לא, יד]

[במדבר לב, לו]

[דברים לג, כא]

[תהילים צד, טו]

[איוב כח, יב]

[דברים לד, ה]

[קהלת ח, א]

[שמות לד, כח]

[דברים לד, ו]

גִּסְטוּרָא מוֹשֵׁל בְּמָה שְׂאָמַר קוּמוּם דְּיוֹכּוּם (בְּרִכּוּת דָּף לב:); וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק נֶחֱמָו עַל אֲבִיו וּבְרָכּוֹ בִּרְכַּת אֲבָלִיס: דְּבַר הַבָּא מִן הָעוֹר שֶׁל צִמּוֹר הוּא: שְׁהַעוֹר נִהְיָה מִמֶּנּוּ שֶׁל פִּסְתָּן שְׂאֵלָם לִיבֵשׁ סִמּוֹן לַעוֹרִי: תַּחֲלָתוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים הִלְבִּישׁ עֲרוּמוֹס: וְלַפִּשְׁעִים יַפְגִּיעַ בִּשְׂבִיל פִּושְׁעִים הַפְּגִיעַ: הָעֵרָה הָרִיק: מִתְּנִי הִיא מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ הַבַּעַל בְּדִכְתִּיב וְהֵבִיא אֶת קִרְבָּנָה עָלֶיהָ וְגו' (בַּמִּדְבָּר ה:). בְּפִיפָה מַצְרִית סָל שֶׁל נֶחְרִי דָקָל זָרָים שְׂגָלִין סָבִיב הֶדְקָל: כְּדִי לִיגָעַשׁ בְּגִמְרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: תַּחֲלָתוֹ וּסוּפֵן הִסְתָּא מִשְׁמַע כְּשִׁמְכִיָּאָה מֵבִיתוֹ מְבִיאָה בְּכָלִי שָׂרַת לַעֲוֶרָה: וְסוּפָה בְּכָלִי שָׂרַת קָדָם קְמִיצָה: כָּל הַמִּנְחוֹת טַעֲוִנוֹת שְׁמָן וְלִבְנָה בְּדִכְתִּיב וַיִּצַּק עָלֶיהָ שְׁמָן וְנָתַן עָלֶיהָ לִבְנָה (וַיִּקְרָא ב':א') וְלִקְמָה פְּרִיךְ וְהַאיכָא מִנְחַת חוּטָא: וְזוֹ חִינָה טַעֲוִנָה דְּכְתִיב כֹּה לֹא יֵצֵק עָלֶיהָ שְׁמָן וְגו' (בַּמִּדְבָּר ה':ט"ו): בָּאוּת מִן הַסְּטִין דְּכְתִיב סֵלֶת חֲטִיט תַּעֲשֶׂה אֹתָם (שְׁמוֹת כ"ט:ב'): מִנְחַת הָעֹמֶר בָּאָה מִן שְׁעוּרִים בְּמַסְכַּת מִנְחוֹת (דָּף סח:). וְלִפְנֵין לָהּ מַקְרָאִי: בָּאָה גָּרַשׁ דְּכְתִיב גָּרַשׁ בְּרַמֶּל תַּקְרִיב אֶת מִנְחַת בַּכּוֹיָךְ (וַיִּקְרָא ב':י"ד) וּבְמַסְכַּת מִנְחוֹת (דָּף סו:). אִמְרִינוּ בְּמִנְחַת הָעֹמֶר הַכְּתוּב מִדְּבַר: גָּרַשׁ בְּשַׁעוּרִים מְדַכָּר שֶׁכּוּ מִנְפָּה ב"נ נָפֵה כַּעֲיֵן סֵלֶת חֲטִיט: קַמַּח הַכֹּל מַעֲרַב כְּמוֹ שְׁנִטְחוּן: גְּמ' וְכָל כֶּךָ לָמָּה לָמָּה אֲנוּ טוֹרְחוּין לִיגָעַה: עַל עוֹבְדֵי רְצוּנוֹ שְׂאֵם זָמְתָה עֲבָרָה עַל רְצוּנוֹ שֶׁל מָקוֹם וְרוֹצֶה שְׁתַּגִּיד שֶׁלֹּא תַפְדִּיק: קַסְבֵּר הֵאֵי תֵנָא דְאִמַּר מִשּׁוֹם דְּחִסָּה הוּא:

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קצנ; בראשית רבה
ג אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו מדרש פטירת משה רבינו עה ד; אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירת מרעה ח
ד אוצר מדרשים ילמדנו קונטרס אחרון ממדרש ילמדנו נב
ה תענית ז; מכילתא דְּרַבִּי שמעון בן יוחאי; סנהדרין צה;; במדבר רבה; דברים רבה
ו במדבר רבה
ז במדבר רבה; ספרי במדבר
תורה אור השלם

[דברים לד, ו]

[דברים לג, א]

[במדבר כה]

[דברים יג, ה]

[דברים ד, כד]

[בראשית ג, כא]

[בראשית יח, א]

[בראשית כה, יא]

[ישעיהו נג, יב]

[שמות לב, לב]

[ירמיהו ז, טז]

[במדבר ה, טו]

המקנא פרק ראשון סוטה

וְשִׁלְטוֹן וְחִבְרוֹ רֶהֱטוֹן קוֹרְטוֹן גִּסְטוּרָא

גִּסְטוּרָא שֶׁל בֵּית פְּעוֹר: הִרְאֵנוּ הֵיכָן מִשָּׁה קָבוֹר. עֲמָדוֹ לְמַעְלָה — נִדְמָה לָהֶם לְמִטָּה, לְמִטָּה — נִדְמָה לָהֶם לְמַעְלָה. נִחְלָקוּ לְשִׁתֵּי כִיתוֹת, אוֹתוֹן שְׁעוּמָדִים לְמַעְלָה — נִדְמָה לָהֶן לְמִטָּה, לְמִטָּה — נִדְמָה לָהֶן לְמַעְלָה, לְמַיִים מַה שְׁנַאָמַר "וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ". רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: אִף מִשָּׁה רַבִּינוּ אִינּוּ יוֹדַע הֵיכָן קָבוֹר. כְּתִיב הַכֹּא: "וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ", וְכְתִיב הַתָּם: "וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים". וְאָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּר מִשָּׁה אֲצִל בֵּית פְּעוֹר — כְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְעוֹר.⁽ⁿ⁾וְאָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכְּתִיב: "אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ", וְכִי אֲפָשָׁר לוֹ לָאֵדָם לְהֵלֵךְ אַחֵר שְׂכִינָה? וְהֵלֹא כָּבֹר נֶאֱמַר "כִּי ה' אֱלֹהֶיהָ אֵשׁ אוֹכְלָהּ הוּא!"^(a) אֲלָא, לְהֵלֵךְ אַחֵר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מַה הוּא מְלַבִּישׁ עֲרוּמִים, דְּכְתִיב: "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאֵדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׂם" — אִף אֶתָּה הַלְבִּשׁ עֲרוּמִים. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּיקָר חוֹלִים, דְּכְתִיב: "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְבִּי מַמְרָא" — אִף אֶתָּה בִּיקָר חוֹלִים. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִיחָם אֲבָלִים, דְּכְתִיב: "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ" — אִף אֶתָּה נִחָם אֲבָלִים. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָבֹר מֵתִים, דְּכְתִיב: "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּגִי" — אִף אֶתָּה קָבוֹר מֵתִים. "כְּתָנוֹת עוֹר".

רַב וּשְׁמוּאֵל, חֵד אָמַר: דְּבַר הַבָּא מִן הָעוֹר, וְחֵד אָמַר: דְּבַר שְׁהָעוֹר נִהְיָה מִמֶּנּוּ. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלָאִי: תוֹרָה תַּחֲלִלְתָּה גְּמִילוּת חֲסָדִים, וְסוּפָה גְּמִילוּת חֲסָדִים. תַּחֲלִילְתָּה גְּמִילוּת חֲסָדִים — דְּכְתִיב: "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאֵדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׂם", וְסוּפָה גְּמִילוּת חֲסָדִים — דְּכְתִיב: "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּגִי".⁽ⁿ⁾דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלָאִי: מִפְּנֵי מַה נִתְאַוָּה מִשָּׁה רַבִּינוּ לִיכְנֵס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל? וְכִי לְאַכּוֹל מִפְּרִיָּהּ הוּא צָרִיד? אִי לְשַׁבּוּעַ מִטּוּבָהּ הוּא צָרִיד? אֲלָא כֹּה אָמַר מִלִּשָׁה: הִרְבַּה מַצּוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל, וְאִין מִתְקַיִּימִין אֲלָא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אַכְּנֵס אֲנִי לְאַרְץ כְּדִי שְׂיִתְקַיִּימוּ בּוֹלָן עַל יָדִי.⁽ⁿ⁾אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: כָּלוּם אֶתָּה מְבַקֵּשׁ אֲלָא לְקַבֵּל שְׂכָר? מַעְלָה אֲנִי עֲלֶיךָ כְּאִילוֹ עֲשִׂיתָם, שְׁנַאָמַר: "לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים וְאֶת עֲצוּמִים יַחַלֵּק שְׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לַמּוֹת נִפְשׁוֹ וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חָטָא רַבִּים נִשָּׂא וְלַפִּשְׁעִים יַפְגִּיעַ". "לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים". יָכוֹל כְּאֲחֻרוּנִים וְלֹא כְּרֹאשׁוֹנִים, תִּלְמוּד לומר: "וְאֶת עֲצוּמִים יַחַלֵּק שְׁלָל", כְּאַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בַּתוֹרָה וּבְמִצּוֹת. "תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לַמּוֹת נִפְשׁוֹ", שְׁמָסַר עֲצָמוֹ לְמִיתָה, שְׁנַאָמַר: "וְאִם אֲיִן מַחֲנִי נָא וְגו'".⁽ⁿ⁾"וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה" — שְׁנִמְנָה עִם מַתִּי מְדַבֵּר. "וְהוּא חָטָא רַבִּים נִשָּׂא" — שְׂכִיפַר עַל מַעֲשֵׂה הָעָגֹל. "וְלַפִּשְׁעִים יַפְגִּיעַ" — שְׂכִיפֵקֵשׁ רַחֲמִים עַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׂיַחֲזְרוּ בַתְּשׁוּבָה. וְאִין פְּגִיעָה אֲלָא תַפִּלָּה, שְׁנַאָמַר: "וְאֶתָּה אֵל תַּתְּפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְּעַדָם רָנָה וְתַפִּלָּה וְאֵל תַּפְגַּע בִּי".⁽ⁿ⁾

הַדְרֵן עֲלֶה הַמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ

מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ בַּתוֹךְ כְּפִיפָה מַצְרִית וְנוֹתְנָהּ

הִיָּה

עַל יְדִידָהּ כְּדִי לִיגָעַה. "כָּל הַמִּנְחוֹת תַּחֲלִילְתָּן וְסוּפֵן בְּכָלִי שְׂרַת, וְזוֹ תַחֲלִלְתָּה בְּכַפִּיפָה מַצְרִית, וְסוּפָה בְּכָלִי שְׂרַת. "הַכָּל הַמִּנְחוֹת טַעֲוִנוֹת שְׁמָן וְלִבְנָה, וְזוֹ אִינָה טַעֲוִנָה לֹא שְׁמָן וְלֹא לִבְנָה. כָּל הַמִּנְחוֹת בָּאוֹת מִן הַחֲשִׁין, וְזוֹ בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִין. מִנְחַת הָעוֹמֶר, אִף עַל פִּי שְׂבָאָה מִן הַשְּׁעוּרִין — הִיא הִיתָה בָּאָה גָּרֵשׁ, וְזוֹ בָּאָה קָמַח. רַבִּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמַר: כִּשֶּׁם שְׂמַעְשִׂיָּה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה, כֹּה קִרְבְּנָה מֵאֲכַל בְּהֶמָּה.⁽ⁿ⁾גְּמִ' תַנִּינָא, אַבָּא חֲנִין אוֹמַר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: [וְכָל כֹּה לָמָּה —] כְּדִי לִיגָעַה, כְּדִי שְׂתַחֲזוֹר בָּהּ. אִם כָּכָה חָסָה תוֹרָה עַל עוֹבְרֵי רְצוּנוֹ, קַל וְחוֹמֶר עַל עוֹשֵׂי רְצוּנוֹ. וּמֵמֵאִי מִשּׁוֹם דְּחָסָה הוּא? דִּילְמָא כִּי הֵיכִי דִלֹא תִימָחַק מְגִילָה! קַסְבֵּר

מִשְׁקָה,

יד

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פא' מהל' דעות הל' ה, סמג עשין ז:

ב מיי' פג' מהל' סוטה הל' יב, סמג עשין ג:

ג מיי' פיי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' ז:

ד מיי' פג' מהל' סוטה הל' יג:

ה מיי' פיי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' ז:

ו מיי' פג' מהל' סוטה הל' יג:

ז מיי' פג' מהל' סוטה הל' יב:

ח מיי' פיי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' ב:

ט מיי' פז' מהל' תמידים ומוספין הל' יא:

יד:

 עיר משפט גר מצורה	
	
א מויו' פי"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' יב:	
ב מויו' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' ט:	
ג מויו' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' יג:	
ד מויו' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' יד:	
ה מויו' פי"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' יב:	
ו מויו' פא' מהל' בית הבחירה הל' יח:	
ז מויו' גז' מהל' פסולי המוקדשין הל' כ:	
ח מויו' פי"א מהל' פסולי המוקדשין הל' ג:	

א"י משום מגלה הא אמהיקא הֵיא קֵשָׁה לְרַבִּי וְהֶאֱמַרְי' לְעִיל (סוטה דף ז'): לְאֶחָר מִשְׁקָה, וְאַחַר כֵּן מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ. דְּאִי מִשׁוּם מְגִילָהּ הָא אִימְחִיקָא לָהּ. ^[א] **כָּל הַמִּנְחָחוֹת וְכו'.** ורמיננהו: סדר מנחות, כיצד? אדם מביא מנחה מתוך ביתו בקלותות של פסך ושל זהב, ונותנה לתוך כלי שרת, ומקדשה בכלי שרת, ונותן עליה שמנה ולבונתה, ומוליכה אצל כהן. וכהן מוליכה אצל מזבח, ומגישָה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחד, וקומץ מקום שנתרבה שמנה ונותנו לתוך כלי שרת, ומקדשו בכלי שרת. ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו, ומעלה אותו לגבי מזבח, ומעלהו ומקטירו בכלי שרת, ומולחו, ונותנו על גבי האִישִׁים. ^[ב] קרב הקומץ שרייה נאכלין, ורשאין הכהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמץ. "קתני מיהא בקלותות של פסך ובקלותות של זהב! אמר רב פפא: אימא בכלים הראויין לכלי שרת. ^[ג] מפלל דכפיפה מצרית לא חזיא, כמאן — דלא ברבי יוסי ברבי יהודה, דתנאי: כלי שרת שעשאון של עץ, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה, אימר דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר? לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה "הקריבהו נא לפתחה?"! ונותנה לכלי שרת, ומקדשה בכלי שרת. שמעת מינה — כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת? אימא: נותנה בכלי שרת למדשה בכלי שרת. ^[ד] ונותן עליה שמנה ולבונתה, שגאמר: "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה". ומוליכה אצל כהן, דכתיב: "והביאה אל בני אהרן וגו'". וכהן מוליכה אצל מזבח, דכתיב: "והגישָה אצל המזבח". מגישָה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. מנלן — ^[ה] דכתיב: "וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח", ותנא: "לפני ה'", יכול במערב — תלמוד לומר: "אל פני המזבח". אי אל פני המזבח, יכול בדרום — תלמוד לומר: "לפני ה'". הא כיצד — מגישָה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו. רבי אלעזר אומר: יכול יגישנה במערבה של קרן או לדרומה של קרן — אמרת: כל מקום שאתה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל דברי חבירו — מניחין את שמוקיים עצמו ומבטל חבירו, ותופסין את שמוקיים עצמו ומקיים חבירו. כשאתה אומר "לפני ה'" במערב — בטלתה "אל פני המזבח" בדרום, וכשאתה אומר "אל פני המזבח" בדרום, קיימתה "לפני ה'" במערב. הא כיצד? מגישָה לדרומה של קרן. והיכן קיימתה? אמר רב אשי: קסבר האי תנא בוליה מזבח בצפון קאי. מאי "ודיו"? אמר רב אשי: איצטריה, סלקא דעתה אמינא: תיבעי הגשת מנחה גופה, קמשמע לן. ואימא הכי נמי? אמר קנא: "והקריבה אל הכהן וגו' והגישָה אל המזבח" — מה הקרבה אצל כהן בכלי, אף הגשָה אצל מזבח בכלי. ^[ו] ומסלק את לבונתה לצד אחד. פי היכי דלא תקמוץ בהדי מנחה, בדתנן: קמץ ועלה בידו צרור או אגרר מלח או קורט לבונה — פסול. וקומץ ממקום שנתרבה שמנה. מנלן? דכתיב "מסלתה ומשמנה", "מגרשָה ומשמנה". ונותנו לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת. למָה לִי? הא קדשה חָדָא זימנא! מידי דהוה אדם; דם, אף על גב דקדישתיה ספין בצואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שָׁנֵא. ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו — דכתיב:

"וזאת כל הלבונה אשר על המנחה". ומעלהו

משקה המים ואח"כ מקריב מנחתה וכלונתא היא צפרק הֵיא נוטל (לקמן סוטה דף יט.) ומיהו כל זמן שלא קרבה מנחתה אינה נקדחת דכתיב מנכרת עון ואע"כ ששתתה

משחין אותה בזה כדי לנגעה ונתנה והשתא ודאי משום חסיון הוא דאי משום מגלה הא אמתחא לה: קלותות לה: קלותות בעין סלים אדם מביא מנחתו ונעזרה מחוץ ביתו בקלותות וכו': ונתנה בעזרה בכלי שרת חס"ד שצריה לתתה ע"מ כן שיהא צעתו שנקדשנה הכל: ומגישָה מגיע את הכלי לקרן מערבית דרומית ולקמן וליף לה מהכא: ודיו לקמן מפרש מאי היא ומאי תפסא לצעתו דנבעי טפי: ומסלק הלבונה לצד אחד בעוה הכלי עצמה ולקמן מפרש טעמא דכלה מתניא: שנתרבה שמנה ממקום שהיא נבללת ופה בשמן: ונותנו לכלי שרת שני ולקמן מפרש טעמא: על גבי האשים על האש: למן לתוכה למן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי שרת אס מלחמץ: רבי פוסל [במנחות] ובמסכת ספד וליף טעמא צפרק החליל (ספד דף ז'): כחשובין בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפתחה. כיפא דקרא הירצן או הישא פניו: אין מקדשין אלא משעת שהיגעו בען צרין שיתגעו לשם כך וא"ת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה בפה קדשת פה אינה אלא קדשת זמנים ואינה קדשת הגוף ואינה נפקלת בטבול ויט ובלויה ואם נטמאת נפגית קדשה בכלי קדשה קדשת הגוף ותפקלת בטבול ויט ובלויה ואין לה פליין: נוהגה לקדשה הנוהרה הצריכותו לתנו בכלי שרת כדי שיוקדשנה הכלי ואפלו אינו מתפון לכה: ונתנו עליה הזר שמן ולבונה ואין צריך כהן לכה דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר והביאה אל פני אהרן וגו': וזאת תורת המנחה כל המנחות במשמע: הקרב אתה בני אהרן וגו' יכול במערב ויגשנה ללפן מערבי של מזבח דהינו לפני ה' שההיכל במערב והמזבח בחצר ל"ב אמה רחבו ממצע בלמעצ השזרה וכן ההיכל ממצע בלמעצ השזרה זה מול זה ל"ב אמה היכל וכתליו חללו כ' וכתליו ו' אמה עבי פתל צפוני ונשה לכתל דרומי נמצא מערבון של מזבח לפני ה' דאין מפסיק כלום בינו לבין ההיכל דאלו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא ורחבו גשורים אמה ככל חללו של היכל: כנגד קדשה כל מה שיוכל לקרבו כלפי מערב וכלבד שיהא שם קצת דרום משום אל פני המזבח דאי לא כנגד קדשה ליפא לפני ה' כלל שהרי זויות ההיכל בלם כנגד זויות המזבח: ר' אלעזר אומר כו' דורשו למקרא בענין אחר וכן דורשו מתוך שגאמר לפני ה' אל פני המזבח יכול יגישנה לאחד מהן רצה למערב רצה לדרומה וה"ג לא בת"כ: או לדרומה של קרן אמרת כן תשיבני: כל מקום שאתה מוצא כו' דכיון דאפשר לקום את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה זה עושה אלא תפוס המקום את שניהם: קיימתה לפני ה' במערב הא ביצד מגישָה לדרומה של קרן וה"ג לא בת"כ לדרומה של קרן ולא פני כנגד קדשה: והיכן קיימתה הלא חוץ לכנגד זויות ההיכל הוא: קסבר האי תנא ר' אלעזר: כלל מזבח בצפון קאי במלך צפוני של עזרה ולית לה ממזבח מהון כנגד ההיכל וכתליו נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע פתח ההיכל הלכך יגישנה אל פני

המזבח בדרום וכלבד שיהא סמוך למערב נמצא מקום את שניהם וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט ממנגד זויות דרומית ההיכל וכלבד הנה מצי לקום את שניהם כנגד ההיכל כרעין פה לפני ה' וכלבד שניגש סמוך לקרן דהינו אלץ מערב והא נקטו למשמע מהם בלש מזבח בצפון קאי משום דג' מתלוקות הן בדבר זה ר' יהודה אית לה מזבח מהון כנגד היכל וכתליו בפ"ח דיומא (דף טז.) ור"א בן יעקב אית לה בלש מזבח בדרום קאי דאמר צפוני שהוא צד פגיו מבולס ור' יוחי הגלילי אית לה בלש מזבח בצפון קאי בזבחים דף טג: ספרא צו פרשה ב ד' מנחות יט: ה' תוספתא מנחות: מנחות וי, משנה מנחות: מנחות יי: ספרא שמיני מכילתא דמילואים ב יא; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ט י

 תורה אור השלם
(כי־תגישון עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע הקריבהו נא לפסתה הירצד או הישא פניך אמר יהוה צבאות [מלכא ב, א, ח] ונפש כִּי־תקריב קרבן ויעשה ליהוה סלת יהוה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה [ויקרא ב, א] והביאה אל־בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמחו מסלתה ומשמנה על קל־לבנתה והקטיר הכהן את־אזבדתה המזבחה אשה רים נוחם ליהוה [ויקרא ב, ב] והבאת את־המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל־הכהן והגישא אל־המזבח [ויקרא ב, ח] וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני־אהרן לפני יהוה אל־פני המזבח [ויקרא ו, ז] והקטיר הכהן את־אזבדתה מגרשה ומשמנה על קל־לבנתה אשה ליהוה [ויקרא ב, טז] ואת קל־חלבו קריב ממנו את האלהי ואת־החלב המבשה את־הקרב [ויקרא ב, ג] והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת קל־הלבנה אשר על־המנחה והקטיר המזבח רים נוחם אזבדתה ליהוה [ויקרא י, ח]

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב מנחות כו:
ג במות מ; מנחות נה; שבועות טו:
ד ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק יט ה
ה מנחות ו; במדבר רבה

תורה אור השלם
ויקראפרו מנחתח בפלח תמלח ולא תשביט מלח ברות אלהיך ומשמנה על קלי'לבנתה והקטיר טעל מנחתח על קל'הרבנח תקריב מלח [ויקרא ב, יז]

והביאה אל-בני אהרן הפהנים וקפץ משם מלא קמחו משלטה ומשמנה על קלי'לבנתה והקטיר הכהן את-אזקרתה המזבחה אשה רים ניחם ליהנה [ויקרא ב, ב]

והנותרת מו'המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יתנה [ויקרא ב, ג]

וידבר יהונה אל-אהרן נאני הנה נתתי לך את-משמרת תרומתי לכל-קדשי בני-ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לקח-עולם [במדבר יח, ח]

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת ובאשם [ויקרא ו, י]

ואם-לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני-יונה והביא את-קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא-ישים עליה שמו ולא-יתנו עליה לבנה כי חטאת הוא [ויקרא ה, יא]

ה"ג ומקטירו ס"ד ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר לש והכי קא קשיא לה מקטירו ס"ד והכי עדין לא מלכה וסיפא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשים אלמא השתא הוא דמקטר ליה: אלא אימא מעלה להקטירו בכלי שרת כלומר מעלה בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחנו: קרב הקומץ למר בלחית לה וכו' קרב הקמץ דתנני דמתיר שירים בלכילה מאימת חשיב קריבה להתיר שירים לרבי יוחנן בלחית לה משתתת האור ברבו ולרבי חנינא משתלשלוט פו ואלפלו מעט: למשחה גבי מתנות כהנה כתיב (במדבר י"ח:ח') לך נתתים למשחה: לא תאפה חמץ חלקם וגו' אלפלו חלקם שירים לא תאפה חמץ דקדשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חוטא דבא על חטא דמטמא מקדש ושבושת העדות ושבושת פטוי דכתיב התם ואם לא תשיג ידו לשפני תרים וגו' (ויקרא ה':י"א'): ה"ק וכו' כלומר לא קתני מלתא בלגבי נפשה אלא ברה וקני הכי כל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות חטין כלומר ושאים טעונות באות מיהת חטין ובאות סלת כלומר חדא מהני מעלייתא אית בהו ביצר מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו': שלא יהא חוטא נשכר להקל במתתו יותר משאר מנחות: חטאת חלב כל חטאת חתם קרי חטאת חלב דבתר חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם ו) וכתיב בתרה פרשת חטאת: נסכים סלת למנחה ושעורין לבשבש יין ושמן רביעית ההין פמו שמקריבין לעולה ושלמים: ומפני מה אינם טעונות דכתיב בפרשת נסכים (במדבר ט"ו:ג') לפלא נדר או בגזקה דבא בגזר ונזקה טעון נסכים ואין חטאת ואשם טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של מצרע אחרכו בהדיא לנסכים במסכת מנחות בפרק שמי מדות (מנחות דף צא:). על שבעה דברים נגעים באין ומפרש להו בערכין בפרק יש בערכין (שרכין דף טז:). מנגשה אכפר ליה יסורים ובשת של נגע בפרו לו על אותו חטא: וכי קא מייתי קרבן לאשתרובי בנקעים הוא דמייתי שיש טמאות שהערכין הפתח בפרה לטהרתו זב וזבה ויולדת ומצרע וגו' שנטמא: חטאת גזיר שמביא במלאת ומי נזרו חטאת ועולה ושלמים: גזיר חוטא הוא שצער עצמו מן ההיו: חמר בוטו"ן בלע"ז והוא של זהב וחומתמים פו שני ציארי חלוק לנוי:

ה"ג ומקטירו בכלי שרת. בכלי שרת מקטיר ליה? אלא אימא: מעלהו בכלי שרת להקטירו. ומולחו ונותנו על גבי האשים, דכתיב: "וכל קרבן מנחתה במזלח תמלח וגו'". קרב הקומץ שיריה נאכלין. מנלן — דכתיב: "והקטיר הפהן את אזפרתה וגו'", וכתיב: "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו".^(א) קרב הקומץ. למר בלחית ליה ולמר בלחית ליה. דאיתמר: הקומץ, מאימתי מתיר שיריים בלכילה? רבי חנינא אמר: משתשלוט בו האור, רבי יוחנן אמר: משתיצת האור ברובו. ורשאינן הפהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא? אמר קרא: "למשחה" — לגדולה, בדרך שהמלכים אוכלין.^(ב) ואין אסורין אלא מלחמץ, דכתיב: "לא תאפה חמץ חלקם", אמר רבי שמעון בן לקיש: אפילו חלקם לא תאפה חמץ.^(ג) כל המנחות פוי. וכל המנחות טעונות שמן ולבונה? והאיפא מנחת חוטא, דרממנא אמר: "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה!" ה"כי קאמר: כל המנחות טעונות שמן ולבונה, ובאות מן החיטין, ובאות סלת. מנחת חוטא, אף על פי שאינה טעונה שמן ולבונה — באה מן החטין ובאה סלת. מנחת העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין — טעונה שמן ולבונה ובאה גרש. וזו, אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין, ובאה קמח.^(ד) תנא, אמר רבי שמעון: בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אינה טעונה — שלא יהא קרבנו מהוידר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה נסכים, שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אינה טעונה — שלא יהא קרבנו מהוידר. "אכל חטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים, לפי שאין באין על חטא. איני? והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: על שבעה דברים נגעים באין וכו'! התם מנגעיה הוא דאיכפר ליה, כי מייתי קרבן — לאשתרובי בקדשים הוא דקא מייתי. אלא מעתה, חטאת גזיר תהא טעונה נסכים, לפי שאינה באה על חטא! סבר לה ברבי אלעזר הקפר, דאמר: גזיר נמי חוטא הוא. רבן גמליאל אומר: בשם פוי. תנא, אמר להן רבן גמליאל לחכמים: סופרים, הניחו לי ואדרשנה במין חומר.

דשמעיה

משום דאינה בגזר ונזקה די"ל ה"פ בדין הוא מאחר שהא חוטא היה צריך לנעשו להביא קרבן גדול לכל ככור ומעשר אינו בדיו: סבר לה ברבי אלעזר הקפר דבא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו גזיר טהור חוטא הוא דהא גזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים בלחיתא בפרק שמי מדות (מנחות דף צ:). והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דגזרים (דף י.) ובפרק ג' דגזיר (דף יט.) דאף על גב דקרא בגזיר טמא כתיב הן אלפלו גזיר טהור קאמרינן דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והונו טעמא דכתב קרא בגזיר טמא הואיל ושהו בחטא וקשה משמעשתא קמייתא דגזיר (דף כ:). דתנן דהא נאה הכי זה גזיר וכלמא אלתנאה לפניו במצות קאמר חמר שמואל שתפוס בעצרו ואמר אלתנאה גזירא עבדי מלתא דעבדה ואמרינן לה נאה אין אלפלו רבי אלעזר הקפר דאמר גזיר חוטא הוא הכי מלי גבי גזיר טמא דלוגי דבשי מספר דלמא חמי למעבר על גזירותה חבל גזיר טהור לאו חוטא קרינן בה ואם תאמר שמואל סבירא לה התם בליבא דרבי אלעזר הקפר גזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא ודפ"ג דגזיר (דף יט.) לאו בפשמואל וסתמא דמתניתין דקרי לה נאה אלבא דרשבן דאמרי לאו חוטא לפוס סתמא דגמרא אם בן תקשה דשמואל אלדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (דף יא.) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה ברבי אלעזר הקפר ונתענית בגזיר טהור הוא דאמרינן בפ"ק דגזרים (דף י.) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מזרי בגזיר טהור בדרבנאית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמ' דגזרים נמי דמדמי יושב בתענית לגזיר טהור דלא בפשמואל דאיהו דהו מדמי ליה דקא לגזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בגזיר טמא שמתחרט משום צער דבשי מחתר גזירותה חבל גזיר טהור אינו צער מיהו תקשה דשמואל אלדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל סוטה דף יא.) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (פ"ק דף צא:). פריך ואין אדם רשאי לחבל בעצמו והתניא יכול נשבע להרע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף כו.) דאמר [חטא]

שאין לנו מפירין פו אלא המקום וים הפפורים מכפר וקא פריך ספק גזיר שצבר עליו וים הפפורים לא נתיי דהא כפר כפר עלה וים הפפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טמאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי אכא למימר גזיר פי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא ללחולי עלה גזירות טהרה א"נ למשכרי נפשה בגין אלמא דקרבן גזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה חמי והבא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי חמר נמי בפ"ג דגזיר (דף יט.) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מעקר עקר מייתי ואכתי דהו מצי למפרך התם לר' שמעון דהבא ור' ישמעאל מספק גזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק גזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (דף ח.) נמי לא מתרן פמו בכריתות דלאו משום כפרה אחי: סבר לה ברבי אלעזר הקפר תמה לי אמאי תלי מלתה בר' אלעזר הקפר והא אייה גופה אומר נמי בפ"ק דגזרים (דף י.) חבל בגזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שפאמר וכפרי עליו מאשר חטא וי"ל חבב שטפה דנקט בכל דכתיב הכי נקט נמי הבא פי האי לשאנא: במין חמר פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר בשם פמו חומרתא דפילון (שבת דף סב.) בשמים מערבין תרגום בלילה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחברו מה חמךך כלומר מה מעשיך:

עין משפט גור מצוה	
א מווי' פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' יג:	
ב מווי' פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' יד:	
ג מווי' פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' ז:	
ד מווי' פב' מהל' מעשה הקרבנות הל' ג, סמג עשין קפב:	
ה מווי' פב' מהל' מעשה הקרבנות הל' ג, סמג עשין קפב:	

 עין משפט גור מצורה
--

א מו"י פג' מהל' סוטה הל' ט', סמג עשין נז:

ב מו"י פג' מהל' סוטה הל' י':

ג מו"י פג' מהל' סוטה הל' ט':

ד מו"י פו"א מהל' טומאת צרעת הל' א, סמג עשין רלז:

ה מו"י פה' מהל' ביאת מקדש הל' יב:

ו מו"י פג' מהל' סוטה הל' ט':

ז מו"י פג' מהל' סוטה הל' ט':

ח מו"י פו"א מהל' טומאת צרעת הל' א, סמג עשין רלז:

ט מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכות כהנים הל' יג:

י מו"י פג' מהל' סוטה הל' יג:

יא מו"י פד' מהל' סוטה הל' יב:

מִזֶּה מִיָּם שְׁלֹא נַעֲשְׂתָה בָּהֶם מְלָאכָה וּאִ"ת בִּינן דְּמִי בְּיֹר הֵן מִי לֹא עָסְקִינוּ שְׁקֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּכָר יֵשׁ לוֹמַר חֲפִי' אִם קִדַּשׁ בָּהֶן שְׁיָצַק מִן הַדִּדִין שֶׁכֵּן לֹא הִיָּתָה מְלָאכָה גַּבִּי וְנִיּוּלָה דְתַנּוּן בִּפ"ק דְּיָגִידִים (מ"ג) עָשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה אוֹ שֶׁשָּׂרָה בָּהֶן פִּתּוּ פְּסוּלִין וְאִפ"ה קִתְּנִי (שֵׁם מ"ה) מִיִּם שְׁנַחֲתוּס מְטַבֵּל בָּהֶן אֶת הַגְּלוּסְקִין פְּסוּלִין וְשֶׁהוּא מַדִּיחַ בָּהֶן וְגַזִּי בְּשָׁרִין אֲלֵמָא דְלֹא חָשִׁיב מְלָאכָה הַדְּמַת וְגַדִּים אֲלֵא הַדְּחַת פְּלִיִּם וּמִי נַחֲתוּס בְּדִקְתַּנִּי הַתָּס: אָפֹא לְמַפְרָה מָה לְמַצְרַע הָא סָגִיא בְּרַב אַחֵא בְּרַה דְרַבָּא דְאִמְר בְּסִרְק הַמְּפֹלֶת (נִנְה דָף כג.) לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא בֶן ג"ש שְׁאִינָה מִפְּנֵה בֶן עֲקָר לְמַדִּין וּמַשִּׁיבִין וּלְפִי הַמַּסְקָנָא דְנִלְיָף לִיֵּה מַפְכְּלִי לֹא תַקְשָׁה גַּמִּי לְרַב יִהְיֶה דְאִמְר אִין לְמַדִּין בֶּן עֲקָר: וּמִזֶּה מִיָּם שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ תִּימָא דְמֵאחֵר דְּמִי בְּיֹר הֵן וּמִי בְּיֹר בְּשָׁרִין דְּמִי מַקְוֵה וּמִי מַקְוֵה שְׁנַשְׁתַּנּוּ מִרְאִיהֶן בְּשַׁר בְּדִתְנָן בְּמַסְכַּת מְקוֹנֹאוֹת פ"ו (מ"ג) דְּמִי צָבַע אִין פּוֹסְלִין הַמַּקְוֵה בְּשַׁנּוּי מִרְחָה וְעוֹד גַּמְּה לְרַבִּי מֵאִי שְׁנָא דְהִבָּא אִמְר מָה מִיִּם שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ וּבְפִרְק ב' דְּמַסְכַּת ע"ז (דף נז:): לֹא מַסְיִק הָכִי גַבִּי בַּשּׁוּלִי עוֹבְדִי כּוּכָבִים וְנִרְחָה דְהִבָּא גַּמִּי חֲסַמְכָתָא בְּעָלְמָא הוּא וְלִיבָא אֲלֵא פְסוּלָא דְרַבְּנָן: נִתְאַבְּמוּ וְהִחְזִירוּ לְתוֹךְ בִּבְשָׁן הָאֵשׁ מִהוּ גַמְּה מ"ש דְקָא מַשְׁבְּעִיא לִיֵּה הִבָּא בְּנִרְחָה וּחוּזַר וְנִרְחָה וְהָא בְּפִי' לִנְלֵב הַגְּזוּל (סָפָה דָף נג:): קָא מַשְׁבְּעִיא לָן וְלֹא אִפְשִׁיט וְעוֹד מֵאִי שְׁנָא מֵהָא דְאִמְר בְּצִחִים פ"ב (דף יח:): בְּגַזִּי בְּהֵנָה שְׁהִי מְחַרְעִין אוֹ מְטַשְׁטִין וְשַׁבַּד עוֹבְדִינֵי פְסוּלָה וְחֲפִי' הָכִי אִם בְּכַס טַשְׁטוּשׁ וְגַעוּל שְׁלֵחַן חֲזָרוּ לְהַפִּירָן בְּדַמִּיתִי בְּרִיתָא בְּרַק הַמְּזַבַּח מִקִּדָּשׁ (זָבָחִים דָף פח.) בְּגַזִּי בְּהֵנָה אִין עוֹשִׂין אוֹתָן מַעֲשֶׂה מַחֲט אֲלֵא מַעֲשֶׂה אַרְבַּ נִתְבַּשְׁלוּ אִין מַכְבְּסִין אוֹתָן לֹא בְּגִתָּהּ וּפְרָכִינוּ הָא בְּמִיִּם מַכְבְּסִין אִמְר אֲבִי ה"ק הִנְעוּ לְמִיִּם מַכְבְּסִין אוֹתָן בְּגִתָּר אֲלֵמָא דְמַכְבְּסִין אוֹתָן וְלֹא אִמְר דְּגִנְחוּ. מ"ר: וְהָא הָתָם הִדְרִי וּמַפְשְׁטִי פִרְש"י מְדָלָא קִתְּנִי שְׁנַעֲשֶׂה בָּהֶן מְלָאכָה ש"מ אֲמֵלְאכָה לֹא קָפַד אֲשַׁנּוּי קָפַד וְהִשְׁיֵא לְרַבִּי מִתּוֹסַפְתָּא דְנִנְעִישׁ בְּרַק אִין מַצְרַע ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר עַן אֶרֶז וְאִזּוֹב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת שְׁנֵאֲמַר בְּתוֹרָה שְׁלֹא נַעֲשִׂית בָּהֶן מְלָאכָה אֲלֵמָא דְמְלָאכָה פּוֹסְלֶת בָּהֶן לִר' אֲלִיעֶזֶר גּוֹפִה:

נִתְקַלְפוּ מִקְלָפְתָן דְּשַׁנּוּיָא דְלֹא הִדַּר הוּא: דְאִמְר מַר בְּסִדָּר יוֹמָא (דף נח:): וּבִשְׁחִיטָת קִדָּשִׁים (דף סב:): וְנִלְיָף לָהּ מְפָגִים פּוֹגִים דְּשִׁנּוּיִם עֲשָׂר בְּקָר דִּים שְׁעֵשֶׂה שְׁלֵמָה: מִן הַעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמַשְׁכָּן מְדָלָא בְּתִיב מְחַרְקַע הַמַּשְׁכָּן יִחַח אִינוּ מְקַפִּיד אֲלֵא שִׁנְכָּנִים לְהִיכַל מְלַמַּד שְׁמַתָּן מַשְׁחוֹן וּמַכְּנִים מַפְכָּנִים לְהִיכַל וְנִתְּן אֶל הַמִּיִּם וּאִ"צ לְהַנְיֹחוּ בְּחִרְקַע הַהִיכָל: תַּנְיָא חִידָךְ בְּלִיגָא אֲחֵךְ קַמְזִיתָא וְתַנְיָא הִיא בְּדִקְתַּנִּי דַּהּ פִּלְגְתָא דְתַנְיָא וְהָך' דַּלְעִיל מִתּוֹקְמָא בְּאִיסִּי בְּן מַנְחֵם: מִן הַעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמַשְׁכָּן מְדָלָא בְּתִיב מְחַרְקַע הַמַּשְׁכָּן יִחַח אִינוּ מְקַפִּיד אֲלֵא שִׁנְכָּנִים לְהִיכַל מְלַמַּד שְׁמַתָּן מַשְׁחוֹן וּמַכְּנִים מַפְכָּנִים לְהִיכַל וְנִתְּן אֶל הַמִּיִּם וּאִ"צ לְהַנְיֹחוּ בְּחִרְקַע הַהִיכָל: בְּחִרְקַע הַמַּשְׁכָּן אִיסִּי בְן יִהְיֶה וְכוּ' בְּחִרְקַע הַמַּשְׁכָּן לְמֵאִי אֲתָא בִּינוּ דְנִלְפִינוּ מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה דא"צ לְטָלוּ מִשַּׁל גַּבִּי קִרְקַשְׁתִּי: אִיסִּי בְן יִהְיֶה אִמְר אִזּוֹב בֵּית עוֹלָמִים דְּשִׁילָה מַשְׁכָּן הוּא וְלֹא צְרִיךְ לְרַבְנָא דְהוּא עֲקָר הַבְּתוּב וְנוֹכ וְגַבְעוּן אִין מַשְׁקִין דַּהּ בֵּית עוֹלָמִים ה"ג לָהּ בְּסַפְרֵי וְלֹא גָרַם לְרַבּוֹת שִׁילָה וְנוֹכ וְגַבְעוּן בֵּית עוֹלָמִים דְּשִׁילָה מַשְׁכָּן הוּא וְלֹא צְרִיךְ לְרַבְנָא דְהוּא עֲקָר הַבְּתוּב וְנוֹכ וְגַבְעוּן אִין מַשְׁקִין דַּהּ בֵּית עוֹלָמִים דְּהָא בְּמָה תַנְיָא וְלֹא הֵנָּה שֵׁם אֲרִין אֲלֵא מַזְבַּח הַנִּחְשָׁת לְבָדִי וְלֹא קִרְבָּה בָּהֶן מַנְחָת סוּטָה וְלֹא שֵׁם חוּבַת יַחִיד שְׁאִין לָהּ זְמַן קְבוּעַ בְּדִאֲמַר בִּשְׁחִיטָת קִדָּשִׁים (דף קיז.) וּבִמְגִלָּה (דף טו:): חֲבַל בֵּית עוֹלָמִים הֲצַרָךְ לְרַבּוֹת שְׁלֹא תֵאֲמַר מַשְׁכָּן נִשְׁמַר וְלֹא מִקִּדָּשׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּשִׁירִיוֹשְׁלִים קָרִי לָהּ בֵּית עוֹלָמִים לְפִי שְׁאִין אַחֵר קִדְּשֵׁתִי הֵסַר בְּמִקּוּם אַחֵר וְשׁוֹב לֹא שָׁרְתָה שְׂכִינָה בְּמִקּוּם אַחֵר:

דְּשַׁמְעִיָּה לְרַבִּי מֵאִיר דְקִאָמַר: הִיא הָאֲכִילָתוּ מַעֲדֵנִי עוֹלָם — לְפִיכָךְ קִרְבָּנָהּ מֵאֲכַל בְּהֶמָּה. אָמַר לוֹ: הִתִּינַח עֲשִׂירָה, עֲנִיָּה מֵאִי אֵיפֹא לְמִימַר! אֲלָא: פָּשִׁם שְׁמַעֲשִׂיָּה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה — בָּךְ קִרְבָּנָהּ מֵאֲכַל בְּהֶמָּה. ^(נז)מִתְנִי' הִיָּה מְבִיא פִּזְלֵי שֶׁל חֶרֶס וְנוֹתָן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹוג מִיָּם מִן הַפִּיּוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: רַבִּיעִית. פָּשִׁם שְׁמַמְעֻט בְּפִתָּב, בָּךְ מְמַעֻט בְּמִיָּם. ^(נב)נִכְנַס לְהִיכָל וּפְנָה לִימִינוּ, וּמִקּוּם הִיָּה שָׁם אֲמָה עַל אֲמָה, וְטַבְלָא שֶׁל שִׁישׁ, וְטַבַּעַת הִיָּתָה קְבוּעָה בָּהּ בְּשֶׁהוּא מַגְבִּיָּה, וְנוֹטֵל עֶפֶר מִתַּחֲתֶיהָ, וְנוֹתָן בְּדִי שִׁירָאָה עַל הַמִּיָּם, שְׁנַאָמַר: "וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמַּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּיָּם". ^(נא)גַּמִּי תַנָּא: פִּזְלֵי שֶׁל חֶרֶס חִדְּשָׁה, דְבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא?

גָּמַר "כְּלִי" "כְּלִי" מַמְצוֹרַע: מָה לְהֵלֵן חֶרֶס חִדְּשָׁה — אִף כָּאֵן חֶרֶס חִדְּשָׁה. וְהָתָם מְגַלִּין? דְּכִתִּיב: "וְשָׁחַט אֶת הַצֹּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׁ עַל מִיָּם חַיִּים", מָה "מִיָּם חַיִּים" — שְׁלֹא נַעֲשְׂתָה בָּהֶן מְלָאכָה, אִף "כְּלִי" — שְׁלֹא נַעֲשְׂתָה בּוֹ מְלָאכָה. אִי: מָה לְהֵלֵן מִיָּם חַיִּים, אִף כָּאֵן מִיָּם חַיִּים! ^(נז)לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא הָכִי נִמֵּי. דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִי כִּיּוֹר, רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא אוֹמַר: מִי מַעֲיִין הֵן, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִשְׁאָר מִימּוֹת הֵן. אֵיפֹא לְמִיפְרָה: מָה לְמַצְוֹרַע, שְׁכַן טַעוֹן עֵץ אֶרֶז וְאִזּוֹב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת! אָמַר רַבָּה, אָמַר קָרָא: "בְּכְלִי חֶרֶס", כְּלִי שְׁאִמְרָתִי לָךְ כְּבָר. ^(נב)אָמַר רַבָּא: לֹא שְׁנּוּ אֲלָא שְׁלֹא נִתְאַבְּמוּ בְּנִי, אֲבָל נִתְאַבְּמוּ בְּנִי — פְּסוּלִין. מֵאִי טַעְמָא, דּוּמְיָא דְמִיָּם: מָה "מִיָּם" — שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ, אִף "כְּלִי" — שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ. 'בְּעִי רַבָּא: נִתְאַבְּמוּ וְהִחְזִירוּ לְתוֹךְ בִּבְשָׁן הָאֵשׁ וְנִתְלַבְּנוּ, מִהוּ? מִי אֲמַרִּינוּ: בִּינוּ דְאִידְחוּ אִידְחוּ, אוֹ דִילְמָא בִּינוּ דְהִדּוֹר הִדּוֹר? תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֶלְעָזַר אוֹמַר: עֵץ אֶרֶז וְאִזּוֹב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת שְׁהַפְּשִׁיל בָּהֶן קוּפְתּוֹ לְאַחוּרֵיו — פְּסוּלִין. וְהָא הָתָם הִדְרִי וּמַפְשְׁטִי! 'הָתָם דְאִיקְלוּף אִיקְלוּפִי. ^(נז)נִכְנַס לְהִיכָל וּפְנָה לִימִינוּ וְכוּ'. מֵאִי טַעְמָא? דְאָמַר מָר: כָּל פִּינּוֹת שְׁאֲתָה פּוֹנָה לֹא יְהוּ אֲלָא דִרְךָ יְמִין. ^(נ)מְקוּם הִיָּה שָׁם אֲמָה בּוֹי. תַנּוּ רַבְּנָן: "וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה", יָכוֹל יִתְּן מִבַּחוּץ וְיִכְנִים. ^(נא)תְּלַמוּד לוֹמַר: "בְּקִרְקַע הַמַּשְׁכָּן". אִי "בְּקִרְקַע הַמַּשְׁכָּן", יָכוֹל יַחֲפּוֹר בְּקִרְדּוּמוֹת — תְּלַמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר יִהְיֶה". הָא פִּיצַד? יֵשׁ שָׁם — הֵבֵא, אִין שָׁם — תֵּן שָׁם. ^(נ)תַנְיָא אִידְהָ: "וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה וְגו'..." מְלַמֵּד שְׁהִיָּה מִתְּתוֹן מִבַּחוּץ וּמַכְּנִים. "בְּקִרְקַע הַמַּשְׁכָּן", אִיסִּי בְן יְהוּדָה אוֹמַר: לְהִבִּיא קִרְקַע

שִׁירָה

(לְעִיל סוּטָה דף ח:): גַּבִּי בְּמָדָה שְׁאָלָם מוֹרָד: עֲנִיָּה לֹא הֶאֱכִילָתוּ מַעֲדָנִים לְמָה מְבִיאָה מֵאֲכַל בְּהֶמָּה: אֲלֹא הִיא עֲשִׂתָה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה שְׁהַפְקִירָה עֲצָמָה לְתַשְׁמִישׁ לְמִי שְׁאִינָה בְּן זִנְיָה: מִתְנִי' הִיָּה מְבִיא הַכֹּהֵן: פִּזְלֵי כּוּס שֶׁל מִיָּם: מִן הַפִּיּוֹר דְּכִתִּיב מִיִּם קְלוּשִׁים (בְּמִדְבָּר ה'י"ז) וְאִין קְלוּשִׁים אֲלֵא שְׁנִתְקַדְּשׁוּ בְּכִלֵּי הָכִי תַנְיָא בְּסַפְרֵי: כְּשֵׁם שְׁמַמְעֻט רַבִּי יִהְיֶה בְּכִתָּב הַמְגִלָּה לְקַמֵּן בְּמִתְנִי' בָּךְ מַמְעֻט כָּאֵן בְּמִיָּם: וּמִקּוּם הִיָּה שֵׁם נִכָּר מִתּוֹךְ שְׂאֵר רַצַּת הַהִיכָל: טַבַּעַת הַכּוּשִׁיָּה דַּהּ לֶאֱחָזָה בְּטַבַּעַתָּה וְלַהֲנַבְּהִיָּה מִשִּׁין הַרְצָפָה שְׁהִיא בְּלֵא בְּאֲבָנֵי שִׁישׁ: כְּדִי שְׁנִרְחָה צְרִיךְ לָתֵן שְׁעוֹר שְׁהִיא נִרְחָה וְנִכָּר עַל פְּנֵי הַמִּיָּם: וְנִתְּן אֶל הַמִּיָּם מְדָלָא בְּתִיב וְנִתְּן בְּמִיָּם אֲלֵא אֶל הַמִּיָּם מַשְׁמַע שְׁלֹא יְהִא בְּבֹלַע בְּחוּבָן: גָּמ' מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא דְבַעֲי חֲדָשָׁה: גָּמַר מִמְּצוֹרַע וְשַׁחַט אֶת הַצֹּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׁ וְגו': שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בָּהֶן מְלָאכָה דְהָא חַיִּים בְּתִיב: לִר' יִשְׁמַעֲלֵא דְפִרְכַּת הָא אֲלַפְּה: הָכִי גַּמִּי דְבַעֲיָין מִיָּם חַיִּים לְסוּטָה דְהָא מִן הַפִּיּוֹר הוּא נוֹטֵל וְשַׁמְעִין לִיֵּה לִר' יִשְׁמַעֲלֵא בְּעָלְמָא דְאִמְר מִי בְּיֹר מִי מַעֲיָן הֵן דְהִינוּ חַיִּים: מִשְׁאָר מִימּוֹת הֵן אִם רַצָּה לָתֵן לְתוֹכּוּ מִי מַקְוֵה יִתֵּן: אִבָּא לְמַפְרָךְ בְּהָא גז"ש דְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא דְגָמַר כְּלִי כְּלִי מַמְצוֹרַע: מָה לְמַצְרַע שְׁכַן טַעוֹן כו' לְפִיכָךְ כְּלִי שְׁלֹ חֲדַשׁ תֵּאֲמַר בְּסוּטָה שְׁאִין דַּהּ כָּל אֵלוֹ: אָמַר רַבָּה וְכו' בְּכִלֵּי שְׁאִמְרָתִי לָךְ בְּכָר הָכִי מַשְׁמַע לִיֵּה לְרַבָּה מְדָלָא בְּתִיב וְלִקַּח כְּלִי חֶרֶשׁ וְנָתַן בּוֹ מִיָּם וּבְתִיב בְּכִלִּי חֶרֶשׁ מַשְׁמַע דְּפָכָר הַזֹּכֵר כְּלִי זֶה בְּמִקּוּם אַחֵר וְאִמְר רַחֲמֵנָא הִבָּא שְׁבִאֲתוּ כְּלִי שְׁאִמְרָתִי לָךְ בְּמִקּוּם אַחֵר קַח אִוִּתָם וּמֵאִי נִיָּהוּ דְמַצְוֹרַע: לֹא שְׁנּוּ רַבְּנָן דְמִתְנִי' דְבַעֲי חֶרֶם וּמַכְשָׁרִי בְּשׁוֹן: אֲלֵא שְׁלֹא נִתְאַבְּמוּ הַשְׁחָרוּ בְּנִי עַל יְדֵי הָאוֹר: דּוּמְיָא דְמִיָּם אַע"ג דְלֹא גָמַרִי מַמְצוֹרַע מִיָּהוּ מַנָּה וְכַה גָמַרִי כְּלִי בְּסוּטָה מִמִּי סוּטָה וְהִי דְמִי סוּטָה לְרַבְּנָן לֹא חַיִּים נִיָּהוּ דְמַכְשָׁרִי בְּשָׂאֵר מִימּוֹת מִיָּהֵת לֹא נִשְׁתַּנּוּ וְכִלִּי גַּמִּי בַעֲיָין דְלֹא נִשְׁתַּנּוּ: הַחִיּוֹן לְפַדְּשָׁן שֶׁל יוֹצֵר שְׁמַצְרָפִים בּוֹ אֶת הַקַּדְרוֹת שֶׁל חֶרֶם חֲדָשׁוֹת: שְׁהַפְּשִׁיל קַבְּדוֹ לְאַחוּרֵיו מְדָלָא חִתְּנִי שְׁנַעֲשֶׂה בָּהֶן מְלָאכָה ש"מ אֲמֵלְאכָה לֹא קָפַיד אֲשַׁנּוּיָא קָפַיד וְאֵלוּ נִתְעַקְמוּ בְּמַשְׁאֲרֵי: וְהָא [הַתָּס] דְהִדְרִי וּמַפְשְׁטִי וְקִתְּנִי פְסוּלִין אֲלֵמָא בִּינוּ דְאִדְחוּ אִדְחוּ: דְאִקְלוּף שְׁעַל יְדֵי הַמַּשְׁנִי

מִן הַעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמַשְׁכָּן מְדָלָא בְּתִיב מְחַרְקַע הַמַּשְׁכָּן יִחַח אִינוּ מְקַפִּיד אֲלֵא שִׁנְכָּנִים לְהִיכַל מְלַמַּד שְׁמַתָּן מַשְׁחוֹן וּמַכְּנִים מַפְכָּנִים לְהִיכַל וְנִתְּן אֶל הַמִּיָּם וּאִ"צ לְהַנְיֹחוּ בְּחִרְקַע הַהִיכָל: תַּנְיָא חִידָךְ בְּלִיגָא אֲחֵךְ קַמְזִיתָא וְתַנְיָא הִיא בְּדִקְתַּנִּי דַּהּ פִּלְגְתָא דְתַנְיָא וְהָך' דַּלְעִיל מִתּוֹקְמָא בְּאִיסִּי בְּן מַנְחֵם: מִן הַעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמַשְׁכָּן מְדָלָא בְּתִיב מְחַרְקַע הַמַּשְׁכָּן יִחַח אִינוּ מְקַפִּיד אֲלֵא שִׁנְכָּנִים לְהִיכַל מְלַמַּד שְׁמַתָּן מַשְׁחוֹן וּמַכְּנִים מַפְכָּנִים לְהִיכַל וְנִתְּן אֶל הַמִּיָּם וּאִ"צ לְהַנְיֹחוּ בְּחִרְקַע הַהִיכָל: בְּחִרְקַע הַמַּשְׁכָּן אִיסִּי בְן יִהְיֶה וְכוּ' בְּחִרְקַע הַמַּשְׁכָּן לְמֵאִי אֲתָא בִּינוּ דְנִלְפִינוּ מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה דא"צ לְטָלוּ מִשַּׁל גַּבִּי קִרְקַשְׁתִּי: אִיסִּי בְן יִהְיֶה אִמְר אִזּוֹב בֵּית עוֹלָמִים דְּשִׁילָה מַשְׁכָּן הוּא וְלֹא צְרִיךְ לְרַבְנָא דְהוּא עֲקָר הַבְּתוּב וְנוֹכ וְגַבְעוּן אִין מַשְׁקִין דַּהּ בֵּית עוֹלָמִים דְּהָא בְּמָה תַנְיָא וְלֹא הֵנָּה שֵׁם אֲרִין אֲלֵא מַזְבַּח הַנִּחְשָׁת לְבָדִי וְלֹא קִרְבָּה בָּהֶן מַנְחָת סוּטָה וְלֹא שֵׁם חוּבַת יַחִיד שְׁאִין לָהּ זְמַן קְבוּעַ בְּדִאֲמַר בִּשְׁחִיטָת קִדָּשִׁים (דף קיז.) וּבִמְגִלָּה (דף טו:): חֲבַל בֵּית עוֹלָמִים הֲצַרָךְ לְרַבּוֹת שְׁלֹא תֵאֲמַר מַשְׁכָּן נִשְׁמ

טע:

עין משפט
גור מצורה

א מויו' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א, סמג עשין רלו, סמג עשין רלז:

ב מויו' פג' מהל' סוטה הל' יב:

ג מויו' פד' מהל' סוטה הל' יב:

ד טור אה"ע סי' קסט:

ה מויו' פג' מהל' סוטה הל' י:

ו מויו' פט' מהל' פרה אדומה הל' א, סמג עשין רלג:

ז מויו' פד' מהל' יבום וחליצה הל' ז, סמג עשין נב, ש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לח:

ח מויו' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א, סמג עשין רלו, סמג עשין רלז:

ט מויו' פד' מהל' סוטה הל' יב:

י מויו' פט' מהל' פרה אדומה הל' א, סמג עשין רלג:

מֵאֵז הָיָי עֲלֶה תָּמִיד מֵאִז קֹא בְּעֵי פִינוּ

ווי"ל זָלָא אִיתְבְּרִיר לָהּוּ הָאִי גְשִׁירָא אִי מְשׁוּם טַעְמָא בְּדַפְרֵי וְלָאוּ שְׂוִירָא הוּא אִי מְשׁוּם דְּמָנָא נְחַת לְשְׂוִירָא:

מִבְּיָא מִיָּם שְׂדֵם צְפוֹר נִבְר בָּהֶם וּכְמָה רְבִיעִית וּרְבִנּוּ הֵהוּא לְגוּפָה קִשְׁיָא לְרַבִּי הֶכָא אָמַר דְּרַבְּנּוּ פְּלִיגִי עָלֶיהּ וְכֵפִי מִיָּנִין (נְזִיר דָּף נח.) קֹא חֲשִׁיב לִיָּה בְּהָדֵי עֶשֶׂר רְבִיעִית מִחֲמַשׁ חֲנֻרִיתָא וְקֹא פְרִיר הֶתֶם וְהוּ לִיבָא וְהָא אֶבָא וּמִינִי מִתְּנִיתִין דֶּהֶכָא הִיָּה מִבְּיָא פְּלִיגִי שֶׁל חֶרֶם וְכוּ' וּמַשְׁנֵי בְּפִלְגְּתָא לֹא קֹא מִיּוּרִי וְהָא דְמַעְרַע נְמִי פִלְגְּתָא הִיא וְקֹא חֲשִׁיב לִיָּה וְנִרְאָה דֶּהָא פִלְגְּתָא דֶּהֶכָא לֹא דְמִיָּא לְפִלְגְּתָא דְמִינִי הֶתֶם בְּנוּן נוֹטְלִין לְגִזְמִי לֹאֲחִיד וְאֶפְלוּ לְשָׁנִים וְר' יוֹסִי דְפִלְגִי הֶתֶם בִּפ"ק דְּמַסְכֶּת יָדִים (מ"א) וְאָמַר לֹא סָגִי לִיָּה לְשָׁנִים בְּרַבִּיעִית דְּבְּעֵי לֹאֲחֶרֶן נְמִי רַבִּיעִית וְכוּן בְּמִתְנִיתִין הִיָּה מִבְּיָא פְּלִיגִי שֶׁל חֶרֶם דִּת"ק דְּרַבִּי יְהֹזֵקָה לֹא סָגִי לִיָּה בְּרַבִּיעִית וְכוּן גַּבִּי בַטּוּל מִי רַגְלִים דֶּהֶאָמַר תִּנָּא קִמָּא כֹּל שֶׁהוּא חָבֵל הֶכָא רַבְּנּוּ מוּדוּ בְּפִחוּת מִרְבִּיעִית לֹא אֶפְשָׁר וְאִי בְּעֵי סָגִי בְּרַבִּיעִית מִיָּהוּ לְכַתְּחֵלָה מִבְּיָא חֲצִי לֹג דְּדִתְנּוּ דְרִישׁ בְּרַק י"ד דְּמַסְכֶּת נְנֻשִׁים בִּיצַד מְטַהֲרִין אֶת הַמַּעְרַע הִיָּה מִבְּיָא פְּלִיגִי שֶׁל חֶרֶם חֲדָשָׁה וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹג מִיָּם חַיִּים וְהָא דִּתְנּוּ בִּפ' שְׁנֵי מִדּוֹת (מְנַחוּת דָּף פח.) רַבִּיעִית מַה הֵיָּתָה מַשְׁמַשֶּׁת רַבִּיעִית מִיָּם לְמַעְרַע ר' יִשְׁמַעֲלֵא הִיא: מִבְּיָא מִיָּם שְׂדֵם נִבְר בָּהֶם וּכְמָה רְבִיעִית וּא"ת וְכִי חָיִנוּ נִבְר בְּיוֹתֵר מִרְבִּיעִית וְהָא תֵּנּוּ בִּפ"ז דְּמַסְכֶּת מִקְוֹאוֹת (מ"ה) וּמִינִי לָהּ בְּמִקְרָא בְּכַמֶּה יוֹכְתִי בְּשִׁלְהִי פ"ק דְּשַׁחֲטִית חֲלִין (דָּף כו.) וּבִפ"ק דְּמִכּוֹת (דָּף ג:) ג' לְגִין מִיָּם שְׁנִפֵּל לְתוֹכּוֹן חֲרֻטּוֹב וַיִּן וּמִרְחִיָּהוּ בְּמִקְרָא וַיִּן אֶלְמָא דְּחִפִּילוּ וַיִּן נִבְר בִּג' לְגִין וּכ"ש דֵּם דְּסַמֵּק טָפִי יו"ל נִבְר דֶּהֶאָמַר מַמְשׁוּתוֹ שֶׁל דֵּם וְלָאוּ בְּשִׁנּוּי מִקְרָא דְּעָלְמָא (מ"ר) וְהִשְׁתָּא לֹא תִקְשָׁה מַה שֶּׁהִיָּה תָּמִיד רַבִּי נְמִי מִהָא דֶּהֶאָמְרֵינוּ בְּהִקְיוּמָן רַבִּהּ (מְנַחוּת דָּף כב.) וּפְרַק גִּיד הַנֶּשֶׁה (חֲלִין דָּף צח:) לְרַבִּי יְהֹזֵקָה זִנְיָוִף לְמִין בְּמִינוּ דְּחָיִנוּ בַטּוּל מִמָּאִי דְּכַתִּיב וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּר וּמִדָּם הַשֶּׁעִיר הַדָּבָר יוֹדֵעַ שֶׁדָּמוֹ שֶׁל פֶּר מִרְבֵּה מִשָּׁל שְׁעִיר אֶלְמָא דְמִין בְּמִינוּ לֹא בַטּוּל וּרְבִנּוּ אֲמַרִי עוֹלִין אִין מְבַטְלִין זֶה אֶת זֶה וְהָא הֶכָא דִּהָּהּ מִין שֶׁלֹא בְּמִינוּ וְהַדָּבָר יוֹדֵעַ שֶׁהַמִּים מְרַבִּין עַל הַדָּם וְאֶפְלוּ הִבִּי כַּתִּיב בָּדָם וַיִּי"ל פִּינוּ דְּמַמְשׁוּתוֹ נִבְר הֲרִי הוּא בְּעִין: קִטְצָה וְנִדְחִית מִפְּנֵי הַמִּים מַהוּ תָּמִיד אֲלִיבָא דְמָאָן קֹא מַבְּעִיא לָהּ אִי לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא פִּשְׁיטָא דְּפִסּוּל דֶּהָא בְּעֵי שְׂהִיא דֵּם צְפוֹר נִבְר אִי לְרַבְּנּוּ הָא לֹא

דְּלָאוּ שְׂוִירָא הִנֵּה אִם כֵּן תַּפְּשׁוּט

^(א)**כְּדִלְעַת**, **מָנִי** — **רַבִּי עֲקִיבָא הִיא**, **דְּדָרִישׁ רִיבּוּיֵי וּמִיעוּטֵי**. **דִּתְנִינָא**: **”וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ”** — **רִיבָּה**, **”אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבִת עֵינָיו”** — **מִיעוּט**, **”וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יִגְלַח”** — **חֲזַר וְרִיבָּה**. **רִיבָּה וּמִיעוּט וְרִיבָּה** — **רִיבָּה הַכֹּל**. ^א**מֵאִי רִיבָּה** — **רִיבָּה דְּכוּלִּיָּה גּוּפִיָּה**, וּ**מֵאִי מִיעוּט** — **מִיעוּט שְׂוִיעָר שְׂבִתוּף הַחוּטָם**. ^ב**מֵאִי הָיָי עֲלֶה? תָּא שְׂמַע**, **דְּאָמַר רַב הוּנָא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב: אִין שָׁם עֶפֶר** — **מִבְּיָא רִקְבוּבִית יִרְק**, וּ**מִקְדָּשׁ**. ^ג**וְלֹא הִיא: רִקְבוּבִית יִרְק הוּא דְּהוּאִי עֶפֶר**, **אֶפֶר לֹא הוּאִי עֶפֶר**. ^ד**”כְּדִי שְׂוִירָאָה עַל הַמִּים**. **תָּנוּ רַבְּנּוּ**, **שְׁלֹשָׁה צָרִיכִין שְׂוִירָאוּ: עֶפֶר סוּטָה**, **וְאֶפֶר בָּרָה**, **וְרוֹק יִבְמָה**. **מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אָמְרוּ: אֵף דֵּם צְפוֹר**. ^ה**”מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּכַתִּיב: ”וְיִטְבַּל אוֹתָם בָּדָם הַצֹּפֵר וְגוּ”**, **וְתִנָּא: ”בָּדָם”**, **יְכוּל בָּדָם וְלֹא בַמִּים** — **תִּלְמוּד לוֹמַר: ”בַּמִּים”**. **אִי מִיָּם**, **יְכוּל בַּמִּים וְלֹא בָּדָם** — **תִּלְמוּד לוֹמַר: ”בָּדָם”**. **הָא בִּיצַד? מִבְּיָא מִיָּם שְׂדֵם צִיפּוֹר נִיבְר בָּהֶן**, **וּכְמָה** — **רַבִּיעִית**. **וּרְבִנּוּ: הֵהוּא לְגוּפִיָּה**, **דְּהֲכִי קֹאֲמַר רַחֲמָנָא: אִטְבִּיל בָּדָם וּבַמִּים**. **וּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אִם כֵּן, לְכַתּוּב רַחֲמָנָא: ”וְיִטְבַּל בָּהֶם”**, **”בָּדָם וּבַמִּים”** לָמָּה לִּי — **לְנִיבְר**. **וּרְבִנּוּ: אִי כְּתַב רַחֲמָנָא ”וְיִטְבַּל בָּהֶם”**, **הֵןוּ אֲמִינָא: הָאִי לְחוּדִיָּה וְהָאִי לְחוּדִיָּה**, **כְּתַב רַחֲמָנָא: ”בָּדָם וּבַמִּים”** — **לְעָרְכוּ**. **וּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, לְעָרְכוּ קִרָא אַחֲרִינָא כְּתִיב: ”וַיִּשְׁחַט אֶת הַצֹּפֵר הָאֶחָת וְגוּ”**. **וּרְבִנּוּ: אִי מִהֵהוּא הֵןוּ אֲמִינָא: לִישְׁחַטִּיָּה סָמוּךְ לְמָנָא וְנִיבְקָטִינְהוּ לְוורִידִין, וּלְקַבְּלִיָּה לְדָם בְּמָנָא אַחֲרִינָא, קֹא מַשְׁמַע לֹן**. **בַּעַז מִיָּיָיָה רַבִּי יִרְמְיָה מַרְבִּי זִירָא: גְּדוּלָּה וּמִדְּחַת אֶת הַמִּים, קִטְצָה וְנִדְחִית מִפְּנֵי הַמִּים, מַהוּ? אָמַר לִיָּה: לֹאֹ אֲמִינָא לָהּ לֹא תַפִּיק נִפְשָׁה לְבַר מַהִילְכְּתָא, בְּצַפּוֹר דְּרוּר שְׂוִיעָרוּ רַבְּנּוּ. אִין לָהּ גְּדוּלָּה שְׂמִדְּחַת אֶת הַמִּים, וְאִין לָהּ קִטְצָה שְׂנִדְּחִית מִפְּנֵי הַמִּים**. ^{טו}**תָּנוּ רַבְּנּוּ: הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים** — **פְּסוּל, וּרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשִּׁיר**. **מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן** — ^{טז}**”דְּכַתִּיב: ”וּלְקַחוּ לְטָמֵא מַעַפֵּר שְׂרִיפַת הַחֲטָאת”**, **וְתִנָּא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי עֶפֶר הוּא? וְהֵלֵא אֶפֶר הוּא! שְׂיִנָּה הַכְּתוּב בְּמַשְׁמַעוֹ לְדוּן הִימָנּוּ גְזִירָה שְׁוָה**. **נִאָּמַר כָּאן ”עֶפֶר”**, **וְנִאָּמַר לְהֵלֹן ”עֶפֶר”**. **מַה לְּהֵלֹן עֶפֶר עַל גַּבִּי מִיָּם** — **אֵף כָּאן עֶפֶר עַל גַּבִּי מִיָּם**. **וּמַה כָּאן הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים** — **פֶּשֶׁר, וְהֶתֶם מְנַלְן? תִּרִי קִרָאִי כְּתִיבִי**. **כְּתִיב ”עָלִיו”**, **אֶלְמָא אֶפֶר בְּרִישָׁא, וּכְתִיב ”מִיָּם חַיִּים אֶל כְּלִי”**, **אֶלְמָא מִיָּם בְּרִישָׁא**. **הָא בִּיצַד? רָצָה** — **זֶה נוֹתֵן, רָצָה** — **זֶה נוֹתֵן**. **וְרַבְּנּוּ: ”אֶל כְּלִי”** — **דְּוָקָא, ”עָלִיו”** — **לְעָרְכוּ**. **וְאִימָא: ”עָלִיו”** — **דְּוָקָא, ”אֶל כְּלִי”** — **שְׁתַּהֲא חִיוֹתָן בְּכִלִּי! מַה מַּצִּינוּ בְּכֹל מְקוֹם מְכַשִּׁיר לְמַעְלָה, אֵף כָּאן מְכַשִּׁיר לְמַעְלָה**.

מִתְנִי

דְּבִשְׁנוּ דְלַעֲיֹל אִם אִין שָׁם עֶפֶר מַה שְׂוִתָּן שָׁם אֶפֶר: ה"ג **מִבְּיָא רִקְבוּבִית יִרְק** וּמִקְדָּשׁ רִקְבוּבִית יִרְק הוּא דִּהָּיָי עֶפֶר וְכוּ' וְלֹא גֶרֶם וְלֹא הִיא: וּמִקְדָּשׁ נוֹתְנוּ בְּמִקּוּם וְהַמִּקּוּם מִקְדָּשׁוֹ וְחוּזְרוֹ וְנוֹטְלוֹ וְנוֹתְנוֹ לַמִּים: עֶפֶר סוּטָה דְּכַתִּיב (שְׂמַדְבַּר ה) **אֵל הַמִּים שְׂוִירָאָה עֲלִיָּהוּ מִקְלָא כְּתִיב בַּמִּים: וִירָק יְבִמָּה לַעֲיִנִי הַזְּקִנִים דְּכַתִּיב לַעֲיִנִי הַזְּקִנִים וְחֲלָצָה וְיִרְקָה (דְּבָרִים כ"ה:ט:): וְאֶפֶר בָּרָה דְּגִזְרָה שְׁנֵה גְמִירִי מִהַדְגִּי עֶפֶר סוּטָה וְאֶפֶר בָּרָה בְּדִלְקָמָן: אֵף דֵּם צְפוֹר שֶׁל מַעְרַע שְׂשׁוּחְטוֹ אֵל כְּלִי חֶרֶם עַל מִים חַיִּים וְצִרִיךְ שֶׁלֹא וַתֵּן מִים אֵלָּא בַּשְּׁעוֹר שְׂהִיא דֵּם צְפוֹר נִבְר בָּהֶן: ת"ל מִים גֶּרֶם וְלֹא גֶרֶם בַּמִּים דֶּהָא עַל הַמִּים חַיִּים כְּתִיב בְּקִרָא: וְכַמֶּה הֵן רַבִּיעִית בְּדַמְפְּרָשׁ לְקָמָן: אֲכַטְבֵּל בָּדָם וּבַמִּים וְאֶפִי' אִין נִבְר: קִרָא אַחֲרִינָא כְּתִיב שְׂשׁוּחַט לְתוֹךְ הַמִּים וְהָרִי הֵן מַעְרְכוּין מַעְקָרָא: וְלִנְבְּקָטִינְהוּ לְוִרִידִים יִחְחָזֵם בִּין אֲרַבְעוּתָיו שֶׁלֹא יֵצֵא מִהֵן דָּם: גְּדוּלָּה וּמִדְּחַת אֶת הַמִּים שְׂאִין מִיָּם נִבְר מַפְנִי רַב הָדָם: לֹא תַפִּיק נִפְשָׁן לְבַר מַהִילְכְּתָא כֹּל דְּבָרִי חֲכָמִים שְׁנַקְבְּעוּ אֵל תַּהֲרַהֲרֵי אַחֲרֵיהֶן: בְּצַפּוֹר דְּרוּר שְׂעָרוּ חֲכָמִים שְׂאִין בְּמִינָה גְדוּלָּה שְׂמַדְּחָה אֶת הַמִּים וְלֹא קִטְצָה שְׂנִדְּחַת מַפְנִי הַמִּים שֶׁהֵן רַבִּיעִית: הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים בְּסוּטָה פִסּוּל בְּדַכְּתִיב וַתֵּן אֵל הַמִּים אֶלְמָא מִיָּם בְּרִישָׁא וְכַתִּיב וַעֲשֵׂה לָהּ הַכֶּהֶן אֶת כֹּל הַיִּזְרָה הַזֹּאת דְּבִשְׁנוּ כְּסִדְר הַכְּתוּב בַּפְּרָשָׁה: מַה לְהֵלֹן בְּסוּטָה מַצִּית לְכַתְּחֵלָה עֶפֶר אֵל הַמִּים בְּדַכְּתִיב בַּה אֵף כָּאן בְּפָרָה עֶפֶר אֵל הַמִּים מַצִּית כּוּן לְכַתְּחֵלָה וְלֹא תִימָא וַתֵּן עָלֶיָּה זִוְקָא דְּמַשְׁמַע עֶפֶר לְכַתְּחֵלָה: וּמַה כָּאן בְּפָרָה הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים כְּשֶׁר בְּדַמְפְּרָשׁ וְאִזְנִ: וְהֶתֶם מְנַלְן גַּבִּי בָרָה דְּאִם הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים כְּשֶׁר: מִיָּם חַיִּים אֵל כְּלִי מַשְׁמַע מִיָּם לְצַד הַכְּלִי וְלֹא עֶפֶר חוּצָ בִּינְיָנוּם: וּרְבִנּוּ דִּאָמְרִי לַעֲיֹל בְּסוּטָה הַקָּדִים עֶפֶר לַמִּים פִסּוּל אָמְרִי לֶךְ בְּפָרָה נְמִי פִסּוּל דֹּאֵל כְּלִי זִוְקָא דְּמַשְׁמַע מִיָּם בְּרִישָׁא וְהָא דְּכַתִּיב וַתֵּן עָלֶיָּה מִיָּם לְעָרְכוּ לֹאֲחֵר שְׂנַתָּן אֶפֶר אֵל הַמִּים צִרִיךְ לַהֲפֹךְ הַמִּים עָלֶיָּה וּלְעָרְכוּ: ה"ג וְאִימָא עָלִיו זִוְקָא אֵל כְּלִי שְׁתַּהֲא חִיוֹתָן בְּכִלִּי וְאִימָא עָלִיו זִוְקָא שְׂהִיא עֶפֶר תַּחֲלָה וְהָא דְּכַתִּיב מִיָּם חַיִּים אֵל כְּלִי לֹאֹ לְמִימְרָא שְׂהִיא הַמִּים לְצַד הַכְּלִי אֵלָּא לְמִימַר שְׂהִיא חִיוֹתָן בְּכִלִּי שֶׁלֹא יוֹטֵל מִן הַמַּעְוִן בְּכִלִּי אַחֵר וַתֵּן לְתוֹךְ זֶה אֵלָּא בְּכִלִּי זֶה וַאֲבָבֶם מִן הַמַּעְוִן: מַה מַּצִּינוּ בְּכֹל מְקוֹם בְּסוּטָה: מְכַשִּׁיר לְמַעְלָה עֶפֶר הוּא הַמְכַשִּׁיר אֶת הַמִּים לְכַדֵּק אוֹתָהּ**

וְכוּן דֵּם צְפוֹר שֶׁל מַעְרַע שְׂמַכְשִׁיר אֶת הַמִּים לְהַזָּהֵא אֵף כָּאן עֶפֶר מְכַשִּׁיר אֶת הַמִּים:

רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא דִאָמַר רַבִּיעִית לַעוֹלָם דֵּם צְפוֹר נִבְר בָּהֶן וְהָא פְּעָמִים שְׂאִינוּ נִבְר שֶׁהַמִּים מְדַחִין אוֹתוֹ בְּנוּן קִטְצָה וְהַמִּים נִבְרִין בְּנוּן גְּדוּלָּה וְהִיבִי קִים לְרַבְּנּוּ לַשְּׁעוֹרָה בְּצַפּוֹר שְׂהִיא דְמַה נִבְר לַעוֹלָם בְּרַבִּיעִית זִוְמִינָא דִּפ"ק דִּר"ה (דָּף יג.) דִּאָמַר לֵה רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זִירָא מִי קִים לֵהוּ לְרַבְּנּוּ בִּין שְׁלִישׁ לְפִחוּת מַשְׁלִישׁ אָמַר לֵה לֹאֹ אֲמִינָא לֶךְ לֹא תַפִּיק נִפְשָׁן לְבַר מַהִילְכְּתָא וְכוּ': שְׁנָדָה הַכְּתוּב בְּמַשְׁמַעוֹ תָּמִיד לְרַבִּי וְכִי שְׁנִי הוּא שְׁנַקְרָא אֶפֶר עֶפֶר וְהַכְּתִיב (מְלָכִים ב כ"ג:ו:) וַיִּשְׂרַף אֶתָּה בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיִּזְקַךְ לַעֲפֹר וְכוּן וְאֶכַּת אֶתוֹ טַחוּן הֵיטָב עַד הָאָשׁר זַק לַעֲפֹר (דְּבָרִים ט"ו:כ"א) ווי"ל אוֹתָנוּ שֶׁלֹא נַעֲשִׂית אֶפֶר ע"י אֶרְפָּה אֵלָּא צִרִיכִין כְּתִישָׁה נִקְרָאִין עֶפֶר חָבֵל בָּרָה עֵקַר מַצִּית אֶרְפָּתָה לְאֶפֶר אַע"פ שֶׁאִם הָיָי שֶׁם אוֹרְזִין הָיָי כּוּתְשָׁרִין אוֹתָם בְּדִאִיתָא בְּסַפְרִי וּבְדִתְנּוּ בִּפ"ג דְּפָרָה נִשְׁקַפָּה חוּבְטִין אוֹתָהּ בְּמַקְלִית מְשׁוּם אוֹרְזִין שֶׁלֹא נַעֲשֵׂה אֶפֶר מִיָּה עֵקַר מַצִּית אֶרְפָּתָה לְאֶפֶר הוּא: שְׁנָדָה הַכְּתוּב בְּמַשְׁמַעוֹ תָּמִיד וְכִי מַפְנִי כֶךְ שְׁנֵה וְהָאָמַר בְּפִרְק כִּסּוּי הָדָם (חֲלִין דָּף פח:) דְּלִבְכֶךְ שְׁנֵה אֵלְבָּא דב"ה לְלַמַּד שֶׁאֶפֶר נִקְרָא עֶפֶר ווי"ל תַּרְבִּי שְׁמַע מִנָּה:

היה מביא פרק שני סוטה

מסורת הש"ס

א שבעות לו:

ב סנהדרין נז:

ג תמורה יב:

ד ספרי במדבר

גליון הש"ס

גמ' ורבנן אל כלי וכו'. עיין רש"י פסחים ד' לה ע"א ד"ה מעלה וצ"ע:

תוד"ה מביא וכו' דממשותו ניכר.
תמנה לי הא לרבנן לא בעי הויכר דם.
ונהי דדרשא וטבל בדם צריך לגופה מ"מ הא הדם בטל ולא מתקיים בדם וכן לר"י נפיק רק מיתורא והא בלא"ה צריך ממשות ניכר שלא יתבטל.
ובעיקר קושיתם ו"ל דהא דם במים הוי אינו מינו ובבצור מ' עדיון שם דם עליו דתאוכלו חייב משום דם.
ורק בדם הפר דהוי מין במינו דדיון ביטולו ברוב כיון דטעמן שוה:

ד"ה קטנה כו'.
אהיכר מים.
אהיכר דם כצ"ל:

תורה אור השלם </

עין משפט בר מצווה

א מיי' פג' מהל' סוטה הל' ח, סמג עשין נז:
ב מיי' פד' מהל' סוטה הל' ח, סמג עשין נז:

דְּהֶאֱלוֹת וּבִפ"ק דְּהוֹרְיוֹת (דף ה.). אָמַר ר"מ ה"י קהֵל הֶהָרֵל לֹא דְרִישׁ וְהוּא אֵיבָא לְמַעְתָּמָה דר"י דְרִישׁ הָבֵא ה"י דְרִיבֵּינָא לְמַעַט וְהָתֵם דְרִישׁ קהֵל הֶהָרֵל לְרַבּוּיָא וְהוּא קָשִׁיָא דְר' יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה דְּהָבֵא מִשְׁמַע דָּלָא דְרִישׁ אֶת הָאֲלוֹת וּבִפ"ק דְּמִנְחוֹת (דף יא:). אָמַר ר"י סָבַר אֶת [כָּל הַלְבוּשָׁה] לְרַבּוּת [קָרַט] אַחֵר:

אָמַר רבי תנחום הַנָּקִי כְּתִיב הֵבֵא פֶרֶשׁ י"י דִּתְדִירוּשׁ הָכִי טְמֵאָה תַּחַת אִישׁן חֲזָקִי רָבֵל בְּסוּף פֶּרֶק שְׂבֻעֹת הָעֻדוֹת (שְׂבֻעוֹת דף לו.). פֶּרֶשׁ הַנָּקִי בָּלֵא יו"ד בְּמִנְ חֲזָקִי וְקָשִׁי אֶתְרָא דְּבִתְרָה וְאֶת פִּי שְׁמִית דְּמִשְׁמַע הָכִי חֲזָקִי מִמֶּנּוּס הַמְרִיס הָאֵלֶּה וְאֶת פִּי שְׁמִית וְהָתֵם אָמַר פִּי לִית לֵה לר"מ מִכָּלֵל לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן בְּמִוּנָא בְּאֶסְכָּרָא אִית לֵה וּסוּטָה אֶסְכָּרָא דְּאִית בָּהּ מִוּנָא הֵא וְנִשְׁאֵל רַבִּי וְהָא בִּפ"ק דְּגִזְרִיס (דף יא.) אָמַר בְּגִמְרָא מֵאִי לְחִלּוֹן לֹא חִלּוֹן לָהּוּי אֵלֶּה לְקַדְּשׁ מִנִּי מִתְּנִי' אִי ר"מ הָא לִית לֵה מִכָּלֵל לֹא וְהָכִי דִּינָא גַּמִּי בְּסוּף הַפֶּרֶק (שם יג:). וְדִרִישׁ פֶּרֶק שְׁנִי (דף יד.). אַע"ג דְּאֶסְכָּרָא גְּרִידָתָא הֵא וְהָשִׁיב רַבִּי דְּהָתֵם גַּמִּי אֶסְכָּרָא דְּאִית בָּהּ מִוּנָא הֵא

שְׁאִסַּר מִוּנוֹ עַל חֲבֵרֵי: מִפְּנֵי שֶׁהִתְבַּלַּת דּוּמָה לֵיָם בְּיִירוּשָׁלַיִם דִּפ"ק דְּבִרְכּוֹת מִגִּיד שֶׁהִתְבַּלַּת דּוּמָה לֵיָם וְהִים דּוּמָה לְגַשְׁבִּיס וְגַשְׁבִּיס לְרִקִּיעַ וְרִקִּיעַ לְכַסָּא וְהַכַּסָּא לְסַפִּיר וּכְתִיב וְאֶרְאָה וְהִנֵּה (על) [אֵל] הֶרְקִיעַ וְגו' (יִחְזָקֵאל י':א:). אֵינּוּ כּוּתֵב וְכו' עַל הַגִּזְרִ

אֵלֶּה עַל הַמִּגְדָּה תַּמָּה בְּפ' הַמּוּצִיא (שָׁבַת דף עח:). דִּתְנִן הַלֵּף בְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פֶּרֶשׁ הַטּוֹנָה שֶׁתְּפַלְּטִין שְׁמַע וְשִׁרְאֵל אֲמַאי לֹא תִתְּנִי פֶרֶשֶׁת כּוּטָה דְּשַׁעוֹר זֹמָא טָפִי אֹר"י דְּפֶרֶשֶׁת כּוּטָה לֹא שְׂכִיחַ פֶּסָרְשֶׁת תְּפַלְּטִין וְאֶמְרִינוּ הָתֵם (דף עח:). כָּל מַלְתָּא דְּשְׂכִיחַ וְלֹא שְׂכִיחַ רָזוּל רַבְּנָן

בְּתַר שְׂכִיחַ לְהָלֵא: לֹא עַל הַלוּחַ וְלֹא עַל הַגִּזְרִ אֵלֶּה עַל הַמִּגְדָּה תַּמָּה אֲמַאי לֹא מְרַבִּינוּ כָּל מַעֲי מִכְּתָב בְּלִאמְרִינוּ פֶּרֶק שְׁנִי דְּגִטּוֹן (דף כא:). סָפַר אִין לִי אֵלֶּה סָפַר מַעֲוִי לְרַבּוּת כָּל דְּבַר ת"ל וְכַתֵּב מ"מ אִם בֵּן מֵה ת"ל סָפַר מֵה סָפַר שְׁאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְרַבְּנָן אִי בִּתְבַּב בְּפִסְפֵּר בְּדִלְמַמְרָת אֲלֵמָא כָּל הֵיבָא דְּכַתִּיב בְּסָפַר כ"ע מוּדוֹ דְּמַרְבִּינוּ כָּל מַעֲי בַר מַדְבַּר שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִיָּהוּ לְפִי' ר"ת לֹא קָשִׁיָא מִיָּהִי דִּפִּי' הָתֵם בְּכָלֵל וּפְרָט וּכְלָל דְּרַשִׁינוּ לִיָּה.

דְּחִזֵּר וְכַתֵּב וְנָתַן לֵה (סָפַר בְּרִיתוֹת) רָבֵל הָבֵא כָּלֵל וּפְרָט הֵא וְאִין בְּכָלֵל אֵלֶּה מֵה שְׂבִפְרָט א"נ הָתֵם קָרָא וַיִּתְּרָא הֵא דְקָא דְרִישׁ מִשּׁוּם דְּכַתִּיב קָרִי זְמַנִּי וְכַתֵּב לֵה סָפַר בְּרִיתָא וּבִירוּשָׁלַיִם מִקְּדָשֵׁה לִיָּה גַּמִּי הָבֵא בְּכַתִּיב סָפַר וְהָבֵא בְּכַתִּיב סָפַר הָבֵא אֶת אֹמֶר כָּל דְּבַר שְׁהוּא בְּתַלּוּשׁ וְהָבֵא אֶת אֹמֶר הָכִין שְׁנִיא הֵא הָבֵא דְּכַתִּיב בְּסָפַר רָבֵל בְּגִמְרָא דִּינָן לֹא אָמַר הָתֵם הָכִי דְּאָמַר אִי בְּכַתִּיב בְּסָפַר בְּדָקָא אֲמַרְתָּ דְּהֵא מְרַבִּינוּ כָּל מַעֲי דְּתַלּוּשׁ בַּר מַדְבַּר שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים יְרוּשָׁלַיִם תִּנְיָא ר"א בֵּן שְׁמוּעַ אֹמֶר אִין כּוּתְבִין עַל עוֹרוֹת בְּהִמָּה טְמֵאָה אָמַר ר"ש מַבִּינוּ דְּאֶתְמַר לַמַּחִיקָה נִתְּנָה לְמָה אִינוּ כּוּתֵב תְּנִי ר"א [בַּר שְׁמוּעִין] אֹמֶר ר״וֹאֵה חָטִי אֶת דְּבָרֵי ר"א בֵּן שְׁמוּעַ מַדְבְּרֵי אֲבָא שְׁמֹא תֵּאמַר אִינִי שׁוֹתָה וְנִמְצָא

הַשֵּׁם גָּנַח עַל עוֹר בְּהִמָּה וְהוּא הָתֵם ר' לִי בַר סִיפִי בְּשִׁי קָמַה רַבִּי מְגִלָּת כּוּטָה מֵהוּ שְׁתַּמְמָא אֶת הַיָּדִים א"ל הָרִי ז' שְׁאֵלָה א"ר יוֹסִי אִינְיָה שְׁאֵלָה כָּלוּם מָרִו עַל הַסְּפִירִס שְׁטַמְמָאֻוּ אֶת הַיָּדִים לֹא מַפְנִי תַּנְשַׁתָּן וְזוֹ לַמַּחִיקָה נִתְּנָה לֹא דְרַבִּיבֵא [דְּלָא] הוֹאִיל וְנִתְּנָה לַמַּחִיקָה:

דָּלָא אֲפַסְחִן קָרְאִי אֵלֶּה בְּרִקִּיעַ שְׁעוּמָה לְכַסָּא הַכְּבוֹד הַלֶּכֶךְ תְּכַלֵּת דּוּמָה לִים וְגַם דּוּמָה לְרִקִּיעַ דְּתַבַּלַּת לֹא דְמִי לְרִקִּיעַ כָּל כֶּךָ אֵלֶּה דּוּמָה לְדוּמָה הִים וְאֵנָן קוֹחִינוּ דִּים דּוּמָה לְמַרְחָה דְּרִקִּיעַ: וְרִקִּיעַ דּוּמָה לְכַסָּא הַכְּבוֹד בְּמַרְחָה אֲבָן סַפִּיר דְּמוּת כַּסָּא: מִתְּנִי' לוּחַ שֶׁל עוֹן: גִּיר שֶׁל גַּשְׁבִּיס שְׂכּוּמָשִׁין וּמַדְבָּחִין אוֹתָן בְּדָבָק שְׁקוּרִין גַּלִּי"ד וְעוֹשִׂין בְּמִו עוֹר:

הָאֵלֶּת לְרַבּוּת קַלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחַמַּת

^(אא) מִתְּנִי' בָּא לוֹ לְכַתּוֹב אֶת הַמִּגְלִיָּה, מֵאִינְה מְקוֹם הוּא כּוּתֵב? מ"וָאִם לֹא שְׂכַב אִישׁ וְגו' וְאֶת פִּי שְׁטִית תַּחַת אִישָׁה", וְאִינוּ כּוּתֵב "וְהַשְׁפִּיעַ הַכֶּהֶן אֶת הָאִשָּׁה". וְכּוּתֵב: "יִתֵּן ה' אוֹתָהּ לְאֵלָה וּלְשִׁבְעָה. וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָה לְצַבּוֹת בְּטָן וּלְנִפְל יָרֵךְ". וְאִינוּ כּוּתֵב "וְאֶמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: לֹא הָיָה מִפְּסִיק. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: כָּל עַצְמוֹ אִינוּ כּוּתֵב אֵלָּא "יִתֵּן ה' אוֹתָהּ לְאֵלָה וּלְשִׁבְעָה וְגו' וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָה וְגו'". וְאִינוּ כּוּתֵב "וְאֶמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". גַּמִּי בְּמַאי קָא מֵיפְלָגִי? בְּהַאי קָרָא קַמִּיפְלָגִי: "וְכַתֵּב אֶת הָאֲלוֹת הַכֶּהֶן בְּסָפַר". רַבִּי מֵאִיר סָבַר: "אֲלוֹת" — אֲלוֹת מַמָּשׁ. "הָאֲלוֹת" — לְרַבּוּת קַלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחַמַּת בְּרִכּוֹת. "אֵלָה" — לְמַעוּטֵי קַלְלוֹת שְׂבַמְשֻׁנָּה תוֹרָה. "הָאֵלָה" — לְמַעוּטֵי צוּאוֹת וְקַבְלוֹת אָמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי: כּוּלְהוּ בְּדָקְאֲמַרְתָּ. "אֶת" — לְרַבּוּת צוּאוֹת וְקַבְלוֹת. וְרַבִּי מֵאִיר — אֵתִים לֹא דְרִישׁ. וְרַבִּי יְהוּדָה — כּוּלְהוּ בְּמִיעוּטֵי דְרִישׁ לְהוּ.

"אֲלוֹת" — אֲלוֹת מַמָּשׁ. "הָאֲלוֹת" — לְמַעוּטֵי קַלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחַמַּת בְּרִכּוֹת. "אֵלָה" — לְמַעוּטֵי קַלְלוֹת שְׂבַמְשֻׁנָּה תוֹרָה. "הָאֵלָה" — לְמַעוּטֵי צוּאוֹת וְקַבְלוֹת.

^(א) וְרַבִּי מֵאִיר, מַאי שְׁנָא הָאִי הִי דְמַרְבִּי בִיָּה, וּמַאי שְׁנָא הָאִי הִי דְמַעֲיֵט בִיָּה? הִי דְגַבִּי(ה ד) רִיבּוּיָא — רִיבּוּיָא (הִיא), הִי דְגַבִּי(ה ד) מִיעוּטָא — מִיעוּטָא. וְהָא לִית לִיָּה לְרַבִּי מֵאִיר מִכָּלֵל לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ הוּ? אָמַר רַבִּי תַנְחִיבּוּם: "הַגִּזְרִי" כְּתִיב. דְרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא: אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׂכִינָה בִּינִיָּהוּ. לֹא זָכוּ — אִשׁ אוֹכְלִתָן. אָמַר רַבָּא: וּדְאִשָּׁה עַדִּיפָא מְדַאִישׁ, מַאי טַעְמָא — הָאִי מְצַרְרָ, וְהָאִי לֹא מְצַרְרָ.^(א) אָמַר רַבָּא: מִפְּנֵי מַה אֶמְרָה תוֹרָה הָבֵא עֶפֶר לְסוּטָה? זָכָתָה — יוֹצֵא מִמָּנָה בֵּן כְּאֶבְרָהִם אָבִינוּ, דְּכַתִּיב בִּיָּה "עֶפֶר וָאֶפֶר", לֹא זָכָתָה — תַּחֲזוֹר לְעַפְרָה. דְרִישׁ רַבָּא: בְּשִׁכְרַ שְׁאָמַר אֶבְרָהִם אָבִינוּ "וָאֶנְכִי עֶפֶר וָאֶפֶר", זָכוּ בָנָיו לְשִׁתֵּי מִצּוֹת, אֶפֶר פֶּרָה וְעֶפֶר סוּטָה. וְהָאִיבָא גַּמִּי עֶפֶר פִּיסוּי הָדָם! הָתֵם הַכְּשֵׁר מְצוּה אִיבָא, הִנָּחָה לִיבָא. דְרִשׁ רַבָּא: בְּשִׁכְרַ שְׁאָמַר אֶבְרָהִם אָבִינוּ "אִם מַחוּט וְעַד שְׂרוּף נִעַל", זָכוּ בָנָיו לְשִׁתֵּי מִצּוֹת: חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת וּרְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין.

^(א) בְּשִׁלְמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין, דְּכַתִּיב: "וְרָאוּ כָּל עַמִּי הָאָרֶץ פִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיהָ", וְתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹמֵר: אֵלּוּ תְּפִלִּין שְׂבַרְאִשׁ.^(א) אֵלֶּה חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת, מַאי הִיא? דְּתַנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: מַה נִּשְׁתַּנָּה תְּכֵלֶת מִכָּל מִינֵי צַבְעוֹנִין? ^(א) מִפְּנֵי שֶׁהִתְכַּלֵּת דּוּמָה לֵיָם, וְיָם דּוּמָה לְרִקִּיעַ, וְרִקִּיעַ דּוּמָה לְכַסָּא הַכְּבוֹד — שְׁנַאמַר: "וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כַּמַּעַשָּׁה לְבַנַּת הַסְּפִיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטַהֵר", וּכְתִיב: "כִּמְרָאָה אֲבָן סַפִּיר דְּמוּת כַּסָּא".^(א) מִתְּנִי' אִינוּ כּוּתֵב לֹא עַל הַלוּחַ, וְלֹא עַל הַגִּזְרִי, וְלֹא עַל

הַדִּיפְתָּרָא,

מִתְּנִי' מוּאָס לֹא שְׂכַב אִישׁ אֶתָּךְ וְאִם לֹא שְׁטִית טְמֵאָה וְגו' שְׁהוּ קַלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחַמַּת

בְּרִכּוֹת דְּמִשְׁמַע הָא אִם שְׁטִית לֹא הִנָּקִי וְאֶת פִּי שְׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישָׁךְ וְכִי נִקְמַאת וְגו' וְתַן ה' אוֹתָךְ לְאֵלָה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עַמְּךָ וְגו' וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים וְגו' וְכֵן הוּ סְדוּרִין בְּפֶרֶשָׁה אֵלֶּה שְׁנֵיהֶשְׁבִּיעַ הַכֶּהֶן אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֶּהֶן לְאִשָּׁה מִפְּסִיק צוּרָא שְׁמַעֲיָה הַכֶּהֶן לְהַשְׁבִּיעַ וְגַם בְּסוּף וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים בְּמַעֲיָה לְצַבּוֹת בְּטָן וּלְנִפְל יָרֵךְ אִינוּ כּוּתֵב כּוּף הַמַּקְרָא וְהַמְרָה הָאִשָּׁה דְּהֵינּוּ כְּהֵלָה שְׁהָאִשָּׁה תַּקַּבֵּל עָלֶיהָ שְׂבֻעָה וְאִין ז' מִן הָאֲלוֹת: לֹא הִיָּה מִפְּסִיק מִשְׁהַתְּחִיל אִם לֹא שְׂכַב אִישׁ אֶתָּךְ עַד אָמֵן אָמֵן שְׁהִיָּה כּוּתֵב צוּרָא זְוֵהֶשְׁבִּיעַ הַכֶּהֶן אֶת הָאִשָּׁה וְקַבְּלָה דּוּאֲמַרְהָ הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: כָּל עַצְמוֹ לִשְׁנָא בְּעִלְמָא הוּא תִּהַר בְּעַצְמוֹ שְׁלֹא וְהָא כּוּתֵב אֵלֶּה אֲלוֹת לְבָדוּ וְחָפְלוּ אִם לֹא שְׂכַב אִישׁ אֶתָּךְ וְהִנָּקִי לֹא הִיָּה כּוּתֵב וּכ"ס וְהַשְׁבִּיעַ הַכֶּהֶן וְאִינוּ כּוּתֵב וְהַמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שְׁהוּ כּוּף הַמַּקְרָא הָיָה: גַּמִּי אֲלוֹת מַמָּשׁ יִתֵּן ה' אוֹתָךְ וּבָאוּ הַמִּים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָה וְגו': קַלְלוֹת הַבָּאוֹת וְכו' הַנָּקִי מִמִּי הַמְרִיס: אֵלֶּה מַעוּטָא הוּא: שְׂבַמְשֻׁנָּה תוֹרָה דְּאִי בִּתְבַב קָרָא וְכַתֵּב אֶת הָאֲלוֹת בְּסָפַר הָיָה מִשְׁמַע אֲלוֹת שְׂבַמְשֻׁנָּה תוֹרָה וּכְבֵּה ה' בְּשִׁחְשַׁת דְּאֵלֶּה אִיבָרִו דְּכַתִּיב וְהִיָּה בְּשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי הָאֵלֶּה הִזָּאת וְגו' (דְּבָרִיס כט:): צוּאוֹת וְהַשְׁבִּיעַ הַכֶּהֶן אֶת הָאִשָּׁה דָּלָא תִּמְנָא לֹא יִזְלַג הַלֶּכֶךְ אֲצַמְרִיד לְמַשְׁטַיְהוּ: וְקַבְּלָת אָמֵן וְלַקְמָה פְּרִיד מ"ש הָאִי ה"י דְּמַרְבִּיָּה בָּהּ וּמ"ס הָאִי ה"י דְּמַמַּשְׁט בָּהּ: כּוּלְהוּ רִיבּוּיָא בְּדָקְאֲמַרְתָּ אֲלוֹת אֲלוֹת מַמָּשׁ הָאֵלֶּת הַקַּלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחַמַּת בְּרִכּוֹת אֵלֶּה לְמַעוּטֵי שְׂבַמְשֻׁנָּה תוֹרָה וְשְׂכַתוֹרַת כְּהֵנִיס חָבֵל ה"י דְּהָאֵלֶּה לֹא תִתְרוּשׁ לְמַעוּטֵי צוּאוֹת וְקַבְּלוֹת דְּאֶתָּא אֶת וּרְשִׁינָהּ וְה"י דְּהָאֵלֶּה אוֹרְחָה הוּא: וּר"י כּוּלְהוּ הִי"ן דְּקָרָא מַעוּטֵי דְרִישׁ לָהּ: לְגַבִּי רַבּוּי דְּהָאֲלוֹת דְּקָשִׁי אֲכַתֵּב: לְגַבִּי מַעוּט אֵלֶּה דְּמַעוּטָא הוּא אֵלֶּה וְלֹא חֲמִירוֹת: וְהָא לִית לֵה לר"מ מִכָּלֵל לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן דְּשַׁמְעִינוּ לִיָּה דְּבַעֲי תְּנָאִי כְּפֹל דִּתְנִן ר"מ אֹמֶר כָּל תְּנָאִי שְׁאִינוּ בְּתַנְיָא בְּנִי גַד וּבְנִי רַחִיבִן אִינוּ תְּנָאִי דְּכַתִּיב בָּהּ אִם וְעַבְדּוּ וְאִם לֹא וְעַבְדּוּ הָא לֹא כְּהֵלָה מִכָּלֵל לֹא לֹא תַשְׁמַע הֵן: א"ר תַנְחִיבּוּם הַנָּקִי כְּתִיב בָּלֵא יו"ד דְּמִשְׁתַּמַּע הַנָּקִי אִם לֹא שְׂכַב וְתִתְרוּשׁ הָכִי טְמֵאָה תַּחַת אִישָׁךְ חֲזָקִי: זָכוּ לְלָבַת בְּדָרָךְ יִשְׂרָה שְׁלֹא וְהָא הוּא נוֹאֵף וְלֹא הִיא נוֹאֶפֶת: שְׂכִינָה בִּינִיָּהִם שְׁהָרִי חֶלֶק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁנְיָנוּ בִּינִיָּהֵן יו"ד בְּאִישׁ וְה"י בְּאִשָּׁה: לֹא זָכוּ אִשׁ אוֹכְלָתָן שְׂחָב"ה מִסָּלֵחַ שְׁמוֹ מִבִּינִיָּהֵן וְנִמְצָאוּ אִשׁ וְאִם: וְהָאִשָּׁה עֲדִיפָא מִדַּאִישׁ אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וּמִמְרַקַּת לֹאכֵל וּלְפִרַע מִשָּׁל אִישׁ: מַאי טַעְמָא הָאִי מַצְרָף אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה נוּחָה לְהַגְלִיָּה מִהַר שְׁאִין אוֹת שֶׁל שֵׁם מִפְּסִיק אֵלֶּה מְחַבֵּר הוּא וְנִקְרָא אִשׁ חָבֵל שֶׁל אִישׁ אִין אוֹתוֹת שֶׁל אִשׁ מַצְטַרְפוֹת יַחַד שְׁהִיו"ד שֶׁל שְׂכִינָה מִפְּסַקְתָּ: הִנָּחָה לִיבָא וְאִין זֶה קְבוֹל שְׂכַר רָבֵל כֹּאן יָשׁ הִנָּחָה בְּכוּטָה לְתַת שְׁלוֹם וְשְׁלֹא יִרְדָּה מִמְּזוּרִיס בְּיִשְׂרָאֵל אִם זְוִנָה הִיא וְאִם נִקְרָתָה וְנִזְרַעָה זָרַע וּמִבְטָלוֹת לַעֲוֹ מַעַל בְּגִיָּה וְאֶפֶר פָּרָה לְטַהֵר וּלְנָכוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעַשָׁה

תורה אור השלם

[במדבר יט, ט]
[במדבר ה, כג]
[במדבר י, כ]
[במדבר ה, כא-כב]
[במדבר י, כא]
[במדבר ה, כב]
[דברים כח]
[בראשית יח, כז]
[במדבר יט]
[ויקרא יז, יג]
[בראשית יד, כג]
[דברים כח, י]
[שמות כד, י]
[יחזקאל א, כו]

יז:

עין משפט גר מצוה
--

א מווי' פג' מהל' סוטה הל' ח:

ב מווי' פד' מהל' סוטה הל' ט, סמג עשין נו:

ג מווי' פד' מהל' סוטה הל' ז:

ד מווי' פד' מהל' סוטה הל' ז:

ה מווי' פד' מהל' סוטה הל' ז:

ו מווי' פד' מהל' סוטה הל' ח:

שְׁנֵאָמֶר ומחזק פתב שׁיכול לַמַּחֲק פִּירוּשְׁלָמִי אִי מַחֵה יְכוּל צַמְשָׁקָה אוֹ צַמִּי פִּרוֹת תִּ"ל דַּפְתָּרָא עוֹר שְׁאִינֵה מַעֲבָד כָּל צִרְכָּה דַּמְלִיחַ וְקַמִּיחַ וְלֹא עֲפִין וְכַתֵּב הָא כִּיצַד כַּתֵּב שְׁיִכּוּל לַמַּחֲק וְאִיזוֹ זֹו דִּין שְׁאִין צוּ הַנִּקְנָתוּס וְהָא תַנִּי אִס מַחֲק מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר כִּשֵּׁר תַּפְתֵּר בְּהִידִין תַּנְיָא דַּתְנָא אִמֶּר ר"מ כָּל יָמֵי שְׁהִינּוּ לַמִּדִּין אֶצֶל ר' יִשְׁמַעֲאֵל [לֹא] הִינִינוּ נִוְתַנִּין הַנִּקְנָתוּס לַתּוֹךְ הַדִּין: מָה מִשְׁפֹּט בְּיוֹם אַף מַגִּילַת סוּטָה בְּיוֹם כָּל מַעֲשֵׂה סוּטָה וְלַפִּינוּ מִהֲבֹא בַּ"ב דַּמְנָלָה (דף כ:׃) דַּשְׁתָּקָה בְּיוֹם רַש"י פִּי' מַה מִּשְׁפֹּט בְּיוֹם בְּסִנְהֶדְרִין נִפְקָא לֹו מוֹהֵיָה בְּיוֹם הַנְּחִילוּ אֶת בְּנָיו וְלֹא מִסְתַּבְּרָא דִּיקָא ע"פ הַתּוֹרָה כַּתִּיב גִּבִּי זָקֵן מִמֶּרֶא דַּמִּשְׁתַּעֲבִי בְּדִינִי נִפְשׁוֹת וְהִאִי קִרָּא בְּבִיוֹס הַנְּחִילוּ מִשְׁתַּעֲבִי בְּדִינִי מוּמוֹנוֹת אֶלָּא מוֹיָהוּעַ אוֹתֵס לֵה' יָגֵד הַשֹּׁמֵשׁ נִפְקָא לֹו הָתֵם בְּבִיוֹס וְנִרְאָה לִי דָּכָל דִּין סוּטָה בִּין גַּמֵּר בִּין תַּחֲלָה פֶּסוּל בְּלִילָה דוֹמִיא דְּדִינִי נִפְשׁוֹת וְלֹא בְּדִינִי מוּמוֹנוֹת דַּתַּחֲלַת דִּין בְּיוֹס אֲבָל גַּמֵּר דִּין חֲפֹלוּ בְּלִילָה:

דִּכְתִּיב וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה בְּדִכְתִּיבָא תַמָּה לר"י לַחֲמֵן בְּצִרְקָא וְאֵלוּ נֶאֱמַרְיִן (סוּטָה דף לב:׃) וְאִיתָא נָמִי בְּרִישׁ פ"ב דַּמַּסְכַּת בְּרַכּוֹת (דף יג.) וּבַמַּסְכַּת מְנָלָה (דף יז:׃) דִּח"שׁ לֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע לְרַבֵּנּוּ מוֹהֵיו וְלְרַבִּי מַדְבָּרִיס הַדְבָּרִיס וְרַבֵּנּוּ דְבָרִיס הַדְבָּרִיס לֹא מִשְׁמַע לָהּ הִילִכְךָ אֶצְטְרִיךְ וְהִיוּ שְׁלֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע וְאִמִּיא לֹא נִפְקָא לָהּ מִהֲאֵלָה פִי הֲבֹא הַדְבָּרִיס הֲאֵלָה בְּדִכְתִּיבָא וי"ל בִּינוּ דַּקְבִּלוּ וּגְמִירִי מַרְבּוּתֵינוּ דַּשֹּׁמַע אִית לֹו לַמְדַּרֵּשׁ בְּכָל לַשּׁוֹן שְׁאֵתָה שׁוּמַע

אִיתֵר לָךְ וְהִיוּ שְׁלֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע וְהֲאֵלָה דְרָשִׁי לָהּ לְדַרְשָׁא אַחֲרִיתִיָּה: קוֹדָם שְׁתַּקַּבֵּל עֲלֶיהָ שְׂבּוּעָה פֶּסוּלָה פִּירוּשְׁלָמִי ר' קְרוּסְפָא אִמֶּר אִיתַּפְלַגְנוּ ר' יוֹחָנָן ור"ל חַד אִמֶּר מִשְׁבַּע יוֹאח"פ פּוֹתֵב וְחַד אִמֶּר כּוֹתֵב וְאח"פ מִשְׁבַּעַי וּמַפְרָשׁ טַעֲמָא בְּדִי לְסַמַּךְ שְׂבּוּעָה לְהַשְׁתָּקָה וְהָתֵם מִשְׁמַע דְּבַהֲבִי פְלִיגִי מ"ד מִשְׁבַּעַי וְאח"פ כּוֹתֵב אִית לָה חֻקָּה וְתוֹרָה מַעֲבָב עַל הַפֶּסֶר וּמֵאֵן דְּאִמֶּר כּוֹתֵב וְאח"פ מִשְׁבַּעַי אִית לָה אַע"ג דַּמַּעֲבָב אִינּוּ עַל הַפֶּסֶר וְתַמָּה א"כ כַּמָּאן ס"ל לֹא כּר"י וְלֹא בּר' נַחֲמִיָּה בַּ"ב הוֹצִיאוּ לוֹ (יוֹמָא דף ס.) דַּמַּשְׁמַע דכ"ע סְבִירָא לָהּ הִיבָא דְכַתִּיב חֻקָּה מַעֲבָב נָמִי עַל הַפֶּסֶר וְתַמָּה רַבִּי דְּבַפְרָק ד' מִיתוֹת (סִנְהֶדְרִין דף מט:׃) אִמֶּר רַבָּא אִמֶּר רַב סַחורֵה אִמֶּר רַב הוֹנָא כָּל מַקּוּס שֶׁשֵּׁנו חֲכָמִיס דְּרַךְ מַנְיִן אִין מַקְדָּם וּמֵאֲחֵר חוּן מַשְׁבַּעַה סְמִמֵּנִין רַב פִּפְּא סָבָא מַשְׁמַה דְּרַב אִמֶּר אֵף ד' מִיתוֹת וְאֵדָךְ בְּפִלְגְתָּא לֹא הָא מִיכִיר רַב פִּפְּא אוֹמֵר אֵף סָבֵר יוֹמָא וְאִידָךְ הֵהוּא לְחוּמְרָא בְּעֵלְמָא דַּמַּשְׁמַע הָא לֹאוּ הֲבִי הֵנָּה חֲשִׁיב לָה וְאִמִּיא לֹא חֲשִׁיב סָבֵר סוּטָה דִּיקָא אִיִּהּ אִמֶּר הֲבֹא כַּתְּבָה קוֹדָם שְׁתַּקַּבֵּל עֲלֶיהָ שְׂבּוּעָה פֶּסוּלָה וּמַשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי דְּבַעֲבִי כָּל הַפֶּרָשָׁה עַל הַפֶּסֶר וְנִרְאָה דִּלָּא חֲשִׁיב אֶלָּא הִיבָא דַּשְׁנוּיִן עַל הַפֶּסֶר אֲבָל סָבֵר סוּטָה אִינֵה נִשְׁטִית עַל הַפֶּסֶר שְׁהָרִי אִין סָבֵר הַמַּשְׁנֵה וְסָבֵר הַפֶּרָשָׁה מְבַנְיִן בְּמֹו שְׁפִרְשָׁנוּ בִּרְאֵשׁ הַפֶּרָק וְסָבֵר הַפֶּרָשָׁה עֲקֵר אֲבָל סָבֵר הַמַּשְׁנֵה אֲפִילוּ לַמַּצְנֵה בְּעֵלְמָא לֹא וְלַהֲבִי לֹא אִמֶּר נָמִי הָתֵם דְּאִמֶּר זָהּ סָבֵר תַּמִּיד לֹאפְחוּי מַמְצַת חֲלִיצָה אֲבָל לֹאפְחוּי מַסָּבֵר סוּטָה

לִיבָא לְמִימֵר דְּאֲפִילוּ בְּדִיעֲבָד נָמִי לֹא: כַּתְּבָּה אֲגָרַת פֶּסוּלָה רַש"י פֶּרֶשׁ אַגְרַת בְּלֹא שְׁרִטוּט בַּסֵּפֶר אִמֶּר רַחֲמֵנָא וְהִלָּכָה לְמַשָּׁה מַסִּינִי שְׁהַסְפָּרִיס צְרִיכִין שְׁרִטוּט וְאִי תַשְׁיָא מֵאִי אֲרִיֹא מַשׁוּס דַּנִּקְרָאֶת סָפֵר תַּפּוּן לִי דְּבָלְאוּ הֲבִי אָסוּר לְכַתֵּב שׁוּס פֶּסוּק בְּלֹא שְׁרִטוּט דְּאִמֶּרִי בַּ"ב דַּגִּטּוּן (דף ו:׃) אִמֶּר רַב יוֹסֵף מֵאֵן לִימָא לֹו דַּר' אֲבִיתֵר בַּר סְמִכָא הוּא וְעוֹד הָא אִיִּהּ דַּשְׁלַח לָה לְרַב יְהוּדָה בְּנִי אֲדָם הַעוּלִיס מַשֵּׁס לְבָאן הֵן קוּמוּ בַּעֲצָמָם וַיִּתְּנוּ הַיָּלָד בְּזוּגָה וְהַיָּלָדָה מְכַרוּ בְּיָין וַיִּשְׁתּוּ וְכַתֵּב לָה בְּלֹא שְׁרִטוּט וּא"ר יִצְחָק גָּפְסִיס כּוֹתְבִין שְׁלֵשׁ אִין כּוֹתְבִין וְאִמֶּרִינּוּ בַסּוּף בְּרַק מַצַּת חֲלִיצָה (יְבֻמוֹת דף קו:׃) אִמֶּר אֲבִינִי הִאִי מֵאֵן דְּכַתֵּב גִּטָּא דְּחֲלִיצָתָא לְכַתּוּב הֲבִי אַחֲרֵינִיָּה לְדִידָה מִמָּאן יְבִמִי עַד יְבִמִי וּפִירוּשׁ מַשׁוּס דִּלָּא מְצִי לְמַכְתֵּב שְׁלֵשׁ תַּבּוֹת רְצוּפִין בְּלֹא שְׁרִטוּט כַּדְמַסִּיך מַר זוטָרָא שְׁרִטוּט וְכַתֵּב לִיָּה לְבָלָה בְּרַשְׁתָּא מִתַּקַּף לָה מַר בַּר רַב אִידִי וְהָא לֹא נִתֵּן לְכַתֵּב וְהַלְכְתָּא בְּמַר זוטָרָא אַע"ג דִּלָּא נִתֵּן לְכַתֵּב תַּרִּין אִי לֹאוּ מַשׁוּס דַּנִּקְרָאֶת סָפֵר ה"א אַע"ג דְּאָסוּר לְכַתֵּב בְּלֹא שְׁרִטוּט הַמְנָלָה עַצְמָה אִינֵה פֶּסוּלָה קמ"ל דַּפְסוּלָה וְנִרְאָה שְׁלֹא הִיוּ הַמִּיס בּוֹדִקִין עַל גִּדָּה מִיִּהּוּ לֹא יַדְעָנָא אִם שְׁרִטוּט אוֹתָהּ בִּין שִׁטָּה לְשִׁיטָה לֹאֲחֵר כַּתִּיבָה אַע"ג דְּבַשְׁעַת כַּתִּיבָה כַּתֵּב בְּאִסּוּרָא אִי הַמְנָלָה בַּשְּׂרָה בְּהֲבִי אוּ לֹא וְהָא דְּאִמֶּרִי בַּהֲקוּמִין רַבָּה (מְנַחוֹת דף לב:׃) וּבַמְנָלָה (דף יח:׃) הַלְכְתָּא מוֹזוּה צְרִיבָה שְׁרִטוּט אֲבָל לֹא תַפְלִין נִרְאָה דְּהֲבִי הִילְכְתָּא גְּמִירִי לָה דְּאִין לוֹ לְשִׁרְטוּט תַּפְלִין דְּאִי לֹא תִימָא הֲבִי אֶלָּא הָא דַּפְסִיך אֲבָל לֹא תַפְלִין דִּלָּא מַפְסְלִי אִי כַּתְבֵּן בְּלֹא שְׁרִטוּט מִיִּהּוּ צְרִיךְ לְשִׁרְטוּט קֵלָה טַעֲמָא דְּאִין מוֹרִידִין אֲבָל מַשׁוּס דְּאָסוּר לְכַתֵּב בְּלֹא שְׁרִטוּט א"כ הָא דַּמְקַדָּשׁ הָתֵם מֵהָא דַּתַּפְלִין שְׁבִלוּ אִין עוֹשִׂין מֵהֵן מוֹזוּה שְׁאִין מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִקְדָּשָׁה חֲמוּרָה לְקַדָּשָׁה קֵלָה טַעֲמָא דְּאִין מוֹרִידִין אֲבָל מַשׁוּס שְׁרִטוּט לֹא וּמַשְׁבִּי תַנְיָא הִיא אִי הֵנָּה מְצִי לְשִׁרְטוּט לָהּ הֵנָּה מְצִי לְשִׁרְטוּט אֲבָל מַשְׁמַר בְּמַשְׁרִטּוּין אֶלָּא ש"מ דְּהֲבִי גְּמִירִי לָה דִּלָּא מְצִי לְשִׁרְטוּט לָהּ אֲבָל ר"ת פֶּרֶשׁ הָא דְּאִמֶּרִי שְׁלֵשׁ אִין כּוֹתְבִין הִינוּ אִם לֹא שְׁרִטוּט כָּלָל אֲבָל אִם שְׁרִטוּט בַּר' פֹּאֹת הַגְּלִיוֹנִיס אַע"פ דִּלָּא שְׁרִטוּט בִּין שִׁטָּה לְשִׁיטָה חֲשׁוּב שְׁרִטוּט אֲפִי' לַעֲנִין ס"ת אֶלָּא מַשׁוּס זָה אֲלִי וְאֶנְהוּ (שְׁמוֹת ט"ו:ב') צְרִיךְ לְשִׁרְטוּט בִּין כָּל שִׁטָּה וְשִׁיטָה וְכֵן מוֹכִיחַ בַּ"ב דַּמְנָלָה (דף טז:׃) דְּבָרִי שְׁלוֹם וְחֵמַת מִלְמַד שְׁצַרִּיבָה שְׁרִטוּט בְּחֵמַתָּה שֶׁל תּוֹרָה וּפִרְשׁ ר"ח דִּלָּאוּ הִינוּ ס"ת אֶלָּא מוֹזוּה וְלַשְׁנָא דְּאִמִּיתָה מַשְׁמַע פִּיחַדָּה שֶׁל תּוֹרָה דְּהִינוּ מוֹזוּה דְּיֹשׁ בָּה עַל מַלְכוּת שְׁמִיס וְכֵן עֲקֵר דְּאִי ס"ת מַמַּשׁ מַשְׁתַּעֲבִי הֵהוּא קִרָּא דוֹאֲמַת א"כ הָא דְּקֶרְסִינוּ בַּ"ב דַּמְנָלָה (דף יט.) מְנָלָה נִקְרָאֶת סָפֵר וְנִקְרָאֶת אַגְרַת נִקְרָאֶת סָפֵר שְׁאִם תַּפְרָה בַּפְּשָׁתָן פֶּסוּלָה מֵאִי אֲרִיֹא מַשׁוּס סָפֵר תַּפּוּן לָה מַשׁוּס וְחֵמַת וַיִּמָּא צְרִיבָה שְׁרִטוּט וּתַפִּירָה בְּחֵמַתָּה שֶׁל תּוֹרָה אֶלָּא ש"מ לְשִׁרְטוּט דַּמּוֹזוּה אֶצְטְרִיךְ דְּהָתֵם תַּפִּירָה לִיבָא וְלַעֲנִין תַּפִּירָה נִקְרָאֶת סָפֵר וְהַשְׁתָּא לֹא תַקַּשִּׁי הָא דַּפְסְקִינוּ בַּהֲקוּמִין רַבָּה (מְנַחוֹת דף לב:׃) וּבַמְנָלָה (דף יח:׃) הִילְכְתָּא מוֹזוּה צְרִיבָה שְׁרִטוּט תַּפְלִין אִין צְרִיכִין שְׁרִטוּט וּמַקָּשָׁה מֵהָא דַּתַּפְלִין שְׁבִלוּ אִין עוֹשִׂין מֵהֵן מוֹזוּה לְפִי שְׁאִין מוֹרִידִין הָא מַשׁוּס שְׁרִטוּט לֹא וּמַשְׁבִּי תַנְיָא הִיא מְדִלָּא מַשְׁבִּי בַּמַּשְׁרִטּוּין ש"מ דְּאֲפִי' מִנְהָג לִיבָא הוּאִיל וְכֵן אִין צְרִיךְ לְשִׁרְטוּטן דְּקֶרְסִינוּ בִּירוּשְׁלָמִי בַּפְּרָק. בְּמָה מְדַלִּיקִין כָּל הַפֶּטוּר בְּדָבָר וְעוֹשְׂהוּ נִקְרָא הַדְּיוּט הַשְׁתָּא י"ל הָא דְּאִין צְרִיכִין שְׁרִטוּט הִינוּ בִּין הַשִּׁיטּוּן אֲבָל בַּר' פֹּאֹת צְרִיכִין שְׁרִטוּט דִּלָּא גְּרִיעִי מַשְׁלֵשׁ אִין כּוֹתְבִין מִיִּהָא לְפִירוּשׁוֹ לֹא תַרַן מֵאִי אֶצְטְרִיךְ לְמִימֵר גִּבִּי מְנַלַּת סוּטָה דַּפְסוּלָה בְּלֹא שְׁרִטוּט בִּינוּ דְּאֲפִילוּ ס"ת הוּא סָגִי לִיָּה בַּשְׁרִטוּט לֹאֲרַבַּע פֹּאֹת מִצְאִתי בְּתוֹסַפּוֹת רַבִּינוּ יב"א בַּמַּסְכַּת גִּטּוּן שְׁמַעֲתִי מַר' אֲלִיָּהוּ הַצִּרְפָּתִי שְׁהִיָּה אוֹמֵר מַה שְׁאָנוּ כּוֹתְבִיס בְּכַתְּבִיס בְּלֹא שְׁרִטוּט לִיבָא לְמִיחַשׁ דִּלָּא כַּתְבִּינוּ לְשׁוּס פֶּסוּק אֶלָּא לְאִמִּירָה בְּעֵלְמָא לְפָרַם בְּשָׁלוֹם בְּלָשׁוֹן עֲבָרִי אוּ לְדַבֵּר צוּ בְּלָשׁוֹן צַח אֲבָל כַּשְׁפּוֹתָב שְׁמַבִּיא אוֹתוֹ לְשׁוּס פֶּסוּק פִּי הִאִי גִנוּא אָסוּר לְמַכְתֵּב בְּלֹא שְׁרִטוּט וְלֹא יַדְעָנָא מַנְיֵן לְכַתֵּב בְּפִירוּשִׁיס פֶּסוּקִיס בְּלֹא שְׁרִטוּט כַּשְׁמַבִּיא לְשׁוּס פֶּסוּק:

היה מביא פרק שני סוטה

דַּפְתָּרָא עוֹר שְׁאִינֵה מַעֲבָד כָּל צִרְכָּה דַּמְלִיחַ וְקַמִּיחַ וְלֹא עֲפִין שְׁהִיוּ מַעֲבָדִין הַקְלָפִיס בַּעֲפָצִיס שְׁקוּרִין גַּלִּי"ש (עַפְצִיס נַדְלוּס טַפִּילִיִּיס בַּעֲלָה הַאֲלוּן): : בַּסֵּפֶר קֵלָף: קוּמוּס שְׁרַף הַאֲלוּן וּמַתִּיכוּ בְּמִיס וְכּוֹתֵב הִימְנוּ: הַנִּקְנָתוּס וויטריאול"ו קוּרִין אוֹתוֹ: וְלֹא בְּכָל דָּבָר שְׁהוּא רוֹשֵׁס וְנִבְלָע בַּקֵּלָף וְאִינוּ יְכוּל לַמַּחֲק וְקוּמוּס וְהַנִּקְנָתוּס עַדְדִי רַשָּׁס: אֶלָּא בְּדִין שְׁלֵנוּ שֶׁל שְׁרַף: גַּמ' מַשְׁפֹּט בְּיוֹס בְּסִנְהֶדְרִין (דף לד:׃) נִפְקָא לֹו מוֹהֵיָה בְּיוֹס הַנְּחִילוּ: לַמַּפְרָע יִרְךָ וְלַפִּיל בְּטוֹן לַצַּבּוֹת בַּמַּעֲיָר וְכו' כַּפֶּסֶר הִזִּי אוּ אֲחַד מֵהֵן הֶסֶךְ וְהַשְׁאָר כַּתֵּב בַּהֲלָכָתוּ: הֲאֵלָה מַשְׁמַע בְּמֹו שְׁהֵן סַחורִין בַּפֶּרָשָׁה: אַגְרַת בְּלֹא שְׁרִטוּט: בַּסֵּפֶר אִמֶּר רַחֲמֵנָא וְהִלָּכָה לְמַשָּׁה מַסִּינִי שְׁהַסְפָּרִיס צְרִיכִין שְׁרִטוּט:

כַּתְּבָה אִיגְרַת — פֶּסוּלָה. "בַּסֵּפֶר" אִמֶּר רַחֲמֵנָא.

כַּתְּבָה

דִּכְתִּיב וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה בְּדִכְתִּיבָא תַמָּה לר"י לַחֲמֵן בְּצִרְקָא וְאֵלוּ נֶאֱמַרְיִן (סוּטָה דף לב:׃) וְאִיתָא נָמִי בְּרִישׁ פ"ב דַּמַּסְכַּת בְּרַכּוֹת (דף יג.) וּבַמַּסְכַּת מְנָלָה (דף יז:׃) דִּח"שׁ לֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע לְרַבֵּנּוּ מוֹהֵיו וְלְרַבִּי מַדְבָּרִיס הַדְבָּרִיס וְרַבֵּנּוּ דְבָרִיס הַדְבָּרִיס לֹא מִשְׁמַע לָהּ הִילִכְךָ אֶצְטְרִיךְ וְהִיוּ שְׁלֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע וְאִמִּיא לֹא נִפְקָא לָהּ מִהֲאֵלָה פִי הֲבֹא הַדְבָּרִיס הֲאֵלָה בְּדִכְתִּיבָא וי"ל בִּינוּ דַּקְבִּלוּ וּגְמִירִי מַרְבּוּתֵינוּ דַּשֹּׁמַע אִית לֹו לַמְדַּרֵּשׁ בְּכָל לַשּׁוֹן שְׁאֵתָה שׁוּמַע

אִיתֵר לָךְ וְהִיוּ שְׁלֹא יִקְרָאנָה לַמַּפְרָע וְהֲאֵלָה דְרָשִׁי לָהּ לְדַרְשָׁא אַחֲרִיתִיָּה: קוֹדָם שְׁתַּקַּבֵּל עֲלֶיהָ שְׂבּוּעָה פֶּסוּלָה פִּירוּשְׁלָמִי ר' קְרוּסְפָא אִמֶּר אִיתַּפְלַגְנוּ ר' יוֹחָנָן ור"ל חַד אִמֶּר מִשְׁבַּעַי וְאח"פ כּוֹתֵב וְחַד אִמֶּר כּוֹתֵב וְאח"פ מִשְׁבַּעַי וּמַפְרָשׁ טַעֲמָא בְּדִי לְסַמַּךְ שְׂבּוּעָה לְהַשְׁתָּקָה וְהָתֵם מִשְׁמַע דְּבַהֲבִי פְלִיגִי מ"ד מִשְׁבַּעַי וְאח"פ כּוֹתֵב אִית לָה חֻקָּה וְתוֹרָה מַעֲבָב עַל הַפֶּסֶר וּמֵאֵן דְּאִמֶּר כּוֹתֵב וְאח"פ מִשְׁבַּעַי אִית לָה אַע"ג דַּמַּעֲבָב אִינּוּ עַל הַפֶּסֶר וְתַמָּה א"כ כַּמָּאן ס"ל לֹא כּר"י וְלֹא בּר' נַחֲמִיָּה בַּ"ב הוֹצִיאוּ לוֹ (יוֹמָא דף ס.) דַּמַּשְׁמַע דכ"ע סְבִירָא לָהּ הִיבָא דְכַתִּיב חֻקָּה מַעֲבָב נָמִי עַל הַפֶּסֶר וְתַמָּה רַבִּי דְּבַפְרָק ד' מִיתוֹת (סִנְהֶדְרִין דף מט:׃) אִמֶּר רַבָּא אִמֶּר רַב סַחורֵה אִמֶּר רַב הוֹנָא כָּל מַקּוּס שֶׁשֵּׁנו חֲכָמִיס דְּרַךְ מַנְיִן אִין מַקְדָּם וּמֵאֲחֵר חוּן מַשְׁבַּעַה סְמִמֵּנִין רַב פִּפְּא סָבָא מַשְׁמַה דְּרַב אִמֶּר אֵף ד' מִיתוֹת וְאֵדָךְ בְּפִלְגְתָּא לֹא הָא מִיכִיר רַב פִּפְּא אוֹמֵר אֵף סָבֵר יוֹמָא וְאִידָךְ הֵהוּא לְחוּמְרָא בְּעֵלְמָא דַּמַּשְׁמַע הָא לֹאוּ הֲבִי הֵנָּה חֲשִׁיב לָה וְאִמִּיא לֹא חֲשִׁיב סָבֵר סוּטָה דִּיקָא אִיִּהּ אִמֶּר הֲבֹא כַּתְּבָה קוֹדָם שְׁתַּקַּבֵּל עֲלֶיהָ שְׂבּוּעָה פֶּסוּלָה וּמַשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי דְּבַעֲבִי כָּל הַפֶּרָשָׁה עַל הַפֶּסֶר וְנִרְאָה דִּלָּא חֲשִׁיב אֶלָּא הִיבָא דַּשְׁנוּיִן עַל הַפֶּסֶר אֲבָל סָבֵר סוּטָה אִינֵה נִשְׁטִית עַל הַפֶּסֶר שְׁהָרִי אִין סָבֵר הַמַּשְׁנֵה וְסָבֵר הַפֶּרָשָׁה מְבַנְיִן בְּמֹו שְׁפִרְשָׁנוּ בִּרְאֵשׁ הַפֶּרָק וְסָבֵר הַפֶּרָשָׁה עֲקֵר אֲבָל סָבֵר הַמַּשְׁנֵה אֲפִילוּ לַמַּצְנֵה בְּעֵלְמָא לֹא וְלַה

א מנחות כו:
ב במדבר רבה
ג ספרא ויקרא דבורא דחובה
פרשה ח ב
ד במדבר רבה; קידושין כז:
תורה אור השלם

או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את־אשתו והקמיד את־האשה לפני יתרה וצעה לה הפכו את קל־התורה הזאת [במדבר ה, טז]

והשביע הפכו את־האשה בשבעת האלה ואמר הפכו לאשה יתו יתרה אויבך לאלה ולשבעה בתוך עמד בתת יתרה את־ירכך נפלת ואת־בטנד צבא [במדבר ה, כא]

והשביע אתה הפכו ואמר אל־האשה אם־לא שכב איש אתך ואם־לא שטית טמאה חסות אישך הנקי מפני הפרים המאורים האלה [במדבר ה, יט]

המים וחוּר וכתב אות שְׁלֹחֲרֵיהּ ומחקה עד שֶהָשִׁילִים חַת בָּלָה פסול דכתיב חַת כל הַיּוֹרָה עד שֶתֵּהָא בָּלָה פֶּאֶחֶד: לְשִׁמָּה בַּסֵּפֶר לַעֲזֹמו דכתיב וַעֲשֵׂה לָהּ לְשִׁמָּה: מְחִיקָה נְמִי פְכוּם לְשִׁמָּה לַעֲזֹמָה שֶהָא נִכְר הַמְּחִיקָה שֶהִיא לְשִׁמָּה: הִשְׁקָה בְּסִיב שֶהוּא חֲלוּל בְּדָרְךְ שֶהִתְיַלְחוּת שׁוֹתִין: שְׁנֵש עֲמָה אָלָה דכתיב בַּחֲזָא מְנוּיָה בַּשְּׂבֻעִית הָאֵלָה וּלְקַמָּה מִפְרָשׁ הִיכִי דְמִי: מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ בַּשֵּׁם וּמַזְכִּיר שֵׁם: שְׁלֹא נְטֻמָּאת שֶאֵת אֹמֶר חֲמַת שְׁלֹא נְטֻמָּאת הִינוּ שְׂבֻעָה שְׁאִין עֲמָה אָלָה: שֶאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּין הַמִּים לַצִּוּת בְּטָן כּו' וְהִינוּ אָלָה: אֹמֶר רָבָא אָלָה לַחוּזִיָּה קוּיָא כּו' שְׂבֻעָה וְאָלָה יֵשׁ פֶּאֶן וְשִׁנְיוֹן עַל הָאִשָּׁה וְקֵרָא בְּתִיב בַּשְּׂבֻעִית הָאֵלָה שֶהַשְּׂבֻעָה שֶׁל אָלָה: מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שֶאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּין דְאִיבָא הַשְׂתָּא שְׂבֻעִית הָאֵלָה שֶמַּשְׁבִּיעַ חַת הָאֵלָה שְׁתַּחוּל: שְׂבֻעָה לִיבָא עַל הָאִשָּׁה וְקֵרָא בְּתִיב וְהַשְּׁבִיעַ חַת הָאִשָּׁה: מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שְׁלֹא נְטֻמָּאת וְאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּין מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שֶהָא חֲמַת מַה שֶאֱמַרְתָּ בַּבִּינִי שְׁלֹא נְטֻמָּאת וְאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּין הַמִּים דְחֹמֶא שְׂבֻעָה חֲאִשָּׁה שְׁלֹא נְטֻמָּאת וְאִלָּה שְׁתַּחוּל: מִתְּנִי' חֲמֹן עַל הָאֵלָה וְכוּ' לְכַךְ הַצֵּרְכָה לְבַכּל: אֶרְסָה וְשִׁטָּאָה עַל יְדֵי גִלְגּוּל שְׂבֻעָה הוּא מַגְלַגֵּל עֲלֶיהָ זְנוּת שֶׁל אֶרְוִסִין אַע"פ שֶׁלֹא הָיָה בּוֹ קוּנִי וּמִפְּאֹן לְגִלְגּוּל שְׂבֻעָה מִן הַיּוֹרָה:

”בְּתַבְּהָ עַל שְׁנֵי דְפִין — פְּסוּלָהּ. ”סִפְר” אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה סִפְרִים. ”כְּתַב אוֹת אַחַת וּמָחַק אוֹת אַחַת, וְכַתַּב אוֹת אַחַת וּמָחַק אוֹת אַחַת — פְּסוּלָהּ, דְּכַתִּיב: ”וַעֲשֵׂה לָּהּ הַפְּחֹן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת.”
בְּעֵי רַבָּא: כְּתַב שְׁתֵּי מְגִילוֹת לְשְׁתֵּי סוּטוֹת, וּמָחַקוּ לְתוֹךְ כּוּם אֶחָד, מַהוּ? פְּתִיבָה לְשִׁמָּה בְּעִינּוּ, וְהָאִיכָּא, אוּ דִילָמָא בְּעִינּוּ נְמִי מְחִיקָה לְשִׁמָּה? ’וְאִם תִּמְצָא לּוֹמַר בְּעִינּוּ נְמִי מְחִיקָה לְשִׁמָּה, מָחַקוּ בְּשְׁתֵּי כּוּסוֹת וַחוּזַר וְעִירְכוּן, מַהוּ? מְחִיקָה לְשִׁמָּה בְּעִינּוּ, וְהָאִיכָּא, אוּ דִילָמָא הָא לֹא דִידָה קָא שְׁתִּיא וְהָא לֹא דִידָה קָא שְׁתִּיא? ’וְאִם תִּמְצָא לּוֹמַר הָא לֹא דִידָה קָא שְׁתִּיא וְהָא לֹא דִידָה קָא שְׁתִּיא, חֲזַר וַחֲלָקוּ, מַהוּ? יֵשׁ בְּרִירָה, אוּ אִין בְּרִירָה? תִּיקּוּ. ^(א)בְּעֵי רַבָּא: הַשְּׁקָה בְּסִיב, מַהוּ? בַּשְּׂפּוּפֶרֶת, מַהוּ? דְּרָה שְׁתִּיָּה בְּכָה, אוּ אִין דְּרָה שְׁתִּיָּה בְּכָה? תִּיקּוּ. בְּעֵי רַב אֲשִׁי: נִשְׁפְּכוּ מִהֶן וּנְשַׁתִּיירוּ מִהֶן, מַהוּ? תִּיקּוּ. ^(ב)אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב: שְׁתֵּי שְׂבֻעוֹת הָאֻמּוּרוֹת בְּסוּטָה. לְמַה? אַחַת קוּדָם שְׁנַמְחָקָה מְגִילָה, וְאַחַת לְאַחַר שְׁנַמְחָקָה. ^(ג)מִתְקִירָ לָהּ רַבָּא: תַּרְוִייהוּ קוּדָם שְׁנַמְחָקָה מְגִילָה בְּתִיבּוֹ? אֵלֹא אָמַר רַבָּא: אַחַת שְׂבֻעָה שְׁיִשׁ עֲמָה אָלָה, וְאַחַת שְׂבֻעָה שְׁאִין עֲמָה אָלָה. הִיכִי דְמִי שְׂבֻעָה שְׁיִשׁ עֲמָה אָלָה? אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב: ”מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שְׁלֹא נְטֻמָּאת, שְׁאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּיה”’. אָמַר רַבָּא: אָלָה לְחֻדְהָ קְיִימָא וּשְׂבֻעָה לְחֻדְהָ קְיִימָא! אֵלֹא אָמַר רַבָּא: ”מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שְׁאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּיה”’. אָמַר רַב אֲשִׁי: אָלָה — אִיכָּא, שְׂבֻעָה — לִיכָּא! אֵלֹא אָמַר רַב אֲשִׁי: ”מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלִיךְ שְׁלֹא נְטֻמָּאת, וְאִם נְטֻמָּאת יבואו בִּיה”’.”
^(ד)מִתְנִי' עַל מָה הִיא אוּמָרַת ”אָמִן” ”אָמִן” — אָמִן עַל הָאֵלָה, אָמִן עַל הַשְּׂבֻעָה. אָמִן מֵאִישׁ זֶה, אָמִן מֵאִישׁ אַחֵר. אָמִן שְׁלֹא שְׁטִיתִי אֶרְוִסָּה וּנְשׂוּאָה

וְשׁוּמָרַת

מִפְּרָק בְּתַרְא דְגִטָּין (דף פז:). דִּתְנֹן שְׁנֵי מַקְצֵת הַגָּט וּכְתַבוּ בְּדָף הַשְּׁנִי וְהַעֲדִים מִלְמַטָּה בַּשָּׂר וְלֹא חֲשִׁיב לִיָּה שְׁנֵי סִפְרִים בִּין דְּמַעֲרָה בְּדִאֲמַרִי בַּפֶּרֶק שְׁנֵי דְגִטָּין (דף כ:). חֲתָא הָרִי זֶה גִטָּךְ וְהָיָר שְׁלִי חֲיִנְיָה מְגִרָּשֶׁת וְכוּ' בְּעֵי רַב פְּפֹא בִין שְׁטִיָּה לְשִׁטָּה בִין תַּבָּה לַתָּבָה מַהוּ וְהַפְּחֹן וְהַפְּחֹן לֹא מַשּׁוּם בַּסֵּפֶר אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שְׁנִים לֹא צְרִיבָא דְּמַעֲרָה וּבַהֲקוּמִין רַבָּה (מְנַחוּת דף נג.). גְּבִי מְזוּזָה אָמַר נְמִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל בְּתַבָּה עַל שְׁנֵי דְפִין פְּסוּלָה מִיִּתִּיבִי בְּתַבָּה עַל שְׁנֵי דְפִין וְהִנֵּחַ בַּשְּׁנֵי סִפִּין פְּסוּלָה הֵא בַּסֵּף אֶחָד בַּשָּׂרָה רִחוּיָה לְשֵׁנִי סִפִּין קֹא אָמַר חֲלָמָא דְשְׁנֵי דְפִין דְּקֹאמַר שְׁמוּאֵל בְּנִחְתָּבִין זֶה מְזָה חֲאָמַר שְׁאִין מַעֲרִין לְהִכִּי מִפְּרָשׁ נְמִי הִכָּא שְׁנֵי דְפִין שְׁאִין מַעֲרִין וּפְרָשׁ ר"י הֵא דְחֲאָמַר נְמִי בְּפ' רִאשׁוֹא ב"ד (ר"ה דף כו.). חֲפִי' לְרַבָּנּוּ דְחֲאָמְרִי קְרוּן פְּרָה פְּסוּל בִּין דְחִית בַּה גִּלְדֵי בַּשְּׁנִים וְשֵׁלֶשׁ שׁוּפְרוֹת דְמִי וְאֵע"ג דְּמַחֲבְרִי הֵתִם נְמִי דְרַכּוּ לְהוֹסִיף בְּכַל שָׁנָה גִּלְד אֶחָד וְהָרִי הוּא בְּמִבְיֹאו מְשׁוּפֵר אַחַר וּמַדְבָּקוּ לְזֶה בְּדִתְנֹן דְּבַק שְׂבָרִי שׁוּפְרוֹת פְּסוּל מִפְּנֵי שְׁמַתְחָלְתוּ לֹא הָיְתָה בְּרוּתוֹן בְּבַת אַחַת וְנִכְר הַיּוֹסֶפֶת וְלֹא מַהֲנִי חֲבוּרֹו וְלוּמָה בְּאֵלוּ גִט שְׂכַתְבוּ עַל ב' דְפִין וּתְפָרוּן יַחַד דְּפִסּוּל חֲתָאָה דְחָקָא בַּשְּׂפַתְב חֲצִי מְגִלַּת סוּטָה עַל דָּף זֶה וְחֲצִיָּה עַל דָּף אַחֵר אֲמַרְינּוּ דְחֲשִׁיב שְׁנֵי סִפְרִים וּה"ה אִם כְּתַב לָהּ שְׁתֵּי מְגִלּוֹת וּמָחַקוּ לְתוֹךְ כּוּם אֶחָד וְכוּן גְּבִי גִט אִם גִּתוּ לָהּ שְׁנֵי גִטָּין אַע"ג דְּכַל חַד וַחַד שְׁלֵם הוּא וּסְפֵר אֶחָד בַּבִּינִי עֲזָמוּ פְּסוּלִין וְלֹא מְגִרָּשָׁא בְּתַרְוִיָּה מַשּׁוּם שְׁנִים אוּ שְׁלֹשָׁה סִפְרִים בְּדִאֲמַרְינּוּ בְּפ' שׁוֹר שְׁנַנְח (פ"ח דף מ.). בַּפֶּר אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שְׁנִים

אוּ שְׁלֹשָׁה פּוּסְפֵרִין וּבַפֶּרֶק נוֹלָב הַגְּזוּל (סְפָה דף לה.). לְנִקּוּט תַּרְכִּי תַלַּת פְּרִי אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שְׁנִים אוּ שְׁלֹשָׁה פְּרוֹת וְאִין לְהַקְשׁוֹת מֵאִי שְׁנֹא מַשְׁנַתוּ שׁוּפֵר בְּתוֹךְ שׁוּפֵר אִם קוּל פְּנִימִי שְׁמַע יֵצֵא וְלֹא חֲשִׁיב לִיָּה בַּשְּׁנֵי שׁוּפְרוֹת דְהֵתִם בַּשְּׁמִיעָה תַּלְיָא מְלַתָּא וְהוּא לֹא שְׁמַע אֱלֹא קוּל הַפְּנִימִי: חֲזַר וַחֲלָקוּ מַהוּ יֵשׁ בְּרָרָה אוּ אִין בְּרָרָה הִאי לֹא דְמִי לְבִירְיָה דְמַעְלָה מִן הַעוֹר פְּלוּגְתָּא דר' חֲלִישְׁזַר ב"י וְרַבָּנּוּ בַּשּׁוֹר שְׁנַנְח (פ"ח דף נא:). דְהֵתִם לֹא הִפֵּר חֲלוּק שֶׁל אֶחָד מִהֶן לַעֲלוֹם חֲבֵל הִכָּא הִפֵּר הַתַּבַּב וְהַתַּעֲרַב וְכוּן בְּרָהּ מַשְׁנֵי לְגִין שְׁאִין עֲתִיד לְהַפְרִישׁ דְּמִיתִי בְּפ' מְרַבָּה (פְּבֹא קוּמָא דף כט:). נְמִי לֹא הִפֵּר הַמַּעֲשֵׂר מַעֲלוֹם וְכוּן לְכַלְהוּ בְּרָרוּת דְּמִיתִי בְּפ' כָּל הַגָּט (גִּטָּין דף פה.). חֲבֵל דְּמִי לְבִירְיָה דְּמִיתִי בַּבְּכַל מַעֲרָבִין (שִׁירוּבִין דף נז.). שְׁתֵּי נָשִׁים שְׂלָחָחוּ קוּצִיָּהוּ בַּעֲרוּב אוּ שְׁתֵּינּוּ דְמִי קוּצִיָּהוּ לַפֶּהן חֲיָה שִׁירָצָה יִקְרִיב חֲטָאֵת וְאִי זֶה שִׁירָצָה יִקְרִיב עוֹלָה אַע"ג דְהַפְּרוּ מִתְחַלָּה דְּמִי כָּל אַחַת לֹא אֲמַרִי' זוּ מִתְּפַסְּרַת בְּמָה שְׁנִחַח מַדְמִי חֲבַרְתָּה אוּ שְׁתֵּי קוּיָּין שֶׁל אַחַת יִקְרִיב כְּלָן לַעֲלוֹה וְשֶׁל חֲבַרְתָּה לַחֲטָאֵת א"י אִיכָּבָא דְחֲאֲמַרִי בְּרָרָה וְאֵע"ג דְחִי לִיָּה הֵתִם בַּשְּׁתֵּינּוּ מִיָּהוּ חֲזִינּוּ דְחָא מִיתִי לָהּ אֲשֶׁאֶר בְּרָחוּת חֲלָמָא חֲלִיבָא לֹא פְּלוּגִי בִין בְּרָרָה שְׂהַפְּרָה מִתְחַלָּה לְשֶׁאֶר בְּרָרוּת וְכוּן בְּפ' הֲצִיָּאוּ לוּ (יוּמָא דף נה.). דְּמִיתִי מִתְנִי' ר' יְהוּדָה אֹמֶר לֹא הִיוּ מְבִיאִין שׁוּפְרוֹת לְקִנֵּי חוּבָה מִפְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וּמִסִּיק מַשּׁוּם תַּעֲרֻבוֹת דְּמִי חֲטָאֵת שְׁמַתָּה בְּעֲלִיָּה וְקֹא פְּרִין וְנִבְרוֹר ד' זְוִי וְנִשְׁדִּי בְּמִנְיָא וְהָן לְשֹׁתְרוּ ר' יְהוּדָה לִית לָהּ בְּרָרָה מַגְלֹן וּמִיתִי הִיא הַעֲלוּחָח יִין מַפְּיִן הַפּוֹתִים וּמִסִּיק מִדְּתַנִּי אִי חֲלָמָא דְּמַדְמִי בְּרָרָה דֹּאִם בֹּא חֲכָם לְמוֹרַח אַע"ג חֲלִיבָא הַפְּרָא מַעֲקָרָא לְבִירְיָה דְחֲרַבְעָה זְוִי דְהַפֵּר מַעֲקָרָא א"כ רַבָּא מֵאִי קֹא מַבְעִיָּא לָהּ דָּלָא פְּשִׁיט מַהֲנִי וּמַהֲא נְמִי דִתְנֹן בְּפ' בְּתַרְא דְמָם' מַעֲיָלָה (דף כא:). פְּרוּטָה שֶׁל הַקֶּדֶשׁ שְׁנַפְּלָה לְתוֹךְ הַפִּים אוּ שְׁאָמַר פְּרוּטָה בְּכִים זֶה הַקֶּדֶשׁ בְּנוּ הַצִּוּצִא הֶרְאֵשְׁנוּהּ מַעַל דְּבָרִי ר"ע וְחכ"א עַד שִׁיּוּצִיא חַת כָּל הַפִּים חֲלָמָא לר"ע אִית לָהּ בְּרָרָה כִי הִאי גּוּנָא דְחֲאָמַר בַּפְּרוּטָה רֵאשְׁנוּהּ הַבְּרַר הַדְּבַר שַׁפְּרוּטָה רֵאשְׁנוּהּ שְׁעֻלָּתָה בְּיָדוּ הִיא הָיְתָה שֶׁל הַקֶּדֶשׁ שְׁנַפְּלָה מִיָּהֵא לֹא אִיתְבְּרִיר לָן הֵתִם בְּמֵאִי פְּלִיגִי וּמַהֲא נְמִי לִיבָא לְמַפְשֵׁט דְּמִיתִי בַּבְּכוּרוֹת פֶּרֶךְ הַעֲלוּחָח בְּהַמָּה (בְּכוּרוֹת דף כב:). סָאָה תַּרְוּמָה טְמֵאָה שְׁנַפְּלָה לְק' חֲלִין ר"א אֹמֶר תַּרוּם וְתַרְקַב שְׁאִין אֹמֶר הִיא סָאָה שְׁעֻלָּתָה הִיא סָאָה שְׁנַפְּלָה ה"ג יִמִּיא שֶׁהִמָּחַק שֶׁל לֹאָה יִגִּיעַ לְלֹאָה דְהֵתִם מְקוּלִינּוּן בְּדַרְבָּנּוּ דְמַדְאִירִיתָא חַד בְּתַרִי בְּטָל וְרִיב"א הַקָּשָׁה בְּפ' הֲצִיָּאוּ לוּ (יוּמָא דף נה:). חֲתָא וְנִבְרוֹר ד' זְוִי דְתַנְיָא בַּתְּפֻסְתָּא דְּמַעֲיָלָה (פ"א) גְּזִיר שֶׁהַפְּרִישׁ מַעוֹת וְאָמַר אֵלוּ לַחֲטָאֵתִי וְאֵלוּ לַעֲלוֹתִי וְאֵלוּ לְשִׁלְמִי וְנִתְעַרְבוּ הָרִי לוּחַח בְּהֵן ג' בְּהַמּוֹת בִּין מַמְקוּם אֶחָד בִּין מַשְׁלֵשָׁה מְקוּמוֹת מַכְלָל דְּמִי חֲטָאֵת וְכוּ' וְזוּקָא בְּכִי הִאי גּוּנָא שְׂרִי חֲבֵל לַחַח שְׁלִישׁ הַמַּעוֹת וְלַחַח בְּהֵן בְּהַמָּה לַחֲטָאֵת וְיִמִּיא הַבְּרַר הַדְּבַר דְאֵלוּ הִיוּ דְּמִי חֲטָאֵת לֹא אֲמַרִי' מִיָּהוּ מַכָּל הֵי הָיָה מְצִי רַבָּא לְמַפְשֵׁט וְעוּד תַּמָּה אִי אִית לָן לְמִימַר בְּרָרָה כִי הִאי גּוּנָא אִם בּוֹן כָּל הַתַּעֲרֻבוֹת שְׂבֻעֻלָם יַחוּז וַיַּחֲלֹק מַשּׁוּם בְּרָרָה וְעוּד אֲמַרִי לֹא פְּשִׁיט לִיָּה מִפְּרָךְ קוּמָא דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (דף יג:). דְחֹמֶא לָן דְּיֵשׁ בָּלָה לְשִׁמּוּן יִנְיִין וּנְמַצָּא דֹאִין בְּרָרָה בְּדָבָר לֹחַ וּבַפֶּרֶק הַתַּעֲרֻבוֹת (זְבָחִים דף פ.). מִיתִי לִיָּה פְּלִגְתָּא דְרַבִּי חֲלִישְׁזַר וְרַבָּנּוּ צְלוּחִית שֶׁל חֲטָאֵת שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ מִים וְכוּ' וְנִקְרָא הַדְּבָא קֹא מַבְעִיָּא לָהּ מִי אֲמַרְינּוּ לֹא חָפִיד קֹרָא אֱלֹא אֲמַחִיקָה מִן הַמְּגִלָּה שֶׁתֵּהָא נִכְרַת לְתוֹךְ הַמִּים שְׁלֹה חֲבֵל לְתוֹךְ כּוּם אֶחָד אִכָּא לְמִימַר כָּל חֲדָא גְּתִיָּא מִים דְלֹא דָּדָה לֹאֹ מְחִיקָה נִכְרַת הִיא חֲזַר וַחֲלָקוּ הָרִי מִים שֶׁל כָּל אַחַת נִכְרִין מִי אֲמַרְינּוּ בְּרָרָה וְכוּ' הָרִי הַבְּרָרוּ מִימִיָּה אוּ דְלָמָא אִין בְּרָרָה כְּלוּמַר בְּרִירַת מִים בַּשְּׂעִת מְחִיקָה בְּעִינּוּ חֲבֵל עַל תַּעֲרַבַת דִּיו שֶׁל בְּתַב הַמְּגִלָּה לֹא חָפְדִּין שְׁהָרִי בַּשְּׂעִת מְחִיקָה בְּטָל הַתַּבַּב וְלֹא תַלִּי מְלַתָּא אֱלֹא בְּמַחִיקָה לְתוֹךְ מִים הַמְּבַרְרִין לְצִרְכָּה וְקֹא מַבְעִיָּא לִיָּה אִי מִיָּא לֹא בְּדָקִי לָהּ מַשּׁוּם דְלֹא נִמְחָקָה בְּהַלְכָּתָה אִי מַשּׁוּם מְדוּאֶרָה הִיא: בְּעִי' רַבָּא הַשְּׁקָה בְּסִיב מַהוּ לִיבָא לְמַפְשֵׁט מַהֲא דְחֲאָמַר רַבָּא בַּפֶּרֶק עַרְבִי פְּסָחִים (פְּסָחִים דף קטו:)

בְּרַכּוּן בְּסִיב חָף יְדֵי מַצָּה לֹא יֵצֵא חֲלָמָא אִין דְּרַךְ חֲכִילָה בְּכַךְ דְהֵתִם מִפְּסִיק הַסִּיב בִּין הַמַּצָּה וּבִין בִּית הַבְּלִיעָה חֲבֵל הִכָּא דְלֹא מִפְּסִיק קֹא מַבְעִיָּא לִיָּה: עַל מָה הִיא אוּמָרַת אָמִן אָמִן בַּפֶּרֶק שְׁלִישִׁי דְּמַסְבֶּכֶת שְׂבֻעוֹת (דף כט:). כָּל הַעוֹנָה חֲמֹן בְּאֵלוּ מוֹצִיא שְׂבֻעָה מִפּוּי וּבַפֶּרֶק שְׂבֻעִית הַעֲדוּת (שְׂבֻעוֹת דף לו:). חֲמֹן יֵשׁ בּוֹ קַבְלָה יֵשׁ בּוֹ שְׂבֻעָה וְיֵשׁ בּוֹ הַאֲמַנַת דְּבָרִים:

א מו"י פד' מהל' סוטה הל' ח:

ב מו"י פד' מהל' סוטה הל' י:

ג מו"י פד' מהל' סוטה הל' יא:

ד מו"י פד' מהל' סוטה הל' יב:

ה מו"י פד' מהל' סוטה הל' יא:

ו מו"י פד' מהל' סוטה הל' יב:

ז מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

יח:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ב מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ג מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ד טור אה"ע סי' קנט:

ה מו"י פב' מהל' יבום וחליצה הל' כ, סמג עשין ג, ש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ג:

ו מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ז מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ח מו"י פד' מהל' סוטה הל' יז:

ט מו"י פא' מהל' סוטה הל' יב:

אַמֶּן שְׁלֹא אֶשְׁמָא יְרוּשָׁלַמִי לֹא שִׁהִיָּה ר"מ אוֹמֵר

הַמִּינס בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מַעֲבָדוֹ אֶלֶּא הַמִּינס בּוֹדְקִין יָבֵם שׁוֹמֶרֶת יָבֵם שׁוֹמֶתָה אֶסוּרָה לִיבְמָה פִּי' אִפִּי' לְרַבֵּנן דְאִמְרֵי קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבֵי לֵאֲוִין וּפְלִיגֵי אִדְר"ע הֵבֵא מוֹדוֹ בְּדֹאמֵר בְּהֹאשָׁה רַבָּה (יבְמוֹת דָּף צב:) דְּכַתִּיב בָּהּ לֹא תִהְיֶה אִשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר לֹא תִהְיֶה בָּהּ הַיָּהִי לְזָר אֲלֵמָא דְקָרָא מְשֻׁי לֹה ' כַּעֲרִינָה דְלֹא תִפְסִי בָּהּ קְדוּשִׁין מִשּׁוֹם דְלֹאֲנִיָא בָּהּ וְהִנֵּיא פֶאֶרְסוּתוֹ שׁוֹמֶתָה: אֲמַרִי בְּמַעֲרָבָא לִית הַלְבָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא בְּסוּף פ"ק דְסַנְהֶדְרִין (דָּף ח:): מִשְׁרַשׁ דְאִמְרֵי בְּמַעֲרָבָא הָיוּ רַבִּי יִרְמְיָה וְנִרְאֶה אַע"ג דְפְסִיק לְגִית הַלְבָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא הַלְבָתָא כְּוִנָּה דְאִמֵּר בְּהֹאשָׁה רַבָּה (יבְמוֹת דָּף צב:) דָּרַב כְּבִירָא לֹה דְלִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה וְשׁוּמַל מִסְפָּקָא לֹה וְאִמֵּר בְּעִנְיַתְנֵי צְרִיכָה גַט וּפְסִיק לְמִימֵר בְּשׁוּמַל וְרַב גַּלגל אִמֵּר רַב חִיָא בְר יוֹסֵף אִמֵּר רַב נְשׁוּאִין גַּט בָּהּ בְּזִנוּת כְּדָרַב הַמְנוּנָא וְכֵן ר' יוֹחָנָן וְר' יִנְאי כְּבִירָא לֹהוּ הֵתֵם דְלִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה וּפְשִׁטוּ לֹה ר' יוֹחָנָן מִמַּתְנִי' דְלֵאחֲרָ שְׁתַּלְּטֵן לִין וְבַמִּין וּא"ל רַבִּי יִנְאי אִי לֹא דְלֵגָלִי לָךְ חֲסָפֵא מִי מַשְׁכַּחַת מִרְגְּמִיתָא תִּיתָה וּא"י ר"ל נִר"י אִי לֹא דְקָלֶסְךָ גְּבִרָא רַבָּה ה"א מַתְנִי' ר"ע הִיא וְתִיתָה ר"ל לֹא פְלִיג דְאִר' יוֹחָנָן דְהֵא מוֹחִי הֵתֵם בְּאוֹתוֹ הִפְרַק (דָּף צה.) הֵא דְקַתְנִי וְתָה בְּמוֹסָא שְׂבָא עַל הַאִסוּר קַל גֵּאִסֵּר הַאִסוּר בְּשׁוֹמֶרֶת יָבֵם וְכְדָרַב הַמְנוּנָא וּבְסוּף הֵהִיא גְּמָרָא וּבַשְּׁלָלֵה הַחוּלָן (יבְמוֹת דָּף מט:): אֲנִן גַּמִּי אֲבִי מִסְפָּקָא לֹה אִי כִּרְב אִי בְּשׁוּמַל וּבְכ' הַזֹּרֶק בְּגִטִין (דָּף פ:): פְּלִיגֵי לְשַׁעֲי דְגְמָרָא אִי מַתְנִי' הִנֵּה תִיּוֹבְתָא לָרַב הַמְנוּנָא אִי הִנֵּה כִּיעֲתָה וְהֵתֵם מְצִי לְמַדְחִי כִּיעֲתָה כִּי הֵבֵא לְאוֹקְמָה מַתְנִיתִין כִּר"ע אֶלֶּא דְדַחִי לֹה מַלְשָׁנָא דְמַתְנִי' גּוּפָה בִּירוּשָׁלַמִי מִשְׁרַשׁ הִיאָךְ קֶלֶם רַבִּי יִנְאי לְרַבִּי יוֹחָנָן שְׁקָרָא עָלֵיו הַזִּלִּים זֶהָב מַכִּים בְּנִי אֵל וְלִינֹו מַשְׁעִינִךְ חֲכָם בְּנִי וְשִׁמַּח לְכִי תָנוּ לְחֲכָם וְיַחֲכָם עוֹד: שְׁמַע חֲכָם וְיוֹסֵף לְקַח א"ל ר"ל בְּתֵר כֵּל אֲלוֹו פְסוּקִי קְלוּסִיָּה וְכוּל הֵא הִיא פְתֵר לִיָּה כִר"ע וְתוּ דַחִי לִיָּה הֵתֵם וְיַמְבָּנָה מֵה אֲכַפֶּת לֹו מִמָּר גַּבִּי קוּנִי הַעוֹרָה אִמֵּרָה וְקִנְיָא אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲפִלּוּ מִקְצַת אֲשֶׁתוֹ וְלִפּוּס מִסְקָנָא דְהֵתֵם מִשְׁמַע לְגִית הִילְכָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא וְהִכִּי גֵרָם הֵתֵם שׁוֹמֶרֶת יָבֵם שׁוֹמֶתָה ר"א אוֹמֵר מַתְרַת לְבִיתָה ר' וְהֹאשַׁע בֶּן לִוי אוֹמֵר אֲסוּרָה לְבִיתָה א"ר יִנְאי שׁוֹמֶרֶת יָבֵם שׁוֹמֶתָה מַתְרַת לְבִיתָה וְתַנִּי בֵן וְנַעֲלָמָה מַשְׁיַי אִישָׁה וְלֹא מַשְׁיַי וּבְמָה רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן זְבִידִי בָשָׂם ר' אֲבָהוּ מַעֲשָׂה הִיָּה וְכַהֲנָת הִיתָה וְהַתְרָה לְבִיתָה א"ר יוֹסִי בְר פִּזִּן אֵף לֹא מַפּוֹת לִין בָּהּ לְכִי הִירוּשָׁלַמִי מִשְׁמַע דְפְלִיג רַבִּי יִנְאי אֲרַבִּי יִנְאי הֵא דְאִמֵּר בְּהֹאשָׁה רַבָּה א"ר יִנְאי בְּחַבּוּרָה נִמְנוּ וְנִמְרוּ לִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה גְרָסִי' הִכִּי בִירוּשָׁלַמִי א"ר שְׁמוּאֵל לֹא כֵן א"ר יִנְאי נִמְנוּ כְּשִׁלָּשִׁים וּכְמָה זְקִנים מְצִין שְׁאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין וְכוּ': מַהוּ שְׁתִּיבָּה אָדָם עַל גִּשׁוּאִין הָאֲחֵרוּגִים יְרוּשָׁלַמִי א"ר יִנְאי כְּשִׁיטָא שְׁאֵלָם מוֹחֵל עַל קוּנִי גֵרָם בְּמִי שְׁמַח הִיךְ עֲבִידָא קִנְיָ

לֹה וְנִרְשָׁה הַחֲזוּרָה וְנִסְתַּרָּה אִי תִימָא גֵרָם בְּמִי שְׁמַחַל צְרִיךְ לְקַנְאוּת לֹה פַעַם שְׁנִיָּה אִי תִימָא גֵרָם בְּמִי שְׁלֹא מַחַל לִין צְרִיךְ לְקַנְאוּת לֹה פַעַם שְׁנִיָּה אֲבָל אִם קִנְיָ לֹה וְנִסְתַּרָּה וְיַדַּע בָּהּ וְנִרְשָׁה וְהַחֲזוּרָה וְנִסְתַּרָּה שְׁתַּתָּה וְלֹא בְּמָקוֹ אוֹתָהּ הַמִּינס טְהוּרָה הִיא אוּ שׁוֹמֶרֶת הִיא אוּ מַאֲחֵר

שְׁאִין הַמִּינס בּוֹדְקִין אֶת הָאִשָּׁה טְמֵאָה הִיא וְאֲסוּרָה לְבִיתָה: אֲיִן הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹמֶה יְרוּשָׁלַמִי כּוּרְכַמִּית תּוֹכִיחַ שְׁתַּתָּה וְשׁוֹתָה וְשִׁלָּשָׁה לְפָנֵי שְׁמַעִיָּה וְאֲבַטְלִיוִן: קַבְלִינוּ עֲדוּתוֹ בְּשָׁנֵי אֲנָשִׁים צ"ע בַּ"ק דְקְדוּשִׁין (דָּף יח.) דְמוֹקְמִינוּ הֵתֵם הֵא דְקַתְנִי בְּגִבְתּוֹ בִּין שְׁנִמְכֵר פַּעַם אַחַת שׁוֹב אִי אֶתָּה רַשָּׁאי לְמַכְרוּ בְּשָׁנִי בְּנִי אֵלֶם אֲבָל בְּאֵלָם אַחַד נִמְכֵר וְנִשְׁנָה [וְלַפְרוֹשׁ רַש"י הֵתֵם יִחָא שְׁפִיר בִּין שְׁנִמְכֵר פַּעַם אַחַת וְכוּ'] מִתּוֹסַפֶּת רַבִּי: וְרַבְּנָן בְּתַרְאִי הַכְּתִיב תוֹרַת וּא"ת הֵא דְרַשִׁין לִיָּה בַּב"ב דְכַרְיִיתוֹת (דָּף ט:): שְׁאֵלָם מִבִּיא קִרְדָן אַחַד אֲפִלּוּ אִם קִנְיָ לֹאֲשֶׁתוֹ עַל זְנִי אֲנָשִׁים הַרְבֵּה וְי"ל דְהֵתֵם מִיִּירִי קֶלֶם שְׁתַּתָּה קִנְיָ לֹה מַפְלִיגִי וְנִסְתַּרָּה וְקִנְיָ לֹה מַפְלִיגִי וְנִסְתַּרָּה וְכֵן פַּעַמִּים הַרְבֵּה מַשְׁקָה בְּפַעַם אַחַת עַל כֵּלָן וּמִבִּיא מִנְחָה אַחַת עַל כֵּלָן וְנִפְקָא לָן מִקְנָאוּת אֲבָל הֵבֵא דְרַשִׁין תּוֹרַת לְשׁוֹתָה וְשׁוֹמֶה שְׁחֹר וְקִנְיָ לֹה לֹאחֵר שְׁתִּיָּה וְנִסְתַּרָּה שְׁחֹרָקַת וְשׁוֹתָה שְׁנִית:

היה מביא פרק שני סוטה

הַמִּינס בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מַעֲבָדוֹ אֶלֶּא

יְשׁוּמֶרֶת יָבֵם, וּכְנוּסָה. אֲמַן שְׁלֹא נְטַמְאֲתִי, וְאִם נְטַמְאֲתִי — יָבוֹאוּ בִּי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲמַן שְׁלֹא נְטַמְאֲתִי, אֲמַן שְׁלֹא אֶשְׁמָא. הַכֵּל שְׁוִין שְׁאִין מִתְנָה עֲמָה, לֹא עַל קוֹדֶם שְׁתַּתְאָרֶם וְלֹא עַל אַחַר שְׁתַּתְגָּרַשׁ. נִסְתַּרָּה לְאַחַד וְנְטַמְאֲתָה, וְאַחַר כֵּךְ הַחֲזִירָה — לֹא הָיָה מִתְנָה עֲמָה. זֶה הַכֵּל: כָּל שְׁתַּבְעַל וְלֹא הִיתָה אֶסוּרָה לוֹ — לֹא הָיָה מִתְנָה עֲמָה. גָּמַ' אִמֵּר רַב הַמְנוּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבֵם שְׁזִיבָתָה — אֶסוּרָה לִיבְמָה. מִמָּאי — מִדְּקַתְנִי שׁוֹמֶרֶת יָבֵם וּכְנוּסָה. אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא אֶסִירָה — מִשּׁוֹם הִכִּי מִתְנָה בַּהֲדָה, אֶלֶּא אִי אִמְרַת לֹא אֶסִירָה — הִיכִי מִתְנָה בַּהֲדָה? וְהִתְנֵן, זֶה הַכֵּל: כָּל שְׁאִילוֹ תִיבְעַל וְלֹא תִהְיֶה אֶסוּרָה לוֹ — לֹא הָיָה מִתְנָה עֲמָה! ה"אֲמַרִי בְּמַעֲרָבָא: לִית הִילְכָתָא כִּרְב הַמְנוּנָא. אֶלֶּא הָא דְקַתְנִי "שׁוֹמֶרֶת יָבֵם וּכְנוּסָה" — הָא מַנִּי רַבִּי עַקִּיבָא הִיא, דְאָמַר: אִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי לְאִוִין, וּמְשֻׁי לֹה כִּי עָרוּהָ. בְּעִי רַבִּי יִרְמְיָה: מַהוּ שְׁיִתְנָה אָדָם עַל גִּישׁוּאִין הָרַאשׁוּנִים, עַל גִּישׁוּאִי אַחֲרִי, מַהוּ? תָּא שְׁמַע, זֶה הַכֵּל: כָּל שְׁתַּיבְעַל וְלֹא תִהְיֶה אֶסוּרָה לוֹ — לֹא הָיָה מִתְנָה עֲמָה. הָא אֶסִירָה — הִכִּי נָמִי דְמִתְנָה. שְׁמַע מִיבָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲמַן שְׁלֹא נְטַמְאֲתִי וְכוּ'. תַּנִּיָא: לֹא כְּשֹׁאֲמֵר רַבִּי מֵאִיר אֲמַן שְׁלֹא אֶשְׁמָא שְׁאִם תִּשְׁמָא מִיָם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מַעֲבָדוֹ, אֶלֶּא: לְכַשְׁתַּשְׁמָא — מִיָם מַעֲרַעְרִין אוֹתָהּ וּבּוֹדְקִין אוֹתָהּ.^(כ) בְּעִי רַב אֲשִׁי: מַהוּ שְׁיִתְנָה אָדָם עַל גִּישׁוּאִין הָאֲחֵרוּנִים? הַשְׁתָּא מִיָּהָא לֹא אֶסִירָה לִיָּה, אוּ דִילְמָא זִימְנִין דְמַגְרֵשׁ לֹה וְהִדֵּר מִהֲדֵר לֹה? "תָּא שְׁמַע: הַכֵּל שְׁוִין שְׁלֹא הָיָה מִתְנָה עֲמָה, לֹא עַל קוֹדֶם שְׁתַּתְאָרֶם, וְלֹא עַל אַחַר שְׁתַּתְגָּרַשׁ. נִסְתַּרָּה לְאַחַד וְנְטַמְאֲתָה, וְאַחַר כֵּךְ יַחֲזִירָנָה — לֹא הָיָה מִתְנָה. הָא יַחֲזִירָנָה וְתִיטְמָא, הִכִּי נָמִי דְמִתְנִי. שְׁמַע מִיבָּה. תָּנוּ רַבָּנֵן: "זֹאת תוֹרַת הַקְּנָאוּת", מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "זֹאת", שְׁאִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשָׂה וְהַעֲיד לְפָנֵינוּ נַחוּנְיָא חוּפֵר שִׁיחִין שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, וְקִיבְלָנוּ עֲדוּתוֹ בְּשָׁנֵי אֲנָשִׁים, אֲבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד. וְיַחֲכַמִּים אוֹמְרִים: אִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, בִּין בְּאִישׁ אֶחָד בִּין בְּשָׁנֵי אֲנָשִׁים. וְתָנָא קַמָּא נָמִי, הַכְּתִיב "זֹאת!" וְרַבָּנִן בְּתַרְאִי נָמִי, הָא כְּתִיב "תוֹרַת!" "אֲמַר רַבָּא: בְּאִישׁ אֶחָד וּבּוֹעַל אֶחָד — דְכוּלִי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְאִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה,

דְּכַתִּיב:

לְהַכְּנִים מִיָם לְעוֹלֵי רַגְלִים בַּשְּׂלוֹת וּבְדִקְרוּכִים: בְּשָׁנִי אֲנָשִׁים אִם מֵת בַּעֲלָה זֶה שֶׁהִסְקָה וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר וְקִנְיָ לֹה וְהִיא נִסְתַּרָּה וְקַבְלָנוּ שְׂמִיתוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא שִׁנְשָׁקָה הֲשִׁי דְרַבִּי יְהוּדָה דְרִישׁ זֹאת לְמַעֲטוּי שְׁאִינָה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה עַל זְנִי בַעַל א' אִם חֹזֵר וְקִנְיָ לֹה וְדְרִישׁ תּוֹרַת לְרַבּוֹת שְׁשׁוּתָה פַּעַם שְׁנִיָּה עַל זְנִי בַעַל שְׁנִי וּמַדְקָאמֵר ר' יְהוּדָה דַּע"י בַּעַל שְׁנִי חֹחֶרֶת וְשׁוֹתָה מִכָּל דְלִתְנָא קַמָּא אֲפִלּוּ בַּעַל א' מַשְׁקָה שְׁנִי פַעַמִּים וְהָיוּ דְפִקְדִין וְתִנְיָא קַמָּא הָא כְּתִיב זֹאת וּמֵאִי קָא מַמַּעֲט מַנְיָה:

שְׁלֹא נְטַמְאֲתָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבֵם. שׁוֹמֶרֶת יָבֵם מְצַנָּה וּמַמְתַּנֶּת לִיבָם שְׁנִיבְמָנָה כְּמוֹ וְאֲבִיו שְׁמֵר אֶת הַדָּבָר (בְּרַאשִׁית ל"ז:י"א) לֹא תִשְׁמׁוֹר עַל חֲטָאתִי (אִיוב י"ד:ט"ז): אֲמַן שְׁלֹא נְטַמְאֲתִי הָיוּ קַבֵּלַת שְׁבוּעָה וְאִם נְטַמְאֲתִי וְבִאוּ בִי הָיוּ קַבֵּלַת אֵלֶּה כְּדָרְךָ שֶׁהַשְּׁבִיעָה בְּדֹאמֵר לְעִיל בְּגְמָרָא מַשְׁבִּיעֵנִי עֲלוּךְ שְׁלֹא נְטַמְאֲתָה וְאִם נְטַמְאֲתָה וְבִאוּ בְּיָד וְהָיוּ פְרוּשׁוֹ דְאֲמַן עַל הַשְּׁבוּעָה אֲמַן עַל הָאֵלֶּה דְתַנְיָא בְּרִישָׁא: אֲמַן שְׁלֹא אֲטַמָּא שָׂאִם תְּטַמָּא לְאַחֵר זְמַן מִיָם מַעֲרַעְרִין אוֹתָהּ לְאַחֵר שְׁתַּטְמָא כְּתַנְיָא בְּבִרְיָתָא בְּגָמָרָא: וְלֹא עַל אַחֵר שְׁתַּתְגָּרַשׁ כּו' וְאֲפִלּוּ לִר"מ דְאִמֵּר מַתְנָה עַל הַעֲתִיד: וְנְטַמְאֲתָה בְּגִירוּשָׁיָה דְלִינָה נְאֻסְרַת עָלֵיו לְחוֹד לוֹ אֶלֶּא א"כ גִּשְׁאֵת עַל זְנִי קְדוּשִׁין דְכִי בְּתִיב (דְּבָרִים כד) לֹא יוּכַל בַּעֲלָה הָרַאשׁוֹן לְשַׁר שְׁלָחָה לְשׁוֹב לְקַחָתָה אַחֵר קְדוּשִׁין וְנִשְׁוִאִין בְּתִיב כְּדַכְּתִיב וְהִיתָה לְאִישׁ אַחֵר וְשִׁנְאָה הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹי: גַּמ' שְׁזַנְתָּה כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבֵם: אֲסוּרָה לִיבְמָה כְּאִשָּׁה שְׁזַנְתָּה תַּחַת בַּעֲלָה שְׁאֲסוּרָה לְבַעֲלָה: מַדְקַתְנִי שׁוֹמֶרֶת יָבֵם שְׁמַשְׁבִּיעָה עַל זְנוּת שְׁזַנְתָּה כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבֵם: אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא זִנְתָה נְאֻסְרַת עָלֵיו מִשּׁוֹם הִכִּי מַתְנָה ע"י גִּלְגוּל אֵף עַל אוֹתוֹ זְנוּת אֶלֶּא אִי אִמְרַת כּו': לִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין לְאִשָּׁה הָאֲסוּרָה עַל הַמַּקְדָּשָׁה בְּלֹא וְרַבָּנִן פְּלִיגִי עֲלָה וְאִמְרִי בְּחִיבִי בְּרִיתָתָה הִיא דְלֹא תִפְסִי אֲבָל בְּחִיבִי לִאֲוִין תְּפַסִּי אֲלֵמָא לִר"ע מְשֻׁי חִיבִי לִאֲוִין חֲמוּרוֹת לְעִין אֲסוּרִיָּסָם בְּחִיבִי בְּרִיתוֹת שֶׁהִנֵּל מִמָּר וְלַגְבִי לְאִסֵּר עַל בַּעֲלָה נָמִי כִי הִכִּי דְהִבָּא עַל אִשֶׁת אִישׁ שְׁהִיא בְּכַרַת אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָה בֵן הֵבֵא עַל שׁוֹמֶרֶת יָבֵם נָמִי שְׁהִיא עָלֵיו בְּלֹא תִהְיֶה אִשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר (דְּבָרִים כה) אוֹסְרָה עַל זְבָמָה: וּמְשֻׁי לֹה לְחִיבִי לִאֲוִין: כִּי שְׂרָוָה דְכַרַת: נִשְׁוִאִין הָרַאשׁוּנִים כְּגוֹן גִּרָשָׁה וְהַחֲזוּרָה וְקִנְיָ לֹה וְנִסְתַּרָּה: [עַל נִשְׁוִאִי אַחֲוִין] מַהוּ לְגַלְגַל זְנוּת שְׁתַּחַת אַחֲוִי דְהֵא דְתָנוּ בְּמַתְנִי' אֲרוּסָה וְנִשְׁאִיָּה שׁוֹמֶרֶת יָבֵם וּכְנוּסָה לֹא בְּחִזָּא אֶתְתָּא קִיאִי שִׁנְשָׁקָנָה יָבֵם וְיַשְׁבִּיעָנָה עַל הָאֲרוּסִין וְנִשְׁוִאִין שֶׁל אַחֲוִי אֶלֶּא מַלִּי מַלִּי תַתְנִי אִם הַשְּׁבַע מַשְׁקָה מַתְנָה עֲמָה עַל אֲרוּסָה וְנִשְׁוִאָה וְאִם הִיבָם שְׁבַנְסָה מַשְׁקָה מַתְנָה עֲמָה שׁוֹמֶרֶת יָבֵם וּכְנוּסָה: הֵא אֲסוּרָה הִכִּי נָמִי דְמַתְנָה חֲוִי נְאֻסְרַת עָלִיו בְּזִנוּת נִשְׁוִאִין הָרַאשׁוּנִים לְעוֹלָם וְכֵן בְּזִנוּת נִשְׁוִאִי אַחֲוִי בְּדֹאמֵר בַּ"ק (לְעִיל סוּטָה דָּף ב.) וְאִם מֵת חוּלְצַת וְלֹא מַתְבַּמְתָּ: לֹא בְּשֹׁאֲמֵר ר"מ אֲמַן שְׁלֹא אֲטַמָּא עֲלָתָה עַל דַּעֲתוֹ שְׁתַּבְּחַן עֲבָדוֹ עַל הַעֲתִיד: מַעֲרַעְרִין אוֹתָהּ חוֹרְרִין לֹה לְתוֹךְ גְּרוּנָה בְּאֵלָם הַנְּחָקֵן ע"י מַשְׁקָה נִרְאֶה כְּעוֹשָׂה עֲרָעֵר וְהוּא לָשׁוֹן זַעֲקַת שְׂבָר יַעֲרֵרוּ (וְשַׁעֲיָהוּ טו:). עַל נִשְׁוִאִין אַחֲרוּנִים לִר"מ דְאִמֵּר מַתְנָה עַל הַעֲתִיד מַהוּ שְׁתִּקְנָה עֲמָה בְּגִלְגוּל שְׁבוּעָה שְׁלֹא תְטַמָּא אִם יִגְרַשָּׁנָה וְיַחֲזִירָנָה וְתַטְמָא: וְאַחֵר כֵּךְ יַחֲזִירָנָה טַעֲמָא דְתַטְמָא בְּיַמִּי גְרוּשָׁיָה דְלֹא מִתְס

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב קידושין לו:
ג סוכה מז: במדבר רבה; מנחות סא.
ד מכות יח: כתובות לח.

תורה אור השלם
יְדִיו תְּבִיאִינָה אֶת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת־הַחֶלֶב עַל־הַקֶּהֱן וְיֵאָנוּ אֶת וּגו' [ויקרא ז, ל]
וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקָּנָתָה וְהִנִּיף אֶת־הַמִּנְחָה וּגו' [במדבר ה, כח]
וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיִּחַל הָעָם לָזֶנֶת אֶל־בָּנוֹת מִוָּאָב וַתִּקְרָאן וּגו' [במדבר כח]
וַקִּטְץ הַכֹּהֵן מִרְסֻמֹּנְתָהּ אֶת־אֲזָרָתָהּ וְהַקִּטִּיר הַמִּזְבֵּחַהּ וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה וּגו' [במדבר ה, לו]

דְּכַתִּיב זֹאת וּמִקְטָרָא דְּהָא מִיהֵת קִמְמַעַט שְׁלֹא יִקְנֹא לָהּ בַּעַל זֶה פֻּעַם דְּכַתִּיב: שְׁנֵי חֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִים לְאַחֵר שֶׁהִשְׁקָה זֶה מֵת וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר וְקִנֹּא לָהּ מְבוּעֵל אַחֵר: דְּכַתִּיב תּוֹרַת וְהָא מִיהֵת אִתָּא לְרַבּוּנֵי: וְר' יוֹהֲנָה סְבִירָא לָהּ וְכוּ' דְּאַחֵר שְׂרָפָה הִפְתּוּב וּמַעַט וְלֹא פִּרַשׁ מַה רַפָּה וּמַה מַעַט עַל פְּרָקָהּ לֹא מִסְכָּן הִפְתּוּב אֲלֵא לְחֻכְמִים לְפִרְשֵׁי לָהּ לְפִי חֻכְמָתָם מַה רַפָּה וּמַה מַעַט וּמִקְטָרָא דְּרִיבּוּנֵי אֲשֵׁי חֲנָשִׁים קָאִי וְנִפְּסִילוּ בְּבוּעֵל אַחֵר וְלֹא אֲשֵׁי בּוֹעֲלִים וּבַעַל אַחֵר כִּיּוֹן דְּקִנֹּא לָהּ בְּכָר וְנִקְרָאֵת נִקְרָה נִרְאָה הִזְכָּר שְׁאֵלָם קִנְטְרוֹן הוּא וּמִתְכַּוֵּן לְהַקְטִיבָהּ הַלָּכָהּ לֹא שָׂנֵא מִחֲשַׁד רֹאשׁוֹן וְלֹא שָׂנֵא מֵאַחֵר: מִתְּנִי' הִיָּה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ הַבַּעַל דְּהָא אִמְרִינוּ דְּחִין מַצֵּת בְּהִנֵּה בְּמִנְחֹת אֲלֵא מִקְמִיצָה וְחִילָהּ וְהִגָּשָׁה נְמִי תַחֲלֵת קִמִּיצָה הִיא שְׂאִין זֶר קָרַב לְמַנְחָה חֶבֶל קָדוֹשׁ כְּלִי וַיַּצִּיקָהּ וּבִלְוִיָּה שְׁטַעוּנוּת שְׁמֹן בְּשֶׁר בָּזָר: וְנוֹתְנָה עַל גְּדָה לְהִנִּיף: וְכֹהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ מִתַּחֲתֶיהָ וּבִגְמָרָא גִילִיף דְּתַנּוּפָה צְרִיכֵי יָד בַּעֲלִים וְיָד כֵּהֵן וּבַעֲלִים דְּמִנְחַת סוּטָה הִיא הָאִשָּׁה: וְהִגִּישׁ לַחֲדָן מַעֲרַבִּית דְּרוּמִית בְּדִתְגִיא בְּפִרְקָא ג' בְּפִקֵּר מִנְחֹת (דף יט:.) וְכוּלְהוּ הֵךְ כַּתִּיבִי בְּמִנְחַת סוּטָה תַנּוּפָה וְהַקְטָרָה קִמִּיצָה וְהַקְטָרָה: וְהַשְׁאֵר נֶאֱכָל שְׁכָל הַקְמִיצוֹת שְׂרִיפֵיהֶן נֶאֱכָלוּן דְּכַתִּיב תּוֹרַת בְּסֻמָּתָם מִנְחָה (וַיִּקְרָא וי:יז') וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה כּוּ' עַד וְהַנּוֹתְרַת מִמֶּנָּה וּגו': וְאַח"כּ מִקְרִיב בְּגִמְרָא פְּרִיָּה הָא קִנֹּא לִיָּה וְהַקְטִיר וּמַה יִּקְרִיב עוֹד לְאַחֵר הַקְטָרָה: פְּלַגְתָּא דְּרַבְּנָן וְר' שְׁמַעוֹן בְּגִמְרָא וְלַפִּינוּ לָהּ מִקְרָאִי: גַּמ' לִר' יוֹאשִׁיָּה דְּזָרָה אִמּוּרָא הוּא וּבְדוּרוֹ שֶׁל ר"א כּוֹן פֶּדֶת וְעוֹד הִיָּה ר' יוֹאשִׁיָּה שְׁהִיָּה תִנֵּא כֶּר פְּלוּגְתָּא דְּר' יוֹנָתָן בְּכוּלֵּיהּ גִּמְרָא וְהִינוּ דְּקִאָמַר לִר' יוֹאשִׁיָּה דְּזָרָה דָּלֹא תִימָא לְרַבִּי יוֹאשִׁיָּה הֲזָהוּ שְׁגָלוֹל וְזָהוּ מִמֶּנָּה הִיָּה: בְּבַעֲלִים מִנָּא לֵן שְׁתֵּהֵא הָאִשָּׁה מְנִיפָה עִם הַכֹּהֵן דְּהָא קָרָא בְּכֹהֵן לְחֻמְיָה כַּתִּיב וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה וּגו': מִשְׁלָמִים מִתְּנוּפַת קִזָּה וְשׁוּק וְאַמּוּרִין דְּשְׁלָמִים: וְגִזּוּ תְּבִיאִנָּה בְּבַעֲלִים כַּתִּיב וְגַבִּי תַנּוּפָה כַּתִּיב: מַה פֶּאֶן כֵּהֵן בְּסוּטָה כַּתִּיב כֵּהֵן בְּתַנּוּפַת מִנְחָתָה: הָא אַחֲרָבָה קִזָּם הַשְׁתֵּהֵא דִּקְטַנִּי קִמֵּן וְהַקְטִיר וְהִזָּר תִּגִּיא הִיָּה מִשְׁקָה: הִכִּי קִאָמַר כּוּ' הָא דְּתִנֵּא רִישָׁא הִנִּיף וְהִגִּישׁ קִמֵּן וְהַקְטִיר לֹאוּ

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקָּנָתָה וְכִי עַל יָדוֹ הוּא מְנִיף וְלֹא עַל יָדָהּ הוּא מְנִיף אֲלֵא מִפְּאֵן שֶׁהוּא נוֹטֵלָה מִתּוֹךְ כְּלִי חוּל וְנוֹתְנָה בְּכִלִּי שְׂרַת הִינוּ מִשְׁמַע דָּלֹא בְּפִרוּשׁ רַש"י דְּפִרְשׁ דְּבַעַל הִיָּה נוֹטֵל וּמַצִּינוּ לְמִימַר דְּקָדוֹשׁ הַמִּנְחָה בְּשָׂרָה בָּהֵן מִיָּהוּ מַצִּיָּה בְּכֹהֵן לְטוֹל הַמִּנְחָה מִיָּדָהּ וּמֵאַחֵר שְׁהִיָּה נוֹטֵלָה הִיָּה נוֹתְנָה כִּמּוֹ כּוֹן לְתוֹךְ כְּלִי שְׂרַת: וְכֹהֵן מַנִּיחַ אֶת יָדוֹ תַחֲתֶיהָ הִיא דְּאֶקְטָרִיךְ תּוֹ לְמַתְנִי וְכֹהֵן מַנִּיחַ אֶת יָדוֹ תַחֲתֶיהָ וְלֹא קִרְעִי בְּסֻמָּתָם וּמִכְנִים אֶת יָדוֹ לְאַשְׁמוּעִינוּ דְּתַנּוּפָה בְּכֹהֵן וְרוּשְׁלָמִי וְכֹהֵן מַנִּיחַ אֶת יָדוֹ תַחֲתֶיהָ וְחִין הִזְכָּר כַּעוֹר מַנִּיחַ מִפָּה וְחִינוּ חוּצָן מְבִיא כֵּהֵן זָהוּן וְנִפְּסִילוּ תִימָא כֵּהֵן וְלֵד שְׂאִין וְצִר הִרַע מַצִּיָּה לְשַׁעָה תַנִּי ר' חִיא סוּטָה גְּזָמַת שְׁנֵי כֵהֲנִים מְנִיפִין עַל יָדֶיהָ אֲבָל בְּגִמְרָא דִּידָן אִמְרִינוּ בְּסוּף פִּקֵּר אֲרוּסָה (לְקַמֵּן סוּטָה דף כז.) דְּגִזְמַת לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה ווי"ל דְּפִלְגִינִי אִי בַּעֲיָנוּ קָרָא דְּכַתִּיב: הִנִּיף וְהִגִּישׁ בְּרוּשְׁלָמִי גִילִיף הָא דְּאָמַר בְּפִרְקָא כָּל הַמִּנְחֹת (מִנְחֹת דף ס:) וְהַבֵּאתָ לְרַבּוֹת מִנְחַת הָעֹמֶר לְהִגָּשָׁה וְהַקְרִיבָהּ לְרַבּוֹת מִנְחַת סוּטָה לְהִגָּשָׁה וּכְתִיב בְּתָרָה וְהִרִים וְהִיָּכֵן הוּא תַנּוּפָה כְּכָר קִזְמָה וּמִסָּתָם גִּילִיף נְמִי דְּשִׁרִיָּה נֶאֱכָלוּן דְּכַתִּיב בְּתָרָה וְהַנּוֹתְרַת מִן הַמִּנְחָה לֹאֲהֵרֵן וּגו':

מִתְּנִי' הִיָּה נוֹטֵל בְּרוּשְׁלָמִי כַּתִּיב דְּכַתִּיב: "זֹאת". בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין — דְּכוּלִּי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי דְּהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, דְּכַתִּיב: "תּוֹרַת". כִּי פְּלִיגִי בְּאִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין, בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד. "תֵּנָא קֵמָא סְבַר: "תּוֹרַת" — לְרַבּוּנֵי כּוּלְהִי, "זֹאת" — לְמַעוּטֵי וּבּוֹעֵל אֶחָד. וְרַבְּנָן בְּתַרְאִי סְבָרִי: "זֹאת" — לְמַעוּטֵי כּוּלְהִי, "תּוֹרַת" — לְרַבּוּנֵי שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין. וְרַבִּי יְהוֹדָה: "זֹאת" — לְמַעוּטֵי תַרְתִּי, "תּוֹרַת" — לְרַבּוֹת תַרְתִּי. "זֹאת" לְמַעוּטֵי תַרְתִּי — אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל אֶחָד, אִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין, "תּוֹרַת" — לְרַבּוּנֵי תַרְתִּי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בּוֹעֲלִין.

הדרן עלה היה מביא

נוטיל את מנחתה מתוך כפיפה

	בג(א)
היה	

מַצְרִית, וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלִי שְׂרַת, וְנוֹתְנָהּ עַל יָדָהּ, וְכֹהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ מִתַּחֲתֶיהָ וּמְנִיפָהּ. הִנִּיף וְהִגִּישׁ, קִמִּץ וְהַקְטִיר, וְהַשְׁאֵר נֶאֱכָל לְכַהֲנִים. "הִיָּה מִשְׁקָהּ וְאַחֵר כָּהֵן מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחֵר כָּהֵן הִיָּה מִשְׁקָהּ, שְׁנַאָמַר: "וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם". אִם הִשְׁקָהּ וְאַחֵר כָּהֵן הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה — כְּשָׂרָה. ^(א)גַּמִּי אָמַר לִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹאשִׁיָּה דְּדַרְיָה: לֹא תִיתַב אַפְרָעָה עַד דְּמִפְרָשֶׁת לָהּ לְהָא מִיִּלְתָּא: מַנִּין לְמִנְחַת סוּטָה שְׁטַעוּנוּנָה תַנּוּפָה? מִנָּא לֵין?! "וְהִנִּיף" כַּתִּיב בֵּה! בְּבַעֲלִים, מְנָלוּ? ^(א)אֶתִיָּא "יָד" "יָד" מִשְׁלָמִים. כַּתִּיב הִכָּא: "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה", וּכְתִיב הִתָּם: "יְדִיו תְּבִיאִינָה". ^(ב)מַה פֶּאֶן כֵּהֵן — אִף לְהֵלֵן כֵּהֵן, וּמַה לְהֵלֵן בְּעָלִים — אִף פֶּאֶן בְּעָלִים. הָא פִּיצֵד? מַנִּיחַ יָדוֹ תַחַת יָדֵי הַבְּעָלִים וּמְנִיף. הִנִּיף וְהִגִּישׁ קִמִּץ וְכוּ'. הִיָּה מִשְׁקָהּ וְאַחֵר כָּהֵן מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ. הָא אַקְרָבָה! הִכִּי קִאָמַר: סֵדֶר מִנְחֹת פִּיצֵד? הִנִּיף וְהִגִּישׁ, קִמִּץ וְהַקְטִיר, וְהַשְׁאֵר נֶאֱכָל לְכַהֲנִים. וּבְהַשְׁקָאָה גּוּפָה פְּלִיגִי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן. דְּרַבְּנָן סְבָרִי: מִשְׁקָהּ וְאַחֵר כָּהֵן מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבַר: מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחֵר כָּהֵן מִשְׁקָהּ, שְׁנַאָמַר: "וְאַחֵר יִשְׁקָה". וְאִם הִשְׁקָהּ וְאַחֵר כָּהֵן הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה — כְּשָׂרָה.

תנו

זוהא קזם השתאה נהמן ולא איירי בפקדן הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה והכי קאמר בפשא להקריבה הוה נוטלה מתוך כפיפה כו' נהדר איירי מי קוזם או השתאה קזם כל אלה או אס כל אלה קוזמין להשתאה ופלגינא פה רבי שמעון ורבנן:

יט:

	עין משפט גזר מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מויו' פד' מהל' סוטה הל' ד':

ב מויו' פד' מהל' סוטה הל' י':

ג מויו' פג' מהל' סוטה הל' י':

וְאַחַר יִשְׁקָה מִבְּעֵי לֶחַ לְשָׂרְשׁוֹמוּ נִכַּר פֶּרוּשׁ וואַע"פ שֶׁהַקְּרִיב מִנְחָתָה כִּכָּר וְהוּא הָדִין אִי

שְׁלֹא קִדְיו עֲבֹד כִּבְאִים דָּלֵא מִחֻקּוֹ לִמְנַלָּה כָּלָל עַד לְאַחֵר הַקִּרְבֵּה מְנוּחָק לָהּ פֶּתֶר הִכִּי וְתִרְחֹא דָלֵאוּ זִנְקֹא זָקַט דְּתִקָּא אֲתִי לְרִשְׁמוֹ נִכַּר דְּבִינּוּ דְּכַתִּיב וּמִחָה מִמִּינֵאל שְׁמַעְיִן אִי רִשְׁמוֹ נִכַּר דָּלֵאוּ מַחוּי הוּא דִּהֲא מִמַּעֲטִיּהּוּ הֵתִם דְּלִין מְטִילִין תְּהַבְתּוּם לְתוֹךְ הָדִין מִשּׁוּם דְּרִשְׁמוֹ נִכַּר וְהִי כִּתְבַּ שְׂאִינוּ יִכּוּל לְמַחֵק אֲלֵא עֲקֵר תִּרְחֹא לֵאס הַקְּרִיב מִנְחָתָה וְאַחֵר כִּן הִשְׁקָה בְּשִׁכְרָה כְּדִלְכֹּשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְהִשְׁקָה קִמָּא וְהִכִּי אִמְרִינוּ בִּירוּשְׁלָמִי דְלָרִבְשֵׁן הַקְּרִיב מִנְחָתָה וְאַח"כּ הִשְׁקָה בְּשִׁכְרָה וְהֵתִם דְּרִישׁ אֲלֻפִּיּהּוּ דְרִבְשֵׁן וְאַחֵר יִשְׁקָה לְמַעֲרָצִין וְה"ג הֵתִם וְאַחֵר יִשְׁקָה עַל בִּרְחָה שְׁלֹא בְטוֹבָתָה מוֹדָה ר"ש לְחֻכְמִים שְׂאִס הִשְׁקָה וְאַחֵר כִּן הַקְּרִיב מִנְחָתָה שְׂהִיא בְּשִׁכְרָה וּמוֹדִים חֻכְמִים לְר' שְׁמַעוֹן שְׂאִס הַקְּרִיב אֵת מִנְחָתָה וְאַח"כּ הִשְׁקָה שְׂהִיא בְּשִׁכְרָה מִהּ בִּצְיִהֵין מַצֵּה רַבְשֵׁן אִמְרִי מִנְחַת קִרְאוֹת הִיא שְׂהִיא בְּזוֹקְתָהּ ור"ש אֹמֵר הַמִּים הֵן בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ מֵאִי טַעֲמֹא דְרִבְשֵׁן מִנְחַת זָכְרִין מִזְכֵּרַת עוֹן מֵאִי טַעֲמֹא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן וּבִאוּ בָּהּ רַבְשֵׁן אִמְרִי כּוֹתֵב וּמוּחָק וּמִשְׁקָה וּמִקְרִיב ר"ש אֹמֵר כּוֹתֵב וּמִקְרִיב וּמוּחָק וּמִשְׁקָה כְּלִי עֲלִמָּא מוֹדוּ שְׁמַחִיקָה סְמוּךְ לַהֲשַׁקֵּאלָהּ וְתוּ גִרְסִינוּ הֵתִם קִרְבֵּה מִנְחָתָה וְאַמְרָה אִינִי שׁוֹתֶה מַעֲרָצִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקָה אֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּרַם כְּרַעֲשֵׁן דְּכָר שִׁתָּה שִׁתְּמֹא אִית לָהּ לְמִימְרָא אִף עַל גַּב דְּלָרִבְשֵׁן דְּרִשְׁיָן וְהִשְׁקָה בְּתִרְכָּא לֵאנָם קֹא סְבָרִי דְאָנָם בְּמַחִיקַת מַגְלָה תְּלִיגָּא מִלְּתֹא וּקְרֹא וַיִּתִּירָא קֹא דְקָשִׁי לֵאנָם: בְּפִי' ר"ח פִּי' לְפִי גִי' הַסְּפָרִים וְכוּן בִּרְשׁ וְהִשְׁקָה בְּתִרְכָּא מַעֲרָצִין וְהִשְׁקָה קִמְיִיתָא לְגוֹפוּ מִה ת"ל לֹא שֶׁבִּכְרִיתָא נִשְׁתִּי בְּתִרְכָּא וְקִמָּא אֲלֵא פֶרוּשׁ שֶׁל בַּעַל הַמֶּמְרָא הוּא שְׁוִהִשְׁקָה בְּתִרְכָּא בֹּא לְלַמֵּד שְׁמַעֲרָצִין וְהִשְׁקָה קִמָּא לְגוֹפָהּ וְכִי עֲקִיבֹא סָבַר לִיה כְּרַעֲשֵׁן שְׁמַשְׁקָה וְאַח"כּ מִקְרִיב מִנְחָתָהּ וּמִקְשָׁה הִיכִי אִמֵּר רַבִּי עֲקִיבֹא מַעֲרָצִין וְהֲאִ בְּדוּקָה וְעוֹמְדַת סְבִירָא לָהּ וְתוּ מִקְשָׁה ר' עֲקִיבֹא בְּהֹא מִקְצִיתִין דְּפִלִּיג עֲלֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן תְּנִי מַחִיקָה מַעֲבָבֹא אֲלִמָּא סְבִירָא לָהּ שְׁמַחִיקָה וְהִשְׁקֵאלָהּ תִּקֵּם הַקִּרְבַּת הַמִּנְחָה כְּרַעֲשֵׁן וְכוּן זִמֵּן שְׁלֹא נִמְחַקָה הַמַּגְלָה מַצִּי הַדָּרָא וְהִבֵּא דְּפִלִּיג בְּהִי דְרַבִּי יְהוֹדָה תְּנִי קִמֵּן מַעֲבָבֶה דִּלְמָלֹא הַקִּרְבֵּה תִּקֵּם הִשְׁקֵאלָה כִּר' שְׁמַעוֹן וְשִׁנְיָן תִּרִּי שְׂאִי וְאֲלֻפֵּא דְרַבִּי עֲקִיבֹא וִירוּשְׁלָמִי וְלִית לִיה לְרַבִּי עֲקִיבֹא מַעֲרָצִין אִית לָהּ בְּהִתְחִילָה לְשִׁתּוּת וְצִרִיךְ לְפָרֵשׁ דָּאס נִמְחַקָה מַגְלָה תִּקֵּם שְׁתֵּרַב הַקִּמֵּן דְּשֹׁלֵא קִדְיו עֲבֹד כִּבְאִים בִּינּוּ שִׁתְּחִילָה לְשִׁתּוּת מַעֲרָצִין

אוֹתָהּ: וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּלְבוּס שֶׁל בִּרְזֵל מְטִילִין לָהּ לְתוֹךְ פִּיהּ בְּשִׁכְתָּ ל' מִיּוֹת (בַּסְּהָרִין דָּף גב.) פִּלְגִי ר"י וְרַבְשֵׁן בְּמַצֵּת הַאֲשָׁרִפִּין דְּקִמֵּן נִתְקִין סוּדֵר תִּקֵּה לְתוֹךְ הַכִּבֵּה וְכוּרֵךְ עַל צִרְאוּ וְהָ מוֹשֶׁךְ אֵילֶךְ וְהָ מוֹשֶׁךְ אֵילֶךְ עַד שְׁפֹתֶיךָ אֵת פִּיו וְחוּרֵךְ אֵת הַפְּתִילָה לְתוֹךְ פִּיו ר"י אוֹמֵר אִם מֵת בְּזִקֵּם לֹא הִיוּ מְקִימִין כּוּ מַצֵּת שְׂרָפָה אֲלֵא כּוֹתֵמֵר פִּיו בְּצַבַּת וְכוּ' וְחִמָּה לר"י מֵאִי שְׂאֵל הִבֵּא דְלְרַבִּי יְהוֹדָה בְּכִלְבוּס וְהֵתִם בְּצַבַּת וּפִי' ר"י דְּהִבֵּא גַּמִּי הִיוּ כּוֹתֵמִין פִּיהּ בְּצַבַּת אֲלֵא לְאַחֵר שְׁפֹתֵחִין פִּיהּ בְּצַבַּת הִיוּ מְטִילִין לְתוֹכָהּ כִּלְבוּס שְׁלֹא תוֹכֵל לְחֹזֵר וְלִקְפֹּץ פִּיהּ וְרַבְשֵׁן מוֹדוּ גַּמִּי [הִבֵּא] דְּלִין כּוֹתֵמִין פִּיהּ עַל גִּזִּי סוּדֵרִין דְּהֵתִם טַעַם דְּרַבְשֵׁן מִשּׁוּם

דְּשִׁרְבָה חֲמוּרָה מִתְּקֵן וְהִיוּ מְקַרְבִּין מִיתְתוּ ע"י תִּקֵּן וְיִמָּר מִיתְתוּ בְּשִׁרְבָה מִשּׁוּם וְהִבְדֵּת לְרַבֵּן כּוֹתֵר אֲבָל אֵין לְקַרֵּב מִיתְתָּהּ:

נִכַּר וְהִשְׁקָה בְּתִרְכָּא לְגוֹפָה לומֵר שְׁמַקְרִיב מִנְחָתָה וְאַח"כּ מַשְׁקָה: בְּדִיעֵבַד לֹא בִתְמָח קִרְא אֵין דָּךְ הַכְּתוּב לומֵר בְּתַמְלַת דְּכִרְיוּ שְׁלֹא בְּדָךְ מַצֵּתֵן אֲלֵא בְּתַמְלָה סָבַר מִשְׁפַּט דְּכִרְיוּ וּלְכַסּוּף מִרְבָּה מִקְרָאוֹת לְדַרְשׁ: כִּלְבוּס שְׁנִי שְׂסוּם יֵשׁ לוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיהּ זִקּוּף: אֲלֵא לְבִדָּקָה אִם טוֹהוּרָה אִם טֹמְאָה: וְהֵלֵא בְּדוּקָה וְעוֹמְדַת דְּבִינּוּ וְהִשְׁקָה לְרִשְׁמוֹ יְכֻלָּה לְחֹזֵר בָּהּ וְלומֵר אִינִי שׁוֹתֶה וְאֵין אֲנִסִּין אוֹתָהּ דְּהֹא מוֹדָה דְּטֹמְאָה הִיא: מִשְׁקֵרַב הַקִּמֵּן וְכוּ' וּלְחִמָּה פִּרִיךְ הִיא גּוּפֹא קִנְיֹא אִמָּא אִינֶהּ וְכוּלָּהּ לְחֹזֵר וְהֵלֵא בְּדוּקָה וְעוֹמְדַת הִיא: דָּקֹא הַדָּרָא מִמְּחַת בְּרִייתָא הִיא הַדָּרָא בְּהַ שְׂאִינָהּ רִוְתַתָּה וְקִאֲמָרָה אִינִי שׁוֹתֶה וְשִׂאִי טֹמְאָה הִיא וּלְכָךְ אִינֶה רִוְתַתָּה דְּמַבְרָא מַעֲקֵרָא וְאַמְרָה כִּי מַטִּיבֹא לְמַשְׁכָּל אֵלָּא בְּתִיבֹא קִרְבַּת קִמֵּן וְלֹא שְׂאֵל לֹא קִרְבַּת לֹא מִמְּחַת בְּרִייתָא אֲזַל כֵּן מִמְּחַת בְּרִייתָא כִּלְלָן בְּלֹא בְּתִיבֹא וְשִׂאִי' קִרְבַּת הַקִּמֵּן וְהֹא דְּמַפְלֵג בִּין קִרְבַּת לֵאל קִרְבַּת דָּקֹא הַדָּרָא בְּהַ מִמְּחַת רַבִּיתָא שְׂאֵנוּ רִוּאִין אוֹתָהּ רִוְתַתָּה דְּאִיבֹא לְמִימֵר דְּאִינֶה מִאֲמַעַת שְׁלֹא יְבִדְקוּהָ הַמִּים וְאִפִּילוּ הִיא טוֹהוּרָה וְרוֹעִה הִיָּתֶה לְסִמָּךְ עַל טְהוּרָתָהּ וְלִשְׁתִּית וּלְפִיכָךְ הִיא רִוְתַתָּה וּבְשִׁמְנַעַת לְשִׁתּוּת חוֹתֶרֶת בָּהּ הִלְכָךְ עַד שְׁלֹא קִרְבַּ כּוּ' וְכִדְוִיתָא קִמְיִיתָא דְּעִלְיֹל דְּקַתְּנִי מַעֲרָצִין אוֹתָהּ בְּמַחְמַת רִיבִיתָא הַאֲמַר:

היה נוטל פרק שלישי סוטה

ה"ג ת"ר וְהִשְׁקָה מִה ת"ל וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר וְהִשְׁקָה שְׂאִס נִמְחַקָה כּוּ' וְלֹא גִרְסִינוּ בְּתִרְכָּא בְּרִישָׁא וְקִמָּא בְּסִיבָא [שְׂאִין זֶה לִשׁוֹן בְּרִיתָא] וְפִי' מַשְׁבֵּשׁ הוּא וְטַעֲמֵה בְּוִהֵלֹא כִּכָּר נֶאֱמַר

תִּנּוּ רַבְּנָן: "וְהִשְׁקָה" מָה תִּלְמוּד לומֵר? וְהִלֵּא כִּכָּר נֶאֱמַר "וְהִשְׁקָה"! שְׂאִם נִמְחַקָה מְגִילָה וְאוֹמְרַת "אִינִי שׁוֹתֶה" — מַעֲרָצִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבֹא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: "וְאַחֵר יִשְׁקָה" מָה תִּלְמוּד לומֵר? וְהִלֵּא כִּכָּר נֶאֱמַר "וְהִשְׁקָה"! אֲלֵא, לְאַחֵר כָּל מַעֲשִׂים כּוּלָן הָאֲמוּרִין לְמַעְלָה. מְגִיד שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים מַעֲכָבִין בָּהּ: עַד שְׂלֹא קִרְבַּת הַקּוֹמִץ, וְעַד שְׂלֹא נִמְחַקָה מְגִילָה, וְעַד שְׂלֹא תִקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה. עַד שְׂלֹא קִרְבַּת הַקּוֹמִץ. רַבִּי שְׁמַעוֹן לְטַעֲמִיּה, דְּאָמַר: מִקְרִיב אֵת מִנְחָתָה וְאַחֵר כִּךָּה מִשְׁקָה. יַעַד שְׂלֹא נִמְחַקָה מְגִילָה. אֲלֵא מֵאִי מִשְׁקָה לָהּ? אָמַר רַב אֲשִׁי: לֹא נִצְרַכָּה לְשָׂרִישׁוֹמוּ נִיכַר. עַד שְׂלֹא תִקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה.

מִישְׁתָּא הוּא דְלֹא שְׁתִּיָא, הָא מִיכְתָּב כְּתִיב לָהּ, וְהָאֲמַר רַבֵּא: מְגִילַת סוֹטָה שְׁפַתְכָּה כּוּדָם שְׁתִּקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה — לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם! כְּדִי נִסְכָּה. בְּמֵאִי קְמִיפְלָגִי? תִּלְתָּא קִרְאִי כְּתִיבִי: "וְהִשְׁקָה" קִמָּא, "וְאַחֵר יִשְׁקָה", "וְהִשְׁקָה" בְּתִרָא. רַבְּנָן סְבָרִי: "וְהִשְׁקָה" קִמָּא — לְגוֹפוּ, שְׁמִשְׁקָה וְאַחֵר כִּךָּה מִקְרִיב אֵת מִנְחָתָה.

"וְאַחֵר יִשְׁקָה" — מִיבְעִי לִיה לְשָׂרִישׁוֹמוּ נִיכַר. "וְהִשְׁקָה" בְּתִרָא — שְׂאִם נִמְחַקָה מְגִילָה וְאוֹמְרַת "אִינִי שׁוֹתֶה", מַעֲרָצִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה. ^(א)וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר: "וְאַחֵר יִשְׁקָה" — לְגוֹפוּ, שְׁמִקְרִיב אֵת מִנְחָתָה וְאַחֵר כִּךָּה מִשְׁקָה. "וְהִשְׁקָה" קִמָּא — שְׂאִם הִשְׁקָה וְאַחֵר כִּךָּה הַקְּרִיב אֵת מִנְחָתָה כְּשִׂרָה.

"וְהִשְׁקָה" בְּתִרָא — שְׂאִם נִמְחַקָה מְגִילָה וְאַמְרָה "אִינִי שׁוֹתֶה", מַעֲרָצִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה. וְרַבְּנָן — בְּדִיעֵבַד לֹא פִתַּח קִרְא. וְסָבַר רַבִּי עֲקִיבֹא מִשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה? וְהִתְנַיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּלְבוּס שֶׁל בִּרְזֵל מְטִילִין לְתוֹךְ פִּיהּ, שְׂאִם נִמְחַקָה מְגִילָה וְאַמְרָה "אִינִי שׁוֹתֶה" — מַעֲרָצִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל בִּרְחָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבֹא: כָלוּם אָנוּ צָרִיכִין אֲלֵא לְבוּדָקָה, וְהִלֵּא בְּדוּקָה וְעוֹמְדַת! אֲלֵא: עַד שְׂלֹא קִרְבַּת הַקּוֹמִץ — יְכוּלָה לְחֹזֵר בָּהּ, מִשְׁקֵרַב הַקּוֹמִץ — אִינֶה יְכוּלָה לְחֹזֵר בָּהּ. וְלִיטַעֲמִיּה, תִּיקָשִׁי לָךְ הִיא גּוֹפָה: מִשְׁקֵרַב הַקּוֹמִץ אִינֶה יְכוּלָה לְחֹזֵר בָּהּ? וְהִלֵּא בְּדוּקָה וְעוֹמְדַת! לֹא קִשְׂיָא: הָא — דְּקַהֲדָרָא בָּהּ מַחְמַת רִתִּיתָא, וְהָא — דְּקַהֲדָרָא בָּהּ מַחְמַת בְּרִייתָא. וְהִכִּי קֹאמַר: כָּל מַחְמַת בְּרִייתָא — כָּלֵל כָּלֵל לֹא שְׁתִּיָא. מַחְמַת רִתִּיתָא עַד שְׂלֹא קִרְבַּת הַקּוֹמִץ, דְּאִכְתִּי לֹא אֲמַחוּק מְגִילָה, אִי נָמִי אֲמַחוּק מְגִילָה, דְּשְׂלֹא כְּדִין עֲבֹד כְּהֻנִּים דְּמַחְקִי — מְצִין[א] הִדָּרָא בָּהּ. מִשְׁקֵרַב הַקּוֹמִץ, דְּכְּדִין עֲבֹד כְּהֻנִּים דְּמַחְקִי — לֹא מְצִי הִדָּרָא בָּהּ.

קוֹשְׂא
לר"ע בִּין לר"ש דר"ע לִית לָהּ אִם הִשְׁקָה וְאַח"כּ הַקְּרִיב מִנְחָתָה בְּשִׁכְרָה הִלְכָךְ וְהִשְׁקָה קִמָּא דְרִישׁ לְבַעַל בִּרְחָה וואַע"ג דְּשְׁלֹא בְּדִין אֲמַחִיָּה תִּקֵּם הַקְּטָרָה וְאַחֵר יִשְׁקָה לְרִשְׁמוֹ

דְּמַשְׁמַע שְׂאִי נֶאֱמַר מִתְמַלָּה וְהִכִּי פֶרוּשׁ סָבַר הַמַּקְרָאוֹת כִּן הוּא וְכַתֵּב וּמִחָה וְהִשְׁקָה וְהִיָּף הַמַּעֲקָה וְהַקְּרִיב דְּהִינוּ הִגְשָׁה וְקִמֵּן וְהַקְטִיר וְאַחֵר יִשְׁקָה אֵת הָאֲשָׁה אֵת הַמִּים וְהִדֵּר תּוּ כְּתִיב הִשְׁקֵאלָה שְׁלִישִׁית וְהִשְׁקָה אֵת הַמִּים וְהִיָּתֶה אִם נְטֹמְאָה וְגו' וקא"ר עֲקִיבֹא וְהִשְׁקָה אֵת הָאֲשָׁה דְּכְתִיב קִדָּם הַקְטִרַת הַמִּנְחָה מִה ת"ל וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר אַחֵר הַקְטִרַת הַמִּנְחָה וְהִשְׁקָה אֵת הַמִּים וְהֵהוּא זִנְקֹא הוּא וְאֵין הִרְאִשׁוֹן זִנְקֹא דְּמַזְכֵּיב וְאַחֵר יִשְׁקָה אֵת הָאֲשָׁה ש"מ הִשְׁקֵאלָה אַחֵר הַקְטָרָה הִיא וּמִה ת"ל וְהִשְׁקָה אֵת הָאֲשָׁה אַחֵר הַמַּחִיקָה לְלַמְדָךְ שְׂאִס נִמְחַקָה הַמַּגְלָה וְאַמְרָה אִינִי שׁוֹתֶה וְלֹא הִזִּית לומֵר טֹמְאָה אִינִי מַעֲרָצִין אוֹתָהּ כְּלומֵר כּוֹתֵמִין פִּיהּ שְׁלֹא בְטוֹבָתָה וְשׁוֹכְכִין אֵת הַמִּים לְתוֹךְ גְּרוֹנָהּ וְשִׂאִי' נִמְחַקָה מַגְלָה תִּקֵּם הַקְטָרָה דְּשֹׁלֵא בְּדִין עָשׂוּ הַכִּבְאִים דְּבִינּוּ דְּלִיעִיה שׁוֹתֶה עַד לְאַחֵר הַקְטָרָה לֹא הִיָּה לָהֶם לְמַחוּק דְּכֵן מִה שֶׁנֶּשׁ שְׁהִית לְאַחֵר אֵת הַמַּחִיקָה מִחֻדְרִין שְׁמֹא תוֹדָה אֲפִילוּ הִכִּי הוֹאִיל וּמִמְחַקָה וְאִפִּילוּ שְׁלֹא בְּדִין אֵין שׁוּמַעִין לָהּ לְאַמֵּר אִינִי שׁוֹתֶה אֲלֵא אוֹ תִשְׁתָּה אוֹ תוֹדָה וּלְכָךְ נֶאֱמַר וְהִשְׁקָה אַחֵר הַמַּחִיקָה. וְלֹא תִשְׁתָּה מִיַּד עַד לְאַחֵר הַקְטָרָה אֲלֵא הֹא קַמַּשְׁמַע לוֹ שְׁמַחִיקָה גּוֹרַמַת לָהּ לְשִׁתּוּת: ר"ש אֹמֵר וְאַחֵר יִשְׁקָה מִה ת"ל וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר וְהִשְׁקָה לֹא כְּלִי אֲדַרְבֵּי עֲקִיבֹא אֲלֵא מִר דְּרִישׁ הִאי קִרְא וּמִר דְּרִישׁ הִאי קִרְא וְהִכִּי אִמֵּר לְקִמֵּן בְּשִׁמְעָתִין דְּמַרְנִיּהוּ ס"ל מִקְרִיב מִנְחָתָה וְאַחֵר כִּן מַשְׁקָה: וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר כְּסוּק שְׁלִישִׁי וְהִשְׁקָה אֵת הַמִּים לְאַחֵר הַקְטָרָה מִה ת"ל וְאַחֵר יִשְׁקָה: אַחֵר כָּל הַמַּעֲשִׂים כְּלוֹן הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה וּמִה אִמּוֹר לְמַעְלָה הַשְׁבָּעָה וְתַפְלָה וּכְתִיבָהּ מַחִיקָה וְהַקְטִרַת הַמִּנְחָה: מְגִיד שְׁשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הֵלְלוּ מַעֲבָדִין הַהַקְטָרָה וְהַשְׁבָּעָה מַחִיקָה וּלְחִמָּה פִּרִיךְ בְּשִׂיטֹא תִקֵּם הַמַּחִיקָה מִה תִּשְׁתָּה: לְשָׂרְשׁוֹמוּ נִכַּר שְׂאִס הִיָּה רִשְׁמוֹ נִכַּר צִרִיךְ לְחֹזֵר וּלְמַחוּק עַד שְׁלֹא וְהֹא רִשְׁמוֹ נִכַּר: הֹא מְכַתֵּב כְּתִיב לָהּ כִּהֵן לְמַנְלָה תִּקֵּם קִדָּם כְּבֻשָׁה בְּתַבִּי: לֹא עָשָׂה כְּלוֹם דְּכִי כְּתִיב וְכַתֵּב אֵת הָאֲלוֹת אַחֵר כְּבֻשָׁה דְּכִיבָה: כְּלִי וְסָבַה שְׁלֹא לְלַכְךְ דְּהֹא אֲפִילוּ מְכַתֵּב לֹא בְּתַבִּין: בְּמֵאִי קַמַּפְלִגִּי אֲמַתְנִי' קֹאִי וְכִדְוִיתָא זָקַט בְּרִישָׁא לְאֲשְׁמוּעִין מִהִיבֹא וְלִיךְ ר"ש טַעֲמֵה וְקַבְשִׁי כְּשֵׁן הִשְׁתִּא הִיכִי דְקָשִׁי לָהּ לְקִרְכֹּאִי ור"ש הִיכִי דְרִישׁ לָהּ לְכּוּלָּהּ: כְּשֵׁן סָבַרִי וְהִשְׁקָה

מסורת הש"ס
 א במדבר רבה ב תוספתא סוטה ג תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרך ארץ א; לקמן כא: ד עירובין יג. ה עירובין יג.
גליון הש"ס
מתני' מערערין אותה. עיין פרש"י איוב לט בט: שם מכאן אומר בן עזאי וכו'. ע' חגיגה ד' ג' ע"א תד"ה נשים לשמוע:
תורה אור השלם

והעמיד הכהן את־האִשָּׁה לפני יְהוָה ופרע את־ראש האִשָּׁה ונתן על־כַּפֶּיהָ את מִנְחַת הַזֶּהֱרֹן מִנְחַת קִנְיָתָהּ הוּא וּבִכּוֹר הַכֹּהֵן יִהְיֶה מִי הַפָּרִים הַמֵּאֲרָרִים [במדבר ה, יח]

וְכַתֵּב אֶת־הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסֵפֶר וּפְתַח אֶל־מִי הַפָּרִים [במדבר ה, כג]

הַשָּׂא דר"ע אדר"ע הַתֵּם קֹאמֶר מַחִיקָה מַעֲבָב אֶת הָאֵלֶם דְּכַל זְמַן שְׁלֹא נִמְחָקָה אִם אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה וּכְלָה לְחַזֵּר בַּהּ וְלֹא אֲנֻסִּין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ דְּכַל אִם נִמְחָקָה הִמְנָלָה מַעֲרָעְרִין אוֹתָהּ עַל כִּרְחֹה וְאִפִּי' לֹא קָרַב הַקִּמָּז דִּהָא וְהַשְׁקָה קֹמָא דְקֹדֶם הַקִּטְרָה לְהִכִּי דְרַשְׁיָנוּ וְהִבָּא קֹאמֶר קִמָּז מַעֲבָב אֶת הָאֵלֶם דְּכַל בַּמָּה דְלֹא קָרַב קִמָּז אִי אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה לֹא אֲנֻסִּין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ; וְחֻזְרָה וְאִמְרָה שׁוֹתָה אִינִי לר"ע מִהוּ לְהַשְׁקוּתָהּ מַרְצָנָה: שְׁנֵינּוּ מִר דְּבַר מִר: שְׁמַרִים כָּבֵר קֹדֶם מַחִיקָה אֲלֵמָא מִחֲמַת דְּבַר אַחֵר הֵם מֵרִים וְאִין מְכַרְהַ עַל שֵׁם קִלְלַת בְּדִיקָתָם נִקְרָא דִּהָא מִקְמִי מַחִיקָה לֹאז' עָנִי מְבָדֵק נִינְהוּ: מַעֲנִי' מְגַלְתָּה נְנֻנָּת עָנִי הִיכְל דְּכַל כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ שְׁאִין רְאוּיִין לְקִרְוֵת בְּדָן נְנֻנִין שְׁלֹא יִתְבּוּז: עַל פִּית הַדָּשָׁן שְׁהִיא בַּשְּׁזָרָה שְׁשׁוּרְפִין שֵׁם כְּסוּלֵי הַדָּשִׁי הַדָּשִׁים וּפְסוּלֵי אִמּוּרִים שְׁמַחֲיַמְנוּ לְפָנִים מִן הַקְלָשִׁים כְּדֹאמְרִינָן בְּשַׁחֲסִיטַת הַדָּשִׁים (דף קד:): שְׁלֵשָׁה פִּית הַדָּשָׁן הֵם הַהוֹאִילִין וְהַדָּשָׁה כְּכַלִּי נִשְׁרַפֶּת בַּשְּׁזָרָה וְהִיא מִתְפַּזֶּרֶת הֵינּוּ נִשְׁרַפֶּת כְּדֹאמֶר לְקַמָּן (סוּטָה ד' כג.) וְאֵלּוּ שְׁמַחֲמִיטָהּ נִשְׁרַפּוֹת וְהָא שְׁסִיב לָהָא הַאוֹמֶרֶת אִינִי שׁוֹתָה: וְאִין מְגַלְתָּה כְּשֶׁרָה לְהַשְׁקוּת בַּהּ סוּטָה אֶחָדָה דְּבִשְׁעִין כְּתִיבָה לְשִׁמָּה דְּכַתִּיב וְעָשָׂה לָהּ כַּהֵפֶן לָהּ לְשִׁמָּה: הַמִּים נִשְׁכָּסִין בִּינָן דְאִמְרָה מִמָּאָה אִינִי בְדוּקָה וְעוֹמֶמֶת הִיא וַמִּים הַמֵּרִים לֹא נִקְטוּ אֵלֹא לְבַכֵּר אֶת הַסִּפְּקִי: מַעֲרָעְרִין אוֹתָהּ דְּלֵמָא טַהוּרָה הִיא וּמִחֲמַת רַחֲמִיחָהּ קֹאמְרָה: מִתְּמַלֵּאת גִּידִין הַיִּדִין שְׁבַלְחִינָהּ נוֹסְחִין וְקִרְאוֹת כַּמְלָאָה גִידִין וְגַם כְּשֶׁרָה נִשְׁעִית שִׁטָּה שִׁטָּה שֶׁל נִפְחִיָה וְהִכִּי תֵּיגִיא בְּסַפְרֵי דְמִין שְׁרַבִּיטִין מוֹרְקוֹן בַּהּ: שְׁלֹא תַטְמֹא הַעֲזָרָה שְׁעָרֵי נִקְוֶר אוֹ עֲזַרַת נָשִׁים שְׁתַּגֵּא דְרָךְ שֵׁם וּלְקַמָּה פִּרִין וְהִא אִמְרִינָן בַּעֲלֵמָא דְשַׁעֲרֵי נִקְוֶר לֹא נִתְקַדְּשׁוּ וּכ"ש עֲזַרַת נָשִׁים וּמַת מֵתָר לְפָנֶם לְמַחְנֶה לָּנִיָּה: תַּלְעַ עֲזוֹבוֹת תּוֹלָה לָהּ תִּרְחָה וְתִלְמַד בְּכַרְשַׁת סוּטָה שְׁהוֹבוֹת תּוֹלָה דִּילְעִינָן מוֹנָקְתָּה וְנִזְרַעָה זַרְע וְהִתָּה ע"י רְבוּית דְּכִי זְרִיעַת זַרְע ט' קְדָשִׁים וי"א

וַיִּתֵּר כְּדָמְפֶּרֶשׁ בְּגַמ': מְלַמְדָּה תַפְלוּת מִפֶּרֶשׁ בְּגַמ': רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֶר רּוּחָה אִשָּׁה כְּכַב וּתַפְלוּת גְּרָסוֹן וּבְגַמְרָא מִפֶּרֶשׁ מֵאִי קֹאמֶר: מַכּוֹת פְּרוּשִׁין מִפֶּרֶשׁ בְּגַמ' שְׁמַכָּה אֶת עַמּוּזוֹ בְּכַתְלִים לְהִרְאוֹת שְׁהוּא עָנִין וְנִינְשׁ: גְּמִי לְבָלָר סוּפֶר: אִם תִּסְתַּר אוֹת אַחַת כְּגוֹן א' וְה' אֲלֵהִים אֵלֶּמֶת (וִירְמְיָהוּ י"י:) אוֹ תִּיתֵר אוֹת אַחַת כְּגוֹן כְּרֹאשִׁית כְּרָאוֹ אֲלֵהִים: דְּבַר אֶחָד יֵשׁ לִי לְקַמָּן מִפֶּרֶשׁ מֵאִי תַשׁוּבָה הִיא זֹז: כְּתֵב שְׂוִיכַל לְמַחּוֹת וְרַבִּי יִשְׁמַעְשָׁל סִבֵּר מוֹחֲקוֹן לָם מִן הַתּוֹרָה וְלֹא בַּעֲי כְּתִיבָה לְשִׁמָּה וְאִכְרַשַׁת סוּטָה לְחֻזְקָה קֹא כַּפִּד: מֵאִי קֹאמֶר לִיָּה וּמֵאִי מַהֲדֵר לִיָּה מֵאִי קֹאמֶר לָהּ ר' יִשְׁמַעְשָׁל דִּקָּא מַהֲדֵר לִיָּה ר"מ דְּבַר אֶחָד יֵשׁ לִי שְׁעוּשָׁה רֶשֶׁם וְאִינוּ נִמְחַק מִה עָנִין תְּקַנְתוּם אֲנֵל חֲסוּר וַיִּתֵּר: וּמַשְׁנִי לִיָּה ר"י"ש כְּגוֹן דְּלִי"ת דְאֶסְחִי: דְּבַר אֶחָד יֵשׁ כּוֹי וְאִינוּ נִמְחַק לְגַמְרֵי: הַשָּׂא שְׁמוֹשׁ אֲשִׁמוֹשׁ דְּקֹאמֶר לְגַמְרֵי לְעִיל שְׁמוֹשׁ דר"ע קֹדֶם וְאִמֶר הִבָּא דר"י קוֹדֶם: לֹא מַעֲי לְקַמָּס אֲלַפָּה עַל עַקְרִי טַעֲמָה שְׁהִיה אִמֶר עַל טַמָא טַהוּר וּמִרְחָה לוֹ פָּנִים וְעַל טַהוּר טַמָא וּמִרְחָה לוֹ פָּנִים: אֵתָא לְקַמָּה דר"י וְגַמֵּר גְּמִרָא הַמְשַׁנִּיֹּת כַּתְּוִינּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵן כְּדֶגְמִיר לָהּ מִרְכּוֹ וְרַבּוֹ מִרְכּוֹ: וְהִדֵּר אֵתָא לְקַמָּה דר"ע לְמַסְבֵּר סִבְרָא לְעַמּוֹד עַל עַקֵר טַעֲמִי הַמְשַׁנָּה מִפְּנֵי מַה זֶה טַמָא וְהֵם טַהוּר וְהֵם מֵתָר וְעַל מַה כַּל דְּבַר נִסְמָךְ וְעַל אֵינָהּ מִקְרָא וְהֵם תִּלְמִיד שְׁהִיה בִּימֵי הַפְּעֻלָּים וְלִהְיוֹן דְּבַר מִתְּנֵךְ דְּבַר כְּשֶׁהִיה דְּבַר קֹדֶשׁ נִשְׁאֵל בְּבִית הַמִּדְרָשׁ מַהִיכֵן וְלִמְלוּהוּ וְלִאֲרִיָּה מַשְׁנֶה וְזַמְנוּהוּ:

הַשָּׂא דר"ע אדר"ע הַתֵּם קֹאמֶר מַחִיקָה אִם אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה וּכְלָה לְחַזֵּר בַּהּ וְלֹא אֲנֻסִּין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ דְּכַל אִם נִמְחָקָה הִמְנָלָה מַעֲרָעְרִין אוֹתָהּ עַל

הַשָּׂא דְרַבִּי עֲקִיבָא אֲדָרְבִּי עֲקִיבָא: הַתֵּם אָמֶר מַחִיקָה מַעֲבָבָא, וְהִבָּא אָמֶר קוּמִין מַעֲבָב! תִּרִי תַנְאִי וְאֲלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא. "אִיבַעֲרָא לָהּ: אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה מִחֲמַת בְּרִייתָא, וְחֻזְרָה וְאִמְרָה שׁוֹתָה אִנִּי, מַהוּ? בִּינָן דְאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה — טַמָּאָה אִנִּי קֹאמְרָה, וּכְיִין דְאֶחָזִיק נַפְשָׁה בְּטוּמָאָה, לָא מַצִּיא הִדְרָה בַּהּ. אוֹ דִילְמָא בִּינָן דְאִמְרָה שׁוֹתָה אִנִּי — גְּלִילָא דַעֲתָה דְמִחֲמַת בִּיעֵתוּתָא הוּא דְאִמְרָה. תִּיקוּ. ^(א)אָמֶר אַבּוּה דְשִׁמוּאֵל: צִרִיָּה שְׁיִיתָן מִר לְתוֹךְ הַמִּים. מֵאִי טַעֲמָא — דְאָמֶר קִרָא: "מִי הַמֵּרִים", שְׁמַרִים כְּבֵר. ^(ב)מִתְּנִי עַד שְׁלֹא נִמְחָקָה הַמְּגִילָה אִמְרָה "אִינִי שׁוֹתָה" — מְגִילְתָּה נִגְנֻזַת, וּמִנְחַתָּה מִתְפַּזֶּרֶת עַל הַדָּשָׁן, וְאִין מְגִילְתָּה כְּשֶׁרָה לְהַשְׁקוּת בַּהּ סוּטָה אַחֲרָת. נִמְחָקָה הַמְּגִילָה וְאִמְרָה "טַמָּאָה אִנִּי" — הַמִּים נִשְׁכָּסִין, וּמִנְחַתָּה מִתְפַּזֶּרֶת עַל פִּית הַדָּשָׁן. נִמְחָקָה הַמְּגִילָה וְאִמְרָה "אִינִי שׁוֹתָה" — מַעֲרָעְרִין אוֹתָהּ, וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל כְּרַחֲהּ. "אִינָה מִסְפֶּקֶת לְשׁוֹתוֹת עַד שְׁפָנִיָּה מוֹרִיקוֹת, וְעֵינֶיָּה בּוֹלְטוֹת, וְהִיא מִתְמַלֵּאת גִידִין. וְהֵם אוֹמְרִים: הוֹצִיאוּהָ [הוֹצִיאוּהָ] שְׁלֹא תַטְמֹא הַעֲזָרָה. "אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת — הִיתָה תּוֹלָה לָּהּ. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁנָה אַחַת. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁתֵּי שָׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים. מִכָּאן אוֹמֶר בֶּן עֲזַאי: חֲזִיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת כְּתוֹ תוֹרָה, שְׁאֵם תַּשְׁתָּה תִּדַּע שְׁהַזְכוּת תּוֹלָה לָּהּ. רַבִּי אֲלֵיעָזֵר אוֹמֵר: כָּל הַמְּלַמֵּד כְּתוֹ תוֹרָה — (כְּאִילוֹ) לוֹמְדָה תַפְלוּת. ^(ג)רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: רּוּחָה אִשָּׁה כְּכַב וְתַפְלוּת, מִתַּשְׁעָה כְּבִין וּפְרִישׁוֹת. הוּא הִיָּה אוֹמֵר: חֲסִיד שׁוּטָה, וְרִשָּׁע עָרוֹם, וְאִשָּׁה פְרוּשָׁה, וּמַכּוֹת פְּרוּשִׁין — הֲרִי אֵלּוּ מְכַלִּי עוֹלָם. ^(ד)גַּמְ' אָמֶר רַב יְהוּדָה אָמֶר שְׁמוּאֵל מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כְּשֶׁהִייתִי לְמִד תּוֹרָה אֲצִל רַבִּי עֲקִיבָא, הִייתִי מְטִיל קוֹנְקֻנְתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין, וְלֹא אָמֶר לִי דְבַר. כְּשִׁבְאֲתִי אֲצִל רַבִּי יִשְׁמַעְשָׁל, אָמֶר לִי: בְּנִי מַה מְלַאכְתָּךְ? אָמַרְתִּי לוֹ: לְבָלָר אִנִּי. אָמֶר לִי: בְּנִי, הֲוִי זָהִיר, שְׁמִלְאכְתָּךְ מְלַאכְת שְׁמִים הִיא, שְׁמָא תַחֲסִיר אוֹת אַחַת אוֹ תַתִּיר אוֹת אַחַת, נִמְצֵאתָ אֵתָה מַחֲרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ. אָמַרְתִּי לוֹ: דְּבַר אֶחָד יֵשׁ לִי שְׁאִנִּי מְטִיל לְתוֹךְ הַדִּין, וְקוֹנְקֻנְתוֹם שָׁמוּ. אָמֶר לִי: וְכִי מְטִילִין קוֹנְקֻנְתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין? הַתּוֹרָה אִמְרָה "וּמַחָה", כְּתֵב שְׂוִיכַל לְמַחּוֹת! מֵאִי קֹאמֶר לִיָּה וּמֵאִי קָא מַהֲדֵר לִיָּה? הִכִּי קֹאמֶר לִיָּה: לֹא מִבַּעֲרָא בַּחֲסִירוֹת וַיִּתִּירוֹת דְּכָבִי אֲנָא, אֲלֵא אִפִּילוּ לְמִיחֵשׁ לְזָבוּב דְּדִילְמָא אֲתִי וַיִּתִּיב אֶתְגִּיָּה דְדִלְיִת וּמַחִיק לִיָּה וּמַשְׁנִי לִיָּה רִישׁ — דְּבַר אֶחָד יֵשׁ לִי שְׁאִנִּי מְטִיל לְתוֹךְ הַדִּין וְקוֹנְקֻנְתוֹם שָׁמוּ. ^(ה)אִינִי? וְהֵא תַנְיָא, אָמֶר רַבִּי מֵאִיר: כְּשֶׁהִייתִי לְמִד תּוֹרָה אֲצִל רַבִּי יִשְׁמַעְשָׁל הִייתִי מְטִיל קוֹנְקֻנְתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין, וְלֹא אָמֶר לִי דְבַר. כְּשִׁבְאֲתִי אֲצִל רַבִּי עֲקִיבָא אֶסְרָה עָלִי! קִשְׂיָא שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ. קִשְׂיָא אֶסְרָה אֶאֶסְרָה! בְּשִׁלְמָא שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ לֹא קִשְׂיָא: מַעֲיָקִרָא אֵתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי עֲקִיבָא. בִּינָן דִּלָּא מַצִּי (קָם) [לְמִיָּקָם] אֲלִיבָיָה, אֵתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יִשְׁמַעְשָׁל, וְגַמֵּר גְּמִרָא. הִדֵּר אֵתָא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי עֲקִיבָא סִבֵּר סִבְרָא. אֲלֵא אֶסְרָה אֶאֶסְרָה קִשְׂיָא! קִשְׂיָא. ^(ו)תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹמֵר הִיָּה רַבִּי מֵאִיר: לְכַל מְטִילִין קוֹנְקֻנְתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין,

חוץ

היה נוטל פרק שלישי סוטה

תחת צירו של היכל למה בשביל לשחקה נול קטן היה שם שם המים נשפכים כפי אין כסן משום קדשה מהו לגבול כסן את הטויט מה כסן המים נשפכים כפי יש כהם משום קדשה: נמחקה המגלה וְאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה מַעֲרָעְרִין אוֹתָהּ לָמָּה שְׁנִקְרָמָה לָשֵׁם שְׁיִמְחַק בַּמָּה וּמַחֵק כְּפִי רַבִּי תַנִּין כ"ש אוֹמְרִים אַחַת וּבִה"א שְׁנַיִם א"ר אִילְעָאי טַעֲמָא

דב"ה כפי לכתב י"ה: בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר חֵב אָדָם וְכוּ' יְרוּשָׁלַּיִם דָּבָן עָזַאי דְלֹא כִר"א כֵּן עֲזַרְיָה דְדָרָשׁ (חַגִּיגָה דף ג.) הַקָּהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף הָאֲנָשִׁים בָּאוּ לְלַמֵּד נָשִׁים לְשִׁמְעַ וְקָרָא דְפִי' דְמַצְנֶה לְשִׁמְעַ הָעָשִׂים כְּפִי שְׁמַעְנוּ לְכָנִס מַצְנֶה וְלֹא מַשׁוֹם שְׁמַעְנוּ עֲזוֹבוֹת תּוֹלָה: מְטַרְוָה שְׁאֵלָה אֶת ר' אֲלֵעָזָר מִפְּנֵי מַה חֲטָא אַחַת בַּמְשַׁעָּה דְעַבְל וְהֵן מִתַּין בַּהּ ג' מִיתוֹת אָמֶר לָהּ אִין אִשָּׁה חֲקִמָּה אֲלֵא כְּכֵלָךְ אָמֶר לוֹ הוֹרְקוּסָם כְּמוֹ שְׁבָכִיל שְׁלֹא לְהַשְׁכִּיבָה דְבַר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה אֲבָדַת מַמְזֵי ג' מֵאוֹת כּוֹר מַעֲשֵׂר כְּכַל כָּנֶה א"ל יִשְׁרָפוּ ר"ת וְלֹא יִמְסְרוּ דְבָרֵי תּוֹרָה

לְנָשִׁים: רּוּחָה אִשָּׁה כְּכַב וְתַפְלוּת פִּר"ח רּוּחָה אִשָּׁה אִשָּׁה בַּעֲלָה חֲמֵר וַיְהִי מַעֲנִי אֲנָה כְכַל שְׂבַת לַתָּת לָהּ עוֹנֶתָה וְלֹא יוֹבִיא לָהּ אֲלֵא חַב חֲמוּסִים כְּכַדָּר וְלֹא וַיְהִי גַמֵּל שְׁהוּלָךְ בְּדָרָךְ רַחוּקָה וְאִינוּ נִוְתַּן לָהּ עוֹנָה אֲלֵא אַחַת לְשָׁנַיִם יוֹם וְאֻע"פ שְׁמַכִּיא לָהּ לְשָׁכְרוּ ט' קַצִּין חֲבִיבָה עָלִיהּ דְּעוֹנָה כְּכַל שְׂבַת וְכַב אֶחָד מַט' קַצִּין וּפְרִישׁוֹת ל' יוֹם וְרַבִּי פֶרַשׁ כְּשֵׁם רַב הִיא הַמְשַׁקָּה אֲשֶׁתוּ ע"י שְׁלִישׁ לֹא וְכַחַת לָהּ מִקְבִּים חֲטוּין מִן שְׂבַת לְשְׂבַת כְּדַמּוּכַח בְּגַמְרָא כְּכַרְק אַע"פ (כְּתֻבּוֹת דף סד:): וְעוֹנָתָהּ מַעֲנִי לָהּ וְאֵלּוּ הַחוּרֵד עַל אֲשֶׁתוּ (שֵׁם כג.) מוֹסְפִין עַל כְּתֻבָּתָהּ ג' דִּיקְרִים כְּשִׂבַת וְשַׁעַר בִּינוּיִי הוּא ר' סָאִין כְּכַלַּע וְכַלַּע ר' דִּיקְרִים נִמְצֵאת סָאָה כְּדִיקֵר וְג' סָאִין בְּג' דִּיקְרִים שְׁהֵן י"ח קַצִּין הֲרִי שְׁחַבְמִים שְׁמַדוּ עַל סוּף דַּעֲתָה שְׁהִיא רּוּחָה כְּתַפְלוּת וְעַמּוֹד כְּפִי קַבִּים מִי"ח קַבִּים שְׁיִכְרַשׁ מַמְנָה דְּקַבִּים אֶחָד מַט' כִּי"ח קַבִּין:

כ.

עין משפט גר מצוה
א מו"י פד' מהל' סוטה הל' ג, סמג עשין נו: ב מו"י פג' מהל' סוטה הל' י, סמג עשין נו: ג מו"י פד' מהל' סוטה הל' ד: ד מו"י פד' מהל' סוטה הל' ו: ה מו"י פג' מהל' סוטה הל' טז: ו טור יו"ד סי' רמו: ז מו"י פג' מהל' סוטה הל' כ: ח מו"י פא' מהל' תלמוד תורה הל' יג, סמג עשין יב, ש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ו: ט מו"י פח' מהל' ערכים וחרמין הל' יג: י טור יו"ד סי' ערא:
יא מו"י פא' מהל' תפילין ומוזוה וספר תורה הל' ד, סמג עשין כד, ש"ע יו"ד סי' ערא סעי' ו:

כ:

עין משפט גור מצורה
א מווי' פג' מהל' סוטה הל' ח: ‏ ב מווי' פד' מהל' סוטה הל' ט: ‏ ג מווי' פג' מהל' סוטה הל' ח: ‏ ד מווי' פד' מהל' סוטה הל' ד: ‏ ה מווי' פד' מהל' סוטה הל' יא, סמג עשין נו: ‏ ו מווי' פג' מהל' סוטה הל' ח: ‏ ז מווי' פד' מהל' סוטה הל' יא: ‏ ח סור אהע"י סי' קלא: ‏ ט מווי' פג' מהל' גירושין הל' א, סמג עשין י, ש"ע אהע"י סי' קלא טע"ב: ‏ י מווי' פז' מהל' בית הבחירה הל' טו: ‏ יא מווי' פג' מהל' ביאת מקדש הל' ד, סמג לאוין שד, סמג עשין קעד: ‏ יב מווי' פג' מהל' סוטה הל' טז: ‏

אַמֶּר ר' ירמיה לחמק לה מה"ת אבא ביניהו פמשה המרים גדלמרי' בַּפ' בתרא (לַקמן סוטה דף מז.) דרי' יומָן בַּן זבאי הסבִּיקוּ ועוד האמר רבא (נָעִיל סוּטָה ד' יז:) מַגְלַת סוּטָה שְׂתַבֵּהה דָּהּם שְׂתַבֵּבַל עָלֶיהָ שְׂבוּשָׁה לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם א"כ מ"ט דמ"ד מוּחְקוּן לֵה מִן הַתּוֹרָה וְלִיבֹא לְמִימַר מ"ד מוּחְקוּן לֵה מִן הַתּוֹרָה לִית לֵה דְרָבֵא א"כ אַמְאי אֶמַר לר"ש לְעִיל (סוּטָה ד' יט:) כְּדִי נִסְבֵּה לִימֵא לִית לֵה דְרָבֵא אֶלֶף הָכִי מִשְׁמַע דְּהָא דְרָבֵא כ"ע מוּדוּ וְלִיבֹא לְמִימַר מ"ד מוּחְקוּן לֵה מה"ת כַּגוֹן אִם נִכְתְּבָה אִתָּהּ פְּרָשָׁה בַּתּוֹרָה לְאַחַר שְׁתַּבֵּלָה עָלֶיהָ שְׂבוּשָׁה אַע"פ שֶׁסּוֹפֵר לֹא נִתְּבַן לָשֵׁם סוּטָה אֶלֶף לָשֵׁם ס"ת וְמָה שְׁאִין מַטְיִילִין תְּהַנְיָוִתוֹ לְתוֹךְ הָדִין לְפָרֶשֶׁת סוּטָה אִפִּי בְּזִמָּן הָיָה מִשּׁוֹם דְּכַתִּיב בַּהּ וּמַחֵה דְּבַעֲיָן בַּתֵּב שִׁכּוּל לְמַחוּת וְכִיּוֹן דַּס"ל מוּחְקוּן לֵה מִן הַתּוֹרָה ש"מ דְּקַסְבַּר דְּאַלּוּתָהּ פְּרָשָׁה אֶפִּילוּ בַּתֵּבֵה בַּתּוֹרָה קַפִּיד קַרֵּא דְּבַעֲיָן שִׁכּוּל

למחוק: **אַבָּל** תּוֹרָה דִּסְתַּמָּא בַּתֵּיב הָכִי נָמִי דְּמַחְקִינוּ לְפִיּוֹם הָאִי דְּחַוּי ה"מ לְמַפְרֵךְ וְכִי לִית לֵה לַת"ק הָא דִּתְנִן כָּל גַּט זָכוּכְתָּה שְׁלֹא לָשֵׁם אִשָּׁה פְּסוּל פִּינַד הִיָּה עוֹבַר בְּשׁוּק וְשִׁמְעָה קוּל סוֹפְרִים מַחְרִין וְכוּ' וְה"מ לְתַרְנִי, דְּלָמָּא עַד בָּאן לֹא אֶמַר גְּבִי גַט דִּסְתַּמָּא פְּסוּל מִשּׁוֹם דְּאַשָּׁה לֹאֹ לְגַרְשִׁין עוֹמְדַת אֲבָל סוּטָה אַחַר שְׁתַּבֵּא לֵה וּנְסַתְרָה קַתְמֵא לְהַשְׁקוּת עוֹמְדַת גְּדַלְמַרְיָן בְּרִישׁ מַשְׁבַּת זָבָחִים (דף ב:) א"י עַד בָּאן לֹא פִסְלִין גְּבִי גַט אֶלֶף מִשּׁוֹם דְּהָתִם וְכַתֵּב לֵה אֶמַר רַחֲמֵנָא וְכוּ' מִיּוּה אֶלְעָתִיק לָשֵׁם רַחַל לֹא הִדְרֵא מַעֲתַקֵּא ע"י מַמְיָקָה לָשֵׁם לֹאֹה וְלַרְבִּי אַחִי בַר יִאשְׁיָה נָמִי אַע"ג עֲשֵׂיָה דִּידָה מַחֲיָקָה הִיא מִיּוּה מִהָיִ קִנַּת דְּכַתֵּב בַּתְּמַא וְשֵׁשָׁה לֵה וְלֹא בַּתֵּב וּמַחֵה לֵה דְרָשִׁין לִיָּה נָמִי אַתְּכִיבָה דְּבַעֲיָן דְּלַכְתִּיב לָשֵׁם אִלוּת בַּעֲלוֹם מִיּוּה אַחֲנִי נָמִי הָאִי דָּלֹא בַּתֵּב וְכַתֵּב לֵה אַע"ג נִכְתְּבָה לָשׁוֹם אִשָּׁה אַחֲרַת דְּבַשֶּׁר לְפִיּוֹם דְּחַוּי דְּרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק א"כ הָאִי דְקֵאֲמַר הָבֵא הָתָם וְכַתֵּב לֵה אֶמַר רַחֲמֵנָא אֲבָל הָבֵא לֹא בַּתֵּיב אֶלֶף וְכַתֵּב וְלֵה בַּתֵּיב גְּבִי שֵׁשָׁה וְהָא בַּפְּרָק כָּל הַגַּט (גַּטִּין דף כד:) מַפְרַשׁ מ"ט פִּסְלִין לְכָל הָיִי גַטִּין אִי בַּתֵּיב וְתַנּוּ סָפֵר בְּרִיתוֹת ה"א לְמַעוּטֵי הָאִין קַמֵּא שְׂכַתֵּב שְׁלֹא לָשׁוֹם אִשָּׁה בַּתֵּב רַחֲמֵנָא וְכַתֵּב וְאִי לֹא בַּתֵּיב אֶלֶף וְכַתֵּב ה"א לְמַעוּטֵי הָאִי דְלֹא אִיּוּה בַּתֵּב לֵה אֲבָל יֵשׁ לוֹ ב' שָׁנִים דְּאִיּוּה קֹא בַּתֵּב לֵה בָּשֶׁר בַּתֵּב רַחֲמֵנָא וְכַתֵּב לֵה אֶלֶף מַעֲטִינִין הִיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׁנִים וְכוּ' אֶלְמָא דְמַמְשַׁטִּי הָתָם מַכַּתֵּב גְּרִידָא הִיבֵא דְנִכְתֵּב לָשֵׁם אִשָּׁה אַחֲרַת וי"ל דְּשִׁאֲנִי הָתָם דָּלֹא הָיָה גְרִידֹן לְמַכַּתֵּב אֶלֶף וְתַנּוּ לֵה סָפֵר בְּרִיתוֹת הַלֶּבֶד הָיוּ וְכַתֵּב קֹרֵא יַחֲרִיב לְמַעוּטִי וְכַתֵּב לָשֵׁם אִשָּׁה אַחֲרַת אֲבָל הָבֵא לֹאֹ וַחֲרִיב הוּא הָאִי וְכַתֵּב הַלֶּבֶד לֹא מַמְשַׁטִּיּוּה מַעַה אֶלֶף הִיבֵא דָּלֹא אַתְּכִיב לָשֵׁם אִלוּת בַּעֲלוֹם בְּדַכְתִּיב וְכַתֵּב אֶת הָאִלוּת:

וְהָא מִנִּי ר"ע הִיא וּבִזְכוּת סָבַר לֵה בַרְבַּנּוּ פִּרְשׁ ר"י דְּאַשְׁכַּחן הָכִי בַּסְּפָרִי וְיִזְרַחְלֵמִי דַּהֲדִיא דְסָבַר ר' עֲקִיבָא זְכוּת תוֹלָה גִּירָם בִּירוּשָׁלַיִם רַחֲמֵי ר' מַרְכּוּן אֹמַר כָּל זְכָרוֹנוֹת שְׁנִלְמַרוּ בַּתּוֹרָה לְטוֹבָה חוּן מוֹז שְׁאִיא שֶׁל פּוֹרְשָׁנוֹת אֶמַר לוֹ ר"ע אִילוּ נִלְמַר מִן־בְּרַת שְׁוֹן וְשַׁתַּק הִיִּיתִי אֹמַר בְּדַבְרֵיךְ הָא אִילוּ אֹמַר מַנְחֵת זָכְרוֹן אֶלֶף לְטוֹבָה אֲבָל אִי לֹא הָיִי אֶמַר ר"ע בְּהָדִיא דְזְכוּת תוֹלָה הָיָה מוּחִי לֵה בְּרַבִּי דְמַתְנִי' (לַקְמָן סוּטָה ד' כב:) וְסָבַר לֵה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְנִרְאָה דָּלֹא הָיָה מִנִּי לְאוּקְמָא בְּרַבִּי דְמַעֲסִיבֵא רַבִּי רִישָׁא לֹאֹ רַבִּי

היה נוטל פרק שלישי סוטה

לְרַבִּי וְהָא פִּימִי ר"מ נָפְסָקוּ בְּבַר הַמִּיּוֹס בְּלוּמַר עַמְאִי קַמְפִּלְגִּי בְּאַיִס טַעֲמָא: לְמַחֵק לֵה מַפְרָשֶׁת סוּטָה וְהָפִי כַּסְפִּי בְּיַמִּי: כַּסְפִּי בְּיַמִּי שְׁל ר"מ: שְׂמַחְשָׁם שֶׁל כָּל סוּטָה וסוּטָה: מֵאִי בִּיעִיָּהוּ

^(אבא)**חוץ מפרשת סוטה בלבד. רבי יעקב אומר משמו:**

חוץ מפרשת סוטה של מקדש. מאי בינייהו? אמר רבי ירמיה: למחוק לה מן התורה איבא בינייהו. ^(גיהב)**וְהָנִי תַנְיָא כִּי הָנִי תַנְיָא. דְּתַנְיָא: אִין מְגִילָתָה פְּשִׁירָה לְהַשְׁקוּת בַּהּ סוּטָה אַחֲרַת. רַבִּי אַחִי בַר יִאשְׁיָה אֹמַר: מְגִילָתָה פְּשִׁירָה לְהַשְׁקוּת בַּהּ סוּטָה אַחֲרַת. אֶמַר רַב פִּפְא, דִּילְמָא לֹא הִיא: עַד כָּאן לֹא קֶאֱמַר תַּנְיָא קַמֵּא הָתָם, אֶלֶא פִּיּוֹן דְּאִינְתִּיק לְשׁוֹם רַחַל — לֹא הִדְרֵא מִיַּתְּנָא לְשׁוֹם לֹאֹה, אֲבָל תוֹרָה, דִּסְתַּמָּא בַּתֵּיבָה — הָכִי נָמִי דְּמַחְקִינוּ. "אֶמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: דִּילְמָא לֹא הִיא, עַד כָּאן לֹא קֶאֱמַר רַבִּי אַחִי בַר יִאשְׁיָה הָתָם אֶלֶא בְּמְגִילָה, דְּאִיכְתוּב לְשׁוֹם אִלוּת בַּעֲלוֹם. אֲבָל תוֹרָה, דְּלִהֲתַלְמוּד בַּתֵּיבָה, הָכִי נָמִי דְלֹא מַחְקִינוּ.** ^(סא)**וְרַבִּי אַחִי בַר יִאשְׁיָה לִית לִיָּה כַּתֵּב לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָה, מִצָּאוּ בֶּן עִירוֹ וְאֶמַר לוֹ: שְׁמִי בְשָׁמָּה, וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתָּהּ — פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ? אֶמְרִי: הָתָם "וְכַתֵּב לָהּ" אֶמַר רַחֲמֵנָא, בַּעֲיָין בַּתֵּיבָה לְשָׁמָּה: הָכָא נָמִי "וְעָשָׂה לָהּ"! מֵאִי עֲשִׂיָּה —**

מַחֲיָקָה. אִינְיָה מַסְפֵּקַת לְשִׁתּוֹת עַד שְׁפִינְיָה וכו'. **מִנִּי — רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, דְּאֶמַר: מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כֵּה מַשְׁקָה. דְּכַמָּה דְלֹא קִרְבָּה מִנְחָתָה — לֹא בְּדָקִי לֵה מִיָּא. דְּכַתִּיב: "מִנְחַת זָכְרוֹן מִזִּבְרַת עוֹז", אִימָא סִיפָא: יֵשׁ לָה זְכוּת הֵיתָה תוֹלָה לָּהּ, אֲתַאן לְרַבָּנַן, דְּאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאֶמַר: אִין זְכוּת תוֹלָה בְּמִיָּם הַמָּרִים! אֶמַר רַב חֲסִידָא: הָא מִנִּי — רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאֶמַר: מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כֵּה מַשְׁקָה, וּבִזְכוּת סָבַר לֵה בַרְבַּנּוּ. וְהֵם אוּמְרִים הוֹצִיאוּהָ וְכוּ'. מֵאִי טַעֲמָא — דְּדִילְמָא מַתָּה. לְמִימְרָא דְּמַת אָסוּר בְּמַחְנֶה לוֹיָהּ? ^(אא)**וְהַתְנַיָּא: טַמֵּא מַת מוֹתֵר לִיכְנֵס לְמַחְנֶה לוֹיָהּ. וְלֹא טַמֵּא מַת בַּלְבַּד אֶמְרוּ, אֶלֶא אֶפִּילוּ מַת עֲצָמוֹ, שְׁנַאֲמַר: "וַיַּחַךְ מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עַמּוּי", עַמּוּ בְּמַחֲיַצַּת! ^(בא)אֶמַר אַבְיִי: שְׁמָא תַּפְרוּס נִדְּהָ. לְמִימְרָא דְּבִיעֲתוּתָא מְרַפְיָא? אִין, דְּכַתִּיב: "וַתַּתְּחַלְחַל הַמִּלְכָּה מְאֹד", וְאֶמַר רַב: שְׁפִירְסָה נִדְּהָ. וְהָא אֲנִן תַּנְן: חֲרָדָה מַסְלֵקַת דְּמִיָּם! פַּחְדָּא צְמִית, בִּיעֲתוּתָא מְרַפְיָא. יֵשׁ לָה זְכוּת הֵיתָה וְכוּ'. מִנִּי מַתְּנִיתִין? לֹא אַבָּא יוֹסִי בֶּן חֲנַן, וְלֹא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יִצְחָק אִישׁ כֶּפֶר דְּרוֹם, וְלֹא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. ^(ג)**דְּתַנְיָא: אִם יֵשׁ לָה זְכוּת תוֹלָה לָּהּ שְׁלִשָּׁה חֳדָשִׁים, כְּדִי הַפְּרַת הָעוֹפֵר, דְּבַרִּי אַבָּא יוֹסִי בֶּן חֲנַן. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יִצְחָק אִישׁ כֶּפֶר דְּרוֹם אֹמַר: תַּשְׁעָה חֳדָשִׁים, שְׁנַאֲמַר: "וַנִּנְחַתָּה וְנִזְרַעָה זָרַע", וְלַחֲלוֹן הוּא אֹמַר: "זָרַע יַעֲבֹדְנוּ יִסְפַּר", זָרַע הָרְאוּי לְסַפֵּר. ^(ד)רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֹמַר: שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ. וְאִף עַל פִּי שְׁאִין רְאִיָּה לְדָבָר — זָכַר לְדָבָר, דְּכַתִּיב: "לָחֹן מִלְכָּא מִלְכִּי יִשְׁפַּר עַלֶיָּה וַחֲטִיָּה בְּצִדְקָה פֶּרֶק וְעוֹרָתָה בְּמַחַן עֲנִין******

ה

חוץ מפרשת סוטה ואפי' כס"ת משמו של ר"מ: ששמחשם של כל סוטה וסוטה: מאי ביעיהו בלומר עמאי קמפלגי באיס טעמא: למחוק לה מפרשת סוטה שעספר תורה לת"ק מחקינו לר' יעקב לא מחקינו: פי האי תנאי דאפלגו גמי בכתובה לשמה: דלאתיק מכל נשים לשמה של זו: אמר רב נחמן וכו' איהו גמי פריך דהגי תנאי לאו פי האי תנאי ופריך לאידך גיסא ואית ליה גמי דרב פפא וה"ק אבא למפרכך להאי גיסא ואיבא למפרכך להאי גיסא: בַּתֵּב לֵה גַט לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָךְ מִלְּגַרְשָׁה: בֶּן עִירוֹ שְׁשֵׁמוֹ כְּשֵׁמוֹ וְהוּא מֵאוּתָהּ הָעִיר: שְׁמִי כְּשֵׁמָךְ וְכוּ' וְהָיִ עִיר אַחַת אֲנַחְנוּ וְגַט זֶה רָאוּי לִי נִלְגַּרְשׁ בּוֹ אֶת אִשְׁתִּי: פְּסוּל לָּהּ לְגַרְשׁ בּוֹ דְּדַרְשִׁין לֵה לְשִׁמָּה דְּכַתִּיב וְכַתֵּב לָּהּ סָפֵר בְּרִיתָהּ וְהָבֵא גָמִי כַּתֵּיב וְשֵׁשָׁה לָּהּ הַפָּה: מִנִּי הָא דְקַתְנִי דְכִיּוֹן שְׁשִׁתָּהּ נִכְדָּקַת ר"ש הִיא דְאֶמַר מַקְרִיב מִנְחָתָה וְאִח"פ מַתָּה דְאִי לֹא אַחֲרָבָה בְּרִישָׁא לֹא הָיָה מַפְרָקָה שַׁל שְׁתַּרְבֵּת מִנְחָתָה דְּכַתִּיב מִזִּבְרַת עוֹז: הָא אֶמַר אִין זְכוּת תוֹלָה בְּמַתְנִי' (לַקְמָן סוּטָה ד' כב:): ר"ע הִיא דְאֶמַר לְעִיל (סוּטָה ד' יט:) מַשְׁקַרַב הַקּוּמָן אִינְיָה וְכוּלָּהּ לְחִזּוּר בַּהּ אֶלְמָא מַקְרִיב לֵה קִדָּם שְׁשִׁתָּהּ: בְּמַתְנֶה לוֹיָהּ בַּהּ הַשִּׁית דְּהָא עֲזָרַת נָשִׁים וְגַם שַׁעַר נִקְוֹר לֹא נִתְקַלְסוּ בַּתְּלָשֶׁת גְּזָרָה וְכַרִּי הֵן פִּשְׁאֵר הֵר הַשִּׁית: עַמּוּ בְּמַחְצֵתוֹ וּבְמַדְבַּר גָּמִי הִיוּ ג' מַחְצוֹת לְכַנִּים מִן הַקְּלָעִים מַתָּה בְּכִינָה וְהָלוּם יָחַדוּ סָבִיב לְמַשְׁבֵּן הַשְּׂדֵת (בְּמַדְבַּר א'ג:ג) זֶה מַתְנֶה לוֹיָהּ וְהַלְלִים ג' פֶּרֶסְאוֹת זֶה מַתְנֶה וְשִׁרְכָּל וּמַשָּׁה הִיָּה לוֹי וְקֵאֲמַר עַמּוּ: שְׁמָא תַּפְרוּס נִדְּהָ אַנְבַּ בִּיעֲתוּתָא דְּמִיָּם הַמְרִים וְהָבֵּ וְהָבֵּה וּבַעַל קָרִי אֲסוּרִים בְּמַתְנֶה לוֹיָהּ בְּדוּלְגִיעִין בַּסְּפָחִים בַּפְּרָק אֵלֹו דְּבָרִים (פָּסָחִים ד' סז:): פַּחְדָּא צְמַת דְּלִגְנָה שְׁאִינְיָה בָּהּ פֶּתָאוּס אֶלֶף דּוּאָגַת שְׁמָא יְבוֹאוּ אִלוּיָם לְהִרְגָּה צְמַת אֶת הַמְקוֹר מְלֵהוּצֵא דָם וְאִפִּי' שְׁשַׁעַת וּסְתָה וְהִיא גִּנְיָה אֲלִגְנָה אֶתְמַר דְּקַתְנִי הָיִיע שְׁעַת וּסְתָה וְלֹא בְּדָקָה טַמֵּאָה מַפְגִּי שְׁאֲרַח בְּזַמְנוֹ בֹּא ר"מ אֹמַר אִם הֵיתָה בְּמַתְבֵּא וְהָיִיע שְׁעַת וּסְתָה וְלֹא בְּדָקָה טַוּרָה אִם בְּדָקָה אַחֲרִי בֶן מַצְאֵתָה טַוּרָה וְלֹא אֶמַר אַרַח בְּזַמְנוֹ בֹּא שְׁתַּרְבֵּת מַסְלָקַת אֶת הַדְּמִיָּם: בִּיעֲתוּתָא הַשָּׂא פֶתָאוּס כַּגוֹן זֹו שְׁלֹא הֵיתָה חֲרָדָה עַד עַכְשָׁו וּפֶתָאוּס הִיא מַרְגָּשַׁת בְּעָרְכָּה וְכֵן בְּאֶסְפֶּרַב שְׂבִאת לֵה שְׁמוּעַת מַרְכְּבִי פֶתָאוּס: מַרְכָּבֵא הַדְּמִיָּם פּוֹתַח אֶת הַמְקוֹר: מִנִּי מַתְנִי' דְּקַתְנִי יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים: כְּדִי הַפְּרַת הָשַׁעַר דְּרַשֶׁשׁ וְנִקְתָּה ע"י זְכוּת כְּדִי וְנִזְרַעָה זָרַע בְּשַׁעוֹר שְׁהַשְׁבֵּר נִפְרַ בְּמַשְׁבַּרַת: הִרְאוּ לְסַפֵּר לְקוּיֹת וְלָבֹא לְיָדִי סַפּוֹר שְׂכַחוּ שֶׁל מְקוּס: וְאֵע"פ שְׁאִין רְאִיָּה גְמוּרָה לְכַר דְּזְכוּת תוֹלָה י"ב חֲדָשׁ זָכַר לְכַר וּלְקַחַן מִפְרַשׁ אֲמַאי אִינְיָה רְאִיָּה: לָחַן מַלְבָּא מַלְכִּי יִשְׁפַר שֶׁלֹּךְ וְגו' דְנִינֵאל אֶמַר לְנִיבִדְלַעְנָר בְּשִׁפְתָּה לוֹ הַחֲלוּם שְׁוִיֵּא גִטְרָא מִן הַלְלָעִים וְלִהְיוֹת עַם בְּהֵמָה וְחִיָּה לָחַן מַלְבָּא אֲמַנְס הַמְלָךְ מַלְכִּי יִשְׁפַר שְׁלִיָּךְ גַּחְמִי תוֹטֵב בְּשִׁינְיָךְ לְהַאֲמִין לְשִׁנְיָתִי: וַחֲטִיָּךְ בְּצַדְקָה בְּרִיק חֲטִיָּלָךְ ע"י צַדְקָה בַּהּ: וְשִׁוְתָךְ בְּמִיָּן וְשִׁוְתָךְ בְּחִינַת הַשְּׁנִיָּים:

מסורת הש"ס

א מסכת ספר תורה
ב עירובין יג.
ג זבחים ג; גיטין כד; משנה גיטין
ד תוספתא כלים קמא; פסחים טז; מביילא דרבי שמעון בן יוחאי
ה נדה עא; משנה נדה
ו ספרי במדבר; במדבר רבה ז בבא בתרא ד.

גליון הש"ס

גמי והתניא טמא מת. ע' זבחים ד' לב ע"א תד"ה ובטמאים: גמי והתניא טמא מת. ע' זבחים ד' לב ע"א תד"ה ובטמאים:

תורה אור השלם

בייבוח איש אשה ובעלה וטהה אס"לא תמצא"חן בעיניו פי"קצא וגוי [דברים כז, א]

או איש אשר פֿעבר עליו רוח קנאה וקנא את־אשתו וגוי [במדבר ה, ט] והביא האיש את־אשתו אל־הכהן והביא את־קרבנה עליה עשירת האִיפה וגוי' [במדבר ה, טז]

וַיַּחַךְ מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עַמּוּ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׂבִיעַ אֶת־בְּנֵי וְגו' [שמות יג, יט]

וּתְבוּאוֹתֶיהָ [ותבואנה] נְעוּרוֹת אִסְתֵּר וסְרוּסִיָּה וַיַּיְדּוּ לָהּ וַתַּתְּחַלְחַל הַמִּלְכָּה וְגו' [אסתר ז, ד]

וּאִם־יֵלֵא נִטְמָאָה הַקָּשָׁה וְיַחֲדָה הוּא וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זָרַע [במדבר ה, כח]

זָרַע יַעֲבֹדְנוּ יִסְפַּר לַאֲדִנִּי לְדוֹר [תהילים כב, לא]

לְחַן מַלְכָּא מַלְכִּי יִשְׁפַר [עליד] [עלד] [וחסיד] [וחטאד] בְּצַדְקָה וְגו' [דניאל ז, כד]

מסורת הש"ס
א תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרדך ארץ ב; ספרא אחרי מות פרק יג
ב בבא בתרא ד.

גליון הש"ס
גמ' כיון שעלה עמוד השחר. עיין פסחים ב ע"א ברש"י ד"ה בכי טוב:
תורה אור השלם

[דניאל ד, כה]

[דניאל ד, כו]

[דניאל ד, כד]

[עמוס א, יא]

[משלי ו, כג]

[מושלי ו, כב]

[שמואל א-כא-כב]

[שמואל ב טז]

[תהילים עא, יא]

[דברים כג, טו]

[שיר השירים ח, יז]

הן תהיו ארְכֵּב לְשִׁלְתִּיךָ וְאִזְו תהא ארְךָ זמן לְשִׁלְתִּיךָ שְׁלֹא יבאִו עָלֶיךָ הַפּוֹרְעָנוּת וְכֵן שָׁמַע נְבוּכַדְנֶצַּר הִיא מְחַבֵּן כָּכָל יוֹם שְׁגִי וְתִרְאֵל שְׁחֵבִיא בְּגוֹלָה וְהָיוּ נִתְּנִין שְׂרָאָה אֶת וְתִרְאֵל בְּגוֹלָה מִחֲדָרִין עַל הַתְּתֻמוֹס: וְכִתְּבִי כוּלָּא מִטָּא כָּל הַפּוֹרְעָנוּת הַגִּיעַ עַל נְבוּכַדְנֶצַּר: לְהַצִּית וְרַחֲמִין תְּרִי עֲשֵׂר אֲלֵמָא תְּלֵה לֹו הַזְכוּת יִי"ב חֻלָּשׁ: לְעוֹלָם מִתְּנִי דְתַתְּנִי ג' שָׁנִים ר' וְשִׁמְעֵאל הִיא: וְאִשְׁכַּח תְּרָא דְאִמְר וְתַנִּי שׁוּנָה בְּהִלְכַּת זְמַן כְּלוּמַר מִתְּרָא כְּתוּב שֶׁהִקְבִּ"ה מֵאֲרִיר זְמַן עַד ג' פְּעֻמִּים הִלְכָּה הִיוּ לֵהוּ ג' שָׁנִים: דְּלֵא מִתְּקִיד דִּינָא עָלֵינוּ אִין מִמֶּהֲרִין מִן הַשָּׁמַיִם לְפָקִי דִּינָא עָלֵינוּ שְׁלִיחָא בְּעוֹלָם הָאָה מִשְׁתִּרְאֵל מִמֶּהֲרִין לְפָרַע כַּעֲ"ז וּמִתְּקִידִין אֲחֵרֵיהּ: זְכוּת דְּמֵאִי מִנְּהָ בָּל דָּךְ: זְכוּת דְּתוֹרָה שְׁהִיתָה עוֹמֶקֶת בְּתוֹרָה: הָא לֹא מִתְּקִידָא דְכִתְּבִי וְלִמְדָתָם אִתְּם אֶת בְּרִיכָס (דְּכָרִים יא) וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם וְכִינוּ דְּלֹאִיָּה מִנְּהָ אִין שְׂכָרָה נָדוּל בְּמִנְּהָ וְעוֹשָׂה: הִיא תְּשִׁיחָךְ תִּלְיִן בַּעֲדָךְ אֶת זְכוּתְךָ: פְּתִיתִים גְּמוּנִית: נְזַמְּנָה לֹו אֲבוּקָה שֶׁל אֹור דָּךְ זַכָּה לְחִים מִנְּהָ נַעַל מִמַּחֲצֵת פְּרַשְׁנוּיִת: וְשַׁדְּן מִתְּנַחַח מַחֲזִי רָשָׁה וּמִן הַלְּסָטִין שְׁדָרְכֵן לִילָךְ בְּלִילָה כֵּן וְכַגֵּוּז בֹּו דְכִתְּבִי תַּשְׁתּוּ חֲשָׁךְ וְיִהִי לִילָה בֹּו תַרְמִשׁ כָּל חִיתֹו וְשֵׁר (תְּהִלִּים ק"ז:כ'): וְשַׁדְּן אִינוּ יוֹדַע כֹּ'ו שְׁמָא וְכַפְּנוּ וְצָרוּ לְבָטֵל וְיֹשִׁיב עָלָיו יַעֲ"ר וּפּוֹרְעָנוּת: הַגִּיעַ לְפָקֶשֶׁת דְּרָכִים וְשֵׁם הַפִּיר אֶת דְּרָכֹו וְאִף בְּאֹו הַגִּיעַ לְיוֹם הַמִּיתָה וְלֹא פָּרַשׁ מִן הַתּוֹרָה עַד יוֹם מוֹתֹו נַעַל מִשְׁלֹו וְהָיו מִפְּרָשׁ לֵאמָר: עֲבַדָּה מְכַבֶּה שְׂכָר מִנְּהָ: וְאִין עֲבַדָּה מְכַבֶּה שְׂכָר מִי שְׁעָסַק בְּתוֹרָה קִדְּם לְבֹן אֲלֵמָא מִנְּהָ לֹא מִנְּגָא בְּלִי הֵאִי: לְכַבּוֹת אֶת הַלְּהֻבָּה זֹו תּוֹרָה דְּכִתְּבִי (פִּיר הַשְׁוִירִים כ"ג:) דְּבִיאֲנִי אֵל בֵּית הַיִּינוּ וְדַגְלוּ עָלֵי אֲהֻבָּה יְיוֹן סוּר: אִמְר רַב יוֹסֵף לְעוֹלָם מִנְּהָ עַל הַיּוֹסֻרִין הַרְשָׁה וּמֵאִי אִינָּה מִנְּהָ דְתִּקְאִמְר ת"ק מִן הַחֵטָא שְׁלֹא וְתַתְּקִינוּ יַעֲ"ר קִיאִמְר: מִנְּהָ בַּעֲדָנָא דְעָסַק בָּהּ וְהָיוּ לְפִי שְׁעָה דְאִמְר מִנְּגָא מִן הַיּוֹסֻרִין וּמִנְּגָא מִיַּתְ"ר שְׁלֹא וְכַשִּׁינְלוּ לְחֵטָא: בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ מִשְׁנַגְמַר הַמִּצְוָה וְאִינוּ עֲסוּק בָּהּ אֲגוּנִי מִנְּגָא מִן הַפּוֹרְעָנוּת אֲנִילִי לֹא מִנְּגָא וְדַתְּנִי בְּכִרְיָתָא שְׂבַדָּה מְכַבֶּה מִנְּהָ לֹאֹו מִלְּהַגֵּן מִן הַיּוֹסֻרִין קִיאִמְר אֲלֵא מְלֻטֵּל שְׂכָר לְעִתִּיד: אֲמֵאִי לֹא תִנּוּ עָלֶיךָ מַעֲרַב הַרַע שְׁהִטְיֹאִס וְשִׁשְׂאִס רָשָׁעִים גְּמוּרִים כְּלוּמַר אֲמֵאִי לֹא תַעֲלִילוּ מִן הַעֲבִרִית: לְעוֹלָם זְכוּת דְּתוֹרָה וְלֹא שְׁעוֹסָקֶת בְּתוֹרָה אֲלֹא שְׁתוֹכַחַת עֲבָהּ וְכַעֲבָנָה שְׁוַעֲסָקִין: דְּמַתְּרִיאֵן וּמִתְּנִיאֵן שְׁתוֹרַחוֹת עַל בְּנוּיָן לְהַבִּיאֵן לְבִית הַסַּפֵּר לְתִרָא מִתְּרָא וּלְשָׁנוֹת מַשְׁנָה: וְתַטְרֹן לְנִבְכְּרֹהּ וּמִמַּתִּינוֹת לְבַעֲלִיאֵן שְׁיִצְאִין לְעִיר אַחֲרַת לְלַמֵּד תּוֹרָה: מֵאִי פָּקֶשֶׁת דְּרָכִים מִהּוּ מִזְמַנָּה לְהַגִּיעַ לְפָקֶשֶׁת דְּרָכִים דְּהֵא אֲבוּקָה הָינוּ מִנְּהָ עֲמוּד הַשַּׁחַר הָינוּ תּוֹרָה אֲלֹא פָּקֶשֶׁת דְּרָכִים מֵאִי הִיא: וְיוֹם הַמִּיתָה וְהִיא תִּלְמִיד חֻכָּם בְּיוֹם מוֹתֹו וְיֹדַע שְׁלֹא פָּרַשׁ לְפָרַק מִשְׁלָיו עַל תּוֹרָה: וְיִרְאֵת חֻטָּא זַכָּה לִירְאֵת חֻטָּא אַחַר שׁוּבָה לַתּוֹרָה נַעַל מִשְׁלֹו שְׁהִתּוֹרָה מִלְּמַדְתִּי דְּכִרִי מִנְּהָ וְדְּכִרִי אִסּוּר וּמַמָּה שְׁהוּ צָרִיךְ לְפָרַשׁ וְיִרְאֵת חֻטָּא מוֹנַעֲנוּ מִלְּרַדֵּף אַחֲרֵי וְצָרוּ: דְּסִלְקָא לֵא שְׁמַעְתָּתָא אֲלֵבָא דְהִלְכְתָּא וּת"ק עָנָה עֲמוּד הַשַּׁחַר נַעַל מִן הַחִיָּה כֹ'ו זַכָּה לַתּוֹרָה נַעַל מִיַּתְ"ר וּמִן הַחֵטָא וְשַׁדְּן אִינוּ יוֹדַע בְּאִינוּ דָּךְךָ מִשְׁלֹךְ אִם וְזַכָּה שְׁאִסְיַעוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְהַתְּקַבֵּל דְּכִרְיוּ בְּיוֹן חֲבָרְיוּ לְהוֹרִית כַּעֲלָכָה וְכַמְּשָׁפֵט הַגִּיעַ לְפָקֶשֶׁת דְּרָכִים כְּלוּמַר זַכָּה לְכָךְ נַעַל מִכְּלָס: לֹאִמְר אֲלֵהִים עֲזָבוּ דָךְ הִיו אֹוּמִרִים עָלָיו אֲלֵהִים עֲזָבוּ שְׂבֹא עַל אִשֵּׁת אִישׁ וְאִין אִינוּ נַעֲנְשִׁין עָלָיו רַדְפּוּ וְתַפְסוּהוּ כִי אִין מַעֲנִל אִין לֹו זְכוּת שְׁתַּיְנְלוּ שְׁשַׁבְּרָה בְּתַתָּה וְכִיִּתּוּנִי: לֹא יִרְאֵה דָךְ שַׁבְּרָה וְאִם יִרְאֵה וְשָׁב מֵאֲחֻרָיו: שְׁמַעְנוּ אַחִי שְׁתּוֹרָה תְּלֵא הוּא בְּמַשְׁנָה חֲמִייתָא וְזַבְּחִים וְלַמַּד תּוֹרָה עַל יְדֵי אַחִיו שְׁהִיה עוֹסַק בְּכִרְתּוּמְטָא דְּכִי שְׁתַּחֲלֵן זְכוּתִים לְמוֹדוֹ שֶׁל שְׁמַעְנוּ לְכָךְ הוּא נִקְרָא עַל שֵׁם שְׁתּוֹרָה:

לְשִׁלְתִּיךָ שְׁלֹא יבאִו עָלֶיךָ הַפּוֹרְעָנוּת וְכֵן שָׁמַע נְבוּכַדְנֶצַּר הִיא צְרִיכִין מוּזוֹנוֹת וּמִפְּתָנָס וְאִף דְּנִחָל כְּשִׁהֲפִיאֹו עַצְהּ זֹו לְכָךְ

הֵן תְּהִי אַרְכָּא לְשִׁלְתִּיךָ", וְכִתְּבִי: **"כִּלְא מְטָא עַל נְבוּכַדְנֶצַּר מְלָכָא"**, וְכִתְּבִי: **"לְקַחַת יִרְחִין תְּרִי עֲשֵׂר"**! לְעוֹלָם רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, וְאִשְׁכַּח קְרָא דְאִמְר וְתַנִּי, דְּכִתְּבִי: **"כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אָדָם"**, וּמֵאִי אָף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר זָכָר לְדָבָר? דְּלֵמָא שְׂאִנִּי גוֹיָם, דְּלֹא מִפְּקִיד דִּינָא עַלִּייהוּ. **"יִישׁ זְכוּת תוֹלָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים כּו'.** זְכוּת דְּמֵאִי? אִילֵינָמָא זְכוּת דְּתוֹרָה — הָא אֵינָה מִצְוָה וְעוֹשָׂה הִיא! אֲלֹא זְכוּת דְּמַצְוָה. זְכוּת דְּמַצְוָה מִי מִנְּגָא כּוּלִי הֵאִי? וְהַתְּנִיָּא: אֶת זֹו דָּרַשׁ רַבִּי מְנַחֵם בֶּר יוֹסִי: **"כִּי נָר מַצְוָה וְתוֹרָה אוֹר"**, תְּלָה הַפְּתוּב אֶת הַמִּצְוָה בְּנָר, וְאֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹר. אֶת הַמִּצְוָה בְּנָר, לוֹמַר לָךְ: מָה נָר אֵינָה מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה — אָף מִצְוָה אֵינָה מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה.^(כ) וְאֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹר, לוֹמַר לָךְ: מָה אוֹר מְגִינ לְעוֹלָם, אָף תּוֹרָה מְגִינָה לְעוֹלָם. וְאוֹמְר: **"בְּהַתְּחַלְכְּהָ תַנְחָה אֹתָהּ וְגו'".** **"בְּהַתְּחַלְכְּהָ תַנְחָה אֹתָהּ"** — זֶה הַעוֹלָם הָזֶה. **"בְּשִׁכְבְּהָ תִשְׁמֹר עָלֶיהָ"** — זֹו מִיתָה. **"וְהִקְיִצוֹת הִיא תִשְׁחִיחָה"** — לְעִתִּיד לְבֹא. מְשַׁל לְאָדָם שְׁהִיה מְחַלָּה בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאִפְּיָלָה, וּמִתְּיַירָא מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּתָתִים וּמִן הַבְּרָקָנִים, וּמִחִיָּה רָעָה וּמִן הַלְּסָטִין, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרָךְ מְחַלָּה. נִזְדַּמְּנָה לוֹ אֲבוּקָה שְׁל אוֹר — נִיצַל מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּתָתִים וּמִן הַבְּרָקָנִים, וְעַדִּיין מִתְּיַירָא מִחִיָּה רָעָה וּמִן הַלִּיסְטִין, וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרָךְ מְחַלָּה. בְּיִין שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר — נִיצַל מִחִיָּה רָעָה וּמִן הַלִּיסְטִין, וְעַדִּיין אִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרָךְ מְחַלָּה. הַגִּיעַ לְפָרָשֶׁת דְּרָכִים — נִיצַל מִפּוֹלָם. דְּכָר אַחַר: עֲבִירָה מְכַבָּה מִצְוָה, וְאִין עֲבִירָה מְכַבָּה תּוֹרָה, שְׁנַאֲמַר: **"מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה"**. אִמְר רַב יוֹסֵף: מִצְוָה, בַּעֲיַדְנָא דְעָסִיק בָּהּ — מִנְּגָא וּמִצְאָא, בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ — אֲגוּנִי מִנְּגָא, אֲצוּלִי לֹא מִצְאָא. תּוֹרָה, בְּיִין בַּעֲיַדְנָא דְעָסִיק בָּהּ וּבְיִין בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ — מִנְּגָא וּמִצְאָא. מִתְּקִיף לָהּ רַבָּה: אֲלֵא מַעֲתָה, דּוּאָג וְאַחִיתוּפֵּל מִי לֹא עָסְקִי בְּתוֹרָה? אֲמֵאִי לֹא הַגִּינָה עַלִּייהוּ? אֲלֵא אִמְר רַבָּא: תּוֹרָה בַּעֲיַדְנָא דְעָסִיק בָּהּ — מִנְּגָא וּמִצְאָא, בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ — אֲגוּנִי מִנְּגָא, אֲצוּלִי לֹא מִצְאָא. אֲצוּלִי לֹא מִצְאָא, בְּיִין בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ — אֲגוּנִי מִנְּגָא, אֲצוּלִי לֹא מִצְאָא. **"רַבִּינָא אָמַר: לְעוֹלָם זְכוּת תּוֹרָה, וְדִקְאֲמַרְתָּ אֵינָה מִצְוָה וְעוֹשָׂה נָהִי דְפִסקוּדִי לֹא מִפְּקֻדָּא, בְּאִגְרָא דְּמִקְרָנָו וּמִתְּנִיין בְּנִייהוּ וְנִטְרָן לָהּוּ לְגַבְרִייהוּ עַד דְאָתוּ מִפִּי מְדֻרְשָׁא, מִי לֹא פִלְגָאן בְּחִדְיִיהוּ? מֵאִי פָּרָשֶׁת דְּרָכִים? אִמְר רַב חֲסִדָּא: זֶה תִּלְמִיד חֻכָּם וְיוֹם מִיתָה. רַב נַחֲמָן בֶּר יִצְחָק אָמַר: זֶה תִּלְמִיד חֻכָּם וְיִרְאֵת חֻטָּא. מָר זוּטְרָא אָמַר: זֶה תִּלְמִיד חֻכָּם דְּסִלְקָא לִיָּה שְׁמַעְתָּתָא אֲלִיבָא דְהִלְכְתָּא. דְּכָר אַחַר: עֲבִירָה מְכַבָּה מִצְוָה, וְאִין עֲבִירָה מְכַבָּה תּוֹרָה. אִמְר רַב יוֹסֵף: דְּרָשִׁיָּה רַבִּי מְנַחֵם בֶּר יוֹסִי לְהֵאִי קְרָא כִי סִינִי, וְאִילְמָלֵא דְרָשׁוּה דּוּאָג וְאַחִיתוּפֵּל הָכִי לֹא רַדְפּוּ בְּתַר דּוֹד, דְּכִתְּבִי: **"לֹאִמְר אֲלֵהִים עֲזָבוּ וְגו'".****

^(כ)**מֵאִי דְרוּשׁ — "וְלֹא יִרְאֶה כֹה עֲרוֹת דְּכָר וְגו'".** וְהוּ אֵינָן יוֹדְעִין שְׁעֲבִירָה מְכַבָּה מִצְוָה, וְאִין עֲבִירָה מְכַבָּה תּוֹרָה. מֵאִי

"כּוּזוּ כּוּזוּ לוֹי"? אִמְר עוּלָא: לֹא כְּשִׁמְעוּן אַחִי עוֹרְיָה, וְלֹא כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּכִי נִשְׁיֵאָה, אֲלֵא כְּהִלֵּל וְשַׁבְּנָא. דְּכִי אֶתָּא רַב דִּימִי, אָמַר: הִלֵּל וְשַׁבְּנָא אַחִי הָווּ. הִלֵּל עָסַק בְּתוֹרָה, שַׁבְּנָא עֲבַד עֵיסְקָא. לְסוּף, אָמַר לִיָּה: תָּא נַעְרוּב וְלִפְלוּג! יִצְתָּה בַת קוּל וְאַמְרָה: **"אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ וְגו'".**

אוֹמְר

היה נוטל פרק שלישי סוטה

מַצְוָה בְּיִין בַּעֲדָנָא דְעָסַק בָּהּ בְּיִין בַּעֲדָנָא דְלֹא עָסַק בָּהּ אֲגוּנִי מִנְּגָא אֲצוּלִי לֹא מִצְאָא וְתַמַּשׁ מֵאִי הֵאִי דְתַתְּנִי בְּכִרְיָתָא תְּלָה אֶת הַמִּצְוָה שְׂכָר מָה נָר אִינָּה מְנָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה אָף מִצְוָה אִינָּה מְנָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה אִי מַעֲרַב הַרַע אִינָּה מְנָה כָּלָל אִי מִן הַפּוֹרְעָנוּת מְנָה לְעוֹלָם וְתוֹרָה נְמִי לְמָה תְּלָאֵה הַפְּתוּב בְּאוֹר מַשּׁוּם דְּמִנְּהָ לְעוֹלָם אִי מִן הַפּוֹרְעָנוּת מִנְּהָ נְמִי מִנְּגָא לְעוֹלָם וְאִי מַעֲרַב הַרַע דְּמַצְלָא הָא לֹא מַצְלָא אֲלֵא לְפִי שְׁעָה: זֶה תִּלְמִיד חֻכָּם דְּסִלְקָא לָהּ שְׁמַעְתָּתָא אֲלֵבָא דְהִלְכְתָּא תַמַּשׁ וְהִיאֵךְ נַעַל מִשְׁלֹו וְהֵלֵא לֹא נַעַל מַעֲרַב הַרַע בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בְּתוֹרָה וּיִי"ל כְּתוּם תִּלְמִיד חֻכָּם תּוֹרָתוֹ אוֹמַנְתּוֹ וְעוֹסַק בָּהּ וּמִהַרְהַר כָּל שְׁעָה וְאִינוּ הוֹלֵךְ ד' אֲמוּנוֹת כָּלָל תּוֹרָה: וְהָן אִינָן יוֹדְעִין שְׁעֲבִירָה מְכַבָּה מִצְוָה תַמַּשׁ וְהֵא אִמְר לְעִיל בְּיִין לְרַב יוֹסֵף בְּיִין לְרַבָּא מִנְּהָ אֲגוּנִי מִנְּגָא מִן הַפּוֹרְעָנוּת אֲכַפְּלוּ בַּעֲיַדְנָא דְלֹא עָסִיק בָּהּ וְשַׁבְּרָה מְכַבָּה מִנְּהָ לֹאֹו מִלְּהַגֵּן מִן הַיּוֹסֻרִין קִיאִמְר אֲלֵא מְלֻטֵּל שְׂכָר לְעִתִּיד לְבֹא כְּמוֹ שִׁפְרַשׁ"י:

כא.

 עיין משפּט נר מצוה

א טור יו"ד סי' רמו:

ב מי"י פא' מהל' תלמוד תורה הל' א:

ג מי"י פג' מהל' סוטה הל' כ, סמג עשין יב, ש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ו:

ד מי"י פג' מהל' סוטה הל' כ:

^[1] יוֹחָנָן וְכֵן ר' יוֹחָנָן לַמַּד ע"י הַגְּזִיאֵה שְׁהִי מִפְּתָנָסוֹ: הֵלֵל עָסַק בְּתוֹרָה מִתִּיר עָנִי רַב דְּמִקְפָּרַשׁ בְּמַם' יוֹמָא (דף לה:):

כא:

עין משפט גור מצודה

^א טור וי"ד סי' רגג:

ב מיי' פכ"א מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ז', סמג לאוין רח, ש"ע חו"מ סי' יז סעי' ה:

ג מיי' פט' מהל' מתנות עניים הל' יג, סמג עשין קסה, ש"ע יו"ד סי' רגג סעי' א:

ד טור חו"מ סי' רמח:

ה מיי' פי"ט מהל' אישות הל' יט, סמג עשין מח, סמג עשין צו, ש"ע אה"ע סי' קיב סעי' יד:

ו מיי' פ"ב מהל' זכייה ומתנה הל' ט, ש"ע חו"מ סי' רמח סעי' א ג:

ז טור חו"מ סי' רמח:

ח מיי' פ"ב מהל' זכייה ומתנה הל' ט, ש"ע חו"מ סי' רמח סעי' א ג:

היכי דמי חסיד שוטה וירושלמי ראה תינוק מבצעבש בנהר אמר לךשאחלוץ תפליון חצילנו עד פשהוא חולץ תפליון הוציא זה

את נפשו:
זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים וזו הא דרבי אבהו והא דרבי יוחנן ומכריח מחזנות מן האלמנה הרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרם התם חד תלמיד מדר' בון הוו לו מאתים וזו חסר דינר ונהו רבי יליף למחבי עמה חד לתלת שנים מעשר מקבני חד זמן עבדין בה תלמידיו עין בישא ומלון ליה אתא פשי מחבי עמה הוין דהנה יליף א"ל רבי אית לי שעורא אמר זה מפת פרושים נגעו בה רמז לתלמידיו ואלעזריה לקפילין ומפרושים חד קרט חכה עמה הוין דהנה יליף שטינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים וזו והוא נושא ונותן בזה ה"ז לא יטל ובגמרא הדא אמר חמסין דעבדין טבין מן מאתו

דלא עבדין:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין ונקרא זנחא לענין מחון הבנות אמרינן מה שמכרו מכרו חבל לענין מחון האשה ביון דמשעבד לה בעל למחזנות בתייו הנכסים בחרתם שאינם יכולין למכר בדהאמרי' ב' הנושא (כתבות קג.) ויתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אפי א"ר יוחנן ויתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי גמי בית זה עצמו דרה בו בחיי הבעל חבל מחזנות בכל יום צריכה למחזנות ולא דמו מחזנות אשה למדור והוא היין אם מכרו בנכסים מרצין מה שמכרו מכרו דמשלכטי לא משתעבדי למחזנות ואמרי' ב' מציאת האשה (כתבות סט.) בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למחזנות והאי דנקט נכסים מועטין אורחא דמלתא נקט דלא מחזר איגש נכסים משום הפסד מחזנות היבא דאיבא נכסים מרצים רבי פי' בתוספותיו דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן בפרק ב' ציני גזרות (כתבות דף קט.) אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמונ הלכה כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (דף קח:) ודפקת מי שמת (כ"ב קלט:) אמר אדמונ ובי בשביל שאני זכר הבסדמי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמונ לא ידענא מאי דחקת לפרכי בך אלבא דאדמונ טפי מאלבא

דרבנן:
אב"י אמר זה המשיא עצה למכר בנכסים בראש"ג ראש"ס פי' ביש נוהלין (כ"ב דף קלו.) משום דגרס לעבר על דברי הנותן וערום דלהנו מעשיו והרי הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהינו ראשון לא מקרי ראשע ואף על גב דלכתחלה אסור לעשות בך דלא חמיר אסורה שהרי השליטנו הנותן בגוף ופרות לעשות בראשון ונקטא לפרושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (כתבות דף צה:) דאמר אב"י נכסי גר ואחריו לפגמי ועמדה ונסת בשל לזבח הוי ואין לאחריו במקום בשל כלום ומי אמר אב"י הכי והאמר אב"י אחיה ראשע ערום זה המשיא כו' מי קאמר הנשא נוסת קאמר אלמא דמדמי מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרכי ביון דמשיא נקרא ראשע מפלג דלמוכר אסור לעשות לכתחלה אע"ג דלא נקרא ראשע בדהנמי התם אין לו לראשון אלא אכילת פרות בלבד ואי קאיא מדקאמר אב"י זה המשיא אע"ג וכו' בראש"ג ג מפלג דאב"י ס"ל בראש"ג ג והכי אמר אב"י גמי בהדיא בפרק מי שהיה נשוי (ג"ו ע"ס) בשל לזבח הוי ואין לאחריו במקום לזבח כלום וביש נוהלין (כ"ב דף קלו.) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פרות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (גטין דף מח:) אמר אב"י נקטינן בשל בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"ג דפרות זיזה הוי הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש למכר זנחא גבי אחריו ס"ל לאב"י דקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו כקנין הגוף דמי מתרצין אלצה אחריו שאני ופי' ראש"ג ס דאחריו משמע גוף ופרות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחריו ורש פלוני ואף הוא פסח ע"ס בראש"ג ג ח"ל בשלמא כדריא לן דלאו כקנין הגוף דמי בדרבנן' בפרק החולץ (ובמות דף לו:) דבא אחריו שאני וכן עקר דלא תקשי הלכתא דפסקינן כר"ל פרק החולץ ובהא דאחריו קימא לן בראש"ג ג דפסקי' הלכתא לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאב"י גמי איבא למשמע דהכי קומא לן בדהאמר אב"י אחיה ראשע וכו' ולחמן גמי ההיא אתתא דהנה לה דקלא בלרעא דרב ביבי כו' חל איהו אקציה לבנו קטן בראש"ג ג עד אפלו ראש"ג ג לא קאמר מהתם שמעינן דהלכה בראש"ג ג האב"י פשינן לפרושי דראש"ג ג ס"ל כר"ל דלאו כקנין הגוף דמי והבא הינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשה הלכתא אהלכתא תמה לר' אמאי לא קא תשיב גמי ההיא דחלו הן הנשכסין (סנהדרין דף טו:) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני וראשע ערום זה המשהה בתו בזנכת ויש לומר דעני וראשע לא קא תשיב:

היה נוטל פרק שלישי סוטה

למדה תפלות ס"ד ובי תורה תפלות קרא לה:
באלו שמתוכה היא קמינה ערמומית

"אומר בן עזאי: חייב אדם ללמד את וכו'.
רבי אליעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה — מלמדה תיפלות.
תיפלות סלקא דעתך? אלא אימא: באילו למדה תיפלות.
אמר רבי אבהו: מאי טעמא דרבי אליעזר, דכתיב: "אני חכמה שכתתי ערמה", כיון שנכנסה חכמה באדם — נכנסה עמו ערמומית.
ורבנן, האי "אני חכמה" מאי עבדי ליה? מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא.
דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן, שנאמר: "אני חכמה שכתתי ערמה".
אמר רבי יוחנן: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשלים עצמו במי שאינו, שנאמר: "והחכמה מאין תמצא".
(^א) רבי יהושע אומר: רוצה אשה וכו'.
מאי קאמר? הכי קאמר: רוצה אשה בקב ותיפלות עמו, מתשעת קבין ופרישות. הוא היה אומר: חסיד שוטה כו'. היכי דמי חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא, ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתבולי בה ואצולה.
(^{אג}) היכי דמי ראשע ערום?
אמר רבי יוחנן: זה המטעים דבריו לדיין קודם שייבא פעל דין חברו.
רבי אבהו אומר: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים וזו.
דתנן: מי שיש לו מאתים וזו — לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלה נותנין לו באחת — הרי זה יטול.
(^א) רבי אסי אמר רבי יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין.
דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין — מה שמכרו מכרו.
(^א) אב"י אמר: זה המשיא עצה למכור בנכסים כרפן שמעון בן גמליאל.
דתניא: "נכסי לה, ואחריה לפלוני", ויגרד הראשון ומכר ואכל — השני מוציא מיד הלוקוחות, דברי רבי. רפן שמעון בן גמליאל אומר: אין לשני אלא מה ששייר ראשון.
רב יוסף בר חמא אמר רב שישת: זה המכריע אחרים באורחותיו.
רבי זריקא אמר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים.
עולא אמר: זה שיקרא

ועושה דבריה בהצנע:
חכמה תורה:
שמעמיד עצמו ערם עליה שפרש מפל עסקים ונעשה עליה עני וחסר כל [ל"א שמשים עצמו ערם עליה גרסי']
שמערים שתקום תורתו להבין על יד וללמד מפל אדם:
מאין תמצא מן העשוי כאלו:
רוצה אשה בקב ותפלות חפצה לזון במחזנות מועטין והיא תפלותה מצי לה בתשמיש מט' קבין ופרישות לפרש מן התפלות לביבך אין טוב שתלמוד תורה:
שמטעים דבריו לדין דמשנהבשו בגב הדין שפרי זכויותיו לדבריו של זה קשין לסלקו ודאי ערמונו וראשע הוא שעובר על לא תשא שמע שוא (שמות כג):
להשלים מאתים וזו ומעשה לא יטל לקט ויש לו קרובים שיטלוס:
בנכסים מועטין דתנן (כ"ב דף קלט:) מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרצין הבנים ורשו והבנות יזונו נכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים:
שקדמו ומכרו הדם שגדאו הבנות לב"ד והעמידום ב"ד לנכסים בחרת בנות:
המכריע אחרים באורחותיו קאו ועשו פמוני ולכו דדרכי לא נתבנן זה אלא להראות עצמו כחסיד בפניי הדבריות ואין תוכו כדרי אלא שלא ידקדקו אחריו לבדיל בתעבותיו:

מסורת הש"ס

^א משנה סוטה

^ב לעיל ב.

^ג משנה פאה

^ד יבמות סז; כתובות קג; בבא בתרא קמ.

^ה כתובות צה; בבא בתרא קלו.

תורה אור השלם

^[משלי ח, יב]

^[איוב כח, יב]

^[דברים כד]

^[ויקרא כג, כב]

מסורת הש"ס
א לעיל ו; משנה סוטה
ב תוספתא נזיר; נזיר כד; משנה נזיר; נזיר ל; נזיר כח:
ג מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ד יבמות ק.
ה זבחים עז; יומא מז; מנחות קו:
ו תוספתא מנחות; מנחות עד.

גליון הש"ס
מתני' ושבעלה אינו רוצה להשקותה. ע"י יבמות דף צה ע"א תד"ה אולימא:

תורה אור השלם

וּכְלִי־מִנְחָת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכֵל [ויקרא ו, טז]

אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי־קדש הוא לאלהיו [ויקרא כא, ז]

והצרו אשר־בו הנגע בגדיו ויהיו פרמים וראשו יהיה פרוצ ועל־שפם יעטה וטמא טמא יקרא [ויקרא יג, מה]

אם־תִּרְחַח השמש עליו דמים לו שלם ושלם אם־יֵאֵין לו ונמכר בגנבתו [שמות כב, ב]

וכי־יהיה באיש חטא משפט־מוֹת ורומת ומלית אותו על־עץ [דברים כא, כב]

כל־המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל־שאר וכל־דבש לא־תקטירו ממנו אשה ליתנה [ויקרא ב, יא]
קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל־המזבח לא־יגילו לרית נחת [ויקרא ב, יב]

וּכְלִי הַנְּשׂוּאוֹת [לפניהם] מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת וְאִפְלוּ

וְלֹא יִטְמְאוּ נִשְׂרָפוּן שִׁירֹם בְּבִית הַדָּשָׁן בְּדַמְּשָׁרָשׁ בְּגִמְרָה: כֹּהֵנָת בַּת כֹּהֵן: מִנְחָתָהּ נֶאֱכֶלֶת דָּבַל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכֵל בְּתִיב (ויקרא ו:טו"ו) אֲכָל כֹּהֵנָת הַנְּשׂוּאָה לִישְׂרָאֵל נֶאֱכֶלֶת וְכֹן כֹּהֵנָת אֲלִמְנָה וְגִרוּשָׁה שֶׁהִבִּיאה מִנְחָתָהּ נֶאֱכֶלֶת: כֹּהֵנָת מִתְחַלֶּלֶת מִן הַקְּרוֹמָה וּמִן הַפְּהִיגָה אִם נִכְעֲלָה לִפְסוּל: וְכֹהֵן אֵין מִתְחַלֵּל אִם נִשָּׂא גְרוּשָׁה זִוְגָה וְחַלָּלָה וְטַעַם דָּבָלָה מִתְנִי' מִפְּרָשׁ בְּגִמְי':

בַּקִּדְשִׁי קֹדָשִׁים חֲטָאת וְאָשָׁם וּמִנְחָה כִּבְלָם בְּתִיב כֵּן זָכַר בַּפְּהִיגִים [ויאָבְננוּ]: מַה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה בִּישְׂרָאֵל גְּמִי קַמְוִיר: אִישׁ פּוֹרֵעַ וּפּוֹרֵס בִּשְׁהוּא מִנְּעַע פּוֹרֵעַ רָאשׁוּ וּפּוֹרֵס בְּגִזְיוֹ: אִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ קָטָן בְּגִזִּיר וְחָלָה הַזְּוִירוֹת עָלָיו אִפְלוּ לִכְשִׁינָדָל: מַגְלַח עַל גְּזִירוֹת אֲבִיו אִם גָּזַר אֲבִיו בְּגִזְרוֹת וְהַפְּרִישׁ קִרְבָּנָתָיו וּמַת וְהִיהַ בְּנוֹ גִּזִּיר הֵפֶן מַגְלַח בָּיוִם מִלֹּאת וּמִבִּיא קִרְבָּנוֹת שֶׁהַפְּרִישׁ אֲבִיו: מִקְדָּשׁ אֶת בֵּיתוֹ מִקְבֵּל קִדּוּשׁ בֵּיתוֹ קָטָנָה שָׁלֹא מַעֲשֶׂתָה: מוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ לְאִמָּה בִּשְׁהוּא קָטָנָה: גִּמְי' מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת אַחַת מִנְחַת סוּטָה וְאַחַת מִנְחַת נִדְבָה: מִפְּנֵי שֵׁשׁ לוֹ חֵלֶק בַּהּ שְׁהוּא מִקְרִיבָה מִשְׁלוֹ וּבְתִיב כֵּן מִנְחַת כֹּהֵן וְגו': וְהִינֵה עוֹלָה כָּלִיל שֵׁשׁ לֹה חֵלֶק בַּהּ שֶׁלִּכְפָּרְתָּהּ הִיא בָּאָה וְאֵין מִנְחַת זָר וְכַת כֹּהֵן קֹרְבִין כָּלִיל בָּלֹא הַמִּיצִיָּה: הַשִּׁירִים קֹרְבִין לַעֲצֵמָן לְאֹחֵר שֶׁקָּרַב הַקָּמָן: קָרִי כֹאֵן כֹּל שִׁמְמָנו כו' כי כֵּן שָׂאָר וְכֵן דָּבַשׁ לֹא תִקְרִיבוּ לֹה' (ויקרא ב:י"א) הִנֵּה לִיָּה לִמְכַבֵּת לְמָה לִיָּה לִמְכַבֵּת מִמֶּנּוּ אֲלֹא לְמִדְרָשָׁה גְּמִי בְּחִנְיִי נִפְשָׁה לֹא תִקְטִירוּ כֹּל שִׁמְמָנו עוֹלָה בְּכָר אֲשֶׁה לֹה' וְיֵשׁ בְּכָלָן לֹאִי זֶה בָּשָׂר כֵּן קִרְבָּנוֹת חוּן מַעֲוָלָה וְיֵשׁ בְּכָלָן זֶה שְׂרִיר מִנְחוֹת וְהָבֹא גְמִי מְלֵמָא בְּמַר חֵלֶק שְׁלָה אִית לָן לִמְזַל וְהִנֵּה הַקָּמָר קָמָן בְּהַלְבִּתִּי וְאֵלֹו שִׁירִים גְּמוּרִין הֵם וְשֵׁנָן בְּכַל תִּקְטִירוּ: דַּמְסָק לֹהִי לָשֵׁם שְׁעִים זַמְימָא הִכי אִם רָאויִים הֵן לַהֲקָטִיר וְלֹא הִיתָה רָאוּיָה לְקָמָן בְּזִין מִנְחַת כֹּהֵן דְּרִי זִוּ הַקָּטָרָה לְשִׁמָּה וְקַמְיָה לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרְדָת וְאִם רָאוּיָה הִיתָה לְקָמָן וְאֵלֹו שְׂרִירָה הִכי הֵן בִּשְׂאָר שְׁנִי הַמַּעֲרָבָה: כּר"א פְּלִנְתֵּיהוּ בְּזָבָחִים אֲדָבִי חֲטָאת שְׁנִתְקַדְּבוּ בְּאֲדָבִי עוֹלָה ר"א אוֹמֵר וְגַם לַמַּעֲלָה וְרוּחָה לְגִי אֶת בָּשָׂר חֲטָאת עַל הַמַּזְבֵּחַ בָּאלוּ הֵן שְׁעִים וּכח"א תַּעֲבֹר צִוְתָּךְ וַיֵּצֵא לְבִית הַשְּׂרָפָה שְׂאִסוּר לַהֲקָטִיר אֲדָבִי חֲטָאת מִשּׁוֹם לֹאִי דָכַל שִׁמְמָנו לְאִשִּׁים וּר"א סָבַר בְּתִרְבָּה דִּהִיֹּא קִרָא בְּתִיב קִרְבֹן רֹאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֲתָם לֹה' שְׂאוּר וְדַבַּשׁ בְּכוֹרִים אֲתָה מִבִּיא מִן הַתְּמָרִים וּמִנְחַת שְׁמִי הֶלֶם שְׁהוּא רֹאשִׁית מִן הַשְּׂאוּר וְאֵל הַמַּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחַח הָאִי גְמִי אִמְמָנו אֲשֶׁה לֹה' דְּאוֹקָמָה בְּכַל תִּקְטִירוּ וְאִשְׁמִיעִין דָּלֹא אִסָּר הַקָּטָרֵת אֲלֹא בְּשִׁמְתַּבְּחָן לְרִיחַ נִיחוּחַ: כּר"א כּר"ש בְּמִנְחוֹת בְּפ"י אֵלֹו מִנְחוֹת (מִנְחוֹת דָּף עג:)

גְּמִי מִנְחַת חוּטָא כֹּהֵן שִׁמְבִיא עַל שְׁמִיעַת קוֹל אִו עַל בְּטוּי שְׂפָתָים אִו עַל טְמֵאֹת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו בְּדִלִי דְלוֹת וּפְלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵה דְרָבִי שִׁמְעוֹן וְאִמְרִי וְהִיתָה לְכֹהֵן בְּמִנְחָה מִנְחַת חוּטָתָה שֶׁל כֹּהֵן כָּלִיל בְּמִנְחַת נִדְבָתוֹ וְהִינֵה נְקֻמַּתָּ [ור"ש דְּרִישׁ לִיָּה לְקִרָא הֵתָם הִכי וְכִי יִגְמַר וְהִיתָה לְכֹהֵן בְּמִנְחָתוֹ לֹא יִגְמַר אֲלֵלָא] בְּמִנְחַת חוּטָא שֶׁל יִשְׂרָאֵל מַה שֶׁל יִשְׂרָאֵל נְקֻמַּתָּת אִף מִנְחַת חוּטָא שֶׁל כֹּהֵן נְקֻמַּתָּת אִי מַה מִנְחַת יִשְׂרָאֵל שְׂרִירָה נֶאֱכָלִין אִף זִו שְׂרִירָה נֶאֱכָלִין ת"ל וְהִיתָה לְכֹהֵן בְּמִנְחָה לְכֹהֵן בְּמִנְחָה לַעֲזִין עֲבֹודַת כֹּהֵן שְׁטַעוּנָה קַמְיָה וְלֹא לְאִשִּׁים בְּמִנְחָה הֵא בִּיצַד הַקּוֹמָן קֹרַב לַעֲצֵמוּ וְהַשִּׁירִים קֹרְבִין לַעֲצֵמָם וְלִית לֹה כֹּל שִׁמְמָנו לְאִשִּׁים כָּלָן ר"א כּר"ש פְּלִיגֵי עָלִיָּה וְאִמַר קָמָן קֹרַב לַעֲצֵמוּ וְשִׁירִים מִתְּפָאָרִין לְאִבּוֹד:

קֹרַב הַקָּמָן בְּהַלְבִּתִּי

וְהָאוֹמֶרֶת יִטְמָאָה אָנִי לָהּ", וְשִׁבְּאוּ לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טְמָאָה, וְהָאוֹמֶרֶת יִיֹאנִי שׁוֹתָהּ", וְשִׁבְעֵלָה אִינוּ רוּפָה לְהַשְׁקוֹתָהּ, וְשִׁבְעֵלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרָה, אֲוְכַל הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנִים — מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. בַּת יִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׂאָת לְכַהֵן — מִנְחָתָה נִשְׂרָפֶת, וְכַהֲנָת שְׁנִשְׂאָת לִישְׂרָאֵל — מִנְחָתָה נֶאֱכֶלֶת. יִיָּמָה בֵּין כֹּהֵן לְכַהֲנָת? מִנְחַת כֹּהֲנָת נֶאֱכֶלֶת, וּמִנְחַת כֹּהֵן אֵינָה נֶאֱכֶלֶת. כֹּהֲנָת מִתְחַלֶּלֶת, וְכֹהֵן אֵין מִתְחַלֵּל. יִיָּכַהֲנָת מִטְמָאָה לְמִתִּים, וְאֵין כֹּהֵן מִטְמָא לְמִתִּים. כֹּהֵן אוֹכֵל בְּקִדְשֵׁי קֹדָשִׁים, וְאֵין כֹּהֲנָת אוֹכֶלֶת בְּקִדְשֵׁי קֹדָשִׁים. יִיָּיָמָה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה: הָאִישׁ פּוֹרֵעַ וּפּוֹרֵס, וְאֵין הָאִשָּׁה פּוֹרֵעַת וּפּוֹרְמָת. הָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ בְּגִזִּיר, וְאֵין הָאִשָּׁה מְדִירַת בְּנָה בְּגִזִּיר. הָאִישׁ מַגְלַח עַל גְּזִירוֹת אֲבִיו, וְאֵין הָאִשָּׁה מַגְלַחַת עַל גְּזִירוֹת אֲבִיהָ. יִיָּיָכַבֵּ(ב) הָאִישׁ מְקִדֵּשׁ אֶת בֵּיתוֹ, וְאֵין הָאִשָּׁה מְקִדֶּשֶׁת אֶת בֵּיתָהּ. הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ, וְאֵין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת אֶת בֵּיתָהּ. הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם, וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקָלֶת עֲרוּמָהּ. הָאִישׁ נִתְּלָה, וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְּלִית. הָאִישׁ נִמְכָּר בַּגְּנִיבָתוֹ, וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכָּרֶת בַּגְּנִיבָתָהּ. גְּמִי' תָּנוּ רַבָּנָן: כֹּל הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנָה מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. בִּיצַד? כֹּהֲנָת לוּיָהּ וַיִּשְׂרָאֵלִית שְׁנִשְׂאָת לְכַהֵן — אֵין מִנְחָתָה נֶאֱכֶלֶת, מִפְּנֵי שֵׁישׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ. וְאֵינָה עוֹלָה כָּלִיל — מִפְּנֵי שֵׁישׁ לָהּ חֵלֶק בָּהּ. אֶלֹא — הַקּוֹמֵץ קָרַב בַּעֲצָמוֹ, וְהַשִּׁירִים קָרִיבִין בַּעֲצָמוֹ. כַּחֲכִי(ח) אִיקָרִי כֹאֵן: כֹּל שְׁהוּא מִמֶּנּוּ לְאִישִׁים — הָרִי הוּא בִיָּבֵל תִּקְטִירוּ!" אָמַר יְהוּדָה בְּרִיהַ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פִּזִּי: דְּמַסִּיק לָהּ לְשׁוֹם עֲצִים, בְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר. דִּתְנִיָא, רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לְרִיחַ נִיחוּחַ אִי אַתָּה מַעֲלָה, אֲכָל אַתָּה מַעֲלִיהוּ לְשׁוֹם עֲצִים. כַּסִּיל(י) הַנִּיחָא לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר דְּאִית לִיָּה הָאִי סָבָרָא, אֶלֹא לְרַבָּנָן דְּלִית לָהּ הָאִי סָבָרָא, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר? דְּעֲבָדִי לָהּ בְּרַבִּי אֶלִעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דִּתְנִיָא, רַבִּי אֶלִעֶזֶר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַקּוֹמֵץ קָרַב בַּעֲצָמוֹ, וְהַשִּׁירִים מִתְּפָאָרִים עַל בֵּית הַדָּשָׁן.

וְאִפִּילֹו

בְּעֵלִיָּה וְכֹו הַמַּעֲוִית לִים הַמְלַח דְּמַעִי לְאָשָׁם תְּלִוי אִם לְאָשָׁם תְּלִוי אֲפִי' מִשְׁאָקָשָׁה בְּכִלִי א"ר מִתְנִי' דְּמַעִי לְאָשָׁם תְּלִוי שְׁנִשְׂחַט דְּתִנְיָן תַּמָּן אִם מִשְׁנִשְׂחַט נִוּדַע לוֹ הֵדָם וְשִׁפָּר וְהַבָּשָׂר יֵצֵא לְבִית הַשְּׂרָפָה: וְשִׁבְעֵלָה בָּא עָלֶיהָ בְּדֶרָה תַּמָּה לְרִי"י אִמְאִי נִשְׂרָפֶת בִּינוּ דְּדַקְדָּךְ בָּא עָלֶיהָ הִינוּ קָדָם שְׁתַּקְדּוּשׁ וְכִינוּ דְלִין הַמַּיִם בְּזִקְוִין אֹתָהּ בְּדִאֲמַר וְנָקָה הַאִישׁ מִשְׁוֹן בְּזִמָן שֶׁהַאִישׁ מְנַקֵּה מִשְׁוֹן וְכו' תַּבְּלִי מִתְּלֹא לְמַפְרַע דְּכִי קִדּוּשׁ בְּטַעוֹת קִדּוּשׁ בְּדִאֲמַרְיָן גְּמִי וְשִׁבְּאוּ לֹה עֲדִים שְׁהִיא טְמָאָה דְּהוּאֵיל וְלֹא לְבַדָּךְ עוֹמְדָת וְלֹא רָאוּיָה לְמַנְחָה לֹא הִיתָה רָאוּיָה לְכִלִי וְאֵין כָּלִי שְׂרַת מְקַדְשִׁין אֲלֵל בְּרָאוּי לָהּ וְנִקְרָא דְּזוּקָא לְגַמִּי שִׁבְּאוּ לֹה עֲדִים שְׁנִי לְמִימַר הִכי מִשּׁוֹם דְּמַנְחָה לְבַכּר עִין וְכַשֵּׁשׁ שֵׁם עֲדִים הִכי הַעִין מְבַכֵּר וּא"י צְרוּר אֲכָל הִכָא שִׁבָא עָלִיָּה בְּדַקְדָּךְ שְׁנִרִי לְבַכּר אַע"י דְלִין הַמַּיִם בְּזִקְוִין כִּי קִדּוּשׁ מִעֲקָרָא שְׁפִיר קִדּוּשׁ מֵאֲחֵר שָׁלֹא נִתְבַּכֵּר הַעִין וְלֹא הִוי אֲלֵל כְּמוֹ שְׁנִשְׂאֹו וְנָתַנוּ בַּהּ מוֹזְרוֹת בְּלָבָנָה קָדָם לְכוּ דְלִין הַמַּיִם בְּזִקְוִין וּאֲפ"י מִנְחָה שְׁפִיר קִדּוּשׁ וְהִאי דָּלֹא חָשִׁיב בְּמִתְנִי' מִנְחַת גְּרוּסָה וְשׁוּמְרַת יָבָם אֲלִמְנָה לְכ"ג מִפְּנֵי שְׁרִיוּעַ פְּסוּל שְׁלָהּ שְׁרִיוֹן נִדְבָקוֹת וְאֵין מְבִאִין אֹתָם לְשִׁמְוֹת: כֹּל הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנִים מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת פִּרְש"י אַחַד מִנְחַת סוּטָה וְאֶחָד מִנְחַת נִדְבָה וְתַמָּה מִנְחַת נִדְבָה מַה חֵלֶק יֵשׁ לוֹ בַּהּ וְהָא שְׁכִילוֹ רַבִּי יְהוּדָה דְּאוֹמַר בְּפ"י אֵין בֵּין הַמָּדָר (נִגְדִים דָּף לֹה:) אֲדָם מִבִּיא עַל אֲשֵׁמוֹ כֵּן קִרְבָּנוֹת שְׁהִיא חִיבַת זִוְקָא שְׁהִיא חִיבַת בְּדַמְּשָׁרָשׁ בְּסַפְרִי כָּנוֹן אִם [הַקִּיבָה] גְּזִירוֹת בְּרָאשָׁה וְחַלָּלָה אֶת הַשֹּׁפֶת דְּמוֹמָא דְּמִנְחַת סוּטָה שְׁהִיא חוּבָה דְּלִינִף לֹה מוֹהִיבִיא אֶת קִרְבָּנָה עָלֶיהָ כֵּן קִרְבֹן עָלִיָּה אֲכָל מִנְחַת נִדְבָה מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה שְׁכִילוֹ מְבִיא וי"ל מִשּׁוֹם הִכי יֵשׁ לוֹ חֵלֶק מִשּׁוֹם דְּקוּ"ל מַה שֶׁקָּנָתָה אֲשֶׁה קָנָה בְּעֵלָה דְּתַתָּן בַּפ"ד דְּגִזִּיר (דָּף כד.) אִם שְׁלָה הִיתָה בְּהִמָּה הַחֲטָאת תַּמּוּת וְקָא דִּיק בְּגִמ' מִנָּה לֹה מַה שֶׁקָּנָתָה אֲשֶׁה קָנָה בְּעֵלָה הַלֶּכֶךְ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בַּהּ אֲפֵלוּ לְכַבֵּן דְּפִלְגִי אֲדָר' יְהוּדָה וְאִמְרִי זִוְקָא קִרְבֹן שְׁמַכְשִׁירָה לוֹ מִבִּיא עָלֶיהָ דְּמַה שֶׁקָּנָת' קָנָה בְּעֵלָה מִיֹּהוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְּדַקָּךְ הִיה מְבִיא מִשְׁמַע דְּמַנְחַת סוּטָה אִוִּיר וְהִכי אִיתָא הֵתָם מִנְחָתָה מְלַמַּד שְׁהִיא קִדְשָׁה לְשִׁמָּה בָּשָׂם שְׁהִיא קִדְשָׁה לְשִׁמָּה בָּךְ הִיא קִדְשָׁה לְשִׁמּוֹ וְתַנִּי רַבִּי חִיא וּפְלִגֵי לְקָרַב כָּלִיל אִינֵה וְכוּלָּהּ מִפְּנֵי שֶׁתַּפְתָּה שֶׁל אֲשֶׁה לְאֲכָל אִינֵה וְכוּלָּהּ מִפְּנֵי שֶׁתַּפְתּוּ שֶׁל אִישׁ [אֲלֵלָא] הַקּוֹמָן לַעֲצֵמוּ וְהַשִּׁירִים קֹרְבִין לַעֲצֵמָן וְאֶת אוֹמַר מִנְחָתָה אֲלֹא מַה דְּאִשְׁתַּעֲבִי קִרָא אִשְׁתַּעֲבִי מִתְנִי' וְתוּ הֵתָם וְהִבִּיא אֶת קִרְבָּנָה עָלֶיהָ בְּעֵלָה מַהוּ שִׁנְפָּרִישׁ עָלֶיהָ חוּן מַעֲשֶׂתָה מִבִּינוּ שֵׁשׁ לוֹ שֶׁתַּפּוֹת בְּמִנְחָה מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ חוּן מַעֲשֶׂתָה וּא"ת מֵאֲחֵר שֵׁשׁ לוֹ חֵלֶק בַּהּ א"כ הִוּוִיא לֹה מִנְחַת שֶׁתַּפּוֹת וְאוֹמַר בַּפ"י דְּזָבָחִים (דָּף ה:) הַיִּחַח מִנְחָה לִשְׁנֵי בְּנָיו וּמַת קִרְבָּה וְאֵין בַּהּ מִשּׁוֹם שֶׁתַּפּוֹת הֵא יֵשׁ בַּהּ מִשּׁוֹם שֶׁתַּפּוֹת אִינֵה קִרְבָּה מִשּׁוֹם דְּבְתִיב בַּהּ נָפַס וְהִכי תַּתְנִי בְּסַפְרִי בְּהִדְרִיא וי"ל בִּינוּ דַּעֲקַר בְּכִרָה מִשּׁוֹם דְּדֵה נָפַס קִרְיָן בַּהּ

דֵּהָ הַיִּחַח מִנְחָתוֹ לִשְׁנֵי בְּנָיו דְּמַסִּיק הֵתָם (דָּף ו.) דְּקָבָן לֹהִי אֲלֵמָא מִשּׁוֹם דְּמַכְפְּרִי קִרְיָנָא בַּהּ נָפַס: הַקּוֹמֵץ קָרַב בַּעֲצָמוּ וּא"ת אִמְאִי לֹא שְׁדִין לְכָלָה מִנְחָה בְּמַר דִּידָה וְהִוי שְׂרִירָה נֶאֱכָלִין בְּדִאֲמַר בְּפ"י אֵין בֵּין הַמָּדָר (נִגְדִים דָּף לו:) וְאִיתָא בַּפ"י דְּזָבָחִים (דָּף ו.) וּבַפ"ק דְּתַמוּרָה (דָּף ב:) מִתְּכַפֵּר עוֹשָׂה תַמוּרָה וְהָבֹא הִיא מִתְּכַפֵּרַת בְּמִנְחָה זוּ י"ל הֵתָם מַקְנִי לְמִתְכַּפֵּר כָּלִי זָבַח וְאֵין לוֹ לְמַקְדִּישׁ חֵלֶק כּוּ אֲכָל הִבָּא יֵשׁ לוֹ לַעֲבַל חֵלֶק בְּמִנְחָה: דְּמַסִּיק לָהּ לְשׁוֹם עֲצִים רַש"י פ"י דְּגִימָא הִכי אִם קָרוֹן הֵן בַּהּ תַנְאִי וְלֹא הִיתָה רָאוּיָה לְקָמָן וְהִוי אֲדָבִי עוֹלָה וְאֲדָבִי חֲטָאת שְׁנִתְקַדְּבוּ דְפִלְגִי בַּהּ ר"א וְרַבָּנָן (זָבָחִים עז.) דָּלֹא שְׁנִי בַּהּ תַנְאִי דְּלִיבָא שׁוֹם סַפֵּחַ אֲלֵל וְזִאי מִקְצַעַן רָאוּיָה לַהֲקָטִיר לָשֵׁם עֲצִים בְּכַל מְקוֹם שְׁהוּא וְלֹא שְׁנִי שׁוֹם תַנְאִי וְנִקְמַדְמָה דְּרַש"י נָקַט לִי' אֲבַב שְׁטַפָּה דִּהִיֹּא דְּפָרַק נוֹשָׁאִין עַל הַאֲנוּסָה (זָבָמוֹת ק.) דַּתָּן כֹּהֲנָת שְׁנִתְקַרַב וְלָזָה בּוֹלַד שֶׁחֲתָתָה נוֹתִינִן עָלֶיהָ חֲמִיר יִשְׂרָאֵל וְחֲמִיר בִּהְיִים וּמִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא דְּמִנְחָתָם נְקֻמַּתָּת מִנְח

בְּחֹן וְלֹא בִּהְנֶה וְיִרְשָׁלַיִם ר' אבהו בְּשֵׁי קַמֶּה ר"ל וְהִכְתִּיב (ויקרא כ"ב:י"ח) וְכֹהֵן

וְאִפִּילוּ רַבֵּנּוּ לֹא פָלִיגִי עֲלֶיהָ דְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֶלָּא בְּמִנְחַת חוּטֹא שֶׁל כֹּהֲנִים, דְּבַת הַקֶּרֶבֶה הִיא. אָבֵל בָּהָא, אִפִּילוּ רַבֵּנּוּ מוֹדוּ. בַּת יִשְׂרָאֵל הַנְּשׂוּאָה וְכוּ'. מַאי טַעְמָא — דְּאָמַר קָרָא: "וְכָל מִנְחַת

בַּחֹן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכֵל". בַּחֹן וְלֹא כֹהֲנַת. כֹּהֲנַת מִתְחַלֶּלֶת, בַּחֹן אִין מִתְחַלֵּל. מְנַלֵּן — דְּאָמַר קָרָא: "וְלֹא יִחַלֵּל זֶרְעוֹ בְּעַמִּיו". זֶרְעוֹ מִתְחַלֵּל, וְהוּא אִינוּ מִתְחַלֵּל. כֹּהֲנַת מִטְמְאָה כּוּ'. מַאי טַעְמָא — אָמַר קָרָא: "אֹמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֹהֲרֹן". בְּנֵי אֹהֲרֹן וְלֹא בָנוֹת אֹהֲרֹן. כֹּהֵן אוֹכֵל בְּקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים, דְּכֹתִיב: "כָּל זָכָר בְּבָנֵי אֹהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה".⁽ⁿ⁾ וּמָה בֵּין אִישׁ כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן:

"אִישׁ" — אִין לִי אֶלָּא אִישׁ. אִשָּׁה מְנִין? כִּשָּׁהוּא אוֹמַר "וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ" — הָרִי פֶּאֶן שְׁנַיִם, אִם כּוּ, מָה תִּלְמוּד לזוֹמַר "אִישׁ" — לַעֲנִין שְׁלֹמֶטָה, אִישׁ פּוֹרֵעַ וְכוּ'.⁽ⁿ⁾ הָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ בְּנִזְיָר, וְאִין הָאִשָּׁה מְדִירַת בְּנָה בְּנִזְיָר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלְכָּה הִיא בְּנִזְיָר: הָאִישׁ מְגַלַּח עַל גְּזִירוֹת אָבִיו, וְאִין הָאִשָּׁה מְגַלַּחַת עַל גְּזִירוֹת אָבִיהָ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִלְכָּה הִיא בְּנִזְיָר. הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה מְקַדְּשַׁת אֶת בִּתָּהּ — דְּכֹתִיב: "אֶת בִּתִּי נֹתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה". הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בִּתּוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת אֶת בִּתָּהּ — דְּכֹתִיב: "וְכִי יִמְכּוֹר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ".⁽ⁿ⁾ הָאִישׁ נִסְקָל עֲרוֹם כּוּ'. מַאי טַעְמָא — "וּרְגָמוּ אוֹתוֹ". מַאי "אוֹתוֹ"? אֵילִימָא אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ, וְהִכְתִּיב "וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹתָהּ וְלֹא הָאִשָּׁה הַהִיא"! אֶלָּא: אוֹתוֹ בְּלֹא כְּסוּתוֹ, וְלֹא אוֹתָהּ בְּלֹא כְּסוּתָהּ. הָאִישׁ נִתְּלָה וְאִין כּוּ'. מַאי טַעְמָא — אָמַר קָרָא: "וְתִלְיַת אוֹתוֹ עַל עֵצִי", אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ. הָאִישׁ נִמְכָּר בַּגְּנִיבָתוֹ, וְאִין הָאִשָּׁה נִמְכָּרֶת בַּגְּנִיבָתָהּ. מַאי טַעְמָא, אָמַר קָרָא: "וְנִמְכָּר בַּגְּנִיבָתוֹ", בַּגְּנִיבָתוֹ וְלֹא בַּגְּנִיבָתָהּ.

הַדְרֹן עֲלֶה הָיָה נוטל

^(m) **לַאֲרוֹסָה** וְשׁוּמְרַת יָבָם — לֹא שׁוֹתוֹת

וְלֹא נוטְלוֹת כְּתוּבָה, שְׁנֵאמַר: "אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה", פָּרַט לַאֲרוֹסָה וְשׁוּמְרַת יָבָם.

⁽ⁿ⁾ **אֶלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל**, גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכֹהֵן הַדְּיוּט, מְמִזֶּרֶת

וּנְתִיבָה

ה"ג וּאִפִּי' רַבָּנּוּ לֹא פָלִיגִי עֲלֶה אֶלָּא בְּמִנְחַת חוּטֹא שֶׁל כֹּהֲנִים דְּבַת הַקֶּרֶבֶה הִיא דְּמִקְשֵׁי חוּבְתּוֹ לְגֻדְתּוֹ. לֹא כְּשֵׁי קִמְיָצָה אֶבֶן הַלֹּחַ וְלֹא כְּשֵׁי הַקֶּרֶבֶה הִיא דְּלִמְרָא כְּתָרָה זִידָה אֲזִילִין וְשִׁירִים גְּמוּרִים נִיגְחוּ וְאִפִּילוּ רַבָּנּוּ מוֹדוּ דְּמִתְפָּרְוּין: מַאי טַעְמָא קָאמַר מִתְנִי' מִנְחַת כֹּהֲנַת נֹאכְלַת כְּשִׂאֲנִיה נְשׂוּאָה לְכֹהֵן וּכְשִׂיאָה לְכֹהֵן אִינֶה נֹאכְלַת כָּלִיל מִיָּהָ לֹא הֲוִיָּא: לֹא וְחֵלֵל זָרְעוֹ כְּכֹהֵן הַנוּשָׂא כְּסוּלָה לְכֹהֵנָה כְּתִיב וְזָרְשִׁינוּ כְּקֻדְשִׁין (דף עז.). לֹא וְחֵלֵל שְׂנֵי חֻלוּין אֶחָד לֵה וְאֶחָד לְזָרְעוֹ שֶׁכֹּהֵן מְחַלֵּל אֶת שְׁתֵּיהֶן אֶבֶן הוּא אִין מִתְחַלֵּל: כְּנֵי אֹהֲרֹן לְנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא וְלֹא כְּנֵי אֹהֲרֹן שְׂאֵרֵי דְּבִיחָהּ זִין: כָּל זָכָר כְּבֵי אֹהֲרֹן בְּאִלְהָרָה זִין: כָּל זָכָר אֹהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה בְּמִנְחָה כְּתִיב: אִישׁ צְרוּעַ הוּא: אִין לִי שְׁנַחֲלֹט בְּטַמְאָת נִתְּקוּס אֶלָּא אִישׁ אִשָּׁה מְנִין כְּשִׁהוּא אוֹמַר סְמוּךְ לוֹ וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר כּוּ הִנָּנֵעַ וְלֹא אֲבָעִי לִיהּ לְמַכְתָּב אֶלָּא בְּגִדָיו וְהָיוּ כְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ וְהָיָה צְרוּעַ דְּהָא כְּתִיב לְעִיל דְּבִמְצוּרַע חֲמוּרִי אֶלָּא לְרַבּוּת צְרוּעַ שְׂנֵי כְּנוּן אִשָּׁה:

ה"ג א"כ מַה ת"ל אִישׁ לְעִנּוּן שְׁלֹמֶטָה אִישׁ פּוֹרֵעַ וּפּוֹרֵס וְכוּ' מַה ת"ל אִישׁ מֵאַחַר כְּסוּפּוֹנֵי לְרַבּוּת אֶת הָאִשָּׁה: לְעִנּוּן שְׁלֹמֶטָה לֹא לְמַעֲטוּי מִטְמְאָה הַלְמוּרָה כְּפִסּוּק זֶה בֹּא לְמַעֲטוּי אֶלָּא מַעֲנִין הַלְמוּר כְּפִסּוּק שְׁלֹאֲחֲרֵיו דְּכֹתִיב בַּהּ פְּרִישָׁה וּפְרִימָה לומַר לָךְ אִישׁ פּוֹרֵעַ וּפּוֹרֵס וְלֹא אִשָּׁה: הַלָּכָה הִיא כְּנוֹיַר הַלָּכָה לְמַשֶּׁה מְסִינִי הוּא בַּהֲלָכוּת גְּזוּר: נִתְּנִי לְאִישׁ בְּאִבְיָה נְתִילַת גְּתִינְתָּה: וּרְגָמוּ אוֹתוֹ

אִי נִימָא אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ וְהִכְתִּיב גְּצִי נִשְׁרָה הַמֵּאֲרָקָה וְהוֹצֵאתָם אֶת שְׁנֵיהֶם וּסְקָלָתָם אוֹתָם אֶלָּא הֵא דְּמַמַּעֵט אִשָּׁה לְעִנּוּן שְׂרֵם דְּנִפְקַ מֵהֵאֵי קָרָא מַעֲנוּטָא דְּאוֹתוֹ מַשְׁמַע וְלֹא כְּסוּתוֹ וְלֹאֵי נָקַט לִיהּ לֵהֵאֵי מַשְׁמַעוּתָא דְּעֲרוּס בְּלִשׁוֹן זָכָר גְּצִי אִישׁ לְמִימְרָא הֵא אוֹתָהּ בְּכִסּוּתָהּ: נִמְכָּר בְּגֻגְדָתוֹ אִם אִין לוֹ מַה לְשֹׁלֵם: מִתְנִי' אַרְוִסָה שְׁקֻנָּא לֵה אַרְוִס: וְשׁוּמְרַת יָבָם שְׁקֻנָּא לֵה יָבָם: לֹא שׁוֹמֵרַת דְּמַעֲטוּיָהּ קָרָא: וְלֹא נוטְלוֹת כְּתָבָה שְׂהִיא גְרָמָה לְאַסֵּר עַצְמָה עָלֵיו שְׁנִכְתָּרָה אַחַר קִנּוּי דְּמִקְנּוּי וְאִסּוּר לֹא אִמְעִיט כְּדִמְפָּרַשׁ בְּגִמְרָא וְאִפִּילוּ לִית לָן דְּרַב הַמְנוּנָא דְּשׁוּמְרַת יָבָם שְׁזָנְתָה מִתְּרַת לִבְרַמָּה גָּחַ דְּמִתְּרַת מִיּהוּ לֹא כְּעִי לְמִינְכָּב אִשָּׁה זֹנֶה וְהִיא הַפְּסִידָה כְּתָבָתָהּ: תַּחַת אִישָׁה כְּיוֹשֶׁבֶת תַּחְתּוֹ הַכְּתִיב מְזַבֵּר:

מסורת הש"ס
א כריתות ח; בבא קמא קט; קידושין ל; ב נזיר סא; ג סנהדרין מה.
ד מביילת דרבי שמעון בן יוחאי ה יבמות נג;
תורה אור השלם
וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכֵל (ויקרא ו' טז) וְלֹא־יִחַלֵּל זֶרְעוֹ בְּעַמִּיו כִּי אִנִּי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ (ויקרא כא, טז)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים גְּבִי אֶהְרֹן וְאַמְרַת אֲלֵהֶם וְגו' (ויקרא כא, א)
כָּל־זָכָר בְּבָנֵי אֹהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה חֶק־עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשִּׁי יְהוָה כֹּל וְגו' (ויקרא ו' יא)
וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־בוּ הִנָּנֵעַ בְּגָדָיו יִהְיוּ כְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה צְרוּעַ וְגו' (ויקרא יג, מה)
אִישׁ־צְרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא וְשִׁטְמוֹנִי כֹהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִנְעוּ (ויקרא יג, מד)
וְאָמַר אָבִי הַנֶּנֶךְ אֶל־הַזִּקְנִים אֶת־בִּתִּי נִתְּנִי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וְגו' (דברים כב, טז)
וְכִי־יִמְכּוֹר אִישׁ אֶת־בִּתּוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא תִצָּא כְּצֹאת הַעֲבָדִים (שמות כא, ז)
הוּצֵא אֶת־הַמְּקַלֵּל אֶל־מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְסָבִיבוּ כָל־הַשְּׂמָעִים אֶת־זִיָּהֶם עַל־רֹאשׁוֹ וְנָגְמוּ וְגו' (ויקרא כד, יד)
וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אוֹת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר אֶת־הַזָּכָר וְגו' (דברים יז, ה)
וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲטָא מִשְׁפָּט־מָוֶת וְהוּמָת וְתִלְיַת אֹתוֹ עַל־עֵץ (דברים כא, כב)
אִם־זָרָה הִשְׁמַשׁ עָלָיו זָמִים לוֹ שְׁלֵם וְשְׁלֵם אִם־אִין לוֹ וְגו' (שמות כב, ב)
זֹאת תּוֹבֵת הַקָּנָתָא אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה וְנִטְמְאָה (במדבר ה, כט)

היה נוטל פרק שלישי סוטה

כִּי יִהְיֶה נֶפֶשׁ חָזִין כְּסָפוֹ מַעֲתָה כֹּהֵן וְלֹא כֹהֲנַת א"ל וְהַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחְתּוֹ מְקַנּוּי אֶת שְׁבִטוֹ עוֹמֵד תַּחְתּוֹ יִצְתָּה זֶה שְׂאִין בְּנֵה עוֹמֵד תַּחְתּוּהָ ה"ה דְּכַפָּרָה הַזֹּרֵעַ (חֲלִין דָּף קלג.). הִנֵּה מִצֵּי לְשִׁנּוּי נִמִּי הָכִי וְנִתְּן לַכֹּהֵן הַזֹּרֵעַ דָּלֹא אָמַר לְכֹהֵן וְלֹא לְכֹהֲנַת אֶלָּא אֶפְלוּ לְכֹהֲנַת דְּהִכָּא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּכֹתִיב וְהַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחְתּוֹ מְקַנּוּי אֶבֶן הַתֵּם דְּחִי לִיהּ מִשּׁוּם דְּאֹהֲרֹן וּכְנִי כְּתִיב בְּפִרְשַׁת מִנְחָה אִי נִמִּי מִשּׁוּם דְּהֵתָם הָיוּ מַעוּט אַחַר מַעוּט: מָה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה כְּתוּבָקָתָא (פ"ב) קֹא חָשִׁיב עוֹבֵר עַל מִצְוַת גִּשָּׁה שְׁחָמוּן וְקָרָא מַה שְׂאִין כּוּן בְּאִשָּׁה הָאִישׁ עוֹבֵר עַל כָּל תַּחֲוִי וְעַל כָּל תַּשְׁחִית וְעַל כָּל תַּטְמֵא לְמַתִּים מַה שְׂאִין כּוּן בְּאִשָּׁה הָאִישׁ גָּזוּן בְּכּוּן סוֹכֵר וּמוֹרָה וְנַעֲטָט וּמַסְפֵּר וְאִין הָאִשָּׁה נְטַטָּת וּמַסְפֶּרֶת הָאִישׁ נִמְכָּר וְנִשְׁנָה וְאִין הָאִשָּׁה נִמְכָּרֶת וְנִשְׁנִית הָאִישׁ נִרְצַע וְנִמְכָּר לְעַבֵּד עַבְרִי וְזֹנֶה לְעַבֵּד עַבְרִי וְאִין הָאִשָּׁה נִרְצַעַת וְנִמְכָּרֶת וְזֹנֶה וְלֹא חֲתַנִּי הֵתָם כָּל הָנִי דְּמִתְנִי' אֶלָּא חֲזַפְרִי בְּבִתּוֹ מִשּׁוּם דְּמִפְּרַשׁ הֵתָם כְּכִסָּף וּכְשֹׁמֵר וּבִבְיָאָה וְתַמָּה אִמְרִי לֹא חָשִׁיב נִמִּי כְּמִיכּוֹת תַּנּוּפּוֹת הַגָּשׁוֹת וְקִמְיָצַת דְּכִין כֹּהֵן לְכֹהֲנַת וְכָל הָנִי חֲתָנָן כַּ"ק דְּקֻדְשִׁין (דף לו.). וְלֹא חֲתַנִּי נִמִּי שְׁהַעֲבִרִי יוֹצֵא כְּשֵׁינִים וּבִיבּוֹל וּבִמִּינַת הָאֵרֶן מִשֹּׁא"כ בְּעַבְרִיָּה הַזֶּכ מִטְמֵא בְּרָחִוּיֹת וְלֹא הַזָּה מַצְרַע אִסּוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה וְלֹא מַצְרַעַת כְּדִמְפָּרַשׁ כְּרִישׁ פָּרָה מִחֲסָרִי כְּפָרָה (כְּרִיתוּת דף ח:): מַחוּן לֹאֲהֵלֵן וְלֹא מַחוּן לְאִהֵלֵן וְלֹא מַחוּן לְאִשׁ מְגַלַּח עַל גְּזִירוֹת כַּ"ד קְנוֹיַר (דף לו.) וְכַפָּרָה כְּתָרָא דְּכְרִיתוּת (דף כז:): מָה? דְּזִנְחָא עַל מַעוֹת סוֹמְנוּן וְלֹא עַל מַעוֹת מִפְּרָשִׁין: שְׁנֵאמַר אֶת בִּתִּי מַרְיָשָׁא דְּקָרָא יְלִיף לִיהּ וְאָמַר אֲבִי הַנְּשִׁירָה אֵל הַקְּנִים מַשְׁמַע לְמַעֵט אִמָּה דְּאִינֶה וְכֹאֵה כְּבָתָה לַת: וְתִלְיַת אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ כְּפָרָה נִגְמַר הִדִּין (סְנֵהֲדִין דף מו.). נִפְקָא לָן חֲשִׁי וְהָיָה בְּאִישׁ וְלֹא בְּאִשָּׁה: בַּגְּנֻבָתוֹ וְלֹא בַּגְּנֻבָתָהּ תַּמָּה כִּינּוּ דְּאִי גֻגְבָה אִינֶה נִמְכָּרֶת בַּגְּנֻבָתָהּ א"כ אִין כַּ"ד רַשְׁאִין לְמַכְרָה דְּבִית דִּין אִין מוֹכְרִין אֶלָּא בַּגְּנֻבָתוֹ וּכַ"ק דְּקֻדְשִׁין (דף יד:): מִמַּעֲטוּי רַבָּנּוּ מַרְצַע אֶת חֲזִנוּ חֲזִנוּ שְׁלוּ וְלֹא אֲזִן שֶׁל מוֹכֵר עַצְמוֹ דְּמוּקָא מְכָרוּהוּ בֵּית דִּין נִרְצַע וְאִשָּׁה הוֹאִיל וְאִין בֵּית דִּין מוֹכְרִין אוֹתָהּ אֶלָּא וְזַעֲנָא דְּאִינֶה נִרְצַעַת וְאִמְרִי אֲצַטְרִיךְ לְרַבָּנּוּ לְמִינְלָף מֵהַעֲבֵד וְלֹא אִמָּה הַעֲבִרָה דְּאִינֶה נִרְצַעַת וְי"ל כִּינּוּ דְּאִינֶה נִמְכָּרֶת אֶלָּא ע"י אִבְיָה סד"א תַּחְתּוֹ מְכִירָה דְּאֵב כְּמִקּוּס מְכִירַת בֵּית דִּין וְתִרְצַע לֵהָכִי

אֲצַטְרִיךְ קָרָא: מִתְנִי' וְשׁוּמְרַת יָבָם לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוטְלוֹת כְּתָבָה וְיִרְשָׁלַיִם יוֹדַעַת הֵיתָה שְׂאִין אַרְוִסָה שׁוֹתָה וְלִמָּה הַכְּנִיָסָה עַצְמָה לְמַכְפָּר הָיָה הַמְּרַבָּה כְּשִׁכִּיל לְכַסְלָה מִכְּתָבָתָה כַּ"ח אַרְוִסָה אַע"פ שְׂאִין לֵה כְּתָבָה יֵשׁ לֵה מְנָה וּמַתִּים וְעַל מְנָה וּמַתִּים חֲתַנִּי הִבָּא לֹא נוטְלַת כְּתָבָתָה כַּש"י פ'י' דְּלִיבָא לְמַפְשֵׁט מִמִּתְנִי' הֵא דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא שׁוּמְרַת יָבָם שְׁזָנְתָה אִסּוּרָה לִבְרַמָּה דְּאִפִּילוּ אִי לִית לָן דְּרַב הַמְנוּנָא מִיּהוּ אִי לֹא כְּעִי יָבָם לְמִינְכָּב אִשָּׁה זֹנֶה אִינֶה נוטְלַת כְּתָבָתָה מִיּהוּ תַּמָּה אִי לִית לָן דְּרַב הַמְנוּנָא קָרָא מַאי אֲצַטְרִיךְ לְמַעֲטוּי וְהֵא תָּנּוּ כְּפָרָה הָיָה מְבִיא (לְעִיל כּוּטָה דף יח:): כָּל שְׁתַּבְּעַל וְלֹא הָבִיא אִסּוּרָה לוֹ. לֹא הָיָה מַתְנֶה דְּמַה קִּנּוּי שְׁנָךְ הִיבָא דָּלֹא מִתְּקַרָא בְּחִירוּקְוִיָּה אֶלָּא מְדִאֲצַטְרִיךְ לְמַעֲטוּי ש"מ דְּמִתְּקַרָא מִיּהוּ לִיבָא לְמַפְשֵׁט מֵהִכָּא מִשּׁוּם דְּמוּקָי לֵה בְּגִמְרָא כְּנוּן שְׂבָא עָלֶיהָ יָבָם בְּבִית אַחִיו דְּקִנְיָאָה לְכַטְרָה בְּגִט בְּלֹא חֲלִיצָה אִפִּילוּ אֶלְבָּא דְּשׁוּמַלֵּל הַלָּכָה שׁוֹכָא נִמִּי אִשְׁתֵּי לְאַסֵּר עָלָיו כְּזִנַת כְּדַבְרִי הַכָּל: אֶלְמָנָה לֵב"ג וְכו' הֵאֵי דָּלֹא עָרִיב וְתַנִּי לֵהוּ אֲלוּ לֹא שׁוֹמֵרַת וְלֹא נוטְלוֹת כְּתָבָתוֹ וְלִתְנִי אַרְוִסָה וְשׁוּמְרַת יָבָם אֶלְמָנָה לֵב"ג וְכו' מַעֲשֶׂרֶת חֲבֵרוֹ וְחִלוּטִית זָקְנָה וְכו' י"ל מִשּׁוּם הָכִי פִּלְגִינְהוּ מִשּׁוּם דְּחִלוּקִין בְּטַעֲמָם מִיּהוּ תַּמָּה אִמְרִי לֹא תָּנָא מַעֲשֶׂרֶת כְּתַר כְּבָא דְּאֶלְמָנָה לֵב"ג דְּדַמִּי בְּטַעְמָא וְה"ל לְמִתְנִי בְּתַחֲלוֹת הַפָּרָה אֲלוּ לֹא שׁוֹמֵרַת וּכְתַר לְחֶשֶׁב וְלִחֵל כּוּלְהוּ כָּל הָנִי דְּדִמְיוֹן לֵהֲדַרִּי כָּל חַד וּפְרִי הָיָה שְׁנָךְ לְמִתְנִי אֲלוּ בְּרֹאשׁ כָּלָן מִמַּאי דְּתַנִּי חֲצַת דָּלֹא שׁוֹמֵרַת וְהַדְרַתְנִי אֲלוּ:

 עין משפט גזר מצווה
--

א מו"י פב' מהל' סוטה הל' ה':

ב טור אה"ע סי' קסו:

ג מו"י פח' מהל' תרומות הל' ו', ש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ט:

וְרַבִּי יוֹנָתָן הֵאֵי אִישׁ אִישׁ מֵאִי עֶבֶד לָהּ וְכוּ' מְנַלָּה וְהִקְיֶשָׁא דְאִישׁ לְאַשָּׁה לִר' יוֹנָתָן מְנָא לָהּ וְכוּ' אִית לֶן לְמִימַר דְּפִלְגִי בָּהּא נְמִי דִר' יאֲשִׁיָּה לִית לָהּ דְאֲשֶׁת חֲרַשׁ שׁוּתָה וְר' יוֹנָתָן לִית לָהּ דְסוּמָא חֲיָנָה שׁוּתָה: דְּהָאָמַר רב קָנָה לְכַל הֵנִי לְשִׁנִּי דְּפִלְגִי בַּהֲבָא עַל יְבֻמְתּוֹ (וְיְבֻמוֹת דָּף נח.) בְּשׁוּמְרַת יָבֵם שְׁנַפְלָה מִן הַנְּשׁוּאִין אוּ מִן הָעֲרוּסִין לֹא שִׁיבָא דִּוְקָא אֱלָא לְעֻנָּין תְּרוּמָה מִשּׁוֹם דְּבִבְרַא אֶכְלָה אֶכְּל לְעֻנָּין לְהַשְׁקוּתָהּ וְלְיוּרְקָשָׁה וְלִטְמָא לָהּ לֹא:

בְּשִׁמוּאֵל דָּאָמַר לֹא קָנָה אֱלָא לְדָבָרִים כּו' תַּמָּה בְּיוֹן דְּקָנָה מִיהֵת לְדָבָרִים הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה לְפִטְרָה בְּגַט דְּבִינִן שְׂבָא עֲלֵיהּ דְרִי הִיא בִּאֲשֶׁתּוֹ לְאוּתָן דָּבָרִים א"כ מ"ט דְּרַבִּי יוֹנָתָן דְּאֵלִימָא לִיָּה אֲרוּסָה מִשׁוּמְרַת יָבֵם אִי מִשּׁוֹם דְּאֲרוּסָה קְדוּשִׁין זִידָה שׁוּמְרַת יָבֵם נְמִי בִּיאָה זִידָה הִיא וְנִחְנָקָה עַל יְדוּ וּכ"ס דְּתַקְשָׁה לְרַב דְאָמַר אֱנָא דְאֲמִינָא אֶפִּילוּ לְרַבִּי יוֹנָתָן וְתוּ מֵאִי דְחָקָה לְמִימַר בְּשִׁמוּאֵל וְהָא מִסּוּחַ דְאֶפִּילוּ רַב הוּא אֲתִי מִלְתִּיהוּ אֶלְבָּה וְלְעֻנָּין הַשְׁקָאָה קַפַּד רַחֲמֵנָא דְבַעֲיָין בִּיאָה לְשֵׁם אִישׁוֹת וְבִיְבֻמוֹת בְּפִרְקָה הֲבָא עַל יְבֻמְתּוֹ (וְיְבֻמוֹת דָּף נח.) מוֹקִי לָהּ נְמִי הָא דְתַנּוּ [אֲמַן שְׁלֹא שְׁטִיתִי אֲרוּסָה וְנִשְׁוֹאָה] שׁוּמְרַת יָבֵם וּבְנוּסָה בְּגוֹן דְּבָא עֲלִיָּה וְבֵם בְּבִית אַחִיו וְכוּ' פִי הֲבָא וּמַקְשָׁה מְמִי הוּא טַעֲמָא אֱלָא לְרַב הָאֲמַר רַב קָנָה לְכָל וְלֹא מִתְּרַן גְּבִי הַשְׁקָאָה גְּזַרְתַּ הַבְּתוּב דְּבַעֲיָין בִּיאָה לְשֵׁם אִישׁוֹת: בַּסְּפָרִים גָּרַם אִי הָכִי לִימָא רַב דְאָמַר פְּרַבִּי יאֲשִׁיָּה וְלֹא א"ש אִי הָכִי וּבִפְרַשׁ"י לֹא גָרַם וְהוּא לֹא שֶׁבַשׁ הַגְּרָסָא אֱלָא בַסְתָּם פִּי' לִימָא רַב

דְאָמַר וְכוּ' וְשִׁמָּא בַסְפָּרוּ לֹא הִיָּה פְתוּב אִי הָכִי: אָמַר לָהּ אֲנָא דְאֲמַרִי אֲפִי' לְרַבִּי יוֹנָתָן וְכֵרָאָה דְהָכִי פְרוּשׁוֹ לֹא מַבְעִיָא לְרַבִּי יאֲשִׁיָּה דְמַרְבָּה שׁוּמְרַת יָבֵם

דְאֲמִינָא בְּתוּתָהּ וְהֵאִי דְאֲצַטְרִיךְ לְרַבּוּנִי מִשּׁוֹם דְּכַתִּיב הֲבָא תַּחַת אִישְׁךָ דְּמַשְׁמַע שְׂבָא עֲלִיָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת וְכוּ' לֹא צְרִיכָא לְמִימַר דְּקָרָא אֶסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא הוּא בְּמוֹ שְׁפָרַשׁ רַש"י וְאֵף מַה שְׁפָרַשׁ לְשִׁמוּאֵל הֵהִיא דְאֲצַטְרִיךְ רַבִּי יוֹנָתָן לְמַעֲוִטִי שׁוּמְרַת יָבֵם אֶסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא הוּא תַּמָּה נִהִי דְלֹאֹא אֲשֶׁתּוּ הִיא אִי לֹאֹ מַעֲטָה קָרָא מִהִיבָא תִּיתִי דְּבַעֲיָין אֲשֶׁתּוּ טָפִי לְעֻנָּין הַשְׁקָאָה מְלַעְגִין קְנוּי אִי מִשּׁוֹם דְּכַתִּיב וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֲשֶׁתּוּ (אֱלָא) ה"ג גְּבִי קְנוּי כְּתִיב וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוּ וְרִנְשׁ לְמִי אֲרוּסָה לֹא שׁוּתָה וְיִשְׁקָנָה גְּזַרְתַּ הַבְּתוּב הוּא וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֲשֶׁתּוּ וְלֹא וְקָנָא לָהּ הַתּוּרָה אֲמַרְהָ וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוּ וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוּ אֲפִי' מַקְצַת אֲשֶׁתּוּ ר' יוֹדֵן בְּעִי בְּמָה דְתִימַר תַּמָּן וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוּ וְקָנָא אֶת אֲשֶׁתּוּ אֲשֶׁתּוּ אֲפִילוּ מַקְצַת אֲשֶׁתּוּ דְבִנְתָּה תַּחַת אִישְׁךָ תַּחַת אִישְׁךָ אֲפִי' מַקְצַת אִישְׁךָ הִיךְ עֲבִידָה קָנָא לָהּ וְעוֹזָה אֲרוּסָה וּבִנְסָה וְנִסְתַּרְהָ מַשְׁקָה אוּתָהּ עַל קְנוּיָו קָנָא לָהּ וְעוֹזָה אֲרוּסָה וּבִנְסָה וְנִסְתַּרְהָ וְנִסְתַּרְהָ מַשְׁקָה אוּתָהּ עַל קְנוּיָו קָנָא לָהּ וְעוֹזָה שׁוּמְרַת יָבֵם וּבִנְסָה וְנִסְתַּרְהָ וְיִזְעַע בָּהּ תַּצַּא בְּכַתְּבָתָהּ וְאִם לֹאֹ תַצַּא שְׁלֹא בְּכַתְּבָתָהּ) לֹא קָנָא לָהּ בְּעֻלָּה וּמֵת וְנִפְלָה לְפָנֵי הַיָּבֵם וְקָנָא לָהּ וְלֹא הִסְפִּיחַ לְבִנְסָה עַד שְׁמֵת וְנִפְלָה לְפָנֵי אַחִיו אִינוּ מַשְׁקָה אוּתָהּ שְׁלֹא נִפְלָה לּוּ אֱלָא מִחֲמַת אַחִיו הִרְאִשׁוּן אֶכְּל אִם קָנָא לָהּ הַיָּבֵם וּבִנְסָה וּמֵת וְנִפְלָה לְפָנֵי הַיָּבֵם וּבִנְסָה וְנִסְתַּרְהָ מַשְׁקָה אוּתָהּ עַל קְנוּיָו:

ארוסה פרק רביעי סוטה

תַּמָּה הֵאֵי רַבּוּי לְרַבִּי יאֲשִׁיָּה

שְׁעֻמוּם לְקוּי בְּתַמְהוֹן לָב: הֵאֵי

שְׁעֻמוּם. וְרַבִּי יאֲשִׁיָּה, הֵאֵי "תַּחַת אִישָׁה" מֵאִי עֶבֶיד לִיָּה? מִיבְּעִי לִיָּה לְהַקְיֶשׁ אִישׁ לְאַשָּׁה וְאַשָּׁה לְאִישׁ. ^(N)**אֱלָא, טַעֲמָא דְכַתִּיבִי הֵנִי קָרָאִי, הָא לָאו הָכִי, הֵוָּה אָמִינָא אָרוּסָה שְׁתַּיָּא? וְהָא פִי אֶתָּא רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא מְדֻרוּמָא, אֶתָּא וְאַיִיתִי מִתְּנִיתָא בִּידֵיהּ: "מִבְּלַעְדִּי אִישָׁה", מַשְׁקִדְמָה שְׂכִיבַת בַּעַל לְבוּעַל, וְלֹא שְׁקִדְמָה שְׂכִיבַת בּוּעַל לְבַעַל. אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא: מִשְׁפַּחַתָּ לָהּ — בְּגוֹן שְׂבָא עֲלִיָּהּ אָרוּס בְּבִית אָבִיָּה. דְּכוּוֹתָהּ גְּבִי שׁוּמְרַת יָבֵם — בְּגוֹן שְׂבָא עֲלִיָּהּ יָבֵם בְּבִית חֲמִיָּה. הָא שׁוּמְרַת יָבֵם קָרִית לָהּ? אֲשֶׁתּוּ מְעַלְיִיתָא הִיא, דְּהָאָמַר רַב: קָנָה לְכַל! "בְּשִׁמוּאֵל, דָּאָמַר: לֹא קָנָה אֱלָא לְדָבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפֶּרֶשָׁה. אִי הָכִי, לִימָא רַב דְאָמַר פְּרַבִּי יאֲשִׁיָּה וּשְׁמוּאֵל דְאָמַר פְּרַבִּי יוֹנָתָן? אָמַר לָהּ רַב: אֲנָא דְאָמַרִי — אֶפִּילוּ לְרַבִּי יוֹנָתָן. מְדֻאִיצְטְרִיָּה קָרָא לְמַעֲוִטָּה — מִכָּלֵל דְאֲשֶׁתּוּ מְעַלְיִיתָא הִיא.**

ושמואל

וְהָא דְאֲצַטְרִיךְ לְרַבִּי יאֲשִׁיָּה לְרַבּוּנִי מֵאִישׁ אִישׁ לָאו דִּוְקָא אֱלָא אֶסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא וְשַׁקַּר קָרָא לְאַשֶׁת חֲרַשׁ וְשׁוּתָה:

זֹאת תִּנּוּרַת הַקְּנָאוֹת וְכוּ': לְהַקְיֶשׁ אִשָּׁה לְאִישׁ צְרִיכָא הִיא בְּשַׁלְחֵי פְּרָקִין וְהֵתֵם מִפְּרַשׁ לְמֵאִי הִלְכְּתָא: הֵנִי קָרָאִי דְּמַמַּעֲטִי אֲרוּסָה: מִבְּלַעְדִּי אִישְׁךָ מַשְׁמַע שְׂבַעֲלָה וְתָן בָּהּ אֶת שְׂבָבָתּוֹ קָדָם לְכַתִּירָה זֹו: מַשְׁפַּחַת לָהּ דְאֲצַטְרִיךְ לְמַעֲוִטִי אֲרוּסָה מִקָּרָא אַחֲרִינָא וְלֹא מִמַּעֲטָא מִהֵתֵם: בְּגוֹן שְׂבָא עֲלִיָּה אֲרוּם בְּבִית אָבִיָּה בְּזוּנֹת: בְּבִית חֲמִיָּה לְאַחַר שְׁמֵת אַחִיו: שׁוּמְרַת יָבֵם קָרִית לָהּ דְקֻאֲמַרְתָּ דְלֹא תַשְׁתֶּה הָא אֲשֶׁתּוּ מַעֲלִיִּיתָא הִיא בְּבִיאַת זְנוּת: דְּהָא אָמַר רַב בִּיבְמוֹת קָנָה לְכָל דְתַנּוּ הֲבָא עַל יְבֻמְתּוֹ בְּיִן בְּשׁוּנָג בְּיִן בְּמוּזִיד דְּהִינוּ בְּזוּנֹת קָנָה וְאָמַר רַב קָנָה דְחַקְעִי מַעֲעִי' קָנָה לְכָל אִם כְּהֵן הוּא מַאֲכִילָה בְּתֵרוּמָה וְיוּרְקָשָׁה וּמִטְמָא לָהּ וּמַשְׁקָה וּפּוּטְרָה בְּגַט בְּלֹא חִלּוּיָה: בְּשִׁמוּאֵל הָא דְאֶתָּא קָרָא לְמַעֲוִטִי בְּשִׁמוּאֵל דְאָמַר לֹא קָנָה אֱלָא לְדָבָרִים הָאֲמוּרִים בְּפִרְשַׁת יְבֻמָּה לְקוּם עַל שֵׁם אַחִיו בְּנִחְלָתּוֹ וּלְפִטְרָה בְּגַט דְּהָא דְחַקִּי לָהּ וְבֵם בְּבִיאָה כָּל דְּהוּ מִיבְּמָה יִבָּא עֲלִיָּה נִפְקָא לָן דְּלֹא כְּתִיב יְבֻמָּה יִחַסְנָה לּוּ לְאַשָּׁה אֱלָא יִבָּא עֲלִיָּה וְלִקְחָהּ לוּ לְאַשָּׁה וְאֲשַׁמַּעֲיָין דְּבִיאָתּוּ עֲלִיָּה הֵן הֵן לְקוּחִי הָאֲשׁוֹת שְׁלוּ הַלְבָּךְ לְמַדִּי דְאֶתְמַר בְּהָךְ פִּרְשָׁתָא רַבִּינְהוּ קָרָא נִשְׁוֹאִין הֵלְלוּ אֶכְּל לְמִידִי אַחֲרִינָא לָאו נִשְׁוֹאִין נִינְהוּ וּמַה אָמוּר בְּפִרְשָׁה פְּטוּר חִלּוּיָה ע"י יְבוּם וְיָקוּם עַל שֵׁם אַחִיו שְׁיוּרַשׁ אֶת נְכָדִי אַחִיו וְאִין אַחִיו חוּלְקִין עִמּוֹ: לִימָא רַב דְאָמַר קָנָה לְכָל פְּרַבִּי יאֲשִׁיָּה דְאָמַר שׁוּמְרַת יָבֵם שׁוּתָה וְאוּקְמָנָא בְּבָא עֲלִיָּה: אֱנָא דְאֲמַרִי אֶפִּילוּ פְּרַבִּי יוֹנָתָן כּו' וְכַל שְׂכַן פְּרַבִּי יאֲשִׁיָּה

וְהָא דְאֲצַטְרִיךְ לְרַבּוּנִי מֵאִישׁ אִישׁ לָאו דִּוְקָא אֱלָא אֶסְמַכְתָּא

מסורת הש"ס

א יבמות נח.

תורה אור השלם

וְאֵת כִּי שָׁטִיתַּ תַּחַת אִישְׁךָ וְכִי נִטְמַאת וַיִּתֵּן אִישׁ כֶּדֶּ אֶת־שִׁבְכָתּוֹ מִבְּלַעְדִּי אִישְׁךָ [במדבר ה, כ]

מסורת הש"ס
א יבמות נגז; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ב סנהדרין פח. ג לעיל ז; ספרי במדבר
תורה אור השלם

ואיש אשר יושב את־אשה זונה וגלה את־עונתה את־מקנה הערה והוא גלטה את־מקור דמיה ונכרתו שניהם מקרב עמם [ויקרא כ, יח]

ושמואל דאמר אַנא דאמרי אפי' לרבי יאשנה דאמר שותה דמזאצטריד, לרפוני לשתנה ש"מ לאו אשתני היא ליוקסה וליטומא לה וליהאכילא תרומה וכ"ש לרבי ונתנו דאמר אינה שותה משום דלאו אשתני היא וזהו דאצטריד, למעוטי אסמכתא בעלמא היא ולא דקרא להכי אלא להאיס אשה לאיש סגשמי לעיל: עוברת על דת והדית שאינה צנועה ויוצאה וראשה פרושה וטווה בשוק ומזבזת עם כל אדם דאמר בכתבות בפרק המזיר (כתבות דף עב.) דיוצאה שלא בכתבה: צריכה התראה שאל תחזור ואם תחזור לא תפסיד בכתבה או אינה צריכה התראה דבלאו התראה מפקדה: למאי בינו דלא שתא קווי למאי אהני: לאפסווי בכתבה ואי לאו דהני לא מפקדה אלמא צריכה התראה וזו עוברת על דת היא שנסתרה עם אנשים: להשקותה כשהיא נשאה ואם תסתר לאחר נשואין שותה על גזי קווי של חרובין שאינו יכול להשקותה כשהיא חרוסה דבעינן תחת אישה: לאסרה אבועל קווי לא מהני אלא לאסרה על אבועל אס ימות זה או יקדשה ולא שתת: אלא לסקנה מכתבתה מקבל דאי לא אחרו בה לא מפקדה: דתנו לקמן בפרק כשם שהמים בוקרין (סוטה דף כז:): שאני התם הא דבעי התראה: דלית לה אימתא דבעל ואי לאו דאחרו בה פי דניא לא הוה לו למקנסה דכיון דלית לה אימתא אין פמה צדבר אס עוברת על דת ואין זה פריצותא יתירא אכל מי שבעלה אצלה ואינה זכאה ממנו ועוברת על דת פריצותא ויתירא אית בה ואיבא למימר דבלאו התראה גמי מפקדה בכתבה: תלא רחמנא דבתיב וקנא את אשתו: או דלמא ביון דקשר קשר בלומר ביון דאורסה דבעל למקשר בדיק על פקסה דהאי גמי הויא קפיא לגביה: עבדינן מילא דלמא לא ניחא לה והיאך אנו נגשים סלוחים לו שקבר שהוא חוב לו שאינו חפז בו וקומא לו (כתבות דף יא.) דאין חבין לאדם שלא כפניו: שמחל על קווי והשפא כ"ד דקדשי פין שמחל תדם כתיבה פין שמחל לאחר הסתירה ואם תמצני לומר עוברת על דת שרצה לקומה מקומה גזי מלי בלא קווי אכל היבא דאיבא קווי וסתירה ורצה למחל מהו מי שקר קווי ושריא ליה או לאו: עבדינן ממי דאחי בעל ומחיל ואיבא זילותא דכי דינא: סתמא דמלתא אדם מקפיד כו' וסמכין אסתם דאפה דאיןשי ומקנינן לה ואי אחי ומחיל מחיל: מחי שגא תלמידי חכמים תירוצא הוא ודכי קאמר לעולם מחיל ודיקא ליה ממתני' מאי שגא דבעינן תלמידי חכמים משום דגמירי דאסורה ליה דגלא מחיל קווי ואי אחי למבעל אמרין ליה אחלי לקנינה: סח לי געירא שהיה מאגשי ירושלם: זקן ממרא שהמרה על פ"ד של לשפת הגזית ומיתתו בדיקה: שהיא בלא אחרי אלשר העומאה לרבות סוטה שנסתרה בפ"ק דיתמות (דף יא:): במאי קמפלגי אינה טעם ונתנין לגבריהם: כ"ש סברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי מי שגם לו שטר חוב על חברו וטעמך לו בו נכסיו מחזק בעל השטר שנקסים יותר מן הלנה והלגך ביון דנכסי שרשיתה חזמי הוו להו יורשי הפעל תובעין והמוציא מחברו עליו הראיה וצליהן להביא ראיה שזאתה סתירה זו ואזכה בכתבה:

שאנני התם דלית לה אימתא דבעל וא"ת הני דבעי למשפט מארסה ושומרת יבם לית להו גמי אימתא דבעלה דהא בעליהו לאו גביהו ניהו וי"ל אפ"ה אית לה אימתא פן ירגישו שעליהן בפריעותן:

ושמואל אמר: אנא דאמרי — אפילו לרבי יאשיה. מדאיצטריך קרא לרבוייה — מקלל דלאו אשתו היא כלל.
"איבעיא להו: עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה, או אינה צריכה? מי אמרינן: בינו דעוברת על דת היא — לא בעינא התראה, או דלמא תיבעי התראה, דאי הדרה בה תיחדר בה? תא שמע: ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה. מישתא הוא דלא שתא, הא קנזי מקני לה. למאי? לאו להפסידה כתובתה? אמר אביי: לא, לאוסרה עליו. רב פפא אמר: להשקותה כשהיא נשואה. בדתנאי: אין מקנינן לארוסה להשקותה כשהיא ארוסה, אכל מקנינן לארוסה להשקותה כשהיא נשואה.
^(א)אמר רבא, תא שמע: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישׂראל, בת ישראל לממזר ולגתין — לא שותות ולא נוטלות כתובה. מישתא הוא דלא שתא, הא קנזי מקני להו. ולמאי? אי לאוסרן עליו — הא אסירן וקנינן. אלא לאו: להפסידן כתובתן? אמר רב יהודה מדייסקרתא: לא, לאוסרה לבועל בפעל. דתנן: כשם שאסורה לבועל — כה אסורה לבועל.
^(ב)אמר רב חנינא מסורא: תא שמע, ואלו שפית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או נשתטה, או שהיה חבוש בבית האסורין. ולא להשקותה אפרו, אלא לפוסלה מכתובתה. שמע מינה בעי התראה. שמע מינה, וכדוהו, מאי טעמא לא אמרי מהא! דלמא שאני התם, דלית לה אימתא דבעל כלל.
"איבעיא להו: עוברת על דת ורצה בעל לקיימה, מקיימה או אינו מקיימה? מי אמרינן בקפידה דבעל תלא רחמנא, והא לא קפיד. או דלמא פיון דקפיד — קפיד? תא שמע, ואלו שפית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או נשתטה, או שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת רצה בעל לקיימה מקיימה, עבדי בית דין מידי דדלמא לא ניחא ליה לבועל? סתמא דמילתא: בינו דעוברת על דת היא — מינח ניחא ליה. איבעיא להו: בעל שמחל על קניויו — קניויו מחול, או אינו מחול? מי אמרינן בקניווי דבעל תלא רחמנא, ובעל הא מחיל ליה לקניויו, או דלמא: בינו דקני ליה מעיקרא — לא מצוי מחיל ליה? תא שמע, ואלו שפית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או נשתטה, או שהיה חבוש בבית האסורין. ואי אמרת בעל שמחל על קניויו — קניויו מחול, עבדינן מידי דאתי בעל מחיל ליה? סתמא דמלתא, אדם מסכים על דעת בית דין. ^(א)תא שמע: ומוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יבא עליה בדרך. ואי אמרת בעל שמחל על קניויו — קניויו מחול, לחלילה לקניניה ולבעול! מאי שגא תלמידי חכמים — דגמירי, דאי בעי למיבעל, אמרי ליה: אחליה לקניניה ובעלה. ^(ב)תא שמע, דאמר רבי יאשיה: שלשה דברים סח לי געירא מאנשי ירושלם: בעל שמחל על קניויו — קניויו מחול, וזקן ממרא שרצו בית דין למחול לו — מוחלין לו, ובן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו — מוחלין לו. "וכשבאתי אצל חברי שפדרום, על שנים הודו לי, ועל זקן ממרא לא הודו לי — שלא ירבו מחלוקת בישראל. שמע מינה: בעל שמחל על קניויו — קניויו מחול. שמע מינה. ^(ג)פליגי בה רב אחא ורבינא. חד אמר: קודם סתירה — מחול, לאחר סתירה — אינו מחול. וחד אמר: לאחר סתירה, גמי מחול. ומסתברא כמאן דאמר אינו מחול, ^(א)ממאי — מדקא מהדרי רבנן לרבי יוסי. דתנגא, רבי יוסי אומר: בעלה נאמן עליה, מקל וחומר: ומה גדה שהיא בכרת — בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו, לא — כל שפון? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה — שפון יש לה היתר, תאמר בסוטה — שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתירה מחול לה, משכחת לה דיש לה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקניניה ובעיל. אלא שמע מינה: לאחר סתירה אינו מחול. שמע מינה. מתו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי כו'. במאי קמיפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות — כגבוי דמי.

ובית

ארוסה פרק רביעי סוטה

כה.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פב' מהל' סוטה הל' ה:

ב טור אה"ע סי' קטו:

ג מו"י פכ"ד מהל' אישות הל' יד:

ד מו"י פכ"ד מהל' אישות הל' טז,

סמג עשין מח, ש"ע אה"ע סי'

קטו סעי' ד:

ה טור אה"ע סי' קטו:

ו מו"י פכ"ד מהל' אישות הל' יד:

ז מו"י פכ"ד מהל' אישות הל' טז,

סמג עשין מח, ש"ע אה"ע סי'

קטו סעי' ד:

ח טור אה"ע סי' קעח:

ט מו"י פא' מהל' סוטה הל' ז,

ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יב:

י מו"י פז' מהל' ממרים הל' ח,

סמג לאוין רב:

יא מו"י פג' מהל' ממרים הל' ד,

סמג לאוין ג:

יב טור אה"ע סי' קעח:

יג מו"י פא' מהל' סוטה הל' ז,

סמג עשין נז, ש"ע אה"ע סי'

קעח סעי' יב:

כו:

עין משפט גור מצורה

א טור אה"ע סי' ב:

ב מו"י פא' מהל' סוטה הל' א, סמג עשין נו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ב:

ג מו"י פא' מהל' איסורי ביאה הל' יא, סמג לאוין כ:

ד טור אה"ע סי' ו:

ה מו"י פא' מהל' סוטה הל' א, סמג עשין ע, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ב:

ו מו"י פו"ח מהל' איסורי ביאה הל' ב:

ז מו"י פו' מהל' תרומות הל' ז, סמג לאוין רצו, ש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

ח טור אה"ע סי' ו:

ט מו"י פו"ח מהל' איסורי ביאה הל' ב:

י מו"י פו' מהל' תרומות הל' ז, סמג לאוין רצו, ש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

יא טור אה"ע סי' ו:

יב מו"י פא' מהל' סוטה הל' ו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ב:

יג מו"י פו"ח מהל' איסורי ביאה הל' א, סמג לאוין קפא, ש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

יד מו"י פד' מהל' איסורי המזבח הל' יח:

טו מו"י פג' מהל' סוטה הל' כד:

טז טור אה"ע סי' ב:

יז מו"י פא' מהל' איסורי ביאה הל' י, סמג לאוין כ, ש"ע אה"ע סי' כ סעי' א:

אַבְל האַ הוואַיל וואָסנרד וקנאמ אײמא לא קא מװמע לז תמא הא שטעניגן לה מאַלמנא

לכּהן גדול דאָסירד וקנמא לבועל ואַפּי' הכי אַצטרייך קרא דכי תשטה אַשתו למעוטיו הא לאו הכי הנה שותה וכן על מה שאמר איש אַמר רחמנא ולא קטן ורָאָה דזקא מַשְׁתִּיעָה מַמְשֵׁט לָהּ קרא אַבְל נאָסרָה על זכי בן תשע שָׁנים ויום אַחד אע"פ שאינו איש שְׁהָרִי בִּיתו פּוֹסֶלֶת בתרומה בְּדִלְתָא בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (נצמות דף סח.) ונסקלת העונה על ידו בְּדִלְתָא בְּפ' ד' מיינות (פּוֹנְדְּרִין דף נה:) ומקומו בְּפֶרֶק יוֹצֵא דפּוֹן (נדה דף מה.) דומיא דכל גְּרוּיֹת מַקְנָא על ידו דלא אַצטרייך לאַשְׁמוּשֵׁיגוֹן אַלָּא דשׁוֹתֵנֶת אַבְל דְּנֶאֱסְרוּ פְּשִׁיטָא וְכִי מַשּׁוּם שְׁעָרִיֹת נִינְהוּ גְּרִישֵׁי: שְׁחוּף פֶּרֶשׁ רַבּוּי חֲנֻכָּל שְׁאִינוּ בּוּעַל בְּדַכְּרוּ וְאִינוּ מְזִרְעֵי דַתְּנִיץ אַחֲזִיז מְרוּחַ אֶשֶׁן זֶה הַקְּלִיטִים שְׁנִכְנֹם רוּחַ בְּאֶשְׁכּוּי דְּכָרִי ר"ע רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא אומר זֶה הַשְׁחוּף תמא אמאי נָקַט שְׁמוּעַל שְׁחוּף וְלֹא נָקַט כָּרִים וְשָׂמָא שְׁחוּף הֵי רַבּוּתָא טַפְּסִי: אַבְל האַ הוואַיל וואָסרָא וקנאמ תימא מאי קמ"ל רב הניא וְהָא מַתְנִי' הִיא ע"י פל גְּרוּיֹת מַקְנִין ו"ל דְּהָכִי בְּרוּשׁוּ מִי נֶאֱסָר בְּכַל בַּת יִשְׂרָאֵל ע"י בְּשִׁילֹת זָנוּת אַפֵּלוּ אִינְהִי קְרוּבַתּוּ יֵצֵא עוֹבֵד כּוֹכְבִּים דְּגָלָא הכי כל בַּת יִשְׂרָאֵל מִתַּסְרָא וקוּמָא לגביה:

יֵצֵא עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׂאִין לז אַלְמָנוּת וגרושין בַּה פֶּרֶשׁ רַש"י דְּנָפְקָא לָן מִדְּכַתִּיב אֲשֶׁר יוֹצֵאף אֶת אִשֶּׁת רַעְיוּ פֶּרֶט לְאִשֶּׁת אַחֲרִים תמא וְהָא נָפְקָא לָן בְּקֻדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הַאומֵר מֵלֵא תַתְּחַתּוּ בָּם וּבַמְדַּמָּה דְּלֹא אִתִּי קרא פֶּרֶט לְאִשֶּׁת אַחֲרִים אַלָּא לַמַּעוּטִי יִשְׂרָאֵל הָבֵא עַל הַעוֹבְדֵת כּוֹכְבִּים אִשֶּׁת עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וקמ"ל אע"ג דְּבַעֲלוּתָּ בַּעַל גַּם לָהּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲבֹדֶת כּוֹכְבִּים

פטור: לַמַּעוּטִי בַּהֶמָּה תמא דְּהָבֵא מַשְׁמַע דְּבִזְנוּת תִּלְזֵא מִלְתָּא אִם בֶּן רַבָּא דְאָמַר בְּפ' הָבֵא עַל וּבְמַתּוּ (נצמות דף נד.) דְּיוֹשׁ זָנוּת לְבַהֶמָּה מַתְנִי' לַמַּעוּטִי מֵאִי וְכִי אִית לָן לְמִימַר דל"ל דְּשִׁמוּעַל אִזְ דַּרְבּ הוּנָא: מְנָא הא מִלְתָּא דְאָמַרִי רַבּנן אִין זָנוּת לְבַהֶמָּה ה"ג בְּפ' פל הַאֶסְכּוּרִין (תמורה ל:) מְנָא הא מִלְתָּא דְאִין זָנוּת לְבַהֶמָּה אָמַר לִיה לֹא נִשְׁתַּמְטוּ קרא ונִכְתִּיב אַתְּנן זִזְנָה וְכָל כ"ג הכי אַתְּנן

פֶּלֶב וכו': אַלָּא לֵמָּאן דְאָמַר הַעֲרָאָה זו נְשִׁיקָה מאי אפֿא לְמִימַר וְהִינוּ שְׁמוּעַל בְּפ' הָבֵא עַל וּבְמַתּוּ (ובמנות דף נה:) וְהָבֵא אַלְבָּה דְּשִׁמוּעַל נְמִי מִסְקִינוּ וְתַמָּה אַרְבַּעַה זִו אַפְכָא מִסְתַּבְּרָא לִמְאֵן דְאָמַר הַעֲרָאָה זו נְשִׁיקָה וְחַשְׁבִּיה בִּיאָה גַבִּי שְׂאָר גְּרוּיֹת הִינוּ דְאֶצְטְרִיךְ קרא הָבֵא לַמַּעוּטִי אַלָּא לַמ"ד הַעֲרָאָה זִו הַכִּנְסַת עֹטְרָה וְלֹא חֲשִׁיבָה נְשִׁיקָה גַבִּי שְׂאָר גְּרוּיֹת הָבֵא מֵאִי אַצְטְרִיךְ לַמַּעוּטָה:

ארוסה פרק רביעי סוטה

מהו דתימא נגומאה נגומאה שני פַּעֲמִים

מַהו דְּתִימָא: "נְטֻמָּאָה" "נְטֻמָּאָה" שְׁנֵי פַּעֲמִים: אַחַד לַבַּעַל וְאַחַד לַבּוּעַל. הִיכָא דְקָא מִיתַסְרָא בָּהּא זָנוּת, אַבְל האַ הוואַיל וואָסנרד וקנײמא, אײמא לא, קא מװשמע לן. אַ"חויז מן הקטן וכו'. "אישׁ אַמר רַחֲמָנָא, וְלֹא קָטַן וְשְׂאִינוּ אִישׁ. לַמַּעוּטִי מאי? אִילְיָמָא לַמַּעוּטִי שְׁחוּף, וְהָאָמַר שְׁמוּאַל: שְׁחוּף מְקַנִּין עַל יָדוּ, וּפּוֹסֵל בְּתֵרוּמָּה! מְקַנִּין עַל יָדוּ, פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: "וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּה שְׁכַבַת זָרַע" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא לָאו בַּר הָכִי הוּא, קָא מַשְׁמַע לן. וּפּוֹסֵל בְּתֵרוּמָּה. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: "לֹא יַחֲלִל זָרְעוּ" אָמַר רַחֲמָנָא: דְּאִית לִיה זָרַע — לִיַּחֲלִל, דְּלִית לִיה זָרַע — לֹא לִיַּחֲלִל, קָא מַשְׁמַע לן. "וְאֶאֱלֹא לַמַּעוּטִי נָכְרִי? וְהָאָמַר רַב הַמְּנוּנָא: נָכְרִי מְקַנִּין עַל יָדוּ וּפּוֹסֵל בְּתֵרוּמָּה. מְקַנִּין עַל יָדוּ — פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא "נְטֻמָּאָה" "נְטֻמָּאָה" שְׁתֵּי פַּעֲמִים: אַחַד לַבַּעַל וְאַחַד לַבּוּעַל, הִיכָא דְקַמִּיתַסְרָא בָּהּא זָנוּת, אַבְל האַ הוואַיל וואָסירא וקנײמא, אײמא לא, קמװשמע לן.^(N) וּפּוֹסֵל בְּתֵרוּמָּה — פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתִימָא: "וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר" אָמַר רַחֲמָנָא: דְּבַר הַוְיָה — אִין, דְּלֹאֹ בַר הַוְיָה — לָא, קַמַשְׁמַע לן דְּפָסִיל מְדַרְבֵּי יוֹחֲנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן מַשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְעַאל: מַנִּין לְנָכְרִי וְעָבֵד שְׂפָאוּ עַל הַכַּהֲנָת וְעַל הַלְוִיָּה וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל, שְׁפָסְלוּהּ — שְׁנַאָמַר: "וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה". מִי שְׂשִׁישׁ לז אֶלְמָנוּת וּגְרוּשִׁין בַּה, יֵצֵאוּ נָכְרִי וְעָבֵד, שְׂאִין לז אֶלְמָנוּת וּגְרוּשִׁין בַּה. א"ו וְאֶלֹא לַמַּעוּטִי מאי? אָמַר רַב פֶּפְסָא: לַמַּעוּטִי בַּהֶמָּה, דְּאִין זָנוּת בְּבַהֶמָּה. ^(N)אָמַר לִיה רַבָּא מִפְּרוֹזֶקִיָא לְרַב אֲשִׁי: מְנָא האַ מִילְתָּא דְאָמּוּר רַבּנן אִין זָנוּת בְּבַהֶמָּה, דְּכַתִּיב: "לֹא תִבִּיא אֶתְּנָן זִזְנָה וּמַחִיר פֶּלֶב וגו'". "וְתִנְיָא: אֶתְּנָן פֶּלֶב וּמַחִיר זִזְנָה — מוּתַרְרִין, שְׁנַאָמַר: "גַּם שְׁנִיָּהֶם", שְׁנִים וְלֹא אַרְבַּעַה. ^(T)וְאֶלֹא "שְׁכַבַת זָרַע", לָמָּה לִי? מִיַּבְעִי לִיה לְכַדְתַּנְיָא: "שְׁכַבַת זָרַע" — פֶּרֶט לְדָבָר אַחַר. "מֵאִי "דְּבָר אַחֲרִי"? אָמַר רַב שְׁשֵׁת: פֶּרֶט לְשְׁקִינָא לָהּ שְׁלֵא פְּדַרְפּוּה. אָמַר לִיה רַבָּא: שְׁלֵא פְּדַרְפּוּה, "מַשְׁפָּכִי אֲשָׁה" כְּתִיב! אֶלֹא אָמַר רַבָּא: פֶּרֶט לְשְׁקִינָא לָהּ דֶּרֶךְ אַבָּרִים. אָמַר לִיה אַבְיִי: פְּרִיצוּתָא בַּעֲלָמָא הִיא, וּפְרִיצוּתָא מִי אָסַר רַחֲמָנָא. אֶלֹא אָמַר אַבְיִי: פֶּרֶט לְשְׁקִינָא לָהּ בַּנְשִׁיקָה. הַנִּיחָא לֵמָּאן דְאָמַר הַעֲרָאָה זו הַכִּנְסַת עֹטְרָה, אַבְל נְשִׁיקָה — וְלֹא פְלוּם הִיא, הִיָּינוּ דְאֶתִי קָרָא לַמַּעוּטִי נְשִׁיקָה. אֶלֹא לֵמָּאן דְאָמַר הַעֲרָאָה זו נְשִׁיקָה, מאי אִיפֿא לְמִימַר? לַעוּלָם — לְשְׁקִינָא לָהּ דֶּרֶךְ אַבָּרִים. וּמַהוּ דְּתִימָא בַּקִּפְדָא דְּבַעַל תִּלְיָא רַחֲמָנָא, וּבַעַל האַ קָא קִפְדִּי, קַמַשְׁמַע לן. אָמַר שְׁמוּאַל: יִשָּׂא אָדָם

דומָּה,

דף כז:): אַחַד לַבַּעַל וְאַחַד לַבּוּעַל הִיכָא דְמִתַּסְרָא לַבּוּעַל בָּהּא כְּתוּרָה מַשְׁתַּעִי קרא דְעוּהָנ בַּה דִּין סוּטָה אַבְל האַ דְאָסְנוּרָה כו': קמ"ל דְּכִי אַתָּא קֶרָא לְגוּפִיה אַתָּא דְהִיכָא דְאִינוּ קְרוּב לָהּ נֶאֱסָר עָלֶיהָ עַל זְכִי קוּנִי זֶה וְלֹאֹ לַמַּעוּטִי קְרוּבִים אַתָּא: אִישׁ אָמַר רַחֲמָנָא וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּה: שְׁחוּף שֶׁבְשָׂרוּ נִשְׁחָף וְכֵלָה וְיִבֵּשׁ וְאִין בּוּ כַח וּבְתוֹרַת כַּהֵנִים בְּקַלְלוֹת שְׁטִינוּ דְגִמְתּוּ יֵשׁ לָן אָדָם שְׁהוּא חוּלָה וּמִשְׁלַל בְּמִטָּה אַבְל בְּשָׂרו שְׁמוּר עָלָיו תִּלְמוּד לומַר אֶת הַשְׁחָפַת מְלַמֵּד שֶׁבְשָׂרוּ נִשְׁחָף: מַקְנִין עַל יָדוּ כו' כִּמוּ וְהִינוּ בַּה מַקְנִין עַל יָדוּ פְּשִׁיטָא: וּפּוֹסֵל בְּתֵרוּמָּה פְּשִׁיטָא אִם הוּא אַחַד מִן הַפְּסוּלִים הַמְחַלְלִין אֶת הָאִשָּׁה בְּגוֹן עוֹבֵד כּוֹכְבִּים עָבֵד חָלָל נִתְּנוּ וּמַמְזַר דְּקוּמָא לָן בְּקֻדּוּשִׁין וּבִיבְמוֹת דְּפִסּוּלִין אִלְּפִישׁ בְּבִיחָתָן מוּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר כִּון שְׁנַבְעִלָה לְמִי שְׂזַר אֶרְנָה פְּסָלָה: לֹא יַחֲלָל זָרְעוּ מְשַׁלָּא כְּתִיב לֹא יַחֲלֵ דְרַשִׁינן שְׁנִי חֲלוּלִין אַחַד לָהּ וְאַחַד לְזָרְעָה: דְּאִית לָהּ זָרַע מְחַלָּל אֶת הָאִשָּׁה בְּבִיחָתוּ דְּלִית לָהּ זָרַע לֹא וְחַלָּל: קָא מַשְׁמַע לן שְׁמוּעַל דְּפּוֹסֵל שְׁמַעִיגוֹן לִיה מַהָא דְאָמַר מַקְנִין עַל זְכִי שְׁחוּף: וּבַת כַּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר וְגו' וּמַנָּה נָפְקָא לָן דְּפִסּוּלִין פִּסְגִּי לְאִשָּׁה בְּבִיחָתָן וּמַחַשְׁפִּיקָה בְּלָשׁוֹן הַיְיִה נִדְרוּשׁ דְּלִית לִיה הַיְיִה מִי שְׁקֻדּוּשִׁין תוֹפְסִין בַּה בְּגוֹן מַמְזַר נִתְּנוּ וְחָלָל פִּסְגִּי אַבְל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעָבֵד חֲרִי הֵן בְּבַהֶמָּה וְכִינוּ דְּלִית לָהּ הַיְיִה לֹא נִפְסְלוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אִין לז קְדוּשִׁין בְּיִשְׂרָאֵל דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כ) אִישׁ אֲשֶׁר יוֹצֵאף אֶת אִשֶּׁת רַעְיוּ פֶּרֶט לְאִשֶּׁת אַחֲרִים בְּסוֹדְהֶדְרִין (דף נב:): פֶּרֶט לְאִשֶּׁת אַחֲרִים אֶלְמָא לִית לָהּ אִישִׁית עָבֵד עַם הַחַמּוּר כְּתִיב בַּה עַם הַדּוּמָה לְחַמּוּר: מִי שֵׁישׁ לז אֶלְמָנוּת וּגְרוּשִׁין בַּה הוּא דְּכִי אִין לָהּ זָרַע מַמְזוּ וְשָׂבִיה אֵל בֵּית אֲבִיה מְלַחֵם אֲבִיה תִּחַבֵּל דְּלֹא פְסָלָה בְּבִיחָתוּ יֵצֵא עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעָבֵד שְׂאִין לז אֶלְמָנוּת וּגְרוּשִׁין בַּה שְׁלֹא תַפְסּוּ לז בַּה קְדוּשִׁין וּבְשִׁמַּת אִין שֵׁם אֶלְמָנוּת עָלֶיהָ וּבִיבְמוֹת פְּרִיךְ אִימָא לְקַלָּא דְּמִי שֵׁישׁ לז אֶלְמָנוּת וּגְרוּשִׁין הוּא דְּכִי אִית לָהּ זָרַע לֹא תוֹכּוּל אַבְל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעָבֵד אֲפִי' אִית לָהּ זָרַע מַנָּה תוֹכּוּל וְהָסַת מַשְׁנִי לָהּ. בַּהֲבֵא עַל וּבְמַתּוּ וּמִיּהוּ שְׁמַעִיגוֹן [לִיה מַהָא] דְּמַקְנִין ע"י עוֹבֵד כּוֹכְבִּים: וְאֶלֹא מִי שְׂאִינוּ אִישׁ דְּמַתְנִי' לַמַּעוּטִי בַּהֶמָּה: דְּאִין זָנוּת לְבַהֶמָּה אִינְהִי נַעֲשִׂית זִזְנָה בְּבַעֲלוּת בַּהֶמָּה וְאִינְהִי נֶאֱסָרַת עַל בְּעָלָה: אַתְּנן זִזְנָה נִתְּנו טִלָּה בְּאֶתְנַנָּה: מַחִיר פֶּלֶב הַחֲלוּף פֶּלֶב בְּטוּלָה: אַתְּנן פֶּלֶב שֵׁאִם אָדָם אומַר לזוּנָה הַלִּין טִלָּה וְהַבְעִלִי לְכַבִּי: מַחִיר זִזְנָה הִיתָה לז שְׂפָחָה זִזְנָה וְהַחֲלִיפָה בְּטִלָּה וּמַחַקְאָמַר אַתְּנן פֶּלֶב מַתַּר מְכַלָּל דְּלֹא זָנוּת הוּא דְאִי זָנוּת הוּא הִנֵּה חַיִל עָלֶיהָ שֵׁם אַתְּנָן: וְאֶלֹא שְׁכַבַת זָרַע לָמָּה לִי פִינוּ דְאֶמְרַת מַקְנִין ע"י שְׁחוּף: לְשַׁקְנָא לָהּ שְׁלֹא בְּדַרְכָּה אֵל תַּסְתַּרִי עִמּוּ לָהּבַעַל שְׁלֹא בְּדַרְכָּה: מַשְׁפָּכִי אִשָּׁה כְּתִיב הַקּוּשׁ שְׁנִי מַשְׁכַּבְתִּיהָ לְכַל דְּבָרִים וְכִינוּ דְּנִיחָסְרַת עָלָיו אֲמַאי לֹא הֵי קוּנִי: דְּכָךְ אַבָּרִים

פְּרִיצוּתָא בַּעֲלָמָא הוּא שׁוֹכַב עִמָּה בְּקְרוּב בְּשָׂר: פְּרִיצוּתָא מִי קֹאסַר רַחֲמָנָא אִשָּׁה עַל בְּעָלָה בַּהֲכִי פְּשִׁיטָא דְּלֹאֹ קוּנִי הוּא: בְּנִשְׁתַּקָּה מַשְׁיַח הַשְׁמֶשׁ בְּאוֹתוּ מַקּוּם: הִינוּ דְאֶתָּא קֶרָא לַמַּעוּטָה דְּלֹא תִימָא הַעֲרָאָה הִיא: אַלָּא לֵמָּאן דְאָמַר בְּיַבְמוֹת (דף נה:) הַעֲרָאָה הַאֲמוּרָה בְּתוּרָה שְׁהִיא בְּגִמַּר בִּיאָה בְּכָל הַעֲרָוִית בְּדְכַתִּיב (וַיִּקְרָא כ' י"ט) אֶת מְקוּרָהּ הַעֲרִיה אֶת שְׂאִרֶי הַעֲרָה זו נְשִׁיקָה זו נְשִׁיקָה מֵאִי אֲבָא לְמִימַר הִכִּי מַצִּית לְמִימַר דְאֶתָּא קֶרָא לַמַּעוּטָה הֵלֹא בְּגִמַּר בִּיאָה הִיא לְכַל דְּבָר חוּץ מִשְׁפָּסָה חֲרוּפָּה: בְּקַפְדִּיהָ דְּבַעַל תִּלְזֵא דְכַתִּיב וְהָיָא וּבַעַל הֵי שְׁהָרִי קוּנָא לָהּ עַל כֶּךָ:

מסורת הש"ס

א יבמות סח:

ב יבמות מה: קידושין עה:

ג יבמות נט: תמורה ל; משנה תמורה

ד יבמות נח:

ה סנהדרין עג:

תורה אור השלם

ושַׁכַּב אִישׁ אִתָּה שְׁכַבַת־זָרַע וְנָעַלְס מַעֲשֵׂי אִשָּׁה וְנִסְתַּרְתָּ וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אִין בַּה וְהוּא לֹא תַפְשָׁה [במדבר ה, יג]

וְעִבֵר עָלָיו רוּח־קִנְיָאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוּ וְהוּא נִטְמָאָה או־עִבֵר עָלָיו רוּח־קִנְיָאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוּ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה [במדבר ה, יד]

או־גִבּוֹ או־דָּק או תבִּעַל בְּעִינוּ או נָבֵב או יִלְפַת או קְרוּחַ אֲשָׁד [ויקרא כא, כ]

ולא־יִחַלֵּל זָרְעוּ בְּעִמּוּי כִּי אִנִּי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ [ויקרא כא, טו]

ובת־כַּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא בְּתוּמַת הַקְּדוּשִׁים לֹא תֹאכַל [ויקרא כב, יב]

ובת־כַּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וּשְׁבִיה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנַעֲרִיָּה מִלַּחֵם אָבִיהָ תֹאכַל וְכַל־זָר לֹא־יֹאכַל בּו [ויקרא כב, יג]

לא־תִבְיֵא אֶתְּנָן זִזְנָה וּמַחִיר פֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכַל־זָר כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּס־שְׁנִיָּהִם [דברים כג, ט]

ואת־זָרַר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֲבָה הוּא [ויקרא יח, כב]

עין משפט בר מצוה
--

א טור אה"ע סי' ד:

ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה

הל' ב, ש"ע אה"ע סי' ד סעי' טו:

ג טור אה"ע סי' ד:

ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה

הל' ב, ש"ע אה"ע סי' ד סעי' טו:

ה מיי' פב' מהל' סוטה הל' ב:

ו מיי' פב' מהל' סוטה הל' ג:

אדם שהיא מענה בגדגסונו (ציבמות דף

פה.) [אמר אצני למרה לי אס] דומי דמתא יומא ופלגא והוא עד שישאו ויתנו פה מחרות פלגנה פ"י מחרות נשים שטות פשתו משור דן מפרש בגמרת א"י. מה שהביא רבנו חננאל דומי דמתא יומא ופלגא לא הביא אלא לראיה דלשון דומה לזות שפטים הוא ומיהו הבא לא מירי בדומה כה"ג דא"כ רא"י פנס יוציא דהא פסקונו התם כפ"ב דציבמות

(דף פה.) דרבי בקלא דלא פסיק היבא דדמי מתא יומא ופלגא דקאמר הואיל וימכער הדבר תצא ואפילו רבי יוחנן מוזי הבא אס פנס דלא יוציא: רב בעילות אחר הפעל לא אירי אלא בקלא דפסק דפסקונו פרב (נבמות כה.) דלא תצא דרב פעילות אחר הפעל ואע"ג דרב דאמר בסוף פקק אלמנה ציבמות (דף סט:) הבא על ארוסתו בבית חמוי הנולד ממזר ומוזי בגמרא בגדליימא מנה ומשגמא ולא שדינו לה בבת דיזה זנחא ארום שאין מצוי אצלה רכל דבעל שפנסה מוזי ולשמאל נ"ש דלעולם הנולד שתיקי ובגון גלייתא לדומה גופא חמן דלשילה רכל איתא חמן ואמרה לבשר נבשלתי נחמנת דאמרינו בפרק גשרה יוחסין (קדושין דף עה.) גפי ארוסה שעברה אע"ג דמוקמינו לה בפרק אלמנה לב"ג (נבמות סט:) בגון דגיימא מעגמא מאי שתיקי דאמר שמואל בדוקי שבדקוין את אמו ואומרת לבשר נבשלתי דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה בפרב גמליאל דאמר היא נחמנת דאפילו ברוכ פסולין אצלה והוא הדין האי דקאמר הבא אל ישא בת דומה בגון גלייתא לדומה חמן דנשילה רכל איבא למתמה ללשנא בתיא דאמר בפרק אלמנה בבא עליה דכ"ע לא פליגי דבתר דיזה שדינו והא הבא דבעלה חבוע אצלה כל שעה לא שדי ליה שמואל בתיא דבעל בתר ארום לא כל שכן ואפי' אס תמצא לומר דשאי התם דידעינו בברור דבא עליה ארום רכל הבא גפי פעל לא ידעינו ביאה נזאית דבא עליה מ"מ לרבא תקשה דאמר

אפי' בארוסה שעברה אמר מסתברא דלא דומא מנה בהא קאמר רב הנולד ממזר ושמואל אמר הנולד שתיקי רכל דומא מנה בתר דיזה שדינו לה ואפי' לרב וכ"ש

לשמואל והא הבא אע"ג דאית לה בעל חבוע והנה לן למימר רב בעילות אחר הפעל ולא שדי ליה בדירה כ"ש התם: אצבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה וכו' י"ל בגון שלא הקבעה נסת וה"ה דהמ"ל ובגון דלא הקבעה נסת אלא מלתא דפסיקא נקט תמה לרבי והא אמרי' התם בפ' המפלות (נדה דף כה:) ההוא שפירא דחתא לקמיה דמר שמואל אמר האי בר מ"א יומא הוא ונחשיב מיום דחלה לטבילה עד שהוא יומא ולא היה אלא מ' יומא אמר האי בגמרות בעל וכתתה ואודי ותקשה למ"ד סמוך לוסתה ונקראה דמ"ד סמוך לוסתה רב עבדוין קאמר מיהו מוזי דזמניו מקרי דמשברה גמי סמוך לטבילה או באתר מאותו הימים שגין טבילתה לוסתה וכן למ"ד סמוך לטבילתה: איש איש לרבות אשת חרש וכו' נראה דעקר קרא לא אצטריך אלא ללמדה לבעל ולבועל ע"י קווי זה רכל משום ללפסל מכתבתה לא צריך קרא דהא פלגו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתיא דביתות (דף קי:) בכתב אשה דאורייתא לאו ממנש דאורייתא אלא אית לה סמן מדאורייתא בדאמרינו התם בפ"ק (דף י.) משאן סמכו חכמים לכתבת אשה מן העורה אלא תנא דנקט בכתב מלתא אגב אורחה קמ"ל דעוברת על דת צריכה התראה להפסיד בכתבתה: רב אשי אמר פשם שחגרת וגדמת אינה שותה דבתיב והעמיד הפהו את האשה תמה לר"י מאי שגא הבא דממשט מוהעמיד חגרת וגבי ערבין דבתיב והעמיד לא ממעט אלא גוססם בפ"ק דערבין (דף ג.) וכן העמידה דבתיב בגדשים בעלי מומין דאמרי' בפרק השוחט (חלין ל.) שחטה ועיצין מפרקסת דבת העמידה והערבה היא וגבי יבם בתיב (דברים כה) ועמד ואמר ואפי"ה חלז נחתכו רגלי [למטה] מן הארבעה מיהו מחליצה לא תקשי דהתם מפרש טעמא משום דבתיב פה משל רגלו ופקר קרא דןעמד ואמר פגדרש ליה בספרי מלמד שאינו אומר דבריו אלא בפעמיה וזמן מדברי רחמנא בן חזש לערבין ש"מ דלאשגמדה ממש לא קפד רחמנא וכן בהמה פעלת מום עקרה לפדיון עומדת ולא חלק פה הבתיב בין פעלת מום ראפי' נשכרו או נחתכו רגליה דלא גזיפא מאדם דלא קפיד קרא אשמידתו: דבתיב והעמיד הפהו את האשה ונתנו על פיה אי תקיף דהבא משמע דרב אשי פשי קרא בדבתיב ובפרק נגמר הדין (סנהדרין מה:) אמרי' אמר לה מר קשיא ברה דרב חסדא לרב אשי ומי לא פשינו קרא בדבתיב והתנו היה אחד מהם גסם או חגר וכו' מאי טעמא לאו משום דפשינו קרא בדבתיב לא משום דכלה קרא יתירא הוא דמשמע אי לא דהו יתירא דלא פשינו קרא בדבתיב בשלמא דרב ששת דממשט סומא משיני אבא למימר קרא יתירא דהנה מצוי למימר ונעלם מאישה וכן והעמיד דאמר רב אשי אבא למימר קרא יתירא הוא דהא בתיב והעמידה לפני ה' וכן הא דאמר מר בר רב אשי דאלמת אינה שותה משום דבתיב ואמרה ואפי' למ"ד (סנהדרין דף מה:) לא פשינו קרא בדבתיב מודה דאלמת אינה שותה משום דלא מצאי לקבולי שבועה ואפי' גפי חליצה דקריה לא מעבבא אלם ואלמת שחלו חליצתו פסולה משום דר' זירא כל הראוי לבזה אלא ונתנו על פיה אע"ג דלאו קרא יתירא הוא פשי קרא בדבתיב והבי משמע בפרק שלשה מיניו בנזיר (דף מו:) דמאי דפשי קרא בדבתיב נזיר מומר או אין לו פנים אין לו הפנה משום דבתיב ונתנו על פפי הנזיר וכן אין לו בזה וד מריין דרב אשי מזהר למר קשיאא לפום ספקתו דפשי למזח מממנו' דפשינו קרא בדבתיב וא"ל רב אשי מהבא ליבא למזח מידי דהתם קרא יתירא מיהו רב אשי ס"ל דפשינו קרא בדבתיב:

דומה לשון קלמה ודבור בדאמרי' בגדה

דומה פרש ר"ח שפלטיון עליה בני

דומה, ואל ישא בת דומה. שזו באה מטיפה פשרה, וזו באה מטיפה פסולה. ורבי יוחנן אמר: ישא אדם בת דומה, ואל ישא דומה. שזו עומדת בחזקת פשרות, וזו אינה עומדת בחזקת פשרות. מיתביבי: נושא אדם דומה! אמר רבא: ותסברא נושא לכתחלה?! אלא: אם נשא, תני נמי: "בת דומה". והלכתא: ישא אדם בת דומה, ואל ישא דומה. דתני רב תחליפא בר מערבא חמיה דרבי אבהו: אשה מזנה — בניה פשרין, רוב בעילות אחר הפעל. פצי רב עמרם: היתה פרוצה ביותר, מהו? אליפא דמאן דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה — לא תיפצי לה, דלא ידע בה ולא מנשר לה. "פי תיפצי לה, אליפא דמאן דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה, מאי? פיון דידע בה, נטורי מנשר לה, או דלמא פיון דפרוצה ביותר — לא? תיקו. ואילו שבית דין כו'. תנו רבנן: "איש", מה תלמוד לומר "איש איש" — לרבות אשת חרש, ואשת שוטה, ואשת שעמום, ושהלה בעלה למדינת הים, ושהיה חבוש בבית האסורין — שבית דין מקבין להן לפוסלן מכתובתן. יכול אף להשקותן — תלמוד לומר: "והביא האיש את אשתו". רבי יוסי אומר: אף להשקותה, ולכשיצא בעלה מבית האסורין ישקנה. במאי קא מיפלגי, רבנן סברי: בעינו "וקנא ... והביא", ורבי יוסי סבר: לא בעינו "וקנא ... והביא". תנו רבנן: "אשר תשטה אשה תחת אישה", להקיש איש לאשה ואשה לאיש. למאי הלכתא? אמר רב ששת: פשם שאם הוא סומא לא היה משקה, דבתיב: "ונוצלם מעיני אישה", כך היא, אם היתה סומא — לא היתה שותה. רב אשי אמר: פשם שחגרת וגידמת לא היתה שותה, דבתיב: "והעמיד

דומה לשון קלמה ודבור בדאמרי' בגדה

(דף סו.) דומת עיקר עלתה בן והוא לאו קחד הוא אלא דבור ותר שהיו נדברים פה על דביבוקה של פעלה ואף קלסה לשון דבור ותר הוא לפיכך הוא נהפך ללשון שבח וללשון גנאי בדאמר (שמןלסין אותו): חזו ברה מביאה פסולה שמה מעובר כוכבים או ממזר: [שזו] הפת עומדת בחזקת פשרות ומתרת לבעלה ולטובה פסולה לא חשינו דרב בעילות אחר הפעל ומבעלה נתעברה: חזו אינה עומדת בחזקת פשרות שפענה תחתיו ונאסרת עליו והוא אינו רואה ואינו מנקשה ובא עליה באסור: ותסברא נושא לכתחלה הא נצאי מהלחלה ליה אלא על כרחך משבששת היא ובעית לתרוצה ולמתיי אס נשא אדם דומה ממר ובין דבעית לתרוצה אלמא תנא לאו זנחא ולא מותבינו מנה דאופא למימר בהא גמי טעה ותני נמי בת דומה ונאן גמי פי אמרינו ישא אדם זו ולא ישא זו לאו לכתחלה אס ומצא חסרת רכל מי שאינו מוצא אלא פטים אלו ישא זו ואל ישא זו: דתני רב תחליפא כו' הלכה בת דומה פיון דקשה היא טוב לו שישאנה שתהא תחתיו בחזקת תמר ואל ישא דומה שמקלקלתו לשמש עמה משנאסרה לו: היתה פרוצה ביותר דאיבא למחש דרב בעילותיה משל אחרים: מהו שיהו בניה פשרים: אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה לפני וסת נדומתה יוס אחד דלא ידע הפעל את וסת נדמה דלגמרה אותו היום מלזנות שלא תתעבר בזנות: פי תיפשי לה כו' פלוגתא במס' נדה (דף לא:): סמוך לטבילתה לאחר שטבלה ביום טבילתה או ליום מחר: או דלמא פיון דפרוצה היא ביותר לא מצי מנשר לה שגשגמטת מאצלו פתאום: וקנא והביא המקנא לה ישקנה ואי קניא בקווי גמי הא בתיב את אשתו דמשמע דבעלה מקנא לה ולא אחר הא מתרבי מאיס איש: אשר תשטה אשה תחת אישה קרא יתירא הוא לדרשה בסוף הפרשה זאת תורת הקנאות וגו': להקיש איש לאשה דמפרש ואזל למאי הלכתא: רב אשי אמר כו' מר מפרש הקיפא דאיש לאשה ומר מפרש הקיפא דאשה לאיש ולא פליגי:

מסורת הש"ס
א במדבר רבה; ספרי במדבר ב במדבר רבה

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אליבא דמ"ד וכו' ונראה דמ"ד וכו'. ע"י נדה ד' י ע"ב תד"ה דהויא:
ד"ה רב אשי אמר וכו' ותירץ מדברי רחמנא בן חדש. וי"ל ככ"ל. וכו' בת"ט פ"א דערבין מ"ג:
תורה אור השלם

דבר אליבני ישכאל ואסתר אלקם איש איש כיתשטה אשתו ומעלה בו טעל [במדבר ה, יב]

והביא האיש את־אשתו אל־הכזו והביא את־קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא־יצק עליו שמן ולא־יתן עליו לבנה כי־מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון [במדבר ה, טו]

ועבר עליו רוס־קנאה וקנא את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוס־קנאה וקנא את־אשתו והוא לא נטמאה והביא האיש את־אשתו אל־הכזו והביא את־קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא־יצק עליו שמן ולא־יתן עליו לבנה כי־מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון [במדבר ה, יז-טו]

זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה [במדבר ה, כט]

ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה [נסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה [במדבר ה, יג]

[ויקרא ה, כט]

וכפר עליו הכהן על־חטאתו אשר־חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לבתו כמנחה [ויקרא ה, יג]

כז:

עין משפט גזר מצוה
א מויו' פב' מהל' סוטה הל' ב: ב מויו' פב' מהל' סוטה הל' ג: ג מויו' פג' מהל' סוטה הל' יז, סמג עשין צו: ד טור אה"ע סי' קעח: ה מויו' פב' מהל' סוטה הל' יב, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יז: ו מויו' פ"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ב, סמג עשין קנה:

מִתְנַיִ' **כָּשֶׁם** שְׁהַמִּיִּם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כִּךְ בּוֹדְקִין מַעֲיֵן הַמֶּאֱרָרִים נִגְד רמ"ח אֲבָרִים שְׁנֵש בַּה וְנִגְד רמ"ח אֲבָרִים שְׁנֵש בּוּ כָּשֶׁם שְׁהַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַל כֵּל בִּיָּאָה וּבִיָּאָה שְׁהִיא מִתְּכַלֵּת מִפְּעֻלָּה לְאַחֵר הַבוֹשֵׁל כִּךְ הֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וּכְכֶּסֶם שְׁהִיא לְסוּכָּה לְאַחִיו שֶׁל בַּעַל כִּךְ הִיא לְסוּכָּה לְאַחִיו שֶׁל בּוֹשֵׁל הִיא עַל יְדֵי שְׂדֻכָּהּ לְאַסֵּר בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר הִיא נִבְדָּקֶת לְכָל הוּא לְכַשְׁתַּשְׁתָּהּ הוּא נִבְדָּק בְּדָקוֹ אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ רְאִי אוֹמֵר הַזְכוּת תּוֹלָה יִטְחֹא כְּמֵאֵן דְּאִמֵּר הַזְכוּת תּוֹלָה לֹה וְרֵאִינוּ נִבְרַת כֶּרֶם כְּמֵאֵן דְּאִמֵּר הַזְכוּת תּוֹלָה וְנִבְרַת דְּרִי לֹא הִבְרִיחַ אֶלֶּא רְאִי אוֹמֵר מִיִּם מַגְלִים שְׂתָה וְנַצְבָּה הִבִּין לֹא הוּן בַּעֲיָא מַעֲדָהּנָה אֶלֶּא כְּדִין אֶלֶּא רְאִי אוֹמֵר עִם אַחֲרִים נִסְתַּרָּה וְלֹא כֵּן כְּבָרֵינוּ מִימֵר לְכַשְׁתַּשְׁתָּהּ הוּא נִבְדָּק תַּפְתֵּר שְׁהִיה הוּא מַזִּיד וְהִיא שׁוֹנֶגֶת וּבְדָקוֹ אוֹתוֹ וְלֹא בְּדָקוֹ אוֹתָהּ בְּדָקוֹ אוֹתָהּ וְלֹא בְּדָקוֹ אוֹתוֹ רְאִי אוֹמֵר הַזְכוּת תּוֹה לִיה יִטְחֹא כִּמ"ד הַזְכוּת תּוֹלָה וְרֵאִינוּ נִבְרַת כֶּרֶם כִּמ"ד הַזְכוּת תּוֹלָה וְנִבְרַת דְּרִי הוּא לֹא הִכֵּר אֶלֶּא רְאִי אוֹמֵר מִיִּם מַגְלִים שְׂתָת וְנַצְבָּת הִבִּין לֹא הוּה בַּעֲי מַבְדָּקוֹתָהּ אֶלֶּא כְּדִין אֶלֶּא רְאִי אוֹמֵר עִם אַחֲרִים נִסְתַּרָּה מַשְׁתָּה גֵרֵשׁ וְהֹא מַתֵּר בַּה תַּפְתֵּר שְׁהִיה הוּא שׁוֹנֵג וְהִיא מַזִּידָה וּבְדָקוֹ אוֹתָהּ וְלֹא אוֹתוֹ הוּא מַזִּיד וְהִיא שׁוֹנֶגֶת כְּשִׁיטָא שְׁהִיא מַתְּרַת לְבִיתָה גֵרֵשׁ מֵהו שְׁהִיא מַתֵּר בַּה אֶפְשֵׁר לִימֵר מַזִּיד בַּה וְאֵת לְמַתְּרַת הִבִּין הוּא שׁוֹנֵג וְהִיא מַזִּידָה כְּשִׁיטָא שְׁהִיא לְסוּכָּה לְבִיתָה גֵרֵשׁ מֵהו שְׁהִיא מַתֵּר בַּה אֶפְשֵׁר לִימֵר וְצָה מַתַּחַת וְלוֹ וְאֵת לְמֵר הִבִּין וּמַעֲנִן שֶׁהַדָּבָר תּוֹלִי בַּה שְׁמַעֲנִן כ"ר אֶבֶא כָּשֶׁם ר' יוֹחָנָן אִמֵּר וְאֵל אִשֶׁת עַמִּיתָךְ לֹא תַחַן שֶׁבְּדָתָךְ לִזְרֹעַ לְטַמְּאָה בַּה בַּה הַדָּבָר תּוֹלִי אִם הִיתָה מַזִּידָה לְסוּכָּה שׁוֹנֶגֶת מַתְּרַת:

ארוסה פרק רביעי סוטה

אוֹתוֹ יְרוּשָׁלַּמִי הַמֶּאֱרָרִים לְמֵר כִּפִּי תַחֲנוּמֹא

אב"י**וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' ... וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ — כֶּךְ הוּא — אִם הָיָה חִיגָר אוֹ גִידִם, לֹא הָיָה מִשְׁקָהּ. מֵר כֵּר רַב אָשִׁי אָמַר: כָּשֶׁם שְׂאִילָמַת לֹא הִיתָה שׁוֹתָה, דְּכַתִּיב: **”וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן”**. כֶּךְ הוּא — אִם הָיָה אֵילָם, לֹא הָיָה מִשְׁקָהּ.**

הדרו עלה ארוסה

שְׁהַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, כֶּךְ הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, שְׁנַאָמַר: **”וּבָאוּ” **”וּבָאוּ”**. **הַכָּשֶׁם שְׂאִסוּרָה לִבְעַל — כֶּךְ אָסוּרָה לְבוֹעֵל, שְׁנַאָמַר: **”נִטְמָאָה”** **”וְנִטְמָאָה”**, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כֶּךְ הָיָה דּוֹרָשׁ זִכְרָיָה בֶּן הַקָּצֵב, רַבִּי אוֹמֵר: **שְׁנֵי פְעָמִים הָאֻמוּרִים בַּפֶּרָשָׁה **”נִטְמָאָה”** **”וְנִטְמָאָה”** — אָחַד לִבְעַל וְאָחַד לְבוֹעֵל.******^(כ) **בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: **”וּכְלִי חָרָשׁ אֲשֶׁר יַפֵּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כַּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא”**, אֵינּוּ אוֹמֵר **”טְמֵא”** אֶלֶּא **”יִטְמָא”**, לְטַמֵּא אַחֲרִים. לְמַד עַל כַּכֵּר שְׁנֵי שְׁמַטְמֵא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִי יִגְלָה עֶפֶר מַעֲיִנֶיהָ רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי, שְׁהֵייתָ אוֹמֵר: עֲתִיד דּוֹר אַחֵר לְטַהֵר כַּכֵּר שְׁלִישִׁי, שְׂאִין לוֹ מְקָרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טְמֵא, וְהֵלֵא רַבִּי עֲקִיבָא תַלְמִידָהּ מַבִּיא לוֹ מְקָרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טְמֵא, שְׁנַאָמַר: **”כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא”**. בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: **”וּמַדְתֶּם מַחוּץ לְעִיר אֶת פֶּאת הַדֶּמָּה אֶלְפִים בָּאַמָּה וּגו’”**, וּמְקָרָא אַחֵר אָמַר: **”מְקִיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלָּה אִמָּה סְבִיב”**.^(כ) **אִי אֶפְשֵׁר לִוְמֵר אֶלָּה אִמָּה, שֶׁכָּכֵר נֶאֱמַר אֶלְפִים אִמָּה. וְאִי אֶפְשֵׁר לִוְמֵר אֶלְפִים אִמָּה, שֶׁכָּכֵר נֶאֱמַר אֶלָּה אִמָּה. הָא פִּיצֵד? אֶלָּה אִמָּה מִגֵּרֶשׁ, וְאֶלְפִים אִמָּה תַחֲוּם הַשִּׁבָּת.**^(ח) **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּנּוּ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר: אֶלָּה אִמָּה מִגֵּרֶשׁ, וְאֶלְפִים אִמָּה שְׂדוֹת וּכְרָמִים.**^(ח) **בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: **”אִזּוּ יִשִּׁיר מִלְּשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְה' וַיֹּאמְרוּ לְאִמֵּר”**, שְׂאִין תַלְמוּד לִוְמֵר **”לְאִמֵּר”**, וּמָה תַלְמוּד לִוְמֵר **”לְאִמֵּר”**? מְלַמֵּד שְׁחִיו יִשְׂרָאֵל עוֹנִין שִׁירָה אַחֲרָיו שֶׁל מִלְּשָׁה עַל כֹּל דָּבָר וְדָבָר כְּקוֹרְאִין אֶת [ה]הֶלֶל: (**”אֲשִׁירָה לְה' כִּי גָאָה גָאָה”**).****

לְכָה נֶאֱמַר **”לְאִמֵּר”. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע, וְלֹא כְּקוֹרִין אֶת [ה]הֶלֶל. בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוֹרְקָנוֹס: לֹא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלֶּא מֵאַהֲבָה, שְׁנַאָמַר: **”הֵן יִקְטְלַנִי לוֹ אֲיַחֲלִי”**. וְעַדִּין הַדָּבָר שְׁקוּל: לוֹ אֲנִי מַצְפָּה, אוֹ אֵינִי מַצְפָּה — תַלְמוּד לִוְמֵר: **”עַד אֲגֻּעַ לֹא אֶסִּיר תַּמְתִּי מִמָּוִי”**, מְלַמֵּד שְׂמֵאַהֲבָה עֲשָׂה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִי יִגְלָה עֶפֶר מַעֲיִנֶיהָ רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי, שְׁהֵייתָ דּוֹרָשׁ כֹּל יָמֶיהָ שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַמָּקוֹם אֶלֶּא מִיִּרְאָה, שְׁנַאָמַר: **”אִישׁ תָּם וְיֹשֵׁר גֵּרֹא אֱלֹהִים וְסָר מִרַע”**, וְהֵלֵא יְהוֹשֻׁעַ תַלְמִיד תַלְמִידָהּ לְמַד שְׂמֵאַהֲבָה עֲשָׂה. גָּמִי **”אוֹתוֹ”** לְמֵאן?**

אֵילִימָא לְכַעַל — כַּעַל מֵאִי עֲבִיד? וְכִי תִימָא

דְּאִי

וְהַעֲמִיד וְלֹא חִתְרַת: וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ וְלֹא גִזְמַת קַטוּעַת וְזִוּס: מַתְנֵי' כָּשֶׁם. כֶּךְ בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בַּגִּמ' מַכְרֵשׁ לֹה: שְׁנַאָמַר וּבָאוּ וּבָאוּ בַגִּמ' מַכְרֵשׁ אִי וַי"ו וַיִּתְּרֹא דְרִישׁ אִזּוּ וּבָאוּ וּבָאוּ וַיִּתְּרִי דְכַתִּיבִי בַּעֲנָנָה: נְטוּמָאָה וְנְטוּמָאָה וַי"ו וַיִּתְּרֹא דְרִישׁ אֶשֶׁר תַּשְׁטָּה אִשָּׁה תַחַת אִישָׁה וְנְטוּמָאָה: וְכִךְ הִיָּה ר' וְכַדִּיָּה דּוֹרָשׁ וַי"ו וַיִּתְּרֹא: שְׁנֵי פְעָמִים וְנִסְתַּרָּה וְהִיא נְטוּמָאָה לֹא מַעֲנָנָא הוּא דְאוֹקֻמָּנָא לְטַמְּאָה וְנִאִית בַּעַד אֶחָד כַּפ"ק (לְעִיל סוּטָה ב:): אֶלֶּא וְקָצֹא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נְטוּמָאָה וְהִיתָה אִם נְטוּמָאָה וְעוֹד כְּתִיב אֶשֶׁר תַּשְׁטָּה אִשָּׁה תַחַת אִישָׁה וְנְטוּמָאָה. וּבַגִּמְרָא דְרִישׁ לֹה ר"ע לְתַרומָה וְכַפִּי גַמִּי מוֹזִיד וְהִיא דְּנָקֻט הִבָּא תְּרִי מַעֲיָהוּ וְתוֹ לֹא מַשּׁוּם דְּשַׁמְעִינוּ לר"ע דְּדָרַשׁ בַּעַל וּבוֹשֵׁל מְרִיבּוּנָא דְּוַי"ו וַיִּתְּרֹא וּקא"ל רַבִּי בַּעַל וּבוֹשֵׁל מַעֲטוּמָאָה וְנְטוּמָאָה נָפְקוּ וְלֹא דְרָשִׁי וו"י: בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ בְּמַס' בְּרַכּוֹת (דף כח). אִמֵּרְנִין דְּכָל הִיבָא דְתַנִּי בּוּ בַּיּוֹם הוּא יוֹם שְׁהַשְׁכִּיב אֶת ר"א בֶּן עֲזַרְיָה לְנִשְׂאִוִּת שְׁתָּרַכְּבוּ תַלְמִידִים שְׁנַקְּנוּ רְשׁוּת לְכַסֵּם לְכָל שְׁהִיה רַבָּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר כֵּן ת"ח שְׂאִין תּוֹכּוּ כְּבָרוּ אֵל וְכַסֵּם לְבַהמ"ד וְרַבְתָּה תּוֹכָה בּוּ בַּיּוֹם וְלֹא הִיתָה הֶלֶכָה תַלְוִיָּה בְּבִית הַמִּדְרָשׁ שְׁלֹא פִרְשׁוּהָ וְהֹא דְקַתְנִי לֹה הִבָּא גֵרֵאָה בַּעֲיָי דֶּהֵן דְּרַשָּׁה דְּנַטְמָאָה וְנְטוּמָאָה דְּלַעֲלֵי גַמִּי בּוּ בַּיּוֹם הַיָּאִי: כְּלִי חָרָשׁ הוּא רֵאשׁוֹן שְׁנַטְמָא מִן הַשֶּׁכֶן וְהַאוֹכֵל שֶׁתּוֹכּוּ שְׁנֵי שְׁנַטְמָא בְּכָלִי: אֵינּוּ אוֹמֵר טַמֵּא כַּל אֶשֶׁר בְּתוֹכּוּ טַמֵּא אֶלֶּא וַיְטַמֵּא לְמִדְרָשׁ גַּמִּי וַיְטַמֵּא שְׁמַטְמֵא אַחֲרִים: לְמַד עַל כַּכֵּר שְׁנֵי לְהִכִּי נָקֻט כַּכֵּר לְכִי שֶׁהוּא מַעֲיִי בַּתְּגוּר שֶׁהוּא כְּלִי חָרָשׁ: שְׁמַטְמֵא אֶת הַשְּׁלִישִׁי בַתְּרומָה וְאִפִּי' בַּחֲלִין דְּקָרָא כַּתְמָא כְּתִיב: עֲתִיד דּוֹר אַחֵר מִן הָעַתִּידִין לִבֹּא שְׁיַטֵּהֵר אֶת הַשְּׁלִישִׁי אִף בַתְּרומָה שְׂאִין לוֹ מַקְרָא מִן הַתּוֹרָה וְאִין הוּא דְמַטְמָאִין לִיה בַתְּרומָה מִק"ו כְּדַמְכְּרֵשׁ בַּגִּמְרָא וְדוֹר אַחֵר כְּדִין לִיה לִק"ו כְּדַלְקָמִן בַּגִּמְרָא: ור"ע תַלְמִידָךְ מַבִּיא מַקְרָא מַקְרָא שֶׁהוּא טַמֵּא אִף בַּחֲלִין: מְגִרֵשׁ קְדָבָה כַּגּוּיָה מַזְרִיעָה וּמַבְּתִים וּמַאֲוִילָנוֹת לָנוּי הָעִיר לְהִוִּית לֹה לְאוּר וְאֶלְפִים לֹא הִזְכִּירוּ לְתַחַן לָלוּים וְלֹא נֶאֱמָרוּ אֶלֶּא לִיצִיאַת תַּחֲוּם שַׁבָּת: שְׂדוֹת וּכְרָמִים וְאֶלְפִים כְּסִיב תַּקְּנוּ לָלוּים מֵהֶם הַיִּחוּ וְאֶלָּף כְּסִיב הָעִיר לְמַכְרֵשׁ וְהַשְּׂאֵר שְׂדוֹת וּכְרָמִים: שְׂאִין ת"ל לְאִמֵּר שְׂאִינוּ דּוֹמָה לְשֹׂאֵר לְאִמֵּר שֶׁבַתּוֹרָה שֶׁהַכְּסִיב מַדְבָּר הַדְּבּוּר לְמַשָּׁה לְחִזּוֹר הוּא וּלְאִמְרוּ לְיִסְכְּרָאֵל אֶבֶן כֵּאֵן אִין לִימֵר בֶּן: כְּקוֹרֹא אֶת הַהֶלֶל בַּגִּמ' מַכְרֵשׁ: כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע בַּגִּמְרָא מַכְרֵשׁ: מֵאֲהָבָה שְׂאוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם: שְׁקוּל מַשְׁקְלוֹ שְׁנֵה מַכְרִיעַ לְכֹאֵן וּלְכֹאֵן: לוֹ רְאִי מַתַּחַל אִזּוּ אִשִּׁי מַתַּחַל וַי"ח הֵן יְחַטְּלִי הֵלֵא הוּא הוֹרְגֵנִי לֹא אֲיַחֲלִי לוֹ עוֹד דְּיֵשׁ לֹא שֶׁהוּא גִדְרָשׁ כְּמוֹ לוֹ בְּלִמ"ד וַי"ו כְּדַמְכְּרֵשׁ בַּגִּמְרָא: מִירְאָה מַעֲלָגַת הַפּוֹרְעָנוּת שְׁלֹא תִבֹּא עָלֶיהָ: וְרֹא אֲלֵהִים וְלֹא אוֹהֵב אֲלֵהִים: תַלְמִיד תַלְמִידָךְ תַלְמִידוֹ שֶׁל ר"ע הִיָּה:

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב תוספתא סוטה; ספרא שמיני
פרשה ז יב
ג תוספתא כלים מציעא; אוצר מדרשים ברייתא דמלאכת המשכן
ד במדבר רבה
ה מבילתא דרבי שמעון בן יוחאי
גליון הש"ס
תוס' ד"ה כשם כ' אלא אני אומר עם אחרים נסתרה. צ"ל עם אחרות נסתרו:
בא"ד אפשר לומר מזיד בה. עיי' יבמות דף לה ע"א תד"ה אע"פ:
תורה אור השלם

[במדבר ה, יח]

[במדבר ה, כב]

[במדבר ה, כז]

[במדבר ה, כד]

[במדבר ה, יג]

[במדבר ה, כט]

[במדבר ה, יד]

[ויקרא יא, לג]

[במדבר לה, ה]

[במדבר לה, ד]

[שמות טו, א]

[שמות א]

[איוב יג, טו]

[איוב כז, ח]

[איוב ח, א]

[איוב א, א]

מסורת הש"ס
א בימות נח; לקמן מזן; קידושין כז; שבועות ה. ב במדבר רבה ג ספרי במדבר
ד לעיל ט; במדבר רבה
ה בימות יג:
ו במדבר רבה
ז בימות סח:
ח במדבר רבה; ספרי במדבר

תורה אור השלם
והנה האיש מעון והאשה שהוא תשא את־עוניה [במדבר ה, כא] והשקה את־האשה את־מי המים המאורים ובאו זה המים המאורים למרים [במדבר ה, כד] והשקה את־המים והיתה אם־נשקאה ותמלע מעל באישה ובאו זה המים המאורים למרים וצבתה בטנה ונפלה ורבה והיתה האשה לאלה בקרב עמה [במדבר ה, כז]
ובאו המים המאורים האלה במעוז לצבות בטן ולנפל גרד ואמרה האשה אמן אמן [במדבר ה, כב]
והשביע הכהן את־האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יתנה אותוד לאלה ולשבעה בתוך עמוד בדת יתנה את־ורכד נפלת ואת־בטנד צבת [במדבר ה, כא]
ועבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והיא לא נטמאה [במדבר ה, יד]
זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה [במדבר ה, כט]

גמ' דאי אית בה עון שָׂבָא עֲלֶיהָ לְאַחֵר שְׁסֻמָּתָהּ: בְּזִמְנָא שְׁהָאִישׁ מְנַקֵּה מַעְוֵן שְׁלֵא בָּא לְהוֹצִיא לְהוֹדִיעַ שְׁלֵא לְהוֹצִיא לְעוֹן וְכִינּוּן דְּנָלִי לֵן קַחֵא דְּהוּא נִבְחָה בְּמוֹתָהּ וּבְכַתִּיב בְּה צֹאֵה וְיִדְעָה וְנִשְׁפִּיחַ לֹא צִרְיָן לְמַכְתֵּב תוּ בֵּה: זו שְׁאֲסוּרָה בְּתַרּוּמָה אִינְהָ דִין שְׁאֲסוּרָה לְכַהֲנָה וְלִיכָא לְמַימַר בְּת יִשְׁכָּאֵל יוֹכִיחַ שְׁאֲסוּרָה בְּתַרּוּמָה וּמַתְּרַת לְכַהֲנָה דַּה"פ וּמַה גְּרוּשָׁה שְׁמַתְרַת לְתַרּוּמָה אֲסוּרָה לְכַהֲנָה ע"י מַעֲשָׂה שְׁנַעֲשָׂה בְּה דְּהִינּוּ גְרוּשִׁין זו וְכוּ' אִינוּ דִין שְׁאֲסוּרָה לְכַהֲנָה ע"י זְנוּת שְׁנַעֲשָׂה בְּה אֲבָל בְּת יִשְׁכָּאֵל מַה שְׁפִסְלוּהָ בְּתַרּוּמָה אִינוּ ע"י מַעֲשָׂה וְעוֹד אִם תִּנְשָׂא בְּת יִשְׁכָּאֵל לְכַחַן תִּהֵא מַתְּרַת לְתַרּוּמָה מַה שְׁאִין בּוּן בְּאַלוּ שְׁאִין לְהֵם דְּתַר לַעֲלוֹם בְּסַפְרֵי מַתְּנֵי הִכי וּמַה גְּרוּשָׁה קָלָה שְׁמַתְרַת לְחֹזֵר לְמַגְדָּשָׁה בְּיִשְׁכָּאֵל פִּסְלוּהָ מִן הַכַּהֲנָה סוּטָה חֲמוּנָה דִין הוּא שְׁפִסְלוּהָ מִן הַכַּהֲנָה: מַה ת"ל הִיא נִשְׁמָאָה וְכוּ' בְּגִרְסַת רִש"י וְכָךְ סוּימָא לְלַמַּדְךָ שְׁלַעֲלוֹם אִין מִשְׁקִין אֲלֵא עַל הַסֵּפֶק וּא"ת וְכִי אֲצַטְרִיךְ קַחֵא לְמַימַר סְפִיקָא יֵשׁ לוֹמַר הַתְּכַיִּב אוֹכְרָה קָדָם שְׁתִּיה בְּאַלוּ הִיא וְחֵאִי וְאֵע"ג דְּלִיכָא מְלָקוּת בְּדַמּוּכַב בַּפ"ק דִּיבְמוֹת (דף יא:׀) מֵיהוּ לֹא הִבָּא מִכְּלָל עָשָׂה אִיכָא וְאִפְר' אִם הִיא טְהוֹרָה נֶשְׁנָה בַּב"ד שֶׁל מַעֲלָה אִם בָּא עֲלֶיהָ כְּמוֹ עַל חִיבֵי עָשָׂה וְלֹא בִּשְׂאֵר סַפְקוֹת כְּגוֹן סַפֵּק חֵלֶב סַפֵּק שְׁמֹן וְאֲבָלוּ וְנִזְדַּע שְׂוֹאָה שְׁמֹן אֵע"ג דְּצִרְיָן בְּפִרְהָ וּכְלִיחָה מֵיהוּ לֹא חֲמוּר כְּתִיבֵי עָשָׂה: אִינּוּ דִין שְׁעִשָּׂה בּו סַפֵּק כְּוּדָאִי לִיכָא לְמַכְרֵךְ נִזִּיר וְנִשְׁעָה בְּסַח יוֹכִיחוּ שְׁעָשָׂה בְּהוּן אֲנִם בְּרַעֲוֹן דְּנִשְׁכָּח לֵן מִכִּי יָמוּת מֵת עֲלֵיו בְּשִׁתְּנַע בְּתָאִם בְּסַפְרֵי וּבְסַפֵּק ב' דְּכִרְיִיתוֹת (דף ט.) וְאִפְר"ה לֹא עָשָׂה בְּהוּן סַפֵּק טְמֵאֵת הַתְּהוֹם כְּוִדָאִי לְפִי שְׁטֵמֵאֵת הַתְּהוֹם הַלְכָה הוּא וְלֹא סְתֵרִין ק"ו מִהֲלָכָה וּה"ה דְּאִין לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם דְּהִכִּי אָמַר בְּהוֹכְחָה אֵף אִנִּי אֲבִידָה וְהֵלֵא אִין לְלַמַּד הֵימְנוּ אֲבָל הֵא אִיכָא לְמַתְמָה אֲמַאי לֹא פִּרְכִּינּוּ מַה לְסוּטָה שְׂבֹן רַגְלִים לְדַבֵּר שְׁהִרֵי קֹאָ לָה וְנִסְתַּרְהָ בְּדַפְרִכֵּינוּ לְעִיל בְּרִישׁ פ"ק (סוּטָה דף ב:׀) וְאִין לוֹמַר מִשּׁוּם דְּלַעֲלוּ מִכְרֵי בְּטֻמְאָה דְּבַתַּר קִנּוּי וּסְתִירָה דְּמַהִימֵן עַד א' הֵתִם וְחֵאִי אִיכָא רַגְלִים אֲבָל הִבָּא וְלִנְסִין מַסְתִּירָה דְּבַתַּר קִנּוּיָא גְּרִידָא דְּלִיכָא לְמַכְרֵךְ שְׂבֹן קֹאָ לָה דְּקִנּוּיָא לֹא חָשִׁיב רַגְלִים בְּלֹא סְתִירָה דְּהָא בְּרִישׁ מַסְכַּת נִזְדָּה (דף ב:׀) דְּמַתִּי הֵתִם מַתְּנָה שְׁנַמְעַד וְנִמְצָא חֲסַר כָּל הַטְּהוֹרוֹת שְׁנַעֲשֹׂ עַל גְּבִיּוּ בִין בְּרַה"ר בִּין בְּרַה"י טְמֵא ר"ש אוֹמַר בְּרַה"ר טְהוֹר בְּרַה"י תַּלְוִין וְשִׁטְיָס לֹא לְמַדּוּהָ אֲלֵא מַסּוּטָה רַבָּנן סְבָרֵי כְּסוּטָה מַה סּוּטָה סַפֵּק הוּא וְנַעֲשִׂיחָה כְּוִדָאִי אֵף כּוּ' וּפְרִיךְ אִי מַסּוּטָה נִימָא מַה סּוּטָה בְּרַה"י טְמֵא וְחֵאִי הִבָּא גְּמִי טְמֵא וְחֵאִי הִכִּי הִשְׁתָּא הֵתִם יֵשׁ רַגְלִים לְדַבֵּר שְׁהִרֵי קֹאָ לָה וְנִסְתַּרְהָ הִבָּא מֵאִי רַגְלִים לְדַבֵּר אֲבָא אֲלַמָּא אֵע"ג דְּמַסְתִּירָה דְּבַתַּר קִנּוּיָא וְלִיף כִּי הִבָּא פְרִיךְ וְהִבָּא אֲמַאי לֹא פְרִיךְ הִכִּי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּסְתִירָה עַל זְנִי קִנּוּיָא כְּסוּטָה הִוי סַפֵּק מִנַּע סָרְזן שְׁהִרֵי בְּלֹא קִנּוּיָא לֹא הִיֵּה שׁוּם סַפֵּק בְּסְתִירָה גְּרִידָא דְּלֹא נְחַשְׁדּוּ עַל הַעֲרִיּוֹת הַלְכָךְ הַקִּנּוּיָא גּוֹרֵם הַסֵּפֶק וּה"פ דְּמַס' נִזְדָּה הֵתִם גְּבִי סוּטָה וּסַפֵּק שְׂבֹן הִכִּי רִיעוּתָא דְּהִינּוּ הַשְׂרָזן וְהַבּוֹעֵל קָמֹן אֲרַל הַטְּהוֹרוֹת וְהָאִשָּׁה אֲבָל גְּבִי מַתְּנָה קָדָם טְבִילָה לֹא רָחִינוּ שׁוּם רִיעוּתָא דְּאִיכָא לְסַפְקִי עַל יָדָה וְלַעֲלוּ בַּפ"ק קָדָם הַעֲלָאת שְׂרִים לֹא תִּהְיִי שׁוּם רִיעוּתָא:

ההוא דְּמוֹדַע לָה בְּהוּן פְּרוּשׁ הִכְהֵן צִרְיָן

דְּאִי אִית בִּיהָ עוֹן בְּדָקִי לִיָּה מִיָּא, כִּי אִית בִּיהָ עוֹן בְּדִידִיָּה מִי בְּדָקִי לָה מִיָּא לְדִידָה? וְהָא תַנְיָא: "וְנִבְחָה הָאִישׁ מַעְוֵן וְהָאִשָּׁה הִהִיא תִּשָּׂא אֶת עוֹנָהּ". בְּזִמְנָא שְׁהָאִישׁ מְנוּקָה מַעְוֵן — הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוּ, אִין הָאִישׁ מְנוּקָה מַעְוֵן — אִין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוּ! וְאֲלֵא לְבוּעַל, לִיתְנִי כְּדָתְנִי סִיפָא: כְּשֵׁם שְׁאֲסוּרָה לְפַעַל כֶּךָ אֲסוּרָה לְבוּעַל! לְעוֹלָם לְבוּעַל, וְרִישָׂא — אִיִּידִי דְתַנָּא "אוֹתָהּ", תְּנִי "אוֹתוֹ". סִיפָא — אִיִּידִי דְתַנָּא "בַּעַל", תַּנָּא "בוּעַל". שְׁנַיָּאמַר: "וּכְאֹו" "וּכְאֹו". אִיפְעִיָא לְהוּ: "כְּאֹו" "וּכְאֹו" קֶאמַר, אוּ "וּכְאֹו" "וּכְאֹו" קֶאמַר? תָּא שְׁמַע: כְּשֵׁם שְׁאֲסוּרָה לְפַעַל כֶּךָ אֲסוּרָה לְבוּעַל, שְׁנַיָּאמַר: "נִטְמָאָה" "וְנִטְמָאָה". וְעַדִּין תִּיבְעִי: "נִטְמָאָה" "נִטְמָאָה" קֶאמַר, אוּ "נִטְמָאָה" "וְנִטְמָאָה" קֶאמַר? תָּא שְׁמַע מִדְּקַתְנִי סִיפָא, רַבִּי אוֹמַר: שְׁנִי פְעָמִים הָאֲמוּרִין בְּפִרְשָׁה "וְנִטְמָאָה" "וְנִטְמָאָה" — אֶחָד לְפַעַל וְאֶחָד לְבוּעַל. מִכְּלָל דְּרַבִּי עַקִּיבָא וְוִי קְדַרְיִשׁ. הַלְכָךְ לְרַבִּי עַקִּיבָא שִׁיתָא קְרָאִי כְּתִיבִי: ^(כ) חַד לְצוּאָה דִּידָה, וְחַד לְצוּאָה דִּידִיָּה. חַד לְעִשְׂיָיָה דִּידָה, וְחַד לְעִשְׂיָיָה דִּידִיָּה. וְרַבִּי, תַלְתָּא קְרָאִי כְּתִיבִי: חַד — לְצוּאָה, וְחַד — לְעִשְׂיָיָה, וְחַד — לִידִיעָה. וְרַבִּי, כְּשֵׁם שְׁהַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כֶּךָ בּוֹדְקִין אוֹתוּ, מָנָא לִיָּה? ^(כ) נִפְקָא לִיָּה מִדְּתַנְיָא: "לְצִבּוֹת בְּטָן וְלִנְפֹל יֶרֶךְ", בְּטָנוּ וִירִיכּוּ שְׁל בּוּעַל. אֵתָה אוֹמַר בְּטָנוּ וִירִיכּוּ שְׁל בּוּעַל, אוּ אִינוּ אֲלֵא בְּטָנָה וִירִיכָה שְׁל נִבְעַלְתָּ? כְּשֵׁהוּא אוֹמַר "וּצִבְתָּה בְּטָנָה וְנִפְלָה יֶרֶכָה", הֲרִי בְּטָנָה וִירִיכָה שְׁל נִבְעַלְתָּ אָמוּר, וּמַה אָנִי מְקִיִּים "לְצִבּוֹת בְּטָן וְלִנְפֹל יֶרֶךְ" — בְּטָנוּ וִירִיכּוּ שְׁל בּוּעַל. ^(כ) וְאִידָהּ, הֵהוּא דְּמוֹדַע לָה בְּהוּן דְּכְטָן בְּרִישָׂא וְהַדֵּר יֶרֶךְ, שְׁלֹא לְהוֹצִיא לְעַז עַל הַמִּים הַמָּרִים. וְאִידָהּ: אִם כּוּן, לְכַתּוּב קְרָא "בְּטָנָה וִירֶכָה", מֵאִי "בְּטָן" וְ"יֶרֶךְ"? שְׁמַע מִינָּה לְבוּעַל. ^(כ) וְאִימָא (כּוּלִי) [כּוּלִיָּה] לְהִכִּי הוּא דְּאֵתָא? אִם כּוּן, לְכַתּוּב "בְּטָנוּ" וְ"יֶרֶכּוּ". מֵאִי "בְּטָן" וְ"יֶרֶךְ"? שְׁמַע מִינָּה תַרְתִּי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כֶּךָ הָיָה דּוֹרָשׁ זְכַרְיָה כּוּי. ^(כ) תַּנּוּ רַבָּנן: שְׁלֹשׁ פְּעָמִים הָאֲמוּרִין בְּפִרְשָׁה "אִם נִטְמָאָה", "נִטְמָאָה", "וְנִטְמָאָה", לְמָה? אֶחָד לְפַעַל, וְאֶחָד לְבוּעַל, וְאֶחָד לְתַרּוּמָה, דְּכַרִּי רַבִּי עַקִּיבָא. ^(כ) אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, קַל וְחוּמָר: וּמַה גְּרוּשָׁה שְׁמוּתְרַת לְתַרּוּמָה — אֲסוּרָה לְכַהֲנָה, זו שְׁאֲסוּרָה בְּתַרּוּמָה — אִינוּ דִין שְׁאֲסוּרָה לְכַהֲנָה? ^(כ) מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהִיא נִטְמָאָה", "וְהִיא לֹא נִטְמָאָה" — אִם נִטְמָאָה לְמָה שׁוֹתָה? אִם לֹא נִטְמָאָה לְמָה מִשְׁקָה? מַגִּיד לָךְ הַתְּכַיִּב שְׁעַל הַסֵּפֶק אֲסוּרָה וְהִכִּי קֶאמַר קַחֵא אִשָּׁה זו שְׁמָא נִטְמָאָה וְשְׁמָא לֹא נִטְמָאָה וְקֶאמַר לָךְ דִּישְׁקָנָה לְכַרֵּר הַסְפִּיקָא וְאִי לֹא מִשְׁקָה לָה אֲסוּרָה: וּמִכָּאן אֵתָה לְמַד ק"ו לְשָׂרְזן סַפֵּק נִנַּע בְּטְהוֹרוֹת סַפֵּק לֹא נִנַּע דְּמַחְזִקִינוּ לָה בְּטֻמְאָה מַסְפֵּק: סוּטָה לֹא עָשָׂה בְּה כּוּ' דְּכַתִּיב וְהִיא לֹא נִתְפַּשֶׁה לְסוּרָה הֵא נִתְפַּשֶׁה מַתְּרַת וְהוּא הִדִּין לְשׁוּגָא אֲשֵׁתוּ וְאִשָּׁת אִישׁ עִמּוֹ בְּבִית וְנִתְכַּסּוּ לְאַשְׁתוּ וְנִזְמַנְהָ לוּ זו וְאֵף הִיא שְׁגָגָה בְּסוּרָה שְׁהוּא בַּעֲלָהּ:

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

כת.

 עין משפט נר מצווה

א מיי' פב' מהל' סוטה הל' ח:

ב מיי' פג' מהל' סוטה הל' יז:

ג מיי' פג' מהל' סוטה הל' יח:

ד מיי' פג' מהל' סוטה הל' ז:

ה מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ו מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ז מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ח מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ט מיי' פג' מהל' סוטה הל' כד:

 עין משפט גור מצורה
--

א מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

ב מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ג מיי' פט"ח מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ד מיי' פט"ט מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ה מיי' פט"י מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

מִכָּאן אָמרוּ וְכוּ' בַּרְשׁוֹת הֶרְבִּים סָפְקוּ טָהוֹר כּפ"ק דְּשְׁחִיטַת חֲלִין (דף ט:)‏ וּבִפְרָק אֵין מַעְמִידִין (ע"ז דף לז:)‏ אָמר דְּסָפֵק טָמְאָה בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים הִלְכָּתָא גְּמִירי לֵה מִסּוּטָה דְּמַשְׁמַע דְּזִנְקָא בְּמָקוֹם סְתִירָה טָמֵא אָבֵל שְׁלֹא בְּמָקוֹם סְתִירָה גְּמִירי דְּטָהוֹר וְזֹאזי הוּא וְתַמָּה לְמֵאזי אֶצְטְרִיךְ הִלְכָּתָא לִימָא הָעֵמֶד טָהוֹר עַל חֲזָקָתוֹ וְאִימּוֹר לֹא נִטְמָא וְהָכִי אָמר בְּהָדִיא זְמִי בְּרִישׁ מַסְבֵּת גִּדָּה (דף ג.) דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן גָּמַר לֵה מַסָּפֵק טָמְאָה בְּרַה"ר וְאָמר וְרַבֵּנן הָכִי הִשְׁתָּא הָתֵם גִּבְרָא בְּחֻזְקַת טָהֳרָה קָאִי מַסָּפֵקָא לֹא מַחֲתִינָא לִיה טָמְאָה וְי"ל אִי לֹאֹ הִלְכָּתָא דְּגְמִירִין דְּבַרַּה"ר טָהוֹר הֵנָּה חֲמִינָא סְתִירָה דְּנָקֹט קָרָא לֹא דָּבַר הַפְּתוּב אֱלֹא בַּהוּנָה וְה"ה לְכָל סָפֵק טָמְאָה בְּכָל מָקוֹם שְׁנוּלָהּ דְּמַסָּבְרָא אֵין לְטָהֵר זֹו יוֹתֵר מִזֹּו וּסד"א דְּגִזְרַת מֶלֶךְ בֵּךְ הוּא בְּכָל סָפֵק טָמְאָה הִלְכֵךְ אֶצְטְרִיךְ הִלְכָּתָא לְהַעֲמִיד סָפֵק טָמְאָה בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים אֲחֻזְקַתָּה דְּלֹא מַחֲתִינֵן לִיה טָמְאָה מַסָּפֵק וְיוֹשְׁלָמִי

דְּפִרְקִין קָמֵא מ"מ יֵשׁ רַגְלִים לְדָבַר לְפִלְטִיָּא בְּלִילָה לְחֻרְבָּה בְּיוֹם לְמַבּוּאוֹת חֲפִינּוֹת

בְּיוֹם שְׁחֵלוֹ אֶת בֶּן זֶן וְתָמֵא מִפְּנֵי מָה סָפֵק רַה"י טָמֵא חָמֵר לִוֹן סוּטָה מַה הוּא לְבַעֲלָהּ וְזֹאזי אִזְ סָפֵק אָמְרוּ לִיה סָפֵק חָמֵר לֵהוּ מַצִּינוּ שֶׁהִיא חֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ וּמִכָּאן אֵתָּה דִּן לְשַׁרְזַן מַה רִשּׁוֹת הַיָּחִיד אָף לֵהֲלֹן וּמַה בָּאֵן דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל אָף וְכוּ' מִכָּאן אָמְרוּ דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל וְכוּ' מַלְיָהוֹן דְּרַבֵּנן פְּלִיגִין דְּמַר רַבִּי זְשִׁירָא וְר' יוֹסִי בָּשָׁם ר' יוֹחָנָן קָטְנָה שְׂזֻמָּתָה אֵין לֵה רַצוֹן לְהֶאֱסֹר עַל בְּעֻלָּהּ וְהָא תַנְיִין בֵּל דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל סָפְקוֹ טָמֵא בְּרַם הִכָּא אַע"פ שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל סָפְקוֹ טָהוֹר וּמִפְּנֵי מַה סָפֵק רַה"ר טָהוֹר חָמֵר לֵהוּ מַצִּינוּ שֶׁהַצִּבּוֹר עוֹשִׂין אֶת הַפָּסַח בְּטָמְאָה בְּזִמָּן שֶׁרַבּוֹ שֶׁל צִבּוֹר טָמְאִים אִם טָמְאָה וְזֹאזִית הִתְרָה לְצִבּוֹר ק"ו לְסָפֵק טָמְאָה וְסִיּוּם הַצְרִיתָא בְּתוֹסָפְתָּא דְּמַסְבֵּת טָהֳרוֹת פֶּרֶק הַגְּבֻלוֹת הַשְּׁחוּטוֹת רָשָׁב"ג אֹמֵר מִפְּנֵי מַה סָפֵק רַה"י

טָמֵא וְסָפֵק רַה"ר טָהוֹר מִפְּנֵי שֶׁאִפְשָׁר לִשְׁאֹל לְיָחִיד וְאִי אִפְשָׁר לִשְׁאֹל לְרַבִּים: **בַּרְשׁוֹת** הֶרְבִּים סָפְקוּ טָהוֹר מִקְשִׁי' מִפְּרָק שְׁנִי גְזִירִין (גְזִיר דף נז.) דְּתַנּוּ שְׁנִי גְזִירִין שְׁאָמַר לֵהוּ אֶחָד רִאִיתִי אֶחָד מִכֶּם שְׁנָטְמָא וְאִינִי יוֹדַע אִיזֵּה מִכֶּם הוּא שְׁנִינֵן מַבִּיאִין קֹרְבָן טָמְאָה וְקִדְּשׁ בְּגִמְרָא וְאִמְאִי כֹל סָפֵק טָמְאָה מֵהִיכָא גְמִירי מִסּוּטָה מַה סוּטָה בּוֹעֵל וְנִבְעֻלָת אָף כֹּל סָפֵק טָמְאָה בְּרַה"י בְּגוֹן דֹּאפָא בִי תְרִי אָבֵל הִכָּא שְׁנִי גְזִירִין וְהִאי דִּקְחָס גְּצִיהוֹן הָא תִּלְתָּא הֵנִי לִיה סָפֵק טָמְאָה בְּרַה"ר אֱלָמָא כֹּל הִיכָא דְאִיפָא תִלַּת חָשִׁיב לִיה כְּרַה"ר א"כ הָא דְתַנּוּ פְּרָק הָאשָׁה שֶׁהִיא עוֹשֶׂה צְרָכֶיהָ (נִגְדָה ס:) שְׁלֹשׁ נָשִׁים שֶׁהִיוּ יָשׁוּנוֹת בְּמִטָּה אַחַת וְנִמְצָא דָם בַּחַת אַחַת מֵהֶן בֶּלֶן טָמְאוֹת אִמְאִי בִּין דְאִיפָא שְׁלֹשׁ הֵנָּה לִיה כְּרַה"ר מִיהוּ מֵהֶתֶם לֹא תֵשִׁיֹא מִידי דְלָא דְמִי לְשַׁרְזַן דְּשַׁרְזַן אִפְשָׁר שְׁלֹא נִגַּע וְטָהוֹר אָבֵל הָתֵם אַחַת מֵהֶן וְזֹאזי טָמְאָה הָדָם מִגּוּפָהּ וְהִיאךְ נָטָהֵר בְּלֵם וְלֹא דְמִי אֱלֹא לְשִׁנִי שְׁבִילִין (טָהֳרוֹת פ"ה מ"ה) אָבֵל מִפְּרָק קָמֵא דְנִגְדָה (דף ב.) מִקְשִׁינֵן דְּתַנּוּ בִּיצַד דִּיהַ שְׁעִתָּה הֵיתָה יוֹשֶׁבֶת בְּמִטָּה וְעֶסְוָקָה בְּטָהֳרוֹת וּפְרָשָׁה וְרָאִתָּה הוּא טָמְאָה וְכֵלֶן טָהוֹרוֹת וְזִין בְּגִמְרָא (דף ה:) טַעֲמָא דְדִזִּיהַ שְׁעִתָּה הָא מַעַת לַעַת מַטָּה זְמִי מַטָּמֵא מִכְּדִי דָּבַר שְׁאִין בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל סָפְקוֹ טָהוֹר תַּקְבָּאֵא פֶּשְׁחִבְרוּתֶיהָ נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ בְּמִטָּה דְּהוּיָא לֵה יד חֲבֵרוּתֶיהָ סוּף סוּף חֲבֵרוּתֶיהָ וְהִיא הוּיָא שְׁלֹשׁ וְהֵנָּה לִיה סָפֵק טָמְאָה בְּרַה"ר וְאִמְאִי מַטְמִינֵן לֵה וְנִרְחָה דְלָא חֲשַׁבִּינֵן טָמְאָה בְּרַה"ר אֱלֹא הִיכָא דְסָפִיקָא הֵיתָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת גְּלוּנִיה לְכָל בְּגוֹן הֵהִיא דְּגִזִּיר וְתַשְׁעָה צְפִרְדָּעִים וְשַׁרְזַן אֶחָד בִּינֵיהֶם (פְּתֻבוֹת דף טו.) אָבֵל הֵהִיא דְנִגְדָה הַמַּנְעַע וְזֹאזי הוּא שְׁנִנְיָה בְּמִטָּה וְאִין שׁוּם סָפֵק אֱלֹא אִם רָאִתָּה אִזְ לֹאֹ וּמִקּוֹם הַמָּקוֹר מְקוֹם סֵתֵר הוּא וְלֹא שִׁיךְ לְמִימֵר בַּה רַה"ר אָפֵלוֹ אִם נוֹלַד סָפֵק רִאִיתָה בְּרִשּׁוֹת הֶרְבִּים אָבֵל בָּהֵא אִיפָא לְמַתָּמָה אִמְאִי מַשְׁוִינֵן מַטָּה בְּסָפֵק טָמְאָה בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְהָא לֹא דְמִיָּא לְסוּטָה דְסוּטָה וְזֹאזי שַׁרְזַן וְסָפֵק מַנְעַ בְּגוֹן בּוֹעֵל הוּא הַשַּׁרְזַן וְסָפֵק אִם בְּעַל אָבֵל הָתֵם וְזֹאזי מַנְעַ וְסָפֵק מַעַת לַעַת הוּא שַׁרְזַן דְּשָׁמָא לֹא רָאִתָּה וְאִין לֹא וְלִפְיֵן מִסּוּטָה אֱלֹא דְמִיָּא לְסוּטָה דְּהָא דָּבַר שְׁאִין בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל מַמְשְׁטִינֵן הוֹאִיל וְלֹא דְמִי לְסוּטָה וְעוֹד תַּנְיָא בְּהָדִיא בְּתוֹסָפְתָּא דְטָהֳרוֹת פֶּרֶק [הַגְּבֻלוֹת] הַשְּׁחוּטוֹת (פ"ו) נִגַּע בְּאֶחָד בְּלִילָה וְאִינִי יוֹדַע אִם חִי אִם מֵת לְמַחֵר עוֹדֵם וְנִמְצָא מֵת רַבִּי מֵאִיר מַטָּהֵר שְׁסָפֵק רִשּׁוֹת הֶרְבִּים טָהוֹר אֱלָמָא דְּמִסּוּטָה גְמִירי אַע"ג דְּהֵנִי וְזֹאזי מַנְעַ וְסָפֵק שַׁרְזַן וְתַמָּה מֵאִי שְׁנָא דְמַטָּהֲרִין דָּבַר שְׁאִין בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל הוֹאִיל וְלֹא דְמִי לְסוּטָה וְכִיִּי הִאי גְּוִנָא לֹא מַטָּהֲרִין וְי"ל דְּהָכִי הִלְכָּתָא גְּמִירי לֵה א"נ עָקֵר הַדָּבַר שְׁאִין בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל נִפְקָא לָן מוֹהֲבָשָׁר אֲשֶׁר יַגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָבֵל בְּדִלְחָמֵן בְּשִׁמְשֻׁתִין וְכִין דְּגַלִּי לָן קָרָא דְאִיפָא לְפִלְטִיָּא בִּין דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל לְשְׁאִין בּוֹ דְּעַת דָּדָבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת סָפְקוֹ טָמֵא וְלֹא פֶרַשׁ טָמְאוֹת הִיכָן נִלְמוּד סְתוּם מִן הַמְּפִרָשׁ מִסּוּטָה דְּמַפְרָשׁ בּוֹ דִּזְקָא מְקוֹם סְתִירָה וְאַע"ג דְּמַסְיֹק אִי מִסּוּטָה הֵנָּה חֲמִינָא דְּעַת נוֹנַע וּמַנְיַע אָבֵב שְׁטָפָה נָקֹט לִיה אִי זְמִי הָכִי פֶרִישׁוֹ וְאִי הֵנָּה גְלִי לָן קָרָא בְּסוּטָה דְּבַעֲיִין דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל הֵנָּה חֲמִינָא דְּעַת נוֹנַע וּמַנְיַע. סִיּוּם הַצְרִיתָא דְּנִגַּע בְּאֶחָד בְּלִילָה וְנַחֲכֵימִים מַטְמִיאִין שְׁכָל הַטָּמְאוֹת פֶּשְׁעַת מַצִּיתָן וּמוֹדִים חֲכֵמִים לְרַבִּי מֵאִיר שְׁאֵם רָאוּהוּ חִי מַבְעָרַב אַע"פ שְׁבָא שְׁחִירִית וּמַצָּאוּ מֵת טָהוֹר מִפְּנֵי שִׁזָּה סָפֵק רַה"ר אֱלָמָא דְּבִין לְרַבֵּנן בִּין לְרַבִּי מֵאִיר אָפֵלוֹ בְּלִילָה חֲשַׁבִּינֵן לִיה רִשּׁוֹת הֶרְבִּים וְקָשִׁיא מֵהָא דְתַנּוּ בְּמַסְבֵּת טָהֳרוֹת פֶּרֶק שְׁמִינִי (מ"ג) הַמֵּאֲבָד בְּיוֹם וּמַצָּא בְּיוֹם טָהוֹר בְּיוֹם וּמַצָּא בְּלִילָה בְּיוֹם וּמַצָּא בְּיוֹם שֶׁל אַחֲרָיו סָפְקוֹ טָמֵא זֶה הַכֵּל כֹּל שֶׁעָבַר עָלָיו הַלִּילָה אִזְ מִקְצָתוֹ סָפְקוֹ טָמֵא אֱלָמָא דְלִילָה חָשִׁיב לְעוֹלָם בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְלַעֲלִי אִיתִינֵן זְמִי מִירוֹשְׁלָמִי מ"מ יֵשׁ רַגְלִים לְדָבַר לְפִלְטִיָּא בְּלִילָה לְחֻרְבָּה בְּיוֹם לְמַבּוּאוֹת חֲפִינִים בְּיוֹם אֱלָמָא דְּפִלְטִיָּא בְּלִילָה חָשִׁיב רַה"י. בְּתוֹסָפְתָּא דְטָהֳרוֹת פֶּרֶק ז' יֵשׁ דְּבָרִים בְּרַה"ר וְעַשְׂאוֹם כְּרַה"י הֶפֶה בְּרַה"י גְּבוּהַ י' טַפְּחִים וְהַטָּמְאָה בְּתוֹכּוֹ סָפֵק נִגַּע סָפֵק טָהוֹר הַכֵּינִים יָדוֹ לְתוֹכָהּ סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע סָפְקוֹ טָמֵא הֵיתָה פְּפוּשָׁה עַל בְּתַפּוֹ וְכַפֵּר תְּרוּמָה כְּרוּךְ בְּסִיב אִזְ בְּגִיד וְנָתַן בְּתוֹכּוֹ סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע טָהוֹר הַכֵּינִים יָדוֹ לְתוֹכָהּ סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע סָפְקוֹ טָמֵא חֲמוּר בְּרַה"ר גְּבוּהַ י' טַפְּחִים וְטָמְאָה נִתּוּנָה עַל גְּבִיו סָפֵק נִגַּע סָפְקוֹ טָהוֹר פֶּשֶׁט יָדוֹ עַל גְּבִיו סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע סָפְקוֹ טָמֵא סָלַע בְּרַה"ר גְּבוּהַ י' טַפְּחִים וְטָמְאָה עָלָיו סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע סָפְקוֹ טָהוֹר עָלָה לְרָאשׁוֹ סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע סָפְקוֹ טָמֵא הִיָּה זֶה רוֹכֵב עַל חֲמוּרֵוֹ וְזֶה רוֹכֵב עַל חֲמוּרֵוֹ אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר סָפֵק נִגַּע זֶה בָּהֵא סָפֵק לֹא נִגַּעוֹ ר' יַעֲקֹב מַטְמָא וְרַבִּי יוֹסִי מַטָּהֵר בְּנֹו שֶׁל זֶה רוֹכֵב עַל פְּתָפִיו וְכִין שֶׁל זֶה רוֹכֵב עַל פְּתָף אֶחָד טָהוֹר וְאֶחָד טָמֵא סָפֵק נִגַּע זֶה בָּהֵא סָפֵק לֹא נִגַּעוֹ ר' יַעֲקֹב מַטְמָא וְרַבִּי יוֹסִי מַטָּהֵר הֵיתָה חֲבִילָה עַל פְּתָפִיו וְהִרוּן מִדְּבָק בְּפִתֵּל לְמַעֲלָה מִי' טַפְּחִים סָפֵק הַסֵּיט סָפֵק לֹא הַסֵּיט ר' יַעֲקֹב מַטְמָא וְרַבִּי יוֹסִי מַטָּהֵר שֶׁהִיָּה ר' יַעֲקֹב אֹמֵר כֹּל שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מַעֲשֶׂרָה טַפְּחִים בְּרַה"ר הָרִי הוּא כְּרַה"י וְרַבִּי יוֹסִי אֹמֵר כֹּל שֶׁדָּרְךְ הִלוֹכּוֹ בְּרַה"ר טָהוֹר עוֹד מִפְּרָשׁ הָתֵם דִּין בְּקַעֲה בִּימוֹת הַחֲמָה וּבִימוֹת הַגָּשָׁמִים אֱלֹו הֵן יְמוֹת הַחֲמָה מַשְׁתַּעֲקֵר תְּבוּאָה וְאֱלֹו הֵן יְמוֹת הַגָּשָׁמִים מַשְׁתַּרַד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה וּבִפְרָק מִי שְׁמַת (כ"ב דף קנג:) מַפְרָשׁ הָא דְאִמְרִינֵן בִּימוֹת הַחֲמָה רַה"ר לְטָמְאָה לֹא שְׁנֹו אֱלֹא שְׁלֹא

עָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַגָּשָׁמִים אָבֵל עָבְרוּ עָלָיו יְמוֹת הַגָּשָׁמִים רִשּׁוֹת הַיָּחִיד לְכָאן וְלָכָאן: וְתָנוּ לְרַבִּי עֲזַיָּבָא בְּהָפָּה מָנָא דִּהַ רַש"י פִּי' דְּמַחֵל וְחָמֵר לֹא יִלְיָן דֹּאִם כּוֹ הֵינִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל וְתַמָּה אִי לִית לֵה קֵל וְחָמֵר דְּרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל א"כ כּוֹן שְׁנִבְעֻלָּה לְכַסּוֹל לֵה בְּעֻלָּה וְזֹאזִית מָנָא לֵה דְּפִסּוּלָה לְכַהֲנָה וְהָא בִּיבְמוֹת בְּפֶרֶק אֱלָמָנָה (דף סח:) וְלִפְיֵן לִיה מֵהֵאִי קֵל וְחָמֵר עוֹד הָא לִיפָא לְמַפְרָךְ עָלֶיהָ מִידי יֵשׁ לוֹמֵר הִכָּא לִית לֵה קֵל וְחָמֵר מֵשׁוּם דֹּאזי לֹא הֵוֹו כְּתִיבִי אֱלֹא תִלְתָּא קִרְאִי הֵנָּה חֲמִינָא חַד לְבּוֹעֵל וְחַד לְבַעֵל וְחַד לְכַהֲנָה דְּחִמִּיר טַפִּי בְּדַפְרִיךְ לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל אָבֵל גְּבִי בְּעִילַת פְּסוּלִין כְּתִיבָה תְּרוּמָה בְּהָדִיא:

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

וּמִמָּקוֹם שְׁבָאֵת הוֹאִיל וְלֹא לְמַדַּת דְּמַטְמִינֵן מַסָּפֵק אֱלֹא מִסּוּטָה

חֲזוֹר וְדוֹן דְּמַה סוּטָה הָא דְטָמְאָה מַסָּפֵק

בְּרַה"י הוּא מְקוֹם הֶרְאוּי לְסֵתֵר אָף טָמְאָה בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד סָפְקוֹ טָמֵא אָבֵל בְּרַה"ר טָהוֹר: וּמַה סוּטָה דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל הִיא אִם נְטוּמָאֵת אִם לֹאֹ אָף סָפֵק טָמְאָה דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ בְּנוֹנַע זֶה דְּעַת לִשְׁאֹל אִם נִגַּע אִם לֹאֹ וְהוּא אֹמֵר אִינִי יוֹדַע בְּגוֹן אָדָם אִזְ טָהֳרוֹת שֶׁהִיָּה אָדָם עָסוּק בָּהֶם בְּשַׁעֲהַ שְׁנוּלַד הַסָּפֵק: וּפְרַכְיִין לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל א"ר עֲקִיבָא וְאֶחָד לְתְרוּמָה וְקַמְהָדֵר לִיה אִיהוּ א"צ מִקְרָא לְהַבִּיא בְּכַהֲנָה: וְתוֹ מַבְעָיָא לָן לְרַבִּי עֲקִיבָא דְלֹא אִירִי בְּכַהֲנָה: מָנָא לֵה דֹאִסוּרָה לְכַהֲנָה אִם מֵת זֶה וְהָא לִיפָא לְמִימֵר דְּשַׁרְזִיא דְּהַשְׁתָּא לְתְרוּמָה אֶסֶר לֵה לְכַהֲנָה מַבְעָיָא וּמַח"ו הוּא לֹא יִלְיָן דֹּא"כ הֵינֵו ר' יִשְׁמַעֲלֵל: וּכ"ת כַּהֲנָה לֹא צְרִיךְ קָרָא דְמַמְיָלָא חֲסוּרָה שֶׁהִרִי עֲשֶׂה בַּה הַפְּתוּב בְּסוּטָה סָפֵק זִנְיָה בְּנוֹדִאי זִנְיָה לְאֶסְרָה עַל בְּעֻלָּה הִלְכֵךְ לְגַבִּי כַּהֲנָה זְמִי

אֶסִּירָא דְכְּתִיב זִנְיָה לֹא יִקְחוּ וְזוֹ בְּחֻזְקַת זִנְיָה הִיא:

בְּיוֹם שְׁחֵלוֹ אֶת בֶּן זֶן וְתָמֵא מִפְּנֵי מָה סָפֵק רַה"י טָמֵא חָמֵר לִוֹן סוּטָה מַה הוּא לְבַעֲלָהּ וְזֹאזי אִזְ סָפֵק אָמְרוּ לִיה סָפֵק חָמֵר לֵהוּ מַצִּינוּ שֶׁהִיא חֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ וּמִכָּאן אֵתָּה דִּן לְשַׁרְזַן מַה רִשּׁוֹת הַיָּחִיד אָף לֵהֲלֹן וּמַה בָּאֵן דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל אָף וְכוּ' מִכָּאן אָמְרוּ דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל וְכוּ' מַלְיָהוֹן דְּרַבֵּנן פְּלִיגִין דְּמַר רַבִּי זְשִׁירָא וְר' יוֹסִי בָּשָׁם ר' יוֹחָנָן קָטְנָה שְׂזֻמָּתָה אֵין לֵה רַצוֹן לְהֶאֱסֹר עַל בְּעֻלָּהּ וְהָא תַנְיִין בֵּל דָּבַר שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל סָפְקוֹ טָמֵא בְּרַם הִכָּא אַע"פ שֵׁישׁ בּוֹ דְּעַת לִשְׁאֹל סָפְקוֹ טָהוֹר וּמִפְּנֵי מַה סָפֵק רַה"ר טָהוֹר חָמֵר לֵהוּ מַצִּינוּ שֶׁהַצִּבּוֹר עוֹשִׂין אֶת הַפָּסַח בְּטָמְאָה בְּזִמָּן שֶׁרַבּוֹ שֶׁל צִבּוֹר טָמְאִים אִם טָמְאָה וְזֹאזִית הִתְרָה לְצִבּוֹר ק"ו לְסָפֵק טָמְאָה וְסִיּוּם הַצְרִיתָא בְּתוֹסָפְתָּא דְּמַסְבֵּת טָהֳרוֹת פֶּרֶק הַגְּבֻלוֹת הַשְּׁחוּטוֹת רָשָׁב"ג אֹמֵר מִפְּנֵי מַה סָפֵק רַה"י

טָמֵא וְסָפֵק רַה"ר טָהוֹר מִפְּנֵי שֶׁאִפְשָׁר לִשְׁאֹל לְיָחִיד וְאִי אִפְשָׁר לִשְׁאֹל לְרַבִּים: **בַּרְשׁוֹת** הֶרְבִּים סָפְקוּ טָהוֹר מִקְשִׁי' מִפְּרָק שְׁנִי גְזִירִין (גְזִיר דף נז.) דְּתַנּוּ שְׁנִי גְזִירִין שְׁאָמַ

כּט:

	עין משפט גזר מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ב מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג, סמג עשין רמז:

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

מטבול יום דשרץ אדם שנגע בשרץ ראשון לטמאה היה ולא אב הטמאה וכי טבל התר לחלוין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש ככלים צמים יובא וטמא עד

הערב וטהר (ויקרא י"א:כ"ב) והא לנגיעה הוא להסתמש בו תרומה ואשמעין דכלי טבול יום פסל ליה: שפן יש צמינו אב הטמאה אם היה נוגע בלי זה או אדם זה צמת נעשה אב הטמאה לטמא אדם וכלים תאמר באכל שאינו נעשה אב הטמאה אפי' ע"י מת דכתיב (פמדרב י"ט:כ"ב) וכל אשר יגע בו הטמא וטמא ומקבא נפקא לן טמא מת דמטמא אדם וכלים ועל דרתויך בטמא מת שיש לו טהרה במקוה כתיב דהא כתיב לעיל מנה וזהו הטהר על הטמא ורחו צמים דבר שיש לו טהרה נעשה אב הטמאה במגע טמא מת על גדי מגע המת וצאו כללים ומשקין וכלי חרש שאין לו טהרה: כלי חרש יוכיח שאין צמינו אב הטמאה ומטמא את התרומה כשהוא ראשון וכ"ש שפוסלה אף אתה אל תתמה על דבר שני שאע"פ שאין צמינו אב הטמאה ופסל דטעמא לאו דאב הטמאה תלי: מה לכלי חרס כו' טבול יום יוכיח שאין כלי שטף הקאוי לטבילה מטמא מאוירו ופסול תרומה: לא ראי טבול יום כראי כלי חרש לומר שטעם פסול התרומה תלוי משום שטממא מאוירו דהא טבול יום אינו מטמא מאוירו ופסול ונא ראי כלי חרש להיות אב הטמאה צמינו כראי טבול יום דליבא למימר טעמא דטבול יום דפסול בתרומה משום דמין אב הטמאה הוא דהא ליתא להא חומקא דכלי חרש ופסול: הצד השנה שצד צריך אתה למצוא חמר שיה בשניהם לקלות בו טעם פסול תרומה ומהו צד השנה שצדן שטממאין טבול יום אחרי טמא דכתיב (ויקרא כ"ב:ז') ובא השמש וטהר מקכל עדד השקא טמא וכלי חרש כתיב (שם יא) תנור ויכרים יתן טמאים הם ופוסלין בתרומה וכ"ש דכר שני דפסול כפי מטבול יום שהוא טמא ואסור בחלין שופסל בתרומה: ובכל הספרים כתיב הצד השנה שצדן שמתר בחלין ופוסל בתרומה ולהך לשנא אין אדם יכול לפרש איהו כלי חרש שמתר בחלין ופסולין

בתרומה ובדחק גדול יש לפרש כלי חרש המקף צמיד פתיל שמצינ על חלין שבתוכו ואין מצינ על התרומה שבתוכו. והרבה גמגומין ותשובות ובעול שיטת הגמרא יש בדבר חזא דלא אשבחון דאינו מצינ בתרומה דבחגיגה (דף כה.) אמר אין חטאת נצלת בצמיד פתיל אכל תרומה לא תנן דה. ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מימי אלא אינו מגן ומאליה היא גומאת מאהל המת ועוד כל הצד השנה שבגמרא שפא לגמל חמר צריך שיהא חמור וזה כל דקאמר הצד השנה שצדן שמתרין בחלין ואין זו שניה בכל הגמרא וללשון שפרשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרש יוכיח שהיה לו להביא הוכחה בדבר הדומה לטבול יום שאע"פ שטהור לחלוין פסול לתרומה שאין זו תשובה דאין צריך הוכחה אלא לטהור תשובתו פתולה טעם החמרא דפסול תרומה מפני שהוא אב הטמאה וקא מהדר ליה כלי חרש יוכיח שאין בו חמר זה ופוסל וכן שיטת רב הדינין פי שהוא דכל העשר (חלין דף חטו:) מצינ לבשר בחלב שאסור בהנאה כל וחמר ומה עקלה שלא נעבדה דה שצדן אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו שצדן שבשגלו אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכשר חמן בפסח יוכיח מה לחמן שבו דרת בלאי הדבס נעבדה בו שצדן בזריעת' וחמן בפסח צמי עבר בכל וראה ולא דמו לערלה בחלא דדה וקא הניא הוכחה: צד חמור טבול יום יש צמינו אב הטמאה כלי חרש מטמא מאוירו: ורבי יוחנן צד חמור לא פרך לא חשיב ליה פרכא האילן ואין חמר שבשניהם שניה: מצינ לרביעי בקדש שהוא פסול ולא אמרינן טהור הוא דבתרומה: מחסר פפורים בטומאות הצריכות קרבן כגון זב חזה ויולדת ומצורע: שמתר בתרומה פסול בקדש ביבמות ולפינן לה בפרק הערל (יבמות דף עז:): שלישי שפסול בתרומה פדולפינן לעיל מטבול יום: דין הוא שיעשה רביעי בקדש ולא תימא דיו לבא מן הדיו להיות כגדון ונימא הכי שלישי שפסול בתרומה דיו הוא שיהא פסול לקדש דאם כן בטויל ליה הא' קל וחמר דשלישי בקדש לא אצטריך דלא משעתי דכי היכי דבתרומה איתניה בקל נחמר מטבול יום הכי גמי אמי קודש כההוא קל נחמר אלא לפלו מן התורה למגוהו והינו דקאמר למדנו שלישי לקדש מן התורה הילכך אי אמרינן דיו אפרך ליה ח"ו מי לא עקרוין מי לא מצינן למשמע מנה דאפי' נגע בשני גמי קאמר לא יאכל דהא בכל טמא כתיב ושני אחרי טמא דכתיב כל אשר בתוכו וטמא והאי בבשר שלמים כתיב דקדש ניגהו: טעם כריבי טעמו של ר' יוחי שהוא חכם וגדול הדור איני יודע מהו שלמד רביעי בקדש כהרי מקל נחמר זה תשובתו בצדו: אכל הבא מחמת טבול יום שנגע בטבול יום והוא של קדש או של תרומה יוכיח שפסול בתרומה מן התורה כדכרשית לעיל דככלים גמי כתיב הערב שמש ככלים ואלו נאנו עושה רביעי בקדש דרצנן דפליגי עליה דאבא שאול ואמרו טבול יום פוסל בקדש ואינו מטמא לפסול את מי שחזר ויגע בו וקא סלקא דעתא דר' יוחי דרצנן סבירא לה הילכך תשובתו בצדו דא"כ הכי גמי נדרש להאי ח"ו שופסל אכל הבא מחמת טבול יום את הקדש ומה מחסר פפורים שמתר בתרומה פסול בקדש אכל הנוגע בטבול יום שפסול בתרומה דין הוא שיעשה רביעי בקדש: טבול יום תחלה לקדש מעלה עשו בקדש להיות טבול יום אצלו כראשון לטמאה ויטמא שני' בקדש זה מהה שאוכל שנוגע בטבול יום נעשה שני ונעשה את חברו שלישי ושניהם תרוויין טמאין שמקלקלין את אחריים והשלישי פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אכל את החרים והשלישי פוסל את החרים במגעו: רבי מאיר אומר מטמא אחד ופוסל אחד הכי הוא בפאר שני שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקדש כך טבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו טמא לקדש ולפסול עוד אחר: כך פוסל כו' ואין הנוגע בטבול יום פוסל את הקדש אלא הוא עצמו פסול: ממאי דרבי יוחי דרצנן סבירא לה דתהוי תשובה צדו דילמא באבא שאול סבירא לה והוא הדיו דהנה מצי רב פפא למימר דילמא ברי' מאיר סבירא לה ואין כאן עוד תשובה דהא עבדי רביעי אלא רבותא נקט בלומר מאן לימא לן דלא מחמיר באבא שאול דלמא בותה סבירא לה דאכל הבא מחמת טבול יום אם של קודש הוא מטמא אחד ופוסל אחד דההוא דנגע בה פסיל ליה דאורייתא ואפינו הוי קמא תרומה פסול לקדש מקל נחמר. ממחסר פפורים כדדרש רבי יוחי לעיל וזריש ליה גמי דבא והא דבא מחסר פפורים שמתר בתרומה פסול לקדש אכל תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקדש והיבא דהנה ליה דקודש עבדי דצנן רצנן מעלה שטממא אחד ויפסל אחד: דאי סלקא דעתך באבא שאול סבירא לה מקל נחמר דמחסר פפורים פסול לקמא וממשלה דרצנן מטמא ליה פינן דמאורייתא פסיל ליה לההוא דנגע בה ליתא לרביעי בקדש מאכל הבא מחמת טבול יום: ומה אכל הבא מחמת טבול יום דטבול יום שפא מכחו שרי בחלין עושה רביעי בקדש בלומר פוסל את הקדש מקל נחמר ממחסר פפורים:

מסורת הש"ס

א זבחים יא.; זבחים יב.; זבחים טז.; זבחים ה.; קידושין כא.; בבא מציעא סא.; מנחות ט.; מכות ד.; מנחות ו.; חולין קיד.; בבא מציעא פז.; שבת כח.; בבא מציעא ד.; קידושין עח.; נזיר מ.; סנהדרין טו.; עבודה זרה מו.

ב בבא קמא פח.

ג תוספתא חגיגה; חגיגה כד.; ספרא צו פרשה ט ב; פסחים יח: ד נדה עא;; חולין לה: ה פסחים לג.

תורה אור השלם

והפער אשר יגע בכל־טמא לא יאכל בָּאֵשׁ ויִשְׂרָף וּהַפֶּסֶךְ כָּל־טָהוֹר יֵאָכֵל בָּשָׂר [ויקרא ז, ט]

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

ל

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ב מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ג מיי' פט' מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ד מיי' פי' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ה מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ו מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ז מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

ח מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלים הל' ח:

ט מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

י מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

יא מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

יב מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:

יג טור יו"ד סי' שכג:

יד מיי' פה' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד:

טו מיי' פז' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יב,

ש"ע יו"ד סי' שכג סעי' א:

שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי כו' דְּשִׁמְעִינוּ מִנֶּה תַרְבֵּי שְׁמַעְיִנוּ מִנֶּה אֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל וְיֹס דִּקְבִּירָא לִיה בְּאֲבָא שְׁאֵל וְשִׁמְעִינוּ מִנֶּה דְשְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי וכו' תַּמֵּה בִּינוּ דְלִילֵף ק"ו לְשְׁלִישִׁי מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים לֹא מִמְּיָא שְׁמַעְיִנוּ מִנֶּה דְאִיתִּי לִיה בְּאֲבָא שְׁאֵל דְּבִהֲאִי קָל וְחִמֵּר גּוּפָה דְּמֶחֶסֶר כְּפוּרִים נִפְקָא לָן אֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל וְיֹס דְּעֶבֶד לְרַבִּיעִי א"כ אִמְאִי הָיוּ לִיה לְמַתָּה לְרַבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ מֵאֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל וְיֹס וְכִי לֹא מִיַּתֵּי לִיה שְׁפִיר טָפִי מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים גּוּפָה מִדְּהָיו מִיַּתֵּי לִיה מֵאֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל וְיֹס דְּאֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל וְיֹס גּוּפָה לֹא שְׁמַעְיִנוּ לִיה אֲלֵא מִח"י דְּמֶחֶסֶר כְּפוּרִים וְנִרְחָה דְּאִפִּי' הָכִי הָיוּ נִיחָא לִיה טָפִי לְעֻשִׁית שְׁלִישִׁי מִח"י רֵאשִׁון בְּגוֹן שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי דְחָלִים טָפִי לְמַעֲבַד רַבִּיעִי מִמְאִי דְמִיַּתֵּי לִיה מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים עֲצָרִין לְמִיַּתֵּי שְׁלִישִׁי גּוּפָה (לְמִיַּתֵּי) מִח"י לְטָבֹל וְיֹס דְּפָסֹל כְּתֻרְמָה אַע"ג דְּבִין דָּךְ וְבִין דָּךְ הֵי ק"ו דָּן ק"ו מִיַּהוּ לְאֵלוּמִי כַּח שְׁלִישִׁי עֲדִיף לִיה טָפִי: הָא אִייתִיבֵיה מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים וְלֹא פְרָכִינוּ רִש"י פי' מְשׁוּם דְּכִינוּ דְטָבֹל אֲזֵלָה לִיה הִיאָה טְמֵאָה וְלֹא יִדְעָנָא אִמְאִי פי' הָכִי הֵא ע"כ אִית לָן לְמִיַּמֵּר דַּר' יוֹסִי סְבִירָא לִיה בְּרַבָּן וְיֹחֲנָן דָּן זְכָאִי דְמִיַּתֵּי שְׁלִישִׁי כְּתֻרְמָה בְּמָה הֵצֵ דְאִי לֹא תֵימָא הָכִי שְׁלִישִׁי מִנָּא לִיה וּבְאוּתֹו מִה הֵצֵ גּוּפָה מִיַּתֵּי רַבִּי יוֹסִי רַבִּיעִי מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים וּמִכְלִי חֶרֶם וּמִשׁוּם הָכִי לֹא פְרִיךְ. סָפֵר הָאָסֵר. מִסִּיק כַּפ"ח דְּגֵשֶׁת (דף יז.) זְמִינוּ דְאֶכָּיל אֶכְלִינוּ טְמֵאִין וכו' הִקְשָׁה רִיב"א הָיוּ זַע"ל אֲלֵמָא דְאֶכְלִינוּ טְמֵאִין פּוֹקְלִין אֶת הַגּוּיָה בְּכַבִּיצָה דְּאִפִּי' בְּכַיצָה מִטְמֵאִין לְמַשְׁקִין דְּתַרְוּמָה דְּשָׂדֵי לְבִמָּה וְהִתְנֹן בְּפִרְקָא פִּיצַּע מִשְׁתַּתְּפִין (עִירובִין דף פב:.) חֲצִיָּה לְבִית הַמִּזְבֵּחַ וְחֲצִי חֲצִיָּה לְכַסֵּל אֶת הַגּוּיָה דְהָיוּ שְׁנֵי בִיצִים וְחִזַּן מוֹרֵי אִין דְּכַךְ בָּצִי אֶדָּם לְשִׁתָּה אֲלֵא לֹאֲחֵר אֶבִּילֵת בָּצִי בִיצִים וְיָקָם לְבָן מִלְּתָא דָּלָא בְּכִיחָא הִיא וְאִין נִרְחָה לִר"י תַרְוִין זֶה תִּחָּא שְׁאֲפֵלֹו בְּלִשָּׁן לֹא דִקְחָק שֶׁבִּבְאָן הוּא אִמֵּר לְכַסֵּל אֶת הַגּוּיָה וְלִשָּׁם הוּא אִמֵּר אֵלֹו פּוֹקְלִין כְּתֻרְמָה מִשְׁמַע אֲפֵלֹו בְּמַנְעַ וּבִבְאָן לֹא גִזְרוּ אֲלֵא טְמֵאֵת פְּגִים אֲטוּ טְמֵאֵת חוּן וְעוֹד הִיאָךְ אֵלֹו אוֹמְרִים בְּיוֹמָא בְּרַק אֲחִרִין (דף פ:) אִמֵּר רַב כְּפֹא הֵצֵא לְטֵמְאֵת גּוּיָה דְלֹאִי דְאוֹרִיתָא וּמוֹתַב מִי אִמֵּר רַב כְּפֹא הָכִי וְהִכְתִּיב לֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְאִמֵּר רַב כְּפֹא מִבְּאָן לְטֵמְאֵת גּוּיָה דְאוֹרִיתָא וּמִתַּרְן מִדְּרַבָּן וְקִרָא אֶבְרַמְתָּא בְּעָלְמָא וְאִם הִיא מִגְזֵרַת י"ח דָּבָר וְכִי בָּהּ הִיא מוֹעֵה בַּעַל הַמְּכַרָא דָּהֶם דְאוֹרִיתָא וְהֵלֵא בְּשֵׁט אֲסוּרָם בְּכַל הַעוֹלָם אֲלֵא וְזִכְאִי נִרְחָה דְתַרִי גְזֻרִית הוּוּ תִחָּא גְזֻרַת טְמֵאֵת פְּגִים אֲטוּ טְמֵאֵת חוּן דְהָיוּ כְּסוּל גּוּיָה דְהִירֵחָה סָבַר דְמִתַּר לְהַגִּיעַ טְמֵאָה לְמַשְׁקִין דְּהֵא זֶה בְּשֶׁאֶכָּל תַרְוּמָה וְחֹ"כ בְּשִׁתָּה מִשְׁקִין טְמֵאִים נוֹגְעִין זֶה בָּהּ בְּתוֹךְ מַשְׁוִי וְלֹא חֲשִׁינוּ לְהָכִי נִמְי לֹא נְחוּשׁ אִפִּי' בַּחוּן לְהָכִי גִזְרוּ וְזוֹקָא בְּשִׁנִּי בִיצִים אֶכָּל בְּכַבִּיצָה לֹא שְׁהִירִי הָאוֹכֵל בְּכַיצָה מִתְעַבֵּל בְּתוֹךְ מַשְׁוִי וְנִשְׁאָר בִּין שְׁוִי וְלִכְשִׁיחָהּ בְּבִנִי מַשְׁוִי וְשִׁתָּה הִרְבֵּה מִבְּכַיצָה וְאִין אֶדָּם מוֹעִה שְׁאֲפִינוּ אוֹכֵל אֶכְלִינוּ טְמֵאִין בְּכַבִּיצָה וְשִׁתָּה מִשְׁקִין כְּתֻרְמָה לֹא יֵאמֵר א"כ טְהוּרִין הֵן בְּכַבִּיצָה אִפִּי' בַּחוּן דְּהֵא בְּפִגִּים לֹא הִיא בְּכַיצָה שְׁהִירִי נִתְעַבֵּל הָאֶכָּל וְלֹא הִיא בְּשַׁעוֹר לְטַמֵּא וְזוֹקָא בְּאֶכְלִין מִצְרִיךְ יוֹתֵר מִשְׁשַׁעוֹר מְשׁוּם דְּמִתְעַבֵּל אֶכָּל מִשְׁקִין פְּסָלִי גּוּיָה בְּכִי רַבִּיעִית דְּאִין דְּכַךְ מִשְׁקָה לְהִתְעַבֵּל בְּתוֹךְ מַשְׁוִי וּא"ת הִיא לָהּ לְהוֹסִיף וְיֹתֵר מַעֲט מ"מ בִּינוּ דְנִחִית לְשַׁעוֹרָה הַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל שְׁנֵי בִיצִים שְׂהוּא שַׁעוֹר יִדּוּעַ וְגִזְרָה אֲחִרָת אוֹתָהּ עַל שֶׁת שְׁגִזְרוּ בְּכַיצָה אִף עַל מִנְעַ וְאוֹתָהּ עַל שְׁחִימַת חֲלִין (דף לד.) דְאִמֵּר עֲלָא הָאוֹכֵל אֶכָּל שְׁלִישִׁי עַל חֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת תַרְוּמָה נִכְסֵל גּוּפֹו מֵאֶכָּל כְּתֻרְמָה אִינִי יוֹדַע לְפָרֶשׁ אִם הִיא מֵאוֹתָהּ גִזְרָה רֵאשׁוֹנָה מ"מ לְמָה גִזְרוּ אִי מְשׁוּם טְמֵאֵת חוּן הֵלֵא אֲפֵלֹו אִם הִיא נוֹגַע בְּשְׁלִישִׁי שְׁכְּתֻרְמָה לֹא הִיא נִכְסֵל שְׂאִין שְׁלִישִׁי מוֹעֵה רַבִּיעִי כְּתֻרְמָה כְּמִנְכּוּכַח הָתָם דְּתַנְיָא חֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ הִרִי הוּא בְּחֲלִין רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר הִרִי הֵן בְּטֵמְאָה לְתַרְוּמָה לְטַמֵּא פְּגִים וְלִכְסֵל אֶחָד א"כ אִינוּ רַבִּיעִי וּא"ת מִגְזֵרָה שְׁנִיָּה וּמִשׁוּם מִשְׁקִין דְאֶכָּיל אֶכְלִין טְמֵאִין וְשִׁתָּה מִשְׁקִין כְּתֻרְמָה אִם בֶּן לְמָה נִכְסֵל גּוּפֹו יִהִי' טְמֵא אִפִּי' בְּמַנְעַ וּא"ת גִזְרָה שְׁלִישִׁית הִיא מ"מ הַטַּעַם לֹא נִדְעָא אֲלֵא א"כ נִשְׁאָמֵר רַבֹו בְּגִזְרֹותֵי וְגִזְרוּ גִזְרָה לְגִזְרָה וְלִפִּי פְרוּשׁ הַקּוֹנְטְרָם שְׁפִרַשׁ בְּשְׁחִימַת חֲלִין אִינוּ נִרְחָה וְאִינוּ מִנְעָב וְכִּה שְׁמִפְרַשׁ הָאוֹכֵל אֶכָּל רֵאשִׁון זְהוּ חֲצִי פָרֶם שְׁהִירִי אֵלֹו אוֹמְרִים מֵאִי טַעֲמָא דִּימָא אֶכָּל אֶכְלִין טְמֵאִין וְשִׁפִּי מִשְׁקִין כְּתֻרְמָה וְהִיא אֲפֵלֹו בְּכַבִּיצָה. ע"כ לָשׁוֹן סָפֵר הָאָסֵר:

שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי וכו' פִּרַשׁ רִש"י דְשִׁמְעִינוּ מִנֶּה תַרְבֵּי שְׁמַעְיִנוּ מִנֶּה אֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל

שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי, דְשְׁנֵי גּוּפִיָּה אָסוּר בַּחוּלִין — אִינוּ דִין שְׁעוֹשֶׂה רַבִּיעִי בְּקוּדָשׁ? וְכִי תֵימָא מְשׁוּם דְאִיכָּא לְמִיפְרָה: מָה לְטָבֹול וְיֹס שְׁכָן אַב הַטּוּמְאָה — הָא אִייתִיבֵיה מִמְּחֹוסֵר כִּיפּוּרִים, וְלֹא פְרָכִיָּה! **אָמַר רַב אֶסִי אָמַר רַב, וְאָמַרִי לָהּ אָמַר רַבָּה בֶּן אִיסִי אָמַר רַב: רַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יוֹסִי, וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְרַבִּי אֶלְעָזָר** — פּוֹלְהוּ סְבִירָא לָהּ דְאִין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בַּחוּלִין.^(א)**רַבִּי מֵאִיר — דִּתְנֹו: כָּל הַטָּעוֹן בִּיצַת מִים מִדְּבַרִי סוּפְרִים, מְטַמֵּא אֶת הַקּוּדָשׁ, וּפּוֹסֵל אֶת הַתְרוּמָה, וּמוֹתֵר בַּחוּלִין וּבְמַעֲשֶׂר, דְּבַרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין בְּמַעֲשֶׂר. רַבִּי יוֹסִי — הָא דְאָמְרִן. דָּאֵם אִיתִיָּה — לִיִּיתִיָּה לְרַבִּיעִי בַּתְרוּמָה, וְחִמְיִישִׁי בְּקוּדָשׁ.**^(ב)**רַבִּי יְהוֹשֻעַ — דִּתְנֹו, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֵאשִׁון וְרֵאשִׁון, שְׁנֵי — שְׁנֵי, שְׁלִישִׁי — שְׁנֵי, שְׁלִישִׁי — שְׁלִישִׁי. רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֵאשִׁון וְאֹכֵל שְׁנֵי בַּתְרוּמָה.**^(א)**בַּחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת תְרוּמָה. "עַל טְהֻרַת הַתְרוּמָה — אִין, עַל טְהֻרַת הַקּוּדָשׁ — לֹא. אֲלֵמָא קִסְבַּר: אִין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בַּחוּלִין.**^(ג)**רַבִּי אֶלְעָזָר — דִּתְנִיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שְׁלִשְׁתָּן שְׁוִין, הֵרֵאשִׁון שְׁפּוּקוּדָשׁ וְשְׁבַחוּלִין וְשְׁבַתְרוּמָה — מְטַמֵּא שְׁנַים, וּפּוֹסֵל אֶחָד בְּקוּדָשׁ, מְטַמֵּא אֶחָד, וּפּוֹסֵל אֶחָד בַּתְרוּמָה, וּפּוֹסֵל אֶחָד בַּחוּלִין.**^(א)^(יטו)**רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּתְנֹו, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חֲלָה נִיטְלָת מִן הַטְּהוּרָה עַל הַטְּמֵאָה, כִּיצַד? שְׁתֵּי עֵיסוֹת אַחַת טְהוּרָה וְאַחַת טְמֵאָה, נוֹטֵל כְּדִי חֲלָה מַעֲיִסָּה שְׁלֵא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ, וְנוֹתֵן פָּחוֹת מִכְּכִיצָה בְּאֻמָּצַע כְּדִי לִיטוֹל מִן הַטְּהוּרָה.**

וְחֻכְמִים

שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי כו' דְשִׁמְעִינוּ מִנֶּה תַרְבֵּי שְׁמַעְיִנוּ מִנֶּה אֶכָּל הֵבֵא מַחֲמַת טָבֹל

וְיֹס דְּקְבִירָא לִיה בְּאֲבָא שְׁאֵל וְש"מ שְׁלִישִׁי הֵבֵא מַחֲמַת שְׁנֵי זֶהֹי דְחִמְיִישִׁי בְּקֹדֶשׁ לֹא אִמֵּר דְּעִינִי מִנֶּה בְּקֹדֶשְׁבִיד בְּטָבֹול וְיֹס דְּהָתָם מַשְׁלָה דְרַבָּן הִיא וּבְקֹדֶשׁ מִקֹּדֶשׁ מוֹרִי וְרַבִּי יוֹסִי מִמְּאוּרִיתָא קִאִמֵּר אֶכָּל רַבִּיעִי מִיָּהֵא אִיַּתִּי מִנֶּה: וּכ"ת כו' הָא אִייתִיבֵיה ר' יוֹסִי מִח"י מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים דְאִיכָּא לְמַפְרָךְ נִמְי מִה לְמַחֲסֵר כְּפוּרִים שְׂכָן אַב הַטּוּמְאָה וְלֹא פְרִיךְ דָּלָא חֲשִׁיב לִיה ר' יוֹסִי פְרָכָא דְהַשְׁתָּא דְמַטְבֵּל לִיה אֲזֵלָה לִיה הִיאָה טְמֵאָה: כָּל הַטָּעוֹן בִּיצַת מִים מִדְּבַרִי סוּפְרִים כָּל שְׂהוּא טְהוֹר מִן הַתְרוּהָ וְחֻכְמִים הִזְקִיקוּהוּ לְבֹא בְּמִים וְלִטְהֵר בְּגוֹן הֵבֵא רֵאשִׁון וְרַבֹו בְּמִים שְׂאוּבִין וְהָאוֹכֵל חֲצִי פָרֶם אֶכְלִין טְמֵאִין וְהֵאִידִים שְׁהִצְרִיכִים טְבִילָה בְּלֶם בְּתוֹרַת שְׁנַים הַטַּעֲיוֹנִים: מִטְמֵאִין אֶת הַקֹּדֶשׁ לְהוֹיֵת שְׁלִישִׁי וְיַעֲשֶׂה רַבִּיעִי וּפּוֹקְלִין אֶת הַתְרוּמָה: וְחֻכְמִים אוֹסְרִין בְּמַעֲשֶׂר בְּאֶכִילָה אֶכָּל נִגְעָה שְׂרִי וְחֲלִין אִף לְאֶכָּל וְהָכִי אִמֵּר בְּחֻבִּיבָה (דף יח:) וְהוּא הִדִּין נִמְי דְלִרְבָּדָן אִין שְׁנֵי מוֹעֵה שְׁלִישִׁי בְּחֲלִין וְהָא דָּלָא חֲשֵׁב לָהּ לְפִי שְׁלֹא תִתְּרַשׁוּ שְׁמוֹנוּ ור"מ וּמַחֲלִתֵּהוּ קִאִמֵּר: דָּאִם אִיתָא דְשְׁלִישִׁי בְּחֲלִין מִן הַתְרוּהָ לִיקְנֵה רַבִּיעִי כְּתֻרְמָה מִח"י מְטָבֹול וְיֹס כְּדִאִיַּתִּי לְשְׁלִישִׁי לְעֵיל מַשְׁוִי בְּחֲלִין: וְחִמְיִישִׁי בְּקֹדֶשׁ מְרַבִּיעִי כְּתֻרְמָה מִח"י מִמְּחֶסֶר כְּפוּרִים כְּדִאִיַּתִּי לְרַבִּיעִי לְעֵיל מַשְׁלִישִׁי כְּתֻרְמָה: הָאוֹכֵל אֶכָּל רֵאשִׁון חֲצִי פָרֶם מֵאֶכָּל רֵאשִׁון נַעֲשֶׂה גּוּפֹו רֵאשִׁון לְטַמְאָה מִדְּרַבָּן וְהָאוֹכֵל אֶכָּל שְׁנֵי נַעֲשֶׂה גּוּפֹו שְׁנֵי וּבְשְׁחִימַת חֲלִין מִפְרַשׁ טַעֲמָא שְׁעוֹשֶׂה אֶת הָאֶכָּל חִמּוֹר בְּמֵאֶכָּל בְּהַשְׁוִיחַט (חֲלִין ד' לד:.) רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר הָאוֹכֵל אֶכָּל רֵאשִׁון אוֹ אֶכָּל אֶכָּל שְׁנֵי שְׁנֵי מֵאֶכָּל רֵאשִׁון לֹא עֲבִיד לִיה רֵאשִׁון אֲלֵא שְׁאִין הָאֶכָּל חִמּוֹר בְּמֵאֶכָּל אֶכָּל מֵאֶכָּל שְׁנֵי מוֹעֵה אוֹתֹו שְׁנֵי וְהָתָם מִפְרַשׁ טַעֲמָא מִצִּינוּ שְׁהַשְׁנֵי מוֹעֵה שְׁנֵי עַל זְוִי מִשְׁקִין: שְׁלִישִׁי שְׁנֵי לִקְדֵשׁ הָאוֹכֵל אֶכָּל שְׁלִישִׁי נַעֲשֶׂה גּוּפֹו שְׁנֵי לִקְדֵשׁ שְׂאִם וְגַע בְּקֹדֶשׁ וְטַמְאִינוּ לְכַסּוֹל עוֹד אֶחָד וְהָתָם מִפְרַשׁ טַעֲמָא וְכָל הֶנָּךְ טְמֵאוֹת מִדְּרַבָּן נִיָּהוּ: בְּחֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת תְרוּמָה בְּאִיזֵין חֲלִין אִמֵּרֹו שְׁהָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שְׁלָהֹן נַעֲשֶׂה שְׁנֵי לִקְדֵשׁ בְּחֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֻרַת תְרוּמָה שְׁבַעֲלֵיָּהֶם כְּהֹן וְרִגִיל כְּתֻרְמָה וְקַבֵּל עָלֶי וְלֵאכָּל חֲלִין שְׁלֹו בְּטְהֻרַת תְרוּמָה כְּדִי שְׂהִיא רִגִיל לְתַרְוּמָתוֹו בְּטְהֻרַת הַזִּקוּקָה לָהּ הַלִּכָּךְ מִשְׁפַּחַת כְּהוֹ שְׁלִישִׁי בְּכַחֲלִין אֲחֵרִים לֹא מִשְׁפַּחַת שְׁלִישִׁי: ה"ג עַל טְהֻרַת תְרוּמָה אִין חֲלִין גְּרִידִי לֹא וּמֵאִין דְּגִרִים עַל טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ לֹא הָכִי מִפְרַשׁ לִיה עַל טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ לֹא דְהוּוּ לָהּ חֲלִין גְּרִידִי שְׁהַמְתַּפִּים חֲלִין לְטְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ בְּטָלָה דְשִׁתֵּי וְאִין בְּדְבַרִיו כְּלוּם: שְׁלִשְׁתָּן שְׁוִין הֶנָּךְ דְּמַפְרַשׁ לָהּ רֵאשִׁון עַל חֲלִין וְרֵאשִׁון עַל תְרוּמָה וְרֵאשִׁון עַל קוֹדֶשׁ: מִטְמֵא

שְׁנַים וּפּוֹסֵל אֶחָד בְּקֹדֶשׁ דְּהָיוּ רַבִּיעִי: מִטְמֵא אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּתֻרְמָה דְּהִיא לִיה שְׁלִישִׁי: וּפּוֹסֵל אֶחָד בְּחֲלִין דְּהִיא לִיה שְׁנֵי וְתַנָּא דְפִלְגִי עָלֶיה סָבַר רֵאשִׁון עַל חֲלִין לֹא אֵלֹל בְּקֹדֶשׁ עַד רַבִּיעִי שְׂאִין קֹדֶשׁ בֹּא לִידי רַבִּיעִי אֲלֵא אִם בֶּן הִיא רֵאשִׁון עַל קוֹדֶשׁ וּמִיַּהוּ שְׁמַעְיִנוּ מִנֶּה דְאִין שְׁלִישִׁי בְּחֲלִין: ר"א אוֹמֵר חֲלָה נִטְלָת מִן הַטְּהוּרָה עַל הַטְּמֵאָה רִישָׁא דְמַתְנִי' בְּמ

מסורת הש"ס
א תוספתא סוטה ב ברכות ג; כתובות ז: ג לעיל ג:
תורה אור השלם

במקהלות בשנקהלנו על הַיִם: ממקור חף וה"ן קקא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם פי וּכְאֵלֵהִים אַתָּה (בראשית כב): תלוי וכונו לְדִוְרָתוֹי לְהִנּוּ עֲלֵיהֶם עד חֲלָפִים דור: לַחֲלָפִים לְאוּהֲבֵי סמך אוהביו לַחֲלָפִים וְאִידֶךָ קרא סמך לַחֲלָף דור אל שומרי מצותיו דהינו

בקל־צרתם (לא) [לו] צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו וגו' [ישעיהו סג, ט]

ויאמר אל־תשלח ידך אל־הנער ואל־תעש לו מאומה כי עתה וגו' [בראשית כב, יב]

איש הנה בארץ־עוץ איוב שמו והנה האיש ההוא פס וגו' [איוב א, א]

ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי [ישעיהו מא, ח]

לא־תשתנה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אֱלֹהֶיךָ אל וגו' [שמות כ, ה]

ועשה חסד לַחֲלָפִים לאהבי ולשמרי מצותי [שמות כ, ו]

וַיִּדְעַת כִּי־יהוה אֱלֹהֶיךָ הוא האֱלֹהִים האֵל הַגָּאֵסוֹן שֶׁמֶר הַבְּרִית וגו' [דברים ז, ט]

מה רב־טובך אשר־צפנת ליראיך פועלת לחסים כך נגד בני וגו' [תהילים לא, כ]

וישמחו כל־חסיך כך לעולם ירבנו ותסד עלימו ויעלצו כך וגו' [תהילים ה, יב]

ושכב איש אתה שכבת־זרע ונקלם מעיני אישה ונסתרה והיא וגו' [במדבר ה, יג]

בַּמִּקְהֵלוֹת בִּשְׁנִקְהֵלְנוּ עַל הַיָּם: ממקור חף ואמר הדבר ענין שקול: ה"נ קלא הוא וה"ן קקא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם פי וּכְאֵלֵהִים אַתָּה (בראשית כב): תלוי וכונו לְדִוְרָתוֹי לְהִנּוּ עֲלֵיהֶם עד חֲלָפִים דור: לַחֲלָפִים לְאוּהֲבֵי סמך אוהביו לַחֲלָפִים וְאִידֶךָ קרא סמך לַחֲלָף דור אל שומרי מצותיו דהינו מירקא ואין אלו דומין לפרש מאברהם לפרש מירקא (לעיל סוטה דף כב): דהנהו מאהבת שכר ומירקא פורענות הקללות והענשין והבא מאהבת המינים וממירקאנו שמורכא גדול ומטל על הבריות: וישמחו כל חוסי כך וגו' סיפא דקרא ויעלנו כך אהבי שמך: מי שקנא לה ונסתרה אס לאחר שקנא לה נסתרה: אפי' שמע מעוף הפורח שנסתרה יוציא ויתן כתבה ורבי אליעזר לטעמה דאמר בפ"ק (לעיל סוטה דף ב:) סתירה לא בעיא עדות ואפילו עבד ואפלו שפחה נאמנין דהינו נמי בעוף הפורח דאפסא לטמאה דכולהו מדימני בה האבן נאסרה עליו ואס אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתבה: רבי יהושע אומר עד שיגאוו ויתנו בה מחרות בלבנה בלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליו ור' יהושע לטעמה דאמר משקה על פי שנים מיהו כשגאוו ויתנו מחרות בלבנה בפריעתה מכער הדבר ותצא דהא רפילו מרא תו לא דקין לה בדתיגא בפ"ק (לעיל סוטה דף ו:): וטהורה היא ולא שיגאוו ויתנו בה מחרות בלבנה: רבי אלו נאמנים חף לפסלה מכתבתה שלא תשתה ולא תטל כתבתה: חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה אשת אחי בעלה חף היא בצרתה ושונאתה שמואגת הימנה שסופה להיות צרתה אס ימות בעלה שלא בנים תתבעם לבעלי ובת בעלה מאשה חקרת אלו חמש נשים שונאות אותה ויבמות (דף קז:): מפרש טעמא אמאי קנו לה ואינו נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה: רבי אלו נאמנות לה לעדות זו שהתורה האמינה כל עדות שיש בה ומיהו לא לפסלה מכתבתה האילו ושונאות אותה אלא שלא תשתה: שהיה בזין שלא והא נאמן בה עד אחד אס לא מנורת הבית: הראשונה סתירה שאין אוסרתה אסור עולם אלא עד שתשתה: אינה מתקיימת בפחות משנים כדבעינו למימר מנורה שנה ורבי יהושע היא: עדות האחרונה טמאה: כל עדות שיש בה נאמן בה ובגמרא נלפינו לה דהכי קאמר רבי לית בה אלא אחד וקאמר והיא לא נתפשה למסתרה אלמא מהימן:

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

אִתָּם שְׂמִיחִי: וְלִחְזִי הֵאֵל לֹא כו' וְאִמְרֵי גְדוֹל הָעוֹשָׁה מֵאֲהָבָה בְּיִרְוּשָׁלַי (פְּרָכּוֹת פ"ט) ר"ע הנה מתדין קמא טורנוקרופוס דקשע אחת עונתא דקרתית שמע שרי קרי וגסך א"ל סבא סבא או חרש אתה או מבטט ביוסורין את א"ל תפח רוחה דהוא רשיעא לא חרש אלא ולא מבטט ביוסורין אלא חרש אלא ולא מבטט ביוסורין אלא כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך רחמנא בכל לבי רחמנא בכל נפשי רחמנא בכל ממוני לא הני בדיק ליה וכוין דממי ליה בכל נפשה ואתא ענתה דקרתית שמע ולא אפליג עליה בזין פו אלא קרי וגסך: מ"י שקנא לה פקח זה היה הנון שהיא שני ומערב בפקח ראשון לאחר אותה סבא דאלו אסורות לאלל בפרומה ואח"כ היה לו לשנות פיצר עשה לה וכל הפקר אכל תמה דלאחר ששנה שדקוה המים הוא חתר לקוני: ה"ג בסדר המשנה משקנא לה אפלו שמע מעוף הפורח והכי מקתפרא וגרקה דה"פ מאחר שקנא לה אפלו דגם סתירה שמע פריעתא שרי עבשו חצת רגלים לדבר מכער הדבר ומוציאה בכתבתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו ובענין זה מצוה לנגשה דאפילו לב"ה [דאמר אפלו אס] הקדיסה תבשילו אינו ראות מיהו מצוה ליבא אלא בכה"ג ואס מקומה דומה לאדם שנפל וצוי ליתן תמחוי שמוצני ואוכלו ולבית שמאי חובה האיל וקנא לה רגלים לדבר מיהו כתבתה גובה האיל ולא נסתרה והשתא אתי שפיר דרבי יהושע אכל לפרוש רבינו שלמה דפרש משקנא לה אפי' שמע מעוף הפורח שנסתרה דעוף פורח הינו עבד ושפחה שגאמנין בעידי סתירה ואס אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתבתה ובי היה רבי יהושע מחויב כתבה לאחר שיגאוו ויתנו בה מחרות בלבנה והלא אין המים בודקין אותה דאמרינו בפקח קמא (לעיל סוטה דף ו:): ומאחר שהיא גרמה שתאסר עליו ואין יכולה לשמות הניא פארוסה ושומקת וגם שלא שומות ולא נוטלות כתבה מיהו מצי למימר הא דאמרינו אין המים בודקין אותה לאחר שיגאוו ויתנו בה מחרות בלבנה דוקא לאחר קניי ושידי סתירה לרבי יהושע אכל פאן אין שידי סתירה אלא שמחרות בלבנה נושאיות ונותנות בפריעתה:

”בַּמִּקְהֵלוֹת בִּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל". וְהָא לֹא חֲזוּ? אָמַר רַבִּי תַנְחוּם: פֶּרֶס נַעֲשֶׂה לָהֶן פֶּאסְפִּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה וְרָאוּ. בּוּ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוֹרְקָנוֹס שְׂלֵא עָבַד אִיּוֹב כּו'. וְלִיחְזִי הָאֵי "לֹא", אִי בִלְמַד אֶלְף פְּתִיב — "לֹא" הוּא, אִי בִלְמַד וַיּוּ פְתִיב — "לֹא" הוּא, אִי בִלְמַד אֶלְף, "לֹא" הוּא? אָלֹא מַעַתָּה "בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר", דְּכִתִּיב בִּלְמַד אֶלְף, הֲכִי נָמִי דְ"לֹא" הוּא? וְכִי תִימָא הֲכִי נָמִי, וְהִכְתִּיב "וּמִלְאָה פָּנָיו הוֹשִׁיעִם"! אָלֹא לָאו, מִשְׁמַע הֲכִי וּמִשְׁמַע הֲכִי. ^(א)תַּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אֹמַר: נֶאֱמַר "יִרְא אֱלֹהִים" בְּאִיּוֹב, וְנֶאֱמַר "יִרְא אֱלֹהִים" בְּאַבְרָהָם, מָה "יִרְא אֱלֹהִים" הָאֱמּוֹר בְּאַבְרָהָם — מֵאֲהָבָה, אִף "יִרְא אֱלֹהִים" הָאֱמּוֹר בְּאִיּוֹב — מֵאֲהָבָה. וְאַבְרָהָם גּוֹפִיָּה מַנְלָן — דְּכִתִּיב "זֶרַע אֲבָרָהָם אֲהִבִּי". ^אמֵאִי אִיכָא בִּין עוֹשֶׂה מֵאֲהָבָה לְעוֹשֶׂה מִיְרָאָה? אִיכָא הָא דְתַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֹמַר: גְּדוֹל הָעוֹשָׂה מֵאֲהָבָה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה מִיְרָאָה, שְׂדֵה תְלוּי לְאֶלְף דוֹר. וְזֵה תְלוּי לְאֲלָפִים דוֹר. הֲכָא פְתִיב: "לְאֲלָפִים לְאַהֲבֵי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי", וְהָתָם פְּתִיב: "וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַי לְאֶלְף דוֹר". הָתָם נָמִי פְתִיב "לְאַהֲבֵיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתַיו לְאֶלְף דוֹר"! הָאֵי לְדִסְמִיָּה לִיָּה וְהָאֵי לְדִסְמִיָּה לִיָּה. הִנְהוּ תְרֵי תַלְמִידֵי דִּהּוּוּ יְתִבִּי קַמִּיָּה דְרַבָּא, חַד אָמַר לִיָּה אַקְרִיוּן בְּחִלְמָאֵי: "מָה רַב טוֹבָה אֲשֶׁר צַפְנַת לִירְאִיָּה", וְחַד אָמַר לִיָּה: אַקְרִיוּן בְּחִלְמָאֵי "וַיִּשְׁמַחוּ כָּל חוֹסֵי בָהּ לְעוֹלָם יִרְבְּנוּ וַיַּעֲלִצוּ בָּהּ אַהֲבֵי שְׁמָה". אָמַר לָהּ: תִּרְוִיכּוּ רַבְּנִי צְדִיקֵי גְמוּרֵי אֲתוּן. מָר מֵאֲהָבָה, וּמָר מִיְרָאָה.

הדרן עלה כשם שהמים

מִי שְׁקִינָא לְאַשְׁתּוֹ וְנִסְתַּרְהָ, אֲפִילוּ שְׁמַע

מַעוּף הַפּוֹרֶחַ — יוֹצִיא וַיִּתֵּן פְּתוּכָהּ, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. ^ארַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמַר: עַד שִׁישְׂאוּ וַיִּתְּנוּ בָּהּ מוֹזְרוֹת בִּלְבָנָה. ^אאָמַר עַד אֶחָד "אֲנִי רְאִיתִיָּה שְׁנַטְמַאת" — לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. וְלֹא עוֹד, אָלֹא אֲפִילוּ עָבַד אֲפִילוּ שְׁפָחָה — הָרִי אֵלּוּ נְאֻמְנִין אִף לְפוֹסְלָה מִכְּתוּבָתָה. ^{(א)ח}חֲמוּתָהּ וּבֵת חֲמוּתָהּ וּצְרָתָה וַיִּבְמָתָהּ וּבֵת בַּעֲלָהּ — הָרִי אֵלּוּ נְאֻמְנוֹת. וְלֹא לְפוֹסְלָה מִכְּתוּבָתָהּ, אָלֹא שְׂלֵא תִשְׁתָּה. ^(ב)שְׁהִיָּה בְּדִין: וּמָה אִם עֲדוֹת רִאשׁוֹנָה, שְׂאִין אוֹסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — אִינָה מִתְקַיֵּימַת בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם, עֲדוֹת אַחֲרוֹנָה, שְׂאוֹסְרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם — אִינוּ דִּין שְׂלֵא תִתְקַיֵּים בְּפָחוֹת מִשְׁנַיִם? תִּלְמוּד לּוֹמַר: "וְעַד אֵין בָּהּ", כָּל עֲדוֹת שְׂיִשׁ בָּהּ.

וְקַל וְחוֹמֵר לְעֲדוֹת הָרִאשׁוֹנָה מַעַתָּה: וּמָה אִם עֲדוֹת

לא

עין משפט בר מצוה

א מיי' פי' מהל' תשובה הל' ב:

ב מיי' פי' מהל' תשובה הל' ג:

ג טור אה"ע סי' קעח:

ד מיי' פא' מהל' סוטה הל' ח, סמג עשין נו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יא:

ה טור אה"ע סי' קעח:

ו מיי' פא' מהל' סוטה הל' טו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יד:

ז טור אה"ע סי' קעח:

ח טור' פא' מהל' סוטה הל' טו, ש"ע אה"ע סי' קעח סעי' טו:

לא:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א טור אה"ע סי' יז:

ב מו"י פא' מהל' סוטה הל' טז:

ג מו"י פא' מהל' סוטה הל' יז:

ד מו"י פ"ב מהל' גירושין הל' יח, סמג עשין ג, ש"ע אה"ע סי' יז סעי' לז:

ה מו"י פא' מהל' סוטה הל' טז:

ו מו"י פא' מהל' סוטה הל' יז:

ז טור אה"ע סי' יז:

ח מו"י פא' מהל' סוטה הל' יח:

ט מו"י פ"ב מהל' גירושין הל' כ:

י מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טז:

יא מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' טז:

יב מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יז, סמג עשין עח, סמג עשין ג, ש"ע אה"ע סי' יז סעי' לז:

פאן בַּבֶּת אַחַת פֿאן בָּזָה אַחר זֶה קאָיִל דֶּהבֿא מִשְׁמַע בֵּינון שְׁתַּחֲבֵּל עֲדוּתוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן שְׁאוּסְרֶתָּהּ אֶפּוֹר עוֹלָם בְּדֹאמֶר (לַעֲלֵי וואַע"פ שְׁלֹא עָשׂו ע"י עֲדוּתוֹ שׁוּם מַעֲשֶׂה

וְלֹא שׁוּם הוֹכָרָה רַק שְׁלֹא הָעִיד הָשִׁנִּי בַּתּוֹךְ כִּדְּבִי שֶׁל רֹאשׁוֹן הָיוּ דְּבָרָיו שֶׁל שְׁנִי בְּמָקוֹם רֹאשׁוֹן כִּדְּבָרָיו שֶׁל אַחַר בְּמָקוֹם שְׁנִים הָבִי מִשְׁמַע לְפָרוֹשׁ רֶש"י וְהָא בְּפֶרֶק הָאֵשֶׁה שֶׁהֲלָכָה (יְבָמוֹת דף קיח:) תָּנוּ עַד אוֹמֵר מֵת וְיִסֵּת וּבֹא אַחַר וְאֹמֵר לֹא מֵת לֹא תֵּצֵא וְקָא זִינן בִּנְיָמ' טַעמָא דְּנוּקְסָת הָא לְכַתְּמִלָּהּ לֹא תִּשְׁאַל וְהָאֹמֵר עָלָא וְכו' וְיִשְׁעִי הָבִי קֹאמֵר עַד אוֹמֵר מֵת וְהַעֲדוּרָה לְגַשָּׁא וּבֹא אַחַר וְאֹמֵר לֹא מֵת לֹא תֵּצֵא מִהַעֲדוּרָה הִרְאשׁוֹן וְהָא הֵתֵם דְּבָזָה אַחַר זֶה מַנְרִי דְּהָא נִיסַת בְּזַעֲמִים וְאִפ"ה בִּכְה"ג בָּזָה אַחַר זֶה אִם לֹא נִיסַת לֹא תִשְׁאַל אִל"כ הַעֲדוּרָה לְגַשָּׁא דֹאֹמֵר לֹא תֵּצֵא מִהַעֲדוּרָה הִרְאשׁוֹן וּפִרְשׁ נָמִי רֶש"י הֵתֵם דְּזוֹקָא שֶׁהַעֲדוּרָה קִדְּם שְׁיֹבֵא עַד הָשִׁנִּי הַמְּכַחִישׁוֹ אֲבָל אִם קִדְּם שֶׁהַעֲדוּרָה מוֹנֶה עָלָא דְּלֹא סוֹמְכִינוּ אֶתְמָא דְּחַבְתִּי לֹא אַחֲשָׁבִינָה כְּתָרִי לְהָבִי גִרְלָהּ לְפִרְשׁ הָבֹא בָּזָה אַחַר זֶה שְׁתַּבָּלוּ עֲדוּת הִרְאשׁוֹן וְהוּרִי ע"פ עֲדוּתוֹ מֵיְהוּ תַּמָּה עָלָא גּוּפָה דֹאֹמֵר הָבִי חֲלָפָה תָּנוּ לֹא הִזְתָּה שׁוֹתָה מֵה דַּחֲקָה לְמִימֵר הָבִי וְהָא מִתְּנִיתִינוּ לֹא מִשְׁמַע שֶׁשֹּׁהָה הָשִׁנִּי אַחַר הִרְאשׁוֹן עַד שְׁהוּרִי וְאֶסְרִיהּ עָלָיו וְאִמְרוּ אִינֵה שׁוֹתָה וי"ל דְּמִתְּנִיתִינוּ בְּסֵתֵם הַתָּנוּ ' אִי נָמִי רַבִּי יִצְחָק וְשָׁלָא הֵנָּה מִתְּרַצִּי לְהַיִּיא דְּהָאֵשֶׁה זּוּטָא בְּדִמְתַּרְצִי אֲלִיבָא

דַּר' יוֹחָנָן בֶּפ' שְׁנֵי דְּתַבְּבִית (דף כב:) מִשׁוּם לְוִית שְׂפִתָּים וְהִיא דְּהָאֵשֶׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דף פח:) לֹא דִמְיָא לְתַרְוּיָהּ מִשׁוּם גִּבְבִּירָא אֲתִי וְהָאִי: הָא חַד וְחַד לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה תִּיּוֹבֵתָא דְרַבִּי חִזְא גִרְלָהּ הָאִי דְּלֹא דְחִי לִיָּה בָּזָה אַחַר זֶה מִשׁוּם דְּסוּף סוּף תַּקְשִׁי דִּינָקָא דְּסוּפָא דְּשָׁנִים אוֹמְרִים נְטִמָּאת וּא' אוֹמֵר לֹא נְטִמָּאת לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה הָא חַד וְחַד הִיָּתָה שׁוֹתָה בְּמֵאִי מוֹקֶמֶת לָּה ע"כ בַּבֶּת אַחַת מֵאִי קַמ"ל הֵנוּ רִישָׁא הַלָּךְ צִרְיָן לְתַרּוּצֵי פֶר' וְקַמְמֵה פִּיו לָר' יִצְחָק פִּיו לָר' תִּיא הֵנוּ תַּרְבּוּי בְּבִי דְּסוּפָא תַּמָּה יִכִּי הֵנָּה מִתְּבַר ר' יִצְחָק מִתְּנִי' דְּפֶרֶק אֲמַרוּ לוֹ (בְּרִייתוֹת דף יא:.) דִּתְּנוּ עַד אֲמֵר אֲבָל וְעַד אֲמֵר לֹא אֲבָל אֵשֶׁה אוֹמְרַת אֲבָל וְאֵשֶׁה אוֹמְרַת לֹא אֲבָל מִבִּיא אֲשֶׁם תָּנוּי בֵּינוּ דְּהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אֲחֵד דְּנִפְקָא לָן מֵאִלּוּ אִדְעֵי אֲלִיו חֲטִארֵתוּ (וויזשקרא ל'כ"ג"א) חֲטִארַת הָיוּ לִיָּה לְאִיתוּיָי בְּשִׁלְמָא רַבִּי תִיא הֵנָּה מוֹקִי לָּה בַּבֶּת אַחַת. יְרוּשָׁלַּמִי גִזַּל פֶּר בְּנִימָן בְּשֶׁם רַב אֲמֵר ' בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִבְשִׁירוּ עַד אֲחֵד עֲדוּת הָאֵשֶׁה בִּיאָם הָאִישׁ מִכַּחֲשׁ אֵת הָאֵשֶׁה וְהָאֵשֶׁה מִכַּחֲשֵׁת אֵת הָאִישׁ דִּתְּנוּ עַד א' אֲמֵר נְטִמָּאת וְאֵשֶׁה אוֹמְרַת לֹא נְטִמָּאת אֵשֶׁה אוֹמְרַת נְטִמָּאת וְעַד א' אֲמֵר לֹא נְטִמָּאת תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי אוֹמֵר בֵּן וְתוּ צִירוּשָׁלַּמִי עַד אֲחֵד אֲמֵר נְטִמָּאת וְעַד אֲחֵד אֲמֵר לֹא נְטִמָּאת שְׁמַעִינוּ ב"ר אֲבָא בְּשֶׁם ר' יוֹחָנָן פֿאן לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה וּבַעֲגָלָה גֵּרוּפָה הִיוּ עוֹרְכִין וְטַעמָא מִפְּנֵי שְׂפָאן רַגְלִים לְדַבֵּר וּמִסּוּיָן נָמִי הֵתֵם דְּבִשְׂדֵי טַמְאָה לֹא אֲמַרְיִנוּ עֲדוּת שֶׁבְּטִלָּה מִקְצָתָה בְּטִלָּה כֻּלָּה מִפְּנֵי שֶׁרַגְלִים לְדַבֵּר:

מי שקינא פרק שישי סוטה

פֿאן בַּבֶּת אַחַת פֿאן בָּזָה אַחַר זֶה קאָיִל דֶּהבֿא מִשְׁמַע בֵּינון שְׁתַּחֲבֵּל עֲדוּתוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן שְׁאוּסְרֶתָּהּ אֶפּוֹר עוֹלָם בְּדֹאמֶר (לַעֲלֵי

עֲדוּת אַחֲרוֹנָה שְׁאוּסְרֶתָּהּ אִיסוּר עוֹלָם — הֲרִי הִיא מִתְקַיֵּימַת בְּעַד אַחָד, עֲדוּת הָרֵאשׁוֹנָה שְׁאִין אוֹסְרֶתָּהּ אִיסוּר עוֹלָם — אִינּוּ דִין שְׁתַּתְקַיֵּים בְּעַד אַחָד?

(^א)תְּלַמוּד לּוֹמֵר: "כִּי מִצָּא בָּה עֲרוֹת דְּבָר", וּלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמֵר: "עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים ... יָקוּם דְּבָר", מָה לְהֵלֵךְ עַל פִּי שְׁנֵים — אִף פֿאן פִּי שְׁנֵים. (^א)עַד אוֹמֵר "נְטִמָּאת" וְעַד אוֹמֵר "לֹא נְטִמָּאת", אֲשֶׁה אוֹמְרַת "נְטִמָּאת" וְאֲשֶׁה אוֹמְרַת "לֹא נְטִמָּאת" — הִיָּתָה שׁוֹתָה. (^א)אַחָד אוֹמֵר "נְטִמָּאת" וּשְׁנֵים אוֹמְרִים "לֹא נְטִמָּאת" — הִיָּתָה שׁוֹתָה. שְׁנֵים אוֹמְרִים "נְטִמָּאת" וְאַחָד אוֹמֵר "לֹא נְטִמָּאת" — לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. גָּמִי הָאִי תְּלַמוּד לּוֹמֵר "כִּי מִצָּא בָּה עֲרוֹת דְּבָר", תְּלַמוּד לּוֹמֵר "בָּה" — בָּה וְלֹא בְּקִינּוּי, בָּה וְלֹא בְּסִתְרָה מִיבְעִי לִיָּה! הָבִי נָמִי קֹאמֵר: תְּלַמוּד לּוֹמֵר "בָּה" — בָּה וְלֹא בְּקִינּוּי, בָּה וְלֹא בְּסִתְרָה. וְטוּמָאָה בַּעֲלָמָא בְּלֹא קִינּוּי וּבְלֹא סִתְרָה, דְּלֹא מְהִימָן עַד אַחָד מְנַלָן? נֶאֱמֵר פֿאן "דְּבָר", וְנֶאֱמֵר לְהֵלֵךְ "דְּבָר". מָה לְהֵלֵךְ בְּשְׁנֵי עֲדִים — אִף פֿאן בְּשְׁנֵי עֲדִים. (^א)עַד אוֹמֵר נְטִמָּאת. טַעמָא דְּקָא מִכַּחֲשׁ לִיָּה, הָא לֹא קָא מִכַּחֲשׁ לִיָּה — עַד אַחָד מְהִימָן, (^א)מְנַהֲנֵי מִיָּלִי? דִּתְּנוּ רַבְּנָן: "וְעַד אִין בָּה" —

בְּשְׁנֵים הַפְּתוּב מְדַבֵּר. אֵתָּה אוֹמֵר בְּשְׁנֵים, אוּ אִינּוּ אֲלֹא בְּאַחָד — תְּלַמוּד לּוֹמֵר: "לֹא יָקוּם עַד אַחָד בְּאִישׁ וְגו'". (^א)מִמְשַׁמַּע שְׁנַאֲמֵר "לֹא יָקוּם עַד", אִינִי יוֹדַע שֶׁהוּא אַחָד, מָה תְּלַמוּד לּוֹמֵר "אַחָד" — זֶה בָּנָה אָב: כָּל מָקוֹם שְׁנַאֲמֵר "עַד" — הֲרִי פֿאן שְׁנֵים, עַד שִׁיפְרוּט לָּה הַפְּתוּב "אַחָד". וְאֹמֵר רַחֲמֵנָּא: תְּרִי לִית בָּה אֲלֹא חַד, "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" — אֶסְוֶרָה. (^א)וְכִין וְדַמְדְּאוּרִיָּיתָא עַד אַחָד מְהִימָן, אִידֶּה הִיכִי מַצִּי מִכַּחֲשׁ לִיָּה? וְהָא אֲמֵר עוֹלָא: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אַחָד, הֲרִי פֿאן שְׁנֵים, וְאִין דְּבָרָיו שֶׁל אַחָד בְּמָקוֹם שְׁנֵים! אֲלֹא אֲמֵר עוֹלָא, תָּנִי: לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. וְכֵן אֲמֵר רַבִּי יִצְחָק: לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. וְרַבִּי חִיָּיא אֲמֵר: הִיָּתָה שׁוֹתָה. "לְרַבִּי חִיָּיא קִשְׂיָא דְּעוֹלָא. —

הִיָּתָה שׁוֹתָה. הָא חַד וְחַד — לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה, תִּיּוֹבֵתָא דְרַבִּי חִיָּיא! (^א)אֲמֵר לָּה רַבִּי חִיָּיא: וְלִיטַעֲמִיָּה, אִימָא סִיפָא: שְׁנֵים אוֹמְרִים "נְטִמָּאת" וְאַחָד אוֹמֵר "לֹא נְטִמָּאת" — לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה. הָא חַד וְחַד — הִיָּתָה שׁוֹתָה. אֲלֹא, כּוּלָּה בְּפִסּוּלֵי עֲדוּת, וְרַבִּי נַחֲמִיָּה הִיא. דִּתְּנִיא, רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אַחָד — הִלָּךְ אַחַר רׇוב דְּעוּת, וְעָשׂו שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אַחָד כְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אַחָד. (^א)ב"ב(^ט)וְאִיכָא דְאֲמַרִּי: כָּל הִיכָא דְאֵתָא עַד אַחָד כְּשֶׁר מַעֲיָקְרָא — אֲפִילוּ מֵאָה נָשִׁים נָמִי כְּעַד אַחָד דְּמִיָּין.

וְהִבָּא וְנִתְחַבְּלָה עֲדוּתוֹ וְאִחַר כֵּן בָּאוּ מֵאָה נָשִׁים כְּעַד א' דִּמְנוּ וְהֵנָּה לִיָּה קַמָּא שְׁנִים וְאִין דְּבָרָיו שֶׁל אַחַד בְּמָקוֹם שְׁנִים וְאִינֵה שׁוֹתָה: נְטִמָּאת וְנִתְחַבְּלָה עֲדוּתוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן שְׁאוּסְרֶתָּהּ אֶפּוֹר עוֹלָם בְּדֹאמֶר (לַעֲלֵי וואַע"פ שְׁלֹא עָשׂו ע"י עֲדוּתוֹ שׁוּם מַעֲשֶׂה וְלֹא שׁוּם הוֹכָרָה רַק שְׁלֹא הָעִיד הָשִׁנִּי בַּתּוֹךְ כִּדְּבִי שֶׁל רֹאשׁוֹן הָיוּ דְּבָרָיו שֶׁל שְׁנִי בְּמָקוֹם רֹאשׁוֹן כִּדְּבָרָיו שֶׁל אַחַר בְּמָקוֹם שְׁנִים הָבִי מִשְׁמַע לְפָרוֹשׁ רֶש"י וְהָא בְּפֶרֶק הָאֵשֶׁה שֶׁהֲלָכָה (יְבָמוֹת דף קיח:) תָּנוּ עַד אוֹמֵר מֵת וְיִסֵּת וּבֹא אַחַר וְאֹמֵר לֹא מֵת לֹא תֵּצֵא וְקָא זִינן בִּנְיָמ' טַעמָא דְּנוּקְסָת הָא לְכַתְּמִלָּהּ לֹא תִּשְׁאַל וְהָאֹמֵר עָלָא וְכו' וְיִשְׁעִי הָבִי קֹאמֵר עַד אוֹמֵר מֵת וְהַעֲדוּרָה לְגַשָּׁא וּבֹא אַחַר וְאֹמֵר לֹא מֵת לֹא תֵּצֵא מִהַעֲדוּרָה הִרְאשׁוֹן וְהָא הֵתֵם דְּבָזָה אַחַר זֶה מַנְרִי דְּהָא נִיסַת בְּזַעֲמִים וְאִפ"ה בִּכְה"ג בָּזָה אַחַר זֶה אִם לֹא נִיסַת לֹא תִשְׁאַל אִל"כ הַעֲדוּרָה לְגַשָּׁא דֹאֹמֵר לֹא תֵּצֵא מִהַעֲדוּרָה הִרְאשׁוֹן וּפִרְשׁ נָמִי רֶש"י הֵתֵם דְּזוֹקָא שֶׁהַעֲדוּרָה קִדְּם שְׁיֹבֵא עַד הָשִׁנִּי הַמְּכַחִישׁוֹ אֲבָל אִם קִדְּם שֶׁהַעֲדוּרָה מוֹנֶה עָלָא דְּלֹא סוֹמְכִינוּ אֶתְמָא דְּחַבְתִּי לֹא אַחֲשָׁבִינָה כְּתָרִי לְהָבִי גִרְלָהּ לְפִרְשׁ הָבֹא בָּזָה אַחַר זֶה שְׁתַּבָּלוּ עֲדוּת הִרְאשׁוֹן וְהוּרִי ע"פ עֲדוּתוֹ מֵיְהוּ תַּמָּה עָלָא גּוּפָה דֹאֹמֵר הָבִי חֲלָפָה תָּנוּ לֹא הִזְתָּה שׁוֹתָה מֵה דַּחֲקָה לְמִימֵר הָבִי וְהָא מִתְּנִיתִינוּ לֹא מִשְׁמַע שֶׁשֹּׁהָה הָשִׁנִּי אַחַר הִרְאשׁוֹן עַד שְׁהוּרִי וְאֶסְרִיהּ עָלָיו וְאִמְרוּ אִינֵה שׁוֹתָה וי"ל דְּמִתְּנִיתִינוּ בְּסֵתֵם הַתָּנוּ ' אִי נָמִי רַבִּי יִצְחָק וְשָׁלָא הֵנָּה מִתְּרַצִּי לְהַיִּיא דְּהָאֵשֶׁה זּוּטָא בְּדִמְתַּרְצִי אֲלִיבָא דַּר' יוֹחָנָן בֶּפ' שְׁנֵי דְּתַבְּבִית (דף כב:) מִשׁוּם לְוִית שְׂפִתָּים וְהִיא דְּהָאֵשֶׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דף פח:) לֹא דִמְיָא לְתַרְוּיָהּ מִשׁוּם גִּבְבִּירָא אֲתִי וְהָאִי: הָא חַד וְחַד לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה תִּיּוֹבֵתָא דְרַבִּי חִזְא גִרְלָהּ הָאִי דְּלֹא דְחִי לִיָּה בָּזָה אַחַר זֶה מִשׁוּם דְּסוּף סוּף תַּקְשִׁי דִּינָקָא דְּסוּפָא דְּשָׁנִים אוֹמְרִים נְטִמָּאת וּא' אוֹמֵר לֹא נְטִמָּאת לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה הָא חַד וְחַד הִיָּתָה שׁוֹתָה בְּמֵאִי מוֹקֶמֶת לָּה ע"כ בַּבֶּת אַחַת מֵאִי קַמ"ל הֵנוּ רִישָׁא הַלָּךְ צִרְיָן לְתַרּוּצֵי פֶר' וְקַמְמֵה פִּיו לָר' יִצְחָק פִּיו לָר' תִּיא הֵנוּ תַּרְבּוּי בְּבִי דְּסוּפָא תַּמָּה יִכִּי הֵנָּה מִתְּבַר ר' יִצְחָק מִתְּנִי' דְּפֶרֶק אֲמַרוּ לוֹ (בְּרִייתוֹת דף יא:.) דִּתְּנוּ עַד אֲמֵר אֲבָל וְעַד אֲמֵר לֹא אֲבָל אֵשֶׁה אוֹמְרַת אֲבָל וְאֵשֶׁה אוֹמְרַת לֹא אֲבָל מִבִּיא אֲשֶׁם תָּנוּי בֵּינוּ דְּהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אֲחֵד דְּנִפְקָא לָן מֵאִלּוּ אִדְעֵי אֲלִיו חֲטִארֵתוּ (וויזשקרא ל'כ"ג"א) חֲטִארַת הָיוּ לִיָּה לְאִיתוּיָי בְּשִׁלְמָא רַבִּי תִיא הֵנָּה מוֹקִי לָּה בַּבֶּת אַחַת. יְרוּשָׁלַּמִי גִזַּל פֶּר בְּנִימָן בְּשֶׁם רַב אֲמֵר ' בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִבְשִׁירוּ עַד אֲחֵד עֲדוּת הָאֵשֶׁה בִּיאָם הָאִישׁ מִכַּחֲשׁ אֵת הָאֵשֶׁה וְהָאֵשֶׁה מִכַּחֲשֵׁת אֵת הָאִישׁ דִּתְּנוּ עַד א' אֲמֵר נְטִמָּאת וְאֵשֶׁה אוֹמְרַת לֹא נְטִמָּאת אֵשֶׁה אוֹמְרַת נְטִמָּאת וְעַד א' אֲמֵר לֹא נְטִמָּאת תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי אוֹמֵר בֵּן וְתוּ צִירוּשָׁלַּמִי עַד אֲחֵד אֲמֵר נְטִמָּאת וְעַד אֲחֵד אֲמֵר לֹא נְטִמָּאת שְׁמַעִינוּ ב"ר אֲבָא בְּשֶׁם ר' יוֹחָנָן פֿאן לֹא הִיָּתָה שׁוֹתָה וּבַעֲגָלָה גֵּרוּפָה הִיוּ עוֹרְכִין וְטַעמָא מִפְּנֵי שְׂפָאן רַגְלִים לְדַבֵּר וּמִסּוּיָן נָמִי הֵתֵם דְּבִשְׂדֵי טַמְאָה לֹא אֲמַרְיִנוּ עֲדוּת שֶׁבְּטִלָּה מִקְצָתָה בְּטִלָּה כֻּלָּה מִפְּנֵי שֶׁרַגְלִים לְדַבֵּר:

כּוּטָה דף פח.) בְּכוּטָה סָפַק מִנְטִמָּאָה וְנְטִמָּאָה וּכ"ט וְנִדְּחִית: עַד אוֹמֵר נְטִמָּאת וְעַד אוֹמֵר לֹא נְטִמָּאת אֲזוּקִי חַד בַּהֲדִי חַד וְהָבִי הִיא כַּסְפִּיקָא וְשׁוֹתָה: וְשְׁנִים אוֹמְרִים לֹא נְטִמָּאת כְּלוּמֵר לֹא נְטִמָּאת בְּפִנְיָה שְׂפָשְׁבָּתָת וּמִצָּאת שְׁתַּחֲתִירוּ יַחַד גַּם אִנּוּ הִייִנוּ עִמָּךְ וּבְפִנְיֵנוּ לֹא נְטִמָּאת הָבִי נִסְתַּלַּק הָעַד הֵנָּה וּבְטָלוּ דְּבָרָיו מִפְּנֵי הָשְׁנִים וְהָבִי הִיא כַּסְפִּיקָא אִם נְטִמָּאת קִדְּם שְׂבָחוּ אִלּוּ וּמִצָּאוּם וְהִיתָה שׁוֹתָה וּבְנָמ' מִפְּרַשׁ לְמֵאִי אֲרַטְרִיכוּ כֵּן הֵנָּךְ בְּבִי: גַּמ' בָּהּ וְלֹא בְּקוּנִי כּוּי לְמֵאִי אֲרַטְרִיךְ גִּרָּה שְׁנֵה הָא בְּתִיב גְּבִי טַמְאָה וְעַד אִין בָּהּ וּמַעֲנוּטָא הוּא בָּהּ עַד אַחַד נֶאֱמָן וְלֹא בַּעֲדוּת אַחֲרַת וְהָאִי זֶה עֲדוּת סְתִירָה כְּשֶׁאֵר כֵּן עֲדוּת שְׂפִתְרָה: וְנְטִמָּאָה בְּעִלְמָא עַד א' שֶׁהָעִיד עַל אֵשֶׁה שְׁלֹא קִנָּא לָּהּ בַּעֲלָה וְאֹמֵר נְטִמָּאת מַעִין דְּלֹא מְהִימָן וְלֹא אֲמַרְיִנוּ אֲטִמָּאת אֵשֶׁה הַמְּנֵה רַחֲמֵנָּא לֹא שָׁנֵא לְאַחַר קוּנִי וְלֹא שָׁנֵא בְּלֹא קוּנִי תְּלַמוּד לּוֹמֵר כּוּי וְכִי הַמְּנֵה רַחֲמֵנָּא בְּטַמְאָה שְׁאַחַר קוּנִי וְיֵשׁ גִּידִי סְתִירָה שְׁנִים וְעַד מַעִיד שְׁנְטִמָּאת שֶׁרַגְלִים לְדַבֵּר וּבְפֶרֶק קַמָּא (לַעֲלֵי כּוּטָה דף ג.) פְּרִכְיִנוּ וְהָא כִּי בְּתִיב קוּנִי בְּתַר הָבִי וּמַשְׁמִינוּ וְשֶׁבֶר בְּתִיב שְׂבָבֵר עֲבַר: הָא לֹא מִכַּחֲשׁ לָּה כּ

מסורת הש"ס
א יבמות קיז: ב ברכות מז: שבועות לט. ג לקמן מד:
ד תוספתא סוטה; סדר עולם רבא; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ה תוספתא סוטה
ו לקמן לו.
ז לקמן לו.
ח יבמות פח: לקמן מז: יבמות קיז:

תורה אור השלם
[דברים כו]
[במדבר ו]
[דברים כא]
[דברים ט]
[דברים כה, ט]
[דברים כו, ה]
[דברים כז, יד]
[דברים יא, ל]
[בראשית יב, ו]
[יהושע ח, לג]
[דברים כז, טו]
[דברים כז, ח]

וְהָכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ דקתני עד אַחַד אומר נְטִמָּאת וְשָׁנִים אומרים לא נְטִמָּאת וְהָיָה שְׁתָּהּ וְאוֹקֵמָנָה בַּפְּסוּלִי עֲדוּת וְכִין בַּבַּת אַחַת בִּין בָּזָה אַחַר זֶה כִּר' נַחֲמִינָה וְעַל כִּרְחִיךְ דְּבָזָה אַחַר זֶה אֲרַגְטִריך עַקֵר לֹאשְׁמוּעִינָן דְּאִי בַּבַּת אַחַת מֵאִי הֵלֵךְ אַחַר רַב דַּעוּת אוֹיֵב בַּחַד וְחַד נָמִי הָיְתָה שְׁתָּהּ [אַלָּא] בְּהָכִי עֲסָקִינוּ דִּהְהוּא דְאַתָּא מַעֲקָרָא וְאוֹמַר נְטִמָּאת אִשָּׁה הֲוִיאַּה הִלְכָךְ אֲפִי בָּזָה אַחַר זֶה אִתּוּ תִּרְמִי וּמַבְטְלִי לָּהּ: וְתַרְצָה לְדַרְבֵּי נַחֲמִינָה **הָכִי כו'** דִּהָא דְאַמְרִן לְעִיל וְעַשׂוּ שְׁתִּי נָשִׁים בְּאִישׁ אַחַד כּו' לֹאֹ סוּפֵא דְמַלְתָּה דְרַבֵּי נַחֲמִינָה הוּא אֵלֶּא פִּירוּשָׁא דְמַלְתָּה הוּא דְחָטוּ פִּרְשִׁין לָּהּ **הָכִי: כִּי פִלְגָא וּפִלְגָא דְּמִי כְּלוּמַר כִּי חַד וְחַד וְאִי בַּבַּת אַחַת אִתּוּ אוֹכְרִי תְּרִי לְבַדְדִּי חַד וְאוֹקֵמָה אֲסַפְיָקֵא וְאִי בָּזָה אַחַר זֶה וְהֵהוּא דִּיהֲאֲמִינָה תוֹרָה קֹדֶם וְאַתָּא בְּרִישָׁא הֵּהּ לִיָּה פִּשְׁעִים וְהֵן, פַּחַד וְאִין דְּבִרְהִים בְּמוֹמּוֹ וְהִיכָא דַּשְׁתִּים אוֹמְרוּת נְטִמָּאת וְעַד אַחַד בִּשְׁר אוֹמַר לֹא נְטִמָּאת הָיְתָה שְׁתָּה דְּכִי חַד וְחַד יִנְיָהוּ וּמִתְנַיִתִין דְּקַתְּנִי לֹא הָיְתָה שְׁתָּה בְּגוֹן דִּהְהוּא חַד הֵּהּ פְּסוּל: וְתַרְתִּי בַּפְּסוּלִי עֲדוּת לָמָּה לִי לְמַתְנִי מַתְנִי הֵלֵךְ אַחַר רַב דַּעוּת: לְחוּמִּירָא שְׁתַּשְׁתָּה: לְהֵלֵא לְהֵקַל מַעֲלִיָּה שְׁלֹא תַשְׁתָּה: לֹא אֲזִלִּינוּ בַּתַּר רַב דַּעוּת בַּפְּסוּלִי עֲדוּת וְהִיכָא דַּשְׁתִּים אוֹמְרוּת נְטִמָּאת וְאִחַד אוֹמַר לֹא נְטִמָּאת בִּין דְּאוֹיֵב הִכְחָשָׁה כָּל דְּהוּ נִימָא אוֹכְרִי הִאי לְבַדְדִּי הֵן וְאוֹכְרִי מַלְתָּא אֲסַפְיָקֵא וְתַשְׁתָּה הָא מִשְׁמַע לָּ: מַתְנִי' אִלּוּ נִאֲמַרִין (בְּכַל לָשׁוֹן) גְּרַסִּינוּ: פִּרְשַׁת סוּטָה מַה שֶּׁכַּהֵן אוֹמַר לָּהּ וְלֹא אִמְרִי' צִיךְ לְאוֹמְרָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּדָרְךְ שְׁנִכְתַּב וּבִסְפָּרִי אִמְרִי' דְּאִי לֹא כְּתִיב קִרָא לְהַתִּיר בְּכַל לָשׁוֹן בְּדִלְקָמֶן ה"א עֲמַר מִינְמָה בְּקַל וְחִמַּר וּמַה יִּבְמָה קִלָּה לֹא עָשָׂה בַּהּ כָּל הַלְּשׁוֹנוֹת בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ סוּטָה חֲמוּמָה לֹא כָּל שָׂכַן: וְיֻדְוִי מַעֲשֵׂר בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת (דְּבָרִים כו) שְׁהוּא מוֹצִיא כָּל מַעֲשֵׁרוֹתָיו וּמַבְעֵרן מִבֵּיתוֹ וְאִין יָכוֹל עוֹד לְהַשְׁתֵּימָם וְנֹתַן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לָלוּי וּמַעֲשֵׂר עֲנִי לַעֲנִיִּים וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל שְׁתֵּי שָׁנִים שֶׁעָבְרוּ מַעֲלָהוּ לִירוּשָׁלַיִם עַבְדָּו אִם לֹא הָעֲלָהוּ וּמִתְעַדָּה בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְגַם וְתַתִּיו לָלוּי זֶה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְגֵר לִיתִּים וְלֹאֲלֻמְנָה זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי וְאוֹמְרוּ בְּכַל לָשׁוֹן בְּדִילִיף לְקַמֵּן וְלֹא אִמְרִינוּ בִּלְשׁוֹן זֶה הֲזִיקִיו הַכְּתִיב לְאוֹמְרָה בְּלֵה"ן: וְשָׂבִיעֵת הַשְּׁמִוּת וְשָׂבִיעֵת הַפִּקּוּדִין בְּכַל לָשׁוֹן שֶׁהַשְּׂבִיעוּיָהּ וְכַפֵּר וְלֹא הִזְקָה חֵיב קִרְבָן עוֹלָה וְיִזְרַד הָאִמּוּר בַּשְּׂבִיעֵת הַעֲדוּת וְאִשֵּׁם גְּזוּלֹת בַּשְּׂבִיעֵת הַפִּקּוּדִין: וְאִלּוּ נִאֲמַרִין בְּלֵה"ן וְלֹא אִמְרִינוּ עֲמַר מִהֵן**

דְּלִיעִיל שְׁנִכְתַּב וְנִסְאֵר עֲלֵיהֶן כָּל מַצֵּת דְּבוּרָם וְאִין צִיךְ לֵאמָרן בְּלֵה"ן בְּדִכְתִּיב בְּכוּלָּהּ מַשּׁוּם דְּבַדְדִּי כְּתִיב עַכּוּבָא: מִקְרָא בְּפוּרִים שֶׁהִיָּה קוּרָא מִאֲרַמִּי אוֹבַד אֲבִי עַד סוּף כָּל הַפִּרְשָׁה: וְחִלּוּצִיתָ וְחֵמָה הִיא אוֹמְרָת מֵאֵן יְבִמִי וְגו' וְהוּא אוֹמַר לֹא חֲפָצְתִי לְקַחְתָּהּ וְאַחַר הִחְלִיצָהּ הִיא אוֹמְרָת כִּכֵּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ וְגו': בְּרָכוּת וּקְלָלוֹת שְׁאִמְרָן וְיֹאשְׁעָא. בְּהַר גְּרִזִּים וְהַר עֵיבָל: בְּרַפַּת כְּהָנִים נְשִׁיאֹת כְּפִיס: בְּרַפַּת כְּהֵן גְּזוּל כְּזִים הַכּוּרִים אַחַר עֲבוּדַת הַיּוֹם שֶׁלִּפְנֵי וְלַכְּנִים הִיָּה קוּרָא בַּתּוֹרָה אֵת הַפִּרְשָׁה וּמִבְּרַךְ שְׁמִינָה בְּרָכוּת בְּדִמְפָּרֶשׁ בְּמִתְנִיתוֹן: וּפִרְשַׁת הַמֶּלֶךְ מִפָּרֶשׁ בְּסוּף פִּרְקָא וְהִיא פִּרְשַׁת הָהֵל: וּפִרְשַׁת עֲגֻלָּה גְּרוּפָּה יְזִינוּ לֹא שִׁכְכוּ וְגו' כִּפֵּר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל וְגו' (דְּבָרִים כא): פִּרְשַׁת מַשׁוּחַ מַלְחָמָה (שֵׁס כ) וְהִיָּה בְּקִרְבָּבָם אֵל וְגו' שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתָם קִרְבִּים הִיִּים וְגו' כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו': כִּיצַד כְּמוֹ מַנְיָן: וְלִהְלֵן הוּא אוֹמַר בְּבִרְכוּת וּקְלָלוֹת שֶׁל הַר גְּרִזִּים וּלְקַמֵּן מִפָּרֶשׁ הָתָם גּוֹפֵה מִנָּא לָּן: אִינוּ צִיךְ לְלַמַּדָּה בַּגְּזָרָה שְׁנָה שְׁמַעֲמָה הִיא לְמַדָּה: וְשָׁתָּה וְשְׁאִמְרָה כִּכֵּה דְמַשְׁמַע בִּלְשׁוֹן זֶה תֵּאֲמַר: שְׁבַשְׁמַרְיוֹן אֲרַצְל שְׁמַרְיוֹן: לְמַטָּה בְּאִמְצַע בִּין שְׁנֵי הָהָרִים: מִכְּאֵן וּמִכְּאֵן עַל הָהָרִים: הַכּוּ הַלּוּיִם פְּנִיָּהם כְּלַפֵּי הַר גְּרִזִּים וּפְתַחוּ בְּבִרְכָּה כָּל הָאֲרוּרִים הִיוּ אוֹמְרִים תַּחלָּה בִּלְשׁוֹן בְּרָכָה: אִלּוּ וְאִלּוּ שֶׁבַּהַר גְּרִזִּים וְשֶׁבַּהַר עֵיבָל וְהָא דְכְּתִיב וְאִלָּה יַעֲמִדוּ לְבָרֵךְ לֹא שְׁהִי הַשְּׂבָטִים מְבָרְכִין וּמַקְלָלִין אֵלֶּא הַלּוּיִם הַעוֹמְדִים בִּין שְׁנֵי הָהָרִים הַפּוֹכִין פְּנִיָּהם לְהַר גְּרִזִּים בְּבִרְכָּה וְלִהַר עֵיבָל בְּקְלָלָה: הַבִּיאוּ אֵת הָאֲבָנִים כְּדִכְתִּיב וְכִינָתִיב גּו' וְכַתְּבַת עֲלֵיהֶן אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּשָׂבָעִים וְנִטְלוּ אֵת הָאֲבָנִים סְתָרִי אֵת הַמִּזְבֵּחַ לֹאחַר שֶׁהָעָלוּ הַעוֹלֹת וְהַשְּׁלִמִים כְּדִכְתִּיב וְהָעִלִית עָלָיו עוֹלוֹת (שֵׁס כז):

מי שקינא פרק שישי סוטה

וְהָכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ לֹא נְטִמָּאת

וְהָכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינוּ — כְּגוֹן דְאַתָּא אִשָּׁה מַעֲיָקְרָא. וְתַרְצָה לְדַרְבֵּי נַחֲמִיָּה הָכִי, רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמַר: כָּל מְקוֹם שֶׁהֲאֻמִּינָה תוֹרָה עַד אַחַד — הֵלֵךְ אַחַר רוֹב דִּיעוּת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת כְּשִׁנִּי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אַחַד. אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אַחַד — כִּי פִלְגָא וּפִלְגָא דְּמִי.[[]^{ק]} וְתַרְתִּי בַּפְּסוּלִי עֲדוּת לָמָּה לִּי? מַהוּ דְּתִימָא: כִּי אֲזִלִּינוּ בַּתַּר רוֹב דִּיעוּת לְחוּמִּירָא, אֲבָל לְקוּלָא לֹא אֲזִלִּינוּ, קָא מַשְׁמַע לָן.

הדרן עלה מי שקינא

נִאֲמַרִין בְּכַל לָשׁוֹן: פִּרְשַׁת סוּטָה, וְיִידִיו

מַעֲשֵׂר, קְרִית שְׁמַע, וּתְפִלָּה, וּבִרְכַּת הַמִּזוֹן, וּשְׂבֻעוֹת הָעֲדוּת, וּשְׂבֻעַת הַפִּיקּוּדוֹן.
"וְאִלּוּ נִאֲמַרִין בִּלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ: מִקְרָא בִּיפּוּרִים, וַחֲלִיצָה, בִּרְכוּת וּקְלָלוֹת, בִּרְכַּת כְּהֲנִים, וּבִרְכַּת כְּהֵן גְּדוּל, וּפִרְשַׁת הַמִּלָּה, וּפִרְשַׁת עֲגֻלָּה עְרוּפָה, וּמַשׁוּחַ מַלְחָמָה בְּשַׁעַה שְׁמִדְבַּר אֵל הָעָם.
[[]^{א]}מִקְרָא בִּיפּוּרִים כִּיצַד?
"וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֵיָה", וּלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמַר: "וְעַנּוּ הַלּוּיִם וְאָמְרוּ". מָה לְהֵלֵךְ בִּלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ — אִף כָּאֵן בִּלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ. חֲלִיצָה כִּיצַד?
"וְעֲנָתָה וְאָמְרָה", וּלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמַר: "וְעַנּוּ הַלּוּיִם וְאָמְרוּ". מָה לְהֵלֵךְ בִּלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ — אִף כָּאֵן בִּלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: "וְעֲנָתָה וְאָמְרָה כִּכֵּה" — עַד שְׁתֵּאמַר בִּלְשׁוֹן הַזֶּה.[[]^{ב]} בִּרְכוּת וּקְלָלוֹת כִּיצַד? בִּין שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַיַּרְדֵּן וּבָאוּ אֵל הַר גְּרִזִּיִּים וְאֵל הַר עֵיבָל שְׂבַשְׁוּמְרִוֹן, שְׂבַצַּד שָׂכָם, שְׂבַאצֵּל אֱלוֹנֵי מוֹרָה. שְׂנַאֲמַר: "הֲלֹא הֵמָּה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן וְגו'", וּלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמַר: "וַיַּעֲבַר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכָם עַד אֱלוֹן מוֹרָה". מָה אֱלוֹן מוֹרָה הָאֲמוּר לְהֵלֵךְ — שָׂכָם, אִף אֱלוֹן מוֹרָה הָאֲמוּר כָּאֵן — שָׂכָם.[[]^{ג]} שְׂשָׁה שְׂבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִזִּיִּים וְשְׂשָׁה שְׂבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבָל, וְהַכְּהֲנִים וְהַלּוּיִם וְהָאֲרוֹן עוֹמְדִים לְמַטָּה בְּאִמְצַע. הַכְּהֲנִים מְקִיפִין אֵת הָאֲרוֹן, וְהַלּוּיִם אֵת הַכְּהֲנִים, וְכָל יִשְׂרָאֵל מִכְּאֵן וּמִכְּאֵן, שְׂנַאֲמַר: "וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקָנָיו וְשִׁטְרִים וְשַׁפְטִיו עוֹמְדִים מִזָּה וּמִזָּה לְאֲרוֹן וְגו'".[[]^{ד]} הַכּוּכּוּ בְּנִיָּהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִזִּיִּים וּפְתַחוּ בְּבִרְכָּה: "בָּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה", וְאִלּוּ וְאִלּוּ עוֹנִין "אָמֵן". הַכּוּכּוּ בְּנִיָּהֶם כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל וּפְתַחוּ בְּקְלָלָה: "אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה", וְאִלּוּ וְאִלּוּ עוֹנִין "אָמֵן", עַד שְׂגוּמְרִין בִּרְכוּת וּקְלָלוֹת.[[]^{ה]} וְאַחַר כֵּךְ הַבִּיאוּ אֵת הָאֲבָנִים, וּבָנוּ אֵת הַמִּזְבֵּחַ, וְסָדוּהוּ בְּסִיד, וְכַתְּבוּ עָלָיו אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּשָׂבָעִים לְשׁוֹן. שְׂנַאֲמַר: "בְּאֵר הַיִּטֵּב". וְנִטְלוּ אֵת הָאֲבָנִים, וּבָאוּ וְלָנוּ

מִתְנִי' בְּפִרְק הָאִשָּׁה שֶׁהִלָּכָה (וְכַמוֹת ד' ק"ז:) וּמִתְנִי' דְּפִרְק עֲגֻלָּה עְרוּפָּה (לְקַמֵּן סוּטָה דף מז.) שְׁמַעִינוּ לָּהּ י"ל דְּהָכָא אֲרַגְטִריך דְּאֲפִילוּ לְהֵלֵא אַע"ג דְּרַגְלִים לְדַבֵּר וְעוֹד דְּלֹא תִנָּא פְּסוּלִי הַעֲדוּת בְּהִדְוִא בְּמִתְנִי' לְהָכִי תִנָּא גְּבִי כָּל חַד וְחַד: **אִלּוּ נִאֲמַרִין בִּלְשׁוֹנָם** [ח"ג בַּסֵּדֶר הַנִּשְׁנָה] וּפִירוּשׁ כָּל אֶדָם בִּלְשׁוֹנוֹ שְׁהוּא שׁוֹמַע לְאֲפּוֹקִי לְמַדִּי שְׁאִינוּ אוֹמַר בִּלְשׁוֹן פִּרְסִי אִם אִינוּ שׁוֹמְעוּ אֲבָל בְּכָל לָשׁוֹן מַשְׁמַע בִּין שׁוֹמַע בִּין אִינוּ שׁוֹמַע וּבְגַמְרָא לֹא מַשְׁמַע הָכִי: **קְרִית שְׁמַע** וּתְפִלָּה תַּמָּה אֲמַאי שְׁנַר הֵלֵל וְקִדּוּשׁ שֶׁל שְׂבַת וּבִרְכַּת הַפִּרוֹת וּבִרְכַּת הַמַּצּוֹת וְלִיכָא לְמִימַר דְּלֹא נָקוּט אֵלֶּא דְּאוֹרְיָתָא דִּהָא בְּפִרְק מִי שְׁמַתוּ (בְּרָכוֹת דף כא.) מַשְׁמַע דְּתַפִּלָּה וְקְרִית שְׁמַע דְּרַבָּנָן וְעוֹד דְּהָתָם (דף כ:) מַשְׁמַע דְּקִדּוּשׁ דְּאוֹרְיָתָא וְהָכִי בִּשְׁלֵמָא מִקְרָא מְגֻלָּה אֲבָל לְמִימַר לְהָכִי שְׁנַר דְּתַנָּא בַּ"ב דְּמַגֵּלָה (דף יז.) הַלּוּעַז שְׁשֻׁמַּע אֲשִׁרִית יִצַּח אֵלֶּא הִנֵּי אֲמַאי שְׁנַר וְנִרְאָה דְּהִנֵּי נִאֲמָרִים בְּכָל לָשׁוֹן אֲפִי' אִינוּ שׁוֹמַע הִלְכָךְ לֹא דְמוּ לְהִנֵּי דְּמִתְנִי' דְּנִאֲמַרִין זִנְקָא בִּלְשׁוֹנָם:

לב.

 עין משפט נר מצוה
--

א טור או"ח סי' קפה:

ב מו"י פג' מהל' סוטה הל' ז,

סמג עשין נו:

ג מו"י פו"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ה, סמג עשין קלח:

ד מו"י פב' מהל' קריאת שמע הל' י, סמג עשין יח, שו"ע או"ח סי' ס"ו קא סעי' ד:

ה מו"י פא' מהל' ברכות הל' ו, סמג עשין כו, שו"ע או"ח סי' קפה סעי' א:

ו מו"י פט' מהל' שבועות הל' יב, סמג לאוין רמא:

ז מו"י פז' מהל' שבועות הל' ז:

ח טור או"ח סי' קבח:

ט מו"י פג' מהל' ביכורים ושאר מיתנות כהונה שבבבולין הל' י, סמג עשין קא:

י מו"י פד' מהל' יבום וחליצה הל' ח, סמג עשין נב, שו"ע אה"ע סי' קסט סעי' כט:

יא מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, סמג עשין כ, שו"ע או"ח סי' קבח סעי' יד:

יב מו"י פג' מהל' חגיגה הל' ה, סמג עשין רל:

יג מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג, סמג עשין עח:

יד מו"י פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ג, סמג עשין קב:

 עין משפט נר מצוה
--

א טוש"ע או"ח סי' קא סעי' ד:
ב טוש"ע או"ח סי' קא סעי' ד:

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לימא קסבר רבי מנאצטריך קרא סתתא קריאת שמע בכתבה: כל התורה בכל לשון כל התורה בלח בלח לשון נאמרה פי' ר"ח הא פשיטא דבשעת מ"ת נתנו למשה בלשון קדש והאי קראמר הבא הינו אס נתנה להעמיקה בלשון אחר או לא ומפרשו נשמע דלמ"ד לא נתנה להעמיקה בלשון אחר לא נתנה לקרא פמו כן בלשון אחר דמי שהיה קורא אותה בלשון פרכי והיא פתובה לשון עברי פאלו היה קורא פעל פה פלמרינו בפ' שני דמגלה (דף יח.) קראת פרגום לא יוצא היכי דמי אלימא דכתיבא מקרא וקא קרי פרגום הינו על פה הוא לא צריכא דכתיבא פרגום וקא קרי פרגום ולא ידענא דפרשו היכי בלקא דעתה למימר אלבא דרבי דבכל לשון נתנה לכתב אס בן הא דאמר רבי ק"ש פכתבה הינו בכל לשון שרבי בכל לשון נתנה לכתב אס בן הינו רבנן ותו תפשוט מיהא התם דללבא דרבי בלשון הקדש נאמרה ותו מאי קמבעיא ליה והא פלגתא היא בפ"ק דמגלה (דף ח:) תנו אין בין ספרים למחות ותפלגין אלף שהספרים נכתבין בכל לשון ותפלגין ומחות אין נכתבין אלף אשורית בלבד רשפ"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלף וינית בלבד וי"ל מהא דאמר רבי קרית שמע בכתבה ליבא למזח מנה דאיבא למימר בכתבה הקמחד לה פשנכתבה וחיזי בגון במחות ותפלגין דכ"ע מודו דבלשין הקדש והא קראמר לימא קסבר רבי כל התורה בכל לשון נאמרה ה"פ וליה ליה דרשפ"ג אומר וקא וינית ולרבנן דאמרי בלשון הקדש לית להו דרבנן דאמרי ספרים נכתבים בכל לשון דה צריך לפרש לפי פרוש ר"ח:

בפרפת המזון דכתיב ואכלת ושבעת רש"י שביש הגרסא דלא גרס מנלן ופי' משום דלא פשי קרא דמסיבא פנימי דלכשי לשון הקדש ומיהו נראה עקר בנרסת הספרים דגרסי בהו מנלן דסד"א גילף ברכה מברכות הר גרזים דכתיב בהו אלה ועממו לבדך (דברים כ"ו:י"ב) מה להלן בלשון קדש אף פאן דהא ביהאי ג"ס ילפינן בפרקין (לקמן סוטה דף לח.) ברכת פהנים דבלשון הקדש להכי כתיב וברכת את ה' בלומר מאחרא שהברכה והשבח בלפי השכינה תוכל לבדך. בכל לשון שתמצא ומסתמא בלשון שאתה מביר

שתתנו שבח להקב"ה בלבב שלם להנאתך והכי נמי איתא פירושלמי [דפרקין דאמר התם] וברכת פני שיהא יודע למי מברך [ומשמע בפרק פיצד מברכין] (ברכות דף מ:). אפילו אמרה בלשון חל שלא בתקונה וצא דומיא דבגנימין רשיא בדר רפתא דתנר דכרך אמר בריך דתמא נאמר רב היצא וזי ברכה ראשונה ומנאמרת לפני ה' אלשיך. דכתיב גפי ומי [מעשר לא יליף דלא] דמי להאי דהבא בתיב את ה' אכל התם לפני ה' ולהכי בתיב לפני ה' דמשמע דבעצרה היה מתענה ולהכי אצטריך גזרה שנה

דאמריה למריה: **שְׁבוּעַת** העדות מָאָה לן נראה לפרש אי לאו קרא הנה אמינא גילף קול קול ממשא להכי כתיב ושמעה דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מעלל כתיב והשביעה בשבועת האלה אכל לפרוש רש"י דפי' אי לאו קרא הנה אמינא דומיא דשבועת הר גרזים והר שיעל שזיו בלשון הקדש דארכבה גילף משבועת סוטה שהיא בלשון חל ועוד גילף

אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבועת האלה להכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמעה לא הנה ידענא אי הנה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אֶתְּאָא** תַּחֲטָא נראה דהא גזרה שנה לאו זקוק נהט לה הבא דהא מהיבא פנימי דנכשי בלשון קדש דארכבה בלא גזרה שנה דתַּחֲטָא תַּחֲטָא הנה משמע טפי דבכל לשון דהנה ילפינן מעילה מעילה מסוטה

אלא אגב דילפינן בשבועות (דף לר.) בהא גזרה שנה דבתביעת ממון הכתיב מדבר נהט לה נמי הבא: **וְעֵצִיָּת** ואמרת ויהלך הוא אומר וענו חלזים ואמרו תמה דארכבה לילף ואמרת לפני ה' אלשיך. מומי מעשר דהא מדדמי ליה ילפינן ואם תאמר הבא עניה עניה גמיר הא ליעיל פריך ויילף למירה למירה מלזים ומאמר דנין עניה ולאמירה מעניה ולאמירה ואין דנין עניה גרידתא מעניה גרידתא (ג"א ואין דנין למירה גרדתא מעניה ולאמירה): **אֶתְּאָא** קול קול אין לומר דארכבה גילף קול קול

משבועת הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואין דנין עניה וקול מקול גדיאל: **וְרַבִּי** יהודה מבה פכה לא ידענא אי דריש ר' יהודה מבה פכה דכל האומר בפרשה אפילו קריאה מעבבא דאין לשנות מבג האומר דלהכי אהני פה פכה וממילא הוי לשון קדש נמי עבובא דפרשה נאמרה בלשון קדש ותמה לומר בן דא"כ פאמן מרבותיו ס"ל לא פרי' אליעזר ולא פרי' עקיבא דתרוניהו מודו דקריאה לא מעבבא ולא פליגי אלף ברחיקה (פ'במות דף קד:). דלר' אליעזר מעבבא פיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעבבא מעשה פאיש פשי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דזקוקא בלשון קדש מעבבא אכל אס לא קראה בלל אינו מעבבא ואם קראה בלשון חל מעבבא ומסתבבא טפי למימר דסבירא ליה דקריאה מעבבא ופלגי אתתא דמתניתין בפרק מצות חליצה (נ'במות דף קד:). דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר בדבר זה והכי אמר בעלמא בגון בפרק רבי אליעזר דמילה (שפת דף קלח:). גפי פלוגתא דב"ש וב"ה תמה לרבי פיון דהטיל הכתיב פכה בין קריאה למעשה [נימא] לעבבכו פרוניהו ותו איבא למיתמה דארכבה הנה לן למימר אלבא דרבי יהודה פאלו אי לא הנה כתיב אלף פה דקריאה מעבבא ולא מעשה דהא דמענין ליה בפ"ק דר"ה (דף ט:). דמקרא גדרש לפניו ולא לצחריי דאמר יובל אע"פ שלא שמעו אע"פ שלא תקעו וכול אע"פ שלא שלחו ת"ל היא דברי רבי יהודה ומפרש טעמא מקרא גדרש לפניו ולא לצחריי ולא לפני פניו בלומר עבובא דהיא גדרש זקא אוקראתם דדור שלפניו ולא אלושתם איש אל אחזתו של אחרייו ולא אלתזיעה שלפניו פניו וי"ל דה"פ ורבי יהודה האי דמעשה מעבבא מבה פכה דאי לא הוי כתיב אלף פה ה"א דקדשינן ליה זקא אקריאה שלפניו להכי כתיב פכה יתקרא למקדשה נמי אמעשה שלאחריו:

כל התורה בכל לשון נאמרה, דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה, "והיו" דכתב רחמנא, למה לי? איצטריה, משום דכתיב "שמע". לימא קסברי רבנן כל התורה בולח בלשון קודש נאמרה, דאי סלקא דעתך בכל לשון — "שמע" דכתב רחמנא למה לי? איצטריה, משום דכתיב "והיו". תפלה: רחמי היא, כל היכי דבעי מצלי.^(נח) ותפלה בכל לשון? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי — אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מפירין בלשון ארמי! לֹא קָשָׁא: הא — ביחיד, הא — בצבור.^(צ) ואין מלאכי השרת מפירין בלשון ארמי? והתנבא: יוחנן כהן גדול שמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר: נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא לאנטוכיא.

ושוב מעשה בשמיעון הצדיק ששמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא אומר: בטיילת עבידתא דאמר שנאה לאיתתאך על היכלא ונהרג גסקולגס ובטלו גזירותיו. וכתבו אותה שעה, וכיוונו. ובלשון ארמי היה אומר! אי פעית אימא: בת קול שאני, דלאשמועי עבידא. ואי פעית אימא: גבריאל הוה. דאמר מר: בא גבריאל ולימדו שבעים לשון. ברכת המזון — דכתיב: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך" — בכל לשון שאתה מברה. שבועת העדות — דכתיב: "ונפש פי תחטא ושמצה קול אלה" — בכל לשון שהיא שומעת. שבועת הפקדון — אתיא "תַּחֲטָא" "תַּחֲטָא" משבועת העדות.^(נ) אלו נאמרין בלשון הקודש: מקרא ביפורים וחליצה פו', עד מקרא ביפורים פיצד "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך", ויהלך הוא אומר "וענו חלזים ואמרו אל כל איש ישראל", מה "ענייה" האמורה להלן בלשון הקודש — אף פאן בלשון הקודש.^(נ) וזלזים גופייהו מנלן? אתיא "קול" "קול" ממשא. כתיב הכא "קול רם", וכתיב התם: "משח ידבר והאלהים יענו בקולי", מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה פיצד וכו'.

ורבנן, האי "פכה" מאי עבדי ליה? מיבעי להו, לדבר שהוא מעשה מעבב. ורבי יהודה מ"פכה", "פכה". ורבנן, "פכה" "פכה" לא משמע להו.

ורבי

מסורת הש"ס
א שבת יב: ב שיר השירים רבה; מגילת תענית שבת ה ג לקמן מד:; משנה סוטה ד לקמן מב.
גליון הש"ס
גמ' ורבנן כה ככה לא משמע להו. עיין לקמן דף לח ע"א תד"ה ורי"א: רש"י ד"ה יחיד וכו' צבור לא צריכי להו. עיין בספר בתי כהונה ח"ב בית אבות דף ל ע"א: ד"ה שאני בת קול. ע' סנהדרין דף יא ע"א תד"ה בת קול ובתו"ש פט"ז מ"ו דיבמות:
תורה אור השלם

ואכלת ושבעת וברכת את־יהוה אלהיך עליהאריך השבה אשר נתן־לך [דברים ח, י]

ונפש כ־תַּחֲטָא ושמצה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם־לוא יגיד ונשא עונו [ויקרא ה, א] נפש פי תַּחֲטָא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או־בתשומת יד או בגזל או עשק את־עמיתו [ויקרא ה, כא]

וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי נגיד מצרומה ונגר שם במתי מעט ויהיישם לגוי גדול עצום ורב [דברים כו, ה]

וענו חלזים ואמרו אל־כ־איש ישאל קול רם [דברים כו, יד]

והיה קול השפר הולך וחסק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול [שמות יט, ט]

ונגשה ובמותו אליו לעיני הזקנים וסלחה גילו מעל רגלו ונראה בפניו ועתה ואמרה פכה יעשה לאיש אשר לא־יבנה את־בית אחריו [דברים כה, ט]

מזל הגלגל סמוך לגלגל משמע מקום (יט:) ממזל ערפו מזל הרוחה את העקף ולהכי אמר רבי אלעזר מזל הגלגל והלא לא ראו את הגלגל וירושלמי מה מקום ר"א הר גריזים והר עיבל שמי גבשושית היו עשוי וקראו זה הר גריזים וזה הר עיבל על דעתה דרבי יהודה מזה ועשרים מיל הלכו בלוחם היום על דעת ר"א לא יזו ממקומם ותו בירושלמי דר' ישמעאל אומר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד שנים נאמרו ז' שנים שפשוו ושבע שנים שחלקו ודכותה לא נאמר ברכות וקללות אלא לאחר י"ד שנים היתוב ר' חנינא חמה ר' מנא והכתוב והיה פעברכס את הירדן תקימו את האבנים האלה א"ל אבנים הקימו אותם מיד ברכות וקללות לאחר י"ד שנים נאמרות: ובששהזיריהו למקומו ואי תשע והא בדברי הימים (ב ה) בתיב וישאו הלויים את הארון תרן דהאי אחד מכ"ד מקומות שנקראו הפהנים לויים דהא בתיב התם ויעלו את הארון ואת אהל מועד וגו' ובתיב העלו אתם הפהנים הלויים ופרוש הפהנים הארון והלויים אהל מועד וכליו ובתיב ויביאו הפהנים את ארון ברית ה' אל מקומו ובתיב במלכים וישאו הפהנים את הארון ובתיב ויעלו את ארון ה' ואת אהל מועד וגו' ובתיב ויעלו אתם הפהנים והלויים אי נמי הפהנים נטלוהו ממקומו אשר נטה לו דוד ומסרוהו ללויים והלויים נשאו עד ההיכל והכניסוהו הפהנים לדביר הכי כל המקראות מהמים ועל זה אמר רבי יוסי בפשהחזירוהו למקומו:

מזל הגלגל את הגלגל בקאמר (חלין דף

רַבִּי יְהוּדָה, ה**א**י "**וְעֲנֵתָהּ וְאָמַרְהָ**", מ**א**י **עֶבֶיד לַיהוָה**? מ**י**בְּעִי לַיהוָה לְאֶגְמוּרֵי דְלִוְיִים, דְּבִלְשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ. וְלִילֵךְ "קוּל" מַמְלֶשָׁה? "עֲנִיָּיָה" "עֲנִיָּיָה" גַּמִּיר, "קוּל" "קוּל" לֹא גַמִּיר. תַּנְיָא נְמִי חֲכִי, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "כֹּה", "כִּכָּה", "עֲנִיָּיָה", ו"אֲמִירָה" — אֵינּוּ אֶלָּא לְשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ. "כֹּה" — "כִּכָּה" דַּחֲלִיצָה. "עֲנִיָּיָה" ו"אֲמִירָה" דְלִוְיִים.⁽ⁿ⁾ בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת פִּיצַד? כִּינּוּ שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן כּו'. תַּנּוּ רַבִּנּוּ: "הֲלֹא הִמָּה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּי", מַעֲבַר לַיַּרְדֵּן וְאִילָּהּ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. "אַחֲרֵי דֶרֶךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ" — מְקוֹם שְׁחַמָּה זֹרַחַת.⁽ⁿ⁾ "בְּאֶרֶץ הַפְּנִעָנִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָּה" — אֵלּוּ הֵר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל, שִׁישׁוּבֵינן בָּהֶם כּוּתִיִּים. "מזל הגלגל" — סמוך לגלגל, "אצל אלוני מרה" — שָׁכֶם. וְלִהְלֵךְ הוּא אָמַר: "וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֶם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה", מָה אֵלּוֹן מוֹרָה הָאֱמוּר לְהֵלֵךְ — שָׁכֶם, אֵף כָּאֵן — שָׁכֶם.⁽ⁿ⁾ תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי: בְּדָבָר זֶה זִיַּיְפְתִּי סִפְרֵי כּוּתִיִּים. אֲמַרְתִּי לָהֶם: זִיַּיְפְתָם תּוֹרַתְכֶם, וְלֹא הֶעֱלִיתֶם בִּידְכֶם כָּלוּם. שְׂאֲתָם אֲוִמְרִים אֵלּוֹנֵי מוֹרָה שָׁכֶם, אֵף אָנוּ מוֹדִים שְׂאֵלּוֹנֵי מוֹרָה שָׁכֶם. אָנוּ לְמַדְנוּהָ בַּגְזָרָה שְׁוּהָ, אַתֶּם בַּמָּה לְמַדְתֶּם? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: "הֲלֹא הִמָּה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּי" — סָמוּךְ לַיַּרְדֵּן, דָּאִי מַעֲבַר הַיַּרְדֵּן וְאִילָּהּ, הֲלֹא בְּתִיב: "וְהָיָה בַּעֲבָרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן". "אַחֲרֵי דֶרֶךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ" — מְקוֹם שֶׁחַחַמָּה שׁוֹקַעַת. "בְּאֶרֶץ הַפְּנִעָנִי", אֶרֶץ חוּי הִיא! "הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָּה" — וְהֲלֹא כִּין הָרִים וּגְבָעוֹת חֵן יוֹשְׁבֵינָן! "מזל הגלגל" — וְהֲלֹא לֹא רָאוּ אֶת הַגְּלִגָּל! רַבִּי אֶלְיָעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: לֹא בָּא הַפְּתוּב אֶלָּא לְהִרְאוֹת לָהֶן דֶּרֶךְ בִּשְׁנֵיָה בְּדֶרֶךְ שֶׁהֲרָאָה לָהֶן בְּרֵאשׁוֹנָה. "דֶּרֶךְ" — בְּדֶרֶךְ לָכוּ, וְלֹא בְּשֻׁדוֹת וּכְרָמִים. "הַיּוֹשֵׁב" — בַּיָּשׁוּב לָכוּ, וְלֹא בַּמַּדְבָּרוֹת. "בְּעֶרְבָּה" — בְּעֶרְבָּה לָכוּ, וְלֹא בְּהָרִים וּגְבָעוֹת.⁽ⁿ⁾ תַּנּוּ רַבִּנּוּ: פִּיצַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן? בְּכָל יוֹם אַרוֹן נּוֹסַע אַחַר שְׁנֵי דְגָלִים, וְהַיּוֹם נָסַע תַּחֲלִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה אַרוֹן הַבְּרִית אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם". בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְוִיִּם נוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן, וְהַיּוֹם נִשְׂאוּהוּ כֹהֲנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה כַּנּוֹחַ כַּפּוֹת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאֵי אַרוֹן ה' וְגו'". תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת נִשְׂאוּ כֹהֲנִים אֶת הָאָרוֹן: בִּשְׁעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, וּבְשֶׁהִסִּיבּוּ אֶת יְרִיחוֹ, וּבְשֶׁהֲחִזִּירוּהוּ לְמְקוֹמוֹ.

ובכין

וְר' יְהוּדָה הֵאֵי גְזָרָה שְׁנֵי דַעֲנִיָּה וְאֲמִירָה מֵאִי עֶבֶיד לַיהוָה עֲנִיָּה גַּמִּיר גְּזָרָה שְׁנֵי דַעֲנִיָּה עֲנִיָּה לְמַד מַרְבּו ג"ש דְּקוּל קוּל לֹא שְׁמַע וְאִין הֶאֱדָם דֵּן גז"ש אר"כ קפלה: כל מקום שנאמר כה ככה עניה וְאֲמִירָה דְּבָבַר הַתְּלוּי דְּדַבּוּר אֵינּוּ אֶלָּא לְשׁוֹן הַדָּשׁ: ה"ג כה כה תבֿרכו כלומר לענין נשיאות פפים אָתַמַר דְּלִפְטֵי לֵה רַבִּנּוּ לִחְמוּ (סוּטָה דף לח.) בַּגְּזָרָה שְׁנֵי וְאֶתֵּר ר' יהודה לְמִימַר בַּגּוֹפֶה פְּתִיב: ה"ג ככה דחליצה עניה וְאֲמִירָה דְלוֹיִם וְלֹא גְרָסִינוּ מְלוּיִם כַּלוּמַר לַעֲנִין לְוִיִּם אָמַר דְּלִפְטֵי לֵה רַבִּנּוּ בְּקוּל קוּל וְאֶתֵּר אֵיֵהוּ לְמִימַר דַּמַּעֲנִיָּה עֲנִיָּה וְלִפֶּה מוֹבְמָה דְּכְתִיב כֹּה כִכָּה: הֵלֵל הֵמָּה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן כַּשֵּׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל בַּמַּדְבָּר נֶאֱמַר לָהֶם סִימְנֵי הֵר גְּרִזִּים וְעֵיבָל וּמְקוֹמָם שֶׁהֶם בַּעֲבַר הַשָּׁנִי שֶׁל יִרְדֵּן וְיִשְׂרָאֵל הִיוּ לְמִזְרַח הַיִּרְדֵּן דְּכְתִיב כִּינֵי גַד וְכִינֵי רְאוּבֵן לַחֲמוּ נַחֲלָתָן מַעֲבַר לַיַּרְדֵּן וְכחוּ הַדָּמָה מִזְרַחָה (וְהוֹשַׁע י"ג:נ"ב) וְנֶאֱמַר לָהֶם שְׁהִרְרִים הָאֵלֹהִים דַּמַּעֲרַב הַיִּרְדֵּן וְחִילָךְ הַרְבֵּה לְהֵלֵךְ מִן הַיִּרְדֵּן לְצַד מַעֲרַב וְלֹא סְמוּךְ לַיַּרְדֵּן: אַחֲרֵי דְכָךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ וּמֵהוּ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ זֶהוּ מִזְרַח שֶׁהַשְּׁמַשׁ בָּאָה מֵשֶׁם כַּלוּמַר רְחוּק מִמִּזְרַחוֹ שֶׁל יִרְדֵּן וּמִצֵּינוּ בַּדְּרָאשִׁית רַבָּה כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אַחֲרֵי מַפְלָג: שִׁישׁוּבִים בָּהֶם כּוּתִיִּים עַכְשָׁן הֵן יוֹשְׁבֵין בָּהֶן שְׁהוֹשִׁיבֵן בָּהֶם סְחָרִיב כַּשֵּׁהֲגִלָּה עֲשַׂרְת הַשְּׂבָטִים דְּכְתִיב וַיָּבֹא מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֲנָשִׁים מִבָּבֶל וּמַכּוּתָהּ וּמַעֲוָל וְגו' וַיּוֹשִׁיבֵם בְּעָרֵי שְׁמֶרֶן (מְלָכִים ב יז) וְהֵנָּה עָרֵי שְׁמֶרֶן נִינְהוּ בְּדַמְנִיא בְּמַתְנִיתִין שֶׁבַשְׁמֶרֶן: תַּנְיָא לֹא גָרַם דְּכָלָה חֲדָא מַתְנִיתָא הִיא בַּסְפָּרִי: סְפָרִי כּוּתִיִּים שֵׁיֵשׁ לָהֶם תּוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב וְאִינּוּ מֵאֲמִינִים בַּתּוֹרָה שֶׁעַל כֵּה: בַּעֲבָרְכֶם מִשְׁמַע כּוּ כִּיּוֹם תַּקִּימוּ אֶת הָאֲבָנִים בָּהֵר עֵיבָל: אַחֲרֵי דְכָךְ מַפְלָג מִן הַמַּעֲרַב דְּאַחֲרֵי לְשׁוֹן הַפְּלָגָה וְהֵאֵי מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ מַעֲרַב הוּא לְשׁוֹן כִּי בָּא הַשְּׁמַשׁ (בְּרָאשִׁית כ"ח:י"א) מְקוֹם שְׁחַמָּה שׁוֹקַעַת מַפְלָג מַשְׁקִיעֶתָהּ וְהֵינּוּ לְצַד מִזְרַח סְמוּךְ לַיַּרְדֵּן מִיַּד: בְּאֶרֶן הַפְּנִעָנִי אֶרֶן הַחוּי הִיא בְּנִיחוּתָא אֵינִיָּה אֶרֶן הַפְּנִעָנִי אֶלָּא אֶרֶן הַחוּי דְּהָא שָׁכֶם חוּי הִיא דְּכְתִיב (שָׁם נג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שְׁלֹם וְגו' וְכְתִיב (שָׁם לג) שָׁכֶם בֶּן

חֲמוּר הַחוּי נִשִּׂיא הָאֶרֶן: הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָּה אֵינּוּ אֶלָּא הָרִים: מוֹל הַגְּלִגָּל חֲחוּקִים מִן הַגְּלִגָּל הֵם וְהַסִּימְנִים הֵלְלוּ לֹא עֲלִיָּהם נֶאֱמָרוּ וְלָמָּה נֶאֱמָרוּ: ר"א בֶּן יַעֲקֹב אָמַר לֹא בָּא הַפְּתוּב כּו' וְרַבִּי אֶלְעָזָר נְמִי אַחֲרַבִּי אֲלִישְׁזָר בֶּן יַעֲקֹב סָמַךְ וּכְנִיתָה מִסְרָשׁ לַקְרָא: בְּדָרְךְ שֶׁהֲרָאָה לָהֶם בְּרֵאשׁוֹנָה בְּצִאֲתָם מִמִּצְרַיִם בַּעֲמוּד עֵינָן לְנַחֲתָם הַדָּרְךְ כִּךְ בָּא עַכְשָׁן לִישָׁר דְּרַבִּיָּהֶם וְלִהְיוֹתָם הַדָּרְךְ לִפִּי שְׁגָלוֹי לִפְנֵינִי שַׁעֲתִיד הֵעָנָן לִפְסָח בְּמִיתַת מֹשֶׁה וְלֹא יִלָּךְ עַם יְהוֹשֻׁעַ הוֹרָה לָהֶם לִאֲחַר שֶׁיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן לְכַבֵּשׁ אֶת הָאֶרֶץ יִלְכוּ דְכָךְ בַּבּוֹשָׁה וְדָרָךְ. יִשׁוּב וְדָרָךְ אֶרֶן הַפְּנִעָנִי שֶׁהִיא עֶרְבָּה וְאֵל יִחְיָפוּ סְמוּךְ לַשְּׁפַת הַיַּרְדֵּן דְכָךְ אֶרֶן הַחוּי שֶׁהִיא הָרִים וּבַעֲבוֹת אֶלָּא וּכְנָסוּ לְתוֹכָהּ מִצַּד מַעֲרַב רְחוּק מִן הַיַּרְדֵּן וְיִחְיָפוּ וַיִּכְבְּשׁוּ: אַחַר כֵּינֵי דְגָלִיִּים דְּכְתִיב בְּפִרְשַׁת נֶשֶׁא גַּפִּי מִסַּעוֹת דְּגָלִיִּם: לִפְנֵיכֶם מִשְׁמַע לִפְנֵי כְּלָכֶם: בְּכָל יוֹם הִיוּ הַלְוִיִּם נוֹשְׂאִים כִּינֵי קָהַת דְּכְתִיב וּמִשְׁמַרְמָם הָאָרוֹן וְהַשְּׁלַחַן וְגו' (בַּמַּדְבָּר נ:נ"א): וּכְשֶׁבַּבְּכוּ אֶת יְרִיחוֹ דְּכְתִיב וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון אֶל הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שָׂאוּ אֶת אַרוֹן בְּרִית ה' וְגו': וּבְשֶׁהֲחִזִּירוּהוּ לְמְקוֹמוֹ בִּימֵי שְׁלֹמֹה לְבֵית קֹדֶשִׁי הַהֲדָשִׁים דְּכְתִיב וַיָּבֹאוּ כָּל זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאֻהוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הָאָרוֹן (מְלָכִים א ח) וְהֵינּוּ הֲחִזִּירוּהוּ לְמְקוֹמוֹ שֶׁבַשְׁהֲגִלָּה בִּימֵי עֲלִי מַתְנַךְ בֵּית קֹדֶשִׁי הַהֲדָשִׁים שֶׁל מִשְׁכַּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה מִשֶּׁם נִוְטַל שֶׁהַמִּשְׁכָּן נִקְבַּע בְּשִׁילָה וּבְשֶׁהֲחִזִּירוּהוּ בְּלַשְׁתַּיִם לֹא הָיָה לוֹ מְקוֹם חֲבוּעַ שֶׁהָרִי חֲרַב מִשְׁכַּן שִׁילָה וְנִשְׁתַּהֲא בְּבֵית אֲבִינֶגֶב וּמִשָּׁם הִבִּיאוּ דוֹד לְסוּף עֶשְׂרִים שָׁנָה לְבֵית עוֹזֵב אֲדוּם וּמִשָּׁם לַעִיר דוֹד עַד שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָנָה לוֹ הַדְּבִיר לִפְנִים מִן הַהֵיכָל וְאִמָּה טַרְחָסִין חוֹצֶצַת בַּמְקוֹם הַפְּרָכַת וְהוּא קְרוּי מְקוֹמוֹ הַמִּיַּחַד דְּכְתִיב וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת אַרוֹן בְּרִית ה' אֶל מְקוֹמוֹ אֶל דְּבִיר הַבַּיִת וְגו' (שָׁם):

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

מסורת הש"ס
א סדר עולם רבה
ב משנה סוטה
ג סנהדרין ז:
ד תוספתא סוטה

 גליון הש"ס

גמ' רבי אלעזר אמר וכו'. עיין בבבזר שור ריש ברכות: רש"י ד"ה וכשהחזירוהו למקומו. ומצינו עוד שנשאוהו הכהנים כשהיה דוד בורח מפני אבשלום דכתיב בשמואל ב' ט"ו וישב דודו ואביתר את ארון אלהים ירושלים וצ"ל כיון דנכלל בכלל החזרת מקומו מקרי חד. ועיין רד"ק ביהושע ג' בפסוק והכהנים הלויים נושאים אותו:

 תורה אור השלם
--

והנשה וּבְמִתּוֹ אֶלְיוּ לַעֲנִי הַזִּנְיִם (תקל"ה נַעְלָו מַעַל רָגְלוֹ וְגו' [דברים כה, ט])

וַעֲנֵי הַלְוִיִּם וְאֶמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל כָּם [דברים

כו, יד]

וְהִיא קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְסוֹף מוֹאֵד מִשָּׁה יִדְבַּר וְהָאֱלֹהִים וְגו' [שמות יט, יט]

דָּבָר אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־כָּנִי לֵאמֹר כֹּה תִבְרָכוּ אֶת־כָּנִי יִשְׂרָאֵל אָמֹר וְגו' [במדבר ו, כג]

הַלֹּא־הִשְׁפַּח בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶרֶךְ מְבוֹא הַשְּׁמֶשׁ בְּאֶרֶץ הַפְּנִעָנִי וְגו' [דברים יא, ז]

וַיַּעֲבֹר אַבְנָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֶם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וְגו' [בראשית יב, ו]

וְהִנֵּה בַּעֲבָרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תְּקִימוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיחַ וְגו' [דברים כז, ד]

וַיָּרָא אֶתֶּה שָׁכֶם בְּרַחֲמוֹר הַחוּי נִשְׂאִי בְּאֶרֶץ וַיִּשָּׁח אֶתֶּה וְגו' [בראשית לד, ב]

הִנֵּה אַרוֹן הַבְּרִית אָדוֹן כָּל־הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם בַּיַּרְדֵּן [יהושע ג, יא] וְהִנֵּה כְּנוֹחַ כַּפּוֹת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים נִשְׂאִי אַרוֹן וְהִנֵּה אָדוֹן וְגו' [יהושע ג, יג]

וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בְּרִנּוֹן אֶל־הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שָׂאוּ אֶת־אָרוֹן הַבְּרִית וְגו' [יהושע ו, ו]

וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים וְגו' [מלכים א

ה, יז]

מסורת הש"ס
א מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ב זבחים קטז; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; שמות רבה
ג תוספתא סוטה; במדבר רבה
ד לקמן לו.
ה תוספתא סוטה

גליון הש"ס
תוס' ד"ה טורטני וכו' לשונות כפולים כ"ד היו. ע"י במתני' ריש סנהדרין ומנין לעדה כו':
תורה אור השלם

ויבוא נשאי הארון עד־פֿירדון ורגלי הכהנים נשאי הארון נטפלו וגו' [יהושע ג, טו]

והי' כשמע כל־מלכי האמרי אשר בעבר ה־ירדן ימה וכל־מלכי וגו' [יהושע ה, א]

כי שמענו את א־שר־הוביש ויהנה את־י' ים־סוף מפניכם בצאתכם וגו' [יהושע ב, י]

ונשמע וימס לבבנו ולא־קמה עוד רוח באיש מפניכם כי וגו' [יהושע ב, יא]

והורשתם את־כל־יִשְׂבֵי הארץ מפניכם ואבדתם את כל־משפחתם ואת כל־עַלְמֵי וגו' [במדבר לג, נב]

למען תהיה זאת אות בקרבכם כִּי־יִשְׁאָלוּ בְנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר וגו' [יהושע ד, ו]

ויאמר להם יהושע עברו לפני ארון יהוה אלהיכם אֶל־יתד וגו' [יהושע ד, ה]

וצו אותם לאמר שאו־לכם מזה מתוך ה־ירדן ממצב רגלי וגו' [יהושע ד, ג]

ונבאו עד־נחל אֶשְׁכֵּל ויִּכְרְתוּ משם זמורה ואֶשְׁכֵּל וַעֲנִיבִים אֶחָד וגו' [במדבר יב, כג]

וכיון שנטפלו כו' בשפת מזרחית בכניסתן לתוכו חזרו המים לאחוריהם

שלא היו יורדין מן הכהנים ולמטון אלא שם עומדים והמים הזאים תמיד נגבסה ועלוין למעלה גדתיב קמו גר אחד והכהנים עמדו שם עד שעברו בלם: כמה גבהן של מים גרם: י"ב מיל כנגד מחנה ישראל. שהיו שנים עשר מיל על שנים עשר מיל והם עברו פחיתתם רחב מחניהם עברו יחד כמות שהוא רחב שנים עשר מיל נמצאו שלא שהו בעברן אלא מהלך שנים עשר מיל של ארך מחניהם עד שעלו אחרונים של סוף המחנה וכנגדן גבהו המים: הוי אומר מים קלים לריון מן האדם וא"כ שהמים לא גבהו אלא שנים עשר מיל וחסרו למקומם נמצא שעזין לא הספיקו לעבר ובאין מים ושוטפין אותן: בפין אולמות ארוכוולו"י: ולא רחב אמרה לשלוחי יהושע "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וגו'", וכתיב: "וַיִּשְׁמַע וַיִּמָּס לִבָּבָם וְלֹא קָמָה עוֹד וגו'".^(א) עודם פירדן אמר להם יהושע: דעו על מה אתם עוברים את הירדן — על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם, שנאמר: "וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וגו'". אם אתם עושין פן — מוטב. ואם לאו, באין מים ושוטפין אותיכם. מאי "אותיכם" — אותי ואתכם. עודם פירדן אמר להן יהושע: "הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי ישראל וגו'", וכתיב: "לַמַּעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּ בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם וגו'", סימן לבנים שעברו אבות את הירדן.^(ב) עודם פירדן אמר להן יהושע: "שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה וגו'". יכול בכל מלון ומלון — תלמוד לומר: "אשר תלינו בו הלילה". אמר רבי יהודה: אבא חלפתא ורבי אליעזר פן מתיא וחנניא פן חכינאי עמדו על אותן אבנים, ושיערום כל אחת ואחת שקולה פארבעים סאה. וגמירי דטעונא דמדלי איניש לכתפיה — תילתא דטעוניה הוי. מכאן אתה מחשב לאשכול, שנאמר: "וישאהו במוט בשנים".

ממשמע שנאמר "במוט", איני יודע שבשנים? מה תלמוד לומר "בשנים" — בשני מוטות. אמר רבי יצחק: טורטני, וטורטני דטורטני, הא פיצד? שמנה נשאו אשכול, אחד נשא רימון, ואחד נשא תאינה. יהושע וכלב לא נשאו כלום. אי בעית אימא משום דחשיבי. ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה.^(ג) פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפקא. חד אמר: לדברי רבי יהודה —

וכיון שנטפלו כו' בשפת מזרחית בכניסתן לתוכו חזרו המים לאחוריהם יותר משלש מאות מיל תמה לר"י

וכיון שניטפלו רגלי כהנים במים, חזרו המים לאחוריהם, שנאמר: "ויבוא נשאי הארון עד הירדן וגו' ויעמדו המים הירדים מלמעלה קמו גר אחד". וכמה גובהן של מים — שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כנגד מחנה ישראל. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי אלעזר ברבי שמעון: לדבריה, אדם קל, או מים קלים? הוי אומר: מים קלים. אם כן, באין מים ושוטפין אותן! ^(א) אלא מלמד שהיו מים נגדשין ועולין כיפין על גבי כיפין, יתר משלש מאות מיל, עד שראו אותן כל מלכי מזרח ומערב, שנאמר: "ויהי כשמע כל מלכי האמרי אשר בעבר הירדן ימה וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימס לבבם ולא היה בם עוד רוח מפני בני ישראל".^(ב) ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וגו'", וכתיב: "וַיִּשְׁמַע וַיִּמָּס לִבָּבָם וְלֹא קָמָה עוֹד וגו'".^(ג) עודם פירדן אמר להם יהושע: דעו על מה אתם עוברים את הירדן — על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם, שנאמר: "וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וגו'". אם אתם עושין פן — מוטב. ואם לאו, באין מים ושוטפין אותיכם. מאי "אותיכם" — אותי ואתכם. עודם פירדן אמר להן יהושע: "הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי ישראל וגו'", וכתיב: "לַמַּעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּ בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם וגו'", סימן לבנים שעברו אבות את הירדן.^(ד) עודם פירדן אמר להן יהושע: "שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה וגו'". יכול בכל מלון ומלון — תלמוד לומר: "אשר תלינו בו הלילה". אמר רבי יהודה: אבא חלפתא ורבי אליעזר פן מתיא וחנניא פן חכינאי עמדו על אותן אבנים, ושיערום כל אחת ואחת שקולה פארבעים סאה. וגמירי דטעונא דמדלי איניש לכתפיה — תילתא דטעוניה הוי. מכאן אתה מחשב לאשכול, שנאמר: "וישאהו במוט בשנים". ממשמע שנאמר "במוט", איני יודע שבשנים? מה תלמוד לומר "בשנים" — בשני מוטות. אמר רבי יצחק: טורטני, וטורטני דטורטני, הא פיצד? שמנה נשאו אשכול, אחד נשא רימון, ואחד נשא תאינה. יהושע וכלב לא נשאו כלום. אי בעית אימא משום דחשיבי. ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה.^(ה) פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפקא. חד אמר: לדברי רבי יהודה —

כחננייתו

נהא ליבא משיבא לארעא אלא תלתא פרסי וי"ל שהיו נגדשין והולכין למעלה מן העננים ורושלמי רבי לוי אומר עד לבו של רקיע תמן אמרינן עד בכל נאמר כאן הרחק ונאמר להלן מארץ רחוקה מבבל: עודם פירדו אמר להם יהושע [ורושלמי] אמר ריש לקיש פירדו קדלו עליהן את הנסתרות אמר להן והושע אם אין אתם מקבלין את הנסתרות המים באין ושוטפין אתכם אמר רבי סימון ב"ר זבד ויאות תמע לך שהוא פן שהרי עון חטא ורצם של כנהדרין נפלה בעי אמר ר' לוי פגינה התרה הרצועה וצמה פת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות: גמירי כל טונא ורושלמי לא דמי ההוא דטען מן ארעא אל ארפכותיה ומן ארפכותיה לבתפיה לההוא דתלי ליה [מן ארעא על כתפיה] ולא דמי ההוא דתלי ליה לההוא [דאחרן טעין ליה]: טורטני וטורטני דטורטני פרש ר"ח דטורטני בלשון וון קנה של מאזנים וכיצד נשאוהו הביאו שני עמודים וסרגוס בחבלים ונתנו האשכול על גבי חבלים ונתנו מוטות בחבלים בקצה העמודים המסרגים והאשכול נתן מוט א' מן הקצה מזה הראש וביוצא בזה בראש מקצה האחר נמצאו שתי מוטות בראש העמודים המסרגים והאשכול ועל כל מוט מאלו המוטות שתי מוטות פחותין מהן מוט בראש זה ומוט בראש זה נמצאו ארבע מוטות בראשי שני מוטות הנתונים בראשי העמודים וכל מוט ומוט מאלו ד' מוטות היו טוענים אותן שני אנשים נמצאו שמנה סובלין את האשכול וזה פרוש טורטני וכו' כלומר מוטות ומטות על מוטות ורושלמי כתיב איש אחד איש אחד למטה על דעתה דרבי ישמעאל דו אומר לשונות רבוי הן שנים עשר היו שמנה באשכול ארבעה בתאנים ורמונים וכוונשאי בלים על דעתה דרבי עקיבא דו אומר לשונות פבולים עשרים וארבעה היו ט"ו באשכול שמנה בתאנים ורמונים וכוונשאי בלים על דעתה דרבי ישמעאל טורטרין על דעתה דרבי עקיבא טורטרין:

ותצאנה כגי בשנים ויהושע וכלב לא נשאו כלום פשו להו תמניא לאשכול ואם לאו מדרש הראשון המלמדנו דלאו מוט אחד קאמר קרא לא היינו יודעים לכוון שמנה בני אדם למשאו אלא דשמעינן מנה דשני מוטות היו ואתא רבי יצחק לאשמועינן דשני משאות היו שם וכל אחד שני מוטות: שלא היו באותה ענה להביא אשכול משנה כזה שהמרגלים לרעה נתפנו לומר פשם שפרותיה משנים פן יושביה משנים וגבורים: לדברי רבי יהודה שאמר לא גבהו המים אלא שנים עשר מילין בארך מחניהם דרך חניתם עברו פירדן כל רחב מחניהם עברו יחד הלך לא היה ארך העברה אלא שנים עשר מילין:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מוי' פו' מוח' איסורי המזבח חל' ב, סמג לאוין שיט:

פּחַנְיָתָן עברו י"ל הראשונים לעולם כשהיו היו הולכין למטה צירקן ועושין מקום מעמד לפאין אחרהיס שהרי רחב מחנה ישראל היה שנים עשר מיל ורחב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה ומיל הוא אלפים אמה וי"ל גדוּקא באלה ורחב חנינתו נהנסו צירקן חבל לאחר שזכנסו צירקן נמשכו זה אל זה ונמצמו עצמן שאם לא תאמר בן אלא בדרך חנינתו עמדו צירקן אם בן לא עמדו בלם צירקן בשעה שהתנה והאשע עמהן שהרי אמה מוצא ברחב שנים עשר מיל ת"פ רצועות רחבות חמשים אמה ברחב הירדן וארץ כל רעועה י"ב מיל על רחב נ' אמה ואם היה לה להקיף אותן ת"פ רצועות מדת ארקן זו אל זו היה ארכו קרוב לאלף ות' (ומ') פרקאות באלה הירדן והירדן לא נכרת פי אם עד ים הערבה ויוצא הוא ממערת פמייס שהוא בחלקו דן בלחיתא בפ' מעשר בהמה (בכורות דף נה.) וארץ כל ארץ ישראל לא היה כ"א ת' פרקאות ועוד דהיאך היו יכולין לשמע התנאים מפי והאשע אלא ע"כ צירקן לא היו עומדים בדרך חנינתו אלא מנמצמין ותמה לר"י דאי בדרך חנינתו עברו מ"מ הלא עמדו צירקן עד שגמר והאשע התנאים ונטלו האבנים ולא חזר לאיתנו עד שעברו בלן א"כ אותם נ' אמה של ירדן ושהות זה שעברו היו המים נגדשין ועולין יותר על י"ב מיל וי"ל אותו נדש שהיה מיותר על י"ב מיל לא הניע לכלל גבה מיל ולהכי לא חשיב ליה: בזה אחר זה עברו תמה א"כ אמאי תני ליה ר' אלעזר בבלות המים והלא אינו קלמיה אלא בעפוב העברתם וי"ל דבתרמי פליגי על מה שמשנה קלות האדם לקלות המים אמר זה אינו שאלפו אם היו עוברין דרך חנינתו היו המים נגדשין ויותר מי"ג מיל והוא לא אמר אלא י"ב ועוד שבה אחר זה עברו ועל זה תמה רבי אם בזה אחר זה עברו מה קצפה שיה דחאמר שלש מאות שגבי חשבון גדל המים היו עוברים ברחב חצי מיל שהוא ארץ ג' מאות חסר י"ב פיצד שתעשה י"ב רצועות מי"ב מיל על י"ב מיל וכל רעועה ברחב מיל וארץ י"ב מיל וכשתצרפם זו אל זו באלה יהיה ארץ חמ"ד מיל על רחב מיל תחלק רחב הרצועות ותצרפנה לארץ יהיה ארץ רכ"ח מיל על רחב חצי מיל והא מנא ליה שכן עברו ונראה לר"א בר שמעון לא עברו כלל דרך חנינתו שהרי בשעת חנינתו היו מפזרים מפני שהיו נוטים אהליהם זה לחוק מזה בדרך חנית שירות חבל כשעברו נמשכין בלן זה אל זה ושמא לא היה כל ישראל פי אם ברחב חצי מיל על חצי מיל וכשעברו זה אחר זה בדרך בני אדם העוברים דרך שכל אחד בעשה בני אדם זה אל זה יכול להיות כשעור ס' רפוא ששוהין בהשברתן כל כך: מר סבר אדם קל נראה דה"פ אע"פ שהדבר ידוע שמים קלים הנו זוקא כשהו יורדיו כזי דרך מרוצתו חבל בלן שהיו נגדשין ועולין שער קלות מים ושעור קלות אדם שנה: אבותי

בפחנייתן עברו.

ולדברי ר"א בר שמעון דאמר יותר מניעין לשפת עבר השני לצד מערב בזה אחר זה עברו. וחד אמר: בין מר ובין מר פחננייתן עברו. מר סבר: אדם קל, ומר סבר: מים קלים. "שלח לה אנשים", אמר ריש לקיש: "שלח לה" — מדעתה. וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו? והיינו דכתיב: "וייטב בעיני הדבר". אמר ריש לקיש: "בעיני", ולא בעיניו של מקום. "ויחפרו לנו את הארץ", אמר רבי חייא בר אבא: מרגלים לא נתפוונו אלא לבוששתה של ארץ ישראל. כתיב הכא: "ויחפרו לנו את הארץ", וכתיב התם: "וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו'". "ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זפור". אמר רבי יצחק: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מרגלים על שם מעשיהם נקראו. ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד: "סתור בן מיכאל", "סתור" — שסתר מעשיו של הקדוש ברוך הוא. "מיכאל" — שעשה עצמו מה. אמר רבי יוחנן, אף אנו נאמר: "נחבי בן ופסי", "נחביי" — שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא. "ופסי" — שפיסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. "ויעלו בנגב ויבא עד חברון" — "ויבאו" מבצי ליה? אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים, והלה ונשתטח על קברי אבות. אמר להן: אבותי! בקשו עלי רחמים שאנצול מעצת מרגלים. יהושע כָּבַר בקש משה עליו רחמים, שגאמר: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", זה יושיעה מעצת מרגלים. והיינו דכתיב: "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'". "ושם אחימן ששי ותלמי וגו'", "אחימן" — מיומן שבאחיו, "ששי" — שמשים את הארץ בשחתות, "תלמי" — שמשים את הארץ תלמים תלמים. דבר אחר: אחימן בנה ענת, ששי בנה אלש, תלמי בנה תלפוש. "ילידי הענק" — שמעניקין חמה בקומתן.^[א] "וחברון שבע שנים נבנתה". מאי "נבנתה"? אילימא נבנתה ממש, אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם לבנו גדול? דכתיב: "ובני חם פוש ומצרים וגו'".^[א] אלא שהיתה מבונה על אחד משבעה בצוען. ואין לה טרשים בכל ארץ ישראל יתר מחברון, משום דקברי בה שייכבי. ואין לה מעולה בכל הארצות יתר מארץ מצרים, שגאמר: "בגן ה' פארץ מצרים", ואין לה מעולה בכל ארץ מצרים יתר מצוען, דכתיב: "כי היו בצען שריו", ואפילו הכי חברון מבונה אחד משבעה בצוען. "וחברון טרשים הוי? והא כתיב: "ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא וגו'", ואמר רב אוןא ואיתימא רבה בר בר חנן: שהלה להביא כבשים מחברון. ותניא, אילים ממואב, כבשים מחברון! מינה, איידי דקלישא ארעא, עבדה רעיא ושמן קניינא. "וישבו מתור הארץ

וילכו

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

משלש מאות מיל בזה אחר זה עברו איש אחר איש נמצאו ששהו הרבה לעבר דאי פחנניתן עברו משום קנא דמים מאדם לא נגבהן כל כך: מים קלים הרבה הם קלים מן האדם ומר סבר אדם קל לרין כמו המים: מדעתך. אפי איני מצוה אותך חבל ישראל הם אומרים לך בדיכתיב (דברים א) ותקרבון אלי בלכם וגו' אפי איני מעפב על ידך: כלום יש אדם כלומר אם האב"ה צוה כלום היה אומר לו לעשות דבר שסופו לבא לידי תכלה: לבשמה של ארץ ישראל אותה שאלה שאלו תחלה שלוח המרגלים: [לא עלה בדינו אפי אנו יודעין לדרש]: סתר דבריו הכחיש ועשה שונאו [של האב"ה] בדאי: שעשה שונאו של האב"ה מן חלש בדאמרי' להמן חפלו בעל הבית אינו יכול להוציא פניו משם: שהחביא דבריו ולא חמרו כמות שהיו: שפסע דלג שלא חמרו פאשר הם: והושע לא הצרך לילך שבבר פקש עליו משה רחמים: והינו דכתיב ועבדי כלב וגו' והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה והיא חברון בדיכתיב (יהושע י"ג:ג) ויתן את חברון לבלב ש"מ בלב הוא דאלו לחברון: מנימן עבור שבהם כמו שיד הימין חשבה מן השמאל: שעושה את הארץ פשוטות שמקום רגליו מעמיק בארץ מרב בדלו ונפר שם בגמא וכשחת ולשון ששי לא פרש לנו מאי דמי לשחיתות ונראה לשון עמודי שש שהם כבדים ומקום מעמדם נפר: תלמים כתלם המחרשה שמעלה העפר ומעמיק בארץ: שהיו מעניקים את החמה בקומתו מרב גבה קומתו דומין באלו צוארם נוכח ועוהב בנקב שהחמה יוצאה בו: לבנו קטן כנען קטן הבנים של חם היה ומצרים שני לבנים: מכנה לשון אבהה ממנה (בראשית ט"ז:ב') כלומר מנשבת בפרות: טרשים כלעים שאין עושין פרות בארץ לחה: דהברי בה שכבי לא גרסינן מ"ט אלא ה"ח ותעד דטרשין היא ואינה ראויה לפרות ככל שאר הארץ לפיכך יחדויה לקבוצת ממים: כי היו בצען שריו של מלך ישראל ששולחים אל פרעה לעזר לו על מלך אשור אלמא פרעה בצען יתיב ושם הולכין לבקשו: אלכה נא ולאשלם את נדרי אלכה נא בחברון ולאשלם הזר שגזרתי בגשור בדיכתיב בחרה פי נזר נזר עבדך בשבתי בגשור ובחברון מאי כשי והלא לא היה שם המצבה פי אם בגבעון: להביא כבשים לעולה דאמר מר במס' מנחות כבשים מחברון אלמא ארץ מרעה היתה: מנה כלומר מתשובתך אמה מסיבגי שלא היתה חשוכה לזרע בשאר הארץ מאחר שהיא פת טרשים בדאמרי' כבבא מציעא בהשוכר (דף פ.) ואי ארעא דמחזקא בגרונדי [היא שניהם משלמין]: דקלישא ארעא גפר של טרשים דק וקלוש מוושט הוא ומתוך כך לא היו חורשים חורשים אותה תבואה מאכל אדם: ועבדה רעיא מצמחת ומעלה עשבים ואובלים הצאן: ושמן חנינא המקנה הצאן שכן דרך הצאן להשכים בארץ יבשה וטרשים יותר מארץ לחה:

מסורת הש"ס
א יומא י.
ב כתובות קיב.
ג כתובות קיב.
תורה אור השלם

שלחלה אנשים ונתרו את־ארץ כנען אשר־אני נתן לבני ישראל וגו' (במדבר יג, ב)

וייטב בעיני הדבר ואקח מקם שנים עשר אנשים איש וגו' (דברים א, כג)

ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ונחפרי־לנו את־הארץ וגו' (דברים א, כב)

ותפרה הלבנה ובושה החמה כ־ מלך יהוה נבואות בהר ציון וגו' (ישעיהו כד, כג)

ואקח שמותם לטהר ראובן שמוע בן־זפור (במדבר יג, ד)

לטהר אשר סתור בן־מיקאל (במדבר יג, יג)

לטהר נפסלי נחבי בן־ופסי (במדבר יג, יד)

אלה שמות האנשים אשר־שלח משה לתור את־הארץ ויקרא משה וגו' (במדבר יג, טז)

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי וגו' (במדבר יד, כד)

על־כן היתה־חברון לקלב בן־יפנה הקניז לנחלה עד היום הנה וגו' (יהושע יד, יד)

ויעלו בנגב ויבא עד־חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי וגו' (במדבר יג, כב)

ובני חם פוש ומצרים ופוט וקנען [בראשית י, ו]

וישא־לוט את־עניו ויגרא את־כל־כפר הירדן כי כלה מסקה לפני וגו' (בראשית יג, י)

כי־היו בצעון שריו ומלאכיו חמס יגיעו [ישעיהו ל, ד]

ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל־המלך אלכה נא וגו' (שמואל ב טו, ז)

וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום (במדבר יג, כה)

בקשו עלי רחמים וא"ת והאמר בפרק מי שמתו (פרכות דף יח.) דמיתי לא ידעין מידי ומשמע במסקנא. ואלפנו אבות העולם יש לומר דעל ידי תפלה שזה מתפלל מוודיעין להן שכן נתפלל והבי אמר בפרק שני דמשנית (דף טו.) למה יוצאין לבית הקברות כזי שיבקשו עליהם ממים רחמים וכן בפרקי דמסידים בעבדא דרבי מנא דאשתטח אמגרמא דאבהו: ואמר רב אוןא ואיתימא רבה בר בר חנן שהלה להביא כבשים מחברון אע"ג דמסיק בפרק שני דתמורה (דף יד:) דלאחרביי לאל מיהו שמעינן מיהת דשמן חנינא מדקלקא דעתך למימר שהלך להביא כבשים:

לה.

	עין משפט נר מצוה
---------------------------------------	---------------------------------

א מיוי פב' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' יב, סמג עשין קסח:

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ לֹא גָרְסִין וּכְתִיב. [אֵלָּא] וַיָּלְכוּ וַיִּתְּרֹא הוּא כִּינּוּ דְּכַתִּיב [לַעֲיֹל] וַיִּשׁוּבוּ לֹא הָיָה לִיּוֹהִי מְלִמָּד שְׁמִתוֹ מִיתָה מִשְׁנָה נִרְאָה דְּרַעֲיָה בְּמַגְפָּה דְרָשׁ:

וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: מִקִּישׁ הֲלִיכָה לְבִיאָה, מָה בִּיאָה — בַּעֲצָה רָעָה, אַף הֲלִיכָה — בַּעֲצָה רָעָה.‏⁽ⁿ⁾וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בִּאֲנוּ וּגְוִי", וּכְתִיב: "אָפֶס כִּי עַז הָעָם", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (סִימָן אָמַת לְבָדוֹ לְוִיָּה) מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כָּל לְשׁוֹן הָרַע שְׁאִין בּוֹ דְּבַר אָמַת בְּתַחֲיָלָתוֹ — אִין מִתְקַזִּים בְּסוּפּוֹ. "וַיִּהְיֶה כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מִשָּׁה", אָמַר רַבִּה: שֶׁהִסִּיתָן בְּדִבְרֵיכֶם. פֶּתַח יְהוֹשֻׁעַ, דָּקֵא מִשְׁתַּעֲי אֲמַרִי לִיָּה: דִּין רֹאשׁ קִטִּיעָה יִמְלִל? אָמַר: אִי מִשְׁתַּעֲינָא — אֲמַרִי כִּי מִידְּלָתָא וְחִסְמִין לִי. אָמַר לָהּ: וְכִי זֶו בְּלָבָד עָשָׂה לָנוּ כֵּן עֲמָרָם? סָבְרִי בְּגִנוּתִיָּה קֵא מִשְׁתַּעֲי, אִישְׁתִּיקוּ. אָמַר לָהּ: הוֹצִיאֲנוּ מִמַּצָּרִים, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן. אִם יֹאמַר "עָשׂוּ סוּלָמוֹת וַעֲלוּ לְרָקִיעַ" לֹא נִשְׁמַע לוֹ? "עֲלָה נַעֲלָה וְרָשָׁנוּ אֲתָה וּגְוִי".‏⁽ⁿ⁾"וְהוֹאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נֹכַח וּגְוִי". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּאֵ: דְּבַר גְּדוֹל דִּבְרוּ מִרְגָּלִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. "כִּי חִזַּק הוּא מִמֶּנּוּ", אֵל תִּקְרִי "מִמֶּנּוּ", אֵלָּא "מִמֶּנּוּ" — כְּבִכּוֹל אֲפִילוֹ בַּעַל הַבַּיִת אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלָיו מִשָּׁם. "אֶרֶץ אֲכֹלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא", דִּרְשׁ רַבָּא, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי חֲשַׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה, וְהֵם חֲשָׁבוּ לָרָעָה. אֲנִי חֲשַׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה — דָּכַל הֵיכָא דִּמְטוּ, מַת חֲשִׁיבָא דִידְהוּ כִּי הֵיכִי דְנִישְׁרָדּוּ וְלֹא לִשְׂאֵלוֹ אֲבַתְרִייהוּ. וַאֲיֵכָא דְאָמְרִי: אִיּוֹב נָח נִפְשִׁיהּ, וְאִטְרִידּוּ כּוֹלֵי עֲלָמָא בְּהִסְפִּידָא, הֵם חֲשָׁבוּ לָרָעָה, "אֶרֶץ אֲכֹלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא". "וַהֲיִי בַעֲיָנִינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הִייִנוּ וּגְוִי", אָמַר רַב מִשְׁרָשְׁיָא: מִרְגָּלִים שְׁקָרִי הוּוּ, בִּשְׁלָמָא "וַהֲיִי בַעֲיָנִינוּ כַּחֲגָבִים" — לַחֲיִי, אֵלָּא "וְכֵן הִייִנוּ בַּעֲיָנִיהֶם", מָנָא הוּוּ יִדְעִי? וְלֹא הִיא, כִּי הוּוּ מִבְּרִי אֲבִילֵי — תּוֹתֵי אֶרְצֵי הוּוּ מִבְּרִי, וְכִי חֲזִינְהוּ, סָלְקוּ יְתֵבִי בְּאִילָנֵי, שְׁמַעֲי דְקֶאָמְרִי: קַחְזִינּוּ אִינְשֵׁי דְדָמּוּ לְמַצֵּי בְּאִילָנֵי.‏⁽ⁿ⁾וַיִּתְּשָׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ", אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב תְּשַׁעָה בָּאֵב הָיָה, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֵן בָּכוּ בְּכִיָּה שֶׁל חֲנָם וְאִנִּי אֶקְבַּע לָהֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת. "וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרֹגֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים", וּכְתִיב: "וַיַּכּוּד' ה' נִרְאָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד", אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא: מִלְּמַד שְׁטָטְלוּ אֲבָנִים וּזְרָקוּם כְּלַפֵּי מַעֲלָה. "וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דַבַּת הָאֶרֶץ רָעָה בְּמַגְפָּה", אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ: שְׁמִתּוּ מִיתָהּ מִשׁוּנָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּאֵ, דִּרְשׁ רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כֶּפֶר תַּמְרָתָא: מִלְּמַד שְׁנִשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם וְנִפְּל עַל טִיבוֹרָם, וְהָיוּ תּוֹלְעִים יוֹצְאוֹת מִלְּשׁוֹנָם וְנִכְנָסוֹת בְּטִיבוֹרָם, וּמִטִּיבוֹרָם וְנִכְנָסוֹת בְּלִשׁוֹנָם. וְרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: בְּאַסְכְּרָה מִתּוּ.‏⁽ⁿ⁾וַיִּכְּוִן שְׁעָלָה הָאֶחָרוֹ שְׁבִישְׁרָאֵל מִן הַיַּרְדֵּן חֲזוֹר מִיָּם לְמִקְוָמוֹ, שְׁנַאָמַר: "וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַכַּהֲנִים נִשְׂאִי אֲרוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹה הַיַּרְדֵּן נִתְּקוּ כַּפּוֹת רִגְלֵי הַכַּהֲנִים אֶל הַחֲרֹבָה וַיִּשָּׁבוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְמִקְוָמָם וַיָּלְכוּ כַּתָּמוּל שְׁלֹשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתֵיהֶּי",‏⁽ⁿ⁾נִמְצָא אֲרוֹן וְנוֹשְׂאָיו וְכַהֲנִים מִצַּד אַחַד, וַיִּשְׂרָאֵל מִצַּד אַחַד. נִשָּׂא אֲרוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו וַעֲבַר, שְׁנַאָמַר: "וַיְהִי פֶאֶשֶׁר תָּם כָּל הָעָם לַעֲבַר וַיַּעֲבַר אֲרוֹן ה' וְהַכַּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם". וַעַל דְּבַר זֶה נִצָּנַשׁ עוּזָא, שְׁנַאָמַר: "וַיָּבֹאוּ עַד גֶּרֶן כִּידָן וַיִּשְׁלַח עוּזָא אֶת יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאֲרוֹן", אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: עוּזָא, נוֹשְׂאָיו נִשָּׂא, עֲצָמוֹ לֹא כָּל שְׁכָל! "וַיַּחֲר אַף ה' בָּעֲזָה וַיַּכְהוּ שָׁם עַל הַשָּׁל וּגְוִי". רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: עַל עַסְקֵי שָׁלוֹ. וְחַד אָמַר: שְׁעָשָׂה צָרְקִיו בְּסָנְיוֹ. "וַיָּמַת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוּזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאָמַר: "עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים" — מָה אֲרוֹן לְעוֹלָם חַיִּים, אַף עוּזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא. "וַיַּחֲר לְדוֹד עַל אֲשֶׁר פָּרִץ ה' פָּרִץ בָּעֲזָה", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁנִשְׁתַּנוּ סָנְיוֹ בַּחֲרָרָה. אֵלָּא מַעֲתָה כָּל הֵיכָא דְּכַתִּיב "וַיַּחֲר", הֵכָא לֹא כַתִּיב "אֶף", הֵכָא לֹא כַתִּיב "אֶף". דִּרְשׁ רַבָּא: מִפְּנֵי מָה נִצָּנַשׁ דּוֹד — מִפְּנֵי שְׁקָרָא לְדַבְּרֵי תוֹרָה "וַיִּמְרִירוּ", שְׁנַאָמַר: "זְמִירוֹת הָיוּ לִי חֲקִיָּה בְּבֵית מְגוּרֵי".‏⁽ⁿ⁾אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: דַּבְּרִי תוֹרָה שְׁכָתוֹב בָּהּן "הַתַּעֲרִי עֵינְיָהּ בּוֹ וַאֲיַנְּנוּ", אֲתָה קוֹרָא אוֹתָן זְמִירוֹת?! הַרִינִי מִכְשִׁילָה בְּדַבְּר שְׂאֲפִילוֹ תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ, דְּכַתִּיב: "וַיִּלְכְּנִי קָהַת לֹא נָתַן כִּי עֲבַדַת הַקְדֹּשׁ וּגְוִי", וְאִיְהוּ אֲתֵינָה בַּעֲגֻלָתָא. "וַיְהִי בְּאֲנָשִׁי בֵּית שְׁמָשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן", מִשׁוּם דְּרָאוּ "וַיְהִי" אֱלֹהִים? רַבִּי אֶבְהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: קוּצְרִין וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים הָיוּ, וְחַד אָמַר: מִילֵי נָמִי אָמור.

מאן אָמַר דְּכַתִּיב "וַיִּתְּרֹא הוּא כִּינּוּ דְּכַתִּיב [לַעֲיֹל] וַיִּשׁוּבוּ לֹא הָיָה לִיּוֹהִי מְלִמָּד שְׁמִתוֹ מִיתָה מִשְׁנָה נִרְאָה דְּרַעֲיָה בְּמַגְפָּה דְרָשׁ:
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: מִקִּישׁ הֲלִיכָה לְבִיאָה, מָה בִּיאָה — בַּעֲצָה רָעָה, אַף הֲלִיכָה — בַּעֲצָה רָעָה.‏⁽ⁿ⁾וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בִּאֲנוּ וּגְוִי", וּכְתִיב: "אָפֶס כִּי עַז הָעָם", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (סִימָן אָמַת לְבָדוֹ לְוִיָּה) מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כָּל לְשׁוֹן הָרַע שְׁאִין בּוֹ דְּבַר אָמַת בְּתַחֲיָלָתוֹ — אִין מִתְקַזִּים בְּסוּפּוֹ. "וַיִּהְיֶה כָלֵב אֶת הָעָם אֶל מִשָּׁה", אָמַר רַבִּה: שֶׁהִסִּיתָן בְּדִבְרֵיכֶם. פֶּתַח יְהוֹשֻׁעַ, דָּקֵא מִשְׁתַּעֲי אֲמַרִי לִיָּה: דִּין רֹאשׁ קִטִּיעָה יִמְלִל? אָמַר: אִי מִשְׁתַּעֲינָא — אֲמַרִי כִּי מִידְּלָתָא וְחִסְמִין לִי. אָמַר לָהּ: וְכִי זֶו בְּלָבָד עָשָׂה לָנוּ כֵּן עֲמָרָם? סָבְרִי בְּגִנוּתִיָּה קֵא מִשְׁתַּעֲי, אִישְׁתִּיקוּ. אָמַר לָהּ: הוֹצִיאֲנוּ מִמַּצָּרִים, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן. אִם יֹאמַר "עָשׂוּ סוּלָמוֹת וַעֲלוּ לְרָקִיעַ" לֹא נִשְׁמַע לוֹ? "עֲלָה נַעֲלָה וְרָשָׁנוּ אֲתָה וּגְוִי".‏⁽ⁿ⁾"וְהוֹאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נֹכַח וּגְוִי". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּאֵ: דְּבַר גְּדוֹל דִּבְרוּ מִרְגָּלִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. "כִּי חִזַּק הוּא מִמֶּנּוּ", אֵל תִּקְרִי "מִמֶּנּוּ", אֵלָּא "מִמֶּנּוּ" — כְּבִכּוֹל אֲפִילוֹ בַּעַל הַבַּיִת אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלָיו מִשָּׁם. "אֶרֶץ אֲכֹלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא", דִּרְשׁ רַבָּא, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי חֲשַׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה, וְהֵם חֲשָׁבוּ לָרָעָה. אֲנִי חֲשַׁבְתִּיהָ לְטוֹבָה — דָּכַל הֵיכָא דִּמְטוּ, מַת חֲשִׁיבָא דִידְהוּ כִּי הֵיכִי דְנִישְׁרָדּוּ וְלֹא לִשְׂאֵלוֹ אֲבַתְרִייהוּ. וַאֲיֵכָא דְאָמְרִי: אִיּוֹב נָח נִפְשִׁיהּ, וְאִטְרִידּוּ כּוֹלֵי עֲלָמָא בְּהִסְפִּידָא, הֵם חֲשָׁבוּ לָרָעָה, "אֶרֶץ אֲכֹלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא". "וַהֲיִי בַעֲיָנִינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הִייִנוּ וּגְוִי", אָמַר רַב מִשְׁרָשְׁיָא: מִרְגָּלִים שְׁקָרִי הוּוּ, בִּשְׁלָמָא "וַהֲיִי בַעֲיָנִינוּ כַּחֲגָבִים" — לַחֲיִי, אֵלָּא "וְכֵן הִייִנוּ בַּעֲיָנִיהֶם", מָנָא הוּוּ יִדְעִי? וְלֹא הִיא, כִּי הוּוּ מִבְּרִי אֲבִילֵי — תּוֹתֵי אֶרְצֵי הוּוּ מִבְּרִי, וְכִי חֲזִינְהוּ, סָלְקוּ יְתֵבִי בְּאִילָנֵי, שְׁמַעֲי דְקֶאָמְרִי: קַחְזִינּוּ אִינְשֵׁי דְדָמּוּ לְמַצֵּי בְּאִילָנֵי.‏⁽ⁿ⁾וַיִּתְּשָׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ", אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב תְּשַׁעָה בָּאֵב הָיָה, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֵן בָּכוּ בְּכִיָּה שֶׁל חֲנָם וְאִנִּי אֶקְבַּע לָהֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת. "וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לְרֹגֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים", וּכְתִיב: "וַיַּכּוּד' ה' נִרְאָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד", אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא: מִלְּמַד שְׁטָטְלוּ אֲבָנִים וּזְרָקוּם כְּלַפֵּי מַעֲלָה. "וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דַבַּת הָאֶרֶץ רָעָה בְּמַגְפָּה", אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ: שְׁמִתּוּ מִיתָהּ מִשׁוּנָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּאֵ, דִּרְשׁ רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כֶּפֶר תַּמְרָתָא: מִלְּמַד שְׁנִשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם וְנִפְּל עַל טִיבוֹרָם, וְהָיוּ תּוֹלְעִים יוֹצְאוֹת מִלְּשׁוֹנָם וְנִכְנָסוֹת בְּטִיבוֹרָם, וּמִטִּיבוֹרָם וְנִכְנָסוֹת בְּלִשׁוֹנָם. וְרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: בְּאַסְכְּרָה מִתּוּ.‏⁽ⁿ⁾וַיִּכְּוִן שְׁעָלָה הָאֶחָרוֹ שְׁבִישְׁרָאֵל מִן הַיַּרְדֵּן חֲזוֹר מִיָּם לְמִקְוָמוֹ, שְׁנַאָמַר: "וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַכַּהֲנִים נִשְׂאִי אֲרוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹה הַיַּרְדֵּן נִתְּקוּ כַּפּוֹת רִגְלֵי הַכַּהֲנִים אֶל הַחֲרֹבָה וַיִּשָּׁבוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְמִקְוָמָם וַיָּלְכוּ כַּתָּמוּל שְׁלֹשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתֵיהֶּי",‏⁽ⁿ⁾נִמְצָא אֲרוֹן וְנוֹשְׂאָיו וְכַהֲנִים מִצַּד אַחַד, וַיִּשְׂרָאֵל מִצַּד אַחַד. נִשָּׂא אֲרוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו וַעֲבַר, שְׁנַאָמַר: "וַיְהִי פֶאֶשֶׁר תָּם כָּל הָעָם לַעֲבַר וַיַּעֲבַר אֲרוֹן ה' וְהַכַּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם". וַעַל דְּבַר זֶה נִצָּנַשׁ עוּזָא, שְׁנַאָמַר: "וַיָּבֹאוּ עַד גֶּרֶן כִּידָן וַיִּשְׁלַח עוּזָא אֶת יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאֲרוֹן", אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: עוּזָא, נוֹשְׂאָיו נִשָּׂא, עֲצָמוֹ לֹא כָל שְׁכָל! "וַיַּחֲר אַף ה' בָּעֲזָה וַיַּכְהוּ שָׁם עַל הַשָּׁל וּגְוִי". רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: עַל עַסְקֵי שָׁלוֹ. וְחַד אָמַר: שְׁעָשָׂה צָרְקִיו בְּסָנְיוֹ. "וַיָּמַת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוּזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאָמַר: "עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים" — מָה אֲרוֹן לְעוֹלָם חַיִּים, אַף עוּזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא. "וַיַּחֲר לְדוֹד עַל אֲשֶׁר פָּרִץ ה' פָּרִץ בָּעֲזָה", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁנִשְׁתַּנוּ סָנְיוֹ בַּחֲרָרָה. אֵלָּא מַעֲתָה כָּל הֵיכָא דְּכַתִּיב "וַיַּחֲר", הֵכָא לֹא כַתִּיב "אֶף", הֵכָא לֹא כַתִּיב "אֶף". דִּרְשׁ רַבָּא: מִפְּנֵי מָה נִצָּנַשׁ דּוֹד — מִפְּנֵי שְׁקָרָא לְדַבְּרֵי תוֹרָה "וַיִּמְרִירוּ", שְׁנַאָמַר: "זְמִירוֹת הָיוּ לִי חֲקִיָּה בְּבֵית מְגוּרֵי".‏⁽ⁿ⁾אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: דַּבְּרִי תוֹרָה שְׁכָתוֹב בָּהּן "הַתַּעֲרִי עֵינְיָהּ בּוֹ וַאֲיַנְּנוּ", אֲתָה קוֹרָא אוֹתָן זְמִירוֹת?! הַרִינִי מִכְשִׁילָה בְּדַבְּר שְׂאֲפִילוֹ תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ, דְּכַתִּיב: "וַיִּלְכְּנִי קָהַת לֹא נָתַן כִּי עֲבַדַת הַקְדֹּשׁ וּגְוִי", וְאִיְהוּ אֲתֵינָה בַּעֲגֻלָתָא. "וַיְהִי בְּאֲנָשִׁי בֵּית שְׁמָשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן", מִשׁוּם דְּרָאוּ "וַיְהִי" אֱלֹהִים? רַבִּי אֶבְהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: קוּצְרִין וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים הָיוּ, וְחַד אָמַר: מִילֵי נָמִי אָמור.

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב במדבר רבה; מנחות נגנ; ערכין טו.
ג תענית כט; סנהדרין קד:
ד תוספתא סוטה
ה במדבר רבה
ו ברכות סב:
גליון הש"ס
גמ' זמירות שנאמר וכו', עי' עירובין יח ע"ב ובמחש"א בח"א שם:
תורה אור השלם

וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאֶרֶץ מִקֶּץ אַרְבַּעִים יוֹם וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מִשָּׁה וְגו' (במדבר יג, כה-כו)

וַיִּסְפְּרוּלוֹ וַיֹּאמְרוּ בִּאֲנוּ אֲנִי־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנּוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וְגו' (במדבר יג, כז)

אָפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ הָעֲרָבִים בְּצִרוֹת מְדִינָה מְאֹד וְגו' (במדבר יג, כח)

וַיְהִי כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מִשָּׁה וַיֹּאמַר עֲלָה נַעֲלָה וְנִשְׁנֹא אֲתָה וְגו' (במדבר יג, ל)

וַיַּעֲזֹב וַתְּחַתּוּ וַתִּתּוֹק וַתִּכּוֹר לֹא תִקְרִיבוּ לַיהוָה וַיֹּאדָעְכֶם לֹא וְגו' (ויקרא כב, כד)

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חִזַּק וְגו' (במדבר יג, לא)

וַיֹּאמַר אֶל־עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וַעֲצוּם מִמֶּנּוּ (שמות א, ט)

וַיַּעֲזֹב דַּבַּת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְגו' (במדבר יג, לב)

וַיִּשָּׂם רֹאשׁוֹ אֶת־הַמַּגְמִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנָּפְלִים וַהֲיִי בַעֲיָנִינוּ כַּחֲגָבִים וְגו' (במדבר יג, לג)

שְׁלִשָּׁה מייני אַבנים הֵיוּ יְרוּשָׁלַיִם ג' מיני

שְׁהֵיחֹסם וְהֹאשֶׁעַ תַּחַת כְּפֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִי וְאַיִסְטָלוּיִת שְׁנָתָן לָהֶם מִשָּׁה אֶמֶר רַבִּי יַצְחָק פֶּשׁוּט לֵן אֶרְבַּעַה מֵינֵי אֲבָנִים הֵנָּה אֶמֶר ר' סִימֵן בַּר זְבִידָא וְיֵאוֹת אִין תִּימֵר אֲבָנֵי הַמִּלּוֹן לְשָׁעָה הֵיוּ וְנִגְנְזוּ אִין תִּימֵר אֲבָנִים שֶׁהָקִים וְהֹאשֶׁעַ תַּחַת כְּפֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים מִשְׁקֵעוֹת הֵן בַּמִּים אִין תִּימֵר אִיִּסְטָלוּיִת שְׁנָתָן לָהֶן מִשָּׁה כִּבֵּר נִכְנָסוּ עִמָּהֶן לְאָרֶץ אֱלָא אִם כּוֹן בַּמָּה אָנוּ הָיִמִּין בְּאַבָּנִים שֶׁהָקִים וְהֹאשֶׁעַ לָהֶן עַל גַּב הַיִּרְקָן: **פִּיצָד** כְּתִיבּוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַתּוֹרָה בַּתּוֹכָפְתָא רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כְּתוּבָה אֶבֶן צִירִשָׁלַיִם תִּנִּי עַל אֲבָנֵי הַמִּלּוֹן נִכְתְּבוּ דְבָרֵי ר' יְהוֹדָה ר' יוֹסִי אֶמֶר עַל אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ נִכְתְּבוּ מֵאֵן דְּאֶמֶר עַל אֲבָנֵי הַמִּלּוֹן דְּכָל יוֹם וְיוֹם אוֹמוֹת הַעוֹלָם הֵיוּ מִשְׁלַחִין נוֹטִירִין וּמַשְׁיִאִין אֵת הַתּוֹרָה שְׁהִיתָה בַּתּוֹכָה בְּשָׁבָעִים לָשׁוֹן מ"ד עַל אֲבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ לֹא לְשָׁעָה הֵיוּ וְנִגְנְזוּ [עוֹד הוּא מַעֲשֶׂה נִסִּים גַּתָּן הַקַּב"ה בִּינָה בְּלֵב כָּל אֱמָה וְאִמָּה וְהַשִּׂיאוּ אֵת הַתּוֹרָה שְׁהִיתָה בַּתּוֹכָה בַּע' לָשׁוֹן מ"ד עַל אֲבָנֵי הַמִּלּוֹן נִכְתְּבוּ נִיחָא וְשָׂדָת אוֹתָם בְּסִיד אֱלָא] מֵאֵן דְּאֶמֶר עַל אֲבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ [נִכְתְּבוּ מֵאִין] וְשָׂדָת בְּסִיד בִּין כָּל אֶבֶן וְאֶבֶן: וְעַל דְּבָר זֶה נִתְחַתֵּם

גִּזְר דִּינָם לְבָאֵר שַׁחַת וְאִם תֵּאמֵר תַּפּוּק לָּהּ דְּבִשְׁעַת מַתָּן תּוֹרָה הַחַזִּיקָה הַקַּב"ה עַל כָּל אֱמָה וְלָשׁוֹן וְלֹא קִבְּלוּהּ וי"ל דַּעֲנֵשׁ זֶה גִּזְלוֹ הוּא שְׁלֹאֲחַר שְׁהִיתָה בַּתּוֹכָה בְּיָגָם וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד וּמֵימָה תַּמָּה וְהֵאמֵר בַּפ"ק דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דף כ:.) דַּעֲזִין יֵשׁ לָהֶן פִּתְחוֹן פֶּה שִׂיאֲמֵרוּ כְּלוּם כְּפִית עֲלִינוּ הֵר כְּגִיגִית כִּיִּשְׂרָאֵל וְכַל זְמַן שֵׁשׁ לָהֶן פִּתְחוֹן פֶּה חִיָּךְ נִתְחַתֵּם גִּזְר דִּינָם: לְרַבּוֹת כְּנַעֲנִים שִׁבְחוּצָה לְאַרְץ תַּמָּה הֵיאֵךְ קִבְּלוּהָ לְרַחֵב שְׁהֵרִי הִיא הִיתָה מִכְּנַעֲנִים שְׁבַתּוֹכָה כְּדִיאִיתָא בְּסַפְרֵי בְּפִרְשַׁת בַּהֲעִלּוּתָךְ וּמָה אִם מִי שְׁהִיתָה מַעַם שְׁנַאֲמֵר כּוֹ לֹא תַחֲיָה כָּל נַשְׁמָה [עַל שְׁפָרְכָה עֲצֻמָּה כּוֹ הַרְבֵּה הַמָּקוֹם] וְחִרְכַּב חָאִי וְאֶמְרִינוּ נָמִי בַּמִּם' מַגְלָה (דף יד:) שְׁתַּנְיָרָה וְנִסְכָּה וְהֹאשֶׁעַ וְהַכָּא מַשְׁמַע דְּכְנַעֲנִים שְׁבַתּוֹכָה לְדְבָרֵי הַכַּל שְׁאִין מִקְבְּלִין אוֹתָן וְשָׂמָא עַל פִּי הַדַּפּוֹר הִיא וְאֶמֶר לוֹ שְׂתַקֵּם שֶׁהַתְּחִילוֹ הַמְּלַחְמָה הֵיוּ מִקְבְּלִין שְׁהֵרִי בַּתִּיבַת הַתּוֹרָה עַל גַּבֵּי הָאֲבָנִים הִיא הָדָם שֶׁהַתְּחִילוֹ בַּמְּלַחְמָה וְאִפְלוּ הָכִי לֹא הֵיוּ מִקְבְּלִין אֱלָא הַיּוֹשִׁבִים חוּץ לְגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁפִּרְש"י וְחִי הֵנָּה מַצִּינוּ לְמִימֵר דָּאִם הֵיוּ חוּזְרִין אִזוּ בַּתְּשׁוּבָה בְּשָׁעָה שְׁכַתְּבוּ אֵת הַתּוֹרָה אִפְילוּ כְּנַעֲנִים שְׁבַתּוֹכָה הֵיוּ מִקְבְּלִין וְאִפְילוּ לִר' יְהוֹדָה וְלַמַּעַן אֲשֶׁר לֹא וְלַמְדוֹ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת חָתָם לַעֲשׂוֹת חָאִי נָמִי אֲשַׁבְּעָה אֲמוֹת וְהָכִי מַשְׁמַע נָמִי לָשׁוֹן הַסַּפְרִי בְּפִרְשַׁת שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים לַמַּעַן אֲשֶׁר לֹא וְלַמְדוֹ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת [מְלַמֵּד] שְׂאִם עוֹשִׂין תַּשְׁבּוּחַ אִין נַהֲרִגִין אִין מִקְבְּלִין אוֹתָן לֹא תִחְיִי אֱלָא אִין נַהֲרִגִין מַשְׁמַע אוֹתָם שְׁעִיהַ הַקַּב"ה לֹא תַחֲיָה כָּל נַשְׁמָה אִין נַהֲרִגִין וְלֹא נֶאמֵר לֹא תַחֲיָה כָּל נַשְׁמָה אֱלָא לְאַחַר שֶׁהַתְּחִיל וְהֹאשֶׁעַ שְׁהֵרִי וְהֹאשֶׁעַ שְׁלַח שְׁלֵשׁ בְּרוּךְוּטְגִּמְאִית הַרְוּצָה לְהַשְׁלִים וְשָׁלִים לְהַלְחֵם וְלַחֵם אֱלִמָּא אוֹתָן שְׁהֵיוּ רוּצִין לְהַשְׁלִים לֹא הֵיָה הִרְקָן [וְצִרְיָן לומֵר] אוֹתָן שְׁהֵיוּ רוּצִין לְהַשְׁלִים קִדָּם שֶׁהַתְּחִיל בַּמְּלַחְמָה רֹאשׁוֹנָה וְאִף

רַחֵב קִבְּלוּהָ עֲלֶיהָ הָדָם שֶׁהַתְּחִילוֹ בַּמְּלַחְמָה וְלֹא אֱלָא בְּאוֹתָן כְּנַעֲנִים שַׁחוּץ לְגִבּוֹלִים אִם מִקְבְּלִים אִתְּסָ לְמַדְתָּ שְׂאִם חוּזְרִים בַּתְּשׁוּבָה מִקְבְּלִין אוֹתָן אֱלָא אֲבָנַעֲנִים שְׁבַחוּצָה לְאָרֶץ וְלֹאֲחַר שֶׁהַתְּחִילוֹ בַּמְּלַחְמָה שְׁדִינָם כְּדִין [שְׂאִר] אֲמוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין מֵהֶן לַעֲלוֹם:

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

אֲבָנִים הֵן אֲבָנֵי הַמִּלּוֹן וְאֲבָנִים

מֵאֵן אֶמְרִיָּה (לְהָא) דְּאִימְרִיָּיתָּ וּמֵאֵן אֶתָּא עֲלָךְ דְּאִיפִיִּיסְתָּ.‏⁽ⁿ⁾**וַיְהִי בָּעָם שְׁבָעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אָלֶף אִישׁ,** רַבִּי אֲבָהוּ וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חֵד אָמַר: **שְׁבָעִים אִישׁ הָיוּ,** וְכַל אֶחָד וְאֶחָד שָׁקוּל כַּחֲמִשִּׁים אָלֶף. וְחֵד אָמַר: חֲמִשִּׁים אָלֶף הָיוּ, וְכַל אֶחָד וְאֶחָד שָׁקוּל כְּשְׁבָעִים סִנְהֶדְרִין. **”וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נָשְׂאֵי אֲרוֹן ה' שָׁשָׁה צָעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמָרִיא,”** וּכְתִיב **”שְׁבָעָה פָּרִים וְשְׁבָעָה אֵילִים.”**

אָמַר רַב פִּיפָא בַר שְׁמוּאֵל: עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שׁוֹר וּמָרִיא, עַל כָּל שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת **שְׁבָעָה פָּרִים וְשְׁבָעָה אֵילִים.** אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא: **אִם כּוֹ, מִיִּלְאֲתָ אֵת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּמּוֹת! אֶלָּא אָמַר רַב חֲסֵדָא:** עַל כָּל שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ פְּסִיעוֹת — שׁוֹר וּמָרִיא, עַל כָּל שֵׁשָּׁה סְדָרִים **שֵׁל שֵׁשׁ פְּסִיעוֹת — שְׁבָעָה פָּרִים וְשְׁבָעָה אֵילִים.** כְּתִיב **”כִּידִין,”** וּכְתִיב **”נִכּוֹן.”** אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּתְּחִלָּה כִּידוֹן, וְלְבִסּוֹף נִכּוֹן. נִמְצְאֲתָ אֵתָּה אוֹמֵר שְׁלִשָּׁה מֵינֵי אֲבָנִים הָיוּ: אֶחָד שֶׁהָקִים מִשָּׁה בְּאֶרֶץ מוֹאָב, שְׁנַאֲמַר: **”בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מִשָּׁה בָּאֵר וְגו’,”** וּלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמֵר: **”וְכַתְּבָתָּ עֲלֶיהֶן אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְגו’,”** וְאֶתָּא **”בָּאֵר”** **”בָּאֵר.”**

וְאֶחָד שֶׁהָקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּתּוֹף הַיַּרְדֵּן, שְׁנַאֲמַר: **”וּשְׁתִּים עָשָׂרָה אֲבָנִים הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּתּוֹף הַיַּרְדֵּן.”** וְאֶחָד שֶׁהָקִים בְּגִלְגָּל, שְׁנַאֲמַר: **”וְאֵת שְׁתִּים עָשָׂרָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ וְגו’.”** תִּנּוּ רַבָּנַן: **כִּיצַד כְּתִיבוּ יִשְׂרָאֵל אֵת הַתּוֹרָה? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:** עַל גַּבֵּי אֲבָנִים כְּתוּבוֹה, שְׁנַאֲמַר: **”וְכַתְּבָתָּ עַל הָאֲבָנִים אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְגו’,”** וְאַחַר כֵּךְ סָדוּ אוֹתָן בְּסִיד. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן: לְדְבָרֶיהָ, הֵיאֵךְ לְמַדוּ אוֹמוֹת הָעוֹלָם תּוֹרָה? אָמַר לוֹ: בִּינָה יַתִּירָה נָתַן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשִׁיגְרוּ נוֹטִירִין שְׁלֵהֶן, וְקִיִּלְפוּ אֵת הַסִּיד וְהַשִּׂיאוּהָ. וְעַל דְּבָר זֶה נִתְחַתֵּם גִּזְר דִּינָם לְבָאֵר שַׁחַת, שְׁהִיָּה לָהֶן לְלַמֵּד וְלֹא לְמַדוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַל גַּבֵּי סִיד כְּתוּבוֹה, וְכַתְּבוּ לָהֶן לְמִשָּׁה **”לְלַמֵּדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל וְגו’.”** הָא לְמַדְתָּ שְׂאָם הָיוּ חוּזְרִין בַּתְּשׁוּבָה — הָיוּ מִקְבְּלִין אוֹתָן. אָמַר רַבָּא בַר שִׁילָא: מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּכְתִיב: **”וְהָיוּ עַמִּים מִשְׁוֹרְפוֹת סִיד”** — עַל עֶסְקֵי סִיד. וְרַבִּי יְהוּדָה: כִּי סִיד, מָה סִיד אִין לוֹ תַקְנָה אֶלָּא שְׂרִיפָה — אִף אוֹמוֹת הָעוֹלָם אִין לָהֶם תַקְנָה אֶלָּא שְׂרִיפָה. כְּמֵאֵן אֲזַלָּא הָא דִּתְנָא **”וּשְׁבִיתָ שְׁבִיו”** — לְרַבּוֹת כְּנַעֲנִים שִׁבְחוּצָה לְאַרְץ, שְׂאָם חוּזְרִין בַּתְּשׁוּבָה מִקְבְּלִין אוֹתָן?

כְּמֵאֵן

וְעַתָּה מִי מַפְסִיךְ בְּשִׁנְתִּפְסִיכָתָ לְבֹא מֵאִלִּין: וּכְתִיב **שָׁבָעָה פָּרִים וְשָׁבָעָה אֵילִים בְּדְבָרֵי הַיָּמִים** וְהָכִי רִישָׁה דְּקִרְא וַיְהִי בַּעֲזֵר הָאֱלֹהִים אֵת הָלִוִּים נָשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' וַיִּזְבְּחוּ שְׁבָעָה פָּרִים וְשָׁבָעָה אֵילִים: מֵלֵאֵת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּמוֹת מִזְבְּחוֹת דָּעַל כָּל פְּסִיעָה מִזְבַּח: כְּתִיב

כִּידִן בְּדְבָרֵי הַיָּמִים כְּתִיב וַיֵּבֹאוּ עַד גֶּרֶן כִּידִן וַיִּשְׁלַח עֲזָא וְגו' וּבַשְּׁמוּאֵל כְּתִיב גֶּרֶן נָכוֹן: בַּתְּחִלָּה בְּשָׂפָא הָאֲרוֹן שֶׁס נַעֲשֶׂה לָהֶם כְּכִידוֹן הַדּוֹרָג שְׁהָרַג עֲזָא: וְלְבִסּוֹף לְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁס שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּבִית עוֹבַד אֱלֹוִם נַעֲשֶׂה נָכוֹן שֶׁהָכִין אֵת בֵּיתוֹ דְּכְתִיב (שְׁמוּאֵל ב ו) וַיִּכְרֶךְ ה' אֵת עַבְדֹּ אֱלֹם (אֲשֶׁתוֹ וְשִׁמְנָה כְּלוּמִיָּה) אֲשֶׁתוֹ שֶׁל עוֹבַד אֱלֹוִם וְשִׁמְנָה כְּלוּמִיָּה יָלְדוּ שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה בְּכָרָם חָמֵד וְהֵינּוּ דְּכְתִיב כַּעֲלִיתִי הַשְּׁמִינִי כִּי בִרְכוּ לֵאלֹהִי' (דְּבָרֵי הַיָּמִים א כו) וּכְתִיב אַח"כ שְׁשִׁים וְתָנִים לַעֲבַד אֱלֹם וְשִׁמְעָתִי בָּשָׁם ר' מַנְחֵם בַּר חֲלָבוּ גֶרֶן נָכוֹן הוּא גֶרֶן אֶרְנוּגָה הַיִּבְסִי וּא"כ הוּא ה"ג בַּתְּחִלָּה נָכוֹן וְלְבִסּוֹף כִּידִן עַל שֶׁס הַמִּזְבַּח שֶׁתְּחַלְתֵּי בְּנוִי וְכוּפּוֹ חִרְב וְכִידוֹן לָשׁוֹן שָׂבַר וְחִרְקָן הוּא כְּמוֹ יִרְאוּ עֵינָיו כִּידוֹ (אִיוב כא): נִמְצְאֲתָ סוּפָא דְּבִרְיָתָא דְּלַעֲיַל הוּא אֱלָא מַשּׁוּם דְּתַנָּא בַּהּ וְעַל דְּבָר זֶה נַעֲנֵשׁ עֲזָא אֲבַקָּהָה כְּכַל הָעִי: שֶׁהַעֲמִיד מִשָּׁה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן בַּעֲרֻכּוֹת מוֹאָב וְתַנָּא דְּבִרְיָתָא כִּי חָאִי בְּאֶרֶץ כְּנַעַן קָרִי עַבַר הַמִּזְרַח עַבַר הַיַּרְדֵּן וְכִי חָאִי בַּעֲרֻכּוֹת מוֹאָב אוֹ בְּאֶחָר הַמַּסְעוֹת קָרִי אֶרֶץ כְּנַעַן עַבַר הַיַּרְדֵּן וְהוּא עַבַר הַמַּעֲרָבִי: בְּגִלְגָּל לְאַחַר שֶׁכְּנוּ מֵהֶן הַמִּזְבַּח בַּהּ עֵיבַל כְּפִלוֹם וְהַבִּיאוּם לְגִלְגָּל וַיַּקְדִּעוּם שֶׁס: כִּיצַד כְּתִיבוּ עַל הַמִּזְבַּח בַּהּ עֵיבַל: הֵיאֵךְ לְמַדוּ אֲמוֹת הַעוֹלָם הַעֲתִיקוֹת הַתּוֹרָה הֵלֵא לֹא נַצְטוּוּ לְכַתְּבָה בְּשָׁבָעִים לָשׁוֹן אֱלָא לְבֹא וְלִלְמַדָּה כָּל הַרְוּצָה שְׁלֹא יֵהָא פִתְחוֹן פֶּה לְאוֹתָם הָאֲמוֹת לּוֹמֵר לֹא הִיָּה לָנוּ מַהִיכוֹן לְלַמְדָּה: נוֹטִירִין שְׁלָהֶן מוֹפְרִים שְׁלָהֶם וְהֵם קוֹרִין אוֹתָן נוֹטִירִין: וְהַשִּׂיאוּהָ וְהַעֲתִיקוּהָ כְּלוּמַר נִטְלוּהָ מִשָּׁם ע"י הַעֲתִיקָה: וְכְתִיבוּ מְלַמְטָה בְּסוֹף הַדָּף לַמַּעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ עוֹד וְגו' לַעֲיַל מִנָּה כְּתִיב כִּי הַחֲרָם תַּחֲרִימִם וְדָבָר זֶה כְּתִיבוּ לְמַטָּה לְהַזְרִיעַ לְשָׁבָעָה אֲמוֹת הַיּוֹשִׁבִים חוּץ מִגִּבּוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא נַצְטוּוּ לְהַחֲרִימִם אֱלָא אוֹתָן שֶׁבַתְּרָג גִּבּוֹלִם נַצְטוּוּ לְהַחֲרִים כְּדִי שְׁלֹא יִלְמְדוּ אוֹתָנוּ מַעֲשִׂיָּהִם הַמְּקַלְקִלִים אֲבָל אֶתָּם הַיּוֹשִׁבִים חוּצָה לָּהּ אִם אֶתָּם חוּזְרִין בַּתְּשׁוּבָה נִקְבַּל אֶתְכֶם וְשַׁבְּתוֹכָה אִין מִקְבְּלִין שְׁמַחַמַת יִרְאָה עוֹשִׂין וּה"ג לֹא בַּהֲדִיא בַּתּוֹסַפְתָּא (פ"ח) אִם אֶתָּם חוּזְרִין בְּכֶס אָנוּ מִקְבְּלִים אֶתְכֶם: מ"ט דר"ש דְּאֶמֶר עַל גַּבֵּי סִיד כְּתוּבוֹה: עַל עֶסְקִי סִיד שֶׁהַתּוֹרָה נִכְתְּבָה עֲלָיו וְהִיתָה מַגְלָה לַפְּנִיָּהִם וְלֹא לְמִדָּה: אֱלָא שְׂרַפָּה גִיְהֵנָם שֶׁכַּל זְמַן שְׁאִין מִתְּהַבְּרִין וְהֵם כְּרוּוִין עַמִּים אִין חֲלָקִם אֱלָא מַשְׁרָפוֹת הַסִּיד: ה"ג וְשִׁבִּיתָ שְׁבִיו לְרַבּוֹת כְּנַעֲנִים שִׁבְחוּ"ל דְּקִרְא בְּחוּ"ל כְּתִיב כִּי תַצֵּא לְמַלְחָמָה מֵאֶרֶץ לַחוּצָה לְאֶרֶץ וְהָכִי תַנָּיא בְּסַפְרֵי כִּי תַצֵּא לְמַלְחָמָה בַּמְּלַחְמַת הַרְשׁוֹת הַפְּתוּב מַזְבֵּר דְּכִי תַצֵּא מַשְׁמַע בַּתְּשׁוּבָה עַל דְּעַתָךְ לְצִאת וְשִׁבִּיתָ שְׁבִיו לְרַבּוֹת כְּנַעֲנִים שְׁבַתּוֹכָה בָּא הַפְּתוּב לְהַתִּיר כְּנַעֲנִים שִׁבְחוּצָה לְאֶרֶץ וְלָחוּס מֵהֶם וַפִּתַּ תִּתָּר

שְׁלֹא יֵהִיוּ בְּכַלֵּל לֹא תַחֲיָה כָּל נַשְׁמָה דְּהֵאִי וְשִׁבִּיתָ קִרְא יִתִּירָא הוּא:

שְׁלֹא יֵהִיוּ בְּכַלֵּל לֹא תַחֲיָה כָּל נַשְׁמָה דְּהֵאִי וְשִׁבִּיתָ קִרְא יִתִּירָא הוּא: אֱלָא בְּאוֹתָן כְּנַעֲנִים שִׁבְחוּצָה לְאֶרֶץ וְלֹאֲחַר שֶׁהַתְּחִילוֹ בַּמְּלַחְמָה שְׁדִינָם כְּדִין [שְׂאִר] אֲמוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין מֵהֶן לַעֲלוֹם:

מסורת הש"ס

א במדבר רבה

תורה אור השלם

וַיָּד בַּאֲנָשִׁי בֵּית־שֹׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֵרוֹן יְהוָה וַיָּד כָּעָם וְגו' [שְׁמוּאֵל א ו, יט]

וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נָשְׂאֵי אֲרוֹן־יְהוָה שִׁשָּׁה צָעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וְגו' [שְׁמוּאֵל ב ו, יג]

וַיְהִי בַּעֲזֵר הָאֱלֹהִים אֶת־הַלָּוִים נָשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁבַע־פָּרִים וְגו' [דְּבָרֵי הַיּוֹם א טו, כו]

וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן כִּידִן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶת־יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת־הָאָרוֹן כִּי וְגו' [דְּבָרֵי הַיּוֹם א יג, ט]

וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲז בּוֹ וְגו' [שְׁמוּאֵל ב ו, י]

וְכַתְּבָתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בַּעֲבֹרָךְ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא וְגו' [דְּבָרִים כו, ג]

בַּע

עין משפט נר מצוה
--

א מוי' פט' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ט:

תורה אלא כנגד היצר והואיל והתירו שֶׁאֵר נִכְרִיּוֹת זֵהֻלָּה לַמַּשָּׁה מַסִּינִי דְחַנְאִין פּוֹנְעִין בּוּ בְּדִאִיתָא בְּפִרְק שְׁנֵי דַע"ז (דף לו:׀) הֲתֵרוּ אֶפִּילוּ פִּנְעִנִים שְׁבַחוּצָה לֹאֲרֵן בְּמָקוֹם שֶׁהֲתֵרָה יִפֹּת תֹּאֵר דֹּאֵמֵר בַּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דף כא:׀) אֲבַעֲיָא לְהוּ בִּהְן מֵהוּ בִּיפֹת תֹּאֵר רַב אִמֵּר מִתֵּר וְשִׁמּוּאֵל אִמֵּר אִסּוּר בְּבִיאָה רֹאשׁוֹנָה כ"ע לֹא פְּלִיגִי דְּשָׂרֵי שְׁלֹא דְבָרָה תוֹרָה אֵלֹא כְּנָגֵד הַיֵּצֵר הָרַע וְעוֹד אֲפִילוּ ר"ש מֵה הַצֵּרֶךְ לְהִתִּירָה מֵאִי שָׁנָא מִכֵּהֵן אַע"ג דְּזוֹנָה הִיא לֹא אֲצִטְרִיךְ קִרָּא לְמַשְׁקִיָּה הוֹאִיל וְלֹא דְבָרָה תוֹרָה אֵלֹא כְּנָגֵד הַיֵּצֵר הָרַע וַי"ל בִּינּוּ דֵּלֹא הִתִּיר יִפֹּת תֹּאֵר אֵלֹא בְּמִלְחָמוֹת הַרְשׁוֹת שְׂבוּ הַפְּתוּב מַדְבַּר שְׁמַע מֵנָּה דְּגַבִּי כְּנַעֲנִים לֹא אִמְרִינוּ לֹא דְבָרָה תוֹרָה אֵלֹא כְּנָגֵד הִיצֵה"ר דַּע"ג דְּאִיבָא יַצֵּר אִמֵּר לֹא תַחֲיָה אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם יִפֹּת תֹּאֵר הִלְכָּן לְרַבֵּי יְהוּדָה דְּאִית לֶהּ כְּנַעֲנִים שְׁבַחוּצָה לֶה נְמִי בְּכָלֵל לֹא תַחֲיָה וְחִין מִחְבְּלִין אוֹתָן לֹא הִיָּה מִתִּיר בְּמָקוֹם יִפֹּת תֹּאֵר מִיָּהוּ אִיבָא לְמִיתָמָה לר"ש דֹּאֵמֵר מִקְבָּלִים אוֹתָם וְחִינִם בְּכָלֵל לֹא תַחֲיָה לָמָּה לִי קִרָּא וְשַׁבִּית שְׂבִיו לְרַבּוֹת יִפֹּת תֹּאֵר וְאִפְתִּי גִימָא אִיבָבֵא דְזִנְקָא לְרַבֵּי יְהוּדָה אֲצִטְרִיךְ וְנִזְרַת הַפְּתוּב הוּא גַבִּי יִפֹּת תֹּאֵר שְׁבַחוּצָה לֶה אַע"פ שְׁכַנְעִנִים אֲחֵרִים שְׁבַחוּצָה לֶה הֵם בְּכָלֵל לֹא תַחֲיָה וַי"ל דַּעֲקֵר טַעְמָא דר"ש אֲחִרָא וְשַׁבִּית שְׂבִיו סְמִיךְ דְּאִי מֵהִיָּא קִרָּא לְמַשֵּׁן אֲשֶׁר לֹא וְלִמְדוּ אִבָּא לְמִימֵר כְּרִי יְהוּדָה דִּאֲתָא לְמַשְׁקִיָּה אוֹ שֶׁאֵר אֲמוֹת אוֹ כְּנַעֲנִים תָּקַם שֶׁהִתְחִילוּ בְּמִלְחָמָה:

וְאַחֲר כֶּךָ הִבִּיאוּ אֶת הָאֲבָנִים ה"ג בְּתוֹסָפְתָא (פ"ח) וְהִבִּיאוּ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁהֻעְלוּ מִן הִירֶקֶן וּבְנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהֻעְלוּ עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים וְלֹא גִרְסִינוּ וְכִתְבוּ עָלָיו אֶת הַתּוֹרָה:

עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ וְעֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ יִרְוּשְׁלָמִי וְהֵלֵא אֵינִן אֵלֹא כ"ג מִכָּאֵן וּכ"ז מִכָּאֵן פִּי' לְתַנָּא דְּתַנִּי הֵתָם כֶּשֶׁם שֶׁחֲלוּקִים כָּאֵן כֶּךָ חֲלוּקִין בְּאַבְגִּי אִפֹּד מִקְשָׁה א"כ

עַל אוֹתָה אֶבֶן שֶׁהָיו עָלֶיהָ שֶׁל הַר גֵּרָזִים הָיו כ"ג וְעַל הַשְּׁנִיָּה כ"ז וְזַבּוּלָּן מֵלֵא וּמַשְׁנִי א"ר יוֹחָנָן בְּנִימִין הָיָה חֲצִי מִכּוּן וַי"ל דְּעַל הַשְּׁנִיָּה שְׁפָתוֹבֵיין עָלֶיהָ אוֹתוֹ שֶׁל הַר עֵיבֵל הָיָה כְּתוּב ב"ג וְעַל הָרֹאשׁוֹנָה ימ"ן א"ר זְבִידָא וְיֹאדוֹת מִי כְּתִיב שֶׁשָּׁה שְׁמוֹתָם לֹא כְּתִיב אֵלֹא שֶׁשָּׁה מִשְׁמוֹתָם וְשְׁמוֹתָם וְלֹא כָּל שְׁמוֹתָם:

בְּמָאֵן כַּר"ש וּא"ת דְּלִמָּא בִּיפֹת תֹּאֵר

כְּמָאֵן — כְּרַבִּי שְׁמַעְיוֹן. ^(א) בֹּא וּרְאֵה כְּמָה נִסִּים נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם: עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, וּבָאוּ לְהַר גְּרִיזִים וּלְהַר עֵיבֵל יָתֵר מִשְׁשִׁים מִיל, וְאִין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָּה לַעֲמוֹד בְּפָנֶיהֶם, וְכָל הָעוֹמֵד בְּפָנֶיהֶם מִיד נִתְרֹז, שְׁנַאֲמַר: "אֶת אִימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיהָ וְהַמָּתִי אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר תִּבְא בָּהֶם וְגו'". ^(ב) וְאוֹמֵר "תִּפֹּל עָלֵיהֶם אִימָתָה וּפְחַד ... עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה'" — זוֹ בִּיאָה רֹאשׁוֹנָה, "עַד יַעֲבֹר עִם זוֹ קִנְיַת" — זוֹ בִּיאָה שְׁנִיָּה. אֲמוֹר מַעֲתָה: רְאוּיִין הָיוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם גִּם בְּבִיאָה שְׁנִיָּה כְּבִיאָה רֹאשׁוֹנָה, אֵלֹא שְׁגָרָם הַחֲטָא. ^(ג) וְאַחֲר כֶּךָ הִבִּיאוּ אֶת הָאֲבָנִים, וּבְנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ, וְסִדּוּהוּ בְּסִיד, וְכִתְבוּ עָלֵיהֶם אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן, שְׁנַאֲמַר: "בֹּאֵר הַיֵּטֵב", ^(ד) וְהֻעְלוּ עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ וּשְׁמַחוּ, וּבִרְכוּ וּקְדָּלוּ, וּקִיפְלוּ אֶת הָאֲבָנִים, וּבָאוּ וְלָנוּ בְּגִלְגָּל, שְׁנַאֲמַר: "וְהַעֲבַרְתָּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהַנַּחְתָּם אוֹתָם בְּמַלּוֹן". יְכוּל בְּכָל מַלּוֹן וּמַלּוֹן — תִּלְמוּד ל״מֵר: "אֲשֶׁר תִּלְיֵנוּ בּוֹ הַלִּילָה", וְכִתִּיב: "וְאֵת שְׁתֵּים עָשָׂרָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ וְגו'". תַּנְא: צִרְעָה לֹא עָבְרָה עִמָּהֶם. וְלֹא? וְהָא כְּתִיב: "וְשַׁלַּחְתִּי אֶת הַצִּרְעָה לְפָנֶיהָ". ^(ה) אֲמֵר רַבִּי שְׁמַעְיוֹן בֶּן לָקִישׁ: עַל שְׁפַת יַרְדֵּן עָמְדָה, וְזִרְקָה כֶּהֵן מָרָה. וְסִימָתָה עֵינֶיהָן מִלְּמַעְלָה, וְסִירְסַתָן מִלְּמַטָּה, שְׁנַאֲמַר: "וְאֲנֹכִי הַשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֲמָרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כָּלְבָה אֲרָזִים גָּבְהוּ וְחֶסֶן הוּא כְּאֵלּוּנִים וְאֲשַׁמִּיד פָּרִיו מִמַּעַל וּשְׂרָשָׁיו מִתַּחַת וְגו'". רַב פִּפְא אָמַר: שְׁתֵּי צִרְעוֹת הָוְאִי, חֲדָא דְּמַשָּׁה וְחֲדָא דִּיהוֹשָׁע. דְּמַשָּׁה לֹא עָבַר, דִּיהוֹשָׁע עָבַר. שְׁשָׁה שְׁכֻבָּטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים כּו'. מֵאִי "וְהַחֲצִיּוֹ"? אָמַר רַב כְּהֵנָא: כְּדִרְה שְׁחֲלוּקִין כָּאֵן — כֶּךָ חֲלוּקִין בְּאַבְגִּי אִפֹּד. "מִיתִיבִי: שְׁתֵּי אֲבָנִים טוֹבוֹת הָיוּ לוֹ לְכַהֵן גְּדוֹל עַל כְּתִיפָיו, אַחַת מִכָּאֵן וְאַחַת מִכָּאֵן, וּשְׁמוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁכֻבָּטִים כְּתוּב עָלֵיהֶם, שְׁשָׁה עַל אֶבֶן זוֹ וְשְׁשָׁה עַל אֶבֶן זוֹ, שְׁנַאֲמַר: "שְׁשָׁה מִשְׁמוֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְגו'". שְׁנִיָּה כְּתוּלְדוֹתָם, וְלֹא רֹאשׁוֹנָה כְּתוּלְדוֹתָם — מִפְּנֵי שִׁיְהוּדָה מוּקְדָּם. וְחֲמִשִּׁים אוֹתִיּוֹת הָיוּ, עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ וְעֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ עַל אֶבֶן זוֹ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

לֹא

כְּמָאֵן כְּרִי שְׁמַעְיוֹן דֹּאֵמֵר שֶׁכְּתִב לָהֶם הָיוּ הָעוֹמְדִין חוּץ לְגִבּוּלָין בְּכָלֵל לֹא תַחֲיָה כָּל נִשְׁמָה אֲבָל לְרִי יְהוּדָה בְּלֹן בְּכָלֵל לֹא תַחֲיָה: נִתְרֹז מִתְחַלָּקל מִרְעִי: וְהַמָּתִי לָשׁוֹן מֵהוּמָה וְעַרְבּוּב הַגּוֹף וּמָה שְׁבַתוּכוֹ: בִּיאָה רֹאשׁוֹנָה בִּימִי וְהוֹשָׁע: בִּיאָה שְׁנִיָּה בִּימִי עֲזָרָא: לַעֲשׂוֹת לָהֶם גִּם לַעֲלוֹת בְּזִרְוּעַ וְלֹא יִהְיוּ מִשְׁתַּעֲבָדִים לְמַלְכוּת אֵלֹא שְׁגָרָם חֲטָאֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּימֵי בִּית רֹאשׁוֹן וְנִזְרַר עָלֵיהֶם שְׁלֹא יַעֲלוּ אֵלֹא בְּרִשּׁוֹת כְּדִכְתִּיב מִי כֶּסֶם מִכָּל עַמּוֹ (עֲזָרָא א'ג'): וְהֻעְלוּ עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים שְׁכָךְ נַצְטוּוּ בְּאוֹתָה כְּרָשָׁה חֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּכְנֶה וְגו' וְזַכְּחַת שְׁלָמִים וְגו': פִּרְיוֹ מִמַּעַל עֵינָיו: וְשִׁרְשָׁיו מִתַּחַת כְּרוּם: מֵאִי וְהַחֲצִיו בִּיהוֹשָׁע הַכִּי כְּתִיב בְּהָאִי קִרָּא דְּמַתְנִי' וְכָל יִשְׂרָאֵל וְגו' חֲצִיו אֵל מוֹל הַר גֵּרָזִים וְהַחֲצִיו אֵל מוֹל הַר עֵיבֵל לָמָּה לִי לְמַכְתָּב וְהַחֲצִיו דְּמַשְׁמַע אוֹ חֲצִיו הַמִּיחַד אוֹ חֲצִיו הַנֶּזֶךְ בְּמָקוֹם אֲחֵר: כְּדִכְרָךְ שְׁחֲלוּקִין הַשְּׁכָטִים בְּהַר גֵּרָזִים וְהַר עֵיבֵל כְּדִכְתִּיב (דְּכָרִים כ"ז:י"ב) אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְכָרֶךְ אֶת הָעָם וְגו' וְחֵלֶה יַעֲמְדוּ עַל הַקִּלְכָּה כֶּךָ חֲלוּקִים בְּאַבְגִּי אִפֹּד שְׁאִמּוֹר בְּהֵן שֶׁשָּׁה מִשְׁמוֹתָם וְגו' הֵנָּךְ שֶׁשָּׁה דְּהַר גֵּרָזִים כְּתוּבִים עַל הָאֲחַת וְשֶׁשָּׁה דְּהַר עֵיבֵל כְּתוּבִין עַל הַשְּׁנִית וְהִינוּ דְּכְתִיב וְהַחֲצִיו אוֹתוֹ חֲצִיו הַחֲקוּק בְּאַחַת מִן הָאֲבָנִים: כְּתוּלְתָם כְּסָדֵר לְגַתָן שֶׁשָּׁה הַאֲחֵרוֹנִים כְּסָדֵרן גַּד וְאֲשֶׁר יַשְׁכַּכַר וְזַבּוּלָּן יוֹסֵף וּבְנִימִין זֶהוּ סָדֵר לְגַתָן וְשֶׁשָּׁה רֹאשׁוֹנִים נְכִתְבוּ כֶּה יְהוּדָה רְאוּבוּן שְׁמַעְיוֹן וְלוֹי דָן וְנַפְתָּלִי כְּסָדֵר לְגַתָן חוּץ מִיְהוּדָה: וְעֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה עַל אֶבֶן זוֹ לְקַמֵּן כְּרִיךְ שֶׁשָּׁה אֲחֵרוֹנִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע הוּא דְּהָיוּ:

מסורת הש"ס
א תוספתא סוטה
ב ברכות ד; סנהדרין צח:
ג לעיל לב; משנה סוטה
ד לעיל לד.
ה בכורות מתנ; אוצר מדרשים
מדרשי רבי עקיבא אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא א מג
גליון הש"ס
גמ' וקופלו את האבנים. כמו וקלפו רש"י חולין מד ע"א ד"ה דאקפל:
תורה אור השלם
[דברים כ, טז]
[דברים כ, יח]
[שמות כג, כז]
[שמות טו, טז]
[דברים כז, ח]
[יהושע ד, ג]
[יהושע כ, כ]
[שמות כג, כח]
[פירושי רד"צ הופמן על שמות כג:כח, א]
[עמוס ב, ט]
[יהושע ח, לג]
[שמות כח, י]

לו:

 עין משפט נר מצווה

א מיי' פט' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' ט:
ב מיי' פט' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' ט:

מַאי וְהִחְזִיוּ חֲצִיו שֶׁל מוֹל הַר גְּרִיזִים מִרְפָּה מִחֲצִיו שֶׁל הַר עֵיבֵל לָשׁוֹן הַיְרוּשָׁלַמִי מִנֶּשֶׁב יוֹתֵר דְּגָרְסִינָן הָעַם מֵהַ תְּלֻמִּיד לומֵר וְהִחְזִיוּ לומֵר מְלֻמֵּךְ שְׁמַעְטוּתִין כְּהַר גְּרִיזִים וּמִרְבֵּינוּ כְּהַר עֵיבֵל לָמָּה שָׁאִין שְׁכֵטוֹ שֶׁל לִוי כֵּל שֶׁסָּם שָׂאֵם הָיָה כֵּל שְׁכֵט לִוי שֶׁסָּ הָיוּ שְׂוִין ר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי כֶּשֶׁם ר' יוֹנָתָן אָמַר אֲלוֹ הָיָה כֵּל שְׁכֵטוֹ שֶׁל לִוי שֶׁסָּ לֹא הָיוּ שְׂוִין לָמָּה שְׁכָבַר נָפְלוּ מִשְׁכֵּטוֹ שֶׁל שְׁמַעְיָן עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה אֲלָף בַּשָּׁנִים א"ר יוֹסִי בַר בּוֹן אֲלוֹ הָיָה שֶׁסָּ כֵּל שְׁכֵטוֹ שֶׁל לִוי הָיוּ שְׂוִין לָמָּה שָׂאֵם כֹּחַ מִשְׁכֵּט רָאוּבֵן וְגַד אֲלֵא מ' אֲלָף חֲלוּצֵי צֶבֶא וְהַשְׁתָּא אֲחֵי שְׂפִיר וְהִחְזִיו אֵל מוֹל הַר עֵיבֵל חֲצִיו הַמְּכַרֵּר שֶׁהוּא הֶרֶב דְּהָדִי חֲצִיו בַּשָּׁכְטִים וְצֶבֶא בְּגִבְרִי וּמִיּוֹה בְּשִׁתְּמֻקָּה מִמָּנֹן אַחֲרִין שְׁנָאֻמַר בּוֹ לְאַלֶּה תַּחֲלוֹךְ הָאֲדָר (בַּמִּדְבָּר כ"ו:יג"ג) לְאַחַר שְׁמִיתוֹ מִכְּגִלִּים בְּדִכְתִּיב וּבִחְלָה לֹא הָיָה אִישׁ וְגו' וְהָיָה בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים לְאַחַר פְּטוּרַת אַחֲרִין דְּכַתִּיב בַּהּ וַיִּשַׁל אַחֲרָיו הַכֶּהֵן וְגו' וַיָּמָת שֶׁסָּ בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים לְצֹאת מִצְרַיִם מִלִּפְנֵי מִצְרַיִם מִנְּצִירֵי בַּחֲשֵׁם הַחֲמִישִׁי (שֶׁסָּ לֵג) וְהָדִי מוֹכֵר בַּמְּכַר עוֹלָם תַּמְצֵא כְּמֹנֵן שְׁכֵטִים שְׁעָמְדוּ עַל הַר גְּרִיזִים עוֹרֹף עַל אוֹתָן שְׁעָמְדוּ כְּהַר עֵיבֵל תִּשַׁע אֲלָף חֲסֹר ק"ל וְאַפְלוּ אִם עָמְדוּ לוֹיִם לָמָּה שְׁמָנָה אֲלָף עֲשׂוֹן הָיוּ מְרַבִּין שֶׁל הַר גְּרִיזִים חֲרוֹב לְאַלֶּף שְׁהָרִי אַחֲתָּה מוֹצֵא בַּמְּכַרָּת שֶׁל אוֹתָן שְׁכֵטִים שְׁעָמְדוּ עַל הַר עֵיבֵל שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשִׁכְשַׁת אֲלֵפִים וַתַּחַךְ"ל וַתִּכְרַעְתָּ שֶׁל הַר גְּרִיזִים ג' מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֲלָף וַתִּי"ב וַיִּי"ל הָאֵל דְּאִמְרִינוּן פִּירוּשְׁלִמִי שָׂאֵם הָיָה שֶׁסָּ כֵּל שְׁכֵט לִוי שְׂוִין לֹא זִנְחָא שְׂוִין שְׁהָרִי מְרַבִּין הָיוּ אֲלֵא כְּלוּמַר לֹא הָיוּ שֶׁל הַר גְּרִיזִים פְּחוּתִין (וְהַשְׁתָּא שָׂאֵם הָיוּ כֵּל שְׁכֵט לִוי שֶׁסָּ גְרִיזִין לומֵר) שְׁעָמְדוּ לוֹיִם לָמָּה תִּשַׁע אֲלָף אוֹ יוֹתֵר אֲבָל הָאֵל דְּאִמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי כֶּשֶׁם ר' יוֹנָתָן אֲלוֹ הָיָה שֶׁסָּ כֵּל שְׁכֵטוֹ שֶׁל לִוי לֹא הָיוּ שְׂוִין לָמָּה שְׁכָבַר נָפְלוּ מִשְׁכֵּטוֹ שֶׁל שְׁמַעְיָן עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה אֲלָף בַּשָּׁנָה שְׁהָרִי הַמָּנֹן הָיָה אַחֲרֵי כֵּן שֶׁחָלַק שְׁלִיחֵי ר' יוֹסִי בַר בּוֹן לְפִי שָׂאֵם כֹּחַ מִשְׁכֵּט רָאוּבֵן וְגַד אֲלֵא מ' אֲלָף חֲלוּצֵי צֶבֶא א"יכ לֹא נִשְׁאָרוּ מִשְׁכֵּט רָאוּבֵן אֲלֵא ג' אֲלָף וַתִּש"ל שְׁהָרִי כֵּל פְּחוּצִי שְׁכֵט [רָאוּבֵן] לֹא הָיוּ כִּי אִם מ"ג אֲלָף וַתִּש"ל וַהֲיֹאֲךָ הָיוּ אוֹתָן ג' אֲלָף וַתִּש"ל שֶׁל רָאוּבֵן שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִשְׁכֵּר לִגְדֻלָּה מִמְּלָאִין לכ"ד אֲלָף שְׁנָפְלוּ מִשְׁמַעְיָן שְׁהָרִי בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים מִיּוֹה הָאֵל לֹא קִשְׁיָא לְאַדִּישָׁא לְמִימַר דְּהָדִי קֹאמַר מִחֲמַת חֲסִרִין מִשְׁכֵּט שְׁמַעְיָן שְׁנָפְלוּ בַּמַּגְפָּה חֲפִילוֹ הָיָה שֶׁסָּ שְׁכֵטוֹ שֶׁל לִוי לֹא הָיוּ שְׂוִין דְּמִתַּחַךְ כֵּן הָיוּ שֶׁל הַר גְּרִיזִים מוֹשְׁטִין וְלֹא שְׁנִיחְסְרוּ מִהָּךְ עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה אֲלָף מִשְׁמַעְיָן [אֲלֵא ג' אֲלֵפִים אוֹ פְּחוּתִין] וַיִּשְׁלֵה חֲלִי רַבִּי יוֹסִי בַר בּוֹן אֲפִילוֹ לְדַבְרֵיהֶן בִּשְׁאִתָּהּ מִחֲסַר כְּגֻדֵּו ג' אֲלָף וַתִּש"ל מִשְׁכֵּט רָאוּבֵן שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִשְׁכֵּר לִגְדֻלָּה וְהָיוּ שְׂוִין מִחֲמַת חֲסִרִין מִשְׁכֵּט שְׁמַעְיָן אִין חֲסֹר יוֹתֵר מִג' אֲלָף וַתִּש"ל אֲבָל הִיאֵא דַּר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי תַּקִּישִׁי בַּמְּכַרָּשִׁית שֶׁהַמַּגְפָּה הָיְתָה תָּכֵס לְמַנְיוֹ:

לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי נִיחָא מִשּׁוֹם דְּהוֹנִיאֵוּ בַּלְשׁוֹן בִּיחָא וַיִּבֹּא הַבִּיתָה קֹא דִינָן נְמִי דְּלַעֲשׂוֹת צָרְכֵי וְכָנֹס:

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּאַתָּה דְּיוֹקָנוֹ שֶׁל אֲבִיו כְּמַכּ כְּרִינוּ מִשָּׁה הַיָּרְקָשָׁן וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבִּית [שֶׁסָּ בַּבִּית דְּמַשְׁמַע זִנְחָא מֵאֲנָשֵׁי הַבִּית] לֹא הָיָה שֶׁסָּ מִכְּלָן דְּאִישׁ אַחֵר שָׂאֵם מֵאֲנָשֵׁי הַבִּית כְּלוּמַר חֲלוּק וּמַכְלָג מִתּוֹכָת אֲנָשֵׁי הַבִּית הָיָה שֶׁסָּ וְהָיוּ דְּמוֹת דְּיוֹקָנוֹ שֶׁל אֲבִיו וַתִּמָּה קִרְתָּ מִנְּלֹן דְּגִרְסִית לֹא כַּחֲלוּן וְשִׁמְא מִדְּכַתִּיב בַּבִּית דְּמַשְׁמַע בַּבִּית לֹא: אִיתִישְׁטִיל נְמִי אַדִּידָךְ וּאִע"ג דְּלֵא נִיחָא לִיה וַתִּמָּה הִלָּל לֹא הָיָה יְכוּל לְשַׁלַּע עַל גְּדִירוֹ כִּי אִם מַשְׁעֲתוֹ שֶׁל כַּרְעֵה כְּמוֹ הִיאֵא מַשְׁעֵה דְּצִרְקוּהָ וּבִכּוּדְהִנְצֵר דְּמִיתִי הָעַם מִיּוֹה מִהִבָּא מִשְׁמַע דְּהָוָה כְּפִינוּ דְּאִמַר כַּף ר' אֲלִישֶׁזֶר בְּגִרְסִים (פ' סה.) הַמְּכַר הִיאֵא מִמְּכַרֵּו אִין מִתְרִיזִין לֹא אֲלֵא כְּפִינוּ פ"י כְּפִינוּ וְאַפְלוּ בַּעַל כְּרַחוּ וּמִיּוֹה לומֵר דְּהַגּוֹמֵר עַל דַּעַת חֲבֵרוֹ מִתְרִיסִים כֵּן שָׂאֵם מַשְׁמַת חֲבֵרוֹ וְשִׁמְא דִּיקוּמָה כְּמִלְתָּא דְּגִזּוּס בְּשִׁנְלִמָא שְׁגָמוּו כֵּן מִיּוֹה לֹא הָיָה יְכוּל לְשַׁלַּע עֲשׂוֹן אִי לֹא נִיחָא לִיָּה לְפִרְעָה:

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לֹא כְּדָרָךְ שְׁחֲלוּקִין בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים כְּלוּמַר לֹא כְּדָרָךְ שְׁפִקּוּדִים בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים מִנֶּשֶׁב יוֹתֵר דְּגָרְסִינָן

"לֹא כְּדָרָךְ שְׁחֲלוּקִין בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים, חֲלוּקִין בְּאַבְנֵי אֶפֹד, אֲלֵא כְּדָרָךְ שְׁחֲלוּקִין בְּחוּמֶּשׁ שְׁנֵי. בִּיצֵד? בְּנִי לֵאמֹה פְּסִידָרָן, בְּנִי רַחֵל אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וּבְנִי שְׁפָחוֹת בְּאֻמְצַע. וְאֵלֵא מַאי אֲנִי מַקְרִים "כְּתוּלְדָתָם" — כַּשְׂמוּתָן שְׁקָרָא לָהֶן אֲבִיהֶן, וְלֹא כַּשְׂמוֹת שְׁקָרָא לָהֶן מִלְּשָׁה. "רְאוּבֵן, וְלֹא "רְאוּבֵנִי", "שְׁמַעוּזִי", וְלֹא "שְׁמַעוּזִי", "דָּוִי וְלֹא "הַדְּנִי", "גָּד" וְלֹא "הַגָּדִי". תִּיּוֹבְתָא דְרַב כְּהֵנָא! תִּיּוֹבְתָא. וְאֵלֵא מַאי "וְהִחְזִיוֹ"? תֵּנָא: — חֲצִיו שֶׁל מוֹל הַר גְּרִיזִים מִרְוּפָה מִחֲצִיו שֶׁל הַר עֵיבֵל, מִפְּנֵי שְׁלֹוֹי לְמִשְׁחָה.^[א] אַדְרָבָה, מִפְּנֵי שְׁלֹוֹי לְמִשְׁחָה בְּצָרִי לְהוֹ! הֲכִי קֹאמַר: אַף עַל פִּי שְׁלֹוֹי לְמִשְׁחָה — בְּנִי יוֹסֵף עֲמָהֶם. שְׁנָאֻמַר: "וַיִּדְבְּרוּ בְנֵי יוֹסֵף אֵת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מִדּוּעַ נִתְּתָה לִי נַחֲלָה גּוֹרֵל אֶחָד וְחֶכֶל אֶחָד וְאֲנִי עִם רַב ... וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם עִם רַב אַתָּה עֲלָה לָּהּ הִנְעֶרְהָ".^[ב] אָמַר לָהֶן: לָכוּ וְהִחְבִּיאֻ עֲצָמְכֶם בְּעֶצְרִים, שְׁלֹא תִשְׁלוּט בְּכֶם עֵין הָרָע. אָמְרוּ לִיה: יִרְעִיהָ דִּיוֹסֵף לֹא שְׁלִטָא בֵּיה עֵינָא בִּישָׂא, דְּכַתִּיב: "כֵּן פָּרַת יוֹסֵף בֶּן פָּרַת עַלִי עֵינֹ", וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אֵל תַּהֲי קוּרָא "עַלִי עֵינֹ", אֲלֵא "עוֹלִי עֵינֹ".^[א] רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מִהֲכָא: "וַיִּדְּגוּ לָרֶב בְּקִרְבַּ הָאֶרֶץ", מַה דְּגִים שְׂכִיבִים — מִיָּם מִכְּסִין עֲלֵיהֶן וְאִין הָעֵין שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, אַף זֶרַעוֹ שֶׁל יוֹסֵף — אִין הָעֵין שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן. הֲנֵי חֲמִישִׁים אוֹתוֹת? חֲמִישִׁים נְכִי חֲדָא הִינִין! אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יוֹסֵף הוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת, שְׁנָאֻמַר: "עֲדוֹת בִּיהוֹסֵף שָׂמוּ בְּצִאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם". מִתְקִירָה לַה רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: "כְּתוּלְדָתָם" בְּעֵינָן! אֲלֵא: כֵּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה "בְּנִימִי" כַּתִּיב, וְהָכָא "בְּנִימִי" שְׁלֹם, כְּדַכְתִּיב: "וְאֲבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימִי".^[א] אָמַר רַב חֲנָא בַר בִּרְזַנָּא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא: יוֹסֵף שְׁקִידֵשׁ שָׁם שְׁמִים בְּסַתֵּר — הוֹסִיפוּ עֲלֵיו אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יְהוּדָה שְׁקִידֵשׁ שָׁם שְׁמִים בַּפְּרָהֲסָא — נִקְרָא כּוּלֵּו עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. יוֹסֵף מַאי הִיא — דְּכַתִּיב: "וַיְהִי כִּפְהִיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבִּיתָה לַעֲשׂוֹת מִלְאכְתּוֹ", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִלְּמִיד שְׁשִׁנְיָהֶם לְדַבֵּר עֲבִירָה נִתְּכּוֹנוּ. "וַיָּבֹא הַבִּיתָה לַעֲשׂוֹת מִלְאכְתּוֹ". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: לַעֲשׂוֹת מִלְאכְתּוֹ מִמַּשׁ, וְחַד אָמַר: לַעֲשׂוֹת צָרְכֵיו נִכְנֵס. "וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבִּית וְגו'", אֲפֻשֶׁר בֵּית גְּדוֹל כַּבִּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשַׁע לֹא הָיָה בּוֹ אִישׁ!? תֵּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אוֹתוֹ הַיּוֹם יוֹם חָגֹם הָיָה, וְהִלְכוּ כּוּלָּו לְבֵית עֲבוּדָה זָרָה שְׁלָהֶם, וְהִיא אִמְרָה לָהֶן חוֹלָה הִיא, אָמְרָה: אִין לִי יוֹם שְׁנִיזְקָק לִי יוֹסֵף פִּיּוֹם הַזֶּה. "וַתַּתְּפֹּשְׁהוּ בְּכַנְדּוֹ לֹאמַר וְגו'", בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּאַתָּה דִּיּוֹקָנוֹ שֶׁל אֲבִיו וּנְרָאָתָה לוֹ בַּחֲלוּן, אָמַר לוֹ יוֹסֵף! עֲתִידִין אַחִיהָ שְׁיִכְתְּבוּ עַל אֲבִנֵי אֶפֹד וְאַתָּה בִּנְיָהֶם, רְצוּנָה שְׁיִמְחָה שְׁמָהּ מִבְּנִייהֶם, וְתִקְרָא רוּעָה זִזְנוּת? דְּכַתִּיב: "וּרְעָה זִזְנוּת יֹאבֵד הוּן".^[א] מִיד — "וַתִּשָּׁבַב בְּאִיתָן חֲשׂוֹתִי", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי מַאִיר: שְׁשִׁבְהָ קִשְׁתוֹ לְאַיתָנָה. "וַיַּפְּזוּ וְרוּעִי דְדִירו" — נַעֲזִי דְדִירוּ בַּמְרַמֵּעַ וְיִצְאָה שְׁכֵבַת זֶרַעוֹ מִבִּין צִיפּוֹרְגִי דְדִירו. "מִידִי אֲבִיר יַעֲקֹב", מִי גֵרָם לוֹ שְׁיִחָק עַל אֲבִנֵי אֶפֹד — אֲלֵא אֲבִיר יַעֲקֹב. "מִשָּׁם רָעָה אָבִין יִשְׂרָאֵל", מִשָּׁם זָכָה וְנַעֲשָׂה רוּעָה, שְׁנָאֻמַר: "רוּעָה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה נִהַג בְּצִאֵן יוֹסֵף". תַּנְנָא: הָיָה רְאוּי יוֹסֵף לְצִאת מִמָּנֹן שְׁנִים עֶשְׂרִי שְׁכֵטִים כְּדָרָךְ שְׁיִצְאוּ מִיַּעֲקֹב אֲבִיו, שְׁנָאֻמַר: "אֲלֵה תְלִדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף", אֲלֵא שְׁיִצָּא שְׁכֵבַת זֶרַעוֹ מִבִּין צִיפּוֹרְגִי דְדִירו, וְאַף עַל פִּי כּוֹ, יִצְאוּ מִבְּנִימִין אַחֲרֵיו, וְכוּלָּן נִקְרָאוּ עַל שְׁמוֹ, שְׁנָאֻמַר: "וּבְנֵי בְנִימִן כֹּלַע וְכָבֶר וְאַשְׁבֵּל וְגו'". "כֹּלַע" — שְׁנִבְלַע בֵּין הָאוֹמוֹת, "וּכָבֶר" — כְּכוֹר לְאֹמוֹ הָיָה, "וְאַשְׁבֵּל" — שְׁשִׁבְאוֹ אֵל, "גִּגְרָא" — שָׁגַר בְּאַכְסִנְיִוִת, "וְנַעֲמֹן" — שְׁנָעִים בְּיוֹתֵר, "אַחִי וְרֹאשׁ" — אַחִי הוּא וְרֹאשֵׁי הוּא, "מִפִּים וְחַפִּים" — הוּא לֹא רָאָה בַּחוּפְתִּי וְאֲנִי לֹא רְאִיתִי בַּחוּפְתּוֹ, "וְרֹאדִךְ" — שְׁיִיד לְבִין אוֹמוֹת הָעוֹלָם. אִיבָא דְאָמְרִי: "וְרֹאדִךְ" — שְׁפִינוּ דּוֹמִין לְוִוְרָד. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בִּשְׁעָה שְׁאֻמַר לוֹ פִּרְעָה לְיוֹסֵף "וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֵת יָדוֹ וְגו'", אָמְרוּ אִיצְטִגְגִּינִי פִּרְעָה: עָבַד שְׁלָקְחוּ רַבּוּ בַּעֲשָׂרִים כֶּסֶף תַּמְשִׁילָהוּ עֲלִינוּ? אָמַר לָהֶן: גְּבוּגִי מִלְּכוֹת אֲנִי רוּאָה בּוֹ.^[א] אָמְרוּ לוֹ: אִם כּוֹ, יְהֵא יוֹדַע בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹ! כֹּא גְבִרְיָאֵל וְלִמִּידוֹ שְׁבָעִים לָשׁוֹ. לֹא הָיָה קִנְמַר. הוֹסִיף לוֹ אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלָמַד, שְׁנָאֻמַר: "עֲדוֹת בִּיהוֹסֵף שָׂמוּ בְּצִאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם שֹׁפֵת לֹא יִדְעָתִי אֲשַׁמְעִי. וְלִמְחַר, כֹּל לִישְׁנָא דְאִישְׁתַּעִי פִּרְעָה בַּחֲדִיחָה, אַחֲדֵר לִיה. אִישְׁתַּעִי אִיהוּ בְּלָשׁוֹן הַקְדוּשׁ, לֹא הָיָה קֹא יָדַע מַאי הָיָה אָמַר. אָמַר לִיה: אֲנִמְרִי. אֲנִמְרִיהָ וְלֹא גִמַר. אָמַר לִיה: אִישְׁתַּבַּע לִי דְלֵא מְגִלִּית. אִישְׁתַּבַּע לוֹ. כִּי אָמַר לִיה "אֲבִי הַשְׁבִּיעֲנִי לֹאמַר", אָמַר לִיה: זֵיל אִיתְשִׁיל אֲשַׁבּוּעַתָּה. אָמַר לִיה: וְאִיתְשִׁיל נְמִי אַדִּידָהּ. וְאַף עַל גַּב דְּלֵא נִיחָא לִיה, אָמַר לִיה: "עֲלָה וּקְבַר אֵת אֲבִירָה כַּאֲשֶׁר הַשְׁבִּיעָה".^[א] יְהוּדָה מַאי הִיא? דְּתַנְיָא, הָיָה רַבִּי מַאִיר אוֹמַר: כַּשְׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם הָיוּ שְׁכֵטִים מְנַצְּחִים זֶה עִם זֶה, זֶה אוֹמַר: אֲנִי יוֹרֵד תַּחֲלָה לָיִם, וְזֶה אוֹמַר: אֲנִי יוֹרֵד תַּחֲלָה לָיִם, קִפְצִי

שְׁכֵטוֹ

לֹא כְּדָרָךְ שְׁחֲלוּקִין בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים כְּלוּמַר לֹא כְּדָרָךְ שְׁפִקּוּדִים בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים הוּא כְּסַר וְנִדְבַר רָאוּבֵן שְׁמַעְיָן לִוי וַיִּהְיֶה וַיִּשְׁשָׁכַר וַיְזַבְלוּן כָּאֲחַד מֵהֶן כַּשְׁנִי כְּנִימִין דָּן וַתְּפִלָּה נָד וְאִשְׁרַי וַיּוֹסֵף: א"כ מה ת"ל כְּתוּלָתָם הוֹאִיל וְלֹא כְּדָרָךְ לְצִמָּן נִסְתְּרוּ: תִּיּוֹבְתָא דְרַב כְּהֵנָא דְלָבְלִי שְׁלִמָא אִין זֶה כְּסַר הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבֵל דְּאֲלוּ כְּסַר הַר גְּרִיזִים שְׁמַעְיָן וְלִוי וַיִּהְיֶה וַיִּשְׁשָׁכַר וַיּוֹסֵף וּבְנִימִין וְהַר עֵיבֵל רָאוּבֵן נָד וְאִשְׁרַי וַיְזַבְלוּן דָּן וַתְּפִלָּה: מִכְּבָּהּ מִחֲצִיו כּוֹי וְהָיוּ דְקֹאמַר וְהִחְזִיו אֵל מוֹל הַר עֵיבֵל הִחְזִיו מִמַּשְׁטַ שְׁפִסְטָנִי: מִשְׁנִי שְׁלֹוֹי לְמִשְׁחָה זָקְנִי כְּהֵנָה וְלוֹיָהּ הָיוּ עִם הָאֲרִינֹן כִּין שְׁנִי הָהָרִים כְּלִתְקַמֵּן: כֵּל שֶׁכֵּן דְּכַצְרִי לְהוֹ חֲצִיו שֶׁל הַר גְּרִיזִים שְׁהָרִי שְׁכֵט לִוי מִהָן הָיָה: אֲלֵא הֲכִי קֹאמַר אַע"פ שֶׁשְׁכֵּט לִוי לְמִשְׁחָה אַפ"ה חֲצִיו שֶׁל הַר גְּרִיזִים מִכְּבָּהּ מִשְׁנִי שְׁיִסְרָף עֲמָיָן וּמִרְבֵּינוּ הָיוּ: וַיִּדְבְּרוּ בְנֵי יוֹסֵף וְגו' כּוּפִיו דְקֹרָא וְאִין עִם רַב אֲשֶׁר עַד כַּה כְּרַבְנִי ה': עוֹלִי עֵין עוֹלִין עַל הָעֵין וְאִין הָעֵין עוֹלָה עֲלֵיהֶם: וְהָיוּ לְרַב כֵּן בְּרָבָן יַע

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

והיו שרי יהודה רגמתם רוגמין אותן כך שנויה צריכתא במכילתין משל למה

הדבר דומה למלך, בשר גדם שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן אמר לקטן העמידני עם הגז החמה אמר לגדול העמידני בג' שעות פא הקטן להעמידו עם הגז החמה ולא הניחו גדול חמר לו לא חמר לי אלא עד ג' שעות והקטן חמר לא חמר לי אלא עד הגז החמה מתוך שהיו עומדים צדין ננער חביהו חמר להן בני מכל מקום שניכם לא פוקתם אלא לכבודי אף אני לא חקפח את שרככם מה שכן נטלו שבתו של בגמין שירד תחלה לים ששרתה שכינה בחלקו שנאמר וכו' ומה שכן נטלו שבתו של יהודה זכה למלכות שנאמר שרי יהודה רגמתם אין חמר בלשצר והלבישו לגינאל

ארנגנא (מגיאל ה:כ"ט): אי אפשר לומר לוי למשה וכו' ירושלמי ר"ש אומר שמעון ולוי מה שמעון בלו למעלה אף לוי בלו למעלה מה אני מקים הדין פניה נגד הכהנים והלויים בדאמר ר' יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות הפהנים נקראו לויים וזה אחד מהן והפהנים הלויים בני צדוק (יבמות פו:): מאי על על בסמוך פדתגיא רבי אומר וכו' האי דלא מיייתי ממתינן בפקק שתי הלחם (מנחות צ.) אבא שאול אומר שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים ואטפחים רוח באמצע קאי שהיו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים חמרו לו והלא כבר נאמר ונתת על המערכת לבנה זכה חמר להם והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה יש לומר משום דצריכתא מפרש בהדיא על בסמוך ונקראה אפי' רבי מאיר ור' יהודה דפליגי התם אבא שאול ואמרי על ממש והבי משמע נמי בהקומן רבה (שם כז.) כל היבא דאיבא למימר על ממש דאמרי' [על ממש] דבשי שם רבי יצחק איברים שסדרן צצרי מערכה מהו אלבא דמאן דאמר על ממש לא תבשי לך דעל העצים פתיב

[מ"מ] הכא בלי שלמא מודו דעל בסמוך ולא אמרי' המבדקין על הר גרזים ממש והמתללים על הר עיבל בדאמרינן ביירושלמי יכול אלו שבהר גרזים היו אומרים ברכות ואלו שבהר עיבל היו אומרים קללות תלמוד לומר הברכות והקללות אלו ואלו היו אומרים ברכות ואלו ואלו אומרים קללות יכול אלו שבהר גרזים היו עונין אחר הברכות אמן ואלו שבהר עיבל היו עונין אחר הקללות אמן ת"ל וענו כל העם ואמרו אמן אלו ואלו היו עונין אחר הברכות והקללות אמן הא ביצד בשעה שהיו אומרים ברכות היו הופכין פניהם וכו' ופלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דפליגי בפקק התורה (מנחות דף עח.) הט את התורה לפנים ולחמה חוץ לחומה וכן בפקק תמיד נשחט (פסחים דף סג:) השוחט הפסח על החמץ לא שוכא להבא ונקראה לר"י דרבי מודה נמי דכל על לבתחלה ולמצנה על ממש ושאי הכא דגזרת הפסח היא וכדפרשית ובגישבד מכשר על בסמוך דומיא דההיא דפקק שתי הלחם (מנחות דף צב.) דאם סדר מערכת לחם הפנים פתים של שבע שבע [אמר רבי] רואין את העליונות באלו אינן [והא בעינן ונתת על המערכת לבנה מאי על בסמוך ורבי לטעמה דאמר על בסמוך] וגבי בזיכי לבונה טעמא נמי ביון דמשמע על בסמוך אמרינן דהאי על נמי לבתחלה בסמוך קאמר חזא שלא יפרס הלחם ועוד [דבי יהיב] בסמוך [הוי] דרך כבוד טפי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בדאמרינן בכל המנחות באות מצה (שם סב.) גבי בבשי עצרת דכתיב והניף הכהן אתם על לחם הבכורים יכול ויש בבשים על גבי לחם תלמוד לומר על גבי בבשים אי על גבי בבשים יכול לחם על גבי בבשים תלמוד לומר על לחם הבכורים וכו' ר' חנינאי אומר מניח הלחם בין שתי יריכותיהם של בבשים ומניף ומצא מקום שני מקראות הללו חמר רבי לפני מלך ב"ו אין עושין [בן] לפני ממ"ה עושין בן אלא מניח זה בצד זה ומניף והא בעינן על חמר רב חסדא לרב הקמנא ואמרי לה רב הקמנא לרב חסדא רבי לטעמה דתניא וכו':

אשפיזכן לגבורה שבית קדשי הקדשים לסמן עליו וכחשו באמונתם: רד עם אל ורד בים על שצטח בהכח"ה: ישראל ממסלותיו דיהודה שנתקדש למשל בהן: שדבר נאמר לוי למטה בספר יהושע בדכתיב וכל ישראל וזחניו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלויים אלמא כהנים ולויים למטה היו: דכאוי גשרת לשאת את הארון דהינו מכן שלשים ועד בן חמשים: למטה חצל הארון: אלו ואלו ישראל ולויים למטה היו בדכתיב בספר יהושע: על הר גרזים ועל הר עיבל שבת משה פתורה על בסמוך בדמפרש ואזל: על בסמוך שהיה מושיב שני בזיכי לבונה בין שני הסדרים: וסבות על הארון על פרחן לאו על ממש דהאי מחצה הווי פרכת ולא היה סדך: צרוך בכלל צרוך בפרט כל הברכות והקללות נאמרו בהר גרזים ובהר עיבל בכלל ופרט צרוך אשר יקים את דרכי התורה הזאת ארור אשר לא יקים הרי בכלל וכל אחת ואחת בפרט צרוך וארור צרוך אשר לא יעשה פסל ומסכה ארור אשר יעשה פסל ומסכה וכן כלן: ללמוד וללמד לשמר ולעשות כל המצות כלן טעונות חרבה אלה ולמקתם אתם ושמרתם לעשתם וכתיב ולמקתם אתם את בניכם וגו' הרי כאן חרבע מצות לכל מצנה ועל חרבעתו נמסרו ארור וצרוך בכלל ופרט צרוך אשר ילמדו ארור אשר לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשות בכל אחד חרבע דריתות ברית לצרוך בכלל ברית לצרוך בפרט ברית לארור בכלל ברית לארור בפרט:

מסורת הש"ס
א פסיקתא רבתי
ב זבחים נד; יומא יב; אבות דרבי נתן
ג תנא דבי אליהו רבה
ד תוספתא סוטה
ה מנחות סב; משנה סוטה; לעיל לב.
ו מנחות צח.
ז מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

תורה אור השלם
שם בגמון צעיר דם שרי יהודה רגמתם שרי זבולן וגו' [תהילים סח, כח]
לבגמון אמר יודי יהנה ישכן לבטח עליו חפץ עליו וגו' [דברים לג, יב]
סבבי בכחש אפרים ובמקמה בית ישראל ויהודה עד רד וגו' [יושע יב, א]
והפדן: יש מנהיגים שאין להם סמכות. כאן הדוגמה הקלאסית וגו' [שיעורים במנהיגות; מהדורה עברית, מבוא; לחנו ובגדול טו]
אל־תשפני שבלת מים ואל־תכלעני מצולה ואל־תאסר־עלי באר פיה [תהילים סט, טז]
הושיעני אלהים כי באו מים עד־נפש [תהילים סב, ב]
תהילים ס, טז]
בהצוות את־אדם נהרים ואת־אדם צובה ונשב יואב ונז את־אדם וגו' [תהילים ס, ב]
ויאמר יהנה אל־משה מה־תצאק אלי דבר אל־בני־ישראל וישעו [שמות יד, טו]
היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו [תהילים קיד, ב]
הם ראה ונסת הודו: יסב לאחור [תהילים קיד, ג]
אלה יעמדו לקרד את־העם על־הר גרזים בעדרכם את־היודו שמעון וגו' [דברים כז, יב]
וכל־ישראל וזקניו ושטרים ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלויים נשאי וגו' [יושע ח, לג]
ונתת על־המערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליתנה [ויקרא כד, ז]
ושמת שם את ארון העדות וסבת על־הארץ את־הפרכת [שמות מ, ג]
ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה מעשה וגו' [דברים טו, טז]

 עין משפט גור מצורה
--

א טור או"ח סי' קבח:

ב מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמוג עשין ג, ש"ע או"ח סי' קבח סעי' יג:

ג מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט:

ד מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' י:

רבי שמעון מוציא הר גריזים הכי מפנים לה פירושגלמי וכן היה ר"ש אומר אין לך.

כל דבר ודבר מן התורה שאין ברות עליה תקע"ו ברייתו שמים נשברה בברוך ולא ידענא אמאי וי"ב ושמא ברית כנגד כל שבת ושבת וי"ב פארוז וי"ב בכלל וי"ב בפרט הכי מ"ח ברייתו ללמוד וללמד לשמר ולעשות הכי קצ"ב ברייתו וכן בהר סיני וכן בערכות מונאב הכי תקע"ו ברייתו: ונשתלשו בערכות מונאב וא"ת מאי אגמריין למימר שלישי דערכות מונאב והא לא אורי ר' ישמעאל בערכות מונאב כלל יש לומר משום סיפא נקט לה דבשי למימר אין לך כל דבר

מצה ומצה: רבי שמעון בן יהודה אומר וירושלמי עד פהון דברים שנגללו ונפרטו דברים שנגללו ולא נפרטו [אמר ליה] בן אמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו וצא אלא ללמד על הכלל כגו וצא אחר לו לא בדבר אחד דלמא בשני דברים בתמייה והכא בשני דברים אנו הוימין אחר ר' תנחומא משנין דבתיב בסוף אמן כמו שכלו דבר אחד בתיב אשר לא יקום את דברי התורה ובי יש תורה נופלת רבי שמעון בן אלנקימא אומר זה הסוג שהוא עומד רבי שמעון בן חלפתא אחר זה הבית שלמטה דאמר רב הונא בר יהודה בשם שמואל דעג הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר עגי להקיום ר' אחא בשם ר' תנחום בר' חיאי למד ולמד שמר ועשה והיתה ספקו בידו להחזיקו ולא החזיקו הכי זה בכלל ארוז ר' ירמיה בשם רבי חיאי בר' אבא לא למד ולא למד לא שמר ולא עשה ולא היתה ספקו בידו להחזיקו והחזיקו הכי זה בכלל ברוך דאמר רבי חיאי א"ר ירמיה שתיז הקב"ה לעשות על לבועלי מצות בעצן של בעלי תורה שנא' (קהלת ז':י"ב) כי בעצ החכמה בעצ הספק ואומר ען חיים היא למחזיקים בה (משלי ג':ח): אמר רב משרשיא צרבא וצרבא דצרבא בפתמה דהכי בעי למימר דלר"ש בן יהודה קבל עליו כל אחד ממשכאל למתו"ג מצות קצ"ח רבוא רבואות וח' אלפים רבואות ותי"ג רבואות ושבע אלפים ומאתים ברייתו לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמשים וחמש מאות בשביל ערבתו חס ישברו עליהן ולרבי אלבא דרבי שמעון ששים רבוא פעמים ושלשת אלפים ומתנ"ה פעמים חשבון זה ברייתו קבלו עליהן: ברכה אחת קודמת לקלה וירושלמי יכול משאיו אומרים ברכות היו אומרים קללות תלמוד לומר הברכה והקללה קללה בלחת וברכה בלחת:

רבי שמעון מוציא הר גריזים הכי מפנים לה פירושגלמי וכן היה ר"ש אומר אין לך.

ארבע, ארבע וארבע הרי שמונה, שמונה ושמונה הרי שש עשרה. וכן בסיני, וכן בערכות מונאב, שניאמר: "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגוי, וכתיב: "ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו'". נמצא ארבעים ושמונה ברייתות על כל מצוה ומצוה. רבי שמעון מוציא הר גריזים והר עיבל, ומכנים אהל מועד שבמדבר.⁽ⁿ⁾ ובפלוגתא דהגי תנאי דתנאי, רבי ישמעאל אומר: פללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד. רבי עקיבא אומר: פללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערכות מונאב. ואין לה כל דבר מצוה ומצוה שפתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה ברייתות. רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון: אין לה מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה ברייתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים.^(a) אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון, אין לה כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה ברייתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. מאי בינייהו? אמר רב משרשיא: צרבא וצרבא דצרבא איפא בינייהו. דרש רבי יהודה בן נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש: כל הפרשה כולה לא נאמרה אלא בנואף ונואפת, "ארוז האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו'", ב"ארוז" סגי ליה? אלא: זה הבא על הערוה והוליד בן, והלה לבין אומות העולם ועבד עבודה זרה. ארוזין אביו ואמו של זה שפה גרמו לו. תנו רבנן: "ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקלה וגו'", מה תלמוד לומר? אם ללמד שתהא ברכה על הר גריזים וקלה על הר עיבל, הרי כבר נאמר "אלה יעמדו לברה את העם על הר גריזים", וכתיב "ואלה יעמדו על הקלה בהר עיבל!" אלא להקדים ברכה לקלה.

יכול יהיו כל הברכות קודמות לקללות, תלמוד לומר: "ברכה" ו"קלה" — ברכה אחת קודמת לקלה, ואין כל הברכות קודמות לקללות. ולהקיש ברכה לקלה, לומר לה: מה קלה בלויים, אף ברכה בלויים. ומה קלה בקול רם, אף ברכה בקול רם. ומה קלה בלשון הקודש, אף ברכה בלשון הקודש. ומה קלה בכלל ופרט, אף ברכה בכלל ופרט. ומה קלה — אלו ואלו עוזין ואומרים "אמן", אף ברכה — אלו ואלו עוזין ואומרים "אמן".^(a) מתנבי ברכת כהנים פיצד? במדינה אומר אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש אומר את השם בכתבו,

ארבע ברייתות ללמד וארבע ללמד הכי שמונה: שמונה ושמונה הא איפא עוד שמונה לשמור ולעשות: וכן בסיני כשנאמרו כל המצות למשה נתנו כלן פארוז וברוך בכלל ופרט: וכן בערכות מונאב כשאמרה לישכאל בדתוב (דברים א':ה') שעבר הירדן פארן מונאב האיל משה וגו': שניאמר אלה דברי הברית וגו' בחר קללות וברכות בתיב מלבד הברית וגו' אלמא בברית ערכות מונאב בערכות והללות בן ברית בחורב דהר גריזים ודהר עיבל לא אצטריך ליתניי קרא דעלה דאזי ובה אורי ושמרתם את דברי הברית האת לא גרם ליה הכא: ארבעים ושמונה ברייתות לבן אחד ממשכאל שש עשרה קללא זמני מ"ח הוי: מוציא הר גריזים לפי שלא אחר יהאשע עליהן כל התורה אלא מצות ששפרשה: ומכנים אהל מועד שלאחר שהוקם המשכן נדבר הקב"ה עם משה בישוב ולמדו כל התורה בדכתוב וידבר ה' אליו מאהל מועד לאחר (ויקרא א':א'): כללות נאמרו בסיני בסתם נאמרה תורה בסיני ולא נתפרשה לו כגון בסיני נאמר (שמות כ':כ"א) קדחת עליו את עלתיו ואת שלמיו ולא פרש מתן דמים פיצד הקטרת אומרים והפשט ונתוח וכליל של עולה ובספר ויקרא באהל מועד פרשה: ונשתלשו בערכות מונאב מפי משה לישכאל ת"ק סבירא לה בר' ישמעאל הלך הר סיני ואהל מועד חדא היא ור' שמעון ס"ל כר"ע הלך חרי נינהו: ר"ש ברכי יהודה אומר ארבעים ושמונה ברייתות לבן אחד של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים פמנין שהיו (בסיני) [במדבר] שכל אחד נעשה ערב על כל אחיו ה"ג במוספתא (פ"ח ע"ש) א"ר לגדרי ר"ש בן יהודה אין לנו כל מצה ומצה שנא נכרתו עליה מ"ח ברייתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ויש בכל אחת שש מאות אלף ושלשת אלפים חמש מאות וחמשים: מאי בינייהו מאי מוסיף רבי ובמאי פליגי: אמר רב משרשיא ערבא וערבא דערבא חס נעשה כל אחד ערב על ערבותו של חברו או לא רבי שמעון בן יהודה סבר לא נעשה כל אחד ערב על חברו אלא שישמרו את המצות ומצא כל אחד ואחד ערב על מ"ח ברייתות של כל אחד ואחד רבנן לא נעשה כל אחד ואחד ערב על ערבותו של חברו אלא על חובתו של חברו ואתא רבי למימר לגדרי ר' שמעון שפא למנות את ברייתות הערכות יש לו למנות ארבעים ושמונה ברייתות של ששים רבוא לבן אחד ודכל

אחד האלה יש ששים רבוא שכלם נתעברו זה בזה על חובותם ועל ערבותם נמצא כל אחד מקבל עליו ערכות של ששים רבוא בשביל חובותו של חברו וכל אחד מששים רבוא הללו קבל עליו ברייתות ששים רבוא בשביל ערכות שנתעברו אחיו על חביריהם והה קבל עליו אף ערכות של ערבים: כל הפרשה של הר גריזים לא נאמרה אלא בנואף ונואפת: פארוז סגי ליה בתמייה פופר בעקר הוא וסגי ליה פארוז: אלא זה הבא על הערניה אשת איש והוליד ממזר ומתוך בשתו שאסור לבא בהלה ואינו מוצא אשה הוא הולך לבין העובדי פוכבים ועובד עובדת פוכבים ארוזים אלה שששאויה לעבד פסל ומסכה וכן מורש את כלן כל אחת לפי פשטה אותו של עריית כגון שוכב עם חותנתו ואשת אביו ועם אחותו כלם בלשת איש ולמקם בחרי ארוזי שרב עם כל בהמה אשת איש שששיתה מעשה בהמה שמנאפת מקלל אביו ואמו הבא על אשת איש מקלל בלבו ובאמו שגדלו גדולין רעים בצייתם משנה עור מפתה אשת איש שהיא סומא דבדר ואינה יודעת ענשו פמוהו משיג גבול רעהו דא על אשתו הכי הוא השיג גבול מפה רעהו בסתר גורם לו בלחש חתרייו שמתות בבדיקת מים המרים לקח שחד להבות נפש לוקח שחד להיות עוקב אחר המנאף ולפנות לו לאשת איש וגורם לו מיתה מטה משפט גר יתום איני יודע לדקשו: יכול כל הברכות כגן קודמות לקללות שינאמרו כל הברכות תחלה עד ברוך אשר יקום וגו' ואח"כ יפתחו בהללה: בלשון הקדש בקליפין קול קול ממשה: מתני' הכי גרסינן במתני' ברכת כהנים פיצד כו' במדינה אומר אותה שלש ברכות שמפסיקין בההנים בין פסוק לפסוק ועוזין הצבור אמן: במקדש ברכה אחת לפי שאין עוזין אמן במקדש ואין צריך כאן שום הספק והכי מפרש במכרא:

אלו נאמרינ פרק שביעי סוטה

 מסורת הש"ס

א זבחים קטיו: חגיגה ו.

ב בכורות נו.

ג תמיד לג: משנה תמיד

 תורה אור השלם
--

[דברים כח, טט]

[דברים כט, ח]

[דברים כז, טו]

[דברים יא, כט]

[דברים כז, יב]

[דברים כז, יג]

[במדבר ו]

מסורת הש"ס
א מגילה כז: ב משנה מעשר שני ג משנה פרה
תורה אור השלם
[נחמיה ח, ה] [איוב לב, טז] [נחמיה ח, ג] [תהילים קלד, ב] [במדבר ו]

והִזָּה לְאַחֲרָיו וְאָף שֶׁסּ הָיוּ פְּלִיט הַצְּרִיכִין הַזֶּה: הַזֹּאתוּ פְּסוּלָה דְּעָשִׂינוּ פִּגְמָה לְטַהֵרָה בְּדָבָרִיב (בַּמִּדְבָּר י"ט:י"ט) וְהִזָּה הָטוֹרַע עַל הַטָּמֵא שֶׁיֵּהָא מִתְּפִנּוּ לוֹ: עַל הַצְּדִידִין שֶׁבִּפְנֵי צְדִידִין שֶׁיֵּשׁ מִמֶּנּוּ וּלְהֵלֵךְ וּלֹא צְדִידִין שֶׁיִּשְׁנּוּ מִמֶּנּוּ וּלְאַחֹר וְהָכִי נָמִי הַעוֹמְדִין בְּצִדִידִין שֶׁל כְּהֵן הַיָּמָנוּ וּלְהֵלֵךְ בְּכָלל בְּרָכָה הֵן דְּכֻלְּפָנָיו דְּמִי אֲבָל שֶׁל אַחַר הַיָּמָנו אַע"פ שֶׁאֵינֶן אַחֲרֵיהֶן מִמֶּשׁ כִּלְאַחֲרָיו דְּמִי: וּבִפְתָחוֹ וּבִשְׁהַתְחִיל וּבִדְעָרָא כְּתִיב: עָמְדוּ שְׁתָּקוּ: שְׁלֹא נָטַל יָדָיו לִפְנֵי עֲלֻתוֹ לְדוּכּוֹ: בְּמָה הָאֲרַכְתָּ יָמִים אֵיזָה זְכוּת בְּיָדְךָ שֶׁהָאֲרַכְתָּ יָמִים: הַפְּגִזְרִיא לְקַצֵּר דְּרַכּוֹ דְּרַךְ בַּהֲכ"נ לִפְנֵם בְּפֶתַח זֶה וּלְצֵאת כְּנָגְדוֹ וּלְשׁוֹן הַפְּגִזְרִיא מִפְּרֶשׁ בְּבִרְכוּת (דָּף סב:) אֲדַמְקַפֵּא אֲדָרִי אַעוֹל בְּהָא עַד שֶׁאֵי מַחִיף סָבִיב הַשּׁוֹרִית הֵלְלוּ אֲפִנֵם בְּזֶה וְאֶקְצֵר דְּרַכִּי וְדָרִי שׁוֹרִית כְּתוּם: וְלֹא כְּסַעֲתִי עַל רִאשֵׁי עַם הָדָשׁ שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים הַתְּלַמִּידִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ עַל גְּבִי חֲרָקַע וְהַמְהַלֵּךְ בִּינֵיהֶם כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבִין וְנִכְנֵם לִשָּׁב בְּמִקוֹמוֹ מִרְחִיב כְּסוּעוֹתָיו בַּעַל כְּרָחוּ וְהוּא לְשׁוֹן מִפְּסַע וְנִרְאָה כְּמִפְּסַע עַל רִאשֵׁיהֶם לִפְיָךְ צְרִיךְ לְהַקְדִּים אִלּוּ יָגַב לוֹ מִבְּחוּץ: וְלֹא נִשְׁאֲתִי כִּפִּי לְבָרֶךְ שֶׁכֵּהֵן הָיָה: בְּלֹא בְּרָכָה בְּרָכָה דְּמִפְּרֶשׁ וְאִזַּל מֵאִי מִבְּרָה: וְכִי עָקַר כְּרִשְׁיָה בַּעֲבוּדָה לְמַסַּק וְהוּא מִחֲזִיר פָּנָיו כִּלְפִי תַבָּה מֵאִי אָמַר: וְכִי מַהֲדַר אַפֵּה מַצְבוּרָא כְּשֶׁגּוֹמַר בְּרִכּוּתָיו מִחֲזִיר פָּנָיו לְצַד הַתַּבָּה עַד שֶׁיִּגְמַר שְׁלִיחַ צְבוּר הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁלוֹם:

והִזָּה לְאַחֲרָיו וְאָף שֶׁסּ הָיוּ פְּלִיט הַצְּרִיכִין הַזֶּה: הַזֹּאתוּ פְּסוּלָה דְּעָשִׂינוּ פִּגְמָה

”וְהִזָּה לְאַחֲרָיו, לְאַחֲרָיו וְהִזָּה לְפָנָיו — הַזֹּאתוּ פְּסוּלָה. לְפָנָיו וְהִזָּה עַל צְדָדִין שֶׁבִּפְּנֵי — הַזֹּאתוּ כְּשִׁירָה. ”אָמַר רַבָּא בַּר רַב הוֹנָא: כִּינּוֹ שֶׁנִּפְתַּח סֵפֶר תוֹרָה אֲסוּר לְסַפֵּר אֲפִילוֹ בְּדָבָר הִלְכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וּבִפְתָּחוֹ עָמְדוּ כָּל הָעָם”, וְאֵין עָמִידָה אֲלֹא שְׁתִּיקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְהוֹחַלְתִּי כִּי לֹא יִדְבְּרוּ כִּי עָמְדוּ לֹא עָנוּ עוֹד”. רַבִּי זִירָא אָמַר רַב חֲסֵדָא, מִהֲכָא: ”וְאֲזַנִּי כָּל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה”. ”וְאָמַר רַבִּי יְחִישָׁשׁ בֶּן לִוִּי: כָּל כְּהֵן שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו — לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ”שָׂאוּ יָדֵיכֶם קוֹדֵשׁ וּבִרְכוּ אֶת ה'”. שֶׁאֵלּוּ תִלְמִידָיו אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ: בְּמָה הָאֲרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶן: מִיָּמֵי לֹא עָשִׂיתִי בֵּית הַכְּנֶסֶת קַפְנִדְרִיא, וְלֹא פִסְעָתִי עַל רִאשֵׁי עַם קוֹדֵשׁ, וְלֹא נִשְׁאֲתִי כַּפִּי בְּלֹא בְּרָכָה. ”מֵאִי מְבָרַךְ? אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב חֲסֵדָא: ”אֲשֶׁר קוֹדֵשְׁנוּ בַּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל אֱהֲרֹן וְצִוְנוּ לְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה.” כִּי עָקַר כְּרַעֲיָה מֵאִי אָמַר? יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיהָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה בְּרָכָה זֹו שֶׁצּוֹיִתָּנוּ לְבָרַךְ אֶת עַמָּהּ יִשְׂרָאֵל, לֹא יֵהָא בָּהּ מְכֻשׁוּל וְצוֹן. וְכִי מַהֲדַר אַפֵּיהָ מַצִּיבוּרָא מֵאִי אָמַר? אַדְבָּרִיָּה רַב חֲסֵדָא לְרַב עוֹקֵבָא וּדְרָשׁ: ”רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם עָשִׂינוּ מַה שֶׁגִּזְרַתְ עָלֵינוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה

הָאֵל אֲמַרְהָ הַעוֹמְדִין מִן הַצְּדִידִין בְּכָלל בְּרָכָה: כִּינּוֹ שֶׁנִּפְתַּח סֵפֶר תוֹרָה אֲסוּר לְסַפֵּר אַפִּי' בְּדָבָר הִלְכָה מִקְשִׁינוּ מִפְּרָק קִמָּא דְּבִרְכוּת (דָּף ח.) דְּאָמַר רַב גֵּשֶׁת הָנָה מַהֲדַר אַפֵּה וְגָרִים אָמַר אֵינָהוּ בְּדִידָהוּ וְאִנּוּ בְּדִידוֹ וּמַצִּינוּ לְמִימַר דְּמַהֲדַר אַפֵּה שְׁאֵי אִי נָמִי רַב גֵּשֶׁת שְׁאֵי מֶשׁוּם דְּהָנָה מְאוּר עֵינַיִם וְהָנָה פְּטוּר מִקְרִיאָה מֶשׁוּם דְּהָנָה דְּבָרִים שֶׁבִּכְתָּב אִי אֲתָה רִשְׁאִי לְאֶמְרוּ עַל פֶּה וְכִינוּ כְּפֶטוּר מִקְרִיאָה אֲבָלוּ בַּשְּׁעָת שְׁמִיעָה הָיָה יָכוֹל לַעֲסֹק בְּדָבָר הִלְכָה וְהָיוּ דְּקֹאֲמַר אִנּוּ בְּדִידוֹ כְּגוֹן דְּבָרִי הִלְכָה (כְּגוֹן) דְּבָרִים דְּעַל פֶּה וְאֵינָהוּ בְּדִידָהוּ דְּבָרִים שֶׁבִּכְתָּב מִיָּהוּ מִסְתַּבְּרָא כְּפִירוֹשׁ ר"ח דְּפִי' הֵתֵם זְוֹקָא רַב גֵּשֶׁת וּכְיוּצָא בּוֹ דִּתּוֹרָתוֹ אוֹמַתּוֹ אֲבָל הֲאֵלְצָא כְּרַבָּא סְבִירָא לוֹ דְּאָמַר רַבָּא כִּינוּ שֶׁנִּפְתַּח ס"ת וְכוּ' וְהָאִי דְּהָנָה מַהֲדַר אַפִּי' י"ל דִּלָּא הָוִיא אוֹרְחָא דְּמַלְתָּא לְאַיעֲסוּקִי בְּדָבָר הִלְכָה בְּאַנְפִי צְבוּרָא בַּעוֹד שֶׁהֵן עֲסוּקִין בַּשְּׁמִיעָת הַתּוֹרָה: כָּל כְּהֵן שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו פֶּרֶשׁ רִש"י אָמַר לִי רַבִּי אִם נָטַל יָדָיו שְׁחֲרִית וְנָטָהַר כֵּהֵן אֵינּוּ צְרִיךְ לְטַל יָדָיו בַּשְּׁעוּלָה לְדוּכּוֹ וּכְמַזְמָה שֶׁהַעֲתַק מִהֲהֵת תַּלְמִיד שֶׁהָרִי אֵין לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע כִּךְ דְּפֶרֶשׁ שְׁלֹא נָטַל יָדָיו לִפְנֵי עֲלֻתוֹ לְדוּכּוֹ מִשְׁמַע מִמֶּשׁ סְמוּךְ וְעוֹד דְּמִיתִי גְּמָרָא קִרָּא שְׁאוּ יָדִיכֶם הָדָשׁ וּבִרְכוּ מִשְׁמַע תַּכָּף לְנֻטִּילַת יָדִים בְּרַכַּת כְּהֵנִים דְּמִשְׁמַע לִיָּה הַשְׂתָּא דְּבִבְרַכַּת כְּהֵנִים מִשְׁתַּעֲבִי קִרָּא דִּהִיא בְּגִישׁוּאִית יָדִים וּמִשְׁמַע בִּירוּשְׁלָמִי פ"ח דְּבִבְרְכוּת דְּבִבְרָכָה דְּמִשְׁתַּעֲבִי קִרָּא בַּעֲשִׂינוּ

נְטוּילַת יָדִים סְמוּךְ לָהּ דְּמִיתִי לָהּ הֵתֵם אֲבִרְכַּת הַמּוֹזוֹן וְהָכִי אֵיתָא שֶׁלִּישָׁה תְּכִיפּוּת הֵן תַּכָּף לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה שֶׁנֶּאֱמַר וְסִמֵּךְ וַשְׁחֹט תַּכָּף לְנֻטִּילַת יָדִים בְּרָכָה שְׁנֹא' שְׁאוּ יָדִיכֶם וּבִרְכוּ תַכָּף לְגִלְגָּלָה תַּפְלָה שְׁנֹא' יֵהִיו וְרַצוֹן אֲמַרִּי כִי וְגו' וּכְתִיב בְּתַרְה יַעֲקֹב ה' בָּרוּם צָרָה וּבִפ' בִּיצַד מְבָרְכִין (בְּבִרְכוּת מ.ב.) מִשְׁמַע דִּהִיא בְּרָכָה אִזְרִי בְּבִרְכַּת הַמּוֹזוֹן מִיָּהוּ שֶׁמַּעֲשִׂינוּ מַנְּה דְּעָשִׂינוּ תַכָּף נְטוּילַת יָדִים בְּבִבְרָכָה דְּמִשְׁתַּעֲבִי בַּה קִרָּא וְהָכָא מִיתִי לָהּ אֲבִבְרַכַּת כְּהֵנִים וְעוֹד אִי מִזְרִי הָכָא בַּשְׁלֹא נָטַל יָדָיו בַּשְּׁחֲרִית אֲמַאי נִקְטוּ כֵּהֵן לְגִישׁוּאוֹת כַּפִּים תַּפּוּךְ לָהּ מֶשׁוּם דְּבָרִי תּוֹרָה שֶׁצְרִיךְ לְטַל יָדָיו בְּדֹאֲמַרִּי' בַּפ"ח דְּבִבְרְכוּת (דָּף יא:.) וּבַפ"ב (שֶׁסּ יד:) אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר רַב אִשִּׁי זְמַנִּין בִּגְיֵאחִין הָיָה חֲאֲמֵנוּ חֲמָה דְּרַב לְתַנּוּנִי לוֹן פִּרְקָא בַּסְפָּרָא דְּבִי רַב וּמַקְדִּים וְקֹאִי וּמַשִּׁי יָגִידָהּ וּמַבְרַךְ וּמַנַּח תַּפְלִין וְהֲדַר אָמַר לוֹ וְאָמַר נָמִי הֵתֵם דְּבַעֲבִי לְאַהֲלוּרִי בְּתַר מֵיֹא לְנַט"י לַח"ש מִיל וּמָה לִי ק"ש וּמָה לִי בְּרַכַּת כְּהֵנִים אִי מֶשׁוּם דְּצְרִיךְ בְּרָכָה לִפְנֵיָה הָכָא נָמִי צְרִיךְ בְּרָכָה לִפְנֵיָה בְּדֹאֲמַר לְקַמּוֹ לְהָכִי מִסְתַּבֵּר דִּהָכָא בְּנְטוּילַת יָדִים תַּכָּף לְבִבְרָכָה מִזְרִי וַשְׁעוֹר תְּכִיפָה אִיבָא לְמִשְׁמַע מִתְּכִיפַת סַמִּיכָה לְשְׁחִיטָה דְּאֲמַרִּי' בִּפ' כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים נג.) כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁהָיוּ שֶׁסּ קוֹרָא אֵינִי בָּהֶם תַּיַּכָּף לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה חוּץ מִזֹּו שֶׁהִיתָה בַּשְּׁעַר וְקַנּוּר שְׁאִין מַצְרַע יָכוֹל לִכְנֵם שֶׁסּ אֲלַמָּא בְּדִי מִהֵלֶךְ מִשְׁעַר וְקַנּוּר עַד בֵּית הַמִּטְבָּחִים לֹא חֲשִׁיבָה תְּכִיפָה וּבְמַסָּכַת מַדּוּת (פ"ה מ"א) מִשְׁמַע דָּלָא הָוִי טָפִי מַשְׁעָרִים וּשְׁתַּנּוּם אֲמָה מְקוּם דְּרִיסַת

רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל וּמְקוּם דְּרִיסַת רַגְלֵי הַכְּהֵנִים שֶׁכָּל אֶחָד הָיוּ י"א אֲמָה: וְכִי מַהֲדַר אַפֵּה מַצְבוּרָא מֵאִי אָמַר סָדַר נְשִׂיאַת כַּפִּים מִפִּי' רַבִּינוּ שְׁלֵמָה עוֹקַר רַגְלָיו בַּעֲבוּדָה מִמִּקוֹמוֹ וּבָא לִפְנֵי הַתַּבָּה וּמִתְפַּלֵּל יְהִי רַצוֹן שְׁתֵּהֵא בְּרָכָה זֹו וְכוּ' וּמֵאַחֲרֶיךָ בַּה עַד שִׁיאֲמַרו אָמֵן שֶׁל הוֹגָאָה מִפִּי הַצְבוּר וְקוֹרָא כְּהֵנִים אִם שְׁנִים הֵם וְאִם אֶחָד אֵינּוּ קוֹרָא ש"צ וְהוּא מִחֲזִיר פָּנָיו מֵאֲלָיו בְּדֹאשְׁבִּי דְּאָמַר לַעֲלִי לְאַחַד אֵינּוּ קוֹרָא וּכְשֶׁפִּלָּה דְּצוּר מִהַקּוֹרָא מְבָרְכִין אֲשֶׁר קֹדֵשְׁנוּ כּו' וְאַחַר כִּךְ מִתְחִילִין בְּבִבְרָכָה וּכְשֶׁפִּלָּה אָמֵן אַחֲרוֹן מִפִּי צְבוּר הֵן מִחֲזִירִין וְכוּפִּפִּין קִשְׁרִי אֲרַעְעוּתִיהֶן אִם רוֹצִין וְשְׁלִיחַ צְבוּר מִתְּחִיל שִׁים שְׁלוֹם וְהַכְּהֵנִים יִתְפַּלְּלוּ רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם עָשִׂינוּ מַה שֶׁגִּזְרַתְּ וְכוּ' וּמֵאַחֲרֵיכֶן בַּה עַד שֶׁתַּכְלָה בְּרָכָה מִפִּי שְׁלִיחַ צְבוּר עוֹזְרִין רַגְלֵיהֶן וְהוֹלְכִין לָהֶן: בַּשְּׂאֵלְתוֹת בְּרַשָּׁת וַיַּחַם קֶרַח כֵּהֵן שֶׁעָבַד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יֵשֵׁא אֶת כַּפָּיו דְּגִרַע מִהוֹרָג אֶת הַנֶּפֶשׁ דְּאֲמַרִּינוּ בִּפ' אֵין עוֹמְדִין (בְּבִרְכוּת נב:) כֵּהֵן שֶׁהֲרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ לֹא יֵשֵׁא אֶת כַּפָּיו וּרְבִינוּ גִרָשֶׁם מְאוּר הַגּוּלָה הַשִּׁיב בְּתַשׁוּבוֹתָיו דְּנוֹשֵׁא כַּפָּיו וְקוֹרָא רֹאשׁוֹן בְּתוֹרָה דְּכִינוּ דְּחִזּוֹר בְּתַשׁוּבָה חוּזַר לְקַדְשָׁתוּ דָּתָנוּ בְּסוּף מַסָּכַת מְנָחוּת (דָּף קט.) אַךְ לֹא יַעֲלוּ כְּהֵנִי הַעֲמוּת אֵל מִזְבַּח ה' בִּירוּשָׁלַם כִּי אִם אֲבָלוּ מִצּוֹת בְּתוֹךְ אֲחִיהֶם וְהָרִי הֵן בַּבַּעֲלִי מוּמִין שְׁחוּלְקִין וְאוּכְלִין וּכְשֶׁסּ בַּבַּעֲלִי מוּמִין נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם וְקוֹרָא רֹאשׁוֹן בְּתוֹרָה וְאָף זֶה שֵׁאִם לֹא תֵאֲמַר כֵּן נִמְצְאָת מִרְפָּה יָדִיהֶן שֶׁל בַּעֲלֵי תַשׁוּבָה שִׁיאֲמַרו אוֹי לֹאוּתָה בּוֹשָׁה אוֹי לֹאוּתָה כְּלָמָה וַיִּמָּנְעוּ מַעֲשׂוֹת תַשׁוּבָה וְאָמַר ר' יוֹחָנָן כָּל הַאוֹמַר מְנָשָׁה אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הָכָא מִרְפָּה יָדִיהֶן שֶׁל בַּעֲלֵי תַשׁוּבָה וְתַנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל הוֹאִיל וְהֵלֶךְ זֶה וַנַּעֲשֶׂה כֵּהֵן לְאֵלִילִים אֲדַחָה אֲבָן אַחַר הַנֶּפֶל וְכוּ':]וַע"ע תוֹם' מְנָחוּת קט. ד"ה לֹא יִשְׁמָשׁוּ וְתוֹם' תַעֲנִית כז. ד"ה אִי מָה:]

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

לט.

עין משפט בר מצווה

א מו"י פי' מהל' פרה אדומה הל'

ז:

ב טור או"ח סי' קמו:

ג מו"י פי"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, סמג עשין כה, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' ב:

ד טור או"ח סי' קכח:

ה מו"י פט"ו מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, סמג עשין כ, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' ו:

ו טור או"ח סי' קכח:

ז מו"י פי"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, סמג עשין כ, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' יא:

ח טור או"ח סי' קכח:

ט מו"י פי"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' ט טו:

לט:

עין משפט‏
גור מצורה

א טור או"ח ס' קבח:

ב מו"י פ"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו, סמוג עשין כ, ש"ע או"ח ס' קבח סע"י טז:

ג מו"י פ"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, ש"ע או"ח ס' קבח סע"י יח:

ד טור או"ח ס' קבח:

ה מו"י פ"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, ש"ע או"ח ס' קבח סע"י יח:

ו טור או"ח ס' קבח:

ז מו"י פ"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, ש"ע או"ח ס' קבח סע"י טז:

ח טור או"ח ס' קמח:

ט מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו, סמוג עשין כה, ש"ע או"ח ס' קמא סע"י ה:

י מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, ש"ע או"ח ס' קמא סע"י א:

יא טור או"ח ס' רפד:

יב מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמוג עשין כה, ש"ע או"ח ס' רפד סע"י ו:

יג טוש"ע או"ח ס' קמח סע"י א:

יד טור או"ח ס' קמט:

טו מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כד, סמוג עשין כה, ש"ע או"ח ס' קמט סע"י א:

טז טור או"ח ס' קמט:

יז מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כד, סמוג עשין כה, ש"ע או"ח ס' קמט סע"י א:

אע"ג דאמרין בפרק שלשה שאכלנו

מה שהבטחתנו. השקיפה ממעון קדושה מן השמים וגו'".

אָמַר רב חסדא: אין הפּה־נים רשאים לכוּף קישורי אַצבעוֹתיהֶן עד שַׁיחֲזרוּ פְּניהֶם מן הצבור. אָמר רבי זירא אָמר רב חסדא: אין הַקּוֹרָא רשאי לְקוֹרוֹת "פְּהֵינִים" עד שַׁיכֹלָה "אָמִן" מפי הצבור, וְאִין הפּה־נים רשאים לְהַתְחִיל בְּבִרְכָּה עד שַׁיכֹלָה דִּיבּוּר מפי הַקּוֹרָא, וְאִין הצבור רשאים לַעֲנוֹת "אָמִן" עד שַׁתְּכֹלָה בִּרְכָּה מפי הפּה־נים, וְאִין הפּה־נים רשאים לְהַתְחִיל בְּבִרְכָּה אַחֶרֶת עד שַׁיכֹלָה "אָמִן" מפי הצבור. "וְאָמר רבי זירא אָמר רב חסדא: אין הפּה־נים רשאים לְהַחֲזיר פְּניהֶם מן הצבור עד שַׁיִתְּחִיל שְׁלִיחַ צבור בִּ"שִׁים שְׁלוֹם", וְאִינֶן רשאים לַעֲקוֹר רגְלֵיהֶם וְלִילֶה עד שַׁיַּגְמוּר שְׁלִיחַ צבור "שִׁים שְׁלוֹם". " וְאָמר רבי זירא אָמר רב חסדא: אין הצבור רשאים לַעֲנוֹת "אָמִן" עד שַׁתְּכֹלָה בִּרְכָּה מפי הַקּוֹרָא, וְאִין הַקּוֹרָא רשאי לְקוֹרוֹת בַּתּוֹרָה עד שַׁיכֹלָה "אָמִן" מפי הצבור, וְאִין הַמַּתְרָגִם רשאי לְהַתְחִיל בַּתְּרָגוּם עד שַׁיכֹלָה פְּסוּק מפי הַקּוֹרָא, וְאִין הַקּוֹרָא רשאי לְהַתְחִיל בְּפִסּוּק אַחֵר עד שַׁיכֹלָה תְּרָגוּם מפי הַמַּתְרָגִם. ^[איבוא] אָמר רבי תנחום אָמר רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לוֹי: הַמַּפְטִיר בְּנִבְיָא, צְרִיךְ שַׁיַּקְרָא בַּתּוֹרָה תַּחֲיִלָּה, וְאָמר רבי תנחום אָמר רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לוֹי: אין הַמַּפְטִיר רשאי לְהַפְטִיר בְּנִבְיָא עד שַׁיַּגְלֹל סֵפֶר תּוֹרָה. "וְאָמר רבי תנחום אָמר רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לוֹי: אין שְׁלִיחַ צבור רשאי לְהַפְשִׁיט אֶת הַתיבָּה בַּצַּבּוּר, מִפְּנֵי כְּבוֹד צבור. "וְאָמר רבי תנחום אָמר רבי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לוֹי: אין הצבור רשאים לְצַאת, עד שַׁיַּנְטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וַיִּנַּיֵּחַ בַּמִּקְוָא. וישמואל אָמר: עד שַׁיַּצֵּא. "וְלֹא פְּלִיגִי: הָא — דְּאִיכָא פִּיתְחָא אַחֲרֵינָא. הָא — דְּלִיכָא פִּיתְחָא אַחֲרֵינָא. אָמר רבא, בַּר אֶהֱינָא אֶסְבֵּרָה לִי: "אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ". ^[כ] בְּזִמָּן שֶׁהַפּה־נים מְבָרְכִים אֶת הָעָם, מָה הֵן אוֹמְרִים? אָמר רבי זירא אָמר רב חסדא: "בִּרְכוּ ה' מְלֹאכֵיו גְּבֵרֵי כַח וגו'", "בִּרְכוּ ה' כָּל צְבָאֵיו מְשַׁרְתָּיו עוֹשֵׂי רָצוֹנוֹ", "בִּרְכוּ ה' כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה'". בַּמוֹסָפִי דְּשַׁבְּתָא, מָה הֵן אוֹמְרִים? אָמר רבי אָסי: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הֵנּה בִּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וגו' שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבִרְכוּ אֶת ה'", "בְּרוּהּ ה' מִצִּיּוֹן שׁוֹכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ". וְלִימָא נָמִי "בִּירְכָּהּ ה' מִצִּיּוֹן". דְּכְתִיב בָּהֱוּא עֲנִינָא! אָמר יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: מִתּוֹךְ שֶׁהַתְּחִיל בְּבִרְכוּתָיו שָׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסִיִּים בְּבִרְכוּתָיו שָׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בַּמַּנְחָתָא דְּתַעֲנִיתָא מאי אָמְרִי? אָמר רב אחא בר יַעֲקֹב: "אִם עוֹנִינוּ עָנוּ כְּנוּ ה' עֲשֵׂה לָמַעַן שְׁמֶהּ", "מְקוּהָ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בַּעַת צָרָה לָמָּה תַּהֲיָה כְּגֹר בְּאַרְץ וגו'", "לָמָּה תַּהֲיָה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגַבּוֹר לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וגו'".

בַּנְעִילָה מַצִּיֵּין אֵינִי בְּאוֹרֵי מַזְמוֹר וְהִינוּ דְּקָא פְּרִיךְ וְנִימָא וְבִרְכָךְ ה' מַצִּיֵּין דְּכְתִיב בַּהֲהוּא עֲנִינָא: בַּמַּנְחָתָא דְּתַעֲנִיתָא שְׁנִשְׂאִין עו פְּסִים מַה שְׂאִין בֶּן פֶּאָר מְנַחוֹת מִשׁוֹם שְׂכָרוֹת בְּדֹאמְרִינוּ בַּמַּסְבֵּת תַּעֲנִית בִּפְ' בְּתָרָא (דף כו:):

הַשְּׂרִי אַצְבַּעוֹתֵיהֶם שְׁפּוֹטָטִין אַצְבַּעוֹתֵיהֶם בְּשִׁמְדָּקֵין וּלְאַחַר שְׁגָמְרוּ סוּגְרִין אֲלוֹהֵי שְׁלֵהם בְּשֹׁאֵר צַנִי אָדָם הַשְּׂרִי אַצְבַּע הַס הַחֲלוּיֹת שְׁכּוּפָפִין וּפּוֹטָטִין בָּהֶם: אִין הַקּוֹרָא שְׁלִיחַ צַבוּר שְׁקוֹרָא כְּהֵנִים שְׁיחֲזִירוּ פְּניהֶם לְבִכְרָה: אָמֵן שֶׁל בִּרְכַת הַאֲדָה: דְּבוּר כְּהֵנִים: לַעֲקֹר רַגְלֵיהֶם מִן הַמּוֹכֵן אֶלָּא עוֹמְדִין בְּפוּפִין לְפָנֵי הַתְּכָה. יֵשׁ לְלַמַּד מִכָּאן סָדֵר גְּשִׁאוֹת פְּסִים כֵּךְ הוּא עוֹקֵר רַגְלָיו בַּעֲבוּדָה מִמְּקוֹמוֹ וְכֹא לְפָנֵי הַתְּכָה וּמִתְפַּלֵּל וְהִי רָעוֹן שְׁתָּהָא בִּרְכָה כּו' כְּדִלְעִיל וּמֵאֲרִיךְ בָּהּ עַד שֶׁתְּכֹלָה אָמֵן שֶׁל הַאֲדָה מְפִי צַבוּר וְשְׁלִיחַ צַבוּר קוֹרָא כְּהֵנִים אִם שְׁנִים הֵם וְאִם יָחִיד הוּא אֵינוֹ קוֹרָא וְהוּא מַחֲזִיר פָּנָיו מֵאִילָיו בְּדֹלֶבֶי דְּאָמַר לְעִיל (סוּטָה דף לח.) לֹא! אִין אִין קוֹרָא כְּהֵנִים וּבְשִׁכְלָה דְּבוּר מְפִי קוֹרָא מְבַרַךְ אֲשֶׁר הֶאֱשֵׁנו כּו' וְאִח"כּ מִתְחִילִין בַּבִּרְכָּה וּבְשִׁכְלָה אָמֵן אַחֲרִין מְפִי צַבוּר הֵן מַחֲזִירִין פְּניהֶם וּכּוּפָסִין הַשְּׂרִיהֶם אִם רוֹצִים וְשְׁלִיחַ צַבוּר מִתְחִיל שִׁים שְׁלוֹם וְהַכְּהֵנִים מִתְפַּלְּלִין רַב־ע"ע עֲשִׂינוּ מַה שְׁגִזְרַת עֲלֵינוּ כּו' וּמֵאֲרִיכִין בָּהּ עַד שֶׁתְּכֹלָה בִּרְכָה מְפִי שְׁלִיחַ צַבוּר וְעוֹקְרִין רַגְלֵיהֶם וְאוֹלִכִין לָהֶם: עַד שַׁיכֹלָה אָמֵן שֶׁל בִּרְכַת הַעוֹרָה וְכֹל הֵנִי מִשׁוֹם דְּתַרִי קִלִּי לֹא מִשְׁתַּמְעִי: עַד שֶׁתִּגְלֵל ס"ת בַּמַּטְפּוֹחוֹתָיו כְּדִי שֶׁלֹּא יֵהוּ הַגּוֹלְלִים טְרוּדִים מִלְּשֹׁמֵעַ הַפְּטוּרָה מְפִי הַמַּפְטִיר: לְהַפְשִׁיט אֶת הַתְּכָה בַּצַּבוּר כֹּל זִמָּן שֶׁהַצַּבוּר בַּבַּהכ"נ שֶׁהִיָּה דְּרַכֶּם לְהִבֵּא ס"ת מִפְּנֵי אַחֵר שְׁמַשְׁתַּמֵּר עו לְבֵית הַבְּנָקֶת וּפּוֹרְקִין בְּגָדִים גָּאִים כְּסִיד הַתְּכָה וּמַנִּיחִין אוֹתָהּ בַּתּוֹכָה וּבְשִׁינְאִין מִשֶּׁם וְנוֹטְלִין ס"ת לְהַלִּיכּוּ לְבֵית הַמַּשְׁתַּמֵּר עו לֹא יַפְשִׁיטוּ הַבְּגָדִים מִן הַתְּכָה בַּפְּנֵי הַצַּבוּר שְׁטַרַח צַבוּר לַעֲבֹד שֶׁם עִם ס"ת אֶלָּא מוֹלִיךְ ס"ת לְבִיתוֹ וּמַנִּיחוֹ וְהָעָם יוֹצִאים אַחֲרָיו וְאִח"כּ הוּא בָּא וּמַפְשִׁיט אֶת הַתְּכָה: אִיכָא פְּתַחָא אַחֲרֵינָא מִשְׁנַטֵּל ס"ת לְצֹאת דְּרָךְ פְּתָחוֹ הַרוֹצֶה לְצֹאת בְּפִתַח אַחֵר יוֹצֵא וְאִפְרִי לֹא יוֹצֵא ס"ת לִיכָא פְּתַחָא אַחֲרֵינָא וְכּוֹן שְׁנָא ס"ת תַּחֲלָה וְלֹא יוֹצֵא הָאָדָם בְּפִתַח לְפָנֵי ס"ת: כּר אֲהֵינָא אֶסְבֵּרָה לִי חֻכֶּם שְׁשֵׁמוּ כּר אֲהֵינָא אֶסְבֵּרָה לִי הַבִּינִי טַעְמּוֹ שֶׁל דְּבַר: הָעָם מָה הֵם אוֹמְרִים שְׂרִירָאוּ מַסְבִּירֵי פְּנִים וּמוֹדִים לְפָנָיו עַל בִּרְכוּתָיו לְהַדְרֹאת שְׁהֵן נּוֹחוֹת לָהֶן: בִּרְכוּ ה' מְלֹאכֵיו בִּרְכוּ ה' כֹּל צְבָאֵיו בִּרְכוּ ה' כֹּל מַעֲשָׂיו שֶׁלֹּם מְקַרְאֹת הֵן בְּנִגֵּד ג' בִּרְכוֹת: בַּמוֹסָפִי דְּשַׁבְּתָא שְׁהוּא גְּשִׁאוֹת פְּסִים חֲדָשׁ שְׂאִינוּ בַּחַל צְרִיךְ לַחֲדָשׁ אֶת דְּבָרֵי הָעָם: בְּרוּךְ ה' מַצִּיֵּין אֵינִי בְּאוֹרֵי מַזְמוֹר וְהִינוּ דְּקָא פְּרִיךְ וְנִימָא וְבִרְכָךְ ה' מַצִּיֵּין דְּכְתִיב בַּהֲהוּא עֲנִינָא: בַּמַּנְחָתָא דְּתַעֲנִיתָא שְׁנִשְׂאִין עו פְּסִים מַה שְׂאִין בֶּן פֶּאָר מְנַחוֹת מִשׁוֹם שְׂכָרוֹת בְּדֹאמְרִינוּ בַּמַּסְבֵּת תַּעֲנִית בִּפְ' בְּתָרָא (דף כו:):

הַשְּׂרִי אֵינִי בְּאוֹרֵי מַזְמוֹר וְהִינוּ דְּקָא פְּרִיךְ וְנִימָא וְבִרְכָךְ ה' מַצִּיֵּין דְּכְתִיב בַּהֲהוּא עֲנִינָא: בַּמַּנְחָתָא דְּתַעֲנִיתָא שְׁנִשְׂאִין עו פְּסִים מַה שְׂאִין בֶּן פֶּאָר מְנַחוֹת מִשׁוֹם שְׂכָרוֹת בְּדֹאמְרִינוּ בַּמַּסְבֵּת תַּעֲנִית בִּפְ' בְּתָרָא (דף כו:):

הַשְּׂרִי אֵינִי בְּאוֹרֵי מַזְמוֹר וְהִינוּ דְּקָא פְּרִיךְ וְנִימָא וְבִרְכָךְ ה' מַצִּיֵּין דְּכְתִיב בַּהֲהוּא עֲנִינָא: בַּמַּנְחָתָא דְּתַעֲנִיתָא שְׁנִשְׂאִין עו פְּסִים מַה שְׂאִין בֶּן פֶּאָר מְנַחוֹת מִשׁוֹם שְׂכָרוֹת בְּדֹאמְרִינוּ בַּמַּסְבֵּת תַּעֲנִית בִּפְ' בְּתָרָא (דף כו:):

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

מסורת הש"ס

א משנה מעשר שני

ב אוצר מדרשים מדרשים על

משה רבינו דרש לפטירת מרעה ז

גליון הש"ס

גמ' מפני כבוד צבור. מגילה דף כד ע"ב יומא ע ע"א גיטין דף ס ע"ב:

תורה אור השלם

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את־עמך את־ישראל ואת האדמה וגו' [דברים כו, טו]

ושמו את־שמי על־גבי ישראל ואני אברכם [במדבר ו, כז]

אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת־מצותיו תשמרו ויבקלו וגו' [דברים יג, ה]

ברכו יהוה מלאכיו גברי כח עשי דברך לשמע בקול וגו' [תהילים כג, כ]

ברכו יהוה כל־מעשיו בכל־

מקומות ממשלתו ברכי נפשי את־יהוה [תהילים קג, כב]

ברכו יהוה כל־צבאיו משרתיו עשי רצונו [תהילים קג, כא]

שיר הפעולות הנה ברכו את־יהוה כל־עבדיו יהוה העמדים

בבית־יהוה וגו' [תהילים קלד, א]

ברוך יהוה מציון שכן ירושלים הללו־יה [תהילים קלה, כא]

שאו־ידכם קדש וברכו את־יהוה [תהילים קלד, ב]

וברך יהוה מציון עשה שמים וארץ [תהילים קלד, ג]

אם־עוֹנִינו ענו כנו יהוה עשה למען שמו כִּי־רבו משׁוֹבְתֵינוּ וגו' [ירמיהו יז, ז]

מקוה ישראל מושיעו בַּעַת צָרָה לָשֹׂה תַהֲיָה כְּגֹר בְּאַרְץ וגו' [ירמיהו יז, ח]

לָשֹׂה תַהֲיָה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגַבּוֹר לֹא־יִוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאִתָּה בְּקִרְבּוֹנוּ וגו' [ירמיהו יז, ט]

מסורת הש"ס
א ראש השנה לא:

גליון הש"ס
גמ' אמר רב פפא הילכד נימרינהו לכולהו. מעין זה שבת דף ב ע"א חולין דף סה ע"א ובדף עו ע"ב:
תורה אור השלם

הנה כי-כן יבדך גבר ירא יהוה [תהילים קכח, ד]

נגמם דויד המלך על-רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אני עם-לבבי לבנות בית מנוחה לארון בריתי יהוה ולחדם רגלי אלהינו (תהינותי לבנות לדבוי הימים א כח, ב)

בַּהֲזָכַרַת השם בַּשְּׁהִכָּהוּס מְזַכְרִין אֶת השם: פִּסּוּקא לְקַבֵּל פִּסּוּקא שְׁהִכָּהוּס אוֹמְרִים וּבִשְׁנֵי הָיו אוֹמְרִים אֶת השָׁנָי וּבִשְׁנֵי אֶת השָׁנִישִׁי וְכַן בַּמוֹקֵף וְכַן בַּמִּנְחָה שְׁהָרִי בְּלוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה הֵם: אֵינוּ אֶלָּא טוּעָה שֶׁלֹּא נִתְקַנּוּ לוֹמַר אֶלָּא לְכַבּוֹד שֶׁס הַמַּזְכֵּחַ הַנִּזְכָּר בַּמִּקְדָּשׁ: וְאֵינוּ מַסְבִּיר פָּנִים לְהִלְאוּת שְׁכֵרֶפֶת רַבּוֹ שְׁטוּפָה לוֹ וְשָׂרָפָה עָלָיו וְתַעֲמַל לְרַבּוֹ עָלָיו בְּכֵן: אַמּוּרָה הַמַּתְקַנֵּס לְרַבִּים מִה שֶׁהוּא לוֹחֵשׁ לוֹ בַּשַּׁעַת הַדְרָסָה: לֹא צָרִיךְ לְדַרְךְ חֶסֶם הוּא בָּמוֹ בַּעֲלִיָּה: וְקָרָא דַּמְלֻכּוּמָא שְׁהָרִי רַבִּי אֲבָהוּ גֵּשׁוּא פָּנִים בְּבִית הַמֶּלֶךְ בְּדֹאמְרִי בַּחֲגֻגָה (דף יד.) גֵּשׁוּא פָּנִים בְּגוֹן ר' אֲבָהוּ פִי קוֹסֵר וּבִסְנֵהֲרִין (דף יד.) אִמַּר דְּהוּוּ נִפְקִי אַמְהֵתָא דְּבִי קוֹסֵר לֵאסָה וּמַשְׁרֵנן קַמָּה רַבָּה דַּעֲמָה מַדְבַּרְנָא לֵאמַתָּה: וְתוּ דַּבְּנן אִמְנֵי עָלֶיהָ וְעוֹד זֶה מַעֲגוּתַמְנוּתוֹ: דְּנִישְׁי עָלֶיהָ חוֹבוֹת שְׂהִיָּה צָרִיךְ לָלוּוֹת: אִמַּר ר' אֲבָהוּ אִתּוּ לֵן רַבָּה חֶסֶם גְּדוּל וְרֵאוּי לִשֵּׁב בִּרְאֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנִּי בְּדִי שׁוֹשִׁיבוּהוּ בִּרְאֵשׁ וְנוֹתַנּוּ לוֹ מִנּוּת וּמַעֲשִׂירֵין אוֹתוֹ בְּדִי שׁוֹיֵא חֲשׁוֹב וְיִשְׁמַעוּ דְּבָרָיו בַּדְּמִיָּא וְהִכְּתוּ הַגְּדוּל מֵאֲחִיו גְּדוּלוֹהוּ מִשָּׁל אֲחִיו (יומָא דף יח.): ה"ג רַבִּי אֲבָהוּ דְּרַשׁ בִּאֲגַדְתָּא: שְׁמַעְתָּתָא הֶלְכוֹת דִּינִין וְאִסּוּר וּטְהוֹרוֹת: סִדְקִית בְּלִי מִלְּאוֹת כְּשִׁים וְעִנּוּים בְּגוֹן פְּלָכִים מַחֲטוֹן וְעוֹרוֹת: לֹא עַל מוֹכֵר סִדְקִית בַּתְּמִיּה מִתּוֹךְ שְׁדִמְיָסָה קִלִּים יֵשׁ לָסָה קוֹנִים הַרְבֵּה וְלִהְיִים דְּשִׁתּוּ הוּא אוֹמַר: עַל שְׁאֵנוּ מוֹדִים לָךְ עַל שְׁנַתָּה בְּלַפְנֵי לְהוֹיָת (מוֹדִים לָךְ) דְּבוֹקִים בָּן וּמוֹדִים לָךְ: רַבִּי סִימְאִי מוֹסִיף הוּא וְכַן בָּלָם מוֹסִיפִין הֵן עַל הַרְאִשוּתִים: שְׁמַעוּנִי אַחִי וְעַמִּי מִזִּהִרְס הִיָּה לְהַתְנַגֵּב לְבָדֵךְ הַבִּית לְבָנֵן הַמִּקְדָּשׁ: אִסּ אִתָּם שׁוֹמְעִים לִי לְהוֹיָת שְׁלָמִים לְמָקוֹם אַחִי וְנִזְכְּרִי אִתָּם אֶלְמָא הַמֶּלֶךְ אִימַת צְבוּר עָלָיו אִסּ בְּשָׁרִים הֵם: עַמִּי אִתָּם בְּבוֹשִׁים תַּחֲפִי: לֹא מִשׁוֹס אִימַתָּא דְּצוּכָא מַפְגִּי שְׁמַסְתַּלְתִּין בְּגִדֵּי הַשְּׁשׁוּיִן לְמַדְתּוּ בַּהֲבָהַת זִדּוֹ וְנִרְאִין סוֹנְדְּלִיו לַצְבוּר וְהֵן אִין רֵאוּן לְרֵאוּת מַפְגִּי טִיט שְׁעֻלָּה: דְּלִמָּא מַסְפַּקֵּא רַעוּעָה וְנִגְאִי הוּא לַעֲצֵמוֹ וּמַתְלוּצְצִים עָלָיו בַּשְּׁסָנְדְּלוֹ מַתַּרְת וְיַתִּיב לְמַחֲטוּרִיָּה וְנִזְכְּרִיו מְזַכְרִין וְאִתִּי לְמִימַר אֵינוּ רֵאוּי לְגִשְׁיאוּת פָּסִים וְהֵלֶךְ וְיִשֵּׁב לוֹ:

פִּסּוּקא לְקַבֵּל פִּסּוּקא שְׁהִכָּהוּס אוֹמְרִים

בַּנְעִילָה דִּיּוּמָא דְּכִיפּוּרִי מָאִי אָמַר? אָמַר מָר זוּטְרָא, וְאָמַרִי לָהּ בַּמַּתְנִיתָא: "הִנֵּה כִי כַן יִבְרַךְ גָּבֵר יִרָא הוּ". "יִבְרַכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאָה בְּטוֹב יְרוּשָׁלָּם כּל יְמֵי חַיֶּיהָ". "וּרְאָה בָּנִים לְבָנֶיהָ שְׁלֹוֹם עַל יִשְׂרָאֵל". הֵיכָן אוּמְרִין? רַב יוֹסֵף אָמַר: בֵּין כָּל בְּרַכָּה וּבְרַכָּה, וְרַב שִׁשַׁת אָמַר: בַּהֲזָכַרַת השָׁם. פְּלִיגִי בַּה רַב מָרִי וְרַב זְבִיד. חַד אָמַר: פִּסּוּקָא לְקַבֵּל פִּסּוּקָא, וְחַד אָמַר: אֲכַל פִּסּוּקָא אָמַר לָהּ לְכוּלָּהּ. ”אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא: כָּל הָאוּמְרִן בַּגְּבוּלִין — אֵינוּ אֶלָּא טוּעָה. אָמַר רַבִּי חַנִּינָא בַר פִּפְא: תַּדַּע דְּבַמְקַדָּשׁ נִמְי לָא מִיבַעֲי לְמִימְרִינְהוּ, כָּלוּם יֵשׁ לָהּ עֶבֶד שְׁמַבְרַכִּין אוֹתוֹ וְאִין מַסְבִּיר פָּנִים? מֵאִזִּין? אָמַר רַבִּי אַחָא בַר חַנִּינָא: תַּדַּע דְּבַגְבוּלִין נִמְי מִיבַעֲי לְמִימְרִינְהוּ, כָּלוּם יֵשׁ עֶבֶד שְׁמַבְרַכִּין אוֹתוֹ וְאִין מַסְבִּיר פָּנִים? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מַרִּישׁ הָוָה אָמִינָא לָהּ, פִּיּוֹן דְּחִזִּינָא לִיָּה לְרַבִּי אֲבָא דָּמֻן עַכּוֹ דְּלֹא אָמַר לָהּ — אֲנָא נִמְי לֹא אָמִינָא לָהּ. וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מַרִּישׁ הָוָה אָמִינָא עֵינֹותָנָא אָנָא. פִּיּוֹן דְּחִזִּינָא לִיָּה לְרַבִּי אֲבָא דָּמֻן עַכּוֹ דַּאֲמַר אִיהּ חַד טַעֲמָא וְאָמַר אַמּוּרִיָּה חַד טַעֲמָא וְלֹא קִפִּיד — אָמִינָא לָאו עֵינֹותָנָא אָנָא. וּמֵאִי עֵינֹוּתָנוּתִיָּה דְּרַבִּי אֲבָהוּ? דַּאֲמַרְהָ לַה דְּבִיתָהּ דַּאֲמּוּרִיָּה דְּרַבִּי אֲבָהוּ לְדְבִיתִיָּה דְּרַבִּי אֲבָהוּ: הָא דִּידִין לֹא צָרִיךְ לִיָּה לְדִידָּהּ, וְהָא דְּגָחִין וְזָקִיף עֲלֶיהָ — יִקְרָא בַּעֲלָמָא הוּא דַּעֲבִיד לִיָּה. אֲזַלָּא דְּבִיתָהּ וְאָמַרְהָ לִיָּה לְרַבִּי אֲבָהוּ. אָמַר לָהּ: וּמֵאִי נִפְקָא לִיָּה מִיבַיָּה? מִינֵי וּמִינֵיָּה יִתְקַלַּס עֵינִלָּאָה. וְתוּ, רַבִּי אֲבָהוּ אֵימָנּוּ רַבְּנָן עֲלֶיהָ לְמַמְנִיָּיָה בְּרִישָׁא, פִּיּוֹן דְּחִזִּיָּה לְרַבִּי אֲבָא דָּמֻן עַכּוֹ דְּנִפְשִׁישִׁי לִיָּה בַּעֲלִי חוֹבוֹת, אָמַר לָהּ: אֵיכָא רַבָּה. רַבִּי אֲבָהוּ וְרַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אֵינְקֵלְעוּ לְהָהוּא אַתְרָא, רַבִּי אֲבָהוּ דָּרַשׁ בִּאֲגַדְתָּא, רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא דָּרַשׁ בַּשְּׁמַעְתָּא. שְׁבָקוּהּ כּוּלִּי עֲלָמָא לְרַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא, וְאוּזוּל לְגַבִּיָּה דְּרַבִּי אֲבָהוּ. חֵלַשׁ דַּעֲתִיָּה. אָמַר לִיָּה: אָמְשֵׁל לָהּ מָשָׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה: לְשָׁנִי בְּנִי אָדָם, אַחַד מוֹכֵר אֲבָנִים טוֹבוֹת וְאַחַד מוֹכֵר מִינֵי סִידְקִית, עַל מִי קוּפְצִין — לֹא עַל זֶה שְׁמוֹכֵר מִינֵי סִידְקִית? כָּל יוּמָא: הָוָה מַלְוָה רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא לְרַבִּי אֲבָהוּ עַד אוּשְׁפִּיזִיָּה מִשׁוּם יִקְרָא דְּבִי קִיסֵר. הָהוּא יוּמָא אֶלְוִיָּה רַבִּי אֲבָהוּ לְרַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא עַד אוּשְׁפִּיזִיָּה, וְאַפִּילוּ הָכִי לֹא אִיתּוּתֵב דַּעֲתִיָּה מִיבַיָּה. בְּזֻמָּן שִׁשְׁלִיחַ צְבוּר אוּמַר מוֹדִים, הָעָם מָה הֵם אוֹמְרִים? אָמַר רַב: "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל שְׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ". וּשְׁמוּאֵל אָמַר: "אֱלֹהִי כָל בָּשָׂר, עַל שְׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ". רַבִּי סִימְאִי אוּמַר: "יּוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית עַל שְׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ". גִּהְרָדְעִי אָמַרִי מַשְׁמִיָּה דְּרַבִּי סִימְאִי: "בְּרַכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמָּה הַגְּדוּל עַל שְׁהַחֲיִיתָנוּ וְקִיַּיְמַתָּנוּ, עַל שְׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ". רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב מְסִיִּים בַּה הָכִי: "כֵּן תַּחֲיִינוּ וְתַחֲנַנּוּ, וְתַקְבְּצֵנוּ, וְתַאֲסוּף גְּלִיוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קִדְשָׁהּ, לְשִׁמּוֹר חוֹקֶיהָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנָהּ בְּלָבָב שָׁלֵם, עַל שְׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ". "אָמַר רַב פִּפְא: הִילְכָּה גִימְרִינְהּ לְכוּלָּהּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לַעוֹלָם תַּהֵא אִימַת צְבוּר עָלֶיהָ, שְׁתַּרִּי כַּהֲנִים פְּנִיָּהֶם כָּלפִי הָעָם וְאַחּוּרִיָּהֶם כָּלפִי שְׂכִינָּה. רַב נַחֲמָן אָמַר: מַהֲכָא: "וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל רִגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנִי אַחִי וְעַמִּי". אִם "אַחִי" לְמָה "עַמִּי", וְאִם "עַמִּי" לְמָה "אַחִי"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזַר: אָמַר לָהֶם דָּוִד לְיִשְׂרָאֵל: אִם אַתֶּם, שׁוֹמְעִין לִי — אַחִי אַתֶּם, וְאִם לֹא — עַמִּי אַתֶּם, וְאִנִּי רוֹדֶה אֶתְכֶם בַּמַּקָּל.[[]^{דרוש]} רַבְּנָן אָמְרִי מַהֲכָא: דָּאִין הַכַּהֲנִים רִשְׁאִין לַעֲלוֹת בְּסַנְדְּלִיָּהּן לְדוּכָן. וְזֶהוּ אַחַת מִתַּשַּׁע תַּקְנוֹת שְׁהַתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. מָאִי טַעֲמָא — לֹא מִשׁוּם כְּבוֹד צְבוּר? אָמַר רַב אֲשִׁי: לֹא, הָתָם שְׁמָא נִפְסָקָה לוֹ רַצּוּעָה בְּסַנְדְּלוֹ וְהָדָר אֲזִיל לְמִיקְטָרִיָּה, וְאָמַרִי: בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֵלּוּצָה הוּא. וּבַמְקַדָּשׁ בְּרַכָּה אַחַת כּוֹ.

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

בַּנְעִילָה דִּיּוּמָא דְּכַפּוּרִי מָאִי אָמַר לֹא וְזַעֲנָא אֶמְאִי לֹא אִמַּר בַּנְעִילָה דַּתַּעֲנִית פִּי הֵיכָא

דְּאִמַּר בַּמַּנְחָתָא דַּתַּעֲנִיתָא דְּהָא מַשְׁמַע בַּגְּמָרָא בַּפ' בַּשְּׁלֹשָׁה פְּרָקִים (תַּעֲנִית כו:): דַּתַּעֲנִית הָיָה נָמִי נְעִילָה אֲכַל מוֹקֵף לֹא הָיָה בָּהּ: כָּל הָאוּמָרָם בַּגְּבוּלִין אֵינוּ אֶלָּא טוּעָה פְּרַשׁ ר"י אַע"ג דְּאִמְרִי בַּפְּרָק הַרוּאָה (בְּרַכּוֹת נה:): הָאִי מֵאִן דְּחִזּוּ חֲלָמָא וְכוּ' דְּהָתָם מַשׁוֹס סְבָנָה הַסִּירוּ שְׁמַא חָלוּס מַסְבֵּן הוּא שְׁצָרִיךְ רַפּוּאָה דְּהָא אֲפִילוּ בַּשַּׁבַּת הַסִּירוּ לְהַתְעַנּוּת תַּעֲנִית חָלוּס. פְּרַשׁ ר"ח הֵנִי כּוּלָּהּ רַבִּי חוּא בַר אֲבָא וְזַכְרֵי חוּנָנָא בַר פִּפְא וְזַכְרֵי אֲבָהוּ הֶלְכָתָא טִיָּהוּ: עַל שְׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ בַּעֲרִיךְ בַּעֲרִךְ הוֹלָאָה פְּרַשׁ רַב מַשָּׁה רֵאשׁ יְשִׁיבָה בֶּן מַרְכָּא יַעֲקֹב דְּקָא מוּדוּ צְבוּר עַל שְׁאֵנוּ מוֹדִים לָךְ עַל הַהוּדָאָה דְּקֹאמַר שְׁלִיחַ צְבוּר וְקָא עֵנוּ אֲנוּן אֲמַן צִירוּשְׁלָמִי פ"ר דְּבְרַכּוֹת אִיתָא נָמִי רַבִּי אֲבָא ב"ר זְבִדָּא בַּשָּׁם רַב מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאֵנוּ תִּיבִין לְהוֹדוֹת לָךְ שְׁמַךְ תַּכְנֻנָּה שְׁפַתִּי פִי אֲזַמְנָה לָךְ וְגו'. בֹּא"י הָאֵל הַהוּאָאוּת ר' שְׁמוּאֵל ב"ר אֲשִׁיָּא בַּשָּׁם רַבִּי אַחָא הוֹדִיָּה וְשַׁבַּח לְשִׁמָּה הַגְּדוּל לָךְ גְּבוּרָה לָךְ תַּפְאֲרַת יְהִי רַעוֹן מַלְפִּיָּךְ. ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֶּהִי אֲבוּתֵינוּ שְׁתַּסְמַכְנוּ בַּתַּפְּלֻתָנוּ וְתַקְפְּנוּ מַסְפִּיפְתָנוּ פִּי אַתָּה הוּא כּוּמַר נּוֹפְלִים וְחוֹקֵף בַּפּוֹעִים מִלָּא רַחֲמִים וְאִין עוֹד מַלְבָּדֵךְ בֹּא"י הָאֵל הַהוּאָאוּת בַּר קַפְרָא אוֹמַר לָךְ בְּרִיעָה לָךְ בְּרַכָּה לָךְ בַּפּוּסָה לָךְ הַשְׁתַּחֲוִיָּה פִי לָךְ תַּכְרַע כָּל בְּכָךְ וְכָל לָשׁוֹן לָךְ תַּשְׁבַּע לָךְ. ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְגו'. וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד מַלְפִּיָּךְ וְגו'. וְשִׁתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל לַב וּבְכָל נָפֶשׁ לָךְ מַשְׁתַּחוּיִים כָּל עַצְמוֹתֵי תַאמְרָנָה ה' מִי כְמוֹן בֹּא"י הָאֵל הַהוּאָאוּת אִמַּר רַבִּי יוֹזָן נְהִינן אִמְרִי רַבְּנָן כּוּלָּהוֹן וְאִית דְּאִמַּר אוֹ . אֲדָּה אוֹ אֲדָּה אוֹ

אֲדָּה: שְׁמָא תַפְסוּק רַצּוּעָה בְּסַנְדְּלוֹ פְּרַשׁ ר"ח שְׁמַע מִנָּה דְּמַתָּר לְכַנֵּס בְּבִית הַכְּנָסַת בְּסַנְדְּל וּבְמַנְעַל דֵּלָא אֲסַרִי אֶלָּא שְׁלֹא לַעֲלוֹת לְדוּכָן בְּסַנְדְּל וְרַבִּי הִבִּיא בָּמוֹ כּוּ מַפְרָק שְׁלִישִׁי דְּמַנְגְּלָה (דף כז:): הַאוּמַר אֵינִי עוֹבֵר לְפָנֶי הַתַּבָּה בְּסַנְדְּל אִף יִסְחַף לֹא יַעֲבוּר אֶלְמָא דְּאֲפִילוּ לְפָנֶי הַתַּבָּה מַתַּר לַעֲבוּר בְּסַנְדְּל וְהִנִּי מַסִּיק בַּהֲרִיא בַּפְּרָק הַרוּאָה (בְּרַכּוֹת דף סג.) אִמַּר רַבָּא מַה פִּיתוּ אֶתְפַּגְּזָרְיָא קַפִּיד אֵינִישׁ אֶרְקוּקָה וְאַמְנָשֵׁל לֹא קַפִּיד אֵינִישׁ אִף בֵּית הַכְּנָסַת בְּסַנְדְּרִיא אִסּוּר וְקוּקָה וּמַנְעַל שְׂרִי:

מ.

 עין משפט נר מצוה
--

א טור או"ח סי' קכח:

ב מי"י פי"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, סמג עשין כ, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' כו:

ג טור או"ח סי' קכו:

ד מי"י פטי' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, סמג עשין יט, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' א:

ה טור או"ח סי' קכח:

ו מי"י פי"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו, סמג עשין כ, ש"ע או"ח סי' קכח סעי' ה:

מסורת הש"ס
א יומא טט: ב מגילה כד:; משנה מגילה ג תוספתא מגילה ד יומא טט:; תוספתא סוטה ה מגילה כט: ו תוספתא יומא ז יומא סח:; משנה סוטה ח תוספתא סוטה ט מנחות גג: י מנחות ז:
גליון הש"ס

רש"י ד"ה אחינו אתה שאמו מישראל. עי' ב"ק דף פח ע"א ועי' מהרש"א בח"א ריש ב"ב:

תורה אור השלם

[נחמיה ח, ג]
[ויקרא טז, א]
[ויקרא כג, כו]
[במדבר כט, ז-זא]
[דברים לא, י]
[דברים יז, טו]
[דברים א, א]
[דברים ו, ד]
[דברים יד, כב-כט]
[דברים כח]
[דברים כו, יב-טו]
[דברים יא, יג-כא]
[דברים יז, יד-כב]
[דברים טו]
[דברים יא, י-יא]
[דברים לא, יא]

וַיִּקְרָא כו' **בַּסֵּפֶר עֲזָרָא בְּתִיב כְּתוּב מִיָּהּ לָרֶכֶּז**ן עֲזָרָה הָיוּ קוֹרְאִים: מִתְּנִי' בְּכַדִּי שָׁלֹא יִפְסֹד הַמִּתְרַגְּמָן הוּא שֶׁפָּרָשֶׁת שׂוֹר אוֹ כַּשֵּׁשׁ הָרֹכֵה לְפָרָשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת וְלֹא גָמַר הַתְּרַגְּמָן לְתַרְגֵּם עַד שֶׁזָּה רוּחָה אֵךְ בִּשְׁעוֹר וּמִתְחִיל בְּשִׂמְפָסוּיָן זֶה: וְשֶׁד בָּמָה מְזַלְגִין בְּנִבְיָא: בָּאן בַּעֲנִין אֶחָד מְזַלְגִין בַּתּוֹרָה בְּגוֹן מִתְנִי' דַּתְרַגְּמָהוּ בַּעֲנִינָא דִּיה"כ נִינְהוּ הִלְכָּךְ מְזַלְגִין בְּכַדִּי שָׁלֹא יִפְסֹד וּבְכֻוֹתֵא אֵין דְּתַנִּי דְאִפִּי' בְּכַדִּי שָׁלֹא יִפְסֹד וּבְכֻוֹתֵא אֵין מְזַלְגִין בִּשְׂנֵי עֲנִינֵין שֶׁזָּה בַּעֲנִין יוֹם הַכּוֹפּוּרִים וְהָ עָזָרָא אֵת אֶהָרֵן אוֹ בַּפָּרָשָׁה אַחֲרַת שְׁאֵין הֵבֵשׁ שְׂהוּא גִמְשָׁךְ אַחֵר עֲנִין אֶחָד מִמֶּהֱרָ לְצַחַת מִמֶּנּוּ לְשִׁמְשֹׁ וְלִהְיוֹן דְּכַדִּי עֲנִין אַחֵר הִלְכָּךְ תּוֹרָה שֶׁהַמַּעֲוֶה תְלוּוֹת בָּהּ וּמִשְׁמַעֲוִין אוֹתָהּ לְצַבּוֹר וּפְסוּק אֶחָד שָׁלֹא יִבְיוֹן עוֹ הוּא שׂוֹכַחוּ וְעוֹבֵד עֲנִיו וְאִינוּ מְקוּיָמוּ וְהֵאֵה חֲרָבָה עַל כֶּךָ לְכוּ אֵין מְזַלְגִין מַעֲנִין לַעֲנִין וְאִפְּלוּ אֵין הַתְּרַגְּמָן מִפְסוּיָן אֲבָל בְּנִבְיָא שְׂפִיר דְּמִי: וְהַתְנִיֵא בְּנִיחוּתֵא: וּבְנִבְיָא בִּשְׂנֵי עֲנִינֵין וְכָל שָׂפָן בַּעֲנִין אֶחָד: וּבְנִבְיָא שֶׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְזַלְגִין מִנְּבוּאָה לְחֻבְרָתָהּ דְּבוּלוּיָה חַד סַפְרָא הוּא: מִסּוּף הַסֵּפֶר לְתַחֲלוּתוֹ לְמַפְרָע: וְכָל כֶּךָ לָמָּה לֹא לומַר לָהֶם: שָׁלֹא לְהוֹצִיא לַעֲזָ שָׁלֹא יֵאמְרוּ פָרָשָׁה שְׂהוּא קוֹרָא עַל כֶּה אֵינָה בַּתּוֹרָה עוֹ וּפְסֶר מִשְׁבֵּשׁ הוּא: מִשּׁוֹם בְּגַמּוּ שֶׁל סַפֵּר תּוֹרָה רֵאשׁוֹן שָׁלֹא יֵאמְרוּ מִצָּא עוֹ פְסוּל: בַּעֲנִינוּ שֶׁל יוֹם פָּרָשָׁה שֶׁל אוֹתָהּ שִׁבֶּת לְפִי בָּרָךְ פְּרָשְׁוֹת הַתּוֹרָה: ת"ר הַשֵּׁאֵר תַּפְּלָה זֹו הִיא שִׁישׁ בְּרָכָה אַחַת וְכוּ תַּפְּלָה תַּחֲנוּה רַנָּה וּבַקָּשָׁה שְׁמַעְן כו': מִכָּאן וְאֵילָךְ לְאַחֵר שְׁגָמַר בַּהֵן גְּדוּל לְקָרָא פָּרָשָׁה בְּכַרְכוּמָיָה כֹּל אֶחָד מִן הַצַּבּוֹר מִבִּיא סַפֵּר תּוֹרָה מִבִּיתוֹ לְעוֹרָה דְּקַסְבֵּר אֵין עָרוּב וְהוֹצִיָא לְיוֹם הַכּוֹפּוּרִים אִי גַמִּי וְרוֹשְׁלִים דְּלַתְוִתִּיָּה נְעוּלוֹת בַּלְגִּלָּה וּמַעֲרָבִין אֵת בְּלָה: לְהַרְאוֹת חֲזוּתוֹ שֶׁל ס"ת וְנִיּוֹ דְאִמַּר מַר (נִזִּיר דף ב:) זֶה אֵלֵינוּ וְאֵנְהוּ הַתְּנָא לַפְּנִיו בְּמַעֲוֶה כּס"ת נָהָה בְּצַעֲוִית נָהָה: מִתְנִי' בְּשִׁמְנִי בְּגִמְכָא פְרִיךְ בְּשִׁמְנִי ס"ד הֵא אִמְרַת בְּמוֹצָאי יו"ט הִרְאִשׁוֹן וּמַשְׁנִינִי אִימָא בְּשִׁמְיוּתִי בְּמוֹצָאי שְׂבִיעִית בְּסֻכּוֹת שְׁבַתְחַלֵּת שְׁנָה שְׁמִינִית: בִּימָה אִלַּמְבַּר"א: שְׁנֵאִמַּר מִכּוֹן שָׁבַע שְׁנַיִם בְּסוּף שָׁבַע שְׁנַיִם וְאוֹתָהּ קְרוּיָה עַל יַד מֶלֶךְ הִיא דַּתְנִיֵא בַּסֵּפֶרִי בַּפָּרָשֶׁת הַמֶּלֶךְ אֵת מַשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵין קוֹרִין בְּיוֹם הַהֵוֵל אֲלֹא בְּמַשְׁנֵה תּוֹרָה: וְקוֹרָא יוֹשֵׁב וְקוֹרָא בִּישִׁיבָה: אֲגִרִיפֹם הַמֶּלֶךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הִיָּה מַזְרַעוֹ שֶׁל הוֹדְרוֹם וְהוּא שְׁנַחֲרִיב בַּהֲמ"ק בְּמִיּוּ: זָלְגוּ עֲנִיּוֹ דְּמַעוֹת שֶׁהִמְקַרָא הִזָּה פּוֹקְלוּ מִן הַמִּלְכוּת: אֲחִינוּ אֵתָה שְׂאִמּוּ מוֹשְׁרָאֵל: וְקוֹרָא מִתְחֵלֵת אֵלָּה הַדְּבָרִים עַד שֶׁמַּע שְׂבוֹאֲתַחֲסוּן: וְשִׁמַּע וְהִיָּה אִם שְׁמַע ע"י דְּלוּג וּמַשֵּׁם מְזַלְג לְשַׁעַר תַּשְׁעַר וּמַשֵּׁם מְזַלְג וְקוֹרָא כִּי תַכְּלָה לַעֲשֹׂר וּבְכֻכּוֹת וּקְלָלוֹת וּמַשֵּׁם חֲתוּר לְמַפְרָע וְקוֹרָא אֲשִׁימָה עַלִּי מֶלֶךְ שִׁמַּע קַבֵּלֵת מַלְכוּתִי שְׁמוֹם וְהִיָּה אִם שְׁמוּשׁ קַבֵּלֵת עַל מַעוֹת בְּדֹאמַר בְּגִ' שְׁנֵי דְבָרָכוֹת (דף יג.) וְכוּ בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת קַבֵּלֵת בְּרִיּוּתִי שֶׁל תּוֹרָה וּמַשְׁמִיעַ לְרַפְּסִים עֶשֶׂר תַּשְׁעַר כִּי תַכְּלָה לַעֲשֹׂר מִפְּנֵי שְׂהוּא זְמַן אֲסִיף וּמַתְנוּת עֲנִיִּים וְהַפָּרָשֶׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת וְאֵע"פ שֶׁפָּרָשֶׁת הַמֶּלֶךְ מִפְּסַקַת כִּין עֶשֶׂר לְכִי תַכְּלָה קוֹרָא אֵת אֵלָּה יַחַד שָׁלֹא לְהַפְסוּיָן בְּמַעֲשֵׁרוֹת וְאֲח"כ קוֹרָא פָּרָשֶׁת הַמֶּלֶךְ וְאִי מִשּׁוֹם דִּישׁ בָּאן דְּלוּג בַּתּוֹרָה בְּכַדִּי (שָׁלֹא) יִפְסוּיָן הַתְּרַגְּמָן אֵין

לְמֶלֶךְ תּוֹרְגָמָן וְאֵין מִתְרַגְּמִין אַחֲרָיו: בְּרָכוֹת שׁכ"ג מְבַרֵךְ בִּיּוּה"כ אַחֵר מִקְרָא פָּרָשָׁה בְּזֹאֲמַחַן (וּיִמָּא סח.) מְבַרֵךְ עֲלֵיהּ שְׁמוּנָה בְּרָכוּת: הַמֶּלֶךְ מְבַרֵךְ אַחֵר קְרִיאָתוֹ: שֶׁל רַגְלִים מִחֲדָשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַמַּיִם מְבַרֵךְ תַּחַת בְּרָכוֹת שֶׁל מַחֲלֵת הָעֵין שְׂבִיו"כ: גַּמ' רַגְיָכִי כֹּל הַסִּימְנִין הֵלְלוּ מִכּוֹן שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וּבְחַד הַסִּכּוֹת וּבְמוֹעֲד: נִימְנוּהוּ מִהַשְׁתָּא מַשְׁנַת אַרְבַּעַיִם וְהֵלָּאֹה שְׂבַעֲרָכוֹת מוֹאֵב נִאֲמַרְהָ פָּרָשָׁה זֹו וְאֵע"ג דְּלֹא מִתְרַמִּי בְּשִׁמְטָה שָׁלֹא מִנוּ שְׁמוּזִין עַד לְאַחֵר. שָׁבַע שְׂבַכְשׁוּ וְשָׁבַע שַׁחֲלוּ בְּדֹאמְרִי' (בַּקְדוּשׁ) (דף מ:) [שְׁכַרְכוּן] (דף יב:): בְּסוּף שְׁמִטָּה קִדְּם ר"יָּה שֶׁל שְׁמִיּוּתִי דְּהֵא מִכּוֹן שָׁבַע בְּסוּף שְׁנָה מִשְׁמַע: מַרְישׁ שְׁתָּא שְׂכָלוּ נִקְרָאוּ מוֹעֵד בְּדַבְרָתִיב (וַיִּקְרָא כ"ג:ל') אֵלָּה מוֹעֲדֵי ה' וְקַחֲשִׁיב גַּמִּי ר"יָּה:

וַיִּקְרָא כו' בַּסֵּפֶר עֲזָרָא בְּתִיב כְּתוּב מִיָּהּ לָרֶכֶּז

”וַיִּקְרָא כו' לְפָנַי הָרַחוּב אֲשֶׁר לְפָנַי שְׁעַר הַמַּיִם!” אָמַר רַב חֲסֵדָא: **בַּעֲזָרַת נָשִׁים.** ‏^[אג"ק]**וְקוֹרָא ”אַחֲרֵי מוֹת” ו”אַהֲרָ בַּעֲשׂוֹר”.**

וְרַמְיָנָהּ: מְדַלְגִין בְּנִבְיָא וְאֵין מְדַלְגִין בַּתּוֹרָה! אָמַר אַבְיִי. לֹא קִשְׁיָא: כָּאן — בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוּד הַתּוֹרְגָמָן. ‏^[אב"ד]**וְהֵא עֲלָה קַתְנִי: מְדַלְגִין בְּנִבְיָא וְאֵין מְדַלְגִין בַּתּוֹרָה. וְעַד כְּמָה מְדַלְגִין — עַד כְּדִי שְׁלֹא יִפְסוּד הַתּוֹרְגָמָן.**

מְכַלֵּל דְּבַתּוֹרָה כָּלֵל כָּלֵל לֹא! ‏^[אב"ד]**”אֵלָּא אָמַר אַבְיִי, לֹא קִשְׁיָא: כָּאן בַּעֲנִין אַחַד, כָּאן בִּשְׁנֵי עֲנִינֵינוּ. וְהַתְנִיָא: מְדַלְגִין בַּתּוֹרָה בַּעֲנִין אַחַד, וּבְנִבְיָא בִּשְׁנֵי עֲנִינֵינוּ. וְכָאן וְכָאן בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוּד הַתּוֹרְגָמָן.** ‏^[אב"ד]**וְאֵין מְדַלְגִין מִנְּבִיא לְנְבִיא. וּבְנִבְיָא שְׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְדַלְגִין, וּבְכַבֵּד שְׁלֹא יְדַלֵּג מִסּוּף הַסֵּפֶר לְתַחֲלִילָתוֹ. וְגוֹלָל אֵת הַתּוֹרָה וּמַנִּיחָהּ בְּחִיקוֹ כּוּי. וְכָל כֶּךָ לָמָּה — שְׁלֹא לְהוֹצִיא לְעֹז עַל סַפֵּר תּוֹרָה.** ‏^[אב"ד]**”וּבַעֲשׂוֹר שְׂבַחוּמַשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרָא עַל פִּה”.** **וְלִיְכַרְכִּיָּה לְסַפֵּר וְלִיקְרִי! אָמַר רַב הוּנָא בְּרַ יְהוּדָה אָמַר רַב שִׁשְׁת: לְפִי שְׂאִין גּוֹלְלִין סַפֵּר תּוֹרָה בַּצַּבּוֹר.** ‏^[אב"ד]**”וְלִיְתִי סַפֵּר תּוֹרָה אַחֲרִינָא וְלִיקְרִי! רַב הוּנָא בְּרַ יְהוּדָה אָמַר: מִשּׁוֹם בְּגַמּוּ**

שְׁל רֵאשׁוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן כּוֹן לְקִישׁ אָמַר: לְפִי שְׂאִין מְבָרְכוּן בְּרָכָה שְׂאִינָה צְרִיכָה. ‏^[יב"ה]**וּמִי חִיִּישִׁינוּ לַפְּגָמָה? וְהָאִמַּר רַבִּי יִצְחָק נִפְתָּא: רֹאשׁ חֲדָשׁ טַבַּת שְׁחָל לְהִיּוֹת בִּשְׁבַת מִבִּיא שְׁלֹשׁ תּוֹרוֹת וְקוֹרָא: אַחַת מַעֲנִינָנוּ שְׁל יוֹם, וְאַחַת שְׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ, וְאַחַת בְּשָׁל חֲנוּכָּה! ‏^[אב"ד]”תְּלַתָא גְבַרִי בַּתְלָתָא סִיפְרִי — לִיכָא בְּגַמָּא, חַד גְּבָרָא בַּתְרִי סִיפְרִי — אִיכָא בְּגַמָּא.** ‏^[אב"ד]**וּמְבָרָה עֲלֶיהָ שְׁמִנָּה בְּרָכוֹת כּוּי. תְּנוּ רַבְּנֵן: [מְבָרְכוּן] עַל הַתּוֹרָה כְּדָרָה שְׁמְבָרְכוּן בְּבֵית הַכִּנְסֶת, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל הַהוֹדָאָה, וְעַל מַחֲלֵיל עוֹן — כַּתִּיקָנוּ. עַל הַמְּקוֹדֵשׁ בְּפָנַי עֲצָמוּ, וְעַל הַכְּהֻנִּים בְּפָנַי עֲצָמוּ. עַל יִשְׂרָאֵל בְּפָנַי עֲצָמוּ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם בְּפָנַי עֲצָמָה. וְהַשְׁאֵר תַּפְּלָה. תְּנוּ רַבְּנֵן: הַשְׁאֵר תַּפְּלָה תַּחֲנוּה רַנָּה וּבְקָשָׁה שְׁעַמָּה יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִיּוּשָׁעַ. וְחֹתֶם בְּשׁוּמַעַ תַּפְּלָה. מִכָּאן וְאֵילָךְ — כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבִּיא סַפֵּר תּוֹרָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְקוֹרָא כּוּ. וְכָל כֶּךָ לָמָּה — כְּדִי לְהַרְאוֹת חֲזוּתוֹ לְרַבִּים.** ‏^[אב"ד]**”מִתְנִי' פְּרָשֶׁת הַמֶּלֶךְ כִּיצַד? מוֹצָאי יוֹם טוֹב הִרְאִשׁוֹן שְׁל חַג, בְּשִׁמְנִי בְּמוֹצָאי שְׂבִיעִית. עוֹשִׁין לוֹ בִּימָה שְׁל עֵץ בַּעֲזָרָה וְהוּא יוֹשֵׁב עֲלֶיהָ, שְׂנֵאֲמַר: ”מִקֵּץ שָׁבַע שָׁנִים בְּמַעַד וָגוּ”.** ‏^[אב"ד]**חֵין הַכִּנְסֶת נוֹטֵל סַפֵּר תּוֹרָה וְנוֹתְנָה לְרֹאשׁ הַכִּנְסֶת, וְרֹאשׁ הַכִּנְסֶת נוֹתְנָה לְסָגֵן, וְהַסָּגֵן נוֹתְנָה לְכַהֵן גְּדוּל, וְכַהֵן גְּדוּל נוֹתְנָה לְמֶלֶךְ. וְהַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּמִקְבֵּל, וְקוֹרָא יוֹשֵׁב. ”אַגְרִיפֹם הַמֶּלֶךְ עֹמֵד וּקַבֵּל וְקָרָא עוֹמֵד, וְשִׁבְחוּהוּ חֲכָמִים. וּכְשֶׁהֲגִיעַ לִ”לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיהָ אִישׁ נְכַרִּי”, זָלְגוּ עֲנִינוּ דְּמַעוֹת. אָמְרוּ לוֹ: אַל תַּתִּירָא אַגְרִיפֹם, אַחֲרִינוּ אֵתָה, אַחֲרִינוּ אֵתָה! ‏^[אב"ד]וְקוֹרָא מִתְחִילֵת ”אֵלָּה הַדְּבָרִים”, עַד ”שְׁמַע”, ו”שְׁמַע”, ”וְהִיָּה אִם שְׁמַע”, ”עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר”, ”כִּי תַכְלָה לַעֲשׂוֹר”, וּפְרָשֶׁת הַמֶּלֶךְ, וּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת, עַד שְׁגוּמַר כָּל הַפְּרָשָׁה. בְּרָכוֹת שְׂכַחוּ גְדוּל מְבָרָה אוֹתָן — הַמֶּלֶךְ מְבָרָה אוֹתָן, אֲלֹא שְׁנוֹתָן שְׁל רַגְלִים תַּחַת מַחֲלֵיל הָעוֹן. ‏^[אב"ד]”גַּמ' בְּשִׁמְנִי סִלְקָא דַּעֲתָה? אִימָא: בְּשִׁמְיָנִית. וְכָל הֲנִי לָמָּה לִי? ”צְרִיכִי, דָּאי כְּתַב רַחֲמָנָא ”מִקֵּץ” — הָוָה אֲמִינָא גִימָנוּ מַהֲשָׁתָא, וְאַף עַל גַּב דְּלֹא מִתְרַמִּי בְּשִׁמִּיטָה, כְּתַב רַחֲמָנָא ”שְׁמִטָּה”. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא ”שְׁמִטָּה” — הָוָה אֲמִינָא בְּסוּף שְׁמִיטָה, כְּתַב רַחֲמָנָא ”בְּמַעַד”. וְאִי כְּתַב ”בְּמַעַד” — הָוָה אֲמִינָא מַרְישׁ שְׁתָּא, כְּתַב רַחֲמָנָא ”בְּחַג הַסִּכּוֹת”. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא ”בְּחַג הַסִּכּוֹת” — הָוָה אֲמִינָא אִפִּילּוּ יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן, כְּתַב רַחֲמָנָא ”בְּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל”.**

מֵאֲתַתְלָתָא

אלו נאמרין פרק שביעי סוטה

כְּתַב רַחֲמָנָא בְּחַג הַסִּכּוֹת פַּמָּה הַשְׁתָּא דְּכַתִּיב בְּחַג הַסִּכּוֹת בְּמוֹעֵד לָמָּה לִי וְעוֹד לֹא לְכַתֵּב אֲלֹא מִכּוֹן שָׁבַע שְׁנַיִם שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בָּבָא כֹּל יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת וְאֵנָּה יִדְעֵנָּה דְּלֹא הָיוּ מַר"ה דְּזָלוּ אֵינֶם בָּאִים לְרֹאוֹת וי"ל אִם כּוֹ הָיָה רַמְיָנָא בְּחַג הַמַּעוֹת לְהַכִּי אַצְטְרִיךְ בְּחַג הַסִּכּוֹת מִיּוֹה בְּמוֹעֵד לֹא הָיָה צְרִיךְ וְנִרְאָה דְּלַהֲכִי אַצְטְרִיךְ מִשּׁוֹם דְּבָבָא כֹּל יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת מִשְׁמַע מֵאֲתַתְלָתָא דְּמוֹעֵד כּוּי"ל בְּמוֹעֵד דְּמַשְׁמַע בַּתּוֹךְ הַמוֹעֵד וְהֵנִי בָּבָא כֹּל יִשְׂרָאֵל דְּמַשְׁמַע מֵאֲתַתְלָתָא דְּמוֹעֵד לֹא כּוּיֹם ב' אוֹ כּוּיֹם ג' אֲלֹא בְּמוֹצָאי יו"ט הִרְאִשׁוֹן אֲבָל כּוּי' רַש"י תְּמוּסָה דְּפִי' דְּמַהֲלִי טַעְמָא כּוּיֹם טוֹב רֵאשׁוֹן לֹא דְתַקּוֹן כִּימָה אֵינָּה לוֹחָה יו"ט כּוּיֹן דְּגִזְרַת הַכְּתוּב לְקָרוֹת מֵאֲתַתְלָתָא דְּמוֹעֵד וְקִרְאוּ בְּלֹא כִימָה מַעֲלֵן דְּכִימָה מַעֲבָבָת לְהַכִּי מִסַּתְפַּר בְּדַפִּי' וְנִרְאָה דְּהִיוּ כּוּיִין הַכִּימָה מַעֲי"ט כּוּיֹן שֶׁל פְּרָקוּס וּבְחֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד לֹא הָיוּ עוֹשִׂין שׁוֹם כּוּיֹן אֲלֹא מְקוּיָמִין אוֹתָהּ וּמַחְבְּרִין הַפְּרָקוּסִים יַחַד וְאִם לֹא כֹּנוּ אוֹתָהּ מַעְרַב יו"ט נִרְאָה דְּכַנְיָנָה לֹא הָיָה דוֹקָה אֲפִלוּ חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד:

מ.א.

 עין משפט נר מצוה
--

א טור או"ח ס' קמד:

ב מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ח:

ג מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י קמד סעי' א:

ד מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג:

ה טור או"ח ס' קמד:

ו מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י קמד סעי' א:

ז טור או"ח ס' קמד:

ח מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י קמד סעי' א:

ט טור או"ח ס' קמד:

י מו"י פג' מהל' עבודת יום הכפורים הל' י, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י קמד סעי' ג:

יא מו"י פג' מהל' עבודת יום הכפורים הל' י:

יב טור או"ח ס' תרפד:

יג מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כד, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י תרפד סעי' ג:

יד טור או"ח ס' קמד:

טו מו"י פ"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, ש"ע או"ח ס"י קמד סעי' ד:

מלא:

	עין משפט בר מצווה
---------------------------------------	--

א מו"י פג' מהל' חגיגה הל' ד', סמג עשין רל:

ב מו"י פג' מהל' חגיגה הל' ג:

ג טור יו"ד סי' רמזד:

ד מו"י פו' מהל' תלמוד תורה הל' יב, ש"ע יו"ד סי' רמז סעי' יד:

ה מו"י פב' מהל' מלכים ומלחמות הל' ג:

ו מו"י פו' מהל' מלכים ומלחמות הל' ג, סמג עשין קב:

מִצְוַת שְׁאֵנִי וְהָיָה פָּרְכִּינוּ נָמִי בַּפֶּקֶח כ"ג בְּסֻדְהָדְרִין (דף יט:)

גְּבִי מֶלֶךְ דָּתָנוּ לֹא

מֵאַיִמַת דְּמַתְחִיל מוֹעֵד וּמִיָּה בּוּי"ט לֹא שְׁאִין תִּתּוֹן הַפִּימָה דּוֹקָה לֹא אֶת הַשֶּׁפֶת וְלֹא יוּ"ט וּמֵאַתְמוֹל נָמִי לֹא עֲבָדִינוּ לָהּ דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה וְהָיָ טַעֲמָהּ מִפְּרָשׁ בְּגִמ' וְרוֹשְׁלָמִי (פ"א) בְּמַס' מַנְהֵלָה דְּחֻמְצֵי הַהֵחַל מֵאַחֲרִין בְּשֶׁחַל לְהוֹיֵת בְּשֶׁפֶת וְהָאִמֵּר מִפְּנֵי הַפִּימָה וְנִעְבְּדָהּ מֵאַתְמוֹל דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה אֲנִיכּוּבְרִי"ר (לְהַפְרִיעַ) בְּלַע"ו: לְמַלְכִּי בֵּית דּוֹד אֲבָל לֹא לְמַלְכִּי בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי: אִפִּי' לְמֵאֵן דְּאִמֵּר בְּקִדּוּשֵׁין בִּפ"ק (דף לב:): אֲגִרְפָּהּ פִּתָּה שֶׁל חֲנֻפָּה דַּאֲע"ג דְּאִמֵּן מִמֶּשְׁכָּחַל אִין רָאוי לְמַלְכוּת דְּעֶבֶד הִיא חִילָה מֵלְתָא: נִתְעֻשׂוּ הַדִּינוּ סְהַחֲטִיפוּ הַדִּינוּ אֶת בְּעֻלֵּי הַדִּין: וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים סְהַדְלוּלִים רָאוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה וְלֹא מִחוּ צִדָּם מִפְּנֵי חֲנֻפָּה: וְאִין אֲדָם שְׂכִיכּוּ לוֹמֵר לִחְבְּרוּ מַעֲשֵׂי גִדּוּלִים מִמַּעֲשֵׂיךְ שְׁמַחְדוּ שְׁלֹא מִחוּ בְּעוֹבְרֵי עֲבָרָה לְמַדּוּ הַדּוֹרוֹת אֶת מַעֲשִׂיהֶם וְנִמְצָא בָּנוּ עוֹבְרִין: לְכִילֵי לִשׁוֹן בִּלְתֵּה נָפְשִׁי (תְּהִלִּים קי"ט:פ"א) שְׁמַתְלָנוּהּ לִשְׁתֵּית יוֹן תְּדִיר: וּפְלִיגָהּ הֵא דְרִישׁ לְהוֹשׁ דְּאִמֵּר לְהַחֲטִיפוּ לַעֲשׂוּ נִתְכַּבְּנוּ לוֹמֵר לוֹ רֵאיתִי פְּטִיךְ בִּרְאֵת פְּטִי וְגו': פְּלִיגָהּ אֲדַרְבֵּי גִוי דְּאִמֵּר לֹא לְהַחֲטִיפוּ נִתְכַּבְּנוּ אֲלָּה לְאִים עֲלִיו וְלֵהֲדוּעֵיגוּ שְׁהוּא רְגִיל לְרֵאוּת מִלְּאֲכִיס: לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרָם בְּשִׁיבּוּאֻוּ עֲלִיהֶם וְסוּרִין לֹא יוֹעִילִם שׁוּעָה: וַיֵּאמֶר יִרְמְיָהוּ לַחֲנֻנְיָה הַנְּבִיא שְׁאִמֵּר נְבוּאָת שְׁכָר עַל גְּלוּת וְכַנִּיעַה וְכָלִי הַקָּדָשׁ שְׁגָלוּ עֲמּוֹ בַּעוֹד שְׁנַתִּים יָמִים חָנִי מְשִׁיבִם אֵל הַמִּקּוֹם הַזֶּה אֲמֵן בּוֹ יַעֲשֶׂה ה' חֲנֻפָּה הִיא ז' שְׁהִיא לוֹ לוֹמֵר בַּהֲקִיא שְׁכָר אֶתָּה נְבִיא:

מֵאַתְחֻלְתָּא דִּמְוֹעַד.^(א) וְחִזּוֹן הַכְּנֻסֶת נוֹטֵל סִפְר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֻסֶת. שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתַלְמִיד בְּמִקּוֹם הָרֵב! אָמֵר אֲפִי: כּוּלָּהּ מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּמָלְהָ.^(ב) וְהַמָּלְהָ עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרָא יוֹשֵׁב. אֲגִרְיֶפֶס הַמָּלְהָ עֹמֵד וְקִיבֵל וְקָרָא עוֹמֵד. עוֹמֵד מִכָּלָל דִּיוֹשֵׁב? וְהָאִמֵּר מָר: אִין יִשִּׁיבָהּ בַּעֲזָרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי בֵּית דּוֹד בְּלִבָּד, שְׁנַאֲמָר: "וַיִּבֹא הַמָּלְהָ דּוֹד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה' וַיֹּאמֶר וגו'!" פְּדֹאִמֵּר רַב חֲסֵדָא: בַּעֲזָרַת נָשִׁים, הָכָא נָמִי בַּעֲזָרַת נָשִׁים.^(ג) וְשִׁבְחוּהוּ חֲכָמִים. שִׁבְחוּהוּ, מִכָּלָל דְּשִׁפּוּר עֲבָד? הָאִמֵּר רַב אֲשִׁי: אֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּאִמֵּר נָשִׂיא שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל, מָלְהָ שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ — אִין כְּבוֹדוֹ מְחוּל, שְׁנַאֲמָר: "שׁוּם תְּשִׁים עֲלֶיהָ מָלְהָ", שְׁתֵּהא אִימָתוֹ עֲלֶיהָ! מִצְוָה שְׁאֵנִי. וְכִשְׁהַגִּיעַ לִ"לֹא תוּכַל לְתַת". תְּנָא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי נִתָּן: בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִתְחַיִּיבּוּ שׁוֹנְאִי יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּה — שְׁהַחֲטִיפוּ לוֹ לְאֲגִרְיֶפֶס. אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֵלְפֶתָא: מִיּוֹם שְׁגָבַר אֲגִרְוּפָה שֶׁל חֲנוּפָה — נִתְעֻוּתוֹ הַדִּינִין, וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים, וְאִין אָדָם יָכוֹל לוֹמֵר לְחֻבְרִיו "מַעֲשֵׂי גִדּוּלִים מִמַּעֲשֵׂיךָ". דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר מַעְרְבָא, וְאִיתִימָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: מוֹתֵר לְהַחֲנִיף לְרִשְׁעִים בַּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁנַאֲמָר: "לֹא יִקְרָא עוֹד לְנִבֵּל נָדִיב וּלְכִילִי לֹא יֵאָמֵר שׁוּעַ", מִכָּלָל דְּבַעוֹלָם הַזֶּה שָׂרִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְחִישׁ אָמֵר, מֵהָכָא: "כְּרֹאת פָּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצַנְי".^(ד) וּפְלִיגָהּ דְרַבִּי לִוי. דְּאִמֵּר רַבִּי לִוי: מִשָּׁל שֶׁל יַעֲקֹב וְעִשָׂו לְמָה הִדְבָּר דּוּמָה? לְאָדָם שְׂזִימֵן אֶת חֻבְרִיו וְהַפִּיר בּוֹ שְׁמַבְקֻשׁ לְהוֹרְגוֹ, אָמֵר לוֹ: טַעַם תְּבַשִּׁיל זֶה שְׁאֵנִי טוֹעַם כְּתַבִּשִׁיל שְׁטַעֲמָתִי בְּבֵית הַמָּלְהָ. אָמֵר: יָדַע לִיָּה מִלְּפֹא, מִיסְתַּפִּי וְלֹא קָטִיל לִיָּה. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה מִבִּיא אַף לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר: "וְחֲנַפִּי לֵב יִשִּׁימוּ אָף", וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁאִין תִּפְקֻתוֹ נִשְׁמַעַת, שְׁנַאֲמָר: "לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרָם". (סִימָן: אָף עוֹפֵר גִּיהֶנָם בִּידּוֹ נִידָה גוּלָּה).^(ה) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה — אֲפִילוּ עוֹבְרִין שְׁבַמַּעֲי אֲמָן מְקַלְלִין אוֹתוֹ, שְׁנַאֲמָר: "אִמֵּר לְרִשָּׁע צָדִיק אֶתָּה יִקְבְּהוּ עַמִּים יִזְעַמוּהוּ לְאִמִּים", וְאִין "קוֹב" אֲלֵא קָלָלָהּ, שְׁנַאֲמָר: "לֹא קִבָּה אֵל", וְאִין "לְאוֹם" אֲלֵא עוֹבְרִין, שְׁנַאֲמָר: "וְלֹאִם מְלֹאִם יֵאָמֵר".^(ו) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה נּוֹפֵל בְּגִיהֶנָם, שְׁנַאֲמָר: "הוּי הַאוֹמְרִים לְרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע וגו'", מָה כְּתִיב אַחֲרָיו: "לָכֵן כָּאֲכַל קִשׁ לִשׁוֹן אִשׁ וְחִשַּׁשׁ לְהִכָּה יִרְפָּה וגו'".^(ז) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמַּחֲנִיף לְחֻבְרִיו — סוּף נּוֹפֵל בִּידּוֹ, וְאִם אִינוֹ נּוֹפֵל בִּידּוֹ — נּוֹפֵל בִּיד בָּנָיו, וְאִם אִינוֹ נּוֹפֵל בִּיד בָּנָיו — נּוֹפֵל בִּיד בֶּן בָּנוּ, שְׁנַאֲמָר: "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנְּבִיא [לַחֲנַנְיָה] אֲמֵן בּוֹ יַעֲשֶׂה ה' יָקָם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ", וְכְתִיב:

"וַיְהִי

וַיִּוָּט וּמֵאַתְמוֹל נָמִי לֹא עֲבָדִינוּ לָהּ דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה וְהָיָ טַעֲמָהּ מִפְּרָשׁ בְּגִמ' וְרוֹשְׁלָמִי (פ"א) בְּמַס' מַנְהֵלָה דְּחֻמְצֵי הַהֵחַל מֵאַחֲרִין בְּשֶׁחַל לְהוֹיֵת בְּשֶׁפֶת וְהָאִמֵּר מִפְּנֵי הַפִּימָה וְנִעְבְּדָהּ מֵאַתְמוֹל דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה אֲנִיכּוּבְרִי"ר (לְהַפְרִיעַ) בְּלַע"ו: לְמַלְכִּי בֵּית דּוֹד אֲבָל לֹא לְמַלְכִּי בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי: אִפִּי' לְמֵאֵן דְּאִמֵּר בְּקִדּוּשֵׁין בִּפ"ק (דף לב:): אֲגִרְפָּהּ פִּתָּה שֶׁל חֲנֻפָּה דַּאֲע"ג דְּאִמֵּן מִמֶּשְׁכָּחַל אִין רָאוי לְמַלְכוּת דְּעֶבֶד הִיא חִילָה מֵלְתָא: נִתְעֻשׂוּ הַדִּינוּ סְהַחֲטִיפוּ הַדִּינוּ אֶת בְּעֻלֵּי הַדִּין: וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים סְהַדְלוּלִים רָאוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה וְלֹא מִחוּ צִדָּם מִפְּנֵי חֲנֻפָּה: וְאִין אֲדָם שְׂכִיכּוּ לוֹמֵר לִחְבְּרוּ מַעֲשֵׂי גִדּוּלִים מִמַּעֲשֵׂיךְ שְׁמַחְדוּ שְׁלֹא מִחוּ בְּעוֹבְרֵי עֲבָרָה לְמַדּוּ הַדּוֹרוֹת אֶת מַעֲשִׂיהֶם וְנִמְצָא בָּנוּ עוֹבְרִין: לְכִילֵי לִשׁוֹן בִּלְתֵּה נָפְשִׁי (תְּהִלִּים קי"ט:פ"א) שְׁמַתְלָנוּהּ לִשְׁתֵּית יוֹן תְּדִיר: וּפְלִיגָהּ הֵא דְרִישׁ לְהוֹשׁ דְּאִמֵּר לְהַחֲטִיפוּ לַעֲשׂוּ נִתְכַּבְּנוּ לוֹמֵר לוֹ רֵאיתִי פְּטִיךְ בִּרְאֵת פְּטִי וְגו': פְּלִיגָהּ אֲדַרְבֵּי גִוי דְּאִמֵּר לֹא לְהַחֲטִיפוּ נִתְכַּבְּנוּ אֲלָּה לְאִים עֲלִיו וְלֵהֲדוּעֵיגוּ שְׁהוּא רְגִיל לְרֵאוּת מִלְּאֲכִיס: לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרָם בְּשִׁיבּוּאֻוּ עֲלִיהֶם וְסוּרִין לֹא יוֹעִילִם שׁוּעָה: וַיֵּאמֶר יִרְמְיָהוּ לַחֲנֻנְיָה הַנְּבִיא שְׁאִמֵּר נְבוּאָת שְׁכָר עַל גְּלוּת וְכַנִּיעַה וְכָלִי הַקָּדָשׁ שְׁגָלוּ עֲמּוֹ בַּעוֹד שְׁנַתִּים יָמִים חָנִי מְשִׁיבִם אֵל הַמִּקּוֹם הַזֶּה אֲמֵן בּוֹ יַעֲשֶׂה ה' חֲנֻפָּה הִיא ז' שְׁהִיא לוֹ לוֹמֵר בַּהֲקִיא שְׁכָר אֶתָּה נְבִיא:

מֵאַתְחֻלְתָּא דִּמְוֹעַד.^(א) וְחִזּוֹן הַכְּנֻסֶת נוֹטֵל סִפְר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֻסֶת. שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתַלְמִיד בְּמִקּוֹם הָרֵב! אָמֵר אֲפִי: כּוּלָּהּ מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּמָלְהָ.^(ב) וְהַמָּלְהָ עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרָא יוֹשֵׁב. אֲגִרְיֶפֶס הַמָּלְהָ עֹמֵד וְקִיבֵל וְקָרָא עוֹמֵד. עוֹמֵד מִכָּלָל דִּיוֹשֵׁב? וְהָאִמֵּר מָר: אִין יִשִּׁיבָהּ בַּעֲזָרָה אֲלֵא לְמַלְכִּי בֵּית דּוֹד בְּלִבָּד, שְׁנַאֲמָר: "וַיִּבֹא הַמָּלְהָ דּוֹד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה' וַיֹּאמֶר וגו'!" פְּדֹאִמֵּר רַב חֲסֵדָא: בַּעֲזָרַת נָשִׁים, הָכָא נָמִי בַּעֲזָרַת נָשִׁים.^(ג) וְשִׁבְחוּהוּ חֲכָמִים. שִׁבְחוּהוּ, מִכָּלָל דְּשִׁפּוּר עֲבָד? הָאִמֵּר רַב אֲשִׁי: אֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּאִמֵּר נָשִׂיא שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל, מָלְהָ שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ — אִין כְּבוֹדוֹ מְחוּל, שְׁנַאֲמָר: "שׁוּם תְּשִׁים עֲלֶיהָ מָלְהָ", שְׁתֵּהא אִימָתוֹ עֲלֶיהָ! מִצְוָה שְׁאֵנִי. וְכִשְׁהַגִּיעַ לִ"לֹא תוּכַל לְתַת". תְּנָא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי נִתָּן: בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִתְחַיִּיבּוּ שׁוֹנְאִי יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּה — שְׁהַחֲטִיפוּ לוֹ לְאֲגִרְיֶפֶס. אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֵלְפֶתָא: מִיּוֹם שְׁגָבַר אֲגִרְוּפָה שֶׁל חֲנוּפָה — נִתְעֻוּתוֹ הַדִּינִין, וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים, וְאִין אָדָם יָכוֹל לוֹמֵר לְחֻבְרִיו "מַעֲשֵׂי גִדּוּלִים מִמַּעֲשֵׂיךָ". דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר מַעְרְבָא, וְאִיתִימָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: מוֹתֵר לְהַחֲנִיף לְרִשְׁעִים בַּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁנַאֲמָר: "לֹא יִקְרָא עוֹד לְנִבֵּל נָדִיב וּלְכִילִי לֹא יֵאָמֵר שׁוּעַ", מִכָּלָל דְּבַעוֹלָם הַזֶּה שָׂרִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְחִישׁ אָמֵר, מֵהָכָא: "כְּרֹאת פָּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצַנְי".^(ד) וּפְלִיגָהּ דְרַבִּי לִוי. דְּאִמֵּר רַבִּי לִוי: מִשָּׁל שֶׁל יַעֲקֹב וְעִשָׂו לְמָה הִדְבָּר דּוּמָה? לְאָדָם שְׂזִימֵן אֶת חֻבְרִיו וְהַפִּיר בּוֹ שְׁמַבְקֻשׁ לְהוֹרְגוֹ, אָמֵר לוֹ: טַעַם תְּבַשִּׁיל זֶה שְׁאֵנִי טוֹעַם כְּתַבִּשִׁיל שְׁטַעֲמָתִי בְּבֵית הַמָּלְהָ. אָמֵר: יָדַע לִיָּה מִלְּפֹא, מִיסְתַּפִּי וְלֹא קָטִיל לִיָּה. אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה מִבִּיא אַף לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר: "וְחֲנַפִּי לֵב יִשִּׁימוּ אָף", וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁאִין תִּפְקֻתוֹ נִשְׁמַעַת, שְׁנַאֲמָר: "לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרָם". (סִימָן: אָף עוֹפֵר גִּיהֶנָם בִּידּוֹ נִידָה גוּלָּה).^(ה) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה — אֲפִילוּ עוֹבְרִין שְׁבַמַּעֲי אֲמָן מְקַלְלִין אוֹתוֹ, שְׁנַאֲמָר: "אִמֵּר לְרִשָּׁע צָדִיק אֶתָּה יִקְבְּהוּ עַמִּים יִזְעַמוּהוּ לְאִמִּים", וְאִין "קוֹב" אֲלֵא קָלָלָהּ, שְׁנַאֲמָר: "לֹא קִבָּה אֵל", וְאִין "לְאוֹם" אֲלֵא עוֹבְרִין, שְׁנַאֲמָר: "וְלֹאִם מְלֹאִם יֵאָמֵר".^(ו) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שְׂשִׁישׁ בּוֹ חֲנוּפָה נּוֹפֵל בְּגִיהֶנָם, שְׁנַאֲמָר: "הוּי הַאוֹמְרִים לְרַע טוֹב וְלַטּוֹב רַע וגו'", מָה כְּתִיב אַחֲרָיו: "לָכֵן כָּאֲכַל קִשׁ לִשׁוֹן אִשׁ וְחִשַּׁשׁ לְהִכָּה יִרְפָּה וגו'".^(ז) וְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמַּחֲנִיף לְחֻבְרִיו — סוּף נּוֹפֵל בִּידּוֹ, וְאִם אִינוֹ נּוֹפֵל בִּידּוֹ — נּוֹפֵל בִּיד בָּנָיו, וְאִם אִינוֹ נּוֹפֵל בִּיד בָּנָיו — נּוֹפֵל בִּיד בֶּן בָּנוּ, שְׁנַאֲמָר: "וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנְּבִיא [לַחֲנַנְיָה] אֲמֵן בּוֹ יַעֲשֶׂה ה' יָקָם ה' אֶת דְּבָרֶיךָ", וְכְתִיב:

וַיִּוָּט וּמֵאַתְמוֹל נָמִי לֹא עֲבָדִינוּ לָהּ דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה וְהָיָ טַעֲמָהּ מִפְּרָשׁ בְּגִמ' וְרוֹשְׁלָמִי (פ"א) בְּמַס' מַנְהֵלָה דְּחֻמְצֵי הַהֵחַל מֵאַחֲרִין בְּשֶׁחַל לְהוֹיֵת בְּשֶׁפֶת וְהָאִמֵּר מִפְּנֵי הַפִּימָה וְנִעְבְּדָהּ מֵאַתְמוֹל דְּחֻקָּהּ לָהּ עֲזָרָה אֲנִיכּוּבְרִי"ר (לְהַפְרִיעַ) בְּלַע"ו: לְמַלְכִּי בֵּית דּוֹד אֲבָל לֹא לְמַלְכִּי בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי: אִפִּי' לְמֵאֵן דְּאִמֵּר בְּקִדּוּשֵׁין בִּפ"ק (דף לב:): אֲגִרְפָּהּ פִּתָּה שֶׁל חֲנֻפָּה דַּאֲע"ג דְּאִמֵּן מִמֶּשְׁכָּחַל אִין רָאוי לְמַלְכוּת דְּעֶבֶד הִיא חִילָה מֵלְתָא: נִתְעֻשׂוּ הַדִּינוּ סְהַחֲטִיפוּ הַדִּינוּ אֶת בְּעֻלֵּי הַדִּין: וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים סְהַדְלוּלִים רָאוּ עוֹבְרֵי עֲבָרָה וְלֹא מִחוּ צִדָּם מִפְּנֵי חֲנֻפָּה: וְאִין אֲדָם שְׂכִיכּוּ לוֹמֵר לִחְבְּרוּ מַעֲשֵׂי גִדּוּלִים מִמַּעֲשֵׂיךְ שְׁמַחְדוּ שְׁלֹא מִחוּ בְּעוֹבְרֵי עֲבָרָה לְמַדּוּ הַדּוֹרוֹת אֶת מַעֲשִׂיהֶם וְנִמְצָא בָּנוּ עוֹבְרִין: לְכִילֵי לִשׁוֹן בִּלְתֵּה נָפְשִׁי (תְּהִלִּים קי"ט:פ"א) שְׁמַתְלָנוּהּ לִשְׁתֵּית יוֹן תְּדִיר: וּפְלִיגָהּ הֵא דְרִישׁ לְהוֹשׁ דְּאִמֵּר לְהַחֲטִיפוּ לַעֲשׂוּ נִתְכַּבְּנוּ לוֹמֵר לוֹ רֵאיתִי פְּטִיךְ בִּרְאֵת פְּטִי וְגו': פְּלִיגָהּ אֲדַרְבֵּי גִוי דְּאִמֵּר לֹא לְהַחֲטִיפוּ נִתְכַּבְּנוּ אֲלָּה לְאִים עֲלִיו וְלֵהֲדוּעֵיגוּ שְׁהוּא רְגִיל לְרֵאוּת מִלְּאֲכִיס: לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרָם בְּשִׁיבּוּאֻוּ עֲלִיהֶם וְסוּרִין לֹא יוֹעִילִם שׁוּעָה: וַיֵּאמֶר יִרְמְיָהוּ לַחֲנֻנְיָה הַנְּבִיא שְׁאִמֵּר נְבוּאָת שְׁכָר עַל גְּלוּת וְכַנִּיעַה וְכָלִי הַקָּדָשׁ שְׁגָלוּ עֲמּוֹ בַּעוֹד שְׁנַתִּים יָמִים חָנִי מְשִׁיבִם אֵל הַמִּקּוֹם הַזֶּה אֲמֵן בּוֹ יַעֲשֶׂה ה' חֲנֻפָּה הִיא ז' שְׁהִיא לוֹ לוֹמֵר בַּהֲקִיא שְׁכָר אֶתָּה נְבִיא:

מֵאַתְחֻלְתָּא דִּמְוֹעַד.^(א) וְחִזּו

מסורת הש"ס
א סנהדרין קג; אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה קמג
ב שבת קמטט; חגיגה יב: ג לעיל לג.
ד יומא לט; הוריות יג.
תורה אור השלם

[ירמיהו לו, יג]

[ירמיהו לו, יד]

[איוב טו, לד]

[ישעיהו מט, כא]

[הושע ז, ה]

[איוב יג, טז]

[תהילים קא, ז]

[תהילים ה, ה]

[תהילים ה, י]

[דברי הימים ב כח, טו]

[דברים ב, ג]

[דברים ב, ד]

[שמואל ב, י]

[שמואל א יז]

[שמות יט, טז]

[דברים ב, ב]

[דברים ה, ה]

וַיְהִי הוּא בַּשַּׁעַר בְּנִימָן לְאַחַר כַּמָּה יָמִים הָיָה יִרְמְיָהּ יוֹצֵא מִירֻשָּׁלַם לָלֶכֶת אֶרֶץ בְּנִימָן לְחַלֹּק הַכֶּשְׁעִים אֲחֵיהֶ נֶפֶל: גְּדוּלָה בְּדוּלָה כִּמּוֹ וַיַּעֲמֵל **"וַיְהִי הוּא בַּשַּׁעַר בְּנִימָן וַשֵּׁם פֶּעַל פִּקְדָתוֹ וַשְּׁמוֹ יִרְאִיָּה בֶן שְׁלֵמִיָּה בֶן חֲנַנְיָה וַיִּתְּפֹשׁ אֶת יִרְמְיָהּ הַנָּבִיא לְאַמֵּר אֵל הַכַּשְׂדִּים אֲתָה נָפַל: וַיֹּאמֶר לוֹ יִרְמְיָהּוּ שְׁקֹר אֵינִנִּי נָפַל אֵל הַכַּשְׂדִּים וַגּוֹ'":** וּבְתִיב: **"וַיִּתְּפֹשׁ יִרְמְיָהּ וַיִּבְאָהּוּ אֵל הַשָּׂרִים"**. וַאֲמַר רַבִּי אֱלֻעָזֹר: כָּל עֲדָה שֵׁישׁ בָּהּ חֲנוּפָה — מְאוּסָה בְּנֻדָּה, שְׁנֶאמַר: **"כִּי עֲדַת חֲנָה גְּלָמוּד"**, שֶׁכֵּן בְּכַרְפִּי הֵיטָם קוֹרִין לְנֻדָּה גְּלָמוּדָה. מֵאִי **"גְּלָמוּדָה"** — גְּמוּלָה מִבְּעֻלָּה. וַאֲמַר רַבִּי אֱלֻעָזֹר: כָּל עֲדָה שֵׁישׁ בָּהּ חֲנוּפָה — לְסוּף גּוֹלָה, כְּתִיב הַכֹּא: **"כִּי עֲדַת חֲנָה גְּלָמוּד"**, וּבְתִיב הַתֵּם: **"וְאֶמְרָת בִּלְכַבֶּה מִי יֵלֵד לִי אֶת אֵלֶּה וְאֲנִי שְׂכוּלָה וְגִלְמוּדָה גְּלָה וְסוּרָה וַגּוֹ'":**^(א) אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אֲבָא: אֲרַבַּע כִּיתוֹת אֵין מְקַבְּלוֹת פְּנֵי שְׂכִינָה: כַּת לִיצִים, וְכַת חֲנִיפִים, וְכַת שְׁקָרִים, וְכַת מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן הָרָע. כַּת לִיצִים — דְּכְתִיב: **"מִשֶּׁשׁ יָדוּ אֶת לִצְצִים"**. כַּת חֲנִיפִים — דְּכְתִיב: **"כִּי לֹא לְפָנָיו חֲנָף יָבֹוא"**. כַּת שְׁקָרִים — דְּכְתִיב: **"דִּבֶּר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי"**.^(ב) כַּת מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן הָרָע — דְּכְתִיב: **"כִּי לֹא אֵל חֲפִץ רָשַׁע אֲתָה לֹא יִגְרָה רָע"**, צָדִיק אֲתָה ה' — לֹא יִגּוֹר בְּמַגּוּרָה רָע.

הַדְרֹן עֲלֶיהָ אֵלֹו נֶאֱמָרִין

מַלְחָמָה בַּשַּׁעָה שְׁמַדְבַּר אֵל הָעָם —

מִשׁוּחַ

בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ הִזָּה מְדַבֵּר, שְׁנֶאמַר: "וַהֲיָה כְקַרְבְּכֶם אֵל הַמִּלְחָמָה וַנִּגַּשׁ הַכְּהֵן" — זֶה כְּהֵן מִשׁוּחַ מִלְחָמָה, "וַדָּבָר אֵל הָעָם" — בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ. "וְאָמַר אֱלִיהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַגּוֹ' עַל אוֹיְבֵיכֶם" — וְלֹא עַל אַחֵיכֶם, לֹא יַהוּדָה עַל שְׁמַעוֹן וְלֹא שְׁמַעוֹן עַל בְּנִימִין. שְׂאֵם תִּפְּלוּ בִידָם יִרְחֲמוּ עֲלֵיכֶם, כְּמָה שְׁנֶאמַר: "וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַשִּׁבְיָה וְכָל מַעֲרֻמֵּיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשׂוּם וַיַּנְעִלוּם וַיַּאֲכִלוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם וַיַּנְהִלוּם בַּחֲמָרִים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיִּבְיִיאוּם יִרְחוּ עִיר הַתְּמָרִים אֲצֹל אַחֵיהֶם וַיִּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן וַגּוֹ'": עַל אוֹיְבֵיכֶם אַתֶּם הוֹלְכִים, שְׂאֵם תִּפְּלוּ בִידָם אֵין מִרְחָמִין עֲלֵיכֶם. **"אֵל יְרֶה לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲפֹזוּ וַגּוֹ'":** **"אֵל יְרֶה לְבַבְכֶם" —** מִפְּנֵי צָהֳלַת סוּסִים וְצַחֲצוּחַ חֲרָבוֹת, **"אֵל תִּירָאוּ" —** מִפְּנֵי הַגַּפַת תְּרִיסִין וַשִּׁפְעַת הַקִּלְגָּסִין, **"אֵל תַּחֲפֹזוּ" —** מִקּוֹל קִרְנוֹת, **"אֵל תַּעֲרָצוּ" —** מִפְּנֵי קוֹל צוֹחוֹת. **"כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלֶה עִמָּכֶם"**. הֵם בָּאִין בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל בֶּשֶׁר וָדָם, וְאַתֶּם בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. פִּלְשָׁתִים בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל גְּלִית, מָה הָיָה סוּפוֹ — לְסוּף נָפַל בַּחֲרֵב וְנִפְּלוּ עִמּוֹ. בְּנֵי עַמּוּזִן בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל שׁוּבָה, מָה הָיָה סוּפוֹ — לְסוּף נָפַל בַּחֲרֵב וְנִפְּלוּ עִמּוֹ. וְאַתֶּם אִי אַתֶּם כֵּן, **"כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלֶה עִמָּכֶם לְהַלְחֵם לָכֶם וַגּוֹ'":** — זֶה מִחֲנֻה הָאָרוֹן.^(א) **גָּמַ' מֵאִי קֶאֱמַר? הֵכִי קֶאֱמַר: שְׁנֶאמַר "וַדָּבָר", וּלְהֵלֵן אוֹמַר "מִשֶּׁה דְּדַבֵּר וְהֶאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל", מָה לְהֵלֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ — אֵף כָּאֵן בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ. תֵּנוּ רַבְּנֵן: "וַנִּגַּשׁ הַכְּהֵן וַדָּבָר אֵל הָעָם". יָכוֹל כָּל כְּהֵן שִׁירָצָה — תִּלְמוּד לּוֹמַר: **"וַדָּבָרוּ הַשְּׁטָרִים"**, מָה שׁוֹטְרִים בְּמִמוּנָה, אֵף כְּהֵן בְּמִמוּנָה. וְאֵימָא כְּהֵן גְּדוּל? דּוּמִיא דְשׁוּטַר, מָה שׁוּטַר שֵׁישׁ מְמוּנָה עַל גְּבִיו — אֵף כְּהֵן שֵׁישׁ מְמוּנָה עַל גְּבִיו.^(ב) כְּהֵן גְּדוּל נְמִי, הָאיכָא מָלָה עַל גְּבִיו! בַּעֲבוּדָתוֹ קֶאֱמַר. וְאֵימָא סָגֵן! סָגֵן לָאו מְמוּנָה הוּא. דִּתְנִינָא, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סָגֵן הַכְּהֲנִים: לְמָה סָגֵן מְמוּנָה — שְׂאֵם אִירַע בּוֹ פְּסוּל בְּכַהֵן גְּדוּל, נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ תַּחֲתָיו. **"וְאָמַר אֱלִיהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"**. מֵאִי שְׁנָא **"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"**? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי. אָמַר לָהֶן הַקּוּדֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל: אֲפִילוּ לֹא חֵימָתֶם אֶלָּא קִרְיַאת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית — אִי אַתֶּם נִמְסָרִין בִּידָם. **"אֵל יְרֶה לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ כּוֹ'":** תֵּנוּ רַבְּנֵן: פַּעַמַּיִם מְדַבֵּר עִמָּם, אַחַת בַּסָּפֶר, וְאַחַת בַּמִּלְחָמָה. בַּסָּפֶר מָה הוּא אוֹמֵר — שְׁמַעוּ**

אֵלֹו נֶאמְרִין פֶּרֶק שְׁבִיעִי סוּטָה

מִתְנַבֵּי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה נִרְאֶה הֵאִי דָּלָא תָּקֵא הֵכִי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה בַּשַּׁעָה שְׁמַדְבַּר אֵל הָעָם בִּיצַד כְּדִתְנֵי בְּכַרְק אֵלֹו נֶאֱמָרִין **(לְעֵיל סוּטָה דָּף נב.)** מִקְרָא בְּפוּרִים בִּיצַד מִשׁוּם דְּהֵתֵם כְּלִין מִשֶּׁה דִּתְנֵי לְעֵיל מִשֶּׁה וְאֵלֹו נֶאֱמָרִין בְּלִשׁוֹן דָּלָשׁ אֲבָל תַּמָּה לְמָה הִקְדִּים בְּרַךְ זֶה קִדָּם בְּרַךְ עֲגֻלָּה עֲרוּפָה וְהֵלֵא שֶׁמָּה מִשׁוּחַ מִלְחָמָה בְּבִבְיָא אַחֲרוּנָה אַחֲרֵי בָּלֵן וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּהֵתֵם הִקְדִּים בְּרַשַׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה מִשׁוּם דְּאִוְרֵי בְּבִרַשַׁת הַמֶּלֶךְ נִקַּט בְּתַרְהַ בְּרַשַׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה אֲבָל הִבָּא שָׂבִא לְפָרֶסָה מִקְדִּים מִשׁוּחַ מִלְחָמָה מִשׁוּם דְּזוּמְרֵי מִלָּה וּפְסִיק וְשִׁיזֵי לָהּ וּא"ת וְלִתְנֵי לְעֵיל בְּרַשַׁת מִשׁוּחַ מִלְחָמָה כְּדִתְנֵי בְּרַשַׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה יֵשׁ לוֹמַר דָּלָא שְׁוִךְ לְמִימַר בְּרַשַׁת מִשׁוּחַ מִלְחָמָה שְׁהֲרֵי לֹא נִקְּיָה מִשׁוּם מִצַּת קִרְיָאָה אֲבָל מִשׁוּם הַתְּרָאָה: הֵכִי קֶאֱמַר שְׁנֶאמַר וַדָּבָר וִירֻשָּׁלַמִי לְמָה בְּגִין דְּכַתִּי וְדָבַר הֲרֵי ק"ס דְּכַתִּי כֶּה וְדַבְרַת כֶּס וְהִיא נֶאֱמַרְת כָּכֵל לִשׁוֹן אֲלֵא בְּגִין דְּכַתִּיב כֶּה לְמִיכָה הֲרֵי בְּרַשַׁת וְדַוִי מַשְׁעַר הֲרֵי כְּתִיב כֶּה לְמִיכָה וְהִיא נֶאֱמַרְת כָּכֵל לִשׁוֹן אָמַר רַבִּי חַנִּי נֶאֱמַר בְּאֵין הַגָּשָׁה וְנֶאמַר לְהֵלֵן הַגָּשָׁה וַנִּגַּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי מַה נִּגִּישָׁה שְׁנָא! לְהֵלֵן בְּלִשׁוֹן קִדָּשׁ אֵף בְּאֵין בְּלִשׁוֹן קִדָּשׁ עַד כִּדּוֹן כְּרַבִּי עֲתִיבָא דְאָמַר לְשׁוֹנוֹת רַבּוּיִין הֵן כְּרַבִּי שְׁמַעְיָאֵל דְאָמַר לְשׁוֹנוֹת כְּפֻלִּין הֵן בְּכֶם מֵאִי אָמַר ר' חִינָא בַּר אֲבָא נֶאֱמַר בְּאֵין נִגִּישָׁה וְנֶאמַר לְהֵלֵן נִגִּישָׁה וַנִּגַּשׁ מִשֶּׁה אֵל הָעָרְפָּל מַה גָּשָׁם לִשׁוֹן הִקְדָּשׁ אֵף בְּאֵין לִשׁוֹן הִקְדָּשׁ מִסַּתְבָּרָא דָּלָא וּפְקִדּוּ שְׂרִי צְבֹאוֹת בְּרָאשׁ הָעָם וְאַחֲרֵי כֵּן וַנִּגַּשׁ הַכְּהֵן וַדָּבַר אֵל הָעָם

בְּתַר דְּמַתְּנַן לִשׁוֹן הוּא מַשְׁמַע לָנוּ: סָגֵן לָאו

מְנַגֵּה הוּא וְאֵם תִּלְמַר הֵא אִמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין

בְּרַךְ כְּהֵן גְּדוּל (סִנְהֶדְרִין דָּף יט.) כִּשְׁהוּא

מַנְחֵם לְאַחֲרִים כֵּל הָעָם עוֹבְדִין זֶה אַחַר זֶה

וְהַמַּעֲשֶׂה מִמַּנְעֵנוּ וְתַנִּיא כִּשְׁהוּא עוֹמֵד בְּשׁוּרָה

לְנַחֵם אֶת הָאַחֲרִים כֵּנֵן וּמִשׁוּחַ מִלְחָמָה עוֹמֵד

בִּימִינוּ וְאָמַר רַב כָּפָא ש"מ מַהֵא מַתְּיַתִּין

תַּלְתַּת שְׁמַע מַנֶּה הֵנוּ כֵּנֵן הֵנוּ מַמַּנָּה יֵשׁ לוֹמַר

וְשֹׂאֵי מַמַּנָּה הִיָּה לְדַבְרִים שְׁמַנְהוּ אַחֲיו

הַכֹּהֲנִים כְּדִתְנֵן (וְיֹמָא דָּף כח.) אָמַר לָהֶם

הַמַּמַּנָּה אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אֵין לוֹ שׁוּם מַנְיו

וְהַתּוֹרָה יוֹתַר עַל אַחֲיו הַכֹּהֲנִים וְאִינוּ אֲלֵא

כְּשִׁין מַנְיו אֲמַרְכָּל וְנִגְזַר שְׁגָדְלוּהוּ אַחֲיו

הַכֹּהֲנִים:

מ.ב.

עֵין מִשְׁפָּט בַּר מַצּוּה

א מיי' פז' מוחל' מלכים ומלחמות

ה'ג' ג' סמג עשין קב:

ב מיי' פז' מוחל' מלכים ומלחמות

ה'ל' ב:

מב:

מֵאָה פפי' אחד נאָמאָ צירושלמי פֿערקן החולץ מתעִבֶּרֶת וְחוֹזֶרֶת ומתעִבֶּרֶת אֶת ש"מ שְׁאִין האֵשֶׁה מתעִבֶּרֶת מִשְׁנִי בְּנִי אֶדֶם פֹּאחַת וּפְלִיגִי עַל רִבְנִי דִּאֲדִקְלָא דְרִבְנִי דִּאֲדִקְלָא אוֹמְרִים וְנֹא אִישׁ הַצִּינִים מִמַּעֲרֻבֹת פִּלְשְׁתִּים מִמֵּאָה עֲרֻלֹת פִּלְשְׁתִּים שְׁהָעִרו בַּה מֵאָה עֲרֻלֹת פִּלְשְׁתִּים אִמֵּר רַבִּי מִתְעִיל וְלֹא פְלִיגִין עַד שֶׁלֹּא נִקְרְתָּה הָרָע הָאֵשֶׁה מִתַּעֲבֶרֶת מִשְׁנִי בְּנִי אֶדֶם פֹּאחַת מִשְׁנִקְרַח הָרָע אִין הָאֵשֶׁה מִתַּעֲבֶרֶת מִשְׁנִי בְּנִי אֶדֶם פֹּאחַת זֶה מִשְׁמַע שֶׁבֶלֶן מֵאָה הִיוּ אֲבוֹתֵינוּ שְׂרָרִי מִבֶּלִן תַּעֲבֶרָה אִמּוֹ וְלֹא כִפִּי' רַש"י שְׁפַרֵּשׁ וְחַד נֶאֱמָר שֶׁאֲחֵד מִזֵּן אֲבִיו וַיִּי' הָעִרוֹךְ נֶאֱמָר כִּלְכַּב שִׁבְאוּ עָלֶיהָ מֵאָה אֲנָשִׁים וְכִלְכַּב אֲחֵד וְכֵן מִפְּרָשׁ בְּוִיקְרָא רַבָּה וּבִאֲגָדָה דְּשִׁמְוֹנִל אִמֵּר ר' יִצְחָק אֱוִיתָה הַלְלוּהָ שֶׁפִּרְשָׁה עֲרֶפֶה מִחֲמוּמָהּ תַּעֲבָרוּ בַּה גִּוּם שֶׁל מֵאָה בְּנִי אֶדֶם הָדָא דְכַתִּיב וְהִוא מִדְּבַר עַמִּים וְהִנֵּה אִישׁ הַצִּינִים וְגו' מִמַּעֲרֻבֹת פִּלְשְׁתִּים מִמַּעֲרֻוֹת כְּתִיב מִמֵּאָה עֲרֻלֹת פִּלְשְׁתִּים רַבִּי תַנְחוּמֵא אִמֵּר אִף כִּלְכַּב אֲחֵד שְׁצִאֲמֵר וַיֵּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֵל דְּוִד הַכִּלְכַּב אֲנִכִי וְגו' וְתוּ הֵתִם וַיִּתְנַצַּב אֶרְעֵעִים יוֹם אִמֵּר רַבִּי בְּרַבְּהִי ב"ר יִצְחָק בַּשֹּׁכֵר אֶרְעֵעִים פְּסוּעוֹת שֶׁהִלְכָה עֲרֶפֶה עַם חֲמוּמָהּ נִתְלֶה לְבָנָה אֶרְעֵעִים יוֹם: **מִפְּנֵי** שֶׁהִשֵּׁם וְכַל בְּנוֹיו מִנְּחִים בָּאָרוֹן תּוֹסַפְתָּא (פ"ו ע"ט) כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵחָלֹץ עִמָּכֶם זֶה הָשֵׁם הָאֵתָן בָּאָרוֹן שְׁצִאֲמֵר וַיִּשְׁלַח אֶתֶם מִשֶּׁה וְגו' מִלְּמַד שֶׁהִיָּה פְּנִיחַם מִשׁוֹם מִלְחָמָה וְכֵלִי הַקֹּדֶשׁ זֶה הָאָרוֹן וַיֵּשׂ אוֹמְרִים אֵלֵנוּ בְּגָדִי בְּהֵנָה שְׂמֹר' וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לֵאחֲרֵינוּ [רַבִּי יוֹהָנָה בֶּן לֵוִי] אוֹמֵר ב' אֲרוֹנוֹת הִיוּ עִמָּכֶם זֶה שְׁיוּצָא עִמָּהֵן לְמַלְחָמָה הִיוּ בּוֹ שִׁבְרֵי לוֹחוֹת שְׁצִאֲמֵר וַיִּסְעֵנוּ מִזֶּה ה' וְגו' זֶה שֶׁהִיָּה עִמָּהֵן הָיָה בּוֹ ס"ת שְׁצִאֲמֵר וַיִּשְׁפִּילוּ לַעֲלוֹת וְגו' וּבִירושלמי אִמְרִי' אָרוֹן אֲחֵד הָיָה:

אִמְרֵא וְחִזְקִין אֶשֶׁם תְּלוּי אֶת ש"מ [שְׁהֵאֵשֶׁה]

שְׁמָעוּ דְּבָרֵי מַעֲרָבִי מַלְחָמָה מִי רֵאיוּ לְחֹדֵר וּמִי רֵאיוּ לֵיגֹל וְחֹזְרוּ הָרְאוּסִים לְחֹדֵר כְּגוֹן בְּנֵה בֵּית וְנִטַּע כָּרֶם וְאֶרֶס אֵשֶׁה וְנִדָּא וְכָךְ הַלְכָב וְאע"ג דְּכַתִּיב בָּהֵן וְדַעֲרוּ הַשּׁוֹמְרוֹים לְחֵמֶן אִמְרִינוּ דִּכְהֵן הָאִמֵּר לָהּ אֵלֹא שְׁהַשּׁוֹמְרוֹים מִשְׁמַעִינוּ דְּכָרְיוּ לְעָם: אֵל יִכְךָ לְכַבְּכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲפֹזוּ וְאֵל תַּחֲפֹזוּ וְאֵל תַּעֲרֹצוּ" בְּנִגְד אַרְבָּעָה דְּבָרִים שְׁאוּמֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין: מְגִיפִין, וּמְרִיעִין, צוּחִין, וְרוֹמְסִין. פִּלְשְׁתִּים בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוּ שֶׁל גְּלִית כּוּי. גְּלִית, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁעַמַּד בְּגִילִי פָּנִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֶאֱמַר: "בָּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֶד אֵלֵינוּ", וְאִין "אִישִׁי" אֵלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֶאֱמַר: "ה' אִישׁ מִלְחָמָה". אִמֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֲרִיגִי מִפִּילוֹ עַל יַד בֶּן אִישׁ, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּדּוּד בֶּן אִישׁ אֶפְרָתִי הַזֶּה". אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת לְכָדוּ פִּיר לְאוֹתוֹ רֶשַׁע. אַחַד: "בָּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֶד אֵלֵינוּ", וְאִידֵה: "אִם יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהַפְנִי וְגו'". וְאִידֵה, דְּקֹאֲמֵר לִיָּה לְדוֹד: "הַכִּלְכַּב אֲנִכִי כִי אֶתָּה כָּא אֵלִי בַּמִּקְלוֹת". דְּוִד נִמְי אִמֵּר לִיָּה "אֶתָּה כָּא אֵלִי בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן!" הֲדַר אִמֵּר לִיָּה: "וְאֲנִכִי כָּא אֵלֶיָּה בְּשֵׁם ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי (יִשְׂרָאֵל) מַעֲרֻבֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חִרְפְּתָ". "וַיִּגַּשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשֹּׁכֵם וְהָעֶרֶב", אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּדִי לְכַטֵּלֵן מִקְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעֶרְבִית. "וַיִּתְנַצַּב אַרְבָּעִים יוֹם", אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּנִגְד אַרְבָּעִים יוֹם שְׁתַּנְתָּה בְּהֵן תוֹרָה. "וַיִּצְא אִישׁ הַצִּינִים מִמַּחֲנוֹת פִּלְשְׁתִּים וְגו'". מֵאִי "צִינִים"? אִמֵּר רַב: שְׁמִבּוּנָה מִכָּל מוּם. וּשְׁמוּאֵל אִמֵּר: צִינּוּגִי שְׁבָאֲחִיו. דְּבִי רַבִּי שִׁילָא אִמֵּר: שְׁהוּא עֲשׂוִי כְּכַנְנִן. רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר: בַּר מֵאָה פִּפְי וּחְדָא נֶאֱמָר. "וְגִלִּית שְׁמוֹ מִגֵּת". תַּנִּי רַב יוֹסֵף: שְׁהַכַּל דְּשִׁין אֶת אִמּוֹ כְּגַת. כְּתִיב "מַעֲרוֹת", וְקִרְיָנָן "מַעֲרֻכוֹת". תַּנִּי רַב יוֹסֵף: שְׁהַכַּל הָעִירו בְּאִמּוֹ. ^[כ]כְּתִיב "הִרְפָּה", וּכְתִיב "עֲרַפְּה", רַב וּשְׁמוּאֵל חַד אִמֵּר: "הִרְפָּה" שְׁמָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה "עֲרַפְּה" — שְׁהַכַּל עוֹרְפִין אוֹתָהּ מֵאֲחֲרֶיהָ, וְחַד אִמֵּר: "עֲרַפְּה" שְׁמָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה "הִרְפָּה" — שְׁהַכַּל דְּשִׁין אוֹתָהּ כְּהַרְפּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתַּפְרֹשׁ הַמָּסָךְ עַל פְּנֵי הַבָּאָר וַתִּשְׁטַח עָלָיו הַרְפּוֹת". וְאִי בַּעִית אִימָא מִהֲכָא: "אִם תַּכְתּוֹשׁ אֶת הָאוֹיֵל בַּמַּכְתֵּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפּוֹת בְּעָלִי". "וְאֵת אַרְבַּעַת אֵלֶּה יִלְדוּ לְהִרְפָּה בְּגַת וַיִּפְּלוּ בִּיד דּוֹד וּבִיד עֶבְדִּיו". מֵאִי נִינְהוּ? אִמֵּר רַב חֲסֵדָא: סָף וּמַדּוֹן גְּלִית וַיִּשְׁכְּפִי בְּנוֹב. "וַיִּפְּלוּ בִּיד דּוֹד וּבִיד עֶבְדִּיו", דְּכַתִּיב: "וַתִּשָּׁק עֲרַפָּה לַחֲמוּמָהּ וְרוֹת דְּבָקָה בָּהּ". אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, אִמֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יָבוֹאוּ בְּנֵי הַנְּשׁוּקָה, וַיִּפְּלוּ בִּיד בְּנֵי הַדְּבוּקָה. דְּרַשׁ רַבָּא: בַּשֹּׁכֵר אַרְבַּע דְּמַעוֹת שְׁהוֹרִידָה עֲרַפָּה עַל חֲמוּמָתָה — זָכְתָהּ וַיִּצְאוּ מִמֶּנָּה אַרְבָּעָה גְּבוּרִים, שְׁנֶאֱמַר: "וַתִּשְׁנֶה קוֹלָן וַתִּבְכִּינָה עוֹד", כְּתִיב: "חֵץ חֲגִיתוֹ", וְקִרְיָנָן "עֵץ חֲגִיתוֹ". אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲדִין לֹא הִגִּיעֵנוּ לַחֲצִי שְׁבָחוּ שֶׁל אוֹתוֹ רֶשַׁע. מִכָּאן שְׁאָסוּר לְסַפֵּר בַּשִּׁבְחָן שֶׁל רֶשַׁעִים. וְלֹא לַפְתַּח בֵּיהַ כָּלָל! לְאוֹדוּעֵי שְׁבַחִיה דְּדוֹד. ^[כ1]בְּנֵי עַמּוֹן בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוּ שֶׁל שׁוּבָה כּוּי". כְּתִיב "שׁוּבָה", וּכְתִיב "שׁוּפָה". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אִמֵּר: "שׁוּפָה" שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "שׁוּבָה" — שְׁעֲשׂוִי כְּשׁוּבָה. וְחַד אִמֵּר: שׁוּבָה שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "שׁוּפָה" — שְׁכַּל הַרוּאָה אוֹתוֹ נִשְׁפָּה לְפָנָיו כְּקִיתוֹן. "אֲשַׁפְּתִי כְּקֹכַב פְּתוּחַ כָּלָם גְּבוּרִים". רַב וּשְׁמוּאֵל, וְאִמְרִי לָהּ רַבִּי אִמִּי וְרַבִּי אַסִּי, חַד אִמֵּר: בְּשַׁעָה שְׁוֹרָקִין חֵץ עוֹשִׂין אֲשַׁפְּתוֹת אֲשַׁפְּתוֹת שֶׁל חָלָלִים, וּשְׁמָא תֵאמֵר שְׁאוּמָנִין בְּקֶרֶב — תַּלְמוּד לוֹמֵר: "כָּלָם גְּבוּרִים". וְחַד אִמֵּר: תֵּאמֵר מִפְּנֵי שְׁחוּלֵי מַעֲיִים הֵם — תַּלְמוּד לוֹמֵר: "כָּלָם גְּבוּרִים". אִמֵּר רַב מְרִי, שְׁמַע מִינָּה: הֵאֵי מֵאֵן דְּנִפְיִשׁ זִיכְרֶיהָ, חוּלִי מַעֲיִים הוּא. לְמֵאִי נִפְקֵא מִינָּה? לִיטְרַח בְּנַפְשֶׁיהָ. ^[כ2]"דִּיאָגָה בָּלָב אִישׁ יִשְׁחָנָה", רַבִּי אִמִּי וְרַבִּי אַסִּי חַד אִמֵּר: יִשְׁחָנָה מִדַּעַתוֹ, וְחַד אִמֵּר: יִשְׁחָנָה לְאַחֲרִים. "וְאַתֶּם אִי אַתֶּם כֵּן כּוּי", וְכַל כֹּה לְמָה? מִפְּנֵי שְׁהִשֵּׁם וְכַל כִּינּוּרִי

מוֹנַחֲכִין

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

שְׁמַעוּ דְּבָרֵי מַעֲרָבִי מַלְחָמָה מִי רֵאיוּ לְחֹדֵר וּמִי רֵאיוּ לֵיגֹל וְחֹזְרוּ הָרְאוּסִים לְחֹדֵר כְּגוֹן בְּנֵה בֵּית וְנִטַּע כָּרֶם וְאֶרֶס אֵשֶׁה וְנִדָּא וְכָךְ הַלְכָב וְאע"ג דְּכַתִּיב בָּהֵן וְדַעֲרוּ הַשּׁוֹמְרוֹים לְחֵמֶן אִמְרִינוּ דִּכְהֵן הָאִמֵּר לָהּ אֵלֹא שְׁהַשּׁוֹמְרוֹים מִשְׁמַעִינוּ דְּכָרְיוּ לְעָם: אֵל יִכְךָ לְכַבְּכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲפֹזוּ וְאֵל תַּחֲפֹזוּ וְאֵל תַּעֲרֹצוּ" בְּנִגְד

תַּעֲרֹצוּ אַרְבָּעָה דְּבָרִים שְׁאוּמֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין: מְגִיפִין, וּמְרִיעִין, צוּחִין, וְרוֹמְסִין. פִּלְשְׁתִּים בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוּ שֶׁל גְּלִית כּוּי. גְּלִית, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁמַעִינוּ דְּכָרְיוּ לְעָם: בְּנִגְלוּ פָּנִים בְּחִפְּיָה: בְּרוּ בְּחֵרוֹ: לְכָדוּ פִּיר אִמֵּר פִּיר אֶת פְּסָלוֹנוֹ: וַיִּרַד אֵלֵינוּ מִשְׁמַע עָלֵי שְׁהֵא אִמֵּר וַיִּבְרַח דְּהֵוָה לִיָּה לְמִימֵר וַיִּלָּחֶם אֲתֵינוּ: וַיֵּאִידֵהּ וַיִּבְרַח וַיִּבְרַח אִמֵּר וְאִם אֲנִי אוֹכֵל לוֹ וְהִצִּיתִיו מִכָּל מְקוֹם כְּתוּמַת פִּיר לְעֵשֶׂת: דְּוִד הִדַּר הָאִמֵּר לִיָּה וַאֲנִי בָּא וַאֲנִי זֶה כְּתוּמַת פִּה לְרַבָּה דְּאִמֵּר לִיָּה אֶתָּה בָּא לְמַשֵּׁל בִּי עַל יְדֵי דְבַר שְׁאִין בּוֹ מִשֵּׁם וַאֲנִי בָּא לְמַשֵּׁל בָּךְ. בְּשֵׁם שְׁהַנְּחִנוֹת שְׁלוֹ: כְּנִגְד אַרְבָּעִים יוֹם שְׁאִחֲרָה תוֹרָה לְהַתְּנַחֵל נִטָן לוֹ פִּחַ לְהַתְּנַצֵּב: מִכָּל מוּם מִשְׁחָן וּמַעֲרָה מִכָּל מוּם שֶׁל פַּעוּר: שְׁבָאֲחִיו אַרְבָּעָה הִיוּ (לו) כְּדִלְחֵמֶן: בַּר מֵאָה פִּאֲפִי וְחַד נֶאֱמָרִי כֵּן הַתַּעֲרֶכֶת שְׁבָאוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים עַל אִמּוֹ כְּגִילָה אַחַת וְהַתַּעֲבָרָה מִן אֲחֵד נִמְצָא הָאֲחֵד אֲבִיו וְכֵן מִנְּאֲפִים: נֶאֱמָר זֶהוּ אָב בְּעֶשֶׂן פְּרָסִי: פִּאֲפִי פִרְשָׁטְרָא וְלָשׁוֹן אִישׁ הַצִּינִים: שְׁצִאֲמֵר מִצִּין אֲנָשִׁים הַרְבֵּה: כְּתִיב מַעֲרֻוֹת מִמַּעֲרֻוֹת פִּלְשְׁתִּים: כְּתִיב עֲרַפָּה שֵׁם אַחַת עֲרַפָּה (רוֹת א':י') וּכְתִיב הַרְבֵּה אֲשֶׁר בִּילִידֵי הַרְבֵּה וְהִיא עֲרַפָּה כְּהִאֲמִרִי' לְחֵמֶן שְׁנִגְזַר עָלֶיהָ שְׁפִילוּ בְּהִי בַּחֲרַב בְּיַד בְּנֵי רוֹת שְׁדַבְּקָה בְּשַׁכְּנֶיהָ: עוֹרְקִין אוֹתָהּ הַפְּקוּדָה עֲצֻמָּה כְּהֵהָמָה פָּנִים כְּנִגְד עֵרָף: כְּהַרְפּוֹת חֲטוּן כְּתוּשָׁן: סָף וּמַדּוֹן וְגִלִּית וַיִּשְׁכְּפִי בָּלָם כְּסַפֵּר שְׁמוּאֵל: בְּנֵי הַנְּשׁוּקָה שְׁשָׁקָה לַחֲמוּמָהּ לְהַפְרַח מַעֲמָה שִׁלָּא נִתְּנָרְיָה: וּמַכְּבִּיָּה עוֹד פַּעַם שְׁנִיָּה דַּלְעִיל מִינִי' פְּתִי' וּתְשַׁחֲרָה קוֹלָן וּתַבְּכִינָה: אַרְבַּע דְּמַעוֹת שְׁתִי כְּבִיוֹת מִשְׁתִּי עֵינִים: חַן לָשׁוֹן חֲצִי הוֹדִיעָן הַכְּתוּב שִׁלָּא סַפֵּר בַּחֲצִי גְבוּרָתוֹ: לְאוֹדוּעֵי שְׁבַחִיה דְּוִד שְׁנִלָּחֶם עִם גְּבוּרַת כְּמוֹהוֹ: כְּתִיב שׁוּכַר כְּסַפֵּר שְׁמוּאֵל (כ' י') וּכְתִיב שׁוּכַר בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (א' יט): אֲשַׁפְּתוּ כְּקֹכַב כְּמוֹחַ כְּסָנוֹת שֶׁל גְּבוּרָתְנָעַר כְּתִיב וַיֵּאִידִי דְּקָמַת כְּנִגְזָתָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל כְּהַרְסוֹת דְּקִרְלִי נִקְטַ לָהּ: מִשְׁנִי שְׁאִמְנִים אֲכָל אִינָם גְּבוּרִים: שֶׁל גָּבַל מַחֲמַת שְׁאוּכְלִין הַרְבֵּה בְּגָבוּרָה: שְׁמַע מִנָּה מִתְּאֲמַר שְׁמַא תֵּאמֵר חֲלִי מַעֲסִים הֵם: לְטַרַח כְּנַפְשָׁה לְכַקֵּשׁ לוֹ רַפּוּאוֹת טָרַם וְכַבַּד חָלָיו עָלָיו: דְּאָנָה כִּלְכַּב אִישׁ יִשְׁחָנָה וְסַחֲנָה מִדַּעַתוֹ. יִשְׁחָנָה לְאַחֲרִים: וְכַל כֹּךְ לְמָה אוֹמֵר לָהֶם וּמָה הִיא הַבְּטָחָה הַזֶּה שְׁהַבְּטִיחוּן כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵחָלֹץ וְלֹא אִמֵּר כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם עִמָּכֶם וּמָה הִיא הַלִּיכָה זֶה דְּמַשְׁמַע הוֹלֵךְ מִמֶּשׁ: שְׁהֵשֵׁם וְכַל כְּנוּיִי עוֹמְדִין בָּאָרוֹן הַיּוּצָא עִמָּהֶם בַּמִּלְחָמָה:

[דברים כ, ג]

[שמואל א יז, ח]

[שמואל א יז, יב]

[שמות טז, ג]

[שמואל א יז, מג]

[שמואל א יז, מה]

[שמואל א יז, טז]

[שמואל א יז, טז]

[שמות כד, יח]

[שמואל א יז, ד]

[רות א, יד]

[שמואל א יז, כג]

[שמואל ב כא, טז]

[שמואל ב יז, יט]

[משלי כז, כב]

[רות א, ד]

[שמואל ב כא, כב]

[שמואל ב כא, טז-כ]

[שמואל א יז, יז]

[דברי הימים א יט, יח]

[שמואל ב י]

[שמואל ב י, יח]

[יחזקאל ה, טז]

[משלי יב, כה]

[דברים כ, ד]

 מסורת הש"ס
א תוספתא סוטה
ב בבא בתרא קט:
ג סנהדרין פב: במדבר רבה
ד תוספתא סוטה
ה יבמות פד.; יבמות נג:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; משנה יבמות
ו יומא יא.
ז בבא קמא יב:
תורה אור השלם

[במדבר לא, ו]

[בראשית לו, לו]

[שמות ו, כה]

[במדבר כה]

[דברים כ, ו]

[דברים ז, י]

[דברים כג, ג]

[ויקרא כא, יג-יט]

[דברים כד, ה]

[דברים ה, ה]

[דברים ח, ז]

[דברים כ, ב]

שֶׁטֶפֶט זָלָזַל וְכֵבֵשׁ אוֹתוֹ וְלֹא חָשְׁבוּ: וְהָלֹא שְׂבָטִים מְבַזִּים אוֹתוֹ בְּדִלְמָרְיָן צָאֲלוּ הֵן הַגִּזְרִין (סנהדרין דף עב:) לְפִיכֵן הֵצִיחַ לִיחְסוּ שֶׁסֶּפְנָחם בִּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִפְּהֵן: תְּרֵי פִּטְוִי מִדָּלָא כְּתִיב פּוֹקֵאֲלוּ: מִתַּעֲרִי בֵּית הָאוֹצְרוֹת לְאוֹצֵר יִין שֶׁמֶן וּתְבוּאָה: וְאֶחָד הִלְוָחַח בַּיַּת בְּגוּי שְׁהָרִי אֶרְנִי הוּא הִדָּשׁ וּבִגְמִדְכָא מִדְּבִין לִיָּה מִקְרָא: חֲמִשָּׁה אִילָנֵי מְאָכְל דְּבִהֵי הֵיוּ כֶּרֶס שְׁתַּנִּים בְּנָגֵד שְׁתַּנִּים וְאֶחָת יוֹצֵאָה זָנָב: וְאֶפְלוּ מִהָ' בֵּית הָאוֹצְרוֹת לְאוֹצֵר יִין שֶׁמֶן וּתְבוּאָה: בָּהּ חָלְלוּ שְׁשֹׁנֵת הָרְבִיעִית לְגִמְיֵיתוּ שְׁחַלֵּל אֶת הַפְּרוֹת בְּמַעֲוֵת בְּדָךְךָ מִשְׁעַר שָׁנִי וּמִשְׁלָה אֶת הַמַּעֲוֵת לִירוּשָׁלַיִם וְאוֹכְלָן בְּדִבְתִּיב (וַיִּקְרָא וי"ט:כ"י) הִדָּשׁ הַלּוּלִים וְגַמֵּר הִדָּשׁ הִדָּשׁ מִמַּעַשֶׁר: ה"ג כָּל אֱלֹ שׁוּמְעִין דְּכָרִי כֹהֵן מַעֲרָכִי מִלְחָמָה וְחוֹזְרִין כְּמוֹ שׁוּמְעִין דְּכָרִי מַעֲרָכִי מִלְחָמָה שֶׁל כֹּהֵן בְּלוּמֵר שֶׁהִכָּהן אוֹמֵר לָהֶן: כִּרְקָ בְּגוּן אֲרִזִּים וְשָׂקְמִים שְׁאִין עַן פְּרִי: וְהַמְּחִזִּיר גְּרוּשָׁתוֹ וְאֶרְסָה אִינוּ חוֹזֵר שְׁאִינָה חֲדָשָׁה לוֹ וְקָרָא אֲשֶׁרֶה חֲדָשָׁה קָפִיד בְּדִבְתִּיב כִּי וְקָח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה (דְּבָרִים כ"ד:ה'): אֲלִמְנָה וְאֶרְסָה כֹּהֵן גְּדוּל אִינוּ חוֹזֵר בְּשִׁבְיָהּ אֲלִמְעוּט מוֹנָלָא לְקַחָה מִדָּלָא כְּתִיב וְלֹא לָקַח: עַל מְכוּנֹו כְּתִרִי וּבָנָאֵו בְּמָדָה רִאשֻׁנָה אִינוּ חוֹזֵר דָּלָא חֲדָשׁ הוּא הוֹאִיל וְלֹא חֲדָשׁ לְהוֹסִיף עָלָיו וְאֶפְלוּ אֶרְנִי אִינוּ חֲדָשׁ וְגַרְעֵי מִהִלְוָחַח וְהִירִשׁ: אִף הַבּוֹנָה בֵּית לְבָנִים בְּשֶׁרִין מְקוּם הוּא שְׁשֵׁמוֹ שֶׁרִין וְאִין הַקִּיקָעֵי וְשֶׁה לְבָנִים וְלֹא הֵיוּ דְּכֵר קוּמָא שְׁפִטְמִים צְרִיךְ לְחֲדָשָׁה בְּשָׂבַע שָׁנִים: וְאִלוּ שְׁאִין זִין מִמְּקוּמָן דְּהֵן דְּלַעֲיֹל הוֹלְכִין עַד לְסָפֵר וְשֶׁס שׁוּמְעִין דְּכָרִי כֹהֵן וְחוֹזְרִין מִן הַמַּעֲרָכָה לְאֶרֶן וְשִׁחָל וְאִינִם חוֹזְרִין לְבַמִּיהֶם אֲלֹא עוֹסְקוּן בְּסַפְּרוֹ מִנִּם וּמוֹזֵן לְהוֹלְכֵי מִלְחָמָה וְאִלוּ אִין זִין מִמְּקוּמָן אֶפְלוּ לָבֵת עַד הַסָּפֵר וְלִשׁוֹב ע"פ כֹּהֵן: הַבּוֹנָה בֵּית וְתַנְכִּי וְלֹא דָר עוּ עַדִּין שְׁנָה: וְכֵן הוֹטַע כֶּרֶס וְחַלְלוּ וַעֲדִין לֹא עֲבָרָה שֶׁנֶּת רְבִיעִית עָלָיו שְׁלֵמָה: קָרוּ וְהִנֵּה לְבִיתוֹ בְּשִׁבְלִי בֵּיתוֹ: וְהִנֵּה רַבּוּיָא הוּא הוֹסִיף לָךְ הוֹנֵה אֶחָת לְהִיּוֹת בּוֹז: גַּמ' יְכוּל דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמָן יְכוּל שֶׁהַדְּבָרִים הֵלְלוּ שֶׁהִם אוֹמְרִים מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה וְגו' שֶׁל עֲצָמָן הֵן וְלֹא הֵיָה כֹהֵן אִומְרָן אֲלֹא הַשְׁטָרִים: ת"ל וַיִּסְפוּ הַשְׁטָרִים לְדַבֵּר אֵל הָאֵם וְאִמְרוּ מִי הָאִישׁ וְגו' וַיִּסְפוּ מִשְׁמַע שֶׁדָּבַר זֶה הִם מוֹסִיפִים מִשְׁלָהֶם: דְּרִי דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמָן אִמּוֹר שֶׁהַדָּבַר זֶה לְבָדוּ הֵן מוֹסִיפִין עַל שֶׁל כֹּהֵן מִדְּעַד הַשְׁתַּח נָפִי נָטַע וְנָפִי אֲרַם אֲשֶׁה לֹא כְּתִיב וַיִּסְפוּ וְהִבֹא כְּתִיב וַיִּסְפוּ ש"מ עַד הֵיָה דְּכָרִי כֹהֵן וְאֵת זִו הֵן מוֹסִיפִין: הֵא מָה אֲנִי מְקוּם וְדִבְרוּ הַשְׁטָרִים בְּבָנָה וְנָטַע וְאִירִם: בְּדָבְרִי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר שֶׁהִכָּהן אוֹמֵר וְהַשְׁטָרִים מִשְׁמִיעִין אוֹתָן: מוֹנַגֵּשׁ עַד וְדִבְרוּ דְּהִינוּ שְׁמַע וְשִׁחָל אֲרַם הַרְבִּים וְגו' עַד לְהוֹשִׁיעַ אֲרַכֶּם: מִי הָאִישׁ רִיבּוּיָא הוּא דְּמַצִּי לְמַכְתָּב מִי אֲשֶׁר בָּנָה וּמִדָּלָא כְּתִיב אֲשֶׁר בַּיַּת בָּנָה דְּרוּשׁ בַּה בָּנָה מ"מ וְהֵאֵי דְּכְתִיב בֵּית לְמַעֲטוּי בַּיַּת שֶׁעַר אֲכַסְמָרָה וּמִרְפֶּסֶת שֶׁהִם גְּשׁוּיִם לְהִרִיסָת רָגֵל וְלֹא רִאוּיִם לְדוֹר בָּהֶם: בַּיַּת שֶׁעַר בַּיַּת כְּנִיסָת שֶׁעַר הַחֲצֵר לְהַסְתַּוְּפָף שֶׁס שׁוּמֵר הַשְׁתַּח: וְלֹא חֲנֻכוּ מִדָּלָא כְּתִיב חֲנֹךְ הֵיוּ מַעֲטוּא חֲנֻכוּ לָזֶה וְלֹא לֹאחֵר סָרַע לְגִזּוּל בַּיַּת: כְּכִרִי יוֹסִי הַגְּלִילִי דְּמַתַּעֲרִי:

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

^(א) מוֹנַחֲחִין בְּאֶרֶז. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִשָּׁה אֶלֶף לַמִּטָּה לְצַבָא אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס". "אֹתָם" — אֵלֹו סְנֵהֲדָרִין, "פִּינְחָס" — זֶה מִשׁוּחַ מִלְחָמָה, "וּכְלִי הַקֶּדֶשׁ" — זֶה אֶרֶז וְלוֹחֹת שָׁבוּ, "וְחִצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה" — אֵלֹו הַשׁוּפָרוֹת. ^(ב) תִּנָּא: לֹא לְחָנֹם הֵלֶךְ פִּינְחָס לְמִלְחָמָה, אֲלֹא לִיפְרַע דִּין אָבִי אָמוּ, שְׁנֹאֲמַר: "וְהַמִּדְּנִים מְכָרוּ אוֹתוֹ אֶל מַצְרִים וְגו'". לְמִימָרָא דְּפִינְחָס מִיּוֹסֵף אִתִּי? וְהֵא כְּתִיב: "וְאֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאל לוֹ לְאִשָּׁה". מֵאִי לֹאוּ, דְּאִתִּי מִיתְרוּ שְׁפִיטָם עַגְלִים לְעַבּוּדָה זָרָה? לֹא, מִיּוֹסֵף שְׁפִיטָפֶט בִּיצָרוּ. ^(ג) וְהֵלֹא שְׂבָטִים מְבַזִּין אוֹתוֹ: רְאִיתָם כֹּן פּוּטִי זֶה, בֶּן שְׁפִיטָם אָבִי אָמוּ עַגְלִים לְעַבּוּדָה זָרָה, יִהְיֹוֹג נָשִׂיא מִיִּשְׂרָאֵל! אֲלֹא: אִי אָבוּה דְּאִימִיָּה מִיּוֹסֵף — אִימִיָּה דְּאִימִיָּה מִיתְרוּ, וְאִי אִימִיָּה דְּאִימִיָּה מִיּוֹסֵף — אָבוּה דְּאִימִיָּה מִיתְרוּ. דִּיקָא נָמִי, דְּכְתִיב: "מִבְּנוֹת פּוּטִיאל", תְּרִי מִשְׁמַע. שְׁמַע מִיַּבָּה. "מִתְנִי" "וְדִבְרוּ הַשְׁטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְלֹא חֲנֻכוּ יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבִיתוֹ וְגו'". אֶחָד הַבּוֹנָה בַּיַּת הַתְּכָן, בַּיַּת הַבֶּקֶר, בַּיַּת הָעֲצִים, בַּיַּת הָאוֹצְרוֹת. אֶחָד הַבּוֹנָה, וְאֶחָד הַלּוֹקַח, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנֵתָן לוֹ מִתְנָה. ^(ד) וְיָמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חָלְלוּ וְגו' — אֶחָד הַנוֹטַע כֶּרֶם, וְאֶחָד הַנוֹטַע חֲמִשָּׁה אִילָנֵי מְאָכְל, וְאֶפִּילוּ מִחֲמִשַּׁת הַמִּינִין. אֶחָד הַנוֹטַע, וְאֶחָד הַמְּכַרִּיה וְאֶחָד הַמְּרַכִּיב, וְאֶחָד הַלּוֹקַח, וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ, וְאֶחָד שְׁנֵתָן לוֹ מִתְנָה. "וְיָמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרִשׁ אִשָּׁה וְגו'", אֶחָד הַמַּאֲרֵס אֶת הַבְּתוּלָה, וְאֶחָד הַמַּאֲרֵס אֶת הָאֵלְמָנָה. אֶפִּילוּ שׁוּמְרַת רְכָם, וְאֶפִּילוּ שְׁמַע שְׁמַת אַחִיו בְּמִלְחָמָה — חוֹזֵר וּבָא לוֹ. כָּל אֵלֹו וְאֵלֹו שׁוּמְעִין דְּכָרִי כֹהֵן מַעֲרָכִי מִלְחָמָה, וְחוֹזְרִין. וּמִסְפָּקִין מִיָּם וּמוֹזֵן, וּמִתְקַנִּין אֶת הַדְּרָכִים. ^(ה) וְאִלוּ שְׁאִין חוֹזְרִין: הַבּוֹנָה בַּיַּת שֶׁעַר, אַכְסִדְרָה וּמִרְפֶּסֶת, הַנוֹטַע אֶרְבַּע[ה] אִילָנֵי מְאָכְל וְחֲמִשָּׁה אִילָנֵי סָרְקָה, הַמְּחַזִּיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ, אֲלִמְנָה לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה לְכַהֵן הַדִּיּוֹט, מְמַזְרֵת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזֹר וּלְנִתִּין — לֹא הֵיָה חוֹזֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף הַבּוֹנָה בַּיַּת עַל מְכוּנֹו — לֹא הֵיָה חוֹזֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִף הַבּוֹנָה בַּיַּת לְבִינִים בְּשָׁרוֹן — לֹא הֵיָה חוֹזֵר. "אֵלֹו שְׁאִין זִין מִמְּקוּמָן: בָּנָה בַּיַּת וְחֲנֻכוּ, נָטַע כֶּרֶם וְחָלְלוּ, הַנוֹשֵׂא אֶת אַרוֹסָתוֹ, הַכּוֹנֵס אֶת יְבָמָתוֹ, שְׁנֹאֲמַר: "קָקִי יִהְיֶה לְבִיתוֹ שָׁנָה אַחָת". "לְבִיתוֹ" — זֶה בַּיַּת, "יִהְיֶה" — זֶה כְּרָמוֹ, "וַיִּשְׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ" — זֹו אִשְׁתּוֹ, "אֲשֶׁר לָקַח" — לְהַכִּיא אֶת יְבָמָתוֹ. אִין מִסְפִּיקִין לָהֶם מִיָּם וּמוֹזֵן, וְאִין מִתְקַנִּין אֶת הַדְּרָכִים. "גַּמ' תָּנוּ רַבָּנַן: "וְדִבְרוּ הַשְׁטָרִים", יְכוּל דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמָן? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "וַיִּסְפוּ הַשְׁטָרִים" — הָרִי דְּבָרִים שֶׁל עֲצָמָן אָמוֹר, הֵא מָה אֲנִי מְקַיִים "וְדִבְרוּ הַשְׁטָרִים" — בְּדָבְרִי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר. הֵא כִּיצַד? — כֹּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוּטֵר מִשְׁמִיעַ. תְּנִי תְּדֹא: כֹּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוּטֵר מִשְׁמִיעַ, וְתִנָּא אִידָה: כֹּהֵן מְדַבֵּר וְכַהֵן מִשְׁמִיעַ, וְתִנָּא אִידָה: שׁוּטֵר מְדַבֵּר וְשׁוּטֵר מִשְׁמִיעַ. אָמַר אַבְיִי: הֵא כִּיצַד? מ"וֹנַגֵּשׁ" וַעַד "וְדִבְרוּ" — כֹּהֵן מְדַבֵּר וְכַהֵן מִשְׁמִיעַ, מ"וִידְבְּרוּ" עַד "וַיִּסְפּוּ" — כֹּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוּטֵר מִשְׁמִיעַ, מ"וַיִּסְפּוּ" וְאִילָה — שׁוּטֵר מְדַבֵּר וְשׁוּטֵר מִשְׁמִיעַ. "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ כּוּי". תָּנוּ רַבָּנַן: "אֲשֶׁר בָּנָה", אִין לִי אֲלֹא אֲשֶׁר בָּנָה. לָקַח וַיִּרֵשׁ וְנִיתָן לוֹ בְּמִתְנָה מִנִּין — תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה". ^(ו) "בַּיַּת", אִין לִי אֲלֹא בַּיַּת. מִנִּין לְרִבּוֹת בַּיַּת הַתְּכָן, וּבַיַּת הַבֶּקֶר, וּבַיַּת הָעֲצִים, וּבַיַּת הָאוֹצְרוֹת — תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "אֲשֶׁר בָּנָה", מְכָל מְקוֹם. יְכוּל שְׁאֲנִי מְרַבָּה אִף הַבּוֹנָה בַּיַּת שֶׁעַר אַכְסִדְרָה וּמִרְפֶּסֶת, תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "בַּיַּת", מָה בַּיַּת הָרָאוּי לְדִירָה — אִף כָּל הָרָאוּי לְדִירָה. ^(ז) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: "בַּיַּת" כְּמִשְׁמַעוֹ. "לֹא חֲנֹה", "וְלֹא חֲנֻכוּ" — פֶּרֶט לְגִזּוּל. לִימָא דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, דְּאִי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי הֵא אָמַר: "וַיִּרָה חֲלֻכְב", זֶה הַמִּתְקִירָא

מַעֲבִירוֹת

מג.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ה, סמג עשין קכ:

ב מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ו:

ג מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ז:

ד מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ח:

ה מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' ט:

ו מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' י:

ז מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' יא:

ח מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' יב:

ט מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' יג:

י מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות

הל' יד:

יא מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ה:

יב מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ו:

מסורת הש"ס
 א משנה אהלות ב יבמות נגן; משנה סוטה; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ג בבא קמא יב: ד תוספתא סוטה; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ח ה משנה סוטה ו תוספתא סוטה
תורה אור השלם

ומי־האיש אשר־אִרש אשה ולא לַקְחָהּ יֵלֶךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פוֹרְיִימוֹת וגו' [דברים כ, 1]

אֶלֶסָנָה וּגְרוּשָׁה וְחָלָלָה זָנָה אֶת־אִשָּׁהּ לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה וגו' [ויקרא כא, 10]

וְלֹא־יִחַלֵּל זָרְעוֹ בַּעֲמִיו כִּי אָנֹכִי יְהוָה מִקְדָּשׁוֹ [ויקרא כא, 10]

הֵכֵן בַּחוּץ מִלִּמְקַדָּךְ וַעֲתִידָה בְשָׂדֶה לָךְ אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתֶךָ [משלי כד, 15]

ומי־האיש אשר־נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חָקְלוֹ יֵלֶךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פוֹרְיִימוֹת וגו' [דברים כ, 1]

וְדַבְּרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֲדָשׁ וְלֹא וגו' [דברים כ, 14]

כִּי־יִקְרַח אִישׁ אֶשֶׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בָצָבָא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו וגו' [דברים כד, 14]

וְנִסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֶל־הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְרַד הַלֵּכֶב וגו' [דברים כ, 14]

וְהִנֵּה כָכֹל הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֶל־הָעָם וּפְקֻדוֹ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ וגו' [דברים כ, 15]

מת תופס ארבע אמות לגמלאה חכמים גזרו שהיא המת מטמא כל האכנס שארעע אמונתו כדי שלא יקניילו אוכלי טהרות לקרב לו ויהא סבור שלא האהיל ויש לחוש שמא יפשטו ילדו ויאהיל ולא

מערות גדולות של שש על שש וחופר בבתלה קביב כוכין ארבעות קמחית המת ויתוכבו לתוכן והמערה מקרה בתקרה וכסוי ועופה גמא רחבה בצד המערה ופותח פי המערה לתוך הגמא כבתל המערה כמין פתח ואומה גמא היא חצר הקבר: הגומד פתוכו טהור כל מקום שהא עומד בה טהור דביון דמערה חלוקה הימנה ומחיוניתיה נפרות לא גזור רבנן פמתים שבתוכה שיקפסו ד' אמות קביבותיה לצד המערה דכי גזור רבנן ארבע אמות כמת המטל פאזיר וכגון למענה אלץ גג המערה כדי להרחיק את האדם מלהאיל על הטמאה אבל פאן יש הפך: והוא שיש בה ארבע אמות הוא דמשביא מקום לעצמה אבל פחות משאן בטלה אלץ המערה ולא חשיבא למהוי מקום לעצמה: וב"ה אומרים ארבעה טפחים הוי מקום חשוב ככל דקתא: במה דברים אמורים כ"ה אמרו ליה: כשפתחה של חצר למענה שאין לה פיסת מקדיון במעלות מן הצד אלא פשוידיון לה ופוענין לה וכשעולין מתוכה מטפס ועולה ולקמן פריך איפכא מכתשכא: כלפי ליה פגגד אפוא השבת דבריו, לא אפוא פלאמר שבככות (דף נח.) פגגי ליה פדים שבורים להיכן הולכים איפכא מכתשכא מן הצד כשעשוי לחצר מקדיון לצאת דרך צדדים אפא למימר פיון דלא גזור רבנן ארבע אמות במחצות נפרות כני להאי חצר שארעעה טפחים והעומד בה הרי זה טהור שאין לנו במה לגמלאו דאינו צריך לטפס ולעלות שישפט זרועותיו ויאהיל ויגפיו על חלל השבת כדי נפק מדמי ויפק גאמט ומשך, לו מן השבת של מערה לצד פתח של חצר ויוצא לו: מלמעלה אי אפשר דלא מאהיל פיון דאינו אלא ארעעה טפחים אי אפשר לו לפרש פגפיו ולטפס ולעלות אלא אם כן מאהיל על חלל השבת: והי מלי כו' השתא מהדר לפרושי סייעתא מהכא מדאנצאדיון למתני העומד לתוכו טהור ש"מ האי מלי חצר הקבר דמסומא מחצתא דמערה לחוציה ודחצר לחוציה ויש הפך בדבר אבל מת בעלמא המטל פאזיר מורו בית הלל דתפס ארבע אמות מדאנצאדיון למתני העומד לתוכו טהור דאי בעלמא לא גזור למה לי לשמיענין דכא דטהור: ואפי' היא לו שומרת וכן שלא קדשה הוא אלא מפני אחיו פאה לו: לקחה מקלָא פתיב לקח מעוטא הוא למעטוי לקיחת אסור: וניתנה מן הגבעונים דכתיב פהו ויתנם והשע וחוטבי עצים (יהושע ט"ב"ו) והן משבטה אמות: פדכשה דאמר אין עברה פקדושין עד שיעבד שביא זרעו או את האשה לידי חלול וממקרת וניתנה אין עברה פקדושין דלא פתיב פה לא יקח אלא לא יבא ולא תתחתן אבל חלמנה פתיב פה לא יקח וקיומה הינו קדושין ואנצאדיון דכשה דלא תימא מקדושין עבד ליה אסור: ועתשה פשה גך ונצשה פשה מלאכתך, גך: גמרא לתת סבכא להבין פטגמי המשנה והלכה פדכרי מיי: אם הוסיף כו' דימום אחד שוכה של אבנים או פגשה או פגעי תו לא הוי על מכונו וקרינא פה חקש: שמתקשין אותו שאינו מתקיים: כשכבו פשמטה: אין לי אלא חקשה פתולה: אלמנה ונרשעה מאחר ונאשה זה: יכול אף פנה בית חקש ולא חנכו ויא פנה שהיא נקי מן הכל: מתני' ונספו השטרים על דברי פאן: פקשרי פשמתקשרים לעמוד צפופים שלא יפרידום אויבים: לפיכך שהניא זהו הירא משבירות תלה הטהרה פנה ונטע ואירס לחזר בגלגן כדי שיתלה בכך הטהרה ולא יתפגש לומר משבירות שגזילו הוא נרא וחזר: ר' יוסי אומר כו' פגמרא פקשש פמאי פליג דארבי יוסי הגלילי: ובעקבו של עם פכופו של עם פעומדים שלא יקזרו אחרונים לאתריהם לגוס: משמידין זקופין מלפניהם פראשה של צד המלחמה משמידין פני אלס גבורים ממניס לגך, שאס ופל אחד מן האלקמים יעמידוהו וינקיפוהו ויגזירו (תלמודים) ויגזירו את אנשי הצבא פדכריהם: [תלמודים] ותפשים אחרים מאתריהם: וכשילין של פדגל פידיהם לשמור שלא יגוסו ופשוילין פעין חצונו

שקורין ווריי"ס:

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

מַת תּוֹפֶס אַרְבַּע אַמוֹת לְטוֹמָאָה. וְתֵנָא תוֹנָא: חֲצַר הַקֶּבֶר,

הַעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ — טָהוֹר, וְהוּא שָׁיְהוּ בַּה אַרְבַּע אַמוֹת, דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: אַרְבַּעַה טַפְחִים. בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים — שְׁפַתְחָה מְלַמַּעְלָה, אֲבָל פִּתְחָה מִן הַצַּד — דְּבָרֵי הַכֹּל אַרְבַּע אַמוֹת. כָּלִפִּי לִי־אִי?! אַדְרָבָה: מִן הַצַּד — מִיִּדְרִיד וְנִפְיָק, מְלַמַּעְלָה — אִי אִפְשָׁר דְּלֹא מֵאֲהִיל. אֵלָּא: בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים שְׁפַתְחָה מִן הַצַּד, אֲבָל פִּתְחָה מְלַמַּעְלָה, אַרְבַּע אַמוֹת. וְהִנֵּי מִילָּי, חֲצַר הַקֶּבֶר דְּמִסִּימָא מְחִיצָתָה, אֲבָל מַת בַּעֲלָמָא — תַּפִּיס.^(ב)מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אִרְשׁ אִשָּׁה כּוֹיִי, תֵּנוּ רַבָּנִן: "אֲשֶׁר אִרְס", אַחַד

הַמְאִרְס אֶת הַבְּתוּלָה, וְאֶחָד הַמְאִרְס אֶת הָאֵלְמָנָה, וְאֶחָד שׁוֹמְרַת יָבָם. וְאִפִּילוּ חֲמִשָּׁה אַחִין, וּמַת אַחַד מֵהֶם בַּמִּלְחָמָה — כּוֹזֵן חוֹזְרִין. "לֹא לִקְחִי", וְ"לֹא לִקְחָהּ" — פָּרֹט לְאֵלְמָנָה לַפְּתוֹן גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט, מַמְזֵרַת וּנְתִינָה לִישָׁרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזָר וּלְנִתְּיוֹ.^(ג)לִימָא דְּלֹא פְּרָבִי יוֹסִי הַגָּלִילִי, דָּאִי רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי, הָא אָמַר "הִירָא וְרַה הַלֵּכֶב" — זֶה הַמַּתִּירָא מַעֲבִירוֹת שְׁפִידוֹ? "אִפִּילוּ תִימָא רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי, פְּדִרְבָּה. דְּאָמַר רַבָּה: לַעוֹלָם אֵינוֹ חַיִּיב עַד שְׂכִיעוּל, מָה טַעַם: "לֹא יִקַּח" מִשּׁוֹם "לֹא יַחֲלֹל" — מִשּׁוֹם הֵכִי אֵינוֹ לוֹקָה עַד שְׂכִיעוּל.^(ד)תֵּנוּ רַבָּנִן: "אֲשֶׁר בָּנָה", "אֲשֶׁר נָטַע", "אֲשֶׁר אִרְשׁ", לִימָדָה תוֹרָה

דְּרַה אֶרְצֵ: שְׂכִינָה אֲדָם בֵּית, וְיִטַּע פָּרֶם, וְאַחֵר כֶּה יִשְׂא אִשָּׁה. וְאַף שְׁלֹמָה אָמַר בְּחֻמְתּוֹ: "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה וַעֲתִידָה בִּשְׂדֶּה לָךְ אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתָה". "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה" — זֶה בֵּית, "וַעֲתִידָה בִּשְׂדֶּה לָךְ" — זֶה פָּרֶם, "אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתָה" — זו אִשָּׁה. דְּבָר אַחֵר: "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה" — זֶה מִקְרָא, "וַעֲתִידָה בִּשְׂדֶּה לָךְ" — זֶה מִשְׁנָה, "אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתָה" — זֶה גְּמָרָא. דְּבָר אַחֵר: "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה" — זֶה מִקְרָא וּמִשְׁנָה, "וַעֲתִידָה בִּשְׂדֶּה לָךְ" — זֶה גְּמָרָא, "אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתָה" — אֵלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמַר: "הֵכֵן בַּחוּץ מִלֵּאכְתָּה" — זֶה מִקְרָא וּמִשְׁנָה וּגְמָרָא, "וַעֲתִידָה בִּשְׂדֶּה לָךְ" — אֵלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים, "אֹחֶר וּבִגְיִת בֵּיתָה" — דְּרוֹשׁ וּמַכֵּל שָׂכָר.^(ה)וְאֵלּוּ שְׂאִינָן חוֹזְרִין: הַבּוֹנֶה בֵּית שַׁעַר כּוֹי. תֵּנָא: אִם הוֹסִיף כּוֹי דִּימוֹס אַחַד — חוֹזֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אִף הַבּוֹנֶה בֵּית לְבָנִים בַּשְּׂרוּן — לֹא הִיָּה חוֹזֵר. תֵּנָא: מַפְנִי שְׂמַחֲדָשִׁין אוֹתוֹ פַּעַמִּים בְּשָׁבוֹעַ. וְאֵלּוּ שְׂאִין זִזִין מִמְּקוֹמָן: בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְחָנְכוֹ וכו'. תֵּנוּ רַבָּנִן: "אִשָּׁה חֲדָשָׁה" — אִין לִי אֵלָּא אִשָּׁה חֲדָשָׁה, אֵלְמָנָה וּגְרוּשָׁה מִנֵּין — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִשָּׁה" מְכָל מְקוֹם. אִם כּוֹ, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִשָּׁה חֲדָשָׁה"? מִי שְׂחֲדָשָׁה לוֹ, יֵצֵא מִחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שְׂאִין חֲדָשָׁה לוֹ.^(ו)תֵּנוּ רַבָּנִן: "לֹא יֵצֵא בַּצֹּבָא". יָכוֹל בַּצֹּבָא הוּא דְּלֹא יֵצֵא, אֲבָל יִסְפִּיק מִים וּמִזוֹן וּיתַנּוּ הַדְּרָכִים — תַּלְמוּד לוֹמַר:

"וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבָר". יָכוֹל שְׂאִנִּי מְרַבָּה אִף הַבּוֹנֶה בֵּית וְלֹא חָנְכוֹ, נָטַע פָּרֶם וְלֹא חֲלָלוּ, אִרְס אִשָּׁה וְלֹא לִקְחָה — תַּלְמוּד לוֹמַר: "עָלָיו" — עָלָיו אִי אֶתָּה מַעֲבִיר, אֲבָל אֶתָּה מַעֲבִיר עַל אַחֲרִים. וּמֵאֲחֵר דְּכַתֵּב "לֹא יַעֲבֹר", "לֹא יֵצֵא בַּצֹּבָא" לָמָּה לִי? לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לְאוּיִן. מְתַנֵּי "וְיִסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֵל הָעָם וגוֹיִי", רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: "הִירָא וְרַה הַלֵּכֶב" — כַּמְשַׁמְעוּ, שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וּלְרֹאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה. רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמַר: "הִירָא וְרַה הַלֵּכֶב" — זֶהוּ הַמַּתִּירָא מִן הַעֲבִירוֹת שְׁפִידוֹ, לְפִיכָּה תַּלְתָּה לוֹ הַתוֹרָה אֶת כָּל אֵלּוּ, שְׂחִיזוֹר בְּגִלְלָן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: אֵלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחִלוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט, מַמְזֵרַת וּנְתִינָה לִישָׁרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזָר וּלְנִתְּיוֹ — הָרִי הוּא הִירָא וְרַה הַלֵּכֶב. "וְהִנֵּה כָכֹל הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֵל הָעָם וּפְקֻדוֹ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם". וּבַעֲקִיבּוֹ שֶׁל עַם מַעֲמִידִין זְקִיפִין לַפְּנִיָּהם, וְאַחֲרִים מֵאַחֲרֵיהֶם, וְכַשְׂלִינִן שֶׁל פְּרִזֵּל בִּידִיהוֹ, וְכָל הַמְּכַבֵּשׁ לַחֲזוֹר — הָרָשׁוֹת פְּיָדוֹ לְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקֵיו.

שְׂתַחֲלֵל

מד.

 עין משפט נר מצוה
--

א טור יו"ד סי' שעא:

ב מיי' פג' מהל' אבל הל' יג, סמג לאוין רלה, ש"ע יו"ד סי' שעא טע"ו ה:

ג מיי' פו' מהל' סומאת מת הל' ט:

ד מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ז:

ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ב:

ו מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ב:

ז מיי' פה' מהל' דעות הל' יא:

ח מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' יא:

ט מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' טו:

י מיי' פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ד:

מזד:

 עין משפט נר מצווה

א מו"י פז' מהל' מלכים ומלחמות הל' ד':

ב טור או"ח סי' כה:

ג מו"י פד' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' ו, סמג עשין כב, ש"ע או"ח סי' כה סעי' ט:

ד מו"י פה' מהל' מלכים ומלחמות הל' א, סמג עשין קיז:

ה מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג, סמג עשין עח:

ו מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א:

ז מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ח מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה:

ט מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד':

י מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א:

אין תוספות לפקד זה.

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

שְׁתַּחֲלֵת נִיסָה נְפִילָה בְּנִמ' פְּרִיךְ אִיפְכָא מַעֲשֵׂי לֵה שְׁהִיכָה הִיא תַחֲלַת הַנְּפִילָה: בַּד"א דְּחוּזְרִין מִן הַמַּשְׁלָכָה וְגַם שְׁאִין זִזִין מִמְּקוֹמָן בְּמִלְחָמוֹת הַקְּשׁוּת: דְּבָל בְּמִלְחָמוֹת מַצָּה בְּגוֹן כְּבוֹשׁ אֶרֶץ וְשָׂרָל בְּיָמֵי יְהוֹשָׁע הֶבֶל יִוצְאוֹן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוֹי מִפֶּרֶשׁ בְּגָמִי: גַּמ' עֲבָרָה דְרַבֵּנָן לִר"י הֶגְלִילוֹ אִפִּי' עֲבַר עַל דְּכָרִי מוֹפְרִים חוּזָר וְלִרְעִי יוֹכִי עַד שֶׁיַּעֲבֹר עַל דְּכָר תוֹרָה דְּוִמְנָא דְאֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוּל וּבְגוֹן שְׁנֵשָׂאָה דְאִיפָא אֶסּוּר: סָח בֵּין תַּפְלָה לְתַפְלָה בֵּין הַאֲחַת תַּפְלִין שֶׁל יָד לְתַפְלִין שֶׁל רֹאשׁ: סָח סָפֵר: עֲבָרָה הִיא בְּדוּל אִם לֹא חוּזָר וּבִכְךָ דְּהָכִי אִמְרִי' בְּמַנְחוֹת (דף לו.) סָח מְבַרֵךְ שֶׁנֶּחֱסֵי לֹא סָח מְבַרֵךְ אַחֲת: וְיָמֹס שׁוֹמְרֵינוּ עַל בְּרָכָיו מִי רַבָּנִים מִחֻמַּת וְלִדָּה: מַעֲשֵׂי שְׁתַּחֲלַת נְפִילָה נִיסָה מַעֲשֵׂי לֵה תַחֲלַת מַשְׁמַע הֶהָרָמַת הַדָּבָר וְהָכִי אִשְׁעִי לִיֵּה לְמִימַר בְּשֶׁחֵן נָסִין זִז הִיא תַחֲלַת הֶהָרָמַת הַנְּפִילָה וּבְנִיסָה לֹא שָׁח לְמִימַר תַּחֲלָה דְּהָא מַמַּשׁ הָא עֲקָרִי: רִשְׁתּוֹת מַצָּה זִז הִיא מַצָּה דִּר' יְהוּדָה וּבִבְלוּמָה מִלְחָמָה שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים שְׁהִיא רִשְׁתִּי וְאִין חֲתָן יוֹצֵא לֵה אִמֵּר גַּמִּי ר' יְהוּדָה דְאִין חֲתָן יוֹצֵא לֵה אֵלָּא שְׂרָבִי יְהוּדָה קוֹרָא אִתּוּמָה מַצָּה וְנִפְקָא מִנָּה לְפִגְמִרוֹ מִשְׁאֵר מַצִּית פְּעוּלוֹ עֲסוּמָה דֵּה קַדְמִפֶּרֶשׁ רַבָּא וְאִזְנִי: מַצָּה דְרַבֵּנָן דְאִמְרוּ דֵּה הֶבֶל יוֹצְאוֹן אִמֵּר גַּמִּי ר' יְהוּדָה הֶבֶל יוֹצְאוֹן אֵלָּא דְקָרִי לֵה חוּבָה וְלֹאֹו מִיֵּד אֶשְׁמַעֲיָנוּ דְּהָא אֵלָּא בְּלֵה מָשׁוֹס מַצָּה וּרְשׁוֹת וְקָטִיו פִּלְגַּמְתִּיהוּ אֵלָּא מָשׁוֹס דְקָרִיו רַבֵּנָן לְהָא רִשְׁתִּי דִי לֵהִס אִם קָרְאוּ אֵת זִז מַצָּה וְאֶפְלוּ הִיא חוּבָה שְׂרָבִי אִין הַדָּבָר אֵלָּא לְהַעֲלוֹתָם מַשְׁלָה אַחַת וְלוֹמַר דְּבָל בְּזוֹ הֶבֶל יוֹצְאוֹן וְנָשִׂי רִשְׁתִּי דִּים לְקִרְוַת אֵת שְׁלִמְעֵלָה מִמֶּנָּה מַצָּה וְרַבִּי יְהוּדָה דְקָרִי לְחֻמְיָא מַצָּה לְאֶשְׁמוּשֵׁי' דְּהַעֲוָסָח דֵּה פְטוּר מִן הַמַּצָּה וְהַצֵּר, לְהַעֲלוֹת אֵת זִז מַשְׁלָה אַחַת לוֹמַר דְּבָל בְּזוֹ הֶבֶל יוֹצְאוֹן הַלָּכֵךְ תְּרִיהּ חוּבָה פִּדְלִיאוּת: אִמֵּר רַבָּא כּוֹי מִלְסָה דְרַבִּי יוֹמָנוּ מִפֶּרֶשׁ וְאִזְל וְקֹאמַר דְּהָא דְאִמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְאֶפְלִיגִיו רַבֵּנָן וְרַבִּי יְהוּדָה דְאִחַת הַמִּלְחָמוֹת פִּקְרִיאוּת הֶשֶׁס נִפְקָא לָן מִנָּה לְעָנִין עוֹסָח בְּמַצָּה דְלִמַר חוּבָה וְלִמַר רִשְׁתִּי וּפְרִישׁ לָן גַּמִּי רַבָּא דְּהִי מַעֲזִיו אֶפְלִיגִיו: מִלְחָמוֹת יְהוֹשָׁע דְלִבְשָׁשׁ דְּהָא לִיפָא לְמֹאֵן דְקָרִי רִשְׁתִּי דְאֶפְלִינו חוּבָה גַּמִּי אִיתָא וְהַעֲוָסָח דֵּה פְטוּר מִן הַמַּצָּה וְרַבֵּנָן הִיא דְלֹא אֶכְפֵּת לָהּ לְקִרְוַתָּה חוּבָה דְדִים לְקִרְוַתָּה מַצָּה אֶצֶל הַרְשׁוֹת שְׂרָבִי אִין אִינוּ צְרִיכִין אֵלָּא לְמַצּוֹא דֵּה מַשְׁלָה אַחַת וּמַצָּה לְגַבִּי רִשְׁתִּי מַשְׁלָה הִיא: וּמִלְחָמַת בֵּית דוֹד שְׁלָחַס שְׂפָרַס צִוְבָה לְהוֹסִיפָה עַל אֶרֶץ וְשָׂרָל וּבִשְׂאֵר אֶבְיָבוּתִיהּ לְהַעֲלוֹת לוֹ מַנְהָה וּמַם עוֹבֵד: דְּכָרִי הֶבֶל רִשְׁתִּי וְאֶפְלוּ רַבִּי יְהוּדָה לֵהָא לֹאֹו מַצָּה תְרִי לֵה וְהַעֲוָסָח דֵּה אִינוּ פְטוּר מִן הַמַּצָּה: כִּי פִלְגִי ר' יְהוּדָה וְרַבֵּנָן בְּמַצָּה וּרְשׁוֹת דְלִמַר פְטוּר מִן הַמַּצָּה וְלִמַר חוּב וּבְמִלְחָמָה שְׁהִיא לְמַעֲטִיו עוֹבְדִי בּוּכָבִיס דְלֹא לִיתִיו עֲלִיהִיו: מַתְנִי' עֲגֵלָה עֲרִיפָה בְּלָשׁוֹן הִקְדַּשׁ לְחֻמְקַת מֵה שְׁהַקְּהִיס אוֹמְרִים חֲיִינוּ לֹא שָׂכִחוּ וְהַפְּהִיס אוֹמְרִים פֶּפֶר לְעָמֵךְ: וְשָׂרָל בְּלָשׁוֹן הִקְדַּשׁ הַזִּקְחוֹן מִן הַתּוֹרָה לְחֻמְקָה: שְׁנֵאֲמַר כִּי יִמְצָא חֲלָל וּבְגִמְרָא פְרִיךְ יִיכִי וְלִיף מִהֲבָא: הִיו יוֹצְאוֹן וְאִין אִם וּמִחוּדָין מִן חֲחֵל לְעַד הַעֲזִירוֹת אֶסְבִּיבוּתִיו לְעַד אִיזוֹ קְרוּבָה: בְּבֵל גַּל שֶׁל אֲבָנִים: נִמְצָא סְמוּךְ לְסָפֵר כּוֹי מִפֶּרֶשׁ טַעֲמָא בְּנִמ': גַּמ' מֵאִי קֹאמַר יִיכִי וְלִיף לָשׁוֹן הִקְדַּשׁ מִהֲבָא: וְאִין ב"ד שָׁחול אִין עוֹשִׂין ב"ד שִׁיחָא וְכוּל לְחַלָּק שְׁנָה שְׁנָה אֵלָּא שִׁיחָא הִרַב לְעַד אַחַד לְקוֹס אַחֲרִי רַבִּים לְהַעֲנוֹת (שְׁמוֹת כ"ג:): לְמַנְחָדִין הָאָה דְלִשְׁפַת הַנְּזִית: מִזְקָנִי וְזָקֵין, מִקְמַצִּי לְמַכְתֵּב זָקֵין וְכַתֵּב זָקֵין, מִנְחָדִין שְׁעִזְהוּדִין: זָקֵין הַשּׁוֹחַ אַע"פ שְׁאִין סוֹהֲדָרִיו: שׁוֹפְטִין, זָקִים שְׁהֵם שׁוֹפְטִים אֵת וְשָׂרָל: מִזְקָנִי הַעֲזָה דְסוּמִכַת פֶּר הַעֲלָס דְכָר וְאִתַּר לִיֵּה שׁוֹפְטִין, לְהִבִּיא עוֹד שְׁעִיס: לְגִמְרָה לְבָלָה מִלְּתָא מִהֲתָס דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה הֲתָס גַּמִּי חֲמָשָׁה קֹאמַר וְלִיף לֵה מִקְרָאִי בַּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין: אֵלָּא [וי"ו] וְשׁוֹפְטִין, לְמַנְנִיא בְלוֹמַר לֹא גַמִּיר גז"ש וְאִנְצִמִּיר' שׁוֹפְטִין, לְסַנְהֶדְרִי גְדוּלָה כִּר"ש ג' וִי"ו דְשׁוֹפְטִין, דְרִישׁ ר' יְהוּדָה לְמַנְנִיא לְהִבִּיא עוֹד שְׁעִיס:

שְׁתַּחֲלִילַת נִיסָה נְפִילָה, שְׁנַאָמַר: "נִסְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פִלְשְׁתִּים וְגַם מִגֹּפֶה גְדוֹלָה הִיָּתָה בָּעָם", וּלְהֵלֶךְ הוּא אוֹמֵר: "וַיָּנָסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פִלְשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים וְגו'".^[כא] בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים — בְּמִלְחָמוֹת הָרִשׁוֹת, אֲבָל בְּמִלְחָמוֹת מַצָּה — הֶכַל יוֹצְאִין, אֲפִילוּ חֲתָן מִחֻדְרוֹ וְכֵלָה מִחוּפָּתָה. אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים — בְּמִלְחָמוֹת מַצָּה, אֲבָל בְּמִלְחָמוֹת חוּבָה — הֶכַל יוֹצְאִין, אֲפִילוּ חֲתָן מִחֻדְרוֹ וְכֵלָה מִחוּפָּתָה. גַּמִּי מֵאִי אִיפָא בֵּין רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי? אִיפָא בִּינְיָהוּ עֲבִירָה דְרַבֵּנָן.^[כב] כְּמֹאֵן אֲזָלָא הָא דִּתְנַנָּה: שָׁח בֵּין תַּפִּילָה לְתַפִּילָה — עֲבִירָה הִיא בִּידוֹ, וְחוּזָר עֲלֶיהָ מַעֲזִירָכִי הַמִּלְחָמָה. כְּמֹאֵן — כְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי. מֵאֵן תַּנָּא לְהָא דִּתְנִן רַבֵּנָן: שְׁמַע קוֹל קְרָנוֹת וְהִרְתִּיעַ, הִגָּפַת תְּרִיסִין וְהִרְתִּיעַ, צִחְצוּחַ תְּרַבּוֹת וּמִים שׁוֹתֵתִין לוֹ עַל בְּרָכָיו — חוּזָר. כְּמֹאֵן — לִימָא רַבִּי עַקִּיבָא הִיא וְלֹא רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי? בְּהָא אֲפִילוּ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי מוּדָה, מָשׁוֹם דְּכַתִּיב: "וְלֹא יָמַס אֶת לִבָּב אַחֲיו פִלְכָּבוֹ". "וְהָיָה כִכְלַת הַשְּׂטָרִים כּוּי". הֵאִי מִפְּנֵי שְׁתַּחֲלִילַת נִיסָה נְפִילָה, מִפְּנֵי שְׁתַּחֲלִילַת נְפִילָה נִיסָה מַבְעִי לִיָּה! אִימָא מִפְּנֵי שְׁתַּחֲלִילַת נְפִילָה נִיסָה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים בְּמִלְחָמוֹת הָרִשׁוֹת כּוֹי, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: רִשְׁוֹת דְרַבֵּנָן זִז הִיא מַצָּה דְרַבֵּנָן זִז הִיא חוּבָה דְרַבִּי יְהוּדָה. "אִמֵּר רַבָּא: מִלְחָמוֹת יְהוֹשָׁע לְכַבֵּשׁ — דְּכָרִי הֶכַל חוּבָה, מִלְחָמוֹת בֵּית דּוֹד לְרוּחוּחַ — דְּכָרִי הֶכַל רִשְׁוֹת. כִּי פִלְיָגִי לְמַעֲטִי נִכְרִים דְלֹא לִיָּתִי עֲלִייהו. מָר קָרִי לֵה מַצָּה וּמָר קָרִי רִשְׁוֹת. נִפְקָא מִינָּה לְעוֹסַק בְּמַצָּה שְׁפָטוֹר מִן הַמַּצָּה.

הַדְרִין עֲלָה מָשׁוֹם מִלְחָמָה

עגְלָה^(כא)

עֲרוּפָה בִלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ, שְׁנַאָמַר: "כִּי

יִמְצָא חֲלָל בְּאֶדְמָה ... וַיִּצְאוּ זְקֵנֶיהָ וְשִׁפְטִיהָ". שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגְּדוֹל שְׁבִירוּשָׁלַיִם הִיו יוֹצְאִין, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה, שְׁנַאָמַר "זְקֵנֶיהָ" — שְׁנַים, "וְשִׁפְטִיהָ" — שְׁנַים, וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיהֶן עוֹד אֶחָד. 'נִמְצָא טָמוֹן בְּגַל אוֹ תִלּוּי בְּאִילָן אוֹ צֶרַח עַל פְּנֵי הַמַּיִם — לֹא הִיו עוֹרְפִין, שְׁנַאָמַר: "בְּאֶדְמָה" — וְלֹא טָמוֹן בְּגַל, "נִפְל" — וְלֹא תִלּוּי בְּאִילָן, "בִּשְׂדֵּה" — וְלֹא צֶרַח עַל פְּנֵי הַמַּיִם. "^טנִמְצָא סְמוּךְ לְסָפֵר אוֹ לְעִיר שְׂרוּפָה נִכְרִים אוֹ לְעִיר שְׁאִין בָּה בֵּית דִּין — לֹא הִיו עוֹרְפִין. אִין מוּדְדִין אֵלָּא לְעִיר שְׁיִשׁ בָּה בֵּית דִּין.^(י) גַּמִּי מֵאִי קֹאמַר? אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ, הָכִי קֹאמַר: שְׁנַאָמַר "וַעֲנוּ וְאָמְרוּ", וּלְהֵלֶךְ הוּא אוֹמֵר "וַעֲנוּ הַלּוֹים וְאָמְרוּ וְגו'", מָה עֲנִיָּה הָאֻמּוּרָה לְהֵלֶךְ בִלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ — אֶף כָּאֵן בִלְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ. וְסֵדֵר עֲגֵלָה עֲרוּפָה פִּיצַד — "כִּי יִמְצָא חֲלָל בְּאֶדְמָה ... וַיִּצְאוּ זְקֵנֶיהָ וְשִׁפְטִיהָ" — שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגְּדוֹל שְׁבִירוּשָׁלַיִם הִיו יוֹצְאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה וְכוֹי.^(י) תְנִנו רַבֵּנָן: "וַיִּצְאוּ זְקֵנֶיהָ וְשִׁפְטִיהָ". "זְקֵנֶיהָ" — שְׁנַים, "וְשִׁפְטִיהָ" — שְׁנַים, וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיהֶן עוֹד אֶחָד, הָרִי כָּאֵן חֲמִשָּׁה. דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: "זְקֵנֶיהָ" — שְׁנַים, וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֶיהֶן עוֹד אֶחָד, הָרִי כָּאֵן שְׁלֹשָׁה. 'וְרַבִּי שְׁמַעוֹן נָמִי, הָא כְּתִיב "וְשִׁפְטִיהָ"! הֵהוּא מִיבְעִי לִיָּה לְמִיּוּחְדִין שְׁבִשׁוּפְטִיהָ. וְרַבִּי יְהוּדָה: מִ"זְקֵנִי" "זְקֵנֶיהָ" נִפְקָא.^(י) וְרַבִּי שְׁמַעוֹן: אִי כְּתֵב רַחֲמָנָא "זְקֵנִי" — הִוָּה אֲמִינָא אֲפִילוּ זָקֵנִי הַשּׁוֹק, כְּתֵב רַחֲמָנָא "זְקֵנֶיהָ". וְאִי כְּתֵב רַחֲמָנָא "זְקֵנֶיהָ" — הִוָּה אֲמִינָא אֲפִילוּ סַנְהֶדְרִי קִטְנָה, כְּתֵב רַחֲמָנָא "וְשִׁפְטִיהָ" — לְמִיּוּחְדִין שְׁבִשׁוּפְטִיהָ. וְרַבִּי יְהוּדָה גַּמֵּר "זְקֵנִי" "זְקֵנִי" מִ"זְקֵנִי הַעֲדָה": מָה לְהֵלֶךְ מִיּוּחְדִין שְׁבַעַדָּה — אֶף כָּאֵן מִיּוּחְדִין שְׁבַעַדָּה. אִי גַמֵּר, לְגִמְרָה לְכוּלָּה מִיִּלְתָּא מִהֲתָם, "זְקֵנֶיהָ וְשִׁפְטִיהָ" לְמָה לִּי? אֵלָּא, וִיו "וְשִׁפְטִיהָ" לְמַנְנִיא — וְרַבִּי שְׁמַעוֹן —

וְיו

 מסורת הש"ס

א תוספתא סוטה

ב מנחות לו.

ג יבמות קא;; סנהדרין ג;; סנהדרין יד.

ד לעיל לב;; לעיל לג;; משנה סוטה

ה ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק ו ב; סנהדרין י; מביילא דרבי שמעון בן יוחאי; סנהדרין ג;.

ו קידושין כד;; סנהדרין עג;.

 גליון הש"ס

מתני' אין מודדין. עיין מכות י ע"ב תד"ה חד אמר:

 תורה אור השלם
--

[שמואל א ד, יז]

[שמואל א לא, א]

[דברים ח]

[דברים כ, ט]

[דברים כא, א]

[דברים כב]

[דברים ג, ב]

[דברים כז, יד]

[דברים כא, ז]

[דברים כא, ב-ג]

[ויקרא ד, טז]

מסורת הש"ס
 א יבמות קא: ב תוספתא חגיגה; תוספתא סנהדרין; סנהדרין לו. ג מגילת תענית אלול ב; סנהדרין יד; משנה סנהדרין; סנהדרין ב. ד תוספתא פאה ה קידושין ב; ערכין ל.
 גליון הש"ס
 גמ' ויצאו הן ולא שלוחיהן. עיין יבמות דף קא ע"ב תד"ה וקראו לו ובערבין דף ב ע"א תד"ה קרובנו: שם הבא מענייני' דקרא. מכות דף ח ע"ב ערבין דף ל ע"ב:
תורה אור השלם

[דברים כא, ב]

[דברים יז, ט]

[משלי כט, ד]

[דברים יז, ח]

[דברים יב]

[שיר השירים ג, א]

[דברים כד, יט]

[דברים כא, א]

בַּעֲלִיל לַעִיר בַּמִּגְלָה וּפְשׁוּט שְׁאִין עִיר קְרוּבָה בָּזוּ: מִתְּנִי' אֵלָּא תִּתְּנִי מֶלֶךְ וְכֵן גְּדוֹל אֵלָּא כִּר' אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: אִי כִרְכִּי וְהִמָּה חֲמִשָּׁה אִי כִרְכִּי שְׁמַעוֹן שְׁלֹשָׁה וְלֹא בְּעִי פִלָּה סְנֶהֲדְרִין: מִצְאֵן זָהֵן מִמָּרָא לִכ"י הַגְּדוֹל שְׁאִינוּ נִשְׁשָׂה מִמָּרָא אֵלָּא אֵלָּא כִּב"י אֵל שְׁכָעִים וְאֶחָד פְּגָלְיָף בְּסֶדֶק קִמָּא דְסְנֶהֲדְרִין: אָכִי פִאֲנִי בֵּן שְׁהוּא בְּתוֹךְ הַקֹּף הַמִּצְוֶן אֵל יִרְוִשָׁלַיִם קָרוּי בִּי פִאֲנִי וְלִי נִרְאָה שְׁהוּא לְשׁוֹן חֲבִיבָה בְּמִן שְׁקוּרִין צִינְג"א (צִינְג"א: חוּמָה אֵל עִיר בְּמִן חֲמוּר וְכִית פִּאֲנִי (כ"מ דף ט.) כִּשְׁטִימִיור"א כִּית רֹאשׁ אֵל אֶפְסֵר חוּרִין בֶּן: וְהִמָּרָה עֲלִיהֶן בְּלוּמִר עַל מַה שְׁאֵשֶׁל מֵהֶם אִם וְאֶמְרוּ לוֹ הֶאֱלָכָה אֵלָּן לַעִירוֹ וְהִוָּרָה לַעֲשׂוֹת כְּכֹדֶךְ שֶׁהִיא מוֹרָה בְּתַמְלָה דְּהִנֵּה לִיָּה מִמָּרָא עַל פִּיהֶם: הַמָּקוֹם הַזֶּהיִחַד לַמַּשָּׁפֵט וְהוּא לְשִׁפְת הַגְּזִית: גִּנְפֹק מַנְוִיהוּ בְּמַה לְכִי פִאֲנִי דֹאנְטִרִין לֹאשְׁמַנְשִׁיעִין דְּפִטוּר מִשׁוּם טַעְמָא דְחֹזֶן לִכ"י: דְּלִמָּא הֵיךְ דֹּאכָא גִזְאִי בְּיָתָה כְּבִירָא לְהוּ וּמַהִיבָא מַעֲמִי לָן חִיבָא דֹאנְטִרִין קִרָא לַמַּשָּׁפְתָה: כְּכֹדֶךְ זֶה סְנֶהֲדְרִין שְׁוִישָׁפֶת בְּטַפּוּכָה אֵל א"י: אֲנִן הִסְהֵר שְׁשָׁעוּיִן פִּתְנִי לְבָנָה עֲנָלָה בַּשׁוֹרֶת וְשִׁיבְתֵּן כִּמִּי שְׁהִיו אֲלוֹ רִוּאִין זֶה אֵת זֶה: הַמָּנֶג בַּשַּׁעוֹר מָנֶג אִנִּי תַלְקוּם מִיִּם וְאֶחָד יִיין וְאֶף בִּאֵן צִרִיךְ שְׁוִישָׁפֶר שְׁלִישׁ: מִנְיָא כִרְכּ יוֹסֵף דְּאִמֵּר רַכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּלִהּוּ סְנֶהֲדְרִי בְּעִי: מִתְּנִי' אֵלָּא תִּתְּנִי מֶלֶךְ וְכֵן גְּדוֹל. מֶלֶךְ — דְּכֶתִיב: "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֲרִיץ", כִּהֵן גְּדוֹל — דְּכֶתִיב: "וּבֹאֵת אֶל הַכְּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה וְגו'". אִיבְעִינָא לְהוּ: רַכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּמֶלֶךְ וְכֵן גְּדוֹל הוּא דְפָלְגִי, אָבֵל בְּסִנְהֶדְרִי, אִי כִרְכִּי יְהוּדָה אִי כִרְכִּי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לִיָּה, אוּ דְלִמָּא בְּסִנְהֶדְרִי נִמִּי פָלְגִי, עַד דְּאִיכָא כּוֹלָה סְנֶהֲדְרִי?

^(א)וְיִו לֹא מִשְׁמַע לִיָּה. (מֵאִי קֶאָמֵר רַחֲמָנָא — הַמִּיּוּחָדִין שְׁבִשׁוּפְטִיָּה.) אֵלָּא מַעֲתָה: "וְיִצְאֻו" — שְׁנַיִם, "וּמִדְּדוּ" — שְׁנַיִם, לְרַכִּי יְהוּדָה הָרִי כָּאֵן תַּשְׁעָה, לְרַכִּי שְׁמַעוֹן הָרִי כָּאֵן שְׁכַעָה! אֲהוּא, מִיִּבְעִי לִיָּה לְכַדְתִּנְיָא: "וְיִצְאֻו" — הֵן וְלֹא שְׁלוּחִיָּהֶן, "וּמִדְּדוּ" — שְׁאֲפִילוּ נִמְצָא בַּעֲלִיל לַעִיר הָיוּ מוֹדְדִין, שְׁמַצְוָה לַעֲסוֹק בְּמִדְּיָדָה. מִתְּנִיתִין דְּלֹא כִרְכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דְּתַנְיָא, רַכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: "זִקְנִיָּה" — זִו סְנֶהֲדְרִין, "שְׁפִטִּיָּה" — זֶה מֶלֶךְ וְכֵן גְּדוֹל. מֶלֶךְ — דְּכֶתִיב: "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֲרִיץ", כִּהֵן גְּדוֹל — דְּכֶתִיב: "וּבֹאֵת אֶל הַכְּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה וְגו'". אִיבְעִינָא לְהוּ: רַכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּמֶלֶךְ וְכֵן גְּדוֹל הוּא דְפָלְגִי, אָבֵל בְּסִנְהֶדְרִי, אִי כִרְכִּי יְהוּדָה אִי כִרְכִּי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לִיָּה, אוּ דְלִמָּא בְּסִנְהֶדְרִי נִמִּי פָלְגִי, עַד דְּאִיכָא כּוֹלָה סְנֶהֲדְרִי? "אָמֵר רַב יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע: מִצְאֵן זָהֵן מִמָּרָא אִבִּי פִגִּי וְהִמָּרָה עֲלִיָּהֶן, יָכוֹל תִּתָּא הִמָּרְאָתוֹ הִמָּרְאָה — תַּלְמוּד לוֹמֵר: "וְקִמַּת וְעֲלִית אֶל הַמָּקוֹם", מְלַמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם גוֹרָם. דְּנִפּוֹק בְּמַה? אִילִּימָא דְּנִפּוֹק מִקְצָתוֹ, דְּלִמָּא הֵיךְ דְּאִיכָא גִזְאִי כּוּוֹתִיָּה סְבִירָא לְהוּ! אֵלָּא פְּשִׁיטָא דְּנִפּוֹק כּוֹלָהוּ. ^(א)וְלִמָּאי? אִי לְדַבֵּר הָרְשׁוּת — מִי מַצִּו נִפְקִי? וְהַכְּתִיב: "שְׂרָרָה אֲנִי חִסֶּהר אֶל יַחֲסֵר הַמְּצוּג", שְׁאִם נִצְרָה אַחַד מֵהֶם לַצָּאת, אִם יֵשׁ שָׁם עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה כְּנָגֵד סְנֶהֲדְרִי קֻטְנָה — יוֹצֵא, וְאִם לֹא — אִינּוּ יוֹצֵא. ^(א)אֵלָּא פְּשִׁיטָא לְדַבֵּר מַצְוָה. לְמָאי? לֹאֹ לְמַדִּידַת עֲגָלָה, וְרַכִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא? אָמֵר לִיָּה אֲבִינִי: לֹא, דְּלִמָּא לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעִזְרוֹת. כְּדַתְּנִו: אִינּוּ מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעִזְרוֹת אֵלָּא בְּכִית דִּין שֶׁל שְׁכָעִים וְאֶחָד. תַּנְיָא כּוּוֹתִיָּה דְרַב יוֹסֵף: מִצְאֵן אִבִּית פִּגִּי וְהִמָּרָה עֲלִיָּהֶן, כְּגוֹן שְׁיִצְאוּ לְמַדִּידַת עֲגָלָה אוּ לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעִזְרוֹת, יָכוֹל תִּתָּא הִמָּרְאָתוֹ הִמָּרְאָה — תַּלְמוּד לוֹמֵר: "וְקִמַּת וְעֲלִית", מְלַמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם גוֹרָם. נִמְצָא טַמּוֹן בְּגַל אוּ תַלּוּי בְּאִילָן. לִימָא מִתְּנִיתִין רַכִּי יְהוּדָה הִיא וְלֹא רַבְּנָן. דְּתַנְיָא: "וְשִׁכְחַת עֹמֶר בַּשָּׂדֶה" — פֶּרֶט לְטַמּוֹן, דְּכִרִי רַכִּי יְהוּדָה. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים: "בַּשָּׂדֶה" — לְרַבּוֹת אֵת הַטַּמּוֹן. אָמֵר רַב: אֲפִילוּ תִימָא רַבְּנִן, הִכָּא מַעֲנִינִיָּה דְקָרָא, הֵתֵם מַעֲנִינִיָּה דְקָרָא. דְּכֶתִיב: "כִּי יִמְצָא חֶלֶל" — הִיכָא דְמִשְׁתַּכַּח, "בְּאֲדָמָה" — פֶּרֶט לְטַמּוֹן. וְהֵתֵם מַעֲנִינִיָּה דְקָרָא — דְּכֶתִיב: "כִּי תִקְצֹר קִצְיָרָה בַּשָּׂדֶה וְשִׁכְחַת עֹמֶר". שִׁכְחָה דוּמִיָּא דְקִצִּיר: מַה קִּצִּיר בְּגִלּוּי — אִף שִׁכְחָה בְּגִלּוּי, כֶּתֵב רַחֲמָנָא "בַּשָּׂדֶה" — לְרַבּוֹת אֵת הַטַּמּוֹן. לְרַכִּי יְהוּדָה נִמִּי, תִּיפּוֹק לִיָּה מִשִּׁכְחָה דוּמִיָּא דְקִצִּיר! אִינּוּ הִכִּי נִמִּי. וְאֵלָּא "בַּשָּׂדֶה", לְמַה לִּי? מִיִּבְעִי לִיָּה לְרַבּוֹת שִׁכְחַת קֻמָּה. וְרַבְּנִן שִׁכְחַת קֻמָּה מִנָּא לְהוּ? נִפְקָא לְהוּ מ"כִּי תִקְצֹר קִצְיָרָה בַּשָּׂדֶה". וְרַכִּי יְהוּדָה מִיִּבְעִי לִיָּה לְכַדְרַכִּי אָבְהוּ אָמֵר רַכִּי אֶלְעֶזֶר. דְּאָמֵר רַכִּי אָבְהוּ אָמֵר רַכִּי אֶלְעֶזֶר: פֶּרֶט לְשַׁצְפוּ עוֹמְרִין לְתוֹף שָׂדֶה חֲבִירוֹ. וְרַבְּנִן: מ"בַּשָּׂדֶה" "בַּשָּׂדֶה". וְרַכִּי יְהוּדָה: "בַּשָּׂדֶה" "בַּשָּׂדֶה" לֹא מִשְׁמַע לִיָּה. פְּעִי רַכִּי יִרְמְיָה: צָפוּ עוֹמְרִין לְתוֹף שָׂדֶהוּ, מַהוּ? אִוִּיר שָׂדֶה בַּשָּׂדֶה דְמִי, אוּ לֹאֹ בַּשָּׂדֶה דְמִי? אָמֵר לִיָּה רַב כְּהֵנָא לְרַב פִּפִּי, וְאָמְרִי לַה רַב כְּהֵנָא לְרַב וְכִיד: תַּפְשׁוּט לִיָּה מְדַרְכִּי אָבְהוּ אָמֵר רַכִּי אֶלְעֶזֶר, דְּאָמֵר: פֶּרֶט לְשַׁצְפוּ עוֹמְרִין לְתוֹף שָׂדֶה חֲבִירוֹ. דְּחִבִּירוֹ — אִינּוּ, לְתוֹף שָׂדֶהוּ — לֹא. וְלִישְׁעֻמִּיָּה: לְתוֹף שָׂדֶה חֲבִירוֹ, צָפוּ — אִינּוּ, מוּנַחִין — לֹא? וְהָא בְּעִינִן "בַּשָּׂדֶה", וְלִיכָּא! אֵלָּא: לְתוֹף שָׂדֶה חֲבִירוֹ, וְאֲפִילוּ מוּנַחִין. וְהָא דְקֶאָמֵר צָפוּ, דְּלֹא מִשְׁכַּחַת לַה אֵלָּא בְּצָפוּ. ^(א)תָּא שְׁמַע: עוֹמֵר שְׁהַחֲזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכּוֹ לַעִיר, וְהַנִּיחוֹ עַל גִּבִּי חֲבִירוֹ, וּשְׁכַחוּ — הַתַּחַתּוֹן שִׁכְחָה, וְהָעֲלִיּוֹן אִינּוּ שִׁכְחָה. רַכִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַכִּי שְׁמַעוֹן: שְׁנִיָּהֶם אִינּוּ שִׁכְחָה, הַתַּחַתּוֹן מִפְּנִי שְׁהוּא טַמּוֹן, וְהָעֲלִיּוֹן מִפְּנִי שְׁהוּא צָר. עַד כָּאֵן לֹא פְלִיגִי אֵלָּא בְּתַחַתּוֹן, אָבֵל בַּעֲלִיּוֹן — דְּכִרִי הַכּל לֹא הוּאִי שִׁכְחָה! שְׁאִנִּי הֵתֵם, כִּינּוֹ דְאִחְזִיק בִּיה זָכָה בִּיָּה. אִי הִכִּי, מֵאִי אִירָנָא עַל גִּבִּי חֲבִירוֹ? אֲפִילוּ בַּשָּׂדֶה נִמִּי! אִינּוּ הִכִּי נִמִּי, וְהָא דְקֶתְנִי "עַל גִּבִּי חֲבִירוֹ", מִשׁוּם תַּחַתּוֹן. וְהָא "מִפְּנִי שְׁהוּא צָר" קֶאָמֵר! אִימָא: "מִפְּנִי שְׁהוּא כְּצָר". אָמֵר אֲבִינִי: הִרְיִנִי כְּכֵן עֲזָאִי בְּשׁוּקִי טְבָרְיָא. אָמֵר לִיָּה הִהוּא מְדַרְבְּנִן לְאַבְיִי: שְׁנִי חֲלָלִים זֶה עַל גִּבִּי זֶה, מַהִיכֵן הוּא מוֹדֵד? "מִין בְּמִינוֹ הָרִי טַמּוֹן, וּמִין בְּמִינוֹ לֹא הָרִי צָר, וּמַעֲלִיּוֹן מוֹדֵד. אוּ דְלִמָּא: מִין בְּמִינוֹ הָרִי צָר, וּמִין בְּמִינוֹ לֹא הָרִי טַמּוֹן, וּמִתַּחַתּוֹן מוֹדֵד. אוּ דְלִמָּא: מִין בְּמִינוֹ הָרִי טַמּוֹן, וּמִין בְּמִינוֹ הָרִי צָר, וְלֹא מִתַּחַתּוֹן מוֹדֵד וְלֹא מַעֲלִיּוֹן מוֹדֵד? אָמֵר לִיָּה:

תַּנְיָתוּהָ:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

מה.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א, סמג עשין עח:

ב מיי' פג' מהל' ממרים הל' ה:

ג מיי' פג' מהל' ממרים הל' ז, סמג לאוין קסג:

ד מיי' פג' מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ב:

ה מיי' פו' מהל' בית הבחירה הל' יא:

ו מיי' פה' מהל' מתנות עניים הל' א:

ז מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ו:

ח מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ה:

ט מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ה:

י מיי' פא' מהל' מתנות עניים הל' ד:

יא מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

מה:

 עין משפט נר מצווה

א מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יא:

ב מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה:

ג מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח:

ד מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד:

ה מיי' פט' מהל' בית הבחירה הל' יד:

ו מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

ז מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ד:

ח מיי' פד' מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ד:

ט מיי' פט' מהל' בית הבחירה הל' יד:

י מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' יא:

יא טור חו"מ סי' ערד:

יב מיי' פה' מהל' נזקי ממון הל' ג:

יג מיי' פח' מהל' טומאת מת הל' ז:

יד מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

טו מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' י:

טז מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב, סמג עשין עח:

יז מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

יח מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב:

יט מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

כ מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ט:

כא מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

תְּעִיתוּהָ לַחֲמֹל מַעֲיָהּ דְּסִלּוּנָהּא הִיא בְּטַמּוֹן אֶבֶל צַף לֹא פִשְׁטוּ לָהּ מֵנֶחָ דְּהָא אֲוֹנָמָנָא טַעֲמָא דְּעֵלְיוֹן מִשּׁוּם דְּאֶחָזִיק בַּהּ הוּא וְצַף לֹא יִדְעִינוּ מֵאִי הוּי עֵלָּה: סְבִרְוּהּ רַבְּנָן דְּכִי מִקְרָא אֵלֹא בְּכָלִי בְּרָזָל בְּעֵין חֶרֶב: בְּכָלָן וְאִפִּי' מִפְּרָפְרָב צַף וְטַמּוֹן וְקִלְיוֹ: וְיִטְוֹל בְּאַשְׁפָּה קֵלָא הוּי צַף וְלֹא טַמּוֹן

וְלֹא תִלְוִי וְאִפִּי' כִּי אֵין עוֹרְפִין דְּקַלֵּל תְּבַעֲי אֲלֵמָּא קִרָא בְּדִתִּיב בְּעִית: תֵּלָל וְיִמְרִא בְּתִיב קְרִיבִים אֵל תִּתְּלָל וְעוֹד תִּלְלוּם טוֹבֵאל לְמִדְרָשׁ תֵּלָל דְּוָקֵאל וְלֹא חֲנוּכִי: פִּרְט לְמַצִּי תַמְרִי בְּגִנּוֹן סָפֵר אִו עִיר שְׂרָפָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: קַמִּי"ל בְּקִדְתֵּינָא כּו' וְהִכִּי קֵאלְמַר גִּמְצֵאל סַמּוֹן לְעִיר שְׁאִין בַּהּ ב"ד אֵין מוֹדְדִין לָהּ אֵלֹא לְעִיר שְׁנֵישׁ בַּהּ ב"ד מוֹדְדִין אֵיזִיד הִיא עִיר שְׁנֵישׁ בַּהּ ב"ד קְרִיבָה לֹו וְאִי לֹא הֲדַר תִּנְיֵאל הֵנָּה אֲמַיְנִי אֵין מוֹדְדִין סַמּוֹן תי"ל וְלִקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר מִכָּל מְקוֹם דְּהֵאִי הָעִיר הָרָא וְתִמְרֵאל הוּא קִמְצֵי לְמַכְבֵּד וְהָיְתָה הָעִיר הַקְרֵבָה אֵל הַתֵּלָל וְלִקְחוּ זִקְנֵיהָ שְׁנֵילַת בָּקֵר: מִתְּנִי' מִזְנוֹן מִצִּמְצֵם שְׁאִין זֶה קְרִיבָה לֹו מִזֹּו אִפִּי' בְּמַלְא חוּטִי וְאֵין וִירוּשָׁלַם כּו' מִפְּרָשׁ טַעֲמָא בְּגַמִּי': מוֹלִיכִין הֲרֵאשׁ אֲצַל הַגּוֹף בְּגַמִּי' מִפְּרָשׁ לְמַאי הֲאִתְּקֵאל מוֹלִיכִין: גַּמִּי אֲפֻשֶׁר לְצַמְצֵם אֲפֻשֶׁר לְבָנוֹן הֲמַהּ וְאֵמַת מַמְדִי שְׁאִין זֶה קְרִיבָה לֹו מִזֹּו כֵּלָל וְהוּלָהוּ שְׁמִיְהִן קְרִיבוֹת: וְהָסַבֵּר גַּמִּי קְרִיבָה דְּתִיב בְּקִרָא אֲפִלּוֹ קְרִיבוֹת בְּמַשְׁמַע כִּמְזִי וּבִהְמָה רַבָּה (וְיֹנָה ד') דִּלֵּאס"ר אִי אֲפֻשֶׁר לְצַמְצֵם אֵין בָּאֵן קְרִיבָה אֵלֹא אַחַת וְאֵלֹן הוּא דִּלָּא וְעֵינִין הִי מַעֲיָהּ וְהֵנָּה לִיָּה לְמִמַּר יִבְאִיו שְׁנֵילַת בְּשִׁתְּפוּת וְקִמְצֵם אִם שְׁלָנִי קְרִיבָה תִּלְקֶס: וְהֵא קִמְצֵי לִנְי וְאִם עִירֶסֶס קְרִיבָה תִּלְקֶנּוּ וְהֵא קִמְצֵי לְקֶס: אֲלֵימָא לְעִנְיִן מַמְדִיָּה קֵאלְמַר יִבְאִיו הֲרֵאשׁ אֲצַל הַגּוֹף דְּמַמְקוֹם שְׁמִיְצֵאל הַגּוֹף שֶׁם גִּרְיָן לְמַדֵּל וְיִבְאִיו הֲרֵאשׁ לְבָאֵן וְהֵא מִתְּקַמְנִי כּו': הֵנָּה מְקוֹמֹו לְקַבְּרוֹ שֶׁם דְּזֶה אֲחַד מִי' תַּנְאִים דְּהִתְנַהֵּו וְהוֹשַׁע בְּסִקֵּר מִרְבָּה (כ"ח דף פא.): עִקֵּר חֵייתָאל כּו' הֲלָפֵךְ עִקֵּר תֵּלָל מִקְרִי מוֹדְדִין מֵנֶחָ בְּדִתִּיב אֵל הָעִירִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַתֵּלָל: אֲתָה גִזְיָה אֲתָה מִרְאשִׁי וְצִרְתָּ רֵאשִׁי תַמְלָה דְּגִזְיָו לְשִׁנָּא דְּרִישָׁא כִּמְזִי גִזְי גִּזְרָךְ עִקֵּר רֵאשֶׁךְ תִּלְשִׁי וְגַלְי רֵאשֶׁךְ: אֲפִלּוֹ תִימָאל אֲבֵאל שְׂאוֹל בֵּר' עִקְיָבֵאל סְבִירָאל לַה: מ"ט דְּכִי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יִשְׁכָּב דֵּאלְמַר מִן הַצֹּנֵאר הוּא קְרוֹי תֵּלָל: דְּתִיב אֵל צִירָא תִלְגִי רָשָׁעִים וְהֲלָפֵךְ מַמְנֹו מוֹדְדִין בְּדִתִּיב אֵל הַתֵּלָל: מִתְּנִי' נַפְטָרוֹ וְקִנְי וִירוּשָׁלַם כּו' שְׁאִין שְׁלִיָס אֵלֹא לְמַדֵּל בְּדִתִּיב וְיִצְאוּ זִקְנִיָן וְשִׁטְרִין וְקַמְדִּין: וְאֵע"פ שְׁאִינוּ אֵינִן בְּשֶׁר קֵלָא כְּתִיב בַּהּ עֲבוּבֵאל וְלֹא גִלְמַר אֵלֹא לְמַצִּיה: בְּקוֹפִין כִּמְזִין סְבִין זְלוֹל: מֵאֲחֻרְיָה מַמּוֹל עֲרַפְה: מְקוֹמָה אֲסוּר לְעוֹלָם: וְמִתַּר לְקִרָה שֶׁם בְּשִׁמְן דְּוָקֵאל גִּטַּט עֲבוּבָה שְׁאִינָה בְּגוּפָה שֶׁל קִרְקַע בְּמַפְרָשׁ בְּגַמְרָא: לֹא בָא לְזִינוּ וּפְטִרְנוּהוּ בְּגַמִּי' מִפְּרָשׁ בְּלֹא מוֹזְנוּת וְהִינוּ זִינוּ לֹא שְׂסִכוּ לֹא נִהְרַג עַל זִינוּ שְׂסִקְרְנוּהוּ בְּלֹא מוֹזְנוּת וְהִצְרַךְ לְקַטֵּטס אֶת הַעֲרִיּוֹת וְשַׁל כֶּה נִהְרַג: לֹא רִאיוֹנֵהוּ וְהִנְחִינוּהוּ וְחִילִי בְּלֹא חֲבוּרָה וְהִינוּ וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ:

וְהַחֲבָנִים

 מסורת הש"ס

א משנה סוטה

ב סנהדרין פח; בברות יז:

ג יומא פה; אוצר מדרשים יצירת הולד

ד לעזי לח:

 גליון הש"ס

גמ' דכתיב כי ימצא פרט למצוי. עיין סנהדרין דף פ"ו ע"א תד"ה מונמצא:

שם ומודדיו לעיר שיש בה ב"ד. עיין ב"ב דף כג ע"ב תד"ה בדליכא:

שם אבא שאול אומר מטבורו. עיין נדה דף כה ע"א תד"ה תחלת:

שם זקני אותה העיר. עיין באר שבע הוריות דף ג ע"ב ד"ה ה"ג מטבתא:

רש"י ד"ה וקסבר כו' כמו ובהמה רבה. עיין קידושין דף יח ע"א ברש"י ד"ה טובא משמע ועיין תמורה ט ד ט ע"א:

 תורה אור השלם
--

וַיֵּצֵאוּ זִמְרֹנִי וּשְׁפֹרָיִם וַיַּדְדּוּ אֶל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֵלָל (דברים כא, ב)

והנה העיר הקרובה אליהחלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלות בקר אשר לא-יעבד בה אשר לא- משקה בעל (דברים כא, ג)

כי־יוצא חלל באדמה אשר וזהו אלהיה נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הקחו (דברים כא, א)

על־יד נוסמכתי מבסוץ מקעי אמי אפתה גוזי בד תהלתי תמיד (תהילים עא, ו)

זוי נזרד וחסליכי ושאיי על־שפים קינה כי מאס וזהו ויטש את־דור עבנתו (ירמיהו ז, כט)

כל אשר נשמת־רוח חיים באפיו מכל אשר בסוכה מתו (בראשית ז, כב)

בחזות לך שוא בקסם־לך כזב לתת אותם אלי־צאורי חללי רשעים אשר־בא יוסם בעת צוון קץ (יחזקאל כא, לד)

וענו ואמרו נדינו לא (שפעה) [ששכח] את־הדם הזה ועינינו לא ראו (דברים כא, ז)

מסורת הש"ס
א ספרא אמור פרק ז ג; ספרי במדבר; חולין כד. ב עבודה זרה כג. ג ספרא אמור פרק ז ב ד שבועות ל. ה קידושין עז. ו ספרא צו פרק ט ב; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יב ח
תורה אור השלם

כפר לעמך ישראל אשר־פדית יהוה ואל־יתן דם נמי בקרב עמך ישראל ונפטר להם הדם [דברים כא, ח]

עֲנֵת או שבור או־חרוץ או־יבֹלֶת או נָבַב או יִלְפֹת לא־תִקְרִיבו אֶלֶּה לַיהוָה וְאִשָּׁה לא־תִתֵּנוּ מִתָּמָס עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה [ויקרא כב, כב] לא־תִחַרֶשׁ בְּשׁוּר־יִבְחָמָר יִחַדּוּ [דברים כב, י]

וּמִדָּ כֹרֶנֶכָר לא תִקְרִיבו אֹת־לָהֶם אֱלֹהִיכֶם מִכָּל־אֶלֶּה כִּי קוֹשְׁתָם בָּהֶם מוֹס כָּם לא יִרְצוּ לָכֶם [ויקרא כב, כה]

זאת חֲקֵת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְאָמֹר דָּבָר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֶלֶּדֶד פָּרָה אֲדִמָּה תְּמוּסָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹס אֲשֶׁר לא־עָלָה עָלֶיהָ עַל [במדבר יט, ב]

וְהִנֵּה הֵעִיר הַקֹּרֶבָה אֶל־הַסֵּל וּלְקַחוּ זָקֵנוּ הֵעִיר הַהוּא עֲגֹלַת כָּקָר אֲשֶׁר לא־עֲבַד בָּהּ אֲשֶׁר לא־קִשְׁקָה בַעַל [דברים כא, ג]

וְהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים בְּדִכְתִּיב לְעֵל וּנְגָשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי וְלֹא פָרַשׁ עַל מִי הֵם נִגָּשִׁים: וְלֹא הָיו צְרִיכִים לוֹמַר וּנְכַפֵּר לָהֶם הָדָם כְּלוּמָר וּנְכַפֵּר דְּכִתִּיב בְּחָרָא לֹא־אוּרְעִנוּ וְאִמְרִינוּ קָלִי שְׂוִיָּה אֶף זֶה עֲכַלְל לְמִיכָה אֵלֶּה מַלְתָּא בְּאִנְשֵׁי נִפְשָׁה הִיא שְׂרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּשָׂר אֶת יִשְׂרָאֵל ע"י מִשָּׁה רַבִּינוּ לְכַשְׁנִישׁוֹ כֵּן וּנְכַפֵּר לָהֶם הָדָם: גַּמ' עֲגָלָה בַּת שְׁנָתָה הִיא וְאִם עֲבָדָה שְׁנָתָה פְסוּלָה דְּכַל מָקוֹם שְׁנֶאֱמַר בַּתּוֹרָה עֲגָל כָּתֹם כֵּן שְׁנָה הוּא דְיֹאִיף מוֹנַעְגַל וְכָבֵשׁ כֵּן שְׁנָה: פָּרָה חֲלָמָה אֵין שְׁעוֹר לְשִׁנוּתִיקָה: מוֹס פּוֹכֵל בַּה מְכִיב בַּפָּרָה חֲלָמָה אֵין בַּה מוֹס (שְׂמַחֲכָר יט): בַּה מְעוּט: אֵלֶּה מַעֲתָה דְּכַל הִיבָא דְּכַתֵּב בַּה מְעוּטָא הוּא וְלֹא גְמָרִינוּ מָנָה בָּהֵל וְחֹמֶר: לֹא יְהוּ שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת בַּפָּרָה דָּהָא עוֹל פְּלִכָד בְּתִיב בַּה אֵלֶּה דְגָמַר לֶה אֵבָר"ו מַשְׁגָּלָה דְּכִתִּיב (דְּכָרִים כח) חֲשֵׁר לֹא עֲבַד בַּה כָּל עֲבוּדוֹת שְׂמִשְׁמַע וְאִי בַּה מְעוּטָא לֹא נִגְמַר מָנָה: אֲלַמָּה חֹמֶר רַב וְהִמָּה הַגִּיחַ עַל פָּרָה עוֹדָה עַל שְׂקִין חֲגָלָה עַל שְׂקִין פְסוּלָה וְאע"ג דְּלֹא־ו עוֹל הוּא וּבַעֲלִיָּה לְחֻמִּים מִפְּסָלָא דְּכִכְתִּיב בַּפָּרָה מַעֲלֹאֶכֶת עוֹל הַלְמִיכָה בַּה חֲשֵׁר לֹא עָלָה בַעֲלִיָּה לְחֻמָּה וְאִפְּלִי אֵלֶּה מַשְׁכָּה: וּבַעֲגָלָה עַד שְׂתַמְשֵׁךְ שְׂתַטְלִטֵל הַמַּשָּׂא מִשְׁטַ בַּעֲגָלָה בְּתִיב חֲשֵׁר לֹא מַשְׁכָּה וְהָמָן בְּרִיךְ פִּינוּ דְשֵׁאֵר עֲבוּדוֹת בַּפָּרָה לֹא בְּתִיבִי וּמַעֲגָלָה לְפִינוּ אִמְחִי מִפְּסָל בַעֲלִיָּה לְחֻמָּה דְשֵׁאֵר מַשְׂאֵי שְׂאִינוּ עוֹל מִמָּשׁ מ"מ שְׁמַע מָנָה דְגָמַר פָּרָה מַעֲגָלָה בַר"ו בַּשָּׂאֵר עֲבוּדוֹת וְאע"ג דְּכִכְתִּיב בַּה מְעוּטָא: שְׂאִנִי פָּרָה דְלִפְּלִינוּ עַל עַל וְכִינוּ דְגִזְרָה שְׁנֵה מַסָּנָה הִיא הֵינָה לִיָּה פִמְחֹן דְּכִכְתִּיב בְּנוֹפָה וּמְעוּטָא דְּבַה דְרִישׁ לִיָּה לְהַרְשָׁא אַחֲרִינָא כִּלְהַמְנוּ: עֲגָלָה גַּמִּי תִּיטִי עַל עַל מַפָּרָה לְמוֹס: לְמַעוּטִי תַקְשִׁים דָּלֹא פְסָלָה בַּהוּ עֲבוּדָה מִהַקְרָבָה חֲכָל פָּרָה לֹא מַשְׁמַטָא לֶאֱתָנָא מנ"ס: מִי לִיבָא דְכִכְלִי בַּהוּ שְׁנִים וְהָרִי כְּסָח וְחֻטְאֵת דְּכִכְתִּיב בַּהוּ בְּנִי שְׁנָתָן וְכִי אַנְטִרִיָּה בַּה לְמַשְׁטִינָא מִפְּסָל עֲבוּדָה לְהָכִי אַנְטִרִיָּה דְאִי לֹא מַשְׁטִינָהוּ הָיוּ גְמָרִי בָּהֵן וְחֹמֶר מַעֲגָלָה: שְׁעַבְדָּה בָּהֵן עֲבוּדָה דְרָסִי: עֲבוּדַת אֲסוּר בְּגוּן בַּשָּׂפַת אוּ פְלֹאִס בְּשׁוֹר וְחִמּוֹר: עֲבוּדַת אֲסוּר גַּמִּי מִהֲאִי חָרָא בְּקָהֵל דְּכִינוּ דְּתָרִי חֲרָסִי בְּתִיבִי עַל בְּרַחֲמֶיךָ מַח מוֹיָהוּ לַעֲבוּדַת אֲסוּר: עוֹל גַּבִּי פָּרָה תְּנִיָּא: שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת בַּה דְּכִכְתִּיב חֲשֵׁר לֹא עֲבַד בַּה: וְאִם נִפְשֵׁךְ לוֹמַר וְאִם יֵשׁ לָךְ לְהַשִּׁיב עַל ק"ו זֶה צָא וְלַמַּח בְּנ"ש גְּאָמַר כְּאֵן עָלָ כּוֹ: גְּאָמַר כְּאֵן כּוֹ וְהֲאִי עוֹל יַתּוּכָא הוּא דָּהָא בַּעֲלָל שְׂאֵר עֲבוּדוֹת הוּא: מִחִי אִם נִפְשֵׁךְ לוֹמַר מִחִי הֵינָה לָךְ לְמַזְכָּה דְשַׁבְחָה תֵּנָא לְאֹרְחָהּ וְלִיָּף בְּגִזְרָה שְׁנֵה: וּמִמָּקוֹם שְׂבָאֵת לֹא־ו תֵּנָא חֲתַנִּי לֶה אֵלֶּה תִּיּוּבַפָּה קֹא מִפְּרַשׁ וְאִל בְּמָרָא דְּהָא מוֹיָב־לְרַב וְהִמָּה דְאִמַר לְעֵל שְׂאֵר מַשְׂאוֹת פּוֹכֵל בַּפָּרָה בַעֲלִיָּה בַעֲלָמָא וְהָא כִינוּ דְשֵׁאֵר מַשְׂאוֹי בַּפָּרָה לֹא בְּתִיב וּמַעֲגָלָה לִיָּף לֶה בְּגִזְרָה שְׁנֵה וּמִמָּקוֹם שְׂבָאֵת מַשֶּׁס יֵשׁ לָךְ לְגַמַּד גַּמִּי דְמָה עֲגָלָה עַד שְׂתַמְשֵׁךְ אֶף פָּרָה בַּשָּׂאֵר מַשְׂאוֹת דְלִפְּלִינוּ מַעֲגָלָה עַד שְׂתַמְשֵׁךְ: ת"ל חֲשֵׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל מ"מ דְרִישׁ לִיָּה עָלָ עָלָ מְקַלָּא בְּתִיב חֲשֵׁר לֹא עָלָה עוֹל עָלֶיהָ וְתוּ הָרַר בְּתִיב עוֹל לְהַרְשָׁא בַּמְדַּקְשִׁינָא וְאִל: א"כ כּוֹי שְׂלֹא בַשָּׂעַת עֲבוּדָה וְאִפְּלוּ הַגִּיחוּ עָלֶיהָ לְהַכֵּל מַשָּׂא מִיָּדוּ וְלֹא לְמַשֵּׁךְ: אֵלֶּה בַשָּׂעַת עֲבוּדָה כְּלוּמַר שְׁעֲבוּדָה זוּ לְצֶרֶךְ הִיא חֲכָל אַחֲרָאִי בַעֲלָמָא שְׁהַגִּיחַ עַק עָלֶיהָ וְלֹא לְהוֹלִיכוּ אֵלֶּה אַחֲרִי וְאוֹתֵיב לֹא פְסָלָה: מַשִּׁיבַת עוֹל לְפַסֵּל בַעֲגָלָה: שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פְרוֹת עֲגָלָה בַּת שְׁנָתָה לֹא וְלָהֶה: בְּמָקוֹם שְׂאִין עוֹשָׂה פְרוֹת נַחַל אֵיתָן קָשָׁה: שְׂלֹא הַגִּיחוּהוּ שְׁהַרְגוּהוּ:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

וְהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים בְּדִכְתִּיב לְעֵל וּנְגָשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי וְלֹא פָרַשׁ עַל מִי הֵם נִגָּשִׁים: וְלֹא הָיו צְרִיכִים לוֹמַר וּנְכַפֵּר לָהֶם הָדָם כְּלוּמָר וּנְכַפֵּר דְּכִתִּיב בְּחָרָא לֹא־אוּרְעִנוּ וְאִמְרִינוּ קָלִי שְׂוִיָּה אֶף זֶה עֲכַלְל לְמִיכָה אֵלֶּה מַלְתָּא בְּאִנְשֵׁי נִפְשָׁה הִיא שְׂרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּשָׂר אֶת יִשְׂרָאֵל ע"י מִשָּׁה רַבִּינוּ לְכַשְׁנִישׁוֹ כֵּן וּנְכַפֵּר לָהֶם הָדָם: גַּמ' עֲגָלָה בַּת שְׁנָתָה הִיא וְאִם עֲבָדָה שְׁנָתָה פְסוּלָה דְּכַל מָקוֹם שְׁנֶאֱמַר בַּתּוֹרָה עֲגָל כָּתֹם כֵּן שְׁנָה הוּא דְיֹאִיף מוֹנַעְגַל וְכָבֵשׁ כֵּן שְׁנָה: פָּרָה חֲלָמָה אֵין שְׁעוֹר לְשִׁנוּתִיקָה: מוֹס פּוֹכֵל בַּה מְכִיב בַּפָּרָה חֲלָמָה אֵין בַּה מוֹס (שְׂמַחֲכָר יט): בַּה מְעוּט: אֵלֶּה מַעֲתָה דְּכַל הִיבָא דְּכִכְתִּיב בַּה מְעוּטָא הוּא וְלֹא גְמָרִינוּ מָנָה בָּהֵל וְחֹמֶר: לֹא יְהוּ שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת בַּפָּרָה דָּהָא עוֹל פְּלִכָד בְּתִיב בַּה אֵלֶּה דְגָמַר לֶה אֵבָר"ו מַשְׁגָּלָה דְּכִתִּיב (דְּכָרִים כח) חֲשֵׁר לֹא עֲבַד בַּה כָּל עֲבוּדוֹת שְׂמִשְׁמַע וְאִי בַּה מְעוּטָא לֹא נִגְמַר מָנָה: אֲלַמָּה חֹמֶר רַב וְהִמָּה הַגִּיחַ עַל פָּרָה עוֹדָה עַל שְׂקִין חֲגָלָה עַל שְׂקִין פְסוּלָה וְאע"ג דְּלֹא־ו עוֹל הוּא וּבַעֲלִיָּה לְחֻמִּים מִפְּסָלָא דְּכִכְתִּיב בַּפָּרָה מַעֲלֹאֶכֶת עוֹל הַלְמִיכָה בַּה חֲשֵׁר לֹא עָלָה בַעֲלִיָּה לְחֻמָּה וְאִפְּלִי אֵלֶּה מַשְׁכָּה: וּבַעֲגָלָה עַד שְׂתַמְשֵׁךְ שְׂתַטְלִיטֵל הַמַּשָּׂא מִשְׁטַ בַּעֲגָלָה בְּתִיב חֲשֵׁר לֹא מַשְׁכָּה וְהָמָן בְּרִיךְ פִּינוּ דְשֵׁאֵר עֲבוּדוֹת בַּפָּרָה לֹא בְּתִיבִי וּמַעֲגָלָה לְפִינוּ אִמְחִי מִפְּסָל בַעֲלִיָּה לְחֻמָּה דְשֵׁאֵר מַשְׂאֵי שְׂאִינוּ עוֹל מִמָּשׁ מ"מ שְׁמַע מָנָה דְגָמַר פָּרָה מַעֲגָלָה בַר"ו בַּשָּׂאֵר עֲבוּדוֹת וְאע"ג דְּכִכְתִּיב בַּה מְעוּטָא: שְׂאִנִי פָּרָה דְלִפְּלִינוּ עַל עַל וְכִינוּ דְגִזְרָה שְׁנֵה מַסָּנָה הִיא הֵינָה לִיָּה פִמְחֹן דְּכִכְתִּיב בְּנוֹפָה וּמְעוּטָא דְּבַה דְרִישׁ לִיָּה לְהַרְשָׁא אַחֲרִינָא כִּלְהַמְנוּ: עֲגָלָה גַּמִּי תִיטִי עַל עַל מַפָּרָה לְמוֹס: לְמַעוּטִי תַקְשִׁים דָּלֹא פְסָלָה בַּהוּ עֲבוּדָה. סִלְקָא דְעֵתָהּ אִמְיָנָא לִיתִי בְּקַל וְחוֹמָר מַעֲגָלָה: וְמָה עֲגָלָה שְׂאִין מוֹם פּוֹסֵל בַּה — עֲבוּדָה פּוֹסְלַת בַּה, קְדָשִׁים שְׂמוּם פּוֹסֵל(ת) בָּהֵן — אִינוּ דִּין שְׁעֲבוּדָה פּוֹסְלַת בָּהֵן? אִיכָא לְמִיפְרָה: מָה לְעֲגָלָה שְׂכּוֹן שְׁנִים פּוֹסְלוֹת בַּה! אַטוּ קְדָשִׁים מִי לִיכָא דְפִסְלִי בַּהוּ שְׁנִים? כִּי אִיצְטְרִיָּה קָרָא לְהִנָּה קְדָשִׁים דְּפִסְלִי בַּהוּ שְׁנִים.^[o] וְקְדָשִׁים דְּלֹא פְסִלָה בַּהוּ עֲבוּדָה מִהֲכָא נִפְקָא? מִהֲתָם נִפְקָא: "עוֹרֶת אוּ שְׁבוֹר אוּ חֲרוּץ אוּ יִבֹּלֶת אוּ גָרֵב אוּ יִלְפֹת לא תִקְרִיבו אֶלֶּה לַה", אֵלֶּה אִי אִתָּה מְקָרִיב, אֲכָל אִתָּה מְקָרִיב קְדָשִׁים שְׁנַעְבָּדָה בָּהוּ עֲבוּדָה! אִיצְטְרִיָּה, סִלְקָא דְעֵתָהּ אִמְיָנָא: הֲגִי מִיָּלִי הִיכָא דְעֲבַד בָּהוּ עֲבוּדַת הָיִתָּה, אֲכָל עֲבוּדַת אִיסוּר אִימָא לִיתַסְרוּ, צָרִיכָא. וְהָא גַּמִּי מִהֲכָא נִפְקָא — "וּמִיָּד כֵּן נָכַר לא תִקְרִיבו אֶת לָהֶם אֱלֹהִיכֶם מִכָּל אֶלֶּה", אֵלֶּה אִי אִתָּה מְקָרִיב, אֲכָל אִתָּה מְקָרִיב קְדָשִׁים שְׁנַעְבָּדָה בָּהוּ עֲבוּדָה! אִיצְטְרִיָּה, סִלְקָא דְעֵתָהּ אִמְיָנָא: הֲגִי מִיָּלִי הִיכָא דְעֲבַד בָּהוּ כְּשִׁחַן חוּלִין, אֲכָל עֲבַד בָּהוּ כְּשִׁחַן קְדָשִׁים — אִימָא לִיתַסְרוּ, צָרִיכָא. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַגִּיחַ עָלֶיהָ עוֹדָה שָׁל שְׂקִין פְסוּלָה, וּבַעֲגָלָה עַד שְׂתַמְשִׁוָּה. מִיתִיבִי: "עֵל", אֵין לִי אֵלֶּה עוֹל, שְׂאֵר עֲבוּדוֹת מִנִּין? אַמְרַתָּ, קַל וְחוֹמֶר: וְמָה עֲגָלָה שְׂאִין מוֹם פּוֹסֵל בַּה, שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת בַּה, פָּרָה שְׂמוּם פּוֹסֵל בַּה — אִינוּ דִּין שְׂשָׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלִין בַּה? ⁽ⁿ⁾וְאִם נִפְשֵׁךְ לוֹמַר: נֶאֱמַר כָּאן "עֵל" וְנֶאֱמַר לְהֵלֹן "עֵל". מָה לְהֵלֹן שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת בַּה — אֶף כָּאן שְׂאֵר עֲבוּדוֹת פּוֹסְלוֹת. מֵאִי "אִם נִפְשֵׁךְ לוֹמַר"? וְכִי תִימָא, אִיכָא לְמִיפְרָה: מָה לְעֲגָלָה שְׂכּוֹן שְׁנִים פּוֹסְלוֹת בַּה. אִי גַּמִּי: קְדָשִׁים יוֹכִיחוּ, שְׂמוּם פּוֹסֵל בָּהֵן, וְאֵין עֲבוּדָה פּוֹסְלַת בָּהֵן. נֶאֱמַר כָּאן "עֵל" וְנֶאֱמַר לְהֵלֹן "עֵל", מָה לְהֵלֹן שְׂאֵר עֲבוּדוֹת — אֶף כָּאן שְׂאֵר עֲבוּדוֹת. וּמִמָּקוֹם שְׂבָאֲתָה: מָה לְהֵלֹן עַד שְׂתַמְשִׁוָּה, אֶף כָּאן עַד שְׂתַמְשִׁוָּה! תִּנְיָא הִיא, דְאִיכָא דְמִייתִי לַה מַעֲגָלָה, אִיכָא דְמִייתִי לַה מִגּוּפָה דְפָּרָה.^[o] דְתַנְיָא: "עֵל", אֵין לִי אֵלֶּה עוֹל. שְׂאֵר עֲבוּדוֹת מִנִּין — תַלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר לא עָלָה עָלֶיהָ עֵל" מִכָּל מָקוֹם. אִם כֵּן מָה תַלְמוּד לוֹמַר "עֵל" — עוֹל פּוֹסֵל בִּין בִּשְׂעַת עֲבוּדָה בִּין שְׁלֹא בִשְׂעַת עֲבוּדָה, שְׂאֵר עֲבוּדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֵלֶּה בִּשְׂעַת עֲבוּדָה. וְאִימָא: "אֲשֶׁר לא עָלָה עָלֶיהָ" — כָּלַל, "עֵל" — פָּרַט, כָּלַל וּפָרַט, אֵין כָּלְלָל אֵלֶּה מָה שְׂבַפְרָט: עוֹל אֵין, מִיָּדִי אַחֲרִינָא — לֹא! "אֲשֶׁר" — רַבּוּיָא הוּא. 'וְתַנְיָא גַבִּי עֲגָלָה כִּי הֲאִי גְוּוּנָא: "עֵל", אֵין לִי אֵלֶּה עוֹל. שְׂאֵר עֲבוּדוֹת מִנִּין — תַלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר לא עֲבַד בַּה" מִכָּל מָקוֹם. אִם כֵּן מָה תַלְמוּד לוֹמַר "עֵל" — עוֹל פּוֹסֵל בִּין בִּשְׂעַת עֲבוּדָה בִּין שְׁלֹא בִשְׂעַת עֲבוּדָה, שְׂאֵר עֲבוּדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֵלֶּה בִּשְׂעַת עֲבוּדָה. וְאִימָא: "אֲשֶׁר לא עֲבַד בַּה" — כָּלַל, "עֵל" — פָּרַט. כָּלַל וּפָרַט, אֵין כָּלְלָל אֵלֶּה מָה שְׂבַפְרָט: עוֹל — אֵין, מִיָּדִי אַחֲרִינָא — לֹא! "אֲשֶׁר" — רַבּוּיָא הוּא. "אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בְּעִי מִיָּגִיָּה מְרַבִּי יוֹחָנָן: מַשִּׁיבַת עוֹל בְּכַמָּה? אָמַר לִי: כְּמֵלֵא עוֹל. אִיבַעְיָא לְהוּ: לְאֶרְכּוּ אוּ לְרַחְבּוּ? אָמַר לְהוּ הֵהוּ מְרַבְּנוּ וְרַבִּי יַעֲקֹב שְׂמִיָּה: לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִיָּגִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן: מַשִּׁיבַת עוֹל לְרַחְבּוּ טַפְּחָ. וְלִימָא טַפְּחָ? הָא קָא מַשְׁמַע לֹן שִׁיעוּרָא דְעוֹל — טַפְּחָ הָוִי. לְמֵאִי נִפְקָא מִיָּגִיָּה — לְמַקְחָ וּמִמְכָּר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כֵּן שְׂאוּל. מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תוֹרָה: הִבִּיא עֲגָלָה בְּנַחֲלָ? אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: יָבֵא דְבָר שְׁלֹא עֲשָׂה פִירוֹת, וְיַעֲרַף בְּמָקוֹם שְׂאִין עוֹשָׂה פִירוֹת, וְיַכְפֹּר עַל מִי שְׁלֹא הַגִּיחוּ[הוּ] לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת. מֵאִי פִירוֹת? אִילִימָא פְרִיָּה וּרְבִיָּה — אֵלֶּה מַעֲתָה אֲזָמָן וְאַסְרִיס חֲכִי נָמִי דְלֹא עָרְפִינוּ? אֵלֶּה מַצּוֹת. וּמוֹרִידִין אוֹתָהּ אֶל נַחַל אֵיתָן. "אֵיתָן" כְּמִשְׁמַעוּ, קָשָׁה. תַּגּוּ רַבְּכֵן: מִנִּין לֹאִיתָן שְׁהוּא קָשָׁה — שְׁנַאֲמַר:

"אֵיתָן"

מו.

עין משפט נר מצוה
א מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג, סמג עשין סח: ב מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' א, סמג עשין רלב, סמג עשין רלג: ג מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז:
ד מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב: ה מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז: ו מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז:
ז מיי' פא' מהל' איסורי המזבח הל' א: ח מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז: ט מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' ז:
י מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג: יא מיי' פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:

 מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; פסחים נג; הוריות י; סנהדרין קה: ב אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש ג בבא מציעא פז; סנהדרין קז: ד סנהדרין קז: ה סנהדרין קז: ו יומא פז; תוספתא יומא; משנה אבות ז כריתות כג; משנה כריתות; חולין פב. ח משנה סוטה; בבא בתרא קז. ט במדבר רבה; ספרי במדבר י תמורה טו; משנה מעשר שני
תורה אור השלם

וַיַּלֶּךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעוֹנָה לְזוֹת שָׁם כִּי־הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹלֹה אֶלְף וַיְהִי [מלכים א ג, ד]

וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי הָעִיר אֶל־אֲלִישָׁע הַחֶרְמֵץ מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב כְּאִשֶּׁר וַיְהִי [מלכים ב ב, יט]

וְאֲלִישָׁע חָלָה אֶת־חֲלִיוֹ אֲשֶׁר נָמוֹת בּוֹ וַיָּבֹד אֲלָיו יוֹאָשׁ וַיְהִי [מלכים ב יג, יד]

וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוּאֹל חַח כִּפְרוּם וַיַּפְרֹצְבוּ וַיֵּצֵר כִּפְרוּם כֶּסֶף וַיְהִי [מלכים ב ה, כג]

וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא־לָבִי הַלֵּךְ כְּאִשֶּׁר הַפְדֹּאִשׁ מַעַל מִרְכַּבְתּוֹ לַקְרֹאֲתָהּ וַיְהִי [מלכים ב ה, כו]

וְאַרְבָּעָה אָנָשִׁים הָיוּ מַצְרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיְהִי [מלכים ב ז, ג]

וַיָּרַעַת נַעֲמָן תַּדְבַּר־בָּהּ וַיּוֹרָעַהּ לַעֲלוֹם וַיַּצֵּא מִלִּפְנֵיו מַצְרַע כֶּסֶף־לְמַלְכִּים ב ה, כז]

וַיָּבֹא אֲלִישָׁע דֹּמֶשֶׁק וַיִּבְרָחַד מֶלֶךְ־אַרְם חָלָה וַיֵּצֵא־לוֹ לְאֹמֶר כֹּאֵ וַיְהִי [מלכים ב ה, יז]

אֲנָכִי וַיְהִי אֶלְחִיד אֲשֶׁר הוּצֹאֲתִיד מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים [שמות כ ב]

וַיֹּאמְרוּ בְנֵי־הַנּוֹבִיאִים אֶל־אֲלִישָׁע הַחֶרְמֵץ הַמְקוֹם אֲשֶׁר אָנַחְנוּ יוֹשְׁבֵים שָׁם וַיְהִי [מלכים ב ו, א]

לֹא־אֶפְקוֹד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל־כַּלְתֵּיכֶם כִּי תִנָּאֲפְנָה כִּי־הֵם עַם־הַזֹּנוֹת וַיְהִי [חושע ד, יד]

אֲלָלִי לִי כִי הִיִּיתִי כְּאִסְפָּרִיָּקוֹץ כַּעֲלַת כְּצִיר אִיר־אֲשׁוּבֹל לְאֹכֹל וַיְהִי [מִיכָה ז, א]

כִּי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂר תִּבְּרֹאֲתָהּ בַּשָּׂנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וַיְהִי [דברים כו, יב]

לָהוּ דָבִים וְלֹא לָהוּ יַעַר מֵאִי עֶבֶד לִיה יַעַר דְּקָרִית לִיה נֹם: דְּבַעֲיָתִי הַדָּבִים לַהֲקָרֹת דָּהֵם בְּשֹׁאֵין מִקֹּדס קְרוֹב לָהֶם לָנוֹם וּלְהִתְחַבְּאוֹת וּבָדָהוּ קְרוֹבִים לַיַּעַר וַיֵּצְאִין בְּהִבְטָחָה: זָכָה וַיָּנַחַה מִמֶּנּוּ מוֹד וּשְׁלֵמָה שֶׁהָרַע לַהֲקָרִיב קִרְבָּנוֹת אֶלְמָא זֶה הָיָה שְׂכָרוֹ: לְהַלְלָה בָּהּ לְמַעַן אֵת וַיִּשְׁרָאֵל וְאַתָּה בָּנָהּ בְּאֵן נִתְּנָוְהִיה: וְאֶלָּא מֵאִי טִיבוּתָהּ דְּמִקֹּדס אֵאלֹא וְהַיָּסוֹם רָעִים וְהָאֲרָן מְשַׁלְּתָּ: חֲן מִקֹּדס עַל יוֹשְׁבָיו וְאֶפְלוּ אֵאל כַּע וְקִרְאָה לָהֶם טוֹב: חֲן הָאִשָּׁה תְּמִיד עַל בַּעֲנָה וְאֶפְיִי הִיא מִכַּעֲרַת טַשְׁאֵת חֲן בַּעֲיָתִי: אֶחָד שְׁכָרָה דָּבִים בַּשָּׁן שְׁכָרָה דָּבִים בַּתִּינוּקָת: חָלָה חַד אֵת חָלָיו תְּרִי וְחַד אִשָּׁר יָמוּת עוֹ: מִי שְׁקוֹל בְּלִי הִיא בַּהֲלִי קֶרֶף כְּתִיב שְׁמָנָה דְּבָרִים כֶּסֶף וּבָגָדִים וְעֹלָן וּבָהָר וּשְׁבָדִים וּשְׁפָחוֹת וַיִּזְיָתִים וּבְרָמִים: כֶּסֶף וּבָגָדִים הִיא שְׁקֵל דְּכַתִּיב וַיֵּצֵר בְּכָרִים כֶּסֶף בַּשָּׁנִי חֲרָטִים וּשְׁטִי חֲלָפוֹת בָּגָדִים: בַּשְּׁמָנָה שְׁלָרְנִים בַּשָּׂרָה שְׁמָנָה שְׁרָנִים (שְׂכַת קז.): אִיעֵי עַת לַעֲוֹל שְׂכָר חִירָתָהּ בַּעֲלִים הָזִי: אֶבֶן טַרְאֵבַת שְׁמַעֲבַת אֵת הַמַּתְכַּת מִן הָאֲרָן וּמַשְׁמִיכָתָה בְּאִיר וַיַּע"י אֵתֵי אֶבֶן הַשְּׁמִיד הַשְּׁגִלִים שֶׁל וַיְרַבֵּם בְּאִיר:] רַבָּנן דְּחַה עוֹסָה הָיָה אֵת הַהַלְמִידיִם מַשְׁנִי אֶלִישָׁע בַּשָּׂהָה שְׁמַשֵּׁם לִפְנֵי דְכַתִּיב לְאַחַר שְׂפָרַשׁ מִמֶּנּוּ הַמִּקֹּדס אִשָּׁר אָנַחְנוּ יוֹשְׁבִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל רַבָּנן צַר מִמֶּנּוּ שְׁטוּיָשׁוּ הַהַלְמִידיִם שֶׁהָיָה גָּזוּי מוֹסָה: יִצְחִי מֶלֶכְא תְּהִלָּה לַרַבָּנן בַּדְּלִמְרִין בְּחִישׁוֹן בְּהַלְאִמֶר לַשְּׁלֹחַ (קף כו.): בַּעֲלִי שְׂרִי בַּתִּכָּה נָשִׁיא (הִיָּה) בַּדְּלִמְרִין בַּהֲגִיָּה (קף טו.): קֹם קִמְוִיָּה שְׂפִיר בַּבְּדָתִי: אֶכְסֵנִיָּה זי וְסָה בַּמַּעֲשִׂיָּה: טְרוּטוֹת עֲנֻלָּת: בָּהָן אֶתָּה עוֹסֵם מִסְתַּכַּל בְּאִשָּׁת אִישׁ: אֲחִיוֹ לִיָּה בִּיָּה שְׁיִתְבַּלְעוּ: יָצַר שֶׁל תַּשְׁמִישׁ תַּקְרָכָה בְּמִין שֶׁלֹּא וַיִּקֵּן בַּכְרִיָּה וּרְבִינָה וְכֵן תִּינוּק פֶּן וַיִּכְרַח וַיִּשְׁכַּח אֵת עֲמֻדָה וְאִשָּׁה אֵף הִיא זַעֲמָה קָלָה וְאֵם וַיִּרְעוּהָ עֲמָא לַתְּרַשְׁתָּה רַעִיה: מִתְּנִי עֲמָא וְתַרְעָה בַּעֲבָר כְּאִשָּׁר חָלָין וְהִיא עֲמָא לִיָּת לֵה הִיא אֶלְמְרִין בַּכַּמָּה זֻכַּתִּי עֲנָה עֲרוּפָה נְאֻסָּה מַחֲוִים וִירִימָה לְגַמֵּל אִיתָהּ לְאִסְרָתָהּ וּבַמַּסְכַּת כְּרִיתוֹת וַעֲמִינוּן לֵה לְמַלְתָּא בַּשְּׁלֵמָא דְּמַנְיָ בַּשָּׂרָה בַּתְרָא (קף כה.): בַּכְרָה כַּסְפָּה הִיא זַעֲמָה אֵת שֶׁלָּהּ וְאֵם לֹא נִמְצָא הֵאֲרַג נִתְפַּכֵּר הַסַּפָּה וּלְכַשְׁנִמְצָא נִשְׁכָּה וְצִי וַיִּהָרַג וּמִוִּיָּה הִיא בְּאִשְׁוֶר הָאִלָּה דִּיָּהּ הָיָה קוֹמָא דְּבַשְׂרָה כְּתִיב בַּהּ בְּהַדָּשִׁים: גָּזוֹם אִמְרִים רָאִישׁ לֹא הָיוּ עוֹרְפִין דְּהָא גִזְעָה מִי הַבַּיִת וְאֻע"כ שְׁאִינוּ עֲבָדוּ בַּשָּׁנִים לָמוֹת: בַּעֲנָה עֲנָה עֲרוּפָה דְּהָרִי מַכִּירִין (הן) בָּהָן מִי דְּהַגִּיל בָּהָן לְהַרְג: לֹא אֶפְקוֹד עַל גִּלְחָה גְּזוּיָיִכֶם לְבָדָקוֹן וּמַשְׁנִי מַה עַל בְּטוּיָיִכֶם כִּי תִזְנֶינָה וַיַּעַי כִּי הֵם עַם הַזֹּנוֹת וַיִּפְרִי הֵם עֲצִינוּ טַרְאִין בַּכְרִים הָלָה: הַאֲשְׁטוּלֹת מַפְרַשׁ בַּצִּמְרָא שֶׁהֵם בָּהָן עַל וַיִּמְיָהוּ לֹא הָיָה מִחְלָקַת בַּחֲשָׁמִי וַיִּשְׁרָאֵל פֶּלֶן הָיוּ אִמְרִים דְּבָרִים בַּנְתִּינוּתָהּ לְמַשָּׁה מַסִּנִּי וְהָן הָרַשְׁוִנִים שְׁנִתְלָקוּ בַּמַּחֲבֵת הַרְבָּנוֹת בְּיוֹם טוֹב בַּדְּלִמְרִין בַּהֲגִיָּה (קף טו.): וְאֵאל הָיָה מִחְלָקַת רַאשֹׁון שֶׁהָיָה בַּיִשְׁרָאֵל בַּדְּבָרִי חִירָה: הַעֲבִיר אֵלִיתָה הַמַּעֲשֵׂר שֶׁלֹּא וְהָיוּ מִתְּעִין בַּעֲרִיתִי הַקִּדָּשׁ כִּי וּבַגְּמִרָא מַפְרַשׁ טַשְׁמָא: עוֹרְרִין וְעוֹרְפִין בַּצִּמְרָא מַפְרַשׁ טַשְׁמָא:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

סוטה פרק תשיעי עגלה ערופה, ציור מאת אברהם מנחם בן-ציון, 1910

רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: גַּס בְּתוֹה גַּס. מֵאֵן דְּאָמַר גַּס — יַעַר הָוָה, דּוּבִיִּם לֹא חִוּ. מֵאֵן דְּאָמַר גַּס בְּתוֹה גַּס — לֹא יַעַר הָוָה וְלֹא דּוּבִיִּים חִוּ. וְלִיהִוִי דּוּבִיִּים וְלֹא לִיהִוִי יַעַר! דְּבַעֲיָתִי. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בַּשְּׁבִיל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קִרְבָּנוֹת שֶׁהָקָרִיב בְּלֶק מְלָה מוֹאֲב הוּבָקְעוּ מִיִּשְׂרָאֵל

אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים. אֵינִי? ^(א)וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא לְשַׁמָּה. שְׁמַתוֹה שְׁלֹא לְשַׁמָּה — כֹּא לְשַׁמָּה. שְׁבִשְׁכַר אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קִרְבָּנוֹת שֶׁהָקָרִיב בְּלֶק מְלָה מוֹאֲב, זָכָה וַיָּצִתָּה מִמֶּנּוּ רות שְׂנִיצָא מִמֶּנָּה שְׁלֵמָה, שְׁכַתוֹב בִּיה "אֶלֶף עֲלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֵמָה". וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶן חֲנַנִי: רות בַּתוּ שְׁל עֲגָלוֹן בְּנוּ שְׁל בְּלֶק הִיתָה! תַּאֲוָתוֹ מִיָּהָא לְקַלְלָה הָיוּ. ^(ב)וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי הָעִיר אֵל אֲלִישָׁע הַנָּה נָא מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב כְּאִשֶּׁר אָדִנִּי רֹאָה וְגו'". וְכִי מֵאַחַר דְּמִיִּם רָעִים וְאָרִץ מְשַׁכְּלָת, אֶלָּא מָה טוֹבָתָהּ? אָמַר רַבִּי חֲנִין: חֲן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלֵשָׁה חֲינוּת הן: חֲן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, חֲן אִשָּׁה עַל בַּעֲלָהּ, חֲן מְקַח עַל (מְקַחוֹ). ^(ג)תְּנוּ רַבָּנן, שְׁלֵשָׁה חֻלָּאִין חָלָה אֲלִישָׁע: אֶחָד שְׁגִירָה דּוּבִיִּים בַּתִּינוּקוֹת, וְאֶחָד שְׁדַּחְפוֹ לְגַחְזִי בַשְּׁתִּי יָדִים, וְאֶחָד שְׁמַת בּו, שְׁנָאָמַר: "וְאֲלִישָׁע חָלָה אֵת חָלָיו אֲשֶׁר יָמוּת בּו". תְּנוּ רַבָּנן: לְעוֹלָם תְּהֵא שְׁמָאל דּוֹחָה וְכִמִּין מִקְרַבָּת, לֹא כְּאֲלִישָׁע שְׁדַּחְפוֹ לְגַחְזִי בַשְּׁתִּי יָדָיו, וְלֹא בִּיהִוִּשָׁע בֶּן פֶּרְחִיָּה שְׁדַּחְפוֹ לַיָּשׁוּ הַנוֹצְרִי מִתְּלַמִּידָיו בַשְּׁתִּי דָדִיו. אֲלִישָׁע מֵאִי הִיא, דְּכַתִּיב: "וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוּאֹל חַח כִּפְרוּם", וּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לָבִי הַלֵּךְ כְּאִשֶּׁר הָפָה אִישׁ מַעַל מִרְכַּבְּתּוֹ לַקְרֹאֲתָהּ הַעַת לְקַחַת אֵת הַכֶּסֶף וּלְקַחַת בָּגָדִים וַיִּזְיָתִים וּבְרָמִים וַצֵּאן וּבָקֶר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת". ^(ד)וְכִי שְׁקִיל כּוֹלִי הֵאִי? כֶּסֶף וּבָגָדִים הוּא דְשְׁקִיל! אָמַר רַבִּי יַצְחָק: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה אֲלִישָׁע עוֹסֵק בַּשְּׁמָנָה שְׂרָצִים, אָמַר לוֹ: רָשָׁע, הִגִּיעַ עַת לַיִּטוֹל שְׂכָר שְׁמָנָה שְׂרָצִים". וְרָצַעַת נַעֲמָן תַּדְבַּק בָּהּ וּבִזְרָעָהּ לְעוֹלָם". "וְאַרְבָּעָה אָנָשִׁים הָיוּ מַצְרָעִים", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה גָּחִזִי וּשְׁלֵשַׁת בָּנָיו. ^(ה)"וַיָּבֹא אֲלִישָׁע דְּמִשְׁקִי". לָמָּה הִלָּה? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁהִלָּה לְהַחְזִירוֹ לְגַחְזִי בַתְּשׁוּבָה, וְלֹא חֲזַר. אָמַר לוֹ: חֲזוֹר בָּהּ. אָמַר לוֹ: בָּהּ מְקוּבָּלָנִי מָמָה, כָּל מִי שֶׁחָטָא וְהִחֲטִיא אֵת הָרַבִּים — אִין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מֵאִי עֶבֶד? אֵיכָא דְאָמַרִי: אֶבֶן שׁוֹאֲבַת תְּלָה לוֹ לַחֲסֹאת יִרְבָּעָם, וְהַעֲמִידוּ בֵּין שְׁמַיִם לְאָרֶץ. וְאֵיכָא דְאָמַרִי: שָׁם חֲזַק לֵה אַפּוּמָה, וְהִיתָה אוֹמֶרֶת "אֲנִכִּי" וַיִּלֵּא יְהִיָּה לָהּ". וְאֵיכָא דְאָמַרִי: רַבָּנן דְּחָה מִשְׁמַיָּה, דְּכַתִּיב: "וַיֹּאמְרוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֵל אֲלִישָׁע הַנָּה נָא הַמְקוֹם אֲשֶׁר אָנַחְנוּ יוֹשְׁבִים שָׁם לְכַנִּיָּה צַר מִמֶּנּוּ", מְפַלֵּל דְּעַד הַאֲיָדְנָא לֹא הָוָה דְּחִיק. וְהוֹשָׁע בֶּן פֶּרְחִיָּה מֵאִי הִיא — בְּדַתְהוּהָ קֹא קִטִּיל יִצְחִי מֶלֶכְא לַרַבָּנן, שְׁמַעוּן בֶּן שֹׁטֵחַ (אַטְמִינִיָּה) [אַטְמֶרְתִּיָּה] אֶחָתִיָּה, רַבִּי יְהוֹשָׁע בֶּן פֶּרְחִיָּה אֵזֵל עֵרַק לְאַלְכָּסֵּן דְּרִיָּא שְׁל מַצְרַיִם. כִּי הָוָה שְׁלֵמָא, שְׁלַח לִיה שְׁמַעוּן בֶּן שֹׁטֵחַ: מַנִּי יְרוּשְׁלַיִם עִיר הַקּוֹדֶשׁ לָהּ אֶלְכָּסֵּן דְּרִיָּא שְׁל מַצְרַיִם: אַחֻזְתִּי! בַּעֲלִי שְׂרָוי בְּתוֹכָהּ, וְאַנִּי יוֹשְׁבַת שׁוּמְמָה! אָמַר: שְׁמַע מִינָהּ הָוָה לִיָּה שְׁלֵמָא. כִּי אַתָּא, אֶקְלַע לְהֵהוּא אוּשְׁפִּיזָא, קָם קַמִּיִּיָּהוּ בִּיקְרָא שְׁפִיר, עֶבְדִּי לִיָּה יִקְרָא טוֹבָא, יְתִיב וְקֹא מַשְׁתַּכַּח: כַּמָּה נִגָּה אַכְסֵנִיָּא זו! אָמַר לִיָּה יֵשׁוּ הַנוֹצְרִי: רַבִּי, עֵינֶיָּה טְרוּטוֹת. אָמַר לִיָּה: רָשָׁע, בָּכָה אַתָּה עוֹסֵק? אֶפְיָק אַרְבַּע מָאָה שְׁפוּרִי וְשְׁמַתִּיָּה. כָּל יוֹמָא אַתָּא לְקַמִּיָּה וְלֹא קִבְּלִיָּה. ^(ו)יּוֹמָא חַד הָוָה קָרִית שְׁמַע, אַתָּא לְקַמִּיָּה. הָוָה בְּדַעַתִּיָּה לְקַבּוּלִיָּה, אַחֻי לִיָּה בִידִיָּה, סָבַר מִדְּחָא דְּחִי לִיָּה, אֵזֵל זָקוֹף לְבִנְיָתָא שְׁלֵחָא. אָמַר לִיָּה: חֲזוֹר בָּהּ! אָמַר לִיָּה: בָּהּ מְקוּבָּלָנִי מָמָה, כָּל הַחוּטָא וּמַחֲטִיא אֵת הָרַבִּים — אִין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. דְּאָמַר מַר: יֵשׁוּ הַנוֹצְרִי כִּישָׁף וְהַסִּית וְהַדִּיחַ וְהִחֲטִיא אֵת יִשְׂרָאֵל. תַּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: יַצֵּר, תִּינוּק, וְאִשָּׁה — תְּהֵא שְׁמָאל דּוֹחָה וְכִמִּין מְקַרְבָּת. ^(ז)מִתְנִי' נִמְצָא הַהוּרָג עַד שְׁלֹא נַעֲרַפָּה הָעֲגָלָה — תַּצָּא וְתַרְעָה בַּעֲדָה. מַשְׁנַעֲרַפָּה הָעֲגָלָה — תַּקְבֵּר בַּמְקוֹמָה, שְׁעַל סַפָּק בְּאַתָּה מַתְחִילָתָה — כִּיפְרָה סְפִיקָה, וְהִלְכָּה לָהּ. נַעֲרַפָּה הָעֲגָלָה וְאַחַר בָּהּ נִמְצָא הַהוּרָג — הָרִי זֶה יִהְרֶג. ^(ח)עַד אֶחָד אוֹמַר "רֵאִיתִי אֵת הַהוּרָג", וְעַד אֶחָד אוֹמַר "לֹא רֵאִיתִי". אִשָּׁה אוֹמֶרֶת "רֵאִיתִי", וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת "לֹא רֵאִיתִי" — הָיוּ עוֹרְפִין. עַד אֶחָד אוֹמַר "רֵאִיתִי", וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא רֵאִיתִי" — הָיוּ עוֹרְפִין. שְׁנַיִם אוֹמְרִים "רֵאִינוּ", וְאֶחָד אוֹמֶר לָהֶן "לֹא רֵאִיתֶם" — לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. מַשְׁרַבּוּ הָרוֹצְחִינוּן — בְּטִלָּה עֲגָלָה עְרוּפָה. מַשְׁבָּא אֲלִיעֶזֶר בֶּן דִּינָאִי, וְתַחֲנִינָה בֶּן פֶּרִישָׁה הָיָה נִקְרָא, חֲזָרוּ לְקִרְוָתוֹ "בֶּן הַרְצָחִין". ^(ט)מַשְׁרַבּוּ הַמְּנַאֲפִים — פְּסָקוּ הַמִּים הַמָּרִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הַפְּסִיקָהוּ, שְׁנָאָמַר: "לֹא אֶפְקוֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלְתֵּיכֶם כִּי תִנָּאֲפְנָה כִּי הֵם וְגו'". ^(י)מַשְׁמַת יוֹסִי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צִרִידָה וְיוֹסִי בֶּן יְהוּדָה אִישׁ יְרוּשְׁלַיִם בְּטָלוּ הָאֲשְׁכּוּלֹת, שְׁנָאָמַר: "אִין אֲשְׁכּוּל לְאָכּוֹל בַּכּוּרָה אוֹתָהּ נִשְׁשִׁי", יוֹחָנָן כַּהֵן גָּדוֹל הָעֶבֶר הוֹדִיִּית הַמַּעֲשֵׂר. אֵף הוּא בְטַל אֵת הַמַּעוֹרְרִין וְאֵת הַנוֹקְפִין.

עד

מז

סוטה פרק תשיעי עגלה ערופה, ציור מאת אברהם מנחם בן-ציון, 1910

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פ' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ח:

ב מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יג:

ג מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יד:

ד מו"י פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' יב:

ה מו"י פג' מהל' סוטה הל' יט:

מז:ז

	עין משפט
	נר מצווה

א מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי יא:

ב מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי יב:

ג מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי יג:

ד מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי יד:

ה מיי' פט' מהל' רוצח ושמירת נפש הלי טו:

ו מיי' פ"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי הלי יז:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

ארבעה עשרה פסוקים מתוךפרשתפינחס,הפרשה השלישיתבספרדברים

עד ימיו היה פטיש מִכּה בִּירוּשָׁלַיִם. וּבְקִיּוֹ אִין צָרִיחַ לְשָׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי.

עַד יָמָיו תִּנּוּ רַבָּנָן: מַנִּין שְׂאֵם נַעֲרָפָה הֶעָגְלָה וְאַחֵר כִּהּ נִמְצָא הַחֹרֵג שְׂאִין פּוֹטְרֵת אוֹתוֹ — תַּלְמוּד לומר: "וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לָדֶם אֲשֶׁר שָׁפָה בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שֶׁפִּכּוּ".^[א]
עַד אָחַד אוֹמֵר רֵאִיתִי אֶת הַחֹרֵג כּוֹי. טַעְמָא דַּמִּכְחִישׁ לֵיהּ, הָא לֹא מִכְחִישׁ לֵיהּ — עַד אָחַד מְהֵימֵן. "מְהֵימֵי מִיּלִי? דְּתַנּוּ רַבָּנָן: "לֹא נוֹדַע מִי הִכְהוּ". הָא נוֹדַע מִי הִכְהוּ, אִפִּילוּ אָחַד בְּסוּף הָעוֹלָם — לֹא הִי עוֹרְפִין. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מַנִּין לִסְנַהֲדֵרִין שְׂרָאוּ אָחַד שְׁהֵרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאִין מִכִּירִין אוֹתוֹ, שְׂלֵא הִי עוֹרְפִין — תַּלְמוּד לומר: "וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ", וְהָלֵא רָאוּ.^[ב]
הַשְּׁתָּא דְּאִמְרַת עַד אָחַד מְהֵימֵן, אִידֵּהּ חַד הִכִּי מַצִּי מִכְחִישׁ לִיהּ? וְהָאֵמֵר עוֹלָא: כָּל מְקוֹם שְׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אָחַד — הָרִי כָּאן שְׂנִים, וְאִין דְּכִרְיוּ שָׁל אָחַד בְּמָקוֹם שְׂנִים! אָמֵר לֶהּ עוֹלָא, תְּנִי: "לֹא הִי עוֹרְפִין". וְכֵן אָמֵר רַבִּי יֶצְחָק, תְּנִי: "לֹא הִי עוֹרְפִין". וְרַבִּי חֵיטָא אָמֵר, תְּנִי: "הִי עוֹרְפִין". וְלַרְבִּי חֵיטָא דְּעוֹלָא! לֹא קָשְׁיָא: כָּאן בַּבַּת אַחַת, כָּאן בִּזָּה אַחֵר זֶה.^[ג]
תַּנּוּ: עַד אָחַד אוֹמֵר "רֵאִיתִי אֶת הַחֹרֵג", וּשְׂנִים אוֹמְרִים "לֹא רֵאִיתִי" — הִי עוֹרְפִין. הָא חַד וְחַד — לֹא הִי עוֹרְפִין, תִּיּוּבַתָּא דְּרַבִּי חֵיטָא! וְלִיטְעֻמְיָהּ, אִימָא סִיפָא: שְׂנִים אוֹמְרִים "רֵאִינּוּ", וְעַד אָחַד אוֹמֵר "לֹא רֵאִיתֵם" — לֹא הִי עוֹרְפִין. הָא חַד וְחַד — הִי עוֹרְפִין. אָלָא: מִתְּנִיתִין כּוּלָּהּ בְּפִסּוּלֵי עֲדוּת, וּכְדִרְבִּי נַחֲמִיָּה, דְּאָמֵר: כָּל מְקוֹם שְׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אָחַד הִלֵּךְ אַחֵר רׇוב דְּעוּת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אָחַד כְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אָחַד.^[ד]וְאִיכָא דְּאָמְרִי: כָּל הִיכָא דְּאֵתָא עַד אָחַד — כְּשֶׁר מַעֲיָקְרָא, אִפִּילוּ מֵאָה נָשִׁים כִּי אָחַד דְּמִיָּין. וְהִכָּא בְּמֵאִי עֲסֻקִּינוּ — כְּגוֹן דְּאֵתָא אִשָּׁה מַעֲיָקְרָא. וְתַרְצָה לְדְרַבִּי נַחֲמִיָּה הִכִּי: רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: כָּל מְקוֹם שְׁהֶאֱמִינָה תוֹרָה עַד אָחַד — הִלֵּךְ אַחֵר רׇוב דְּעוּת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת כְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אָחַד, אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אָחַד — כִּי פִלְגָא וּפִלְגָא דְּמִי.^[ה]וְתַרְתִּי פִסּוּלֵי עֲדוּת, לְמָה לִּי? מַהוּ דְּתִימָא: כִּי אֲזִלִּין בְּתַר רׇוב דְּעוּת — לְחוּמְרָא, אֲבָל לְקוּלָא — לֹא, קָא מִשְׁמַע לָן.^[ו]
מִשְׁרַבּוּ הָרוּצְחִין כּוֹי. תַּנּוּ רַבָּנָן: מִשְׁרַבּוּ הָרוּצְחָנִין בְּגָלוּי — עֲרוּפָה, לְפִי שְׂאִינָה כְּאֵה אָלָא עַל הַסֶּפֶק. מִשְׁרַבּוּ הָרוּצְחָנִין בְּגָלוּי — בְּטָלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה.^[ז]
מִשְׁרַבּוּ הַנּוֹאֲפִין כּוֹי. תַּנּוּ רַבָּנָן: "וְנִקְּהָ הָאִישׁ מַעֲזוֹ", בְּזֵמַן שְׁהָאִישׁ מְנַקְּהָ מַעֲזוֹ — הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אִין הָאִישׁ מְנַקְּהָ מַעֲזוֹ — אִין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאוֹמֵר: "לֹא אֶפְקוּד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶנָּה כּוֹי".^[ח]
מֵאִי "וְאוֹמֵר"? וְכִי תִימָא עוֹן דִּידֵיהּ — אִין, דְּכִנְיָהּ וְדִכְנַתִּיהּ — לֹא, תָא שְׁמַע: "לֹא אֶפְקוּד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶנָּה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאֲפֹנָה". וְכִי תִימָא: עוֹן אִשְׁתַּי אִישׁ — אִין, עוֹן דְּכִנְיָהּ — לֹא, תָא שְׁמַע: "כִּי הֵם עִם הַזֹּנוֹת יִפְרְדוּ וְעִם הַקַּדְשׁוֹת יִזְכְּחוּ וְגוֹ'". מֵאִי "וְעִם לֹא יָכִין יִלְכּוּט"? אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמֵר לָהֶם נָכִיא לִישְׁרָאֵל: אִם אַתֶּם מִקְפִּידִין עַל עֲצָמְכֶם — מִים בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם, וְאִם לֹא — אִין הַמִּים בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם. מִשְׁרַבּוּ בְּעָלֵי הַנָּאָה, נַתְעוּתוֹ הִדִּינִין וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים וְאִין נוֹחַ בְּעוֹלָם. מִשְׁרַבּוּ רׇואִי פְּנִים בְּדִין, בְּטַל "לֹא תִגּוּרוּ", וּפִסְק "לֹא תִפִּירוּ", וּפָרְקוּ עוֹל שְׂמִים וְנִתְנוּ עֲלֵיהֶם עוֹל כְּשֶׁר וְדָם. מִשְׁרַבּוּ לוֹחָשִׁי לַחִישׁוֹת בְּדִין — רִבָּה חֲרוֹן אַף בִּישְׁרָאֵל, וְנִסְתַּלְקָה הַשְׂכִּינָה, מִשׁוּם שְׁנֹאֲמֵר: "בְּקִרְבִּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט". מִשְׁרַבּוּ "אַחֲרֵי כַּעֲסֵם לָכֶם הִלֵּךְ" — רַבּוּ "הָאוּמְרִים לָרַע טוֹב וְלִטוֹב רָע". מִשְׁרַבּוּ "הָאוּמְרִים לָרַע טוֹב וְלִטוֹב רָע" — רַבּוּ "הוּי הוּי" בְּעוֹלָם. מִשְׁרַבּוּ מוֹשְׁכֵי הָרוֹק — רַבּוּ הַיְּהִירִים וְנִתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים, וְהַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת עַל לוּמְדִיהָ. מִשְׁרַבּוּ הַיְּהִירִים — הַתְּחִילוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַנְשֹׂא לַיהִירִים, שְׂאִין דּוֹרִינוּ רוּאָה אָלָא לְפָנִים.^[י]
אִינִי?! וְהָאֵמֵר מֶר: הָאִי מֵאֵן דְּמִיַּהֵר — אִפִּילוּ אִיאִינְשֵׁי בִיתִיהּ לֹא מִיכְפָּל, שְׁנֹאֲמֵר: "גָּבַר יְהִיר וְלֹא יִנּוּה", לֹא יִנּוּה אִפִּילוּ בְּנוּה שְׁלוֹ! מַעֲיָקְרָא קִפְצָה עֲלֶיהּ, לְסוּף מִיתְוִיל עֲלִיהּ. מִשְׁרַבּוּ מִטִּילֵי מִלֵּאִי עַל בְּעָלֵי בָתִּים — רִבָּה הַשׁוֹחַד וְהַטְּנִית מִשְׁפֹּט, וּפִסְקָה טוּבָה. מִשְׁרַבּוּ "מִקְבִּלְנִי טוֹבְתָהּ" וִ"מִחְזְגִנִּי טוֹבוֹתֶיהּ" — רַבּוּ "אִישׁ הִישֵׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". שְׁפָלִים הוֹגְבָהוּ, וְהַגְבוּהֵם הוֹשְׁפָלוּ, וּמִלְכוּתָא אֲזָלָא וְנוֹלָא. מִשְׁרַבּוּ צָרִי עוֹן וְטוֹרְפֵי טָרֶף — רַבּוּ מֵאֲמָצִי הַלֵּב וְקוֹפְצֵי יָדַים מִלְּחִלוּת, וְעָבְרוּ עַל מַה שְׁכָתוֹב בַּתּוֹרָה "הַשֶּׁמֶר לָהּ פֶּן יָגוּ'".^[יא]
מִשְׁרַבּוּ "נְטִיּוֹת גְּרוֹן וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינַיִם" — רַבּוּ מִים הַמָּרִים, אָלָא שְׁפִסְקוּ. מִשְׁרַבּוּ מִקְבָּלֵי מִתְּנוּת — נִתְמַעֲטוּ הַיָּמִים וְנִתְקַצְרוּ הַשָּׁנִים, דְּכַתִּיב: "וַיִּשָּׁנֵא מִתְּנוּת יַחֲדָה". מִשְׁרַבּוּ זְחוּחֵי הַלֵּב — רַבּוּ מִחְלוּקַת בִּישְׁרָאֵל. מִשְׁרַבּוּ תַלְמִידֵי שְׂמַאי וְהִילֵל שְׂלֵא שִׁימָשׁוּ כָּל צוּרְפָן — רַבּוּ מִחְלוּקוֹת בִּישְׁרָאֵל, וְנַעֲשִׂית תּוֹרָה כְּשִׁתִּי תוֹרוֹת. מִשְׁרַבּוּ מִקְבָּלֵי צְדָקָה מִן הַנְּכָרִי — הִי יִשְׂרָאֵל לְמַעַלָּה וְהֵם לְמַטָּה, יִשְׂרָאֵל לְפָנִים וְהֵם לְאַחֵר. 'מִשְׁמַת יוֹסִי כִן יוֹצֵר כּוֹי. מֵאִי "אִשְׁכּוּלוֹת"? אָמֵר רַב יְהוּדָה אָמֵר שְׂמוּאֵל, אִישׁ שֶׁחַבֵּל בּוֹ. יוֹחֵנָן בֶּרֶךְ גְּדוֹל הַעֲבִיר הוֹדִידִית הַמַּעֲשֶׂה כּוֹי. מֵאִי טַעְמָא? אָמֵר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לְפִי שְׂאִין נּוֹתְנִין אוֹתוֹ בְּתִיקּוּנוֹ. דְּרַחֲמָנָא אָמֵר דִּיהָבִי לְלוּיִם,

אֶזְנֵן

וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הִדָּם הוּא יַחֲיוּ וְגו' (במדבר לה, לג)
כִּי־יִשְׁמַע חֵלֶל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ יִתֵּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ וְגו' (דברים כא, א)
וְעַתָּה וְאָמְרוּ יְדִינִי לֹא (שפעה) [שְׁפָכוּ] אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ וְגו' (דברים כא, ז)
וְנִקְּהָ הָאִישׁ מַעֲזוֹ וְהִנֵּה הָיָה תִשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ (במדבר ה, לא)
לֹא־אֶפְקוּד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶנָּה וְעַל־כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאֲפֹנָה כִּי־הֵם עַם־כַּלּוֹנוֹת וְגו' (הושע ד, יד)
לֹא־תִכְבְּרוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּט כִּסְיוֹ כַּדָּל תִּשְׁמַעוֹן לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ וְגו' (דברים א, יז)
מִזְמוֹר לְאֶסָף אֱלֹהִים נָצַח בְּעֲדַת־אֵל בְּקִרְבִּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט (תהילים פב, א)
וַיְבֹאוּ אֱלֹדִף כַּמְבוּא־עַם וַיִּשְׁבוּ לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשָׁמַעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ (ואותם ו' (יחזקאל לג, לא)
הוּי הָאִמְרִים לָרַע טוֹב וְלִטוֹב רָע שְׂמִים חוֹשֵׁד לְאוֹר וְגו' (ישעיהו ה, כ)
וְאֵף כִּי־הֵיוּ בְּגַד גָּבַר יְהִיר וְלֹא יָנִה אֲשֶׁר הִרְחִיב וְגו' (חבקוק ב, ה)
הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּר־יְהִיָּה דָבָר עַם־לְכָבֹד בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע וְגו' (דברים טו, ט)
כִּי־יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן מֵאֶסֶד אֲחִיד בְּאֶסֶד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יִתְּנָה וְגו' (דברים טו, ז)
בַּמִּים הָהֵם אִין מִלָּךְ בִּישְׁרָאֵל אִישׁ הַנָּשֵׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה (שופטים יז, ו)
וַיֵּאמֶר יִתְּנָה יַעֵן כִּי נָבַהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וַתִּלְכְּנָה (נטווח) וְגו' (ישעיהו ג, טז)
עַכֵּר בִּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׁוֹנֵא מִתְּפַת יִתְּנָה (משלי טו, כז)

וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הִדָּם הוּא יַחֲיוּ וְגו' (במדבר לה, לג)

כִּי־יִשְׁמַע חֵלֶל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ יִתֵּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ וְגו' (דברים כא, א)

וְעַתָּה וְאָמְרוּ יְדִינִי לֹא (שפעה) [שְׁפָכוּ] אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ וְגו' (דברים כא, ז)

וְנִקְּהָ הָאִישׁ מַעֲזוֹ וְהִנֵּה הָיָה תִשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ (במדבר ה, לא)

לֹא־אֶפְקוּד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶנָּה וְעַל־כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאֲפֹנָה כִּי־הֵם עַם־כַּלּוֹנוֹת וְגו' (הושע ד, יד)

לֹא־תִכְבְּרוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּט כִּסְיוֹ כַּדָּל תִּשְׁמַעוֹן לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ וְגו' (דברים א, יז)

מִזְמוֹר לְאֶסָף אֱלֹהִים נָצַח בְּעֲדַת־אֵל בְּקִרְבִּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט (תהילים פב, א)

וַיְבֹאוּ אֱלֹדִף כַּמְבוּא־עַם וַיִּשְׁבוּ לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשָׁמַעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ (ואותם ו' (יחזקאל לג, לא)

הוּי הָאִמְרִים לָרַע טוֹב וְלִטוֹב רָע שְׂמִים חוֹשֵׁד לְאוֹר וְגו' (ישעיהו ה, כ)

וְאֵף כִּי־הֵיוּ בְּגַד גָּבַר יְהִיר וְלֹא יָנִה אֲשֶׁר הִרְחִיב וְגו' (חבקוק ב, ה)

הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּר־יְהִיָּה דָבָר עַם־לְכָבֹד בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע וְגו' (דברים טו, ט)

כִּי־יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן מֵאֶסֶד אֲחִיד בְּאֶסֶד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יִתְּנָה וְגו' (דברים טו, ז)

בַּמִּים הָהֵם אִין מִלָּךְ בִּישְׁרָאֵל אִישׁ הַנָּשֵׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה (שופטים יז, ו)

וַיֵּאמֶר יִתְּנָה יַעֵן כִּי נָבַהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וַתִּלְכְּנָה (נטווח) וְגו' (ישעיהו ג, טז)

עַכֵּר בִּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׁוֹנֵא מִתְּפַת יִתְּנָה (משלי טו, כז)

מסורת הש"ס

א כתובות לז:; ספרי במדבר; מנכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ב לעיל לא:

ג יבמות קיז:; יבמות פח:; כתובות כב:; לעיל לא:

ד לעיל לא:

ה יבמות פח:; יבמות קיז:; לעיל לא:

ו יבמות קיז:

ז תוספתא סוטה

ח יבמות נח:; קידושין כז:; שבויות ה:; לעיל כח.

ט תנא דבי אליהו רבה

י משנה מעשר שני

יא תוספתא חגיגה; תוספתא סנהדרין; פח:

תורה אור השלם

וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הִדָּם הוּא יַחֲיוּ וְגו' (במדבר לה, לג)

כִּי־יִשְׁמַע חֵלֶל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ יִתֵּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ וְגו' (דברים כא, א)

וְעַתָּה וְאָמְרוּ יְדִינִי לֹא (שפעה) [שְׁפָכוּ] אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ וְגו' (דברים כא, ז)

וְנִקְּהָ הָאִישׁ מַעֲזוֹ וְהִנֵּה הָיָה תִשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ (במדבר ה, לא)

לֹא־אֶפְקוּד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶנָּה וְעַל־כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאֲפֹנָה כִּי־הֵם עַם־כַּלּוֹנוֹת וְגו' (הושע ד, יד)

לֹא־תִכְבְּרוּ פָנִים בְּמִשְׁפַּט כִּסְיוֹ כַּדָּל תִּשְׁמַעוֹן לֹא תִגּוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ וְגו' (דברים א, יז)

מִזְמוֹר לְאֶסָף אֱלֹהִים נָצַח בְּעֲדַת־אֵל בְּקִרְבִּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט (תהילים פב, א)

וַיְבֹאוּ אֱלֹדִף כַּמְבוּא־עַם וַיִּשְׁבוּ לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשָׁמַעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ (ואותם ו' (יחזקאל לג, לא)

הוּי הָאִמְרִים לָרַע טוֹב וְלִטוֹב רָע שְׂמִים חוֹשֵׁד לְאוֹר וְגו' (ישעיהו ה, כ)

וְאֵף כִּי־הֵיוּ בְּגַד גָּבַר יְהִיר וְלֹא יָנִה אֲשֶׁר הִרְחִיב וְגו' (חבקוק ב, ה)

הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּר־יְהִיָּה דָבָר עַם־לְכָבֹד בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע וְגו' (דברים טו, ט)

כִּי־יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן מֵאֶסֶד אֲחִיד בְּאֶסֶד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יִתְּנָה וְגו' (דברים טו, ז)

בַּמִּים הָהֵם אִין מִלָּךְ בִּישְׁרָאֵל אִישׁ הַנָּשֵׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה (שופטים יז, ו)

וַיֵּאמֶר יִתְּנָה יַעֵן כִּי נָבַהוּ בְּנוֹת צִי

מסורת הש"ס
א יומא ט; תוספתא סוטה; בבא מציעא ז.
ב תוספתא סוטה; אסתר רבה
ג איכה רבה
ד תוספתא מעשר שני; תוספתא סוטה
ה תלמוד ירושלמי סוטה
ו בבא קמא כא.
ז שבת קיט:
ח פסיקתא רבתי
ט אורז מדרשים מדרשי רבי עקיבא 'אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא ב נב; אורז מדרשים גן עדן; גיהנם מסכת גיהנם ד
גליון הש"ס
גמ' אודנא דשמעא. ר"ף מ"ה דברכות:
תורה אור השלם

גמ' אודנא דשמעא. ר"ף מ"ה דברכות:

תורה אור השלם
לא־אִכְלֵתִי בָאֵינִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְטָמֵא וְלֹא־נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לַמֶּת וְגו' [דברים כו, יד]
וְאִפְרָת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בַּעֲרִיתִי הַקֹּדֶשׁ מִרְחֹבֹתַי וְגַם וַתִּתֵּנוּ וְגו' [דברים כו, יג]
עֲוֹנָה לָקַח תִּישׁוּן אֲדֹנִי הַקִּיּוּצָה אֲלִיתְּנָהּ לַנֶּזֶץ [תהילים מז, כד]
הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישׁוּן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל [תהילים קכא, ד]
בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתַּוְּיוּ יַמֵּר שִׁכָּר לִשְׁתֵּנוּ [ישעיהו כד, טו]
הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי־נָמַר חֲסִיד כִּי־פֶסַח אֲמוּנִים מִבְּנֵי אֲדָם [תהילים יב, ב]

הַחֲמֻסִּים מִזֶּבֶחַ וּמִפִּי רֶב וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וּנְתַת צוֹפִים [תהילים טו, יא]

וַתֵּת אֶל־חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאוֹרִים וְאֶת־הַתְּחִמִּים וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהְיֶה בְּבֹאוֹ וְגו' [שמות כה, טז]

זָמִינִם מַעֲשֶׂר שְׁבִתוֹ בְּחוּרִים מִגְּנִינֶתָם [איכה ה, יד]

וַרְבּוּצוֹ בְּתוֹכָם עֲדָרִים כִּל־חִיתוֹ־גוֹי גַּם־קֹאֵת גַּם־קֹפֶד בַּכַּתְּרִיָּה יָלִינוּ קוֹל וְגו' [צפניה ב, יד]

וַיִּשְׂאֵר בְּעִיר שְׁמָה וּשְׂאֵנָה יָבֵת־שָׁעַר [ישעיהו כד, יב]

הָיוּ מִשְׁכִּימֵי בִבְקָר שִׁכָּר יִרְדְּפוּ מֵאַחֲרֵי בְּנֶשֶׁף יוֹי וְלִדְלָקָם [ישעיהו ה, יא]

לִכּוֹן הָלַח עַמִּי מִבְּלִי־דַעַת וּכְבוֹדוֹ מִתִּי רָעַב וְהַמּוֹנוֹ צָחַח וְגו' [ישעיהו יג]

וַיִּשָּׁח אֲדָם וַיִּשְׁפַּל־אִישׁ וַעֲיָנִי גְבוּהִים תִּשְׁפֹּלֶנָה [ישעיהו ה, טו]

יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ [שמות טו, ג]

אֲזִי נִבְהֵלוּ אֲדָדִים אֵילֵי מוֹאָב יִתְחַזְּמוּ רָעַד נִמְנוּ כָּל יִשְׁבֵי וְגו' [שמות טו, טו]

לִכּוֹן הַרְחִיבָה שְׂאוֹל נִפְשָׁה וַיַּעֲרַה מִיָּה לְבִלְיָחַק וְנָדַד הַדָּרָה וְגו' [ישעיהו ה, יד]

וְאֵלֶּן וְהָיוּ לִיה לִבְהֵנִים דְּקַנְסִינָהוּ עֲזָרָא בְּדִלְמַרְי' בִּיבְמוֹת (דף פו:)‏ וְכִינוּ דְאִינוּ נִתְּנִין בְּתַקְנָן אִין וְכּוּלִין לִמְנַר וְגַם וַתִּמְיוּ לְלוּי כִּכְל מַצְתָן: תַּחֲלָה וַתִּתֵּן לְלוּי זֶה מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן לְגַר זֶה מַעֲשֶׂר שְׁנִי בַּשָּׁעֲרִין. זֶה מַעֲשֶׂר שְׁנִי דְּכַתִּיב לֹא תִשָּׁלַח לְאֶחָד בַּשָּׁעֲרִין (דברים י"ב:י"ז): אף הוא יוחנן כהן גדול: טַבַּל וּתְרוּמַת מַעֲשֶׂר עֲזֵין מִיתָה בְּאֵלֶּן הֵן הַגִּשְׁרִינ' (סנהדרין פג.) יְלִפְי' לָהּ וּבִשְׂאֵתָם לִיוֹחֲקִין מַעֲם הָאֶרֶן וְהֵם לֹא הִפְרִישׁוּ אֶלָּא תְרוּמָה עֹנְדָנוּ דְּכַתִּיב לֹא תִשָּׁלַח לְאֶחָד בַּשָּׁעֲרִין (דברים י"ב:י"ז): מַעֲשֶׂר לִבְהֵנִים וְהָיָה מַעֲשֶׂר לִבְהֵנִים מִפְּרִישׁ מִתְּרוּמַת לְהוֹצִיא מִיָּדֵינוּ וְלִמְכֹר כֶּן מִפְּרִישׁ מִתּוֹן מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר מֵה שֶׁבַל הָאִין לְהִפְרִישׁ וְנוֹתְנוּ לִכְהֵן מִשּׁוֹם דְּאִית בַּה עֲזֵין מִיתָה אֶחָמוֹר עֲלִיהוּ שְׁלֹא לַעֲכָבוּ אֶרְצוֹ וְלִמְכֹר לִכְהֵן כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מַשְׁכֵּב אֶרְצוֹ מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי וְאוֹמֵר הַנוֹצִיא מִחֻבְרוֹ עֲלִין הָרִאנָה גִזְרָה הַלְמָא כִּי מַשְׁהִי לִיה גִּבְהָ אִכְיֹל לִיה אֲבַל מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי מִתְּרִים לְזָרִים וְאִין בַּה אֶלָּא גִזַּל כַּהן אֲבָרן הַנוֹצִיא מִחֻבְרוֹ עֲלִין הָרִאנָה אֶלְמָא אֶפְרַשִׁי מִי לֹא הָיוּ מִפְּרִשִׁי וְאֵת אִמְכַת לִפִּי שְׁאִין נִתְּנִין אוֹתוֹ בְּתַקְנָן הֵא אֶפְרַשִׁי מִפְּרִשִׁי לִיה: תְּרַשִׁי תַקּוּן לַעֲלֹם הַעֲבֵרַת הַיּוֹדֹת מַעֲשֶׂר מִשּׁוֹם שְׂאֵנִים נִתְּנִין אוֹתוֹ לְלוּיִם הוּא וְהָא דַּתְּנִיא לִפִּי שֶׁשֶׁלַח כּו' לֹא אֲבִיטַל אֵת הַדּוּחַי הָאִין אֶלָּא אֲגִזַּר עַל הָעֲמָלִי הָאִין וְתַרְתִּי תַקּוּתִי תַקּוֹן בְּטַל דְּוִיו שֶׁל חֲבָרִים אַע"פ עַל הָעֲמָלִי עַל לִוְחָן מַעֲם הָאֶרֶן לִפִּי שֶׁשֶׁלַח כּו': מִסְרֵטִין כִּשְׁהִיוּ רִוְצִין לְהַפִּילוֹ לְאֶרֶן לְשׁוֹחֲטוֹ: שְׁוִפַּל דָּם בְּעֵינָיו וְחָיָו רִוָּא וְחָיָו מִתְּחַזֵּק כַּל כֶּן עַל רַגְלָיו וְנוֹקְפִין לְשׁוֹן וְהָפּוּ כַּכִּי הַיֵּשֶׁר (ישעיהו י:)

חֻבְרֵטִין לְהַפִּילוֹ לְאֶרֶן וְנוֹקְפִין לְשׁוֹן כִּסְבִּיָּה וּמִשָּׁה בְּדִלְמַרְי' אִין אֶלֶם מַנְהֵף אִפִּי' אֲרַצְעוֹ דָּם נִקּוּף מִרְצָה כֶּשֶׁם עוֹלָה (חֲלוּן דף ז:): טַעֲנוֹת לְהַכְנִים צֹאֵר בְּהִמָּה לְתוֹכּוֹ: בְּדִלְמַרְיִין שְׁתַּקּוּן שִׁיחַ כַּל הַלְחִיזִין מִפְּרִישִׁין וְלֹא הָיָה אֶלֶם צְרִיד לִשְׁאֵל לַחֲבֵרוֹ חֲסֵר שֶׁלַח מַעֲם הָאֶרֶן הִפְרַשְׁתָּ עֲמָלִי: מִתְּנִי' בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יוֹין וּבִגְמִ' מִפְּרֶשׁ מִנָּה לֵן וּמַשְׁבִּטְלָה סְנֵהדְרִין הָאִין: נְבִיאִים הִרְאֵשׁוּנוּם בְּמַמְלָא מִפְּרֶשׁ: נִתַּת צוֹפִים מִפְּרֶשׁ בְּגַמִּ': אֲנָשִׁי אֲמָנָה בּוֹתְחִים בַּהֲכֹ"ה (סוּמָכִין עֲלִין לַעֲשׂוֹת טוֹב וְאִין דּוֹאֲגִין לַחֲסִירוֹן: גַּמִּ' אִמֵּר רַב יוֹסֵף הַכִּי אִמֵּר וְכִי בֵית הַמִּשְׁכָּן בְּאֶרְזִים עִיר הוּא שְׁלֹא וְהָא נִזְחַ לְחֻרַב: מִתְרוֹעֵשׁ לְשׁוֹן עֲרָה כְמוֹ עֲרוֹ עֲרוֹ (תְּהִלִּים קלז): כְּסוּפָא מִתְחַיל מֵאֲחֻרַּת הַבֵּית וּתְתַחֲיוּ מִתְחַיל: וְשִׁאֲנָה לְשׁוֹן בֵּית הַשָּׂאֵה מֵאִין יוֹשֵׁב מִתּוֹנָן כֶּן שְׁעִירִים מִכְּקָדִים שֶׁם מִנְּחֻחִין וְכּוֹתְתִין אֵת שְׁעָרָיו: זְמִיר דְּנִגְזִי מוֹשֵׁעַ סְפִינּוֹת כִּסְבִּיָּה שְׂרִי שְׁאִינוּ אֶלָּא לְזָרוֹם בְּמַלְאכְתָּם: הַדְּבָרִי מַשְׁמַרְיִין בִּשְׁעָה שְׁחֹרְשִׁין וְאִינוּ אֶלָּא לְכּוֹן אֵת הַשְּׁנָרִים לְתַלְמִיּהֶם שְׁוֹלְכִין לְקוֹל הַשִּׁיר דְּעֵרֵב עֲלִיהֶם: דְּנִרְדְּאִי אִינוּ אֶלָּא לַשַּׁחַק: בְּטַל זִמְרָא גִזַּר עַל דּוּרֹה שְׁלֹא וְזַמְרוּ בְּבִתָּם וּבְבִית מִשְׁתַּאֲוִת: וְלֹא אֲבַעֲי וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְהִנָּתֵם בַּבָּר: זֶלַל בַּה וְלֹא הִקְפִּיד לַחֲמוֹת בְּהִים: כֶּאֱשׁ בַּנְּעֻרַת לִפִּי שֶׁהַעֲוָה מִטָּה אֲזִינוּ לַשְׁמוֹעַ אֵת הַתּוֹמַר לַעֲגוֹת אֶחָרָיו וּמִנְּחֹא הַאֲנָשִׁים נִוְתָּנִים גַּם־לְקוֹל הַנָּשִׁים וְקוֹל בִּאֲשָׁה עֲרִינָה כְּדַכְּכִיב הַשְׁמִיעֵנִי אֵת קוֹלָךְ (שִׁיר הַשִּׁירִים כ"י:י"ד) וּמַבְעִיר אֵת יַצְרוֹ כֶּאֱשׁ בַּנְּעֻרַת אֲבַל זְמִיר גְּבִיר וְשִׁנּוּן נָשִׁי חֲצַת פְּרִינִית יֵשׁ דְּקוֹל בִּאֲשָׁה עֲרִינָה אֲבַל אִינוּ מַבְעִיר יַצְרוֹ כַּל כֶּן שְׁאִין הַמְזַמְרִים מִטִּים אֲזִינִם לְקוֹל הַעֲוִנוֹם: לְבַטְלוּ הָאִין מִקְמִי הָאִין אִם אִין שׁוּמַעִין לָנוּ לְבַטַּל אֵת בְּנִיחָם נִקְרִי לְבַטַּל אֵת זֶה שֶׁהוּא כֶּאֱשׁ בַּנְּעֻרַת: צַחֵה צִמָּא צִמָּא (שְׁמוֹת יז) מִתְּרַגַּם חֲצוּתָא:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

”וְאֵלֶּן קָא יְהֻבִּינוּ לְכַהֲנִים. יִוְלֹדְדִי אֲשָׁאֵר מַעֲשָׂרוֹת? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

כָּל בֵּית שְׂאִין מִתְּוֹדָה עַל מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן — שׁוֹב אִין מִתְּוֹדָה עַל שְׂאֵר מַעֲשָׂרוֹת. מָאי טַעְמָא? אָמַר אַבְיִי: הוּאִיל וּפְתַח בּוֹ הַפֶּתוּב תַּחֲלִיחַ.

^(א)מִכְּלָל דְּאַפְרוּשִׁי הָיוּ מִפְּרִשִׁי? וְהָא תַנְיָא: אִף הוּא בִּישְׁטַל אֵת הַיִּידוּי, וְגִזַּר עַל הַדְּמָאִי. לִפִּי שְׂשֻׁלַח כִּכְל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְרָאָה שְׂאִין מִפְּרִישִׁין אֶלָּא תְרוּמָה גְּדוּלָּה בְּלִבָּה, וּמַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי — מִקְצָתָן מַעֲשָׂרִין וּמִקְצָתָן אִין מַעֲשָׂרִין. אָמַר לָהֶם: בְּנִי, בּוֹאוּ וְאוֹמַר לָכֶם: כְּשֶׁם שְׁתִּירוּמָה גְּדוּלָּה יֵשׁ בַּה עֲזֵין מִיתָה — כֶּה תְרוּמַת מַעֲשֶׂר וְטַבַּל יֵשׁ בַּהן עֲזֵין מִיתָה. ”עַמַּד וְהִתְקִינוּ לָהֶם: הַלּוֹחַם פִּירוֹת מַעֲם הָאֶרֶץ — מִפְּרִישׁ מִהֵן מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי. מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן — מִפְּרִישׁ מִמְּנָה תְרוּמַת מַעֲשֶׂר וְנוֹתְנָה לְכַהֵן, וּמַעֲשֶׂר שְׁנִי עוֹלָה וְאוֹכְלוּ בִירוּשָׁלַם.

מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֶׂר עֲנִי — הַמוֹצִיא מִחֻבְרֹו עֲלִיו הָרִאנָה! תַּרְתִּי תַקּוֹן: בִּישְׁטַל וִידוּי דְּחֻבְרִירִם, וְגִזַּר עַל דְּמָאִי שֶׁל עַמִּי הָאֶרֶץ. ^(ב)וְאִף הוּא בִּישְׁטַל אֵת הַמַּעוֹרְרִים. מָאי מַעוֹרְרִים? אָמַר רַחֲבֵה: כִּכְל יוֹם וָיוֹם שְׁהָיוּ עוֹמְדִים לְוִיִּם עַל דּוֹקֵן וְאוֹמְרִים ”עוֹרָה לָמָּה תִישֵׁן הִי”, אָמַר לָהֶן: וְכִי יֵשׁ שִׁינָּה לְפָנֶי הַמְּקוֹם? וְהִלֵּא כִכָּר נֶאֱמַר ”הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל!” אֶלָּא בּוֹמֵן שִׁישְׁרָאֵל שְׂרוּיִין בְּצַעַר וְאוֹמוֹת הַעוֹלָם בְּנַחַת וְשְׁלָחַ, לָכֶה נֶאֱמַר ”עוֹרָה לָמָּה תִישֵׁן הִי”. וְאֵת הַנוֹקְפִים. מָאי ”נוֹקְפִים?” אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שְׁהָיו מְסָרְטִין לַעֲגַל בֵּין קַרְנָיו, כְּדִי שְׂיִפּוֹל דָּם בְּעֵינָיו. אֲתָא אִיהוּ בְטִיל, מִשּׁוֹם דְּמִיחְזִי כִי מוּמָא. בְּמַתְנִיתָא תַנָּא: שְׁהָיו חוֹבְטִין אוֹתוֹ בְּמַקְלוֹת כְּדֶרְהַ שְׁעוּשִׁין אוֹתוֹ לְפָנֶי עֲבוּדָה זָרָה. אָמַר לָהֶם: עַד מַתִּי אַתֶּם מַאֲכִילִין נְבִילוֹת לְמַזְבְּחַ! נְבִילוֹת!? הָא שְׁחִית לְהוּ! אֶלָּא טְרִיפוֹת — שְׂמָא נִיקָב קְרוֹם שֶׁל מוֹחַ. עַמַּד וְהִתְקִין לָהֶם טַעֲנוֹת בַּקְרָע. עַד יָמִיו הָיָה פְטִישׁ מִכָּה בִירוּשָׁלַם. בְּחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. כָּל יָמָיו לֹא הָיָה אָדָם צָרִיף לְשֹׂאוֹל עַל

הַדְּמָאִי. כְּדֹאמְרֵן. ^(ג)מִתְּנִי מַשְׁבִּטְלָה סְנֵהדְרִין — בְּטַל הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתַּאֲוֹת, שְׁנֶאֱמַר: ”בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יוֹין וְגו.”. מַשְׁמַתּוֹ נְבִיאִים הִרְאֵשׁוּנִים — בְּטָלוּ אוֹרִים וְתוּמִיִּם. מַשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ — בְּטַל הַשְּׂמִיר וְנוֹפֶת צוֹפִים, וּפִסְקוֹ אֲנָשִׁי אֲמָנָה מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר: ”הוֹשִׁיעָה הִי כִי גִמַר חֲסִיד וְגו.”. ^(ד)רְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר, הַעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִיּוֹם שְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִין יוֹם שְׂאִין בּוֹ קָלְלָה, וְלֹא יֵרַד הַטַּל לְבִרְכָּה, וְנִישְׁטַל טַעַם הַפִּירוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: אִף נִישְׁטַל שׁוֹמֵן הַפִּירוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: הַסְּהָרָה נִטְלָה אֵת הַטַּעַם וְאֵת הָרִיחַ, הַמַּעֲשָׂרוֹת נִטְלוּ אֵת שׁוֹמֵן הַדָּגָן. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: הַזְנוֹת וְהַכְּשָׁפִים כִּילוּ אֵת הַכָּל. ^(ה)גַּמִּ' וּמִמָּאי דְּמַשְׁבִּטְלָה סְנֵהדְרִי כְּתִיב? אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, דְּאָמַר קֵרָא: ”זָמִינִם מַשְׁעַר שְׁכָתוֹ בְּחוּרִים מִגְּנִינֶתָם.” אָמַר רַב: אוֹדְנָא דְּשְׁמַעָא זְמָרָא — תַּעֲקַר. אָמַר רַבָּא: זְמָרָא בְּכִיתָא — חוֹרְבָא בְּסִיפָא, שְׁנֶאֱמַר: ”קוֹל יִשׁוּרַר בְּחִלּוֹן חֲרֵב בִּסְפָה כִי אַרְזָה עָרָה.” ^(ו)מָאי ”כִי אַרְזָה עָרָה?” אָמַר רַבִּי יִצְחָק: בֵּית הַמְּסוּבָּה בְּאֶרְזִים עִיר הוּא! אֶלָּא: אִפְּשִׁילוּ בֵּית הַמְּסוּבָּה בְּאֶרְזִים מִתְרוֹעֵעַ. אָמַר רַב אֲשִׁי: שְׁמַע מִינָּה כִי מִתְחִיל חוֹרְבָא — בְּסִיפָא מִתְחִיל, שְׁנֶאֱמַר: ”חֲרֵב בִּסְפָה.” וְאִיבָעִית אִימָא מִהֲכָא: ”וַיִּשְׂאִיָּה יָפֶת שְׁעָר.” אָמַר מַר פַּר

רַב אֲשִׁי: לְדִידִי חֲזִי לִי וּמִנְּגַח כִּי תוֹרָא. אָמַר רַב הוּנָא: זְמָרָא דְּנִגְזִי וּדְבָקָרִי — שְׂרִי. דְּגִרְדְּאִי — אָסִיר. רַב הוּנָא בְטִיל זְמָרָא, קָם מֵאָה אֲוִוִיזִי בּוּזוּא וּמֵאָה סָאָה חִישִׁי בּוּזוּא וְלֹא אִיבָעִי. אֲתָא רַב חֲסִדָא זְלוּזִיל בִּיה, אִיבָעִאי אֲוִוִיזִא בּוּזוּא וְלֹא אֲשַׁתְּכַח. אָמַר רַב יוֹסֵף: זְמָרִי גְבָרִי וְעִנְגִּלוֹן נָשִׁי — פְּרִיצוּתָא. (זְמָרִי) [זְמָרן] נָשִׁי וְעִנְגִּלוֹן] גְּבָרִי — כֶּאֱשׁ בַּנְּעוּרַת. לְמָאי נִפְקָא מִינָּה — לְבַטְלוּי הָא מִקְמִי הָא. ^(ז)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַשּׁוֹתָה בְּאֶרְבָּעָה מִינֵי זִמֵּר, מִבִּיא חֲמִשׁ פּוֹרְעָנִיּוֹת לְעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר: ”הוּי מַשְׁכִּימִי בְּבִקָּר שְׁכָר יִרְדְּפוּ מֵאַחֲרֵי בְנֶשֶׁף יוֹין וְדִלִיקָם וְהָיָה כְּנֹזֵר וְנָכַל תַּף וְחִלִּיל וְיִין מִשְׁתִּיחָם וְאֵת פַּעַל הִי לֹא יַכִּיטוּ”, ^(ח)מָה כְּתִיב אַחֲרָיו: ”לָכּוּ גִלָּה עַמִּי מִבְּלִי דַעַת” — שְׁגוֹרְמִין גְּלוֹת לְעוֹלָם, ”וּכְבוֹדוֹ מִתִּי רָעַב” — שְׁמִבִּיאִין רָעַב לְעוֹלָם, ”וְהַמּוֹנוֹ צָחַח צִמָּא” — שְׁגוֹרְמִין לְתוֹרָה שְׁתַּשְׁתַּכַּח מְלוּמְדִיָּה, ”וַיִּשָּׁח אֲדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ” — שְׁגוֹרְמִין שְׁפָלוֹת לְשׁוֹנָא שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּה הוּא. וְאִין ”אִישׁ” אֶלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּה הוּא, שְׁנֶאֱמַר: ”הִי אִישׁ מִלְחָמָה”, ”וַעֲיָנִי גְבוּהִים תִּשְׁפֹּלְנָה” — שְׁגוֹרְמִין שְׁפָלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. ^(ט)וְמָה כְּתִיב אַחֲרָיו — ”לָכּוּן

הַרְחִיבָה שְׂאוֹל נִפְשָׁה וַיַּעֲרַה מִיָּה לְבִלְיָחַק וְנָדַד הַדָּרָה וְגו' [ישעיהו ה, יד]

מח.

 עין משפט נר מצוה
--

א	מו"י פא' מהל' מעשרות הל' ד:
ב	מו"י פו"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ז:
ג	מו"י פו"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' יב:
ד	מו"י פט' מהל' מעשרות הל' א,
	סמג עשין קלח:
ה	מו"י פט' מהל' מעשרות הל' ב:
	טור או"ח ס' תקס:

מח:

	עין משפט
גור מצורה	

א מיי' פא' מהל' בית הבחירה
הל' ח, סמג לאוין רצ:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

הרכיבה שאלו נפשה לאחר שהביאו חמש פרעניות הללו לעולם סופן ונפלין בגיהנם: זמנין בליח פשמים עולים פדום פנפנים ופשמים שלא עלה פדום פהרי פפפכח דוד מפני אכפלות וצא מירושלים שאל צדוק פאורים ונחמים ונעלתה לו שהביאהו ושאל אבינמר ולא נעלתה לו שנאמר וישל אבינמר שנאספה מן ההנה מפני שלא נשנה פאורים ונחמים והבי תניא בפסר עולם גפי ארין וכדכחו מפני אכפלות וצא עמו עד שגלה ממעלה היזתים

הרחיבה שאלו נפשה ופצרה פיה לכלי חק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלזו בה".
^(א)משמתו נביאים הראשונים. מאן "נביאים הראשונים"?
אמר רב הונא: זה דוד ושמואל ושלמה. רב נחמן אמר: בימי דוד, זימנין סליק, וזימנין לא סליק, שהרי שאל צדוק — ועלתה לו, שאל אביתר — ולא עלתה לו, שנאמר: "ויצל אביתר". מתיב רבה בר שמואל: "ויחי לדרש אלהים בימי זכריהו המבין בראת האלהים", מאי לאו, פאורים ותומים? לא, בנביאים. תא שמע: משחרב בית המקדש ראשון בטלו ערי מגרש, ופסקו אורים ותומים, ופסק מלה מבית דוד.
^(ב)ואם לחשה אדם לומר: "ויאמר התרשאת להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמד בהן לאורים ולתמים", אמור לו: כאדם שאומר לחבירו "עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד".
^(ג)אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מאן "נביאים הראשונים" — לאפוקי מחגי זכריה ומלאכי, דאתרוגים גיגחו. דתנו רבנן: משמתו חגי זכריה ומלאכי — נסתלקה רוח הקודש מישראל. ואף על פי כן, היו משתמשים בבת קול,
^(ד)שפעם אחת היו מסובין בעליית בית גוריא ביריחו, נתנה עליהן בת קול מן השמים ואמרה: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דורו ראוי לכה. נתנו עיניהם בהלל הזקן, וקשמת הספידוהו: הי חסיד, הי עניו, תלמידו של עזרא. ושוב פעם אתרת היו מסובין בעלייה בבבנה, נתנה (להן) [עליהן] בת קול מן השמים, ואמרה להן: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו זכאין לכה, נתנו עיניהם בשמואל הקטן. וכשמת, הספידוהו: הי עניו, הי חסיד, תלמידו של הלל. ואף הוא אמר בפשת מיתתו: שמעון וישמעאל — לחרבא, וחדרוהי — לקטלא, ושאר עמא — לביזא, ועקן סגיאין עתידין למיתי על עמא. ואף על רבי יהודה בן בבא בקשו לומר "הי חסיד הי עניו", אלא שנטרפה שעה, שאין מספידין על הרוגי מלכות.
^(ה)משחרב בית המקדש בטל השמיר כוי. תנו רבנן: שמיר שבו בנה שלמה את בית המקדש, שנאמר: "והבית בהבנתו אכן שלמה מסע בבנה" — הדברים בכתבן, דברי רבי יהודה. "אמר לו רבי נחמיה: וכי אפשר לומר בן? והלא כבר נאמר "כל אלה אבנים קרות וגו' מגררות במגרה"! אם בן מה תלמוד לומר "לא נשמע בבית בהבנתו" — שהיה מתקין מבחוץ, ומכניס מבפנים. אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה כאבני מקדש, ודברי רבי נחמיה כאבני ביתו. ורבי נחמיה, שמיר למאי אתא? מיבעי ליה לכדתנאי: אבנים הללו אין כותבין אותן בדין, משום ששנאמר: "פתוחי חותם", ואין מסרטין עליהם באיזמל, משום שנאמר: "במלואתם", אלא כותב עליהם בדין, ומראה להן שמיר מבחוץ, והן נבקעות מאליהן, כתאיגה זו שנבקעת בימות החמה ואיגה חסירה כלום, וכבקעה זו, שנבקעת בימות הגשמים, ואיגה חסירה כלום. תנו רבנן: שמיר זה, ברייתו בשעורה, ומששת ימי בראשית נברא, ואין כל דבר קשה וכול לעמוד בפניו. במה משמרין אותו — בורכין אותו בספוגין של צמר, ומגיחין אותו באיטני של אבר מליאה סופי שעורין. אמר רבי אמי: משחרב מקדש ראשון — בטלה שירא פרגדא וזכוכית לבנה ורכב ברזל, ויש אומרים: אף יין קרוש הפא משניר, הדומה פציגולי דבילה. ונופת צופים. מאי "נופת צופים"? אמר רב: סולת שצפה על גבי נפה, ודומה לעיסה שגילופה בדבש ושמץ. ולוי אמר: שתי פפרות הנדבקות בתנור ותופחות ובאות, עד שמגיעות זו לזו. ורבי יהושע בן לוי אמר: זה דבש הפא מן הציפאי. מאי משמע — קדמתרגם רב ששית: "קמא דנתון דבריאתה ושייטן פרומי עלמא ומתנין דובשא מעישיבי טורא". תנן התם: כל הנצוק טהור, חוץ מדבש זיפים והציפחים. מאי "זיפים"? אמר רבי יוחנן: דבש שמיזיפין בו. וריש לקיש אמר: על שם מקומו, בדקתיב: "זיף וטלם ובעלות". פיוצא בדבר אתה אומר: "פבוא הזיפים ויאמרו לשאול הלא דוד וגו'". מאי "זיפים"? אמר רבי יוחנן: בני אדם המזיפין דבריהם. ורבי אלעזר אומר: על שם מקומו, בדקתיב: "זיף וטלם ובעלות".
^(ו)ופסקו אנשי אמנה. אמר רבי יצחק: אלו בני אדם שהן מאמינין בהקדוש ברוך הוא. דתנאי, רבי אלעזר הגדול אומר: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר "מה אוכל למחר" — אינו אלא מקטגי אמנה. והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב "פי מי בז ליום קטנותו" — מי גרם לצדיקים שיתפזבו שולחנן לעתיד לבא — קטנות שהיה בהן, שלא האמינו בהקדוש ברוך הוא, רבא אמר: אלו קטגי בני רשעי ישראל.

שמבזבזין

מסורת הש"ס
א יומא עג: ב תוספתא סוטה; כתובות כד:: אוצר מדרשים מדרשי חסר ויתר ג יומא ט:: סנהדרין יא.; שיר השירים רבה ד תוספתא סוטה ה פסחים כח:

ו אוצר מדרשים מדרש לעולם
ז אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא 'אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא ב גב; אוצר מדרשים גן עדן; גיהנם מסכת גיהנם ד

גליון הש"ס
גמ' באבבי מקדש. ע' במסכת תמיד פ"א ובדברי המפרש שם ד"ה אמר אבבי דמתקנן ומיייתי מעיקרא: שם משחרב מקדש ראשון וכו'. ע' שבת כ ע"ב תד"ה אנו חולין פד ע"ב ד"ה בזוגיתא: רש"י ד"ה נקטלא ור"ח בן תרדיון וכו'. כדאיתא בע"ז דף ח ע"א:

תורה אור השלם
[שעיהו ה, יד]
[שמואל ב טו, כד]
[דברי הימים ב כו, ה]
[במדבר לח]
[עזרא ב, סג]
[מלכים א ו, יז]
[מירוש ירד' הופמן על שמות כזכב, א]
[מלכים א ז, ט]
[מלכים ב ז, ט]
[שמות כח, יא]
[שמות כח, כ]
[שמות כח, כא]
[דברים א, מד]
[יהושע טו, כד]
[תהילים נד, ב]
[זכריה ד, י]

הרכיבה שאלו נפשה לאחר שהביאו חמש פרעניות הללו לעולם סופן ונפלין בגיהנם: זמנין בליח פשמים עולים פדום פנפנים ופשמים שלא עלה פדום פהרי פפפכח דוד מפני אכפלות וצא מירושלים שאל צדוק פאורים ונחמים ונעלתה לו שהביאהו ושאל אבינמר ולא נעלתה לו שנאמר וישל אבינמר שנאספה מן ההנה מפני שלא נשנה פאורים ונחמים והבי תניא בפסר עולם גפי ארין וכדכחו מפני אכפלות וצא עמו עד שגלה ממעלה היזתים ונאסל פאורים ונחמים ונסתלק אבינמר מן ההנה גלולה נכנס צדוק תחמינן בדכתיב (שמואל ב ט"ו:י"ח"ה) ויאמר האלף לצדוק השב את הארין וגו': בימי זכריהו והוא בנו של יהויכע שהיה בימי יואש: ערי מגרש ערי לויס שהטעינן הכתוב מנגשות: עד עמוד פהן וגו' אלמא הוו אורים בבית שני: אמר לו לא שהיו אורים ונחמים אלא פאדס שאומר לחבירו כוי אלמא כל ימי המקדש ראשון הוון: דתניא חגי זכריה ומלאכי נקראו אחרונים: שמעון וישמעאל רבן שמעון שהיה גסיל ורבי ישמעאל בן אלישע בהן גילו שהרנתם מלכות וון: למרצא שעתידין להרג פסרצ: לקטלא גסאר מיתות בנןן רבי עקיבא פסקיןן פפרי פמסקות פישיות של פרגל פלאמר פכרכות (פג סא): ור' חנניה בן תרדיון שנפרכך ורבי יהודה בן בבא פגוגביאות של פרגל פלאמר פכרדקדיון (פג יו.): שאין מקפידין על הרוגי מלכות מאמת האלף לגיכך מחו ברגס: דברים פכתבו פמשמשן אבן שלמה מפע פמה שהפיעה מן החר ולא פתתיה שוב פכלי פרגל: והלא כבר נאמר מנכרות במנרה וגו': שמיר למאי אתא דלמרי' פסם' גטין (פג סח.) שהביאו שמיר ע"י אשכנזאי מנפא לשכאי: רבנים הללו פפפפכור וחסון: פתוחי חותם חקק משמע: פמלואתם פיהיו שלמות שלא יסכרו מהס פלוס: ומרצה להס שמיר על פני הדיו פחרין האות: איטני של אבר גפסא מש"א (יש"א: ארצ) פלע"ז: גירא פכרנא מין משי הוא: סלת צפה על גבי נפה מרב שמונה מקצתת פדקני נפה וזומים נפשה חיה פגלופה ביון כוי' פסת דבך הנפה צופים פצפה: שתי פכרות הנפכות כוי' שהיתה פכרה מצויה פפסה וקשמשכיןן פכרות פדקני הנמור אחת פדקן זה ואחת פדקן זה פפגגלו והן פתוחות ארעניו"ר (להתפח) פלע"ז עד שנגעת פני זו לזו פצוף זה פגגל ומתפפט והולך ותולה פאור פן אלו צפות ותפחות פאור: מן העופים ההרים הגבוהים שמשס צופה למרחוק: מאי משמע מתיבא לפסת פדבש גא מן ההרים: פדמתרגם רב יוסף פאפסר תשגינה הדבורים: כל הנצוק המערה מפלי טהור לגלי טמא אין הקלוח מצדקן להיות חבור למטא את מה פפתון הפלי שהוא מערה ממנו: חון מקבש יזיפן שהוא עב מאל והבי הוא פמחבר פפשהקלוח פוסק הוא הולך מלמטה למעלה והבי אמרינן פפדות: הנפחת ברשק"א פלע"ז שהן עבות ונקבט השענה עס הקבש: שמוזיפין בו מתון שהוא טוב ועב מערבין בו מים ויוון ואין נפרות בו: שמוזיפין פקניס והלכי רכיל: שמשמינים פהקדוש ברוך הוא לומר ממנוס לגוי הדור מצנה ולנקה ולהוצאת פפחות וימים טובים: פתבזו פלחנס לעתיד לבא שאין מתקלין פכר פלס והבי משמע פי מי בז לויס הפא את העצוקים: קטנות קטנות למנה: קטני רשעי פני ופסל שמתו פשהן קטנים:

מסורת הש"ס
א תענית י: ב פסיקתא רבתי ג אסתר רבה פתיחתא ב ד נדה סא: ה תוספתא סוטה ו תוספתא סוטה ז תנא דבי אליהו זוטא נספחים חסדר אליהו זוטא פרקי דרד ארז א
גליון הש"ס
מתני' יוונית. עיין תוספות מנחות דף סד ע"ב ד"ה ארור ובר"ש מ"א דפאה: שם משמת רבי בטל ענוה. עיין תוספות כתובות דף קג ע"ב ד"ה אותו יום:
תורה אור השלם

שיטה יְהוֹה מוֹרֶה לָהֶם יָדְעוּ גוֹיִם אֲנוֹשׁ הָפָה שָׁלָה [תהילים ט, כא]

יְהוֹה שְׁמַעְתִּי שְׁמִעָךְ יִרְאתִי יְהוֹה פָּעִלָךְ בְּקֶרֶב שָׁנִים חִיהוּ וְגו' [חבקוק ג, ב]

וַיְהִי הַפֶּה הַלְכִים הַלֹּדֶךְ וַדְּבַר וַהֲנֹה רָכַב-אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וְגו' [מלכים ב ב, יא]

לָגַם שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת-רַעְוֹה בְּבִלְי־דַעַת וְהוּא לֹא-שָׁנֵא וְגו' [דברים ד, מב]

וַדָּמוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת מִי־אִתָּה הַדַּעַת מֵאִסְתָּךְ [ואמאסאד] [ואמאסאד] וְגו' [הושע י, ו]

מִי־עַם בָּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כָּבוֹ לֹא-תִבְקַח טַוּוֹן יַחֲדָךְ לְקוֹל וְגו' [ישעיהו י, יט]

וַתֵּן לָכֶם אֲדֹנֵי לָחֶם צָר וּמִים לֶחֶץ וּלֹא-יִכְנָף עוֹד וְגו' [ישעיהו ל, ב]

בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי־תוֹן עָרֵב וּבַעֲרֵב תֹּאמַר מִי־תוֹן בֶּקֶר מִפֶּחֶד וְגו' [דברים כח, יז]

אֲרֹצַ עֲשֵׂתָה כְּמוֹ אֶפֶל צִלְמוֹת וְלֹא סֻדְרִים וַתַּפַּע כְּמוֹ-רַפָּל [איוב י, כב]

שְׁמַכְבֻּזְזִין דִּין אֲבִיהֶם חוֹרְעִים דִּין אֲבִיהֶם שְׁפִשְׁבָּאִין וַחֲדָה בְּכַנְיָם וְנִמְאִסִין וְאִין לָךְ אֲלֶס מִתְּשַׁבַּח בְּהֶם אֲלֵא עָנִי:
הקהיתא שניהם למה האבלתםם ועצרתםם עלינו במוותינו ונסרעת מהם בחייוסם:
מוכרי רבב רבב הוא דבר מאוס כגון חלב ושמן

ניהגין בהם כבוד וקדשו הגוים שהן אנוש ואינם אלהות שאין כל כבוד והגדולה שלהם:
מתכסין בטלית אחת משום עניי:
בערב שנים אותה פעלה שלה דהינו דבר תורה שהיא בקרוב שנים ששנים צריכין להתקרב יחד בכסווי אחד:
חיהיו רפאיהו והרנח להם ונתן להם חיוותם:
המה הלכים הלך והצר בדברי תורה פאלגיהו ופאלישע כתיב:
ראוין לשקר שעל מנת כן בל הקרב אש עליהם:
אחד מת ע"י חבדו שהכינו בשונג וזה גולה לערי מקלט ואם אין באל מיתה סימן למיתה וגלות סימן לגלות שאחד מת ואחד גולה:
בעלי דעת על שלא היה להם דעת להיות מלמדין זה את זה ולמדין זה זה:
קדמו עמי וסיפה דקרא ותשפח תורת אלהיו:
בי עם בציון ושכ אלו יושבי ישיבת תורה וסיפא דקרא חנון וחנון לקול זעקה:
לסם צר דמי הקתיב מקשר דמי שמונותיו קשין עליו ואעפ"כ יושב ונוסף בתורה:
היו עיניו וגו' וכן בתרה כתיב ולא וכן:
פרגוד מחצה:
לא וכן:
לא ותפסה ממך בכתף כגלו ומחיותו:
דלמחר מי נתן ישיבא יום:
מי זע אס ויטב מן הלילה:
אלא דחליף מי נתן ויהי זה יום הבא כזה שעבר:
אלא שגמא אלאי מקום מלחר שהקללה הולכת ממיר ורפה:
אתקשה דקרא סבר תקשה שלא תקניה אלא שהיו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מושט שאומר הריאתו ותרגומו וזה פשוטקין בתורה וכוון שניהם בכל ישראל בתלמודים ובעמי הארץ וגש באל שנים תקשת השם ותלמוד התורה חביב הוא וכן היא שמה רבה מברך שעונין אחר הגדה שדקדקש דורש ברכים בכל שבת היו נוהגין כך ואס היו נהפצין כל העם לשמע לפי שאינו יום של מלאכה וגש באל תורה וקדוש השם:
סדרים סדרי פקשיות בתורה:
טהרה שפסקה מישכאל:
פגלה טעם הפרות וריחם שמתוך שהיו טהורים וגוהגין בטהרה אף הדב"ה מטהר פרוותיו מריח רע ומשעשע רע:
משער בטל שמן דגן בשון פסין משערות פסח שמן הדגן פשמו של משער דלקרי חלב בכתוב כל חלב יצטר וגו' (שמער י"ח:י"ב):
טהרה שפסקה מישכאל:
דחיותיא שמה וגש בה ריח טוב ומין תמרים הוא לשמן:
טהרה יש כך לשיבן מריחה לך ולא בטל הריח מאנלך:
אתא ברה דרבה בר רב הונא:
א"ל רב הונא לברה:
שמחת את לבי בטמאך:
והקהיתא את שני שהראיתי שאשבתך על שכן יוטר משלי שגמלת ממני ונתת לו:
רומי אהבה:
אטפל בה גדלו בביתו:
רבי רבי גדל גדל אותי ואע"פ כן איני שגן:
בר כרתך אצל ואין עלי לבדה:
בשו:
מתני' בפולמוס חיל שהביא אספקטנוס על ורשלים:
עטרות חתנים ואיריס משרש בגמרא:
פפולמוס של טיטוס שהביא הורקנוס אסריסותופלום אחיו וכוין זה לזה היו חמשים ושתים שנה שקאמר בסדר עולם:
עטרות פלות משרש בגמרא:
פפולמוס האחרון הוא של הרבן הבית ושל טיטוס נמי הנה:
באפריון בתוך העיר שהיו מוליכין אותה מבית אביה לבית פעלה ואפריון של משילים וטליתות מזובות מקפות לזה מושלי משלות לתת אות אמתלא וטעם להכמה לפנס בה ששערי פייה כגון ממשלות שיעלים דלמר בסנהדרין (דף נח:)
פי הנה דריש ר"מ בפרקא הנה דריש תלמיא משמשא ותלמיא אגדא ותלמיא מתלי:
שקנים שוקדיו על דלתות בית המדרש לילה ויום שקאמר ביבמות (דף סג:)
אבל מה אשעה שנפשי חשקה בתורה:
הדקשנים שהיה בקי בששמי המקראות שקאמר לא זביתי שפאמר וניחא מצרים פלילות עד שהדשה כן זומא (פרכות דף יב:)
בטל כבוד תורה שהיה נתון לבו לדרש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש טבות יטרות ואותיות יטרות כגון בת ובת אבי דורש (בנהדרין דף נא:) וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה:
אנשי משעה בטוח בהשיבותו ועושה מששים מפלאים שקאמר בתענית (דף פה.)
נמטי פסוקך ואמר לחמן ויחלו ולעזים להביא ואבים בקרניהם:
קטנותם של חסידים שהיו חססדים הולכים ובלים והוא הנה מקטניהם וסופן:
זיו החכמה זה לא זענא מאי היא:
משמת ר"נ הוקן בטל כבוד התורה פמסכת מנהל (דף כא.)
אמר ששע שמת הוא היה בריאות פעולם ולא היו למדין תורה אלא משמד משמת הוא יחד חלו לעולם והצרכו ללמד תורה ממש:
בטל זיו ההנה שהיה חכם ושעיר ובהנים רבים אובליון על גלחטו:
וגיו חורין מירסיו:
חפו ראשם שהנה יד עזי שנים ממזרים

שהם עשירים ואנו עניים נלכלנו אנשי משעה אין חס להם:
ואין דורש לישראל:
לכניא מלמדי תינוקות שהם קטנים מן החכמים:
שעמא דלרעא פעמי הארץ:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

שְׁמַכְבֻּזְזִין דִּין אֲבִיהֶם לַעֲתִיד לְכוּא.
אוּמָרִים לַפָּנִי: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
מֵאֲחֵר שְׁאַתָּה עֲתִיד לִיפְרַע מִהֶן,
לָמָּה הִקְהִיתָה שְׁיִנְיָהֶם בָּם?

אָמַר רַבִּי אֵילְעָא בַר יִבְרָכְיָה: אֱלֻמְלָא תַּפְּלִתּוֹ שֶׁל דָּוִד, הִיו כָּל יִשְׂרָאֵל מוֹכְרֵי רֶכֶב, שְׁנֹאָמַר: "שִׁיתָה ה' מוֹרָה לָהֶם".
וְאָמַר רַבִּי אֵילְעָא בַר יִבְרָכְיָה: אֱלֻמְלָא תַּפְּלִתּוֹ שֶׁל חֲבִקוּק, הִיו שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים מִתְּפָסִים בְּטִלִּית אַחַת וְעוֹסְקִין בַּתוֹרָה, שְׁנֹאָמַר: "ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמָעָה יִרְאתִי ה' פָּעִלָךְ בְּקֶרֶב שָׁנִים חִיהוּ".
אֵל תִּקְרָא "בְּקֶרֶב שָׁנִים", אֱלָא "בְּקֶרֶב שָׁנִים". ^(א)
וְאָמַר רַבִּי אֵילְעָא בַר יִבְרָכְיָה: שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים הִמְחִלְכִין בַּדֶּרֶךְ וְאִין בִּינִיחֶן דְּכַרִּי תוֹרָה — רֵאוּן לִישְׁרָף בָּאֵשׁ, שְׁנֹאָמַר: "וַיְהִי הֵמָּה הַלְכִים הַלֹּהֶךְ וַדְּבַר וַהֲנֹה רֶכֶב אֵשׁ וְגו'".
טַעֲמָא דְּאֵיבָא דִּיבּוּר, הָא לִיכָא דִּיבּוּר — רֵאוּן לִישְׁרָף.

וְאָמַר רַבִּי אֵילְעָא בַר יִבְרָכְיָה: שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים הִדְרִין בְּעִיר אַחַת וְאִין נוֹחִין זֶה לָזֶה בַּחֲלָכָה — אָחֵד מֵת וְאָחֵד גּוֹלָה, שְׁנֹאָמַר: "לָנֶס שְׁמָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רַעְוֹה בְּבִלִי דַעַת", וְאִין דַּעַת אֱלָא תוֹרָה, שְׁנֹאָמַר: "נִדְמּוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת".
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַבִּי חֲזִיָּא: כָּל תַּלְמִיד חָכֵם הַעוֹסֵק בַּתוֹרָה מִתוֹךְ הַדָּחֵק — תַּפְּלִתּוֹ נִשְׁמַעַת, שְׁנֹאָמַר: "כִּי עַם בָּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כָּבוֹ לֹא תִבְקַח חֲנוּן יַחֲדָךְ לְקוֹל זַעֲקָה בְּשִׁמְעָתוֹ עָנָה", וּכְתִיב בַּתְּרִיחַ: "וַיִּנְתֵּן ה' לָכֶם לָחֶם צָר וּמִים לֶחֶץ".
רַבִּי אֲבָהוּ אוֹמַר: מִשְׁפִּיעִין אוֹתוֹ מִזֵּי שְׂכִינָה, שְׁנֹאָמַר: "וַיְהִי עֲצִינָה רֵאוֹת אֶת מוֹרֶיהָ".
רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא אָמַר: אִף אִין הַפְּרָגוּד נִנְעַל בְּפָנָיו, שְׁנֹאָמַר: "וְלֹא יִכְנָף עוֹד מוֹרֶיהָ". ^(ב)
רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִיּוֹם שֶׁחֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִין וְכוּ'. אָמַר רַבָּא: בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מְרוּפָּה קָלְלָתוֹ מִשָּׁל חֲבִירוֹ, שְׁנֹאָמַר: "בַּבֶּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עָרֵב וּבַעֲרֵב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בָּקֵר, הִי בָקֵר? אֵילִימָא בָּקֵר דְּלִמַּחַר, מִי יָדַע מֵאִי הוּי? אֱלָא דַּחֲלִיר. וְאֱלָא, עֲלִמָא אַמְאִי קָא מַקְשִׁים? אַקְדוּשָׁה דְּסִידְרָא, וְאִיְהָא שְׁמִיה רַבָּא דְּאַגְדָתָא, שְׁנֹאָמַר: "אַרְצִי עִיפְתָּה כְּמוֹ אֶפֶל צִלְמוֹת וְלֹא סֻדְרִים", הָא יֵשׁ סֻדְרִים — תּוֹפִיעַ מֵאוּפֵּל. וְלֹא יֵרֵד טַל לְבִרְכָּה וַיִּטַּל טַעַם פִּירוֹת וְכוּ'. תַּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמַר: טְהָרָה — בְּטָלָה טַעַם וְרִיחַ, מַעֲשֶׂר — בִּטּוּל שׁוּמֵן דָּגוֹן. רַב הוּנָא אֲשַׁכַּח תוֹמַרְתָּא דְּחִינוּנִיתָא, שְׁקֵלָה, כִּרְכָּה בְּסוּדְרִיחַ. אָתָא רַבָּה בְּרִיחַ, אָמַר לִיה: מוֹרְחִינָא רִיחָא דְּחִינוּנִיתָא. אָמַר לִיה: כְּנִי, טְהָרָה יֵשׁ בָּהּ. יַחֲבֹה נִיחֲלִיחַ. אֲדַהֲכִי אָתָא אַבָּא בְּרִיחַ, שְׁקֵלָה, יַחֲבֹה נִיחֲלִיחַ.

אָמַר לִיה: כְּנִי, שְׁמַחַת אֶת לְבִי, וְהִקְהִיתָה אֶת שִׁנִּי. הִלִּינוּ דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי: רַחֲמֵי דְאַבָּא — אַבְנִי, רַחֲמֵי דְכְּנִי — אַבְנִי דְהוּו לִיה. ^(ג)
רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אִיטְפַּל בִּיה בְּרַב יַעֲקֹב בַּר בְּרַתִּיה. כִּי גִדַּל אָמַר לִיה: אֲשַׁקֵּין מִיָּא. אָמַר לוֹ: לֹא בְרִיָּה אָנָּא. וְהִיִּינוּ דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי: רַבִּי רַבִּי, בַּר בְּרַתָּה אָנָּא. מִתְּנִי בְּפוּלְמוֹס שֶׁל אֶסְפִּסְיָנוּס גָּזְרוּ עַל עֲטֹרוֹת חֲתָנִים וְעַל הָאִירוֹס. בְּפוּלְמוֹס שֶׁל טִיטוֹס גָּזְרוּ עַל עֲטֹרוֹת כְּלוֹת, וְשָׁלֹא יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ יוּנָיִת. ^(ד)בְּפוּלְמוֹס הָאֲחֵרוֹן גָּזְרוּ שְׁלֹא תֵצֵא הַכְּלָה בְּאַפְרִיּוֹן בַּתוֹךְ הָעִיר, וַרְבוּתֵינוּ הִתִּירוּ שְׁתַּצָּא הַכְּלָה בְּאַפְרִיּוֹן בַּתוֹךְ הָעִיר. ^(ה)מִשְׁמַת רַבִּי מֵאִיר בְּטָלוּ מוֹשְׁלֵי מִשְׁלִים. מִשְׁמַת בֶּן עֲזַאי בְּטָלוּ הַשְּׁקָדָנִים. מִשְׁמַת בֶּן זוּמָא בְּטָלוּ הַדִּרְשָׁנִים. מִשְׁמַת רַבִּי עֲקִיבָא בְּטַל כְּבוֹד הַתוֹרָה. מִשְׁמַת רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא בְּטָלוּ אֲנָשֵׁי מַעֲשֶׂה. מִשְׁמַת רַבִּי יוֹסִי קְטַנְתָּא פִּסְקוּ חֲסִידִים. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "קְטַנְתָּא" — שֶׁהָיָה קְטַנְתָּא שֶׁל חֲסִידִים. מִשְׁמַת רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי בְּטַל זֵי חֲחֻכְמָה. מִשְׁמַת רַבִּן גַּמְלִיאֵל הִזְקֵן בְּטַל כְּבוֹד הַתוֹרָה, וּמִתָּה טְהָרָה וּפְרִישׁוֹת. מִשְׁמַת רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן פֶּאֲבִי בְטָלָה זֵי הַהוֹנָה. מִשְׁמַת רַבִּי בְּטַל[ה] עֲנוּה וּיְרָאת חָטָא. ^(ו)[גְּמִי] תְּנוּ רַבְּנַן: רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר אוֹמַר: מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בּוֹשׁוּ חֲבֵרִים וּבְנֵי חוֹרִין, וְחָפוּ רֹאשָׁם, וַנִּדְלַדְלוּ אֲנָשֵׁי מַעֲשֶׂה, וַיִּבְּרוּ בְּעַלִּי וְרוּעַ וּבַעֲלִי לָשׁוֹן, וְאִין דּוֹרֵשׁ וְאִין מְבַקֵּשׁ וְאִין שׁוֹאֵל, עַל מִי לָנוּ לְהִשְׁעוֹ עַל אֲבִינוּ שְׁבִשְׁמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמַר: מִיּוֹם שֶׁחֶרֶב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שָׁרוּ חֲכִימָיָא לְמַהוּי כְּסָפְרָיָא וְכִסְפֵּיָא כַּחֲזִינָיָא, וְחֲזִינָיָא פַּעֲמָא דְאַרְעָא, וַעֲמָא דְאַרְעָא

אֲזַלָּא

מ.ט.

 עין משפט נר מצוה
--

א טור או"ח סי' תקס:

ב מי"י פה' מהל' תעניות הל' טו,
סמג עשין דרבנן,, ש"ע או"ח סי' תקס טע"ד:

^[1] א טור או"ח סי' תקס:

^[2] ב מי"י פה' מהל' תעניות הל' טו,
סמג עשין דרבנן,, ש"ע או"ח סי' תקס טע"ד:

מזט:

	עין משפט
	גזר מצווה

א טור או"ח סי' תקס:

ב מו"י פה' מהל' תעניות הל' טו, סמג עשין דרבננ,, ש"ע או"ח סי' תקס סעי' ד:

ג טור או"ח סי' תקס:

ד מו"י פה' מהל' תעניות הל' טו, סמג עשין דרבננ,, ש"ע או"ח סי' תקס סעי' ד:

ה טור חו"מ סי' תט:

ו מו"י פה' מהל' נזקי ממון הל' ט, סמג עשין דרבננ,, ש"ע חו"מ סי' תט סעי' ב:

ז טור יו"ד סי' קעח:

ח מו"י פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' א, סמג לאוין ג, ש"ע יו"ד סי' קעח סעי' א:

ט מו"י פי"א מהל' עבודה זרה וחוקות הגויים הל' ג, ש"ע יו"ד סי' קעח סעי' ב:

עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

אַזְלָא וְנִגְלָא הוֹלֵכִים וְחֹלִים וּמִקְוֵנוּלִים: עֲשָׂקְבוֹת הַמַּשִּׁיחַ עֹבְדֵי עֶבְדֵּי שָׁהֵב־עוֹסְקִין עֲמֻשָּׁאָיוֹת: וְאִין תּוֹכְחָה אִין לֶה אִלֵּם שְׂיֻכֵּב לְהוֹכִיחַ שְׁכָלָם וּבְשָׁלִים עֲחֻסָּאוֹת וּבְשִׁמְכוּיָחין אוֹמֵר לוֹ אֲתָה בְּמוֹנִי: וְכֵית הַנֶּשֶׁל שֶׁל חֲבָמִים יִהְיוּ לְבֵית זְנוּת שְׁכָלָם הַחֲבָמִים וְאִין לִוְנֵם תּוֹכָה וְיֵהָא חֲרָב מֵאִין אִישׁ וּבִשְׁלֵי זְמָה מִתְּנַקְדִּים שֶׁם מִשְׁנֵי שַׁחוֹן לְעִיר הִיוּ עֲפֵי מִדְּרָשׁוֹת שְׁלָסָה: גְּמ' שֶׁל מֶלֶךְ וְשֶׁל נְפִרִית עֲנִין עֲטָרָה

אַזְלָא (וְדִלְדְּלָהּ) [וְנִוּוּלָהּ], **וְאִין שׁוֹאֵל וְאִין מְבַקֵּשׁ. על מי יש להשָׁעֵן** — **על אֲבִינו שְׂבַשְׁמִים.** ^(א) **"בַּעֲקֻבוֹת מַשִּׁיחָא חוֹצְפָא יִסְגָּא וְיוֹדָק יֶאֱמִיר. הֶגְפֹן תַּתַּן פְּרִיָּה וְחִיָּין בְּיוֹקֵר, וּמַלְכוּת תַּהֲפֹךְ לְמִינִיות וְאִין תּוֹכַחַת. בֵּית וועד יִהְיֶה לְזֻנוֹת וְהַגְלִיל יִחֲרַב, וְהַגְבָּלָן יִשׁוּם, וְאֲנָשֵׁי הַגָּבוּל יִסּוּכְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יִחוּנְנוּ, וְחֲכָמוֹת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאֵי חָטָא יִמָּאסוּ, וְהָאֱמַת תַּהֵא נַעֲדֶדֶת. נְעָרִים פְּנִי זְמָנִים יִלְבִּינּוּ, זְמָנִים יַעֲמִדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים — בֶּן מִנְיוֹל אֵב, בַּת קָמָה בְּאִמָּה, כִּלְהַ בַּחֲמוּתָה, אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵיתוֹ, פְּנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב, הַבֶּן אִינוֹ מִתְבַּיִישׁ מֵאֲבִיו, וְעַל מָה יש לָנו לְהִשָּׁעֵן** — **על אֲבִינו שְׂבַשְׁמִים.** ^(א) **(גְּמ')** **אָמַר רַב: לֹא שָׁנו אֶלָּא שֶׁל מֶלֶךְ וּגְפָרִית, אָבֵל שֶׁל הֶדֶם וְשֶׁל ווֹרֵד — מוֹתֵר. וּשְׂמוּאֵל אוֹמַר: אֵף שֶׁל הֶדֶם וְשֶׁל ווֹרֵד אֲסוּר, שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילַת — מוֹתֵר. וְלִוֵי אָמַר: אֵף שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילַת אֲסוּר. וְכֵן תְּנִי לִוֵי בְּמִתְנִיתִיה: אֵף שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילַת אֲסוּר. וְעַל הָאִירוּס. מֵאִי "אִירוּס"? אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזֶר: טְבֻלָּא דְּחַד פּוּמָא. רַבָּה בַר רַב הוֹנָא עֲבַד לִיה לְכַרְיָה טַנְבוּרָא, אֲתָא אַבוּהַ תְּבַרְיָה, אָמַר לִיה: מִיחֻלָּף בְּטַבָּלָא דְּחַד פּוּמָא, זִיל עֲבִיד לִיה אִפּוּמָא דְּחֻצְבָא אוּ אִפּוּמָא דְּקַפִּיזָא. "בַּפּוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס גָּזְרוּ עַל עֲטֻרוֹת כְּלוֹת וכו'. מֵאִי "עֲטֻרוֹת כְּלוֹת"? אָמַר רַבָּה בַר בַּר כְּהֵה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עִיר שֶׁל זָהָב. תִּנְיָא נְמִי הֲכִי: אֵיזְהוּ עֲטֻרוֹת כְּלוֹת — עִיר שֶׁל זָהָב, אָבֵל עוֹשָׂה אוֹתָהּ כִּיפָּה שֶׁל מִילַת. תִּנְנָא: אֵף עַל חוּפַת חֲתָנִים גָּזְרוּ. מֵאִי "חוּפַת חֲתָנִים"? זְהוּרִית הַמוֹזֶהֶבוֹת. תִּנְיָא נְמִי הֲכִי: אֵלוּ הֵן חוּפַת חֲתָנִים — זְהוּרִית הַמוֹזֶהֶבוֹת, אָבֵל עוֹשָׂה פַפִּירִית וְתוֹלָהּ בָּה כַּל מַה שִׁיִּרְצָה. ^[a] וְשִׁלָּא יִלְמַד אֶת בְּנוֹ יוֹנִית. תְּנוּ רַבָּנַן: כִּשְׁצֻרו מַלְכֵי בֵּית חֲשָׁמוּנָאִי זֶה עַל זֶה, הָיָה הוֹרֶקְנוּס מִבְּחוּץ, וְאַרִיסְטוֹבִלוּס מִבִּפְנִים. כָּכֵל יוֹם וַיּוֹם הָיוּ מִשְׁלִשְׁלִין דִּינָרִים בְּקוּפָּה, וּמַעֲלִין לָהֶן תְּמִידִים. הָיָה שָׁם זָמַן אֶחָד שֶׁהָיָה מִכִּיר בְּחֻכְמַת יוֹנִית, לָעֹז לָהֶם בְּחֻכְמַת יוֹנִית, אָמַר לָהֶן: כָּל זָמַן שְׁעוֹסְקִים בַּעֲבוּדָה — אִין נִמְסְרִין בִּידָכָם. לְמַחֵר שִׁלְשָׁלוּ לָהֶם דִּינָרִים בְּקוּפָּה וְהָעֹלּוּ לָהֶם חֲזִיר. כִּינֹן שֶׁהִגִּיעַ לַחֲצִי חוּמָה, נַעֲץ צִפְרָנְיוֹ, נִזְדַּעֲצָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת פֶּרָסָה. ^[a] אוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: אָרוּר אָדָם שִׁיַּגְדִּל חֲזִירִים, וְאָרוּר אָדָם שֶׁיִּלְמַד לְבָנוּ חֻכְמַת יוֹנִית. וְעַל אוֹתָהּ שָׁנָה שָׁנִינוּ: מַעֲשֶׂה וּבֹא עוֹמֵר מַגָּגוֹת צָרִיפִים, וּשְׁתֵּי הַלָּחֶם מִבִּקְעַת עֵין סוֹכֵר. אִינִי? וְהָאֵמַר רַבִּי: בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לִשׁוֹן סוֹרְסִי לְמָהּ? אֶלָּא אִי לִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, אִי לִשׁוֹן יוֹנִית. וְאָמַר רַב יוֹסֵף: בְּבִבֶּל לִשׁוֹן אֲרָמִי לְמָהּ? אֶלָּא אוּ לִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, אוּ לִשׁוֹן פֶּרְסִי! לִשׁוֹן יוֹנִית לַחוּד, וְחֻכְמַת יוֹנִית לַחוּד. ^[a] וְחֻכְמַת יוֹנִית מִי אֲסִירָא? וְהָאֵמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל מִשׁוּם רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מֵאִי דְּכֻתִּיב "עֵינִי עוֹלָלָה לְנַפְשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירִי" — אֶלָּף יָלָדִים הָיוּ בְּבֵית אֲבָא, חֲמֵשׁ מֵאוֹת לְמִדּוּ תוֹרָה, וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת לְמִדּוּ חֻכְמַת יוֹנִית, וְלֹא נִשְׁתַּיִּיר מֵהֶן אֶלָּא אֲנִי כְּאוֹ, וְכֵן אֲחִי אֲבָא בַּעֲסִיא! ^ושְׂאֲנִי שֶׁל בֵּית רַבִּן גַּמְלִיאֵל, דְּקִרְוִבִין לְמַלְכוּת הָוֵי. דְּתַנְיָא: מִסְפֵּר קוּמִי תְרִי זֶה מִדְּרַכֵּי הָאֱמוּרִי. אֲבִטּוּלוֹס בֶּן רְאוּבֵן הִתִּירוּ [לוֹ] לְסִפֵּר קוּמִי, שֶׁהוּא קְרוֹב לְמַלְכוּת. שֶׁל בֵּית רַבִּן גַּמְלִיאֵל הִתִּירוּ לָהֶן חֻכְמַת יוֹנִית, מִפְּנֵי שְׁקִרְוִבִין לְמַלְכוּת. בַּפּוּלְמוּס הָאֲחֵרוֹן גָּזְרוּ שִׁלָּא תַצָּא כִּלְהַ בְּאִפְרִיזִין וכו'. מֵאִי טַעֲמָא — מִשׁוּם צְנִיעוּתָא. מִשְׁמַת רַבִּין יוֹחָנָן בְּטֻלָּה הַחֻכְמָה. תְּנוּ רַבָּנַן: מִשְׁמַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִגְנֹן סִפֵּר תוֹרָה. מִשְׁמַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּטֻלָּה עֲצָה וּמַחֲשָׁבָה, מִשְׁמַת רַבִּי עֲקִיבָא בְּטָלוּ זְרוּעֵי תוֹרָה וְנִסְתַּתְּמוּ מַעְיָנִיות הַחֻכְמָה. מִשְׁמַת רַבִּי אֱלֶעָזֶר בֶּן עֲזַרְיָה בְּטָלוּ עֲטֻרוֹת חֻכְמָה, שִׁ"עֲטֻרַת חֻכָּמִים עֲשָׂרָם". מִשְׁמַת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא בְּטָלוּ אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה. מִשְׁמַת אֲבָא יוֹסִי בֶּן קִטְנוּתָא בְּטָלוּ חֲסִידִים, וְלִמָּה נִקְרָא שְׂמוֹ אֲבָא יוֹסִי בֶּן קִטְנוּתָא — שֶׁהָיָה מְקַטְנֵי חֲסִידִים. מִשְׁמַת בֶּן עֲזַאי בְּטָלוּ הַשְׁקָדְנִין, מִשְׁמַת בֶּן זוּמָא בְּטָלוּ הַדְרָשְׁנִין, מִשְׁמַת רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עָלָה גּוֹבָאִי וַרְבוּ צָרוֹת. מִשְׁמַת רַבִּי הוּכְפָלוּ צָרוֹת. מִשְׁמַת רַבִּי בְּטָלָה עֲנֻה וְיִרְאַת חָטָא. אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לְתַנְנָא: לֹא תִיתַנִּי עֲנֻה, דְּאִיכָא אָנָא. אָמַר לִיה רַב נַחֲמָן לְתַנְנָא: לֹא תִיתַנִּי יִרְאַת חָטָא, דְּאִיכָא אָנָא.**

הַדְרֹן עָלָה עֲגָלָה עֲרוּפָה וּסְלִיקָא לָהּ מִסְכַּת סוּטָה

לו עוֹשִׂין מֵאֲבָן שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁהוּא צָלוּל כְּאֶבֶן הַקְּדִלָּח וְקוֹרִין שְׁלִימִי"א וְנִרְבָּעִין אוֹתָהּ כְּמִין צִוּרִין כְּגַפְרִית כֶּשֶׁם שֶׁעוֹשִׂין עֲבָלֵי זָהָב וְכַסֵּף וְקוֹרִין נֶאֱוֹל"א: חֲלוֹת לִישַׁק"א כְּמִין גְּמָא הַגָּדֵל בְּמוֹס: טְבֻלָּא דְּחַד פְּמָא זוּג שֶׁל עֲנָבֵל אֶחָד שְׁמַקְשָׁקִין בּוּ לְשִׁיר קְבִית הַמִּשְׁתָּאָלוֹת: טַנְבוּרָא כֶּן קוֹרִין אוֹתוֹ עַלשׁוֹן לַעֲז טַטְנוּכוֹר וְיֵהָא עֲשׂוֹי קְטַנּוּתוֹ עֲגָלוֹת כְּעִין נִסָּה וְקוֹשְׁרִין קְטַנּוּתוֹ חוּטִין שֶׁל בְּרִזֵּל וְשׁוּטִחוֹן עַל פִּיו עוֹר קָשָׁהוּ לַח וּמוֹתָח וְיֵהָא מִתְנַשֵּׁשׁ שֶׁם מֵאֲלִיו וּבְשִׁמְפִין עָלָיו כְּמַחֵל דַּח הוּא מוּצִיא קוֹל צָלוּל וְשֶׁ אֲמִינִי שִׁיזְעִין לְהַפּוֹת עָלָיו מִכָּה אֲחֵר מִכָּה פְּסַדֵּר עַד שֶׁנִּשְׁמַע כְּמִין שִׁיר: מַחֲלָף כְּטְבֻלָּא דְּחַד פְּמָא זוּג שֶׁל עֲנָבֵל שְׁעוֹשִׂים קְבִית מִשְׁתָּאוֹת דּוּמָה לוּ כְּקוֹל וְאֲתִי לְמַעַבֵּד הֵהוּא דְּגִזּוֹר עָלֶיהָ: קַפִּיזָא כְּלִי מִחֲזִיק ג' גְּזִין: עִיר שֶׁל זָהָב עֲטָרָה שֶׁל זָהָב וְעִיר שֶׁל זָהָב מוֹצֵרֶת עָלֶיהָ: כִּסָּה כְּמוֹ כּוֹבַע שֶׁל צֶמֶר לָבוּ שְׁקוֹרִין פִּילטֶר"א (פִּילטֶר"ין: כּוֹבַע שֶׁל לָבָד) : זְהוּרִית הַמַּזְקָבוֹת טְלוֹת צְבָאוֹה שְׁנֵי וְכוּ קְבוּעִין טַפִּי זָהָב עַד שֶׁמִּשְׁמַדִּין אוֹתָהּ כְּמִין כִּסָּה: רָבֵל עוֹשָׂה הוּא סְרִיפִיר כְּמִין כִּסָּה שֶׁל מַעֲבָלֵי עַן כְּמוֹ שְׂאֵנוּ עוֹשִׂין וְתוֹלִין כֶּה צִיפִין וְדִדְיִי זָהָב כְּמוֹ שְׂאֵנוּ עוֹשִׂין: חֻכְמַת יוֹנִית לִשׁוֹן חֻכְמָה שְׁמַדְרִים בּוּ כְּנִי כְּלָטִין וְאִין שְׂאֵר הָעָם מִשְׁרִין בּוּ: מַלְכֵי בֵּית חֲשָׁמוּנָאִי שְׁנֵי אַחִים שֶׁהָיוּ מִתְקוּטְטִין עַל הַמַּלְכוּהַ הוֹרְקָנוּס וְאַרִיסְטוֹבִלוּס: הָיָה הוֹרְקָנוּס מַשְׁחוֹן צַר עַל יְרוּשָׁלַם וְהָבִיא עִמּוֹ חוּל רוּמִיִּם: מַשְׁלָשָׁלִם לָהֶם יִדְנִרִי כִסָּף כְּתַפָּה מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה לְתַמִּידִם: הָיָה שֶׁם זָקוֹן אֶחָד מִשְׁפָּטִים: לַעֲז לָהֶם לֵאמֹר שֶׁבַחחוּ: נַעֲן צַפְרָנְיוֹ נִזְעַזְעָה מִחֲמַת הַמֶּלֶךְ שֶׁשְׁעָרָה עַל חֹלוֹל שְׂמוֹ: וְעַל אוֹתָהּ שָׁנָה שָׁנִינוּ כו' שְׁאוֹתָהּ שָׁנָה הִסְרִיבוּ הַחֲלוֹלוֹת אֶת הָרָעִים שֶׁכְּסִיבוֹת מְדִינַת יְרוּשָׁלַם וְהִצְרֹן לְהָבִיא אוֹתָהּ שָׁנָה אֶת הַעֲמֵר מִגְּגוֹת צָרִיפִים וּבְשִׂאֵר הַשָּׂנִים מִצַּת הַעֲמֵר הָבִיא מִן הָהָרִיב לִירוּשָׁלַם כְּדֻכְתִּיב (וַיִּקְרָא כֵּן) כְּרַמֵּל תִּתְּרִיבוּ שְׂיֵהָא הָרָעָה לַח וְהִסֵּר מֵלֹא מִמֶּנּוּ וּבְשָׁהוּ אֵל מִכְּחוֹק מִתְנַשֵּׁשׁ וּמִתְמַשֵּׁן וְאִין כַּר הַשְּׁבֵלֵת מֵלֹא מִן הַצָּרִיף: לִשׁוֹן סוֹרֵס קְרוֹיב הוּא לְלִשׁוֹן אֲרָמִי וְאוֹמַר אֲנִי שָׁהָ לִשׁוֹן גְּמַרַת וְרוּשְׁלָמִי וְאֲמַת הַעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ לִיננ"א שוּרִי"א (שָׁפָה סוּרִית) : אוּ לִשׁוֹן וַיְנִי שְׁהָיוּ קְרוֹיבִין לְאַרֵּן וְכוּ וְלִשׁוֹן וְכוּ נִסָּה מִזֵּה וְהָיָה לוֹ לְסַפֵּר בּוּ: מֵאִי דְּכֻתִּיב לֹא גָרַם אֶלָּא ר"ס קֶרַח מִקְרָא זֶה עַל עֲצֻמוֹ וְאָמַר שְׁעָלָיו לַעֲוֹלֵל אֶת עֵינָיו כְּדָבָר יוֹתֵר מִן הַכֹּל: עוֹלָלָה מְנוּלָת אֶת עֵינָיו: לְנַפְשִׁי עַל נַפְשִׁי מִפְּנֵי קוֹרִיטִי: מִסְפֵּר קוּמִי שְׁעִרוּ שְׁלִפְנָיו וּמִינֵחַ בְּלוּרִית מֵאֲחוּרָיו: מִדְּרַכֵּי הָאֱמוּרִי שֶׁהֵן מַשִּׁחוֹן בְּלוּרִית לְשֶׁם עֲבוֹת כּוֹכְבִּים: נִגְנֹן סִפֵּר תּוֹרָה שְׁהָיָה בַּעַל הַלְכוּת מִפִּי שְׁמוּשָׂה הַרְבֵּה וּקְדוּרוֹת כְּפִיֹו כְּאֵלוּ כְּתוּב בַּסֵּפֶר כְּדֹאֵמַר כְּסוּףֶהָרִין (דף סח.) הַרְבֵּה תּוֹרָה לְמַדְתִּי מִכְּבוֹתִי וְלֹא עוֹר אֶלָּא שְׂאֵנִי שֹׁנָה שְׁלֶשֶׁת רָלְפִים הַלְכוּת בְּטוּיָעוֹת קִשּׁוּאִין וְשִׁלָּשׁ מֵאוֹת כְּבִהְרַת עֲזָה: עֲצָה וּמַחֲשָׁבָה שְׁהָיָה זְהִיר עֲדֻרָשׁוֹת וּבְחִי כְּהַלְכוּת וּבִתְשׁוּבַת הָאִפִּיקוֹרוּסִים וְלִהְיוֹן בְּרַמְזוּסָה כְּדֹאֵמַר"י כַּפ"ק צִחְגִּיגָה (דף ה:) כִּי נָח נִפְשָׁה אֲמַרוּ לֵה רַבָּנֹן מֵאִי תִהְיוּ עָלֶן מַמְיָנִים אֲמַר לָהֶן אֲבָהָה עֲצָה מִפְּנֵי יִשְׁכָּאֵל נִסְדַּרְחָה חֻכְמָה שֶׁל עוֹבָדֵי כּוֹכְבִּים: זְרוּעֵי תּוֹרָה עֲמִק כְּכֹרָא וְלִקְמֹךְ טַעֲמִי תּוֹרָה שְׁבַעַל כָּה עַל מִקְרָשֵׁי הַמִּקְרָאוֹת וְאוֹתִיּוֹת הַיּוֹתָרִים וְלִשְׁנוֹת הַמִּשְׁתַּתִּים כְּמִקְרָא: רַבִּי אֱלֶעָזֶר כֶּן שְׁזָרְיָה שְׁשִׁיר הָיָה כְּדֹאֵמַר"י (שָׁפַת דף נה:) תְּרִיסֵר אֶלְפִי עֲגָלִי הָיָה מַעֲשֵׂר מִשְׁעָרָה כֹּל שְׂפָא: דְּאִיכָא אֶלָּא שְׂאֵנִי עֲנֻתָה:

מסורת הש"ס

א מסכת דרך ארץ זוטא; שיר השירים רבה; פסיקתא דרב כהנא; אוצר מדרשים משיח הקדמה ב; סנהדרין צז; פסיקתא רבתי

ב בבא קמא פב:

ג מנחות סד:

ד גיטין נח.

גליון הש"ס

גמ' א"ל רב נחמן לתנא לא תיתני. עיין מגילה דף כח ע"ב רש"י ד"ה רנב"ו:

תורה אור השלם

עיני עוקלה לנפשי מכל בנות עירי

עטרת חכמים עשרם אונת כסילים אונת [משלי יד, כד]

חדושי הַלְכוֹת – מֵהַרְשֵׁי"א

דף ב.

בפירש"י בד"ה המקנא כו' ובמתניתין מפרש כיצד מקנא לה אומר לה אל תסתרי עם כו' עכ"ל כצ"ל מפירוש ישן וק"ל:

בד"ה איני מי הוה זיווג לפי רשע וזכות והא מקודם כו' עכ"ל לא הוה צריך לפרש הקושיא אלפני פניו אלא דאין מזוונין לו לאדם אלא לפי מעשיו אלא אלפניו אהא דקשין לזוונן כקריעת ים סוף וכ"ה הקושיא בסנהדרין פ' כ"ג דלא מיייתי התם אלא ההיא דקשין כו' וק"ל:

תוספות בד"ה איידי דתנא גדרים כו' ותימה אמאי לא קבעה אנב גדרים דהא בפ"ד דנזיר תנא כו' עכ"ל ר"ל דבפ"ד דנזיר תנא משניות טובא דמייירי בגדרים כו' ובמהרש"ל הגיה דבפ"ד דגדרים תנא כו' ואולי איזה תלמיד טועה הגיה כן דליתא הכי בפ"ד דגדרים אלא דבפ"ד דנזיר איתא הכי גם דברי התוס' אינן מתפרשים לפי הגהה זו ואין להאריך ודו"ק:

דף ב:

בד"ה כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים ואחד דכתיב גבי ועד אחד לא יענה כו' ולא יומת ע"פ עד אחד כו' עכ"ל ר"ל דהני קראי כתיבי באוריייתא מקמי דהאי קרא דמייתי הכא ולא מיייתין להו הכא משום דמהני קראי ליכא למילף מידי דאצטריך למכתב אחד בהני קראי כדאי' שם וק"ל:

בד"ה מ"ט דר"א בירושלמי מפיק ליה מהני קראי מ"ט דר"א כו' מה מקיים ר"א דבר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דטעמא דר"א דמתניתין מפיק בירושלמי מהני קראי כו' ערוה זו סתירה ודבר זה קיינו ולא ילפינן בג"ש אלא הקיינו מדבר דבר ולא הסתירה שהוא נלמד מערעה ושאמר מה מקיים ר"א דבר כו' היינו ר"א אליבא דרבי יוסי ב"י ודו"ק:

נמרא לדברי רבי יוסי כו' ואף למשנתיו אין כו' יראה מלשון ואף למשנתיו דהך סברא דאיכא עיקר יליכא עיקר קיימא ונלדברי רבי יוסי ב"י פשיטא דאין לדבר סוף כיון דליכא עיקר אלא דאף למשנתיו דאיכא עיקר מ"מ נימא ביה דאין לדבר סוף ומכאן נראה ליישב רש"י שפי' בחומש ועד אין בה בטומאה אבל יש עדים לסתירה עכ"ל לא בא לומר דלסתירה יש שני עדים אבל לקיינו סגי בע"א וכרבי יוסי ב"י כמו שהבין הרא"ם דאדרבא דוק מיינה איפכא בטומאה בע"א אבל בקיינו צריך שני עדים ולרבנא נקט סתירה כדמסיק הכא ואפילו לסתירה דאיכא עיקר צריך שני עדים ומכ"ש דבקיינו צריך שני עדים דליכא עיקר וכרבי יהושע פירש ומהשתא אין מקום לתמיהת הרא"ם בזה ודו"ק:

בפירש"י בד"ה ומסתתרת ונסתרת ונאסרת עליו עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

דף ג.

בפירש"י בד"ה והא כי כתיב קיינו כו' אלמא בלא קיינו נמי כו' עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

תוס' בד"ה לה יטמא מצוה ונ"מ לעוסק במצוה כו' עכ"ל משמע להו דוחאי לא מייירי אלא ביט לה מתעסקים אחרים דאל"כ הו"ל מת מצוה ואינו קרוב נמי מטמא לו וא"כ אין סברא היכא שיש לו מתעסקים שיחייב הכהן לטמאות עצמו לקרובים וכי גרע הוא משאר אדם שאינו כהן דהיכא שיש לו מתעסקים שאינו חייב לטמאות עצמו לקרובים ואהכי קאמרי נ"מ לעוסק במצוה כו' ולטמאות בע"כ כו' כההיא דיוסף כהן כו' שהיה חייב לטמאות עצמו דבע"פ היה שאז אין לו מתעסקים אחרים ודו"ק:

דף ג:

בפירש"י בד"ה בה ולא בקיינו כו' דכיון דכתיב בה מיעוטא הוא ולא גמרינן שאר עדיות דאשה מינה כו' עכ"ל מפירושו נראה דכל שאר עדיות דאשה מבה אימעטו דלא גילף מינה ולא ידענא מי הכריחו לזה דהא אמרינן כל עדיות שבתורה איתא דבר דבר מממון ולא אצטריך בה אלא לקיינו וסתירה דלא גילף עדות ראשונה קל וחומר מאחרונה ודו"ק:

דף ד.

תוספות בד"ה כמה שיעור סתירה בירושלמי כל אילין שיעורין אחר התרת סינר עכ"ל כצ"ל כ"ה בירושלמי וק"ל:

בד"ה א"ה היינו ר"א כו' א"נ יתרח כבן עזאי כדי למזוג ולשתות עכ"ל לפירש"י שפי' וכדי מזיגת הכוס דקתני באידך ברייתא דהוה כדי מזיגה ושתיה משום דסתם מזיגה למשתיה מיד כו' קשה לתירון אחרון של התוס' דהשתא נמי דקאמר א"ה היינו רבי אליעזר יתרח דרבי אליעזר כדי למזוג ולשתותו קאמר וע"כ נראה שהתוס' פירשו דלרבי יהושע דוקא איכא למימר דכדי מזיגה היינו כדי למזוג ולשתותו דסמך עצמו אלאיך ברייתא דקתני בה כדי לשתותו אבל רבי אליעזר דלא קאמר אלא כדי מזיגה ולא קאמר בשום דוכתא כדי לשתותו לית לן למימר אלא כדי מזיגה לחוד מיהו כן עזאי אע"ג דהוא נמי לא קאמר בשום דוכתא כדי מזיגה איכא למימר דכדי למזוג ולשתותו קאמר משום דכדי לשתותו דקאמר אמוזיגה דקאמר רבי יהושע מוסיף הוא ודו"ק:

בד"ה א"כ היינו בן עזאי כו' אלא ברייתא קמיייתא נקט עכ"ל הכי נמי הכא איכא למימר בתירון אחרון דלעיל דיתרח כבן בתירה כדי לצלות ביצה ולגנומעה קאמר דהוא שיעור לגמוע שלשה בצים דה"נ קאמרינן למאי דמסיק דלדבריו דרבי עקיבא קאמר ודו"ק:

בפירש"י בד"ה ואי תנא כדי העראה כו' דאי לא תנא כדי ביאה אכתו כו' עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

בד"ה ברוח שהרוח דוחפתו לענף והוא חוזר כו' עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

דף ד:

בפרש"י בד"ה שמא כו' נטל את הראשונים ואת השניים חזן לפרק כו' עד נטל את הראשונים חזן לפרק כו' עכ"ל כל זה אינו בפי' ישן ועיין בזה בפי' הר"ש במסכת ידים וק"ל:

נמרא האזי יד ליד לא ינקה יד מעבי ליה ובפירש"י ה"ג האזי יד ליד ידי מעבי ליה כו' עכ"ל וכצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

דף ה.

בפירש"י בד"ה יקפצון מן כו' והכי מפרש בהדיא בב"ר עכ"ל הס"ד ומ"ש בפירש"י שלפנינו דבשלמא בכל מכל רבותא כו' אינו בפי' ישן והוא גליון ובא לומר שלא נפרש כל דיעקב וכל אשר תקן לי וק"ל:

תוס' בד"ה אדם שאין בו אלא רביעית דם פר"ח הוא דם הצלול כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ה:

תוס' בד"ה הא גופה קשיא תימה כו' אפילו לפי התירון הו"ל למתנייה כיצד אין מקנא לה ונראה כו' עכ"ל דבר זה לא יתורן לפי דרכם אלא דהכי קאמרי דאף לפי התירון אי הוה מתנייה כיצד אין מקנא לה הוה נמי ניחא דהוה קאי אאל תדברי משא"כ בההיא דמכות דלפי התירון דהתם לא מצני למתני אלא כיצד העדים עשין זוממין ומיהו השתא דקתני הכא כיצד מקנא לה נמי ניחא דקאי אאל תסתרי ונכנסה עמו לבית הסתר וחלא מיניייהו נקט ודו"ק:

בא"ד ולפי הירושלמי כו' מיהו דסיפא אית לן למימר ע"כ דיבור ממש עכ"ל ר"ל דהירושלמי לא חש להך פירכא דהא גופה קשיא וניחא ליה למימר דדיבור דרישא סתירה ודסיפא דיבור ממש וק"ל:

בד"ה לאחר ולא ליבס כו' משום דרמזא עליה ליבומי כו' עכ"ל כצ"ל פי' דמש"ה ניחא לן למעוטי מאחר יבס כדהכא טפי משאר קרובים לענין דלא תפסי קדושין משום דרמי עליה דיבס ליבומי מכח נשואי אחיו ולאו אחר הוא משא"כ בשאר קרובים ומהרש"ל מחקו מהתוס' ולא ידענא למה וק"ל:

בא"ד וא"ת מאיז ממעטינהו בפרק האומר קרובים כו' סוף סוף ואיז אחר יקחנה כו' עכ"ל ר"ל דאף אם תאמר לתרן הך קושיא דבההיא דערכין ודאי כיון דאיכא לאוקמי מיעוט דאחר לבן גופיה לא מוקמינן ליה ליבס אלא אדרבא דמרבינן ליה מאיז אבל ההיא דפ' האומר ודאי דליכא לאוקמא מיעוטא דאחר לבן כדאמרינן בהדיא התם וא"כ ע"כ לא אתא מיעוטא דאחר אלא לדרשא דהכא ולא ליבס ומגליזש ממעטין קרובים בפרק האומר ואף על גב דאיז דערכין אתא לריבויא האז לאיז ע"כ למעוטי אתי קרובים מתפיסת קדושין דלרבות לא אצטריך דמהיכא תיתי דלא תפסי וכה"ג איכא בפרק בנות כותים דפעם אתא ואשה לרבוויי ופעם למעוטי וכן בריש מרובה גבי ה' דהגב ע"ש בתוספות וזהא קשיא להו הכא דסוף סוף ואיז אחר יקחנה וגו' דממעטין מיינה יבס מאי דרשת התם בואיז דכתיב ביה ודברי מהרש"ל בזה אינם מבוררים ודו"ק:

דף ו.

בד"ה אשת כהן שנאנסה כו' גבי אסורות לבעליהן ומוותרות ליבמיהן כו' עכ"ל כצ"ל דבאשת כהן שנאנסה איירי דמוותרות ליבמיהן וזהא הוצרכו להביא מפרק הבע"י דהוי בכלל חייבי לאוין דהכל היו בכלל כו' אבל הנך דמתניתין דלא תני לה התם גבי אסורות לבעליהן ואסורות ליבמיהן פשיטא להו דהוה בכלל חייבי לאוין ודו"ק:

בפירש"י בד"ה שקדש את האלמנה שאסורה עליו עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה לא תתניבס מכח ק"ו זה אם נאסרה כו' ולקמן מפרש כו' עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן וק"ל:

דף ו:

תוס' בד"ה כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש כו' שנדרה בזויר והפרישה את בהמתה והיפר כו' ואע"ג דבשעת הקדש הות בת מקדש דקו"ל דבעל מינז כו' אינו נשאל עליה ותצא לחולין עכ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ואין כו' דלבו נוקפו גמר ומקדיש עכ"ל וכצ"ל:

בפירש"י בד"ה כיפרה מנחה כו' לאו כפרת עון ולא הזכרת עון הוא אלא כפרת כו' שהרי בהכשר קריבה יבא וישקה כו' עכ"ל מפ"י ישן וק"ל:

בד"ה נמצאו עדיה זוממין כו' שמא כו' לא קדושת פה ולא קדושת כלי מועלת בה דבטעות כו' עכ"ל מפ"י ישן וק"ל:

דף ז.

תוספות בד"ה א"ל ק"ו ופרכויהו כו' אלמא זימנין בדילי מקילתא כו' זימנין איפכא כו' עכ"ל פי' דהכא ודאי לא פסיקא להו לרבנן דלאינשי חמירא להו נדה טפי מסוטה דבזו הסברא אי חמירא ליה לאינשי אי לאו ודאי דלא הוו פלגי ר"י ורבנן הכא וא"כ הוה ק"ו דר"י ק"ו גמור ולא פרכינן הך פירכא ודו"ק:

בא"ד והשתא צריך ליישב הבריייתא לפי הירושלמי כו' עכ"ל אין זה מוקדק דמה צריך ליישב ברייתא דשמעתין לפי הירושלמי דהא למאי דאוקמא דקא"ל ק"ו ברישא ופרכויהו כו' הו"ל הבריייתא ממש בירושלמי וק"ל:

בא"ד אבל בדדרי יוסי איכא למימר איפכא דמעיקרא כו' עכ"ל כן הגיה מהרש"ל ובכל תקונו לישנא דאבל אינו מתיישב ובגמרת א"מ ז"ל הגיה אבל מדרבי יוסי איכא למתמה דמעיקרא כו' עכ"ל וכצ"ל ופי' דדברי רבי יהודה בתוספתא ודאי איכא ליישב דמעיקרא א"ל ק"ו והדר פרכויהו דדר אמר קרא אבל מדר' יוסי דאמר התם קרא איכא למתמה דהיאך קאמר קרא מעיקרא התם והדר א"ל ק"ו בבריייתא דשמעתין כיון דלית ליה קרא ל"ל למיהדר אק"ו דע"כ צריך לומר כן דאם לא כן רבי יוסי היינו רבי יהודה ודו"ק:

דף ח.

תוס' בד"ה איכא בינייהו רותתת כו' דפליגי נמי הכי רבי ור"ש בקרא דוהוציא אותה כו' עכ"ל כצ"ל משמע להו דכמו דהקפיד קרא מעיקרא התם אהוצאה שתהיה להפרה לחוד מדכתיב אותה גבי הוצאה ה"נ אית לן למימר דהקפיד קרא אהעמדה לחוד מדכתיב והקריב אותה הכהן והעמידה וכן הוא בתוספתא דמיייתי בפלוגתייהו הכא קרא דוהקריב אותה ולא קרא דוהשביע הכהן אותה כפירש"י דאין לפרש דוהקריב אותה הכהן והעמידה גו' אמנחה קאי דהא בתר הכי כתיב גבי מנחה והקריב אותה אל המזבח ודו"ק:

בד"ה כאן בשני כהנים רש"י פי' וכן כו' ותימה הא טהרת שני מצורעין דמי לב' עבדים של שני בני אדם עכ"ל קושייתם אינה מבוררת לן דשני עבדים של שני בני אדם כיון דכל אדון של עבד ועבד רוצע עבדו

כדכתיב אלוניו ה"ל כשני כהנים בטוהרת שני מצורעים ללא מקרי חבילות כדמסיק וכ"כ הרמב"ם בהלכות עבדים דהאדון עצמו חייב לרוצעו ולא בנו ולא שלומו וכ"ה במכילתא וצ"ע:

דף ח:

נמרא ומ"ם צערא דגופיה עדיף כו' היינו רבי יהודה וליכא לאקשווי לפ"ז ל"ל למימר דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינו הא בלא"ה ניחא דהכא חייש להרהורא אבל התם משום ברור לו מיתה יפה יצערא דגופיה עדיף ליה ליסקל ערום די"ל דמ"מ אי הוה חיישינן להרהורא דעלמא לא הוה סקלינן אותה ערום משום מיתה יפה לדיה וק"ל:

תוס' בד"ה תנינא ואח"כ מביא כו' וע"כ לכתחלה למצוה בעינן אבל לאו דוקא לעכב דהיכא כתיב חבל כו' עכ"ל כצ"ל ופי' דודאי אי הוה קמביעיא לן דוקא לעכב ממש ודאי דשפיר הוה פשיט מלתני טעמא כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה ע"כ הא דקתני חבל מצרי אינו לעיכובא אבל כיון דע"כ לאו דוקא לעכב קמביעיא ליה אלא למצוה אם כן לאו מידי פשיט מהכא טפי מהא דקתני היא חגרה לו בצלצל דמוכח דלמצוה ודאי בעינן וק"ל:

בד"ה מי שנתחייב כו' אבל לפירש"י לא קשה מידי כו' וי"ל דלאו דוקא נקט כו' עכ"ל ר"ל לפירש"י דהתם משום דכל הנסקלין נתלין הא דלא נקט נמי בשמעתין מי שנתחייב סקילה נתלה י"ל דלאו דוקא נקט נופל כו' וק"ל:

בפירש"י בד"ה ליראות לו הס"ד ואח"כ מה"ד פרסה לו כנגדו עכ"ל כצ"ל מפ' ישן ור"ל דאין פי' לראות לו לראותו וכן פרסה לו לפרום אותו דהא מסיים בה על ראשה אלא ליראות בצרי דהיינו להתראות לו וכן פרסה את עצמה כנגדו ומהרש"ל הגיה פרכסה במקום פרסה ואין צורך וק"ל:

דף י.

זכרני נא גו' ואנקמה נקם אחד גו'. פירש"י אחת מעיני תן לי נקמה כו' ושכר האחרת לעוה"ב עכ"ל והוא מדברי הירושלמי ועי"ל לפי סוגית התלמוד שלנו שענגש בעיניו על שמרד בעיניו כדאמר לעיל וע"כ אמר דהיה די לו בעונש אחד מצ' עיניו ועל האחרת אמר תן לי בנקמה:

ושאמר זכור לי כו' ולא אמרתיו לאחד מהם העבר לי מקל כו'. אמר ג"כ שאפילו שוחד קל כזה לא קבלתי ואין עונש עורון עיני בעבור השוחד כי יעור וע"כ נקם אחד משני עיני וק"ל:

זכור לי עשרים ושתיים שנה ששפטני כו'. לא נמצא בקרא רק והוא שפט את ישראל עשרים שנה יבירושלמי כתוב אחד אומר עשרים שנה וכתוב אחד אומר ארבעים שנה ולא נמצא במקרא ארבעים שנה ועיין בזה בתוס' פ' במה בהמה ותרצו המפרשים בזה לפי שכלל הענין לכתוב שני פעמים ששפט כ' שנה וע"כ אמר כתוב אחד אומר כ' שנה והיינו קרא קמא וכתוב אחד דהיינו קרא שני הוסיף עוד עשרים שנה דה"ל ארבעים עם עשרים הראשונים ומשני התם דפלשתים היו יראים ממנו כ' שנה אחר מותו ולפי דרך זה יש לקיים גירסת תלמוד שלנו דכ"ל זכור לי עשרים שתיים שנה דר"ל זכור שתי פעמים עשרים שנה דכתיבי בשני פסוקים דהיינו ארבעים שנה ואפשר שחלקן הכתוב משום דבקרא קמא מפורש וישפטו את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה דהיינו בעוד שהיו פלשתים מושלים עשרים שנה יבאדיך קרא לא כתב בימי פלשתים שוכנעו שוב בעשרים שנה השניים שפט אותן כ' שנה דה"ל שני פעמים עשרים דהיינו מ' שנה ודו"ק:

יבא מי שחזר לאחוריו כו'. ובענין זה אמר ג"כ שהפנה זנבותיהן זה לזה דהיינו אחוריהן זה לזה לרמוז כיון שהם חזרו משבועתן לאחוריהם גם לישראל ניתן רשות לחזור אחור משבועתן:

בין כתיפיו כו' שנאמר וישם על כתיפיו וגמירי דאין כו'. משמע ליה דשם אותם כולם מונחים על שני כתיפיו ולא ששם מקצתם על כתיפיו והשאר יצא מחוצה לו כנושא קורה ארוך על כתיפיו דא"כ מאי אשמעינן קרא דנשאם על כתיפיו דמשמע על שני כתיפיו אי לאו לאשמועינן דנשאם שהיו מונחים כלם על ב' כתיפיו דהוי ס' אמה כדגמרינן דלתות וק"ל:

ויהי טוחן בבית גו' אין טוחינה אלא לשון עבירה כו'. הוציא לשון טוחינה מפשטו דא"כ בעל כרחו טוחן להם ברחיים שהיא מלאכה כבדה והי"ל למכתב וטוחן להם או ונתנו לו לטוחן דמשמע בע"כ אבל ויהי טוחן משמע לשון רצון דהיינו לדבר עבירה כדמסיק כדאמרי אינשי כו' ומייתי מתנחן לאחר אשתו גו' דמוכח טפי לדבר עבירה כדכתיב בתר הכי ועליה יכרעון גו' כי היא זמה גו':

דן את ישראל כאזכיהם שבשמים שנאמר כו'. והמקרא מסורם דן ודיון שבטי ישראל כאחד וכפירש"י דלענין הדיון ממש קאמר אבל בב"ר ובתנחומא מפרש לה לענין נקמה בפלשתים ע"ס:

שמשון מעין כו' שנאמר כי שמש ומנן ה' אלהים גו' הכוונה בו כי מדת הרחמים והדיון לפי המקבלים כמו שמש הפועלת דברים הפכיים לפי המקבלים ושמשון מעין שמו אף שהיה ממדת הגבורה והדיון דמקן קאמא כדאימא בריש פסחים מ"מ לגבי ישראל בא ברחמים להנין עליהם וגו"ן שמשון כינוי על ישראל שחיה שמשן ומנינן של ישראל ודו"ק:

בתום' בד"ה אלא מעתה לא יחמה תימה כו' והכא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה כו' עכ"ל. יצ"ל דהמקשה פסיקא ליה בשום דוכתא דשמשון נמחק ולאו משום דלא חשיב ליה בהדי הנך שאין נמחקין דהא איכא למימר תנא ושייר כדאמרי' גבי שלום ודו"ק:

גמ' בלעם חיגר ברנלו אחת שנאמר וילך שפי כו'. אמרו בזה שע"י שנלחן רנלו אל הקיר היה מכותת יחיגר באותו רגל וזכר הכתוב זאת בנבואתו הראשונה דמיד שבא לא היה חש במכתו והלך שפי וחיגר אולי יוכל לקלס כמ"ש השנאה מקלקלת השורה ובשמשון קאמר דחיגר היה בב' רגליו לפי הדמיון לנחש לפי שאין לו רגלים לרוץ ולהזיק הרי הוא מטויל עצמו על האורח ודרך להזיק העוברים ושבים שם ולהפיל הרכוב אחור כך שמשון אחר שהיה חיגר ברנליו גם אסור בנחשתים ולא היה יכול לרוץ אחרי הפלשתים להרגם סבב הקב"ה שיהרגם ברכבם על הגג וק"ל:

צדקיהו בעיניו כו'. פירש"י לא ידענא מנלן דנשתנה לשבח וכן אסא כו' עכ"ל נראה לפרש בצדקיהו ע"פ מ"ש הכתוב וכל אנשי המלחמה דרך שער בין החומותים גו' ומפורש במדרש והביאו רש"י בסוף ספר מלכים מערה הולכת מביתו עד ערבות יריחו וברח לו דרך המערה והקב"ה זימן צבי כו' ולכדהו כו' ע"ש והשתא מדמסקן עצמו לברוח בלילה ובמערה הרי היו לו עינים לראות מעין דונמא של מעלה שרואה בחשך וגבי אסא יש לפרש מדכתיב גביה בד"ה וירצן אסא מן העם גו' והוא ענין דריסת רגל כמו ייתרוניצו הבנים בקרבה גו' דונמא דבשל מעלה כתיב אחת רצצת ראשי לוייתן. ומייתי רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה כו' דלא תימה דלאו לקותא הוה אלא מתוך זקנה חלה ומייתי דהא אמר רב יהודה כו' שאחזו פוגרא שהוא ודאי לקותא כדמסיק כמחט כו' ואפשר דלמוך לומר כן מדכתיב בד"ה עד למעלה חליו וגם בחליו לא דרש גו' וק"ל:

מפני מה ענגש אסא מפני שעשה אכזריא בת"ח. ומייתי לה מדכתיב השמיע את כל יהודה לרבות ת"ח ודקאמר אין נקי כו' הוא מלתא באנפי נפשיה לדרוש מיניה אפילו חתן כו' ואפשר דקאמר דגם מפני זה ענגש אסא שעבר על דברי הכתוב נקי יהיה לביתו גו' אע"ג דבמלחמת מצוה אמרינן בס"פ משוח מלחמה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו כו' הכא לאו מלחמת מצוה היה ודו"ק:

שמשון שנתגנה בו כתיב ביה ירימה יהודה כו'. אע"ג דאיכא למימר דחדא כפשטיה או שבהר היה ויעל כפשטיה וירד לדרשת הגנאי או וירד כפשטיה דבעמק היה ויעל לדרשת שנתעלה מ"מ קאמר כיון דלית בהו הכרע שניהם לדרשה אך קשה דהא גבי שמשון נמי כתיב ויעל ויגד לאביו גו' ואם נימא כפשטיה שעלה מתמנת א"כ ע"כ ממקומו מוכרח דתמנת בעמק היה וכפשטיה כתיב שם וירד שמשון תמנתה ולא הי"ל למדרש אלא עלייה דיהודה ויש ליישב דלפי הדרשה ההוא ויעל נמי דגבי שמשון על שנתעלה בו שחזר משם ופירש מהעובדת כוכבים ושאל לאביו ואמו והם מיחו בו כמ"ש האידך בבנות אחיך גו' עד אשר אח"כ חזר הכתוב בגנות כולם שאמר וירד שמשון ואביו ואמו גו' ודו"ק:

שבד עינים מצפות לראותו כו' כפירש"י לענין הכנסת אורחים בביתו של אברהם קאמר לה ואהבי שייד לאתניי הך דויטע אשל כו' הכא אבל הרא"ם פי' שכל עינים מצפות לראותו היא מערת אברהם כו' עכ"ל ע"ש ולא ידענא למה לקח לו דרך אחרת דלא משמע כן מתוך שמעתין כמ"ש:

גיורת אני כו'. לאיסור נדה היה חושש דעתידה התורה לאסור כרת ולאיסור בעובדת כוכבים אע"ג דאינה אלא גיורת ב"ד של חשמונאי כדאימא פ' אין מעמידין היה חושש לאותה גזירה כמו שקייים אברהם אפילו עירוב תבשילין ועוד דמן התורה נמי קנאין פונעין בו וכתב הרא"ם וא"ת איך הותר לבא על הזונה והלא כו' שמא י"ל כו' אבל מ"מ קדשה בכסף או בשטר ואח"כ בא עליה כו' ע"ש ואין נראה דכתיב פן נהיה לבז ומא גנאי היה אם נתקדשה לו ועוד אמרו גדולה עבירה לשמה כו' ועוד דנראה דמעשה זה לא היה אלא בינו לבינה ואין אשה מתקדשת בלא עדים אפילו בקדושי ביאה והרמב"ם בפ"א דהלכות אישות כתב קודם מתן תורה היה אדם פונע באשה בשוק אם רצה היא והוא נותן לה שכרה ובעל אותה על אם הדרך והולך והיא נקראת קדשה משנתנה תורה נאסרה כו' עכ"ל כל זה מרמז על מעשה יהודה ותמר שלא נכשל אלא בדבר זה שעתידה תורה לאסור ובב"ר זימן לו הקב"ה מלאך הממונה על התאולה לעבור בכזה דהיינו דבר שעתידה תורה לאסור וק"ל:

פגויה אני כו' יתומה אני כו'. פירש"י שהייתי קטנה והשאוני אמי ואחי ואין נשואין לער ואונן כלום כו' ולהך סברא לאו בתו של שם היתה כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ודאי יהודה לא נתכוון לכך שהרי לא ידע שהיא בלתו אבל איכא לפרש דא"ל דשמא קיבל אביך קדושין מאחר בלי ידיעתך בקטנותך ואין אתה פגויה כמו שאמרת וא"ל יתומה אני שכבר מת אבי בהיות צעקן אמי כמ"ש באביוי ובמאי לא קבל אבי קדושין עלי והשתא ניחא דינש לקיים שפיר דתתו של שם היתה ודו"ק:

ויטע אשל גו' וח"א פוגנא כו'. ופירש"י ולשון אש"ל נוטריקון אכילה שתייה לויה כו' עכ"ל ובב"ר מפורש אשל שאל קופר כו' והוא ממלות הפוכות כמו כשב וכבש ולפי פירש"י בחומש וח"א פוגנא לאכסניא ובו כל מיני פירות עכ"ל ניחא טפי דאין אשל יוצא ממשמעו שהוא לשון חילן בקרא ודו"ק:

אל תקרא ויקרא אלא ויקריא כו'. מה שהביא אותם להוציא לשון ויקרא שהוא פועל עומד ללשון ויקריא שהוא פועל יוצא לאחרים דאל"כ מה טעם שקרא אברהם שם ה' בפוגנא או בפרדם אלא שבפוגנא או בפרדם לאחר שאכלו ושמו עמדו לברכו כו' עד שהקריא אותם בשם ה' וק"ל:

דף י':

משום דכסתה פניה כו'. דליכא למימר בהיפוך משום דכסתה עכשיו פניה ולא היה יכול לראותה ולהכירה שתמר היא חשבה לזונה דהא כיון דאין דרך הזונות לכסות פניהם אף אם לא הכיר בה שתמר היא מ"מ לא היה לו לחושבה לזונה ולכאורה גם לפירושם לא יהיה כי כסתה פניה טעם על ויחשבה לזונה אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה לא הכירה וטעם ויחשבה לזונה לפי שיושבת בפרשת דרכים כפירש"י בחומש לפי פשוטו ורש"י בחומש פי' לפי דרשה דהכא כי כסתה פניה כשהיתה בבית חמיה היתה צנועה לפיכך לא חשדה עכ"ל ולפ"ז ניחא דכי כסתה פניה הוה שפיר טעם לויחשבה לזונה משום דכסתה פניה בבית חמיה כדרך הצנועות והך אשה לא כסתה פניה כדרך הפרוצות לכך לא חשבה לתמר אלא שהיא זונה וק"ל (עי' בפ"ק דמגילה ע"ס):

בא גבריאך וקרבן. כי הוא מלאך הממונה על השריפה ומלמד זכות לישראל כדאי' פ' יוה"כ גבי נתנו לו גחלי אש לגרוף ירושלים כו' ובפ' ע"פ בהצלת חנניה מישאל ועזריה ע"ש ופי' הכתוב למנצח שנצח גבריאך לסמאל על תמר שהיתה אז כיונת אלם כשרחוק סמאל סימוניה בשביל דוד שיצא ממנה וק"ל:

למנצח על יונת אלם כו'. קראה יונה ע"ש כ"י דמתילא ליונה ואמר שהיתה כאלם כדלקמן דלא בעי ליה למימר כדי שלא להלבינו אלא כאלם המרמז לאיש אשר אלה לו אנכי הרה. ואמר ומך ותם תרוייהו כתיבי בדוד מך דכתיב כי יחיד וענו אני גו' ותם כי אני בתומי אלך. ואמר ד"א שנוגל כשהוא מהול כו'. והא דאמרינן פרק התכלת בדוד כיון שנסתכל במילה שבבשרו נתישבה דעתו כו' למ"ד בנוגל כשהוא מהול שצריך להטוין ממנו דם ברית ניחא ולמ"ד דאין צריך להטוין כו' מ"מ שמח שלא היה ערל גם כי לא נתקיים בו בקום עשה:

בשם שבקטנותו כו' כך בגדולתו כו'. בפ"ק דמגילה מפורש דוד הוא הקטן כו' כשם שבקטנותו כו' ע"ש בחידושינו וק"ל:

גוח לו לאדם שיפל עצמו לתוך כבשן אש כו'. מתום' דפ' הזהב ומתוספות דכתובות היא מוצת בלא אל"ף כמו ויצת אש גו' עכ"ל וכתב הריטב"א דלא מצניו כן בכל הספרים כו' עכ"ל ואין מקום לתמיהת דאין רצונם שהוא חסר אל"ף בכתוב אלא דר"ל שהוא חסר בקרי שהאל"ף נחה ואינה נקראת אלא מוצת בלא א' וכפירש"י בהדיא בב"ר ע"ס:

הכר נא כו' בהכר בישר לאביו בהכר כו'. ר"ל שהקב"ה פרע לו במדה כשם שהוא רימה אביו ע"י כנותנת זה שהיה חושב כי טורף יוסף והיה מצטער אביו על כך כך תמר רימתה אותו בכליו עד שנצטער יהודה למצאה כמ"ש פן נהיה לבז וכיוצא בזה אמרו בב"ר אתה רמית לאביך בגדי עזים חייך כו' ואף שהכתוב הזה בלשון רבים נאמר זאת מצאנו הכר נא גו' תלוי בדרש הזה האמירה ביהודה כי הוא החשוב בהם ועל פיו עשו מה שעשו וק"ל:

אין נא אלא לשון בקשה כו' הכר פני בוראך כו'. ר"ל שאף אם תכפור באותו מעשה גם בסימנין לפי שלא היו עדים באותו מעשה גם שלא הכירו הסימנין הכר פני בוראך שהוא היודע ועד ואל תעלם עיניך ממני ורש"י פי' בחומש ואל תאבד ג' נפשות שהם בכלל שאמרה ממני כי העובר ירך אמו והרי למפרע ב' עוברים היו לה וק"ל:

ויבר יהודה ויאמר צדקה גוי' והיינו דא"ר חנין כו'. נראה דקשיא ליה לתלמודא בקרא שאמר ברישא דקרא והיא שלחה אל חמיה גוי' וסיים ויבר יהודה גוי' וקראו בשמו דהוא יתורא דקרא דלא הו"ל לכתוב אלא ויבר ויאמר צדקה כו' דהא ודאי אחמיה דרישא דקרא קאי א"נ דלמה שינה הכא להזכירו בשמו והו"ל למיכתב נמי הכא ויבר חמיה גוי' כמו ברישא דקרא וע"כ דרשו והיינו דא"ר חנין כו' שעל שם ההולאה הנזכרת כאן קראו יהודה בשמו ע"ש הקב"ה:

יוסף שקדש ש"ס כו' דכתיב עדות ביהוסף שמו כו'. כמו שת"י סהדותא על יהוסף שויה דלא קירב לאיתת רבוניה כו' ונתוסף בו ה' מטעם שע"י אות ה' שנתוספה בו יש בו אותיות שם הוי"ה חוץ מה' אחרונה שבשם שהוא עיקר שם הוי"ה כי ה"א אחרונה היא ה"א נחה בשם וביקרא רבה עדות ביהוסף י'ה מעיד שלא נגע באשת פוטיפר כו' וכמ"ס שבטי י'ה עדות לישראל גוי' כמ"ס לקמן בשם י'ה המחובר באיש ואשה ודו"ק:

יהודה שקידש ש"ס כו'. להיינו שקידש ש"ס בהודאתו כמ"ס לו הכר פני בוראך ועל תעלים כו' ודע דבפ' א"נ איתא נמי הך דרב חנא כו' דיהודה קדש ש"ס בפרהסיא כו' ומפרש לה בענין אחר דהיינו במה שירד נחשון תחלה לים כו' ע"ש ונ"ל דהא והא איתא וק"ל:

נקרא כולו על שם של הקב"ה כו'. ואע"ג דבלידתו נתנה לו אמה לאה זה השם מטעם הפעם אמה את גוי' לא היתה קורא אותו אלא אמה אבל הש"י שם בפיה לקרותו כולו על שמו של הקב"ה ע"ש יהודה שיש בו כל שם הוי"ה והד' נוספת להורות על לשון הודאה שע"י ההודאה שאמר צדקה ממני זכה לקרותו כולו על שם הקב"ה ולזה כיונו באמרם לאה תפסה הודאה ועמדו בניה בני הודאה יהודה כו' כמפורש פ"ק דברכות בחידושי אנרות דהיינו שלאה כמתנבאת שלא מדעת נתנה לו זה השם יהודה ודו"ק:

אתה הצלת תמר וב' בניה כו'. הדמיון כשם שיהודה קידש ש"ס בהודאתו אשר ע"י זה ניצלה תמר וב' בניה מהשריפה ע"י גבריאל שהוא מלאך אש ע"י שקירב סימניה כלעול כך חנניה מישראל ועזריה קדשו ש"ס להדות לה' אשר עש"ז נקראו ישראל יהודה בעבור שהם מודים לה' והיה ג"כ הצלתם מן השריפה ע"י גבריאל מלאך הממונה על האש כמפורש פרק אע"פ:

צדקה ממני מנא ידע יצתה ב"ק כו' מפורש בשילהי מסכת מכות ע"ס:

ולא יסף עוד לדעתה כו' כיון שידעה שוב כו'. פירש"י כיון שידעה שהיא צדקה ולש"ס נתכוונה עכ"ל נראה מפירושו שיהיה גם מלת לדעתה פי' כן שלא פסק ממנה בשביל שראה דעתה וכוונתה לש"ס אבל לא ידענא מי הכריחו לזה להוציא לשון לדעתה דקרא ומלת שידעה לגמרי ממשמעו לפי פשוטו מלשון יהאדם ידע את חוה והרבה כמוהו כיון שידעה ובא עליה שוב לא פסק ולא היה גנאי בעיניו לבא עוד אליה וק"ל:

ע"ש וכתבי התם ולא יסף גוי' הכי מפרש סוף פ"ק דסנהדרין ע"ס:

והפחד אשר תחתיו גוי' תנא דבי ר"י באותה שעה נבקעה כו' ובגירסת הילקוט שקל ספסורא בעא למפסקיה תנא דבי ר"י כו' וכ"ה בע"י ונראה משום דהאי קרא יתורא הוא דמאי אשמועינן שהפחד עבר מתחתיו אלא דאי לאו הכי שהיה הפחד עמד במקומו ודאי דהיה פוסק עצמו בספסורא אבל הפחד עבר מתחתיו נבקע שאלו מתחתיו ואילו היה חתך אבשלום את שערו בחרביו היה נופל לשם וכן נראה מפרש"י בספר שמואל וק"ל:

תמניא בני למה ז' דאסקיה מז' מדורי כו'. יש לפרש דמשמע ליה הכי מהא דכתיב ברישא דעניינא ויעל על עליות השער גוי' דמאי אשמועינן ביה לפי פשוטו וע"כ דרשו ביה דיועל על עליות גוי' קאי אאבשלום דע"י שאמר דוד הני בני העלה אותו אביו עד שער העליון דמדורי הניהנס וענין דז"פ שאמר בני העלה ר"ל אע"ג דאבא לא מזכה ברא כדאמר פרק חלק וכמ"ס התוס' הכא ה"ק כיון דמעשה בת שבע גרמה לו כמ"ס הגני מקום גוי' אמר כיון שבנו נענש על ידו יזכה נמי בשבילו להעלותו ממדורי הניהנס וז"ש מי יתן מותי אני תחתוך שהרי עוני גרמה לו זאת וק"ל:

ואידך א"ד דקריב רישא לגבי גופיה כו'. בקרא אינו מפורש שהיה ראשו מושך מנופו כפירש"י ואולי ממכתיב ויחזו ראשו באלה ולא כתיב ויחזו בשערות ראשו באלה כדקתני נתלה בשערו משמע להו להוביל ראשו מנופו ע"י שנאחו באלה וק"ל:

ואבשלום לקח ויצב לו גוי' מאי לקח אר"ל שלקח מקח רע כו'. כה"ג דרש ר"ל בפרק חלק גבי ויקח קרח גוי' ושם מפורש בחידושינו וכן יש לפרש הכא והוא המקח רע שהציב לעצמו בחייו נגד אביו כמו יצאו נצבים גוי' וז"ס המצבת זו היא דבר שאינו הגון להיות הבן נצב נגד אביו אבל היה זה מעצה עמוקה בגזירת מלכו של עולם כו' ורש"י פי' בע"א ע"ס::

דף י"א.

גמ' וישלחיו מעמק חברון כו' בעצה עמוקה כו'. מפורש בב"ר והלא חברון בהר היה כו' ופירש"י בחומם מדכתיב ויעלו בגג ויבא עד חברון כו' והקשה הרא"ס לפירש"י ואין זו ראייה דלמא משום דא"י גבוה מכל הארצות כו' ע"ש באורך נראה לקיים פירש"י דלאו מויעלו מביא ראייה אלא מדכתיב בגג מוכח שהוא מקום טרשין כמ"ס ארץ הנגב נתתני אבל לא ידעתי מי הכריח אותם לזה דהא איכא למימר מה שאמרו והלא חברון בהר היה שראו עיר חברון שהיא בהר ואין זה תימה שיביאו ראייה מן המקומות מן זמנם על זמן שעבר דכה"ג אמרינן פרק מי שהיה לגדי חיזי לי האי אתרא דמסדום ועד צוער כו' יבפרק כיצד מעבדין לגדי חיזי לי האי אתרא דמחנה ישראל כו' ודו"ק:

עצה עמוקה. בתנחומא מה מאד עמקו מחשבותיך אר"י מחשבה עמוקה נטלת עם אברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך גוי':

שלא היה לו בן הגון למלכות כו'. כמ"ס כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי דהיינו דבנה לו מצבה זו בחייו שיהיה לו להזכרת שם כי בניו אינם הגונים למלכות שיזכר שמו על ידם ורב חסדא שאמר גמירי כו' ר"ל דבדאי בנים שהיו לו מתו בחייו בחטא שריפת חלקת יואב ויש לדקדק קצת בהאי לישנא דאינו מניח בן ליורשו דהל"ל בניו מתים בחייו ויש לפרש דקאמר הכי דגם אם לא מתו בניו בחייו הרי הוא שמר במלכות אין בניו יורשין אותו כדאמרינן פרק נ"ה דמורד במלכות וכסיהם למלכות ודו"ק:

בתום' בל"ה לעולם מדה טובה מרובה כו'. וי"ל דעדיין גבי מדת פורעניות מיירי רדיפה ולא הריגה כו' עכ"ל ויש מקשים בזה מהא דאמר במו"ק פ"ג והיה עורר חניתו על ח' מאות חלל ומתאנח על מאתים שלא הרג אלף כדכתיב איכה ירדוף אחד אלף ואמאי (היה) קרי ליה מתאנח הא לא היו התם רק רדיפה בעלמא כו' עיין בחזקוני:

בד"ה מרים המתונה למשה שעה אחת לאו דוקא נקט שעה אלא ששעה או רביע כו' על א' ת"ק כו' עכ"ל שלש שעות מז' ימים הוא בקירוב על א' ת"ק דהשתא במדת פורענות כשיעור שהוא מורד מודדין

לו ולא יותר והו"ל מדה טובה מרובה על א' ת"ק ממדה רעה אבל רביע הוא יותר הרבה מת"ק על אחד דהשתא צ"ל נמי דבמדת פורענות נמי יותר ממה שמד מודדין דאל"כ הו"ל ממדה טובה יותר מת"ק על א' מדה רעה ודו"ק. (ואמר המניה ול"ג דהתוס' נפקא להו מקרא דכתיב במדת פורענות פוקד עון וגוי' על שלשים ועל רבעים ובמדה טובה כתיב ועושה חסד לאלפים דהיינו אם במדה פורענות משלם דור רבעים הויא גבי חסד לאלפים אחד מת"ק ואם משלם דור שלשים הויא גבי חסד לאלפים אחד מת"ס בקירוב והכי נמי אם המתונה מרים שלש שעה הויא אחד מת"ק בקירוב ואם המתונה רביע שעה הויא אחד מת"ס בקירוב ונקט שפיר או רביע שעה ודו"ק):

בא"ד אבל קשיא לרבי והא במרגלים נפרע יום לשנה כו' מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דלפי מה שפירשו לאו דוקא שעה אלא שלש שעה הרי מדה טובה דמרים מרובה ת"ק על א' ומדת פורענות המרגלים אינו אלא שס"ה על אחד ואפשר דה"ק כיון דמדה טובה במרים הו"ל ת"ק על א' א"כ במדה רעה לא הוי אלא כשיעור שמד ובמרגלים הרי מצינו במדה רעה שס"ה על א' ודו"ק:

גמ' ותתצב אחותו גוי' אר"י פסוק זה כולו ע"ש שכינה כו'. דלפי פשוטו מה לו להזכיר כל זה דלא הו"ל להזכיר רק הסבה הנפלאה שמצאו בת פרעה ביאור ואחותו באה ואמרה האלך וקראתי גוי' וע"כ דרשו מיניה להשימענו כי מעשה ה' במועצות ודעות רחוקות משכל האנושי כמו שהיה בענין זה שבהשלכתי ליאור חשבו שנתבטלה נבואת מרים כדלקמן שאביה טפחה על ראשה כו' אבל היתה סבה עצמית שתמצא אותו בת פרעה ושע"י נתגדל בעיני כל וע"ש שהשכינה כביכול היא בגלות עם ישראל שע"כ קראה אחותו שהיא בגלות עמהו ובתחלת גאולתן היתה השכינה נצבת שם דהיינו ותתצב אחותו וגוי' וקאמר מרחוק לדעה דהיינו בדעות רחוקות מדעת האנושי ע"י משה שהיה בו היראה ביותר שלמות כמ"ס מה ה' אלהיך גוי' שאמרו בו שהיא מלתא זוטרתיו לגבי משה שהיה בו יראה האמתיות וקאמר כי לא יעשה ה' גוי' כ"א גילה סודו גוי' כמו שגילה כבר זה למרים וסיים ויקרא לו ה' שלום להביא על ידו שלום שיצאו ישראל בשלום משם וק"ל:

דף י"א:

בפרך רא"א בפה רך כו'. פירש"י משכס בדברים ובשכר כו' עכ"ל ובמדרש ילקוט מפורש כלעיל בשעה שאמר הבה נתחכמה לו קיבץ כל ישראל וא"ל בבקשה מכס עשו עמי היום בטובה היינו דכתיב בפה רך נטל סל כו' וכל מי שהיה רואה פרעה נוטל כו' כיון שהחשיך העמיד עליהם נוגשים כו' עכ"ל ונראה ליישב לפי זה המדרש דלמ"ד נמי בפה רך הא דכתיב לא תרדה בו בפרך ליכא לפרושי אלא בפריכה וכדמסיק הכא ודאי בפריכה אלא גבי בפרך קמא ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך שהוא תחלת השיעבוד משמע ליה לפרש בפה רך שע"כ נטל פרעה ג"כ סל ומגריפה כו' ומאן דפליג וס"ל דפרך קמא נמי בפריכה דאיתו יום כשהחשיך התחיל הפריכה שהעמיד עליהם נוגשים כו' כלעיל והכי מפורש בש"ר וק"ל:

בתחלה בחומר ובלבנים כו'. דכיון שעבדו בהם בכל מיני עבודה כדכתיב את כל עבודתם לא פרטו לך אלו אלא לאשמעינן שבתחלה בחומר ובלבנים ולבסוף בכל עבודה בשדה ולבסוף את כל עבודתם דהיינו בכל מיני עבודה והכי מסוים ליה בש"ר והוא מבואר שך הרגילים להיות לו עבדים גמורים שבתחלה בנו לו ערים כי כן דרך אנשי עיר לבנות להם מבצרים מפני אויבים ואח"כ הוסיף עליהם עבודת אנשי כפרים דהיינו עבודה בשדה שהיא מלאכה שפלה כדאמרינן ביבמות ולבסוף בכל מיני עבודה כעבד גמור. ומ"ס שהיו מחליפין כו'. פירש"י ה"ג בעבודה קשה ארשב"ן א"ר יונתן שהיו מחליפין כו' וזו היא קשה שלא היו רגילין בכך עכ"ל אבל בכל הנוסחאות לא מיייתי הא שהיו מחליפין כו' אקרא דעבודה קשה אלא אקרא דאת כל עבודתם וכ"ה בדיוא בש"ר ובילקוט ונראה לפרש דלפי הדרש נמי ולבסוף בכל עבודה כמפורש בש"ר כמ"ס לעיל לא הו"ל למכתב עבודתם בכינוי אלא ובכל עבודה כמו בכל עבודה בשדה וע"כ דרשו דכינוי קאי אעבודה דאיש ומלאה וללמד שבכ"א מהם שעבדו בו בכל עבודתם דאיש ומלאה דהיינו שהיו מחליפין כו' דבלאו מלאכה המיוחד לכ"א הוסיף להן מלאכות המחולפות ודו"ק:

גשים צדקניות כו' בשעה שהולכות לשאוב כו'. הוא דרר"י על נשים צדקניות שהיו מפרנסין את בעליהן והיו נזקקין להן ולא היו מזנין תחת בעליהן ולכן מדמה להו הכא ליונה שאינה נזקקת אלא לבן זונה וק"ל:

הקב"ה מזמן להם דגים קטנים כו' וסופתות ב' קדירות כו'. ענין דגים קטנים כדאמרינן בעלמא שהם מפרין ומרדין גופו של אדם וע"ס הברכה דכן ירבה שנאמר וידגו לרוב גוי' ורמז לזה במה שאמרו וזכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם גוי' שלא היו קונים אותן אלא שהקב"ה מזמן אותן להן ככדיהן ואמר בשכר תשכבון בין שפתים ולא נתנו עיניהם באחר זכו להיות להם חן שבוה זכו לבית מצרים וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב גוי' כמ"ס ביה וה' נתן את חן העם גוי' ואמר כיון שהגיע זמן מולדיהן הולכות ויוולדות בשדה כו' מיראת מצרים עשו כן בגזירת כל הבן הילוד גוי' ומייתי מדכתיב תחת התפוח עוררתין גוי' רישא דקרא מי זאת גוי' מתפרקת על דומה דהיינו שזקקה לבן זונה במצרים וסיפא דקרא שמה דהיינו תחת התפוח חבלתך אמן גוי'. ואמר הקב"ה שלח משמי מרום מי שמנקה כו'. שנאמר ומולדותיך ביום גוי' דבתר האי קרא כתיב לא חסה עליך עין לעשות לך אחת מאלה לחמלה גוי' דהיינו א' מכל אלו שזכר שעושין לחמלה לולד ביום הולדתו וכתבי בתריה ואעבור עליך גוי' דהיינו שהיו עושין לך כן משמי מרום. ואמר ונתן להם ב' עגולין כו' שנאמר וינקזה דבש מסלע גוי'. דבש להנקה ושמן לסיכה והאי קרא לפי פשוטו בטובת א"י הוא דכתיב ירכיבהו על במתי ארץ גוי' אבל לפי משמעו ממש לא מצינו זה הנם דבש מסלע גוי' בטובת א"י או לאו באלו הולדות שהיו צריכין לכך דאמם אחר לידתם הלכו למלאכה גם לביתם שלא ירגישו בו המצריים. ואמר נעשה להן נם ונבלעין בקרקע ומביאין שורים גוי'. גם כי ראו זה הנם נפלא חשבו שאין זה רק מעשה כישוף כמו שחשבו במכות מצרים ולפי שמעשה כישוף ודומה לו אין לו כח רק בעולם הזה וכדי תפיסת יד אדם ע"כ חשבו שלא נבלעו רק כדי מחרישה שהוא תפיסת יד אדם וז"ס שהיו חורשין על גבן שנא' על גבי חרשו חורשים גוי' שאמר ברישא דקרא רבת צררני מעגורי מעגורי ממש כשהיו קטנים ועגרים במצרים שבאו להורגן אבל לא יכלו לי ע"י בלעיה בקרקע ולפי שחשבו שהוא מעשה כישוף ולא נבלעו רק כדי מחרישה היו חורשים ע"ג לתופסן בתוך כדי מחרישה ולשון חרשו חורשים הוא כפול דהוא סגי בקרא לומר על גבי חרשו וי"ל חורשים מלשון חרשיא שהוא כישוף כי המצרים היו בעלי כשפים ודו"ק:

היו מבצבצין ויוציאן כעשב השדה שנאמר רבבה כצמח גוי'. דאי כפשטיה לענין רבוי קמדמה להו לצמח השדה למה שינה מלשון הנאמר בברכתם כחול הים או ככוכבים אלא לענין יציאתן מן הקרקע שנבלעו בה מדמה להו כצמח גוי'. ואמר באים עגרים כו' ותבאי בעדי עדיים גוי'. דאי כפשטיה מלשון עדי וקישוט שתבואי בקשטוי' קאמר היאך מסיים בו ואת ערום ועריה וע"כ דרשו מיניה מלשון עגרים אבל לא מצינו מלה שיהיה חסר הרי"ס שהיא עיקר המלה וי"ל בדרך צחיות לפי שדרך הקטנים שמוציא הרי"ס

קשה להם בדבור ומדלגים אותה בדבורם בפרט אלו הקטנים שנתגדלו במקום שאין אדם וכאילו עמהם ידבר הכתוב בלשונם ותבואי עדי עדיים במקום עדרי עדרים בדלוג הוי"ש ח"ס אל תקרי עדי עדים בלא ריי"ש כמו שקורין אלו העדרים שנתגדלו בשדות שהיה משמעו מלשון קישוט אלא עדר. עדרים ברי"ש ודו"ק:

ובשנגלה כו' הכירוהו תחלה שנאמר זה אלי כו'. יבואר לקמן פ' כשם ע"ש:

למילדות העבריות גו' מ"ד אשה ובתה זו יוכבד ומרים ומ"ד כו'. כתב הרא"ס ויתכן שהיתה קבלה בידם או כו' עכ"ל ול"נ שלמדו לומר כן משום דהאי ליטנא אשר שם האחת גו' ושם השנית גו' לא תמצא בתורה כ"א כשקדם לו בפסוק שהיו שנים וכמו לעבר ילד ב' בנים שם האחד פלג גו' וכן ואת שני בניה אשר שם האחד גרשום גו' וכן וישארו שני אנשים במחנה שם האחד גו' ובאן לא קדם לו שהיו שני מילולות וכתב אשר שם האחת שפרה גו' וע"כ דרשו מינייה אשר שם האחת היא הידועה בשמה במקום אחר וכן שם השנית הידועה כבר ולפי שלא נזכרו בשמם בתורה מאותו הדור אלא ג' נשים אלו יוכבד ימרים ואלישבע ע"כ האחת והשני' הידועות על שנים מג' אלו נשים קאמר ובהא לא מספקא להו דולאי יוכבד היא אחת מהן דדרך הזקנות להיות מילולות ולא הבגות והכלות שלה ועוד דהכתוב בא לפרש ולא לסתום ואם היו מרים ואלישבע לא הוה ידעינן הי ניהו האחת והי ניהו השניה אבל אם יוכבד היא אחת מהם ליכא לאסתפקוי דולאי האחת דקרא היא יוכבד וזה שדקדק לומר אשה ובתה כלה וחמותה ללכך ליכא לאסתפקוי בשם האחת אלא בשם השני' פליגי דמר אמר דהיא מרים דיותר ידועה בשמה מאלישבע ומר אמר דאין סברא שהיתה מרים מילת אז דעדיין קטנה היתה מה' שנים ויהיה פי' אשר שם האחת הידועה בשמה במקום אחר יוכבד היתה שמה עכשיו בענין המילולות שפרה ושם השניה הידועה בשמה כבר למר מרים ולמר אלישבע עכשיו נקראת פועה כו':

מאי אבנים אר"י סימן גדול מסר כו'. עיין פירש"י ולשיטתו כתב ה"ג מאי אבנים אר"י סימן גדול מסר להם כו' ד"א על האבנים כדכתוב וארד אל בית היוצר גו' עכ"ל ומפרש ליה ד"א לאו לענין סימנין קאמר אלא להכי קרי ליה למשבר אשה אבנים כו' ע"ש אבל בש"ר משמע דלענין מסירת סימנין קמדמה ליה ליוצר ע"ש והנראה בזה דולאי הני תרי לישני לענין מסירות סימנין קאמר כדמוכח בש"ר וכפי' הרמב"ן והרלב"ג כי פרעה צוה להם שיהרגו הזכרים בסתר על האבנים שאפילו היולדות עצמן לא ידעו בו כו' ע"ש ולפי שרוב הנשים שזהין בלידתן נתן להם סימן שיכוונו עת לידתן ממש שתוכלו להרונ אותן בסתר דהיינו כשיריכוותיהן מצטוננות כאבנים. ולד"א מה יוצר ירך כו'. בתחלת היצירה של הולד בין הירכים תוכלו להרונ אותן בסתר והוא משל היוצר כי כמו שהיוצר הזה כשהסדין שהוא האבנים הוא בין ירכו קל בימו לקלקל הכלי כמ"ש וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים ונשחת הכלי גו' כדנזמא זו בתחלת לידת הולד כשהוא עדיין בין הירכים תוכלו לקלקלו ולהורגו ולזה הענין בעצמו שאמרו בסמוך סימן זה מסר להם בן פניו למטה כו' דכיון שצוה להרונ הזכרים בסתר היה צריך ג"כ להודיען שידעו אז איזו בן ואיזו בת ועוד כתבנו בזה דרך נכון מסכים לזה בפרק ד' מיתות על הא דאמרינן התם ב"נ נהרג על העוברין ולא ישראל ע"ש:

פניו למטה כו'. עיין פירש"י והכי איתא פרק המפלת אבל בש"ר מפורש בע"א:

באשר דבר אליהן להן מבעי ליה. יש לדקדק לפירש"י בפ' חיי שרה דאין נופל לשון לי ולו ולהם אצל דיבור אלא אלי ואילו ואליהן ובמקומות שמתמצא לי ולו ולהם סמוכים אצל דיבור יתפרש במקום עליו ועליו ועליהן וא"כ הבא מאי קושאי להן מבעי ליה דהא הכא ליכא לפרושי להן במקום עליהן אלא במקום ל' כמו באשר דבר למילולות וי"ל כמ"ש הרא"ס גס הרמב"ן כי מצנינו דבור במקראות שאינו דבור ממש כמו בא אל פרעה ודברת גו' וידבר משה קחו את המנחה וה"נ הכא כאשר דיבר הוא במקום אחר דכבר כתיב ויאמר מלך מצרים למילולות גו' ושפיר נופל בו לשון להן כמשמעו במקום ל' וק"ל:

ותחייין את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותן כו'. עיין פירש"י אבל בש"ר דרש לה מיתורא דקרא מאחר שלא עשו כאשר דבר אליהן כו' למה הוצרך הכתוב לומר ותחייין גו' ונראה לדעת ש"ר דאע"ג דדרשינן מכאשר דבר אליהן מלמד שתבען כו' היינו ממלת אליהן דלהן מבעי ליה מיהו אין המקרא יוצא מידי פשוטו דכאשר דבר אליהן שב אשלא המיתו את הילדים ושפיר קאמר למה הוצרך ותחייין גו':

שהיו מספקות להם מזון כו'. עיין פירש"י ובש"ר לא דיין כו' אלא יש שהיו עניות והולכות המילולות ימנבות מזון מבתי עשירות כו' ע"ש ולשיטת רש"י צ"ל נמי הא דקאמר פרעה מווע עשיתן הדבר הזה יתחייין גו' ולא קאמר ולא המיתו דה"נ ה"ק להו לא דיין שלא המיתו אלא שגם הייתם מספקות להן מזון אף קשה דא"י מה השיבו בכך כי חיות הנה בטרם תבא גו' וכי משום דאין צריכין למילולות אין צריכין למזונות ולפי הדרש דבסמוך אומה זו כחיה כו' השיבו לו גם על סיפוק מזונות דלא היו צריכות להן כדאמרינן סוף קדושין מימי לא ראתי ארי סבל וסועל חנוני והן מתפרנסין שלא בצער כו' ודו"ק:

אומה זו כחיה כו' יהודה גור אריה כו'. לא הביאן כסדר שהם כתובים בתורה בפ' ויחי בברכת יעקב אלא הביאם כסדר שהן כתובים בפ' ויצא לפי ספר תולדותו ונקט שור וחמור שכן מין בהמה בכלל חיה כדאמרינן פרק בהמה המקשה זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה גו' הא כיצד בהמה בכלל חיה כו' ונראה דלא מייתי הכא אלא קראי דגבי ברכת יעקב דבגד נמי כתיב כלבויא שכן בברכת משה ועי"ל שלא נאמר לבויא אלא כלבויא בכ"ף הדמיון משא"כ כל הנך דמייתי הם בלא כ"ף הדמיון כתיב ועוד דלא מייתי ההוא קרא דבגד דנקרא לבויא כיוון דמייתי קרא דכולהו איקרי לבויא והענין מבואר דישראל שעושין רצון המקום אינן בכלל הטבע שנגזר על אדם וחיה בחטאם אבל הם בטבע החיה כפי טבע הבריאה ודו"ק:

ויעש להם בתים כו' ח"א בתי כהונה כו'. מפורש בפרקי ר"א בתים אלו אינו יודע מה הם כשהוא אומר אשר בנה שלמה שתי בתים את בית ה' זו בית כהונה ואת בית המלך זו מלכות זכתה יוכבד לכהונה ימרים למלכות כו' ע"ש ונראה דהני אמוראי רב ושמואל דפנינו הכא פליגי נמי לעיל במילולות מי היו ומ"ד לעיל אשה ובתה ס"ל הכא בתי מלכות ממרים ומ"ד לעיל כלה וחמותה ס"ל הכא בתי כהונה מאלישבע אף מה שאמר דבתי לויה ממשה לא ידענא מאי רבותינו דהא כל שבט לוי נבחר לעבודת הלוים יי"ל דה"ק שאחר שנתגרשה יוכבד מאישה עמרם [זכתה] לינשא שנית לעמרם שהיה לוי דהיינו שנוגד ממנה משה שהיה לוי. וקאמר דדוד ממרים קאתי דכתיב ותמת עזובה גו' שעזובה בחורי ישראל מלישא אותה לפי שהיתה חולנית ונצטרעה ונשאה כלב ואח"כ שנתרפאת לקראת אפרת ועל שמה נקרא דוד אפרתי מצנינו לשון אפרתי באנשי אפרים כמ"ש ויאמרו לו אנשי נלגד האפרתי אתה גו' וגם הדר שם בהר אפרים מצנינו נקרא כן כמ"ש בן תנחו בן צוף אפרתי גו' אבל דוד שהיה מיהודה ודר בבית לחם יהודה ודאי דלא היה נקרא כן בשם אפרתי אלא על שם אם המשפחה שהיתה חשובה דהיינו מרים שנקראת בקרא אפרת וכן אבימלך מחלון וכליון נקראו אפרתים דמאותה משפחה היו גם המקום נקרא בית לחם אפרת על שם זה אף מה שאמר דכלב היה איש מרים והמה יצא דוד צ"ע דהא ויחוסו של דוד

מרם בן חצרון בספר רות וד"ה ומתוך הכתובים נראה דכלב לאו היינו רם דג' בנים היו לו לחצרון ירחמיאל ורם וכלוב דהיינו כלב כדמוכחי קראי דד"ה ויש ליישב דלחא מיוצאי בני רם נשא אשה מיוצאי בני כלב ולא היה דוד ממשפחת כלב אלא מצד אם אלא שחשיבות מרים עשה זאת שנקראו אפרתים וק"ל:

דכתיב ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת גו' כצ"ל. מקרא דלעיל מינייה דמייתי וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה גו' לפי פשטייה משמע שכלב הולידה ממש ובתו היתה אלא דהאי קרא ותמת עזובה ויקח לו את אפרת גו' אילו היתה בתו מה הוא הענין שתלה לקיחת אפרת לאשה לו במיתת בתו עזובה וע"כ דרשו דהאי עזובה היא אפרת ופי' ותמת היינו אחר שנצטרעה כדכתיב במרים אל נא תהי כמת גו' שהמצרע חשוב כמת לקחה כשהכל עזובה עד שנתרפאת ונקראת אפרת ובמדרש ילקוט אפרת פלטני של מלכים מגדולי הדור דהיינו מרים ונראה דגם בהאי קרא גופיה הוליד את עזובה אשה גו' מדכתיב עזובה אשה משמע דאשתו היתה דלצ"כ מאי אשה דקאמר אם בתו היתה::

דף יב.

גמ' כל הנושא אשה לש"ש מעלה כו'. שהרי כשנשאה עזובה והו נשאה שלא לשם יופי כדקרי לה יריעות אלא לבנים נשאה שבדק באחיה דרוב בנים הולכין אחר אחי האם וה"ל כאילו הולידה מחדש שכבר נאמר בה ותמת עזובה דהיינו שנצטרעה כאילו מתה ומשנתרפאה הרי כאילו הולידה וק"ל:

יריעות שהיו פניה כו'. דלפי פשוטו שאמר הוליד את עזובה ואת יריעות גו' היינו ששניהם הוליד ובנותיו היו אבל השתא דאת עזובה ע"כ היא אשתו מרים כדלעיל ע"כ ואת יריעות נמי מתפרש על אשתו וליכא לפרש על אשתו אחרת ששמה יריעות שהרי לא נמצא בה בשום מקום שמתה דהיינו שנצטרעה ושהוא נשאה כאילו הולידה כמו שכתוב גבי עזובה ולזה דרשו דההיא עזובה אשתו היא בעצמה יריעות ונקראת כן על שם שהיו פניה דומות ליריעות ועוד קצת ראייה דזו היא עזובה זו היא יריעות מדכתיב ואלה בניה גו' אם ב' בנותיו היו או ב' נשוי ה"ל למכתב ואלה בניהם ואם על אחת מהן קאי אין זה מוכרע ולזה אמר אל תקרי בניה אלא בוגיה כו' דכיון דהיא עזובה היא יריעות והיא מרים אי בניה ממש קאמר ישר שויב גו' הכתוב השני דכתיב ביה ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת שהיא ג"כ מרים ותלד לו את חור הוא סותר זה דהוי"ל למחשביה גס הבא בבגיה וע"כ דרשו מינייה דלא הזכירו כאן בגיה כלל אלא בוגיה שהאיש הוא בוגה את האשה כדאמרינן פ' כ"ג אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בוועליך עושך ואישה זה נקרא ישר על שם שישר עצמו בענין זה בעצמו שנשאה לש"ש וכן יש לפרש ששייב את יצרו וכזב ביצרו שלא נשא אשה לשם נוי אבל רש"י פי' לענין מרגלים ע"ש. ואמר וא"ד על שהיה פניה דומות לורד. היינו אחר שנתרפאה:

ולאשחור אבי תקוע גו' אשחור זה כלב גו'. מדכתיב ואשת חצרון אביה ותלד לו את אשחור גו' כיון דגם הוא בן חצרון אמאי לא חשבי' בהדי בנים של חצרון דכתיב ביה ובני חצרון גו' את ירחמיאל ואת רם ואת כלוב ולא ניחא להו לפרש כפירש"י שם דאשחור נולד לחצרין אחר מיתתו וע"כ דרשו דאשחור זה הוא כלב שנזכר בכלל בניו של חצרון אלא שנקרא כן על שהשחרו כו' גס בזה פירש"י לענין מרגלים ויש לפרשו על ענין זה בעצמו שהיה מבקש רחמי שמים על רפואתה. ואמר נגשה מרים כב' נשים כו'. דכיון דאשחור זה כלב ולעיל לא חשיב הני נשים אלא עזובה ואפרת דרשו דגם אלו שמות נשוי הן בעצמם שמות אשתו מרים שזכר לעיל וקראה כן ע"ש שבתחלה חלאה ולבסוף נתרפאת ונעשית גערה וכה"ג אמרינן לקמן ביוכבד שקראה בת לוי על שחזרה לגערותה ובה יש לבוין המקרא ויעש להם בתים שאלו ב' המילולות זכו ונעשו לבת שחזרו לגערותן וכמו שיאמר מן מס מסים מן פת פתים כך יאמר מן בת בתים בלי רבים. ואמר ובגו חלאה צרת גו' צרת שנעשית צרה כו'. דכיון דזו גערה זו חלאה וכבר חשב בני גערה שם אמאי חשיב את אלו בנים לחלאה ולחשבה נמי גבי גערה וע"כ דרש דלאו בני חשיב הכא אלא אחר שנבנית חלאה ונתרפאת נעשית צרה כו' ודו"ק:

ג' גזירות גזר פרעה. פי' בתחלה משום פן ירבה גזר למילולת אם בן הוא והמיתן אותו בסתר ולבסוף כשלא עשו כאשר דבר אליהן גזר להושיב שומרים להשליכן ליאור כדכתיב כל הבן הילוד היאורה גו' והיינו דנתחכמה לו בזוא וגדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול כו' כדאמרי' לעיל ולבסוף כשא"ל אצטננינוו שהיום נולד בן המושיעין גזר אף על עמו אמנם יש לדקדק בזה דכל הבן היאורה גו' בתר ויצי פרעה לכל עמו הוא דכתיבא ומשמע שהוא קאי אגזירת כל עמו וכ"ה בהדיא בש"ר כל הבן של ישראל אין כתיב. כאן אלא כל הבן הילוד בין יהודי בין מצרי כו' דמיוצי לכל עמו לחוד לא הוה מוכח מידי דאימא קציה לכל עמו להשליך בני ישראל ליאור והשתא מנא להו דכל הבן הילוד גו' ויצי פרעה לכל עמו גו' הם ב' גזירות ולהקדים המאוחר דהיינו דכל הבן הילוד גו' היא גזירה שניה ויצי פרעה לכל עמו גזירה ג' ויש ליישב דסמוך עצמם לומר גזירה שניה מדכתיב הבה נתחכמה לו דהיינו נתחכם למושיעין של ישראל לדונם במים כו' וב' גזירות ראשונות היו משום פן ירבה והיה כי תקראנה גו' והרא"ס כתב אהא דאמרינן שאמרו אצטננינוו דאי משום מיעוט זכרים ליכא פ"ו יותר היה לו להרונ הנקבות כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא ב' גזירות ראשונות אם בן הוא והמתן גו' וכל הבן הילוד היאורה גו' לא אמרו לו עדיין אצטננינוו כלום ואעפ"כ לא גזר אלא על הזכרים כמפורש בקרא אם בת היא וחיה וכדאמר בהדיא בשמעתין וכבר אמרו בש"ר טפס היה המלך דהי"ל להרונ את הנקיבות כו' ע"ש אבל למדו לומר שהיה שם גזירה ג' ע"י אצטננינוו מדכתיב ויצי גו' כל הבן הילוד גו' בין יהודי בין מצרי כו' כמ"ש בהדיא בש"ר וכ"ה בתום' לקמן דגזירת אם בן הוא והמתן לא היה אלא משום פן ירבה גו' ונלחם בנו ודרך אנשים להלחם עכ"ל והא דלא מספיק להו גבי גזירה ג' משום דכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם עד שהוצרכו לומר שאצטננינוו ראו דעתיד ללקות במים היינו משום דלא בטלה אותה גזירה שלישית עד שהושלך ליאור שחשבו האצטננינים שאז היה נלקה מושיעין כדאמרינן לקמן ומזה יתיישב שלא עברה בת פרעה גזירת אביה שאחר השלכתו שאמרו האצטננינים שכבר נלקה מושיעין בטלה הגזירה ורש"י בחומש כתב כך שראו אצטננינוו אקרא ואם בן הוא והמתן גו' זה אינו לפי הסוגיא דשמעתין דגזירה ראשונה ואם בן הוא והמתן גו' לא היה אלא משום פן ירבה גו' ונלחם בנו ודו"ק:

וילך איש גו' להיכן הלך כו'. עי' פי' הרמב"ן בחומש בזה:

שהלך בעצת בתו. סמכו עצמם אהא דאמרי' לקמן שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן כו' וכן פי' רשב"ס בפ' י"ג ע"ש יש לדקדק למה הוצרך כאן למימר שהחזירה ע"י דבורה של מרים קשה גזירתך כו' ואימא דמשום נבואתה זו שא"ל עתידה שתלד בן כו' החזירה וי"ל דמשום נבואתה לא היה צריך להחזירה דהא ודאי היה יודע עמרם בעיבורה של יוכבד דהות מעוברת כבר ג' חדשים כדלקמן שהוא הכרת עובר אלא ע"כ החזירה מטעם שא"ל קשה גזירתך כו' ושע"י חזרתו ויחזירו גס אחרים נשמתיהם וק"ל:

לשואו אנו עמלים כו'. כענין שאמרו ואת עמלנו אלו הבנים גו' וק"ל:

א"ל בתו קשה גזירתך כו' עמד והחזירה כו'. ולא סגי להו למימר שהחזירה ע"י נבואתה עתידה אמי שתלך בן כו' דכיון דכבר נתעברה ממנו ג' חדשים כדלקמן שזו כדי הכרת עובר לא היה צריך לו להחזירה והענין מבואר שזכרה ג' דברים נגד ג' גזירות שגזר פרעה כדאמרין לעיל שבתחלה גזר אס בן האל והמתן אותו ואם בת גוי' ע"ז א"ל שקשה גזירתך שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואת גזרת אף על הנקבות ושגזר בשניה כל הבן הילול היאורה גוי' לא גזר אלא על הגוף בעוה"ז אבל יחיו לחיי עוה"ב כדאמרי' בהנזקין אשיב ממצולות ים אלו שנטבעו בים ואתה גזרת בעוה"ז ובעוה"ב ושגזר בשלישית אף לכל עמו זו הגזירה ספק שתתקיים שהם המצרים עצמם יבטלוה בעבור בניהם אתה צדיק בודאי גזירתך קיימת שנאמר ותגזר אומר וגוי' ודו"ק:

ויקח ויחזיר מצבי ליה כו'. דכיון דע"כ פירש ממנה כדלעיל מדכתיב וילך ע"כ נשואין שניים היו ומאי ייקח דמשמע לקוחין ראשונים אלא שעשו לה מעשה ליקוחין כו' ואהרן ומרים היו מרקדין וכו' עי' ברשב"ם פרק י"ג וברמב"ן ואע"ג שידעו שכבר מעוברת ג' ירחים מ"מ היו שמחין בחזרתה שלא יהיה נולד בן המושעין בהיותה גרושה ואמרה אם הבנים שמחה פי' הפסוק משיב עמרם העקרת שנתעקרה מביטוי להחזירה שם ואז אס שהיא יוכבד והבנים אהרן ומרים שמחה ונסמך לזה בצאת ישראל ממצרים גוי' אז נעשה זה וק"ל:

את בת לוי אפשר בת ק"ל כו'. מבואר באורך פ' יש נוחלין ע"ש:

והא הות מעברא כו' מעיקרא כו'. דבחד ענינא לית לן למימר אין מוקדם ומאוחר בתורה וע"כ דרשו שע"כ נכתב כאן כאילו לא היתה מעוברת כבר שלא היה לה צער עיבור ומיהו מסמיכות שמעי' שגם ליתתה שלא בצער היה וק"ל:

ר"מ אומר טוב שמו כו'. טוב ממש בקטן כזה לא שייך לראות בו ואם נפרש בו מל' יפה כמו כי טובות הנה איננו טעם על שהצפינה אותו וכי צקת כיוכבד אי לא היה יפה לא הצפינהו וע"כ דרש בו ר"מ טוב שמו שגם משה נתנה לו בת פרעה אבל עיקר שמו טוב והיתה דייקא בשמו כי בהוולד לה אהרן ומרים נתוסף הגלות מרים ע"ש וימדרו את חייהם אהרן ע"ש השלכת יאור אבל בשם משה ראתה כי טוב הוא שע"י יבא טובה וגאולה לישראל ור"י הוסיף בענין זה בעצמו:

טוביה שמו. בנוסף לו שם י"ה המשותף בשמו כמו שם ישראל והרמו בו שם טוב באמצע וי' של כי מלפניו וה' של הוא מאחריו. ור' נחמיה שאמר הגון לנבואה עי' פירש"י וצ"ל שתה מרים ראתה ואת כי יוכבד לא נחשבה ככלל ז' הנביאות בפ"ק דמגילה. ושאמר שגולד כשהוא מהול. כי הערלה הוא דיבוק היצ"ר שנקרא ערל גם רע ובהפך בהסרת ערל הנקרא טוב. ושאמר שנתמלא הבית כולו אורה כו'. הוא חידוש נפלא והוראה על שעתיד לדבר עם השכינה פה אל פה שעל ידי זה יהיה קרן עור פניו יק"ל:

ותצפנהו ג' ירחים דלא מנו לה כו'. פירש"י ומהכא נפקא לן והיינו מדהיתה יכולה להצפינו עד ג' חדשים היינו משום דלא מנו לה כו' ורש"י בחומש תפס לו דרך אחרת ע"ש וברא"ם ואין כאן מקום להאריך יבספר פענח רזי כתב דהא ודאי מצרים נמי הוו ידעי דיוולדת לז' וילדת למקוטעין ובדקו אחריה לוי' חדשים משעה לאהדרה והיא הות מעברה ג' חדשים מעיקרא וילדתו לז' מקוטעים דהיינו לג' חדשים משעה לאהדרה וע"כ יכלה להצפינו ג' חדשים מיום לידתה אותו עד ו' חדשים משעה לאהדרה כך תוכן דבריו וכה"ג כתב החוקני ע"ש:

ולא יכלה עוד הצפינו אמאי תצפניה כו'. פירש"י שצפן במסתרים היה כדכתיב ותצפנהו כו' עכ"ל היינו מסברא אבל ממה שהיתה יכולה להצפינו ג' חדשים אין ראיה דג' חדשים הראשונים לא בדקו אחריה כדלעיל לא מנו כו' ושאמר דהוו שמעו מצראי דאתיילד כו' לאו דוקא אלא שהרגישו שעת לידתה כי הכא במשה דכבר נולד מקודם זה ג' חדשים אלא שהרגישו בה לסוף ט' שהולידה לפי דעתם וק"ל:

אחזו לנו שועלים גוי'. מפורש בשיר השירים רבה מלת שועלים כו' א"ר ברכיה שועלים קדמאה מלא תנינא חסר שעלים כו' שירדו לשעלו של ים וע"ש ערמתם בהבה נתחכמה לו להשליכם ליאור משלן לשועלים כו' וע"ש ודו"ק:

תבת גומא מ"ש גומא אר"א מכאן כו' וכה"ג אמרו בפ' ג"ה גבי יעקב שנשתייר על פכין קטנים וצ"ל הכא שהיה משתמר גם בגמא אלא שיותר היה משתמר בעצים אחרים ומדהזכיר בקרא שהיה גמא לאשמעי' מכאן לצדיקים כו' דא"כ אין לך דבר שעומד בפני פקווח נפש וכ"ש ממון וק"ל:

בחמר ובזפת תנא חמר מבפנים כו'. מדהוצרכה לב' מינים חמר וזפת אמרו דודאי חמר מבחוץ אינו דבר מתקיים במים מבחוץ ובזפת נח שהיה זפת מבפנים ומבחוץ אע"ג דג"כ צדיק היה י"ל כיון דתשמיש רב היה שם לכל מין ומין לא היה די בחומר מבפנים שאפשר שיתפרק ע"י שימוש רב כזה יע"ל שכוננו הכא לומר שלא יריח כו' ע"ש שהשכינה היתה עמו כדלקמן ותראהו ותרא מיבעי ליה כו' יבזה יתיישבו דברי רש"י בחומש פ' נח והרא"ם כתבו שם דרך אחרת ע"ש:

ובתבו התום' פי' רבי בשם רשב"ק דזה וזה תוך התבה והחמר היה מכסה הזפת אבל מבחוץ לא זפתה שלא ירגישו כי הגמא דומה לקנה היאור ולא יבחינו כו' עכ"ל וקצת ראיה שהגמא דומה לקנה כמו שפי' התרגום קנה וסוף קנה וגמא אך קשה לדבריו דא"כ מאי קאמר לעיל מ"ש גמא כו' דהא איכא למימר שלקחה גמא שלא יבחינו התבה תוך קנה היאור ויש ליישב דשאר עץ נמי דומה לגמא אלא לאפוקי זפת קאמר ודו"ק:

ותשם בסוף רא"א ים סוף כו'. זה המעשה במצרים ביאור ולפי הכתובים שים סוף לאו במצרים ואפשר שמן ים סוף נמשכים יאורים במצרים וע"כ קראו סוף ובש"ר ים סוף שים סוף מניע עד גילום. ושאמר רשב"ן אגם דכתיב קנה וסוף. האי קרא נמי במצרים כתיב אלא דכריתיה לא שייך בים סוף אלא באגם דומיא דקנה דנקט גביה ופירש"י סוף ערבה דקה עכ"ל ובתרגום קנה וסוף קנה וגמא עכ"ל:

דף יב:

לדחוי' מנגולי אביה. פירש"י לרחון לטבול לשום גזירת עכ"ל אבל לפי' לא ה"ל לאתויי האי קרא אס רחן ה' גוי' דלא איירי ברחינה ממש וטפי הו"ל לאתויי מכמה מקראות דכתיב רחינה גבי טבילה ועוד למה לא נאמר דלרחינה בעלמא ירדה אלא שזו הרחינה נאמרה למשל על רחינת עצמה מנגולי בית אביה ידרש ליה מדלא כתיב לרחון בתוך היאור אלא על היאור להורות שלא היה זו רחינה ממש ובהא קמשתעי נמי קרא דאס רחן ה' גוי' משל על השבים ומתנקים שהיו מלוכלכים בנות ציון בגלולי ע"ז ואהא מיייתי לה פ"ק דמגילה אמאי קרי לה יהודית שכפרה בעבודת כוכבים כו' ע"ש וק"ל:

אין הליכה זו אלא לשון מיתה כו'. דא"כ ל"ל למכתב ונערוותיה הולכות כפירש"י בחומש. ודמיייתי הכא יתרא את התיבה גוי'. הפסוק הענין ובש"ר לא מיייתי האי קרא כלל אלא דע"כ בתר ותרא את התיבה גוי' שראו נערוותיה שבאתה להצילו כו' א"ל גבירתנו כו' וכאילו כתיב ונערוותיה הולכות למיתה בתר ותרא את

התיבה גוי' אלא דאין המקרא יוצא מידי פשוטו לכך הקדימו דהיינו שהיו נערוותיה הולכות על שפת היאור קודם שראתה את התיבה גוי' ולמזו לומר שבא גבריאל וחבטן כו' שבמיתה זו מתו מדכתיב הולכות על יד היאור שפירושו לפי הדרש הולכות למיתה בקרקע שעל שפת היאור שבא גבריאל וחבטן לה:

מ"ד ידה דכתיב אמתה. אע"ג דטפי אית לן לפרש כמשמעה אמתה מלשון אמה שפחה כדקאמר מ"ד שפחתה מדלא כתיב ידה הכא ע"כ ליתא לפרושי הכי דהא שפחותיה מתו ולא מסתבר ליה למימר דשייר חדא וה"ק ידה דכתיב אמתה וכיון דשפחותיה מתו כבר ע"כ דליכא לפרש אלא ידה גם רש"י בחומש פי' לפי פשוטו אמתה שפחתה ורבותינו דרשו לשון יד כו' עכ"ל דהכי מוכח נמי מתוך שמעתין דאמתה שפחתה הוא יותר פשוטו משנפרש אמתה ידה והרא"ם האריך בזה לפי' רש"י ואין צורך:

דאמר מר וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה כו' וכן אתה מוצא בשיני רשעים כו'. מבואר פ"ק דמגילה ע"ש:

ותפתח ותראהו כו' ותרא את הילד גוי'. דכינוי ותראהו הוא מיותר רמז דקאי הכינוי על השכינה ובספר בחיי כינוי ותראהו ה' ו' חצי האחרון מהשם רמז לשכינה עכ"ל:

קרי ליה ילד וקרי ליה עגר כו'. גם שמצינו שהילד מיום הולדו נקרא עגר כמו מה נעשה לעגר היולד גוי' וכתיב ויבקש דוד את אלהים בעד העגר מ"מ הכא לא הו"ל לשנות לקרותו עגר כיון דכבר קרי ליה הכא ילד ורש"י בחומש הביא הך דרשה דר"י שהיה קולו כעגר וטען עליו הרמב"ן וכבר דחו זה ואמרו א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום ועוד כו' ע"ש והאריך הרא"ם להשיב על דבריו ע"ש ומדבריו נראה שהעגר כשר לעבודת השיר של הלויים וכן נראה מפירש"י בשמעתין וקשה דהא לכל הדעות לא נקרא עגר רק עד שלשים כמ"ס הרא"ם בעצמו פ' וישב ועבודת הלויים לשיר אינן מתחילין אלא משלשים שנה ואילך ולולי פירש"י היה נראה לפרש מה שאמר עשיתו למשה בעל מום לאו משום דלוי היה אלא כל שינוי שבאדם בדרייתו משאר כל אדם נקרא בעל מום וכיוצא בזה איש שקולו דק באשה נקרא בעל מום וסרים וכן להיפך באשה שקולה עב תקרא בעלת מום ואילונית ור"י לא היה חש לדברי הר"ן דהתם ודאי שינוי ברייתם הוראה על מומם אבל הכא קולו כעגר מורה על מעלתו וגבורת לבו:

שעששתה לו [אמנו] חופת כו'. הזכיר הכתוב להורות שנתיאשה אמו ממנו וכדאמרין שטפחה אביה על כו' וק"ל:

מילדי העברים מנא ידעה כו'. פי' למאי דקאמרין לעיל דגם המצריים היו בגזירה שלישית מנא ידעה שמילדי עברים הוא וקאמר שראתה אותו מהול ואפילו למ"ד שגולד כשהוא מהול בת פרעה חשבה שהוא נימול כי הגולדים מהול הם מועטים ולמ"ד דגולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ניחא טפי שיש להכיר בין הנימול ובין הגולד מהול וק"ל:

זה אר"י כו' זה נופל ואין כו'. ובש"ר זה מהו זה זה נופל כו' ונראה לפרש דה"ק מהו זה דלפי הלשון לא הו"ל למכתב מילי העברים זה אלא מילי העברים הוא אבל זה למיעוט אתי זה נופל כו' וכה"ג דרשינן בפרק בן סורר בננו זה פרט לסומין מההו"ל למכתב בננו הוא וכתב זה למעט אתי:

המצפצפים והמהגים כו'. מפירש"י נראה שהוא מלשון צפצוף כעופות לפי הדרש אבל ממה שאמרו צפים ואינן יודעין כו' נראה שהוא מלשון השקפה והבטה כמו ויראו הצפים והקמתי עליכם צפים שהם חזוים ומתנבאים ואין יודעין מה מתנבאים ומלת מצפצפים כפול על כוונה זו שהם צופים ואינם צופים או שהכפול מורה על המיעוט בדבר כמו ירקרק אדמדם:

ראו שמושיען של ישראל כו' גזרו כל הבן הילד גוי'. היינו גזירה שלישית דקאמר לעיל דגביה כתיב ולעיל דנקט האי קרא בגזירה שניה לישנא דתלמודא הוא וסמך עצמו בגזירה שניה אהבה נתחכמה לו גוי' כמ"ס כל זה לעיל וק"ל:

ביון דשדייה למשה אמרו תו לא חזינו כו'. שזה היה סימן הלקייה שהשליכוהו ליאור אז ומה שהוצרכו לומר שאינן יודעין שעל מי מריבה הוא לוקה דלא מסתבר להו למימר שסימן הלקייה לא יורה אלא על השלכתו ליאור לחוד שלא היה אלא לפי שעה ועוד שיצא מזה תשועה לישראל אלא שהיה זה ג"כ סימן לעתיד על מי מריבה שהיא לקייה גמורה וקן לא היו יודעין ועיין לזה פירש"י הכא וק"ל:

המה מי מריבה כו' המה שראו כו'. מלת המה הוא כמיותר לדרוש מיניה המה מי מריבה הנזכרים במקום אחר כו' כפירש"י בחומש ובחטא מי המריבה פירש"י בחומש על שהכה הסלע. ולא דבר אליו אבל בפרק חלק פי' על שאמר להם שמעו נא המורים גוי' ועיין במפרשים וק"ל:

ת"ר אלף רגלי וגוי' בשבילי נצלתם כו'. נראה שדרשו כן ממלת רגלי שהוא נקוד בחירק הלמ"ד דלפי פשוטו הו"ל לינקד הלמ"ד בציר"י רגלי וק"ל:

בשבילי נצלתם כולכם. כתבו התוס' תימה דלדברא בשבילי נגזרו הגזירות שראו אצטנניני פרעה י"ל שהוא היה הראשון המושלך כו' עכ"ל ע"ש דבריהם תמוהים דהא ודאי הא דאצטננינים הוא גזירה שלישית היה לכל עמו אבל גזירת השלכת בני ישראל ליאור היה כבר בגזירה שניה משום פן ירבה גוי' גם מ"ש בתירוץ שמשה היה הראשון המושלך ליאור זה סותר כמה מדרשות שהזכר בהו שכבר הושלכו רבים מבני ישראל ליאור וכבר כתבנו בזה לעיל דגזירה שניה לא בשביל משה היה אלא משום פן ירבה גוי' ונילף גזירה שניה מהבה נתחכמה לו גוי' כמ"ס לעיל ואין להקשות דא"כ גם אחר שנתבטלה גזירה שלישית כשראו שמושיען נלקה במים למה נתבטלה גזירה שניה שהיה משום פן ירבה גוי' כדאמר הכא זה נופל ואין אחר נופל דו"ל כיון דראו דגלקה מושיען לא חשו עוד לפן ירבה ונלחם בנו כיון דלא יהיה להם מושיע ודו"ק:

ר"ח בר פפא אמר אותו יום כ"א בניסן היה כו' רבי אחא ב"ח אמר אותו יום ו' בסיון כו'. נראה דמיייתי להו בלשון פלוגתא אדלעיל ונראה לפרש דאמה שאמר לעיל דאינם יודעין שעל מי מריבה הוא לוקה כו' וקאמרי אינהו דודאי היו יודעין ועיקר שראו בו לקיית המים הוא השלכתו ליאור אלא שניצל מגזירה זו ע"י המלאכים שבקשו בשבילו אי ביום כ"א ניסן למר אי ביום ו' לסיון דבזה הזכות שזכרו המלאכים נתבטלה הגזירה מעליו וכדאמרי' סוף מסכת שבת דאין מוזל לישראל משום דע"י זכות גדול יתבטל גזירת המזל ודו"ק:

ומ"ש מן העבריות מלמד שהחזירוהו כו'. מפורש בש"ר למה אמרה מן העבריות וכי אסור כו' לא כן תנינן כו' אבל נכרית מניקה של ישראל כו' לפי שהחזירוהו כו' ולמה פסלן אמר הקב"ה פה שעתיד כו' ע"כ ואע"ג דהיתה שם מניקת ישראלית היה מותר במניקה עובדת כוכבים וכ"כ התוס' פרק אין מעמידין ע"ש אבל הגי' פ' חרש בשם ר"ח כתב דהיכא דאיכא מניקה ישראלית לאסור בעובדת כוכבים ע"ש בארוכה ויש ליישב דה"ג הכא מפני הסכנה שלא ירגישו שהוא מן העברים לא היתה אומרת מרים וקראתי לך מן העבריות כמ"ס שהעלימה דבריה אי לאו אחר שפסל המצריות ובזה יתיישב הכא היאך שכרה לו להניק מהמצריות דהא ברשות המצריות היא נתנה להניק ואנן תנן עובדת כוכבים

מניקה בנה של ישראלית היינו דוקא ברשות ישראלים ולא ברשות מצרים מפני ש"ד דו"ל לקרוא עבריות היה יותר סכנה שלא ירגישו בדבר מיהו בזה איכא למימר כיון דבת פרעה נתנה להניקה לא שייך ש"ד מאימת המלכה עליהם:

והיינו דכתיב את מי יורה גו'. ויהיה פירוש הפסוק לפי הדרש בלשונות הכפולים שבו לפי מה שזכר לעיל מיניה כי כהן נביא שגו בשכר והלכו אחר מותר התאוו המונע מיראת ה' מלהבין בה אבל אמר במשה נביאו נאמן ביתו את מי יורה גו' כי הוא הגון וראוי להורות דעת ה' שהיא תורה שבכתב ואת מי יבין שמועה שהם שמועות והלכות למשה מסיני לפי שאף בקטנותו גמל והפריש עצמו מחלב טמא של עובדת כוכבים כפירש"י קידש עצמו במותר לו ועוד אמר ועתיקי משדים שהעתיק עצמו בלאו איסורא דחלב טמא אלא מפני חשש ש"ד כדאמר פרק אין מעמידין משום דשמא שייעא ליה סם ללד מאבראי ואף שאין הלכה כר"א לדמר הכי קידש משה עצמו במותר לו:

ותלך העלמה כו' שהלכה בזריות כו'. לפי שכבר בענין זה קראה הכתוב אחותו וכאן גבי הליכה אחר אמה קראה עלמה מלמד כו' ושומר שהעלימה את דבריה כפירש"י שלא ידעו שהיא אחותו ושמביאה את אמו ומשום שלא יתודע נביאותה בבית פרעה שזה הוא בן המושיע ולכן העלימה כאלוה אינה אחותו ואין זה אמו וק"ל:

מתנבא ואינה יודעת כו'. ענין זה שמתנבאה שלא מדעת וכונה וכמ"ש הכותב פ"ק דברכות גבי ראובן שאמרה לזה ראו מה בין בני כו' דהיינו הקב"ה שם בפיה קריאת שם זה כו' ע"ש. ודרשו הילכי הא שליכי עיין ברא"ם שכתב ואף שדרך הלשון להיות כן כמו הא לכס זרע מ"מ היכא כו' עכ"ל ע"ש ול"נ דלפי פשוטו שהוא מלשון הליכה הו"ל למכתב הוליכי בו"ו וע"כ דרשוהו בשני תיבות הי לבי ר"ל הרי שך וק"ל:

ותקח מרים הנבואה אחות אהרן כו' שהיתה מתנבאה כו'. נרמז זה במקום השירה שהזכיר בה תשועת ישראל ע"י משה כמ"ש וישועה ה' וגו' ויאמינו בה' ובמשה ומשה התחיל בשירה עם האנשים כמ"ש אז ישיר משה ובני ישראל גו' אמר הכתוב שגם מרים התחילה בשירה עם הנשים לפי שכבר נתנבאה על תשועה זו קודם לידת משה כשהיתה אחות אהרן שתלד אמי בן המושיע כו'::

דף יג.

גמ' עמד אביה ונשקה על ראשה כו' עמד אביה וטפחה כו'. אע"ג דנתאמתה לו " נבואתה כשראה הבית כולה אורה אח"כ כשהושלך ליאור נתייאש אביו ממנו אבל בספר שורש ישי כתב שהיה בנוסחת גמרא שלו עמדה אמה וטפחה לה על ראשה וכ"ה בש"ר דאביה ג"כ בטח ברחמי אל וסמך על נבואת בתו ע"ש ומ"מ קשה גם לגירסתו למה לא בטחה אמה בכך כמו אביה ויש ליישב דלא גילתה את נבואתה זו אלא לאביה כדי שיחזירנה אחר שגירסה בדקאמר לעיל ולזה ע"י שנתמלא הבית כולה אורה נתאמת לו נבואתה גם שהיתה אז בת חמש שנים אבל לגבי אמה העלימה נבואתה כדמשמע ותלך העלמה ותקרא את אם הילד שדרשו בו שהעלימה דבריה שהזכר זה כאן לומר דלגבי אמה כבר העלימה דבריה ולזה היתה נצבת שם מרחוק לידע סוף נבואתה ולזה אמה שלא ידעה שנבואתה בשעה שהושלך ליאור גם אם ראתה כבר שהבית היה כולו אורה חשבה לה לסבה אחרת וע"כ עמדה וטפחה לה כו' ומו"ק:

והדר וכל העולים אתו כו'. דמשמע להו דכל העולים גו' על כל עבדי פרעה שהזכירו מעיקרא בלשון עלייה ויעלו כל עבדי גו' וק"ל:

גהגו בהן כבוד כו'. פירוש דהיינו שילכו לפנייהם ואע"ג דאמרינן בפרק שלשה שאכלו דאין מכבדין בדרכים דהיינו בשנים שפגעו זה בזה בדרך אבל אם מתחילה נועדו יחדו ללכת כי הכא מכבדין כמו שכתבנו בפרק הפועלים בשם התוספות וק"ל. וכי גורן יש לו לאטר כו'. יש לדקדק דאימא כפשטיה ינקרא כך על שם אטר המקיפו דהא לפי הנמשל נמי ה"ק שהקיפוהו כתרים כו' כגורן שמקיפין לו אטר יי"ל דודאי אין דרך לקרות שם הגורן על דבר שפל המקיפו וסתם גורן נמי מוקף באטר ולא בא קרא אלא לאשמועינן הנמשל שהקיפוהו כתרים כמו שמקיפין הגורן באטר וק"ל:

ומ"ש שבאו כולם למלחמה כו' מפורש בב"ר ע"ש והוא שבאו שלא יקבר יעקב במערת המכפלה כדלקמן וכיון שראו כתרו של יוסף כו' נטלו גם הם כתריהם מראשם כו' ע"ד נפלה עטרת ראשינו כדכתיב בתריה ויוספדו שם מספד גו':

תנא ל"ו כתרים כו'. עי' פירש"י מה שכתב דכ"ג אלופים מבני עשו וחשיב קרח שני פעמים ובב"ר חשיב ליה חד דממוזר היה א"ק לפירושו הא אמרינן פרק חלק דכל אלוף מלכותא בלא תנא הוא והיאך קאמר דתלו כתריהון גם נראה דלא היה להם רק שמנה מלכים בדורות הללו שהיו קודם שמלך מלך בישראל כמ"ש בפרשת וישלח גם ק"ק דהא חשיב נמי הכא בני קטורה שהיו מלכי מדין שם ולמה לא תלו גם הם כתריהם ולולי פירש"י נראה דהיה קבלה בידם שהיו הכל בכלל ל"ו כתרים וכ"ה בתנחומא שגם מלכי כנען תלו כתריהם ע"ש:

מספד גדול וכבד מאד כו' אפילו סוסים כו'. מלשון זה שהוא מורה על גדול וריבוי ההספד דרשו כן שעשו כן לכבוד ואולי שענינו כמו שעושים עתה למרכבת שרים ומלכים במיתתם להלביש. הסוסים שחורים ילעשות להם כאלוה גם הם בוכים וק"ל:

מזמרא קרית הארבע כו' ד' זוגות כו'. אקרא דפרשת וישלח מיייתי ליה הכא ובפ"ה דעירובין אבל אקרא דתחילת פרשת חיי שרה דלא כתיב הארבע בה' יש לפרשו שהוא שם איש קרית איש ששמו ארבע והוא היה אבי הענקים כמשמעות הכתובים דספר יהושע קרית ארבע האדם גו' קרית ארבע אבי הענק גו' אבל האי קרא הארבע בה' הידיעה לא תפול בשם העצם וע"כ דרשו בו שהוא שם המספר ע"ש ארבע זוגות ובב"ר וכן פרש"י שהביאו דרשה דהכא אקרא דפרשת חיי שרה סמכו עצמם אקרא דפרשת וישלח מדכתיב בה' הידיעה ורש"י בפרשת וישלח שכתב לפי פשוטו דארבע הוא שם העיר ומצינו כה"ג בתוספות ה' כגון בית הלחמי אבי העזרי אין זה ראייה דלא מצינו אלא בשני תיבות ששניהם מהשם אבל הכא קרית אינו מהשם אלא שהוא תרגומו של עיר ומה שטען הרא"ם אדרשה דהכא מקרא דספר יהושע אולי לא זכר הרב מה שדרשו בב"ר האדם הגדול בענקים גו' זה אברהם ולמה כו' ויחסו לאברהם לפי שהוא קנה אותו בכסף מלא ובשיר השירים רבה האדם זה אדם הראשון הגדול זה אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים ויהיה פירוש הכתוב ארבע ששם נקברו ארבע זוגות שהם אדם וכו' שנקראו גדולים וענין הארבע זוגות נראה לפי הדין כי מכר עפרון לאברהם מקום לעשות לו קבר ותנן בפרק המוכר פירות המוכר לחבירו מקום לעשות לו קבר עושה לו מערה ופותח לתוכה שמנה כוכין דהיינו ארבע זוגות י'טעם בזה נראה קבר אחד לעצמו ועוד ז' קברים לו' המוטלץ עליו לקוברם שכהן מטמא להן ומו"ק:

והאי דפייש דידי הוא וכו' פשיטותאן מי זביני כו'. פירש"י שלא אטול פי שנים אלא כמוהו עכ"ל נראה שדקדק לפרש כן דלא מכר עשו ליעקב את הבכורה אלא שלא יטול פי שנים ולא שיטול יעקב פי שנים

אלא שיחלקו בשוה בשני אחים פשוטים דאל"כ מאי קאמר האי דפייש דידי דמשמע כולו דידי הוא ואם מכר לו בכורתו ממש גם אם לא מכר לו פשיטותיה הרי יש ליעקב כל קבר לזה ועוד חלק שלישי מזה הקבר ואין לעשו רק שני חלקים ואין אלו אלא דברי נביאות דסתם קאמר קרא וימכור את בכורתו ליעקב גו' והכי משמע פרק י"ג דדומיא שנתן יעקב ליוסף את הבכורה קנה יעקב בכורה מן עשו ובהדיא קאמר התם גביה שיטול פי שנים ולולי פירושו נראה דממש בכורתו קנה יעקב לטול פי שנים אע"ג דהיה ליעקב גם בהאי קברא חלק שלישי קאמר האי דפייש דידי הוא שיש לי שני חלקים בו ולו רק חלק אחד ואשלם חלק שלישי שיש לו בו ונ"ל דגם לפי האמת שמכר חלק פשיטותיה היינו דוקא בהאי קברא אבל לא בשאר דברים שהרי לא הזכר בקרא אלא שמכרו חלק בכורה אבל בהאי קברא קנה ממנו גם חלק פשיטותיה שלא יקבר הרשע אצל הצדיקים כדאמרינן בעלמא ולקיים קרית ארבע מ"ש ארבע זוגות איש ואשתו ומפורש במדרש שנתן בשביל זה הרבה ממון שאמרו כריתי מלשון כרי שנטל כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה מהם כרי כו' ע"ש:

ואין כירה אלא לשון מכירה כו'. פירש"י כמו ואברה לי בחמשים גו' עכ"ל וק"ק דהא תלמודא לא מיייתי הכא מהתם אדרבא פ' ג"ה מיייתי ליה אההוא קרא מקרא דהכא ויש ליישב דבין הכא ובין התם לא סמין אלא אהא דמיייתי שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה אלא שרש"י בא לומר כאן דלא תימא שהיא מלה וזה כירה במקום מכירה וקאמר דכה"ג קאמר'י ואברה לי בחמשים גו' וכן דרך התלמוד בכמה דוכתי' לאתויי מהכא להתם ומהתם להכא מה"ט דמו"ק:

אמרי שפר אלא אמרי ספר כו'. פירוש אותן אמרי שאמרו לו אינרתא במצרים הוא נפתלי היה נתן אותן בספר האגרת שהביא משם וק"ל:

חושים בן דן כו' והיינו דכתיב ישמח צדיק כי חזה גו'. יראה שכל זה נדרש ממזמור זה שאמר זורו רשעים מרחם הוא עשו שכבר בעודו ברחם היה מפרכסם לצאת אחר ע"ז תועה לדבר כזב שלא מכר חלק קברו ליעקב חמת למו כדמות חמת נחש גו' בא כעסנו לעכב קבורתו כי כחו הוא נחש הקדמוני ואמר חרש יאטם אזנו והוא חושים בן דן שלא שמע לקול מלחשים והוא חבר חברים מחוכם לידע על מה שלחו לנפתלי והנה ע"י הרם שנמו גו' של עשו ואמר דנתרן עיניה ונפלו כו' דכתיב נפל אשת בל חזו גו' דפתחינהו לעיניה דכתיב כי חזה נקם גו' ושומר ואחיך דכתיב ישמח צדיק ותלמודא קינר ברמו והביא סופא דקרא וק"ל:

נתקיים נבואתה של רבקה דכתיב למה אשכל גו'. פירוש שמתוך דבריה למדנו נביאותה שביים אחד ימותו שהרי לא דלגה אלא על שיהרגו עשו את יעקב בעיובו שם ואמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד אלא שזה היה נבואתה שביים אחד ימותו ונ"ל דלאו כמתנבאה מדעת היה אלא כניבא ואינו יודע מה ניבא שהרי לא חשיב רבקה בדהי ז' נביאות בפרק קמא דמעילה וק"ל:

ואי לא עסק ביה יוסף אחיו כו'. עפירש"י וכעו' זה כתבנו לעיל במתני' ע"ש:

בולד נתעסקו בבזיה והוא נתעסק במצות כו'. דהיינו שהיתה המצוה חביבה עליו כמו ששנינו והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה והיינו חכם לב גו' שמחשב כן בלבו הפסד מצוה כו':

ומנין היה יודע משה כו'. גם שאר ארונות של השבטים העלו עמהם כפירש"י פרשת בשלח וכדאמרינן פרק החובל לגבי יהודה מ' שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו מנוגלגין בארון אבל היו יודעין קבורתן משא"כ ביוסף שהעלימו המצרים קבורתו מטעם דמסיק שיתעכב שם כדי שיתברכו מי נילום ולהכי קבעו ומנין היה יודע כו' דאינו דומה שידע זה בנבואה כיון שלא הזכר בקרא אבל ידע זה ע"י סרח בת אשר שהיא היתה מאותו הדור מכלל שבעים שירדו למצרים והיתה חיה עדיין כמפורש במדרש מדכתיב אנכי שלומי אמוני ישראל גו' וא"ל ארון של מתכות כו' כדי שיתברכו כו' ועשאו של מתכות כדי שישקע במים ולא ימצאו אותן להעלותו משם לעכבוהו שם כדי שיתברכו כו' ובזכות יעקב נמי ודאי דהיה הנילוס עולה כדאיתא במדרשות אלא שלא היה יכולת בידם לעכב ארונו של יעקב דיוסף שליט היה במצרים והיה סיפק ביזו לעשות כו' כפירש"י בחומש פ' בשלח:

וא"ל יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה כו'. תלה שבעות יוסף בשבעות הקב"ה כמ"ש בענין ויאמר יוסף גו' והעלה גו' כאשר נשבע ה' לאברהם גו' וישבע יוסף את בני ישראל גו':

ואל תתמה היאך ברזל צף כו'. צף ברזל מפניו ניסי י"י רבים הם ובייחוד גבי משה שמפורש שהיו הניסים ברצונו יתברך ע"י ציווי כמ"ש ב' מכות ובקריעת ים סוף אבל זה הנם שהברזל צף לא היה בו ציווי של הקב"ה כנראה מענינו וע"כ אמר אעפ"כ אל תתמה בו דומיא דאלישע דבמעשה בעלמא שהשליך העץ אל המים צף הברזל בנם וכמ"ש רעון יריאיו ישעה וק"ל:

בקברניטו של מלכים כו'. פירוש הערוך בבית הקברות של מלכים והיה שם ארונות הרבה ולא היו יודע משה אחזה עד שנודעזע מעצמו עכ"ל:

וכל אותן שנים כו' היו שני ארונות כו'. כבר כתבנו לעיל דגם שאר ארונות של השבטים היו שם עמהם במדבר אלא שלא היה במחנה שכינה משא"כ ארונו של יוסף שלא נתעסק בו אלא משה שהיה במחנה לוייה קרוב למחנה שכינה כדאמר'י לקמן פרק היה נוטל ע"ש וק"ל:

ע"ב קיים זה כל מה שכתוב כו'. פירש"י אגדה זו מפורשת במכילתא כו' וכן כל י' הדברות לא תשנא גו' לא תקום גו' וחי אחיך גו' עכ"ל ר"ל דכל מה שכתוב ב' הדברות חשב שם דקיים יוסף דהיינו מה שכתוב בלוחות שהם י' הדברות ועוד חשב שם גם זה שלא נזכר ב' הדברות אלא בתורה דהיינו לא תשנא את אחיך וביוסף וינחם אותם גו' לא תקום גו' אתם חשבתם גו' וחי אחיך גו' ויכלכל יוסף את אחיו גו' וק"ל. ואי לא עסק ביה משה ישראל כו'. לכאורה כל זה סותר מאי דאמר'י לעיל שכל ישראל נתעסקו בבזית מצרים ולכן לא נתעסק בו רק משה ומאי פריך מהאי קרא שקברוהו בשכס שזה היה שלא בשעת ביזה אחר כמה שנים וי"ל מעיקרא במצרים דכתיב ויחא משה גו' ודאי דיש לתלות מה שלא נתעסקו בו כל ישראל לפי שנתעסקו בבזיה אבל אותן מ' שנים שהיה משה מתעסק בו כדאמרינן גבי ב' ארונות דלא היה שם ביזה תקשי ליה שפיר וכי ישראל לא הוו מתעסקי ביה הא אח"כ התעסקו ביה וקברוהו בשכס. ומשני התם טעמא אחרינא איכא דהניחו לו כבודו בגדולים כו' כיון דכבר נתעסק בו משה בלחוד דהיינו גדולים הניחו לו כך בגדולים ומיהו אי לא הוה מתעסק ביה משה בלחוד מעיקרא מטעם דהניחו לו כבודו בגדולים כו' לא הוו שבקי ישראל מלהתעסק בו מעיקרא אי לאו משום ביזה כדאמר לעיל ומיהו הניחו לו כבודו במרובין כו' דקאמר מטעם זה אפילו מעיקרא מיד אחר שמת משה עשו כן ואפשר משום דאף בני יוסף ודאי היו מתעסקי בו שהם נמי בכלל בני ישראל משא"כ במשה דמשמע שהוא בלבד היה מתעסק בו בין במצרים ובין במדבר כמ"ש לעיל ולא הוו שבקי ליה אי לאו משום ביזה דמו"ק:

מ"ש בשכם כו' משכם נגבוהו כו'. לפי פשוטו שפרש"י בחומש ואני נתתי לך שכם אחד גו' דהיינו שכם ממש שלקח יעקב בחרביו ובקשתו לא אצטריך ליה הכא לטעמא דמשכם נגבוהו אלא שזה נתן לו נחלה ליקבר בה כפירש"י שם וק"ל:

ויקח משה גו' וכתוב ואת עצמות גו'. ר"ל דויקח משה את עצמות יוסף עמו דמשמע לכל העלייה משה היה עושה בכל אותן מ' שנים כדמוכח לקמן בפרק נוטל מהאי קרא ומדכתיב את עצמות יוסף אשר העלו גו' דמשמע דעלייתו נקרא על שמם וקאמר משום דאיו המציה קרויה אלא על מי שגמרה גם שסיפר הכתוב בשבח משה שהיה המציה חביבה עליו ובגנאי ישראל דשבקי ליה משום ביזה היינו בתחילת לקיחת ארונו של יוסף ממצרים שכל ישראל הוו שבקי ליה משום ביזת מצרים אבל עלייתו במ' השנים דלא הוו שבקי ליה אלא משום כבודו של יוסף הניחו לו כבודו בגדולים כו' נקרא שפיר על שמם כיון דהם גמרו המציה וקברוהו והטעם בזה כי בכל דבר התכלית הוא עיקר דהיינו הכא הקבורה שעשו לו בשכם וק"ל:

אף מורידין כו' שנאמר ויהי בעת ההיא גו'. דבעת ההיא הוא מיותר למדרש מיניה דקאי אעת שהזכר לעיל שבעת שהתחיל בהצלת יוסף ולא גמרה הורידוהו ומגדלתו ורש"י פירש בחומש דמשום דהפסיק בפרשתו של יוסף דריש הכי ועוד פירש שם דאחיו בעצמם הורידוהו מזה הטעם אבל כאן פירש"י מן השמים:

אף קובר אשתו ובניו דכתיב כו' וכתוב וימת ער ואונן. כיון דלא היו לער ואונן רק ז' שנים כמפורש בסדר עולם משמע להו דמתו בעון יהודה אביהם שלא גמר המציה אע"ג דבקרא מפורש שמתו בהשחתת זרע הא והא גרמא כדאמר'י פוקד עון אבות על בנים בשאוחזין מעשה אבותיהם בדיהם ואי לאו האי חטא דיהודה לא היו ענשים כיון דלא היו בני עונשין ודו"ק:

מפני שלא מיחה בכבוד אביו. הכוונה בו ג' שותפין באדם ומאביו נבראו עצמות לכך נתבזה שיקרא עצמות בחייו כאילו לא היה לו אלא חלק הבא מאביו דהיינו עצמות וק"ל:

מפני מה מת יוסף קודם כו'. בפרק הירואה מפורש ע"ש:

ויוסף הורד מצרימה אר"א אל תקרי כו'. נראה דדרשו כן משום דהאי קרא יתורא הוא דכבר כתיב :המלטים מכרו אותו אל מצרים לפוטופר גו' וע"כ דרשו מיניה שהוריד כו' ואשמועינן בזה דתחלת ביאתו לשם להורידן מגדולתן ויהיה הוא השליט עליהם כמפורש בב"ר ג"כ מלשון הורד שהוא שליט כמו יירד מים ועד גו' וכי הוא רודה גו' ע"ש:

ויקגהו פוטופר סרים כו'. רש"י ל"ג בא גבריאל וסרסו אלא בא גבריאל ופרעו דהיינו סירוס ונדרש משינוי דקרא דמעיקרא כתיב וכו' אבל סירוס דקרא כתרנומו רבא דפרעה והוא לשון משרת במקרא אבל בב"ר אמרו סרים שנסתרם בגופו כו' ע"ש וע"כ הנראה לקיים גירסת הספרים משום דהאי קרא יתורא הוא דכבר כתיב בפרק שלמעלה והמלטים מכרו אותו לפוטופר סרים גו' כמ"ש לעיל וע"כ דרשו דהכא מלשון סירוס שנסתרם בגופו כמ"ש בב"ר ולכך הביא האי קרא בדרשה זו ולא קרא דלעיל :משינוי פוטופרע במקום פוטופר בתוספות ע' דרשו שפרעו והוא סירוס יתירה כפירש"י גופיה הכא :כמה גוני סריסים יש בפרק הערל ויש לדקדק מהיכן יצא להם לומר דהיינו פוטופר היינו פוטופרע :אימא דאיש אחר הוא וע"פ המדרש שראתה אשת פוטופר ע"י האצטננינות שהתה לה זרע ממנו ניחא קצת ועוד נראה לפרש מדכתיב ויקרא פרעה שם גו' ויתן לו את אסנת בת פוטופרע גו' למה תלה אשה זו שנשא בנתינת פרעה דמשמע בעל כרחו של אביה פוטופרע והיינו משום דלא רצה אביה פוטופרע ליתן אותה לו משום דנתבזה אשתו על ידו וגם הוא נסתרם על ידו דהיינו פוטופר היינו פוטופרע ולפי פשוטו נמי י"ל דבע"כ של אביה היה משום דעבד היה גם עברי והא דכתיב הכא פוטופרע כהן און וגבי פוטופר קרי ליה שר הטבחים כבר תירץ הרמב"ן ע"ש בפירושו ועיין גם ברא"ם בזה באורך. וענין דבא גבריאל וסרסו כו' והיינו סרים חמה מתולדות אש שנבריא'ל הוא שר של אש כדאמר'י פרק ע"פ :ב"פ דיומא וק"ל:

רב לך כו' ברב בישר רב לכס כו'. מבואר כי מלת רב מורה על רוב טובה אם בעוה"ז ברשעים אם בעוה"ב בצדיקים כמ"ש בהו מה רב טובך גו' ובהפך בעוה"ז אמר'י פרק החולץ הצדיקים אינן מקבלים לא רוב טובה כו' אבל מדת הרשעים שמקבלים רוב טובתם בעוה"ז כדי לטורדן מן העוה"ב ח"ש עשו יש לי רב דהיינו רוב הטובה בעוה"ז ויעקב לא אמר רק יש לי כל דמסתפק בעוה"ז כההיא דפרק החולץ :הא דכתיב רב עוד יוסף בני חי גו' היינו נמי בעוה"ב כמ"ש שסימן זה היה מסור ביד יעקב מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבני בחיי מוטבח אני שאיני רואה גיהנם כפירש"י פ' וישב והשתא ה"ג ה"ק קרא לפי שבישר את עדת קרח במדת רשעים דהיינו רב לכס בעוה"ז כן דקדק הקב"ה עמו וענשם :ינתבשר הוא כבעין המדה זו רב לך בעוה"ז ובמדרש אמרו דרב לך היינו רב טוב הצפון לך לעוה"ב כפירש"י בחומש ודו"ק:

רב יש לך ומנו יהושע כו'. כמפורש בתר האי קרא וצי את יהושע גו' כי הוא יעבור גו' ולענין שררה :רבנות קאמר רב יש לך אי"ג גם לענין חכמה כדלקמן שנסתתמו כו'. ואמר ד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה כו'. פירשו רב לך מלשון רבנות כמ"ש הרא"ם וכמה קשה כו' וכמה סרבן מאל תוסף דבר א'ני גו' וק"ל:

וב"ב למה כו' לפום כו'. פירש"י לפי צדקתו מדקדקים אחריו עכ"ל ולפירושו קאי אדלעיל ברב בשרוהו כו' גם קשה אמאי לא מיייתי האי משל ביבמות פרק בתרא דעיקר מלתא איבא התם דהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה ויש לפרש הכא דקאי אהא דקאמר שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה כו' כלומר וכ"כ למה שהרי לא הזכר שם בקרא שהפציר משה כ"כ בהקב"ה רק פעם אחת וקאמר דלפום גמלא שיחנא דלגבי רב כזה הקב"ה ודאי דהפצרה מועטת היא כמרוכה ושפיר קא"ל אל תוסף גו' יק"ל:

ללמדך שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים כו'. מבואר פ"ק קידושין:

איליימא נצלת ולבא ממש והכתוב לא נם ליחה כו'. ולא נראה להם לפרש לא אוכל איני רשאי לפי שה' אמר אלי לא תעבור גו' שלא מצינו וי"ו במקום לפי כמ"ש הרא"ם ע"ש:

ובתיב ויעל משה מערבות מואב גו' י"ב מעלות היו שם ופסען כו'. דלא ה"ל למכתב מערבות מואב אלא ייעל אל הר נבו דכבר ידענו דבערבות מואב היו כל ישראל אז וכל משנה תורה שם נאמר אלא דאשמועינן דבפ"א ופסיעה א' עלה מערבות מואב לשם בלי הפסק ביניהם וענין י"ב מעלות כו' רמז על י"ב שבטים ע"פ מה שאמרו בתנחומא ואת עלית על כלנה אלו ברכותיו של משה כו' לא היה בו קטטה כו' והענין מבואר כי לא היה מיתתו העדר [שלו] ח"ו אבל הוא פסע בפסיעה א' על כולן שהיה שקול כנגד כל ישראל ומיתתו הוא העדרם ופחיתותם הוא כמ"ש ויתעבר ה' בי למענכם גו' וק"ל:

לצאת ולבא בד"ת מלמד שנסתתמו כו'. יש לפרש לפי זה סיפא דקרא וה' אמר אלי גו' שא"ל אל תחשבו שאהיה לכם עוד לרב שבבואי לא"י תחזור החכמה אלי דאזירא דא"י מחכים הנה ה' אמר אלי לא תעבור גו' וק"ל:

וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל גו' אותה שבת (שבת) כו'. דעד היום לא בא למחנה שכינה דהיינו אוהל מועד רק משה בלבד אבל באותו יום שמת משה היה גם יהושע נצב במחנה שכינה דהיינו שבת דיוחגי בתחלת היום למשה וסופו ליהושע כפירש"י וקצת ראייה מהאי לישנא דקאמר שבת של דיוחגי שמת משה בשבת וכבר האריכו בזה התום' בפרק ע"פ ע"ש וק"ל:

ותניא אר"י כו' היכן משה מת בחלקו של ראובן כו' והיכן קבור כו'. המכוון גם בזה שלא היה מיתתו וקבורתו במקום א' להורות לכן שיצטערו על העדר מיתתו כי לא יהיה לכן עוד עומד בפרץ ומוכיח אבל אין לכן להשען רק על התשובה שהוא מעשה ראובן שפתח בתשובה והקבורה היתה בחלקו של גד לכפר להם על עון פעור כדלקמן ואמר שעדיין לא נקבר והיה מוטל בכנפי שכינה הספידו המלאכים על העדרו לישראל וז"ש צדקת ה' וגו' שאין סברא שיאמר משה כן על עצמו כפשטיה ולפי שהצדקה שהאדם עושה אפשר שאינה כהונן כדאמר'י פ"ק דב"ק ופ"ק דב"ב שהקב"ה מכשיל ליתן צדקה לשאינן מהוגنين וז"ש כי משה אין נביא כמוהו והיה בו מדת ה' בצדקה ליתנה להגונים ואמר ומשפטיו עם ישראל כינוי דמשפטיו על משה דבמדת משפטו הלך בדניי אדם ולא בדניי שמים שהוא חמור יותר בכמה דברים שאמרו שחייב בדניי שמים ופטור מדניי אדם שאף שנתחייבו ישראל כמה פעמים כליה בדניי שמים כמ"ש ואלהה אותם כרנע עמד משה בפרץ להשיב חמת ה' לדונם בדניי אדם כמו בעגל שהרג ג' אלפים ונתכפר לנשאריום וכן במעשה פעור. ואמר כי הקב"ה אמר עליו בדרך הספק כאילו כביכול מיתתו הוא העדר גם לו. מי יקום לי גו' כפירש"י להוכיחן לשמי ועי"ל לי ממש שהקים אותם לי לעם ולא הבדלתי אותם ממני כמ"ש אם אין פניך הולכים וגו':

ושמואל אמר מי כהחכם גו'. פשר דבר יש לפרש אדיבור לא יהיה לך גו' שהוא כולו אש כמ"ש בעז"ז כי אש אוכלה הוא אל קנא ומי יודע לפרש אותו האש כמו שעשה משה במעשה עגל ופעור שבקש רחמים עליהם להשיב חמת האש ולהפסירו:

ור"י אמר והחכמה מאין תמצא. הספיד עליו שבענין החכמה היה העדר לדורו כמ"ש כי הוא היה אב לחכמים ולו ניתן חכמת הפלפל של התורה והוא נתנה לכל ישראל בטובת הנאה כמ"ש בגדרים והיינו מאין תמצא כדלקמן פרק נוטל מי שמשים עצמו כאין כמו משה שנאמר בו והאיש משה ענו מאד וגו' וכתוב ונחנו מה גו' בו תמצא החכמה:

ור"ג אמר וימת שם משה גו'. ע"פ מ"ש פ"ק דב"ב אפשר משה חי וכתב וימת משה גו' ע"כ הקב"ה אומר ומשה כותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כו' כמפורש שם בחידושינו והיינו שהקב"ה אמרו להודיע שהוא העדר גדול לדורו כמ"ש עבד ה' גו' ולא קם כמשה גו' לכל האותות אשר עשה גו':

סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל. וכן ת"א בפסוק כי שם חלקת מחוקק גו'. והוא מבואר כי לא נקרא משה כותב לישראל רק העגלה של התורה כי הנסתר של התורה כבר כתובה לפניו יתברך ב"ה קודם בריאת עולם באש שחורה ע"ג אש לבנה וע"כ אמר כי הוא ספרא רבא דישראל שהוא כתב התורה ויתנה אל הכהנים בני גו' או ספרא שהיה מונה מספרן של ישראל ב' פעמים. וכתבו התוספות וכ"ה בערוך סמליון אית דאמרי שם מלאך עכ"ל אפשר דמשמע להו הכא משום דהא דאמר רב נחמן וימת שם משה אינו מפורש בו שום שבח למשה וע"כ אמרו דכולא מלתא דרב נחמן הוא דרב נחמן אמר שזה ההספד אמר עליו סמליון המלאך וימת שם משה ספרא רבא כו'. ואמר וי"א לא מת משה כתיב כו'. ומשום הך קושיא דפ"ק דב"ב וכי אפשר משה מת וכותב וימת משה גו' מש"ה קאמרו דלא מת וסמכי לה אג"ש דסם שם מה להלן עומד ומשמש כו' נקט השימוש כדאמר'י בעלמא גדול שימושה יותר מלימודה וענין השימוש מפורש לקמן פ' נוטל וכה"ג אמרו בתענית יעקב אבינו לא מת ומפורש שם:

ויקבור אותו בגיא מול כו' סימן בתוך כו'. דכיון דלא ידע איש את קבורתו כל הני סימנים ל"ל אלא דאשמעין קרא דאפ"ה לא ידע כו':

ובבר שלחה מלכות העובדי כוכבים אצל כו'. דהוו חשבו דבכל הני סימנים היאך אפשר לומר דלא ידע איש גו' וקאמר דעמדו למעלה נדמה כו' והוא מבואר כי כבר געשה משה גם בחייו דבר רוחני כמלאך כמ"ש לחם לא אכל ופירש מן האשה ע"כ גם במותו גופו שנקבר נשאר רוחני שאין לו גדר במקום ואין לעמוד על מקומו המיוחד לו והוסיף ר' חמא לומר שמשה בעצמו אינו יודע כו' כי כן געשה כולו רוחני שלא ידע היכן גופו כלל כי נפשט החומר ממנו וק"ל:

דף יד.

גמ' מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כו'. ר"ל גם שלא זכה ליכנס לא"י בחיים מפני מה לא זכה ליקבר בא"י כמו עצמות יוסף וקאמר לכפר כו' והוא ענין הכתוב שאחר תפלת משה כתיב ונשב בגיא מול בית פעור גו' ר"ל שחטא זה שעשיתם בבית פעור גרמה לי ליקבר בח"ל לכפר עליכם ועי"ל שאמרו מפני מה נקבר כו' דגנאי הוא לזכור שם ע"ז על מקום קבורתו וקאמר כדי לכפר כו'. ועיין בתום' ע"פ מ"א ובמדרש ילקוט איתא בע"א מה עשה משה חפר כו' וטמן חמה בארץ כו' וכשישראל חוטאין היה עולה ופוער פיו לנשוק ברוחו להשחית לפיכך נקרא שמו פעור והיה משה מזכיר עליו את השם ומורידו למטה וכשמת מה עשה הקב"ה נתן את קברו כנגדו והוא רואה קברו וחוזר לאחוריו כו' והוא מבואר כבר בזה הפ' שהחטא מוליד מלאך משחית והוא זה הפעור שפער פיו כו' ודו"ק:

ובי אפשר לאלם להלןך אחר שכינה כו'. אע"ג דכתיב וה' הולך לפניהם האי קרא אחרי ה' גו' לאו בענין זה איירי אלא בענין הקרוב אליו וההפך לא תלכו אחרי אלהים אחרים וק"ל:

ביקור חולים דכתיב וירא אליו ה' גו'. מפורש פ' הפועלים יום ג' למילתו היה ובא הקב"ה לשאלו באברהם ע"ש בחידושינו:

ברכת אבלים דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו גו'. דרשו כן מדכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים גו' תלה הככות ברכה זו במיתתו של אברהם דהיינו ברכת אבלים ודו"ק:

הקב"ה קובר מתים שנאמר ויקבור אותו כו'. הפועל שהוא הקובר חסר מן המקרא מי הוא ופירשוהו דקאי על הקב"ה שזכר לעיל ובספרי איבא תנא דפלגי וקאמר ויקבור אותו הוא קבר את עצמו:

דבר הבא מן העור כו'. ולא עור בהמה ממש דעדיין לא נתפשטה אז שום בהמה כ"כ החזקוני:

תורה תחלתה ג"ח כו'. הוא הוראה במעלת התורה כי התורה כולה מראשה ועד סופה כולה חסד כמ"ש ותורת חסד על לשונה וידוע מעלת מדה טובה זו על הצדקה ושאר מדות בכמה מקומות וק"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • סוטה

מפני מה נתאזה משה רבינו ליכנס כו'.
לזיכא למימר שהיה מתאזה ליקבר בא"י משום נגלול מחילות כמ"ש בסוף כתובות גבי יעקב ויוסף לאעברה נא ואראה את הארץ הטובה לא משמע כן:

וא"ל הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני כו'.
יש לפרש זאת התשובה בזהי קרא ויאמר ה' אלי רב לך גו' דהיינו רב טוב הצפון לצדיקים לעוה"ב כמ"ש במדרשות ומיהו קשה דהיאך קאמר שהיה מבקש לקיים המצות כדי לקבל שכר עליהן הא אמרינן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס וי"ל דהיינו במציה שנתחייב בה כבר אבל הכא שעדיין לא בא לא"י ששם חיובה והקב"ה לא רצה שיהיה חייב בהו שפיר מצי לבקש משום קבול שכרן ודו"ק:

שנא' לכן אחלק לו ברבים גו'.
דהיינו אחלק לו שכר בכלל הרבים שבאו לא"י ודימה לו השכר הזה לשלל שהוא דבר שלא טרח בו אלא אחרים עשאוהו כן תקבל שכר כאילו עשית על דבר שלא טרחת בו אלא אחרים שיבואו לשם והוא כוונת הפסוק שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב ר"ל שש אנכי על אמרתך אמירת התורה בעלמא בלא קיומה וטורח עשייתה כמוצא שלל רב ששש על דבר שלא טרח בו וק"ל:

יבול כאחרונים כו'.
ר"ל יכול כאחרונים דהיינו כאותן רבים שיבואו לא"י לקיים המצות ולא כראשונים שהם אברהם יצחק ויעקב דמפורש בהם שכרם הגדול כמ"ש באברהם שכרן הרבה מאל ובעין זה ביצחק ויעקב שגם הם אע"פ שהיו עצומים בתורה ובמצות שקיימו כל התורה מ"מ הרבה מצות התלויות בארץ ובקרבנות ודאי לא קיימו התלויות בכבוס א"י וישיבתה ושכרן הרבה מאל כן תהיה שכרן גדול בלא קיומן. ואמר זאת פושעים נמנה שנמנה עם מתו מדבר כו'.
שע"כ הוא ראוי לחלק עמהן השכר שהרי הוא נמנה עמהן במתי מדבר ובשבילן כמ"ש בענין ויתעבר ה' בי למענכם גו' וק"ל:

ולפושעים יפגיע שבקש רחמים כו' שיחזרו בתשובה כו'.
דהא דבקש רחמים על כפרתן כבר מפורש שבקש בתפלתו ואם אין מחני גו' אבל קאמר ולפושעים יפגיע שבקש רחמים שלא יהיו עוד פושעים דהיינו שיחזרו בתשובה ומפורש בקרא שבקש עליהם כך שנא' מי יתן והיה לבבם זה כל הימים גו' ודו"ק:

סליק פרק המקנא :

דף יד:

גמרא ומעליהו ומקטוירו בכלי שרת ומולחו ונתנו ע"ג אישים קרב הקומץ שיריה כו' במעברה של קרן אז לדרומה של קרן אמרת כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה אין מקדשין כו' קדושת הנוף ואינה נפסלת בטבול יום כו' עכ"ל [כצ"ל] מפ"י ישן וק"ל:
בד"ה הקרב אותה כו' ושעה לכוול דרומי נמצא מעברו של מזבח לפני ה' כו' עכ"ל מפירוש ישן וק"ל:
בד"ה והיכן קיימת הלא חוץ לכנגד זווית ההיכל הוא עכ"ל וכן מצאתי מונה וק"ל:

דף טו.

תוס' בד"ה סבר לה כר"א הקפר כו' בשערו כו' נזירא מילתא דעבירה הוא ואמרינן ליה נאה כו' לפום סתמא דתלמודא אכתי תקשי דשמואל אדשמואל כו' עכ"ל וכצ"ל:

בא"ד לאו לכפרה מיייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה אי נמי למשרייה נפשיה ביין כו' עכ"ל אולי שהיה כן בנוסחת גמרא שלפניהם דבנוסחת גמ' שלנו הכי איתא התם לאו לכפרה מיייתי אלא לאשתרויי באכילת קדשים הוא ע"ש:

בא"ד לר"א הקפר לאו לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא כו' ואכתי הוה מצי למיפרך התם לר"ש כו' עכ"ל עיקר קושייתם לר"ש הוא דקאמר הכא דמשום דבאה על חטא אינה טעונה נסכים אבל לרבי אליעזר הקפר אע"ג דאית ליה דנזיר טהור חוטא מ"מ מצינן למימר דקרבתו לא בא על חטא כדקאמר התם דקרבתו לא לכפרה כו' וק"ל:

דף טו:

בד"ה מה מים שלא נעשתה כו' י"ל אפילו אם קדש בהן שלא יצק מן הדדין שבו כו' עכ"ל וכצ"ל ומהרש"ל הגיה שצ"ק מן הדדין כו' ואפשר שהביאו להגיה כן משום דאמרינן בזבחים דקידוש מי כזיור היה ע"י הצקה ולא בתוך הכיור ולישנא דאפילו אם קידש בהן כו' לא יתנישב לפי הגהתו גם לא הויא דומיא דמטבל בהן גלוסקא והדחת מי ידים דאיירי בתוך המים ודברי התוס' ודאי יתפרשו טפי לפי גוסחות הישנות וה"ק דמאי בקידש ממנו ביציקה כדין קידוש לכתחלה ולא בתוכו דלא הוי מלאכה אלא אפילו אם קידש בהן דהיינו בתוכן שלא ביציקה דקידושו קידוש דדיעבד ולא חילל כמו שכתב הרמב"ם דלא הוי מלאכה גבי נטילה כההיא הדחת ידים וזה ברור וק"ל:

בד"ה נתאכמו כו' הא במיום מכבסין אמר אביי ה"ק הונוג למים מכבסין כו' עכ"ל ק"ק מאי קושיא הא איכא לאוקמא ההיא דמטושטשין עבודתו פסולה בהונוג לנתר והאל דאין מכבסין אותן אפילו במים יק"ל:

בפרש"י בד"ה ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן אי לא הוה כתיב בקרקע משמע כו' עכ"ל וכצ"ל מפירוש ישן ואין חילוק בין בקרקע דבי"ת ובין מקרקע דמ"ם כמו שהבין מהרש"ל ואין להאריך וק"ל:

דף טז.

תוס' בד"ה ובית העולמים מקשים אמאי כו' דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא היה כתב אלא כי את משכן ה' טמא היה נמי מקדש כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל ותימה גדולה הלא מוכח לשם איפכא דמצרכינן ב' קראי כו' וא"ל ליישב אלא לגירסת ריב"ן כמ"ש התוס' בפרק טרף בקלפי דאף התם בשבועות גמרינן מהדדי כו' עכ"ל וא"ל לומר כן כיון דלאותה גירסא ר"א פליג אדרכי אליעזר דברייתא דסבר לא גמרינן מהדדי מאי קא קשיא להו הכא דאיכא למימר דאתא ברייתא דהכא כר"א דברייתא דהתם גם שם בפ"ב דשבועות דחו התוס' אותה הגירסא משום דהיאך יהיה ר' אלעזר אמורא חולק על ר"א תנא דברייתא וע"כ נראה שהתוספות דהכא פירשו הסוגיא דשבועות כפירש הרא"ש מדרורי"ש שכתבו התוס' שם בפ"ב דשבועות דלר"א דברייתא נמי גמירי מהדדי כו' וה"פ דמלתא אם נאמר מקדש כו' עכ"ל ע"ש באורך והכריחם לפרש כן משום דכיון דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן אמאי לא ידעינן להו מחד קרא ע"ש בתוס' ותו לא מידי וק"ל:

בפרש"י בד"ה ואם איתא דאפר כו' דהא לרבי ישמעאל אפר לאו ממשמעותיה ממש כו' עכ"ל כצ"ל מפירוש ישן ומיהו צ"ע לפי מה שפי' לעיל בעפר והלכה בכל דבר כגון הזרניק והסיד כו' אימא דאפר היה שפיר בכלל עפר כב"ה והלכה אתא לכל הנך דלא מקרו עפר בשום דוכתא ויש לקיים דבריו לפי מה שפירשו התוס' הסוגיא דהכא בפרק כיסוי דם דעפר דקרא לא מייירי אלא בסתם עפר המגדל צמחים

ומריבוי דוכסהו מרבינן כל מידי דמגדל צמחין אז מידי דמקרי עפר אע"ג דלא מגדל צמחין דלא הוה מרבינן ליה אי לאו וכסהו ור' ישמעאל דהכא פליג אדרשא דוכסהו וקאמר דכולהו הוו הלכה והשתא אהך אפר דלא מגדל צמחין קאמר הכא כיון דלר"י לגבי כיסוי לאו ממשמעותיה נפקא אלא מהלכה אם איתא דהוה כשר לסוטה ליחשב נמי הא ורש"י שפי' לעיל הזרניק והסיד כו' דהוי מהלכה ה"ה אפר דלא מגדל צמחים ולפי שטיה זו איתא שפיר הך מלתא דרבי ישמעאל כב"ה ודו"ק:

תוס' בד"ה ואם איתא ליחשב נמי הא כו' והא סבירא ליה כב"ש דאפר לא אוקרי עפר כו' עכ"ל דברים אלו סותרים דבריהם בפרק כיסוי דם שכתבו שם לקיים דברי ר"י אליבא דב"ה וכמ"ש לעיל לקיים פרש"י דבשמעתין ונ"ל לשיטתם דהכא דבהא ס"ל לר"י כב"ש דאפר לא מקרי עפר מיהו פליג עליה בהא דלב"ש אין מכסין באפר כדאיתא בפ' כיסוי דם ולרבי ישמעאל מיהת מכסין בו ע"פ ההלכה ודו"ק:

בא"ד אלא אליביה דב"ה א"כ ה"ג אפר כו' עכ"ל וכצ"ל ודו"ק:

דף טז:

בד"ה מביא מים שדם כו' פיילי של חרם דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה כו' לא אפשר ואי בעי סגי כו' משמשת רביעית מים למצורע רבי ישמעאל היא עכ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד מביא מים שדם כו' כצ"ל:

גמ' ורבנן כו' עליו לערבך ודפרק טרף בקלפי כתבו התוס' הכל כשרין לקדש פרש"י המים על העפר ובמסכת פרה ובכמה דוכותין משמע שהיו נותנין העפר על המים כו' והא דכתיב ונתן עליו יש לפרש ונתן עליו בשבילו יתן מים כו' עכ"ל ונעלם מהם סוגיא דהכא דמאן דפסל דבתיבת העפר ברישא דרש ונתן עליו לערבן ור"ש דמכשיר שפיר כתיב עליו גם פרש"י דהתם יש לקיים אליבא דר"ש ודו"ק:

שם ואימא עליו דוקא אל כלי שתהא חיותן בכלי כו' בפ' כל שעה מסיק דאינו אלא מעלה דרבנן ולמאי דבעי נמי למימר השתא כלי שתהא חיותן כו' אינו אלא למציה אבל לא לעכב דהא כתיב ונתן כדדיין בפרק כל שעה ודברי הרמב"ן בפרשה חקת תמוהים בזה שכתב שנו רבותינו שהנוטן אפר תחלה ואח"כ המים פסול דקדקו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי כו' עכ"ל ואיך תלה פסול האפר תחלה בהך מלתא שתהא חיותן בכלי הא אדרבא בעי למימר הכא עליו דוקא וכלי שתהא חיותן בכלי ועוד שתהא חיותן בכלי אינו אלא מעלה דרבנן כדמסיק בפרק כל שעה ודו"ק:

דף יז.

בפרש"י בד"ה מואם לא שכב כו' וכן הן סדורין בפרשה אלא שזהשיע הכהן כו' עכ"ל כצ"ל מפ"י ישן:

בד"ה אמר רבי תנחום הנקי כו' דמשתמע חנקי כו' עכ"ל כצ"ל וכן בתוס' בד"ה א"ר תנחום הנקי תחת אישך חנקי כו' בס"פ שבועת העדות פי' הנקי בלא יו"ד כמו חנקי כו' לחולין לא חולין כו' עכ"ל וכצ"ל:

תוס' בד"ה לא על הלוח כו' בר מדבר שיש בו רוח חיים כו' דחזר וכתב ונתן לה ספר כו' ספר הכא את אומר כל דבר כו' תני ר"א אומר רואה אני כו' לא צריכא דלא האול ונתנה למחיקה עכ"ל כצ"ל והוא סוף דבור וה"פ לא צריכא דה"ז שאלה היכא דלא נמחקה ע"י שהיית אז ע"י דבר אחר ומשני אף אם לא נמחקה אין זו שאלה האול ונתנה לכתוב מעיקרא למחיקה ואח"כ מה"ד ומחה כתב שיכול למחוק בירושלמי אי מחה כו' כשר תפתר כהדין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יז:

בד"ה דכתיב וכתב את האלות האלה כדכתיבא כו' במסכת ברכות ומסכת מגילה דקריאת שמע כו' לדרשא אחריתא עכ"ל ואח"כ מה"ד קודם שתקבל כו':

בא"ד ואמאי לא נפקא להו מהאלה כו' וי"ל כיון דקבלו כו' בכל לשון כו' עכ"ל פירוש לדבריהם כיון דלא אצטריך להו והיו שלא יקרא למפרע דמהאלה נפקא תקשי לן אכתי אמאי לא דרשי והיו כדדריש רבי והיו בהוייתן יהו בלשון הקודש והא תצריך די"ל כיון דקבלו מרבותינו דלית לן למדרש שמע אלא לרבות בכל לשון ע"כ אייתר לן והיו שלא יקרא למפרע ואלה לדרשה אחריתא ודברי מהרש"ל אינן ברורים בזה ודו"ק:

בד"ה קודם שתקבל כו' זהו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה כו' עכ"ל לפי דבריהם נראה לפרש הא דקאמר התם לאפוקי ממצות חליצה אמאן דחשיב סדר תמיד קאמר דסדרו הוה למציה לאפוקי ממצות חליצה דלא היה הסדר אפילו למציה מיהו אם רוצה עושה כסדר הזה אבל לאפוקי סוטה לא קאמר משום דסדר המשנה אפילו דדיעבד לא יצא אבל מפרש"י התם נראה לפרש דסדר מצות חליצה נמי הוה למציה ולאפוקי ממצות חליצה לא קאי אסדר תמיד דלא הוה נמי אלא למציה אלא אדרב סחורה קאי ודו"ק:

בא"ד מכוונין כמו שפירשנו ברא"ש כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כתבה אגרת כו' והא דאמרינן בהקומץ כו' אבל לא תפילין נראה דהכי כו' מיהו צריך לשרטט כו' אבל ר"ת פירש כו' עכ"ל ר"ל דאמרינן בהקומץ אבל לא תפילין צ"ל דגריעא מפסוק דאסור לכתוב בלא שירטוט משום דהכי הלכתא גמירא כו' אבל אין לפרש דלא מפסלי אבל צריך לשרטט כמו פסוק דא"כ הא דמקשה כו' אבל ר"ת פי' כו' כלפירושו ניחא דודאי תפילין נמי צריכינן שירטוט כמו פסוק בד' פאות אלא דאבין השיטין קאמר אבל לא תפילין דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט כך נראה ברור כוונת התוס' אבל מהרש"ל הבין כוונתם בדרך אחרת ולא ידענא מי הכריחו לכך ואין להאריך וק"ל:

בא"ד מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב כו' אי המגילה כשירה בהכי כו' דאי ס"ת ממש משתעי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד מיהו לפירושו לא תירין מאי אצטריך למימר גבי מגילת סוטה כו' עכ"ל ר"ל לפי' ר"ת כיון דלא עדיפא ס"ת מפסוק אחר דאסור בלא שירטוט בד' פאות הדרן קושיין דמעיקרא לדוכתין מאי אצטריך ליה לפוסלה משום ספר ת"ל דאסור בלא שירטוט אפילו פסוק אחד כיון דאפילו ס"ת סגי כו' ומהרש"ל הגיה מאי איכא למימר גבי כו' ואין צורך וק"ל:

בד"ה כתבה על שני כו' ותפרן יחד דפסול דאהא דוקא כשכתב חצי מגילה כו' עד כאן לשונם כ"ה בכל גוסחות ונ"ל דקאי דאלעיל שכתבו להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעוררין כו' והוא דחוק ונראה להגיה דכצ"ל ולאו דוקא כשכתב חצי מגילה כו' עכ"ל וק"ל:

דף יח.

תד"ה חזר וחלקן כו' דמלה מים מן הבור פלוגתא דר"א כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דלענין מודר הנאה אתמר ואינו כן דההיא דממלה מים מן הבור לענין היקא דנפילת הבור אתמר פלוגתייהו בשור שנח

ע"ש ודו"ק:

דף יח:

בד"ה אמרי במערבא כו' כדרב המנונא כו' וכן רבי ינאי ס"ל כו' וא"ל רבי ינאי אי לאו דללאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותיה וא"ל ר"ל לרבי יוחנן אי לאו כו' על האיסור קל נאסר כו' אי מתני' הוה תיובתא לרב המנונא אי כו' כל אלו פסוקי קילוסיה יכול הוא כו' מאי איכפת לו ממזר כו' וגרסי' הכא בירושלמי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ולא מעיני יבמה כו' כתב מהרש"ל ומ"מ מקנין לה שמקצת אשתו היא עכ"ל מדבריו נראה שהבין ללהוא תירוצא דבירושלמי לאפילו למקצת אשתו מקנא אית לן למימר נמי דמותרת לביתה וא"א לומר כן כיון דמותרת לביתה לא הוה מתנה עמה אלא ללהוא תירוצא מוקמינן מתני' נמי כרב המנונא דאסורה לביתה אפילו לרבנן דאשתו ואפילו מקצת אשתו כתיב ולא איכפת לן בתפיסת קדושין ובממזרות אבל לרבי ינאי דהכא דס"ל דמותרת לביתה ע"כ דלית לן לאוקמא מתני' אלא כר"ע ודו"ק:

בא"ד וכהנת היתה כו' אף לא מכות כו' עכ"ל ללא מייחייבא מלקות דרך זנות דלא תהיה אשת גוי דרך הויה וקידושין קמיירי ומש"ה קאמר אף יבמת כהן מותרת לביתה דקי"ל פנוי הבא על הפנויה לא עשאה וזנה וק"ל:

בד"ה מהו שיתנה כו' כמו שמוחל היך עבידא כו' פעם שניה אי תימר גירש כמו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה קבלנו עדותו כו' צ"ע בפ"ק דקידושין דמוקמינן התם הא דקתני בגניבתו כיון שנמכר פ"א שוב אי אתה רשאי למוכרו בב' בני אדם אבל באדם א' נמכר ונשנה ולפרש"י דהתם ניוחא שפיר כיון שנמכר פ"א כו' מתוס' רבי עכ"ל כצ"ל וע"ש בתוס' ובפרש"י:

דף יט.

גמ' ורבנן בתראי סברי זאת למעוטו כולוהו כו' כצ"ל: סליק פרק היה מביא

פרק היה נוטל: תוס' בד"ה וכהן מניח כו' ולא קתני בסתם ומניח כו' עכ"ל וכצ"ל והוצרכו לזה לפי שיטת הירושלמי שכתבו דרישא היה נוטל כו' נמי אכהן קאי ולא אצטריך ליה למתני הכא וכהן מניח כו' אבל לפרש"י ניוחא וק"ל:

בד"ה הניף והגיש בירושלמי ליוף הא דאמר בפרק כל המנחות והבאת כו' והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשות עכ"ל כצ"ל ואין להקשות ל"ל לרבות הגשה לסוטה מוהקריבה דכתיב גבי שאר מנחות הא בגופה דמנחת סוטה כתיב והקריב אותה אל המזבח וכפרש"י דו"ל לפי הירושלמי דלא משמע ליה מוהקריב דגבי סוטה הגשה אלא מרבוויא דוהקריבה דכתיב בשאר מנחות דכתיב גביה והגישו וק"ל:

בד"ה ואחר יסקה כו' ואע"פ שהקריב מנחתה כבר וה"ה אי שלא כדין עבוד כו' עכ"ל משמע להו הכי משום דואחר יסקה גוי' בתר הקרבה כתיב והוא לפי שיטתם שכתבו ללרבנן נמי בדיעבד אם הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשירה כלאיתא בירושלמי ולאפוקי מפרש"י בשמעתינן שפירש דואחר יסקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה אקודם הקטרה קאי ומיהו בוהשקה בתרא פירשו התוס' נמי כפרש"י דקודם הקטרה קאי כמ"ס לקמן דאונס במחיקה תליא מלתא כדמוכח בירושלמי ודו"ק:

דף יט:

בפרש"י ה"ג ת"ר והשקה כו' בסיפא שאין זה לשון ברייתא ופירוש משובש הוא וטעה בו הלא כבר נאמר כו' דכל מה שיש שהות לאחר את המחיקה כו' והשקה אחר המחיקה ולא תשתה מיד עד לאחר הקטרה אלא כו' עכ"ל וכצ"ל מפירוש ישן:

תוס' בד"ה ור"א כו' בפר"ח פירש לפי גירסא כו' קמיייתא לגופו מה ת"ל לא שבבריייתא כו' בעל הגמ' הוא שוהשקה בתרא בא כו' ירושל' ולית ליה לר"ע מערערין כו' עכ"ל כצ"ל יראה לפי שיטת הירושלמי דלא תקשי הבריייתות כלל אהדדי למסקנא ובתרווייהו סבר לה ר"ע כר"ש דמנחתה מקריב בתחלה כשיטת רש"י ולכך בבתרייתא תולה מלתא דמערערין בקרב הקומן ובקמיייתא תולה דמערערין במחיקה לחוד היינו היכא דשלא כדין עבוד כהנים והתחילה לשתות ודו"ק:

דף כ.

בפרש"י בד"ה מגילתה נגזזת כו' שאין ראוין לקרות בהן כו' ובד"ה מתמלאות גידין כו' שיטות [שיטות] של נפיחה כו' ובד"ה שלא תטמא כו' נקנור עזרת כו' ובד"ה ומשוי ליה ריש כגון דלית' דאחד עכ"ל והס"ד וכצ"ל מפירוש ישן:

תוס' בד"ה מגילתה נגזזת כו' יש בה משום קדושה עכ"ל הוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור נמחקה מגילה ואמרה כו' לכתוב י"ה עכ"ל הוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור אמר רבי ירמיה למחוק לה מן התורה א"ב כו' שבועה לא עשה ולא כלום א"כ כו' לשם ס"ת ומה שאין מטיילין כו' ולרבי אחי בר יאשיה כו' דיחוי דרב נחמן ב"י א"ב האי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אבל כו' אלא וכתב לה כתיב גבי עשייה כו' היאך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב ה"א למעוטו האי דלא איהו כתב לה אבל יש לו ב' נשים לאיהו קא כתב לה כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא.

בפרש"י בד"ה אמאי לא תנין עליהם כלומר אמאי לא תציליהו מעבירות מיציה"ר שהחטיאם ועשאוים רשעים גמורים עכ"ל וכצ"ל והוא סוף דבור ואח"כ מה"ד מצוה בין בעידנא כו' אגוני מננא מן הפורענות כו' מתני' ומדקתני בברייתא עבירה מכבה כו' עכ"ל וכ"ה בפירוש ישן וכן נראה דהשתא לאוקמתא דרבא נמי מתיישב סופא דברייתא דקתני ד"א עבירה מכבה מצוה כו' לא מיירי מלהגין מן הסורים כמתני' אלא מליטול שכר לעתיד מיהו לשון ראשון דברייתא לא יתיישב לאוקמתא דרבא כמו שתמהו התוס' דלא משמע להו דאיירי נמי בליטול שכר לעתיד ודו"ק:

תוס' בד"ה מצוה בין כו' תלגא ההכתוב באור משום דמגינה כו' ואי מיציה"ר דמצלל לא מצלל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כא:

תוס' בד"ה בן עזאי אומר חייב אדם כו' ירושלמי דבן עזאי דלא כראב"ע כו' ונראה. דפי' דמצוה כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דהכי דייק ליה התם דבן עזאי דלא כראב"ע דמצוה לשמוע דקאמר משמע משום קיום מצוה ולא משום שדיעו שזכות תולה כדאמר בן עזאי:

בא"ד מטרונה שאלה כו' חטא אחת במעשה עגל כו' אבדת ממני ג' מאות כו' ישרפו ד"ת ולא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה רוצה אשה כו' ואילו המורד על אשתו כו' עכ"ל וכצ"ל:

בד"ה היכי דמי חסיד כו' אמר לכשאחלון תפילין כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה זה הנותן כו' ואעלוניה לקפילין כו' עכ"ל כצ"ל בערוך בערך קפל מקום שמוכרין כל תבשיל:

בד"ה יתומים שקדמו כו' בחזקתן שאין יכולין למכור כו' ומ"ש מדר' אסי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד וה"ה אם מכרו בנכסים מרובים כו' ואמרינן בפרק מציאת האשה בין מכרו בין משכנו כו' עכ"ל פי' דבדין מזונות הבנות שיטלו אין חילוק בין נכסים מועטין למרובין אלא דבמועטין קאמרי' דלא יטלו הבנים כלום ויחזרו על הפתחים ואחא הביאו ראיה דע"כ לאו דוקא נקט מכרו דה"ה משכנו וה"נ אית לן למימר דלאו דוקא נמי מועטין אלא משום אורחא דמלתא כו' וק"ל:

בא"ד ולא ידענא מאי דוחקיה לפרש כך כו' עכ"ל דמלתא דר"י דאמר יתומים שקדמו ומכרו כו' לא אתיא אליביה דאדמון טפי מאליבא דרבנן דהא אדמון לא פליג אלא במה שאמרו רבנן דהבנים לא יטלו בנכסים מועטין כלום וקאמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי מיהו גם הבנות נוטלות חלק בחלק הבנים וא"כ שפיר קאר"י אחלקן של הבנות נמי דאם קדמו היתומים ומכרו כו' ודו"ק:

גמ' זה המכריע אחרים באורחותיו עיין פרש"י ועי"ל ע"ד דאמרינן הזהר עצמך מהיועצך לפי דרכו וק"ל:

דף כב.

בפרש"י בד"ה ואלמנה שובבת בעלת שכנות כו' עכ"ל ובערוך בערך שב שהולכת שובב בדרכי לבה כו' עכ"ל ע"ש:

גמ' אתמר קרא ושנה ולא שמש ת"ח כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה רשב"נ אומר כו' דאחרים לא קרו בור אלא לקרא ולא שנה כו' עכ"ל כצ"ל לפי גוסחת הגמ' שלפנינו:

דף כב:

תוס' בד"ה פרוש מאהבה כו' ירא מבטט ז' פרושין הן כו' פרוש מן הנכיייה כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

בד"ה אלו שמנחותיהם כו' לאחר שקידש הקומן כו' נקט רישא קידש הקומן כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ושבעלה בא עליה כו' אלא כמו שנשאו ונתנו בה מוזרות כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא פסיקא להו דהמנחה שפיר קדוש בגשאו ונתנו בה מוזרות כו' אי משום דמדמה לה לעיל לתולה לה זכות הא לא דמיא להכא דהתם ע"כ איירי באינו מבזרר לב"ד דאל"כ לא היתה שותת ומיירי נמי שם בשכבר הקריבו גם מנחתה ודו"ק:

דף כג.

בפרש"י בד"ה כהנת בת כהן כו' כליל תהיה לא תאכל כתיב אבל כהנת הנשואה כו' עכ"ל כצ"ל מפי' ישן:

בד"ה מפני שיש לו חלק בה כו' ואין מנחת זר ובת כהן קריבה כו' עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן:

שם בד"ה [כר"א כו'] וחכ"א תעובר כו' ור"א סבר בתריה הואא קרא כתיב עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן:

בד"ה כראב"ש במנחות כו' נדבתו ואינה נקמצת ור"ש דריש ליה לקרא התם הכי וכי נאמר והיתה לכהן כמנחתו לא נאמר אלא כמנחת חוטא של ישראל מה מנחת ישראל נקמצת אף מנחת חוטא כהן נקמצת אי מה מנחת ישראל שיריה כו' והשיריים קרבין לעצמן ור"א סבר לה כאבזה דבעי ליה קמיצה ומיהו שיריים קרבין לעצמן לית ליה דכל שממנו לאישים כו' אלא קומן קרב לעצמו ושיריים מתפזרים כו' עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן:

תוס' בד"ה כל הנשואות כו' כך היא קדשה לשמו ותני כו' ובד"ה הקומן קרב כו' ובפ"ק דתמורה מתכפר עושה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה דמסיק להו לשום כו' מקצתו ראוייה להקטיר ומקצתו לאכול ולהקטיר כו' עכ"ל פירוש דהכא מקצתו ראוייה להקטיר דהיינו חלק איש ראוי כולו להקטיר ומקצתו לאכול ולהקטיר היינו חלק אשה שהקומן ראוי להקטיר והשיריים לאכול ומהרש"ל הגיה לאין צורך כאן:

בד"ה הקומן קרב כו' ופשיט לה מדראב"ש דאמר דמתפזרין כו' עכ"ל כצ"ל לא ידענא מאי פשיט מדראב"ש דסבר דמתפזרין השיריים אדר"ש דסבר דכולו קרב ובירושלמי קאמר דראב"ש בשיטת אבויה ר"ש קאמר עיין שם:

דף כג:

בפרש"י בד"ה מ"ט קאמר מתני' מנחת כהנת נאכלת כשאינה נשואה כו' כליל מיהו לא הויא עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה מה בין איש לאשה כו' ואין האשה נרצעת כו' ולא קתני התם כל הני כו' עכ"ל פי' אינה נמכרת ע"י עצמה דע"י אביה נמכרת וע"י ב"ד קתני במתני' ואינה נמכרת בגנבתה ומיהו קשיא לן דהיאך קאמרי דכל הני דמתני' לא קתני התם אלא דזכאי בבתו משום כו' הא קתני נמי התם ועל כל תטמא למתים משא"כ באשה דקתני לה נמי במתני' ודו"ק:

בא"ד סמיכות תנופות הגשות קמיצות דבין כהן לכהנת וכל הני כו' הזב מטמא בראויות כו' ולא מחוץ לאהללה כו' עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד האיש מנלח כו' על מעות סתומין ולא על מעות מפורשין עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ותלית אותה כו' ולא באשה הס"ד ואח"כ מה"ד בגנבתו ולא כו' עכ"ל כצ"ל:

בפרש"י בד"ה לא יחלל כו' ב' חילולין א' לה וא' לזרעה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל טעות הוא אגב כו' עכ"ל וכפרש"י איתא בהדיא בפ"ק דתמורה בגמרא וכבר כתבנו בזה בחידושינו בפ"ק דיבמות ע"ש:

בד"ה ורגמו אותו כו' והכתיב גבי עגרה המאורסה והוצאתם את שניהם גוי' עכ"ל אבל תלמודא לא נקט האי קרא אלא דלקמיה דכתיב בפרשת שופטים גבי עובד עבודת כוכבים ואפשר שדקדק רש"י למנקט קרא דעגרה מאורסה משום דלא נוקמה אותו ולא אותה בסקילה ככה"ג בששניהם חייבים מיתה שלא יהיה מיתתה כמיתתו בסקילה וע"ז הוצרך להביא ראיה מעגרה מאורסה משא"כ בעובד עבודת כוכבים דאז לא אזי זה קאמר קרא ודו"ק:

דף כד.

תוס' בד"ה שאינה כו' במתני' עקרה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד ושאר כל הנשים או שותות תימה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ורבי יונתן האי כו' לדרשא אחריתא וכ"ת היבא דאיבא למידרש כו' ואידך נמי הכתיב המול ימול ד"ת כלשון בני אדם והתם כו' בנו של ריב"ז כו' מודה כל היבא דאיבא למדרש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כד:

בא"ד כל ריבויא כמו רבי יונתן דהבא דדריש כו' הכרת תכרת דאמר ר"ע הכרת צעוה"ז כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד אם ראה תראה דלר' ישמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא דאמר אם ראה מוטב כו' עכ"ל וכצ"ל הגירסא שם והכי מיייתי לה נמי לקמן בפירקין אבל בגמרות שלפנינו שם במס' ברכות וכן בילקוט איתא הגירסא להיפך דלר"ע אם ראה תראה ד"ת כו' ולר' ישמעאל אם ראה מוטב כו' ע"ש:

בד"ה ור"י כו' תימה האי ריבוי ריבוי יאשיה כו' ורבי יונתן לית ליה דסומא אינה שותה עכ"ל והס"ד יתמיהתם לפירושם לקמן אבל לפרש"י ניחא דהני דרשות דבריייתא אסמכתא בעלמא נינהו וק"ל:

בד"ה כשמואל דאמר כו' הא דתנן כו' שלא שטייתי כו' ולא מתרנן גבי השקאה גזירת הכתוב דבעינן ביאה לשם אישות עכ"ל אין קושייתם מבוררת לן דהא התם דמשביעין אותה על שלא שטית בשומרת יבם ומוקי לה בבא עליה יבם כו' ולא מקשה לרב אלא למה קרית לה שומרת יבם וא"כ היאך יוכל לתרן לרב דבעינן ביאה לשם אישות ויש ליישב דבריהם דה"ק ולא מתרנן דגבי השקאה קרי לה שומרת יבם דאי לאו רבויא לר' יאשיה לא הוה משקינן לה משום דכתיב תחת אישה וכה"ג כתבו התוספות שם ע"ש:

בד"ה א"ל אנא דאמרי אפילו לרבי יונתן נראה דה"פ לא מבעיא כו' התורה אמרה וקינא את אשתו וקינא את אשתו אפילו מקצת אשתו ר' יודן כו' תצא שלא בכתובה לא קינא לה בעלה ומת כו' אבל אם קינא לה היבם וכנסה נפלה לפני היבם ונסתרה משקה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כה.

בפרש"י בד"ה דתנן לקמן פרק כשם שהמים בודקין עכ"ל כצ"ל:

גמ' ת"ש אלמנה לכ"ג כו' א"ר יהודה מדיסקרתא לא לאוסרה כו' והא דקתני ממוזרת ונתינה לישראל צ"ל דהבועל נמי ממוזר ונתן הוא דאל"כ הא אסירה וקיימא לבועל ולבועל וק"ל:

תוס' בד"ה בש"א נוטלת כתובתה כו' שטר העומד לגבות כגבוי דמי ו"ל דגבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היה לבן נכסים כו' עכ"ל וכצ"ל:

דף כה:

תוס' בד"ה ביה"א או שותות או לא נוטלות כו' מתוך שלא שותות לא נוטלות כו' בחיים בחזקתה הן עומדים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ב"ה סברי שטר העומד כו' דבכה"ג כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחזקת יתמי וכיון דלא קיימא בחזקת כו' מן השבח דומיא דעיר ואילן דמיייתי כו' בין קדם העיר קוצן כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מיתבי כו' זקינה ויש לו אשה ובנים או שותה כו' כתובתה הרובה שנשא עקרה כו' מעוברת חבירו כו' ר"א אומר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן עכ"ל והס"ד ואח"כ בריש דף כ"ו מה"ד שנשא עקרה וזקינה כו' ותימה אמאי לא תנא איילוניית כו' עכ"ל וכצ"ל:

דף כו.

תוס' בד"ה לא ישא אדם כו' ומודים חכמים לר"א כו' כבר נראית לשתות עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מעוברת עצמו כו' והתם גזירת הכתוב כו' והתם משמע כו' והבא ה"פ מעוברת עצמו אע"ג דקינא לה עכ"ל כצ"ל:

בד"ה וזו הואיל כו' ה"ג דקמ"ל דכך ניתן כו' שיש לו אח מ"מ כו' פסול הוא וכן כו' עכ"ל כצ"ל:

בפרש"י בד"ה קמ"ל דלמיקדם שכיבת בעל לבועל הוא דאתא וסרים בר שכיבה כו' עכ"ל לפי זה לא הוה צריך לפרש במתני' אשת סרים כגון שנסתרם לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לבועל עכ"ל דבלאו הכי ניחא דבר שכיבה מקרי כמו שפירש כאן אינו בפרש"י במתני' אבל גליון הוא שנכתב בפרש"י שלנו וק"ל:

דף כו:

בתוס' בד"ה אבל הא הואיל ואסורה כו' וכן על מה שאמר איש אמר רחמנא ולא קטן כו' עכ"ל. מלתא באנפי נפשיה הוא וקאי ארישא דמלתייהו דקאמר תלמודא הא הואיל ואסורה וקיימא כו' וא"כ ע"כ מקנין דקתני גבי כל עריות לא לאוסרה לבעל ולבועל קאמר כדמשמע לישנא דמקנין בב"מ וכדקתני בסיפא ואלו שב"ד מקנין להן דהיינו לאוסרה לבעל ולבועל דהא הבא הא אסורה וקיימא אלא לענין שתיה שותה קאמר לישנא דמקנין ואהא קאמרי וכן הא דקתני גבי קטן דאין מקנין לאשתו היינו נמי לענין שאינו שותה דדוקא משתיה ממעט ליה קרא כו' ומהרש"ל כתב בזה דחוקים ואין להאריך כאן:

בד"ה אלא למ"ד העראה זו כו' איפכא מסתברא למ"ד העראה זו נשיקה וחשיבה ביאה כו' עכ"ל אע"ג דחשיבה ביאה לגבי שאר עריות איבא למימר דממעט ליה הבא גבי קוניי וסתירה כיון דלאו ביאה מורה היא לגבי שפחה חרופה אבל לעיל גבי שלא כדרכה לא בעי למימר הכי דמשכבי אשה כתיב ולא אשכחן שום דוכתא חילוק בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה דמו"ק:

דף כז.

תוס' בד"ה דומה פר"ח שמלעזיז כו' ואפילו רבי יוחנן מודה הבא אם כנס דלא יוציא דאירי בקלא דפסיק דפסקינן כרב דלא תצא עכ"ל והס"ד כצ"ל ואח"כ מה"ד רוב בעילות אחר הבעל ואע"ג דרב כו' הולד שתקין וכגון דליתא לדומה כו' בבא עליה דכ"ע ל"פ כו' אצל בעל ולא שדי ליה בדימיה כו' (עכ"ל) [כצ"ל]:

בד"ה רב אשי אמר כו' דלא קפיד קרא אעמידתו עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד דכתיב והעמיד הכהן כו' לרב אשי ומי לא בעינן קרא כדכתיב כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כז:

בפרש"י בד"ה שני פעמים ונסתרה כו' אלא וקנא את אשתו והיא נטמאה והיתה אם נטמאה ועוד כתיב אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה ובגמ' כו' עכ"ל מפי' ישן:

תוס' בד"ה כשם שהמים כו' אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק בדקו אותה ולא אותו אני כו' מגולין שתת ונצבת הכין כו' עכ"ל כצ"ל ועוד איבא בירושלמי כל הך בבא קצת בע"א בדקו אותו ולא אותה ע"ש ומהרש"ל הגיה בתוס' שלפנינו ע"ש:

בא"ד מעתה גירש יהא מותר בה תיפתר כו' עכ"ל וכגון שמתגוונה אחר ששתתה וגירשה הבעל יהא אותו שנחשד עמה מותר כיון דאותו לא בדקו ואותה בדקו שמתגוונה משום שעם אחרים נסתרה וכ"כ מהרש"ל וא"א לפרש בע"א:

דף כח.

בד"ה ההוא דמודע כו' שלא להוציא לעז ולומר לה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד ש"מ תרתו וכיון דגלי לן כו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל שפירש בשמעתין דמודע לה לאו דוקא אין זה מוכרח ובפ"ק נמי לא משמע כן ואין להאריך ע"ש:

בד"ה זו שאסורה כו' מותרת לתרומה משא"כ אלו שאין כו' שפסולה מן הכהונה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד מה ת"ל והיא נטמאה כו' וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא ו"ל הכתיב כו' עכ"ל לכאורה פי' לדבריהם וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא דאי לאו קרא נמי הוה מטמאין לה מספיקא לחומרא אבל קשה מאי קושיא דהא אי לאו קרא לא הוה מטמאין לה משום דאוקמא אחזקתה דטהורה הויא ומה"ט איצטריך לן נמי למילף מסוטה ספק נגע בשרן ספק לא נגע דטמא ברה"י משום דאל"ה הוה טהור דאוקי לטהרות בחזקתן שהן טהורות והכי משמע בכמה דוכתין ומה"ט הקשו התוס' ג"כ לקמן למאי איצטריך לטהר ברה"ר הלכתא נימא העמד דבר על חזקתו ויש ליישב בדוחק דמו"ק:

בד"ה אינו דין שעשה בו ספק כו' דטומאת התהום הלכה ואין דנין ק"ו מהלכה וה"ה דאין להוכיח משם כו' עכ"ל כצ"ל וכ"כ בעל ספר כריתות מההיא דנזיר פרק כ"ג דאין דנין ק"ו מהלכה וכן אין דנין יוכיח מהלכה עכ"ל ופירוש לדבריהם כיון דבכל יוכיח נאמר אף אני אביא זה דבאנו ללמוד מאותו יוכיח וא"כ היבא דההוא יוכיח הלכה הוא אין למדין ממנו כמו דאין למדין ממנו הק"ו והגהת מהרש"ל ופירושו בכאן אינו מבוררת וק"ל:

בא"ד ופריך אי מה סוטה ברה"י טמא ודאי ה"ג טמא ודאי הכי השתא התם יש רגלים לדבר כו' עכ"ל לפי הסוגיא דהתם לר"ש פריך הכי אי מה סוטה טמא ודאי כו' יאליביה משנינן התם יש רגלים לדבר כו' והשתא אין מקום לתמימת התוס' דלר"ש קושטא הוא בכל טומאות דלא ילפינן מסוטה לטמא משום הך פירכא דהתם יש רגלים לדבר וכ"כ התוס' בדיאי שם דבכל ספק טומאה ברה"י אית ליה לר"ש תולין וצ"ע:

דף כח:

בד"ה ברה"ר ספיקו טהור כו' מכס הוא שניהן מביאין קרנן כו' גמירי מסוטה מה סוטה בועל כו' לא ק"מ דלא דמי לשרן כו' ועסוקה בטהרות ופירשה וראתה כו' בגמ' טעמא דדיה שעתה כו' לסוטה ובכה"ג לא מטהרינן וי"ל כו' וכיון דגלי לן קרא דאיבא לפלוני כו' היתה כפושה כו' ספק לא נגע טהור הכנים כו' ולא נגע ספקא טמא חמור ברה"ר כו' עשרה טפחים וטומאה נתונה ע"ג כו' שהיה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו א' כו' רבי יעקב מטמא כו' שהיה רבי יעקב אומר כל שהוא כו' בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כט.

תוס' בד"ה חד לתרומה וחד כו' וכותי ונתן וממזר כו' פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית כו' וקשיא ליה טובא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דקשיא ליה לרש"י טובא להני דאית מפרשי ועיין בכל זה בפרש"י שם:

בא"ד לא פסלי ועוד האמר בפרק י' יוחסין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כט:

בגמ' כלי חרס יוכיח כו' ולעיל דהוה ילפינן ליה מטבול יום דאב הטומאה ליבא למימר כלי חרס יוכיח דאיבא למפרך מה לכלי חרס שהוא ראשון דהא ליבא למימר טבול יום יוכיח כיון דאב הטומאה הוא אבל הבא דילפינן ליה מטבול יום דשרן ליבא למפרך מה לכלי חרס שכן ראשון דטבול יום דשרן יוכיח וק"ל:

דף ל.

בפרש"י בד"ה שלישי הבא כו' כדקא עביד בט"י כו' ובד"ה כל הטעון כו' כל שהוא טהור מן התורה כו' והייחס שהצריכום טבילה כו' ובד"ה דאם איתא כו' מק"ו מט"י כדאיייתי כו' בד"ה רבי יהושע אומר כו' שאין האוכל חמור כו' ובד"ה בחולין שנעשו כו' וקבל עליו לאכול חולין שלו כו' עכ"ל מפי' ישן:

תוס' בד"ה שלישי הבא כו' לעשות שלישי מק"ו ראשון כגון כו' מחמת שני דאלים טפי למעבד כו' וצריך למיייתי שלישי גופיה מק"ו כו' עכ"ל כצ"ל וליבא לאקשווי דאימא ר"י דשלישי שפסול בתרומה לאו מק"ו מיייתי לה כריב"ז אלא דסבר כר"ע דילף לה מן התורה מכל אשר בתוכו יטמא דא"כ לא הוה קארי שלישי לקדש מן התורה מוהבשר אשר יגע גו' כיון דאפילו ג' בחולין הוה מן התורה מכל אשר בתוכו וק"ל:

בד"ה הא אתיין כו' גופיה מיייתי ר"י רביעי כו' עכ"ל כצ"ל:

שם ספר הישר כו' אם היא מאותה גזירה ראשונה מ"מ כו' הלא אפילו אם היה נוגע בשלישי שבתרומה לא היה נפסל שאין ג' עושה רביעי בתרומה כו' וא"ת מגזירה שניה ומשום משקין כו' עכ"ל לא ידענא מה תיקן שאם הוא מגזירה שניה דאכתי לא יצאנו מידי קושייתם דמה בכך אם הוא אוכל שלישי ושתה משקין דתרומה הלא אין שלישי עושה רביעי בתרומה וצ"ע:

בפרש"י בד"ה ר"א אומר כו' שוגגת או אנוסה כו' ומסלקתה עם קריאת השם ופחות מכביצה כו' עכ"ל הבא במתני' לא הוה צריך לפרושי דמסלקתה עם קריאת השם כיון דבפחות מכביצה איירי ואינו מטמא החלה אלא משום הבריייתא דקתני כביצה לר"מ נקט הכי דצריך לסלקה עם קריאת השם וק"ל:

דף ל:

בד"ה סבריה רבנן הני דבי מדרשא דבעו למשמע מיניה דר"א אין שני עושה ג' בחולין כו' עכ"ל כ"ה בפירוש שלפנינו וצ"ל דעיקר סבריה לא קאי אר"א דסבר אין ב' עושה ג' בחולין דהא לכל האוקימתות קאי הכי אלא דסבריה דרבנן דאסרי פלגינ עליה בהא וסברי דשני עושה ג' בחולין אבל פי' הישן מרש"י יוותר ממוקדק בזה דכל זה אינו שם אלא דכצ"ל סבריה רבנן הני דבי מדרשא דבעי למשמע מינה דר"א דשרי כביצה ואע"ג דמטמאה כו' דכ"ע בין לר"א בין לרבנן לאו כחלה דמיא כו' מאי לאו בהא כו' עכ"ל ודו"ק:

בד"ה מאי לאו בהא כו' לגרום טומאה לחולין אלא משום תקנת תרומה הוא דשרי כו' ובד"ה והבא במותר לגרום כו' דאפשר למעוטיו לא מפשינן להו לגרום כו' עכ"ל מפּי' יסן:

דף לא:

תוס' בד"ה ה"ג בסדר המשנה משקינא לה אפילו כו' ומוציאה בכתובה מאחר כו' אבל כאן אין עידי סתירה אלא שמוזרות בלבנה כו' עכ"ל כצ"ל והוא דוחק לומר בלא עידי סתירה שמשקין אותה ואם נימא דאין משקין אותה אלא דבכה"ג יוציא ויתן כתובה א"כ לא הוא מלתא דר"י דומה כלל למלתא דר"א ודו"ק:

דף לב:

בד"ה הא חד וחד לא היתה שותה כו' מאי קמ"ל היינו רישא הלכך צריך כו' עכ"ל ולפ"ז מגופה דרישא המ"ל ולטעמך לר' יצחק ועולא דוקיא דמציעתא הא חד וחד לא היתה שותה מאי קמ"ל היינו רישא אלא דניחא ליה למיפרך מסיפא דחד וחד שותה ור"י ועולא אמרי אינו שותה וק"ל:

בא"ד ובשלמא ר' חייא הוא מוקי לה בבת אחת ירושלמי כו' עכ"ל וכצ"ל ועיין בתוס' ר"פ אמרו לו:

בפרש"י בד"ה א"ל לר' חייא כו' פי' דקתני שנים אומרים לא ראית אלמא בדהי הדדי קאתו כו' עכ"ל דהאי שנים אומרים לא נטמאת דקאמר היינו ע"כ שאומרים דלא ראית שנטמאת בפניך כו' כפרש"י במתני' ואי לא הוו קאתו בדהי הדדי לא הוא משמע דלא נטמאת בפניו ודו"ק:

דף לב:

תוס' בד"ה מ"ד כי כו' י"ל דהכא אצטריך דאפילו לקולא אע"ג דרגלים לדבר כו' עכ"ל אין זה מובן דכלפי לייא לאדרבה מה"ט דרגלים לדבר אית לן למימר לקולא דזינה שותה וכמ"ש התוס' לעיל דהכי איתא בירושלמי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כי פלגא ופלגא כו' והיכא דשתים אומרות נטמאת וע"א כשר אומר לא נטמאת היתה שותה דכי חד וחד נינהו כו' עכ"ל מפּי' יסן ונראה דהיינו בב"א אבל בזה אחר זה כיון דכחד וחד נינהו לא היתה שותה לרבי חייא דהנך תרתי פסולין שבאו מעיקרא האמינן התורה כב' אין כו' וק"ל:

דף לב:

נגמרא דנין אמירה גרימא מאמירה גרידא ואין דנין אמירה גרידא מענייה ואמירה כצ"ל הגירסא 'כפרש"י ומהרש"ל כתב לקיים גירסת הספרים דנין ענייה ואמירה לדברי התוס' לקמן ואין שם הכרע כמ"ש לקמן ואז וז סוגיית התלמוד דמה לו להזכיר כאן דנין ענייה ואמירה כו' וק"ל:

שם דם חטאת למעלה ודם עולה למטה התם כו' כצ"ל וק"ל:

שם ורבנן סברי כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא לימא קסבר רבי כל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה איהו הוא דקא מכסיף כו' מרגישים בדבר עכ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד ליכסיף ולזיול כו' כצ"ל:

בד"ה ורבי שלא יקראנה כו' דק"ש לאורייתא וכן תנאי דפלגי התם בקורא שמע ולא השמיע לאזניו וכן כ"ש כו' כתיקנה ושנייה וכולל בונה כו' אסמכתא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא קסבר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ורבנן קסברי כו' ית"ק שמע בכל לשון שאתה שומע כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לג:

תוס' בד"ה כל התורה כו' בלשון פרסי כתובה בלשון עברי כו' ותו תפשוט מיהא התם אליבא כו' לרבנן דאמרי ספרים נכתבים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ברכת המזון כו' איתא בירושלמי פרק כיצד כו' לפני ה' דלהכי כתיב כך דמשמע כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה ועניית ואמרת בנ' וא"ת הכא ענייה ענייה גמיר הא לעיל פריך ונילף אמירה מלוים וי"ל דנין ענייה ואמירה מענייה ואמירה ואין דנין ענייה גרידתא מענייה גרידתא עכ"ל הס"ד וכצ"ל נ"ל ופי' דאין לומר דהכא בלויים ענייה ענייה גמיר הג"ש ולא נתקבלה הג"ש דאמירה אמירה גבי לויים כלל הא פריך לעיל ינילף אמירה אמירה מלוים וא"כ ע"כ נתקבלה לגבי אמירה והדרן קושיין לדוכתין נילף ואמרת מדדמי ליה ואהא תרצו דקך ג"ש לגבי לויים בענייה ואמירה נתקבלה וכדמסיק לעיל ולא נתקבלה הג"ש בענייה :רידתא דא"כ ג"ש גס באמירה גרידתא נתקבלה ומהרש"ל. כתב לפרש דבריהם בע"א ותמיהתם קיימת ידוחק ודו"ק:

דף לג:

נגמרא מבוא השמש מקום שהחמה זורחת כו' ורש"י פי' בחומש אחרי אחר העברת הירדן הרבה מהלאה למרחוק כו' ודרך מבוא השמש לצד מערב דהיינו שקיעת החמה וכמ"ש הרא"ם וצ"ע שזה דלא כמאן מהני תנאי דלמ"ד דרחוקים מן הירדן היה מפרש מבוא השמש היינו זריחת השמש ולמאן דמפרש מבוא השמש שקיעת החמה הא קאמר דסמוך לירדן הוי גס מה שפרש"י בחומש מול הגלגל רחוק מן הגלגל הוא דלא כמאן דלכ"ע מול הגלגל סמוך לגלגל וצ"ע למה תפס לו שיטה אחרת:

בפרש"י בד"ה כל מקום שנאמר כה ככה ענייה ואמירה כו' כן צריך להיות:

דף לד:

בפרש"י בד"ה סתר דבריו הכחיש ועשה שונאו בדאי עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד שעשה שונאו של כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כחנייתן עברו כו' אורכו אלף ות"ס פרסאות כו' להכי לא חשיב עכ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד בזה אחר זה כו' אורך שלש מאות חסר י"ב כו' אורך קמ"ד מיל על רוחב מיל כו' ונראה דלראב"ש כו' ישמא לא היה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לה:

גמ' מצד אחד נשא ארון את נושאו ועבר כו' כצ"ל:

דף לה:

בפרש"י בד"ה ה"ג ושבית שביו כו' במלחמות הרשות הכתוב מדבר דכי תצא משמע כשתעלה על דעתך כו' עכ"ל ובחומש פי' בע"א שבמלחמות א"י אין לומר ושבית שביו דכבר נאמר לא תחיה כו' עכ"ל:

תוס' בד"ה לרבות כעניים כו' ושמא ע"פ הדבור היה ואין לומר קודם כו' כמו שפרש"י ומיהו מצינן למימר כו' במלחמה ולא נחלקו רבי יהודה ור"ש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לו:

תוס' בד"ה כמאן כר"ש וא"ת כו' כ"ע ל"פ דשרי שלא דברה תורה אלא כנגד היצר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואח"כ הביאו כו' ול"ג וכתבו עליו את התורה עכ"ל ר"ל דבהך ברייתא ל"ג ליה כדגרסי ליה הכא מיהו קושטא הוא דעל אותן אבנים כתבו התורה דהא להאי תנא אבנים דהר עיבל ודגלגל חד אבנים היו וק"ל:

בד"ה מאי והצניו כו' ואפילו עמדו לויים למטה שמנה אלף כו' שעמדו על הר עיבל ג' מאות ושבעה אלפים ויתקן"ל ובפרטנן של הר גרזיזים שט"ז אלף ות"ת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דודאי למ"ד לקמן שלא עמדו למטה אלא זקני כהונה ולויה ודאי שהיו מרובין של הר גרזיזים אלא אפילו למ"ד לקמן דכל הראוי לשירות היה למטה שהאלפים היו שמונה לבר מן המאות שהיו ה' מאות מ"מ לא הגיעו לגמ' אלף חסר ק"ל שהיו מרובין משל עיבל:

בא"ד לפי שלא בא משבט ראובן וגד אלא מ' אלף חלוצי צבא א"כ לא נשארו משבט ראובן אלא ג' אלף ותש"ל שהרי כל פקודי שבט (אלו) [ראובן] לא היו כ"א מ"ג אלף ותש"ל כו' עכ"ל אין דבריהם מבוררים דבפרטנן דשבטו של ראובן לחוד היו מ"ג אלף ותש"ל ושל גד היו בפרטנן מ' אלף וה' מאות וא"כ כיון דמשני שבטים אלו ומחצי שבט מנשה לא באו אלא מ' אלף חלוצי צבא כמפורש בספר יהושע הרי נשארו מעבר לירדן מ"ד אלפים וב' מאות ושלשים חוץ ממה שנשארו שם מחצי שבט מנשה ושפיר היו ממלאים כ"ד אלף שנפלו משמעון וצ"ע:

בא"ד דאיכא למימר דה"ק מחמת חסרון כו' הר גרזיזים מועטין ולא שיחסרו מהן כ"ד אלף ועלה קאי כו' עכ"ל כצ"ל נ"ל דר"ל דלא חסרו כ"ד אלף כולו משבט שמעון לחוד אלא שחסרו כ"כ משבט שמעון דמתוך כך היו של הר גרזיזים מועטין הדמיון שחסרו משמעון ט' אלפים הרי אף אס כל שבט של לוי שם לא היו ממלאין חסרון זה שהרי בכל פרטנן של הר גרזיזים לא היו מרובין כ"א ט' אלף חסר ק"ל והשתא שחסרו ט' אלף משמעון הרי של הר גרזיזים מועטין משל הר עיבל ועלה קאי רבי יוסי שפיר אפילו לדבריק כנגד חסרון דהר גרזיזים את מחסר בשל הר עיבל ג' אלף ותש"ל משבט ראובן כו' דהשתא מחמת חסרון דשבט שמעון לא יהיו דהר גרזיזים מועטין אס יהיו שם שבט לוי ומהרש"ל הגיה בתוס' ולא שיחסרו כ"ד אלף משמעון אלא שלשה אלפים או פחות ועלה קאי רבי יוסי כו' עכ"ל ע"ש ואין הגהתו מבוררת דאם לא חסרו משבט שמעון אלא ג' אלפים או פחות לא יהיו של הר גרזיזים מועטין שהרי מרובים תשעה אלפים חסר ק"ל ודו"ק:

בד"ה עשרים וחמש על כו' על אותה אבן שהיו עליה של הר גרזיזים היו כו' ועל השנייה כ"ג וחבולן מלא כו' של הר עיבל היה ב"ג ועל הראשונה ימ"ן כו' עכ"ל כצ"ל יש ללקדק למה חלקו תיבת בנימן כך שהאותיות ראשונים ב"ג היו בשנייה ואותיות אחרונים ימ"ן היו בראשונה ולא חלקו הראשונים בנ"י בראשונה ואחרונים מ"ן בשנייה וי"ל שנחלק כן ע"ש כן ימין ע"ש שנוגד ליעקב זה הבן בימין דהיינו בדרום כפרש"י בחומש וק"ל:

דף לז:

תוס' בד"ה ר"ש כן יהודה אומר כו' דברים שנכללו ונפרטו שנכללו ולא נפרטו כו' וכ"ה בב' דברים אמן קיימין כו' עכ"ל כצ"ל ופי' דכן הוא המדה לדבר שיצא מן הכלל על הכלל כולו יצא אבל ב' דברים שיצאו מן הכלל ה"ל ב' כתובים ואין מלמדין וכאן גמ' י"א דברים שבארור יצאו מן הכלל ואין ללמוד מהן ומשני כיון דכתיב בסוף ארור אשר לא יקים ה"ל כאילו דבר אחד וק"ל:

בא"ד זה החזן שעומד כו' זה הבית שלמטה כו' קרע יאשיהו ואמר כו' עכ"ל והרמב"ן בפי' החומש גורם זה הב"ד של מטה כו' וע"ש בפירוש ביאור דברי המאמר ועוד ג"ל לפרש זה החזן שעומד היינו החזן הקורא בס"ת שצריך לעמוד בשעת קריאתו וק"ל:

דף לה:

בפרש"י בד"ה ואיתקש ברכה כו' ברכה ושירות בקרא אחרינא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכתוב כל כו' יחיד מהיכא אתרבי דאיכא כו' דודאי לד"ה אימעית כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לה:

תוס' בד"ה מחיצה מאי כו' מקצתו לחזן מן האגף ולפנים כו' כן צריך להיות:

דףלט:

בא"ד גדולה בגדולה אלמא לענין תפלה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כל כהן שלא כו' מיהו שמעינן מיניה דבעינן תכף לג"י כו' להכי מסתבר דהכא בני"י תכף כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה בשאלתות כו' כי אס אכלו מצות בתוך אחיהם כו' האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה כו' עכ"ל כצ"ל:

דףלט:

תוס' בד"ה עד שיכלה כו' א"כ לא יסאו שנים כפיהם כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד דהא מסיק התם תרי קלי כו' מתרי גברי משתמעי כו' כצ"ל האי תירוצא גמי לא קאי התם דפריך ומתרי גברי מי משתמעי כו' ומשני הא לא דמיא אלא לסיופא בהלל כו' דהיכא דחביב יהיב דעתיה מיהו הכי משמע למסקנא דהיכא דחביב לויכא לפלוגי ואפילו בשני גברי שקורין בשני דברים דומיא דזכור ושמור משתמעי ודו"ק:

דף מ.

תוס' בד"ה על שאנחנו כו' בירושלמי פ"ק דברכות איתא נמי רבי אבא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מז:

בפרש"י בד"ה קומו וברכו כו' למחיה מתים עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד ויברכו שם כבודך ושאר כו' עכ"ל וכ"ה בברייתא פרק ג' דתענית ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלא שנאמר ויברכו שם כבודך ימרוםם כו' וכצ"ל בשמעתין בברייתא וק"ל:

תוס' בד"ה וכל כך למה כו' אלא בלא נפילה היו כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה והאמר מר אין כו' לא היתה ישיבה בעזרה תיפתר שקמך לו כו' והכתיב כו' וישב לפני ה' כו' שישב עצמו בתפלה עכ"ל כצ"ל וזו היא דעת אחרת דמעיקרא מפרש וישב מלשון סמיכה ומדשינה הכתוב למכתב וישב במקום וסמך מפרש לה נמי מלשון יישוב תפלה וכן צ"ל לקמן במדרש שוחר טוב דמעיקרא אמר וישב מלשון סמיכה ולבסוף מלשון יישוב תפלה וק"ל:

בא"ד מי תנינן ישבה לה במקומה עמדה לה במקומה עכ"ל כצ"ל ופירוש דהמקשה הוא ס"ד דהאי שלישית במקומה קאי אישבה לה דקתני ברישא והמתרץ השיב לו דמי קתני בסיפא ישבה במקומה וכיון ללא קתני הכי יש לפרשה עמדה במקומה וק"ל:

בא"ד ותו קשיא מפ"ב דזבחים כו' עמידה מן הצד כו' עכ"ל לכאורה נראה פי' לדבריהם דתו קשיא להך מדרש דלכהן גדול יש ישיבה בעזרה ובפרק ב' דזבחים גבי קידוש קאמר לכ"ע דבעי עמידה ולא ידענא מאי קושיא דאימא דבשאר כהנים קמייירי התם ללא רשאין לישב ואף אם נאמר כיון דסתמא קאמר התם מייירי נמי בכהן גדול הא התם בשעת קידוש קאמרינן הכי כדפריך וליתב מיתב ומשני אמר קרא לשרת ושרות מעומד אבל בלא עבודה אפשר דיכול לישב ונראה שחסר כאן מן התוספות סוף הסוגיא דהתם וכצ"ל בתוס' ופריך וליתב מיתב ומשני כו' ור"ל דאשמעתין דאמרינן אין ישיבה בעזרה אפילו לכהן גדול תו קשיא מפ"ב דזבחים דפריך וליתב מיתב ומשני אמר קרא לשרת כו' דמשמע דבלאו קידוש מצי לישב מיהו התוס' דהתם כתבו דהאי וליתב מיתב לאו ישיבה ממש קאמר אלא סמיכה כו' ע"ש ותו לא מיידי:

דף מא.

בפרש"י בד"ה ברכות וקללות כו' דיש כאן דילוג בתורה בכדי שיפסיק המתורגמן כו' עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן ור"ל דבאין מתורגמן אין חוששין לדילוג כלל אפילו ביותר מכדי שיפסיק המתורגמן וק"ל:

תוס' בד"ה כתב רחמנא כו' משמע מאתחלתא דמועד ביום ראשון קא משמע לן במועד כו' דמשמע מאתחלתא דמועד ולא ביום שני או כו' עכ"ל כצ"ל [נ"ל]:

דף מא:

בתוס' בד"ה מצינו שאני כו' פרשת דרכים הוא כו' וכן ר' צדיק מלך כו' שתהא אימתו עליך ולא אימתך כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מב.

בפרש"י בד"ה משוח מלחמה כהן שנתברר לכך כו' ובד"ה ויקומו כו' היה נביא עודד כו' עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן:

תוס' בד"ה מלחמה נראה האי כו' אבל הכא שבא לפרשה מקדים משוח מלחמה משום דזוטרי מיליה כו' עכ"ל ועוד נראה הכא שבא לפרש מקדים קראי דמשוח מלחמה משום דמקדמי נמי בברייתא קראי דמשוח מקמי דעגלה ערופה וק"ל:

דף מב:

בפרש"י בד"ה שבאתיו ארבעה היו כדלקמן עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה מאה פפי כו' חמומתא נהלא לבנה מ' יום עכ"ל כצ"ל:

דף מג.

בפרש"י בד"ה חיללו בשנת כו' מחלל את הפירות כו' ובד"ה ה"ג כל אלו כו' שומעין דברי מערכי מלחמה של כהן כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מג:

נמ' ל"ק כאן בהרכבת איסור כאן כו' והכא לא מקשינן לימא דלא כר"י דאמר הירא ורך הלבב הירא מעבירות שבימו דאפשר דהוא לא עביד איסורא כגון דאריסא דידיה הרכיב מין בשאינו מינו וק"ל:

שם בגמרא במבריך אילן בירק והאי תנא כו' והכא לא מקשינן מ"ש ילדה בזקנה דבטול ומ"ש אילן בירק דלא בטול דהא אילן בירק נמי אי ממליך עלה לאו בת מיהדר היא די"ל דילדה בזקנה כיון דמינה היא בטול לגבה משא"כ אילן בירק כיון דלא בת מינה הוא לא בטול לגביה וק"ל:

דף מד.

בפרש"י בד"ה חצר הקבר כו' פי' המערה לתוך גומא כבוקל כו' עכ"ל מפיי' ישן:

דף מד:

בד"ה מצוה דרבנן כו' לקרות את שלמעלה ממנו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מה.

בפרש"י בד"ה אבי פני כו' בית ראש של אפשר קורין כן עכ"ל כצ"ל:

דף מה:

בד"ה סבריה רבנן דבי מדרשא דבעו כו' עכ"ל הוא מנומנס דהא אבוי בעי למופשט כדקא"ל תניתוה כו' וק"ל:

בד"ה בכולן ואפילו מפרפר צץ וטומון ותלוי עכ"ל הוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור מוטל באשפה דלא הוי צץ ולא טמון כו' כצ"ל:

דף מז.

בפרש"י בד"ה והכהנים אומרים כו' ולא פירש על מה הם נגשים עכ"ל כצ"ל:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב הניח עליה עודה של שקין כי' ליכא לאקשויי כיון דידע הא דרב יהודה דבפרה בעלייה לחוד מפסלה ובעגלה עד שתמשך א"כ היכי בעי למילף שיהא מום פוסל בעגלה מק"ו מפרה הא איכא למפרך מה לפרה שכן מפסלה בעליי' לחוד די"ל דהא כולה קשיא ליה מנלן דשאר עבודות מפסלו כלל בפרה דאימא דלא מפסלו שאר עבודות בפרה ונילף עגלה מק"ו דפרה שיהא פוסל במקום וק"ל:

שם שאני פרה דילפינן עול עול מעגלה כו' הך סוגיא בעי לשנויי להאי תנא דיליף ליה לקמן שאר עבודות בפרה מנזירה שוה דעול עול אבל לרב יהודה דסבר בפרה עלייה לחוד איפסל בה ודאי דניחא טפי בפשיטות דסבר כהאי תנא דמייתי ליה לקמן מגופה דפרה וק"ל:

דף מז:

בפרש"י בד"ה מי כתיב ולא יעבד אי כו' השתא דכתיב לא יעבד משמע לשעבר דאשר כו' עכ"ל כל דיבור זה אינו מכונן לפי גירסת ספרים שלנו ויש לקיים כל זה לגירסת הילקוט דהכי איתא התם רבי יאשיה סבר מי כתיב ולא יעבד אשר לא יעבד כתיב ור"י כו' וכצ"ל בפרש"י ומי כתיב ולא יעבד כו' אבל השתא דכתיב אשר לא יעבד משמע לשעבר דאשר כו' עכ"ל מיהו בפרש"י ישן כל זה אינו וכ"ה שם כ"ע לא פליגי דהא כתיב כו' יזרע דלהוי משמע לשעבר דאשר לאו לשון ציוואה הוא עכ"ל והד"א ואח"כ מ"ה אשר לשעבר משמע אע"ג כו' עכ"ל וכל זה יש לקיים לגירסת ספרים שלנו בגמרא וק"ל:

דף מז:

רש"י בד"ה אחד שנירה דובים בעון שנירה דובים בתנוקות עכ"ל כצ"ל הס"ד:

בד"ה יצר של כו' פן יברח ויאבד את כו':

בד"ה שנים כו' ואע"פ שאינו עכשיו כו':

בד"ה בטלה עגלה כו' מכירין בהן מי כו':

בד"ה לא אפקוד על ניואוף נשותיכם כו' כצ"ל מפירוש ישן וק"ל:

דף מח.

בפרש"י בד"ה ואנן יהבינן ליה כו' וכיון דאין נותנין כתקונן אין יכולין כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שיפול דם כו' על רגליו ונוקפין לשון ונוקף סבכי היער חתיכה עכ"ל הד"א והס"ד ואח"כ מה"ד חובטין להפילו כו' ובד"ה צואר להכנים כו' צ"ל טבעת להכנים צואר בהמה כו' עכ"ל כצ"ל מפיי' ישן וק"ל:

גמ' כי ארזה ערה א"ר יוסי בית המסוכך כו' יראה שדרש ערה מלשון ערו ערו עד היסוד גו' שאפילו בית המסוכך בארזים מתרועע וכן נראה מפיי' רש"י וק"ל:

בפרש"י בד"ה צחה צמא צמא מתרגמינן צחותה עכ"ל מפיי' ישן וק"ל:

דף מח:

גמרא וירד הדרה והמונה ושאוונה ועלז בה כצ"ל:

בפרש"י בד"ה עד עמוד כהן כו' אלמא הוי כו' עכ"ל מפירוש ישן וק"ל:

בד"ה דברים ככתבן כמשמען אבן שלימה מסע כמו שהוסעה מן ההר כו' כצ"ל הד"א:

בד"ה שתי ככרות כו' עד שמנעת פני זו לזו כצוף זה שמתפשט כו' ותפוחות באויר עכ"ל הס"ד והד"א ואח"כ מה"ד מן הציפיא ההרים כו' מפירוש ישן וק"ל:

דף מט.

בפרש"י בד"ה והיו עיניך גו' בתריה כתיב וכן לא יכנף עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד פרגו מחיצה עכ"ל הס"ד והד"א ואח"כ מה"ד לא יכנף לא יתכסה כו' בגדו ומחיצתו עכ"ל מפירוש ישן:

בד"ה בפולמוס של טיטוס שהביא הורקנוס האריסטובלוס אחוי עכ"ל כצ"ל:

במשנה משמת ר' בטלה ענוה ויראת חטא ע"כ סוף סדרי משנה ממסכת זו וכצ"ל אח"כ תנו רבנן ר' פנחס בן יאיר אומר כו' עד סוף המשנה שלפנינו מבריייתא הוא וכן מוכח באגדת חלק דמיייתי התם סייעתא לרבי יצחק דאמר ונהפכה כל המלכות כו' ע"ש דהו"ק:

דף מט:

גמ' ויוקר יאמיר והגפן כו' באגדות חלק גרסי' והיוקר יעות והגפן כו' ע"ש פרש"י וכענין זה יש לפרשו גם כאן יאמיר מלשון חילוף שהיוקר והכבוד יתחלף וק"ל:

שם כשמת רבי הוכפלו הצרות ע"כ לשון הבריייתא ואח"כ צ"ל פיסקא דמתני' משמת ר' בטלה ענוה ויראת כו' א"ל רב יוסף כו' דהו"ק:

שם רבי פנחס בן יאיר אומר זריזות כו' ג"ז מבריייתא דלעיל ובעל האומרה ג"כ רבי פנחס בן יאיר הוא וק"ל:

חַדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

אותו אלא שאם נכשל בה היא תצדנו לניהנס ר"ל דאותה עבירה תצדנו ולא אצטרין למכתב היא דמשמע ממש היא וק"ל:

כל אדם שיש בו נסות הרוח כאילו עע"ז כו'. הוא מבואר שיש לאדם ב' רוחות רוח טהרה ורוח טומאה כדאמר לעיל ונאמר ברוח טהרה כי אני ה' את דכא ושפל רוח גו' ובהיפך רוח הטומאה שהוא כח של ע"ז כמ"ש והייתי רוח שקר גו' והוא הנס הרוח:

ור"י אמר כאלו כופר כו'. גם הוא עד"ז כי רוח הנסה שהוא טמא מביאו לידי שכחת ה' שהוא מקור הטהרה ועד"ז אמר ג"כ כאלו בא על עריות כי רוחו הנסה שהוא רוח הטומאה מביאו לידי רוח טומאה של עריות כדאמר לעיל:

באיילו בנה במה כו'. מלת במה הוא מורה במקרא על מקום גבוה ולענין גאוף ורוח גבוה חשבוהו ודמוהו לבמה כמ"ש בנדריס ומנחליאל במות גו' ואם הנביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא וז"ש הכא כי במה נחשב הוא שהרוח הגאוף נחשב ונדמה לבמה בגובהו והיינו לבמה של ע"ז שהוא רוח הטומאה הנסה ופי' הכתוב חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו לפי יצירתו שהוא רוח טהרה כמ"ש וייצר ה' אלהים גו' ויפח באפיו נשמת גו' ות"א לרוח ממללא והוא לא הלך אחרי רוח זה כי במה דע"ז נחשב הוא ברוחו הגבוה והנסה ופירוש רש"י דחוק בזה ואין להאריך ודו"ק:

כל שיש בו נסות הרוח אפילו הקנהו הקב"ה כו' כנ"ל דגבי נסות הרוח כתיב תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה ונוסחת ע"י וספרים החדשים כל הבא על א"א כו' וטעות הוא ללא כתיב האי קרא דהכא לגבי הבא על א"א כלל ובעירובין פ"ב שדרשו המרצה מעות מידו לידי אשה לא ינקה גו' שנאמר יד ליד לא ינקה לאו היינו קרא דמייתי הכא אלא קרא אחרینא הוא בספר משלי יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט וכמ"ש התוספות שם ושם יפורש ודברי המאמר דהכא מבואר ע"פ מ"ש בפ"ה דאבות ג' מדות טובות באברהם עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה וההיפך בבלעם וז"ש כל שיש בו נסות הרוח שהוא מדת בלעם הרעה שנייה שבמדות גם שיש בו מדה הראשונה שבמדות טובות של אברהם דהיינו עין טובה שהקנהו הקב"ה כו' כי לא רצה ליהנות רק מה שהקנהו הקב"ה כו' שאמר הרימותי ידי לקבל מאל עליון קונה גו' ולא אקח משלך אפילו מחוט ועד שרוך גו' מ"מ כיון שיש בו מדה השנייה הרעה שהיא נסות הרוח לא ינקה מדונה של גיהנם כמ"ש בבלעם. ודבי רבי שילא שאמרו אפילו קבל תורה כמשה כו' נתכוון גם לזה אע"פ שיש בו מדה זו הראשונה שלא ליהנות מאחרים כמשה שלא היה נהנה מביות הים רק ממה שהקנהו הקב"ה בקבלת תורה ע"י הלוחות כמ"ש פסל לך הפסולת שלך אע"פ כן כיון שיש בו מדה הרעה נסות הרוח כבלעם לא כו' ור"י הוסיף דאע"ג שיש בו מדה העליונה על דך השלמות ביותר לא די שאינו נהנה מהם אלא שהוא מהנה אותם במתן סתר אע"פ כן כיון שיש בו מדה הרעה זו של נסות הרוח כבלעם לא כו' וק"ל:

דף ה.

גמ' אזהרה לגסי הרוח כו' שנאמר שמעו והאזינו אל תבזהו כו'. אם לענין איסורא קאמר מפורש בכמה מקראות ואם לענין מלקות קאמר הא אמרינן דאין למדין מדברי קבלה ואפשר דקאי אלדעיל דעונשין אותו בדין גיהנם ואין עונשין נמי משמיא אא"כ מזהירין וק"ל:

כל אדם שיש בו נסות הרוח לסוף מתמעט כו' ואם חוזר נאסף בזמנו כו' דכתיב בהו בכל כו'. יראה דהאי קרא בענין דור המבול הוא דכתיב שנתגאז בשביל רוב הטובה כדאיתא פ' חלק וע"כ נאספו בלא זמנם וע"כ אמר במי שחוזר בו ואינו מתגאה עוד נאסף בזמנו כאברהם כו' אף שנתברכו בכל הטובות דכתיב בהו בכל מכל כל לא היו מתגאין כדאמרינן בחולין כי אתם המעט אתם הממעטין עצמכם אברהם אמר ואנכי עפר כו' ע"ש:

וח"א אני את דכא ומסתברא כו'. ונ"מ שגם החשוב ישפיל עצמו לגבי השפל ממנו ולא יאמר שאין זה כבודו דאין לך גדול מכבוד שמים וק"ל:

ראוי לגדעו כאשירה כתיב הכא ורמי הקומה גדועים כו'. בגסי הרוח של סנחריב וסיעתו איירי קרא ומפורש ביה גדועים אבל מדמה ליה בג"ש לגדוע של אשירה כמו שצריך לגדעה ולשרש אחריה כמ"ש אבד תאבדון כן בגסי הרוח צריך לגדע ולשרש אחריו. כמ"ש מאד מאד היו שפל רוח כי הנס רוח הוא כחו של עבודת כוכבים כמ"ש לעיל ודו"ק:

שוכבי בעפר לא נאמר אלא שוכני כו'. נ"ל לגירסא זו דמקדק ליה מדלא נאמר שוכבי במקום שוכני ל"ג בעפר בב' אלא שוכבי עפר לא כו' וכ"ה בגירסת ע"י אבל אי גרסינן בעפר בב' כמו שהוא בגמרות שלנו לא גרסינן כלל שוכבי אלא שוכני בעפר לא נאמר דמשמע עפר מלמעלה ומלמטה דהיינו לאחר מיתה כדאמרינן בר"פ כיסוי הדם עפר לא נאמר אלא וכסהו בעפר שיהיה עפר מלמעלה ומלמטה וה"נ עפר נאמר דמשמע לאו מלמעלה ומלמטה והיינו ע"כ מי שגשעה שכן לעפר בחייו דליכא עפר אלא מלמטה והענין מבואר שגשעה שכן לעפר בחייו שיודע שפלות יצירתו מעפר כמ"ש אברהם ואנכי עפר גו' וק"ל:

שביגה מיללת עליו שנאמר וגבוה ממרחק יידע. פירש"י ממרחק מקודם שתבא הפורענות כו' עכ"ל והוא דחוק ונראה לפרש דה"ק קרא כי רס ה' ושפל יראה רואה הקב"ה להגביהו ולקרב אליו את השפל כדאמרינן בסמוך אבל המגביה עצמו אין הקב"ה מקרבו אלא ממרחק וידע לקוּן עליו היפך מידת בשר ודם שהגבוה מקרב את הגבוה כדאמרינן בסמוך ולזה נסמך דרש רב עוירא כו' לכאן בענין זה בעצמו ונסמך נמי לכאן הך דרשה אין אני והוא יכולין לדור בעולם א' כו' אי למי"ד אתי דכא הרי הקב"ה מקרב השפל אליו להיות בעולם א' למעלה ואי למי"ד אני את דכא הקב"ה מקרב עצמו בעולם א' למטה אל השפל אבל בגסי הרוח הקב"ה מרחיקו להיות למטה והקב"ה למעלה בעולם העליון והיינו גבוה ממרחק גו' וק"ל:

איבא דמתני אמספרי ל"ה שנאמר מלשני בסתר וגו'. ודריש ליה נמי מסיפא דקרא אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל ולא מרישא דקרא אותו אצמיות וכ"ה בהדיא בפ' יש בערכין והוא דחוק לומר דאותו דסיפא דקרא יהיה קאי אלפני פניו בקרא אלה"ר ולא אלפניו גבה עינים גו' גם אין לו משמעות כלל לגבה עינים גו' במקום הוה וי"ל דלפום הך דרשה דקאי אלה"ר ודאי דקאי נמי אגבה עינים גו' וה"ק מלשני בסתר גו' גם גבה עינים אתו כלומר אתו לא אוכל לדור עמהם ודו"ק:

דף ב.

גמ' אין מזוונין לו לאדם אשה כו' שנא' כי לא יננח וגו'. נראה דדריש לה מסיפא דקרא דאיירי בזיווג דכתיב למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה וגו' לפי פשוטו ה"ל למכתב בעולה כפירש"י שם אבל התנ"י מורה על הנקיבה גם מלת הטובה בה' היא מורה כן לומר דהפסוקים איירי בזיווג איש שיש נושא אשה שאינה הגונה לו בשביל ממון ואמר כי בודאי הקב"ה הזווג לו אותה לפי מעשיו כי לא יננח שבט הרשע וגו' דהיינו אשה שהיא משבט ומשפחה שאינה הגונה על גורל הצדיקים ההגונים בזיווג למען לא ישלחו הצדיקים ידיהם בעולתה דהיינו בעולה שלה מצד משפחתה שאינה הגונה ואמר אבל הקב"ה מזווג הטובה ה' לטובים דהיינו אשה טובה לטובים ולישירים דהיינו הגונה להגון ואמר שאל תתמה באם תראה לפי דעתך שאיש טוב וישר נושא אשה שאינה הגונה וע"כ אמר לטובים ולישירים בלבבותם כי האדם רואה לעינים וה' יראה ללבב ובודאי זה הנושא שאינה הגונה לו גם אם הוא טוב לפנים בלבו ודאי אינו טוב יושר וז"ש והמטיע עקלקלותם גם בלב ויוליכם ה' את פועלי און לישא אשה שאינה הגונה מהם ע"ד שאמרו וילך עשו אל ישמעאל לא לחנם הלך וזריר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ומסיים שלום על ישראל שיהיו כלם הגונים וטובים ואז יהיה להם שלום כמ"ש פי' יי יוחסין אם ראית ב' משפחות המתגרות זו בזו פסול יש בא' מהן ואין מניחין אותו לידבק זו בזו ודו"ק:

ובתוס' בד"ה קודם יצירת הולד נראה לר"י קודם יצירת הזכר בין אם נולדה הנקבה בין אם לא נולדה עדיין עכ"ל. יראה דמשמע להו הכי דבת פלוני לפלוני דומיא דבית ושדה פלוני לפלוני דביצירתו תליא מילתא ומקאמר נמי בת פלוני לפלוני משמע דבהריון הזכר שהוא בעולם (ושייך לומר עליו פלוני) תליא מילתא אף שהנקבה אינה בעולם דלא שייך למימר עליה פלגונית אלא בת שתהיה לפלוני דאביה הוא בעולם ואפשר שזה כוונו בפ' המפתל זכר זה כר נקבה נקיייה באה ר"ל שהזכר נולד בזמנו אבל הנקבה נקיייה באה בלי מזל כי כבר נתלה מזלה ביצירת הזכר זוג שלה ועוד כתבנו שם פירוש אחר ע"ש:

דף ג.

גמ' והקב"ה מכריז בגלוי שנאמר ועבר עליו רוח כו'. פירש"י שהקב"ה מכריז כו' לכאורה משמע שיהיה רוח טהרה משמים כמ"ד לקמן הכי וק"ק דא"כ אמאי לא מיייתי סייעתא מהך ברייתא כמ"ד רוח טהרה ויש ליישב דה"ק הקב"ה מכריז בגלוי כו' ע"י השטן ורוח הטומאה וק"ל:

אא"כ נכנסה בו רוח שטות כו' תשטה כתיב כו'. דאי מלשון נטייה ה"ל למכתב כי תטה ואי מלשון סוטה כמו עשה סטים שנאתי ה"ל למכתב בס' כי תסטה וע"כ דרשוהו מלשון שטות ובמ"ר מיייתי לה דכתיב נואף אשה חסר לב וגו' והיינו כי המנאפת מפתה אותו גם בדברי שטות והוא עושה רצוניה אבל מלישנא דתלמודא אין אדם עובר עבירה כו' משמע דבכל עבירה יש ללמוד כן והיינו שהרוח מטעה ומשטה אותו מדרך טובה לדרך רעה וק"ל:

ועבר עליו רוח וגו' רבנן אמרי רוח טהרה כו'. כמו רוח ה' וגו' והם מלאכיו שנקראו רוחות כמ"ש עושה מלאכיו רוחות וגו' שהם המעוררים את המקנא לידי טהרה זו שלא תבא אשתו לידי פריצות. ומ"ד רוח טומאה כמו והייתי רוח שקר כפי וגו' והם המעוררים את המקנא לידי טומאה שקינא לה בעוד שלא נסתרה עדיין כדמסיק לעיל ודו"ק:

דף ג.

בתחלה כו' שכניה שורה עם כ"א כו'. רש"י דקדק לפרש עם כ"א וא' בביתו נסתלקה מהם מלבא לביתם כו' דמשמע ליה דקאי אלדעיל דהוא מרא דשמעתין דזנותא בביתא כי קריא כו' דקודם חטא הזנות השכינה שורה בבית כל יחיד ויחיד והיא ברכת הבית כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר גו' אבא אליך י:ברכתך וההיפך בחטא הזנות בבית הוא סילוק שכניה מהם והוא שם י"ה המחבר איש ואשה דללקמן מיייתי לה מקרא כי ה' מתהלך בקרב גו' ר"ל שדרך הילוך השכינה לבית כ"א וא' מתברך ביתו וההיפוך בסילוק שכניה כתיב ושכ מאחריו. ורש"י שפי' לעיל גבי זנותא בביתא לפי שהיא מתעסקת בזוניה כו' ולא משמרת ביתה ומפקרת של כו' עכ"ל לא הוה אצטרין ליה לפרושי הכי אלא דסילוק השכינה הוא סילוק ברכת הבית ומחריבו כו' כדקאמרינן הכא ודו"ק:

בל העושה מצוה אחת בעה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב כו' וכל העובר עבירה אחת בעה"ז מלפנתו והולכת לפניו ליום הדין כו'. מהידוע כי מעשה אדם מוליד מלאכים כפי מעשיו הן לטובה הן לרעה ושוניה לשונו לפי לשון הכתובים ולפי הענין עד"מ כי העושה מצוה יהיה הולך בשמחה ואין צריכה המצוה אלא להקדים לפניו להראות לו הדרך לשם אבל בעושה עבירה צריך המוליכו לכרכו וללפפו כי אינו הולך לשם מרצונו כדרך שמוליכין לגרודם שמוליכין אותו שלא לרצונו בע"כ וק"ל:

קשורה בו ככלב כו'. ר"ל שהעבירה דבוקה בו לעולם לפרסם חטאו בעה"ז ויליף ליה מדכתיב לשכב אצלנה ולא כתיב לשכב עמה כמו שכבה עמי וגו' ואמר עוד מיתקרא דלהיות עמה שהיא קשורה בו עוד להיות עמו גם בגיהנם לעוה"ב וק"ל:

דף ד.

גמ' כל האוכל בלא נ"י כאילו בא על אשה זונה כו'. יראה הדמיון דלר' אסי נמי אין מקרא יוצא מידי פשוטו והזנות מביא לידי עניות דכתיב רועה זונות יאבד הון ומדמה ליה האוכל בלא נ"י דעונשו נמי עניות כדאיתא פ' במה אשה והסימן ענ"י וק"ל:

האוכל בלא נינוב וידם כאילו אוכל לחם טמא שנאמר כו'. עיין פירש"י שהוא דחוק וצ"ל דמסיפיה דהאי קרא קדריש ליה ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים אשר אדיתם שם דריש אדיתם מלשון הדחת מים שלחמם טמא הוא על אשר הדחת מי ידיהם שם הוא שעדיין לא נגבו מימיהן:

ומאי וא"א נפש גו' כל אדם שיש בו נסות הרוח לבסוף כו'. ופירש"י נפש היקרה הגבוהה היא תצדנה דוקף אחריה כו' אבל השתא משמע כו' ע"ש ופירושו אין מובן לי דהל"ל הוא יצד אותה מצעי ליה גם קשה דמה טעם מי שהוא נפש גבוהה הוא יצד א"א ולולי פירושו נראה לפרש דנפש גבוהה היינו מי שמסלסל בשערו ומתנהג עצמו בגבוה להיות איש יפה תואר ומראה הרי היא הזונה תצדנו כענין יוסף לגבי אשת פוטיפר וכענין שאמרו בבר ר"א ב"ש כל זונה שזכרתו בארבע והשתא שפיר קאמר דה"ל למכתב היא תצד דהיינו שהיא תצד אותו ולהכי קאמר רבא דמיירי אפילו למד תורה כו' ולא שהיא תצד

אפי' רוח קמעא עוכרתו שנאמר והרשעים כים נגרש. לפירש"י אסיפא דקרא סמיך ויגרשו מימיו רפש יטיע גם נדחק לפרש בכאן נסות הרוח של הרשעים אבל לפי המדרשות בכמה מקומות בהאי קרא הוא ממהה הרשעים לגלי הים שמתנאים ועולים למעלה לצאת חוץ לגבול חול הים לשטוף העולם וכשמגיעים שם הם נשברים ברוח פיו של הקב"ה וכן פירש"י בספר ישעיה ע"ש ולפי זה נראה דגרסי' עוברתו בב' יעש"ה כי רוח עברה בו ואינונו גוי' שדימה הרשעים המתנאים כגון פרעה וסנחריב ונ"נ לגלי הים העולים לרום לשטוף העולם ורוח קימעא של גבול חול הים שהוא רוח פיו של הקב"ה עוברתו מלשטוף כן ברוח פיו של הקב"ה עוברת מן הרשעים גאותם כמו שעשה לפרעה ולסנחריב ולנ"נ ולכל רשעי דור ידור המתנאים בעולם ומה ים שיש בו כמה רביעיות כו' דקאמר היינו כל גל וגל מהים שיש בו כמה רביעיות כו' וק"ל:

ת"ח צריך שיהא בו אחד משמנה בשמינית. יראה לפרש שלא יספיל הת"ח עצמו יותר מאחי משום כבוד התורה באחד ממעלותיה שהם שמנה שנאמרו בשמינית שהוא תמניא אחי כמ"ס המפרשים שע"ש מעלות התורה שהם שמנה נאמר זה המזמור כן בתמניא אפי. ואהא קאמר ומעטרא ליה כסאסאה לשובלתא לפי שהמתנאה שלא לש"ס אמרו שם דכראש שבלת ימלו דהיינו כסאסאה דשובלתא אבל המתנאה בקצת לש"ס בכבוד התורה אדרבא מעטרא ליה כבוד התורה תהיה לו לעטרה בראשו כסאסאה לשובלתא ובדרך צחות שמעתי שמנה בשמינית שהוא חלק ס"ד שאז לא יגיע לו (אלא) חלק אחד מנ"ס שהוא גם הרוח וק"ל:

אא"ב משים לבו כבשר שנאמר גוי' יבא כל בשר להשתחות גוי'. מדלא כתיב יבא כל אדם גוי' והא דכתיב בדור המבול כי השחית כל בשר גוי' ולא כתיב כל אדם הא דרשינן מיניה דאף כל בהמה וחיה נזקקו לשאינן מינן והבא לענין השתחואה לא שייך לרבות בהמה וחיה וק"ל:

אד"ם אפר דם מרה בש"ר בושה סרוחה רימה כו'. הכוונה שיזכור אדם שפלותו שבחיוי כי יסודו מעפר כמ"ס וייתר ה' אלהים את האדם עפר וגוי' שהוא החומר הפשוט השפל שבכל ד' יסודות ושהוא דם שהוא מסוגל לחלאים כדאמרינן פ' ח"ה בריש כל מרעין אנה דם כו' ושהוא בעל מרה מד' מרות שעל ידיהם אם יתגבר אחד מהם יבא לחולי ולמיתה כפי ד' עתות השנה ועוד יזכור שהוא בשר ע"ש שפלותו במוותו כי אם יהיה רע לשמים יהיה לו בושה ליום הדין במוותו כמ"ס אוי לאותה בושה כו' ולא יהיה רע לבריות כי במוותו יהיה סרוח לפניהם ולא רע לעצמו כי עצמותיו לרימה יהיו וע"י שיזכור כי אדם ובשר שמו לא יתגאה ויהיה טוב לשמים ולבריות ולעצמו וע"ז יש לכונן בקרא בדור המבול שנתגאו ביותר כמפורש פ' חלק אמר לא ידון רוחי באדם לעולם גוי' ר"ל כל זמן שעוד רוחי בו דהיינו שהוא חי לא ידון בדעתו שפלותו באשר הוא נקרא אדם אלא בשגם שהוא נקרא בשר ע"ש שפלותו במוותו לא יזכור מדוי"ק:

דף ה:

שבאמר ולשאת ולספחת ואין שאת אלא לשון גבוה כו'. נקט האי קרא דסוף פ' נגעים ולא נקט תחילתו דכתיב כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת גוי' משום דמיתורא דריש הכא דכבר כתיב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק וגוי' דהיינו בכלל נגעי אדם שהם השאת והספחת ועוד ששינה לכתוב הכא שאת וספחת וגוי' אחר כל מיני נגעים דלאדם ודבגדים ודבתים ובתחלת פרשת נגעים הקדים שאת וספחת וגוי' וכל מיני נגעים שאמרנו וע"כ אמרו דהאי קרא יתורא הוא דכבר כלל הכא שאת וספחת בזאת התורה לכל נגע צרעת וגוי' ולדרשה אתי דאין שאת אלא לשון גבוה כי התרגום של שאת הוא עמקא ע"ש שהמראה שלה עמוקה מן עור הבשר כמפורש אבל ע"ש שהצרעת בא על מי שמתנשא עצמו כדאמר בפ' יש בערבין דכתיב בעזיזה ובחזקתו גבה לבו גוי' והצרעת זרחה במצחו קרא צרעת זה לשון גבוה והשגייה שאחריה לשון ספחת ע"ש שנפחת מגדולתו כמ"ס גם בעזיזה שיותם בנו מלך תחתיו וק"ל:

בא וראה כמה גדולים נמוכי רוח כו' מפורש ברי"פ נגמר הדין ע"ש:

בל השם אורחותיו בעוה"ז זוכה כו' יפורש פ"ק דמו"ק ע"ש:

דף ז.

נמו' וא"ל בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק כו'. כל אלו דברי מביאין לידי חטא והתחיל ביין ע"פ מ"ש למה נסמכה פ' נזיר לפ' סוטה שהרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין וכמ"ס זנות ויין ותיורשו גוי' יק"ל:

דף ז:

בשלמא יהודה אשכחן דאודי דכתיב צדקה ממני אלא ראובן כו' כל הסוגיא מפורש פ"ק דמכות ע"ש יק"ל:

דף ח:

נמו' הירך התחילה בעבירה כו' ואח"כ הבטן כו'. מה"ט נמי ואח"כ שאר הגוף כפירש"י בחומש מנין לשאר כל הגוף ת"ל ובאז בה בכולה א"כ מה ת"ל בטן וירך לפי שהם התחילו כו' ע"ש:

אמר רב יוסף כו' במדה לא בטיו כו'. אמתני' קאי דתני במדה ולא קתני מדה שאדם מודד כו' דהא דלא לאז מדה עצמו היא קשטה והמקום מנוולה אבל במדה הוא מקרי בדבר שקשטה בו מעבדין ממנה לניולה וק"ל:

שבאמר כסאסאה בשלחה תריבנה כו' פירש"י בתוך אותה סאה כשאתה משלחה לאצדון כו' עכ"ל והכי מפרש לה לקמן ובספר ישעיה פרשו לענין פרעה כששלח את ישראל תריבנה כו' ע"ש:

מגיד לרבות תרוב כו' ת"ל כי כל סאון סואן גוי'. לפי הדרש סאון סואן מלשון סאה ומריבויא דכי כל דריש אפילו תרוב כו' ואולי שבאה הגוי"ן במלת סאון סואן להורות על הקטנות כגוי"ן הבאה במלת אישון כמ"ס המפרשים. ואמר ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת כו' לכאורה אין זה ענין לגבי במדה דקאמר הכא ויש ליישב משום דעל חטא מועט כ"כ דנקט כתימן ועוכלא אין אדם עגש ומאי במדה שייך ביה וקאמר דלענין צירוף נקט להו דמצטרפין אי' לא' להשתלם במדה מדוי"ק:

דף ט.

בפירש"י שם בה פנים פנאי כו' לשון פונה כו' עכ"ל ובמדרש ילקוט מפורש בע"א יושב בסתר שם פנים של צורת עובר בדמות הנואף לפרסם בעולם זנותה ע"ש באורך:

בגמרא ג' כוסות האמורות במצרים למה כו'. בפ' ג"ה פירש"י ג' כוסות בסיפור החלום וכוס פרעה גוי' דקק לפרש בסיפור החלום לפי שיש עוד כתוב אחד ונתת כוס פרעה גוי' ובב"ר חשיב ליה נמי וקאמר ד' כוסות נגד ארבע כוסות של פסח אבל תלמודינו דלאי לא חשיב אלא ג' הנאמרים בסיפור החלום

וכוס פרעה גוי' ואשחט אותם אל כוס גוי' ואתן את הכוס גוי' והיינו שחלום שר המשקים היה פתרונו האמיתי כן לבשר טוב על ישראל כמפורש בחידושינו פ' ג"ה ע"ש:

וב"ת הנך אדזו כו'. פי' והנך נמי דבימי משה מתו ונטבעו בימי פרעה וכי אזחר רחמנא מערב רב כו' עכ"ל רש"י בפרק הערל ע"ש:

בתוספות בד"ה מנימין גר מצרי כו' אבל עמון בלבד דכל הנהו כו' ול"ג עמון דעמון לא יתבי אדוכתייהו ובברכות וכי כו' סנחריב ולא החרביה נבוכדנצר כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומה כו' עכ"ל כבר תיקן ר"ת בפי' הא דקתני לא מצרים במקומה כו' דרבי עקיבא אית ליה הכי על אותה שעה שהלך לתרהקה מלך כוש בלבד את מצרים אלא תלמוד שלנו אינו סובר כן שלא היה זה בלבול אלא שטיפה בעלמא אלא דעיקר קושייתם אהא דקתני נמי שם לא מואבים במקומם ושיעור דברייהם דקשה לפירושו במה שתיקן הא דקתני לא מצרים במקומה שנאמר דתלמודינו אינו סובר כן דבכל זה לא תיקן כלל דיש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני לא מואבים במקומה דההוא לכ"ע דלאי אינו אלא שטיפה בעלמא ולא בלבול דכתיב שאן מואב ואי ל"ג מואבים התם ל"ק מדי דההיא דלא מצרים במקומה כו' כבר תיקן ר"ת בפירושו מדוי"ק:

אגי' ה' לא שניתי לא הכיתי לאומה ושניתי לה כו'. הקשו בתוס' דתקשי ליה הא דרבא והא דמנימין דלא ה"מ לתרוצי למלך כו' ע"ש ונ"ל דלח"מ דלאו לענין בליזן אומה שלימה קאמר אני לא הכיתי לאומה ושניתי אלא דה"ק אני ה' לא שניתי להכותה באותה מכה שהכיתי אותה כבר שלא יאמרו האומות אין כחו אלא בזו המכה כמ"ס המצריים אין כחו אלא במים אלא מכה אותם במכה אחרת משא"כ בישראל:

חיצ'י כלים כו' גם במכה אחת לייסרם כמה פעמים והענין כמ"ס במצרים שהכה אותם בעשר מכות משונות זו מזו בימי משה ואח"כ בימי פרעה נכה הכה אותה במכת חרב של ג"ג שלא הכה אותו כבר להראות לאומות שיש כחו בכולם והוא כוונת הכתוב בתחלת י' מכות אמר הכתוב ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותתי גוי' ובמכת בבורות ג"כ נאמר לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי גוי' לפי שפרעה האמין בשניות שיש אלוהות הרבה כח לב"א ואחד כמ"ס אין כחו אלא במים ולזה גם כשהכה אותו באחד והתרה בו באחרת לא האמין שיהיה גם כחו באחרת וזה הביאו לקושי לב שהיה סומך שלא ישנה הקב"ה לו להכותה אותה מכה שנלקה כבר ובאחרת שהתרה בו אמר שלא יהיה כחו בו וזה הביאו שהרביתי אותתי ואת מופתי בו להראות לו כחי בכלם כמ"ס למען הראותך כחי ובעבור דמע כי אין כוונתו וגוי' וק"ל:

אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו כו'. נראה דכך היא המדה ברשעים דבמלאת ספקו מיירי בהו כל הענין שם וכפירש"י כל רצונו דהיינו שעושין ברצון ובמזיד אבל במדת צדיקים אמרינן פ"ק דע"ז דנפרע מהן מעט מעט לטובתן ע"ש:

מ"ד רננו צדיקים בה' גוי' אל תקרי נאזה כו'. נראה משום דהו"ל למכתב רננו צדיקים לה' בל' כמו את השירה האת לה' והרבה כמוהו אבל אמר רננו צדיקים במה שעשה להם ה' שנגנו אהל מועד כו' שטבעו בארץ שעריה כי לטובתם היה ולהיות הנוה תהלה לישרים ולא שיתהללו בו שונאיהם כמו בשאר כלי בהמ"ק שנטל טיטום והוליכן עמו להשתבח ולהתהלל בעירו כמ"ס בפ' הניזקין ובמדרש אגדה דלכך נעשה זה הנם בשערי המקדש יותר מבשאר כלי מקדש לפי שחלקו כבוד לארזין שנאמר שאז שערים ראשיכם לפיכך לא שלט בהן בריה וטבעו בארץ כו' עיין פרש"י באיכה אבל רש"י הכא נדחק לפרש דקאי אשערים של בת ציון ולא אשערי בהמ"ק והיינו משום דנקט הכא דוד והוא לא בנה בהמ"ק אלא שלמה בנאו והוא סותר המ"א שכתבנו דדאי בשערי מקדש איירי ואע"ג דשלמה בנאו עיקר הכבוד היה למד שהוא הכין כסף וזהב לבנינו גם קנה מקום מקדש ולגבי שערים אמרו פ' ב"מ ובפ' חלק כשבא שלמה להכניס ארון לבהמ"ק דבקו שערים זה בזה כו' ולא עגנה עד שאמר אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך כו' ע"ש ולהכי נקט הכא שפיר אשערי בהמ"ק שטבעו שהוא תהלה לדוד מדוי"ק:

דף ט:

אני אמרתי יאה מלך כו'. כל הני אני אמרתי כו' אינו מפורש בקרא אלא מתוך קללותיו שמעינן ליה וכה"ג אמרינן בפ' חלק גבי בלעם מתוך ברכותיו כו' ע"ש:

אהרוג אדם ואשא את חוה כו'. שהוא נתכוון שימות אדם שיאכל הוא תחלה וישא את חוה כו' עכ"ל פירש"י בחומש והוא דחוק דמשמע מן הכתוב שהסית חוה לאכול ממנו וא"כ גם היא תמות והנראה בזה כי צווי הש"י לאדם שלא יאכל מעץ הדעת היה קודם שנבראת חוה ממנו ומיהו גם חוה נצטווה באכילתה שהרי נענשה באכילתה דבין למ"ד פרעוף היה בין למ"ד זנב היתה היא חלק ממנו והחלק בכלל הכל וכ"ה בילמדינו פ"א היה רבי אבא מהלך בדרך ונתללו לו עובד כוכבים כו' ע"ש ואדם הראשון עשה סייג לדבריו יותר ממה שא"ל הקב"ה ואמר לה אלהים אמר לא תאכלו ממנו ולא תענו בו גוי' והנחש נטול עצה בלבו כיון שאת אדם לא אוכל להכשיל שהוא יודע האמת שלא נצטוה על הנגיעה אכשיל את חוה כו' כדאיתא באבות דרבי נתן והשתא הנחש היה סבור כיון דלא נבראת עדיין חוה בשעת הצווי לא נצטוהת כלל כדעת העובד כוכבים ההוא שהיה מתלווה עם רבי אבא ואם כן אף אם תאכל ממנו לא תמות אלא דלפי סברת אדם וחוה שהיו סבורים שגם חוה בכלל הצווי אמר הנחש להטעות את האדם שע"י (שדחפה) [שידחוף] את חוה ולא תמות בנגיעה תטעה חוה ותאכל ג"כ ממנו לפי סברתה שגם הנגיעה בכלל הצוויי ואחר שתאכל האשה ולא תמות הנה גם אדם יטעה לומר שאין ממש בצויוי הקב"ה דלפי סברתו גם האשה בכלל הצווי והרי לא מתה ויאכל גם הוא ממנו וימות ואז אח"כ אשא את חוה שלא היתה בכלל הצווי ודברים אלו ברורים הם:

קין פירש"י נתן עיניו בתאומה יתירה שנולדה עם הבל ששני תאוומות נולדו עמו כו' עכ"ל. הכי איתא בפרקי דר"א מיהו מההיא סוגיא דפ' הבע"י בש"א שני זכרים ושתי נקבות שנא' ותוסף ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו קין ואחותו נראה דגם עם הבל לא נולדה אלא תאומה אחת ולולי פירושו נראה לפרשו ג"כ לענין ממון ע"פ מ"ס בב"ר דקאמרי בואו ונחלק את העולם אחד נטול קרקעות ואחד נטול מטלטלים דין אמר ארעא דאת קאים עלה דידי הוא ודין אמר מה דאת לבוש דידי הוא כו' ע"ש והשתא קאמר היה עובד אדמה ובקש מה שאין ראוי לו דהיינו מטלטלין שהיה של הבל אחיו רועה צאן גם מה שבידו נטלו ממנו דככתיב ארור אתה מן האדמה גוי' וק"ל:

בקלדה נמי הא כתיב לצבות בטן גוי' ההוא דמועד לה כו' שלא להוציא כו'. ולהרא"ם עלם קושיא זו ותיורצא דהכא שהוא הקשה קושיא זו ומתוך דלאו בבטן וירכה של סוטה קמיירי אלא בבטן וירך של בועל כו' ע"ש דבהא איכא פלוגתא בפ' כשם והבא לכ"ע קאמר וק"ל:

לפיכך נתלה בשערו כו'. אינו מפורש בקרא שנתלה בשערו אלא כתיב ראיתי אבשלום תלוי באלה אבל הכי משמע ליה מדכתיב לעיל מיניה ויחזק ראשו באלה דמשמע בשער ראשו כדכתיב ובגלחו את ראשו גו' ושקל שער גו' ולקמן בגמרא מיייתי לה מהני קראי ע"ש:

לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים שנאמר והעם לא נסע עד גו'. דהאי קרא לא אצטריך דכבר כתיב ואחר נסעו העם מחצרות אבל כתיב והעם לא נסע גו' לאשמועינן דמשום כבודה נתעכבו ישראל הז' ימים:

יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול כו' שנאמר ויעל יוסף לקבור את אביו גו'. לפי פשוטו דהאי מה שתלה עסק קבורת אביהם ביוסף לפי שהוא מושבע מאביו על כך לפי שבדיו לעשות ולא כן שאר אחיו אבל כיון דבאידיך קרא סותר זה שתלה הקבורה בכל אחיו שנאמר וישאלו אותו בניו גו' ויקברו אותו גו' שהשוו עמו בקבורת אביהם ע"כ דרשו מהאי קרא שנאמר ויעל יוסף לקבור גו' לאשמועינן שהקבורה היתה בגדולים כדכתיב ויעל עמו גם רכב גו' כדאמרינן בגמרא ומזה זכה גם הוא שנקבר בכבוד בגדול שלא נתעסק בו אלא משה דהא דהאי היו מתעסקין ג"כ בקבורתו כאשר צווס וכמו שעשו אחרי שמת משה שקברוהו בשכם אלא דתלה קבורתו במשה דכבודו יותר בגדולים ומזה זכה משה שהקב"ה עצמו נתעסק בו שנאמר ויקבור אותו גו' פועל דויקבור קאי אהקב"ה ויבספרי איכא פלוגתא בהא דאיכא למ"ד דמשה קבר את עצמו וק"ל:

לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים כו'. לענין אסיפת נשמתן של צדיקים קאמר הכי ודמשה עדיפא דזכה לזה בקבורת גופו כדקאמר מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום ואפשר שדימה אסיפת נשמת הצדיקים לקבורת משה שכבר היה משה בגופו נסתלק מחומר בפרישות מאכל ומשתה מ' יום ושפירש מן האשה ולא קם נביא כמוהו וק"ל:

איני והכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' כו'. אמתניתין לא קשיא להו דמה שהלך אחר עיניו גם זה היה מה' כדי להתנגם בפלשתים ולא בא לידי עבירה שלא נשאה כלל אבל מה שאמר הכא שבעיניו מרד בהקב"ה פריך שפיר הא כתיב מה' הוא ומשני כי אזיל מיהא בתר ישרותיה כו' ע"ד שאמרו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וק"ל:

תחילת קלקולו מיהא בעזה כו'. פירש"י דההיא דתמנת לאו קלקול כולי האי שלקח לו לאשה כו' עכ"ל יכ"ה לשון הירושלמי בנשואים היו יש לקדקד לר"ש לאמרינן בפ' אין מעמידין לרבות כל המסירין דאף בשאר אומות דרך חתנות ואישות אסרה תורה ובזנות גזרו וכן פסק הרמב"ם א"כ הוה קלקול טפי בלקחה לאישות מבזנות ויש ליישב דההיא דתמנת דהכא שלקחה לאישות היינו אחר שניירה דשרי בשאר אומות אפי' לר"ש ואביו [ואמנו] שא"ל כי אתה הולך לקחת אשה מערלים גו' דהיינו גם אחר שתתגייר כיון שבאה מזרע פסול וק"ל:

אלמלא נקרא שמה דלילה ראוי' היתה כו'. דנבי אשה שבתמנת ונבי אשה זונה לא הזכר שמם ובאשה זו הזכר שמה דלילה ראוייה היתה כו' ע"ד שאמרו ר"מ דייק בשמיה כידור וה"נ היה לו לשמשן לדייק בשמה ולפי שמצינו ג"פ ותאמר דלילה וגו' בהאי ענינא דרשו ביה שלדללה אותו בג' דברים שזכר בכחו בלבו במעשיו וק"ל:

גיבדין דברי אמת. פירש"י ראתה שערו גדול ולא היה שותה יין כו'. עכ"ל בקרא לא הזכר מפורש דהיה אסור בשתיית יין ואי משום דכתיב כי נזיר אלהים יהיה גו' הא ע"כ לאו לכל מילי קאמר דיהיה נזיר דהא היה מותר ליטמא למתים כדתנן בפ"ק דנזיר ולא תנן התם כנזיר שמשון אלא דאסור בגילוח שער וי"ל דלמדו לומר שהיה שמשון ג"כ נזיר מיון מדהזהרה אמו על כך דכתיב אל תשתי יין ובזה יתיישב דקאמר לקמן מאי כל טמא כו' דאיכא לאקשויי ואימא דעד השתא דברים טמאים במת קאכלה דשרי לכל שאר ישראל והיום לא תאכל כמו שאסר לה היין מהיום כשאר נזיר דיי"ל דדאי לא אסר לה יותר ממה שבנה נאסר והרי הוא מותר בטומאת מת ולהכי אצטריך לאוקמא דלא טמא ממש קאמר אלא דברים האסורים קאמר וכפירש"י וק"ל:

הוא אייה לדבר טמא לפיכך כו'. עיין פירש"י ויותר נראה לפרש בענין זה בעצמו שהוא אייה לדבר טמא דהיינו להכותם בלחי החמור ולא בידו כדכתיב וימצא לחי חמור טריה גו' וע"כ לא נעשה לו גם אלא בלחי החמור זה שבו נתלו חייו ועי"ל שלשון תאווה נמצא על הרוב במקרא בדבר אכילה וז"ש שאייה לדבר טמא דהיינו לאכילת דבש מתוך גויית נבלת האריה שהוא דבר טמא דו"ק:

ותחל רוח ה' כו' חלה נבואתו של יעקב כו'. משמע ליה רוח ה' רוח נבואה כמשמעו במקום אחר ולא רוח גבורה כתרגומו ולפי שלא נמצא בשמשון שהיה נביא ע"כ אמרו שחלה נבואתו של יעקב יהי קן נחש גו' ובב"ר מפורש דמיון שמשון לנחש בכמה דברים וק"ל:

שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כו'. בירושלמי מפרש שהיו שערותיו מקשקשות כוזב כו' ע"ש:

בין צרעה גו' צרעה ואשתאל ב' הרים גדולים כו'. דמשמע ליה קרא דבמקום שהיה בין ב' מקומות הללו החל רוח ה' גו' ולא פירש במה וע"כ אמרו בו שבין אותן שני הרים היה רוח ה' החל בו דרך גבורה שהיה מקרבן לאותן ב' הרים למקום שבין שניהם ושם היה טוחנן וניחא ליה דבמקרא מצינו צרעה ואשתאל בנחלת יהודה היו דהיינו ב' עיירות אבל הכא בב' הרים שנקראו ג"כ צרעה ואשתאל ואותן טוחנן זה בזה דו"ק:

והוא יחל להושיע את גו' הוחל שבועתו כו'. דאין לפרש שהוא יתחיל להושיע ישראל מיד פלשתים דכבר כתיב בימי שופטים ויאמר ה' הלא ממצרים גו' ומן הפלשתים ותצנעקו אלי ואושיע אתכם מידם וע"כ דרשו שהוחלה שבועתו של אברהם בימיו כדכתיב גבי' ובעת ההיא פלשתים מושלים בישראל אבל קודם זה גם שהיו פלשתים מצירים לישראל כדמוכח ההיא קרא ואושיע אתכם מידם מ"מ לא היו מושלים בהם כדרך המלך בעם והשבועה היה שלא יהיה אחד מושל על חבריו וצ"ל דבאותו זמן היה נכדו של אבימלך קיים שהשבועה לא היה רק עד נכדו וכן נראה מפירש"י פרק א"ט כ"כ הרד"ק בס' יהושע ע"ש:

דף י.

וברגי נא גו' ואנקמה נקם אחד גו'. פירש"י אחת מעיני תן לי נקמה כו' ושכר האחרת לנעה"ב עכ"ל והוא מדברי הירושלמי ועי"ל לפי סוגית התלמוד שלנו שענגש בעיניו על שמרד בעיניו כדאמר לעיל וע"כ אמר דהיה די לו בעונש אחד מב' עיניו ועל האחרת אמר תן לי בנקמה:

ושאמר זכור לי כו' ולא אמרתיו לאחד מהם העבר לי מקל כו'. אמר ג"כ שאפילו שוחד קל כזה לא קבלתי ואין עונש עוררן עיני בעבור השוחד כי יעור וע"כ נקם אחד משני עיני וק"ל:

זכור לי עשרים ושתים שנה ששפטתי כו'. לא נמצא בקרא רק והוא שפט את ישראל עשרים שנה י'בירושלמי כתיב אחד אימר עשרים שנה וכתוב אחד אימר ארבעים שנה ולא נמצא במקרא ארבעים

שנה ועיין בזה בתוס' פ' במה בהמה ותירצו המפרשים בזה לפי שכפל הענין לכתוב שני פעמים ששפט כ' שנה וע"כ אמר כתוב אחד אימר כ' שנה והיינו קרא קמא וכתוב אחד דהיינו קרא שני הוסיף עוד עשרים שנה דה"ל ארבעים עם עשרים הראשונים ומשני התם דפלשתים היו יראים ממנו כ' שנה אחר מותו ולפי דרך זה יש לקיים גירסת תלמוד שלנו דכצ"ל זכור לי עשרים שנים שנה דר"ל זכור שתי פעמים עשרים שנה דכתיבי בשני פסוקים דהיינו ארבעים שנה ואפשר שחלקן הכתוב משום דבקרא קמא מפורש וישפוט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה דהיינו בעוד שהיו פלשתים מושלים עשרים שנה ובאידיך קרא לא כתב בימי פלשתים שנכנעו שוב בעשרים שנה השניים שפט אותן כ' שנה דה"ל שני פעמים עשרים דהיינו מ' שנה דו"ק:

יבא מי שחזר לאחוריו כו'. ובענין זה אמר ג"כ שהפנה זנבותיהן זה לזה דהיינו אחוריהן זה לזה לרמז כיון שהם חזרו משבועתן לאחוריהם גם לישראל ניתן רשות לחזור אחור משבועתן:

בין כתיפיו כו' שנאמר וישם על כתיפיו וגמירי דאין כו'. משמע ליה דשם אותם כולם מונחים על שני כתיפיו ולא ששם מקצתם על כתיפיו והשאר יצא מחוצה לו כנושא קורה ארוך על כתיפיו דא"כ מאי אשמעינן קרא דנשאם על כתיפיו דמשמע על שני כתיפיו אי לאו לאשמועינן דנשאם שהיו מונחים כלם על ב' כתיפיו דהוי ס' אמה כדגמרינן בלתיית וק"ל:

ויהי טוחן בבית גו' אין טחינה אלא לשון עבירה כו'. הוציאו לשון טחינה מפשוטו דא"כ בעל כרחו טחן להם ברחיים שהיא מלאכה כבידה והו"ל למכתב וטחן להם או ונתנו לו לטחון דמשמע בע"כ אבל ויהי טוחן משמע לשון רצון דהיינו לדבר עבירה כדמסיק כדאמרי אינשי כו' ומיייתי מתתנן לאחר אשתי גו' דמוכח טפי לדבר עבירה כדכתיב בתר הכי ועליה יכרעון גו' כי היא זמה גו':

דן את ישראל כאביהם שבשמים שנאמר כו'. והמקרא מפורס דן ימין שבטי ישראל כאחד וכפירש"י דלענין הדין ממש קאמר אבל בב"ר ובתנחומא מפרש לה לענין נקמה בפלשתים ע"ש:

שמשוון מעין כו' שנאמר כי שמש ומנן ה' אלהים גו'. הכוונה בו כי מדת הרחמים והדין לפי המקבלים כמו שמש הפועלת דברים הפכיים לפי המקבלים ושמשון מעין שמו אף שהיה ממתת הגבורה והדין דמדן קאתא כדאיתא בריש פסחים מ"מ לגבי ישראל בא ברחמים להגין עליהם וגו"ן שמשון כינוי על ישראל שהיה שמשן ומנינן של ישראל דו"ק:

בתום בד"ה אלא מעתה לא ימחה תימה כו' והכא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה כו' עכ"ל. וצ"ל דהמקשה פסיקא ליה בשום דוכתא דשמשון נמחק ולאו משום דלא חשיב ליה בהדי הנך שאין נמחקין דהא איכא למימר תנא ושייר כדאמרי' גבי שלום דו"ק:

גמ' בלעם חיגר ברנלו אחת שנאמר ויילך שפי כו'. אמרו בזה שע"י שנלחן רגלו אל הקיר היה מכותת וחיגר באותו רגל וזכר הכתוב זאת בגבולותיו הראשונה דמיד שבא לא היה חש במכתו והלך שפי וחיגר אולי ויכל לקללם כמ"ש השנאה מקלקלת השורה ובשמשון קאמר דחיגר היה בב' רגליו לפי הדמיון לנחש לפי שאין לו רגלים לרון ולהזיק הרי הוא מטיל עצמו על האורח ודרך להזיק העוברים ושבים שם ולהפיל הרוכב אחר כך שמשון אחר שהיה חיגר ברגליו גם אסור בנחשתים ולא היה יכול לרון אחרי הפלשתים להרגם סבב הקב"ה שיהרגם ברכבם על הגג וק"ל:

צדיקיהו בעיניו כו'. פירש"י לא ידענא מנלן דנשתנה לשבח וכן אסא כו' עכ"ל נראה לפרש בצדיקיהו ע"פ מ"ש הכתיב וכל אנשי המלחמה דרך שער בין החומותים גו' ומפורש במדרש והביאו רש"י בסוף ספר מלכים מערה הולכת מביתו עד עירבות יריחו וברח לו דרך המערה והקב"ה זימן צבי כו' ולכדהו כו' ע"ש והשתא מדמסך עצמו לברוח בלילה ובמערה הרי היו לו עינים לראות מעין דוגמא של מעלה שרואה בחשך וגבי אסא יש לפרש מדכתיב גביה בד"ה וירצץ אסא מן העם גו' והוא ענין דריסת רגל כמו ויתרוצצו הבנים בקרבה גו' דוגמא דבשל מעלה כתיב אתה רצצת ראשי לוייתן. ומיייתי רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה כו' ללא תימה דלאו לקותא הוה אלא מתוך זקנה חלה ומיייתי דהא אמר רב יהודה כו' שאחזו פוגדרא שהוא דאי לקותא כדמסיק כמחט כו' ואפשר דלמדו לומר כן מדכתיב בד"ה עד למעלה חליו וגם בחליו לא דרש גו' וק"ל:

מפני מה ענגש אסא מפני שעשה אנגריא בת"ח. ומיייתי לה מדכתיב השמיע את כל יהודה לרבות ת"ח וקאמר אין נקי כו' הוא מלתא באנפי נפשיה לדרוש מיניה אפילו חתן כו' ואפשר דקאמר דגם מפני זה ענגש אסא שעבר על דברי הכתיב נקי יהיה לביתו גו' אע"ג דבמלחמת מצוה אמרינן בס"פ משוח מלחמה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו כו' הכא לאו מלחמת מצוה היה דו"ק:

שמשוון שנתגנה בו כתיב ביה ירידה יהודה כו'. אע"ג דאיכא למימר דחדא כפשטיה או שבהר היה ויעל כפשטיה וירד לדרשת הגנאי או וירד כפשטיה דבעמק היה ויעל לדרשת שנתעלה מ"מ קאמר כיון דלית בהו הכרע שניהם לדרשה אך קשה דהא גבי שמשון נמי כתיב ויעל ויגר לאביו גו' ואם נימא כפשטיה שעלה מתמנת א"כ ע"כ ממקומו מוכרח דתמנת בעמק היה וכפשטיה כתיב שם וירד שמשון תמנתה ולא ה"ל למדרש אלא עלייה דיהודה ויש ליישב דלפי הדרשה ההוא ויעל נמי דגבי שמשון על שנתעלה בו שחזר משם ופירש מהעובדת כוכבים ושאל לאביו ואמו והם מיחו בו כמ"ש האין בבנות אחיך גו' עד אשר אח"כ חזר הכתיב בגנות כולם שאמר וירד שמשון ואביו ואמו גו' דו"ק:

שבל עינים מצפות לראותו כו' כפירש"י לענין הכנסת אורחים בביתו של אברהם קאמר לה ואהכי שייך לאתניי דך דויטע אשל כו' הכא אבל הרא"ם פי' שכל עינים מצפות לראותו היא מערת אברהם כו' עכ"ל ע"ש ולא ידענא למה לקח לו דרך אחרת דלא משמע כן מתוך שמעתין כמ"ש:

גיוורת אני כו'. לאיסור נדה היה חושש דעתידה התורה לאסור כרת ולאיסור בעובדת כוכבים אע"ג דאינה אלא גיוורת ב"ד של חשמונאי כדאיתא פ' אין מעמידין היה חושש לאותה גזירה כמו שקיים אברהם אפילו עירוב תבשילין ועוד דמן התורה נמי קנאין פוגעין בו וכתב הרא"ם וא"ת איך הותר לבא על הזונה והלא כו' שמא ו"ל כו' אבל מ"מ קדשה בכסף או בשטר ואח"כ בא עליה כו' ע"ש ואין נראה דכתיב פן נהיה לבז ומא גנאי היה אם נתקדשה לו ועוד אמרו גדולה עבירה לשמה כו' ועוד דנראה דמעשה זה לא היה אלא בינו לבניה ואין אשה מתקדשת בלא עדים אפילו בקדושי ביאה והרמב"ם בפ"א דהלכות אישות כתב קודם מתן תורה היה אדם פוגע באשה בשוק אם רצה היא והוא נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך והולך והיא נקראת קדשה משנתנה תורה נאסרה כו' עכ"ל כל זה מרמז על מעשה יהודה ותמר שלא נכשל אלא בדבר זה שעתידה תורה לאסור ובב"ר זימן לו הקב"ה מלאך הממונה על התאול לעבור בכזה דהיינו דבר שעתידה תורה לאסור וק"ל:

פגויה אני כו' יתומה אני כו'. פירש"י שהייתי קטנה והשאוני אמי ואחי ואין נשואין לער ואופן כלום כו' ולהך סברא לאו בתו של שם היתה כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא דהאי יהודה לא נתכוון לכך שהרי לא ידע שהיא בלתי אבל איכא לפרש דא"ל לשמא קיבל אביך קדושין מאחר בלי ידיעתך

בקטנותך ואין אתה פנויה כמו שאמרת וא"ל יתומה אני שכבר מת אבי בהיות בבטן אמי כמ"ש באבוי יבואיל לא קבל אבי קדושין עלי והשתא ניחא דיש לקיים שפיר דבתו של שם היתה ודו"ק:

ויטע אשל גוי וח"א פונדק כו'. ופירש"י ולשון אש"ל נוטריקון אכילה שתייה לויה כו' עכ"ל ובב"ר מפורש אשל שאל קופר כו' והוא ממלאת הפוכות כמו כשב וכבש ולפי פירש"י בחומש וח"א פונדק לאכסניא ובו כל מיני פירות עכ"ל ניחא טפי דאין אשל יוצא ממשמעו שהוא לשון אינן בקרא ודו"ק:

אל תקרא ויקרא אלא ויקריא כו'. מה שהביא אותם להוציא לשון ויקרא שהוא פועל עומד ללשון ויקריא שהוא פועל יוצא לאחרים לאל"כ מה טעם שקרא אברהם שם ה' בפונדק או בפרדם אלא שבפונדק או בפרדם לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו כו' עד שהקריא אותם בשם ה' וק"ל:

דף י'

משום דכסתה פניה כו'. דלויכא למימר בהיפוך משום דכסתה עכשיו פניה ולא היה יכול לראותה ולהכירה שתמר היא חשבה לזונה דהא כיון דאין דרך הזונות לכסות פניהם אף אם לא הכיר בה שתמר היא מ"מ לא היה לו לחושבה לזונה ולכאורה גם לפירושם לא יהיה כי כסתה פניה טעם על ויחשבה לזונה אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה לא הכירה וטעם ויחשבה לזונה לפי שיושבת בפרשת דרכים כפירש"י בחומש לפי פשוטו ורש"י בחומש פי' לפי דרשה דהכא כי כסתה פניה כשהיתה בבית חמיה היתה צנועה לפיכך לא חשדה עכ"ל ולפ"ז ניחא דכי כסתה פניה הוה שפיר טעם לויחשבה לזונה משום דכסתה פניה בבית חמיה כדרך הצנועות והך אשה לא כסתה פניה כדרך הפרויות לכך לא חשבה לתמר אלא שהיא זונה וק"ל (עיי' בפ"ק דמגילה ע"ס):

בא גבריאלי וקרבן. כי הוא מלאך הממונה על השריפה ומלמד זכות לישראל כדאי' פ' יוה"כ גבי נתנו לו יחלי אש לשרוף ירושלים כו' ובפ' ע"פ בהצלת חנניה מישאל ועזריה ע"ש ופי' הכתוב למנצח שנצח גבריאלי לסמאל על תמר שהיתה אז כיונת אלם כשרחק סמאל סימניה בשביל דוד שיצא ממנה וק"ל:

למנצח על יונת אלם כו'. קראה יונה ע"ש כ"י דמתנולא ליונה ואמר שהיתה כאלם כלקמן דלא בעי ליה למימר כדי שלא להלבינו אלא כאלם המרמז לאיש אשר אלה לו אנכי הרה. ואמר ומך ותם תרוייהו כתיבי בדוד מך דכתיב כי יחיד ועני אני גוי ותם כי אני בתומי אלך. ואמר ד"א שגולד כשהוא מהול כו'. והא דאמרין פרק התכלת בדוד כיון שנסתכל במילה שבבשרו נתישבה דעתו כו' למ"ד בגולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ניחא ולמ"ד דאין צריך להטיף כו' מ"מ שמח שלא היה ערל גם כי לא נתיקיים בו בקום עשה:

בשם שבקטנותו כו' כך בגדולתו כו'. בפ"ק דמגילה מפורש דוד הוא הקטן כו' כשם שבקטנותו כו' ע"ש בחיובשניו וק"ל:

נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן אש כו'. מתוס' דפ' הזהב ומתוספות דכתובות היא מוצת בלא אל"ף כמו יוצת אש גוי' עכ"ל וכתב הריטב"א דלא מצינו כן בכל הספרים כו' עכ"ל ואין מקום לתמימתו דאין רצונם שהוא חסר אל"ף בכתוב אלא דר"ל שהוא חסר בקרי שהאל"ף נחה ואינה נקראת אלא מוצת בלא א' וכפירש"י בהדיא בב"ר ע"ס:

הכר נא כו' בהכר בישר לאביו בהכר כו'. ר"ל שהקב"ה פרע לו במדה כשם שהוא רימה אביו ע"י כתנתו זה שהיה חושב כי טורף ויוסף והיה מצטער אביו על כך כך תמר רימתה אותו בכליו עד שנצטער יהודה למצאה כמ"ש פן נהיה לבזו וכיוצא בזה אמרו בב"ר אתה רמית לאבין בגדי עזים חייך כו' ואף שהכתוב הזה בלשון רבים נאמר זאת מצאנו הכר נא גוי' תלוי בדרש הזה האמירה ביהודה כי הוא החשוב בהם ועל פיו עשו מה שעשו וק"ל:

אין נא אלא לשון בקשה כו' הכר פני בוראך כו'. ר"ל שאף אם תכפור באותו מעשה גם בסימנין לפי שלא היו עדים באותו מעשה גם שלא הכירו הסימנין הכר פני בוראך שהוא היודע ועד ולא תעלם עיניך ממני ורש"י פי' בחומש ואל תאבד ג' נפשות שהם בכלל שאמרה ממני כי העובר ירך אמו והרי למפרע ב' עוברים היו לה וק"ל:

ויכר יהודה ויאמר צדקה גוי' והיינו דא"ר חנין כו'. נראה דקשיא ליה לתלמודא בקרא שאמר ברישא דקרא והיא שלחה אל חמיה גוי' וסיים ויכר יהודה גוי' וקראו בשמו דהוא יתורא דקרא דלא הו"ל לכתוב אלא ויכר ויאמר צדקה כו' דהא ודאי אחמיה דרישא דקרא קאי א"י דלמה שינה הכא להזכירו בשמו והו"ל למיכתב נמי הכא ויכר חמיה גוי' כמו ברישא דקרא וע"כ דרשו והיינו דא"ר חנין כו' שעל שם ההולאה הנזכרת כאן קראו יהודה בשמו ע"ש הקב"ה:

יוסף שקדם ש"ש כו' דכתיב עדות ביהוסף שמו כו'. כמו שת"י סהדותא על יהוסף שויה דלא קירב לאיתת רבוינה כו' ונתוסף בו ה' מטעם שע"י אות ה' שנתוספה בו יש בו אותיות שם הוי"ה חוץ מה' אחרונה שבשם שהוא עיקר שם הוי"ה כי ה"א אחרונה היא ה"א נחה בשם וביקרא רבה עדות ביהוסף י'ה מעיד שלא נגע באשת פוטיפר כו' וכמ"ש שבטי י'ה עדות לישראל גוי' כמ"ס לקמן בשם י'ה המחובר באיש ואשה ודו"ק:

יהודה שקדם ש"ש כו'. דהיינו שקדם ש"ש בהודאתו כמ"ש לו הכר פני בוראך ועל תעלים כו' ודע דבפ' א"נ איתא נמי הך דרב חנא כו' דיהודה קדם ש"ש בפרהסיא כו' ומפרש לה בענין אחר דהיינו במה שירד נחשון תחלה לים כו' ע"ש ונ"ל דהא והא איתא וק"ל:

נקרא כולו על שם של הקב"ה כו'. ואע"ג דבלידתו נתנה לו אמו לאה זה השם מטעם הפעם אודה את גוי' לא היתה קורא אותו אלא אודה אבל הש"י שם בפיה לקרותו כולו על שמו של הקב"ה ע"ש יהודה שיש בו כל שם הוי"ה והד' נוספת להורות על לשון הודאה שע"י ההודאה שאמר צדקה ממני זכה לקרותו כולו על שם הקב"ה ולזה כיוונו באמרם לאה תפסה הודאה ועמדו בניה בני הודאה יהודה כו' כמפורש פ"ק דברכות בחידושי אגדות דהיינו שנאה כמתנבאת שלא מדעת נתנה לו זה השם יהודה ודו"ק:

אתה הצלת תמר וב' בניה כו'. הדמיון כשם שיהודה קודם ש"ש בהודאתו אשר ע"י זה ניצלה תמר וב' בניה מהשריפה ע"י גבריאלי שהוא מלאך אש ע"י שקירב סימניה כלעיל כך חנניה מישאל ועזריה קדשו ש"ש להמות לה' אשר עש"ז נקראו ישראל יהודה בעבור שהם מודים לה' והיה ג"כ הצלתם מן השריפה ע"י גבריאלי מלאך הממונה על האש כמפורש פרק אע"פ:

צדקה ממני מנא ידע יצתה ב"ק כו' מפורש בשילהי מסכת מכות ע"ש:

ולא יסף עוד לדעתה כו' כיון שידעה שוב כו'. פירש"י כיון שידעה שהיא צדקה ולג"ש נתבוונה עכ"ל נראה מפירושו שיהיה גם מלת לדעתה פי' כן שלא פסק ממנה בשביל שראה דעתה וכוונתה לג"ש אבל לא ידענא מי הכריחו לזה להוציא לשון לדעתה דקרא ומלת שידעה לגמרי ממשמעו לפי פשוטו מלשון

והאדם ידע את חוה והרבה כמוהו כיון שידעה ודא עליה שוב לא פסק ולא היה נגאי בעיניו לבא עוד אליה וק"ל:

ע"ש וכתוב התם ולא יסף גוי' הכי מפרש סוף פ"ק דסנהדרין ע"ש:

והפרד אשר תחתיו גוי' תנא דבי ר"י באותה שעה נבקעה כו' ובגירסת הילקוט שקל ספסירא בעא למפסקיה תנא דבי ר"י כו' וכ"ה בע"י ונראה משום דהאי קרא יתורא הוא דמאי אשמועינן שהפרד עבר מתחתיו אלא דאי לאו הכי שהיה הפרד עמד במקומו ודאי דהיה פוסק עצמו בספסירא אבל הפרד עבר מתחתיו נבקע שאלו מתחתיו ואילו היה חתך אבשלום את שערו בחרביו היה נופל לשם וכן נראה מפרש"י בספר שמואל וק"ל:

תמניא בני למה ז' לאסקיה מז' מדורי כו'. יש לפרש דמשמע ליה הכי מהא דכתיב ברישא דעניינא ויעל על עליית השער גוי' דמאי אשמועינן ביה לפי פשוטו וע"כ דרשו ביה דויעל על עליית גוי' קאי אאבשלום דע"י שאמר דוד הני בני העלה אותו אביו עד שער העליון דמדורי הניהנם וענין דז"פ שאמר בני העלהו ר"ל אע"ג דאבא לא מזהב ברא כדאמר פרק חלק וכמ"ס התום' הכא ה"ק כיון דמעשה בת שבע גרמה לו כמ"ס הגני מקום גוי' אמר כיון שבנו ענגש על ידו זיכה נמי בשבילו להעלותו ממדורי ניהנם וז"ש מי יתן מותי אני תחתך שהרי עוני גרמה לו זאת וק"ל:

ואידך א"ד דקריב רישא לגבי גופיה כו'. בקרא אינו מפורש שהיה ראשו מושלך מגופו כפירש"י ואולי מדכתיב ויאחז ראשו באלה ולא כתיב ויאחז בשערות ראשו באלה דלקתני נתלה בשערו משמע להו דהובלל ראשו מגופו ע"י שנאחז באלה וק"ל:

ואבשלום לקח ויצב לו גוי' מאי לקח אר"ל שלקח מקח רע כו'. כה"ג דרש ר"ל בפרק חלק גבי ויקח קרח גוי' ושם מפורש בחידושינו וכן יש לפרש הכא והוא המקח רע שהציב לעצמו בחייו נגד אביו כמו יצאו נציבים גוי' וז"ש המצית זו היא דבר שאינו הגון להיות הבן נצב נגד אביו אבל היה זה מעצה עמוקה בגזירת מלכו של עולם כו' ורש"י פי' בע"א ע"ש:

דף יא.

גמ' וישלחוהו מעמק חברון כו' בעצה עמוקה כו'. מפורש בב"ר והלא חברון בהר היה כו' ופירש"י בחומש מדכתיב ויעלו בנגב ויבא עד חברון כו' והקשה הרא"ם לפירש"י ואין זו ראייה דלמא משום דא"י גבוה מכל הארצות כו' ע"ש באורך נראה לקיים פירש"י דלאו מויעלו מביא ראייה אלא מדכתיב בנגב מוכח שהוא מקום טרשין כמ"ס ארץ הגנב נתתני אבל לא ידעתי מי הכריח אותם לזה דהא איכא למימר מה שאמרו והלא חברון בהר היה שראו עיר חברון שהיא בהר ואין זה תימה שיביאו ראייה מן המקומות מן זמנם על זמן שעבר דכה"ג אמרינן פרק מי שהיה לגדי חזי לי האי אתרא דמסדום ועד צעור כו' ובפרק כיצד מעברין לגדי חזי לי האי אתרא דמחנה ישראל כו' ודו"ק:

עצה עמוקה. בתנחומא מה מאד עמקו מחשבותיך אר"י מחשבה עמוקה נטלת עם אברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך גוי':

שלא היה לו בן הגון למלכות כו'. כמ"ס כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי דהיינו דבנה לו מצבה זו בחייו שיהיה לו להזכרת שם כי בניו אינם הגונים למלכות שיזכר שמו על ידם ורב חסדא שאמר גמירי כו' ר"ל דבדואי בנים שהיו לו מתו בחייו בחטא שריפת חלקת יואב ויש דלקדק קצת בהאי לישנא דאינו מניח בן לירשו דהל"ל בניו מתים בחייו ויש לפרש דקאמר הכי דגם אם לא מתו בניו בחייו הרי הוא שמר במלכות אין בניו יורשין אותו כדאמרין פרק נ"ה דמורד במלכות נכסיהם למלכות ודו"ק:

בתום' בד"ה לעולם מדה טובה מרובה כו'. וי"ל דעדיין גבי מדת פורעניות מיירי דריפה ולא הריגה כו' עכ"ל ויש מקשים בזה מהא דאמר במיו"ק פ"ג והיה עורר חניתו על ח' מאות חלל ומתאנח על מאתים שלא הרג אלף כדכתיב איבה ירדוף אחד אלף ואמאי (היה) קרי ליה מתאנח הא לא הוי התם רק דריפה בעלמא כו' עיין בחוקני:

בד"ה מרים המתינה למשה שעה אחת לאו דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע כו' על א' ת"ק כו' עכ"ל שליש שעות מז' ימים הוא בקירוב על א' ת"ק דהשתא במדת פורענות כשיעור שהוא מודד מודדין לו ולא יותר והי"ל מדה טובה מרובה על א' ת"ק ממדה רעה אבל רביע הוא יותר הרבה מת"ק על אחד דהשתא צ"ל נמי דבמדת פורענות נמי יותר ממה שמדד מודדין דאל"כ הו"ל ממדה טובה יותר מת"ק על א' מדה רעה ודו"ק. (אמר המגיה ול"נ דהתום' נפקא להו מקרא דכתיב במדת פורענות פוקד עון וגו' על שלשים ועל רבעים ובמדה טובה כתיב ועושה חסד לאלפים דהיינו אם במדה פורענות משלם דור רבעים הויא גבי חסד לאלפים אחד מת"ק ואם משלם דור שלשים הויא גבי חסד לאלפים אחד מת"ס בקירוב והכי נמי אם המתינה מרים שליש שעה הויא אחד מת"ק בקירוב ואם המתינה רביע שעה הויא אחד מת"ס בקירוב ונקט שפיר או רביע שעה ודו"ק):

בא"ד אבל קשיא לרבי והא במרגלים נפרע יום לשנה כו' מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דלפי מה שפירשו לאו דוקא שעה אלא שליש שעה הרי מדה טובה דמרים מרובה ת"ק על א' ומדת פורענות המרגלים אינו אלא סס"ה על אחד ואפשר דה"ק כיון דמדה טובה במרים הו"ל ת"ק על א' א"כ במדה רעה לא הוי אלא כשיעור שמדד ובמרגלים הרי מצינו במדה רעה סס"ה על א' ודו"ק:

גמ' ותתצב אחותו גוי' אר"י פסוק זה כולו ע"ש שכניה כו'. דלפי פשוטו מה לו להזכיר כל זה דלא הוי"ל להזכיר רק הסבה הנפלאה שמצאו בת פרעה ביאור ואחותו באה ואמרה האלך וקראתי גוי' וע"כ דרשו מיינה להשיעונו כי מעשה ה' במועצות ודעות רחוקות משכל האנושי כמו שהיה בענין זה שבהשלכתו ליאור חשבו שנתבטלה גבולת מרים כלקמן שאביה טפחה על ראשה כו' אבל היתה סבה עצמית שתמצא אותו בת פרעה ושע"י"ו נתגלד בעיני כל וע"ש שהשכינה כביכול היא בגלות עם ישראל שע"כ קראה אחותו שהיא בגלות עמיה ובתחלת גאולתן היתה השכינה נצבת שם דהיינו ותתצב אחותו וגו' וקאמר מרחוק לדעה דהיינו בדעות רחוקות מדעת האנושי ע"י משה שהיה בו היראה ביותר שלמות כמ"ס מה ה' אלהיך גוי' שאמרו בו שהיא מלתא זוטרתו לגבי משה שהיה בו יראה האמתית וקאמר כי לא יעשה ה' גוי' כ"א גילה סודו גוי' כמו שגילה כבר זה למרים וסיים ויקרא לו ה' שלום להביא על ידו שלום שיצאו ישראל בשלום משם וק"ל:

ח"א חדש ממש וח"א שנתחדשו כו'. ובש"ר איכא בזה דעת שלישית ע"ש חידוש המלוכה כמו ונחדש שם המלוכה לשמואל שהוריהו מצריים מכבאו ג' חדשים עד שא"ל כו' ע"ש ומייק ליה שם מדכתיב ויקם שחזרו והעמידוהו ולמ"ד שנתחדשו גזירותיו יש לפרש לשון ויקם שקם עליהם לחדש גזירות רעות כמו רבים קמים עלי וק"ל:

ויואמר אל עמו גוי' תנא כוי' לפיכך לקה תחלה כוי' דכתיב וככה ובעמך גוי'. ולא מיייתי קרא דמקויה גבי צפרדעים דכתיב כה"ג ועלו ובאו בביתך גוי' ובבית עבדיך ובעמך גוי' משום דכן דרך הכתוב להזכירם כפרט החשוב חשוב קודם אבל איך קרא מיד בתריה יתורא הוא גס שינוי הוא דכתיב ובך ובעמך :בעבדיך שהקדים בהאי קרא בעמך לעבדיך וע"כ דרשו מהאי קרא דלפי תחלת העצה שנאמר ויאמר אל עמו גוי' דמשמע הוא התחיל ואח"כ עמו ואח"כ עבדיו כך היה קללתן כמפורש בהאי קרא בתרא דגבי צפרדעים וכן משמע בש"ר ע"ש אבל רש"י ז"ל לקח לעצמו דרך אחרת והביא דרשה דהכא אקרא קמא דגבי צפרדעים ודרכו לא ידענא וק"ל:

הבה נתחכמה לו להם כוי' באו ונתחכם כוי'. וכתב הרא"ם ולא ידעתי למה לא הקשו על רב ועצם גוי' שהם בלשון יחיד כוי' וע"ה האסמכתא הקשו להם מיבעי ליה כוי' עכ"ל ע"ש באורך ולי נראה לפרשו דרשו כן דלא יתכן לומר נתחכם שהוא בקשת חכמה על כל מה שנזכר בקרא לעשות לישראל וע"כ אמרו כי בקשת חכמה זו היא דבר שכלי ועיוני נתחכם למושיען כוי' שהוא ודאי דבר עיוני וע"ד אסמכתא אמרו לו להם מיבעי ליה כמ"ש הרא"ם א"נ דקאמרי הכי דלא יהיה סתירה בדרשה זו כיון דלא כתיב להם אלא לו. ומי"ש גוונס בחרב כתיב וחרבו שלופה גוי'. לבאורה מהאי קרא דמיייתי לעיל גבי אש ה"מ לאתויי נמי הכא דמסוים ביה כי באש ה' נשפט ובחרבו את כל בשר גוי' וכ"ה בש"ר ובילקוט וליישב תלמודינו נראה דודאי כמה קראי איתנהו דמוכחי דהקב"ה דן את החוטאים לפניו באש ובחרב אבל מיייתי הני קראי לענינא דהכא שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה והכי מתפרש האי קרא כי הנה ה' באש יבא גוי' בלהבות אש לדון החוטאים לפניו באש כמ"ש כי באש ה' נשפט בלשון נפעל ולא כתיב ישפטו כביכול לאותן שדנו אותן באש דהיינו שדנין את ישראל באש ע"ד עמו אנכי בצרה וגבי חרב מיייתי דלכתיב וחרבו שלופה בידו גבי בלעם שרמז לו שבחרב יהרג לבסוף על הליכה זו כמ"ש ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב וזה היה מדה כנגד מדה כמו שהוא החליף אומנתו שהוא חרב כמ"ש לאתנו לו יש חרב בידי גוי' וכנגד ישראל בא לקבל בפה אף הם החליפו אומנתם ולא הרגוהו בפה אלא בחרב כפירש"י בפרשת מטות ודו"ק:

והם אינן יודעין כוי' ועל אומה אחד מביא כוי'. בהאי קרא מפורש ביה שבועה בתורה דכתיב ולא יכרת כל בשר גוי' משמע עולם כולו כמו בימי נח גם בקרא דמיייתי כי מי נח זאת לי גוי' מעבור מי נח עוד על הארץ הוא כולל כל ישובו של עולם וק"ל:

אבל הן באין ונופלין כוי'. פירש"י בחומש שהיו מהוממין ומטורפין ורצין לקראת הים עכ"ל ועיין דברי הרא"ם בזה ע"ש ולבאורה הכתובים אינן מוכיחים כן דכתיב וישובו המים ויכסו את הרכב גוי' דמשמע שהמים באים עליהם והנראה לפי מה שהכתובים מוכיחים כי במקום שנבקע הים ונעשה לחרבה והלכו שם בני ישראל בו במקום דרפו מצרים אחריהם דכתיב ויירדפו מצרים ויבאו אחריהם גוי' אל תוך הים והשתא ניחא כששבו המים על המצרים לא שבו רק על מקומם הראשון והכא ה"ק אינו מביא מכול לעולם לשטוף מקום היבשה כמו שהיה בימי נח אלא הוא מביא הבריות בתוך הים לשטוף אותן והמבול לא בא בגבולן אלא שהם באים בגבול הים ודו"ק:

בי בדבר אשר זדו גוי' בקיירה שבשלו כוי' דכתיב ויזד יעקב גוי'. רש"י הביא הך דרשה בחומש פ' יתרו :כתב עליו הרא"ם א"ל בש"ר רק בקיירה שבשלו בה ולא ידעתי מהיכן הוציא כוי' מלשון ויזד ולא מלשון :ם מזדים מלשון רשע כוי' למה לא נאמר שלא כווננו בזה אלא משל כוי' ולא שפי' זדו מורה ע"ז עכ"ל ובכל הנוסחאות גמרות שלנו ישנו בגמרא דמיייתי האי קרא ויזד יעקב גוי' ויש לקיימו ע"ש. ומי"ש שלא כיונו בזה אלא משל בעלמא כוי' עד חופר גומן בו יפול כוי' עכ"ל אין זה דומה דחופר גומן הוא משל צדק על כל מי שחושב לעשות רעה לזולתו ולהפילו והוא עצמו נופל בו אבל משל בישול הקדירה כוי' אינו ענין על הרעה שחישב לעשות לחבירו ולא מצינו הך משל דבישול קדירה בשום דוכתא רק בענינא דהכא כי הבישול נאמר בכל מקום על דבר הבא במים וקאמר דבו בקיירה שבשלו את ישראל לגונם במי ים סוף דלכתיב כל הכן הילול היאורה גוי' בו בקיירה נתבשלו שנטבעו בים סוף וכדכתיב ויער ה' את מצרים גוי' כאלם שמענר את הקדירה כפירש"י שם:

ג' היו באותה עצה כוי'. לבאורה אין למאמר זה מקום כאן דמפרש קראי דפ' שמות ונראה דנסמך לכאן שזכר בעצת נתחכמה לו שהיו בעצה זו אלו שלשה ולכך אמר באותן ב' דברים שזכרו באותה עצה שהם האש והחרב כדלעיל בו דנונו דהיינו אייב שסתק נידון ביסורי אש כמ"ש אש אלהים נפלה גוי' גם השחין מטבע אש הוא ובלעם שיען להרע נידון בחרב כדמיייתי לעיל מקרא דבלעם וחרבו שלופה בידו כמ"ש לעיל ויתרו שברח זכו בניו כוי':

שנאמר ומשפחת סופרים כוי' מבואר פרק חלק:

ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי כוי'. דלא משמע להו לפרש כפשוטו ועלה ישראל בעל כרחינו כפירש"י בחומש דהא משמע מן הקרא שלא היו תופסין אותן לשעבדן ולולי הסיבה שיש לחוש ועלה מן הארץ לא היו משעבדין בהן כלל ומש"ה פירשו דועלה מן הארץ אמצרים קאי שישראל ילחמו בהם ויגרשום לישב תחתם וא"כ ועלינו מיבעי ליה כוי' וק"ל:

וישימו עליו גוי' עליהם מבעי ליה כוי'. דלפי פשוטו ששמו שרי מסים על ישראל לשון סימה לא יפול בו במינוי שרי מסים והי"ל למיכתב ויפקדו עליו שרי מסים לכך דרשו דלא קאי אשרי מסים אלא ששמו ממש מלבן על פרעה ובדרך אסמכתא קאמר עליהם מיבעיא כוי' כמ"ש הרא"ם ושא"ל יהיה סותר הדרש כמ"ש לעיל וקאמר שרי מסים דבר המסים כוי' הוצרך להוציא מפשוטו כיון דכינוי דעליו לא קאי אישראל אלא אפרעה פירשו דבר המסים כוי' כפירש"י וק"ל:

ח"א שמסכנות את בעליהן פירש"י בלשון ראשון דע"י אותן ערים ואותה עבודה נסתבנו ליטבע בים עכ"ל וקשה להאי לישנא דא"כ מה יפרשו בכל הני ערי מסכנות דמלכים ודל"ה דע"כ יתפרש להם הני בענין אחר וא"כ למה יצא להם זה מן הכלל וכן יש לדקדק גבי מסכנות בלשון ראשון דכתיב וינגלו את מצרים מה יפרש בכל אינך ודו"ק:

ח"א פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסם כוי'. נראה דלמדו כאן לומר כן שהוא פיתום הוא רעמסם דכבר היה רעמסם בימי יעקב דכתיב ויושב את אביו בארץ רעמסם וע"כ אמרו דחדא הוא שהוא הפיתום שבו נקרא רעמסם ע"ש ראשון ראשון מתרוסם וחד אמר מקום רעמסם ראשון בנו ונקראת פיתום ע"ש פי התקום וזהו הנכון שהכריח לרש"י ז"ל בפ"י החומש לפרש לפי פשוטו את פיתום ואת רעמסם שלא היו מתחלה ראויות לכך ועשאן חזקות כוי' עכ"ל משום דעכשיו לא היה תחילת בנינם דהא כתיב בימי יעקב ארץ רעמסם והרא"ם דחק שם בפירש"י לאין צורך ומיהו הדרש דהכא ימאן שיהיה ייבן שב אחיזוק בנין רעמסם כפירש"י בחומש לפי פשוטו דמלת ויבן נאמר על הרוב במקרא אתחלת בנין ויבן את נווה גוי' ואין להקשות לפי הדרש דהוא פיתום הוא רעמסם מאי ערי מסכנות דל"ל דפיתום רעמסם שם מדינה ולא שם עיר ויהיה שב מלת ערי אכל ערי מדינת פיתום שהוא רעמסם והענין

מבואר כי היו בני ישראל עם רב ולא היה קן למלאכתם עד שיצאו לפי שהיה ראשון ראשון מתרוסם או פי תהום בלעו לקיים מאמר השם ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה וק"ל:

בן יפרוך בן רבו וכן פרע' מיבעיא ליה. לאו דוקא בן רבו ופרע' בלשון רבים אלא דלא הו"ל למיכתב ירבה ויפרוך לשון עתיד אלא לשון עבר רבה ופרך גם שמצינו עתיד במקום הזה כמו ככה יעשה אייב גוי' ניחא להו לדרוש ולפרשו כמשמעו מלעתיד ודו"ק:

רוח הקודש מבשרתן כוי'. פי' הרא"ם ויהיה פי' כן ירבה וכן יפרוך כמו בטרם העיניו עכ"ל ועי"ל כן ירבה כמו שהמצריים היו יראים ואמרו פן ירבה וכן נראה לפרש מפירש"י בחומש ע"ש וק"ל:

ויקוצו מפני גוי' שהיו דומים בעיניהם כקוצים כוי'. פי' המצריים נעשו כקוצים בין החוחים וע"פ מ"ש בב"ר כשושנה בין החוחים ר"א כוי' מה שושנה זו כשהיא בין החוחים קשה ללקטה כך גאולתן של ישראל היה קשה לפני הקב"ה כמ"ש או הנסה גוי' וע"ש כשהייתם במצריים הייתם דומים לשושנה בין החוחים כוי' ע"ש ודרשו ויקוצו מלשון קוצים דלפי פשוטו הוא מקרא קצר דהו"ל למכתב ויקוצו בחייהם מפני גוי' כמו קצתי בחיי גוי':

דף י"א:

בפרך רא"א בפה רך כוי'. פירש"י משכם בדברים ובשכר כוי' עכ"ל ובמדרש ילקוט מפורש כדלעיל בשעה שאמר הבה נתחכמה לו קיבץ כל ישראל וא"ל בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה היינו דכתיב בפה רך נטל סל כוי' וכל מי שהיה רואה פרעה נוטל כוי' כיון שהחשיך העמיד עליהם נוגשים כוי' עכ"ל ונראה ליישב לפי זה המדרש דלמ"ד נמי בפה רך הא דכתיב לא תרדה בו בפרך ליבא לפרושי אלא בפריכה וכדמסיק הכא ודאי בפריכה אלא גבי בפרך קמא ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך שהוא תחלת השיעבוד משמע ליה לפרש בפה רך שע"כ נטל פרעה ג"כ סל ומגריפה כוי' ומאן דפלגי וס"ל דפרך קמא נמי בפריכה דאותו יום כשהחשיך התחיל הפריכה שהעמיד עליהם נוגשים כוי' כדלעיל והכי מפורש בש"ר וק"ל:

בתחלה בחומר ובלבנים כוי'. דכיון שעבדו בהם בכל מיני עבודה דלכתיב את כל עבודתם לא פרט נך אלו אלא לאשמעינן שבתחלה בחומר ובלבנים ולבסוף בכל עבודה בשדה ולבסוף את כל עבודתם דהיינו בכל מיני עבודה והכי מסוים ליה בש"ר והוא מבואר שכך הרגילם להיות לו עבדים גמורים שבתחלה בנו לו ערים כי בן דרך אנשי עיר לבנות להם מבצרים מפני אויבים ואח"כ הוסיף עליהם עבודת אנשי כפרים דהיינו עבודה בשדה שהיא מלאכה שפלה כדאמרין ביבמות ולבסוף בכל מיני עבודה כעבד גמור. ומי"ש שהיו מחליפין כוי'. פירש"י ה"ג בעבודה קשה ארשב"ן א"ר יונתן שהיו מחליפין כוי' וזו היא קשה שלא היו רגילין בכך עכ"ל אבל בכל הנוסחאות לא מיייתי הא שהיו מחליפין כוי' אקרא דעבודה קשה אלא אקרא דאת כל עבודתם וכ"ה בהדיא בש"ר ובילקוט ונראה לפרש דלפי הדרש נמי ולבסוף בכל עבודה כמפורש בש"ר כמ"ש לעיל לא הו"ל למכתב עבודתם בכינוי אלא ובכל עבודה כמו בכל עבודה בשדה וע"כ דרשו דכינוי קאי אעבודה דאיש ומאשה וללמד שבכ"א מהם שעבדו בו בכל עבודתם דאיש ומאשה דהיינו שהיו מחליפין כוי' דבלאו מלאכה המיוחד לכ"א הוסיף להן מלאכות המחולפות ודו"ק:

נשים צקניות כוי' בשעה שהולכות לשאוב כוי'. הוא דאר"י על נשים צקניות שהיו מפרנסין את בעליהן והיו נזקקין להן ולא היו מזנין תחת בעליהן ולכך מדמה להו הכא ליונה שאינה נזקקת אלא לבן זונה וק"ל:

הקב"ה מזמן להם דגים קטנים כוי' ושופתות ב' קדירות כוי'. ענין דגים קטנים כדאמרין בעלמא שהם מפרין ומרבין גופו של אדם וע"ש הברכה דכן ירבה שנאמר וידנו לרוב גוי' ורמז לזה במה שאמרו וזכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם גוי' שלא היו קונים אותן אלא שהקב"ה מזמן אותן להן בבדיהן ואמר בשכר תשכבון בין שפתיים ולא נתנו עיניהם באחר זכו להיות להם חן שבה זכו לבזות מצרים וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב גוי' כמ"ש ביה וה' נתן את חן העם גוי' ואמר כיון שהגיע זמן מולידהן הולכות ויולדות בשדה כוי' מיראת מצרים עשו כן בגזירת כל הכן הילול גוי' ומיייתי מדכתיב תחת התפוח עוררתך גוי' רישא דקרא מי זאת גוי' מתרפקת על דומה דהיינו שנוקדה לבן זונה במצרים וסיפא דקרא שמה דהיינו תחת התפוח חבלתך אמן גוי'. ואמר הקב"ה שלח משמי מרום מי שמנקה כוי'. שנאמר ומולדותיך ביום גוי' דבתר האי קרא כתיב לא חסה עליך עין לעשות לך אחת מאלה לחמלה גוי' דהיינו א' מכל אלו שזכר שעושין לחמלה לולל ביום הולדת וכתבי בתריה ואעבור עליך גוי' דהיינו שהיו עושין לך כן משמי מרום. ואמר ונותן להם ב' עגולין כוי' שנאמר וינקהו דבש מסלע גוי'. דבש להנקה ושמן לסיכה והאי קרא לפי פשוטו בטובת א"י הוא דכתיב ירכיבהו על במתי ארץ גוי' אבל לפי משמעו ממש לא מצינו זה הנם דבש מסלע גוי' בטובת א"י אי לאו באלו הולדות שהיו צריכין לכך דאדם אחר לידתם הלכו למלאכה גם לביתם שלא ירגישו בו המצריים. ואמר נעשה להן נם ונבלעין בקרקע ומביאין שוורים גוי'. גם כי ראו זה הנם נפלא חשבו שאין זה רק מעשה כישוף כמו שחשבו במכות מצרים ולפי שמעשה כישוף דומה לו אין לו כח רק בעולם הזה וכדי תפיסת יד אדם ע"כ חשבו שלא נבלעו רק כדי מחרישה שהוא תפיסת יד אדם ח"ש שהיו חורשין על גבן שנא' על גבי חרשו חורשים גוי' שאמר ברישא דקרא רבת צררני מעגורי מעגורי ממש כשהיו קטנים ועגרים במצרים שבאו להורגן אבל לא יכלו לי ע"י בליעה בקרקע ולפי שחשבו שהוא מעשה כישוף ולא נבלעו רק כדי מחרישה היו חורשים ע"ג לתופסן בתוך כדי מחרישה ולשון חרשו חורשים הוא כפול דהוא סני בקרא לומר על גבי חרשו וי"ל חורשים מלשון חרשיא שהוא כישוף כי המצרים היו בעלי כשפים ודו"ק:

היו מבצצין ויוציאן כעשב השדה שנאמר רבבה כצמח גוי'. דאי כפשטיה לענין רבוי קמדמה להו לצמח השדה למה שינה מלשון הנאמר בברכתם כחול הים או ככוכבים אלא לענין יציאתן מן הקרקע שנבלעו בה מדמה להו כצמח גוי'. ואמר באים עדרים כוי' ותבאי בעדי עדיים גוי'. דאי כפשטיה מלשון עדי וקישוט שתבואי בקשוט' קאמר היאך מסוים בו ואת ערום ועריה וע"כ דרשו מיניה מלשון עדרים אבל לא מצינו מלה שיהיה חסר הרי"ש שהיא עיקר המלה וי"ל בדרך צחות לפי שדרך הקטנים שמוצא הרי"ש קשה להם בדבור ומגלגלים אותה בדבורם בפרט אלו הקטנים שנתגדלו במקום שאין אדם וכאילו עמהם ידבר הכתיב בלשונם ותבואי עדי עדיים במקום עדרי עדרים דבלוג הרי"ש ח"ש אל תקרי עדי עדים בלא רי"ש כמו שקורין אלו העגרים שנתגדלו בשדות שיהיה משמעו מלשון קישוט אלא עדרי עדרים ברי"ש ודו"ק:

ובשנגלה כוי' הכירוהו תחלה שנאמר זה אלי כוי'. יבואר לקמן פ' כשם ע"ש:

למילדות העבריות גוי' מ"ד אשה ובתה זו יוכבד ומרים ומ"ד כוי'. כתב הרא"ם ויתכן שהיתה קבלה בידם או כוי' עכ"ל ונ"נ שלמדו לומר כן משום דהאי לישנא אשר שם האחת גוי' נשם השנית גוי' לא תמצא בתורה כ"א כשקדם לו בפסוק שהיו שנים וכמו לעבר ילד ב' בנים שם האחד פלג גוי' וכן ואת שני בניה אשר שם האחד נרשום גוי' וכן וישארו שני אנשים במחנה שם האחד גוי' וכאן לא קדם לו שהיו שני

מילדות וכתב אשר שם האחת שפרה גו' וע"כ דרשו מיניו אשר שם האחת היא הידועה בשמה במקום אחר וכן שם השנית הידועה כבר ולפי שלא נזכרו בשמם בתורה מאותו הדור אלא ג' נשים אלו יוכבד :מרים ואלישבע וע"כ האחת והשני' הידועות על שנים מנ' אלו נשים קאמר ובהא לא מספקא להו דומאי יוכבד היא אחת מהן דדרך הזקנות להיות מילדות ולא הבנות והכלות שלה ועוד דהכתוב בא לפרש ולא לסתום ואם היו מרים ואלישבע לא הוה ידעינן הי ניהו האחת והי ניהו השניה אבל אם יוכבד היא אחת מהם ליכא לאסתפקוי דומאי האחת דקרא היא יוכבד וזה דקדק לומר אשה ובתה כלה וחמותה דלכך ליכא לאסתפקוי בשם האחת אלא בשם השני' פליגי דמר אמר דהיא מרים דיותר ידועה בשמה מאלישבע ומר אמר דאין סברא שהיתה מרים מילדת אז דעדיין קטנה היתה מה' שנים ויהיה פי' אשר שם האחת הידועה בשמה במקום אחר יוכבד היתה שמה עכשיו בענין המילדות שפרה ושם השניה הידועה בשמה כבר למר מרים ולמר אלישבע עכשיו נקראת פועה כו'.

מאי אבנים אר"י סימן גדול מסר כו'. עיין פירש"י ולשיטתו כתב ה"ג מאי אבנים אר"י סימן גדול מסר להם כו' ד"א על האבנים כדכתוב וארר אל בית היוצר גו' עכ"ל ומפרש ליה ד"א לאו לענין סימנין קאמר אלא דלהכי קרי ליה למשבר אשה אבנים כו' ע"ש אבל בש"ר משמע דלענין מסירת סימנין קמדמה ליה ליוצר ע"ש והנראה בזה דומאי הני תרי לישני לענין מסירות סימנין קאמר כדמוכח בש"ר וכפי' הרמב"ן :הרלב"ג כי פרעה צוה להם שיהרגו הזכרים בסתר על האבנים שאפילו היולדות עצמן לא ידעו בו כו' ע"ש ולפי שרוב הנשים שזהין בלדותן נתן להם סימן שיכוונו עת לידתן ממש שתוכלו להרגו אותן בסתר דהיינו כשיריכותיהן מצטננות כאבנים. ולד"א מה יוצר ירך כו'. בתחלת היצירה של הולד בין הירכים תוכלו להרגו אותן בסתר והוא משל היוצר כי כמו שהיוצר הזה כשהסדין שהוא האבנים הוא בין ירכו קל בידו לקלקל הכלי כמ"ש וארר בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים ונשחת הכלי גו' כדוגמא זו בתחלת לידת הולד כשהוא עדיין בין הירכים תוכלו לקלקלו ולהרגו ולזה הענין בעצמו שאמרו בסמוך סימן זה מסר להם בן פניו למטה כו' דכיון שצוה להרגו הזכרים בסתר היה צריך ג"כ להודיען שידעו אז איזו בן ואיזו בת ועוד כתבנו בזה דרך נכון מסכים לזה בפרק ד' מיתות על הא דאמרינן התם ב"נ נהרג על העוברין ולא ישראל ע"ש:

פניו למטה כו'. עיין פירש"י והכי איתא פרק המפלת אבל בש"ר מפורש בע"א:

באשר דבר אליהן להן מבעי ליה. יש לדקדק לפירש"י בפ' חיי שרה דאין גופל לשון לי ולו ולהם אצל דיבור אלא אלי ואליז ואליהן ובמקומות שתמצא לי ולו ולהם סמוכים אצל דיבור יתפרש במקום עלי ועליו ועליהן וא"כ הכא מאי קושאי להן מבעי ליה דהא הכא ליכא לפרושי להן במקום עליהן אלא במקום לי' כמו כאשר דבר למילדות וי"ל כמ"ש הרא"ם גס הרמב"ן כי מצינו דבור במקראות שאינו דבור ממש כמו בא אל פרעה ודברת גו' וידבר משה קחו את המנחה וה"נ הכא כאשר דיבר הוא במקום אחר דכבר כתיב ויאמר מלך מצרים למילדות גו' ושפיר גופל בו לשון להן כמשמעו במקום לי' וק"ל:

ותחייין את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותן כו'. עיין פירש"י אבל בש"ר דרש לה מיתורא דקרא מאחר שלא עשו כאשר דבר אליהן כו' למה הוצרך הכתיב לומר ותחייין גו' ונראה לדעת ש"ר דאע"ג דדרשינן מבאשר דבר אליהן מלמד שתבען כו' היינו ממלת אליהן דלהן מבעי ליה מיהו אין המקרא יוצא מידי פשוטו לכאשר דבר אליהן שב אשלא המיתו את הילדים ושפיר קאמר למה הוצרך ותחייין גו'.

שהיו מספקות להם מזון כו'. עיין פירש"י ובש"ר לא דיין כו' אלא יש שהיו עניות והולכות המילדות :מגבות מזון מבתי עשירות כו' ע"ש ולשיטת רש"י צ"ל ממי הא דקאמר פרעה מדוע עשייתן הדבר הזה :תחייין גו' ולא קאמר ולא המיתן דה"ה ה"ק להו לא דיין שלא המיתן אלא שגם הייתם מספקות להן מזון אף קשה דא"כ מה השיבו בכך כי חיות הנה בטרם תבא גו' וכי משום דאין צריכין למילדות אין צריכין למזונות ולפי הדרש דבסמוך אומה זו כחיה כו' השיבו לו גם על סיופוק מזונות דלא היו צריכות להן כדאמרינן סוף קדושין מימי לא ראיתי ארי סבל ושועל חנוני והן מתפרנסין שלא בצער כו' ודו"ק:

אומה זו כחיה כו' יהודה גזר אריה כו'. לא הביאין כסדר שהם כתובים בתורה בפ' ויחי בברכת יעקב אלא הביאם כסדר שהן כתובים בפ' יוצא לפי ספר תולדות ונקט שור וחמור שהן מין בהמה בכלל חיה כדאמרינן פרק בהמה המקשה זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה גו' הא כיצד בהמה בכלל חיה כו' :נראה דלא מייתי' הכא אלא קראי דגבי ברכת יעקב דבגד גמי כתיב כלביא שכן בברכת משה ועי"ל שלא נאמר לביא אלא כלביא בכ"ף הדמיון משא"כ כל הגך דמייתי' הם בלא כ"ף הדמיון כתיב ועוד דלא מייתי' ההוא קרא דבגד דנקרא לביא כיון דמייתי קרא דכולהו איקרי לביא והענין מבואר דישראל שעושין רצון המקום אינן בכלל הטבע שנגזר על אדם וחיה בחטאם אבל הם בטבע החיה כפי טבע הבריאה ודו"ק:

ויעש להם בתים כו' ח"א בתי כהונה כו'. מפורש בפרקי ר"א בתים אלו אינו יודע מה הם כשהוא אומר אשר בנה שלמה שתי בתים את בית ה' זו בית כהונה ואת בית המלך זו מלכות זכתה יוכבד לכהונה :מרים למלכות כו' ע"ש ונראה דהני אמוראי רב ושמואל דפליגי הכא פליגי גמי לעיל במילדות מי היו ימ"ד לעיל אשה ובתה ס"ל הכא בתי מלכות ממרים ומ"ד לעיל כלה וחמותה ס"ל הכא בתי כהונה מאלישבע אף מה שאמר דבתי לוייה ממשה לא ידענא מאי רבותיה דהא כל שבט לוי נבחר לעבודת הלויים יי"ל דה"ק שאחר שנתגרסה יוכבד מאישה עמרם [זכתה] לנישא שנית לעמרם שהיה לוי דהיינו שנוגד ממנה משה שהיה לוי. וקאמר דדוד ממרים קאתי דכתיב ותמת עזובה גו' שעזובה בחורי ישראל מלישא אותה לפי שהיתה חולנית ונצטרעה ונשאה כלב ואח"כ שנתרפאת נקראת אפרת ועל שמה נקרא דוד אפרתי מצינו לשון אפרתי באנשי אפרים כמ"ש ויאמרו לו אנשי נגעד האפרתי אתה גו' וגם הדר שם בזה אפרים מצינו נקרא כן כמ"ש בן תנחו בן צוף אפרתי גו' אבל דוד שהיה מיהודה ודר בבית לחם יהודה ודאי דלא היה נקרא כן בשם אפרתי אלא על שם אם המשפחה שהיתה חשוכה דהיינו מרים שנקראת בקרא אפרת וכן אבימלך מחלון וכליון נקראו אפרתים דמאותה משפחה היו גם המקום נקרא בית לחם אפרת על שם זה אף מה שאמר דכלב היה איש מרים ומאם יצא דוד צ"ע דהא יחוסו של דוד מרם בן חצרון בספר רות וד"ה ומתוך הכתובים נראה דכלב לאו היינו רם דג' בנים היו לו לחצרון ירחמיאל ורם וכלוב דהיינו כלב כדמוכחי קראי דד"ה ויש ליישב דלחד מיוצאי בני רם נשא אשה מיוצאי בני כלב ולא היה דוד ממשפחת כלב אלא מצד אם אלא שחשיבות מרים עשה זאת שנקראו אפרתים יק"ל:

דבתיב ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת גו' כצ"ל. מקרא דלעיל מיינה דמייתי וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה גו' לפי פשטויה משמע שכלב הולידה ממש ובתו היתה אלא דהאי קרא ותמת עזובה ויקח לו את אפרת גו' אילו היתה בתו מה הוא הענין שתלה לקיחת אפרת לאשה לו במיתת בתו עזובה וע"כ דרשו דהאי עזובה היא אפרת ופי' ותמת היינו אחר שנצטרעה כדכתיב במרים אל נא תהי כמת גו' שהמצוער חשוב כמת לקחה כשהכל עזובה עד שנתרפאת ונקראת אפרת ובמדרש ילקוט אפרת פלטני

של מלכים מגדולי הדור דהיינו מרים ונראה דגם בהאי קרא גופיה הוליד את עזובה אשה גו' מדכתיב עזובה אשה משמע דאשתו היתה דאל"כ מאי אשה דקאמר אם בתו היתה:

דף יב.

גמ' כל הנושא אשה לש"ש מעלה כו'. שהרי כשנשאה עזובה הוה ונשאה שלא לשם יופי כדקרי לה יריעות אלא לבנים נשאה שבדק באחיה דרוב בנים הולכין אחר אחי האם וה"ל כאילו הולידה מחדש שכבר נאמר בה ותמת עזובה דהיינו שנצטרעה כאילו מתה ומשנתרפאה הרי כאילו הולידה וק"ל:

יריעות שהיו פניה כו'. דלפי פשוטו שאמר הוליד את עזובה ואת יריעות גו' היינו ששניהם הוליד ובנותיו היו אבל השתא דאת עזובה ע"כ היא אשתו מרים כדלעיל ע"כ ואת יריעות גמי מתפרש על אשתו וליכא לפרש על אשתו אחרת ששמה יריעות שהרי לא נמצא בה בשום מקום שמתה דהיינו שנצטרעה ושהוא נשאה כאילו הולידה כמו שכתוב גבי עזובה ולזה דרשו דההיא עזובה אשתו היא בעצמה יריעות ונקראת כן על שם שהיו פניה דומות ליריעות ועוד קצת ראיה דזו היא עזובה זו היא יריעות מדכתיב ואלה בניה גו' אם ב' בנותיו היו אז ב' נשוי ה"ל למכתב ואלה בניהם ואם על אחת מהן קאי אין זה מוכרע ולזה אמר אל תקרי בניה אלא בוניה כו' דכיון דהיא עזובה היא יריעות והיא מרים אי בניה ממש קאמר ישר שובב גו' הכתיב השני דכתיב ביה ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת שהיא ג"כ מרים ותגל לו את חור הוא סותר זה דהו"ל למחשביה גס הכא בבניה וע"כ דרשו מיינה דלא הזכירו כאן בניה כלל אלא בוניה שהאיש הוא בונה את האשה כדאמרינן פ' כ"ג אין האשה כוררת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועלך עושך ואישה זה נקרא ישר על שם שישר עצמו בענין זה בעצמו שנשאה לש"ש וכן יש לפרש ששייב את יצרו וכיז ביצרו שלא נשא אשה לשם נוי אבל רש"י פי' לענין מרגלים ע"ש. ואמר וא"ד על שהיה פניה דומות לורד. היינו אחר שנתרפאה:

ולאשחור אבי תקוה גו' אשחור זה כלב גו'. מדכתיב ואשת חצרון אביה ותגל לו את אשחור גו' כיון דגם הוא בן חצרון אמאי לא חשבי' בהדי בנים של חצרון דכתיב ביה ובני חצרון גו' את ירחמיאל ואת רם ואת כלובי ולא ניחא להו לפרש כפירש"י שם דאשחור נולד לחצרון אחר מיתתו וע"כ דרשו דאשחור זה הוא כלב שנזכר בכלל בניו של חצרון אלא שנקרא כן על שהשחרו כו' גס בזה פירש"י לענין מרגלים ויש לפרשו על ענין זה בעצמו שהיה מבקש רחמי שמים על רפואתה. ואמר נגשה מרים כב' נשים כו'. דכיון דאשחור זה כלב ולעיל לא חשיב הני נשים אלא עזובה ואפרת דרשו דגם אלו שמות נשוי הן בעצמם שמות אשתו מרים שזכר לעיל וקראה כן ע"ש שבתחלה חלאה ולבסוף נתרפאת ונעשית עגרה וכה"ג אמרינן לקמן ביוכבד שקראה בת לוי על שחזרה לערותה ובה יש לבוין המקרא ויעש להם בתים שאלו ב' המילדות זכו ונעשו לבת שחזרו לערויתן וכמו שיאמר מן מס מסים מן פת פתים כך יאמר מן בת בתים בלי רבים. ואמר ובני חלאה צרת גו' צרת שנעשית צרה כו'. דכיון דזו עגרה זו חלאה וכבר חשב בני עגרה שם אמאי חשיב את אלו בנים לחלאה ולחשבה גמי גבי עגרה וע"כ דרש דלאו בני חשיב הכא אלא אחר שנבנית חלאה ונתרפאת נעשית צרה כו' ודו"ק:

ג' גזירות גזר פרעה. פי' בתחלה משום פן ירבה גזר למילדות אם בן הוא והמיתן אותו בסתר ולבסוף כשלא עשו כאשר דבר אליהן גזר להושיב שומרים להשליכן ליאור כדכתיב כל הבן הילוד היאורה גו' והיינו דנתחכמה לו בואו ונדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול כו' כדאמרי' לעיל ולבסוף כשא"ל אצטננינו שהיום נולד בן המושיעין גזר אף על עמו אמנם יש לדקדק בזה דכל הבן היאורה גו' בתר ויצי פרעה לכל עמו הוא דכתיבא ומשמע שהוא קאי אגזירת כל עמו וכ"ה בהדיא בש"ר כל הבן של ישראל איך כתיב כאן אלא כל הבן הילוד בין יהודי בין מצרי כו' דמיוצי לכל עמו לחוד לא הוה מוכח מידי דאימא דצוה לכל עמו להשליך בני ישראל ליאור והשתא מנא להו דכל הבן הילוד גו' ויצי פרעה לכל עמו גו' הס ב' גזירות ולהקדים המאוחר דהיינו דכל הבן הילוד גו' היא גזירה שניה ויצי פרעה לכל עמו גזירה ג' ויש ליישב דסמכו עצמם לומר גזירה שניה מדכתיב הבה נתחכמה לו דהיינו נתחכם למושיעין של ישראל לדונם במים כו' וב' גזירות ראשונות היו משום פן ירבה והיה כי תקראנה גו' והרא"ם כתב אהא דאמרינן שאמרו אצטננינו דאי משום מיעוט זכרים ליכא פ"ו יותר היה לו להרגו הנקבות כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא ב' גזירות ראשונות אם בן הוא והמתן גו' וכל הבן הילוד היאורה גו' לא אמרו לו עדיין אצטננינו כלום ואעפ"כ לא גזר אלא על הזכרים כמפורש בקרא אם בת היא וחיה וכדאמר בהדיא בשמעתין וכבר אמרו בש"ר טפס היה המלך דהי"ל להרגו את הנקיבות כו' ע"ש אבל למדו לומר שהיה שם גזירה ג' ע"י אצטננינו מדכתיב ויצי גו' כל הבן הילוד גו' בין יהודי בין מצרי כו' כמ"ש בהדיא בש"ר וכ"ה בתום' לקמן דגזירת אם בן הוא והמתן לא היה אלא משום פן ירבה גו' ונלחם בנו ודרך אנשים להלחם עכ"ל והא דלא מספיק להו גבי גזירה ג' משום דכבר נשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם עד שהורכו לומר שאצטננינו ראו דעתיד ללקות במים היינו משום דלא בטלה אותה גזירה שלישית עד שהושלך ליאור שחשבו האצטננינים שאז היה נלקה מושיעין כדאמרינן לקמן ומזה יתיישב שלא עברה בת פרעה גזירת אביה שאחר השלכתו שאמרו האצטננינים שכבר נלקה מושיעין בטלה הגזירה ורש"י בחומש כתב כך שראו אצטננינו אקרא ואם בן הוא והמתן גו' וזה אינו לפי הסוגיא דשמעתין דגזירה ראשונה ואם בן הוא והמתן גו' לא היה אלא משום פן ירבה גו' ונלחם בנו ודו"ק:

וידך איש גו' ליהינן הלך כו'. עי' פי' הרמב"ן בחומש בזה:

שהלך בעצת בתו. סמכו עצמם אהא דאמרי' לקמן שהיתה מתגבאה כשהיא אחות אהרן כו' וכן פי' רשב"ם בפ' י"ג ע"ש ויש לדקדק למה הוצרך כאן למימר שהחזירה ע"י דבורה של מרים קשה גזירתך כו' ואימא דמשום נבואתה זו שא"ל עתידה שתגל בן כו' החזירה וי"ל דמשום נבואתה לא היה צריך להחזירה דהא ודאי היה יודע עמרם בעיבורה של יוכבד דהות מעוברת כבר ג' חדשים כדלקמן שהוא הכרת עובר אלא ע"כ החזירה מטעם שא"ל קשה גזירתך כו' ושע"י חזרתו יחזירו גס אחרים נשותיהם וק"ל:

לשווא אנו עמלים כו'. כענין שאמרו ואת עמלנו אלו הבנים גו' וק"ל:

א"ל בתי קשה גזירתך כו' עמד והחזירה כו'. ולא סגי להו למימר שהחזירה ע"י נבואתה עתידה אמי שתגל בן כו' דכיון דכבר נתעברה ממנו ג' חדשים כדלקמן שזו כדי הכרת עובר לא היה צריך לו להחזירה והענין מבואר שזכרה ג' דברים נגד ג' גזירות שגזר פרעה כדאמרינן לעיל שבתחלה גזר אם בן הוא והמתן אותו ואם בת גו' ע"י א"ל שקשה גזירתך שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואת גזרת אף על הנקבות ושגזר בשניה כל הבן הילוד היאורה גו' לא גזר אלא על הגוף בעוה"ז אבל יחייו לחיי עוה"ב כדאמרי' בהנזקין אשיב ממצולות ים אלו שנטבעו בים ואתה גזרת בעוה"ז ובעוה"ב ושגזר בשלישית אף לכל עמו זו הגזירה ספק שתקיים שהם המצרים עצמם יבטלוה בעבור בניהם אתה צריך בודאי גזירתך קיימת שנאמר ותגזר אומר וגו' ודו"ק:

ויקח ויחזיר מבעי ליה כו'. דכיון דע"כ פירש ממנה כדלעיל מדכתיב וילך ע"כ נשואין שניים היו ומאי ויקח דמשמע לקוחין ראשונים אלא שעשו לה מעשה ליקוחין כו' ואהרן ומרים היו מרקדין וכו' עי'

ברשב"ם פרק י"ג וברמב"ן ואע"ג שידעו שכבר מעוברת ג' ירחים מ"מ היו שמחין בחזרתה שלא יהיה נולד בן המושעין בהיותה גרושה ואמרה אם הבנים שמחה פי' הפסוק משיב עמרם העקרת שנתעקרה מביטוי להחזירה שם ואז אם שהיא יוכבד והבנים אהרן ומרים שמחה ונסמך לזה בצאת ישראל ממצרים גו' אז נעשה זה וק"ל:

את בת לוי אפשר בת ק"ל כו'. מבואר באורך פ' יש נוחלין ע"ש:

והא הות מעברא כו' מעיקרא כו'. דבחד ענינא לית לן למימר אין מוקדם ומאוחר בתורה וע"כ דרשו שע"כ נכתב כאן כאילו לא היתה מעוברת כבר שלא היה לה צער עיבור ומיהו מסמיכות שמעי' שגם ליתתה שלא בצער היה וק"ל:

ר"מ אומר טוב שמו כו'. טוב ממש בקטן כזה לא שייך לראות בו ואם נפרש בו מל' יפה כמו כי טובות הנה איננו טעם על שהצפינה אותו וכי צקת כיוכבד אי לא היה יפה לא הצפינהו וע"כ דרש בו ר"מ טוב שמו שגם משה נתנה לו בת פרעה אבל עיקר שמו טוב והיתה דייקא בשמו כי בהוולד לה אהרן ומרים נתקוף הגלות מרים ע"ש וימדרו את חייהם אהרן ע"ש השלכת יאור אבל בשם משה ראתה כי טוב הוא שע"י יבא טובה וגאולה לישראל ור"י הוסיף בענין זה בעצמו:

טוביה שמו. בנוסף לו שם י"ה המשותף בשמו כמו שם ישראל והרמז בו שם טוב באמצע וי' של כי מלפניו וה' של הוא מאחרייו. ור' נחמיה שאמר הגון לנבואה עי' פירש"י וצ"ל שע"י בתה מרים ראתה זאת כי יוכבד לא נחשבה בכלל ז' הנביאות בפ"ק דמגילה. ושאמר שגולד כשהוא מהול. כי הערלה הוא דיבוק הצי"ר שנקרא ערל גם רע ובהפך בהסרת ערלה נקרא טוב. ושאמר שנתמלא הבית כולו אורה כו'. הוא חידוש נפלא והוראה על שעתיד לדבר עם השכינה פה אל פה שעל ידי זה יהיה קרן עור פניו יקי"ל:

ותצפנהו י' ירחים דלא מנו לה כו'. פירש"י ומהכא נפקא לן והיינו מדהיתה יכולה להצפינו עד ג' חדשים היינו משום דלא מנו לה כו' ורש"י בחומש תפס לו דרך אחרת ע"ש וברא"ם ואין כאן מקום להאריך 'בספר פענח רזי כתב דהא ודאי מצרים נמי הוו ידעי דיוולדת לז' יולדת למקוטעין ובדקו אחריה ל' חדשים משעה לאהדרה והיא הות מעברה ג' חדשים מעיקרא וילדתו לז' מקוטעים דהיינו לג' חדשים משעה לאהדרה וע"כ יכלה להצפינו ג' חדשים מיום לידתה אותו עד ו' חדשים משעה לאהדרה כך תוכן דבריו וכה"ג כתב החוקוני ע"ש:

ולא יכלה עוד הצפינו אחאי תצפניה כו'. פירש"י שצנץ במסתרים היה כדכתוב ותצפנהו כו' עכ"ל היינו מסברא אבל ממה שהיתה יכולה להצפינו ג' חדשים אין ראיה דג' חדשים הראשונים לא בדקו אחריה כדלעיל לא מנו כו' ושאמר דהוו שמעו מצראי דאחיילד כו' לאו דוקא אלא שהרגישו שעת לידתה כי הכא במשה דכבר נולד מוקדם זה ג' חדשים אלא שהרגישו בה לסוף ט' שהולידה לפי דעתם וק"ל:

אחזו לנו שועלים גו'. מפורש בשיר השירים רבה מלת שועלים כו' א"ר ברכיה שועלים קדמא מלא תנינא חסר שעלים כו' שידרו לשעלו של ים וע"ש ערמתם בהבה נתחכמה לו להשליכם ליאור משלן לשועלים כו' וע"ש דרו"ק:

תבת גומא מ"ש גומא אר"א מכאן כו' וכה"ג אמרו בפ' ג"ה גבי יעקב שנתתייר על פכין קטנים וצ"ל הכא שהיה משתמר גם בגמא אלא שיותר היה משתמר בעצים אחרים ומדהזכיר בקרא שהיה גמא לאשמעי' מכאן לצדיקים כו' דאל"כ אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש וכ"ש ממון וק"ל:

בחמר ובזפת תנא חמר מבפנים כו'. מדהוצרכה לב' מינים חמר וזפת אמרו דודאי חמר מבחוץ אינו דבר מתקיים במים מבחוץ ובתבת נח שהיה זפת מבפנים ומבחוץ אע"ג דג"כ צדיק היה י"ל כיון דתשמיש רב היה שם לכל מין ומין לא היה די בחומר מבפנים שאפשר שיתפרק ע"י שימוש רב כזה יע"ל שכווננו הכא לומר שלא יריח כו' ע"ש שהשכינה היתה עמו כדלקמן ותראהו ותרא מביעני ליה כו' 'בזה יתיישבו דבריו רש"י בחומש פ' נח והרא"ם כתבו שם דרך אחרת ע"ש:

ובתבו התום' פי' רבי בשם רשב"ק דזהו תוך התבה והחמר היה מכסה הזפת אבל מבחוץ לא זפתה שלא ירגישו כי הגמא דומה לקנה היאור ולא יבחינו כו' עכ"ל וקצת ראיה שהגמא דומה לקנה כמו שפי' התרגום קנה וסוף קנה וגמא אך קשה לדבריו דא"כ מאי קאמר לעיל מ"ש גמא כו' דהא איכא למימר שלקחה גמא שלא יבחינו התבה תוך קנה היאור ויש ליישב דשאר עץ נמי דומה לגמא אלא לאפוקי זפת קאמר דרו"ק:

ותשם בסוף רא"א ים סוף כו'. זה המעשה במצרים ביאור ולפי הכתובים שים סוף לאו במצרים ואפשר שמן ים סוף נמשכים יאורים במצרים וע"כ קראו סוף ובש"ר ים סוף שים סוף מניע עד גילום. ושאמר רשב"ן אנם דכתיב קנה וסוף. האי קרא נמי במצרים כתיב אלא דכריתה לא שייך בים סוף אלא באגם דומיא דקנה דנקט גביה ופירש"י סוף ערבה דקה עכ"ל ובתרגום קנה וסוף קנה וגמא עכ"ל:

דף יב:

לרחוץ מנגלוי אביה. פירש"י לרחוץ לטבול לשום גיורת עכ"ל אבל לפי' לא ה"ל לאתווי האי קרא אם רחן ה' גו' דלא איירי ברחיצה ממש וטפי הו"ל לאתווי מכמה מקראות דכתיב רחיצה גבי טבילה ועוד למה לא נאמר דלרחיצה בעלמא ירדה אלא שזו הרחיצה נאמרה למשל על רחיצת עצמה מנגילוי בית אביה ידרש ליה מדלא כתיב לרחוץ בתוך היאור אלא על היאור להורות שלא היה זו רחיצה ממש ובהא קמשתעי נמי קרא דאם רחן ה' גו' משל על השבים ומתנקים שהיו מלוכלכים בנות ציון בגלולי ע"ז והאח מיייתי לה פ"ק דמגילה אחאי קרי לה יהודית שכפרה בעבדות כוכבים כו' ע"ש וק"ל:

אין הליכה זו אלא לשון מיתה כו'. דאל"כ ל"ל למכתב ונערותיה הולכות כפירש"י בחומש. ודמייתי הכא יתרא את התיבה גו'. הפסוק הענין ובש"ר לא מיייתי האי קרא כלל אלא דע"כ בתר ותרא את התיבה גו' שראו נערותיה שבאתה להצילו כו' א"ל גבירתנו כו' וכאילו כתיב ונערותיה הולכות למיתה בתר ותרא את התיבה גו' אלא דאין המקרא יוצא מידי פשוטו לכך הקדמנו דהיינו שהיו נערותיה הולכות על שפת היאור קודם שראתה את התיבה גו' ולמדו לומר שבא גבריאל וחבטן כו' שבמיתה זו מתו מדכתיב הולכות על יד היאור שפירושו לפי הדרש הולכות למיתה בקרקע שעל שפת היאור שבא גבריאל וחבטן לה:

מ"ד ידה דכתיב אמתה. אע"ג דטפי אית לן לפרש כמשמעה אמתה מלשון אמה שפחה כדקאמר מ"ד שפחתה מדלא כתיב ידה הכא ע"כ ליכא לפרושי הכי דהא שפחותיה מתו ולא מסתבר ליה למימר דשייר חלא וה"ק ידה דכתיב אמתה וכיון דשפחותיה מתו כבר ע"כ דליכא לפרש אלא ידה גם רש"י בחומש פי' לפי פשוטו אמתה שפחתה ורבותינו דרשו לשון יד כו' עכ"ל דהכי מוכח נמי מתוך שמעתין לאמתה שפחתה הוא יותר פשוטו משנפרש אמתה ידה והרא"ם האריך בזה לפי' רש"י ואין צורך:

דאמר מר וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה כו' וכן אתה מוצא בשיני רשעים כו'. מבואר פ"ק דמגילה ע"ש:

ותפתח ותראהו כו' ותרא את הילד גו'. דכיניו ותראהו הוא מיותר רמז דקאי הכינוי על השכינה ובספר בחיי כינוי ותראהו ה' ו' חצי האחרון מהשם רמז לשכינה עכ"ל:

קרי' ליה ילד וקרי ליה ער כו'. גם שמצינו שהילד מיום הולדו נקרא ער כמו מה נעשה לער היולד גו' וכתוב ויבקש דוד את אלהים בעד הער מ"מ הכא לא הו"ל לשנות לקרותו ער כיון דכבר קרי ליה הכא ילד ורש"י בחומש הביא הך דרשה דר"י שהיה קולו כענר וטען עליו הרמב"ן וכבר דחו זה ואמרו א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום ועוד כו' ע"ש והאריך הרא"ם להשיב על דבריו ע"ש ומדבריו נראה שהענר כשר לעבודת השיר של הלויים וכן נראה מפירש"י בשמעתין וקשה דהא לכל הדעות לא נקרא ער רק עד שלשים כמ"ש הרא"ם בעצמו פ' וישב ועבודת הלויים לשיר אינן מתחילין אלא משלשים שנה ואיך וולוי פירש"י היה נראה לפרש מה שאמר עשיתו למשה בעל מום לאו משום דלוי היה אלא כל שינוי שבאדם בדברייטו משאר כל אדם נקרא בעל מום וכיוצא בזה איש שקולו דק כבשה נקרא בעל מום וסרים וכן להיפך כבשה שקולה עב תקרא בעלת מום ואילונית ור"י לא היה חש לדברי הר"ן דהתם ודאי שינוי ברייתם הוראה על מומם אבל הכא קולו כענר מורה על מעלתו וגבורת לבו:

שעשתה לו [אמן] חופת כו'. הזכיר הכתוב להורות שנתייאשה אמו ממנו וכדאמרין שטפחה אביה על כו' וק"ל:

מילדי העברים מנא ידעה כו'. פי' למאי דקאמרין לעיל דגם המצריים היו בגזירה שלישית מנא ידעה שמיילי עברים הוא וקאמר שראתה אותו מהול ואפילו למ"ד שגולד כשהוא מהול בת פרעה חשבה שהוא נימול כי הגולדים מהול הם מועטים ולמ"ד דגולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ניחא טפי שיש להכיר בין הנימול ובין הגולד מהול וק"ל:

זה אר"י כו' זה נופל ואין כו'. ובש"ר זה מהו זה זה נופל כו' ונראה לפרש דה"ק מהו זה דלפי הלשון לא הו"ל למכתב מיילי העברים זה אלא מילדי העברים הוא אבל זה למיעוט אתי זה נופל כו' וכה"ג דרשין בפרק בן סורר דבנו זה פרט לסומין מדהו"ל למכתב דבנו הוא וכתב זה למעט אתי:

המצפצפים והמהגים כו'. מפירש"י נראה שהוא מלשון צפצוף כעופות לפי הדרש אבל ממה שאמרו צופים ואין יודעין כו' נראה שהוא מלשון השקפה והבטה כמו ויראו הצופים והקמותי עליכם צופים שהם חוזים ומתנבאים ואין יודעין מה מתנבאים ומלת מצפצפים כפול על כוונה זו שהם צופים ואינם צופים או שהכפול מורה על המיעוט בדבר כמו ירקרק אדמדם:

ראו שמושעין של ישראל כו' גזרו כל הבן הילוד גו'. היינו גזירה שלישית דקאמר לעיל דגביה כתיב ולעיל דנקט האי קרא בגזירה שניה לישראל דתלמודא הוא וסמך עצמו בגזירה שניה אהבה נתחכמה לו גו' כמ"ש כל זה לעיל וק"ל:

ביין דשדייה למשה אמרו תו לא חזינן כו'. שזה היה סימן הלקייה שהשליכוהו ליאור אז ומה שהוצרכו לומר שאין יודעין שעל מי מריבה הוא לוקה דלא מסתבר להו למימר שסימן הלקייה לא יורה אלא על השלכתו ליאור לחוד שלא היה אלא לפי שעה ועוד שיצא מזה תשועה לישראל אלא שהיה זה ג"כ סימן לעתיד על מי מריבה שהיא לקייה גמורה והן לא היו יודעין ועיין לזה פירש"י הכא וק"ל:

המה מי מריבה כו' המה שראו כו'. מלת המה הוא כמיותר לדרוש מיניה המה מי מריבה הנזכרים במקום אחר כו' כפירש"י בחומש ובחטא מי המריבה פירש"י בחומש על שבהה הסלע ולא דבר אליו אבל בפרק חלק פי' על שאמר להם שמעו נא המורים גו' ועיין במפרשים וק"ל:

ת"ר אלף רגלי וגו' בשבילי נצלתם כו'. נראה שדרשו כן ממלת רגלי שהוא נקוד בחירק הלמ"ד דלפי פשוטו הו"ל לינקד הלמ"ד בציר"י רגלי וק"ל:

בשבילי נצלתם כולכם. כתבו התוס' תימה דאדרבא בשבילו נגזרו הגזירות שראו אצטנניני פרעה י"ל שהוא היה הראשון המושלך כו' עכ"ל ע"ש דבריהם תמוהים דהא ודאי הא דאצטננינים הוא גזירה שלישית היה לכל עמו אבל גזירת השלכת בני ישראל ליאור היה כבר בגזירה שניה משום פן ירבה גו' גם מ"ש בתירוץ שמשה היה הראשון המושלך ליאור זה סותר כמה מדרשות שהוזכר בהו שכבר הושלכו רבים מבני ישראל ליאור וכבר כתבנו בזה לעיל דגזירה שניה לא בשביל משה היה אלא משום פן ירבה גו' ונילף גזירה שניה מהבה נתחכמה לו גו' כמ"ש לעיל ואין להקשות דא"כ גם אחר שנתבטלה גזירה שלישית כשראו שמושעין נלקה במים למה נתבטלה גזירה שניה שהיה משום פן ירבה גו' כדאמר הכא זה נופל ואין אחר נופל דו"ל כיון דראו דנלקה מושעין לא חשו עוד לפנ ירבה ונלחם בנו כיון דלא יהיה להם מושיע דרו"ק:

ר"ח בר פפא אמר אותו יום כ"א בניסן היה כו' רבי אחא ב"ח אמר אותו יום ו' בסיון כו'. נראה דמיייתי להו בשלון פלוגתא אלעליל ונראה לפרש דאמה שאמר לעיל דאינם יודעין שעל מי מריבה הוא לוקה כו' וקאמרי אינהו דודאי היו יודעין ועיקר שראו בו לקיית המים הוא השלכתו ליאור אלא שניצל מגזירה זו ע"י המלאכים שבקשו בשבילו אי ביום כ"א ניסן למר אי ביום ו' לסיון דבהו הזכות שזכרו המלאכים נתבטלה הגזירה מעליו וכדאמרי' סוף מסכת שבת דאין מזל לישראל משום דע"י זכות גדול יתבטל גזירת המזל דרו"ק:

ומ"ש מן העבריות מלמד שהחזירוהו כו'. מפורש בש"ר למה אמרה מן העבריות וכי אסור כו' לא כן תנינן כו' אבל נכרית מניקה של ישראל כו' לפי שהחזירוהו כו' ולמה פסלן אמר הקב"ה פה שעתיד כו' ע"כ ואע"ג דהיתה שם מניקת ישראלית היה מותר במניקה עובדת כוכבים וכ"כ התוס' פרק אין מעמידין ע"ש אבל הג"י פ' חרש בשם ר"ח כתב דהיכא דאיכא מניקה ישראלית דאסור בעובדת כוכבים ע"ש בארוכה ויש ליישב דה"ג הכא מפני הסכנה שלא ירגישו שהוא מן העברים לא היתה אומרת מרים וקראתי לך מן העבריות כמ"ש שהעלימה דבריה אי לאו אחר שפסל המצרייות ובזה יתיישב הכא היאך שכרה לו להניק מהמצרייות דהא ברשות המצרייות היא נתנה להניק ואנן תנן עובדת כוכבים מניקה בנה של ישראלית היינו דוקא ברשות ישראלים ולא ברשות מצרים מפני ש"ד דו"ל לקרוא עבריות היה יותר סבנה שלא ירגישו בדבר מיהו בזה איכא למימר כיון דבת פרעה נתנה להניקה לא שייך ש"ד מאימת המלכה עליהם:

והיינו דכתיב את מי יורה גו'. ויהיה פירוש הפסוק לפי הדרש בלשונות הכפולים שבו לפי מה שזכר לעיל מיניה כי כהן וגביא שגו בשכר והלכו אחר מותר התאזה המונע מיראת ה' מלהביץ בה אבל אמר במשה נביאו נאמן ביתו את מי יורה גו' כי הוא הגון וראוי להורות דעת ה' שהיא תורה שבכתב ואת מי יבין שמועה שהם שמועות והלכות למשה מסיני לפי שאף בקטנותו גמל והפריש עצמו מחלב טמא של עובדת כוכבים כפירש"י קידש עצמו במותר לו ועוד אמר ועתיקי משדים שהעתיק עצמו בלאו איסורא דחלב טמא אלא מפני חשש ש"ד כדאמר פרק אין מעמידין משום דשמא שייפא ליה סם לדד מאבצרא ואף שאין הלכה כר"א /כר"מ/ דאמר הכי קידש משה עצמו במותר לו:

ותלך העלמה כו' שהלכה בזריזות כו'. לפי שכבר בענין זה קראה הכתוב אחותו וכאן גבי הליכה אחר אמה קראה עלמה מלמד כו' ושומר שהעלימה את דבריה כפירש"י שלא ידעו שהיא אחותו ושמביאה את אמו ומשום שלא יתוועב וביאותה בבית פרעה שזה הוא בן המושיע ולכן העלימה כאילו אינה אחותו ואין זה אמו וק"ל:

מתנבא ואינה יודעת כו'. ענין זה שמתנבאה שלא מדעת וכוונה וכמ"ש הכותב פ"ק דברכות גבי ראובן שאמרה לאה ראו מה בין בני כו' דהיינו הקב"ה שם בפיה קריאת שם זה כו' ע"ש. ודרשו הילוכי הא שליכי עיין ברא"ם שכתב ואף שדרך הלשון להיות כן כמו הא לכם זרע מ"מ היכא כו' עכ"ל ע"ש ול"נ דלפי פשוטו שהוא מלשון הליכה הו"ל למכתב הילוכי בוי"ו וע"כ דרשוהו בשני תיבות הי לכי ר"ל הרי שלך וק"ל:

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן כו' שהיתה מתנבאה כו'. נרמזו זה במקום השירה שהזכיר בה תשועת ישראל ע"י משה כמ"ש וישועה ה' וגו' ויחמינו בה' ובמשה ומשה התחיל בשירה עם האנשים כמ"ש אז ישיר משה ובני ישראל גו' אמר הכתוב שגם מרים התחילה בשירה עם הנשים לפי שכבר נתנבאה על תשועה זו קודם לידת משה כשהיתה אחות אהרן שתלך אמי בן המושיע כו'.

דף יג.

נמ' עמד אביה ונשקה על ראשה כו' עמד אביה וטפחה כו'. אע"ג דנתאמתה לו נבואתה כשראה הבית כולה אורה אח"כ כשהושלך ליאור נתיאש אביו ממנו אבל בספר שורש ישי כתב שהיה בנוסחת גמרא שלו עמדה אמה וטפחה לה על ראשה וכ"ה בש"ר לאביה ג"כ בטוח ברחמי אל וסמך על נבואת בתו ע"ש ומי"מ קשה גם לגירסתו למה לא בטחה אמה בכך כמו אביה ויש ליישב דלא גילתה את נבואתה זו אלא לאביה כדי שיחזירנה אחר שגירשה כדקאמר לעיל ולזה ע"י שנתמלא הבית כולה אורה נתאמת לו נבואתה גם שהיתה אז בת חמש שנים אבל לגבי אמה העלימה נבואתה כדמשמע ותלך העלמה ותקרא את אם הילד שדרשו בו שהעלימה דבריה שהזכר זה כאן לומר דלגבי אמה כבר העלימה דבריה ולזה היתה נצטת שם מרחוק לידע סוף נבואתה ולזה אמה שלא ידעה בנבואתה בשעה שהושלך ליאור גם אם ראתה כבר שהבית היה כולו אורה חשבה לה לבסה אחרת וע"כ עמדה וטפחה לה כו' דמיו"ק:

והדר וכל העולים אתו כו'. דמשמע להו דכל העולים גו' על כל עבדי פרעה שהזכירו מעיקרא בלשון עלייה ויעלו כל עבדי גו' וק"ל:

נהגו בהן כבוד כו'. פירוש דהיינו שילכו לפנייהם ואע"ג דאמרינן בפרק שלשה שאכלו דאין מכבדין בדרכים דהיינו בשנים שפגעו זה בזה בדרך אבל אם מתחילה נועדו יחדו ללכת כי הכא מכבדין כמו שכתבנו בפרק הפועלים בשם התוספות וק"ל:

ובי גורן יש לו לאטד כו'. יש לדקדק דאימא כפשטיה ונקרא כך על שם אטד המקיפו דהא לפי הנמשל נמי ה"ק שהקיפוהו כתרים כו' בגורן שמקיפין לו אטד וי"ל דומאי אין דרך לקרות שם הגורן על דבר שפל המקיפו וסתם גורן נמי מוקף באטד ולא בא קרא אלא לאשמועינן הנמשל שהקיפוהו כתרים כמו שמקיפין הגורן באטד וק"ל:

ומ"ש שבאו כולם למלחמה כו' מפורש בב"ר ע"ש והוא שבאו שלא יקבר יעקב במערת המכפלה כדלקמן וכיון שראו כתרו של יוסף כו' נטלו גם הם כתריהם מראשם כו' ע"ד נפלה עטרת ראשינו כדכתיב בתריה ויספדו שם מספד גו':

תנא ל"ו כתרים כו'. עיי' פירש"י מה שכתב דכ"ג אלופים מבני עשו וחשיב קרח שני פעמים ובב"ר חשיב ליה חד דממוזר היה א"ק לפירושו הא אמרינן פרק חלק דכל אלנף מלכותא בלא תנא הוא והיאך קאמר דתלו כתריהן גם נראה דלא היה להם רק שמנה מלכים בדורות הללו שהיו קודם שמלך מלך בישראל כמ"ש בפרשת וישלח גם ק"ק דהא חשיב נמי הכא בני קטורה שהיו מלכי מדין שם ולמה לא תלו גם הם כתריהם ולולי פירש"י נראה דהיה קבלה בידם שהיו הכל בכלל ל"ו כתרים וכ"ה בתנחומא שגם מלכי כנען תלו כתריהם ע"ש:

מספד גדול וכבד מאל כו' אפילו סוסיים כו'. מלשון זה שהוא מורה על גדול וריבוי ההספד דרשו כן שעשו כן לכבוד ואולי שענינו כמו שעשוים עתה למרכבת שרים ומלכים במיתתם להלביש הסוסיים שחורים ילעשות להם כאילו גם הם בוכים וק"ל:

ממרא קרית הארבע כו' ד' זוגות כו'. אקרא דפרשת וישלח מיייתי ליה הכא ובפ"ה דעירובין אבל אקרא דתחילת פרשת חיי שרה דלא כתיב הארבע בה' יש לפרשו שהוא שם איש קרית איש ששמו ארבע והוא היה אבי הענקים כמשמעות הכתובים דספר יהושע קרית ארבע האדם גו' קרית ארבע אבי הענק גו' אבל האי קרא הארבע בה' הידיעה לא תפול בשם העצם וע"כ דרשו בו שהוא שם המספר ע"ש ארבע זוגות ובב"ר וכן פרש"י שהביאו דרשה דהכא אקרא דפרשת חיי שרה סמכו עצמם אקרא דפרשת וישלח מדכתיב בה' הידיעה ורש"י בפרשת וישלח שכתב לפי פשוטו דארבע הוא שם העיר ומצינו כה"ג בתוספות ה' כגון בית הלחמי אבי העזרי אין זה ראייה דלא מצינו אלא בשני תיבות ששניהם מהשם אבל הכא קרית אינו מהשם אלא שהוא תרגומו של עיר ומה שטען הרא"ם אדרשה דהכא מקרא דספר יהושע אולי לא זכר הרב מה שדרשו בב"ר האדם הגדול בענקים גו' זה אברהם ולמה כו' ויחסו לאברהם לפי שהוא קנה אותו בכסף מלא ובשיר השירים רבה האדם זה אדם הראשון הגדול זה אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים ויהיה פירוש הכתוב ארבע ששם נקברו ארבע זוגות שהם אדם וכו' שנקראו גדולים וענין הארבע זוגות נראה לפי הדין כי מחר עפרון לאברהם מקום לעשות לו קבר ותנן בפרק המוכר פירות המוכר לחבירו מקום לעשות לו קבר עושה לו מערה ופותח לתוכה שמנה כוכין דהיינו ארבע זוגות יהטעם בזה נראה קבר אחד לעצמו ועוד ז' קברים לז' המוטלין עליו לקוברן שכהן מטמא להן דמיו"ק:

והאי דפייש דידי הוא וכו' פשיטותא מי זביני כו'. פירש"י שלא אטול פי שנים אלא כמוהו עכ"ל נראה שדקדק לפרש כן דלא מכר עשו ליעקב את הבכורה אלא שלא יטול פי שנים ולא שיטול יעקב פי שנים אלא שיחלקו בשוה כשני אחים פשוטים דאל"כ מאי קאמר האי דפייש דידי דמשמע כולו דידי הוא ואם מכר לו בכורתו ממש גם אם לא מכר לו פשיטותיה הרי יש ליעקב כל קבר לאה ועוד חלק שלישי מזה הקבר ואין לעשו רק שני חלקים ואין אלו אלא דברי נביאות דסתם קאמר קרא וימכור את בכורתו ליעקב גו' והכי משמע פרק י"ג דדומיא שנתן יעקב ליוסף את הבכורה קנה יעקב בכורה מן עשו יבהיא קאמר התם גביה שיטול פי שנים ולולי פירושו נראה דממש בכורתו קנה יעקב ליטול פי שנים אע"ג דהיה ליעקב גם בהאי קברא חלק שלישי קאמר האי דפייש דידי הוא שיש לי שני חלקים בו ולו רק חלק אחד ואשלם חלק שלישי שיש לו בו וצ"ל דגם לפי האמת שמכר חלק פשיטותיה היינו דוקא בהאי קברא אבל לא בשאר דברים שהרי לא הוכר בקרא אלא שמכרו חלק בכורה אבל בהאי קברא קנה ממנו גם חלק פשיטותיה שלא יקבר הרשע אצל הצדיקים כדאמרינן בעלמא ולקיים קרית ארבע מ"ש

ארבע זוגות איש ואשתו ומפורש במדרש שנתן בשביל זה הרבה ממון שאמרו כריתי מלשון כרי שנטל כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה מהם כרי כו' ע"ש:

ואין כירה אלא לשון מכירה כו'. פירש"י כמו ואכרה לי בחמשים גו' עכ"ל וק"ק דהא תלמודא לא מיייתי הכא מהתם דארבא פ' ג"ה מיייתי ליה אההוא קרא מקרא דהכא ויש ליישב דבין הכא ובין התם לא סמין אלא אהא דמיייתי שכן בדרכי הים קורין למכירה כירה אלא שרש"י בא לומר כאן דלא תימה שהיא מלה זרה כירה במקום מכירה וקאמר דכה"ג קאמרי' ואכרה לי בחמשים גו' וכן דרך התלמוד בכמה דוכתי לאתניי מהכא לתתם ומהתם להכא מה"ט דמיו"ק:

אמרי שפר אלא אמרי ספר כו'. פירוש אותן אמרי שאמרו לו אינרתא במצרים הוא נפתלי היה נותן אותן בספר האגרת שהביא משם וק"ל:

חושים בן דן כו' והיינו דכתיב ישמח צדיק כי חזה גו'. יראה שכל זה נדרש ממזמור זה שאמר זורו רשעים מרחם הוא עשו שכבר בעודו ברחם היה מפרכם לנצח אחר ע"י תועה לדבר כוזב שלא מכר חלק קברו ליעקב חמת למו כדמות חמת נחש גו' בא בכעסו לעכב קבורתו כי כחו הוא נחש הקדמוני ואמר חרש יאטם אזנו והוא חושים בן דן שלא שמע לקול מלחשים והוא חבר חברים מחוכם לידע על מה שלחו לנפתלי והנה ע"י הרם שנמו גו' של עשו ואמר דנתרן עיניה ונפלו כו' דכתיב נפל אשת כל חזו גו' ודפתחינהו לעיניה דכתיב כי חזה נקם גו' ושארם ואחיך דכתיב ישמח צדיק ותלמודא קינר ברמז והביא סיופא דקרא וק"ל:

בתקיים נבואתה של רבקה דכתיב למה אשכל גו'. פירוש שמתוך דבריה למדנו נביאותה שביום אחד ימותו שהרי לא דאנה אלא על שיהרגו עשו את יעקב בעיובו שם ואמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד אלא שזה היה נבואתה שביום אחד ימותו וצ"ל דלאו כמתנבאה מדעת היה אלא כניבא ואינו יודע מה ניבא שהרי לא חשיב רבקה בדהי ז' נביאות בפרק קמא דמגילה וק"ל:

ואי לא עסק ביה יוסף אחיו כו'. עפירש"י וכע"ז זה כתבנו לעיל במתני' ע"ש:

בולן נתעסקו בבזיה והוא נתעסק במצות כו'. דהיינו שהיתה המצוה חביבה עליו כמו ששנינו והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה והיינו חכם לב גו' שמחשב כן בלבו הפסד מצוה כו':

ומגין היה יודע משה כו'. גם שאר ארונות של השבטים העלו עמהם כפירש"י פרשת בשלח וכדאמרינן פרק החובל לגבי יהודה מ' שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו מוגלגלין בארון אבל היו יודעין קבורתן משא"כ ביוסף שהעליו המצרים קבורתו מטעם דמסיק שיתעכב שם כדי שיתברכו מי נילוס ולהכי קבעו ומנין היה יודע כו' דאינו דומה שידע זה בנבואה כיון שלא הוזכר בקרא אבל ידע זה ע"י סרח בת אשר שהיא היתה מאותו הדור מכלל שבעים שירדו למצרים והיתה חיה עדיין כמפורש במדרש מדכתיב אנכי שלומי אמוני ישראל גו' וא"ל ארון של מתכות כו' כדי שיתברכו כו' ועשאו של מתכות כדי שישקע במים ולא ימצאו אותן להעלותו משם לעכבוהו שם כדי שיתברכו כו' ובזכות יעקב נמי ודאי דהיה הנילוס עולה כדאיתא במדרשות אלא שלא היה יכולת בידם לעכב ארונו של יעקב דיוסף שליט היה במצרים והיה סיפק בידו לעשות כו' כפירש"י בחומש פ' בשלח:

וא"ל יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה כו'. תלה שבעות יוסף בשבעות הקב"ה כמ"ש בענין ויאמר יוסף גו' והעלה גו' כאשר נשבע ה' לאברהם גו' וישבע יוסף את בני ישראל גו':

ואל תתמה היאך ברזל צף כו'. צף ברזל מפניו ניסי ו"י רבים הם ובייחוד גבי משה שמפורש שהיו הניסים ברצונו יתברך ע"י ציווי כמ"ש ב'י מכות ובקריעת ים סוף אבל זה הנם שהברזל צף לא היה בו ציווי של הקב"ה כנראה מענינו וע"כ אמר אעפ"כ אל תתמה בו דומיא דלוישע דבמעשה בעלמא שהשליך העץ אל המים צף הברזל בגם וכמ"ש רצון יריאיו יעשה וק"ל:

בקברניטו של מלכים כו'. פירוש הערוך בבית הקברות של מלכים והיה שם ארונות הרבה ולא היו יודע משה אחזה עד שנודעזע מעצמו עכ"ל:

ובל אותן שנים כו' היו שני ארונות כו'. כבר כתבנו לעיל דגם שאר ארונות של השבטים היו שם עמהם במדבר אלא שלא היה במחנה שכניה משא"כ ארונו של יוסף שלא נתעסק בו אלא משה שהיה במחנה לוייה קרוב למחנה שכניה כדאמרי' לקמן פרק היה נוטל ע"ש וק"ל:

דף יג.

קיים זה כל מה שכתוב כו'. פירש"י אגדה זו מפורשת במכילתא כו' וכן כל י' הדברות לא תשנא גו' לא תקום גו' וחי אחיך גו' עכ"ל ר"ל דכל מה שכתוב ב'י הדברות חשב שם לקיים יוסף דהיינו מה שכתוב בלוחות שהם י' הדברות ועוד חשב שם גם זה שלא נזכר ב'י הדברות אלא בתורה דהיינו לא תשנא את אחיך וביוסף וינחם אותם גו' לא תקום גו' אתם חשבתם גו' וחי אחיך גו' ויכלכל יוסף את אחיו גו' וק"ל:

ואי לא עסק ביה משה ישראל כו'. לכאורה כל זה סותר מאי דאמרי' לעיל שכל ישראל נתעסקו בבזית מצרים ולכך לא נתעסק בו רק משה ומאי פריך מהאי קרא שקברוהו בשכם שזה היה שלא בשעת בזיה אחר כמה שנים וי"ל מעיקרא במצרים דכתיב ויקח משה גו' ודאי דיש לתלות מה שלא נתעסקו בו כל ישראל לפי שנתעסקו בבזיה אבל אותן מ' שנים שהיה משה מתעסק בו כדאמרינן גבי ב' ארונות דלא היה שם בזיה תקשי ליה שפיר וכי ישראל לא הוו מתעסקי ביה הא אח"כ התעסקו ביה וקברוהו בשכם. ומשני התם טעמא אחרינא איכא דהניחו לו כבודו בגדולים כו' כיון דכבר נתעסק בו משה בלחוד דהיינו גדולים הניחו לו כך בגדולים ומיהו אי לא היה מתעסק ביה משה בלחוד מעיקרא מטעם דהניחו לו כבודו בגדולים כו' לא הוו שבקי ישראל מלהתעסק בו מעיקרא אי לאו משום בזיה כדאמר לעיל ומיהו הניחו לו כבודו במדובין כו' דקאמר מטעם זה אפילו מעיקרא מיד אחר שמת משה עשו כן ואפשר משום דאף בני יוסף ודאי היו מתעסקי בו שהם נמי בכלל בני ישראל משא"כ במשה דמשמע שהוא בלבד היה מתעסק בו בין במצרים ובין במדבר כמ"ש לעיל ולא הוו שבקי ליה אי לאו משום בזה דמיו"ק:

מ"ש בשכם כו' משכם גגבוהו כו'. לפי פשוטו שפרש"י בחומש ואני נתתי לך שכס אחד גו' דהיינו שכס ממש שלקח יעקב בחרבו ובקשתו לא אצטרריך ליה הכא לטעמא דמשכם גגבוהו אלא שזה נתן לו נחלה ליקבר בה כפירש"י שם וק"ל:

ויקח משה גו' וכתוב ואת עצמות גו'. ר"ל דויקח משה את עצמות יוסף עמו דמשמע דכל העלייה משה היה עושה בכל אותן מ' שנים כדמוכח לקמן בפרק נוטל מהאי קרא ומדכתיב את עצמות יוסף אשר העלו גו' דמשמע דעלייתו נקרא על שמם וקאמר משום דאין המצוה קרויה אלא על מי שנמרה גם שסיפר הכתוב בשבח משה שהיה המצוה חביבה עליו ובגנאי ישראל דשבקי ליה משום בזיה היינו בתחילת לקיחת ארונו של יוסף ומצרים שכל ישראל הוו שבקי ליה משום בזית מצרים אבל עלייתו במ' השנים דלא הוו שבקי ליה אלא משום כבודו של יוסף הניחו לו כבודו בגדולים כו' נקרא שפיר על שמם

כיון דהם גמרו המצוה וקברוהו והטעם בזה כי בכל דבר התכלית הוא עיקר דהיינו הכא הקבורה שעשו לו בשבסם וק"ל:

אף מורידין כו' שנאמר ויהי בעת ההיא גו'. דבעת ההיא הוא מיותר למדרש מיניה דקאי אעת שהזכר לעיל שבעת שהתחיל בהצלת יוסף ולא גמרה הורידוהו מגדולתו ורש"י פירש בחומש דמשום דהפסוק בפרשתו של יוסף דריש הכי ועוד פירש שם דלחיו בעצמם הורידוהו מזה הטעם אבל כאן פירש"י מן השמים:

אף קובר אשתו ובניו דכתיב כו' וכתיב וימת ער ואונן. כיון דלא היו לער ואונן רק ז' שנים כמפורש בסדר עולם משמע להו דמתו בעון יהודה אביהם שלא גמר המצוה אע"ג דבקרא מפורש שמתו בהשחתת זרע הא והא גרמא כדאמר'י פוקד עון אבות על בנים בשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם ואי לאו האזי חטא דיהודה לא היו ענשים כיון דלא היו בני עונשין ודו"ק:

מפני שלא מיחה בכבוד אביו. הכוונה בו ג' שותפין באדם ומאביו נבראו עצמות לכך נתבזה שיקרא עצמות בחייו כאילו לא היה לו אלא חלק הבא מאביו דהיינו עצמות וק"ל:

מפני מה מת יוסף קודם כו'. בפרק הירואה מפורש ע"ש:

ויוסף הורד מצרימה אר"א אל תקרי כו'. נראה דדרשו כן משום דהאי קרא יתורא הוא דכבר כתיב :המלנים מכרו אותו אל מצרים לפוטופר גו' וע"כ דרשו מיניה שהוריד כו' ואשמעינן בזה דתחלת ביאתו לשם להורידן מגדולתן ויהיה הוא השליט עליהם כמפורש בב"ר ג"כ מלשון הורד שהוא שליט כמו יירד מים ועד גו' וכי הוא רודה גו' ע"ש:

ויקנהו פוטופר סרים כו'. רש"י ל"ג בא גבריאל וסרסו אלא בא גבריאל ופרעו דהיינו סירוס ונדרש משינוי דקרא דמעיקרא כתיב וכו' אבל סירוס דקרא כתרנומו רבא דפרעה והוא לשון משרת במקרא אבל בב"ר אמרו סרים שנסתרם בגופו כו' ע"ש וע"כ הנראה לקיים גירסת הספרים משום דהאי קרא יתורא הוא דכבר כתיב בפרק שלמעלה והמלנים מכרו אותו לפוטופר סרים גו' כמ"ש לעיל וע"כ דרשו דהכא מלשון סירוס שנסתרם בגופו כמ"ש בב"ר ולכך הביא האי קרא בדרשה זו ולא קרא דלעיל :משינוי פוטופרע במקום פוטופר בתוספות ע' דרשו שפרעו והוא סירוס יתירה כפירש"י גופיה הכא :כמה גוני סריסים יש בפרק הערל ויש לדקדק מהיכן יצא להם לומר דהיינו פוטופר היינו פוטופרע :אימא דאיש אחר הוא וע"פ המדרש שראתה אשת פוטופר ע"י האצטנגנינות שהיה לה זרע ממנו ניחא קצת ועוד נראה לפרש מדכתיב ויקרא פרעה שם גו' ויתן לו את אסנת בת פוטופרע גו' למה תלה אשה זו שנשא בנתינת פרעה דמשמע בעל כרחו של אביה פוטופרע והיינו משום דלא רצה אביה פוטופרע ליתן אותה לו משום דנתבזה אשתו על ידו וגם הוא נסתרם על ידו דהיינו פוטופר היינו פוטופרע ולפי פשוטו נמי וי"ל דבע"כ של אביה היה משום דעבד היה גם עברי והא דכתיב הכא פוטופרע כהן און וגבי פוטופר קרי ליה שר הטבחים כבר תירץ הרמב"ן ע"ש בפירושו ועיין גם ברא"ם בזה באורך. וענין דבא גבריאל וסרסו כו' והיינו סרים חמה מתולדות אש שגבריאל הוא שר של אש כדאמר'י פרק ע"פ יב"פ דיומא וק"ל:

רב לך כו' ברב בישר רב לכס כו'. מבואר כי מלת רב מורה על רוב טובה אס בעוה"ז ברשעים אס בעוה"ב בצדיקים כמ"ש בהו מה רב טובך גו' ובהפך בעוה"ז אמר'י פרק החולץ הצדיקים אינן מקבלים לא רוב טובה כו' אבל מדת הרשעים שמקבלים רוב טובתן בעוה"ז כדי לטורדן מן העוה"ב ח"ש עשו יש לי רב דהיינו רוב הטובה בעוה"ז ויעקב לא אמר רק יש לי כל דמסתפק בעוה"ז כההיא דפרק החולץ :הא דכתיב רב עוד יוסף בני חי גו' היינו נמי בעוה"ב כמ"ש שסימן זה היה מסור ביד יעקב מפי הגבורה אס לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה ניהנס כפירש"י פ' יישב והשתא ה"נ ה"ק קרא לפי שבישר את עדת קרח במדת רשעים דהיינו רב לכס בעוה"ז כן דקדק הקב"ה עמו וענגש :ינתבשר הוא כבעין המדה זו רב לך בעוה"ז ובמדרש אמרו דרב לך היינו רב טוב הצפון לך לעוה"ב כפירש"י בחומש ודו"ק:

רב יש לך ומנו יהושע כו'. כמפורש בתר האי קרא וצו את יהושע גו' כי הוא יעבור גו' ולענין שררה :רבנות קאמר רב יש לך א"ג גם לענין חכמה דכלקמן שנסתתמו כו'. ואמר ד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה כו'. פירשו רב לך מלשון רבנות כמ"ש הרא"ם וכמה קשה כו' וכמה סרבן מאל תוסף דבר אצי גו' וק"ל:

וב"ב למה כו' לפוס כו'. פירש"י לפי צדקתו מדקדקים אחריו עכ"ל ולפירושו קאי אלעיל ברב בשרויהו כו' גם קשה אמאי לא מיייתי האי משל ביבמות פרק בתרא דעיקר מלתא איכא התם דהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה ויש לפרש הכא דקאי אהא דקאמר שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה כו' כלומר וכ"כ למה שהרי לא הוזכר שם בקרא שהפציר משה כ"כ בהקב"ה רק פעם אחת וקאמר דלפוס גמלא שיחנא דלגבי רב כזה הקב"ה ודאי דהפצרה מועטת היא כמרובה ושפיר קא"ל אל תוסף גו' יק"ל:

ללמדך שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים כו'. מבואר פ"ק קידושין:

אילימא לנצאת ולבא ממש והכתיב לא נס ליחה כו'. ולא נראה להם לפרש לא אוכל איני רשאי לפי שה' אמר אלי לא תעבור גו' שלא מצינו וי"ו במקום לפי כמ"ש הרא"ם ע"ש:

ובתיב ויעל משה מערבות מואב גו' י"ב מעלות היו שם ופסען כו'. דלא ה"ל למכתב מערבות מואב אלא ייעל אל הר נבו דכבר ידענו דערבות מואב היו כל ישראל אז וכל משנה תורה שם נאמר אלא דאשמעינן דבפ"א ופסיעה א' עלה מערבות מואב לשם בלי הפסק ביניהם וענין י"ב מעלות כו' רמז על י"ב שבטים ע"פ מה שאמרו בתנחומא ואת עליית על כלנה אלו ברכותיו של משה כו' לא היה בו קטטה כו' והענין מבואר כי לא היה מיתתו העדר [שלו] ח"ו אבל הוא פסע בפסיעה א' על כולן שהיה שקול כנגד כל ישראל ומיתתו הוא העדרם ופחיתותם הוא כמ"ש ויתעבר ה' בי למענכם גו' וק"ל:

לצאת ולבא בד"ת מלמד שנסתתמו כו'. יש לפרש לפי זה סיפא דקרא וה' אמר אלי גו' שאי"ל אל תחשבו שאהיה לכם עוד לרב שבבואי לא"י תחזור החכמה אלי דלוירא דא"י מחכים הנה ה' אמר אלי לא תעבור גו' וק"ל:

וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל גו' אותה שבת (שבת) כו'. דעד היום לא בא למחנה שכניה דהיינו אוהל מועד רק משה בלבד אבל באותו יום שמת משה היה גם יהושע נצב במחנה שכניה דהיינו שבת דיומני בתחלת היום למשה וסופו ליהושע כפירש"י וקצת ראייה מהאי לישנא דקאמר שבת של דיומני שמת משה בשבת וכבר האריכו בזה התוס' בפרק ע"פ ע"ש וק"ל:

ותניא אר"י כו' היכן משה מת בחלקו של ראובן כו' והיכן קבור כו'. המכוון גם בזה שלא היה מיתתו יקבורתו במקום א' להורות להן שיצטערו על העדר מיתתו כי לא יהיה להן עוד עומד בפרך ומוכיח אבל

אין להן להשען רק על התשובה שהוא מעשה ראובן שפתח בתשובה והקבורה היתה בחלקו של גר לכפר להם על עון פעור דכלקמן ואמר שעדיין לא נקבר והיה מוטל בכנפי שכניה הספידי המלאכים על העדרו לישראל ח"ש צדקת ה' וגו' שאין סברא שיאמר משה כן על עצמו כפשטיה ולפי שהצדקה שהאדם עושה אפשר שאינה כהונן כדאמר'י פ"ק דב"ק ופ"ק דב"ב שהקב"ה מכשיל ליתן צדקה לשאינן מהוננין ח"ש כי משה אין נביא כמוהו והיה בו מדת ה' בצדקה ליתנה להגונים ואמר ומשפטיו עם ישראל כינוי דמשפטיו על משה דבמדת משפט הלך בדיני אדם ולא בדיני שמים שהוא חמור יותר בכמה דברים שאמרו שחייב בדיני שמים ופטור מדיני אדם שאף שנתחייבו ישראל כמה פעמים כליה בדיני שמים כמ"ש ואכלה אותם כרנע עמד משה בפרך להשיב חמת ה' לדונם בדיני אדם כמו בעגל שהרג ג' אלפים ונתכפר לנשארים וכן במעשה פעור. ואמר כי הקב"ה אמר עליו בדרך הספד כאילו כביכול מיתתו הוא העדר גם לו. מי יקום לי גו'. כפירש"י להוכיחן לשמי ועי"ל לי ממש שהקים אותם לי לעם ולא הבדלתי אותם ממני כמ"ש אס אין פניך הולכים וגו':

ושמואל אמר מי כהחכם גו'. פשר דבר יש לפרש אדיבור לא יהיה לך גו' שהוא כולו אש כמ"ש בע"ז כי אש אוכלה הוא אל קנא ומי יודע לפשר אותו האש כמו שעשה משה במעשה עגל ופעור שבקש רחמים עליהם להשיב חמת האש ולהפסירו:

ור"י אמר והחכמה מאין תמצא. הספיד עליו שבענין החכמה היה העדר לדורו כמ"ש כי הוא היה אב לחכמים ולו ניתן חכמת הפלפול של התורה והוא נתנה לכל ישראל בטובת הנאה כמ"ש בגדרים והיינו מאין תמצא דכלקמן פרק נוטל מי שמים עצמו כאין כמו משה שנאמר בו והאיש משה ענו מאד וגו' וכתיב ונחנו מה גו' בו תמצא החכמה:

ור"ג אמר וימת שם משה גו'. ע"פ מ"ש פ"ק דב"ב אפשר משה חי וכתב וימת משה גו' ע"כ הקב"ה אומר ומשה כותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב דמנע כו' כמפורש שם בחיושינו והיינו שהקב"ה אמרו להודיע שהוא העדר גדול לדורו כמ"ש עבד ה' גו' ולא קם כמשה גו' לכל האותות אשר עשה גו':

סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל. וכן ת"א בפסוק כי שם חלקת מחוקק גו'. והוא מבואר כי לא נקרא משה כותב לישראל רק הנגלה של התורה כי הנסתר של התורה כבר כתובה לפניו יתברך ב"ה קודם בריאת עולם באש שחורה ע"ג אש לבנה וע"כ אמר כי הוא ספרא רבא דישראל שהוא כתב התורה ויתנה אל הכהנים בני גו' או ספרא שהיה מונה מספרן של ישראל ב' פעמים. וכתבו התוספות וכו"ה בערוך סמליון אית דאמר'י שם מלאך עכ"ל אפשר דמשמע להו הכא משום דהא דאמר רב נחמן וימת שם משה אינו מפורש בו שום שבח למשה וע"כ אמרו דכולא מלתא דרב נחמן הוא דרב נחמן אמר שזה ההספד אמר עליו סמליון המלאך וימת שם משה ספרא רבא כו'. ואמר וי"א לא מת משה כתיב כו'. ומשום הך קושיא דפ"ק דב"ב וכי אפשר משה מת וכתב וימת משה גו' מש"ה קאמרו ללא מת וסמכי לה אג"ש דשם שם מה להלן עומד ומשמש כו' נקט השימוש כדאמר'י בעלמא גדול שימושה יותר מלימודה וענין השימוש מפורש לקמן פ' נוטל וכה"ג אמרו בתענית יעקב אבינו לא מת ומפורש שם:

ויקבור אותו בגיא מול כו' סימן בתוך כו'. דכיון דלא ידע איש את קבורתו כל הני סימנים ל"ל אלא דאשמעינן קרא דאפ"ה לא ידע כו':

ובבר שלחה מלכות העובדי כוכבים אלץ כו'. דהוו חשבו דבכל הני סימנים היאך אפשר לומר דלא ידע איש גו' וקאמר דעמדו למעלה נדמה כו' והוא מבואר כי כבר געשה משה גם בחייו דבר רוחני כמלאך כמ"ש לחם לא אכל ופירש מן האשה ע"כ גם במוותו גופו שנקבר נשאר רוחני שאין לו גדר במקום ואין לעמוד על מקומו המיוחד לו והוסיף ר' חמא לומר שמשה בעצמו אינו יודע כו' כי כן געשה כולו רוחני שלא ידע היכן גופו כלל כי נפשט החומר ממנו וק"ל:

דף יד.

גמ' מפני מה נקבר משה אלץ בית פעור כו'. ר"ל גם שלא זכה ליכנס לא"י בחיים מפני מה לא זכה ליקבר בא"י כמו עצמות יוסף וקאמר לכפר כו' והוא ענין הכתיב שאחר תפלת משה כתיב ונשב בגיא מול בית פעור גו' ר"ל שחטא זה שעשיתם בבית פעור גרמה לי ליקבר בח"ל לכפר עליכם ועי"ל שאמרו מפני מה נקבר כו' דנגזי הוא לזכור שם ע"ז על מקום קבורתו וקאמר כדי לכפר כו'. ועיין בתוס' ע"פ מ"א ובמדרש ילקוט איתא בע"א מה עשה משה חפר כו' וטמן חמה בארץ כו' וכשישראל חוטאין היה עולה ופוער פיו לנשק ברוחו להשחית לפיכך נקרא שמו פעור והיה משה מזכיר עליו את השם ומורידו למטה וכשמת מה עשה הקב"ה נתן את קברו כנגדו והוא רואה קברו וחוזר לאחוריו כו' והוא מבואר כבר בזה הפ' שהחטא מוליך מלאך משחית והוא זה הפעור שפער פיו כו' ודו"ק:

וכי אפשר לאדם להלך אחר שכניה כו'. אע"ג דכתיב וה' הולך לפניהם האי קרא אחרי ה' גו' לאו בענין זה איירי אלא בענין הקרוב אליו וההפך אל תלכו אחרי אלהים אחרים וק"ל:

ביקור חולים דכתיב וירא אליו ה' גו'. מפורש פ' הפועלים יוס ג' למילתו היה ובא הקב"ה לשאלו באברהם ע"ש בחיושינו:

ברכת אבלים דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו גו'. דרשו כן מדכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים גו' תלה הכותב ברכה זו במיתתו של אברהם דהיינו ברכת אבלים ודו"ק:

הקב"ה קובר מתים שנאמר ויקבור אותו כו'. הפועל שהוא הקובר חסר מן המקרא מי הוא ופירשוהו דקאי על הקב"ה שנזכר לעיל ובספרי איכא תנא דפלגי וקאמר ויקבור אותו הוא קבר את עצמו:

דבר הבא מן העור כו'. ולא עוד בהמה ממש דעדיין לא נתפשטה אז שום בהמה כ"כ החזקוני:

תורה תחלתה ג"ח כו'. הוא הוראה במעלת התורה כי התורה כולה מראשה ועד סופה כולה חסד כמ"ש ותורת חסד על לשונה וידוע מעלת מדה טובה זו על הצדקה ושאר מדות בכמה מקומות וק"ל:

מפני מה נתאזה משה רבינו ליכנס כו'. גליכא למימר שהיה מתאזה ליקבר בא"י משום גלגול מחילות כמ"ש בסוף כתובות גבי יעקב ויוסף דלעברה נא ואראה את הארץ הטובה לא משמע כן:

וא"ל הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני כו'. יש לפרש זאת התשובה בהאי קרא ויאמר ה' אלי רב לך גו' דהיינו רב טוב הצפון לצדיקים לעוה"ב כמ"ש במדרשות ומיהו קשה דהיאך קאמר שהיה מבקש לקיים המצות כדי לקבל שכר עליהן הא אמרינן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס וי"ל דהיינו במצוה שנתחייב בה כבר אבל הכא שעדיין לא בא לא"י ששם חויבה והקב"ה לא רצה שיהיה חייב בהו שפיר מצי לבקש משום קבול שכרן ודו"ק:

שנא' לכן אחלק לו ברבים גו'. דהיינו אחלק לו שכר בכלל הרבים שבאו לא"י ודימה לו השכר הזה לשלל שהוא דבר שלא טרח בו אלא אחרים עשאוהו כן תקבל שכר כאילו עשית על דבר שלא טרחת בו אלא אחרים שיבואו לשם והוא כוונת הפסוק שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב ר"ל שש אנכי על אמרתך אמירת התורה בעלמא בלא קיומה וטורח עשייתה כמוצא שלל רב ששש על דבר שלא טרח בו וק"ל:

יבול באחרונים כו'. ר"ל יבול באחרונים דהיינו כאותן רבים שיבואו לא"י לקיים המצות ולא כראשונים שהם אברהם יצחק ויעקב דמפורש בהם שכרם הגדול כמ"ש באברהם שכרן הרבה מאד וכעין זה ביצחק ויעקב שגם הם אע"פ שהיו עצומים בתורה ובמצות שקיימו כל התורה מ"מ הרבה מצות התלויות בארץ ובקרבנות ודאי לא קיימו התלויות בכבוש א"י ושיבתה ושכרן הרבה מאד כן תהיה שכרן גדול בלא קיומן. ואמר ואת פושעים נמנה שנמנה עם מתו מדבר כו'. שע"כ הוא ראוי לחלק עמהן השכר שהרי הוא נמנה עמהן במתו מדבר ובשבילן כמ"ש בענין ויתעבר ה' בי למענכם גו' וק"ל:

ולפושעים יפגיע שבקש רחמים כו' שיחזרו בתשובה כו'. דהא דבקש רחמים על כפרתן כבר מפורש שבקש בתפלתו ואם אין מחני גו' אבל קאמר ולפושעים יפגיע שבקש רחמים שלא יהיו עוד פושעים דהיינו שיחזרו בתשובה ומפורש בקרא שבקש עליהם כך שנא' מי יתן והיה לבבם זה כל הימים גו' ידו"ק:

סליק פרק המקנא

דף יז.

נמ' איש ואשה זכו שכינה כו' ומפני מה נשתנה תכלת כו'. כל הסוגיא מפרש במס' חולין פרק כיסוי הדם בחידושים ע"ש וק"ל:

דף כ.

שמלאכתך מלאכת שמים שמה תחסיר אות א' כו'. מפורש בעירובין פ"ק:

דף כ:

זכות תולה לה ג' חדשים כדי הכרת עובר כו'. פרש"י דדריש ונקתה ע"י זכות כדי ונזרעה זרע כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק דא"כ אמאי לא מיייתי נמי הבא האי קרא כדמיייתי לה בסמוך אתשעה חדשים ועוד קשה לפירושו דבפרק חלק קאמר משעה שנזרע היינו משנקלט הזרע במעי אשה כפירש"י גופיה שם ונראה דלאו מהאי קרא ונזרעה זרע וליף ליה אלא דכל אשה סוטה השותה היא בספק אם תנקי אם לאו ימסברא אית לן למימר דכמו דאם תנקי ידעינן בהכרת עובר ה"נ זמנה ניתן לה אם לא תנקי כדי הכרת עובר ודו"ק:

זרע יעבדנו יסופר הראוי לספר כו'. יש לדקדק בזה דהכא משמע דהראוי לספר היינו משעה שנולד שיש לו פה מקרי ראוי לספר להשמיע קולו דהיינו אחר ט' חדשים ימי עיבורה ובפרק חלק מוכח מהאי קרא גופיה דלאו היינו משעה שנולד דפליגי התם אקטן מאימת בא לעוה"ב ח"א משעה שנולד דכתיב ויניזו צדקתו לעם נולד וח"א משעה שסיפר דכתיב זרע יעבדנו יסופר ונ"ל דהאי תנא דהתם פליג אדהכא וס"ל משעה שסיפר היינו ממש משעה שיוכל לדבר ודו"ק:

ר"י אומר י"ב חודש ואע"פ שאין כו'. ולא ניחא ליה למימר דר"י שיעורא קמא דמתני' נקט דקתני יש זכות תולה שנה א' דכיון דמקרא מיייתי לה ר"י משמע דלית ליה אלא האי שיעורא ולמאי דמסיק דבג' שנים נמי איכא קרא ניחא דלא נקט אלא שיעורא קמא ואית ליה נמי הני שיעורי דאית בהו נמי קראי ידו"ק:

דף כא.

נמ' הן תהוי ארכא כו'. פרש"י ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכך נתכוין שראה כו' עכ"ל ובפ"ק דב"ב אמרינן דעגשג ע"א אי למר התך שחתכוהו מגדלתו ואי למר דשדיה לגובא דאריותא וק"ל:

מה אור מגין לעולם כו' ואומר בהתהלכך תנחה אותך גו'. מקמיה דהאי קרא כי גר מצוה ותורה אור כתיב האי קרא ובתורה איירי שאמר שהתורה מגינה לעולם כי בעוה"ז תנחה אותך מלשון מנוחה מכל צרות גם בשכבך בקבר תשמור עליך מחיובט הקבר גם לעוה"ב מדינה של גיהנם היא תשיחך להלך בעדך ומה שהקשו התוס' למאי דמסיק דמצוה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אמאי קאמר הכא דהתורה מגינה לעולם הא אף המצוה מגינה לעולם י"ל דהמצוה לא מגנא לעולם אלא בעוה"ז אבל התורה מגנא אף לעוה"ב מדינה של גיהנם כדמיייתי מקרא והקיצות היא תשיחך. ימיייתי נמי משל לאדם שהיה מהלך כו'. הוא מבואר כי האדם מחובר מגוף ונשמה שהגוף פועל מעשה המצות והנשמה שהוא שכלו של אדם פועל העיוני שהיא התורה ולפי שיש לאדם ג' מעייקים כוללים בגוף מוועגים אותו משלימות האנושי וכמו שהאבוקה בלילה מצלת את האדם מן הקוצים כו' כן המצות בעוה"ז שדומה ללילה מצלת את האדם מפורענויות המתרגשות בעוה"ז שהם דבר וחרב ורעב מן הקוצים הוא רמז על קושי המזונות ורעב כמ"ש וקוץ ודרדר גו' פחתים רמז על הדבר שמת ונופל לשחת וברקנים רמז על צרת אויב מחרב והמצוה שהיא שלימות הגופנים מגנת עליהם ועוד יש לאדם מעייקים שנים מוועגים אותו משלימות הנפשי והם היצ"ר וחבר רע המשיאו לרעה. ולזה אמר אבל עדיין מתוירא הוא מחיה רעה ולסטים הוא רמז אלו שנים (המביאים) מוועגים שלימות נפשי המביאים את האדם לידי חטא רמז להם הא' הוא היצ"ר והב' בפיתוי אדם רע המסיתים אותו מזה אינו ניצל ע"י זכות המצוה שהוא שלימות הגוף כ"א בזכות התורה שהיא שלימות הנפש דמיון עמוד השחר הוא ניצל דביצ"ר אמרו אם פגע בך מנוול זה משכח לו לבית המדרש וברשעים המסיתים אמר הכתוב החזק במוסר גו' באורח רשעים אל תבא גו' והוא שלימות הנפשי וק"ל:

עבירה כו' ואין עבירה כו' שנאמר מים רבים לא גו'. בכמה דוכתין המשיל התורה למים כמו כל צמא לכו למים גו' אבל הכא דממה הפלגת אהבת התורה לאש כמ"ש לעיל מיניה כי עזה כמות אהבה גו' רשפיה רשפי אש שלהבת יה שהיא התורה שהיתה כתובה לפניו ית' באש שחורה ע"ג אש לבנה ור"ל כי עזה כמות גו' שהוא היצ"ר הוא מלאך המות האהבה שהיא התורה היא עזה כמות לנצחו לפי שיש בה שלהבת יה כמ"ש שהקב"ה עוזרו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו והשתא במקום הזה לגבי אש דימה העבירות למים רבים שלא יוכלו לכבות אהבה עזה זו שזכר ודקאמר ד"א עבירה כו' משמע דקאי אלעגיל וה"ק ד"א דלכך תלה קרא המצות בגר והתורה באור דמים רבים דהיינו עבירה מכבה מצוה דהיינו רק גר קטן אבל התורה שהיא אש ואור גדול לא יוכלו לכבות ודו"ק:

אלא אמר רבא תורה כו' בעידנא דלא עסיק אגוני מגנא כו'. ק"ק דאכתיו כיון דמגנא לעולם למה מתו דואג ואחיתופל קודם זמנם כדאמרינן פרק חלק אמאי לא הניגה תורה עליהם וי"ל דלא קאמר תורה

מגנא אלא מפורענויות ויסורין ולא ממיתה וק"ל:

באגרא דמקריין ומתנין בנייהו כו'. פירוש שהאשה מצויה בביתה יותר מהאיש ואומרות לבניהן לילך לבית הספר ויש לכונן בזה בקרא דכתיב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל ודרשו בזה כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים בלשון רכה ותגיד לבני ישראל אלו הזכרים דברים קשים כגויין ומדקדקים בזה למה הקדים הנקבות לזכרים אבל לפי שכלל הנקבות בנתינת התורה אף שאין האשה מצויה על לימודה נתן טעם ואמר כה תאמר לבית יעקב שהן הנשים שתגיד לבני ישראל ויהיה תגיד נסתר לנקיבה שהיא תגיד לבניהן שילמדו ותטרח היא בלמידתם ובשכר זה יהיו הנשים בכלל קבלת התורה וזה שדקדק הכתוב לקרות הנקבות במקום הזה בית יעקב והזכרים בני ישראל לפי שהיא מצויה בביתה היא מוכנת טפי לצינות בניה על כך וק"ל:

מאי פרשת דרכים כו' זה ת"ח ויום המיתה כו'. ע"ד שאחז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך וזה הת"ח כיון דהתורה בעידנא דלא עסיק בה לא מצלת מחטא כדמסיק לעיל הרי כל ימיו הוא בספק שמה יבא לידי חטא והוא כהולך בדרך ולא ידע אם הוא הולך בדרך שדעתו לילך בה כן זה הת"ח הוא כל ימיו בספק עד יום מותו שהוא יודע אז בעצמו שלא חטא ושלא יחטא עוד. וכן יש לפרש למ"ד זה ת"ח ויראת חטא שאז יצא מידי ספק זה שדאי לא יחטא עוד ולמ"ד זה ת"ח דסלקא ליה שמעתתא כו' דהיינו פרשת דרכים ע"ד אחיה הדרך ישכון אור דעד שלא בא הת"ח למעלה זו גם שיש לו אור תורה כללעיל להצילו מחטא אפשר דאינו מכיון על האמת וק"ל:

אלמלא דרשוהו דואג כו'. לאלו דוקא קאמר דהוו ידעי האי קרא דהא דואג בימי שאלו היה ולא היה חי רק ל"ד שנים כדאמר פרק חלק וא"כ ע"כ שלמה נולד אחר מותו ועוד דגם בימי אחיתופל לא ראה לו לשלמה רק ז' שנים שהיה שלמה בן בת בנו כדאמרינן פרק בן סורר ואחיתופל לא חזא את דואג כדאמרינן התם והאי קרא הא שלמה קאמר ליה אלא ה"ק אלמלא הוו ידעי הדרוש הזה וכוונתו לאין העבירה מכבה תורה כו' ועיין בסוגיא זו בפירוש רש"י ותוספות ובחידושינו בהלכות וק"ל:

מאי בוז יבוחו לו כו'. נראה כיון דידע לפרש רישא דקרא אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה דמיידי באהבת התורה ידע נמי לפרש בוז יבוחו לו מלשון בזיון שמבזין אותו על כך אבל הכי קאמר מאי בוז יבוחו לו מלשון כפל דהיה סגי למכתב יבוחו לו וקאמר דבוז יבוחו לו כפפל דהיינו בעוה"ז ובעוה"ב כדמסיק דיבוחו בעוה"ז דלא לקראוהו הלל אחי שבגא כמו שקראו שמעון אחי עזריה לכבדו בעוה"ז וכן ר' יוחנן דבי נשיאה נקרא בעוה"ז כן לכבוד דבי נשיאה ויבוחו לו גם בעוה"ב מלמפלג עמו שכר לימוד התורה וק"ל:

דף כא:

מ"ט דר"א כו' כיון שנכנס חכמה באדם נכנסה עמו ערמוניות כו'. ולגבי איש הוא תועלת להבין ערמת הרשעים ולהערים כנגדם וסיים בזה ודעת מזימות אמצא י"ל ע"י דעת של תורה מזימות של אחרים אמצא וע"ד ועם עקש תתפל אבל נשים דעתן קלות פן יערימו ויבואו לידי עבירה וקלקלו וק"ל:

איין דברי תורה מתקיימין כו' ערום עליהן שנאמר כו'. עיין פרש"י ועי"ל ע"ד שאמרו כל האנחו ס"ת ערום כו' ערום בלא אותה מצוה כיוצא בזה קאמר הכא שמעמיד עצמו ערום על ד"ת כאילו הוא ערום ממנה ואינו מתגאה לומר שהוא חכם וא"צ לשום רב ובענין זה סמך לזה שאמר אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו כו' דהיינו גם אם חכם הוא משים עצמו כמי שאינו חכם כמ"ש איזהו חכם הלומד מכל אדם רי"ל איזה חכם שהתורה מתקיימת בו הלומד מכל אדם ואינו משים עצמו חכם והוא פירוש הקרא דמיייתי והחכמה מאין מי שמשים עצמו כאין בו חכמה בו תמוצא החכמה:

רוצה אשה בקב כו'. פירש"י חפיצה ליוזן כו' ויהא תיפלות מצוי כו' לפיכך אין טוב שתלמוד תורה עכ"ל גם שהתורה ודאי הזהירה לפרוש מן התיפלות מתוך שהיא חפיצה בה יותר לא תשגיח באזהרת התורה ומוטב שהיו שונגין ולא יהיו מזימין ועיין בתוספות לפירוש רבינו האי דנקט קב וט' קבין דוקא ולפי' ר"ח צ"ל דלאו דוקא נקט קב וט' קבין אלא דכן דרך התלמוד כמו י' קבין חכמה ירדה לעולם ט' קבין נטלה א"י וא' כל העולם כולו דפרק האיש מקדש וכל הנהו דמיייתי שם דלאו דוקא קב וט' ע"ש:

זה הנותן דינר לעני להשלים כו'. מקרי רשע דעינו רעה בשל אחרים הוא והנותן עצה למכור כו' ואע"ג דאם הוא רעה לבנות הוא טובה לבנים וכן באחריוך לפלוני כו' מ"מ מקרי רשע שהוא מעביר דעת החכמים והנותן כמ"ש התוס' וק"ל:

זה המכריע אחרים באורחותיו כו'. עיין פירוש רש"י ועי"ל שמיא אחרים לפי אורחותיו ודרכיו שיצא ממנו טובה לו גם שהדבר עומד קרוב להפסיד לאותם אחרים וק"ל:

דף כב.

גמ' רא"א הרי זה ע"ה רשב"ג אמר ה"ו בור כו'. פרש"י בור גרוע מע"ה עכ"ל והיינו דעם הארץ אקרי ע"ש שהוא בדרך ארץ ולא כן הבור שהוא ריק מכל דבר וכפירוש הרמב"ם במס' אבות אמתני' לאין בור ירא חטא ולא ע"ה חסיד בור הוא שאין לו לא חכמה ולא מדות וע"ה הוא שאין לו מעלות שכליות אבל יהיה לו קצת מעלות המדות ע"ש:

ר' ינאי אמר ה"ו בותי כו'. פרש"י דכיון שלא שימש ת"ח אינו מקפיד על דברי חכמים כו' עכ"ל ומה"ט אמרינן פ"ק דחולין בכותים שאין מדקדקין במצות כישראל ע"ש:

איזהו ע"ה כו'. פרש"י איזהו ע"ה שנחשך על הטוהרות ועל המעשרות כו' עכ"ל ר"ל איזהו ע"ה דאמרו במקום אחר משמע ומיהו הא דאמר פרק ג' שאכלו איזהו ע"ה שאינו אוכל חוליו בטוהרה דברי ר"מ וזכ"א כל שאינו מעשר כו' ליכא לפרושי הכי ונ"ל דהרבה עניני ע"ה הן כמ"ש התוס' וק"ל:

בל שאינו קורא ק"ש כו'. ע"פ מ"ש פ' שתי הלחם אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים מצות לא ימוש כו' ומש"ה קאמר הכא אם לא קרא ק"ש ולא קיים מצות לא ימוש מקרי ע"ה ומיהו הא דאמר שם אסור לאומרו בפני ע"ה שלא יאמר בק"ש סגי כו' כפירש"י שם ע"כ דס"ל כאחרים דלקמן דע"ה קורא ק"ש ומ"ד הבא כל שאינו מניח תפילין היינו נמי גם אם קורא ק"ש אם אינו מניח תפילין ה"ו מעיד עדות שקר בעצמו כדאמרינן בברכות והיו ע"ה וכן למ"ד כל שאין לו צניעות כו' מה"ט הוא וכן למ"ד כל שיש לו בנים כו' היינו נמי מה"ט דכתיב בק"ש ושנתם לבניך גו' ולמתם את בניכם גו' וק"ל:

לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר וזרעתי גו'. וזרע בהמה ר"ל דהיינו שאינו יודע כבהמה זו שאינה יודעת כלום ונ"ל לפי הדרש זה המקרא אין כאן מקומו לפני ענינו מלפניו ומלאחריו איירי האי קרא במעלות ישראל ויהודה וכמו שת"י אצליחינון כבעירא כו' ע"ש:

ירא את ה' בני ומלך ועם שונים גו' ששנין הלכות כו'. שלמה קאמר האי קרא לבנו רחבעם ירא את ה' בני ומלך גם שאחתה מלך ולא תהא בור שאינו ירא חטא גם אם קרא הרי שלא שנה ואמר גם עם שונים

לֹא שִׁמְשׁוּ ת"ח אֶל תַּתְּעַרֵב שֶׁהֵם ע"ה כְּדַעַת אַחֲרֵים וּכְדַמְסִיק שְׁמוּרִין הִלֵּכָה מִתּוֹךְ מִשְׁנֵתן בְּלֹא שִׁימוּשׁ ת"ח אֶבֶל הַלּוּמֵד בַּמִּשְׁנָה בְּלֹא הוֹרָאָה מִיִּישׁוּבֵי עוֹלָם הֵן כַּמ"שׁ הַלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹו גו' וְעִיִּין בַּחֲדוּשׁוֹי אֲנֻדוֹת דְּסוּף מַסְכֵּת נִדָּה וּבִדְוֹרוֹת הִלְלוּ אוֹתָן שְׁמוּרִין הִלֵּכָה מִתּוֹךְ שו"ע וְהִי הֵם אִין וְיִדְעִין טַעַם הָעֲנִין שֶׁל כָּל דָּבָר אִם לֹא יִדְקְדּוּ מִתְחִלָּה בְּדַבָּר מִתּוֹךְ הַתְּלַמּוּד שֶׁהוּא שִׁימוּשׁ ת"ח וְטַעוֹת נִפְּל בַּהוֹרָאוֹת וְהִי הֵן בְּכָלל מִצְבֵּי עוֹלָם וְיֵשׁ לְעוֹדֵר בָּהֶן:

וּשְׁנָה בַּה הוֹתֵרָה כו'. עִיִּין פ"ק דְּקִידוּשִׁין וּבַחֲדוּשֵׁינוּ שֶׁס:

אַלְמָנָה שׁוֹבְבִית. עִיִּין פֶּרֶשׁ"י וּבַעֲרוֹךְ בַּעֲרָךְ שֶׁב פִּירֵשׁ בַּע"א ע"ש:

אַיִנו וְהֶאֱר"י לְמַדְנוּ קָבֹול שֶׁכֵּר כו' מִבְּתוּלָה לֹא פִּרִּיךְ דֵּהֵא לֹא מִשְׁנֵי מִיּוּדֵי אֲבִתּוּלָה וְהִיִּינוּ מִשּׁוּם דְּבִתּוּלָה נִיִּילְנִית לֹא מִשְׁמַע אֲלֵא דִּמְתַּפְּלֶלֶת יוֹתֵר מֵאֵלֵי יוֹמָם וּלְיָלָה כְּפִי הָעֲרוּךְ מִשְׁא"כ הֵךְ בְּתוּלָה דִּירָאֵת חֲטֹא הִיתָה מִתְּפַלֵּלֶת בּוֹמְנָה וְכֵן אֲלִמְנָה שׁוֹבְבִית מִשְׁמַע דְּדִרְכָּה בְּכָךְ מִבְּקֶרֶת כְּשִׁנְתִּיהָ תְּמִיד כְּפֶרֶשׁ"י פִּרִּיךְ שְׁפִיר מֵהָךְ אֲלִמְנָה דְּקִיבּוֹל שֶׁכֵּר דְּמִיִּירֵי בַּבֵּה"ג נִמְי דְּכָל יוֹמָא הוּא אִתֵּיא וּמַצֵּלֶת בִּי מִדְּרֵשָׁא כו' וּק"ל:

יִד"מ שְׁלֵא יִכְשְׁלוּ בִי בְּנֵי אִדָם כו'. הֵא דִּלֵּא הִיתָה מִתְּפַלֵּלֶת עַל עֲצָמָה שְׁלֵא אֲכַשָּׁל בְּבִנֵי אִדָם דִּלֵּא תִיעֲנַשׁ אֲפֹשֶׁר דִּהִיתָה וְיִדְעַת בְּנַפְשָׁה לֹאֻקְמָא וְלֹא הִיתָה מִתְּפַלֵּלֶת אֲלֵא שְׁלֵא יִכְשְׁלוּ הֵם בַּה לֹאֻנְסָה וְיַעֲנִשׁוּ עַל יָדָהּ: כְּדִלְאֻמְרִינָן כָּל מִי שֶׁעֲנַשׁ חֲבִירוֹ ע"י אִין מְכַנִּיסִין אוֹתוֹ בַּמַּחֲצִיתוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה וְדו"ק:

וַעֲצוּמִים כָּל הַרוֹגִיָּה זֶה ת"ח שְׁהִיֵּב כו'. פִּירֵשׁ"י מִלְּשׁוֹן עֲרֹסָם עִיִּינוּ וְיֵשׁ לְפֶרֶשׁ כִּמְשַׁמְעוּ וּר"ל גְּדוּלִים יַחֲשׁוּבִים שְׁהִיֵּעוּ לַהוֹרָאָה כַּמ"שׁ לְעִיל סִפ"ק וְתַת עֲצוּמִים יַחֲלָן שֶׁלֵּל כֹּאבְרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּק"ל:

דף כב:

וַעַד כִּמָּה עַד מ' שִׁנִּין כו'. כִּמוּ שֶׁשִּׁנֵּינוּ בֵּן מ' שָׁנָה לְבִינָה דֵּהִיינוּ שִׁמְבִּין דְּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר דַּעַד מ' שָׁנָה הוּא זִמָּן שִׁימוּשָׁה שֶׁל תּוֹרָה לְקַבֵּל מִרְבּוֹ כְּדִלְאֻמְרִינָן פֶּרֶק קֵמָא דַּע"ז וְלֹא נִתֵּן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת גו' עַד הַיּוֹם הַזֶּה שְׁאִין אִדָם עוֹמֵד עַל סוּף דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְחֹכְמַת מִשְׁנֵתּוֹ עַד מ' שָׁנָה כו' אֶבֶל הַתּוֹס' כְּתָבוֹ דַּעַד מ' שָׁנָה הִיינוּ מִשֶּׁהִתְחִיל לִלְמּוֹד וְלֹא מִשְׁעָה שְׁנוּלָד כו' ע"ש וְהִיינוּ מִשּׁוּם דֵּהֵתָם הִתְחִילוּ לִלְמּוֹד מִמֶּתֶן תּוֹרָה וְאִין זֶה מוֹכֵרַח דּוּדְאִי הִיוּ בְּדוֹר הַמְּדַבֵּר כִּמָּה וְכִמָּה קֻטְנִים גַּם שְׁנוּלָדוּ אִזּוּ קוּדָם מִתֵּן תּוֹרָה וְלֹא הִיוּ רֹאיוֹם בַּהִתְחַלֵּת הַלִּימוּד אִזּוּ גַּם עֵמָסָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְלֹא נִתֵּן לָכֶם לֵב לְדַעַת דֵּהִיינוּ שִׁישׁ לָהֶם מ' שָׁנָה מְלִיתָם: ס: אִם לֹא לְמַדוּ מ' שָׁנָה וּכְמוֹ שֶׁשִּׁנֵּינוּ בֵּן מ' לְבִינָה דִּלֵּא אִיִּירֵי דּוּקָא בְּלַמַּד כָּל הַמ' שָׁנָה וְדו"ק:

פְּרוּשׁ שְׁכֵמִי זֶה הָעוֹשָׂה מַעֲשֵׂה שְׁכָם כו'. פֶּרֶשׁ"י שְׁמָלוֹ שְׁלֵא לִש"ש כו'. וְיֵשׁ לְמַקְדָּק דִּתְקַשִּׁי לִיָּה הַכֹּא כְּדִמְקַשִּׁי בְּסִמּוּךְ לְעוֹלָם יַעֲסוּק אִדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֲפִילוּ שְׁלֵא לִשְׁמָה דִּמְתּוֹךְ כו' וְי"ל דֵּהֵאִי שְׁלֵא לִשְׁמָה דְּשְׁכָם גְּרוּעַ טָפִי דִּמְפָּרֶסְמָא כִּיּוֹן דְּכַבֵּר עֲבִירוֹ וְעִינָה אוֹתָהּ לְדַכָּךְ נִתְחַיִּיב הַרִיגָה וְדו"ק:

פְּרוּשׁ נִקְפִי זֶה הַמְּנַקֵּף רַגְלָיו כו'. עִיִּין פֶּרֶשׁ"י וְעִי"ל ע"פ מ"ס פ"ק דְּחוּלוּין דָם נִקְוָף מִרְצָה כְּדָם עוֹלָה יְהוּא דְקִאֻזִּיל לְדַבֵּר מַצְנָה חוּה הַמְּנַקֵּף רַגְלָיו בַּעֲצָמוֹ כְּדִי שִׁיחֲשִׁבֵּהוּ כְּפֶרֶשׁוֹ וְצִדִּיק שֶׁנִּתְכַּפֵּר כְּדָם עוֹלָה. וְאִמֵּר פְּרוּשׁ מְדוּכִיא דִּמְשַׁפַּע כו'. כְּפֶרֶשׁ"י הוֹלֵךְ כְּפוּף כו' עַב"ל אַע"ג דִּלְאֻמְרִינָן שִׁילֵךְ הָאִדָם בְּכַפִּיַּת רֹאשׁ וְלֹא בְּקוּמָה וְקוּפָּה אֲפֹשֶׁר דִּמְשַׁפַּע כִּי מְדוּכִיא הִיא כְּפִיפָה בְּיוֹתֵר מֵאֵלֵי וּאֲפֹשֶׁר דְּכָל הֵנִי דִּנְקֻט הִיינוּ בַּעֲשׂוּהָ אוֹתָן כְּמִרְאִים עֲצָמָן בְּפִנֵי הַבְּרִיּוֹת בְּפִרְשׁוֹת וְאִין פְּרוּשׁוֹן אֶבֶל הַפְּרוּשׁ הָאֻמִּיתִי הָעוֹשֶׂה כֵּן ה"ז מִשׁוּבַח כְּכָל הֵנִי עֲנִינִים דִּנְקֻט וְעִיִּין בַּעֲרוֹךְ בְּאֹרֶךְ בַּעֲרָךְ פְּרוּשׁ כִּמָּה פִּירוּשִׁים כְּכָל זֶה וְכֵן בְּתוֹסְפוֹת לְפִי הִירוּשְׁלַמִי וְדו"ק:

בִּי דִּינֵא רַבָּה לִיתְפַּרַע מֵהֵנִי דַּחְפוֹ גּוֹנְדִי כו'. פִּירֵשׁ הָעֲרוּךְ בַּעֲרָךְ גּוֹנְדִי בְּגִדִים שְׁחוּרִים וְכֵן רַב עָנָן לְבַשׁ גּוֹנְדִי דַּפ' כָּל כְּתָבִי פֶּרֶשׁ"י בְּגַד שְׁחוֹר וְנִרְאָה לְפֶרֶשׁ הַכֹּא דְּלוּבֵשׁ גּוֹנְדִי בְּגִדִים שְׁחוּרִים כֹּאִילוֹ הוּא מֵן הַפְּרוּשִׁים הַמִּתְאַבְּלִים עַל יְרוּשָׁלַיִם כִּי הֵיִיא דֹלְעֶזֶר זַעִירָא דִּפְרָק הַכּוֹנֵם דִּהוּה מְסִיִּים מִסְּאֵנִי אוֹכְמִי דְקֹא מֵאֲבִילֵנָא אִירוּשָׁלַיִם סְבוֹר יוֹהֵרָא כו' וְכֵן פִּירֵשׁ הָעֲרוּךְ:

אַלֵּא מֵן הַצְּבוּעִין שְׁדוּמִין לְפְרוּשִׁים כו'. כְּלוּמֵר לְבוּשֵׁי שְׁחוּרִין לְפָנִים ע"ש וְדו"ק:

שִׁמְעִישִׁיחַ כִּמְעַשָּׂה זְמֵרִי כו'. מַעֲשָׂה זְמֵרִי וְזֵאִי בְּגָלוּי וּבִפְרֵהֶסְיֹא הִיָּה כְּדִכְתּוּב וַיִּקְרַב אֶל אֲחִיוֹ אֵת הַמְּדִינִית לְעִינֵי מִשָּׁה וּלְעִינֵי כָּל עַדְתָּ גו' אֲלֵא דֵה"ק מַעֲשָׂה זְמֵרִי שְׁהִיָּה בְּגָלוּי וְהָן עוֹשִׂין בְּסִמְתָּר וּמִרְאִין עֲצָמָן בְּגָלוּי כְּפֶרֶוּשִׁין לְבָקֶשׁ שֶׁכֵּר כְּפִנְחָם וְכִמָּה צְדִיקִים הִיוּ שַׁעֲשׂוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים וְכֵן כִּמָּה רַשְׁעִים הִיוּ שַׁעֲשׂוּ מַעֲשִׂים רַעִים אֶבֶל נִקְטָא אִלוּ זְמֵרִי וּפְנַחֶם שְׁהִיו עוֹשִׂים מַעֲשִׂים הַפְּכִיִּים בְּדַבָּר א' וְדו"ק:

דף כז:

נִמְי' דִּרֵּשׁ רַע"ק אִזּוּ יִשִּׁיר גו' וַיֹּאמְרוּ לֹאֻמֵּר כו'. עִי' פֶּרֶשׁ"י וְהִכִּי אֻמְרִינָן פ"ק דִּיּוֹמָא מִנִּין לֹאֻמֵּר לַחֲבִירוֹ שֶׁהוּא בְּבֵל יֹאמֵר עַד שִׁיאֻמֵּר לוֹ לֶךְ אֻמֹּר שְׁנֹאֻמֵּר וַיִּדְבֵּר ה' אֶל מִשָּׁה מֵאוּהֵל מוֹעֵד לֹאֻמֵּר דֵּהִיינוּ שִׁיאֻמֵּר מִשָּׁה לַיִּשְׂרָאֵל וְהַכֹּא לִיכֹא לְמוֹיֵמֵר הִכִּי דֵהֵא וַיֹּאמְרוּ לֹאֻמֵּר כְּתוּב וּק"ל:

בְּקוּרָא אֵת הֵלֵל כו' בְּקוּרִין אֵת שִׁמַּע כו'. מְפֹרֶשׁ בְּגַמ' לְקָמוֹן:

וַעֲדִידִין הַדְּבָר שְׁקוֹל לֹו אִנִּי מַצְפָּה כו'. רִי"ל לֹו בּוּי"ו מִשְׁמַע מֵאֲהֵבָה גַּם אִם יַעֲנֹשׁ אוֹתִי לַהוֹרַגְנִי לֹו אִנִּי מַצְפָּה לַעוּה"ב אוֹ לֹא בֹאֲל"ף דִּמְשַׁמַּע מִירָאָה דַּעַד שִׁיִּהֲרַגְנִי אִנִּי מַצְפָּה לֹו מִירָאֵת הַרִיגָה אֶבֶל אִם יִהְיֶרַגְנִי וְלֹא נַצְלָתִי מִמֶּנּוּ מִירָאֵת עוֹנֵשׁ לֹא אִיחֹל וְאֲצַפֵּה לֹו עוֹד לַעוּה"ב וּמִיִּיתִי מִקְרָא הַמְּכַרִּיעַ שֹׁאֻמֵּר עַד אֲנוּעַ לֹא אֲסִיר תְּמִיתִי שׁוּדִיא מִי שִׁישׁ לֹו מַדָּה זֹו שְׁלֹא מִסִּיר תְּמִיתּוֹ לְעוֹלָם עַד יוֹם מוֹתּוֹ אִין זֶה מַמְדַּת עוֹבְדִים מִירָאָה אֲלֵא מַעוּבָּדִים מֵאֲהֵבָה וְהֵאִי לֹא אֲסִיר תְּמִיתִי לִיכֹא לְפֶרֶוּשִׁי לֹו בּוּי"ו דֹּאִין לֹו מִשְׁמַעוֹת כָּלֵל אֲלֵא לֹא בֹאֲל"ף וְדו"ק:

שְׁלֵא עַבְדִּי אִיּוֹב אֵת הַמְּקוֹם אֲלֵא מִירָאָה כו'. מָה שִׁישׁ לְמַקְדָּק בְּזֵה אִמָּה שֹׁאֻמֵּר פ"ק דַּב"ב גְּדוּל הַנֹּאֻמֵּר בֹּאִיּוֹב יוֹתֵר מִבֹּאֲבֵרָהֶם כו' יְבוּאֵר שֶׁס:

דף ל:

בְּגִדוּל הַמְּקֹרָא אֵת הֵהֵלֵל וְהָן עוֹנִין אַחֲרָיו רֹאשִׁי פֶּרְקִים כו'. עִי' פֶּרֶשׁ"י וְתוֹס' פֶּרֶק גּוֹלֵב הַגְּזוּל דִּרְאִשִּׁי פֶּרְקִים דֵּהֵלֵל הִיינוּ הַלְלוּיָה כו' בְּצִלָּת כו' לֹא לֵנוּ כו' אֲהַבְתִּי כו' ע"ש אֶבֶל הַכֹּא לֹא יִדְעִנוּ רֹאשׁ הַפֶּרֶק אֲלֵא אִזּוּ יִשִּׁיר וּמֵהֵא דִּלְאֻמְרִינָן פ"ד דָּמָס' ר"ה בְּמִנְחָה שֶׁבִּצְתָא אֻמְרוּ הַלּוּים אִזּוּ יִשִּׁיר וּמִי כְּמוֹךְ כו' מִשְׁמַע דְּמִי כְּמוֹךְ נִמְי רִישׁ פֶּרְקָא הוּא וּק"ל:

בְּקֻטָּן הַמְּקֹרָא אֵת הֵהֵלֵל כו'. אַע"ג שְׁהִיו יוֹצֵאִין בְּרֹאשֵׁי פֶּרְקִים דֵּהֵא אִין לֵנוּ גְדוּל מַמְשָׁה וּבְגִדוּל הַמְּקֹרָא אוֹתָן יוֹצֵאִין ו"ח בְּשִׁמְעִיָּה ו"ל מִשּׁוּם פְּרַסְמוּי מִלְתָּא לֹא הִיוּ רוֹצִין לְצִלָּת בְּשִׁמְעִיָּה מַמְשָׁה וְהִיו עוֹנִין כּוֹלָם בְּקֻטָּן הַמְּקֹרָא וּק"ל:

בְּסוּפֵר פֶּרֶשׁ"י מִלְמַד כו' כֵּךְ שִׁרְתָּה רוּה"ק עַל כָּלָם כו' עַב"ל. וְכ"ה בְּמַכִּילֵתָא לִר"ן דֹּאֲל"ב אִיךְ כּוּוּנוּ כָּלָם לֹאֻמְרָה יַחַד כְּכַתְּבָתָה כּוֹלָה זּוֹלֵת רֹאשִׁי פֶּרְקִים אֶבֶל לִרַע"ק וְלִר"א בִּר"י הַגְּלִילִי אֲצ"ל שִׁשְׁרָתָה עֲלִיָּין רוּה"ק אֲלֵא שֹׁאֲחֵר דְּבִרֵי מִשָּׁה הִיו עוֹנִין לְמַר כְּדֹאִית לִיָּה וְלֹמֵר כְּדֹאִית לִיָּה וּלְפִי הַתּוֹס' בְּדַבְּרֵי ר' נַחֲמִיָּה

ע"פ הַתּוֹס' שְׁהִיָּה מִשָּׁה פּוֹתַח וַיִּשְׂרָאֵל גּוֹמְרִין כְּגוֹן מִשָּׁה אֻמֵּר אִזּוּ יִשִּׁיר וַיִּשְׂרָאֵל אֻמְרִים אֲשִׁירָה לָהּ' כו' כ"ש דֹּאִית לָן לְמוֹיֵמֵר דְּשִׁרְתָּה רוּה"ק עַל כָּלָם אֶבֶל בַּתְּנֻחוּמָא אִיתָא כֵּן בְּשַׁם ר"א בֵּן תַּדְאִי וְהִיא דַּעַת רַבִּיעִית וּמִתּוֹךְ לִשְׁוֹן הַתְּלַמּוּד נִר' נַחֲמִיָּה דְּסַבֵּר וַיֹּאמְרוּ דֹּאֻמְרוּ כּוֹלָהּ בַּהִי דֵּהִדִּי כו' לֹא מִשְׁמַע לְפֶרֶשׁ הִכִּי אֲלֵא כְּפֶרֶשׁ"י וְדו"ק:

עוֹלָד מוֹטֵל כו' וְתִינוּק יוֹנָק כו'. וְהוּא כְּדַעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה לְלַעִיל דְּבִרּוּחַ הַקּוּדָשׁ כּוּוּנוּ גַם עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים לְוִמֵּר שִׁירָה וְכֵן פִּירוּשׁ הַכְּתוּב מִפִּי עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים יִסְדַּת בְּרוּה"ק עוֹז שְׁהִיא הַשִּׁירָה שִׁמְסַפֵּר בַּה עוֹזוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה וְכַמ"שׁ וְאִנִּי אֲשִׁיר עוֹמֵךְ וְגו' וְנֹאמַר בַּה עוֹזִי וְזִמְרַתִּי יֵה גו' וְסִיִּים בַּהִי קִרָא דְּמִיִּיתִי לְמַעַן צוּרְדִּין לַהֲשַׁבִּית אִיּוֹיֵב גו' דֵּהִיינוּ שֶׁהַשִּׁירָה הַזֹּאת מְסַפֶּרֶת בַּעֲמוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה שֶׁהִשְׁבִּית וְכִלָּה צוּרְדִּיךְ וְאִיּוֹיֵב שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם הַמַּצְרִים שֶׁנִּטְבַּעְנוּ בִּים. וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דֹּאִין לְוִמֵּר דִּר"י הַגְּלִילִי ס"ל דְּדוּקָא עוֹלָל וּפְלִגִי אִר"מ דֹּאֻמֵּר בְּסִמּוּךְ דֹּאֲפִילוּ עוֹבְרִין שְׁבַמְעִי אִמָּן אֻמְרוּ שִׁירָה דְּבַתְּלֻמוּדֹא בְּפֶרֶק ג' שֹׁאֲכֵלוּ אִיתָא בַּהִידִּי דִּר"י הַגְּלִילִי נִמְי אִית לִיָּה לֵהֵא דִּר"מ אֲלֵא דַּצ"ל דֹּאִיצְטְרִיךְ קִרָא נִמְי לְעוֹלָל שֶׁהִגְבִּיהַ צוּוֹאֲרוֹ וַיּוֹנָק שִׁשְׁמַט הַדָּד מִפּוֹי ע"כ תּוֹכֵן לִשְׁוֹן הַתּוֹס' ע"ש בְּאֹרֶךְ וְלִי נִרְאָה ע"פ הַמְּדִרָשׁ שֹׁאֻמֵּר בַּפ"ק שְׁנוּלָדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַצְרִים עַל הַשְּׂדֵה וְהַקֵּב"ה מְגַדֵּלן שֶׁס וְהֵם שֶׁהַכִּירוּהוּ עַל הִים וְאֻמְרוּ זֶה אֵלֵי וְאִנוּהוּ לַהֲכִי אִיצְטְרִיךְ אֵהִי קִרָא דְּעוֹלָל וַיּוֹנָק שֶׁהֵם אֻמְרוּ זֶה אֵלֵי וְאִנוּהוּ מִשְׁא"כ הָעוֹבְדִים דִּלֵּא הַכִּירוּהוּ כְּכֵר בְּמַצְרִים וְהֵא דִּלְאֻמְרִינָן שֶׁהַקֵּב"ה נִדְמָה לָהֶם עַל הִים כְּגַבּוֹר אִישׁ מִלְחָמָה אֲפֹשֶׁר דִּלְתַּנוּקוֹת בְּמַצְרִים בְּשַׁדָּה נִדְמָה לָהֶן נִמְי כֵּן וּק"ל:

דף לא:

גַּמ' שְׁנֹאֻמֵּר בְּמַקְהֵלוֹת בְּרַכּוֹ אֱלֹהִים ה' מִמְּקוֹר כו' כְּפֶרֶשׁ"י כְּשִׁנְקָהֵלוֹ עַל הִים עַב"ל. בַּהִכִּי אִיִּירֵי קִרָא דִּלְפָּנֵיו קִדְמוּ שְׂרִים אַחֵר גּוֹנְנִים דֵּהִיינוּ שְׁקִדְמוּ עַל הִים יִשְׂרָאֵל לְוִמֵּר שִׁירָה וְאֲכ"ב גּוֹנְנִים הַמְּלֹאכִים בְּתוֹךְ עֲלֻמוֹת תּוֹפְפוֹת שִׁירַת מְרִים שְׁנֹאֻמֵּר וְתַקַּח מְרִים גו' הַתּוֹף בִּירָה גו' וְקִרָא לִלְאֲחִירֵי שֶׁס בְּנִימִין צַעִיר רוּדָם שְׂרִי גו' דִּרְשׁוּהוּ לְקָמוֹן פ' א"נ אֶל תִּקְרִי רוּדָם אֲלֵא רַד יֵם וְהִיו שְׂרִי יִהְיֶדֶה רוֹנְמִים כו' ע"ש:

וְהֵא לֹא חֲזוּ כו' אֻמֵּר ר' תַּנְחוּם כִּרָם כו'. אַע"ג דֹּאֻמְרִי בַּפ' הַמְּפַלֵּת דֵּהִתִּינוּק בְּמַעִי אֻמוֹ צוּפָה מְסוּף עוֹלָם וַעַד סוּפּוֹ לֹאֻו הִיינוּ רֹאִיָּה מִמַּשׁ אֲלֵא רֹאִיָּה שְׁכֵלִית וְהַכֹּא פִּרִּיךְ וְהֵא לֹא חֲזוּ הָעוֹבְדִים רֹאִיָּה מִמַּשׁ כְּדִקְאֻמְרִי הָעוֹלָלִים וְהַתִּינוּקוֹת זֶה אֵלֵי וְגו' שֶׁהִרִי הַכִּרָם הִיָּה הַפֶּסֶק לָהֵן וּמִשְׁנֵי שֶׁהַכִּרָם עָשָׂה לָהֵן כֹּאסְפַקְלִירִיא מֵאִירָה כו' שֹׁאֻרֹא רֹאִיָּה מִמַּשׁ וּכְדִלְאֻמְרִינָן בַּעֲלֻמָא שֹׁרָאָתָה שְׁפַחָה בִּים מָה שְׁלֹא רֹאָה יַחוּזְאֵל לְפִי שֹׁאֻרֹא בִים בֹּאסְפַקְלִירִיא מֵאִירָה מָה שְׁלֹא רֹאֻו שֹׁאֵר נִבְיָאִים אֲלֵא מִשָּ

ושמא טמא יקרא. פרש"י כלומר סורו מעליו שטמא הוא עכ"ל. ופירושו דחוק דהכא לא נתבוןן אלא שיקרא שהוא טמא כדי לבקש רחמים עליו שירפא מטומאת נגעו ונצטרו אבל שיקרא שיפרשו ממנו הוא מלתא אחריתא כדאמר'י להדיא פ"ק דמו"ק טמא טמא יקרא טומאה קוראה לו פרוש ומקשינן והא מוביעי ליה להודיע צערו לרבים כדי שיבקשו רחמים עליו ומשני דא"כ לכתוב וטמא יקרא מאי וטמא טמא ש"מ תרתי ודו"ק:

דף לג.

בל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מה"ש כו'. לדברי הרא"ש דוקא נקט לשון ארמי לפי שהוא מנונה בעיני המלאכים ולדברי החולקים דאין חילוק בין לשון תרגום לשאר לשונות צ"ל דנקט ארמי שהוא תרגום לרבנותא אע"י שהוא לשון חשוב ניתן מסיני כדאמר'י פ"ק דמגילה ודו"ק:

יוחנן כ"ג שמע ב"ק מבית כו'. משמע להו דלאו מפי השכינה היה דא"כ נבואה הוה ואלו המעשים בבית שני היו שכבר בטלה הנבואה אז משמתו חגי וזכריה ומלאכי אבל בבית קול כדמסיק היו משתמשין גם לאחר חורבן בית שני כדמוכח פ"ק דיבמות וכן י"ל דמשתמשין היו במלאכים או כדמסיק גבריא'ל הוה יאע"ג דגבריא'ל יודע בלשון ארמי אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דאפשר שהוא אינו ממונה לקבל התפלות להביאן לפני ית' ב"ה ודו"ק:

דף לד.

אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמה זורחת כו'. עי' פרש"י הכא ויהיה לפי זה אחרי דרך מבוא גוי הכל דבור אחד ר"ל אחרי מופלג ורחוק מן מבוא השמש דהיינו מן המזרח לצד מערב ומ"ד לקמן מבוא השמש מקום שהחמה שוקעת יהיה ג"כ הכל דבור א' אחרי מופלג ורחוק מן מבוא השמש דהיינו מן המערב סמוך לירדן שהוא מזרח א"י אבל רש"י בחומש לקח לעצמו דרך אחרת שפירש אחרי רחוק מן המזרח ודרך מבוא השמש לצד מערב וב' דבורים הם והוא דלא כמאן מהני תנאי דשמעתון ואפשר שדרכו בפירוש החומש לשמור הפשוטו ולפי הניקוד בב' טעמים משמע ליה לפרש בב' דבורים כמו שפירש שם ועי' בזה מה שכתבנו כה"ג בחידושי הלכות וק"ל:

בארץ הכעני ארץ החוי הוא כו'. פרש"י בניחותא כו' והיינו משום דאהא לא השיב ראב"י מידי דלאו קושיא הוא דגם אם חוי הוא קורא כעני שהוא כולל כל ז' עמים בהרבה מקראות ומיהו מול הגלגל והלא לא ראו כו' דקא"ל בל' קושיא לכאורה לא השיב ראב"י כלום ויש ליישב כיון דכולי קרא להראות הדרך אתי ממילא לא תקשי לן הא ללהראות הדרך נמי אתא שהיה מול הגלגל. וענין להראות להם הדרך בשניה כמו בראשונה. עי' פרש"י ויותר נ"ל לפרש להראות להם הדרך בשניה דהיינו בכבוש ל"א מלכים ע"י יהושע כמו שהראה להם הדרך בראשונה בימי משה בכבוש ארץ סיחון ועוג דהאחת מפורש שם בדרך לבו ולא בשדות וכרמים דכתיב במלחמת סיחון לא נטה בשדה ובכרם וק"ל:

בפרש"י בדה"ה כדרך שהראה להם כו' שעתיד הענן לפסוק במיתת משה כו'. והא דאמר'י בפ"ק דר"ה יתענית לבזכות אהרן היה הענן וכשמת נסתלק אפשר שחזר אחר כך בזכות משה כמו הבאר שנסתלק במיתת מרים וחזר שוב בזכות משה וק"ל:

בבל יום ארון כו' והיום נסע תחלה כו'. דכל זמן שהיו בחי"ל שהיא ארץ טמאה לא היתה השכינה שורה אלא בתוך בני ישראל באמצע הדגלים כמפורש במסעות אבל משבאו לארץ הקדושה נסעה השכינה תחלה כאלפים אמה לפניהם שמורה שהוא אלהי אותה הארץ כמ"ש בזה הרמב"ן בפסוק אלהי נכר הארץ וז"ש הנה ארון הברית ששם השכינה אחר שהוא ארון אותה הארץ הקדים עצמו ועבר לפניהם יע"כ נשאוהו אז כהנים כמ"ש ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים ולכך נמי קאמר כשהחזירוהו למקומו שהוא קדש קדשים היה ע"י בני אהרן הכהנים וכן הסבת יריחו שכל ענינו היה בקדושה ז' שופרות בז' ימים ובפעם ז' היה ג"כ ע"י ז' כהנים הקדושים וק"ל:

דף לה.

גמ' וכמה גובהן של מים גרסי'. כך פרש"י וק"ן לגרסתו ולפירושו אמאי קאמר דחזרו המים לאחוריהם הא איבא למימר שפיר דעמרו במקומן מלמעלה ולא ירדו מן הכהנים ולמטה כו' כפירושו וע"כ לפירושו אמאי לא קאמר נמי הכא שהיו נגדשין לכל הפחות י"ב מיל וע"כ כיון דלר' יהודה נמי בגובה מלמטה למעלה הלכו י"ב מיל אמאי קא קשיא ליה לראב"ש ש כיון דמים קלים וא"כ באין מים ושוטפין כו' דאימא דוואי הם קלים בהולכים דרך הלוכם מלמעלה למטה אבל בהולכים מלמטה למעלה בגובה אינן קלים מן הליכת אדם על הארץ ולולי פרש"י היה נראה גירסת ספרים דגרסי בדברי ר"י וכמה רוחבן של מים כו' וכ"ה הגירסא בילקוט ובע"י והפי' הוא לר"י כשנכרתו המים עממו במקום הכריתה כגד וחזרו כך לאחוריהם י"ב מיל כנגד מחנה ישראל אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר הירדן יסוב לאחור יכשהתחילו ישראל לילך גם המים חזרו לילך במקום חזרתם נמצא רוחב החזירה לאחור היה י"ב מיל ינמצא אחר שעברו כל ישראל ברוחב י"ב מיל הלכו ג"כ המים במקום חזרתם לאחור עד מקום שנכרתו דהוי נמי י"ב מיל והשתא שפיר קאמר ראב"ש לר"י כיון דהמים קלים דרך הלוכם מלמעלה למטה היו שוטפים אותם קודם שעברו כולם שהרי באו המים למקום העברת ישראל מקודם שעברו כולם ולהכי קאמר ראב"ש דמעולם לא חזרו המים לאחור אלא בדמקום שנכרתו עממו כגד וכל המים הבאים מלמעלה היו נגדשים כן בגם יותר מג' מאות מיל כדי שיראו אותן כל מלכי כו' ומייתי ראב"ש ראיה לדבריו שהיו נגדשין כ"כ למעלה מן העננים כמ"ש התנאים עד שראו כו' מדכתיב ויהי כשמוע כל מלכי גוי וימם לבבם ולא היה בהם גוי' דוואי מתוך השמועה בעלמא לא היה מתפחדין כ"כ אי לאו שראו הגם הגדול שהיו מי הירדן נגדשין כ"כ האמינו בשמועה זו אשר הוביש גוי'. ומייתי בכה"נ ואף רחב כו' כי שמענו גוי' וימם לבבנו ולא קמה גוי'. דמפי השמועה בעלמא לא היו מתפחדין כ"כ אבל כשראו הגם הגדול שכל המים אף שכללים נתבקעו להם כפרש"י בחומש גבי ויבקעו המים האמינו בשמועה אשר הוביש ה' מי ים סוף גוי' כל זה נראה לנו פשוט לקיים גירסת הספרים יטשים ודו"ק:

עודם בירדן כו'. לכאורה לשיטתינו כל הני עודם בירדן מדברי ראב"ש כיון דשהו שם בירדן איך לא שטפו אותן המים אם לא היו נגדשין כ"כ ואין זה ראיה לדחות דברי ר"י דאימא דהכהנים שהלכו בתחלת המחנה ודאי היה להם שהית למעמד ולשהות בירדן עד אשר יעבור האחרון מן הדגלים אבל כל הני עודם בירדן כו' הוא פירושו של כיצד עברו ישראל את הירדן כו' דקתני בריש הברייתא וכב"ע אחיא וק"ל:

ע"מ שתודישו כו' שנאמר והורשתם את כל יושבי כו'. כפירש"י דקרא דלקמיה כי אתם עוברים את הירדן גוי' ר"ל בשעה שאתם עוברים גוי' תאמר כן לישראל והיינו ע"כ ע"י יהושע ולמדו לומר כן מרישא דההוא קרא דכתיב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם גוי' דואמרת אליהם יתורא דקרא הוא רמז על יהושע שהוא יאמר אליהם כן בשעה שהיו עוברים את הירדן משום דלא יקבלו עליהם הגסתרות

כמ"ש התנאים ואם לא יתרטו לקבלם המים באים ושוטפין כו'. ומסיים בענין ושוטפין אותיכם מאי אותיכם כו'. ופרש"י ושוטפין אותיכם גרסינן בברייתא עכ"ל נראה דר"ל דאין זה דרש מן הפסוק אבל הוא לשון הברייתא ותלמודא מדקדק מהאי ליגשא דאותיכם ביו"ד אותי ואתכם כו' אבל בגירסת ע"י מייתי לה מקרא שנאמר עד השמידו אותכם מאי אותכם כו' והיינו קרא דסוף ספר יהושע דהל"ל אתכם בלא וי"ו ומדכתיב אותכם ביו"י משמע ליה נמי אותי יטטפו המים עמכם באם לא תקבלו הנסתרות והוא דחוק דמהיבא משמע ליה דהאי קרא בהעברת הירדן איירי ודו"ק:

עודם בירדן א"ל יהושע הרימו כו' עודם בירדן א"ל יהושע שאו גוי'. אין זה שני מיני אבנים דאמר'י לקמן אלא שהכל ענין אחד דאן הם שלקחו סימן לבנים הן הם שהביאו להר עיבל וכתבו עליהן התורה ואח"כ העמידן במלן בגלגל ולא היו שם אבנים שניים שלקחו מתוך הירדן אלא אבנים שניים היו שהקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים כו' ויהיו שם עד היום הזה כמפורש בקרא והכי מפורש לקמן מתוך שמעתין וק"ל:

בפרש"י בדה"ה תילתא דטעוניה הוא כו' כ"א מהן נושא ק"ך סאין ומכאן אתה כו'. ובדה"ה א"ר יצחק טורטני כו' ובכ"א היה ב' מוטות כיצד ב' מוטות הולכין כו' ומוט א' לראש הב' והולכין באלכסון ור"י לא מקרא שמיע ליה כו' עכ"ל. מפ'י יסן ובפסקי תוספות מפורש בע"א וכן שמעתי דסתם מוט שני בדים אחד מימין ואחד משמאל שאנו קורין בל"א טרא"ג והיינו דכתיב ונתנו על המוט דעל בד א' א"א להניח כלום והשתא שפיר קאמר ממשמע שנאמר במוט איני יודע שבשנים פירוש שיש בו ב' קנים ולב' בני אדם נמי לא אצטרך מדכתיב וישאוהו אלא שב' מוטות מחוברים היו כ"א בב' קנים שיש לכל אחד ד' ראשים ובכל ראש נשא אחד מהן דהיינו ח' לשני מוטות וק"ל:

דף לו.

גמ' כחנייתן עברו לדברי ראב"ש בזה אחר זה כו'. משמע מהאי ליגשא דעברו ללא פליגי אלא בהעברת הירדן אבל בחומש פרש"י לאיתא בירושלמי איבא פלוגתא בכל המסעות במדבר איבא מ"ד כתיבה היו הולכין מדכתיב כאשר יחנו כן יסעו ואיבא למ"ד כקורה היו מהלכין מדכתיב מאסף לכל המחנות ודע מה שדקדקו התנאים כאן כשנכנסו לירדן נמשכו זה אצל זה ונצמזו עצמן שאם לא תאמר כן אלא בדרך חנייתן עמדו בירדן א"כ לא עמדו כלם בירדן בשעה שהתנה יהושע כו' עכ"ל ע"ש ואין זה ראיה דמי הניד להם דבפעם אחת שמעו כלם התנאים ואימא דיהושע והכהנים היו עומדים בירדן בכמה מקומות ומשמיעים התנאים כמה פעמים וכל העובר שם היה שומע ומ"ש התנאים בדה"ה בזה אחר זה כו' יהיה אורך רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא מנלן כו' עכ"ל ושלש מאות מיל דקאמר נוסף על רפ"ח י"ב מיל היינו ע"י קלות המים לדעת ראב"ש ועוד כתבו התנאים במ"ה מ"ס אדם קל כו' אע"פ שהדבר ידוע כו' אבל כאן שהיו נגדשין ועולין כו' עכ"ל היינו לפי גירסתן בדברי ר"י וכמה גובהן דגם לר"י היו נגדשין אבל קשה למה לא השיב ר"י כן לקושיית ראב"ש דתשובה נצחת היא ולשיטתינו לפי הגירסא בדברי ר"י וכמה רוחבן לא ק"מ דהמים לא היו נגדשין כלל לר"י כמ"ש לעיל ובעיקר קושייתם אע"פ שהדבר ידוע שהמים קלים י"ל דר"י לא חש משום דגם אם על הרוב המים קלים יש נהרות שאין מימיו קלים יותר מבן אדם דמצינו חילוק בקלות המים בנהרות כדאמרין חדקל חד קל שהיה קל יותר משאר נהרות מיהו בע"י פי' שם שהוא קל בע"א ודו"ק:

שלח לך לדעתך וכי אדם בורר כו'. עי' פרש"י והוא דחוק ונראה לפרש דר"ל דלא היה בזה דעת הקב"ה שהעיד כבר עליה שהיא טובה והיה להם להאמינו בכך מדרך משל באדם וכי בורר לו חלק רע לעצמו וכ"ש הבורא שצירר לו א"י כמ"ש ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה גוי' וכבר האריך הרמב"ן בזה כיון דדעת משה היה גם כן לשלוח המרגלים מה חטאו הם יותר ממנו ותוכן הדברים כי גם במלחמות אלו שהיה להם תשועת ה' הלכו לפי הטבע קצת כמ"ש הסוס מוכן למלחמה ולה' התשועה ולזה הסכים הקב"ה בשליחות יהושע ב' אנשים והם כלב ופנחס שהוחזקו כבר לצדיקים ולא יוציאו דיבה על הארץ ולא שלחו אותן רק שידעו מהיכן נוחה ליכבש וגם כאן הסכים הקב"ה עם משה לשלוח ב' אנשים כאילו כמ"ש שלח לך אנשים דרוב מיעוט שנים אבל ישראל לא היה כוונתם בכך אלא לידע האם טובה אם רעה ומשה לא ידע את כוונתם זה הרעה וע"כ אמר וייתב בעיני משה ואמר ליה הקב"ה שלח לדעתך שלא ידעת כוונתם הרעה ולא לדעתי כי ה' יראה ללבב שכל כוונתם לבושת א"י וע"פ כוונתם הרעה שלא האמינו להקב"ה שהיא ארץ טובה לא רצו כל שבט ושבט מהם לשלוח לו מרגל שאינו משבטו כי לא האמין לו לזה א"י איש א' איש א' למטה אבותיו תשלחו כל נשיא גוי' היינו לפי דעת כל נשיא ושבט בהם ולא כן דעתי רק בב' אנשים כשרים כמו בשליחות יהושע וק"ל:

כתוב הכא ויחפרו לנו את הארץ גוי'. מדשינה לכתוב בפרשת דברים ויחפרו במקום ויתורו דכתיב בפרשת שלח לך דרשוהו מלשון בושא כמו וחפרה הלבנה גוי' וק"ל:

דבר זה מסורת כו' מרגלים ע"ש מעשיהם כו'. דרשו כן מדכפל קרא לכתוב ואלה שמותם גוי' אלא שמות האנשים גוי' לומר לך דלייק בשמותם שהם ע"ש מעשיהם סתור סתור מעשיו של הקב"ה כו' עי' פרש"י ועי"ל שמעשה הש"י בכל האותיות והניסים המפורסמים שעשה להם מיום צאתם מארץ מצרים הסתיר וכסה אותן כאילו אינו רואה אותן שלולא כך לא היה אומר לא נוכל לעלות ומיכאל שעשה עצמו מד שאין ח"ו בידו ית' ב"ה ליתן להם מזונות כמו שנפרש לקמן שהוציא דבת הארץ שחסר בה עיקר המזונות שהם עיקר חיי נפש שהם חטה ושעורה ושמן ונחבי שהחביא דבריו של הקב"ה ולא האמין במה שהעיד על הארץ שהיא טובה ופסע על מדותיו של הקב"ה שנותן שכר טוב למאמינים בו כמ"ש בהבטחת א"י אני ה' גוי' וההיפך ליתן עונש לכופרים שלא האמינו לדבריו והוא הענין לפי דעת הש"י לא היו ראויים להיות שלוחים רק שני אנשים והם כלב ופנחס כמו שעשו בימי יהושע שהשלחו מפי הש"י ולא מפי נשיא כמ"ש כאן כל נשיא בהם כי כלב היה משבט יהודה ללא כתיב בנחשון נשיא וכן פנחס שלא היה נמנה מכלל הנשיאים אבל הם כוונו לרעה למנות להם מכל שבט ושבט שהיה לו נחלה בא"י ולכך לא רצו בפנחס ולזה כשנתברר להם יהושע משבט אפרים היה חושש משה כיון שהוא ג"כ נתמנה ע"פ נשיא שבט אפרים ולא מפי הקב"ה שמא ח"ו יקלקל עמהם ע"כ הוסיף לו יו"ד משמו של הקב"ה כמ"ש ויקרא משה להושע בן נון יהושע שבא משבט יוסף שגם לו ניתוסף אות א' משמו של הקב"ה דהשתא יהיה ליהושע אותיות בתחלת שמו מאותיות שם הש"י וכמ"ש ביהודה שבא ממנו כלב שהיה ג"כ ברצון הש"י ויהיו בהם שני שלוחים שציה הש"י ואף אם יתקלקלו כל השאר להוציא דבה יהיו אלו שנים מפי הש"י מכחישות אותן ויתרי כמאה ודו"ק:

יה יושיעך מעצת מרגלים כו'. ומה שנאמר כבר במלחמת עמלק ויאמר משה אל יהושע גוי' נקרא כן ע"ש העתיד כמ"ס ההולך קדמת אשור גוי' ועדיין אשור לא היה כדאמרין פ"ק דכתובות ע"ס:

והיינו דכתיב עקב היתה רוח אחרת עמו גוי'. כפרש"י מדמסיים ביה והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה דמשמע על מקום מיוחד מן א"י דאל"כ למה לא נאמר כן גם ביהושע שזכה ג"כ לבא אל הארץ וענין

רוח אחרת לפי שיש באלם ב' רוחות כמ"ש מי יודע רוח הבהמה היוורת למטה ורוח האדם העולה למעלה דכולה באלם איירי כדברי המפרשים רוח החיוני שבאלם שהוא משתווה בו לבהמה ורוח האחרת שהוא מובדל בו מן הבהמה דהיינו הנשמה ואמר שלא הלך אחר רוח הבהמי שהלכו בו חביריו אבל הלך אחרי רוח אחרת שהיא הנשמה ומילא אחרי ה' גו' וע"כ זכה לב' עולמות משא"כ חביריו שלא זכו לא"י בעוה"ז ולא לעוה"ב כדאמרינן במס' ב"ב וק"ל:

ו**שם** אחימן ששי גו' אחימן מיומן גו'. משום דכבר נזכר מקום חברון בכמה מקומות בתורה ולא נזכר שמות אלו ילידי הענק שם אבל זכר אותן כאן לפי ששמותן אלו ע"ש גבורתן ומפחקן עקמו המרגלים הדרך ושאמרו וגם ילידי הענק ראינו שם שקר ודיבה היה ולא אמרו כן רק להפחיד ישראל כמו שנפרש לקמן אבל כלב היה לו רוח אחרת ולבו בטוח בה' שלא יבא לו שם תקלה והלך [שם] להתפלל וק"ל:

שהיתה מבונה על א' מז' בצוען כו' מפורש ספ"ב דכתובות ע"ש:

ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים כו' דכתיב כי היו בצוען שריו. פי' ששם היה מושב המלכים ושרים איבא לאחשויי דהא דוד מלך בחברון שבע שנים וחברון היה הטורשים שבא"י כדמסיק הכא וי"ל שאותן ו' שנים לא מלך עדיין על כל ישראל לא נתנו לו לישב במקומות המעולה מחברון ודו"ק:

וידי מקן ארבעים שנה כו' שהלך להביא כשבים כו'. מפורש במס' נזיר ע"ש:

דף לה.

גמ' וילכו ויבואו כו' אף הליכה בעצה כו'. גם לפי הדרש כלם אנשים גו' דבתחלה אנשים כשרים היו היינו בשעה שנבחרו אבל בהליכתן בעצה רעה היו וק"ל:

ויספרו לו גו' וכתיב אפס כי עז העם גו' כל ל"ה כו'. מלשון הזה שאמר כל ל"ה שאין בו אמת מתחלתו כו' משמע דסופו ל"ה אינו אמת ואם ר"ל כי עז העם גו' והערים בצורות גו' הרי ע"ז העיד הכתוב בפי' עקב שהוא אמת שנאמר גוים גדולים ועצומים ממך ערים גדולות ובצורות גו' ונראה לפרש לפי ששלחו המרגלים על ב' דברים הא' להודיעם אם אפשר לכובשה והב' אם יש בה חיי נפש כמ"ש העם היושב עליה החזק גו' ומה הארץ גו' הטובה גו' ומה הערים גו' ולפי שנשבתה א"י בשבעה מינים שנאמר ארץ חטה ושעורה גפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש ועיקר חיי נפש שבהן הם חטה ושעורה ושמן כדאמרינן פרק הספינה אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהן חיי נפש כגון יונות ושמינים וסלתות ר"י מתיר ביין כו' ולכך נסמך ארץ קמא לחטה ושעורה וארץ בתרא לזית שמן כדאמר' פרק ג' שאכלו לפי שכן עיקר חיי נפש והשתא כשבאו סיפר הכתוב שבאו בתחלה לומר דבר אמת כדי להוציא דיבה על הארץ שאין בה רק אלו ארבעה מינים שכן הג' מינים שהביאו עמם מן הגפן ומן התאנים ומן הרמונים ואמרו וגם זבת חלב ודבש היא ומקדקו לסיים בדבר שקר ודיבה וזה פריה שהראום אבל עיקר חיי הנפש שהם שאר הג' מינים חטה ושעורה ושמן אין בה ועוד אמרו ליראם שא"א לכובשם דבתחלה אמרו אמת אפס כי עז העם גו' והערים בצורות אבל סיימו בדבר שקר ודיבה שאמרו וגם ילידי הענק ראינו שם שהרי העיד הכתוב שבחברון היו והם לא באו לשם רק כלב לבדו כדאמרינן לעיל מדכתיב ויבא אבל לא אמרו כן אלא כדי לייראם ולפחד כל ישראל שא"א לכובשם וכמ"ש לבסוף לא נובל גו' ודו"ק:

ויהם כלב גו' א"ל ריש קטועא ימלל כו'. עי' פרש"י לפי שלא היה לו בן והוא דחוק דלפי שנותיו של יהושע שחי ק"י שנים לא היה לו ליהושע רק מ"ב שנים בזמן המרגלים והיה ראוי להוליד בנים ובני בנים יבערין בערך ריש פי' לפי שקראו משה יהושע כו' לפי שאות היו"ד קטועה היא עכ"ל גם זה הוא דחוק דמה לגלגל היה לו בזה ונראה לפי מה שאמרנו לעיל דיהושע לא היה שלוח בצויו הש"י וע"כ הוסיף לו משה וי"ד להבדילו מעצת המרגלים ע"ז לגלגל הם עליו וא"ל דרישא של שמך שהיא היו"ד היא קטועא משמותך ואתה כאחד מאתנו שלא נתמנה מפי הש"י רק מפי הנשיא שלו וע"כ חשב כלב אולי בדבר לגלגל מה יהיו חוסמין גם לו כו' עד דסברי בגנותיה קמשתעי התחיל לומר:

הוציאנו ממצרים כו'. הוא היפך שאמר סתור שהסתיר מעשה הש"י אמר שפרסם הוא אותן הוציאנו ממצרים וקרב וכו' ועל שאמר מובאל שעשה עצמו מך אמר והאכילנו את המן ועל שאמר שהביא כו' יפסע על מדותיו אמר אם יאמר עשו סולמות כו' ויליף ליה מלשון הכפול עלה מעלה גו' וק"ל:

אל תקרי ממנו וכו'. פרש"י שאין הפרש קרייה בין ממנו הנאמר על היחיד כו' עכ"ל ועי' בתום' במס' ערכין יישוב לזה וק"ל:

בביבול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם כו'. קראו הקב"ה בעל הבית בא"י כמ"ש שהוא אלהי הארץ ויש לפרש דר"ל דאף אם יביאם לשם לא יוכל להוציאם משם וע"כ נתייבשו בכייה למורות להוציאם משם וכן נראה לפרש בפי' כל המנחות וק"ל:

ארץ אוכלת יושביה כו' אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה כו'. לאם שקר היה זה שלא מתו אז שם ולא ראו שם הספד כלל למה לא השיבו אותן על כך ג"כ יהושע וכלב דשקר הוא כמו שהשיבו על שהוציאו דבה שאין בטובת א"י כלום א"ל טובה הארץ מאד מאד דהיינו בכל הטובות כמ"ש לא תחסר כל בה גס חיי נפש ושאמרו המרגלים לא נוכל לה מפני הענקים אמרו אל תיראו את ע"ה גו' אבל התשובה על ארץ אוכלת יושביה היא שהקב"ה חשבה לטובה כו'. ואמר וא"ד איוב נח נפשיה כו'. איוב ואי דזקן גדול היה יכי משום שמת הוא חשבו ארץ אוכלת יושביה אלא שהם לא ידעו שאיוב מת וכיון דכולי עלמא עשו הספד חשבו דרבים מתו שם והקב"ה חשבה לטובה שאיוב מת וזאת התשובה מפורש בקרא שאמרו כי סר נלם גו' הוא איוב וק"ל:

וזהי בעיינינו כחגבים כו' שקרי הוא כו' וכן היינו בעיניהם מנא הו ודעי כו'. לפי מה שכתבנו לעיל הוא יופיה שראו הענקים היו שקר כיון שלא היו בחברון אלא שלא היו מוכחשים על כך אלא מפי יהושע וכלב אבל דבר זה וכן היינו בעיניהם מוכחש מצד עצמו דמנא הו ודעי. ומשני ולא היא כו'. ר"ל דאפשר דמצד עצמו לא היו מוכחשים דכי הו מברי כו' ודו"ק:

אותו היום ט"ב היה כו' ואני אקבע להם בכייה למורות כו'. אין זה מפורש בהאי קרא אבל בתהלים ק"ה מפורש וימאסו בארץ חמדה גו' וישא ידו להם להפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות גו' יש רמז בהאי קרא שהם פתחו פיהם לשטון שאמרו או במדבר הזה לו מתנו ולמה מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשיונו וטפינו יהיה לבז גו' ואמר אמור אליהם חי אני נאום ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה גו' ואמר ופגריכם אתם יפלו במדבר ובניכם יהיו רועים גו' אבל יפלו אח"כ בגליות גם מ"ש נתנה ראש ונשוכה מצרים נתקיים בחורבן בית ראשון ע"י יוחנן בן קרח הרי רמז בכל זה בכייה למורות יק"ל:

ויאמרו כל העדה גו' וכתיב וכבוד ה' גו'. מדמסק ליה בחד קרא משמע ליה שכבדו ה' הוא דבק ללרגום אותם באבנים דלעיל מיניה וק"ל:

וימותו האנשים גו' שמתו מיתה משונה כו'. כמ"ש התום' מדמסק רעה למנפה. ולמ"ד מלמד שנשתרצב לשונם ונפל כו'. כפרש"י מדכתיב במנפה הב"ת בפת"ח משמע המיוחדת להם במדה כנגד מדה. וכן למ"ד באסכרה מתו שבאה על לשון הרע. כפרש"י ועי"ל למ"ד שנשתרצב לשונם כו' הכי משמע ליה וימותו האנשים מוציא כו' דלא אצטריך ליה דומאי על המרגלים קאי אלא לאשמעינן שמתו ממקום שהוציאו דיבה דהיינו לשונם שנשתרצב הוא עיקר מוציא דיבה שע"כ נקרא לשון הרע וק"ל:

ב**מצא** ארון ונושאו וכהנים מצד אחד כו'. עי' פרש"י הכא מהיכן למדו לומר כן ולא כפשטו' שעברו הארון והכהנים לצד מערב שעברו ישראל ובפרש"י בספר יהושע הוכיח לומר כן מדכתיב ויעלו מן הירדן ולא כתיב ויעברו למדנו שעל השפה שהיו עומדין אצלו עלו וא"א לומר שהיו עומדין אצל שפת הירדן במערב שהרי נאמר למעלה נטבלו רגלי הכהנים בקצה המים ושם ויעמדו הכהנים וכל ישראל עוברים עכ"ל:

על עסקי שלו כו'. ששגג לאחוז בו כפרש"י גם כי שמתו הבקר לא היה לו לאחוז בארון שלא יפול ואם נושאו נשא עצמו לא כ"ש. ומי"ד על שעשה צרכיו כו'. היינו זה נמי גרמה לו להא בדה"י מפורש בקרא ויכהו על אשר שלח ידו גו' ולפי זה מי"ד על שלו היינו משום דך שגגה לחוד נעגש ויש לדקדק לא"כ מאי קאמר ר"י עזה בא לעוה"ב כו' מהיבא תוסק אדעתין למימר דלא יבא לעוה"ב וכי משום הא דשגג לאחוז בארון ולא למד ק"ו לא יהיה לו חלק לעוה"ב ואם נאמר דר"י הוא דקאמר שעשה צרכיו בפניו הוא ניחא אבל א"כ הל"ל תסתני' ר"י קאמר עשה צרכיו ולא ר"א ובילקוט גבי עזה בא לעוה"ב ל"ג אמר ר"י והשתא ניחא דלא קאמר תסתני' דר"א מצ' סבר דעשה צרכיו ולהכי איצטריך לאשמועינן דיש לו חלק לעוה"ב ודו"ק:

ש**נשתנו** פניו כחררה כו'. שהיה מצטער על שמת עזה על ידו גם על שצויה לשאת הארון בעגלה ולא לנשאו בכתף כדינו ודרש מן יוחר חררה בב' רישין' כמ"ש בערוך בערך חר שנקראת חררה ע"ש החור שאפויה בו עכ"ל ע"ש:

מ**פני** שקרא לד"ת זמירות כו'. כי הומר הוא בפיו של אדם לפי שעה אבל דברי תורה הם צריכין תמידית שלא ימושו מפיו כדי שלא יסתבחו ממנו ועד"ז אמרו גמרא גמור זמורתא תהא. ומיייתי מקרא התעייף ענינך בו גו'. דאיידי בד"ת דכתיב לעיל מיניה מבינתך חדל דהיינו על בינתך אל תשען שאי אתה צריך לחזור אחריה כי התעייף ענינך גו' כי בקל תבא לידי שכתה וק"ל:

מ**שום** דראו ויך גו' וכו' פרש"י לא בטלו כו'. והאי ראו לשון בזיון כמו אל תראוני כו' עכ"ל. והוא דחוק ונראה לפרש ע"פ מדרש ילקוט כיון שראו היה להם ליטול את בגדיהם ולהניח על פניהם וליפול לפניו שעה או ב' וג' עד שיתבסס הארון של מלך מלכי המלכים הקב"ה והם לא עשו כן אלא כשראו היו שוחקים וקופים ומרקדים ומדברים דברים יתורים שנאמר ובית שמש קוצרים גו' ע"ש באורך והיינו דאמר שראו הארון בדרך קוצרים ומשתחוים ולא נפלו על פניהם שלא לראותו דרך חרדה ויראה אבל עמדו וקופים וראו ושמחו כמפורש בסוף המקרא וישמחו לראות דהיינו דרך קלות ראש ולא בדרך גילה ברעדה במקין גילה שם תהא רעדה. ודאמר מיילי נמי אמור מאן אמריך כו'. אפשר שגלגל ממה שנאמר בסוף הענין ויאמרו אנשי בית שמש מי יוכל לעמוד לפני ה' אלהים הקדוש הזה גו' שאחרי שעגשו הם אמרו כן בדרך וידוי כי לא יפה דברנו מאן אמריך כו' ומאן אתא לך דאפיסת ובאת מאלניך אבל מה שחזר הארון ובא בעל כרחם של פלשתים הוא לפי שיד ה' היה בהם כמפורש בקרא וק"ל:

דף לה.

ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש גו'. מלאל כתיב וחמשים אלף איש בוי"ו גם מדכתיב איש איש בכל פרט משמע להו דהיינו השבעים איש היינו החמשים אלף למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דאל"כ לכתיב ג' אלפים שבעים איש ויונתן תרגם וקטל בסבי עמא שבעין גברי כו' ובקהלא ג' אלפים יתיישב לפי דבריו דנקט איש בכל פרט אבל לא יתיישב דה"ל למכתב וחמשים בוי"ו ודו"ק:

על כל פסיעה ופסיעה שור כו'. וצ"ל דה"ק דככל אחד מששה צעדים שור ומריא ולא נקט ששה אלא משום ז' פרים וז' אילים למפורש באידך קרא דדה"י. ולמ"ד על כל שש פסיעות שור ומריא. ניחא טפי דנקט בהאי קרא ששה צעדים וקרא דהתם ז' פרים וז' אילים היינו על כל ו' סדרים כו' אע"ג דלא מפורש התם כלום נלמד סתום מן המפורש מה הכא בשור ומריא ששה אף התם ב' פרים ששה ודו"ק:

בתחלה כידון ולבסוף נכון כו'. פי' שני שפרש"י בשם ר' מנחם נורן נכון הוא נורן ארונה היבوسی כו' ע"ש הוא דחוק דמשמע מתוך המקראות דשמואל ודה"י שאחר שפרך בעזה שם הטוה בדרך לבית עובד אדום הגתי ושוב ששה שם ג' חדשים ואח"כ העלוהו לעיר דוד גם פי' ראשון הוא דחוק לפרש כידון על פרך עזה ונכון על בית עובד שאין זה ענין אחד אבל הנראה כידון ע"ש פרך עזה כשנשאוהו בעגלה ונורן נכון על שנשאוהו משם לעיר דוד על נכון על כתפיים כדינו כמפורש במקראות וק"ל:

ב**מצאת** אתה אומר ג' מיני אבנים היו א' שהקים משה כו'. יש לעיין בזה מה טעם אבנים של משה שהקים לדאות של יהושע בגלגל מפורש כי ישאלון גו' אשר נכרתו מי הירדן גו' לזכרון לבני ישראל עד עולם וכן שהניחם במי הירדן קאמר מטעם זה ויהיו שם עד היום הזה גם אינו מענין סיפורו של הברייתא דמייירי כולו במעשה יהושע בעברו הירדן הכוונה בו ידוע כמ"ש בעל העקרים באמונתו של שלשה הם העיקרים ויסודי האמונה והם תורה מן השמים ומציאתו ית' ב"ה המחפש עולמו ושכר ועונש והאבן הוא רמז בכ"מ על היסוד ועיקר כמו אבן פנה משם רועה אבן גו' וקאמר ג' מיני אבנים לרמז על הן' יסודי האמונה אבנים של משה לרמזו על יסוד התורה שנכתב עליהן מפי משה שהוריה משימים ובאותם שגלגל והן עצמן שבנו מהן מזבח בהר עיבל אשר שם נאמרו הקללות והברכות שהם השכר והעונש בקיום התורה ובהעברת התורה שנכתבה עליהן ואותן שהקים בתוך הירדן להורות על מציאותו ויכלתו לחדש עולם באות אשר נכרתו מי הירדן מפני ארון גו' וק"ל:

ש**הקים** בגלגל כו'. פרש"י לאחר שבנו מהן מזבח בהר עיבל קפלום והביאום לגלגל כו' עכ"ל. והכי מוכח הסוגיא לקמן דאותן של הר עיבל הן בעצמן שהביאו אח"כ לגלגל ודברי רש"י בחומש תמזין בזה שכתב נמצאת אתה אומר ג' מיני אבנים היו בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל כדאיתא במסכת סוטה עכ"ל וזה אינו דהיינו של עיבל היינו של גלגל אלא דג' מיני אבנים האמור בשמעתין היינו עס אבנים של משה וכבר כתב הרא"ם דצ"ע:

ש**נאמר** וכתבת על האבנים כו' ואח"כ סדו אותן בסיד כו'. ולא מיייתי קרא דלעיל מיניה והקמות לך אבנים גו' וכתבת עליהן את כל דברי גו' משום דמינה משמע כר"ש דכתיב וסדת אותם בסיד וכתבת עליהם גו' דמשמע סיד ואח"כ הכתיבה אבל מהאי קרא וכתבת על האבנים משמע הכתיבה על האבנים ממש ואח"כ הסיד ואין מוקדם ומאוחר בתורה ולכך פריך לקמן מ"ט דר"ש דעל האבנים משמע ממש על האבנים ודו"ק:

א"ל בינה יתירה כו' וקלפו את הסיד והשיאווה ועד"ז כו'. נראה דלר"י אצטריך למימר והשיאווה דהיינו העתיקה ונשאווה משם לכ"ע דע"י קילוף לאו כ"ע ידעי לקרות בו אבל לר"ם שלא היה בו קילוף כ"ע ידעי לקרות בו משם גם מ"ש ר"י ועד"י נתחתם גזר דינם כו' ראה קצת לדברי ר"י שהעסקה הזה היה מצוי לכ"ע אבל לר"ם בלא העסקה לא היו עגשנים כ"כ לילך לשם לקרות בו וק"ל:

ובתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו גו'. נראה לפרש לר"י דכתובה על האבנים כדי שסופרי עובד כוכבים יעתיקוה לכל העולם לא היה כתוב האי קרא למטה דאייירי דוקא בז' עממים כפרש"י אבל לר"ם ללא העתיקה משם אלא כדי שיקראוה שם על הסיד אין סברא דמשום רחוקים שיבואו שם לחוד נכתבה שם אלא משום ז' עממין שכתובה נמי זה שכתוב האי קרא למטה למען אשר לא ילמדו גו' הוא הטעם אשר נכתבה על הסיד שם כדי שילמדו ז' עממין ג"כ ולא ילמדו אתכם גו'. ח"ש הא למדת שאם היו חוזרין כו'. שהרי העיקר בשבילם נכתבה שם והיינו דוקא לאותן שהלכו מא"י חוץ לגבול א"י אבל שכתובה אין מקבלין שמחמת יראה עושין כפרש"י ולא למדנו מהאי קרא אלא מאותן ז' עממים שהלכו מעצמם מחוץ לגבול כגון הגרנשי שפנה אבל שהלכו בע"כ כגון כעגנים שנשבו לא משתמע מיינה להכי איצטריך ושבית שביו לאפילו שבאו חוץ לגבול בע"כ ע"י שבי מקבלין אותן וזבה יפול קושיית התוס' לקמן ג: מה שהקשו התוס' בענינא דהכא למה קבלו את רחב שהרי בתוך א"י היתה נראה דלאו קושיא היא דמפני השבועה שנשבעו לה הב' שלוחים הוצרכו לקיימה כמו באנשי גבעון שנאמר בהם ולא הכוס בני ישראל כי נשבעו להם ונתנום לחוטבי עצים ולשואבי מים מפני שהטעו את בני ישראל כמפורש בקרא אבל השבועה לרחב היתה כהונן מפני פקוח נפשם גם שראו בה שחזרה בתשובה גמורה כמ"ש כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת וק"ל:

והיו עמים משרפות גו' אין לו תקנה אלא שריפה כו'. פרש"י ניהנם כו' עכ"ל מפירושו נראה דלר"ם דדריש על עסקי סיד לא יהיה פירוש משרפות שריפת ניהנם ואפשר לאיכא לפרושי ע"פ מ"ש ברפ"ק דע"ז שהקב"ה קן את העובדי כוכבים שלא למדו תורה דהיינו על עסקי סיד ואמר התם דמצווה להם מצות סוכה ומקדיר להם חמה בתקופת תמוז כו' והיינו משרפות אבל לר"י ליכא לפרושי הכי דסיד דקאמר מאי היא אבל על שריפת ניהנם ניחא כמו שתקוין הסיד אינו אלא ע"י שריפה כך תיקוין של עובד כוכבים אינו אלא ע"י שריפת ניהנם וק"ל:

דף לו.

גמ' באותו היום עברו כו' ובאו להר גריזים כו'. הגם שזה המעשה בהר גריזים והר עיבל אחר מעשה יריחו ועי כתיב בספר יהושע אין מוקדם ומאוחר כפרש"י שם ודבר זה מפורש בתורה והיה ביום אשר תעברו גו' והקמות לך אבנים גו' ומפרש לה והיה בעברכם תקימו את האבנים גו' בהר עיבל גו' ובו ביום באו ולנו בגלגל הכי משמע מספר יהושע והעם עלו מן הירדן גו' ויחנו בגלגל גו' דמשמע חנייה ראשונה בגלגל היה והיה ידוע להם דהר גריזים והר עיבל יותר מס' מיל היה ממערב הירדן. וקאמר וכל העומד בפניהם מיד נתרו כו'. גם זה מן הניסים שבריוחוק הדרך כ"כ שהלכו בו ביום לא היה להם שום מעכב כי כל העומד כו'. ומייתי ליה שנא' ואת אימתי גו' והמותי את כל העם גו'. רש"י פי' דמלשון יהמותי דריש ליה ולא ידענא דא"כ מהיכא דריש ליה מאידך קרא דמייתי ואומר תפול עליהם אימתה גו' ולולי פירושו נראה דמלשון אימה דכתיב בהנהו קראי משמע ליה דכן דרך המתפחד מאימה נתרו ומשום דההוא קרא דשירת אז ישיר משמע דבקריעת ים סוף איירי כל הענין שמעו עמים גו' אז נבהלו גו' נמוגו גו' קאמר דעד יעבור גו' משמע דקאי נמי להעברת הירדן שיהיה לעתיד בימי יהושע וכפל עד יעבור גו' על ביאה שנייה בימי עזרא דכתיב בנחמיה אגרות יתנו לי אל פחות עבר הנהר אשר יעבורו גו' ולא ניחא ליה לתלמודא לפרש שני העברות על נחלי ארנון ועל הירדן כתרגומו דלא מצינו לשון העברה בנחלי ארנון וקאמר דא"כ למה בביאה שניה בימי עזרא לא היה אימה ופחד על העובדי כוכבים כמו בהעברת הירדן דהא קרא מדמה להו וקאמר ראון היו כו' כדמוכח בקרא אלא שגרם החטא וע"כ קראם בימי יהושע עמך אבל בימי עזרא לא קראם כן אלא עם זו וק"ל:

ואח"כ הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו כו'. וכן תני במתני' ולכאורה קשה דהל"ל מאן תנא ר"ם אבל ר"י סבר לעיל כתב ואח"כ סך וי"ל דהאי וסדוהו בסיד דהכא היינו בין כל אבן ואבן לבנין המזבח כעין שכתבו התוס' לעיל אבל אחר הכתיבה היה סיד על האבנים כר"י וניחא דבקרא אחר כתיב ושדת אותם בסיד ואח"כ וכתבת עליהן גו' ובתר הכי כתיב שנית ושדת אותם בסיד גו' דמשמע אחר הכתיבה די"ל דסיד קמא היינו בין אבן לאבן למזבח וסיד בתרא על כתיבת האבנים ידו"ק:

ובתיב ושתים עשרה האבנים האלה גו'. הוא ראה אלעזיל לאותן אבנים שבנו מזבח בהר עיבל וכתבו התורה עליהן קפלוס ולנו בגלגל שהוא היה במלון הראשון כדמסיים בהאי קרא הקים יהושע בגלגל ידו"ק:

צרעה לא עברה עמהם ולא כו'. מפ' רש"י בחומש נראה לפרש דמקדק הכי מדלא מנה בהאי קרא דושלחתי את הצרעה גו' מכל שבעה אומות אלא אלו הכעגני והחתי שהם ארץ סיחון ועוג ופריך והכתיב ישלחתי גו' וחשיב נמי חוי שהוא מעבר הירדן והלאה ומשני על שפת הירדן עמדה כו' דחוי קרוב לירדן מצד מערב היה כך תוכן דבריו ואינו יודע מגילת דחתי מארץ סיחון ועוג הוא דהא גבי חברון כתיב שהיו בני חת ורבקה אמרה קצתי מפני בנות חת דמוכח מכל זה דחתי מעבר לירדן במערב היה ונראה לפרש דלאו אהאי קרא קסמיק לומר שלא עברה צרעה עמהם אלא מדכתיב ביהושע ואשלח לפניכם הצרעה ותגרש אותם מפניכם שני מלכי האמורי גו' דמשמע הצרעה לא עברה שלא גרשה אלא ב' מלכי האמורי שהם ארץ סיחון ועוג בכולי קראי. ופריך מקראי דתורה ושלחתי את הצרעה. ובין מחתי ובין מחוי שהוכר בקרא פריך. ומשני על שפת הירדן עמדה חרקה כו'. ומייתי מדכתיב ואנכי השמחתי את האמורי גו'. ואמורי ואי מארץ סיחון ועוג הוא כדמוכחי קראי ולא מייתי אלא מהא דזרקה בן מרה כו' וה"נ נימא דזרקה מצד זה של הירדן לצד האחר ולמדו לומר מהאי קרא דע"י זריקה היה מדכתיב אשר כנודה גו' ואשמיד פרייו ממעל גו' דלשמועינן דגם בגובהו כ"כ היוקן הצרעה מלמטה למעלה בעיניהם ע"י זריקתן וכן (מלמעלה הזיקתן) מלמטה ע"י סידום וקרי העינים פרי ממעל כי העין הוא עיקר פרי מעלליו הרע כמ"ש עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה הן וק"ל:

בדרך שחלוקים כאן כך כו'. תלגן הכתוב זה בזה דכמו שבאבני אפוד שני החלוקות היו לזכרון לטובה כמפורש בקרא כל אלו ב' החלוקות גם אותן שעמדו על הקללה לזכרון לברכה תיפהר וק"ל:

שבית כתולדותם ולא ראשונה כו'. ורש"י בחומש לא דק שפירש כתולדותם כסדר שגולדו ראובן שמעון לוי יהודה דן כו' ולא פי' דיהודה מוקדם לתולדותם לא קאי רק אשנ' מיהו נראה דגם לפי שמעתין כתולדותם קאי נמי אראשונה לגבי חמשה האחרים אלא מדגממך כתולדותם לשנ' גמרינן דראשונה לאו

כולה כתולדותם דיהודה מוקדם אבל רש"י בחומש דחשיב יהודה ברביעי כתולגתו הוא סותר הבריייתא דהכא וק"ל:

דף לו.

לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים כו'. גם שלא נזכר שם לוי מ"מ י"ב הוּ שם דיוסף בחלק לשנים אפרים ומנשה אלא כדרך שחלוקין בחומש שני כו' יהיה יוסף באחרונה כפי' רש"י הגם שלא נזכר בסדר ההוא בקרא שם יוסף כלל דלא חשיב שם אלא י"א בני יעקב הבאים מצרימה מ"מ נזכר אח"כ לכללו אתם כדכתיב ויוסף היה במצרים ומה הטעם גם שהיה יוסף גדול באחיו נכתב באפוד באחרונה למעלתו וגדולתו שלא היה בכלל באי מצרים כי כבר נתגלגל במצרים טרם בואם ואז בבואם עשה מטתו של יעקב שלימה עם יוסף שהיה שם וק"ל:

ולא כשמות שקרא להן משה ראובן ולא ראובני כו'. לא נמצא במקרא בתורה בפרשת פנחס אלא גבי ראובן ושמעון ראובני שמעוני אבל דין וגד לא נאמר שם הגדי הדני אלא בנביאים נמצא ונ"ל דלאו דוקא שקרא להן משה וק"ל:

חציו של מול הר גריזים מרובה מחציו של הר עיבל כו'. וכתבו התוס' דבירושלמי איתא בהיפך מלמד שמועטין בהר גריזים ומרובין בהר עיבל כו'. וכתבו דהירושלמי מיושב יותר והיינו משום דוהחציו בהר עיבל בה' משמע שהוא המבורר והוא הרוב דהוי חציו בשבטים ורובא בגבירי כו' ע"ש אבל המקראות בפרטן של השבטים אינן מוכח כן אלא דלוחי ו' שבטים שבהר גריזים היו יותר ט' אלף בערך ודוחק לומר שמן הלוים עמדו למטה ט' אלפים או יותר כמ"ש התוס' דמשמע לקמן ללא עמדו למטה אלא זקני כהונה ולויה אבל לתלמודינו דלוחין דהר גריזים מרובין ניחא כוליה בפשטיה והא דכתיב והחציו בה' גבי הר עיבל לאו משום דהוא מבורר ברוב גברי כמ"ש התוס' אלא דה"פ שהוא מבורר בחצין של שבטים שאותן ו' שבטים שבהר עיבל עמדו כלם שם אבל חציו של הר גריזים לא עמדו כלם שם שהרי מלוים עמדו הרבה מהם למטה. ח"ש אע"פ שלוי למטה מאותן של הר גריזים ולכך נאמר באותן של הר עיבל והחציו בה' שהוא מבורר יותר בחציו של שבטים שעמדו כלם שם מ"מ שבהר גריזים מרובין כדמסיק שבני יוסף עמהם שנאמר וידברו בני יוסף את יהושע גו' ומיהו ק"ק ל"ל לאתויי קרא דיהושע משום דבני יוסף המרובים עמהם הא בפרטן של הר גריזים מפורש בתורה שהן מרובים תשעה אלפים בערך ונראה לפרש דמשמע ליה מהאי קרא דספר יהושע דנתרבו ונתגדלו בני יוסף באותה שנה להיות הרבה מהם יותר מבני כ' דהיינו ממנין אחרון שבפרשת פנחס עד אחר העברת הירדן דאל"כ מאי קאמרי בני יוסף ואני עם רב שהרי בפרטן לא היו יותר מבני יהודה רק בערך ח' אלפים ולהכי מיייתי מהאי קרא דלף אם נאמר שעמדו למטה כט' אלפים מבני לוי מ"מ שבהר גריזים מרובין ע"י בני יוסף שנתרבו ואי באותה שנה כדכתיב ואני עם רב גו' ודיו"ק:

עלה לך היערה אי"ל לבו והחבאו אתכם כו'. מפורש פרק י"ג:

אל תקרי עלי עין כו'. פרק הפועלים:

והבא בנימין שלם כדכתיב ואביו קרא לו בנימין כו'. דגבי קריאת אביו דודאי איכא טעם בקריאתו כך כמו בכל בניו וכמו שפרש"י בן ימין בן שגולד בדרום או ימין מלשון חוץ כמו שפי' הרמב"ן הוצרך לכתוב ימין ביו"י לידע טעם קריאת אביו כך אבל בכל התורה היכא דקראו לא אצטריך ללשמועינן טעם קריאתו ובין שהיו"ד נחה לא דק למכתבה ודיו"ק:

יוסף שקידש ש"ש בסתר כו' מאי היא דכתיב כו' מלמד ששניהם לדבר עבירה כו'. לכאורה הוא ראה לסתור וי"ל דאם לא היה מתכוין הוא כשבא לבית ג"כ לדבר עבירה אפשר שמיראת אדוניו פירש גם אז כמ"ש לעיל הן אדוני לא ידע אחי גו' ולא חשך ממני מאומה כ"א אותך גו' ויהי כדברה אליו יוס יוס ולא שמע גו' דאין זה קידוש השם אלא מיראת אדוניו שמו ירגישו בדבר הזה אנשי הבית אבל הכא כתיב ויהי כהיום הזה גו' ואין איש גו' שלא היה לו יראה מאנשי בני בית כדלקמן אותו היום יוס כו' דלשמועינן קרא דביאתו לבית היה גם כן לדבר עבירה ביום הזה ושוב כשפירש אח"כ ה"ו קידוש השם בסתר והתוס' שכתבו משום דהוציאו בלשון ביאה ויבא גו' ע"ש היינו למ"ד לקמן לעשות צרכיו נכנס שלא הביא תחלת המקרא אבל הכא לא הוצרכו לפרש כן אלא מתחלת המקרא ויהי כהיום הזה גו'. דריש ליה כמו שכתבנו ועי"ל למ"ד לעשות צרכיו נכנס מדלא כתיב לעשות מלאכה וכתוב מלאכתו דייק ליה לעשות צרכיו ולא מלאכת אדוניו ומ"ד מלאכתו ממש מפרש לה מלאכתו המיוחדת לו כעין לעיין בפנקסו כמפורש בתנחומא ע"ש:

ואין איש גו' אפשר בית גדול כו' אותו היום יוס אידם כו'. ורש"י בחומש קמפיק זה הדרוש מרישא דקרא ויהי כהיום הזה כלומר ויהי כאשר הגיע יוס מיוחד כו' ע"ש ולא ידענא למה הניח דברי התלמוד דלא מפיק ליה הכא אלא מסיפא דקרא ואין איש גו' אפשר בית גדול כו' ויש ליישב פרש"י בחומש ע"פ התנחומא דדריש שם ר"י אין איש גו' שבקש עצמו כו' ודריש נמי ר"י גופיה הא דיוס אידם כו' והיינו מרישא דקרא ויהי כהיום הזה גו' גם מה שפירש שם יוס מיוחד יוס צחוק כו' הוא ע"פ התנחומא ע"ש:

באותה שעה באתה דיוקנך של אביו כו'. ועיין בתוספות בשם ר"מ דרשן מדכתיב ואין איש מאנשי הבית הא חלק מאנשי בית היה שם והיינו דמות דיוקנו כו' ומדכתיב בבית משמע בבית לא ע"כ תוכן דבריו ופי' בבית לא אבל בחלון היה וע"כ האי דיוקא לא קאי אאנשי בית כמשמעות הכתוב דהנהו ודאי בחלון נמי לא הוו דהלכו לבית עבודת כוכבים אלא דקאי אאיש אחר שלא מאנשי בית ואולי שרמזו בדמות דיוקנו והוא צורת יעקב החקוקה תחת כסא הכבוד נראית לו בחלון ושער השמים ולזה כתב מידי אביר יעקב ובמדרש כיון שבא ליזקק לה בא הקב"ה בדמות אביו ונתקררה כו' ע"כ וק"ל:

א"ל יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני כו'. סמיק אדרשה דלקמן משם רועה אבן גו' והוא מבואר שנכתב שמותם במקום קדוש על אבני אפוד בבגדי קודש שיהיה שםם לזכרון לקדושה והוא בגדר ערוה כדאמרי' כל מקום שיש גדר ערוה אתה מוצא קדושה. חו"ש רענן שימחה שמך מציניהם. בגדר ערוה ותקרא רועה זונות יאבד הון כו' ופרש"י שם טוב שהוא יקר מכל הון עכ"ל ויש לפרשו כפשטיה יאבד הון היינו האבן האפוד שהיה שוה הון רב כדאמרינן פ"ב דעבודת כוכבים. וקאמר מיד ותשב באיתן קשתו כו' ששבה קשתו לאיתנו כו'. עי' פרש"י ועוד וי"ל מלשון קיטוי ערוה וכן נראה מלשון ב"ר. וקאמר ויפחו זרועי ידיו גו' ויצא ש"ז מבין כו'. עי' פירש"י ועוד וי"ל יפחו מלשון פיזור חסר הר"ש חרעו מלשון זרע וכ"ה לשון ב"ר ויפחו זרועי ידיו אר"י נתפזר זרעו ויצא לו דרך צפורניו ומידיי לשון רבים קאמר דענן ידיו בקרקע וכ"ה לשון תנחומא ענן עשר אצבעותיו בקרקע כו' ומקד לומר מבין צפורני ידיו כו' משום דודאי היה יוסף נוהר מליגע ידיו באמה כדאמרינן בפרק כל היר ומיהו משום בטול ש"ז עגש שלא יצאו ממנו י"ב שבטים כדלקמן. ואמר משם זכה ונעשה כו'. דגם לזה זכה תחת שא"ל אביו שלא יהיה נקרא רועה זונות גו' וקייבל דבריו זכה להיות רועה לכלכל את אביו וביטו במצרים וק"ל:

ראוי היה יוסף לנצח את כו' שנאמר אלה תולדות יעקב יוסף גוי' דלפי פשוטו כמו אלה תולדות נח שם חס ייפת ה"ל למיכתב נמי הכא אלה תולדות יעקב ראובן כו' בסדר תולדותיו וכ"ה בב"ר לא היו צריך למימר כן אלא אלה תולדות יעקב ראובן כו' ולכך דריש ליה הכא אלה תולדות במספר דהיינו י"ב שהיו ליעקב ראויים לנצח מיוסף ולפי שהוא היה עיקר תולדותיו שכל עצמו של יעקב לא עבד אלא ברחל וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף וזיו איקונון היה דומה לאביו כדמפורש הכל בב"ר ולזה משפחתו ממנו עשרה בנים בהוצאות ש"ז נתנו לאחיו בנימין שהיה ג"כ בן רחל ויש לשאול אם אלו י' בנים שהוליד בנימין היו תחת הפחת של יוסף תולדות עצמו היכן הלכו למסתמא בנימין נמי היה ראוי להעמיד תולדות ויש לפרש לא שכל אלו עשרה נולדו לבנימין תחת הפחת של יוסף אלא דקאמר דלכך נולדו לו כ"כ בנים עשרה שלא נולדו לאחד מן השבטים כדי למלאות הפחת של יוסף ושיהיו י"ב בנים מבני רחל כמו שהיו ראויים לנצח מיוסף ולכך נקראו על שם יוסף כמו שני בניו אפרים ומנשה נקראו על שם שביו כמ"ש כי נשני אלהים גוי' וכי הפרני אלהים בארץ עניי גוי' כך נקראו אלו י' בני בנימין ע"ש שביו של יוסף והמטעם כי שמות הרבה מהשבטים טעמם מפורש בכתוב ראו חז"ל לתת במדרשות טעם גם בשאר שמות כדאמרי' בפ"ק דברכות מנגן דשאר גרים דכתיב אשר שם שמות בארץ גוי' והשמיט הכא לפרש שם מופים משום דבפרשת פנחס קראו שפופם וע"פ התנחומא פירש"י טעם לשם מופים ע"ש וכן לשם שפופם פירש"י בפרשת פנחס ע"ש שהיה שפוף בין האומות ודו"ק;

עבד שלקחו רבו כו'. דאיתא במדרש שהיה כתוב בנימוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים כפירש"י בפסוק ער עבד עברי. והיתה תשובת פרעה גנוני מלכות אני רואה בו. כלומר שאני רואה בחכמתו ותוארו שאין זה מן יחוסיו עבדים אלא מבני מלכים ושלא כדון נמכר לעבד כמ"ש כי גנב וגנבתי מארץ גוי'. וכן שא"ל א"כ יהא יודע בע' לשון כו'. היה בנימוסיהם וכדאמרינן בסנהדרין דלא העמידו אלא היודע בע' לשון. ואמר בא גבריאל ולימדו כו'. הוסיף לו אות אחת משמו כו' שנאמר עדות ביהוסף גוי'. איתא במדרשים רמז בהאי קרא שמתחיל בע' ומסיים בע' והא ודאי הא זוכה יוסף לתוספות ה' היה בעבור שקידש ש"ש בסתר כדלעיל אלא דהכא קאמר ע"י שקידש שם שמים בסתר וכבש יצרו זכה בשעה הצריכה לו להוסיף לו ה' משמו של הקב"ה כדי שידע בע' לשון ושעל ידי זה יעלה לגדולה ולולי שכבש יצרו באשת פוטיפר לא היה זוכה לכל זה ופי' הכתוב כך הוא עדות ביהוסף גוי' שם של י"ה שהוא עדות לישראל בגדר ערוה כמ"ש שבטו יה עדות לישראל גוי' נתקיים ביוסף שנתוסף לו ה' ביהוסף שמו הא שם י"ה ועי"ז זכה בצאתו מושל על מצרים כי גם שפת לא ידעתי אשמע ויש בזה רמז בתורה שאמר פרעה הנמצא בזה איש אשר רוח אלהים בו דהיינו כח מלאכי שמים כמ"ש עושה מלאכיו רוחות גוי' או אולי ה' משמו של הקב"ה הוא רוח אלהים ואמר ע"ז אחרי המיע אלהים אותך את כל זאת גוי' דהיינו ע' לשון אין נכון גוי' ועל פיך ישק גוי'. ואמר למחר כל לישנא כו'. אישמעלי איהו בלה"ק לא היה ידע כו'. גם בזה יש רמז בקרא דבתר האי קרא דמייתי כתיב ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח גוי' ע"ש מילי דטמירן לפרעה היינו לה"ק גליין כבר ליוסף גם משמעות דטמירן כבר ליוסף היינו ע' לשון גליין ליה עתה בתוספת ה' לו. מסוניא זה משמע דלשון הקדש אינו בכלל ע' לשונות וכן נראה דע' אומות בזולת ישראל כדמוכח מע' פרי החג והא דאשבעי' פרעה דלא מגלי ליה לאו משום נימוסיהן שידע המלך כל ע' לשונות דודאי לה"ק אינו בכלל ע' לשון אלא משום דגנאי היה לו לפרעה שיוסף ידע בלשון אחד שהוא לה"ק ויותר על ע' לשון והוא לא ידע להשיב לו השתא אין מקום לקושיית הרא"ם גבי פי המדבר גוי' דאידך הורשה יוסף לדבר עם אחיו בלה"ק כו' ע"ש דפרעה לא אשבעי' אלא משום גנאי שלא ישתעי עמו כיון שלא יוכל להשיב לו וק"ל:

בי א"ל אבי השביעני א"ל זיל איתשל כו'. דמשמע מתוך הכתובים שהוצרך יוסף לרבות עליו רעים לבקש מפרעה על כך כמ"ש וידבר יוסף אל בית פרעה גוי' אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה ואמר אבי השביעני גוי' והיינו דלא נוחא ליה לפרעה משום דאיתא במדרשות שראל פרעה שנתברך נילום כשבא יעקב למצרים גם שפסק הרעב וע"כ רצה לעכב גם ארוננו שם ולולי השבועה של יוסף שקבל עליו לא היה נתרצה פרעה להעלותו משם כדכתיב עלה וקבור את אביך כאשר השביעך ובדמאי דהיה מופצר ביוסף משום זה זיל איתשל אשבעתך אי לאו דא"ל ואיתשל נמי אדריך ודו"ק;

דף לז.

גמ' קפץ שבטו של בנימין וירד לים כו'. ר"ל קודם שנבקע הים והאמינו בדבר ה' אל משה דבר אל בני ישראל ויסעו כפירש"י בחומש אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם כו' ע"ש ודכתיב בתר הכי יאתה הרים את מטון גוי' ובקעהו ויבואו בני ישראל גוי' היינו משום שאר שבטים שלא בטחו בדבור ויסעו גוי' ויראו לנפשם לירד בים. ומייתי שנאמר שם בנימין גוי'. דלעיל מיניה איירי בקריעת ים סוף דכתיב קדמו שרים גוי' במקלות ברכו גוי' כמפורש פרק כשם ע"ש. ואמר שהיו שרי יהודה רוגמים אותן כו'. פירש"י בספר תהלים שהיו מתקנאים בהם והיו זורקין בהן אבנים וכן שרי זבולן כו' ע"ש ואמר שזכה בנימין כו' שנאמר ובין כתפיו גוי' יבואר פרק אחיו מקומן;

קפץ נחשו כו' שנאמר סבבני בכחש אפרים גוי'. עיין פירש"י ועי"ל ע"ש פסל מיכה שהיה עמהם בים כמ"ש ועבר בים צרה כדאמר פי' חלק אבל יהודה עוד רד עם אל כפירש"י ומסיים ביה ועם קדושים נאמן שקידש ש"ס והאמין בה' ובמשה לירד לים כמ"ש ויסעו אין להם אלא ליסע כו'. ואמרו ועליו מפורש בקבלה כו'. לפי שבתורה אמר ויצעקו בני ישראל אל ה' גוי' דהיינו תפלה וא"ל הקב"ה מה תצעק גוי' ואין תפלתם מפורש שם וקאמר דבקבלה מפורש תפלתם של כת זו שקדשו ש"ס שנאמר הושיעני אלהים כי באו מים גוי'. ואמר דגם משה היה מאריך בתפלתו כו'. כמ"ש לו הקב"ה מה תצעק גוי' כמפורש במכילתא ועיין ברמב"ן ואפשר דהיינו תפלה זו דמייתי דמפורש בקבלה שיש בה אריכות דברים ולשונות וענינים כפולים גם תפלה קצרה ילפינן ממשה שאמר אל נא רפא נא לה ולא האריך לומר אלהים ובתפלה זו אמר הושיעני אלהים במקום אל:

וא"ל הקב"ה ידידי טובעים בים ואתה מאריך כו'. דבמקום סכנה מתפללין תפלה קצרה כדאמרי' במסכת ברכות ונקט לשון ידידי לר"מ דבנימין ירד תחלה לים וזכה דבין כתפיו שכן ובההוא רישא דקרא קראו ידי דבנימין אמר ידי ה' גוי'. ואמר שא"ל הקב"ה דבר אל בני ישראל ויסעו. לגבי אותן שירדו לים תחלה אין להם אלא ליסע כו' כפירש"י בחומש ולגבי שאר השבטים נטה את ידך גוי':

לפיכך זכה יהודה כו' מה טעם כו' משום דהים ראה ויגוס. ר"ל משום דהים ראה שקדשו ש"ס לירד תחלה לים זה ראה הים ויגם מפניו שלא הטוביען בים ע"ד שאמר צדיק מושל ביראת ה' וק"ל:

בל הראוי לשרת למטה כו'. פירש"י ראוי לשרת לשאת את הארון כו'. ע"ש דקדק לומר לשרת לשאת את הארון והם בני קהת והיינו משום דמהאי קרא דיהושע דיליף דלוי נמי למטה דכתיב וכל ישראל וחקניו גוי' כתיב נגד הכהנים הלויים נושאי ארון ברית גוי' וק"ל למ"ד לעיל זקני כהונה ולויה היו למטה הא בההוא

קרא מפורש שנושאי ארון הם ולא זקנים שפסולים לעבודת משא מבן גי' וצ"ל אליביה דלפי אותה שעה ע"פ הדבור היו אז נושאי ארון זקני כהונה ולויה וק"ל:

רבי אומר אלו ואלו למטה כו'. לכאורה קשה מה תיקן בזה דגם אם היו כולן למטה מ"מ תקשי דבקרא דספר יהושע מוכח שהלויים עם הארון היו באמצעות השבטים וא"כ אמאי חשיב בקרא דתורה את הלויים בהדי הששה דיעמדו על הברכה בחר גרזיזים טפי מבהדי הנהו ששה דיעמדו על הקללה בחר עיבל וי"ל דרבי לא פליג בהא אתנאי דלעיל אי כמר אי כמר ולא פליג עלייהו אלא במלתא אחריתא דמשמע מדבריהם דבין ששה דהר גרזיזים ובין ששה דהר עיבל למעלה על ההרים ממש היו וקאמר איהו דאלו ואלו למטה כו' ועל בסמוך משמע דתניא ונתת על כו'. הא דמשמע ליה על בסמוך ולא על ממש מפורש בתוספות ע"פ הירושלמי ע"ש:

ברוך כו' ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ד' כו'. האי לשמור אין לפרש מלשון לאו הוא כדאמרינן כל השמר ופן ואל אינו אלא ל"ת ולעשות היינו מצות עשה ממש דא"כ לא יהיו ששה עשר ברייתות במצות לאו וכן במ"ע אלא בכ"א יהיו י"ב דהיינו בלאוין יהיו ד' בללמוד וד' בללמד וד' בלשמור ובעשייה יהיה ד' בללמוד וד' בללמד וד' בלעשות אלא דיש לפרש לשמור גם בעשייה ולעשות גם בל"ת ולשמור היינו כדאמרינן בפ"ק דקידושין אשר תשמרן זו משנה לעשות זו מעשה ופירש"י זו משנה שמביאה לידי מעשה כו' ע"ש ואין זה בכלל ללמוד דקאמר הכא דיש לומר מרבו ומשכחה אבל שמירת המשנה שיהא חוזר על משנתו שלא תשתכח מפיו ודבר זה מביא לידי מעשה ושידך גם בעשייה וכן לעשות דהכא לא עשייה ממש אלא קיום המצות הוא ושידך גם בלאוין ודו"ק:

דף לז:

ארבע וארבע הרי שמונה כו'. פירש"י ד' ברייתות ללמוד וד' ללמד הרי שמונה כו' ע"ש וק"ל לפירושו למה חלקן כך בללמוד וללמד ח' ועוד בלשמור ולעשות ח' ה"ל ד' בכ"א הרי ששה עשר ויותר נראה לפרש ארבע ברוך בכלל וד' ברוך בפרט הרי ח' ברוך ועוד ח' ד' ארור בכלל וד' ארור בפרט הרי ח' ארור וניחא השתא דחילק תחלה ברוך בכלל מברוך בפרט ואח"כ חילק ח' ברוך מח' ארור והענין מביאר שהיה צריך כרייתות ברית בכלל ארור אשר לא יקיים גוי' והיה צריך עוד כרייתות ברית בפרט לכל מצוה ומצוה כי הוא ידוע כי מצד הנותן שהוא האחד האמיתי כל התורה היא כמצוה א' ויסוד א' לכל התורה והיא האמונה כמ"ש ספ"ב דמכות בא (מובא) [בחבוק] והעמידה על אחת כמ"ש וצדיק באמונתו יחיה כמפורש שם וע"כ בא כרייתות ברית ברוך א' בכלל מצד הנותן ולפי שנתרבו המצות מצד המקבלים כמנין תרי"ג ע"כ בא גם הברוך וכרייתות הברית לכל מצוה ומצוה בפרט:

וכן בסיני וכן בערבות מואב שנאמר גוי'. הכי משמע ליה דכל הני הוא בענין זה ברוך וארור בכלל ובפרט דבהר גרזיזים ודהר עיבל מפורש בפרשת כי תבא ומדנסמך ליה הנהו קללות דמשנה תורה שהיו בערבות מואב כדמסיים בהו אלה דברי הברית אשר צוה גוי' בארץ מואב משמע ליה מתוך הסמיכות שהיו ג"כ כעין דהר גרזיזים ודהר עיבל בברוך וארור בכלל ופרט ומדכתיב שם מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב משמע ליה דאותם דחורב שהיו ג"כ כעין זה בברוך וארור בכלל ופרט אבל דאשל מועד להאי תנא לא חשיב דהיינו בסיני היינו דאיהל מועד גם שזכרו קללות בת"כ שהיה באהל מועד רש"י בחומש גבי מלבד הברית פי' היינו קללות שבת"כ שנאמרו בסיני עכ"ל ואין צ"ל דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא כמ"ד דסיני ואהל מועד חדא הוא ודו"ק:

ונשתלשו בערבות מואב. פירש"י מפי משה לישראל עכ"ל דקדק בפירושו מפי משה כו' דלמ"ד נמי שנשתלשו בערבות מואב הא דקרי ליה הכא אותן דערבות מואב משנה תורה היינו משום דמפי משה היו משא"כ דסיני ואהל מועד ודו"ק:

אין לך כל מצוה כו' מ"ח ברייתות של שש מאות אלף כו'. משמע מזה דהעונש דהעבירות היה גם בסיני ובערבות מואב ואיתא הך סוגיא כר"י דקבר הכי בפ' גי'ה דעל הנגלות ענשו אחרים קודם שעברו את הירקן אבל לר"ג אף על הנגלות לא ענשו אחרים עד שעברו את הירקן לא היו בכל מצוה אלא ט"ז ברייתות של שש מאות אלף כו' ורש"י פירש בחומש נקוד על לו ולבנינו לדרוש אף על הנגלות לא ענש כו' בחר גרזיזים ובהר עיבל ועשו ערבים זה לזה עכ"ל כל זה כולו כר' נחמיה כמ"ש הרא"ם ודו"ק:

בל הפ' כולה כו' בארור סגי ליה אלא כו'. אין לפרש וכי בארור סגי ליה דהא עובד עבודת כוכבים חייב סקילה דא"כ תקשי ליה נמי בשוכב עם אשת אביו ובשוכב עם חותנתו דחייבים נמי מיתה חמורה ולמאי דאוקי ליה בנושאך ונואפת דא"א הא חייב מיתה מיתת חנק אלא דר"ל וכי סגי בארור דמשמע ארור בעוה"ז הא אין לו חלק גם לעוה"ב דמומר לעבודת כוכבים הוא מומר לכל התורה ואין לו חלק לעוה"ב משא"כ בבא על א"א יש לו חלק לעוה"ב כדאמרי' פ' הזהב וה"ה בבא על שאר עריות אך קשה וכי משום דקשיא ליה בהאי קרא דעבודת כוכבים וכי בארור סגי ליה הוצרך למדחק דכולה פרשתא (בארור) [בא"א] כפרש"י וכן דורש את כולן כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקיו בכל זה ולולי פירושו נראה דלא נתכוין לומר כולה פרשתא אבל י"א ארורים אלא אפסוק זה לחוד שהוא נקרא פרשה כולה דסתומה לפניו וסתומה מלאחריו:

דף לח:

גמ' מנין שהקב"ה מתאזה לב"כ שנאמר ושמו גוי'. עי' פירש"י ועי"ל דריב"ל לטעמיה כפירש"י לקמן דקבר כר' עקיבא דואני אברכס קאי אישראל שהכהנים מברכים לישראל והקב"ה מסכים ע"י וקאמר דאם כן הוא שהקב"ה מברך את ישראל למה צויה לכהנים לברכס כלל ומה תועלת בברכתם אלא שהקב"ה מתאזה לב"כ שיתברכו ישראל ג"כ מפי הכהנים וק"ל:

בל כהן שמברך כו' שנאמר ואברכה מברכך מפורש פרק אלו טרפיות ע"ש:

אין ונתנין כוס כו' אלא לטוב עין כו' אל תקרי יבורך אלא יברך כו'. דריש הכתיב בלא וי"ו על המברך. והקרי יבורך יש לדרוש שהמברך את בעל הבית הוא מתברך וכדאמרי' פ' הרואה על כוס של בהמ"ז שהמברך מתברך שנאמר ואברכה מברכך כפירש"י שם וע"כ לא תנתן הברכה אלא לטוב עין כי ברכת המברך תחול כפי כוונת המברך והוא כוונת ברכת כהנים לברך את עמו ישראל באהבה דהיינו בכוונה בעין טובה ורצון בלב ואמר שע"כ יברך המברך בעין ובלב טוב כי גם הוא נתן מלחמו בלב טוב ללל וזה שקדק מלחמו שלא אבל הוא פת יפה וללל נתן פת קיבר אלא שגם ללל נתן מלחמו כפי מה שהוא וק"ל:

שאפילו עופות מכירין בצרי עין כו'. הא ודאי דעופות אינן בני דעת ושכל להכיר בזה אבל קאמר הקב"ה המשביע לכל חי רצון אינו מזמין המזון לעופות אלץ צייד צרי עין א"נ יש לפרש דדרך הציידים להשליך חטים ושעורים למקום אחד גם קודם הצידה להרגיל העופות שם וצייד צרי עין ממעטים בזה גם בשעת צידה וזכה מכירין בו שלא בא אלא לצוד אותם ומרחיקין עצמן מצידתו וזהו שאמר כי חנם מזורה הצייד מעט חטים ברשת בשעת צידה כיון שלא הרגילים שם מקודם וק"ל:

שנאמר אל תלחם גו' כי כמו שער בנפשו כו'. עי' פירש"י לשון שער הוא מלשון מרירות או לשון שיעור יכינוי בנפשו על נפש הצרי עין. ולפי דקדוק לשון אל תלחם גו' ולא קאמר אל תאכל לחם גו' נראה לפרש כינוי בנפשו על האוכל ממנו שאמר אל תלחם שאכילתך מלחמו לא יטעם לך בו טעם לחם וזהו שמסיים ואל תתאו למטעמותיו שלא יטעם לך טעם האכילה אצלו אלא כמו דבר שטעמו מר וכתיב בתריה פתך אכלת תקיאנה גו' ודו"ק:

אין עגלה ערופה באתה אלא בשביל צרי עין שנאמר כו'. וא"ת מאי מיייתי מהבא הא אדרבה אלו זקני ב"ד אומרים שלא בא לידם ופטרונוהו בלא מזונות ולא היו צרי עין לגביה ואעפ"כ מביאין עגלה ערופה ידוחק לומר שלא באת עגלה ערופה בשביל צרי עין לכפר עליהן אלא שבאה להזכיר עליהן שלא היו הם צרי עין וי"ל מדאמרי כפר לעמך ישראל גו' משמע ליה שזקני ב"ד אמרו דינו לא שפכו שלא פטרונוהו בלא מזונות ואם אחד משאר העם פטר אותו בלא מזונות כפר לעמך גו' ודו"ק:

דף לט.

גמ' מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא כו'. לגבי בית המקדש שנינו פ' הרוואה דאסור מדינא ויליף לה מקרא מדכתיב ואת מקדשי תוראו ור"א היה מחמיר בזה גם בביהכ"נ שנקרא מקדש מעט. ושאמר לא פסעתי על ראשי כו'. מבוואר פ"ק דסנהדרין וק"ל:

עשינו מה שזורת עלינו כו'. הוא כמו שאמרו לעיל כיון דהברכה תלויה בהקב"ה כמ"ש ואני אברכס דקאי על ישראל כדעת ר' עקיבא וא"כ ברכת כהנים למה ואינו אלא גזירת המלך עליהם שיברכו את ישראל ושהוא מתאווה לברכתם כדאמר ריב"ל לעיל וק"ל:

דף מ.

גמ' אמר איהו חד טעמא ואמר אמוריה כו'. נראה דאי הוה ההוא חד טעמא גרע מטעם דיליה ודאי דהיה לו להקפיד על זה שאומר שקר בשבילו אלא שהיה עדיף מדיליה והיה לו להקפיד שהיה מראה בפני רבי אבא כאילו הוא חשוב כרבי אבא ולא יצטרך ליה אי לאו ענוותנותיה דרבי אבא אבל אמורא דרבי אבהו לא היה מראה את עצמו חשוב בפני רבי אבהו אלא בפני אשתו הגיד זה ולא היה זה כ"כ עניויות מרבי אבהו שלא הקפיד עליו וז"ש רבי אבהו לדביתו מנ"מ מיני ומיניה כו' שכל השומעים יסבדו דמפי אמרם וק"ל:

ותו רבי אבהו אימנו רבנן עליה למיניה ברישא כו'. חשיב זה לענווה מרבי אבהו שלא לימנות בראש גם למאי דאמרינן בהוריות עבדות אני נתן לכם ולא שררה י"ל דהיינו בהך דהתם דר"א חסמא ור"י בן גודגא דנמנו משום צורך פרנסתן כדמפרש התם דה"ל מינוי רשות שלהן עבדות כשכיר יום וכפועל להשיג פרנסתו אבל רבי אבהו הכא היה עשיר ולא נחשב לו מינוי הרשות כעבדות אלא כשררה וע"כ אמר למשום ענווה לא רצה לקבלו ושיהיה רבי אבא במקומו דלגביה הוה המינוי רשות שלו כעבדות שהוא צריך לו מפני בעלי חובות דנפיש ליה שע"י מינוי יתנו לו מנות כפרש"י גדלה משל אחיו וכפרש"י שם גבי ר"א חסמא ור"י בן גודגא. והרי ראה בדורות הראשונים שמי שהיה לו כדי פרנסתו היה בורח מן השררה ולא כן דורות הללו שמי שיש לו עושר הוא נתמנה בכסף ורודף אחר הכבוד ואחד היה בזמנם שהיה צדיק גמור והוא יהושע בן נמלא שאלמלא הוא נשתכחה תורה כו' כדאמרינן בפ' לא יחפור ולפי שנתמנה כ"ג בממון דתקרבא דדינרי עיילא ליה מרתא כו' אמרו עליו קטיר קחוינא הבא דמשמע קשר של רשעים לפי שהיו כהנים אחרים חשובים יותר ממנו כמ"ש התוס' כל זה בפרק לא יחפור אבל ראיתי גדול הסיבה בזה שהבעלי בתים הם הם הממנין ומבדרים להם ראש כפי רצונם לפי הנאת כ"א מהם יביתר בממון אבל מן הראוי שהלומדים והרבנים בעצמם יבדרו להם ראש כמו שהיה בדורות הראשונים כמו שמצינו בהך עובדא דר' אבהו אימנו רבנן עליה לממיניה בראש כו' וכן בהך דהוריות דר"נ וב"ד מינו את ר"א חסמא ור"י בן גודגא לראשים:

רב נחמן אמר מהבא ויקם המלך דוד כו'. פירש"י דמפיק ליה מאם אתם שומעים לי כו' אחי וחבריי אלמא המלך אימת כו' ע"ש והוא דחוק ועוד דהול"ל ואמר ר"א כו' בוי"ו וע"כ הנראה דמרישא דקרא מפיק ליה מדכתיב ויקם המלך דוד על רגליו גו' דמשמע שהיה יושב מקודם וקם מפני אימת צבור כמפורש שם שאמר כן לכל שרי השבטים ולשרי המחלקות ושרי האלפים והמאות ושרי כו' ואגב דמיייתי רישא דקרא מיייתי סיפא דקרא ויאמר שמעוני גו' מלתא באנפי נפשיה למידרש אם אחי למה עמי וכו' יכן דרך התלמוד וק"ל:

דף מז.

מגין שאין עונין אמן במקדש שנאמר כו'. לפי דעת המקובלים מלת אמן שהוא קיום והאמנת דבר הוא מחבר ומצרף שם הקרי והכתיב דהיינו שם אדני ושם הוי"ה במספר צ"א כמנין אמן והיינו בגבולין שאינו נקרא רק בשם אדני כדאמרי' בס"פ אלו עוברין צריך לכוין גם לשם הכתיב בצירוף במלת אמן וז"ש בסוף מסכת נזיר גמול העונה אמן יותר מן המבדק שהוא מצרף הכתיבה אבל במקדש שהקרי והכתיבה בשם הוי"ה אין כאן צירוף אמן אבל אומר שם על כל ברכה תהלה דהיינו ברכה ברכו את ה' מן העולם גו' ותהלה דהיינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד להורות על כוונה זו דשם הכבוד הזה שהוא שם הוי"ה הוא במקדש מן העולם הזה ועד הבא משא"כ בגבולין דלא נקרא בעוה"ז אלא באל"ף דלית"ת כמ"ש בפרק אלו עוברין ע"ש ונוסח בשכמל"ו ע"ש ויברכו את שם כבודך היינו ברוך שם כבודו ימרוםם היינו מלכותו ודו"ק:

נוטל ס"ת כו' ומבדך עליה שמונה ברכות על כו'. וכן לקמן גבי פרשת המלך ח' ברכות וכוונו בזה על פי דברי המפרשים במזמור תמינא אפי שיש בתורה במעלותיה שמונה חלוקות שע"כ נקראת התורה באותו מזמור בשמונה שמות דהיינו פקודך חוקיך מצינתך דבריך אמרתך תורתך עדותיך יראתיך ע"ש ידו"ק:

אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר וישב דוד גו'. לא היה בימי דוד עזרת בהמ"ק אבל תוך הקלעים של המשכן היה במקום עזרה ושם ישב דוד לפני ה' גו' והענין כי מקום המשכן והמקדש הוא כסא ה' כדכתיב אוה למושב לו ולמלכות בית דוד קרי הכתוב כסא ה' כמ"ש בד"ה וישב שלמה על כסא ה' גו' וק"ל:

דף מא.

גמ' וכשהגיע ללל תוכל גו' א"ל אל תתיירא אנריפם כו'. עיקר הלאו לא תוכל וגו' לממנין אותו נאמר יע"כ אמרו לו אל תתיירא שאנו מורידין אותך בשביל זה אבל אחינו אתה כו' ואמרו זה מפני החנופה דלפי הדין לא היה ראוי לכך כיון שלא היה ישראל מצד אב כמ"ש התוס' כדלקמן:

דף מא.

מיום שנברה אנרופה של חנופה כו'. כחה של חנופה כו' כפירש"י ועי' בערוך והיינו כעין דלעיל שהחניפו לאנריפם מפני יראתו ממנו ולא היו חוששין מיראת הקב"ה כמ"ש התוס' והיינו שנתעוותו הדינים שמחניפין דקין לבעלי זרוע מפני היראה וכה"ג אמרו בס"פ מקום שנהגו אוי לי מאנרופן ואולי שנקטו הכא האי לישנא אנרופא ע"ש אנריפם המלך. וענין שאמרו מתוך החנופה אין אדם יכול לומר מעשי גדולים כו'. כפירש"י ועי"ל לפי שהשומע מתוך החנופה מעיד בהיפך האמת כדמפרש לקמן היו האומרים לרע טוב ולטוב רע גו' ודו"ק:

מותר להחניף כו' לא יקרא עוד לנבל נדיב גו'. בחנף מדבר קרא כדמסיים ביה כי נבל ובלה ידבר גו' לעשות חנף גו' ומשמע ליה לא יקרא מלשון איסור ולאו ולא מלשון נבואה שלא יהיה כך לעוה"ב דא"כ מאי רבותיה ולא דמיה לדעיל מיניה ולשון עלנים תמהר לדבר צחות דהוי ודאי רבותיה שבדרך גם יהיה לעוה"ב וק"ל:

ופליגא דר"ל כו' מלה"ד לאדם כו'. הא ודאי דלרבי לוי נמי הא דהחניף יעקב לשעו במנחה ששלח לו ובשאר חניפות כדי שיתפיים אלא דה"ק שלא החניף לו בדבר שאינו אמת אלא לאיים עליו הזכיר לו שרגלו הוא במלאכים והוא בעצמו המשל הזה שמשבח התבשיל אינו אלא משום לאיים עליו וכן פירש"י בחומש לדברי ר' לוי וז"ל כי כדאי והגון כו' והן חשובין לי כראיות פני המלאך כו' ולמה הזכיר לו ראיות המלאך כדי שיתיירא ממנו ראה המלאך וניצל כו' עכ"ל ומיהו מה שפירש"י שם כדי כו' ראה מלאכים וניצל כו' טפי נראה כפירש"י בשמעתין לאיים עליו ולהודיעו שהוא רגיל במלאכים עכ"ל והוא דומה ממש אל המשל להודיע לשונאוי שיש לו עוזרים וק"ל:

שיש בו חנופה כו' כי אסרם. עיין פירש"י ועוד יש לפרש שמביא אף לעולם שהוא אחד ממלאכי משחית כדאמרינן פ' ד' נדרים ואמר שלא ישובו שאין תפלתם נשמעת מפני שאותו אף מלאך משחית הוא המקטרג ואוסר תפלתם במאסר שלא תבא לפניו יתברך ודו"ק:

בל אדם שיש בו חנופה כו' ואין לאדם אלא עוברין שנאמר ולאום כו'. יש לעיין בזה דלשון לאומים הרבה במקרא מלשון עמים דא"א לפרש לפי פשוטו מלשון עוברין ובהאי קרא גופיה כתיב לעיל מיניה ושני לאומים ממעיך גו' ונראה מהידוע כי אומה הישראלית נאמר בה למשפחותם לבית אבותם משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם וההיפך בשאר אומות אין להם יחום אב דזרמת סוסים זרמתם ויש להם יחום אם לאסור בקורבה מן האם וז"ש בישמעאל שנים עשר נשיאים לאמותם ר"ל דבבני יעקב נאמר שיתיילו י"ב נשיאים למשפחותם לבית אבותם ולא כן בבני ישמעאל שלא יתיילו אלא לאמותם כמ"ש כי ביצחק יקרא לך זרע וגם בני עשו לא נקראו ע"ש אביו יצחק כמ"ש ביצחק ולא כל יצחק והשתא ניחא דכל לאומים שבמקרא על עובדי כוכבים נאמר שנקראו כן ע"ש שאין להם יחום אב רק יחום אם ומשום דקרא דהבא ושני לאומים גו' ולאום מלאום גו' גם על יעקב נאמר דאין בו משפחת אב רק משפחת אם ע"כ אמרו אין לאום דהבא אלא עוברין שקודם שנולד יעקב גם הוא יקרא לאום על שם אמו דעובר ירך אמו ולאום מגזרת אם ולא יתייחס יעקב ע"ש משפחת אב רק עד אחר לימה כמ"ש תולדותם למשפחותם ופי' הכתיב ושני לאומים דהשתא בבטן אםם שגם יעקב נקרא ע"ש אמו ממעיך ופרדו דהיינו מיד שיצאו ממעיך ופרדו דזה יעקב יקרא אז ע"ש משפחת אביו וזה עשו יקרא גם אח"כ ע"ש אמו לאומים. והענין מבואר שהחונף שאומר לרשע צדיק גו' לבו בל עמו ופיו ולבו מרוחקין ואינן שוים ולזה אמרו אפילו העובדים דבכה"ג יצירת לבם מרוחק מציירת פיהם שהלב נברא מתחלה כמ"ש ביומא דכל מידי מאמצעותיה מיתצק והפה אינו נברא עד שיצא לאויר עולם שאז פיו פתוח כדאמרי' בנדה אפ"ה מקללן אותו כי המחניף מהפך מדת האמת לשקר ואומר לרשע צדיק גו' זה העובר נשבע שיהא צדיק ולא רשע [כו'] כדאמרי' שם ודו"ק:

בל אדם שיש בו חנופה כו' שנאמר האומרים לרע טוב גו'. דלפי פשוטו הו"ל למכתב על רע טוב ועל טוב רע גו' ומקאמר לרע ע"כ דרשו האומרים דרך חנופה לאדם שהוא רע טוב ולאדם טוב אומרים רע הוא ודו"ק:

בל המחניף כו' שנאמר ויאמר ירמיה לחנניה אמן כן יעשה גו'. אע"ג שבדרך תפלה ותחנה שהוא לשון האמנת דברים שיהא רצון שיהא אמת כן אמר כן כפירש"י בפ' שבעות העדות גבי אמן בו האמנת דברים ומיייתי לה מהאי קרא אמן כן יעשה גו' מ"מ לא היה לו לירמיה לומר כן כיון שלפי נבואתו האמיתית היה זה שקר והיה לו להכחישו מיד כמ"ש לו לבסוף ואתה הבטחת את העם הזה על שקר וק"ל:

ובכתיב ויהי גו' יראיה בן שלמיה בן חנניה גו'. משמע ליה דזה החנניה שהוזכר כאן הוא היה חנניה נביא שקר דלעיל בקרא דאל"כ מה היה לו לקרא לייחסו ליראיה על שם אבי אביו אבל בא לייחסו על שם אבי אביו חנניה לאשמועינן דנופל ביד בן בנו וק"ל:

דף מב.

גמ' כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כו'. עדה היא עשרה אנשים כדילפינן מעדת מרגלים ועליהם רמז בזה שהמרגלים באו בדברי חנופה ושקר לפני ישראל וכמו שאיש מרחיק עצמו מנדה כדי שלא יכשל בה כך הרחיקו כלב ויהושע את עצמם מהם ומעצתם כדאמרי' לעיל וע"פ הדברים האלה. קאמר נמי ר"א כל עדה כו' לסוף גולה כו'. כמו שמצינו במרגלים שע"י שהיו מחניפים לישראל בדברי שקר גלו לסוף מן הארץ וכמ"ש שגזר על ידם בכייה לדורות וק"ל:

ארבע כתות אין מקבלים פני שכינה כו' כת לצים שנאמר משך ידו את לוציץ. ופי' הכתיב תחלתו יום מלכינו שהוא ר"ה ויוה"כ אז לעתיד ביום הדין שאז הקב"ה מלכו של עולם החלו שרים לבקש רחמים מלפניו יתברך ומלך העולם משך ידו מן הלצים שלא להכניסם כלל במחיצתן אפילו במקום הדין. ואמר כת שקרים שנאמר דובר שקרים לא גו'. לפי שהמשקר יחשוב שאין מי שיכחישו וע"כ אמר לנגד עיני המשתטות בכל הארץ. ואומר כת חנפים כי לא לפניו חנף יבא. כי כן דרך החנפים בתחלת ביאתם מחניפים להאמין על דבריהם שלבסוף. ואמר מספרי לה"ר דכתיב כי גו' לא יגורך רע כו' דהיינו לה"ר שהוא בעצמו רע שאין לו הנאה בדבר כמ"ש אם ישוך הנחש גו' ומה יתרון לבעל הלשון. והענין מבואר שאלו הד' כתות כולל כל החטאים שע"י הדבור מביאין למדה הגרועה שהוא לה"ר שהנגעים באים עליהם כדאמרי' בערכין וכשם שבעוה"ז אמר הכתיב חון למחנה מושבו כך בעוה"ב חון למחנה שכינה מושבם של בעלי מדות הרעות האלו ובזה ניחא דלא חשיב הכא בכתות הללו גם כת בעלי גאווה דאמרי' בהו נמי בפ"ק אותו לא אוכל אין אני והוא יכולין לדור בעולם לפי שאין כת בעלי הגאווה מכלל ארבע כתות שזכר שבאים ע"י דבור רע ומיהו לאיבא דמתני בפ"ק אמספרי לה"ר שנאמר מלשני בסתר רעהו אותו אצמית הו"ל לאתויי נמי הכא ההוא קרא אבת מספרי לה"ר ולא היה איצטריך ליה

חדושי אגדות – מהרש"א · סוטה

לאִתּוּי מקרא דלא יגורך רע ואפשר לחלק דאין המקבלי פני שכינה כו' דהכא ואין אני והוא יכולין לרוד בעולם שני ענינים הם וק"ל:

סליק פרק אלו נאמרין

גמ' על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודה כו'. דאל"כ על אויביכם למה לי דודאי אין יוצאין למלחמה רק על אויביהם לזה קאמר דנכתב לדייק מיינה ולא על אחיכם שאין אחיכם בכלל אויביכם שאסור לשנאותו דכתיב לא תשנא את אחיך גו' ויש לעיין דנקט לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין דלכאורה טפי ה"ל למנקט לא יהודה על אפרים ולא כו' כדמייתי מקרא ויקומו האנשים וגו' דמייירי במלחמת יהודה ואפרים ונראה דהך משנה דהכא נשנית בזמן התנאים שהיו בבית שני שלא חזרו מצבל רק שבט יהודה ובנימין שהם גלו לבבל ע"י נ"נ וחזרו בבית שני אבל עשרת השבטים כבר גלו ע"י מלך אשור והם לא חזרו בבית שני ונקט הכא גם שמעון לפי שהיה נחלתו בתוך נחלת בני יהודה כמפורש בס' יהושע ימסתמא עמהם גלו וחזרו ודו"ק:

ובל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום גו'. הוא כפול ויש לפרש שהלבישוים מן השלל שהביאו עמהם מארץ יהודה ועוד הוסיפו להם מלבושים משלהם וק"ל:

אל ירך לבבכם מפני צלות כו'. לשונות הכפולים דריש וזה שמסיים כי ה' אלהיכם גו' שצידו להצילכם מכל אלה ומפורש בירושלמי שיש להקב"ה כנגדם עביו עברו ברד וגחלי אש וירעם משמים ועליון יתן קולו גו' ע"ש:

פלשתים באו בנצחוננו של גלית כו' של שובך כו'. נקט אלו שנים שמצינו בהם שעמדו בראש מערכות המלחמה כמפורש בגלית ויצא איש הבינים ממחנה פלשתים ובשובך כתיב ושובך שר צבא הדרעזר לפניהם לפיכך הם באו בנצחונם ואתם בנצחוננו של מקום כי ה' אלהיכם ההולך גו' זה מחנה ארון דהיינו השכינה כמפורש לקמן וק"ל:

ז"ש שמע ישראל כו' אפילו לא קיימתם כו'. פרש"י למה התחיל בלשון זה עכ"ל והרא"ם כתב דאל"כ שמע ישראל ל"ל דכבר כתיב כו' ע"ש ולשון מאי שנא דקאמר לא משמע כן דהול"ל שמע ישראל ל"ל ינראה לפרש משום דלפניו ולאחריו נקט בלשון רבים דכתיב ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים גו' ימ"ש שמע דכתיב בלשון יחיד ולא כתיב שמעו ג"כ בלשון רבים למדרש אפילו לא קיימתם אלא ק"ש כו' דזו היא קבלת מלכות שמים ועול מצות להשרות השכינה להלך עמכם להלחם גו' ולזה אמרו לקמן שבא גלית שחרית וערבית כדי לבטלן מק"ש וק"ל:

דף מב:

גלית אר"י שעמד בגילוי פנים כו'. מדכתיב ויצא איש גו' גלית שמו גו' דריש לדייק בשמו שנקרא כן ע"ש מעשה זה שהיה עומד בגילוי כו' שנאמר ברו לכם איש גו' דהו"ל למכתב ברו לכם מכס גו' אבל רצונו איש גבור בעל מלחמות ומן הסתם מפורש בקרא ה' איש מלחמה או שדרשו כן מדכתיב בקרא ויירד אלי ובקרא מפורש שב' המערכות של ישראל ושל פלשתים בהר היו וע"כ אמרו דכלפי שמים אמר כן לירד מן השמים ולהלחם עמו. ושאמר אני מפילו על ידי בן איש. פירוש שעדיין לא בא לכלל איש כמפורש בקרא ויבזהו כי היה עזר גו' וק"ל:

לבדו פיו כו' ויירד אלי כו'. פרש"י משמע עלי שהוא יגבר כו' ע"ש והוא דחוק ונראה דדרך שהמפחד במלחמה אינו הולך לצד שכנגדו ועומד במקומו וההיפך הזריז ואינו מפחד הולך אל צד שכנגדו להלחם בו והיינו דקאמר הכא פיו הכשילו לומר ויירד אלי וכן כי אתה בא אלי גו' שהוא יעמוד במקומו כאילו הוא מפחד אע"ג דודאי לא היה מפחד מדוד כמפורש בקרא איהו לא חזא מזלו חזא וכה"ג פרש"י בהדיא בספר שמואל גבי יונתן שאמר אם כה יאמרו אלינו דומו עד הגיענו גו' ואם כה יאמרו עלו גו' ע"ש יניחא השתא הא דמשני הדר א"ל ואני בא אליך גו' שפרש"י ואין זה פתיחת פה לרעה כו' ופירוש דחוק הוא אבל לשיטתינו ניחא דזהו סימן רע ודאי כשצד אחד עומד במקומו משום פחד השני הולך אצלו בלי פחד אבל כששניהם הולכים זה כנגד זה אין שם מפחד כלל וע"כ דוד א"ל אם אתה אינו מפחד ובא אלי בחרב גו' גם אנכי בלא פחד ממך באתי אליך בשם ה' גו' משא"כ גלית לא אמר רק ויירד אלי גו' אתה בא אלי במקלות גו' ולא אמר שהוא בא אל דוד אלא כמפחד ועומד במקומו ואיך שיהיה ק"ק אמאי לא חשיב נמי הכא דקאמר ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי וגו' ומה שפרש"י עוד בזה ואיך והכני ואע"ג דהדר אמר והכניו גו' מ"מ פתיחת פיו לרעתו עכ"ל נראה לפרש בדרך אחרת דודאי והכניו לא אמרו אלא בלשון ספק ואם אני אוכל לו והכניו אבל הכא אי היה קאי אם יוכל אהכני ה"ל למכתב כמו כן אם יוכל לי והכני ושינה למכתב אם יוכל להלחם אתי והכני דמשמע מלת אם לשון ספק לא קאי רק אויכל להלחם אתי ולא אוהכני והיינו דפיו הכשילו שלא לומר והכני בלשון ספק כמו והכניו ודו"ק:

ויתיצב מ' יום כו' כנגד מ' יום כו'. עי' פרש"י ועוד יש לפרש ע"פ מ"ש את זה לעומת זה עשה האלהים צד הטומאה לעומת צד העטרה והקדושה וכמו שהתורה מצד קדושתה קבלה משה בעמדו מ' יום בהר סיני כן ניתן כח לצד הטומאה שעמד גלית בהר לחרף מערכות אלהים מ' יום אמנם כח העטרה והקדושה גוברת כי כחו של גלית לא היה יום שלם רק ביום ולא בלילה משא"כ עמידת משה היה בשלימות מ' יום ומ' לילה וק"ל:

מאי בינים אמר רב שמבונה כו'. שכל סיפור זה בשבחו הוא ולאדועי שבחיה דדוד כדלקמן שאמר מבונה מכל מום כמ"ש בחנניה מישאל ועזריה אשר אין בהם כל מום דאפילו ריבדא דכוסילתא לא היה בהם. ושאמר ביווני שבאחיו. כמ"ש בתפלת חנה ונתת לי זרע אנשים לא ארוך ולא גוך. ושאמר שהוא עשוי כבנין. מורה על חזקו כבנין. ושאמר בר מאה פפי כו'. אפשר שרמו בזה הבינים כמו הבא גי"ס שהוא מספר מאה ומדברי הירושל' שכתבו התנ"ס נראה כי דרשו כן מרמוז ממערות מאמה ערלות ור"י קא"ל לפי שיטתו שהורה הכתוב צד טומאה שהיה בו מזוגות אמו ועיין בזה בתנ"ס. ודריש גלית שמו מנת שהכל דשין כו'. דלא הו"ל למכתב מנת אלא גלית הניתי כמ"ש בקרא דסוף שמואל וע"כ דרשו מנת שבא מאשה זו שהכל דשין כו':

בתיב הרפה וכתוב ערפה כו'. משמע להו דערפה זו היא הרפה פרש"י כדאמרין לקמן שגזר עליה שיפלו בניה כו' ולכאורה היא גופה מונן ויש לפרש דמה לו להזכיר לארבעת יולדו להרפה ויפלו גו' שכבר הזכירם למעלה מזה בקרא מפורש בפרטות שנפלו ביד דוד ועבדיו אבל אשמועינן דזכתה ערפה לר' גבורים הללו מפני הנסיקה לחמותה אבל רות שדבקה בה זכתה למעלה יתירה ממנה שנפלה בני נשוקה ביד בניה של רות הדבוקה וכה"ג הוא מפורש בקרא ישיבי נפל ביד אבישו וגלית נפל ביד אלחנן שהוא דוד כדאמר' במדרשות ומדון ביד יהונתן כן שמעי אחי דוד הרי אלו שלשה מבניה של רות היו חזן מסיבכי החושתו נפל בידי סף אינו מפורש שמבני' של רות היה דעו גם שערפה מפורש בקרא דמואביה היתה

קרא בניה פלשתים דבנת נולדו לה שהיא מארץ פלשתים גם בקרא מפורש ששבה ערפה משדי מואב עם חמותה ולא זכר שוב ששבה מחמותה לשדי מואב וק"ל:

ארבעת אלה יולדו להרפה גו' מאן נינהו אמר רב חסדא סף ומדון כו'. לא ידענא מה חידש לן רב חסדא שהרי כן מפורש בהדיא בקרא בסוף ספר שמואל דחשיב אלו ארבע וכתוב בתר הכי ארבעת אלה נפלו גו' ואפשר משום דגבי גלית אינו מפורש בקרא שהיה מילידי הרפה כמפורש בסף ובישבי ובמדון מש"ה קאמר מאן נינהו ד' מילידי הרפה וקאמר דחשיב נמי גלית בתוכם א"נ משום דכתיב ביד דוד גו' ובקרא אינו מפורש שאחד מד' אלה שנפל ביד דוד וקאמר שהרי גלית נזכר בתוך ד' אלה והוא שנפל ביד דוד ולא הווצך הכא לפרש כיון שכבר מפורש וע"כ ויך אלחנן גו' את גלית גו' דכתיב כאן היינו דוד וק"ל:

בשכר ד' דמעות כו' שנאמר ותשנה קולן גו'. עי' פרש"י ועי"ל דמשמע ליה ד' דמעות מד' בכיות האחת דכתיב לעיל ותשאנה קולן גו' בכייה הב' והג' מדכתיב בתר הכי ותשנה קולן בלא אל"ף משמע מלשון שינוי דהיינו שני בכיות וכתוב בתר הכי עוד לרבות בכייה רביעית:

בתיב חן חניתו כו' לא הגיענו לחצי שבחו של כו'. נראה לפי דרש זה דרש חניתו מלשון חן ושבח כמ"ש לא תחנם לא תתן להם חן וק"ל:

אשפתו כקבר פתוח כו' עושין אשפתו כו'. דלפי פשוטו מלשון נרתק כלי בית החיצים מהו הדמיון כקבר פתוח ועי"כ דרשוהו למר אשפתו של חללים הבאים לקבר וכן למר חולי מעיים אבל מה שאמר בשעה שזורקין חן כו' קשה חן מאן דכר שמיה כיון דאשפתו דריש מלשון אשפתות וק"ל:

דאגה בלב גו' ישיחנה מדעתו כו'. סיפא דהאי קרא ודבר טוב ישמחנה ר"ל דאגה בלב איש ומטרידו מלימוד התורה יסיחנה מדעתו כדי שיהא דעתו צלולה ועי"ן כן דבר תורה שהיא התורה ישמחנו מדאגתו ולמ"ד ישיחנה לאחרים. כדי שיתנו לו עצה על דאגתו כפרש"י בפ' יוה"כ וזהו ודבר טוב שיתיען לו חבירו הוא ישמחנו מדאגתו ועי' פרש"י בס' משלי וק"ל:

וב"כ למה מפני כו'. עי' פרש"י מדכתיב ההולך עמכם ולא אמר כי ה' אלהיכם עמכם כו' והיינו דלעיל מיינה בהך ענינא לא כתיב ההולך רק לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך גו' שהם דברי משה אבל כאן הם דברי כהן משוח מלחמה שאז קאמר דהולך ממש:

שהשם וכל כינויו כו'. לאז דוקא כל כינוייו דהא לא היו בו רק הלוחות כדלקמן שהיה בהם עשרת הדברות ואין בהם רק השם וכינוי אלהיך ואל אבל שאר כל הכינויים דחשיב פרק שבועות העדות לא היו בו וק"ל:

דף מג.

גמ' וכה"א וישלח אותם גו' אותם ואת פנחם אותם אלו סנהדרין. מאותם שנייה שהוא מיותר דריש אלו סנהדרין שהם שקולים ככל ישראל. ואמר וכלי הקודש זה הארון והלוחות כו'. ולשון וכלי בלשון רבים קאי על הארון והלוחות ורש"י בחומש פירש וכלי הקודש זה הארון והצץ כו' והוא על פי הספרי כמ"ש הרא"ם אך מה שאמר וחוצצרות התרועעה אלו השופרות לא ידענא פירשו דהא ודאי חוצצרות ממש והן של כסף היו להם במלחמה כדכתיב וכי תבאו מלחמה גו' והרעותם בחוצצרות וגו':

לא לחנם הלך פנחם כו'. פרש"י שהלך פנחם ולא הלך אלעזר כו' עכ"ל וצ"ל דהך ברייתא פליגא אהא דקאמר לעיל פנחם זה משוח מלחמה וכן נראה מפרש"י בחומש:

מאי לאז דאתי מיתרו כו'. כל זה מבואר בחידושינו פי"ג ע"ש:

דף מד.

גמ' אשר בנה כו' ד"א שיבנה בית ויטע כרם ואחר כך ישא אשה כו'. למדו לומר כן דהו"ל להקדים נשואי אשה שהוא דבר השוה בכל ומצוי משא"כ בית וכ"ש כרם דאין כל אדם זוכה לכך אבל לימדה תורה ד"א שמי שיש לו יעשה כסדר הזה לישא אשה באחרונה. ומיייתי דכך סדרן שלמה בחכמתו הכן בחזן מלאכתך זה בית. דמקום פגוי שהוא חזן עשה והכן בו מלאכתך לעשותו בית ופגים. ועתה בשדה לך זה כרם. ועתה כמו להיות עתידים ליום הזה מלשון הכנה שאמר שיכון לו בשדה פגוי לעשותו כרם. אח"כ ובנית ביתך זו אשה. כדאמר' בעלמא וקורא לאשתו ביתו לפי שהיא עקרת הבית ולמאי דדרש לענין תורה שלמה בחכמתו סדרן כן לעמוד מן הטפל על העיקר והתכלית זה שאמר הכן בחזן מלאכתך דימה עסק התורה עד שיבא לתכליתה למכין עצמו לבנות לו בית. וזה שאמר זה המקרא. שאינו רק הכנה ללמוד המשנה. וכן ועתה בשדה לך זו משנה. שאינה אלא הכנה אל התלמוד אבל עיקר בנין הבית הוא התלמוד כדאמר' פרק אלו מציאות כל העוסק במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה וכו' בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו ובפ' היה נוטל אמר' קרא ושנה ולא שימש ת"ח ה"ז ע"ה ומאן דמוסיף על העיקר המעשים טובים. שהוא גמר בנין הבית דתלמוד נמי אינו אלא הכנה למעשים טובים כדאמרין שהתלמוד מביא לידי מעשה ומאן דמוסיף עוד אל עיקר בנין הבית ותכליתו דרוש וקבל שכר גם שכבר בא לכלל שהביאו לידי מעשים טובים אמר דרוש וקבל שכר בחכמה עיונית שע"ז אמרו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו כו' דרמוז בזה על חכמה עיונית דאילו חכמת התלמוד ודאי קודמת ליראת חטא שהתלמוד מביא לידי מעשה ואמרו ולא ע"ה חסיד וכדמוכח הכא ודו"ק:

ר"י הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתירא מן העבירות כו'. כתב הרא"ם פי' רבי יוסי הגלילי מאחר שאין מיתה בלא עון אין לו לירא שימות אלא כשהוא בעל עבירות ולפיכך פי' כו' ע"ש באורך ובפ' במה בהמה ליתא הכי אלא דר' אמי הוה קאמר הכי ומסיק בתיובתא דיש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ואי הוה סבר רבי יוסי הגלילי הכי הל"ל דר' אמי כר' יוסי הגלילי ועוד לר' אמי נמי הכא הא קאמר דאין מיתה בלא חטא כו' וכתבו התנ"ס שם פירוש מיתה לפי שנגזרה ובאה אף על השונג ואין יסורין בלא עון של מזיד כו' ע"ש וא"כ הוא השונג שלא נתדע לחוטא לא תקן שיחזור וימות במלחמה ודוחק לומר דאין מיתה בלא חטא דקאמר היינו דוקא בחטא שונג שנתדע ועדיין לא נתכפר ודברי הרמב"ן בזה נכונים שכתב ע"ד רבי יוסי הגלילי כאשר הבטיח הכהן שהשם יושיעם ולא יפקד מהם איש ראוי שיבטחו בו הצדיקים ויזהירו השוטרים את היראים מעבירות כו' ע"ש והאריך שם עוד גם דעת רבי עקיבא:

אפילו חזק מחדרו כו'. מפורש פ"ק גבי אין נקי אפילו חזק כו':

סליק פרק משוח מלחמה

דף מה:

גמ' מהיכן הולד נוצר כו' דכי מתצר מאמציעותו כו'. מפורש יומא פרק יוה"כ:

ובי עלה על דעתינו כו' שלא בא לדיינו ופטרונוהו וכו'. מפורש פרק א"נ ע"ש:

לא בא וכו' והנחנוהו בלא לויה כו'. פרש"י לא ראינוהו והנחנוהו יחידי בלא חבורה כו'. ע"ש והקשה בספר יפה מראה וכי כל מי שהולך יחידי ב"ד צוייבן להעמיד לו חבורה לכן נראה דאין הלויה זו אלא בעת פטירתו מן העיר כדאמרין כל המלוה את חבירו ארבע אמות כו' עכ"ל אבל מהך דלקמן דהולך בדרך יחידי ואין לו לויה כו' ומזהך דפ"ק דחולין כך עושין לבני לויה כו' מוכח כפרש"י דזו היא הלויה בדרך שלא יהא יחידי בלא חבורה במקום סכנה שכל הדרכים בחזקת סכנה הם ומיהו ודאי גם בעיר שייך לויה אפילו בארבע אמות גם אם לאו יחידי הוא והוא ודאי דבר סגוליי שהמתלווה ניצל מהיזקא דמטא לידו' כדלקמן והוא מבואר כיון שהתחיל ללוותו ד' אמות גם בעיר הרי כוונתו ודעתו להצילו בדרך ימחשבתו ורצונו מהני ליה לחבירו בכל הדרך להצילו ע"ד רצון יריאיו יעשה או שמלאכיו של המלוה יגמרים מחשבתו ורצונו לילך במקומו עם המתלווה ולהצילו מהיזק וק"ל:

דף מז.

נמ' (שאין ת"ל) [לא היו צריכין לומר] ונכפר כו' אלא רוה"ק מבשרתו כו'. פי' אין זה בכלל אמירה של הכהן כפרש"י ודקדק כן דלא היה צריך לומר כן לשון ונכפר אלא כפר כדכתיב ברישא דקרא ועוד דכولو יתורא הוא כיון דכבר כתיב בלשון הכהן כפר לעמך גו' וע"כ אמרו דרוה"ק אומרת ומבשרתו אימתי כשתעשו כו' נראה שכוונו בזה אם תעשו ככה בכל מצות עגלה ערופה יתפרסם הרוצח מי הוא לנקום דם הנרצח ומתכפר להם וכן הוא במדרשות והביאו ת"י בהאי קרא ויתכפר בהון על דמא ומן יד נפקין נחול דמורנן כו' ואוליך עד אתרא דקטונא כו' ואחדין בי דינא יתיה ודיינין יתיה ע"ש דרו"ק:

מפני מה אמרה תורה הביאו עגלה כו' יבא דבר שלא עשה פירות כו'. נראה מבואר כפי מה שכתב המדב"ן בשם מורה הנבוכים כי הטעם נגלות על הרוצח כו' וכשיחקר הענין יאספו הזקנים ויביאו עגלה ויבנו בני אדם לדבר בו ואולי יגלה הדבר כו' עכ"ל ע"ש והוא הטעם שאמרו הכא יבא דבר שלא עשה פירות כו' על מי שלא כו' כדי לעורר בזה לבבות בני אדם המתקבצים שם שישים כ"א אל לבו לחקור על הרוצח לבער דמו וק"ל:

דף מז:

בופין ללויה ששכר לויה אין לו שיעור כו'. לענין שכר הוא דקאמר כדמסיק גרם הצלה כו' עד סוף כל הדורות כו' אבל עיקר המצוה יש לה שיעור כדלקמן לכל אדם ארבע אמות והרב כו' ולכן לא חשיב ליה בר"פ מסכת פאה בהדי אלו דברים שאין להם שיעור כו' ולא שייך למימר כאן כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין כופין עליה דהיינו בצדה שמפורש בתורה גבי ציווי שלה כמו כבוד אב ואם כדאמר'י פי כ"ה משא"כ שכר לויה אינו מפורש בתורה וק"ל. ומייתיה שנא' הראינוי את מבוא העיר כו' דזהו ודאי עיקר לויה להראות למתלווה שילך בדרך באין מכשול אל מקום מגמתו. ואמר ומה חסד עשו עמו כו'. לכאורה מאי קאמר כולה מפורש בקרא וי"ל משום דגבי רחב נמי כתיב כה"ג ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד גו' ולהכי קאמר הכא ומה חסד עשו עם זה האיש שקיים מצות לויה שאין לה שיעור לשכרה יותר מהחסד שעשו לרחב וקאמר דהכא כתיב ואת משפחתו גו' דהיינו כל משפחתו נצולו בשבילו משא"כ ברחב דלא נצולו רק בית אביה כמפורש בקרא:

שמה לזו היא שמה עד היום כו' בא סנחריב ולא בלבלה כו'. גבי סנחריב קאמר בלבלה וגבי י"ג קאמר החריבה עי' בתוס' פ"ק ונראה מדקרא שם אותה עיר שבנה לזו כשם אותה העיר שהראה להם מבואה משמע ליה אותה העיר שבנה ג"כ מבואה לא ידעו העולם לנכך נקראת לזו כדאיתא במדרש דלזו א' היה עומד שם ע"פ המערה ונכנסין דרך הלזו כו' כפירש"י בספר שופטים ולכן לא יוכלו לה סנחריב ונ"י שלא ידעו מבואה. וקאמר גם למלאך המות אין לו רשות כו' ואולי דינא להם דבר זה רמז מקרא דכתיב יילך האיש ארץ החתים גו' ולפי פשוטו ארץ בני מז' אומות קאמר ומתוך המקרא משמע דכבשו ישראל כל ז' עממים וע"כ דרשו ארץ החתים ע"ש ארץ החיים וחתים כמו חיתם ואותיותיו המ"ת ח"י פי' הראוי למות לפי שנותיו חי עדיין והיינו שבאותה ארץ חיים לעולם ואין מלאך המות שולט בם ואדם אחר לא יוכל להציל בהם לילך לשם כדאמרין בפ' החליל בהנך עבדי שלמה רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ליה:

ומה כעניי זה שלא דבר בפיו כו' מי שעשה ברגליו עאכ"ו כו'. התחיל בתרתיו וסיים בחדא כמ"ש דודאי עיקר מצות לויה שיגיד לו הדרך שילך בה היכן להשמאל והיכן להימין ואפשר שיטעה בזה המתלווה וע"כ למעלה ממנו ההולך עמו ברגליו עד מקום שאין עוד לטעות מן הדרך והלויה הגרועה ופחותה משניהם המראה בארבע או בעקימת פיו וע"כ אמר שזה הכעני לא דבר בפיו ואצ"ל שלא הלך ברגליו אלא מראה ביד או בפיו ק"ו עאכ"ו מי שעשה מעלה עליונה שכלויה דהיינו שהלך ברגליו שיהיה מרובה שכרו בכמה כפלים:

המחלך בדרך כו' יעסקו בתורה שנאמר כי לוית חן הם גו'. כי ההולך בדרך יחידי בלא לויה דמו בראשו יצריך חן ורחמים כמו שתקנו בתפלת הדרך ותננו לחן ולחסד [כו'] בעניניו ובעיני כל רואיו וע"כ אמר שבתורה שעוסק בה תהיה במקום לויה ליתן לו חן לראשו בעיני כל רואיו ושלא יהיה דמו בראשו וכן שנינו פ"ג דאבות המהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה ה"ו מתחייב בנפשו ומסיים הכא בהאי קרא יעניקים גו' כי תהיה התורה לך לעזר במקום בני ענק וגבורים שלא תצטרך לגבורים שימרחון וק"ל:

בשביל ד' פסיעות כו' נשתעבד בבניו כו'. השיעבוד ודאי לא היה בשביל זה וכי מה פשע אברהם שליווה אלא השיעבוד נגזר בגזירת בין הבתרים בשביל שאמר במה אדע גו' אלא שלא זכר שם אצל מי יהיו משועבדים ובזכות הארבע פסיעות שליווה פרעה זכה שאצלו יהיו משועבדים וכה"ג אמרי' פרק חלק שזכה י"ג לשעבד בישראל בשביל ד' פסיעות כמבואר שם דרו"ק:

ויצו עליו גו' וישלחו אותו גו'. פי' וישלחו בתרגומו ואליאזר דליכא לפרושי מלשון שליחות ממש דלא שייך הכא וכתב הרא"ס ולא מלשון גרושין כמו וישלחה ה' גו' ואילו היה מלשון גרושין כו' עכ"ל דבריו דחוקים הם וכי משום דהמצריים גירשהו לא יספר הכתיב בכבדו ונראה לפרש כיון דוישלחו גו' קאי נמי אאת כל אשר לו שפירש כסף וזהב ומקנה שזכר ע"כ וישלחו מלשון לויה דנופל בהם לשמרם בדרך אבל לשון גרושין לא שייך כלל במטלטלים וק"ל:

ובי מאחר שלא עבר כו' ומאחר שלא ישב כו'. בפ"ק דברכות ל"ג ומאחר שלא ישב כו' אלא גרסי' מאחר שלא עבר כו' וכן נראה דודאי אפשר שעבר ולא ישב ולמאי דמוקי ליה ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב כו' רישא דקרא כפשטיה שמספר הכתיב דבבר ניסא שעשה הקב"ה עם ישראל שהולכים במדבר ארבעים שנה בארץ אשר לא עבר בה איש והיינו משום דלא גזר אדם הראשון ישוב שם ומה לאיש לעבור שם וק"ל:

בל שאינו מלווה ומתלווה כו' אגשי יריחו לאלישע כו'. לכאורה פירוש ששניהם כאילו ש"ד והוא דחוק אם הם לא לוייהו מה היה לו לאלישע לעשות ויש לפרש דה"ק כל שאינו מלווה אע"פ שמתלווה האורח בלא לויתו

כי הכא דאלישע ודאי לא היה צריך ללויתם מ"מ המלוה כאילו ש"ד דאילו לוייהו כו' לא גירה כו' ואע"ג שאינו מפורש דלא לוייהו מזה דאילו לוייהו כו' לא גירה כו' הוא מוכח כן ועי"ל דמייתי ליה מהאי קרא שנאמר ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך גו' דלא הו"ל למכתב אלא ויעל משם בית אל ועגרים גו' אבל כתב והוא עלה בדרך לדייקא שהוא עלה ולא עלו הם עמו:

ויתקלסו גו' עלה קרח עלה קרח שהקרכת כו'. עי' פרש"י ומה שהכריחם להוציא מלת קרח ממשמעו קרח הראש שגם הוא גנאי וקלם כמ"ש התוס' גבי ר"י בן קרחה מהכפול עלה קרח עלה קרח דרשו כן שע"כ אתה קרח על שהקרכת כו' וק"ל:

מאי עגרים וקטנים וכו'. דעגרים משמע שהביאו ב' שערות וקטנים משמע שלא הביאו כפרש"י גבי עגרה וקטנה בפ"ק דחולין ודריש ר"א הכא עגרים שמנוערים כו' וקטנים שהיו מקטני אמנה כו'. או או קאמר או דעגרים היו וקטנים ע"ש קטני אמנה או דקטנים היו ועגרים ע"ש שמנוערים כו' א"נ כיון דסתם הכותב מה היו יש למדרש תרוייהו ומ"ד עגרים היו שבאו לכלל דעת ובזבזו עצמן כקטנים שאין בהן דעת לקלסו על כך ופריך דלמא ע"ש מקומן כו' קטנה דמן עגורן כו' וכתבו התוס' פ"ק דחולין דעגורן הוא שם מקום דכתיב בדה"י למזרח עגורן ולמערב גזר עכ"ל ויש לדקדק מההיא סוגיא אסוגיא דהכא דפריך התם כה"ג אעורבים ממש ולמא ע"ש מקומן מי לא כו' ומשני א"כ עורביים מצעי ליה וה"נ הכא עגוריים מצעי ליה ויש ליישב על פי מה שכתבו התוס' שם עורביים מצעי ליה ואע"ג דכתיב עברים מצרים ולא כתיב עבריים מצריים התם ליכא למטעי עכ"ל משא"כ בעורביים דאיכא למטעי עורבים ממש הכא (נמי) ליכא למטעי כיון דכתיב לגביה דקטנים היו דרו"ק:

ויראם וייקללסו גו' מה ראה כו'. ר"ל מה ראה לקללם בשם והרי הוא אסור בלאו דלא תקלל חרש וקאמר רב ראה ממש כו' דהיינו שלא קללם בפה שהוא איסור לאו אלא דקללם בראייה ממש דכ"מ שנתנו עיניהם כו' והוא מפורש פ"ק דגדרים ע"ש:

ושמואל אמר ראה שכולן נתעבדו כו'. ודך ראייה בנבואה קאמר ונ"ל דקבלה היה ביזו דנתעבדו אמן באיסור תשמיש המטה שהוא בלאו ביוה"כ ולא קאמר באיסור אחר החמור כגון באיסור גדה וכיוצא בו ור"י שאמר ראה שלא היתה בהן לחלוחית כו' גם זה ראייה בנבואה קאמר וכדמסיק עד סוף כל הדורות וכמ"ד לעיל מנוערים מן המצות:

דף מז.

ותצאנה ב' דובים גו' ח"א גם וח"א גם בתוך גם כו'. דאי לאו גם והיו שם הדובים מצויים ושכיחים היו מתייראים הקטנים לילך לשם גם לא היה בו תלות ביאת הדובים עליהם בקללת אלישע ולפי זה יש לפרש הא דקאמר וליהו דובים ולא ליהוי יער ומשני דבעיתו היינו אילו לא היה יער והדובים היו באים לכאן היו הקטנים נבעתין כשהיו רואין מרחוק הדובים והיו בורחים להציל עצמם ורש"י פירש דבעיתו על הדובים והוא דחוק כיון דביאתן בנם היה ודאי דלא היו בעותים מלהתגרות בקטנים וק"ל:

בשביל מ"ב קרבנות כו' הוצקו מ"ב ילדים כו'. ענינו שע"י מ"ב הקרבנות רצה בלק להפיל ישראל בקללות בלעם ולא עלה ביזו אלא שע"י קללת אלישע נפלו מ"ב ילדים כמספר קרבנותיו ונ"ל דההוא דרש דבלק ממלכתי מדין היה והוא צור ולפי שעה מנוהו מואב למלך פליגא אדהכא דמסיק דרות יצתה ממנו דהיינו ממש ממואב יצתה כדמוכח פ' ד' וה' אל תצר את מואב כו' נשא משה ק"ו בעצמו כו' ע"ש:

שבשכר מ"ב קרבנות כו' יצאת ממנו רות כו'. מבואר פ' ארבעה וחמשה ופ' ג' דהוריות:

וכי מאחר דמים הרעים וכו' מאי טובתה כו'. ודאי דכמה מיני טובות יש למצוא במקום זה שאינו באחר אבל המים הם עיקר חיותו של אדם כדכתיב בענינו רפאתי למים גו' לא יהיה עוד משם מות גו' ולהכי קאמר מאי טובתה:

חן מקום על יושביו כו'. נראה לפרש דודאי כבר נגזר על כל מקום ישוב ע"י אדם הראשון כדאמרין לעיל אלא שלא נגזר מי הוא יהיה היושב בה וע"כ אמר שהקב"ה נותן חן לאותו מקום להיושב שם וכ"ה באשה שכבר נגזר לאיש לישא אשה כי לא טוב לאדם להיות לבדו בת פלוני לפלוני כדאמרין פ"ק והקב"ה נותן חן לאותה בת שתהיה זוגתו וכן בחן מקח כו' שכבר נגזר שתמכר שדה פלוני לפלוני כדאמר'י שם והקב"ה נותן חן לאותה שדה שתהיה מקחו וק"ל:

ג' חלאים חלה אלישע כו'. מפורש פרק הפועלים:

לעולם תהא שמאל דוחה כו'. כל הסוגיא עד מתני' יפורש פרק חלק:

משבא אליעזר בן דינאי כו'. היה מפורסם לרוצח בימיהם כפרש"י פ"ב דכתובות גבי כגון אשתו של בן דינאי. וז"ש ותחנה בן פרישה היה נקרא. ר"ל שהיה מסבב שמו בשם אחר כדי שלא ידעו בו חזרו לפרסם שמו ביותר לקריותו בן הרצחן ועי"ז בטלה עגלה ערופה כמפורש בגמ' שאינה באה אלא על הספק וק"ל:

דף מז:

וב"ת עון ידיה אין דבניה ודבנותיה לא ת"ש לא אפקדו על בנותיכם כו'. פרש"י לא אפקדו לבדוק את הנשים ומי"ט על בנותיכם כו' עכ"ל ועיקר חסר מן המקרא דמשמע לא אפקדו קאי על בנותיכם דכתיב בתריה אבל נשים לא הזכירו בקרא וי"ל דה"ק לא אפקדו לבדוק את בנותיכם כי תזנינה בסתר משום דכלותיכם תנאפנה בגלוי ואין בניכם מקפידין על נשותיהם והרי גם בניכם אינן מנוקין מעון. ואמר וכ"ת עון א"א כו' ת"ש כי הם עם הזונות ויפרדו כו'. זונות משמע ליה פנויה כמו הכוזבה יעשה גו' ופרש"י יפרדו נואפים כפרדים הללו זנות הפרד מפורש שבא מסוס וחומר ואסור בשניהם ועי"ל יפרדו מלשון פירוד ממש לפי שזיווג איש ואשה קרוי דיבוק כדכתיב ודבק באשתו והוא חיבור שם י"ה שבאיש ואשה כדאמר'י פרק היה מביא והרועה זונות מפריד דבוקו מאשתו ומפריד שם י"ה שבחיבור איש ואשה כדאמר'י שם:

ועם לא יבין ילכט אמר ר"א א"ל נביא כו' אם אתם מקפידין כו'. לפי שלא הבינו הדבר דיותר שהיו סוטות בהם ומשקים מי המרים לא היו המים בודקין אותן כדלקמן משרבו נטויות כו' רבו מי המרים אלא שפסקו ופירש להם הנביא הדבר דיותר שרבו הסוטות רבו שאין מקפידין על עצמם ואין מנוקים הם מעון וק"ל:

משרבו בעלי הנאה כו'. עי' פרש"י ועי"ל משרבו בעלי הנאה היינו הנהנין מהבריות נתעוותו כו' שע"י שנהנה מאחד מבעלי דינין נוטה לו הדין כדאמר'י פ"ק דסנהדרין מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יתרכנה אם דומה למלך שאצ"ל לכלום כו' וק"ל:

מאן דמיהר אפילו אאנשי ביתו לא מקביל כו'. מבואר בב"ב פ' המוכר פירות:

ומלכותא אזלא ונוולא כו'. עי' פרש"י וי"ג אזלא ונזלא בזיזי"ן וקאי אמלכות רומי שהיא הולכת ומתגדלת ע"י עבירה זו כמו יז מים מדליו ת"א יסגא מלכא כו' וק"ל:

משרבו צרי עין וטורפי טרף כו' פרש"י גולנים כו'. לפי ענינו לא שייך הכא ויש לפרש טורפי טרף המקפחין מחייתו של אדם ויורדין למחייתו וגם בכללו מפקיעי שערים שהם טורפין מזון וטורף של האדם. ומייתו ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן גו'. לא קאי ארבו מאמצי הלז וקופצי יד דקאמר דמפורש בהו לאו לא תאמן את לבבך ולא תקפון גו' אלא ארישא דמלתא משרבו צרי עין כו' קאי דכתיב בהאי קרא השמר לך פן גו' ורעה עיניך באחיוך גו' והיינו דקאמר משרבו צרי עין כו' שאין נוטנין לעני כמפורש ביה ורעה עיניך גו' נתן תתן לו גו' מביאו למי רעה גדולה מזה שמאמן לבבו וקופץ ידו גם מלהלות לו כמ"ש גבי העבט תעביטנו כמפורש בכתובות אם לא ירצה במתנה תן לו בהלוואה וק"ל:

משרבו זוחוי לב רבו מחלוקת כו' משרבו תלמידי כו' רבו מחלוקת כו'. לפי פרש"י הם שני דברים קרובים לענין אחד במחלוקת של תורה וע"כ נראה לפרש דב' דברים הם משרבו זוחוי לב כו' רמז על הבייתוסין וצדוקין שהם זחו מדברי חכמים וקבלתם שעל ידיהם רבו מחלוקת בישראל בבית שני והוא מחלוקת שלא לשם שמים ועוד קאמר משרבו תלמידי כו' רבו מחלוקת בישראל ולשם שמים נתכוונו כלם כמו ששנינו באבות גם דזה מטמא זה מטהר זה אסור זה מתיר כלם נתנו מרועה אחד כדאמרי' בריש פ"ק דחגיגה וקאמר דגם שכוונתם לשם שמים נעשה תורה כב' תורות על ידי זה שלא שמשו כל צרכן וק"ל:

משרבו מקבלי צדקה מן העובדי כוכבים היו ישראל כו'. דאסור לקבל צדקה מן העובד כוכבים משום ביבוס קצירה תשברנה גו' כדאמרינן פ"ק דב"ב ונרמז דבר זה בדרכות והלוית גוים רבים ואתה לא תלוי והיית רק למעלה ולא תהיה למטה גו' והסיפך בקללות הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה גו' וק"ל:

איש שהכל בו כו'. עי' פרש"י בפ"ב דתמורה ובערוך בערך אשכול והכא פרש"י שהכל בו תורה באמתתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת עכ"ל הכי מפורש בתמורה פ"ב ומסיק שם אין דופי בסמיכה שהיתה מחלוקת ראשונה בין החכמים כדאיתא במסכת חגיגה ופריך שם בתמורה והא יוסי בן יועזר גופיה מפלג פליג בסמיכה ומשני כי אפלג בסוף שניה דבציר ליבא ע"ש. ומייתי ליה הכא במתני' פי' אשכולות מקרא שנאמר אין אשכול לאכול גו' כתרנום וינתן שם לית גבר דליה עובדין טבין משום דכתיב בתריה אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין דהיינו איש שהכל בו וק"ל:

דף מח.

גמ' מאי מעוררין כו' ואומרים עורה למה תישן כו' וכי יש שינה כו'. מפ' הרמב"ם הכא ובסוף מסכת מעשר שני לפי שהיו אומרים זה הפסוק כאילו הם מדברים עם השם יתברך והיו צועקים אליו בזה הפסוק וזה מה שאינו ראוי לעשות כלפי מעלה עכ"ל וקשה דאם כן בני קרח שיסדו זה במזמור בתהלים האידך אמרו וכי יש שינה כו' ויש לומר דזה המזמור נאמר ברוח הקדש על בני הגלות שיאמרו כן כדכתיב לעיל מיניה אף נאחת ותכלימנו גו' עד כי עליך הורגנו גו'. כדמסיק הכא אלא בזמן שישראל בצער ואומות עולם בשלוה לכך נאמר עורה גו' כביכול כאילו אז שינה לפני המקום אבל בימי יוחנן כהן גדול היה המקדש קיים וישראל היו בשלוה על אדמתן אין ראוי לאומרו וכה"ג אמרי' בהנזיקין אההוא שאמר הלא אלהים זנחתנו גו' ע"ש:

וממאי דמשבטלה סנהדרין כו' דאמר קרא זקנים משער שבתו גו'. ואהאי קרא סמיך במתני' דמשמע משבטלו סנהדרין שנקראו ע' זקנים אז בטל הנגינה והשיר ומיהו איצטריך לאתניי במתני' קרא דבשיר לא ישתו יין דבההוא קרא מפורש דאיירי בגניגה ושיר שבבית משתאות וק"ל:

זמרא בביתא כו' שנאמר קול ישורר בחלון גו'. דקדק לומר בביתא דההוא זמר לתענוג הוא לאפוקי זמרא דנגדי ודבקרי שאינו לתענוג אלא למלאכה בחון דשרי כדלקמן. ומייתי שנאמר קול ישורר בחלון גו' דהיינו שמעמידין להם לתענוג עופות המצפצפים בחלונות. ואמר מאי כי ארזה ערה אר"י בית כו'. משום דמשמע ליה לפרש ערה מלשון עיר ומקום קאמר בלשון תימה כיון דחורב בסף קאמר היאך קאמר היפך זה כי ארזה של אותו בית יהיה לו קיום כעיר וקאמר דאינו כן אלא ערה מלשון ערה וחורבן שאותו בית שמשוררין בו גם שהיה מסוכך בארזים מתרועע כן נראה לפרש מפירש"י. ובע"י יש גירסא אחרת בזה ע"ש:

ואיבעית אימא מהכא ושאיה יוכת גו' נראה דאכולה מלתא מייתי ליה מהכא דהאי קרא גבי בשיר לא ישתו יין כתיב דעל ידי שמשוררין במשתה יין בא שאיה להכות שער והענין מפורש בפרק כיצד הרגל ע"ש:

ביטל זמרא קס ק' אוחי בזוזא כו'. יש לכונן בזה ע"פ מ"ש בפ' הרואה הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה שנאמר חכמות בחזן תרגנה כי האווז הוא הקולני בעופות טהורים ולזה המבטל זמר האיסור וזכה לרינון החכמה ומביא הברכה במין האווז הרומז ע"ז ובהיפך כי זולז ביה כו' וק"ל:

בל השותה בד' מיני זמר מביא ה' כו'. ע"פ מ"ש פרק כל כתבי א"ר אבהו לא חרבה ירושלים אלא שבעטלו בה ק"ש שחרית וערבית שנאמר הוי משכימי גו' אמר כדרכי המשכרים על הרוב ביום השבת עז מ"ש לבטל ק"ש של ערבית וגם למחרת בשחרית וז"ש הוי משכימי בעת שכרותם בבוקר שאומר הוי כי עדיין ראשו עליו דוי ואמר שאז שכר ירדופו אפשר שכר הנזכר כאן הוא שכר תמרים וז"ש בהשכמה למחרת שכר תמרים ירדוף לכבות ממנו הדלקת יין שהיה לו בנשף של אתמול ואמר והיה כנור ונבל גו' כי תחת שהיה לו לקרוא ק"ש בד' ברכותיה בערב הרי הוא שותה יין בד' מיני זמר ונעשה שיכור ומבטל ק"ש והיינו ואת פועל ה' לא גו' שצריך לומר מדת יום בלילה בברכת מעריב ערבים ומדת לילה ביום בברכת יוצר המאורות וחשב כנגד זה שבעט ק"ש בד' ברכותיה ע"י ד' מיני זמר במשתה יין שמביא ה' מיני פורעניות נגד ברכת מעריב ערבים שמספר בו מעשה ה' אמר בביטולה לכן גלה עמי מבלי דעת שלא ידעו מעשה ה' כמ"ש ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה דייו לא ראו ונגד ברכת אהבת עולם שמספר בו כי הוא חיינו כו' אמר בביטולה וכבדו מתי רעב ונגד ק"ש שהוא קבלת התורה ומצותיה כמ"ש פ' היה נוטל אמר בביטולה שגורמין לתורה שתשכח כו' ומייתי ליה מקרא והמונו צחה צמא גו' כמ"ש הוי כל צמא לכו למים דהיינו התורה ונגד ברכת אמת ואמונה שמספר בגדולתו יתברך ב"ה ונפלאותיו שעשה במצרים אמר בביטולה השפל איש כביכול אהקב"ה דכיון שאינו מפורש מי הוא האיש רמז בו על הקב"ה שהיה איש מלחמה במצרים ונגד ברכת השכיבנו שבקש בה על הצלחת ישראל מה' יתברך אמר בביטולה שגורמין שפלות בו. ואמר ומה כתיב אחריי לכן הרחיבה גו' האי קרא מקומיה דיושח אדם יושפל איש גו' הוא דכתיב ותלמודא הקדים המאוחר ע"פ הדרש דלעיל דה' פורעניות שהזכיר בעוה"ז אבל האי עונש לכן הרחיבה שאלו גו' הוא העונש שבעוה"ב ובקרא הקדימו וכתבו בתר והמונו צחה צמא שהוא פורענות דביטול ק"ש גופה בעוה"ז לפי שגם זה הרחיבה שאלו גו' הוא עונש דביטול ק"ש גופה

בעוה"ב וע"פ מ"ש בפ' היה קורא כל הקורא ק"ש כו' מצננין לו גיהנם שנאמר בפרש שדי מלכים בה תשלג גו' וההיפך קאמר הכא בביטול ק"ש הרחיבה שאלו גו' וק"ל:

דף מח:

בימי דוד זמנין כו' שאל אביתר ולא עלתה לו כו'. בס"פ בא לו הפירוש משום דאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו ולא ידענא מה שייך הכא דהא ודאי בימי שמואל וקודם לו נמי אם היה כהן שלא מדבר ברוה"ק כו' שלא עלתה לו וק"ל:

ויהי לדרוש אלהים כל ימי זכריה המבין כו'. פירש"י בימי זכריה והוא בנו של יהוידע שהיה בימי יואש עכ"ל ודבר תמוה פירש דהא זכריה בנו של יהוידע כבר נהרג בימי מלך יואש וזה הכתוב נאמר בימי עזריהו שהיה כמה דורות אח"כ ובספר דה"י פרש"י דזכריה המבין הוא עזריה וג' שמות היו לו כו' ע"ש ודו"ק:

משחרב ביהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים כו'. ויש לדקדק דבספ"ק דיומא קאמר ה' דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים ואש ושכינה ורוה"ק ואורים ותומים ולא חשיב הכא ארבע מדהתם ולא חשיב התם תרתו דחשיב הכא ויש לומר להתם לא חשיב אלא הנך דשייכי למקדש והכא חשיב דלא שייכי למקדש דאורים ותומים שייכי גם בלא מקדש ודו"ק:

באדם שאומר לחבירו עד שיחיו מתים כו'. כיון דלהם אומר שיאכלו כשיעמוד כהן לאורים גו' וחנן ימות משיח עדיין לא היה אז ע"כ כשיחיו לעתיד אמר להן כן שיאכלו על פי אורים ותומים ודו"ק:

משמחתו חגי זכריה כו' ראוי שתשרה שכינה כו'. כל המאמר מובאר פ"ק דסנהדרין:

אבן שלימה מסע נבנה הדברים ככתבן כו'. פירוש ככתבן שמן ההר הסיען כמו שכן ע"י השמיר כו' כפירש"י בס' מלכים ולרבי נחמיה שאמר שהיה מתקן מבחון ע"כ אין הדברים ככתבן ופירש הרמב"ן סוף פרשת יתרו אבן שלימה מסע נבנה לא שהיה שלימה לנגמרי רק שהיא שלימה שאין לה פגם כו' ע"ש באורך וכתב עוד שם הרמב"ן דאיתא במכילתא לא תבנה אתהן גזית בו אי אתה בונה אבל אתה בונה בהיכל ובקשי קדשים ומה אני מקיים מקבות והגרזן וכל כלי ברזל לא נשמע בבית גו' בבית אינו נשמע אבל בחזן נשמע כו' עכ"ל והיינו לדעת רבי נחמיה שהוא סובר כן אבל לרבי יהודה דהיכל ובק"ק נמו אפילו בחזן לא היו מתקנין צ"ל לר"י הא דנקט קרא גבי מזבח לא תבנה אתהן גזית לאו דליוקא קאמר לה אלא לרבותא נקט קרא מזבח ומיניה ניליף בקל וחומר ומה אם מזבח הקל אסור לבנות בו גזית ההיכל וק"ק שהן חמורים לא כל שכן והכי בעי למימר במכילתא אי לאו דריש מיעוטא ור"י לית ליה ההוא מיעוטא ודו"ק:

ואין מסרטין כו' שנאמר במלואותם כו'. מלשון שלימות כפרש"י ומצינו לשון זה בכסף מלא יתננה גו' כפירש"י שם:

שמיר זה ברייתו כשעורה ומו' ימי בראשית נברא כו'. ובמסכת אבות חשיב ליה שמיר בהדי י' דברים שנבראו בע"ש בין השמשות ופירש הרמב"ם דחשיב נפלאות ומופתים שהשמו בטבע הדברים ההם בין השמשות וזה שאמר הכא שזהו דבר נפלא דבר קטן שבירייתו רק כשעורה ואין כל דבר קשה כו' ואין משמרין אותו רק בדבר רך בספונגין כו' שכן הושם דבר נפלא בטבע מו' ימי בראשית ודו"ק:

משחרב ביהמ"ק בטלה שירא פרנודא כו'. מה שיש לדקדק בזה עי' בתום ב"מ:

מאי ונופת צופים כו'. קרא הוא בספר תהלים ומפורש ביה שהוא דבש מתוך כדכתיב ומתוקים מדבש ונופת צופים אלא דהכא ה"ק מאי רבותיה וברכתיה דנופת צופים שתלה ביטולה בחורבן המקדש וקאמר סולת שצפה כו' עי' פירש"י ועי"ל כי הסולת הוא החשוב והגם מן החטאים והקמח הוא הדק ממנו כמ"ש מוציאה את הקמח וקולטת את הסולת והוא הסולת על גב הנפה והקמח למטה ממנו תחתיו וקאמר מתוך שמנונית שבו היה צף שם כאילו הוא דבר לח דומה לעיסה שנילושה בדבש כו' שנראה השומן צף על העיסה ומאן דמפרש ב' ככרות כו' לפירוש רש"י נופת מלשון נוף שבאילן וצופים מלשון צף ומאן דמפרש דבש הבא מן צופיא כו' נראה דדריש נמי נופת מלשון נוף שעל הרוב עושין כוורת שלהן ביצרים בגופות האלונות:

בני אדם המזייפין דבריהם כו'. פרש"י שקרנים והולכי רכיל עכ"ל נראה שקרנים היו במה שאמרו ועתה לכל אות נפשך גו' ולכן הסגירו ביד המלך שהיה זה שקר כי לא היה זה בידם וק"ק אמאי לא מייתי ר"ל ראיה לדבריו מקרא דכתיב בההוא ענינא גופיה דכתיב וישב דוד במדבר זיף גו' ויקומו וילכו זיפה גו' ודו"ק:

פסקו אנשי אמנה אר"י אלו בני אדם שאין מאמינין כו'. דעל כרחך לא היו כההיא דפרק כל כתבי דפסקו ממנה אנשי אמנה דמסיק התם דהיינו במשא ובמתן דזה היה קודם שחרב המקדש כדאמר התם לא חרבה ירושלים אלא על שפסקו כו' אבל הכא קאמר שאחר שחרב ביהמ"ק וראו שנתמעטה הברכה פסקו אנשי אמנה דהיינו שאין להם בטחון בהקב"ה ליתן לו גם פרנסתו שיש לאדם להאמין שהקב"ה זן את כל העולם מקרני ראמים עד ביצי כינים ואין לו לאדם לדאוג על מזונותיו מהיום ליום מחר כי לא תדע מה יולד מחר כדאמרינן בעירובין שהדואג על כך הוא דואג אעולם שאינו שלו ובמתני' מייתי לה מקרא הושיעה ה' כי גמר חסדי כי פסו אמונים גו' כי זה ודאי מדת חסידות שיש לו בטחון אבל בצדיקים שאינן במדרגה זו קאמר מי גרם להם שיתבזזו שולחנן כו' כההוא עובדא דרבי חנינא בן דוסא דיהבי ליה חד כרעא דפתורא כו' חזא בחלמא דצדיקי אכלי אפתורא דדהבא דג' כרעי ואיהו אפתורא דתרתו כרעי כו' בעי רחמים ושקלנהו ע"ש ורבא דקאמר אלו קטני כו' שמבזיזין כו' דין אביהם לעתיד כו' נראה לפרש לפי פרש"י דכה"ג נאמר דהבנים מתרעמים על דין שמים בעוה"ז כמ"ש ביחזקאל מה לכם אתם מושלים גו' אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה ר"ל שהאבות היו חוטאים והבנים לוקים כה"ג אמר כאן שהאבות מתרעמין על דינם לבזוז ולקרוע אותו לעתיד שאם אתה עתיד ליפרע מהם למה הקהית שיניהם בעולם הזה שהיו לוקים בעון בניהם הקטנים ודו"ק:

דף מט.

גמ' א"ר אילעא בר ברכיה כו' היו כל ישראל מוכרי רבב כו'. לפי פרש"י אין שייכות כאן לכל המאמרים דרבי אילעא ובערוך פי' רבב פסולת של שעוה הוא ומפני שהזכיר שניטל נופת צופים בא להודיע שלא נשאר להם אלא פסולת של שעוה כו' עכ"ל ע"ש ודרש מורה מלשון מרות כפרש"י וכה"ג דרשו ומורה לא יעלה על ראשו דגבי שמשק ושמואל עיין בחידושינו בסוף מסכת נזיר ע"ש:

תפלתו של חבקוק היו ב' ת"ח מתכסין כו'. תפלתו של דוד כלעיל לא הועילה אלא למתעסקים במשא ובמתן שלא יהיו מתעסקים בדבר שפל כמו רבב אלא בעסק חשוב שירויח בו אבל הת"ח שאין לו רק עסק תורה לא הועילה תפלתו שאין בו עסק משא ומתן שירויח בו עד שבא חבקוק והתפלל עליהם. ואמר

ה' שמעתי שמעך היא קבלת התורה שהיה שמיעה שכלית כדאמרי געשה קודם לנשמע כמלאכים שנאמר בהם עושי דברו לשמוע בקול גו' אבל יראתי ה' פעלך שהיא פעולת העונש של עוני שבת"ח שבקירוב שנים בטלית אחד חייהו כפרש"י מלשון מחיה או פירוש חייהו ממש מסכנת חולי בעלי ראתן כדאמרי' בס"פ המדיר דריב"ל הוה מכריך' בהו ועסיק בתורה דאגוני מנגא והיינו דמסיים בתפלתו בהאי קרא ברוגז רחם תזכור וק"ל:

ב' ת"ח וכו' שנאמר ויהי המה הולכים הלך ודבר גו'. מלשון כפול הולכים הלך דרשו שהיו עוסקים בעומקה של הלכה כך נראה מפרש"י פ"ק דתענית ובמדרש ילקוט ודבר אין דבור אלא תורה שנאמר הלא כה דברי כאש ע"ש וקאמר טעמא דאיכא דבור הא ליכא דיבור ראויין לישרף נראה דאסיפא דקרא סמיך דכתיב והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ר"ל שהיו נפרדים זה מזה בלי היזק משריפת האש הבא ביניהם ולולי הדבור לא היו נפרדים כך בלי היזק מן האש שבא בין שניהם וק"ל:

שני ת"ח הדריך' כו' אשר ירצח את רעהו בבלי דעת כו' אלא תורה כו'. מדשינה למכתב לשון בלי דעת במקום שגנה דכתיב ב'פ' מסעי לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה דריש ליה בלי דעת התורה ועל כוונה זו נסמך וזאת התורה אשר שם משה גו' לפרשה זו ואת גולן בבשן למנשה וזאת התורה גו' כיון לאחד מהם שהיה לו ללמוד ממנו ולא למד עכשיו שאין לו ממי ללמוד אמרי' ביה הוי גולה למקום תורה וק"ל:

בל ת"ח כו' שנאמר כי עם בציון ישב בירושלים גו'. עי' פרש"י ועי"ל דהיינו בציון היינו בירושלים וע"כ דרשו מיינה בציון הם הת"ח המצויינים בהלכה ואמר דתפלתו נשמעת גם לאחר חורבן ביהמ"ק דנעגלו שערי תפלה שנאמר שתם תפלתו ומשום דאמרי' פרק הזהב דשערי דמעיה לא נעגלו אמר בכאן בכה לא תבכה ואין כאן דמעה ואעפ"כ תהיה תפלתך נשמעת בזכות זה שאתה לומד תורה מתוך הדחק. ואמר משביעין אותו מזיו כו' היינו שמגלה הקב"ה לו רזי תורה דהיינו עיניך רואות את מוריך הוא הקב"ה המלמדך להועיל כפרש"י מספר ישעיה. ואמר אף אין הפרגוד נעגל כו'. בפרק הזהב פרש"י פרגוד מחיתה שבין שכניה לצבא מרום עכ"ל וחשיב שם ג' דברים אין הפרגוד נעגל בפניהם היינו בג' עבירות אונאה וגזל ועבודת כוכבים שאינו נעגל מלראות מעשיהם הרעים לענוש אותם ע"כ אבל הך דהכא לא חשיב התם דלמעלייתא קאמר הכא דאינו נעגל הפרגוד מלהשגיח עליו לטובה וק"ל:

אמר רבא כל יום כו' הי בוקר אלימא בוקר דלמחר כו'. יש לדקדק אמאי לא דקדק כן רבא ברישא דקרא דכתיב בבקר תאמר מי יתן ערב הי ערב אלימא דלמחר מי ידע כו' ויש לפרש בזה על פי מה שאמרו בספ"ד דשבת דמזל יומא גרים ובא רבא לפרש טעם המשנה דאין יום שאין בו קללה כו' דבקרא מפורש דבכל יום קללתו מרובה מחבירו שאע"פ שיש יום דיום שלאחריו יש לו מזל טוב יותר משלפניו מ"מ קללתו מרובה מחבירו מיום שחרב ביהמ"ק ומייתי מקרא שנאמר בבקר תאמר מי גו' דמרישא דקרא ליכא ראיא דאלימא דמי יתן ערב דלמחר ומצפה ומקיה למזל יום אחר שיתחיל בערב אבל גבי ערב מי יתן בקר שפיר קא קשיא ליה כיון דערב ובקר שאלחריו מזל יום אחד הוא מי ידע מאי הוא. וקאמר אלא דחליף דמזל הבא בכל יום יתהפך לרעה יותר מיום שלפניו. וקאמר דא"כ הוא עלמא אמאי קאי לבטל קצת רוע המזל של כל יום המתברכה תמיד. ואמר אקדושה דסדרא ואיהא שמייה רבא דאגדתא. דהיינו תרתי שנאמרו בלשון תרגום שיבין בו גם עמי הארץ לקדושת ש"ס ולימוד תורה ומייתי לה מדרש מקרא דכתיב ארץ עיפתה כמו אופל גו' שרמז בזה חורבן ביהמ"ק וגלות ישראל כמ"ס בתוכחה והיית ממשש בצערים כאשר ימשש העור באפילה והיינו ארץ שהיא א"י הוא בעיפתה וצערים כמו באופל ימיום שנתהווה זה היה צלמות וקללה בעולם ואין העולם מתקיים בלא סדרים דהיינו ב' סדרים סדר קדושה וסדר פ' התורה כפרש"י ודו"ק:

טהרה בטלה טעם וריח כו' טהרה היא דבר רוחני בטלה טעם וריח שהוא דבר רוחני כמ"ס כל הנשמה תהלל יח איזו דבר שהנשמה נהנה ממנו הוי אומר זה הריח וז"ס לו טהרה יש כך כמ"ס נשמה שנתת בי טהורה היא כו' ומעשר שהוא דבר גופני ויש בו ממש בטלה שומן הדבר שיש בו ג"כ ממשות:

תמרתא דחינוניתא כו'. עי' פרש"י כאן ובערוך פי' שהיה להם ריח הפה ולכן הן בעלי חן ובפרק אע"פ דרם רש"י דהינוניתא בה' מלשון קרב לגבי דהינא ואידען ע"ש:

והקדית את שיני כו'. אולי שאמר האי לישנא לפי שאכלו לפניו ואמרינן פרק אע"פ דאסור להשהות בפני השמש אפילו תמרי דהינוניתא כללא דמלתא כו' כל דאית ליה ריחא כו' דמזיק את מי שאוכלין לפניו כו' כפרש"י שם וק"ל:

א"ל אשקיין מיא א"ל לאו ברך אנא כו'. אע"ג דבני בנים הרי הן כבנים ואפינו ברא לברתא כדאמרי' פרק הבע"י היינו לענין מצות פ"ו והיינו טעמא משום דלשבת יצרה והאיכא אבל לענין כבוד אב אינו כבנים וק"ל:

בפולמוס של טיטוס כו' פרש"י שהביא הורקנוס אאריסטובלוס אחיו כו' עכ"ל אבל התוס' פרק מרובה דחו זה דטיטוס בשעת חורבן היה כדאמרי' פ' הניזקין ומלכות בית חשמונאי קדמו טובא כדאמרינן פרק קמא דע"ז וי"ל דמעיקרא גזרו ולא קבלו כו' עכ"ל ע"ש ונראה עוד בזה שזה המעשה דבני בית

חשמונאי שהביאו פולמוס של רומים על ירושלים היה התחלת וגרם החורבן שעברו הרומים הברית שהיה להן עם ישראל כדאיתא פ"ק דע"ז וכמ"ס בספר בן גוריון שע"י מריבת אלו אחי' בית חשמונאי באו חיל רומים על ירושלים וכבשוה והוא הרמז ללקמן בברייתא שענן החזיר צפרניו בחומה ונזמזעה כו' שהחזיר מיער שהוא עשו יהיה שולט בחומת ירושלים ויזעזע כל א"י על ידו ומש"ה מייתי הך עובדא דאחי' בית חשמונאי אפולמוס של טיטוס שהיה סוף החורבן ג"כ ע"י הרומים כחו של עשו וק"ל (פ' מרובה ע"ש):

משמח ר"מ בטלו מושלי כו'. כל הני דחשיב חוץ משמח רבי בטל כו' קדמו לר"מ טובא ואפשר משום דכל המשניות סתם רבי אליבא דר"מ הקדימו לכולם ותלמידיו של ר' הוסיפו במתני' הא דמשמח ר' בטל ענוה כו' כמ"ס הרמב"ם:

משמח ריב"ז בטלה זיו החכמה כו'. יש לפרשו גם בחכמה דעלמא כמו שמצינו בהניזקין בסיפורו עם אספסינוס וגבי בטל זיו הכהונה פרש"י שהיה חכם ועשיר וכהנים רבים כו' לא ידענא היכן מצא זה שהיה עשיר ורבים אוכלין על שלחנו אבל בס"פ מקום שנהגו הפליגו במעלתו וקראהו תלמידו של פנחס:

משמח ר"ג הזקן בטל כו' ומתה טהרה ופרישות כו'. ק"ק דא"כ כבר קודם חורבן הבית בטלה טהרה שהרי ר"ג הזקן היה טובא מקמיה דחורבן שהרי ר"ג דיבנה בן בנו היה נשיא בזמן החורבן ולעיל שנינו משחרב ביהמ"ק ניטל טעם הפירות וקאמר דהטהרה נטל את הטעם ודו"ק. ואמר משחרב ביהמ"ק בושו חברים כו'. ר"ל חברים בב"מ הנהירים בפרישות לענין טהרה ומעשר מע"ה הם בושו כי עמי הארץ מלעינים עליהן בפרישות ודברי חבירות שלהם וכן בני חורין בושו מן העבדים כההיא דקידושין פ"ד כל הפוסל במומו פוסל לגבי מי שקורא חבירו עבד:

וחפו ראשם מפני הבושה ונדלדלו אנשי מעשה וגברו כו'. על פי מה שאמרו ס"פ א"ג מיום שנברה אגרופה של חנופה כו' נתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך והיינו דאמרי הכא על ידי שנברו בעלי זרוע לומר חנופה ונ"ה נדלדלו אנשי מעשים. ואמר ואין דורש ואין כו'. נקט ג' לשונות נגד ג' עולמות אין דורש להם לטובה בכל האומות שבעולם התחתון ואין מבקש עליהם בעולם האמצעי כי כל המזלות מתנגדים להם כמ"ס אין מזל לישראל ואין שואל עליהם סגגוריא בפמליא של מעלה כי המלאכים מקטרגים להם ואין לנו להשען רק על אבינו שבשמים שהוא אדון על הכל ורחמיו מרובין ודקדק לומר אבינו כי זכות אבותינו אברהם יצחק ויעקב כבר תמו ואין לנו להשען רק על אבינו זה שבשמים וק"ל:

שרו חכימא למיהוי כספריא כו'. אמר שכ"א נפחת ממדרגתו ממעלה למטה עד שעמי הארץ הולכים ודלים ומפרש"י נראה דגרים נמי הכא אזלא וגולא אבל לפי הפירוש שכתבנו לעיל באזלא וגולא ליכא הכא לפרש כן אבל גרסינן הכא אזלא ודלדלא כו' וכ"ה בכל ספרים ישנים ומסיים גם שהולכים ודלים כ"כ אין שואל מהם על הפתחים על מי להשען על הבטחת אבינו שבשמים דבזה הועילה תפלתו של דוד כדאמרי' לעיל ודו"ק:

דף מט:

בעקבות משיחא חוצפא כו'. כל זה עד אמר רב אינו ג"כ מלשון המשנה ובפרק חלק איתא בגמרא בקצת מלשון אחר ע"ש ושאמר היוקר יאמירו. בפרק חלק גרסינן היוקר יעות יש לפרש שאמר שלא יהיה היוקר מפני שלא יהיו השנים מבורכות אלא שיהיה היוקר על ידי המעוותים והיינו מפקיעי שערים וכן יש לפרש הכא היוקר יאמירו מלשון אימרו פועלים ואימר ב"ה דפרק האומנן ויותר הדברים במאמר הזה יבואר בחידושינו פרק חלק ע"ש:

שם עיר של זהב כו' היינו ירושלים דהבא. והוא מפורש בחידושינו פרק הנודר ע"ש:

בשצרו מלכי בית חשמונאי כו'. כל המאמר מפורש סוף פרק מרובה:

מ"ד עיני עוללה לגפשי כו'. מפורש פרק הניזקין:

משמח ר"א נגנו ס"ת. פרש"י כדאמרי' בסנהדרין הרבה תורה למדתי כו' ע"ש ובהדיא קאמר התם ס"פ ד' מיתות איו לכס ב' זרועותי שהן כב' ס"ת שנגללין כו' וע"ש בחידושינו וק"ל:

לא תיתני ענוה כו' ולא תיתני יראת חטא דאיכא אנא. אין דרך החכמים להתפאר ולהשתבח במעלתם וכמ"ס יהללוך זר ולא פידך מ"מ כדי שלא יהא שונה דבריינא בטענות אמרו כן דלא בטלה משמח רבי גם לא היה לו שבח בדבר באותו דור כמ"ס ויראי החטא ימאסו וק"ל:

ביש נוסחאות מסיים הכא רבי פנחס ב"י אומר זהירות מבואה ל ידי זריות כו'. וכבר הוא מפורש באורך בחידושינו בפרק קמא דע"ז ושם מקומו בבריייתא ואפשר דמייתי ליה הכא בסוף המסכתא דחשיב נמי במתניתין דהכא אלו העשרה מעלות שהיו בחכמים הראשונים שבטלו משמתו ומשחרב ביהמ"ק והאל יזכינו להחזיר עטרה ליושנה ויקיים בנו כאמור כי כולם ידעו דעת ה' גו' אכי"ר:

הדרך עלך עגלה ערופה וסליקא לה מסכת סוטה

מֵהַרְשִׁי"ל – חֲכַמַּת שְׁלֹמֹה

דף ב.
רש"י בד"ה המקנא לאשתנו וכו' אומר לה אל תסתרי כו' נ"ב ומה שאמר במשנה אל תדברי עם פלוני ולא אמר אל תסתרי הכל מפרש בגמ':
בד"ה איני מי כו' דאין זה בידי שמים נ"ב אע"פ שיש לו ידיעה בלי ספק מ"מ בת קול אינה מכרזת דא"כ הוי הכרח למעשיו ודו"ק:
תוס' בד"ה איידי כו' דהא בפרק רביעי דנזיר תנא כו' כצ"ל:
בד"ה המקנא וכו' והתם נמי בפ"ק וכו' נ"ב פי' דליין בכולן לשון דיעבד:
דף ג.
נמרא אדרבה למשנתינו איכא עיקר וכו' נ"ב ומ"מ בתחלה פריך שפיר דאף למשנתינו אין לדבר סוף הא דאיכא נמי צי ריעותא מאחר דכבר קינא לה א"כ בקל יאמר שנסתרה אבל אי צריך שני עדים לסתירה מאי יועיל שיאמר שקינא דשמא לא תבא לידי סתירה ודו"ק ותעד דמש"ה ל"א אלא הכי אתמר אין לדבר סוף למשנתינו ואין צ"ל לרבי יוסי בר יהודה ודו"ק:
דף ג.
רש"י בד"ה ואין עבירה גרסי' הס"ד:
תוס' בד"ה ר"י כו' ותימה לפי הירושל' כו' נ"ב פי' ועוד תימה ודו"ק:
דף ג.
רש"י בד"ה ה"נ קאמר כו' נקט ומתני' חסורי כו' כצ"ל:
דף ד.
נמ' וכמה כדי העראה כדי הקפת כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה ואי תנא כו' דאי תנא כדי טומאה אכתי כו' כצ"ל. :
דף ד.
רש"י בד"ה מים ראשונים כו' מפרש טעמא הס"ד:
בד"ה שמא יצאו כו' השניים חון לפרק כו' כצ"ל:
בד"ה לסוף נכשל כו' זונה נפש היקרה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה היא תצדנו כו' כמו על אחותו פנויה כו' נ"ב כך אמרינן בגמרא אחותו פנויה שבא עליה האת אינו נטרד מן העולם עד שיליד ממנה בן מומר אבל הבא על אשת איש אפילו בלא בן נטרד כו' מאחר שאוסרה על בעלה:
דף ה.
רש"י בד"ה רואה את השפל לקרבו כו' כצ"ל:
דף ה.
תוס' בד"ה הא גופה כו' ולפי הירושל' משמע כו' נ"ב פי' ומאחר דנוכל לאוקמי מתני' ולתרוצי הכי נהי לתלמודא בעי למעבד מתניתין שפיר מאחר שאינו מוכח מתוך גוף המשנה לא תנא רבינו הקדוש הכי ודו"ק:
בא"ד ולא דברה דאין סתירתה כו' כצ"ל:
בד"ה לאחר כו' וא"ת מאיש ממעטנהו כו' נ"ב ואז יהיה מתוך הכל דלעולם אחר ולא יבס היכא דלא מרבינן בריבוי דאיש כדלעיל ואיש דהכא בא לקרובים סוף סוף יהיה קשה דאם כן איש ואתר תרוייהו למיעוטי קאתו וא"כ בפ' אין מקדישין בערכין איך תוכל למידרש תרוייהו למיעוטי דהא מרבה התם אח ימנין לתלמודא דלמא איש ממעט בן ואחר ממעט יבס אי לאו דס"ל לתלמודא דאיש לא בא אלא לרבות:
דף ו.
נמ' וגבי דהאי ליכא איסורא כצ"ל:
רש"י בד"ה רבא אמר כו' יבמה שהיה אסור כו' נ"ב פירוש אפי' נתגרשה ודו"ק:
בד"ה אלא כו' מותרת הכי פריך ומדכתיב כו' כצ"ל:
דף ו.
רש"י בד"ה כיפרה כו' בהכשר קרבה יבא וישקה אותה כו' כצ"ל והד"א. תוס' בד"ה כי קדוש כו' יתרעה בעדר דנפקא לחולין כו' נ"ב פי' דאדעתא דהכי לא היה מקריב משלו בעבורה מאחר שאינה צריכה לכך שהרי לסוף הפר לה וק"ל:
דף ז.
רש"י בד"ה אם נקרעו אינו חושש הס"ד:
תוס' בד"ה היא הנותנת כו' לא דמי כלל כו' נ"ב דהיא הנותנת דהכא אינו פירושו דמהכא אייתי רבנן דינייהו דבעלה אינו נאמן הכא אלא הוא פירכא ונתינת טעם שלא יהא ק"ו וק"ל:
בד"ה אמר להו כו' חזימנן איפכא כו' נ"ב פי' ומאחר דאיכא סברות דסתרי אהדדי א"כ ממוילא ישאר ק"ו דעל עבירה חמורה מהימן והקילו בה ולא החמירו להצריך עדים ק"ו עבירה קלה ודו"ק:
בא"ד אבל בדר"י איכא למימר כו' כצ"ל:
דף ח.
נמ' התם הא מסתלקת נ"ב צ"ל מתקטלת וכן איתא בפ' נגמר הדין:

אמר רבה גמירי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה האיש מכסין אותו כשנסקל הס"ד:

תוס' בד"ה כאן בשני כו' ואדון אחד כו' נ"ב משמע הא שני עבדים מפני אדונים אפילו בב"ד אחד לא הוי חבילות ומאי שנא משני מצורעים בכהן אחד דאסור וק"ל:
בד"ה האיש נסקל כו' אלא למעט על הכסות שלו הלכך כו' כצ"ל:

דף ח.

רש"י בד"ה תרקבא חצי סאה כצ"ל:

בד"ה ליראות לו פרכסה כנגדו כצ"ל:

דף ט.

רש"י מתחיל הדבור דלא שלטו שונאיהם כו':

בד"ה דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה חשב ה' להשחית את חומת בת ציון ועלה כתיב טבעו בארץ שעריה ומצודת ציון כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מנימין כו' אבל עמון ומואב כו'. נ"ב ל"ד מואב כדלקמן וק"ל:

דף ט.

רש"י בד"ה כי לייט כו'. הפורענות הס"ד:

בד"ה מיהו כי כו' שבמעים נכנסים תחלה כו' כצ"ל:

דף י.

גמרא משתי עיני אמר רב כו' על אשה ועל פתח כו' לאחר אשתי ועליה גו' כצ"ל:

רש"י בד"ה שחזור כו' אינו מרחיק לפרוּח כו' כן הוא בס"א:

בד"ה גיורת כו' ע"א שאין אני ראויה לו כצ"ל:

דף י.

גמ' נביאים מנ"ל נמחק מנלן:

אמוץ ואמציה אחי כו'. נ"ב ואמציה נביא היה כדאיתא בפ"ק דמגילה:

רש"י בד"ה אלא ויקריא [למד] לבריית לקרוא בשם ה' אל עולם כו' כצ"ל:

בד"ה ותימא ליה מימר לשליח אמור לו שממך אני כו' כצ"ל:

בד"ה ויאמר בת קול אמרה. נ"ב פי' ויאמר הנאמר במקרא ויאמר צדקה ממני זהו הב"ק:

דף יא.

רש"י בד"ה הנני מקים כו' עצה וקיימא כצ"ל והס"ד:

בד"ה וישלחהו כו' למצרים הס"ד:

תוס' בד"ה מרים המתנה אבל קשה לר"י כו'. נ"ב א"א ליישב אלא שר"י סבר דדוקא נקיט שעה. ומש"ה נראה שחסר כאן א"נ דוקא קאמר ואחת מת"ק לאו בכל דוכתי' קאי אלא אמלתא אחרייתא דאיתא התם אבל קשה לר"י כו' נ"ל:

דף יא

רש"י בד"ה למישעי כו' שעיעות נ"ב פי' שתרגומו שעיעו:

בד"ה סי' גדול כו' אם בן הוא שם אתם יכולים לראות כו' כצ"ל:

דף יב.

גמרא שובב שהשיב את יצרו כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דיקא נמי כו' בכלב ולא קרינן כו' כצ"ל:

בד"ה ובני חלאה כו' משובחין היו הס"ד:

בד"ה השליכוהו כו' לדבר הס"ד:

בד"ה ולבסוף כו' רואין באצטגניניו כו'. נ"ב פירוש בתחלה היו רואין שנלקה במים ושוב שהצפינה ביאור שוב לא ראו שעוד נלקה כדלקמן בהפוך העמוד:

דף יב.

רש"י בד"ה שהלכה כו' ועלם הס"ד:

דף יג.

רש"י בד"ה שלשים כו' וא"ת קרח נמנה כו'. נ"ב פירוש ולא יהיו אלא ל"ד בין הכל וק"ל:

בד"ה אי הוי צ"ל איהו יעקב והס"ד:

בד"ה שקול גולפיה כו'. נ"ב בערוך גרסי' קולפיה:

שם גולפיה טובי בלע מאבימי בערכין כצ"ל. ונ"ב בריש שום היתומים:

בד"ה ואי לא כו' קבורת אביו וכו' וכי פירקו כו' כצ"ל:

דף יג.

גמ' ואי לא איעסקן ביה ישראל בניו לא הוו כו' כצ"ל:

שם דכתיב ויהי בעת ההיא. נ"ב שאמר מה בצע ולא גמר המצוה להביאו אל אביו:

שם ותניא א"ר יהודה נמחק ותניא:

מהרש"ל – חכמת שלמה • סוטה

רש"י בד"ה קיים זה כו' חי פרעה כו'. נ"ב פי' ולא נשבע בשמו של הקב"ה:

בד"ה הכתוב כו' שנפטר משה הם"ד ואח"כ להתעסק בו הם"ד ואח"כ היה עליהן הם"ד ואח"כ כל ישראל הם"ד:

בד"ה פרעו היינו סירוס יתירה ובא גבריאל כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ברב בישר כו' באותו מדה הם"ד ואח"כ נוגעת בחבירתה הם"ד ואח"כ לתלמיד הם"ד:

תוס' ד"ה אחרים אומרים אין כאן מקומו וצ"ל לעיל (סוטה דף י"ב) עמוד א':

בא"ד ואית לך שכל שמועותיו כו' ואמר נולד כשהוא מהול כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה סמלין צ"ל קודם ד"ה מפני מה כו':

דף יד.

רש"י בד"ה כפיפה כו' דקל זרדין הגדלין כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל זרדין והוא קנים קטנים לחיס הגדילים סביב הדקל:

בד"ה תחילתן כו' לעזרה הם"ד:

בד"ה כל המנחות כו' מנחת חוטא הם"ד:

בד"ה גרש כו' חטים הם"ד:

תוס' בד"ה כדי ליועגה כו' מידי דמרבי מיניה כו'. נ"ב פי' לאו דוקא אלא כלומר שמרבה לנו הטעם שום חידוש שזולתו לא היינו יודעים אפילו הוא למיעוט כמו שמסיק ודו"ק:

בא"ד וכולל הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של כו' בשביל כך איכא דוקא כו' ונאמר דוקא עניה כו' כצ"ל:

דף יד:

רש"י בד"ה אין מקדשין כו' הגוף ואינה נפסלת כו' כצ"ל:

בד"ה ר"א כו' בתורת כהנים או כו' הד"א:

בד"ה קסבר כו' ר' אלעזר הם"ד:

דף טו.

גמ' אמר להן רבן גמליאל לחכמים כו'. נ"ב נ"ל שהוא ר"ג בר רבי או הוא טעות והוא רשב"ג דהיינו אביו של רבי אבל ר"ג לא שייך להשיב על ר' מאיר וק"ל:

רש"י בד"ה מנגעים כו' ונזיר שנטמא הם"ד:

תוס' בד"ה סבר לה כו' דאע"ג דבעל מעקר כו'. נ"ב פי' עקר הנזירות למפרע אפ"ה מביא קרבן על החטא:

בא"ד ולר' ישמעאל מספק נזיר כו'. נ"ב פי' דאיירי באשה שנדרה בגזיר ונטמאה ואח"כ הפר לה הבעל כו':

בד"ה סבר לה צ"ל קודם ד"ה כמין חומר:

דף טו:

רש"י בד"ה אי היה כו' ולא היה כתיב בקרקע היה בעינן מקרקע כו' כצ"ל:

בד"ה וכול יתקן כו' בכניסתו הם"ד:

בד"ה ת"ל בקרקע בקרקעיתו הם"ד:

בד"ה איסי בן יהודה כו' דהוא עיקר הכתוב ונוב ונבעון כו' כצ"ל. ונ"ב פי' עיקר הכתוב איירי במשכן יו"ה בשילה ואח"צ לרבות וק"ל:

תוס' בד"ה נתאכמו כו' ופרכינן הא במים מכבסין בתמיה אמר אביי ה"ק הונעו למים מכנסים כו' כצ"ל. ונ"ב הא במים מכבסין כו' פי' כיון דטעמא דמחוי כעניות הוא מה לי נתר מה לי מים ונכתב עוד בצדו הונעו למים מכבסין כו' פי' כלומר שניעולן היה מועט ולא הזקקו אלא לכיבוס מים מכבסין אותן אף בנתר ואהל כו':

דף טז.

רש"י בד"ה התורה אומרה כו' המגדל צמחים כגון הזרניך כו' כצ"ל:

בד"ה שיר כו' ובתגלחת ראשונה כו' כצ"ל:

בד"ה והלכה כו' כל גופו כדתנן במסכת נעשים הם"ד:

תוס' בד"ה לרבות כו' והשתא הוצרך לרבות כו'. נ"ב ומשילה סבירא להו לתוספות דפשיטא שפיר גרסו' אינו בכלל משכן יותר מבית עולמים דבית עולמים מצינו דהוה בכלל אהל מועד כמו שהקשו התוס' לקמן אבל שילה מצינו בפרק טרף בקלפי להדיא דלא הוי בכלל אהל מועד ודו"ק:

בד"ה ובית העולמים כו' הוה נמי מקדש בכלל כו'. נ"ב ותימנה גדולה הלא מוכח לשם איפכא דמצרכינן תרי קראי ולא ילפינן מהדדי וכה"ג הביאו התוס' בריש עירובין ובפ"ק דחולין וביומא וא"א ליישב אלא לגירסת ריב"ן כמו שהביאו התוס' בפרק טרף בקלפי דאף התם בשבועות גמרינן מהדדי וכן פירשו התוס' בחד שנויא במס' שבועות ע"ש (עיין במהרש"א):

בד"ה תנא ושייר כו' ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד כו' כצ"ל. ונ"ב לשון המשנה ארבעה מעניקים להם ג' באיש וג' באשה ואי אתה יכול לומר ד' באחד מהן לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה ע"כ:

דף טז:

רש"י בד"ה ומקדש במקום כו'. נ"ב פירוש במשכן במקום שהיה אמה על אמה:

בד"ה א"ל כו' כתיב בקרא הם"ד:

בד"ה וכמה הן כו' לקמן בצפור כו' הד"א:

תוס' בד"ה מביא מים כו' עשר רביעית מחמש חיוורית כו' כצ"ל ונ"ב כי התם אמרי' שחמש סומקתא יחמש חיוורתי פירוש סומקתא יין ודם חיוורא מים ושמן:

בא"ד דרבי יהודה סני ליה ברביעית כו' רביעית מים למצורע פירוש היה מביא מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית אתי כרבי ישמעאל ואם תאמר כו' וי"ל כו' כצ"ל הד"א:

דף יז.

רש"י בד"ה מאס לא כו' האלה והשביע הכהן כו' לאשה ומפסיק בראש כו' כצ"ל:

בד"ה כל עצמו כו' והשביע הכהן הם"ד:

בד"ה אלות ממש כו' מיעוטא הוא הם"ד ואח"כ הזאת וגו' הוא ג"כ ס"ד:

בד"ה כולהו ריבויא כו' האלות לרבות הקללות כו' כצ"ל:

בד"ה דלגבי ריבויי דהאלות קאי אוכתב כצ"ל:

בד"ה הנאה ליכא מעל בניה ואפר כו' הד"א:

בד"ה בשלמא כו' שכר הוא ואיכא הנאה כו' כצ"ל:

בד"ה מה נשתנו כו' לציצית הם"ד:

תוס' בד"ה האלות כו' ברכות תמה רבי כו' את כל הלבונה לרבות קורט אחד כצ"ל:

בד"ה לא על כו' דרשינן ליה וכתב לה כלל ספר כריחות פרט ונתן בידה חזר וכלל אבל הכא כו' והכא את אמר הכין שנייה כו' התם הכי דאמר אי כתיב כו' כצ"ל:

דף יז:

גמ' שבועה פסולה שנאמר והשביע כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אגרת בלא שרטוט הם"ד:

בד"ה על שני דפיין הם"ד:

תוס' בד"ה לא על כו' תני ר"א בר שמעון אומר כו' וזו למחיקה ניתנה לא צריכא דלא הואיל וניתנה למחיקה כצ"ל והס"ד ונ"ב פירוש לא סני דלאו הכי ואח"כ מה"ד שנאמר ומחה כתב שיכול לימחק אמרי' בירושלמי מי מחה כו' תיפתר כהדין תניא כו' כצ"ל:

בד"ה דכתיב כו' ברכות ומסכת מגילה דק"ש לא יקראנה כו' האלה כדכתיבא וי"ל כו' כצ"ל:

בא"ד בכל לשון שאתה שומע כו'. נ"ב פירוש וא"כ לא תוכל לדרוש כדכתיבא ודו"ק:

בא"ד לדרשא אחריתי הם"ד ואח"כ מה"ד קודם שתקבל כו':

בא"ד ואח"כ כותב וחד אומר כו' ותמה רבי בפרק ארבע מיתות כו' מכוונין כמו שפירשתי בראש הפרק כו' כצ"ל:

בא"ד דאפילו בדיעבד נמי לא. נ"ב פירוש כמ"ש במשנה אלא כמ"ש בתורה. בד"ה כתבו כו' דרבי אביתר דסמכא כו'. נ"ב פירוש דאמר אותן גיטין הבאין משם לכאן אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם:

בא"ד שלש אין כותבין. נ"ב פירוש אלמא דלאו בר סמכא הוא:

בא"ד גט דחליצה לכתוב הכי אקרינונה לדידה מן מאן יבמי כו' למיכתב ג' תיבות רצופין כו' כצ"ל:

בא"ד מיהו צריך לשרטט משום כו'. נ"ב וא"כ נימא מאחר דאפילו תפילין כשרין בדיעבד בלא שרטוט כ"ש דה"א דמגילת סוטה הוה כשרה בדיעבד אי לא קרא וק"ל:

בא"ד תנאי היא ואי הוה כו' דאי ספר תורה ממש מישתעי כו' הואיל ואין צריך לשרטט כו' לא תירץ מאי איכא למימר כו' כצ"ל:

בא"ד ולא ידענא מנלן לכתוב כו'. נ"ב ואנחנו סומכין על ר"ת שאמר בד' גליונים סגו:

בד"ה כתבה על כו' מקשים לפירוש רש"י שפירש כדפין של ס"ת כו' כן צריך להיות:

דף יח.

גמ' ולא ב' וג' ספרים כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה משביעני כו' שבועה שיש עמה אלה כו' כצ"ל:

בד"ה שבועה ליכא כו' את האשה הם"ד:

תוס' בד"ה כתבה על כו' דף אחר אמרינן דחשיב כו' כצ"ל:

בד"ה חזר וחלקן כו' דמדלה מן הבור כו'. נ"ב פירוש בבור של שני שותפין ונדרו הנאה כו':

בא"ד איזה שירצה יקריב חטאת כו'. נ"ב פירוש שהכהן יכול להקריב איזה קן שירצה כולו חטאת לב' הנשים והשני כולו עולה לב' הנשים כמו שמפרש כו':

בא"ד א"נ איפכא ולא אמרינן דשמא אותה שהקריב כולה חטאת שמא עולה או איפכא משום דאמר ברירה כו' כצ"ל:

בא"ד ונברור ארבע זוזי ונשדי במיא. נ"ב פירוש דמי חטאת:

בא"ד לא אמר מיהו מכל הני כו'. נ"ב פירוש לא אמרינן הכי משום דלית ליה ברירה לכתחלה כך הקשה ריב"א מיהו קשה דרבא ה"ל למיפשט מכל הני שמעתא דאמרי בברירה ודו"ק:

בא"ד דלאו דידה ולא מחיקה כו' כצ"ל:

דף יח:

גמ' ולא על אחר שתתגרש כו' ואח"כ יחזירנה לא היה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה לא כשאמר כו' עלתה על דעתו כו'. נ"ב פירוש לא תימנה שעלתה על דעתו כך ודו"ק:

תוס' בד"ה אמרי במערבא כו' נישואין יש בה כוננת כצ"ל. ונ"ב פירוש שאם נשאת אף שלא נבעלה נאסרה על היבם כאילו זינתה כדרב המנונא וק"ל:

בא"ד וא"ל ריש לקיש לרבי יוחנן אי לאו דקלסן גברא רבא כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש רבי ינאי:

בא"ד שבא על איסור קל נאסר כו' לרב המנונא אי הוי סיעעתיא כו' פסוקי קילוסין יכול הוא כו' מה איכפת ממזר כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש מה נפקותא במזורות שאתה רוצה לומר שיבמה כשזינתה בודאי אסורה והולד ממזר ומ"ה דחי דלמא רבי עקיבא כו' לעולם אתיא ככ"ע ואין הולד ממזר אפ"ה שייך בה קיינוי שמקצת אשתו היא ודו"ק:

בא"ד ולא מעיני יבמה כו'. נ"ב ומ"מ מקנין לה שמקצת אשתו היא ודו"ק (עיין במהרש"א):

בא"ד וכהנת היתה כו' ולפי הירושלמי משמע דפלגי הא רבי ינאי ארבי ינאי דאמר כו' וגרסינן הכא בירושלמי כו' כצ"ל:

בד"ה מהו שיתנה כו' גירוש כמי שמוחל היך עבדיא כו' כצ"ל. ונ"ב לשון בעיאי:

בא"ד כמי שמחל וצריך לקנות לה פעם שנייה ואי תימא כו' כצ"ל:

בא"ד ונסתרה וידע בה וגירשה. נ"ב פירוש דשוב לא יכול למחול וצריך להשקותה והוא עבר ולא השקה כו':

בא"ד ונסתרה ושתת ולא בדקו אותה המים טהורה היא כצ"ל ונ"ב בעיאי היא:

בא"ד או מאחר שאין המים כו'. נ"ב פירוש דשמא מפעם הראשון נאסרה ומש"ה אין המים בודקין שהרי נשאה באיסור שהיה עליה להשקותה או שלא לחזור ולישאנה ודו"ק:

בד"ה קבלנו כו' למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר כו' כצ"ל. ונ"ב כך הוא להדיא בתוס' ע"ש:

דף יט.
רש"י בד"ה ורבי יהודה כו' ומיעט ולא פי' מה כו' כצ"ל:
הדרן עלך פרק היה מביא :

דף יט.
מתני' מניח ידו תחתיה ומניפה כו' כצ"ל:
בפיסקא ואחר כך הקריב את מנחתה כשירה ת"ר כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה והשאר נאכל כו' דכתיב תורה בסתם מנחה וזאת כו' ממנה וגו' כצ"ל:
בד"ה ואח"כ כו' הקטרה פלוגתא כו' הד"א:
תוס' בד"ה וכהן מניח כו' ולא קתני סתם מכנים כו' כצ"ל:
בא"ד ואינו חוצץ כו'. נ"ב פירוש בתמיה:
בא"ד קרא בדכתיב הס"ד ואח"כ מה"ד הניף והניש בירושלמי יליף הא דאמרינן בכל המנחות שטעונה תגופה שתגופתה קדמה הגשה והבאתה לרבות כו' כצ"ל:
בא"ד והיכן הוא תגופה כבר קדמה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' אלא בודאי כבר קדמה וק"ל:
בד"ה ואחר ישקה כו' ניכר והוי כתב כו' רבנן אמרי מנחת קנאות היא כו' כבר שנית השתא כו' כצ"ל:

דף כ.
רש"י בד"ה ה"ג כו' וטעה בזהלא כבר כו' לכתחלה ופירוש סדר כו' לא שתשתה מיד אחר המחיקה אלא הא כו' כצ"ל:
בד"ה כולבום כו' לתוך פיה זקוף. נ"ב פירוש [בל"א צוואג] וכן פירש בערוך בערך אבן ולפי' התוס' משמע שעשוי כעין געבלכין בל"א וכן נוטה פירש"י:
תוס' בד"ה ור' יהודה כו' מודו נמי הכא דאין כו' מיתתה כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד חדש בפיר"ח כו' יצ"ל קודם ד"ה ורבי יהודה כו':
בא"ד מערערינן והשקה קמיינתא לגופו ואמר ליה שבבריייתא כו' בעל הגמ' הוא שהשקה בתרא כו' ולית ליה לר"ע מערערינן כו' כצ"ל:
מתני' אינה מספקת לשמות כו'. נ"ב קאי אמשקין בעל כרחא וכן ראיתי בירושלמי אבל ברמב"ם יסמ"ג משמע כפשוטו:

רש"י בד"ה מתמלאות כו' שיטה שיטה כו'. נ"ב פי' לשון שוט:
בד"ה ומשו ליה ריש כגון דלת של אחד כצ"ל:
תוס' בד"ה מגילתה כו' היה שם ושם המים כו' כצ"ל:
בא"ד תני יש בהם משום קדושה נמחקה המגילה כו' כצ"ל. ונ"ב גל"ל כמו תניא אידך ודו"ק:
[בד"ה אמר ר"י כו']. עליה שבעה לא עשה ולא כלום א"כ מאי טעמא כו' כצ"ל:
בא"ד לפרשת סוטה אפילו כו'. נ"ב פירוש לפרשת סוטה שבספר תורה:
בא"ד ומחה דבעינן כתב שיכול לימתק וכיון דס"ל מוחקין לה מן התורה קסבור כו' כצ"ל:

דף כ.
גמרא ועווייתך במיחן ענין. נ"ב פירוש בחנינות עניים שלא לנבזות מהן מסים וארנוניות אפילו אינן ראויין לקבל צדקה וק"ל:
רש"י בד"ה ביעתותא כו' פתאום מרפיא הדמים כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אבל תורה כו' ה"א למעוטי האדן קמא שנכתב שלא לשם אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי גט של אחרת שאינה שלו כתב רחמנא וכתב לה דממעטינן היו לו שתי נשים וכו' אלמא דממעטינן התם כו' ללאוי יתירא אתא האי וכתב אלא לגופה הלכך לא כו' כצ"ל:
בד"ה ביעתותא בג' כו' כל האנשים מתים כו' כצ"ל:
בד"ה יש זכות כו' זכרון עון ואין בכלל כו' כצ"ל:

דף כא.
גמ' מאי בוז יבחו לו. נ"ב סיפא דקרא דלעיל מים רבים לא יוכלו לכבות וגו':
רש"י בד"ה וכתוב כולה מטא כו' נבוכדנצר כצ"ל והס"ד:
בד"ה ואשכחן צ"ל ואשכח:
בד"ה ועדיין אינן כו' ופורענות הס"ד:
תוס' בד"ה מציה כו' דמצלא הא לא מצלא אלא לפי שעה כצ"ל :
דף כא:

רש"י בד"ה שמשים צ"ל שמעמיד:
בד"ה רוצה אשה כו' ויהא תיפלות מצוי לה כו' כצ"ל:

מהרשי"ל – חכמת שלמה • סוטה

בד"ה שמתעים כו' על לא תשא כו'. ונ"ב פירוש וקרינן לא תשיא:

תוס' בד"ה בן עזאי כו' שזכות תולה ירושלמי מטרונה שאלה כו' כצ"ל:

בד"ה יתנומים כו' אליבא דרבנן טפי מאלבא דאדמון כצ"ל. ונ"ב נ"ל הפוך והכי פי' הא בנכסים מועטין אליבא דאדמון כמו נכסים מרובין אליבא דרבנן וא"כ מאחר שדברי רבי יוחנן קאי אף אנכסים מרובין כמו שפירשו התוס' א"כ ה"ה בנכסים מועטין אליבא דאדמון ודו"ק. או למחוק כך ולגרס מאי דוחקיה לפרש אליבא דאדמון כו' כלומר מה דוחק יש לפרש אליבא דאדמון יותר מלדברי רבנן כי תוכל לפרש אליבא דאדמון כמו אליבא דרבנן והיינו כמו שפירשתי:

בד"ה אביי אמר כו' מי קאמר תינסיב. נ"ב פי' לכתחלה:

בא"ד ואי קשיא מדקאמר כו' כרשב"ג כדפסקינן כו' אהלכתא ע"כ תימה לר' כו' כצ"ל:

דף כב.
רש"י בד"ה שקרא מקרא הס"ד:
בד"ה ושנה משנה הס"ד:
בד"ה כותי כו' כת"ח כצ"ל:
בד"ה רטין תרגום חובר חבר הס"ד:
בד"ה תני תנא כו' שימש תלמוד שנה כו' כצ"ל:
בד"ה שמוינן כו' קאמר שמבלין עולם כו' כצ"ל:
בד"ה ואלמנה כו' תמיד הס"ד:
בד"ה כי קאמר מבלי עולם הס"ד:
תוס' בד"ה ר"ש כו' עס הארץ לא משוי ליה כו' כצ"ל:
בד"ה כל שאינו כו' אובדת בתוליה ואלמנה שובבת מי חנלה נסבת שום ביש ותינוק שהוא כו' כצ"ל ונ"ב ירושלמי אלמנה שובבית משום דנסבת שום ביש אומרת חזרתי בתשובה שאיני נשאת לעולם אלא שאלתי נפשי כל ימי חייל לה' ע"כ מצאתי בערוך. ולפי גירסת הערוך משמע שובבות הוא לשון תשובה ואומרת התנצלות התשובה על השם ביש שאומרים עליה מזנה היא שהרי אינה נשאת ולפי גירסת ירושלמי משמע שכך אומרת מי חנלה נסבת שום ביש בתמיה ומ"מ שובבות הוא לשון תשובה כפי' הערוך ודו"ק:
בא"ד שלא בפירקו ומבזה את הגדולים כו' כצ"ל ונ"ב פירוש פליג:
בא"ד רבי פירש. נ"ב פי' מורי פירש:

דף כב.
רש"י בד"ה דמשפע הולך כפוף הס"ד:
בד"ה דמטמרא כו' מ"מ לב"ד הגדול. נ"ב פירוש של מעלה:
בא"ד ואינן פרושים הס"ד:
בד"ה ולא ממי כו' תוכן כבדן הס"ד:
בד"ה שמעשיהם כו' כפנחם ואיכא דמפרש כו' פירוש היה ינאי מזהיר אותה:
תוס' בד"ה בשונין כו' ורבה גדול העיר כו' כצ"ל:
בד"ה פרוש מאהבה כו' מבעט ז' פרושין הן פרוש שכמי וכו' ובמקום פרוש מדוכיא כתוב פרוש מן הנכייה פרוש נקפי אקייף לי כו' חדא מציה וחדא חובה ומקין כו' הנכייה מאן דאית לי מהני מנכי עבד מציה פרוש אדע חובתי הי דא חובתי עבדית דאעבידא מציה כוותה פרוש יראה כאיוב פרוש אהבה כאברהם אין לך חביב כו' כצ"ל:
בד"ה לעולם יעסוק כו' נעשית לו סם המות כו' כצ"ל:
בא"ד הרי זה צדיק גמור. נ"ב אבל תוספות פירשו היינו שגמר בלבו בין יחיה בין לא יחיה כו':
בד"ה אלנו שמנחותיהם כו' נקט רישא קדש הקומן כו' כצ"ל:
בד"ה ושבעלה בא כו' תיגלי מלתא למפרע כו' כצ"ל:
בא"ד וגרלא דדוקא לגבי שבא כו'. נ"ב ומתני' איירי כשזינתה בעזרה עי' לעיל (סוטה דף ו:)
בא"ד והאי דלא חשיב במתני' כו' כצ"ל:

דף כג.
רש"י בד"ה כהנת בת כהן הס"ד:
בד"ה מנחתה כו' לא תאכל אבל כהנת כו' כצ"ל:
בד"ה בקדשי קדשים כו' בכהנים ואכלנה כצ"ל והס"ד:
בד"ה קרי כאן כו' וכל דבש לא תקריבו לה' ה"ל למיכתב למה לי כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה האומרת כו' דמיא לאשם תלוי כו' כצ"ל. בד"ה כל הנשואות כו' ודוקא שהיא חייבת כו' וא"ת מאחר כו' כצ"ל:
בד"ה דמסיק להו כו' ומקצתן לאכול ואותן כו' להקטיר אלא דמסיק לשם עצים כו':
בד"ה הקומן כו' מהו שיחשב להן כו' כצ"ל:
דף כג:
רש"י בד"ה מ"ט קאמר מנחת כהנת נאכלת כו' נשואה לכהן אינה נאכלת כליל כו' כצ"ל:
בד"ה לא יחלל כו' א' לה וא' לזרעו כו'. נ"ב טעות הוא אנב שיטפא והארכתי במקומות אחרים:
בד"ה ה"ג כו' לאו מטומאה האמורה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה כהן ולא כו' קנין נפש קנין כספו מעתה כהן ולא כהנת א"ל והכהן כו' כצ"ל:
בד"ה מה בין כו' ולא הזבה כו' ונ"ב פי' אלא בימים:
בא"ד ולא מחון לאלהה הס"ד ואת"כ מתחיל דבור חדש האיש מגלח כו':
בד"ה ותלית כו' ולא באשה הס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש בגניבתו כו':

מהרש"ל – חכמת שלמה • סוטה

דף כד.

רש"י בד"ה ולא נוטלות כו' שזינתה אסורה ליבמה כו' כן צריך להיות ונ"ב נראה לי:

רש"י בד"ה יכול שאני כו' לחופה ורבי יונתן כו' סד"א:

בד"ה דקדושין ידיה כו' בזה לו הס"ד:

תוס' בד"ה ורבי יונתן כו' בפרק אלו הנחנקין גבי איש איש כו' ואת אמו דברה תורה כו' ודרכי יהודה אדרכי יהודה ודרכי יוסי אדרכי יוסי ודרכי שמעון אדרכי שמעון כו' המול ימול דברה תורה כלשון בני אדם אלמא דרבי יוסי לית ליה דברה תורה כו' כצ"ל:

דף כד:

רש"י בד"ה כשמואל כו' נכסי אחיו ואין חולקין עמו כצ"ל:

תוס' בד"ה ורבי יונתן כו' כל רבויי דרבי יונתן דהכא כו' רבי יונתן נמי מצוי למדרש כו' כדקאמרת ולא צריך כו' דאמרינן התם בריש גריס הניחא למ"ד דברה תורה דאליביה כו' ש"מ לחציה שפחה וחציה בת חורין אלמא אפילו כו' ודריש ליה ר"ע כו' כצ"ל:

בד"ה ורבי יונתן כו' אינה שותה הס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש והאמר רב קנה לכל הני כו':

בד"ה וכשמואל צ"ל כשמואל וצ"ל קודם ד"ה בספרים גרס אי הכי:

בד"ה אי הכי כו' ולא שבש הגרסא כו' כצ"ל:

בד"ה כשמואל כו' אי משום דארוסה קידושין ידיה כו' הא דתנן אמן שלא שטייתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה כגון דבא כו' כצ"ל:

בד"ה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבי יונתן נראה דהכי פירושו לא מובעיא כו' את אשתו הכי נמי כו' היך עבידא קינא לה ועודה ארוסה כו' ארוסה וכנסה ונסתרה כו' וקינא לה וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינוי לא קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני היבם ולא הספיק כו' וכנסה ומת ונפלה לפני היבם יכנסה ונסתרה משקה אותו על קינוייו כצ"ל והס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש שאני התם כו' ושייך הדבור לעמוד שני:

דף כה.

רש"י בד"ה דתנן לקמן בפרק כשם שהמים בודקין ואח"כ מה"ד אלא לפוסלה מכתובתה ואח"כ מתחיל הדבור שאני התם כו':

בד"ה שמחל על כו' שמחל קודם סתירה כו'. נ"ב דאל"כ איך פשיט מהא דשני תלמידי חכמים כו' דאיירי דוקא לאחר סתירה שנאסרה לו וק"ל:

בד"ה סתמא דמלתא אדם כו' כצ"ל:

בד"ה ב"ש כו' דנכסי ברשותיה קיימא כו' כצ"ל:

דף כה:

תוס' בד"ה שאינה ראויה לילד רש"י פי' כו' ולפרש"י שתה כוס כו' כצ"ל ונ"ב זה הדבור והדבור שאחריו שייך לעיל במתני':

בד"ה מיתיבי כו' או לא נוטלת כתובתה הרובה שנשא עקרה או זקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלות כתובתה מעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובתה כהנת לוייה כו' לארוסתו ילשומרת יבם שלו ועד שלא כנסה כו' הרובה שנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה רבי אליעזר כו' ולהחזירה לאחר זמן יתימה אמאי לא תנא כו' כצ"ל והד"א:

דף כו.

נמ' פיסקא אשת כהן שותה כו' פשיטא כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה לא שותות כו' שייך לעמוד ראשון:

תוס' בד"ה לא ישא כו' אל תבא עוד שם ומודים חכמים לרבי אליעזר שאם היו לו בנים ואשה שהיא שותה או לא נוטלת כתובה היו לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשנות כצ"ל והס"ד:

בד"ה מעוברת והתם גזירת הכתוב הוא כו' כצ"ל:

בד"ה חזו הואלי כו' כל היכא דקא מסיק אדעתיה כו' ומדריש לדראש אחריתו כו' כצ"ל. :

דף כו:

רש"י בד"ה ופוסל בתרומה פשיטא אם הוא כו' כצ"ל:

בד"ה דלית ליה כו' שמעינן ליה מיהא דמקנן כו' כצ"ל:

בד"ה ובת כהן כו' ומיניה נפקא לן כו' כצ"ל:

בד"ה מי שיש כו' על ידי כותי הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור ואלא מי כו' למעוטו מאי כצ"ל והס"ד:

בד"ה אתנן כלב שאם אדם אומר לזונה הילך טלה והבעלי לכלבי כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה אבל הא כו' וכן על מה שאמר איש כו'. נ"ב אם לא יש טעות בכאן נ"ל דה"ק וכן כלומר מה שהקשו התנאים מאלמנה לכהן גדול דאי לאו קרא היה שותה דלמא נימא דאף בלא מיעוטא לא היה שותה יקרא בא למעט דאפילו אין מקנן ולאו דוקא קאמר אינה שותה אלא אנב רישא ארוסה ושומרת יבם דנקט אינו שותה הא קינוי מקנן מרבוויא ואמרת נקט נמי גבי אלמנה כהאי ליגשא א"כ הכא שפיר קמ"ל דמקניא ושותה דלאו דוקא מקניא קאמר כמו שכונתין התוס' בסוף הדבור משום הכי קאמרי וכן כלומר כל מה שממעטין מן הפסוקים איירי הכל בשתייה ולא בקינוי וכן נמי גבי קטן ודו"ק:

דף כז.

רש"י בד"ה דומה נטענת כו' גנאי כדאמר הס"ד ונמחק שמקלסין אותו:

בד"ה היתה פרוצה כו' משל אחרים הס"ד:

תוס' בד"ה תחת אישה כו' למאי הלכתא הס"ד:

בד"ה רוב בעילות אחר הבעל לא איירי אלא בקלא כו' דרוב בעילות אחר הבעל כו' בפרק אלמנה דכ"ע כו' כצ"ל:

בד"ה אליביה דמ"ד כו' ותימה לרבי כו' כצ"ל:

דף כז:

גמ' האמורים בפרשת נטמאה ונטמאה כו' כצ"ל:

שם אשירה לה' כי גאה גאה נמחק. ונ"ב נ"ל טעות:

רש"י בד"ה שתי פעמים כו' ונטמאה ועוד כתיב והיתה אם נטמאה ובגמרא דריש לה ר"ע חד לתרומה כו' משום דשמע לר"ע כו' כצ"ל:

בד"ה שקול משקלו כו' ולכאן לו אני כו' הד"א:

תוס' בד"ה כשם שהמים כו' בין לו בין לאחר. נ"ב פירוש בין נסתרה עמו וזינתה בין זינתה מאחר שהרי משביעין אותה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר וק"ל:

בא"ד אלא אני אומר אם אחרים נסתרה מעתה גרש יהא כו' כצ"ל. ונ"ב אינו רוצה לומר שאם גירש אותה ולא השקה דנימא שתהא מותרת עם אותו שנסתרה ונימא שזינתה מאחר כמו שאנו אומרים כאן היכא שבדקו אותה ולא אותו ומה קנשיא היא דלמא לעולם אסרינן מוספק ומוקמינן בחזקת שזינתה עמו אבל הכא שהמים לא בדקו אותו איכא הכוocha שהוא נקי. ועוד מאי קמשני כו' דאמרינן שהוא שונג כו' ולעולם אמרינן שזינתה עמו והלא משביעין אותה להדיא אמן מאיש זה אמן מאיש אחר אלמא דאיכא למימר שנסתרה עם אחר ומ"מ אסרינן עליו מכח ספק כדפרישית ולנ"ל דקאי על אותם שבדקו אותה כלומר ולא מתה מיד אלא שצבתה ומתנוונת והולכת והוא גירשה תהא מותר לאותו שנסתרה עמו ודו"ק:

בא"ד ואת אמרת הכין הוא שונג כו' מתחת ידו ואמרינן הכין כו' כצ"ל:

דף כח.

גמ' שנאמר נטמאה ונטמאה ועדיין תיבעי נטמאה ונטמאה כו' כתיבי חד לדיעה וחד לצוואה וחד לעשייה ורבי כשם כו' כצ"ל:

שם ואיך ההוא דמודע לה כו'. נ"ב אין הפשט שמודיע לה כי מאי איכפת בדידה הלא היא תמות לדיראון אלא כך הוא הלשון דמודע לה רצה לומר אותו הענין מודיע הכהן לכל העומדין משום הכי פרש"י בפ"ק כדי שלא יאמרו כו' אלא על אחרים קאי וק"ל:

רש"י בד"ה שיתא קראי כו' להודיע לנו דבטנן כו' המים וגו' לצוואה כו' וחד והשקה את כו'. בד"ה ידיה דבועל כו' וצוואה הס"ד:

בד"ה מניד לך כו' לה איסורא הס"ד:

תוס' בד"ה אינו דין כו' דעשה בהן אונס כרצון. נ"ב פירש גבי נזיר ילפינן שאפילו באונס נטמא הלך הנזירות וצריך לגלח כו' וגבי פסח לא צריך קרא דפשיטא אפילו נטמאה באונס שלא יכול לעשות פסח וק"ל:

בא"ד טומאת התהום כוודאי לפי שטומאת התהום הוא הלכה ולא סתרינן ק"ו מהלכה כו' כצ"ל:

בא"ד והוא הדין דאין להוכיח משם כו'. נ"ב פי' מאותו ק"ו:

בא"ד והלא אין ללמוד הימנו כו'. נ"ב פירוש מן הלכה:

בא"ד אי מסוטה נימא מה סוטה כו' כצ"ל:

דף כח:

רש"י בד"ה ופרכינן כו' להביא בכהונה הס"ד:

בד"ה ותו מיבעי כו' ר"י כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה ברשות הרבים כו' איזה מכס שניהן מביאין קרבן כו' מסוטה מה התם בועל כו' ובכהאי גוונא לא מדמינן לסוטה ויש לומר כו' על כתיביו אחד טהור כו' ברה"ר טהור ועוד מפרש התם דין בקעה אחד טהור כו' אלו הן כו' כצ"ל:

דף כט.

רש"י בד"ה וכהונה מק"ו ולא דריש וי"ו הס"ד:

בד"ה א"ל כו' והיינו תרומה ולא למעטוי כהונה שאין פסול זה בא כו' ואסורה לכהונה כצ"ל והס"ד ואח"כ דומיא דהגך הוא ג"ב הס"ד:

בד"ה ומה טבול כו' שמשו הס"ד:

תוספות בד"ה שכן עשה כו' מצניו אשה. נ"ב פירוש בתמיה:

בא"ד ואסורה לאכול בתרומה כו'. נ"ב פירוש אלמא דתרומה לא תליא בטומאה והשיב מכל מקום לא מצניו אשה שאסורה לביתה ומותרת בתרומה כו' ודו"ק:

בד"ה חד לתרומה כו' פסלי מדרבי יוחנן כו'. ונ"ב פירוש דאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו בה אלמנות וגרושין כו' והוא הדין חייבי כריתות נמי וק"ל:

דף כט:

רש"י בד"ה שכן יש כו' ומהכא נפקא לן כו' כתיב מה שיש לו טהרה כו' כצ"ל:

בד"ה לא ראי כו' ופסיל ולא ראי כו' דליכא למימר כו' כצ"ל:

בד"ה ובכל הספרים כו' וללשון שפירשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרס יוכיח שהיה להביא כו' כצ"ל:

בא"ד שאין זו תשובה. נ"ב פירוש לדברי:

בד"ה צד חמור כו' מאוירו הס"ד:

ד"ה מותר צ"ל שמותר:

בד"ה שלישי שפוסל צ"ל שפסול:

בד"ה מי לא כו' איקרי טמא דכתיב כל אשר כו' כצ"ל:

בד"ה רבי מאיר כו' והגונגו בע פוסל כו'. נ"ב פי' בשני:

בא"ד ולפסול עוד אחד כצ"ל והס"ד:

בד"ה ממאי דרבי יוסי כו' דהא עביד רביעי כו'. נ"ב פי' דאין מחלוקת בין ר"מ לאבא שאול אלא שאבא שאול חשבו כראשון לענין מנע בקודש ור"מ חשבו כשני שפוסל את התרומה ומ"מ שמעינן דעביד רביעי לפי מה שחושבו כשני ודו"ק:

מהרשי"ל – חכמת שלמה • סוטה

דף ל.

רש"י בד"ה שלישי הבא כו' אייתי מינה הס"ד:

בד"ה וכי תימא כו' אב הטומאה הס"ד:

בד"ה כל הטעון כו' שנים הטעינוס הס"ד:

בד"ה לאס איתא כו' בחולין הס"ד:

בד"ה רבי יהושע כו' ומאכל ראשון לא עביד כו' כצ"ל:

בד"ה בחולין שמעשו כו' שהבעל כהן ורגיל כו' כצ"ל:

בד"ה שלשתן שוין כו' של קודש הס"ד ואח"כ מה"ד מטמא שנים כו'. ונ"ב פי' כל ראשון אפילו חולין דו"ק:

בא"ד דהוא ליה שלישי הס"ד:

תוס' בד"ה שלישי הבא כו' ממחוסר כפורים שצריך כו' כצ"ל:

דף ל:

רש"י בד"ה רבי אליעזר כו' והיבא מקיפה לה כו' וצין העיסה הטומאה כו' כצ"ל:

בד"ה ואב"א חולין בחולין והבא כו' הד"א:

בד"ה כסופר כו' פרום החג לפני החג כו'. נ"ב ובדוכתי אחריתי פי' לפי של' יום לפני פסח דורשין בהלכות פסח אס כן ט"ו ימים שהוא החצי קרוי פרום החג:

בד"ה לאמור כו' ולאמור דפתח משה כצ"ל:

תוס' בד"ה רבי מאיר כו' מפיו דמשמע יינקיס כו' כצ"ל:

דף לא.

גמ' ליראיך וחד אמר כו' כצ"ל:

שם ויעלצו בך אוהבי שמך וגו' נמחק:

רש"י בד"ה הכי נמי דלא הוא והכי אמר קרא כו' כצ"ל:

בד"ה לאלפים לאוהבי שמך כו' כצ"ל:

בא"ד לפרוש מאהבה כו'. נ"ב דלעיל (סוטה דף כ"ג ע"א):

תוס' בד"ה גדול העושה כו' קרי ונחיד. נ"ב פי' צהל ושמח:

בא"ד רחמניה בכל לבי רחמתיה בכל ממוני בכל נפשי לא הות כדון לי וכיון דמטוית ליה בכל נפשי יאתית כו' כצ"ל:

דף לא:

רש"י בד"ה מי שקינא כו' ור"א לטועמיה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מי שקינא כו' ומוציאה בכתובתה כו' לבית הלל דאמר אפילו אס הקדיחה כו' כצ"ל:

דף לב.

רש"י בד"ה הא חד כו' ברישא דאי היתה כו' הד"א:

תוס' בד"ה הא חד כו' בכל מקום שהכשירו עדות האשה באין האיש כו' את האיש ליתני עד אחד כו' כצ"ל. נ"ב פי' ליתני במתני':

רש"י בד"ה הכא במאי עסקינן צריך להיות והבא במאי עסקינן כו' ומבטלי לה הס"ד:

בד"ה לקולא להקל מעליה שלא תשתה לא אזלינן כו' והד"א:

דף לב:

רש"י בד"ה אלו נאמרין בכל לשון גרסינן כצ"ל והס"ד:

בד"ה ולהלן כו' מנא לן שאינו צריך כו' כצ"ל:

בא"ד היא למידה. נ"ב פי' כל זאת דברי המקשן אבל במסקנא יליף אף ליום גופא מגזירה שוה ואינה למידה מעצמה וק"ל:

בד"ה וענתה ואמרה ככה דמשמע כלשון זה תאמר כצ"ל:

תוס' בד"ה קרית שמע כו' דתפלה וקריאת שמע דרבנן כו'. נ"ב אבל תוס' פירשו במסקנא שהגירסא הנכונה קריאת שמע דאורייתא ותפלה דרבנן. :

דף לג.

גמרא פרשת סוטה מנלן דכתיב ואמר אל האשה בכל לשון כו' דנין אמירה גרידתא מאמירה גרידתא ואין דנין אמירה גרידתא כו' כצ"ל. ונ"ב כך הנהני לפי גירסת רש"י אבל תוס' שפיר גרסי לקמן וה"פ היבא דכתיבה ענייה ואמירה לא ילפינן מינה אלא ג"כ ענייה ואמירה ולא חד דו"ק לקמן בעמוד שלאחריו בד"ה וענית ואמרת:

רש"י בד"ה ובמה היא שותה בכלי מאוס במקודה של חרם והס"ד:

בד"ה ומה היא כו' מזידה וכרעון בדקוה כו' כצ"ל:

בד"ה וכל כך כו' הך למא הס"ד:

בד"ה ה"ג כו' מסוטה אמר ליה כו' הכל דבור אחד:

ד"ה שהרי לא כו' צריך להיות קודם ד"ה טמא טמא כו':

בד"ה והאיבא כו' אחרים להכירן כצ"ל תוס' בד"ה איהו הוא כו' מפני שסומכין השומעין על דבורו שהוא שוחט כו' מרגישים בדבר כצ"ל:

בד"ה ורבי שלא כו' דפליגי בקורא את שמע כו' בפרק קמא דברכות דתנן כו' התם פריך תנא היבא כו' אמר מר רבי זוטרא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דאמר מר לקמן בפירקא הס"ד:

בד"ה כל דבר כו' צ"ל לדבר כו' וריקקה דככה משמע כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה כל התורה כו' תפשוט מיהא התם דלגיבא דרבי כו' כצ"ל:

בא"ד אין בין ספרים למזוזות כו'. נ"ב פי' ספרים חומשי התורה וק"ל:

בא"ד בלשון הקודש לית להו לרבנן דאמרי ספרים נכתבים כו' כצ"ל:

בד"ה ברכת המזון כו' בירושלמי בפרק כיצ מצרכין כו' דלהכי כתיב לפני ה' דבעזרה כו' כצ"ל:

בד"ה וענית כו' וא"ת הבא ענייה ענייה כו'. נ"ב ולא יליף ג"ש דאמירה כלל אלא ענייה לחדו דו"ק:

בא"ד דנין ענייה ואמירה מענייה ואמירה ואין דנין ענייה גרידתא מענייה גרידתא כצ"ל ונמחק מסוטה.

ונ"ב פי' הוא תפס גירסת הספרים כדפרישית לעיל ולא כרש"י א"כ שמעינן דלא ילפינן ענייה לחדו מאחר דנכתב ג"כ אמירה אצלו אלא בעל כרחך ילפינן ענייה ואמירה והיבא דאתית לאמירה תו קשה נילף מדדמי ואמרה מואמרת שהיא הנ"ש המעולה ומכריע שאר ג"ש שאינה דומיא לגמרי והבא בין ענייה ואמירה אינה דומיא דהבא כתיב וענית ואמרת והתם כתיב וענו ואמרו דו"ק היטב:

בד"ה ורבי יהודה כו' קריאה מעכב דאין כו' בעי ואס אית לך למימר כו' בדבר זה והכי אמר כו' כצ"ל:

דף לג:

גמ' דאי מעבר הירדן ואילך הלא כתיב והיה בעברכם את הירדן אחרי דרך כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכשהחזירוהו כו' והא בדברי הימים כתיב וישאו כו' כצ"ל:

דף לד.

גמרא אותיכס צ"ל אותכס בכל העמוד כצ"ל:

תוס' ד"ה גמירי כו' צ"ל קודם ד"ה טורטני כו' כך הוא נוסח הירושלמי:

בד"ה גמירי כו' לא דמי ההוא דטעין מן ארעא לארכבותיה ומן ארכבותיה לכתיפיה לההוא דתלי ליה מן ארעא לכתיפיה ולא דמי ההוא דתלי ליה לההוא דאוחרן טעין ליה:

בד"ה עודם כו' ליות כו' צ"ל ויות. ונ"ב פי' בתמיה. בד"ה טורטני כו' והאשכול נתון בחבלים שוב נתנו מוט אחד מן הקצה כו' דרבי עקיבא דו אומר כו' כצ"ל. ונ"ב דו אומר פירוש כמו דהוא אומר:

(זה הציור של האשכול ומוטות לפירוש התוספות : @

דף לד:

רש"י בד"ה סתור כו' בדאי הס"ד:

בד"ה יהושע כו' כלב וגו' הס"ד:

בד"ה שעושה כו' לא פורש לן מאי כו' כצ"ל. בד"ה מינה כלומר כו' בגרונדי היא שניהם משלמין כי עפר של כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כחנייתן כו' למטה בירדן ועושין מקום כו' ועוד י"ל כו' קרוב לאלף ות' פרסאות באורך הירדן כצ"ל. ונ"ב ונ"ל אלף וארבע מאות וארבעים פרסאות מכוונות לחשבון כל ארבע מיל פרסה דו"ק:

דיבור חדש צ"ל בזה אחר זה כו' ונ"ב נ"ל. וי"ל דבתרתי פליג כו' לקלות המים אמר זה אינו כו' נגדשין יותר משנים עשר מיל כו' שהוא אורך שלש מאות חסר י"ב כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ואותן י"ב הנותרים יהי לקלות המים דו"ק:

בא"ד ונראה דלרבי אלעזר כו' כצ"ל:

בד"ה אבותי כו' וי"ל דע"י תפלה כו' כצ"ל:

דף לה.

גמ' שנאמר ויהם כלב נמחק שנאמר:

שם והם חשבו לרעה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה וילכו ויבאו לא גרסינן וכתיב אלא וילכו כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש לספרים דגרסי הכי משמע דהקישא בעלמא הוא כתוב וישבו מתור הארץ וכתיב וילכו וגו' כלומר מקיש להדדי כו' ואינו כן אלא מיתורא הוא דקדריש דו"ק. ובספר מצאתי וילכו ויבאו ל"ג אלא כתיב וילכו ומוילכו יתירא הוא קדיין כו':

בא"ד כיון דכתב לעיל וישבו כו' לביאתן כצ"ל והס"ד:

בד"ה דחויא כו' ואמרו לו כו' כצ"ל:

בד"ה שבו המים כו' אל מקומם הס"ד:

בד"ה התעייף לשון כפול וכפלת מתרגמינן תיעוף כו' כצ"ל:

דף לה:

רש"י בד"ה מאן אמריך כו' את עצמך מן השבייה כו' כצ"ל:

בד"ה כתיב כידון כו' ברך ה' את בית עובד אדום כו' פעולתו השמיני כי ברכו אלהים כו' כצ"ל. ונ"ב פעולתו השמיני שם בנו השמיני:

בד"ה בגלגל לאחר שבנו כו'. נ"ב מה שפרש"י לעיל שהן אותן אבנים שהקים יהושע בירדן קשה למה פלגינן לתרי הקמות ולא קחשיב נמי הקמה בהר עיבל ואין לומר דלא קחשיב מאחר שקיפלו וסרתו הקמתו א"כ למה חשיב הקמה בתוך הירדן ואפשר דלא חשיב אלא תחלה וסוף אבל הקמה אמצעי שאינה לקיום בטל לגבייהו דו"ק:

בד"ה וכתבו מלמטה וסוף הס"ד:

תוס' בד"ה שלשה מיני אבנים היו כו' א"ר יצחק פשוט לן ארבעה כו' כצ"ל:

בא"ד נכנסו עמהם לארץ. נ"ב פי' לארץ סיוחן ועונ וכן מצאתי בילקוט כבר נכנסו עמם לארץ העמים:

בא"ד אא"כ במה אנו קיימים באבנים שהקים כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש א"כ על מה נכתבה התורה דו"ק:

בד"ה כיצד כו' לא לשעה היו ונגנוו עוד הוא מעשה ניסים נתן הקב"ה בינה בלב כל אומה ואומה והשיאו את התורה כולה מ"ד על אבני המלון נכתבו ניחא ומדת אותם בסיד אלא מ"ד על אבני המזבח נכתבו מאי וסדת בסיד כו' כצ"ל:

בד"ה לרבות כו' כל נשמה על שקירבה עצמה כך קירבה המקום ישראל כו' ושמא ע"פ הדיבור היה ואמר לו שקדם שהתחילו כו' ואי הוה מצינו למימר כו' אין נהרגין אין מקבלין אותן כו' לא היה הורגן וצ"ל אותן כו' כצ"ל:

מהרשי"ל – חכמת שלמה • סוטה

פעמים מאת אלף וכ"ד פעמים חמשה מאות הוא י"ב אלפים שוב חשוב כ"ט אלף פעמים חמשים הוא י"ד אלפים פעמים אלף ונ' אלף דהיינו י"ד פעמים מאת אלפים ונ' אלף וארבע מאות פעמים חמשים הוא עשרים אלפים וכ"ד פעמים חמשים הוא י"ב מאות סכום הכל קע"ז אלף פעמים מאת אלף וה' מאות פעמים מאת אלף ושמונים פעמים מאת אלף ונ' פעמים מאת אלף ונ"ה אלפים ושני מאות. סליק.

:

דף לח.

תוס' בד"ה ונאמר כו' בתורה דהברכות עזמן כו' כצ"ל:

דף לח:

רש"י בד"ה מעיקרא כו' רחוק היה מקומן מן העבודה כו' כצ"ל:

בד"ה ותנן נמי בברכות הס"ד:

בד"ה כי כמו כו' האוכל מדד והשעיר בנפשו של צר עין כו' כצ"ל:

בד"ה ללא אניסי כו' לא אניסי אלא שאין הברכות כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כל כהן שאינו כו' חזר ואמר או דלמא כו'. נ"ב פי' התלמוד שואל בעיא אי חזר כו':

בא"ד עובר בעשה וסבר כו' לא תעשה אמר אנא לא אמרת ליה אייתוניה ואנא מלקי ליה רבי אבהו הוה יתיב ומתני בבי כנישתא דקיסרין והוה תמן מיתנא ואתא עונתא דנשיאת כפים ולא שאלין ליה אתא עונתא דמיכלייה ושאלין ליה כו' כצ"ל. ונ"ב ואנא מלקי ליה פי' הביאו לידי מי שמטמא לנשיאות כפים ואלקא אותו:

בד"ה הא דסליק כו' מתנות כהונה כמו שאמר כו' כצ"ל:

בד"ה מחיצה כו' דה"ה לתפלה דינא והכי כו' לחון מן האנף כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש הנפת הדלת במקום שחופף ונושק על המשקוף:

דף לט:

גמרא עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום ואין רשאין כו' כצ"ל. ונ"ב ל"ד אלא כלומר שראוי להתחיל שים שלום מיד אחר אמן וכן מוכח מפירש"י:

רש"י ד"ה לכוף קשרי כו' צ"ל קודם ד"ה אין הקורא כו':

בד"ה לעקור רגליהם כו' עד שתכלה ברכה מפי שליח צבור כו'. נ"ב פי' כדי שיאמרו הקהל אמן על הברכה ועל מה שהם מתפללים וק"ל:

דף מ:

רש"י בד"ה קומו וברכו ועד העולם למנן אברהם כו' כצ"ל:

בא"ד ויברכו שם כו'. נ"ב סיפא דקרא קומו וברכו וננ' נאמר ויברכו שם כבודך כי הוא מרומם על כל ברכה ותהלה:

דף מא.

גמרא כלל וכלל לא כו'. תנו רבנן מברכין על התורה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ויקרא כו' צ"ל ויקראו כו' בספר עזרא כתיב קתני כו' היו קוראים כצ"ל הס"ד:

בד"ה כאן בענין כו' ענין אחר וממהר כו' על כך לכן אין ממלנין כו' כצ"ל:

בד"ה ת"ר השאר תפלה כו' כצ"ל:

בד"ה וקורא מתחילת כו' שבואיתחנן הס"ד:

דף מב.

תוס' ד"ה מלחמה צ"ל משוח מלחמה כו' כצ"ל:

בד"ה הכי קאמר כו' הרי ק"ש דכתיב בה כו' כצ"ל:

דף מב:

רש"י בד"ה בר מאה כו' בלשון פרסי הס"ד:

בד"ה ליטורח בנפשיה לבקש לו רפואות כו' כצ"ל:

דף מג:

גמרא לאזו בת מיהדר היא הכא אי מיימלך עלה בת מיהדר היא דהא מעיקרא לפירי קיימא מידי דהוה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מרכיב שנוקב האילן ונוטל מן הרך כו' זה בזה כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה האי הרכבת כו' בה היכי דמי כו' הרכבה הס"ד והד"א:

בד"ה אי נימא כו' לחללה הא לאו כו' הד"א:

בד"ה לעולם כו' המלחמה אקמייתא הס"ד ואח"כ כגון דנטעה קמייתא ג"כ הס"ד:

בד"ה ומאי שנא כו' לענין ערלה דבטלה הרכבה כו' כצ"ל:

בד"ה התם גבי כו' להכי נטעה הס"ד:

דף מה.

גמרא תפשוט לן מדרכי אבהו אמר רבי אליעזר דאמר פרט כו' כן צריך להיות:

דף מו:

גמרא בזמן שדעתן קצה עליהן היה נמחק היה:

דף מח:

גמרא כדמתרגס רב ששת כו'. נ"ב נ"ל רב יוסף שהוא בעל התרגום וכן בסמ"ג:

דף לו.

נמרא והעברתם אותם עמכם כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה פריו ממעל עיניו הס"ד:

תוס' בד"ה כמאן כו' פונען בו כדאיתא כו' דשרי שלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ועוד כו' אלא כנגד יצה"ר י"ל כו' הרשות שבו הכתוב מדבר כו' אלא כנגד יצה"ר אע"ג כו' ואכתו נימא איפכא דדוקא לרבי יהודה איצטריך ונזירת הכתוב היא גבי יפת תואר כו' שבחוצה לה הם בכלל כו' כצ"ל:

בד"ה מאי והחציו כו' שאם היה כל שבט לוי שם היו שוין כו' כצ"ל:

בא"ד של הר גריזים קרוב לאלף כו'. נ"ב תפס מנין זה לפי שלא הגיעו מנין הלויים הראויים למשמרת דהיינו מבן שלשים אלא לשמנה אלפים ותפס האלפים ולא המאות או תפס מנין בני קהת שמשמרתם היה הארון כו' וא"כ הם עמדו למטה ולא נחת למנין המאות דאין סברא שיהיו כלם למטה ומ"מ אף אם תקחה ותאמר שאף המאות היו למטה מ"מ של גריזים יהיו מרובצן שהמאות לא היו אלא ת"ר לקהתי ולכלם בזמנין הראויים למשמרתם תק"פ ולא יגיע הרבה לאלף מדו"ק:

בא"ד שבטיים שעמדו על הר עיבל ש' ושבעת אלפים ותתק"ל ובפרטנן של הר גריזים ש' ועי"ז אלף ות"ת כצ"ל. ונ"ב פי' עם הלויים אבל זולת הלויים לא היו כי אם רצ"ג אלף ות"ת אלא שהלויים היו כ"ג אלף ע"ש:

בא"ד פחותין והשתא שלא היה כל שבט לוי שם צ"ל שעמדו לויים כו' כ"ד אלף משמעון אלא שלשה אלפים או פחות ועלה קאי רבי יוסי כו' כצ"ל. ונ"ב וה"פ אם תחלק הכ"ד אלף למנין השבטים לא יגיע יותר משלש אלפים ואם לפי המנין אפילו שלש אלפים לא יגיע מדו"ק:

בא"ד לדברייך כשאתה מחסר כו' כדפרישי' שהמגפה כו' כצ"ל:

בד"ה כ"ה כו' פי' לתנא דתני התם כו' חצי מכאן ונ"ל דעל כו. היה כתוב ב"ג ועל הראשונה כו' כצ"ל:

דף לו:

רש"י בד"ה לא כדרך כו' יעמדו אתכם וננ' כצ"ל והס"ד:

בד"ה מרובה כו' הר עיבל ממועט שבחציו כצ"ל והס"ד והד"א:

בד"ה יהודה שקידש שם שמים כו' כלקמן כצ"ל והס"ד:

בד"ה מידי אבירותיו של יעקב הס"ד:

בד"ה רועה ישראל כו' נאמר הס"ד:

בד"ה אלה תולדות כו' מיוסף הס"ד:

תוס' בד"ה באותו שעה כו' מאנשי הבית שם בבית דמשמע דוקא מאנשי בית לא היה שם כו' היה שם יזהו דמות כו' כצ"ל:

בד"ה איתשיל ושמא אוקמיה במלתא דניזום כו' כצ"ל:

דף לז.

רש"י בד"ה שכבר נאמר כו' למטה היו הס"ד. ואח"כ בן חמשים הוא ג"כ ס"ד:

בד"ה על הר כו' בתורה הס"ד ואח"כ הסקרים הוא ג"כ ס"ד:

בד"ה ד' כו' הרי שמנה הס"ד ואח"כ ולעשות הס"ד:

תוס' בד"ה והיו שרי כו' לים ששרתה שכונה כו' כצ"ל:

בד"ה א"א כו' ומה מקיים אני הדין תנייה כו' כצ"ל. ונ"ב כמו קרייא:

בד"ה מאי על כו' נותנין בו בזיכי כו' ואטפחיים ריוח כו' וי"ל משום כו' דאמרינן על ממש דבעי שם רבי יצחק כו' כתיב מ"מ הכא כולי עלמא כו' שבע שבע א"ר רואין את העליונות כצ"ל. ונ"ב פי' שסדר המערכה הוא בשש חלות ונמצא דכי יהיב לבונה על השביעית איכא חציצה:

בא"ד כאילו אינן והא בעינן ונתת על המערכת לבונה מאי על בסמוך ורבי לטעמי' דאמר על בסמוך כו' יהתם גבי בזיכי כו' עוד דכי יהיב בסמוך הוי דרך כבוד כו' כצ"ל:

דף לז:

נמרא שמונה ושמונה הרי שש עשרה כו' של זה שך גרמו לי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ארבעים כו' תלתא זימני הוי מ"ח מוציא כו' כצ"ל:

בד"ה ר"ש כו' כמנין שהיו במדבר שכל אחד כו' כצ"ל. ונ"ב כך נ"ל להגיה והיינו בסוף מ' שנה:

בד"ה מאי בינייהו כו' ובמאי פליגי הס"ד:

בד"ה א"ר משרשיה כו' וכל אחד מששים רבוא הללו קיבל עליו בריתות ששים רבוא כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל:

בד"ה אלא זה כו' עבודת כוכבים ארורים כו' ואמו הבא על אשת איש כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה ר"ש בן יהודה כו' שנכללו ונפרטו דברים שנכללו ולא נפרטו א"ל כן א"ר יוחנן כו' זה החזן שהוא עומד כו' שלמטה דאמר רב הונא כו' קרע יאשיהו ואמר עלי להקים אמר רבי אחא כו' לא למד ולא לימד כו' כצ"ל:

בד"ה אמר רב משרשיא כו' לתרי"ג מצות קע"ג ריבוא ריבואות וחמשה אלפים ריבואות ות"ת ריבואות י'עוד שלשים ריבואות וחמשים אלפים וחמשה אלפים ומאתים בריתות כו' כצ"ל. ונ"ב דע שאלף פעמים מאה אלפים הוא אלף ריבוא פעמים ריבוא ונמצא שהוא קע"ז אלפים פעמים מאה אלפים וחמש מאות פעמים מאה אלפים ופ"ג פעמים מאה אלפים ונ"ה אלפים ושני מאות ושורש החשבון הוא בענין זה תרי"ג פעמים מ"ח הוא כ"ט אלף וד' מאות וכ"ד וישראלים היו ס' ריבוא דהיינו שש מאות אלף ועוד שלשת אלפים וה' מאות וחמשים כ"ט אלף פעמים שש מאות אלף הוא קע"ד אלף פעמים מאות אלפים יד' מאות פעמים שש מאות אלף הוא שני אלפים פעמים מאת אלף ועוד ד' מאות פעמים מאת אלף יכ"ד פעמים שש מאות אלף הוא קמ"ד פעמים מאת אלף ושוב תחשוב כ"ט אלף פעמים שלש אלפים הוא פ"ז אלף פעמים אלף שהוא שמנה מאות פעמים מאה אלפים ושבעים פעמים מאה אלפים וארבע מאות פעמים שלשת אלפים הוא י"ב פעמים מאת אלף וכ"ד פעמים שלשה אלפים הוא ע"ב אלפים שוב חשוב כ"ט אלף פעמים חמשה מאות הוא י"ד אלף פעמים אלף וחמשה מאות אלפים דהיינו מאה פעמים מאת אלף וארבעים וחמשה פעמים מאת אלף וארבע מאות פעמים חמשה מאות הוא שני

רשייש

דאין דרך לגמוע תיכף אחר צלייה מפני שהיא חמה ביותר. והשהייה שבינתיים כדי לצנגה קצת הוא בכדי צלייה או גמיעה:

דף ד:

גמרא עולא אמר כאילו בנה במה. ועיין פרש"י והוסף בזה על הא דריו"ח משום רשב"י לאמר כאילו עובד כו'. דעובר ג"כ על לא תעשה לך פסל:

רש"י ד"ה היא תצוד מבע"ל. מש"כ הרש"א בח"א דהל"ל הוא יצוד מבע"ל. פשוט דקאי אנפש יקרה דהוא לשון נקבה. ומש"כ רש"י בדבור הקודם רודף וצל. הסב הדבר כלפי הנוף שהוא ל"ז (ומצאתי שכבר הושג בזה) אבל לי קשה דמאי פריך רבא הלא מצינו כה"ג כמש"כ בקדושין (ל ב) בתמ"ה אס ברזל ע"ש. וי"ל ש"ה דהפעל קודם לשם:

תד"ה היא. וה"מ בפ"ב דיבמות (כא). ככ"ל:

דף ה.

רש"י ד"ה כאשרה. שצריך לשרש אחריה. ככ"ל וכ"ה בע"י. ומש"כ מואבדתם את שמם. שנה משנתו כריב"י בע"ז (מה ב) דרבנן שם ילפי לה מן אבד תאבדון:

דף ו:

גמרא אמר אביי ה"ק כו' אל תדברי ונסתרה כו' עדיין מותרת לביתה. בתור"ע הקשה מדוע לא נפשוט ממתניתין דעוברת על דת אינה נאסרת. ולעד"נ לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' סוטה לאפילו קנא לה על שנים כאלח ואפי' הם שני אחיה או אביה ואחיה ה"ז אסורה וע"ש במל"מ דהרבותא היא לאינס אסורים ביחוד. וא"כ י"ל דמתניתין מיירי באביה או בבנה או באחיה לאינה עוברת ע"ד בהתיחדותם. ולפ"ז נדחו דברי התוס' לקמן (כה) בד"ה ש"מ ודברי הה"מ בשם הרשב"א בפכ"ד מהל' אישות הט"ז. ומה שהקשה עוד מהא דקי"ל דאין אוסרין על היחוד. הן לפי' התוס' בקדושין (ר"ד פא) דמיירי בפנייה ואי ניחא. ואף לפרש"י שם ופי' ר"ת בכתובות (יג) בתק"ה מעלה. י"ל דדוקא יש לו בנים ממנה ומשום לעז. ועי"ל ע"פ מש"כ התוס' בקדושין (כג ב) דרוצה לפשוט ממשנה או ברייתא אע"ג דמצי למיפסט מאמוראי:

תוס' ד"ה הא. דדיבור סתירה הוא כו' ולשון נקי הוא כדתנן כו'. עמש"כ בכתובות (יג):

תד"ה לאחר. אבל קשיא מפ' האומר כו' ואבתי אחות אשה מגלן. לע"ד י"ל דרב יוסף יאמר דדרשה דהתם נפקא מאחר דכתיב גבי פן ימות במלחמה דקיחה לשון קדושין גם כן:

דף ו.

תד"ה אשת. מש"כ המהרש"א דהך דמתניתין הוה בכלל ח"ל דהתם אישתימתי' דברי התוס' ביבמות (יא) ל"ה צרת סוטה. דבסוטה שנסתרה ליכא לאו וע"ש (בע"ב) בתור"ה מאי נסתרה ובמש"כ שם בס"ד:

במשנה והאומרת איני שותה ושבעלה א"ר להשקותה. ביבמות (צה) ובתוס' מוכח דאפי' רוצים אח"כ אינו כלום ושוכ אינה שותה. ועמל"מ רפ"ב מה"ס:

גמ' אר"ע הא מילתא כו'. הנה"ש ציין ליבמות (נו) וכן איתא עוד שם (נח) ובב"ב (נג ב):

שם מדחה אתה את המים בפני כה"ג השותות. נראה דר"ל דנשים שנטמאו ושתו אס לא תבדקנה יוציאו לעז על המים לומר שאין בהם ממש וכ"מ בתוספות ורש"י לא פירש כן:

רש"י ד"ה סוטה שיש לה עדים. שראו שנטמאה מזה. עמל"מ פ"א מה"ס הלי"ד:

תד"ה אם. י"ל הגשים כו' יוציאו שם רע כו'. נראה דר"ל על המים וכמש"כ בסמוך:

דף ו:

רש"י ד"ה קדש הקומץ. שהסבין של כלי שרת כו'. וכ"כ לקמן סוף (דף יד). ועי' תוספות ר"פ איזהו:

רד"ה שמת הוא. דאמאן בעינן למשריי'. קשה דהא איכא למשריי' לבועל וליבם ולתרומה. ומה סני ליה הא דקאמר הש"ס ביבמות (לח ב) והביא האיש את אשתו א"ר וליכא וכן פי' בעצמו לקמן (כד) בד"ה ולא שותית:

תד"ה כי. קשיא כיון דהוא היה מביא כו' מ"ש כו'. ולע"ד שגא ושגא דהתם החוב דקרבנות מוטל עליה רק שהוא חייב להביא בעדה לר"י מתנאי ב"ד ולרבנן מיירי דאקני לה אחרנין שפיר כי חייבבהו ב"ד או כי מקני מילתא דצריכה כו' כמבואר בגמרא שם. אבל הכא התורה הטילה עליו הבאת המנחה בעצם ודמיא להיכא שהבהמה שלה דהתם. ועי' לקמן (כג) תד"ה כל. ומה שהקשו עוד ממי שנדר בגזיר כו'. לע"ד הא לא דמי אלא לאם עד שלא נגנבה נדר דה"ה נזיר מטעם דהוה נולד. דהא עיקר טעונתא הוא דאם היה יודע שיבואו עדים לא הקדיש. וביאתם הוה נולד. ידיעתם שהיה מקודש לא משוי ליה להקדש טעות כיון דהוא אינו יודע. ולסבא זו שהוא אינו יודע הקדיש. ואף שאילו הוה ידע שיתבדר ע"י עדים לא היה מקדיש. הבריר הוה נולד. וגם דברי התוספות לקמן (כב ב) בד"ה ושבעלה מש"כ דגבי באו עדים להכי הוה הקדש טעות דהרי העון מבורר צ"ע דהרי לפי סוגיא דהכא טעם זה אינו משווה להקדש טעות אלא במה שאינו עומד להתבדר לר"ש כיון שיש עדים וא"כ כשבעלה בא עליה נמי. ואולי י"ל דסברתם שטעם בטולת הבדיקה כשיש עדים הוא משום דקוף סוף יבורר הדבר. וק"ק לפמש"כ מ"ט דר"מ באשם תלוי בגודע לו שחטא דתצא ותרעה בעדר (כריתות רפ"ו דבריייתא). הלא הידיעה הוה נולד. והחטא גופיה אינו משהו לטעות דהא מפני כן הוא מפרישו שגא חטא. וי"ל. ועי' לקמן בתניי"ט פ"ג מ"ו ד"ה האומרת שדבריו מגומגמן בישוב קושיות התוס'. וגם נראה דאישתימתיה הא דריו"ח ברפ"ו דכריתות דמחלק דדוקא בא"ת גומר ומקדיש אבל במנחת קנאות לא:

דף ז.

גמרא ואומר מים גגובים ימתקו. התוס' נדחקו בזה. וגם קשה דגדה הוה ג"כ מים גגובים. ול"נ דהכוונה על ספייה דקרא (ולהכי אמר וגו') ולחם סתרים יעם. ולחם הוא כינוי לתשמיש כדכתיב כי אם הלחם אשר הוא אוכל (בראשית לט ו) ע"ש פרש"י. וסתרים היינו שנסתרה. ועוד נל"פ ע"פ הא דאיתא בשלהי

דף ב.

במשנה נכנסה עמו לבח"ס ושהתה עמו כו'. ככ"ל:

רש"י ד"ה אסורה לביתה. שלשה נטמאה כו' וקנא את אשתו והיא נטמאה. והיתה אם נטמאה. תחת אישה ונטמאה. ככ"ל עי' לקמן בפ' כשם:

תד"ה המקנא דיעבד. והא קתני בסוף א"ע ההולך לשחוט א"פ. ק"ל דהתם ולא דיעבד הוא ללכתחלה ה"ל לבער את חמצו קודם הילוכו:

דף ב:

נמרא אר"ח מסורא לא לימא כו' בזה"ו כו' דלמא קי"ל כריב"י כו' וליכא האידנא כו'. קשה מאי איריא בזה"ז אפי' בזמן המקדש נמי כיון דלא קים לן דהלכה כריב"י א"כ לא יוכל להשקותה. ועתיי"ט שדבריו מגומגמן בזה. ונ"ל דר"ח סתמא קאמר לא לימא וכולל בזה בין ע"פ עדים ובין בינו לבינה. ומשום ע"פ עדים נקיט בזה"ז דבזמן המקדש ל"ל בה כסברת התניי"ט בסה"ד. ואולי לזה כוון רש"י במש"כ אפי' בינו לבינה ור"ל דכש"כ בפני עדים. אבל ק"ל מאי דקאמר דלמא הלכה כריב"י דא"כ בכ"מ דפליג יחיד ארביס לחומרא לא געשה כרבים המקילין דלמא קי"ל כהיחיד והכא סתמא דמתניתין דלא כוותיה. וגם הוא לא קאמר רק לר"א. ור' יהושע פליג עליה והל' כר"י נגד ר"א. וגם הוא שמותי. לכן י"ל דודאי בכ"מ סמכין אכללי שבידינו בפסקי הלכות יחיד ורבים הלכה כרבים. פלוני ופלוני הלכה כפלוגי וכל כיוצא בזה. אלא דר"ח שמע להא דר"ל דבסמוך דאזיל בשיטת ריב"י. רק דהשמועה לא הוה ברירא ליה כ"כ לכן חשש אולי השמועה נכונה. ולהכי בזמן המקדש אין לחוש דאם יתבדר דהשמועה מכוננת ישקנה. יעוד דנסתדריק היו במקומן ומהן תצא תורה והלכה ברורה:

תד"ה כל. מוקי לה בפ' אחד ד"מ בדרישה (והוא שם הפרק) באחד מן התלמידים. ככ"ל:

בא"ד וי"ל דשבועת העדות כו' אלא בתביעת ממון כו'. ככ"ל:

דף ג.

נמרא רל"א אין אדם ע"ע אא"כ נכנס בו רוח שטות כו'. נ"ל דעיקרו קאי אקרא דועבר עליו רוח קנאה ימפרש להאי רוח דהוא רוח שטות וע"ד לתנא דברי"ש לקמן אין אדם כו' אא"כ נכנסה בו רוח כו'. ואזיל לשיטתיה לעיל דאסור לקנאות:

שם א"ל ועבר וכבר עבר אלא מעתה ועבר לכם כו'. לפמש"כ מקצת המדקדקים דאם קדם לו פעל עבר האו ו' העטוף. ואם פעל עתיד הוא ו' המהפך לכאורה לא מקשה מדי. דהכא קדימי ליה פעלי עוברים נטמאה. נתפשה. ושם קדימי ליה פעלי עתידים אס תעשן ואם תחלצו:

שם וקנא את אשתו כו' רע"א חובה. ופסק הרמב"ם כוותיה בפירושו ובחיבורו. וצריך טעם דלא פסק כסתם מתניתין דאסור לקנאות כדדייק הש"ס לעיל. וטעם התניי"ט תמוה. ול"נ משום דקאמרה הגמרא ימסתברא כמ"ד רוח טהרה כו'. ואף דרש"י פי' ומסתברא דרוח דקאמר רי"ש כו'. מ"מ מקאמר רשות וחובה לעילוי כו' משמע דפשיט מתרווייהו ולהכריע להלכה:

רש"י ד"ה קגויי אחרינא. או עבר כו'. ככ"ל:

תד"ה רי"ש. ובפ' השולח נמי אמר לעולם כו'. ככ"ל:

בא"ד והכא אמר וקנא חובה. ככ"ל:

תד"ה לה. במהרש"א בסה"ד יש ט"ם וצ"ל דבע"פ היה והוא ר"ת דבערב פסח:

דף ג:

נמרא ולהלן הוא אומר ע"פ שני עדים כו'. ככ"ל:

תד"ה ור"ע. תימה לר"ח כו' מאי הוה דריש בלה יטמא וי"ל כו' ואידי כו'. ולעד"נ דמבע"ל להא דדרשינן בת"כ לה יטמא על הודאי מטמא ולא על הספק הביאהו הרי"ף והרא"ש בהל"ק. ובזה נדחה דאיתת המשכנות יעקב דלא לפסוק כר"ח מלל"ק הש"ס ור"ע ס"ן כר"ח ולא אינטרך לה לאברים (כשיטת הרי"ף שם) דהא מ"מ אינטרין דדרשא דת"כ. ומאי דל"ק לרי"ש דמבע"ל להך דרשא וכללר"ח. משום דלרי"ש כיון דאינה אלא רשות פשיטא דספיקא לחומרא ובדמתה הני"י שם. אבל לר"ע שפיר אינטרך משום דספק מצוה היא וכמש"כ שם בגליון הרי"ף בשם ד"ת:

תד"ה מה. תימה כו'. התני"ח לקמן בפ' מי שקנא כתב ליישב דנוכל ללמוד מהא דע"א נאמן אפי' לאחר השקאה ולא בדקוה המים דלדרבה איכא רגל"ד איפכא כו'. אבל זה אינו כלום. דהאר"ש התם כיון דאיכא דיעב בה והיינו אפי' ע"א לפי' התוס' שם תו אין המים בודקין וא"כ נשאר הרגל"ד בתקפנ. יתבדרי' אמר מ"מ האמינה תורה ע"א בסוטה שרגל"ד משמע דכלא רגל"ד באמת א"נ:

דף ד.

רש"י (ברה"ע). כדי העראה דהיינו נשיקת אבר כו'. עי' לקמן סוף (דף כו) מחלוקת בזה:

תד"ה ב"ע. משום דצלייה קודמת לגמיעה. לפי מאי דמסיק לקמן דר"ע צלייה וגמיעה קאמר ואצלייה דקאמר ב"ע מוסף. א"ש טפי הא דמקדים לב"ע כדי לקצר בדברי ר"ע:

תד"ה א"ה. א"ג יתרץ בב"ע כדי למזוג ולשתות. דברי מהרש"א בכאן דחוקים. ול"נ משום דא"ת דמזינה ושתיא חד שיעורא ה"ל לר' יהושע למימר דבריייתא קמיייתא כדי מזינה לחודה בלישגא דר"א. והא דאמר ב"ע כדי לצלות ול"א כדי לשתותו לחודה בלישגא דר' יהושע אע"ג דחד שיעורא הם. נ"ל משום דכנלן היו יושבין ביחד בבהמ"ד כשנחלקו בזה ומסתמא הקדים ר"ע לומר דעתו לפני ב"ע תלמידו כדי לצלות בינה ולגומעה לכן ענה ב"ע אחריו כדי לצלות (ר"ל לבד) והבריייתא הקדימה לב"ע כדי לקצר כמש"כ לעיל. א"י יל"פ כוונתם כיון דמב"ע לחוד לא ה"מ למיפרך אלא בצירוף דר"א אע"ג דגם מרי"א לחוד לא סגי (כמש"כ המהרש"א) אס לא בצירוף דב"ע. כיון דתרווייהו צריכין אהדדי נקיט קמיייתא:

תד"ה א"ב. דברי המהרש"א בכאן לכאורה תמוהים מאד דזה הוה תרי הפכים בנושא אחד. דא"ת דצלייה וגמיעה חד שיעורא היא. א"כ תרווייהו בהדדי אינן אלא שיעור שתי גמיעות. וי"ל דבריו משום

רשייִש • סוטה

גדרים דניחא ליה ללא לימות בעל דתהוי עליה מים גנובים כו' ע"ש. הרי חזו"ן דס"ד דעביד אינש מלתא כי היכא דליהוי עליה להבא מים גנובים וה"נ גבי סוטה יצרו תוקפו טפי דאם יבוא עליה שוב לא יהיו המים בודקין אותה ותהיה אסורה עליו לעולם. ותהיה אליו מים גנובים כל ימי היותם:

רש"י ד"ה שמא יצטרך. ה"ג הואיל ושניהם אסורין בה כו'. לכאורה לא היה צריך לזה דאף אם לא היה אסור בה אלא אחד שמא יצטרך חבירו לנקביו. וי"ל ע"פ הא דאיתא בקדושין (פא) בעלה בעיר א"ח משום יחוד:

תד"ה גדה. וי"ל דוקא כו' דאין להן היתר כו' אבל גדה לא. בתנור"ע העלה בצע"ג דא"כ איך יליף ר"י סוטה מנדה מקו"ן ע"ש. ול"נ משום דסוטה ג"כ ל"ד לעריות דהא אפשר שתצא טהורה. אלא דק"ל מדוע לא כתבו דשאני גדה שכבר בא עליה וכדאיתא בכתובות (ד) וכמש"כ התוס' בעצמם בסה"ע:

במשנה ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה. וכתב התני"ט תמהו התוס' כו' קודם העלאה זו. לכאורה מהעלאה דמתניתין ל"ק ללא היתה אלא כדי ליגעה ואח"כ מורדין אותה וכמש"כ התני"ט בעצמו בסה"ל. וכן בקרא כתיב והעמידה לפני ה' קודם לקיחת הכהן את המים ואח"כ כתיב עוד הפעם יהעמיד הכהן את האשה לפני ה' עפרש"י סס. ודקדוק התוס' הוא מפריעת הראש ומנתינת המנחה על ידיה ושא"ד שזיגן כסדרן בקרא:

רש"י ד"ה שאינה כדאי. אינה ראויה להם. כצ"ל:

רד"ה שוברת. ואינה נהרגת שלא התרו כו'. תימה דאפי' לריב"ז דאשה חברה א"צ התראה. מכל מקום הא אין אדם נהרג על פי עצמו. ודוחק לומר דש"ה דאיכא רגלים לדבר:

רד"ה ששם. לפיכך לא קדשוה שיוכל לעמוד כו'. קשה דהרי היה יכול לעמוד חוץ לשער ולהכניס ידיו למוך השער אם היה קדוש. ובגמרא (ח) ד"ה לפני ה' פי' דלפני ה' הוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה. שוב נזכרתי שהתוס' ביבמות (ו ז) עמדו בזה ע"ש:

דף ז:

גמרא מיד שמע ה' קול יהודה. הב"ח מחק מלת מיד. וכן במכות ליתא:

תד"ה מה (הב'). ולא מיקרי רבן. קשה דהא מסקינן שם דכי קרא ליה רבן יב"ז ע"ש דהשתא. וי"ל משום דרבי שם במשנה קרי ליה בן זכאי ע"ש דמעיקרא. לכן לא מסתבר להו דמכללתין יקראוהו רבן ע"ש דהשתא:

דף ח.

גמרא דתניא אין קרבנו ש"א קרב כו'. אולי צ"ל דתגן כי מתניתין היא בתענית שם בשינוי לשון קצת עמש"כ בגיטין (פ"ה):

רש"י ד"ה אותה. והשביע אותה הכהן. עי' בנה"ש שהביא משכה"ג להגיה ברמב"ם והקריב אותה. יכ"ה בתוספתא הביאה המהרש"א בתק"ה איכא וכ"ה בספרי ובמדרש נשא בפנים שניים ועמש"כ שם אית כ"ב:

תד"ה כאן. ותיימה והא טהרת ב' מצורעין כו'. מה שהעלה המהרש"א בצ"ע ע"ש. לי דבריהם מכוונים. דהרי צריך האלון להביא את העבד לפני ב"ד קודם הרציעה ומשמע מפרש"י דשני אלונים יכולים להביא את עבדיהם לפני ב"ד אחד ועי"ז תמהו ספיר מב' מצורעין. אולם ל"נ דכוונת רש"י או באלון אחד. ילכאורה ה"נ כיון דהתרת גדר הוה מצוה כדאיתא בגדרים (נט) לא היה ראוי לכתחלה להתיר לב' אנשים כאחד או ב' גדרים לאיש אחד. אבל בטלה דעתי נגד דעת הרמב"ן הובאה להלכה בשו"ע סי' רכ"ח סמ"ו. ונ"ל ראיה מהא דאיצטריך למעט בחולין (כט) מתוצחהו שלא יהיה אחד שזחט שני זבחים כאחת יל"א דתופוק ליה משום דאין עושין מצות חבילות:

תד"ה האיש. הלבך לרבנן לא שמענו מה"ת מה דינה. לפי סוגיין י"ל דגס לר"י לא פי' התורה מה דינה. רק כיון דהרהורא ליכא. לכן ס"ל דנסקלת ערומה משום צערא דגופה. והוה א"ש לפ"ז הא דלקמן לימא דר"נ תנאי היא. אבל בסנהדרין משמע דלר"י מה"ת נסקלת ערומה וכפרש"י שם. ועמש"כ שם:

דף ח:

תד"ה מי. וזה שהרג בשוגג עולה כו'. שם בגמרא הגי' יורד וכן נכון דבדרך עלייה אינו גולה כדאיתא שם ברה"פ במשנה. שוב ראיתי דגס רש"י בפיה"ת כתב עולה והמזרחי נדחק שם:

דף ט.

תד"ה מנימין. אלא עמוז נושא מצרית. לכאורה אף אם לא נתבלבלו זה מותר אפי' לר' יהודה כדאיתא בקדושין (עד) במשנה כל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זב"ז וכדמסיק רבא שם. וצ"ל דכוונתו על מצרית שלישית וכר"י:

בא"ד ופר"ת כו' ארץ מצרים לא בלבד כדכתיב בפרעה נכה כו'. קשה מאי ראיה היא זו דהרי על רבא דקאמר וא' ששתת בימי פרעה נכה אמר הש"ס וכ"ת הנך אדוו והני אחריני נינהו. וי"ל דכוונתם דמנימין לא ס"ל כן וכדדחי הגמרא הוכ"ת מדידיה:

דף ט:

גמרא וגחזי ואבשלום ואדוניהו. ל"י מדוע הקדים לנחזי המאוחר בזמן לאבשלום ואדוניהו:

רש"י ד"ה קין. ששתי תאומות נולדו עמו. עי' סנהדרין (לח ב) תק"ה וירדו:

דף י.

גמרא אלא מעתה לא ימחה. נ"ל דקאי על שמש לא על שמשון וכ"מ מפירש"י ותוס'. תדע מהא דלא פריך לקמן אהא דיהודה נקרא כולו ע"ש של הקב"ה. והרש"א בח"א במחכ"ת שנה בזה:

שם צדקיה בעיניו אסא ברגליו. צריך טעם על מה שהקדים צדקיה המאוחר בזמן לאסא המוקדם:

רש"י ד"ה במה בירכו. דבר המתרבה ומצוי כו'. כצ"ל וכ"ה בע"י:

רד"ה קמי רפוקא. דובלי מין ירק הוא. בע"ז (כח) העתיק רש"י מכאן דיבלי והד' הוא לשימוש. ונראה עוד דהכא היה גורם גרויח דובלי וכ"ה בע"י ולכן פי' סל. אולם בברכות (מ ב) משמע דדובלי הוא מין אילן. אמנם שם ט"ם וצ"ל דולבי וכן העתיק הר"ש בדמאי ע"ש. ומצאתי אח"ז שקדמני בזה השנ"א. ומלא כהמוסף שהביאו בערך דבל:

רד"ה יתומה אני. והיייתי קטנה כו'. עי' רש"א בח"א. אבל פשוט דרש"י כיון להצדיק גס אותה וכמו שפי' בד"ה שנתנה עיניס:

דף י:

תד"ה נוח. בחדי ג' עבירות שעומדים בפני פק"ג. כ"ג דצ"ל:

דף יא.

גמרא לדעה דכתיב כי אל דעות כו'. כצ"ל:

שם שרי מסיים דבר שמשים לבנים. עפרש"י. ועמש"כ בס"ד במדרש שמות פ"א אות ד':

רש"י ד"ה ונתחכם. לבקש לנו חכמה כנגדו. כצ"ל:

דף יא:

גמרא אם תשכבון בין שפתים וגו' בשכר כו'. נראה דמפרש האי אם לשמוש אשר עיין רש"י ר"ה (ג):

שם ומנקט להן שני עגולין כו'. כ"ה בש"ר פ"א:

שם וח"א בלה וחמותה. הא להקדים כלה לחמותה הוא משום לישנא דקרא בת קמה באמה כלה בחמותה (מיכה ז ו). והא דלא נקוט ג"כ בת ואמה הוא משום דשם הפסיק בינם בתיבת קמה. ונקיט לישנא דקרא בויקרא (יח ו):

דף יב.

גמרא וארדון כו' על שהיו פניה דומין לורד. היינו אחר שנתרפאה כמש"כ הרש"א. והואיל דהוא גרם לה כדלקמן שעשה לה כאב לכך נקרא שמו ארדן שעשה אותה כורד:

שם ובני חלאה צרת וצחר. כצ"ל בח':

שם אפשר בת ק"ל שנה הויא וק"ל בת. עמש"כ במדרש שם במ"ת:

שם א"ר יהודה בר זבינא שנולדו בה סימני נערות. כצ"ל כבאינך וכ"ה בע"י ובמדרש:

שם ותרא אותו כי טוב הוא תניא רמ"א טוב שמו כו'. עמש"כ שם בס"ד:

שם רנ"א הגון לגביאות אחרים כו'. לפמש"כ שם הוה זה פלונתא אחרת מה היה טיובותיה ומלא כהתנוס' שכתבו שחזר בו ר"מ:

שם ממטו ינוקא התם כי היכי דלישמעינה כו'. בע"י ובמדרש גי' אחרות יותר מכוונות:

שם מ"ש גומא א"ר אלעזר כו'. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה ששיכב א"ע. ע"ש שמרד בעצת מרגלים. כ"ה במנילה (יג):

דף יב:

גמרא ותרד כו' אריו"ח כו' לרחוץ מגלולי ב"א. מנילה שם:

שם כיון דחזו דקא בעא לאצולי כו'. כ"ה בע"י:

שם מ"ד שפחתה מדלא כתיב ידה. והא דלא כתיב שפחתה נראה משום דשפחה יותר פחותה מאמה דהיא לתשמישים פחותים וכבדים. ולכן בבת ישראל כתיב וכי ימכור את בתו לאמה ולא כתיב לשפחה וכן בכ"מ והוא משום דבישראל כתיב לא תעבדו בו עבדות עבד לא תרדה בו בפרך וגו'. ויובן בזה מאמר אבינול הנה אמתך לשפחה לרחון כו' (שמואל א כ"ה:מ"א) וכיון דגבריאל המית כולן ולא שייר אלא אחת מסתמא היותר חשובה הותר:

שם א"ת שברת אלא שרבבת. כ"ה גי' רש"י ותנן' במנילה:

שם מילדי העברים זה מנא ידעה. ואע"ג דראתה עמו שכינה. הלא איצטגוניני פרעה לא ידעו מושיען של ישראל דאלוי מצרי הוא:

רש"י ד"ה המצפצפים. מצפצפים כעגורים ומהגים כיונים. הוא מלשון הכתוב (ישעיה לח יד):

רד"ה שירה. ויז"ט אחרון ש"פ היה. הס"ד ומה"ד דאמר מר:

רד"ה שהלכה בזריות. כמו חזק ואמץ תקיף ועלם. לפנינו באונקלוס שם הגי' ואלס. אבל כוונתו על ת"י (ביהשע א):

דף יג.

גמרא (ברה"ע) עתידה אמי כו'. לעיל (יא ב):

שם פתחינהו יעקב לעיניו כו'. עי' תענית (ה ב) ובתק"ה יעקב:

רש"י ד"ה ל"ו בתרים. עי' כה"ד. וקשה דהא האלופים השניים עדיין לא היו אז בעולם דהם היו אחר מיתת הדר האחרון בשמנה המלכים בימי שאול. ואיך יתכן דתימן וקנו הנזכרים שמה הם המה הכתובים למעלה בבני אילוף והאריכו ימים כ"כ. ועוד דשמות האלופים האחרונים לפירושו בתורה אינם שמם העצמי אלא לשם מקומם. וי"ל כ"ז בדוחק. ועי' בפி' הביאור שם:

רד"ה כדי שיתברכו מימיו. ואם משפחת מצרים כו' ולא עליהם יהיה אותו הנחר כו'. עמש"כ בשמות רבה פ"ג אות י"ג בס"ד:

תד"ה סרח. מכיר ויאיר כו' נולדו בימי יעקב והיו מבאי הארץ. כן מבואר בב"ב (קכא ב):

דף יג:

גמרא רנ"א ימת שם משה. כ"מ בפרש"י בע"י וכ"ה שם בריי"ף:

רש"י (ברה"ע) התחת אלהים אני. כצ"ל:

דף יד.

רש"י ד"ה כפיפה. סל של נצרי דקל. כצ"ל:

רד"ה וזו אינה טעונה. דכתיב בה לא יצוק עליו שמן. כצ"ל:

דף יד:

גמרא דכתיב והגישא אל המזבח. כצ"ל:

רשי"ש • סוטה

רש"י ד"ה הקרב אותה (בסופו). דאין מפסיק כלום כו' פתוח הוא כו' ככל חללו של היכל. משמע דאין נקרא לפני ה' אלא נגד חללו של היכל ושלא יהא מפסיק אפי' האולם. והרי הקרן אינו נגד חללו וגם איכא הפסק כותל אולם. וצ"ל דקוּא אס לא היה כתוב אלא לפני ה' בלבד ה"א שיהא ממש נגד חללו ובלי הפסק. אבל כיון דכתיב ג"כ אל פני המזבח ע"כ גם זה מיקרי לפני ה' וכ"מ בדבריו לקמן:

רד"ה מנחה גופה. אלא יכוף הכלי בו'. לפ"ז לא א"ש כ"כ מאי דקאמר ע"ז מה הקרבה כו' בכלי:

רד"ה סכין. הוי כלי שרת. עי' מה שציינתי לעיל (ו ב):

דף טו.

נמרא והאיכא מנחת חוטא דר"א לא ישיים בו'. המציין לבמדבר טעה וצ"ץ לויקרא ה':

רש"י ד"ה ה"ק. כלומר חדא מהני מעליותא אית בהו. לכאורה אית בהו תרתי דגרש בשעורים הוא כמו סלת בחטים כמו שפי' במתניתין. ואולי מפני דשם סלת מ"מ אינו נופל אלא בחטים ועי' בפי' הרמב"ס:

רד"ה נסכים. סלת למנחה עשרון בו'. כצ"ל. והוא כמש"כ התוי"ט בפ"ה דשקלים בשם הרמב"ם ולפעמים קורין לכל (ר"ל הסלת בלול והיין) נסכים כו':

תד"ה סבר. וא"ת שמואל ס"ל בו'. פי' וא"ת לתרן הסתירה. דשמואל לחוד הוא דס"ל דלר"א הקפר נזיר טהור לאו חוטא הוא. אבל סתמא דגמרא לא סברה כן אכתי תקשה דשמואל אדשמואל כו':

בא"ד מיהו תקשה בו' דאמר בפ"ק דתענית (כצ"ל) כו' ומוקי לה שמואל ביושב בתענית כו'. נ"ל דר"ל יאיתא הבריייתא כרבנן דפליגי עליה דראש"ק דאמרי דלאו חוטא הוא וכה"ג כתבו לעיל:

בא"ד נזיר כי מיייתי בו' אלא לאחולי בו'. מש"כ המהרש"א ללפנינו הגירסא שם אלא לאשתריווי באכילת קדשים. לא שת לבו דגוי' זו ומאי משובשת היא ללאכילת קדשים ל"ץ לשום קרבן וכדאיתא שם בגמרא רפ"ב. וכן הגיה שם הבה"ז:

דף טז:

במשנה פיילי של חרס. בתור"ע הכריע דל"ג חדשה במשנה (ולפלגא שלא נסתיע מהא דבמשנה שבגמרא ללפנינו ליתנה ושכן מוכח בירושלמי ע"ש ובק"ע) מדהביא עלה בגמרא תנא כו'. ואם היתה מלת חדשה במשנה מה חיושה לנו בהביאה התנא. וזה אינו מכריע דמצינו כיוצא בזה בעז"ר (לד) תנו רבנן החרצנים כו'. ובבבורות (מח ב) תנו רבנן הוא לפדות כו'. ובחלק (קנט) תנו רבנן אנשי סדום כו'. ועי' סוכה (מח) תד"ה ועולת העוף. ועיין לעיל דבא לחדש לנו דרי"ש אמרה ואזיל לשיטתיה במי כיור (לפי הס"ל) ורבנן פליגי עליה. ומש"כ עוד דאי גרסין במשנה חדשה יקשה עלה (לפי הס"ל) ליבעי נמי מים חיים. תמוה דנימא ה"נ וכדרי"ש. ונראה דלשון התוי"ט אטעייא במחכ"ת במש"כ ולפיכך ל"ק להכא סתם כו' וברפ"ב דזבחים כו'. וסבר דר"ל במשנה שם. אבל כוונתו להרע"ב שהביא כן להלכה יע"ש בגמרא (כב). ואדרבה נ"ל ראה דסתם מתניתין סברה דמי כיור מי מעיין הס וכרי"ש מתנן (סוכה שם) ניסוך המים כו' מן השלוח והוא מעיין כדפרש"י ע"ש וע"ש בתנא' (סע"ב) ובמש"כ שם במשנה להוכיח דלניסוך הוא דוקא מי מעיין. ותנן שם נשפכה כו' היה ממלא מן הכיור אלמא דמי מעיין הוא. ועד שראיתי להש"ק בירושלמי דמקשה ל"ל לרבא למילף מן בכלי האל מגופיה דקרא נשמע להכתיב מים קדושים בכ"ח ונימא דכלי דומיא דמים כו'. ולק"מ דרבא רוצה ליישב אף לרבנן דס"ל דמי כיור משאר מימות הן כמש"כ התוי"ט. ועוד דאף לרי"ש אטו מי כיור כתיב. מים קדושים כתיב והיינו שנתקדשו בכלי כמש"כ רש"י מספרי. וא"כ אפילו שאר מימות נמי. (ואף דבירושלמי ל"מ כן ע"ש. י"ל דגמרתינו פליגא עליה בזה). והא דלוקחין מן הכיור טעם אנדה יש במדרש הביאו רש"י בטימוקוי:

רש"י ד"ה ומן העפר. אי לא הוה כתיב בקרקע משמע דאינו מקפיד בו'. כ"ה הנ"י וישר וכ"כ המהרש"א. ומה שהוסיפו בד"ח ממהרש"ל. הוא מנומנס ולל"ץ:

תד"ה ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיור הן בו'. הן לדעת הטור אי"ח ר"ס ק"ם דמים שנשתנו מראוין אפי' מחמת עצמן פסולין לנט"י. נראה דכש"כ לקדוש. ואף להחולקין עליו מודו דמחמת עשן (דומיא דנתאכמו פניו דהכא) פסולין ע"ש בהגר"א סק"א וכו'. והב"י כתב שם בשם הא"ה דיליף מקדוש דכתיב ביה מים יתירא. ולפ"ז אין מקום לתמיהתם. ולפמש"כ לעיל בסמוך דמי כיור ליתא מה"ת תשאר התימה:

תד"ה והא התם. בירושלמי איתא לר"א והלא ק"ו הוא ומה אם המצורע שאין המלאכה פוסלת בו כו' ע"ש. וכ' הש"ק שם הרי מבואר כפרש"י ודלא כהתוספתא שהביאו התנא'. ול"ג דמדסיים הירושלמי חטאת שהמלאכה פוסלת בה בשלון נקבה מוכח דלא קאי אחיוב אלא על מעשיה. ודכוותה אינה פוסלת במצורע אבל אם נעשה מלאכה באיזוב גופיה איכא למימר דפסול וכהתוספתא:

דף טז.

רש"י ל"ה ארנב"י. דכתיב בהדיא והלכה עוקבת. הס"ד ומה"ד מוספת:

תד"ה לרבות. משום דהוה מנחת חובת יחיד שא"ק לה זמן. כצ"ל:

בא"ד ואין חילוק אלא בבמת יחיד שבראש גגו. כצ"ל:

תוד"ה ואם (בסופו). אי לאו משום דהכא בקרקע כתיב. כצ"ל:

דף טז:

תד"ה מביא. דת"ק דר"י לא סגי ליה ברביעית. הנוסחא שלפנינו יפה ומתוקנת והיא ג"כ גוי' המהרש"א. י'הנה"ש שבגליון בשם מהרש"ל מנומנת:

תד"ה מביא (הב'). י"ל ניכר דקאמר ממשותי של דם כו'. וכ' הק"א דאלו היה הכוונה על המראה לבד הל"ג במים דהמראה הוא בתוך המים. אבל על המים משמעו ממשות הדם. ובזה יובן מש"כ רש"י דל"ג במים דהא על המים כתיב בקרא. ששאלני בני הרב כו' מו"ה מתת' שי' דאולי הכוונה על הכתוב בטהרת הבית דכתיב שם ובמים. וכן בת"כ שנויה דרשה זו על הכתוב בטהרת גוף המצורע:

תד"ה שינה. והכתיב כו' וידק לעפר וכן כו' דק לעפר. ולעז"נ דשם שבא בשמוש למ"ד פירושו שעשאו דק כעפר כמו וימס לבב העם ויהי למים (ויהושע ז ה) שתרגמו בו [ווי"א וואסע"ר] :

דף יז.

נמרא א"ר ודאשה עדיפא מדאיש כו'. עי' לעיל (ג ב) אילי ואילי באיתתא:

רש"י (במשנה) ד"ה מאם. וגם בסוף ובאו כו' אינו כותב סוף המקרא כו'. כצ"ל:

רד"ה שבמשנה תורה. דאלה איקרו כדכתיב בו'. נראה דרצה בזה ליישב מדוע ל"א נמי שבת"כ. ונ"ל עוד דבת"כ נאמרו בל"ר על כלל ישראל. משא"כ דבמ"ת נאמרו בל"י. ומה שבחר ביכבה כו' הוא דרצה להשוות להקללות הנאמרות בפרשה דהן מכות שבגופה. אולם לקמן בד"ה כולוה הזכיר גם כן שבת"כ ולא עמלתי ע"ד הרחבה:

תד"ה אר"ת (בסופו). שאסר ממון חבירו עליו. כ"נ דצ"ל:

תד"ה מפני. ורקיע לספיר וספיר לכסא דכתיב ואראה וחנוה אל הרקיע וגו'. כצ"ל והוא ביחזקאל יו"ד. אולם קשה מדוע לא הביאו מהמוקדם (שם א כו) כמו בגמרתנו:

תד"ה לא (בע"ב). תניא ראבש"א רואה אני את דברי ר"א ב"ש מדברי אבא כו'. ק"ל מקדושין (ס"ד לא) ת"ר אחיו מורא כו' ולא מכריעו ופרש"י לא יאמר נראין דברי פלוני. והש"ך בסי' ר"מ סק"ב כתב דאף שלא בפניו אסור:

דף יז:

תד"ה שנאמר. דתנא אר"מ בו' היינו נותנים קנקנתום בו'. כ"ה הגירסא הישנה. ונראה דכוונת הירושלמי לסיומא דבריייתא (כאשר הובאה לקמן ב) כשבאתי אצל ר"ע אסרה עלי. ובירושלמי שלפנינו גי' אחרת ע"ש. ונראה שהנה ע"פ פי' קה"ע ואינו נכון:

תד"ה מה. דהא על פי התורה כתיב גבי ז"מ דמשתעי בד"ג. ולע"ד לק"מ דהא ז"מ חייב אפילו כי איפלוגו בדיני ממונות כדאיתא בסנהדרין (פז ב) ועי' קאמר ועל המשפט:

תד"ה דכתיב (בסופו). והאלה דרשי להו דלרשא אחריתו. נראה כוונתם דכיון דקיבלו דשמע אתי לרבות כל לשון. ובראשונות מתהפכין סדורי הדברים כמו לא ידעתי בלה"ק. ובל"א (איך וויים ניכט) וכן הרבה. לכן מהאלה כיון דיש דלורשו דלרשא אחריתי לא הוה דרשינן מיניה למעוטי למפרע משום דסותר קצת דלרשא דשמע. אבל והיו ע"כ אתי להוציא למפרע דל"ל מה למידרש מיניה זולתו. והדברים אף דל"ל ג"כ מה לדרוש מיני'. צ"ל ע"כ דלא משמע להו כלל. עי' קדושין (ה) תד"ה וריה"ג. אולם מש"כ דהאלה אתי דלרשא אחריתי. משמע דלא קים להו הדרשא. ותימה דבברכות שם איתא דר"א דריש מיניה דע"כ צריכה כוונה כו' וגם לר"ע שם איצטרך ליה כמש"כ התנא' שם:

תד"ה כתבה איגרת. מיהו ל"י אם שרטט אותה כו' לאחר כתיבה כו' כשרה בהכי או לא. הגרע"א בתשו' נ' תמה דהא מהא דהקומץ רבה שהביאו לקמן בסמוך דמקשה טעמא דאין מורדין אבל משום שירטוט לא. מוכח דלא מהני. דאי מהני הא משום שירטוט יכול לשרטט אח"כ. ולעז"נ דע"כ לא נסתפקו אלא היכא דכתב מתחלה לשם מגילת סוטה דהוה ראוי אז לבילה דשירטוט. אפשר לומר דמהני גם אח"כ. אבל התם דכתב מתחלה לשם תפילין דהוה הלכה דלא מצי לשרטט להו. או משום דכל הפטור ועושה נקרא דאיוט כדמסקי התנא'. ואפי' אם הוה מצי לשרטטן מ"מ כיון דמציה מיהא ליכא ולא היו ראויין קודם כתיבתן לבילה דמצות שירטוט ומאי לא מהני אח"כ. וכה"ג ממש מצאתי להש"א תשו' כ"ו על הא דר"י א"ש בפסחים כה"מ מברך עליהן עובר לעשייתן שכ' אע"ג דמודה שמואל דאם לא ברך קודם מברך אח"כ מ"מ ה"מ בראוי לברך קודם אבל טבילת גר כו' דא"ר לברך קודם ה"ל א"ר לבילה ולא יברך כלל ע"ש ונכון בעז"ה:

תד"ה כתבה על. לפרש"י בדפיין של ס"ת. כצ"ל:

בא"ד אהא דהרי זה גיטך כו'. כצ"ל:

דף יח.

תד"ה חזר. או שתי קנינין של אחת. לכאורה ה"נ להגיה או שתי פרידות. אבל לשון כולן לא יפול עליהן לפי מה שהשרישו התנא' בכתובות (ח) ע"ש:

בא"ד רי"א לא היו שופרות לקיני חובה. כצ"ל:

בא"ד ומהא נמי ליכא למיפשט כו' סאה ת"ט שנפלה לק' חולין רא"א תירום ותירקב כו' דהתם מקילינין בדרבנן כו'. תימה דלדרכה התם חומרא היא א"ת ברירה דמפני זה אמרינן דתירקב. וכן שם בתרומות פ"ה מחמיר ר"א לכמה דברים מחמת זה שאני אומר כו' וא"כ ע"כ מוכח דר"א סובר ומאי ברירה אפילו בדאורייתא להקל. דאל"כ הל"ל בדמומע דרבנן אין ברירה כדי להקל עי' ש"א תשו' צ' ובמש"כ עליו:

בא"ד דתניא בתוספתא דמעילה נזיר כו' בין מג' מקומות ומחלל דמי חטאת כו'. כצ"ל:

בא"ד ונראה דהכא קמב"ל כו' על סה"ד. דבריהם מנומנמין וצריכין להגה"ה:

תד"ה אמן. ירושלמי. לא שהיה ר"מ בו'. ל"י מה חידשו מירושל' דהלא גם בגמרתנו לקמן איתא כן:

דף יח:

תד"ה אמרי. ומיהו ר"ל ל"פ אדריוי"ח דהא מוקי התם כו' בשומרת יבם וכדרה"מ. ע"ש דל"א כן בפירוש אלא דהש"ס הוא דשקיל וטרי בדבריו אס כוון לזה:

בא"ד ובסוף החיא גמרא כו' אמרינו נמי אביי מספקא. שם לפנינו ליתא כן:

בא"ד ותני כן ונעלם מעיני כו'. כצ"ל:

בסה"ד וגרסי' הכי בירושלמי כו'. כצ"ל:

דף יט.

רש"י ד"ה והגישוה. כדתניא בפ"ב בו'. כ"נ דצ"ל. וכוון על הא דלעיל (יד ב):

תד"ה הניף. עי' מהרש"א. מש"כ דו"ל לפי הירושלמי כו' במחכ"ת ל"ד דכן איתא נמי בגמרתנו במנחות (ס ב) וכמו שהביאו התנא'. ומצאתי אח"כ לקה"ע שהשיגו בזה. אולם מש"כ עוד עליו דל"י אנה מצא ברש"י דילפינן מן והקריב אותה אה"מ. עגלם ממנו פרש"י עה"ת. וכן כאן כתב וכולהו הני כתיבי במנחת סוטה כו' והקרבה. וכ"כ לקמן (בע"ב) בד"ה ה"ג. והקריב דהיינו הנשה:

תד"ה ואחר. דהא ממעטינהו מהתם דאין מטילין בו'. כצ"ל:

דף יט:

רש"י ד"ה במאי קמיפלגי. וקבעי השתא רבנן היכי דרשי כו'. כצ"ל:

רד"ה והשקה בתרא. ואחר ישקה לרישומו ניכר בו'. ר"ל דלא משמע ליה לדרוש כר"ש לאחר כל המעשים כולן. אלא כרבנן דלא קאי אלא על המחיקה הלכך איצטרך ליה והשקה בתרא לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה:

תד"ה אברהם אבינו, מנצח את בני ישראל בליל הסדר

תד"ה אברהם אבינו, מנצח את בני ישראל בליל הסדר

תד"ה אמר (בסופו). לאלוהיה פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד קרא בו'. ק"ל לפ"ז לא תתכשר אלא בכהן דוקא כדכתיב וכתב בו' הכהן. ור' מאיר לא מצינו בו שהיה כהן. וכן שאר דיני מנילת סוטה יתנהנו בפרשה זו:

תד"ה אבל (בע"ב). אס כן האי דקאמר בו'. נראה דצ"ל וא"ת האי דקאמר בו'. אבל אנכי תמה על קושייתם. דהתם גבי גט קאי וכתב אבעל לכן שפיר ממעטינן מיניה מציא בן עירו בו'. (גם בזה באו דבריהם שלא בדיוק מש"כ ממעטיו בו' לשם אשה אחרת וכ"כ בתירוצם. דהל"ל לשם איש אחר). אבל הכא גבי סוטה האי וכתב קאי אכהן:

דף ב.

גמרא ראב"י בו' ט' חדשים בו' זרע יעבדנו יספר בו'. פרש"י לחוק ועיין מהרש"א ב"ח"א. ול"נ דכאן דיוק מהקרי שהוא מצנין פעל וענינו שיסופר אומותיו מאחרים. ואין זה אלא משעה שגולד דלז ראוּי לספר עליו מגדלו ומבריאותו וכדומה. ושם דריש כפי הכתיב דח"ו וקרי ביה יספר:

דף כא.

גמרא ואשכח קרא דאמר ותני בו'. בע"י הגי' תתאני ומתלית. וק"ק שלא הביא הש"ס מן על שלשה פשעי למשק בו' המוקדם. והנה ב"ע אמר במשנה מכאן שחייב אדם ללמד את בתו תורה שאם תשתה תדע יפרש"י תראה ותלמד בפ' סוטה בו' דילפינן מונקתה בו'. והרי מוקמינן מתני' כרי"ש והוא לא דריש מקרא לתורה. וכבר העיר בזה התניי"ט. אבל באמת שם תורה מצינו הרבה שהוא כולל גם נביאים יכתובים. עיי' מש"כ במ"ר נשא פ"ט אות י' ועיין קדושין (דף ל א) מקרא זו תורה וברש"י שם ד"ה תורה ילא נז"כ:

שם ביון שעלה עה"ש ניצל בו'. עיין גה"ש. וכוונתו נראה להקשות על פרש"י דשם דנה"ח הוא שמצינו מן החיה והליספטים. ולפי מה שכתבתי שם דכוונת רש"י הוא על האיר המזרח. י"ל זהו עליית עמוד השחר דכאן. וחילוק יש בין לישראל דעולות השחר. לעליית עמוד השחר ועמש"כ במגילה (כ):

[שם אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בו' מצוה בו' אצולי לא מצלא. עיין בתוס' שהניחו בתניה. ולעז"נ דרבא מפרש לפי שעה דבריייתא דר"ל העוה"ז דנקרא חיי שעה בכ"ד (שבת יו"ד יט:ג) דאינה אלא מנגל מן היסורין שבעוה"ז. ותורה מצלת מן החטא שתשלמו לעוה"ב שנקרא חיי עולם]:

רש"י ד"ה אמאי לא תגין עליהן. הנהת המהרש"א בדבריו תבין אם תעיין הגי' ברש"י דע"י. אבל גם הגי' שלפנינו ברש"י כאן ישרה:

דף בא.

גמרא תפלות ס"ד אלא אימא באילו בו'. מזה הוכיח התניי"ט דלא לגרום במשנה כאילו. אבל אין לחמוק בשביל זה. וכמו דאיתא בזבחים (קיד ב) דזעירי קבעוה תנאי וע"ש בתניי"ט. ועמש"כ לקמן (כד):

תד"ה בן עזאי. מטרונה שאלה את ר' אליעזר. כצ"ל ב'. ועיי' יומא (סו ב):

תד"ה זה. עבדין בי' תלמידיו עין בישא ומלווין ליה. הוא לשון מילוי ור"ל מלאו לי' עד מאתים זו:

תד"ה יתומים (בסופו). ול"י מאי דוחקין לפרש כך בו'. ל"נ ליישב משום דמפרש דניקיט נכסים מועטין לרבנותא דאף דאין להם זכיה כלל בהם. ואין זה אלא לרבנן דס"ל דישראלו עה"פ:

דף כב.

תד"ה פרוש. בירושלמי פ' הרואה עשה מאהבה בו'. וכ"ה בירושלמי במכילתין ס"פ כשם. וקצת תימה מה שהביאו מרחוק מקום. ולהירושלמי הזה כוון הרע"ב בפ"א דאבות מ"ג מש"כ בשם חז"ל. והוא מפיי' הרמב"ם שם. והירושלמי והתוס' עגלמו מעיני החכם בס' העיין פ"ו פסוק י"א בבה"מ. וכ' דשאל לחכמים איה מקום תחנונו בירושלמי ולא ענוהו:

תד"ה ושבעלה. כדאמרינן גבי ושבאו לה עדים שהיא טמאה. הוא לעיל (ו ב). ועמש"כ שם בס"ד על דבריהם דהכא. ועל דברי התניי"ט כאן בד"ה האומרת:

דף כג.

במשנה כהן אוכל בק"ק ואין כהנת בו'. מה שהקדים בכאן כהן לכהנת הוא בכדי להקדים החיוב להשלילה כמו בכל הכבות וכה"ג כתבתי בפסחים (צו ב):

שם האיש מדיר את בנו בנזיר. ופרש"י דחלה הנזירות עליו אפילו כשיגדל. והתניי"ט כ' ע"ז דאינו במשמע דכיון שיצא מרשותו שלא יוכל להזירו כמו כן יצא מרשותו מה שהזירו ואין סברא לחלק. ואני אומר יש יש דהא אמרי' בנדרים (עו) ק"ו מכורה כבר יוצאה אינה מכורה א"ד שלא תמכר ע"ש. ומש"כ ומכיון שאין כאן אלא הלכה יש להקל בנזירות בו'. הלא הל"מ לענין ספק שוה לג"ת לחומרא כדמוכח בקדושין (לט). ומה שהביא מספק נזירות דמותר. ז"א אלא כשיש ספק בדבורו וכוונתו דאמר' לא מעיל נפשיה לספיקא. ועוד דזה דמי להא דפ"א דנזיר מ"ה לפמש"כ בעצמו שם משמא דגמרא לחלק בין ספק נזירות להקל להא דהתם:

שם האיש מגלה על נזירות אביו. עפרש"י. והרע"ב הוסיף או שגדר בנזירות לאחר מיתת אביו. קוצר במקום שה"ל להאריך. דבנזיר ספ"ד מבואר דדוקא שאמר ע"מ לגלח על מעות אבא:

רש"י ד"ה מנחתה נאכלת. עיי' בתניי"ט שכ' דקרא דכל מנחת כהן בשל חובה כתיב. ותימה דבסוגיא למנחות (דף עג ועד) מוכח להיפך דעיקר קרא במנחת נדבה לכ"ע:

רד"ה בקדשי קדשים. חטאת בו'. השמיט זבחי שלמי ציבור:

רד"ה מקדש את בתו. מש"כ קטנה ל"ד דה"ה נגרה ועתני"ט:

רד"ה קרי כאן. כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו בו'. כצ"ל:

רד"ה כראב"ש. עיי' מהרש"א מה שהגיה בדבריו:

תד"ה כל (בסופו). נראה להגיה אלמא משום דלא מכפרי. ור"ל מקיבעא ע"ש בנמרא:

תד"ה דמסיק. ואותן מה שבתוכן שאין ראוי להקטיר בו'. כצ"ל:

בא"ד ומפרש בגמרא דמנחתם נקמצת בו'. כצ"ל:

תד"ה הקומץ (בסה"ע). א"ת משום קומץ בו' ואינו מחשב להן. (נ"ל פירושו דאם חשב במנחה מחשבת פיגול א"ח על השיריים משום פיגול כמו דא"ח על הקומץ ומנחת נדבת כהנים כדאיתא בפ"ד דזבחים מג) ופשטה לו בו' הד"א בו' ומחשב להן (פי' עדיין זה תיבעי לך כלעיל) אריב"ב אינו מחשב להו שלא הוכשרו בו'. והוא כדעת הרמב"ם שהבאתי שם (לה) דעל בשר פרים הנשרפים א"ח משום פיגול. ופי' הקי"ע בזה מגומגם:

דף כד.

גמרא זרעו מתחלל והוא אינו מתחלל. ק"ל דביבמות (סח) ילפינן דחלל פוסל בביאתו. וכן בקדושין דפוסל את זרעו מדכתיב זרעו מקיש זרעו לו מה הוא פוסל אף זרעו נמי פוסל. ומדוע לא נקיש גם אותו לזרעו מה זרעו פסול אף הוא נמי פסול:

רש"י ד"ה ולא יחלל זרעו. יחלל שני חילולין בו'. עתניי"ט שכ' ודלא כפרש"י דהכא. וכבר הרגיש עליו המהרש"ל. (והמהרש"א ביבמות טו ב) ובסנהדרין (נא) ישוב בטוב:

רד"ה אין לי. שנחלט בטומאת נתקים אלא איש. בנתקים כתיב בהדיא או אשה. וגם פסוק זה לא נאמר בפ' נתיקים. ועמש"כ ע"ד בזבחים (מט ב) בס"ד:

תד"ה כהן. משום דאהרן ובניו כתיב בפ' מנחה. ובתניי"ט באר יותר בפ' וזאת תורת המנחה בו'. עמש"כ שם בחולין בס"ד:

תד"ה מה. ונעטף ומספר בו'. נעטף נראה שהוא מש"כ במצורע ועל שפם יעטה ועיי' מו"ק (טו). ומזה לקח הרמב"ם מש"כ בפ"י מהל' ט"ץ הל"ח דמצורעת אינה עוטה על שפם. ולא נצטרך למש"כ הכ"מ שם דממילא משתמע [ובס' המצות מ"ע קי"ב כתב דגם אשה תעטה על שפם וצ"ע]. אבל מספר א"יי מהו. ואולי דזהו שכ' הרמב"ם בפ"ב מהל' ע"ז הל"י והטוש"ע יו"ד סי' קפ"ב דאשה אסורה לגלח ראשה כאיש. ועיין הגי' שלפנינו בתוספתא. והגר"א בסק"ח ציין תוספתא סוף בכורים ולא נמצא שם לפנינו:

בא"ד ולא קתני התם כל הגי' דמתני'. מה שהקשה הרש"א מן כל תטמא למתים. י"ל דכוונת התוספתא על טומאה ברנל ואפי' בישראל דומיא דכל תקיף וכל תשחית. ועמש"כ בקדושין (כט) במשנה:

בא"ד ולא קתני נמי שהעברי יוצא בשנים בו'. עיי' בקדושין (יח) ובמש"כ שם בס"ד:

במשנה וחלוצה לבח"ד. וכתב התניי"ט וטעמא דבשוא"ת יכולין לעקור דבר מה"ת. ואנכי איני רואה בכאן עקירת דבר. דהא אם אמרה איני שותה וכן אם בעלה אינו רוצה להשקותה הרשות בידן ולא כפינן להו. וע"כ משום דאין זה מצוה חיובית אלא דהתורה חדשה לנו תקנה להייתה מותרת לבעלה (ולבעלה החשול) ע"י שתיה אם תקנה. לכן אם אינן חפצין בתקנה שומעין להן. ואין להקשות כיון דאינה שותה ע"כ ניכוף ליה להוציא ונגט מעושה שלא כדין פסול. דא"כ חלוצה דעלמא או שניה איך כפינן. אלא ע"כ דמיקרו כדין מחמת לאו דולא תסור או משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש בו':

דף כה.

שם ובה"א או שותות בו'. התניי"ט עיין על לשון הרע"ב כלומר מתוך בו' לגי' לא שותות. וכ' אלא דאטעיי' ליה דהתוס' כ"כ בו' ע"ש. גם רש"י פי' כלומר מתוך בו' לגי' או שותות. ול"נ דאף לגי' לא שותות אנו צריכין לכלומר בו'. דלמאי איצטרכו לומר לא שותות דהא גם ב"ש מודו בזה. ומש"כ עוד וגי' הספרים ליתא בו'. הן ביבמות קיימו התוס' גי' זו ע"ש. ונראה שהוא ע"ד שכתבתי לעיל (כא ב) ע"ש:

רש"י ד"ה ה"ג דבר בו'. ול"ג איש איש דלדרשא אחרינא בו' לקמן. ר"ל בסמוך. והמציין הרחיק את הדרך לל"ץ:

תד"ה שאינה. ולפרש"י שנת כוס עקרין היינו עקרה. לקמן (כה ב) משמע מפרש"י דעקרה היינו ע"י מכה. וכן עקרה דכתיבא גבי שרה רבקה ורחל בפשטו משמע דהיינו ע"י חולי ומכה:

תד"ה ור' יונתן. ואמרי' בפ' השוחט והמעלה בו' ול"א כיון דמצי למדרש מודה בו'. לכאורה י"ל משום דא"כ לגבי מעלה נמי לדרוש איש איש לרבות המעלה להזיזו ולה' להוציא שעיר המשתלח. וכ"ת א"כ תרי קראי בשחיטה ובהעלאת ל"ל דהא מיגמר גמירא מהדדי כמו שפרש"י שם. עכ"פ יקשה מאי חזית. ואולי כוונה לזה גם התוס' בתירוצם לקמן:

בא"ד העבט תעביטנו זה שיש לו וא"ר להתפרנס בו'. כצ"ל:

בא"ד דר"ש בו' פליג עליה ר"ש ואמר בו' ובפ' אלו מציאות אמר בו'. כצ"ל:

בא"ד (ע"ב) דאיש איש משמע שפיר רבויי כריו"נ בו' האי איש איש דכי תשטה בו'. כצ"ל:

בא"ד הוה ר' יוסי נמי מצי' בו' לרבות שוחט להדיוט בו'. כצ"ל:

בא"ד דמרבין מנזיר להזיר בו' וידות נזירות כנזירות ומקיש בו'. כצ"ל:

בא"ד לא מסתבר בו' דלחייב קונם בו'. בריש נזיר בתק"ה בעיקר כתבו דלכנויין ל"ץ דרשה וכ"כ בנדרים שם בשם הר"א וכ"כ הר"ן שם וצ"ע:

בא"ד וכן אם יאמר הריני בו'. משמע דהריני לחוד מהני וכשיטת הר"ן בנדרים (ט) בד"ה כשהיה. ודלא כמש"כ בריש נזיר בתק"ה האומר הריני:

בא"ד דאותן כנויין אשבחן בו'. כצ"ל:

בא"ד דאליביה לא מצי למידרשי' בו'. כצ"ל:

תד"ה וריו"ג. דר' יאשי' ל"ל דאשת חרש מקנין. כ"נ דצ"ל: מש"כ המהרש"א דתמיהתם לפרש"י ניוחא ע"ש. תמוה דגם לפירושו יקשה. אליבא דרב מנ"ל לריו"ג הקישא דאשה לאיש. ואליבא דשמואל מנ"ל לר' יאשיה הא דאשת חרש בו':

תד"ה אמר לך. קינא לה ועודה ארוסה וגסתרה ובנסה וידע בה בו'. כן הגיה הק"ע. וכצ"ל לקמן בסמוך גבי שומרת יבם:

דף כה.

גמרא אבע"ל עוברת על דת צריכה התראה בו' ת"ש ארוסה בו' ת"ש אלמנה בו' ת"ש ואלו שב"ד מקנין להן. ק"ל לפי מה שפסק הרמב"ם בריש ה"ס דקינוי הוא אפי' על שנים כא' ואפי' הם שני אחיה או אביה ואחיה. והרבנותא הוא אף דמותרת להתיחד עמם אם מפני שהם ב' ואם מפני שהם אביה ואחיה ע"ש במל"מ. וא"כ מאי פשיטותא מכל הני דילמא מיירי בכה"ג וכבר נדפס קושי' זו בשמי בס' יהנה חכמה בס' ע"ט:

רשייִש • סוטה

שם ר"א בנו של ריה"ג אומר אלף בו'. עתוי"ט. ועמש"כ עליו וע"ד התנ"ס' דלקמן (ז ב) בעירובין (נא):

רש"י ד"ה שתי פעמים. והאי דנקיט תרי מינייהו בו'. כצ"ל:

רד"ה מגרש. פנויה בו' ומאילנות בו'. בכ"ב (כד ז) מסיק לרבנן דאילנות עבדינן ע"ש. ונראה לכאורה דה"ה בערי הלויס לר"א. אלא מדקאמר ולאפיס אמה שדות וכרמים משמע דבאלף דמגרש אפי' כרמים דהיינו אילנות נמי לא:

רד"ה שקול. משקלו שוה אינו מכריע לכאן ולכאן. כצ"ל:

תוס' ד"ה כשם. שהמים בודקין אותה על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת מבעלה לאחר הבועל בו'. לכאורה קשה דהא אם בא עליה אחר שנאסרה עליו אפי' בשונג דלא ידע תו אין המים בודקין אותה כלל כדאיתא בתנ"ס' יבמות (נח) בד"ה ונקה. ונ"ל דהכא מיירי בדשעת השקאה א"י אם בא עליה אחר שנסתרה או לא דבכה"ג בדקי לה כמש"כ התנ"ס' שם:

בא"ד הוא מזיד והיא שוגגת בו' אפשר לומר מזיד בה ואת אמרת הכין. עיין מל"מ כפ"ב מהל' סוטה הלי"ב:

בהרע"ב ד"ה נטמאה. ו' יתירה דבונטמאה שניה. ר"ל שניה שבמשנה אבל בקרא היא שלישית:

שם ד"ה רבי. רבויי דקרא קדריש בין בובאו ובאו. אל תטעה בלשונו דלרבי דריש דזיקת הבועל מכפילת ובאו ובאו דומיא דאיסורו מכפילת נטמאה. דמוכח בגמרא דתלתא ובאו דריש רבי ג"כ לצאה ולעשיה ולידיעה. ודזיקת הבועל יליף מדכתיב בטן וירך:

דף כה.

גמרא ת"ש מדקתני סיפא ר"א שני פעמים בו' נטמאה ונטמאה בו'. כצ"ל הראשון בלא ו':

שם חד לצואה בו'. עפרש"י. והכוונה שהקב"ה מצוה למים ונחר עליהם שיפעלו הצבת בטן והפלת ירך כמו ואת העורבים צויתי (מלכים א' ז ד) דאליהו. ועל העבים אציה (ישעיה ה ו). ולכן לא יפה עשה התני"ט שהשמיט תיבת למרים שבפרש"י. והנה הגמרא לא נקטה הדרשות לסדר הכתובים אשר מהם נדרשות. וכן לקמן ג"פ האמורים בפרשה אם נטמאה בו' אינן כסדרן בפרשה:

רש"י ד"ה סוטה לא עשה. וה"ה לשוגג אשתו וא"א עמו בבית בו'. עי' לעיל ר"פ בתוספות בשם הירושלמי הוא מזיד והיא שוגגת בו' אפשר לומר בו':

תד"ה מה ת"ל והיא נטמאה. כצ"ל:

תד"ה אינו דין ואפ"ה ל"ע בהן ספק טהת"ה בו'. תימה דהא טהת"ה היא ודאי טומאה אלא שלא היתה נודעת קודם לשום אדם כדמוכח בכ"ד. וכן פרש"י בפסחים (פא ז) ד"ה ומי דיינינן ובר"ה שאין לו מקום. וא"כ מאי יוכיח איכא. ועל פרש"י שהעירותי שם (פ ז). יש לכוונו עפ"י פרושו שם (פא) ד"ה ופטורה ע"ש:

בא"ד. ההנה שבגליון בשם הרש"א משובשת ועי' בו בפנים:

דף כה:

תד"ה מכאן. ירושלמי דפ"ק בו' מילהין דרבנן פליגין בו' ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספיקו טהור. לכאורה אינו מוכן דהא לריו"ח אפי' ודאי זינתה מותרת. ואולי משום דספק הוא אם רצונה הוא רצון מעליא:

תד"ה ברה"ר. א"כ הא דתנן בו' ג' נשים בו' כולן טמאות אמאי בו' ה"ל ברה"ר. נראה משום דאיסור נדה לבעלה הוא מחמת טומאה כדכתיב ואל אשה בנגדת טומאתה ל"ת. לכן ה"ל כסוטה שנ"כ איסורה משום טומאה. ונ"ד לשאר איסורים דלית בהון לתא לטומאה:

בא"ד אבל התם אחת מהן ודאי טמאה. ק"ל לא"כ מאי פריך בפ' ב' נזירים. דהא התם ג"כ אחד מהן ודאי טמא. ואולי דהואיל דאין כאן אלא עד אחד לא נקרא ודאי כ"כ:

בא"ד נגע באחד בלילה בו' ר"מ מטהר. כצ"ל:

בא"ד ובכה"ג לא מטהרין. פשוט דכוונתם להקשות על הדיוק דמשמע דברה"י טמא. והנהת הרש"ל לל"ץ. וכן במהרש"א הגירסא כאשר לפנינו:

בא"ד קופה ברה"ר גבוה י"ט בו'. כצ"ל:

בא"ד היתה כפישה על כתיפו בו'. כצ"ל. ועי' בר"ש פ"ו דטהרות מ"ג:

דף כט.

רש"י ד"ה א"ל מסתברא. הנהת רש"ל שבגליון לל"ץ כמוכן:

דף כט:

גמרא כלי חרס יוכיח. עמש"כ בפסחים (יז) בס"ל:

שם הצה"ש שבהן בו' ופוסלין בתרומה כש"כ בכר שני שפסול בחולין. כצ"ל:

שם מה מחו"כ בו' פוסל בקודש. כצ"ל. ועמש"כ בחגיגה שם:

רש"י ד"ה שכן יש ממינו אה"ט. דבר שיש לו טהרה נעשה אה"ט ע"י מגע המת. כצ"ל:

רד"ה לא ראי. דהא טבול יום א"מ מאוירו ופסיל. כצ"ל. וכן לקמן דל"ל טעמא דטבוי"י דפסיל בו'. כצ"ל:

רד"ה ובכל הספרים. איזהו כ"ח בו' ופוסל בתרומה. כצ"ל:

בא"ד דבחיגה אמר אין חטאת בו' אבל תרומה לא תנן בה. מזה לכאורה א"ר דהא גס קודש לא תנן בה ואפ"ה אר"א שם דאינו ניצל בצמ"פ ע"ש (ולפמש"כ הט"א שם. י"ל דבריו ע"ש). אבל התנ"ס שם הביאו מהנזקין לתרומה נצלת:

בסה"ד חומץ בפסח נמי עבר בב".י. לכאורה יש לדחות דהתם ר"ל חמץ של עובד כוכבים עי' פסחים (כט):

רד"ה אוכל הבא מחמת טבוי". ומה מחו"כ שמותר בתרומה פוסל בקודש. כצ"ל:

דף ל.

גמרא ר"א דתניא רא"א שלשתן שזין בו'. ולכאורה הנ"ל להגיה דתנן. דמתני' היא בפ"ב דטהרות מ"ז. אולם אחר התבוננות מעט נראה דשפיר גרסינן דתניא. דבמשנה שם הני' ר' אלעזר ב"י וכאן רוצה להביא על ר' אלעזר (כל"י). ובכרייתא ע"כ הגירסא ר' אלעזר. (וקי"ק דה"ל להביא על ר' אלעזר

דף כה:

תד"ה בה"א. וא"ת מ"ש מתניתין מפלוגתא דר"ה ור"י בו'. עמש"כ לקמן בר"פ מי שקנא ע"ד אלו כס"ד:

תד"ה ב"ה סברי. דומיא דעיר ואילן בו' קוצץ ואינו גותן דמים. כצ"ל:

תד"ה לאו. והני דר"ש בו' ול"א אלא במקום מצוה בו'. כ"ה להדיא במנחות (קא ז) בשלמא פרה כו' מצוה לפדותה כו':

בא"ד והא דאמר גבי שופר של עבודת כוכבים כו' אפילו רבנן מודו בו' ופרה חבת הקדש מהני. וקשה הא לאמר שם (קב ז) מדאר"ש כה"ע לזרוק כזרוק דמי כה"ע לשרוף נמי בו' נותר ופרה אמאי מטמא ט"א בו' דמשמע דדוקא לר"ש מקשה:

תד"ה מיתיבי. ר"ש בן אלעזר בו'. כצ"ל כל"י:

דף בו.

נמרא שהי' רמ"א בו' וחכ"א יוציא וכשיגיע זמנו בו'. כצ"ל:

שם א"ל ר"ג תנאי היא ואנא דאמרי כהאי תנא בו'. הרמב"ם בפ"ה מהל"ס הל"י פסק דלא כר"ג. והמל"מ העלהו בצ"ע דנהי דחכמים ור"ע ורי"ש לא ס"ל כר"ג מ"מ כיון דהוא ס"ל דהלכה כרשב"א כו' למה לא נפסוק כוותיה. ואישתמיטתי' פסק הרי"ף והרמב"ם בב"ב (יא ז) דלא כר"ה שם וע"ש ברא"ש ינ"י טעמם וה"ג דכוותי'. וכן מצאנו עוד להם שם (כא ז) בדניא דבר מבואה דאוקי ריחויא בו' ע"ש. וכן בעירובין (ל) פסק הרמב"ם דלא כר"ה מטע"ז כמש"כ הה"מ והגר"א סי' שפ"ו סק"ח. ועיין בחדושי לאו"ח סי' ק"ס שהבאתי עוד כיוצא בזה מפסקי הרמב"ם בפ"ג מהל' ביאהמ"ק ה"ח ובפ"ד מהל' מני"מ הל"ה. ומהתנ"ס' בע"ז (רד"ס). וכ"כ הרא"ש בפ' ר"א דמילה סי' ו' בתחלה. אולם בס"ד משמע לנהלכה ס"ל כבע"ה שהדבר בספק. וכן הרי"ף והרמב"ם. וקשיא מדיהו אדיהו. והך עדיפא טפי דר"ה או רחב"ר קאי כת"ק. וכן קשין דברי הרא"ש בהל"ק הל' טומאה סי' ז' במה שהקשה על הרי"ף שפסק דלא כר"ח. שכתב ואע"ג כו' וקי"ל משנת ראב"י קב ונקי בו' אפ"ה לא דחינן מימרא מפורשת דר"ח כו'. וכן צ"ע פסק הרמב"ם בפ"ב מהל' גנבה הל"א כרב אע"ג דאוקימנא ליה כיחידאה כרשב"א. (ובלא"ה קשה במה שפסק כרב נגד לוי. ובפ"ה מהל' תענית הלנ"ו פסק כלוי נגד רב ושמואל יע"ש בכ"מ ובב"י באו"ח סי' תק"ם ובהגר"א שם). ואולי משום דשם בבעי' דר' ירמיה מחזן מעוברת קאמר א"ד כיון דצריך לאשתרויי בהדה בשחיטה כו'. והיינו לכאורה כרב ואכמ"ל:

רש"י ד"ה אנא דאמרי'. אלמא כר' אלעזר ס"ל. כצ"ל כל"י. וקשה דהא איכא לזקומי דיש לו אשה ובנים ידברי הכל. שוב מצאתי להמל"מ בפ"ב מהל"ס הל' י' שעמד בה:

רד"ה קמ"ל. וסריס בר שכיבה הוא. עי' מהרש"א. ואני אומר דגם כאן בדבור הקודם משמע דסריס לאו בר שכיבה. לכן נ"ל דהוא כמו א"ג ור"ל דקמ"ל דבר הכי הוא לשכיבה עכ"פ:

תד"ה לא ישא. בירושלמי עהכ"א בו' ובשדי יתומים אל תבא. מזה סמך לדעת ר"ש הזקן בתנ"ס' יבמות (מב) דגרופה מותרת להנשא:

תד"ה וזו. כגון והיא לא נתפששה לאסור א"כ. כצ"ל:

תד"ה אשת סריס. עי' כה"ד. ותימה דהרי מוכח ביבמות (עט ז) מהא דפריך הש"ם מכדי שמעינן כו' דסתם סריס אדם אסור לבא בקהל וכן פרש"י שם. שוב מצאתי להתני"ט שנתעורר קצת בדבריהם ע"ש. אך מה שנחקו בהא דאסור לקיימן דלא קאי אסריס אדם תמוה מאל:

דף בו:

רש"י ד"ה ואלא ש"ו ל"ל. כיון דאמרת מקנין ע"י שחוף. כצ"ל:

תד"ה אבל (הא'). תימה הא שמעינן לה כו' ואפ"ה אינערך קרא כו'. ק"ל דילמא אה"נ דמהא שמעינן. ימ"מ המשנה אינערבאל דל"ת דבאמת טעמא דאלמנה כו' משום דאסירא וקיימא:

בא"ד אבל נאסרה ע"י בן ט' שנים בו'. מוכח דמפרשי קטן דהכא כבעלמא דהיינו פחות מבן י"ג. אבל דעת הרמב"ם דקטן דהכא היינו פחות מבן ט'. וכדבריו אית' במ"ר נשא פ"ט וכי נטמאת לרבות בן ט' כו' שיקנאו לה ומשמע אפי' לשתייה. ונפלאתי על תור"ע שהביא ממרחק מיבמות (נח ז) דעת התנ"ס' דפליגי על הרמב"ם. והלא מדבריהם שלפנינו מוכח ג"כ הכי:

תד"ה אבל (הב'). מאי קמ"ל רב הונא. וכן לקמן בסמ"ה למענוטי כתבו רב הונא תחת רב המנונא שבגי' שלפנינו ושם הגיה הגר"י פ וכאן שתק:

תד"ה למעוטי. רבא דאמר בפ' הבע"י דיש זנות לבהמה. נראה דיכוונו להא דאמר שם (נד) להטויח בבמהה כו' דהא קמכוון לשם ביאה בעולם. א"כ ס"ל דמקריא ביאה. ושם (נט ז) א"ל אבוי אי בעולה הויא זונה נמי הויא. אבל הרמב"ם פסק בפ"ב מהל' יבום כרבא. ובפ"ז מהל' א"ב פסק דנבעלה לבמהה כשרה לכה"ג. וכן שם ברפ"ח דלא מקריא זונה בביאת בהמה. וכ"נ דאין ראיה מהא דרבא דהרי אמר שם ביאה בעולם. משמע דאף לאינה ביאה גמורה מ"מ שם ביאה היא:

תד"ה אלא. עי' מהרש"א. ואישתמיטתי' גמרא ערוכה כריתות (יא) דגבי ש"ח א"ח ג"כ על שלא כדרכה. אמנם לענין אונס מצאנו דשלא כדרכה חייב. ובהעראה י"מ דא"ח עי' תנ"ס' סנהדרין (עג ז). שוב מצאתי להרשב"א בחדושי יבמות אהא דאר"א התם (נה) א"כ לישתקו קרא מש"ח. שכ' דלרבנן דר"י שם (לד ז) חייב בש"ח אשלא כדרכה. הביאו השעה"מ פ"ג מהל' א"ב ע"ש:

דף בז.

נמרא אלא אם נשא תני נמי בת דומה. ק"ל כיון דתני אם נשא תו לא אינערך לשבועי דומה דהא אפי' ריו"ח מודה דאם כנס לא יוציא כמש"כ התנ"ס':

תד"ה ר"א. וגבי יבם כתיב ועמד בו'. תמיהני דהא איתא במו"ק (ס"ד כ"א) אלא מעתה ועמד ואמר כו' והתניא בין יושב כו' א"ל התם לא כתיב ויעמוד כו' וע"ש בתנ"ס' דועמד ואמר לישנא בעלמא הוא כמו עממו וקדשו ע"ש וא"כ לק"מ מהתם ונ"ע:

דף בז:

במשנה בו ביום כו'. עפרש"י. וק"ל מדוע לא חשיב הכא כל הני דבפ"ה דידים. וי"ל דלא תני הכא אלא מה שדרשו מקראי. א"נ מה שדרש ר"ע לבד. והא דנקיט דרשה דר"י בן הורקנוס. משום דאמר עלה ר"י מי יגלה עפר כו' כמו שאמר על דרשת ר"ע:

מהמשנה הנ"ל. וי"ל עפ"י מש"כ בתענית ו בס"ד ע"ש) אבל יותר נראה להניח במשנה גטוהרות ר' אלעזר וכאן להניח דתנן. ועד דשם במשנה הנ' שבתרומה ושבחולין והיא נראית יותר:

רש"י ד"ה רא"א חלה. רא"א היבא דנטמאת מזידה בו'. ל"י מאין לקח זה דר"א קאי דוקא על גטמאה מזידה:

רד"ה וגותנת (כע"ב). וקוראה שם על החלה ומסלקה עם קריאת השם. עי' מהרש"א. ול"נ זהו משום זזירה אטו כביצה. כמו שנזכר בביצה דלמא לא מיזדהר שלא תיגע אחר קריאת השם וכן רבנן גזרו אטו כביצה כדפי' לקמן:

תד"ה שלישי. ניהא לי' טפי לעשות שלישי מק"ו ראשון וג"ל דצ"ל מק"ו אחד. ור"ל דלא נצטרירך בזה לק"ו דשלישי גופי' פסול בתרומה:

בא"ד שצריך למייתי שלישי גופי' מק"ו דטבו"י בו'. כנ"ל:

מש"כ המהרש"א לנ"ל דר"י סבר ליה כר"ע כו' דא"כ בו'. נ"ל דנ"ד במחב"ת. חדא דהא דקאמר שלישי מה"ת מנלן דכתיב והבשר כו' איננו מדברי ר' יוסי (והראיה דבתוספתא ליתא) אלא הש"ס הוא דקמפרש לה אליביה. שנית וכי סני ליה הוכחת הגמרא לקמן דאם איתיה לייתי לרביעי בתרומה כו'. ועי' פסחים (יט) בראשון ובתוס' שם:

ס' הישר. דהא זה כשאכל אוכלין טמאין ואח"כ שותה משקין דתרומה גוגעין זב"ז בו'. כנ"ל:

בא"ד ראבצ"א הרי הן כתרומה לטמא שנים כו'. כנ"ל:

בא"ד וא"ת מגזירה שנייה בו' א"כ בו'. ר"ל יקשה עוד (לכד קושיא הראשונה) למה כו'. ומיושב ה"ע דהמהרש"א:

בסה"ד ולפי פי' הקונטרס בו' א"נ בו'. לכאורה זהו קושיית הריב"א שבתה"ד ומתוך בתירון מורי שם:

דף ל':

רש"י ד"ה מאי לאו (בסופו). וחכמים אוסרין דלמא כו' והדרה ומטמיא לחלה. ר"ל משום דב' עושה ג' בחולין כמש"כ בתה"ד. וקשה מאי דהגמרא לא פי' טעמא דר"א דמתניתין. ועוד שארי דחוקים בסוגיא. ולע"ד נל"פ דבהא קמיופלגי דקאמר הש"ס היינו תנא דמתניתין ותנא דברייתא אליבא דר"א. וכדמשמע ליטנא ותניא כביצה כו' מאי לאו בהא קמיופלגי. ור"א דמתניתין דאמר פחות מכביצה היינו מהטמאה. וכפי' הרמב"ם שם. וטעמא דחכמים הוא כדהבאתי שם בשם הר"ס:

תד"ה מר. תימא בו'. עמש"כ ע"ד בעירובין (נא) בס"ל: ועינ"ל דר"ע דהכא סמין ג"כ אההיא גז"ש. דמהנז"ס ידעינן דקרא דהכא מיירי לענין תחום שבת (ור"א בנו של ריה"ג סובר דהנז"ס אינו אלא אסמכתא). והא דפריך שם ונילף מקיר העיר וחוצה הכוונה דנימא אלפים אמה מגרש ואלף אמה תחום שבת. ומש"כ עוד מספ"ק דעירובין. לק"מ דהתם מיייתי לענין ללקות עלוי אבל אכתי לא ידעינן שיעור מקום אס לא נז"ס וכר"ע דהכא:

גמרא משה אמר כי גאה גאה בו'. עיין הגרי"פ. אבל רש"י בסוכה (לח) העתיק כני' שלפנינו. וכן התוי"ט. מש"כ התוי"ט שנ"ל שהסירה מתחלקת לעניינים ופרקים. לי יש ראיה מפורשת מר"ה סוטה (לא) אז ישיר ומי כמוכה ע"ש. הרי דבשבת א' אמרו עד מי כמוך. ובשניה מן מי כמוכה עד גמירא. יבכל חלק היה ג' פרקים כדמוכח בסוכה (נג ב) במשנה דחשיב ט' תקיעות לשיר תמיד של בה"ע ע"ש בפרש"י הרי לך דהיה בה ששה פרקים. אח"ז מצאתי קצת מזה במהרש"א בח"א:

רש"י ד"ה בגדול המקרא וד"ה וחה עונין צ"ל הד"א:

דף לא':

במשנה הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה. בירושלמי מתניתין משהודה ר"ע לר"ט דתני רע"א ע"א נאמן לטמאותה ואין עד אחד נאמן להפסדה מכתובתה רט"א כשם כו' כך ע"א נאמן להפסדה מכתובתה א"ל ר"ע איכן מצינו כו' חזר ר"ע כו' כ"נ דנ"ל. דאילו לגי' הק"ע ה"ל לפסוק דע"א א"נ להפסיד כתובתה ולא כן פסק הרמב"ם בפ"א מהל' סוטה הלכה י"ד וט"ו. וכן האיבעיות שם לא תהיינה אליבא דהלכתא. אח"ז מצאתי כן להנז"ב מ"ת חלק חיו"מ סי' ח':

שם חמותה כו' ולא לפוסלה מכתובתה. עי' בתור"ע מה שתמה ע"ז באורך. והנה על מה שהקשו התוס' לעיל (כה ב) על הא דמנה לי בידך והלא אמר א"י דלר"ה ור"י חייב מהא דב"ה סברי שם דלא נוטלות כתובתן והרי היא טוענת ברי כו' נשאלתי הלא הא דב"ה שם דומה לא"י אם פרעתין דלכ"ע חייב. והשבתי דהואיל דכתובה לא נתנה לגבות מחיים ואם תמות היא בחייו לא תבא לידי גוביינא כלל. לכן עיקר החוב איננו מתחיל אלא משעה שמת ואז כבר היה ספק אם נטמאה ולא נתחייב כלל. להכי דומה לא"י אם נתחייבתי. ובנידון שלפנינו דאנו דנין עתה קודם גירושין אינו אלא בזכות שהיה לה עד עכשיו דהיינו טוה"נ שהיה לה בה אם אבדה או לא. דמיא שפיר לא"י אם פרעתין:

רש"י ד"ה אפי' שמע מצוף הפורח. שנסתרה כו' ואם אינו רוצה להשקותה כו'. משמע שאם ירצה היה יכול להשקותה ע"י זה. וקשה דא"כ ה"ל למיתני יסקנה. וזה כבר השמיענו בפ"ד דאם אינו רוצה להשקותה יניציא ויתן כתובה. ונראה יותר נכון פירוש הרמב"ם דר"ל שיש לו ראיה מצמצוף העוף. אלא שהוא מפרש על הטומאה. ונוכל לפרש על הסתירה כפרש"י. ובמלאי על ראיה כזו אינו יכול להשקותה אפי' לר"א. והוא ע"ד פי' התוס'. וכוונת הרמב"ם נראה שהוא על מין עוף הנקרא (פאפאגי') ודומיו שמלמדים אותו לדבר קצת ופעמים שמנלה דברים שראם ע"י דיבורו כמו שספרו עליו הטבעיים:

תד"ה מי. פ"ז היה הגזן בו' אבל תימא בו'. ול"נ ליישב דאחר שדבר בפרקים הקודמין מדיני קינוי וסתירה והשקאה רצה לגבר בפ"ז דגינא דטומאה שע"א נאמן בה ואיירי דבעי למיתנא ביה שהיה בדין ומה אם עדות ראשונה כו' הוצרך להקדים פלוגתת ר"א ור"י בזה וכפרש"י דאלזי לשיעתייהו:

תד"ה ה"ג. ולב"ש חובה בו'. ל"י מאין לקחו זה דלכ"ש חמיר יותר מלכ"ה. דלכ"ה אינה אלא מצוה לב"ש חובה עיין סוף גיטין תק"ה עס בג"א. ונ"ל להניח תחת תיבת חובה. נמי:

דף לב':

במשנה ולהלן הוא אומר ע"פ שני עדים כו'. כנ"ל:

תד"ה כאן. עולא גופיה דאמר הכא בו'. כנ"ל:

בא"ד והא מתני' לא משמע כו' עד שהורו ואסרוה עליו בו'. כנ"ל:

תד"ה הא. בהגהת הרש"ל שבגליון ט"ס וכנ"ל שהכשירו עדות האשה כאיש האיש כו':

דף לב':

רש"י ד"ה לקולא. להקל מעליה שלא תשתה. לא הבנתי דהא קודם שנמחקה המנילה הרשות בידה שלא תשתה. ואפי' לאחר שנמחקה אס תאמר טמאה אני. ואדרבה אס נאמר שתשתה הוה קולא לגבה דלמא תצא זכאה. וזה ג"כ קולא להיתיר למחוק את השם:

[גמרא] מושח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. נ"ל דבא לאורויי דדוקא מה שהכהן מדבר ומשמיע בעצמו אל העם. אבל מה שהכהן מדבר והשומר משמיע אל העם וכש"כ מה שהשומר מדבר ומשמיע אינו בלה"ק. וכ"מ לי מלשון רש"י ועי' לקמן ברפ"ח בגמרא ובתה"ה הכי. וזה דלא כפירוש הרמב"ם בפ"ז מהל' מלכים הל"ג בהא דכהן מדבר וכהן משמיע דהיינו כהן אחר. ובירושלמי ר"פ משוח משמע דהשומר היה משמיע לעם בכל לשון. אבל המשוח היה אומר בלה"ק ע"ש:

בסה"ע שנאמר באר היטב. עתוי"ט. ובכה"ד צ"ל הטיב הט' קודם להיו"ד. אבל לספרים שלפנינו דכתיב היטב לא נצטרך לצירוף התיבה עצמה:

תד"ה ק"ש. תימא אמאי שייר הלל בו'. אנוכי ל"י מאין פסיקא להו דהלל נאמר בכל לשון. הלא ברפ"ב דמנילה וליף ר"א דהלל למפרע לא מדכתיב יהי שם ה' מבורך ופרש"י כהווייתו בו'. א"כ נוכל למילף מזה ג"כ דבלה"ק כדיליף רבי לקמן מוהיו דגבי ק"ש. ואף רבנן ל"פ עליה אלא משום דכתיב שמע. ואין לומר דמבע"ל לענין למפרע וכדפריך לקמן ורבי שלא יקראנה למפרע מנלן. מ"מ לשאר אמוראי דשם דילפי למפרע מקראי אחריני מא"ל. ומש"כ וקידוש של שבת. לכאורה בתפלה נכלל גס תפלת שבת. וע"כ כוונתם על קידוש שעל היין. וא"כ לא א"ש ראייתם דהוא דלאורייתא מפרק מי שמתו. ובהעתקת התוי"ט ליתא הראיה מברכות רק מגזיר ונכון. והראיה מגזיר הוא לפי' המפרש שם. דמלא כהתניי"ט שהראה לעיין מש"כ בגזיר ושם לא הביא אלא פי' ר"ת. וממש"כ תראה שדברי התור"ע כאן אינם מוחוורין:

בא"ד ועוד דהתם משמע דקידוש דאורייתא. כוונתם לשם (כ ב):

דף לב':

רש"י ד"ה אל האשה. משמע דברים הנכנסים בלבה כו'. לכאורה סותר קצת למה שפי' לעיל (טו ב) במשנה ונתן אל המים משמע שלא יהא נבלע בתוכן:

דף לג':

רש"י ד"ה לדבר שהוא מעשה. וסמכו ליעשה. כנ"ל:

תד"ה כל. דמי שהיה קורא אותה בלשון פרסי כו' באילו היה קורא בע"פ. ק"ל דהא כתבו בר"פ כל כתבי דשרי למימר בע"פ תרגום כדמתרגס ר"י וע"ש במהרש"א:

תד"ה שבועת. מדלא כתיב והשביע בקול אלה. כ"נ דנ"ל. דלמא צריך לכתוב קול בכדי לילף קול קול ממשה:

תד"ה אתיא קול. אדרבה נילף קול קול משבועת העדות. כנ"ל:

דף לג':

גמרא ר' אלעזר (כנ"ל בל"י והוא ר"א בן שמוע חבירו דר' יהודה. דאילו ר' אליעזר רבו דרבו הוה. ואף דמצינן כיוצא בזה כמו שהבאתי בפסחים (עז) בס"ד ע"ש מ"מ נראה יותר כמש"כ. דמלא כש"ק בירושלמי שכ' דר' אליעזר במשנה דריש ברכות אזיל לשיטתו בכאן) אומר כו' סמוך ליריד כו' עד סופו. פרש"י בזה דחוק. ולעד"נ לפרש דר"א בא לדחות דר"י שלפניו דאמר שהם רחוקים מעה"י ואילך אצל שכם מפני הטענות שמבאר והולך. א) דהלא כתיב והיה בעברכם אה"י דמשמע תיכף בעברם. ואליבא דר"י היו רחוקים ס' מיל כלקמן (ר"ד לו) וכמו שהביאו התוס' גם מהירושלמי. ב) מבוא השמש משמע בכ"מ שקיעת החמה. עי' תוס' ריש ברכות ד"ה דלמא. ג) בארץ הכעני ארץ חוי היא. ר"ל לר"י שאומר שהמה אצל שכם. דהיא ארץ חוי כפרש"י. אבל א"ת דהמה סמוך ליריד א"ש כדכתיב והכעני כו' ועל יד הירדן (בפ' מרגלים). ד) היושב בערבה. ולדר"י הלא בין הרים כו'. ה) מול הגלגל דמשמע הרוואה את הגלגל. ולדר"י הלא לא ראו את הגלגל. ולעיל בדר"י ל"ג מול הגלגל. סמוך לגלגל וכן בירושלמי ליתא וע"ש בש"ק. וראב"י בא לתרן טענות ר"א על ר"י ואמר שלא בא הכתוב כו' ונכון בס"ד. ודברי הק"ע בזה מגומגמין:

רש"י ד"ה הלא המה. בדכתיב בבני גד וב"ר בו'. כנ"ל. והוא בבמדבר (לז ט"ו) והמציין ליהושע השתבש:

רד"ה אחרי דרך. ומצינו בב"ר כ"מ שנאמר אחרי מופלג. הוא בפ' מ"ד:

רד"ה תניא ל"ג דבולה חדא מתניתא היא בספרי. כנ"ל:

רד"ה אחר שני דגלים. צ"ל כדכתיב בפ' במדבר. או בפרשת בהעלותך:

רד"ה וכשהחזירוהו למקומו. מתוך בית קה"ק של משכן שעשה משה כו'. בפ' פרת חטאת במשנה איתא שהיה בית אבנים מלמען והיריעות מלמעלן. וע"ש בגמרא:

דף לד':

גמרא הרימו לכם כו' למספר שבטי ישראל למען תהיה כו'. כנ"ל. ותיבות וגו' וכתוב שבינתיים למחוק וכן ליתנייהו בע"י. והנראה מפרש"י כאן דהאי והרימו כו' איננו ממצב רגלי הכהנים אלא אדרבה ציווס להרים ממקום אחר בכדי לתתם תחת מצב רגליהם כדמפרש לקמן בפסוק ט'. שוב האיר ה' את עיני וראיתי בתוספתא דמסימא הכא על הא דהרימו כו' והנחתם אותם תחת מצב רגלי הכהנים הרי מפורש כמש"כ. ושני זכרוני אבנים עשו. א' באבנים הללו כדכתיב הכא. וא' באבני המלון כמבואר בסה"פ. ויהיה פי' ויעשו כו' כאשר צוה יהושע בפסוק (ח) על אלו האבנים דלא מצינו במקרא דצוה עליהם ה'. וישאו כו' כאשר דבר ה' קאי על האבנים שלקחו ממצב רגלי הכהנים אשר צוה ה' עליהם ברה"פ. וזה דלא כח"א ומהרש"ל לקמן (לה ב) בדרש"י ד"ה בגלגל:

רש"י ד"ה וכיון שנטבלו. בכניסתן לתוכו כו'. כנ"ל:

תד"ה טורטגי. והאשכול נתון בחבלים ועל כל מוט כו'. הנהת רש"ל כאן אינה מובנת ולנ"י:

בא"ד ירושלמי כו' ע"ד דרי"ש דו אמר לשונות כפולין הן כו' ע"ד דר"ע דו אמר לשונות רבויין כו'. כנ"ל. עי' לקמן ר"פ משוח תק"ה ה"ק ולעיל (כד ב) ד"ה וריו"נ בסופו:

דף לד':

גמרא מ"ם אדם קל. עיין פרש"י ותוס'. וכה"נ עי' ברכות (ר"ד ג) בתוס':

שם וכי אדם זה בורר בו. מלת זה ליתא בעי'':

שם ד"א אחימא בנה בו. רש"י ביומא מחק ד"א:

רש"י ד"ה לבושתה. אותה שאילה בו. כנ"ל אז למחוק תיבת שאילה דכן ליתא בעי'':

תד"ה כחגייתן. ורוחב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה. המצינים לא הראו מקורו. ובני הרב בו' מוה' מתני' שו' הראני שכ"ה בספרי ואתחנן (פיס' כט) ובמדרש קהלת בפסוק כי לא לקלים המרון:

בא"ד היה אורכו קרוב לאלף ות"מ פרסאות באורך (כנ"ל בבי"ת) הירדן. עי' הנהת רש"ל ורש"א. והוא משום דק"ל דהרי החשבון מצומצם. ול"נ ליישב הגי' שלפנינו. דהנה נניח למשל דעשרים שורות אנשים הכילו מאה אמה וגם בכדי אויר אחד שבין השורות. ובכ' שורות הלא נמצא י"ט אוירים. ואם תחלקם לשנים בכדי שיעמדו אלו אצל אלו במלא רוחב הירדן לא יהיה אלא י"ח אוירים והיינו מאה אמה מכוונות יבכ' שורות דלאחריהם אם תחלקם כמו כן יפחתו שני אוירים וכן בכולן. ואף שנגד זה יצטרכו להרחיק א"ע באורך הירדן זה מזה. אולם דעת לנבון נקל שאינו דומה החלל שבין פניו של זה לאחריו של זה כשמהלכים. להחלל שבין צדיהם. ונכון בס"ד:

תד"ה בזה (בסופו). יכול להיות בשיעור ס' רבוא בו'. כנ"ל:

דף לה.

נמרא סימן אמת לבדו לויה. נראה לי תחת לבדו צ"ל לכדו בכ"ף. כי הסימן הונח על מאמרי ריו"ח בשם ר"מ במס' זו. אמת הוא מאמר שלפנינו. לכדו הוא לקמן (מב ב). לויה הוא (מו ב). אך קשה למצינו לו עוד מאמר לקמן (לו ב) ותשב באותן קשתו אריו"ח משום ר"מ בו'. אמנם בעי"ה הגי' שם משום רבי ונכון:

רש"י ד"ה דחזייה כלב. ושיתקוהו בניזיפה ואמרו לו בו'. כנ"ל:

רד"ה לא נתן. לפי שיש עליהם לשאת בכתף. כנ"ל:

בסה"ד ומזבח הזהב. הן מזבח הנחושת ג"כ הם נשאוהו:

דף לה.

רש"י ד"ה מאן אמריך. ועתה מאן פייסך שנתפייסת. כ"ה בעי'':

רד"ה ולבסוף. לאחר שנשתתה שם ששה חדשים בו'. בשמואל ובד"ה כתיב שלשה חדשים:

רד"ה וכתבו מלמטה. למען אשר לא ילמדו וגו' בו'. כנ"ל ומלת עוד למחוק:

תד"ה לרבות. וה"מ נמי לשון הספרי בו' מלמד שאם עושין תשובה אין נהרגין מקבלין אותן ל"ק בו'. כ"נ דצ"ל ולמחוק מלת אין:

בא"ד וצריך לומר אותן שהיו רוצין בו'. כנ"ל:

דף לו.

נמרא וברכו וקללו. הנר"א ז"ל בר"פ ראה מחק מלת וקללו. ופיו וברכו היינו בה"מ. כי הברכות י'הקללת היו קודם בנין המזבח בו' כמפורש במשנה:

שם מאי והחציו אר"ב בדרך שחלוקין כאן בו'. ק"ל דא"כ טפי ה"ל לכתוב החציו בראשון. ואולי משום ללוי לא היה כולו למעלה כללקמן:

תד"ה כמאן. ועוד אפי' לר' יהודה מה הוצרך להחירה מ"ש בו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה מאי. והשתא א"ש והחציו בו' שהוא הרוב בו'. ולגמרתינו נראה שהוא עפ"י מש"כ המדקדקים לאותיות האמנתיו נתוספות לפעמים להקטין הענין:

בא"ד לאחר שמתו מרגלים בו'. ר"ל דור המרגלים שהוא דור המדבר:

בא"ד ואפי' אם עמדו בו' שמונה אלף בו'. עי' מהרש"א שכ' שתפסו המנין דפרשה נשא מבן שלשים. יעזבו המאות דהם ה' מאות. ואני מוסיף עוד שעזבו גם העשירות שהן שמונים. אולם לפ"ז אינו מדוייק מש"כ עדיין היו מרובין בו' קרוב לאלף. שהרי הרבייה לא יסאר רק ר"צ. ועוד ק"ל שהרי שבט לוי נמנה מבן חדש. וכי העלו על ההרים יונקו שדים. והלא לפי חשבונם לא עלו רק מבני כ' ולמעלה. (גם זה ל"י מנ"ל דהא לא כתיב בעלייתם מבן כ' דוקא) וא"כ יחסרו טובא מלוי כי מלית ח' אלף תק"פ הראויים לשירות. והפחותים מבני כ' שדאי יעלו יותר מן ר"צ וצע"ג:

בא"ד א"כ לא נשארו משבט ראובן אלא ג' אלפים ותש"ל בו'. עי' מהרש"א. ומש"כ חוץ ממה שנשארו שם מחצ' שבט מנשה בו'. משמע דר"ל וא"כ יהיה עוד עודף על המ"ד אלף וב' מאות ושלשים שנחסרו מאותן של הר עיבל. ול"ד דלדרכה מנשה היה מאותן של הר גריזים:

תד"ה עשרים. מה שהקשה המהרש"א למה חלקו בכה"נ שאותיות ב"נ היו בשנייה וימ"ן בראשונה. יכוונתו שהקורא לא יקראם כסדרם כי יהיה כנגדו ימן בנ. אבל במחכ"ת נעלם ממנו סוף דברי הירושלמי וז"ל הראשונים (ר"ל אותן של הר גריזים) נכתבין מימינו של כ"ג משמאלו של קורא י'האחרונים נכתבין משמאלו של כ"ג מימינו של קורא. ולפ"ז כיון דנכתב בנ על אותן של הר עיבל וימן על אותן של ה"ג שפיר יקרא הקורא כסדר בנימן:

דף לו.

נמרא דן ולא דני גד ולא גדי. כ"ה הגי' בעי' ונכון:

שם ותשוב באיתן קשתו אר"י משום ר"מ בו'. עמש"כ לעיל (לה בס"ד):

דף לז.

רש"י ד"ה שכבר נאמר לוי למטה. נגד הכהנים הלויים. כנ"ל בל"ו וכן בתוס':

תד"ה מאי. האי דלא מייתי מתני' בו'. לכאורה טפי הל"ל דניחא ליה לאתניי ממילתא דרבי גופיה. אבל נראה דהם מפרשים להפכו פניהם בו' אינו מסיומא דרבי אלא סתמא דברייתא היא ולדברי הכל. והא דקאמר מאי על ר"ל הא דכתיב ונתת את הברכה על הר גריזים בו' דמשמע עליהם ממש ולא כלפי. יכ"נ מהירושלמי שהביאו. וא"ש מאי דל"א כאן רבי לטעמיה כדאמר במנחות בב' המקומות שהביאו התוס' לקמן:

בא"ד ושאני הכא דגזה"כ בו' ובדיעבד מכשר בו' דומיא דההיא דפ' שת"ה בו'. נראה לדומיא קאי על מש"כ דגזה"כ היא דהתם נמי טעמא איכא כדמסקין. והא שכתבו דלכתחלה על ממש ובדיעבד מכשר בסמוך. הוא מוכח מהא דהקומן רבה שהביאו לעיל:

רשייש • סוטה

דף לז:

רש"י ד"ה כללות. באהל מועד פירשה. הס"ד. ומה"ד ונשתלשו עד הלכך תרי נינהו:

רד"ה א"ר משרשיא. נמצא כאו"א ערב בו' של כל אחד ואחד. כנ"ל:

תד"ה ונשתלשו. י"ל משום סיפא נקט לה דבעי למימר אין לך בו'. לולי דבריהם ה"נ דהאי ואין לך כ"ד בו' אינו מדר"ע אלא הוא סיוס דר"ש דברייתא דלעיל רק הש"ס הוא דאפסקיה עם ובפלוגתא עד מואב (ור"ש שינה לשנוי מדברי ת"ק דלשיטתיה אין מצנה פחותה ממ"ח בריקות ויש מהן מס"ד ס"ד אותן ארורים שבה"ג ובה"ע ונכון בס"ד) וכ"נ מהתוספתא להדיא שזהו סיוס דר"ש. ועוד קצת ראייה דבחגיגה וחבחים דמיייתי שם פלוגתת רי"ש ור"ע ליתא להך סיומא:

תד"ה רשב"י. דעל הדבר הזה קרע יאשיהו בו'. כנ"ל:

תד"ה אמר ר"מ. ההגה"ה שבגליון ממהרש"ל משובשת וצ"ל תחת קע"ג. קע"ז. ותחת שלשים. שמונים. צא וחשוב ותמצא שכ"ה (וגם ברש"ל עצמו הוא משובש). ובסה"ד תחת ותקנ"ה צ"ל יתק"נ:

דף לח.

גמרא או אינו אלא בכינוי ת"ל ושמו את שמי המיוחד לי בו'. ק"ל דבפ' קדושים בפסוק ולא תשבעו בשמי לשקר פרש"י לפי שנאמר בו' מניין לרבות כל הכנויין ת"ל ל"ת בשמי לשקר כל שם שיש לי והוא מת"כ וע"ש בק"א:

שם וגאמר להלן לשום את שמי בו'. ט"ם וצ"ל את שמו והוא דבברים (יב ה). או דצ"ל לשום שמי (בלא מלת את) והוא במלכים (א' ט' ג') והוא גי' הר"ן בפ' הקורא עומד. ובמדרש נשא ס"פ י"א מביא פסוק לשכן את שמי והוא בנחמיה (א ט). ועמש"כ שם אות יג בישוב קושיית הגה"ש כאן בס"ד:

שם אין לי אלא בני"י בו' ועבדים משוחררים מגין ת"ל בו'. עמש"כ שם אות טו"ז בס"ד:

תד"ה וכתיב. ולא היה ג"כ בכ"י אלא בעבודת תמיד כדתנן בו' וברכו את העם בו' וברכת כהנים. עי' ברכות (יא ב) תנ"ה ובכ"י וצ"ע:

בא"ד וה"ה במוספין ובתמיד של בה"ע. אבל הרמב"ם בספי"ד מהלכות תפלה כ' שבמקדש לא היה נ"כ אלא פ"א ביום אחר תמיד של שחר אבל במדינה בו' אחר כל תפלה. ועי' ר"ה (כח ב) אי בעי מברך בו' ובתוס' שם:

תד"ה הרי. וכי בכ"מ בו' דהיינו אפי' בגבולין דבכ"מ אשר תברכו אבא אליך משמע בו'. כ"נ דצ"ל:

בא"ד וגראה דמזה הטעם נמנעו כהנים לברך בש"ה בו'. לכאורה קשה דהא כ"ג ביוה"כ היה מזכיר י' פעמים ש"ה כדאיתא בסדר יומא ומשמע דאף משמת שמעון הצדיק. ואולי ביוה"כ היה לעולם גילוי שכינה דלכתיב כי בענן אראה. או דסרסין לקרא הכי בכל המקום אשר אבא אליך אזכיר את שמי וברכתך (והגמרא לאו בדוקא נקטא הסיוס). ומשמע דדוקא בשעת ברכה קפיד אנלווי שכינה. אבל שלא בשעת ברכה כמו כ"ג ביוה"כ לא קפיד. ועי' בקדושין (עא) אר"ט פעם א' עליתי בו' ובפרש"י ומהרש"א בח"א שם:

תד"ה לשנים. אר"ה אפי' כהן אחד קורא כהנים בו'. כנ"ל:

דף לח.

תד"ה כל. מהו שיטמא כהן לג"כ. כנ"ל:

בא"ד לא שמע מיני אלא כיי דאר"י בר פזי בו'. כנ"ל. ועיין פירושו שם בק"ע ודלא כרש"ל:

דףלט.

גמרא שנאמר וכפתחו עמדו כה"ע. כנ"ל בכ"ף:

שם שנאמר שאו ידיכם קדש בו'. נראה דלריש קדש מלשון קידוש ידים ורגלים:

דףלט.

גמרא (בסה"ע) מקוה ישראל מושיעו בעת צרה. כנ"ל:

רש"י (ברה"ע) שתסכים ע"י בו'. כנ"ל:

דףמ.

תד"ה בנעילה. לא ידענא בו'. עי' ר"ן ר"פ בשלשה פרכיס:

תד"ה על. שתסמכינו מנפילתינו בו'. כנ"ל:

דףמ.

גמרא שנאמר קומו ברכו בו' עד העולם. כנ"ל בל"ו:

רש"י ד"ה קומו ברכו. שכל ברכה בו' מן העולם ועה"ע למגן אברהם וכן למחיה המתים. זה לא כמו שפי' במשנה דפ' הרואה (נד) ועי' במה שהעיריתו עליו שם:

במשנה ברכות כה"ג בו'. והגמרא עלה. עמש"כ ביומא בס"ד. מש"כ התניו"ט דכיון שהוא קרא בס"ת והיא אינה כתובה אלא בלה"ק בו'. לכאורה תמוה דהתנן בפ"א דמגילה שהספרים נכתבים בכל לשון ואפי' לרשב"ג דפסקינן כוותיה שם איכא יוונית. ואולי ר"ל דמתניתין אתיא כר' יהודה שם דאף יוונית לא התירו אלא בס"ת וממעשה תלמי המלך ואילך. כי לפי תירוצא דרב אשי שם אתיא ג"כ סתמא דידים כוותיה. גם מש"כ וקו"ל נמי דברים שבכתב אי אתא רשאי לאומרן בע"פ. ליתא לפי מה שהבאתי לעיל (לג) בשם התוספות דר"פ כל כתבי דתרגום (וכן שאר לשונות לועזיות) שרי למימר בע"פ:

רש"י ד"ה ואומר יותר ממה. דיותר ממה שקריתי לפניכם בענין היום בו'. נראה שכון למש"כ ביומא (ע) בדי"ה כדי ע"ש:

תד"ה והאמר מר. תיפתר שסמך לו בכותל וישב לו. פשוט דקאי על מתני' דקתני גבי מלך וקורא יושב (דהירושלמי הזה מסודר על משנה דפ' המלך) ואח"כ פריך מקרא דדוד דלישנא דישיבה דקרא לא מסתבר ליה לאוקמי בסמיכה. והמהרש"א נראה דלא הבין כן:

בא"ד והא דר' אמי דמיייתי בירושלמי בו' מקומה בתחלת מדרש שו"ט בו'. כנ"ל:

דף מא.

גמרא והא עלה קתני מדלגין בו'. רש"י במגילה מחק מלת עלה:

רשייש • סוטה

שם ו**ליברכיה** לספר ו**ליקרי**. קשה דהא כבר הביא הש"ם לעיל הא דעד כמה מדלגין עד כדי שלא יפסוק התורגמן. וכן הברייתא וכאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן ועי' בתוי"ש ביומא:

שם ר"ח טבת שחל בשבת מביא שלש תורות בו'. ק"ל הא הוּו ב' וג' ענינים ובמאי עדיפי מב' ענינים כס"ת אחת בכדי שלא יפסוק התורגמן ללא:

רש"י ד"ה כאן בענין א'. וברייתא דקתני בו'. לכאורה ה"נ להניח ומתניתין דקתני. ועמש"כ בנדרים (כו) בס"ד:

רד"ה מבאן ואילך דקסבר בו' א"נ בו'. וביומא פי' דמעיי"כ הביאום ועמש"כ שם:

במשנה פ' המלך. התני"ט כתב דקריאת כ"ג ביוה"כ אינה אלא תקנה ומנהג מאנשי כנה"ג. ותמוה דרש"י בר"פ בא לו פי' דילפינן ממלואים בו' הביאו התני"ט עצמו שם. והת"י הביאו ירושלמי דיליף מן ייעש כאשר צוה ה'. ובגמרא שם אמר דצורך עבודה היא ולכן מותר לקרותה בבגדי בון אף א"ת דב"כ לא נתנו להיגות בהם. ובירושלמי מסיק שם דאסור לקרותה באינטיגות לבן משלו אלא או בבגדי לבן או בבגדי זהב. ואנכי מסתפק דלולי היא מעכבת מדלא אמר שם (ה) דא"ב קריאת הפרשה דמ"ד כל הכתוב בהן מעכב מעכבא ולמ"ד דבר שא"מ לדורות א"מ בהן לא מעכבא אלא ש"מ לדורות נמי מעכבא. וע"ש (ס) פלוגתת ר"י ור"נ:

רש"י ד"ה ושמע. וברכות וקללות ומשם חוזר למפרע בו'. נראה שהיה הגירסא לפניו במשנה ברכות יקללות קודם פ' המלך וכן גי' הרע"ב. וכ"ה הגי' בילקוט וילך. ודלא כהתני"ט שהביא בשם רש"י להפך יגס נעלם ממנו גי' הילקוט:

בא"ד ואי משום דיש כאן דילוג בו' אין למלך מתורגמן בו'. ופי' המהרש"א דבאין מתורגמן אין חוששין לזינוג בו'. ד"ו חידוש גדול נשמע מהפוסקים באו"ח סי' קמ"ד ועתני"ט:

רד"ה ברכות שכ"ג מברך בדאמרי. פשוט שכוננתו להא דאיתא במשנה ללעיל. והמצוין הרחיק אה"ד:

נמרא (בסה"ע) ואי כתב רחמנא בחה"ס ה"א אפי' יו"ט האחרון. ק"ק דהא אמרי' בכ"ד דשמיני רגל בפ"ע הוא לענין פז"ר קש"ב ופרש"י דהוראת הר' על רגל בפ"ע שאין שם חג הסוכות עליו. ועי' ט"ז או"ח ר"ס תרס"ח:

תד"ה כתב. ומחגי בבוא כי"ש בו' לא ביום ב' בו' אלא במוצאי י"ט הראשון. לכאורה מי"ט הראשון היינו ביום ב' דלא מסתבר דהיה קורא בלילה. ועוד דכמו דמשמע במועד בתוך המועד כמו כן בחה"ס י'א משמעו בתוך החג וכדאמר ה"א אפי' יו"ט אחרון ואם נפרש במועד דקרא היינו בחולו של מועד כמו שמוכנו בלישנא דחו"ל הוה א"ש אבל זה דוחק:

דף מא:

תד"ה מצוה. ומותיב ליה מעשה בר' אליעזר. כצ"ל בינ"ד:

תד"ה אותו. וגבי אושפזיכנא דראב"א. הוא בקדושין (עו ב):

בא"ד מדסמיך תשים למקרב אחיך. כצ"ל:

בא"ד אבל מלך חזר ושנה עליו. כצ"ל:

דף מב.

רש"י ד"ה ויקומו. והכיתם בהם לאין מרפא. במקרא זה לא כתיב כן:

תד"ה ה"ק. עד כדון כר"ע בו' עד ברם מאי. כ"ז צ"ל לעיל קודם א"ר חגי (ק"ע):

תד"ה סגן. ותניא כשהוא עובר בו' סגן ומשוח שעבר מימינו. כצ"ל:

דף מב:

נמרא את ארבעת אלה בו'. כצ"ל בלא י':

רש"י ד"ה שבאחיו. ארבעה היו בדלקמן. כצ"ל ומלת לו למחוק:

תד"ה מפני. ובלי הקודש זה ארון וי"א בו'. כצ"ל:

דף מג.

נמרא וחצוצרות התרועה אלו השופרות. הרש"א בח"א כתב דל"י פירושא דהא ודאי חצוצרות ממש היו בו' ע"ש. ול"נ משום דאישתני שמייהו כדאיתא בשבת (לו). ושם בברייתא קורא ג"כ לחצוצרות שופר ועי' זבחים (סח) תק"ד כשהוא:

במשנה ואפי' מחמשת מינין. כצ"ל וכ"ה במשניות וכ"ה ברש"י:

שם ואפי' שמע שמת אחיו במלחמה. עמש"כ לקמן (מל) בס"ר:

נמרא ת"ר אשר בנה בו' לקח בו' מגין ת"ל מי האיש בו'. עפרש"י ולעד"נ דמאשר (ררבויה) הוא כדלקמן (מו א וב) ובזבחים (יח ב) וע"ש בתק"ה (וארך) דריש. ועד דק"ל דברייתא זו היא בספרי. ושם בפ' תצא גבי מעקה דריש ג"כ כי תבנה בית חדש אין לי אלא בונה לוחך כו' מגין ת"ל בית מ"מ. והתם לא כתיב לא האיש ולא אשר. ועוד ק"ל דהכא דריש בית התכן וכו' מן אשר בנה והתם דריש מן לא תשים דמים בביתך. והא גס התם כתיב פעל הבניה קודם בית כי הכא. וזה י"ל דההיא איתא כראב"י דכאן:

רש"י ד"ה חללו. בשנת הד' לנטיעתו מחלל אה"פ בו'. כצ"ל:

רד"ה והמחזיר גרושתו. שאינה חדשה לו. כצ"ל:

דף מג:

נמרא כאן בהרכבת איסור בו'. ומשמע דגם מברך מתרן בכה"ג. אבל איך מ"ל באיסור. ודוחק לומר כגון שהברך בשבת או ביי"ט או בשביעית. וכמו לקמן (מו) עבמת איסור ע"ש בפרש"י. ואע"ג דמלאררייתא שרי לקיימה אף במזיד. ובשוגג איכא למ"ד דשרי אף מדרבנן. עי' גיטין (דף גג) מ"מ אינו חוזר כיון דמעיקרא באיסורא אתי כדאמר לעיל גבי גזל בית. ונראה דמ"ל במרכיב אילן בירק דקרי לה הברכה לקמן. וכן ברפ"ז לכלאים אפי' הברכה בדלעת:

שם וכגון דנטע להך קמיייתא לסייג ולקורות דתנן בו'. ק"ל א"כ מאי איריא דתנן חמשה אילני סרק דא"ח אפילו אילני מאכל דומיא דיהוה דהיינו לעצים ג"כ א"ח. ואולי דאילני סרק דתני היינו אותן שנקראו א"ס לר"מ ור"י בפ"ו דכלאים מ"ה ע"ש. אבל רש"י פי' כגון ארוזים כו'. ועי' ע"ז (יד) פירי דארזא:

רש"י ד"ה ומ"ש ילדה בילדה. דלא בטלה בו'. ההנ"ה שבגליון בשם רש"ל שיבושא היא:

רד"ה קלא א"ל. שאין ערלה נוהגת בנטיעה אחת בו'. עמש"כ רפ"ו דברכות בס"ד:

רד"ה אינה (כצ"ל) מקדשת אה"ו. אשאר זרעים הס"ד. ומה"ד אבל כוליה כרם. כרם גדול שהיו בו'. כצ"ל:

דף מד.

גמרא ת"ר אשר ארס אחד בו'. וסיים התני"ט מדלא כתיב אשר אשה ארש. תמוה דלמארת את האלמנה ודאי לא נצרך לשום ריבוי דמה"ת למעוטה ואדרבה אשה משמע אפי' אלמנה כדרשין ביבמות (סא) מיקח אשה לאירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג דיכנוס. ואי משום שומרת יבם דס"ד למעוטה מאשה כדאמר שם אשה ולא יבמה א"כ איך מרבה לה מן ארש עיין גדרים (על). ראה וחכם שהברייתא אינה אומרת בכאן אין לי בו' כדאמר לעיל גבי בית וברם אין לי בו' ת"ל אשר בו'. משום דהכא מפשטיה דקרא נפקא ליה. אך שומרת יבם ל"י מהיכא פסיקא ליה. ואולי דיליף אשה אשה מן כי יקח איש אשה חדשה דהתם מרבינן לה לעיל במשנה מאשר לקח. וכמו דיליף משם למעוטי מחזיר גרושתו דהכא לא כתיבא חדשה. גס י"ל דמרבה הכא שומרת יבם מאשר דריבויא הוא כמש"כ לעיל (מג). ועד דעגלמה ממני רבותא דמת במלחמה דנקט הכא ולא למעלה גבי יורש. ואולי דהכא אשמעינן דאף דאינה ראויה להתיבם עתה עד אחר ג' חדשים או דאשמעינן אע"ג דאין אשה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה. ובעד אחד בעיא היא בר"פ האשה שלום אפ"ה חזר על פיהם. או דמייירי כאן באומרת מת על מטתו או קברתיו דמהימנא להתייבם אבל אין האחין נכנסין לנחלה על פיה וכדאיתא שם במשנה (ר"ד קיז) ולהכי לא נקט לה גבי יורש:

שם ולא לקחה פרט בו' וחלוצה לכ"ה. וכ' התני"ט ונראה דס"ל דאינו חוזר מד"ס דהא במלחמת הרשות היא. טעמו אינו מספיק. אבל פשוט דהטעם הוא כמש"כ הב"ש בסי' קע"ז סק"ג לענין אונס. ושם במשנה (כתובות לג) ממעט לה מולו תהיה לאשה אשה הראויה לו וה"ג פי' הרע"ב לקחה שתהא ראויה לו. ועד דק"ל בדרשה זו דממעטין הכא מן ולא לקחה פרט בו' ומדוע לא דרשין כן גבי יבמה דכתיב גס כן ולקחה למעוטי ח"ל. ועיין ביבמות (ח) ובכתובות (מ) ותכוספות שם דבור המתחיל נתיי:

רש"י ד"ה חצר הקבר. מערות גדולות של ד' על שש. כצ"ל עי' ב"ב:

רד"ה העומד בתוכה טהור. דכיון דמערה חלוקה בו' ל"ג רבנן בו' לצד החצר דכי בו'. כצ"ל:

רד"ה בלפי לייא. א"צ לטפס בו' ויאחיל בנפיו בו'. כצ"ל בל"ו:

במשנה (בסה"ע) וכשילין של ברזל. הוא לשון מקרא בכשל וכוליפות (תהלים עד ו):

רש"י ד"ה מעמידין. וזיקיפוח ויגבירו את בו'. כצ"ל:

דף מד:

רש"י ד"ה אמר רבא. דלמר מצוה ולמר רשות. כצ"ל:

[במשנה בד"א בו' אפילו בו' וכלה מחופתה. משמע דגס נשים יוצאות למלחמה וחדוש הוא. ואולי אין יוצאות אלא לבשל ולאפות וכדומה לצורך הגברים אנשי המלחמה]:

במשנה באדמה ולא טמון. לכאורה קשה מזה מזה שפרש"י לעיל (טו ב) במשנה ד"ה ונתן אל המים מדלא כתיב ונתן במים בו' משמע שלא יהא נבלע בתוכן דמוכח דאילו הוה כתיב במים היה משמעו שיהא נבלע בתוכן. אבל לפי מה שאמר רבא לקמן הכא מעניינה דקרא בו' א"ש:

שם נופל ולא תלוי באילן. מן באדמה לא מצוי למעוטי אילן. משום דהוא נקרא ג"כ אדמה בלשון מקרא כמש"כ בברכות (מ) ע"ש. ובלא"ה נראה דהא דממעט תלוי באילן היינו אפי' רגליו נווגות בארץ. ונריעוטיה הוא מפני שתלוי זקוף כדמשמע מהא דממעטו מן נופל. אך ק"ק מדוע לא ממעט צף ע"פ המים מן באדמה:

דף מה:

גמרא סברוה דהני תנאי בר"י ס"ל בו' לא אי בר"י ס"ל דב"ע מין במינו הוי טמון בו'. נ"ל דפי' סברוה הוא כפרש"י רבנן דבי מדרשא כפי' בכ"מ. ומה שנמנם המהרש"א דהא אביי הוא דפשיט. נ"ל דה"פ דרבנן דב"מ הוה סברי דאביי פשיט ליה דפלוגתא היא (ובפרש"י ט"ס ונ"ל דבעי ת' דבעו ור"ל אביי) וסתמא דגמרא אמרה לא בו' ר"ל דלא כן היתה כוונת אביי אלא דפשיט דלכ"ע הוה טמון (וכה"ג תמצא בסוכה יג קס"ד מדשיריו בו' כפרש"י שם) דמה לנו להמציא פלוגתא חדשה. טפי י"ל דפליגי בפלוגתת ר"י ורבנן. ובזה איתא לנכון פסק הרמב"ם בפ"ט מהלכות רוצח הל"י דתחתון הוה טמון והכ"מ נדחק שם בזה. ונראה דגס הראב"ד מודה ליה בזה אלא שלא נתחוויר בהא שפסק דעליון לא הוי צף שהרי זה לא נפשט כפרש"י. ואולם לשון הראב"ד בפ"ה מהל' מת"ע הל"ד בפירוש הירושלמי דמין במינו לא הוי כטמון. ומה שהעלה הכ"מ בצ"ע פסק הרמב"ם בעליון דלא הוי צף. נ"ל דעתו ז"ל כיון דאביי היה משתבח כ"כ דה"ה ככ"ע ודאי פשיט ליה תרוויהון ודעליון לא הוי צף כדמסיק לעיל דדוקא משום שהחזיקו מעיקרא הוא דלא הוי שכחה. ואגב תמא אנכי על הרמב"ם שהשמיט דין צף לגבי שכחה וצ"ע: **במשנה** איתן. כמשמעו קשה. מש"כ התני"ט דבהדיא תנן ומקומה אסור מלזרוע ומלעבוד ש"מ מתניתין דלא כר' יאשיה בו'. אף דאיתא לקמן (מו ב) דלהבא כ"ע ל"פ בו'. יו"ל דכוונתו על האסרה מתניתין מלעבוד דמרבינן ליה שם מאשר ולר' יאשיה אינערך ליה אשר לשעבר. אבל מש"כ בסה"ד דהא אליביה (ר"ל לר' יאשיה) לא אסרה תורה לזרוע בו' זה ודאי תימה. וגס יתר דבריו בד"ז מנוגמים:

שם ועורפין אותה בו'. מדל"ק שכהן עורפה משמע שעריפתה כשרה בישראל. וכן הרמב"ם בפ"ט מהל' רוצח לא הזכיר כהנים אלא לבסוף באמירת כפר בו'. וצ"ע דבמנחות (יח ב) חשיב ר"ש עריפת עגלה בעבמות המסורות לבני אהרן ולא אשכחינן דפליגי עליו בזה. ושם א"א לומר כמש"כ התנא' בסנהדרין (ר"ד יד) דעריפה ל"ד ולפרש דקאי על אמירתם כפר בו' דזה לא מיקריא עבודה. ואולי ר"ש לשיטתו שם דדריש גבי יציקה דבעיא כהן מו' מוסיף על ענין ראשון. וה"נ כתיב אחר עריפה ונגשו הכהנים בו' אבל רבנן דל"ל שם ו' מוסיף ע"ר ה"ה הכא נמי וצ"ע בזה:

שם ופטרנוהו (בלא מזון) בו' והנחנוהו (בלא לווייה). תיבות אלו אשר סבבתים נראה מרש"י דל"ג להו ועתני"ט וכ"נ מהגמרא לעיל (לח ב):

רש"י ד"ה מאחריה. ממול ערפה. עי' כתובות (לו ב). ובתק"ה מה להלן:

דף מו.

גמרא ומה פרה שאין השנים פוסלות בה בו'. לכאורה הא גס היא קודם שתי שנים לר' אליעזר וקודם שלש לחכמים פסולה (ריש פרה). וי"ל דמאי דלא חזיא קודם לא נקרא פסול. והוא ע"ד שאמרו דיחוי

רשייִש • סוטה

שם משרבו רואי פנים בדין בטל לא תגורו בו'. בתוספתא ליתא מלת דבין והוא יותר נכון:

רש"י ד"ה רבו איש הישר בעיניו יעשה. שהרואה בו' אינו מתיירא ממנו. כצ"ל:

דף מח.

רש"י ד"ה תחלה. בשעריך זה מע"ש בו'. פי' זה ל"מ כעת לא בספרי ולא במפרשים. וביבמות (פו) אדרבה ילפינן דהאי לא תוכל לאכול בשעריך משתעי נמי במ"ע מן בשעריך ככאן מה להלן מ"ע בו' ע"ש:

רד"ה מפריש ת"מ ונותנה לכהן. משום דאית ביה עון מיתה בו' גזירה דלמא בו' אכיל ליה. ול"ד להא דאיתא ביבמות (צט ב) במשנה ומוכרין אה"ת בו' וכן שם (ק ב) ומוכר התרומה. דהתם מה"ת יקילו לאכלה כיון דספקים הם אבל הכא יבואו לומר דקים להו לרבנן דרובן מעשרין הם:

בא"ד אבל מע"ר ומ"ע בו' ואין בהם אלא גזל כהן. אולי ט"ס וצ"ל גזל השבט. או אפשר שכתב אליבא דר"א ב"ע ובתר דקנסיהו עזרא עי' כתובות (כו):

גמרא א"ר יצחק בית המסובך בארזים בו'. גי' רש"י רב יוסף וכ"נ שהיה גי' המהרש"א. ונראה מפרש"י דר"י מפרש מלת עירה לשני מובנים מלשון עיר ומלשון ערה וחורבן (וכה"ג עיין דביאור פ' וישלח בפסוק ותמעט היתה פילגש בשם הרשב"ס) וזה ולא כמהרש"א בח"ה ובח"א:

דף מח:

גמרא ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין בראות האלהים. כצ"ל:

שם לא בנביאים. גי' הע"י בנביאות. וישר:

שם משחרב בהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש. עיין פרש"י. הנה זה לא יתכן לפרש שלא קלטו בימי ב"ש. דמ"ט לא יקלטו. וגם א"א לפרש שלא ישבו בהם הלויים דהרי בעזרא (ב א) כתיב וישובו בו' איש לעירו ושם מפסוק ל"ו עד מ"ג חשב בהשבים גם הכהנים והלויים. ואולי ר"ל שבטלו קצתם ולא ישבו בהם. ולכאורה הייתי רוצה לפרש ששינו את המגרשים לעיירות או איפכא. אבל הדגנא בי דכיון דיש איסור לשנות כדאיתא סוף ערבין למה הותר בב"ש:

שם מאי זיפים בו' ור' אלעזר אומר בו'. כצ"ל בלא י':

רש"י ד"ה בימי זכריהו. והוא בנו של יהוידע בו'. עי' מהרש"א בח"א מה שתמה ע"ז. ולפירושו בד"ה דזה עזיזהו צ"ל דויהי לדרוש אלהים פירושו דהיתה דרישת אלהים בעם בימי זכריהו דהוא עזיזהו ודוחק. גם מה שפי' שם בראות האלהים מלשון יראה קשה דלפ"ז היה ראוי להיות מתג בב' למשך היו"ד:

רד"ה שתי בכרות. עד שמגעת פני זל"ז כנוף בו'. כצ"ל והוא מלשן נוף של אילן:

דף מט.

גמרא תניא רשב"א א' טהרה בטלה טעם וריח בו'. בברייתא זו אין בה תוספות מאומה על הלשון המשנה רק שינוי מן גטל לבטל. אולם מצענו כיוצא בזה בסנהדרין (קט) ת"ר אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב בו'. (ועמש"כ שם בהשמטות הנדפסות בסוף שקלים) ובע"ז (לג) ת"ר החרענים בו' לחיס אסורין ובכורות (מח ב) ת"ר הוא לפדות בו'. ובע"י ליתא כלל דברי רשב"א במשנה וכ"נ מפרש"י שפירש דבריו כאן ולא במשנה:

שם ר"ה אשכח תמרתא דחינוניתא. בכתובות (סא) איתא להנוניתא בה"א וע"ש בפרש"י:

רש"י ד"ה אחד מת. ואם אין כאן מיתה עד סופו. דבריו מחוסרי הבנה:

רד"ה אקדושא דסידרא. ויש כאן שתיים קדושת השם בו'. כצ"ל:

במשנה משמת ר"ג הזקן בו' ומתה טהרה ופרישות. עי' קושיית הרש"א בח"א. ול"ג מדל"ק בטלה או פסקה כבאינך אלא לישנא דמתה משמע דעדיין לא בטלה לגמרי אלא שנתרפה קצת:

דף מט:

גמרא ובא עומר מגנות צריפים. במנחות הגי' במשנה ובגמרא מנגות בנימ"ל. וכן מוכח מהחרשא דאיתא שם דלוקיב חדא ידא לאיגרא ופרש"י גג. אולם התוספות בשילהי מרובה העתיקו אותיב ידיה אגנה:

רש"י ד"ה לשון סורסי. שורייא הס"ד ומה"ד או לשון בו':

סליק מסכת סוטה. בעזרת שמים נוטה

מעיקרא לא הוי דיוחוי. אלא כשנראה מקודם והדר נדחה דומיא דעגלה. ומה שפרש"י נבי עגלה דאם עברה שנתה פסולה. שנה משנתו כיחידאה כר"א שם. וחכמים פליגי עלי' ומכשרי בת שתיים וע"ש בהר"ש ובהרע"ב. ואי משום דאמרינן לקמן יבוא דבר שלא עשה פירות ופרש"י עגלה בת שנתה לא ילדה הא לא איריא דהא אמרינן בע"ז (כד ב) דפחותה מבת ג' שנים לא ילדה. שוב מצאתי להמל"מ בריש הל' פרה שעמד עליו בזה בד"ה ומ"ש. ולקמן שם בד"ה ודע הא' כ' קצת ישוב. ודע דק"ל נימא מה לפרה שכן פוסל בה עול בעלייה תאמר בעגלה דעד שתמשוך וזה לא יתורץ במש"כ המהרש"א. וכן לקמן בברייתא בהק"ו מעגלה לפרה לשאר עבודות המ"ל ומה עגלה שאין פוסל בה עול עד שתמשך בו':

שם ש"ה דא"ק אשר אין בה מום. כצ"ל:

שם אלא מעתה לא יהיו שאר עבודות פוסלות בה אלאה אר"י א"ר בו'. ק"ל מדוע לא הביא הש"ס ממשנה ערוכה בפ"ב דפרה מ"ג וכן שם במ"ד ע"ש. ובמש"כ בס"ד ברפ"ב דשבת ע"ש יתיישב זה:

שם איכא למיפרך מה לעגלה שכן שנים פוסלות בה. עי' מל"מ בפ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ו:

שם וממקום שבאתה מה להלן עד שתמשוך בו'. ק"ל דהא זה פלוגתת ר"מ ורבנן בשבועות (לא) ורבנן סברי דון מינה ואוקי באתרה וא"כ מאי פריך דלמא ס"ל לרב כרבנן דהלכה כוותייהו אף אם היה האזי :יממקום שבאתה מלישנא דברייתא וכש"כ לפרש"י דזה הוא מדברי המקשה ועתוי"ט פ"ז דזבחים ופרק בתרא דמנחות מ"ה ובזה"ז שם. ולולי דמתפניא הייתי מגיה שמואל במקום רב דהוא ס"ל בזבחים (צא ב) דון מינה ומינה:

רש"י ד"ה מי ליכא. וכי איצטריך בו' להניי איצטריך בו'. כצ"ל:

רד"ה ואם נפשך לומר. צא ולמד בג"ש בו'. כצ"ל:

רד"ה ת"ל אשר לא עליה עול מ"מ. מדלא כתיב אשר עול לא עלה עליה. כ"נ דצ"ל:

דף מז:

נמרא ר' יאשיה סבר מי כתיב ולא יעבד. כצ"ל. וברש"י צ"ל אבל השתא דכתיב אשר לא יעבד בו'. י:במהרש"א הדברים מנומנמין:

שם ויקרא שמה לזו הוא שמה בו'. כצ"ל:

שם שאילמלי ליווהו אנשי יריחו. כצ"ל ביו"ד בסוף:

רש"י ד"ה עד עיבורה של עיר. והוא בבית החיצון בו'. עיין מש"כ בנדרים (נו ב):

דף מז.

נמרא וילך אלישע דמשך בו'. צ"ל ויבא תחת וילך והוא במלכים (ב ח ז) ועי' רש"א בח"א סנהדרין (קז ב):

במשנה אליעזר בן דינאי. בתוי"ט זה השם בן דינאי ראוי לו כי ראוי לדוננו. עי' כלים פ"ה מ"י ובהרע"ב שם:

שם שנאמר אין אשכול לאכול בו'. ובתוי"ט לראיה כו' ועי' לקמן מיי"ב בדבריו ד"ה שנאמר כו':

דף מז:

נמרא ורח"א תני היו עורפיין. לעיל (לא ב) ליתא למלת תני:

[שם] ת"ר משרבו הרוצחנין בו' שאינה באה אלא על הספק. קשה כיון שרבו א"כ אכתי הוי ספק. ויל"פ עפ"י הא דאיתא בע"ז (דף ח) כיון דחזו דנפיסי רוצחין בו' אמרו בו' כי היכי דלא ליחייבי ע"ש. הרי כשרבו לא דנו אז דיני נפשות. ועיקר טעם ע"ע הוא שע"י תגלה הרוצח ויעשו בו דין כמש"כ המפרשים. י:עתוי"ט מ"ג. (ונ"ל דזהו שאמר הכתוב בסיום הפרשה ואתה תבער בו' ר"ל דעל ידה תוכל לבער כי יודע הרוצח) וכיון דלא יכולו לדנוי מה לנו בהתגלותו. ונ"ל עוד דסיומא דברייתא משרבו הרוצחין בגלוי בו' אינה אלא ליתר ביאור למה שקדם דכיון דלא דנום לא היו יראים מכולם והרגו בגלוי וכ"מ לשון התוספתא ברפי"ד. אבל בספרי איתא כי ימצא ולא בשעה שמצא. (וכן דרשינן לעיל (מה ב) פרט למצוי ע"ש) מכאן אמרו משרבו הרוצחנים בו':

שם וב"ת בו' עון דפנויה לא ת"ש כי הם עם הזונות בו'. ואע"ג דלא קי"ל כר"א דאמר הבא על הפנויה עשאה זונה. מ"מ אם כבר נבעלה בעילת איסור (עי' תוי"ט פ"ו דיבמות מ"ה) שוב נקראת זונה. וגם במופקרת ס"ל לר"ע שם (סא ב) דנקראת זונה וי"פ כוותיה עי' ב"ש סי' ו' סק"ח: